

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י היים תשס"ט

ספר

לבוש עטרת זהב גדולה

והוא הלבוש השלישי מלבוש המלכות אשר חבר הגאון
מהר"ר מרדכי יצ"ו נקרא יפה וקרא שמו לבוש
עטרת זהב הגדולה על שם הפסוק ומרדכי יצא מלפני
המלך בלבוש מלכות הכלת וחור ועטרת זהב
גדולה וגו' והוא כולל כל דבר הנקרא
הוראה והוא אשר כלל וצלל בעל
השור בשור יורה דעה כמו
שנתכאר בהקדמה
הראשונה
הנדפסה עם שנים לבושים הראשונים אשר המה לבוש
התבלת ולבוש החור ע"ש :

נרפס פה חק פראג הברדה

תחת ממשלת אדונינו הקיסר רומי רודולפוס י"ה ותתנשא מלכותו אכ"ר

היום יום ג' בערב ראש חודש סיון סמ"ע לפ"ק

על ידי משה בן מהר"י בצלאל כ"ץ זצ"ל מחוקק

ראה נתתי לפניך היום את הברכה • היא המנחה אשר הובאת ומיד הנאון נערכה •
הוא המחבר מוה' הר' מרדכי יפה נקרא בשמו בכה • אין בארץ דמיון הספר
וערכו • הכל מתוקן ומקובל וטוב ויפה לפי צרכנו • ומפרינספרי הקודש שחיבר יעידון
על גדול מעלתו • כי שלם הוא ושלימה היתה משנתו • ומי שלא בא בסודו • לא ראה
הורו • כפרס נאה כל עץ בו נתן פריו • מה טובו ומה יופיו • נמע שעשועים • יפה
אף נעים • נן חמדות • שתל על פלגי העודות • שלא על כל גדותיו • סובב על ארבע
פעמתיו • גברו נתליו וזרמיו • ונתן מימיו • עד אשר עלו צמחיו • והאירו פרחיו • והזילו
בשמים • וגדלו שושניו • ופרחה נרדיו • והבשילו מנדיו • ומגדלו עיזו בסופו בניו להלפיות
בעטרת זהב • סימני הדנים יורה דעת מצות ישרים וחוקים • ומשפטים
צדיקים • טואל בפרקים • בכל סימן וסעיף עומד על כנו • על כן פדכי עם
(ועה' בואו שערי בתודה • לדעה תורה אמת הדרה והודה • דברי תודה
מאירח עינים • כאור השמש בחצי שמים •

דברי הסופר יוסף בלא' א' שלמה

הלוי זלה'ה מפחנא

חותם

הלכות שחיטה

מיהם הכשרים לשחוט וכו' סעיפים :

מצות שחיטה היא מן ההורה דהתיב ונחת מבקרך וגומר וכן היה ועוף ופיגן מקרא לקמן סי' ג' שצריכו שחיטה אבל עקירפרי דיני הלכות שחיטה אינם מביארים ולא סימונים כהורה אלא הם הלכה למטה מסיני שכן כתוב ונחת מבקרך ומצאנך באר ציחוד דמטעם כאשר צויתוך במקו אחר והיכן צויהו על הזבח שהרי לא מצינו דיני שחיט בהדיא בתורה במקום אחר אלא הקב"ה אשר צויתך על פה בסיני והסכימו רוב הפוסקים מסבחתם העצום טרוב הרגילים לשחוטם בחזקה בקיאי וכוכחים בדיני שחיטה דקים להו שאם לא כן לא היו מעיזים פניהם לשחוט ולהאכיל נבלות לאחריים וגם הם מחזקי' שלא יתעלפו מחמת מורד לב בראות הדם דניחוש שמא מתוך כך ישהו או ידרסו לזה לא חיישינן טרוב אינם מהעלפים הלכך הכל שוחטין לכתחלה ואפי' נשים ועבדים וכל אדם הרוצה לשחוט מותר לכתחלה ליתן להם לשחוט ולאכול משח שחן ואפי' אין מכירין אותן אם הם מומחים בהלכותיה או מחזקים שלא יתעלפו וסוהו כבר נהפשט המנהג שאין הנשים שוחטות ושעמא נל מיום שרובן יש להן מורד לב ומתעלפות מראי' הדם . ברא' שמות' לאכול משחיטה כל אדם בשאינן לפנינו כגון שהלכו להם מיד אחר השחיטה אז מותר לאכול משחיטתן סומכים על החזקה ברעבד אבל אם הוא לפנינו צריך לבודקו אם הוא מימה יודע הלכות שחיטה אבל לשמא נהעלף לא חיישינן ואפי' הוא לפנינו אין צריך לשואלו אם נתעלף אם לא שרוב אינם מהעלפים ומשעם זה דקימא לן כשהוא לפנינו שצריכים לחדקו אם הוא מומחה אם לא נהנו באלו הארצות שלא לסמוך על שחיטת שום אדם ואפי' הודע ובקי בהלכו שחיטה אינו נוהג לשחוט אצ"כ יש לו רשות לשחוט מחכם אחד שברקו וחקרו בדיני שחיטה אם הוא בקי ומהמירין עוד שנוהגין שיראה אותו החכם לשחוט שלשה פעמים שלא יתעלף ויודע לכוין מקום השחיטה בצואר ולפי שנתפשט המנהג כן נהפשט נב מנהג אחר לא ידך ניסא לקולא והוא שסומכין עכשו אפי' לכתחלה על כל מי שבא לשחוט ואין בודקים אותו ולא לכתחלה ולא בסוף דאוקמינן ליה אחזקה זו שודאי לא יעז פניו לשחוט אם לא היה לו רשות מחכם אחד שברקו וקצתם נוטלין כהכסן איתו החכם שנחן לו רשות והכל לפי מה שהוא אדם :

ומיהו אין צריך כל שוחט לדעת כל דיני שחיטה בכללותיהן ופרטותיהן והקדוקיהן אלא כיון שיודע ובקי בפשוטן של הלכות שחיטה הנהגין בינינו שהבארן לפנינו כע' הסי' כג' ובדין בדיקת הסכין ובדיקת הסימנים שיתבאר לקמן סימן כ"ה אע"פ שלא יודע לעומק נהגין לו רשות לשחוט אבל מההירין אותו שחמור כספקותיו וישאל להם רק דברים הרגילים ושכיחים להמציא בשחיטה כגון ה' הלכות וד' מקומות השחיטה ויש' שרות הסכין ובדיקת הסכין אצט"ל ואצט"ל ואתלת רוחה כאשר יתבאר לפנינו בע' ה' צריך שידע' מי שדרכו להתעלף ואינו יודעין בו שאינו שוחט ושחט בינו לבין עצמו ואמר ברילו שלא נתעלפתי נאמן מאחר שידע הלכות שחיטה :

מי שידעין בו שאינו יודע הלכות שחיטה אפילו שחט לפנינו ד' או ה' פעמים שחיטה ראויה והגונה ואחר כך שחט בינו לבין עצמו שחיטתו פסולה אפי' שאל לו עשית כך וכך ומתוך חשבותו נראה ששחט כראוי אין לסמוך עליו ואפי' אמר ברילו ששחטתי יפה דמשמע כחוד לשונות שידע קצת דיני שחיטה דאל"כ היכי צמרברי לי ששחטתי

יפה אפי' האסור לאכול משחיטתו דכיון שאינו יודע כל הלכות שחיטה המצוין ה' מילה דלא רמיא עליה דאינש ואפשה ששה אדרס' ולא אדעהיה דקימא לן שכל מילתא דלא רמיא עליה דאינש עכ"ד ולא אדעהיה מכל מקום אם שחט לפנינו וראינו שחיטתו מתחלה ועד סוף שלא שיהו אדרס אע"פ שאינו יודע דיני שחיטה מותר לאכול משחיטתו ואפי' לכתחלה מותר ליהו' לו ולעמ' על גביו לראות אם יתור יפה ואז מותר לאכול משחיטתו ויש מהפריין ואוסרין ליתן לן לכתחלה לשחוט מאחר שאינו יודע הלכות שחיטה טוב הוא בצכור שימנו שוחט מומחה ונאמן וירא אלקים וחרד על הלכות שחיטה ובדיקה ודרכו להזור אוהם המיד שלא נחוש בו שפא יאכיל נבלות לישראל ומעשה באחד שהיה ממונה על השחיטה והבדיקה ולאחר זמן בדקוהו ונמצא שלא היה בקי ויודע והיה ביד הקהל בשר מלות משחיטתו ואסרו אותו הבשר וגם הכלים שהיה להם שבטלו בהם בשר שחיטתו ובדיקתו הצריכו להנעיל דשם זה השוחט לא היה כחוק ומומח' מעולם ואפי' את' ל' שהיה מומחה ומחוקק מתחלתו אין זה חזקה להכשיר הבשר ולא נעמידנו על חזקתו ולומר עכשו הוא ששחט דאררבה השכחה היא מצויה ואומר מתחלת כיניו טבח ואם כן אין כאן אלא חדא ספיקא שמא אידע לו פסול בשחיטת שמא לא אידע וספק דאורייתא לחומרה ויש אוסרים מי שאינו יודעים בו שהיה יודע הלכות שחיטה ועכשו אינו יודע כחמת שלא חזר אוהם המיד ושכחה אין מטריפין למפרע מה ששחט דאמרינן שהיא הוא דאיתיה אכל מי ששחט ולא נודע מעולם אם היה בקי אם לא אז מטריפין כל מה ששחט אפילו למפרע וגם כל הכלים שבטלו בהן מה ששחט כחזיקין שריפה וצריכין הכשר ואפילו מי שחזיק עצמו במוחזק ומוכה ואמר לעצמי אני שוחט ולמי הוא מוחזק שאינו יודע יש להפריש אותו ולהבדוק ולגדוהו עד שיקבל עליו שלא לעשות עוד עד שילמוד דיני שחיטות ובריקות ויהא מומחה ומוחזק :

המוצא בהמה או חרנגולות שחוטת כראוי במקום טרוב ישראל מצוין ואפילו רוב העיר הניים ארא שהשוק שמצאן בו הוא רוב ישראל וגם רוב נגני העיר הם ישראלים בין שמצאן בשוק בין שמצאן באשפה שבבת מורין דהא ק"ל רוב מצוין אצל שחיטה מומחים הן ומחזקים ואפילו נגנו ממנו ומצאן שחוטין כראוי מותרין שאף על פי שמי שנבנן הוא חסוד על הנביכה אינו חסוד על השחיטה ולשונא וכוונתו להזיק או להכשילו נמי לא חיישינן דאחזקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן אבל כצא בשוקי רוב גוים אסורין אף על פי שנראית לו השחיטה כתיחה של ישראל אין זה סימן כדלקמן סימן ק"א :

ה' חרש שאינו שומע ואינו מדבר ושוחט שיצא יחיד בלילה או פקדע בסותו או לן בבית הקברות או מאבד סה שנוהגים לו ושאר דברים הדומין לאילו שעושה אוהם דרך פירוף ושכוש הרעת ואפילו בדבר אחד מאלו שעושה אוהם דרך שטות בכלל שומים יחשב וקטן שאינו יודע לאמן ידיו לשחוט כל אלו סתם מעשיהם מקולקלין ואין מוסרין להם לכתחלה לשחוט אפי' אחרים עומדים על גביהן שמא יקלקלו שחיטתן ולא אדעהין שכיון שקלקלין מצוין אין לסמוך עליהם לכתחלה אפילו אחרים עומדים על גביהן ואם שחטו ועמדו אחרים על גביהן וראו שחיטתן שהיתה כראוי שחשטן כשירה ואם אין אחרים עומדים על גביהן אין מוסרין להם לשחוט אפילו אם רוצין להאכיל לכלבים דחיישינן דלמא אתו למיכל משחיטתן שמתוך שיראו שמוסרין להם לשחוט ישעו לומר שכשירה היא ויאכלו ממנה וקטן שלא הנע לו' שנים ויום

א יודיע לאמן דיני אע"פ שהוא בקי ויודע הלכות שחיטה לא יחשש לתחילה בינו לבין עצמו ססת מעשיו מקולקלי ואם שחט שחיטתו כשרה כיון שהוא בקי וי"א שהיא פסולה אע"פ שידע הלכות שחיטה עד שיהא בר מצוה רהיניו בן י"ג שנים אחד שכיין טעריין לאהניע לחיבת שחיטה מן הדין איך שחיטתו שחיטה רכתיב וזכחה שפי' מי שהיא פסולה כמו שיתבאר בס' ב' ואם נחל עומד על גביו שחיטתו פסולה לתחילה כיון שידע לאמן את דינו ואפי' אם ידע בלבו שחיטתו דעה דונהל שהו' מצוה ה' שחטתו פסולה שנתחדש עד שאינו שומע הכרחה אפי' שהוא מדבר לא ישחוט כיון שאינו שומע ברכתו אע"פ שעו"ט שאלו ידעו עליהן שחיטה כיון שאפשר לעשות עליהן ידעו עליהן אחר אבל אם בירך ושחט אפילו בינו לבין עצמו שחיטתו כשרה דברכת אינן פסולות וכ"כ שזה טעם בירך אלא שלא שמע :

ואם בשתק אבל הוא שומע אם אחר מכרך והוא שומע כולל לשחוט לתחילה דקל שומע דרי הוא כעונה וחסב כאלו בירך הוא :

כדבר שהניע לשקרנו של לוי יטל לו כל דיני טומה וזו נכתב בל דעו ואברו וידו כבר' עליו וקרח הוא ידוע וכל מ' אם אחד עמר על גביו והוא שלא דרס שחיטתו כשרה ואם לא הניע לסכרותו של לוי שחט אפילו לתחילה :

טומא לא ישחוט לתחלה שמא ירחם אצ"כ אחרים עוהדים על גביו ואם שחט בינו לבין עצמו ונראה שחיטתו יפה שחיטתו כשרה :

עדים לא ישחוט לכהחלה מפני שאינו יכול לברך ואם שחט שחיטתו כשרה שאין המכות מעכבות :

קהל שהשילו חיים שלא ישחו' אלא שבח ידועו ושחט אחר יא שחיטתו פסולה מפני שחטור לאותו דבר הוא ואם נתבשרה איתה התקנה חזרו כל השוחטים להיות בחזקת כשרות כמו שהיו בראשונה :

ב שבח ישראל ששחט בהמה לשבח נוי בפני עדים וכשבא ישראל לקנות ממנה אמר לו לא תקנה ממנה כי לא שחטתי אינו נאמן בפני דאי אמר התלדה או שהייתי או דרסתי משום דהיו מנו במקום עדים הוא אמר לא שחטתי ועדים ראו ששחט ומנו במקום עדים לא אמרין ועיין לקמן ס' קכ"ז בדיני עד אחר נאמן באסורין יזמיהו לדידה אסורה הוא שיהא נאמן ויחזיקה דאסורא :

ג שחט שיעשה ס' בראש כבש שחוטש שירא נרא' שחי' סרפה ונס אמר כן ב"ז שחט סרפ' ואח"כ אפר ששכר היה ושלא אמר כן אלא כרי' שלא יקחו אותו אחרים ויטעו לו ליקח ממנה בשר כיון שנותן אמתלא לחבריו נאמן :

ד שחט שהעיד עליו עד אחד ששחט שלא כהוגן והוא מכחישו עד אחד בהכחשה לאו כלום היא ואין מעבירי' אותו בכך ואפי' העד עצמו מתיר לאכול משחיטתו מכאן ולהבא טעמיהו ויהיה אמת טעמיהו אמת לא ישחט יפה אין לפסול בשביל כך עולמות ומקרא הוא בלתי פהר קרה לו בפעם הזה ואע"פ כ"אם יש כאן שני עדים מעבדין אותו אפי' בפעם אחת שכיין שלא כזהר בעצמו לעשות כן מפני שני עדים חסדין ליה וס' הכל לפי מה שהיא אמת מחזק בכשרות וצריכין לחקור עליו אפילו בעד אחד :

ב דינאם שחיטות גברי ומאמר כשרה זכו י"א סעיפים :

א שחיטת גברי נכילה ואפי' הוא קטן ואפילו אינו עובד על כנון נר תוסבא ד' עיניו כו שידע הלכות שחיטה אפי' אחרי עושה על גביו שחיטתו נכילה משום רכתיב

זכחת ואכלת מה שארה זוכה אתה אוכל כלומר מי שהוא מצווה על השחיטה אוכל מזכחו לאפוקי נוי שאינו מצוה על השחיטה אל האכל מזכחו ועוד כ"כ שהזהיר הכהן מלאכול מזכחו שנאמר וקרא לך ואכלת ובחוסרם זכיה זכיה כשרה משמע וא"פ אסרה רחמנא שמע מינ' דאינה שחיטה וא"כ היא נכילה ואסורה באכילה כאלו מהה מעצמה אבל מתיר בהנאה אבל אם הוא מין ארוק בע"ז או אפי' סתם פ"י ושמינין ליה רחשיב לע' זאסור' גם בהנאה דכין דמתשבתו לע' זהו זכתי שמים ואפי' היתה הבהמה של ישראל ואינה שלו אפי' אסורה בהנאה אע"ג שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כנוי וישראל מסומד ק"ל סיכול לאסור דבר שאינו שוין בשעשה בה כעשה בגופה כמו שיתבאר לקמן ס' ד' סעי' ד' :

ב משומר אוכל בכלות לתיעבון והוא שידעין בו שידע הלכות שחיטה ישראל בודק סכין ונותן לו לשחוט בו ואז מותר לאכול משחיטתו אפי' אם ישחוט בינו לבין עצמו ולא בודק ישראל הסכין אחריו כן ולא חיישין שבא נפגם הסכין בעוד דאוקמינן ליה אחזקתו שבדו' אע"ג דגבי ישראל כשר כשלא בודק הסכין חיישין לזה ומצריכין לבדוק היינו לכהחילה אבל הבא בדעיבד ועוד שאינו אוכל נבילות אלא לתיעבון מצרפים טעמא דלא שכיב היהירא ואכל איסורא לחזקא דאוקמינן הסכין על חזקתו ואמרינן שבדקו הו' ומצאו יפה וכן לענין בדיקת הסימנין לאחר שחיטה אמרינן בדיקו ומצאן שהוסיף ואין צריך ישראל בשר לחזור ולבודק הסכין לא הסימנים לאחר שחיטתו דכיון שאינו אוכל נבילות אלא לתיעבון והיה לו סכין בודק לא שכיב התיירא ואכיל איסורא ואפי' אם לא יאכל הוא עצמו ממנו תחלה מתיר דאע"פ שהוא חשוד מאכילת נבלו' לתיעבון אינו חשוד עלפני עוד לא התן מבטול ואם לא בודקו לו הסכין תחלה יבדקנו בסוף ויאכל משחיטתו אבל לא יתן לא לכהחילה סכין בלא בדיקה על ספק שיבדקנו אחריו דחיישין שמא ישכח ולא יבדקנו ובלא בדיק' תחלה או בסוף וצ"ל אבר הסכין אסור לאכול משחיטתו אפי' אם ישראל כשר עומד על גביו דחיישי' שמא בסכין פגו' שחט ולא אמר' כיון שישראל כשר עומד על גביו מירחה ולא ישחוט בסכין פגום מפני שם ציר' טמא יבדקו אחריו הא לא אמרינן נבי ישראל אף על פי שהו' חשוד כי הוא מחזיק עצמו בכשר וסופך שלא יבדקו אחריו וצ"ל שורח אחר סכין יפת אם אין לו אלא פגום :

ג ומיהו אם לא בודקו לו הסכין ואחר ששחט בינו לבין עצמו מצאו אצלו סכין יפה ושאינו יפה ואוסר שבפיה שחט נאמן דלא שכיב התיירא כו' והוא שלא היה זמן רב בין מצו' הסכין אצלו וכין השחיטה אבל אם היה זמן רב כדי שהיה יכול לקבט או לשאול לו סכין יפה יש לחוש שמא לא היה לו זה הסכין כשעת השחיטה ובפנומה שחט' ואפי' נמצא בשר שחוטש בידו בין בשר בהמה בין בשר עוף ואין אנו יודעין אם שחטו בעצמו אם לא אם יש כאן מומח בעיר נאמן לומר מומחה שחטו לי כי אע"פ שאינו שורח לתקן הסכין אם אין בידו צלא פנומה מ"מ שורח הוא לילך אצל הבקי לשחטם מטעמא דלא שכיב התיירא ואכיל איסורא :

ד ואם שחט בינו לבין עצמו ונשב' ששחט בסכין יפה אינו נאמן שהרי מתבער ועומד מהר סיני הוא ואפי' אוכל לתיעבון גם שכועהו על דבר זה אינו כלום :

ה מי ששח' והוציא שרפה פעם א' מתח' ידו אם לא הוחזק לכך מתיר לאכול אח"כ משחיטהו מ"מ דנין כזה לפי ראות עיני הדיין באדם הסוה' אם כבר נכשל ורגלים לרב' מעבירין אותו משיסר להבעים אפי' באחת מכל מצות הש"י שעשה להבעים ולהקניט ררי הוא כנוי כ"ש אם אוכל נבלו' להבעים או אפי' שלא להיאבדן שאינו חושש לשחיטה דאסור לאכול משחיטתו אפי' וישראל עומד על גבו שמא יקלקל ולאן ארעת

אדעת הדואה שרדי מכוון לקלקל וכן משומר לעז או לחלל שבת בפרהסיא או שהוא משומר לשאר כל המצות כולם חוץ משמים אלה וכן כותיב אליו דינים כנזים נמורים :
אבל משומר לאחת משאר עבירות שיעוש אותן לתאותו הרי הוא כמשומר אוכל נבלות לתיאבון וצריך בדיקת סכין תחילה או סוף להרמב"ם ולא לשאר פוסקי' דכיון דפקר לעבור המצוה לתאותו חיישינן שמא לא יסרח בשום מצוה כהלכתה ודווקא במשומר דהיינו שמועד לעבור על המצות בכל עת כרצונו ואינו חושש אבל אם לא עבר עליה אלא בפעם אחת במקרה אפי' כרצון אע"פ שהוא פסול לערות פותר לו לשחיט לכתחלה בלא שיבדוקו לו סכין ומיהו באוכל נבילות אפילו לא אכל אלא פעם אחת כרצונו הרי הוא חשוד לדבר זה וצריך שיבדקנו לו הסכין :

משומר לערלות שאינו סהול שלא מלו אותו אבותיו וגם הוא אינו מל את עצמו הרי הוא כמשומר לשא' עבירות ואם מהו אחיו מחמת מילה ומירא' לא מלו אותו ג"כ וגם הוא עצמו נוהג טעם שפתייר' מן המיקה הרי כשאר ישראל כשר ח' כתי' האיתא דינו כנוי עובד לעז שכבר חזרו לסורס :
ט צדוקי ובייסוטי שחיטתן אסור אלא א"כ ברקו להם סכין וגם שחטו ואחרים עמדו על נביהו ואם שחט כינו לבין עצמו אפי' אם חתך כזית כשר ונותן לו אין סוסכין עליו שכל מצוה שאינה כתובה בתורה אין סומכין עליה הכי נמי דיני שהיטה הם הל"מ ואינה כתובין בתורה כהדיא לכך אינ' נאמנן . מסור דינו כמשומר והואיל ודעותיו ומחשבותיו רעות זרות ונפסדות כעובד לעז יחשב לפיכך שחיטתו פסולה ויש מבטירין ועיין לקמן סימן ק"ט סעיף ט' :

התחיל אחד מן הפסולין לשחוט וגמר ישראל כשר על ידו או שהתחיל הכשר וגמר הפסול על ידו פסולה כד"א שהתחיל הפסול בדבר שעושה אותה נבילה כגון שנע בוחט ועשה בו אפילו נקב כל שהו או שחט רובו של קנה או אפי' שחט הכשר הקנה עד חציו והשלים הפסול משהו עד שתיעשה רוב פסולה אבל התחיל הפסול ושחט הקנה עד הציו וגמר הכשר על ידו או ששחט הפסול בקנה עד חציו במקום אחד והתחיל הכשר במקום שלם כנגדו בקנה וחתך כל שהוא ופגע בחדר שחתך הפסול כשירה שהרי עיקר הכשר שחיטה נעשית ע"י הכשר :

הוא שניהם איחזין בסכין אחד הכש' והפסול מעורבת הרי כח הפסול בה ופסולה ואין צריך לומר אם כל אחד סכיניו בידו ואפי' שחט כל אחד הרוב הכשר כמו הפסול שפסולה שרדי גם הפסול שחט כרי שחיטה כשירה ואין כח הכשר מעורב בה כלל והוא שהיה הפסול גוי או ישראל משומר מעיקר' ואפי' אין לו שותפות בגווה כדאמרינן לעיל דגוי וישראל משומר אופרים אפי' דבר שאינו טלה ולרברי דרמ"בם אפילו אדם סתם אלא שהיה לו שותפו' בגווה ואמר כן כפי' אבל אם אין לו שותפות בגווה ולהרא' ש אפי' היה לו שותפו' בגווה אם אינו חשוד כבר על זה אינו אוסר דבר שאינו שלו כדלקמן סי' ד' שחיט' קוף פסולה דכח אדם בעינן כמו שיתבאר בסמך :

דין שחיטה אם צריכה כוונה ובו סעיף אחד :

שחיטת חולין אין צריכה כוונה וולפינן שעמא מדגלו רחמנא כקדשים במתעס' דפסול דבתיב ושחט את בן הבקר עד שהא' השחיט' לשם בן בקר מכלל דחולין לא בעי כוונה אבל כח נברא מיהו בעינן דבתיב וזכחת ואכלת מה שאתה זוכת אתה אוכל כלומר שתהא הזכיתה באה מכחך אע"ג שלא נתכוין אפי' לחתיכה אלא שהפיל הסכין בכחו ונתכוין להפילה ובהליתו שחט כשירה דהא לא כתי' וחתכת שאז היה משמעו שצריך לכוין לחתוך דבר ומיהו בלא כוונה

שום דבר מעשה אין להכשיר דהא כתיב וזכחת והיו לכל הפחות כמנועשית מעשה הזכיה . הלכך אפילו לא כיון לשחוט אלא היה מהעסק בעלמא לחתוך או שזרק סכין לנועצה בכותל או אפילו הפיל הסכין בידו או ברגלו שלא בכונה כלל והלך ושחט כשרה והוא שראה שלא החליד הסכין בין סימן לסימן או תחת העור ואם מצא הנוצה או בשער חתוכה ודאי לא החליד שאם החליד לא היו השער מחותכין ודווקא הפילה אבל נפלה הסכין מעצמה ואפילו היתה סוגחת בחיקו או בידו ונפלה מידו או מחיקו שלא בכונה כנפלה מעצמו דמי ופסולה :

השוחט לשם עז או לשם דא וכו' סעיפים

א השוחט לשם עז הרי זה תקרובת עז זכחי פתי מקרא ואסורה בהנאה אפי' לא חישב לעוכרה בשחיטה זו אלא חישב בשעת שחיטה לזרוק דמו או להקשיר חלבה לעז הרי זה זכחי מתים ואסורה בהנאה שכל מה שמפגל בקדשי פנים אם עושה כן לעז הרי זה זכחי מתים :

ב שחטה סתם ואח"כ חישב לזרוק דמה לעז או להקשיר חלבה לעז הרי זה זכחי מתים דשמא חוכיח סופו על תחלתו דכי שחט כהואי מחסבה שחט ולכך מספק אסרינן לה בהנאה :

ג ישראל ששחט בהמתו של גוי אפי' חשיב הגוי לעז ואפי' שמענו מן הגוי כפי' שרצה לזרוק דמה לעז או להקשיר חלבה לעז כשרה אע"ג דגבי ישראל כה"ג מפגל הוא שאני גוי דלית ליה שליחו' ואין הישראל נעשה שליחו בכך הלכך לא אזלינן אלא אח' מחשב' השוחט ואם חיטב הישראל שיזרוק הגוי דמה לעז או יקשיר חלבה לעז הרי הסכי' דעת השוחט עם דעת הגוי המשחיש שתהיה לעז והוי כאלו שחטה הגוי בעצמו לעז ואסור בהנאה ואפי' לא שמענו מן הגוי שהסכים עמו אסורה אע"ג דאלו שחטה הגוי בעצמו סתם אסרינן לעיל בסו' ג' דלא הוי דעתו לעז אלא א"כ הוא מין אדוק לעז זכ"ס כיון שחשבת הישראל השוחט הוא שיזרוק הגוי לעז גרע טפי ודאי הסכי' עמו מחשב' הגוי כשידוע לו דעת השוחט :

ד ישראל ששחט בהמת חבירו לעז לא אסרה דכיון דלא ידעינן ביה כבר שמודה בעז לא חשיבין ליה לעובד עז ואמרינן שודאי לא כיון אלא לצערו ואם יש לו שותפות בגווה להרמ"בם אסור דהא בחלקו ודאי לא כיון לצער והרי גילה דעת שכוונתו לעבורה זרה באסת ונאסרה כל הבהמה שהרי יש לו שותפות בכלה ולהרא' ש אינו אוסר דסבר שגם כן אינו סכין אלא לצער שתפו ואם הוא ישראל משומר מעיקרא או שהתיר בו עכשיו וקבל ההרהרה ודאי כיון לאסור אוסר מדרבנן אפי' אין לו שותפות בגווה אע"ג שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו עשה בה מעטה אוסר מדרבנן דכא דליבא לפיתלי שמכין לצערו אבל אם הוא ישראל שנוכל לומר שמכין לצערו אפי' עשה בה מעשה אינו אוסר דתלינן לומר לצערו קאמכוין ועל סימן קמ"ה סעיף ח' :

ה השוחט לשם הרים ונבעות או ימים ונהרות ומדברות או לשם חמה ולבנה כוכבים ומזלות דברים אילו אין להם דין תקרוב' עז לאסרה בהנאה דילפינן מקר' דאלקיהם על ההרים ולא ההרים אלקיהם שכל דבר המחוב אינו נאסר בעצמו משום עז ואינו אוסר תקרובתו בהנאה מן החורה ועל סימן קמ"ה סעיף ב' ס"מ מרגלי רחמנא בעיב' למזלות שהוא בסיוף דכתיב וראית השמש והירח וגיטראף על פי שהם מחוברים לנלגל הרקיע השוחט לשמן אע"פ שלא נתכוין לעוברין אלא לרפואה וכיוצא בה מדברי הבאי שאומרים הגוי' הרי שחיטתו פסולה מדרבנן ומותרת בהנאה :

ו אבל השוחט לשם שמים של אילו כיון ששחט למיכאל שר הגדול כיון ששחט לשר של שלשול קטן שכי' הרי זה זכחי

שוחט לע"ז ס' דאפי' שותף אינו אוסר דבר שאינו טלוי שאין
מכוין אלא לצערו הכא אוסר משום החוזה נזירה שמא יבאו
להתיר קדשים בחוץ אבל גבי ע"ז אין שייך לנזור שמא יבאו
להתיר שחוט לע"ז דהכל יודעין דזבחי מתי' אסור בהנא' ואע"ג
דהאי טעמא אפילו בשאינה שלו ואין לו בה שותפות כלל
היה לנו לאסור כדי שלא יבאו להתיר קדשי בחוץ אין לחוש
לזה דכל ששוחט בהמה שאינו שלו כלל קלא אית ליה והכל
יודעים שאינה יכול לאוסרה ולא להקדשם שאין אדם
מקדיש ואוסר דבר שאינו שלו דאיש כי יקדיש ביתו כתיב
ויש אוסרין בכל ענינין משום מראית עין ויש להחמיר :

דין במה שוחטין ובוד' סעיפים :

א אין שוחטין אלא בדבר התלוש דילפינן מקרא דכתיב
ויקח את המאכלת לשחוט דוב' הכלקח בעינין דהיינו
תלוש הלבך בכל דבר תלוש שוחטין ובלבד שלא יהא בו
פגימה ופיו חר כמו שיתבאר לקמן סיפ' י' ואילו הם הדברי'
הכשרים לשחוט בהן סכין וצור וחכות וקנה הגדל כאננס
ונתלש שהוא יבש וחד ואין קסמין נברילין ממנו שלא יקבו
את הוושט אבל שאר הקני' אין שוחטין בהן שדרכן להחפצל
ולהבדיל קסמין מהן ומנקבין הוושט ואפי' בדיעבד פסולין
דשמא נקבו צפורן התלושה וכן שן יחידיה שהם חדין
שוחטין בהם :

ב כל דבר המחובר לקרקע כגון קנה העולה מן הארץ
מאליו או מחובר לגוף כגון ציפורין ושן המחבורים אין
שוחטין בהן ואם שחט בה שחיטהו פסולה בדא' במחובר
מעיקרו אבל אם היה תלוש ולכס' תיכורו לכתחלה לא ישחוט
בו ואם שהש שחיטהו כשרה ואפי' אם בסלו להיות שם
עולמית שחיטהו כשרה כיון שהיה תלוש כבר ובלבד שלא
יהא נשרט בארץ אחר שבטלו שאז פסולה אפי' בדיעבד :
ג שחט בלחי' שיש בו שנינים חדים שחיטהו פסולה שהוא
כמגל שיש בו פגימה בין כל שן ושן אבל בשן אחד
הקבוע בלחי' לרמכ'ם חשיב תלוש שהרי הלחי תלוש הוא
מן הגוף ושוחט בו לכתחילה ולהטור אסור לכתחלה דדומה
למחובר כיון שעדיין מחובר במקום נידולו שנדל שם הוא
וכן הדין בציפורן הקבוע כיד ההלש מן הגוף למר כדאית ליה
ולמר כדאית ליה :

ד והא דשרינן תלוש ולכסוף חיבורו כנעץ סכין
בכיתול ושחט בה דווקא שהסכין למעלה והצואר
למטה שאין כאן חשש דרסה אבל כשהסכין למטה
וצואר בהמה למעלה פסולה אפי' בדיעבד שהצואר מכביד
על הסכין וזהו הכן בלא הולכה ובלא הכאה אלא דורס ואין
זו שחיטה ואפי' אמר ברילי שלא דרסתי אסרינן לה שלא
יעשה כן בפעם אחרת ולהאי טעמא לאו דווקא שנעץ הסכין
בכיתול ומשום מחובר הוא דאסרינן אלא אפי' נעצו בקורה
גדולה והוא תלוש או אפי' בדבר התלוש נמרו אוחזו
בידיו לאסור ככה' שמכביד צואר הבהמה ויש לחוש
לדרסה וה' פ' בכמה שהיא כבידה בין בהמה גסה בין
בהמה דקה אבל בעוף ששבועו קל בין עוף דק בין עוף הנס
מכשירין בדיעבד השבחה שהוא קבוע ושוחט בכל יום
צריך להיות לו סכין מיוחד לשחוט בו שלא יתערב בו דבר
אחר שלא הפגום ותתקלקל ואע"ג שהוא בודקו בכל פעם
קודם שחיטה יש לחוש שמא פעם אחד ישחוט בלא בדיקה
ויאבד הסכין ואז אם הסכין מיוחד לכך יבול לסמוך על
הבדיקה שבדק הסכין אחר השחיטה ששחט קודם וז'
שהסכין היא בחזקת בדיקה וכשרה אפי' נאבד הסכין אחר
שחיטה זו :

דין הקובע סכין בגלגל ובו סעיף אחד :

מתים שהרי גם עיקר עבודת הזרות שהנזים עובדין אותם
ועיקר אלקים אחרים הנאמרי' בתורה עליהם נאמ' שנקראים
אלקי' ע"ש הממשלה והכח שיש להם בתחומי' כי אל פירושו
כה לפיכך אוסר תקרובתו בהנאה מן התורה ואפי' לא נתכוון
לעובדו אלא לרפואה בעלמא אסורה בהנאה מרובגן :
ז טבחים ישמעאליים שאינם מניחים ישראל לשחוט
בהמותיהם למכור לישראלים אלא א"כ יהפוך פניו לצד
מזרח כמנהג הקותרים אינו אוסר דנהי שאפשר שהישמעאל
מחשב לדבר איסור מ"מ השוחט אינו מחשב ואנן לא אזלינן
אלא' אתר דעת השוחט כדלעיל ואין לאסור משום הרואה
לדנואה אומר דלמא איתרמי ליה צד זה מה שאין כן בשוחט
לימים או לגומא דאיכא דשחטי לבוכאה מכל מקום כיון
שהישמעאליים מקפידים על כך ראוי לבטל מנהג ההוא
ולגזור במי שעושה כן :

דין השוחט לשם קדשים ובו ג' סעיפים :

א השוחט לשם קדשים הבאים בנדר או בנדבה שחיטתו
פסולה למ' בזמן הבית דאסורא שהרואה אומר עכשיו
לוא מקדישה ושוחטה ואם היו מתירין אותה יבאו להתיר
קדשים בחוץ אלא אפי' בזמן הזה דלא שייך למגור ויש לחוש
שמא עתה כשעת השחיטה מקדישה והווי להו שוחט קדשים
בחוץ משם ואילו הם הבאים בנדר או בנדבה עולה ושלמים
והודה וכן בקרבן נזיר אף על גב שאין אנו רואין בו שנוהג
נזירות חיישינן שמא נדר נזירות בצנעא וכן פסח בר נדר
ונזיר הוא שהרי יכול להפרישו כל השנה כולה ולהניחה עד
זמנו הילכך אסרינן שמא השתא מפריש ליה וקא שחוט ליה
לשם שלמים והכי ק' לאם הפרישו באמצע ימות השנה
ושחטו שהוא שלמים ואפי' היא בעלת מום שאינה ראוייה
להקריבה אסורה שפעמים סארים מכסה מומה ואין ניכר
לחאה אבל השוחט לשם דברים שאינם באים בנדר או
בנדבה שחיטהו כשרה כהכל יודע' שדרך שחוק הוא עושה
כן שהרי אין בידו להקדישו עכשיו וגם לא חיישינן שמא
יאמר הרואה שהוא הקדישו כבר דהוא קלא אית ליה ואילו
הם שאינן באים בנדר' או בנדבה חסאת אשם ודאי אשם
תלוי בכור ומעטר ותמורה' בדא' שלא נודע טעבר עבירה
שחייב עליה חצאת או אשם ואפי' אומר זו לחטאתי ואשמתי
כשרה רמידע ידעין דמשקר ולא חיישינן שמא עבר עבירה
שחייב עליה חסאת דארב' מי טעבר עבירה כזו אינו מחפה
עליה כדי שיתבייש ויתכפר לו וכן בתמורה בדא' שלא נודע
שיש לו זבח בתוך ביתו אבל אם נודע שעבר עבירה שחייב
עליה חסאת ואשם ואומר זו לחטאתי ולאשמתי או בתמורה
ויש לו זבח בתוך ביתו שחיטתו פסולה דאסרינן שהמירה
כזו ויש פוסלין כאשם תלוי בכל ענין משום דסבירה ליה
דכא בנדר ונדבה ומעם מחלוקת אין כאן מקומו ויש להחמיר
ב שחט תרנגולים ואוחזים וכיוצא בהן מינין שהכל יודעין
שאינן ראויין להקריבה וכן עורים קטנים ובני יונה
גדולים טנים הם אינן ראויין להקריבה ודאי דרך שחוק הוא
אומר כן ושחיטהו כשרה אבל תורים גדולים ובני יונה
קטנים שחיטתו פסולה שהרי ראויין להקריבה :

ג שנים ששחטין בין שאוחזין בסכין אחד ושוחטי' בכת
אחת בין שהתחיל אחד ונמר השני שחיטהו בין שכל
אחד סכיני בידו ושחט ונהניון א' מהם לטם דבר הפוסל אף
על פי שהשני נתכוין לטם דבר כשר שחיטתו פסולה שהרי
מעורבת היא מהכשר ומפסול בלא' כשהיה לו בה שותפות
אבל אם אין לו בה שותפות אינה אסורה שאין אדם מישאל
אוסר דבר שאינו שלו שאין מונתו אלא לצער ואיפש' דאפי'
הרא' שיודה כזה כשיש לו בה שותפות דאסורה אע"ג דגבי

שאין לו סכין אחר :

ב סכין ששחט בה כשירה אע"פ שהיא מלוכלכת בדם ומיוחדת לשחוט בה מותר לשחוט בה פעם אחרת שאין הדם שעליו נבלע בכשר דבלאו הכי דם הרבה יש בבית השחיטה דשרידי סימנין לפלוט דם ולא בלעי דם אבל אסור לתוך בה מאכל רותח אם היא מיוחדת לשחוט אפילו ע"י הדחת הסכין שררי הדם נבלע בתוכה ויבלע במאכל ומותר לתוך בה צונן ע"י הדחה שרדית הסכין החלה ואם רוצה להגעילו לאכול בו רותח סגי ליה בהגעלה ע"י עירוני אע"פ שאינו בכלי ראשון שאינו בולע מדם השחיטה הרבה שאין בית השחיטה רותח כ"כ. ואם אינה מיוחדת לשחיטה אלא ששחט בה ארעי אפ"ר ותח מותר לאכול בה ע"י הדחה שאינה נאסרה בבליעה אחת שהסכין קשה ואינו בולע כ"כ סהר משחיטה אחת כמו הכשר :

ג וסכין ששחט בה שריפה אסור לשחוט בה פעם אחרת עד שירינהו בצונן או יקנחנה בדבר קשה משו' שמנינית השרפה שעליו שנדבק בו בשעת השחיטה ויבלע בזו ונהגין לקנחויפה בשער הבמה בין כל שחיטה ושחיטה וזכיר דמי אם שחט בלא הדחה ירח בית השחיטה ואין צריך קליפה כיון שאין איסורו אלא ארעי אין איסורו חמור כמו סכין של גוי שררי בהדחת הסכין בעלמא גם כן מותר אפילו לכהחלה לשחוט בו הילכך אם רגיל לשחוט בה שרפות הדיר היו כמו סכין של גוים וצריך נעיצה עטר פעמים בקרקע קשה או קליפה בדיעבד אף על גב דשרידי הסימנין לפלוט דם ואינן בולעין דם מ"מ שמניניה נכילה מהערכת ביציאת דם נכילה ונדפק בסכין נוח הוא לבלוע אפילו בעת שרדהן לפלוט דם :

יא באיזה זמן שוחטין ודין השוחט לתוך המים ובוד' סעיפים :

א מותר לשחוט בכל עת שירצה בין ביום בין בלילה ובליכד שישחוט כוילה לאור האבוקה או כיום לאור היום שיראה שלא יעשה הגרמה אבל בלילה ובלא אבוקה או ביום במקום אפילה לא ישחוט ואם שחט שחיטתו כשירה אם לא הגרים וז' גרות חשובות אכוקה :

ב השוחט בשבת וכו' אף על פי שאילו היה מויד בשבת היה חייב סקילה וכו' היה חייב גרת או מלקות אפ"ה שחיטתו כשירה ודווקא בשונג אבל במויד בשבת וכפרהסיא שחיטתה פסולה שררי הוא כשימד שאסור לאכול משחיטה' בדלעיל סי' ב' :

ג אין שוחטין לתוך מים ונהרות שלא יאמרו לשר שלים הוא שחט ולא לתוך הכלים שלא יאמרו מקבל הדם לזורקו לע' ואם יש בכלי מים שאז מידע ידעי שאינו מקבלו לע' לזריקה שאין הדם ראוי לזריקה כיון שהוא מעורב במים אז אם הם צלולים לא ישחוט בו שרא יאמרו לצורה הנראית כמים הוא שוחט. ואם הם עכור' כוונר שאין הצורה נראית בהן וכן אם יש בכלי עפר מידע ידעי דלא לזריקה מקבלו שאינו ראוי לכך כיון שיש בו עפר ומותר לשחוט להוכי :

ד מותר לשחוט אפילו בראש הגג וכראש הספינה ולא חיישינן שמא יאמרו לצבא השמים עלה לשחוט שאין דרך השחיטין להם לעלו לשם ואם לא לטנף לגנו או ספינתו יכול לשחוט על גבי כלי מנחין והדם שירת ויורד להוכי ובלכד שלא ישחוט להדיא להוכי או מוציא ידו חוץ לספינה ושוחט על דופןותיה והדם שותת ויורד לתוך המים ואינו חושש. יט מקצת שוחטין שנהרין שלא לשחוט שום אווז בשבת ושבת אם לא שאוכלין ממנה משים שיש קבלה בידם שיש שעה אחת באוהו חדשים שכל מי ששחט אוזי יטת

א מותר לקבוע סכין בגלגל לשחוט בו לכתחלה ודוקא כשמהגלגל הגלגל ע"י כח האדם כגון שמיים צואר הבהמה והעוף סמוך לגלגל ומגלגלו בידו או כרגלו עד שיטחשו בסבכו הגלגל אבל כשמהגלגל הגלגל ע"י המים שחיטתו פסולה דאנן כח גבר' בעינן מדרתיב וזבחתי ואכלתי מה שאחה וזבח אתה אוכל כדלעיל סי' ג' ואם פטר אדם את המים עד שכאוסבכו את הגלגל ובסיבכו הראשון שחט שחיטתו כשירה בדיעבד דהא כתי' הוא אבל מסיבוכ ראשון ואילך כבר פסק כחו ושחיטתו פסולה ואפי' בסיבוכ ראשון לכתחלה לא ישחוט דגרינן ס בוב ראשון אשו סיבוב שני :

ח דין שיעור סכין של שחיטה ובו סעיף אחד :

א צריך לזהר בסכין ששחט בו שיהא בו שיעור באופן שיוכל להוליך ולהביא שלא ידרוס וגם שלא יהא לו עוקץ בראשו שלא יחליד בסימנין ולא ישחוט בדבר דק מאד כגון איזמל קטן ומחט של רצוענים שחוקהין בו החוט אע"פ שהוא רחבה קצת וארוכה מ"מ היא נוקבת ואינו שוחט בה ספני דקוה ומי שלא יוכל לשער יקח סכין שהוא לפחות אחד בשני צוארין של אותו דבר שרוצה לשחוט :

ט השוחט בסכין מלוכין ובו סעיף אחד :

א סכין מלוכנ' באש לא ישחוט בה כי יש לחוש שכשנכנס הסכין בתוך ההתך קודם שיטחוט רוב הסימנין היא שורפת את הסימן מן הצדדין ונוקבת אותו בשריפת' והוושט נקובתו במשירו ונמצא שנסרפה הבהמה קודם שנסח' הרוב ואם שחט בה יש מכשירין מפני שחידודה קידם לליכונ' כל' שממרה הסכין לחתוך קודם שתגע בכהמה מן הצדדים מפני שמהרבה בית השחיטה מכ' צדדי הסכין ואין הצדדי' של סכין נוגעת בסימן אלא חידודו של סכין וחידוד הסכין מפני שהוא דק מאד אין בו חמימות כל כך ואינו שורף ובלכד שידע השוחט שהוא מלוכנת וגם שידע הדין שהליכין שירף ונוקבת שאז נזהר בה שלא ישנו לצדדים אבל בלא הכי ודאי שהיא שרפה ופסולת דלא רמיא עליה וצ"ל כיון להחמיר אפי' כשידע :

י יתר דיני סכין ובו ג' סעיפים :

א סכין שהיא מיוחדת למשמי ע"ז כגון ששוחטין קרבנו' לע' ז אע"פ שהיא אסורה בהנא' אם היא חדשה או אפי' ישנה והכשירה שאין בה משום גיעולי גוים מותר לשחוט בה בהמה כריאה מפני שאין זה הנאה אלא מקלקל הוא שבהמה פחיה דמיה מרובין שעומדת לג' דברים לגרל ולרו' ולחריש' ודישה ולאכילה ותמצא קוני' הרבה ולאחר שחיטה אינה עומרת אלא לאכילה אבל בהמה מסוכנת שאינה עומרת אלא לאכילה אסור לשחוט בה שהוא מתקן שלא תמית ותתכל והרי יש לו הנאה ממנו והיינו דווקא לכתחלה אבל אם שחט בה אין לאוסרה בשביל הנאה מועטת כזו. סכין של גוים אפי' היא יפה ואין בה פנימות לא ישחוט בה משום שהאיסור שבה נבלע בבשר ואם שחט בה קילף בית השחיס' אפי' אינה כן יומא משום שוונ' שעליה שנבלע בבשר דשומן הנדבק בדופן הסכין אינו נפנס ולא ישחוט בה על דעת שיקלף אחר כך בית השחיטה דשם אישכה ולא יקלף ואם קודם לכן השחיתה ברחים שלה או נעצה בקרקע קשה י' פעמים שלא נשאר עליה שמנינית אין צריך קליפה אפי' היא כן יומא שאין בית השחיטה כרותח נמור שיפלוט מה שבסכין ויבליענו בבשר ואפילו לכתחלה מותר לשחוט בה כשעת הרחק כגון

השוחט אם לא אבל ממנו ונוהגין לאכול מן הלב שעיקר תחיתו תלוי בו :

רב שלא לשחוט לתוך גומא ובגב' סעיפים :

א אין שוחטין לתוך הגומא אפילו בבית מפני שהוא חוק ומנהג למינין לשחוט בו לשם עז וכתוב וכחוקותיהם לא תלבו הילכך אפי' כגומ' שאינה מנוקה מעפר אסור לשחוט לתוכה ואם אינו רוצה ללכלך את ביהו בדם עושה פקוס פורדן חוץ לגומא ושוחט שם והדם טוהה ויורד לתוך הגומא שאז ניכילכל טעושה כן לנקות את ביהו אבל בסדה או מטוק אפי' בה' אסור שאינו חושש לנקותו :

ב ואם עשה כן בשוק או בסדה ששחט לתוך הגומא יש לכדוק אחריו מכאן ואילך דשמא מין הוא ויבדלו ממנו מבאז ואילך משחיטתו ומפתו וינין עד שיבדק וימצא כשר אבל שחיטה זו אין לאסור דתלינן לומר מקרה בעלמא הוא ויש אוסרים אפי' שחיטה זו וכומז הזה שאין דרך עובד עז בכך יש להתיר בדיעבד :

דף דין בעלי חיים שאינן צריכין שחיטה וכו' סעיפים :

א אחד בהמה ואחד חיה ועוף שולחנן שחיטה בהמה דכתיב ונחת מבקרך ומצאנך וגו' חיה דכתיב בפסולי המוקדשין כאשר יאכל את הצבי ואת האיל ונומ' פקיש צבי ואיל לפסולי המוקדשין מה פסולי המוקדשין בשחיטה דהא בהמה היא אף צבי ואיל בשחיטה ועוף דכתיב אשר יצור ציד ציה או עוף וספך את דמו הקיט שפיכת דם העוף לשפיכת דם חיה מה חיה בשחיטה אף עוף בשחיטה מיהו הל' מ' שאין שחיטת בהמה חיה ועוף שוין דבהמה וחיה צריכין ב' סימנין או רוב שנים ועוף כני כסימן אחד או רובו ואקמטוה אקרא דבתיב זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה החמשת במים השיל דכתיב עוף בין בהמה לדגים חדרשו ה' ל' לפשוטו בלא שחיטה אי אפשר שכבר הוקש לבהמה לחייבו בטלי סימנין אי אפשר שכבר הוקש לדגים תא' לצד הכשירו כסי' אחד או ברובו ויש נוהגין טעם לדבר בהמה שגבראת מן הארץ וחיותם חזק צריכין שני סימנים כדי שתמות מהרה שאיל'ב היו לה כמו נבלה שמהה מעצמה ודגים שנבראו מן המים וחיותם אינו חזק שטבעם חלוש מתר בלא שחיטה עוף שנברא מן הרקק שהוא חציו מים וחציו עפר הכשירו בסימן אחד : ודגים והגבים שאינם מעונין שחיטה מניין דגים דכתיב הצאן ובקר ישחט להם ואם את כל דגי הים יאסוף להם הרי שחזכיר בצאן ובקר שחיטה ובדגים יאסוף ש' דבאסיפה בעלמא סני להו / וחגבים דכתיב זאת תורת הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרומשת במים אילו דגים וכל נפש השורצת על הארץ אילו חגבים ומרהזכיר חגבים אחר דגים ש' מ' דין אחד יש להם הילכך דגים וחגב' שמתו מפליהן מותרין באכילה ואפי' חיים מותרין ואינן אסורין מטום איסור אבר מן החי שכל שאין אתה מצווה על שחיטתו אינו נאסר בחיטואלא מטום דכתיב כל השקצו את נפשותיכם אסרינן להו דמיאוס דוא :

ב השוחט בהמה ונמצאת כשירה ומצא בה עובר בין חי בין מת בין בן שמונה בין בן תשעה מותר לאוכלו בלא שחיטה. מטום שני' כל בהמה מפרפת פרסה ונומר בבהמה אותה האכלו ודרשינן בהמה דרישא אבהמה דסיפא ומשמע כל בהמה שבבהמה אותה האכלו ומדכתוב כל דרשינן נמי בל שבבהמה תאכלו ואפילו חלבו ונידו כל העובר מותר אבל דמו אסור שאינו בכלל אוכל אלא בכלל משקה ולא

יותר מלשון תאכלו ואף על גב דאפקיה קרא לגוף של איסור הדם בלשון אכילה דכתיב כל דם לא תאכלו היינו מטום שאי אפשר לפרשו בענין אחר אבל תאכלו דהכא ביון שנוכל לפרשו אבשר סנקרא אוכל מנא לן לאוקמ' אדם ועוד דהא דם השליל על כל פנים מיקרי דם ולא עדיף מדם של גוף הבהמה דקרינן ביה כל דם לא תאכלו אבל חלבו של שליל לא מיקרי חלב שאסרה התורה שהתורה לא אסרה אלא חלב דשור וכשב ועז דכתיב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו ואין נקרא שור וכשב ועז עד שיוולד דכתיב שור או כשב ועז כי יולד כלומר מטעה שיוולד נקראו כן ולא קודם לכן א"ל בהדיא טיעמא רחמנא נבי אשם דהלב שליל לא יקריבו למזבח ואי הוה קרי חלב למה לא יהא קרב לגבי מזבח הא כתיב כל חלב לה' אלא ט' מ' דלא מיקרי חלב וא"כ ממילא ניהר מבל בבהמה האכלו כל זמן שהוא בתוך הבהמה ולא יצא לחוץ אפי' נתלט ממנו אלא שלא הוציא לחוץ אבל אם תלשו והוציאו לחוץ הרי הוא חלב נמור אם הוא בן תשעה חי דהוצאת לחוץ הוי כלידה כמו שכתבאר סוף סימן י"ד וסימן ס"ד סעיף ג' בע"ה וגי' דשליל ג'ל' טעמא דלא מיקרי גיד הנשה אשר על כף הירך הנה

ירך השליל לא מיקרי כף ירך שיהא הגיד אסור משום ח' נהמה ננהמה שפירטו גיד ידויה דהא אפי' בהמ' לא נהמה שננהמה אותה תאכלו מיקרי לכ'ע בעודה בתוכה הוי משמע שקראה הכתוב נהמה נעודה נתוכה דאין זו קוטיף דהא ככר אמרו כן גבי חלב שנעודו כמפי' אמול'ל מקרי חלב ומיד כתיב נקרא חלב ה"נ בעודו נתוכה לא מיקרי נהמה ועוד כתיב מיקרי נהמה וכן טור או כשב ג'כ'כפירוש אמר קרא דלא נקרא טור אלא כי יולד והכא נמי קרא הכי קאמר כשתרנה לאכול נהמה שפיתת ננהמה כשנצט אמה אותה תאכלו ומינין קרא לאחר שינאלה לאויר העולם נשפט שרונה לאוכלה בלא שחיטה / דוק ל' : עכ"ה ואם אין כאן בהמה כ"ש דירך אין כאן ואי משום האם הא אין זה הגיד על כף ירך של האם ואינו אלא כשאר גידין דידה ג'ל' וה"ב דבן ט' חי אין טעון שחיטה שלא הפריס על גבי קרקע כגון שמטית אותה מיד כשמיצאו בבהמה לא הניחו להלך על גבי קרקע אבל אם הניחו להפריס ולהלך על גבי קרקע טעון שחיטה ראויה מדרבנן משום הרואה שהרואה שאוכל אותה בלא שחיטה לא ידע שהוא בן פקועה ויבא ויתיר גם כן שאר בהמות בלא שחיטה אבל שריפות דלא מפרסמו כולו האי אין אוסרין אותו דליכא למיחש משו' שאר בהמות והואיל והצריכו רבנן שחיטה טעון שחיטה ראויה בכל דיניה וכל מה שפוסל בשאר שחיטות פוסל בו דכל מה דתיקון רבנן בעין דאוריית' תיקון וכן חלבו אסור לכלו עלמא גזירה משום שאר חלב בהמה ואם פרסותיו קלושות וה' האם יש בו דבר אחר שהוא חמור אף על פי שהפריס על גבי קרקע אין טעון שחיטה שמפני שהוא דבר חידוש והכל מתמחין עליו זוכרין ויודעין שהוא בן פקועה ואין צריך שחיטה ולא אתי לאחלופי בשאר בחמה ויש אוסרין עד שיהא שני חמיהות כגון קלוש בן פקועה' בן קלושה שאותה קלושה דיתה גם כן בן פקועה שאז התימה גדולה חזרין אותו ולא בחד תימה :

ג והא דבן פקועה נותר בשחיטת אמו דווקא ששחט האם שחיטה ראויה אבל אם לא שחט האם אלא קרעה ומצא בה בן ט' חי או שחטה ונתנבלה כידוראו שהיתה שריפה ושחטה אין הולד ניהר בשחיטה אבל נותר בשחיט' עצמו ד' סימנים דבשירה בו התורה סימני האם אם נשחט כראוי כדלפינן סכל בבהמה וסימני עצמו דלא גרע מנולד אם הוא כן ש' חי אבל בן ט' מת או בן ח' אפילו הוא חי אין לו תקנה ואסור דבן ח' אפילו הוא חי הרי הוא כירך אמו וגו' שרף אנכ

אנב אמו שאינו יכול לחיות וא"כ שחיטה עצמו אינו מתירנו ושחיטת אמו הרי היא שחיט שאינה ראויה כיון שהוא טריפה או נתכלה בידו ועכשיו אין להתיר שם ולר הנמצא בבהמה אם האם טריפה היא מהני ליה שחיטת עצמו דחיישין שמה אינו ב' ט' :

ד בן פקועה הבא על בת פקועה כיוצא בו הרי כנו וכן כנו עד סוף כל הדורות אינם צריכין שחיטה מן התורה אלא מדבריהם ושאר פרושות אין פוסל בהן אבן בן פקועה הבא על הבהמה דעלמא או איפכא והוליד אותו הולד אין לו תקנה שהרי מצד אחד הרי הוא כשחוט משעה שנולד ומצד אחד אינו כשחוט מספק דחששין לזרע האב וא"כ הוה כאילו סי' אחר נשחט בשעת הלידה ובהמה בחי' סימן לא מתשרא והטני אינו נשחט עד עכשיו ואין לך שהייה גדולה שזו ואין לומר ה' ד' סימנין אכשר ביה רחמנא ואם לא תועיל לו שחיטה אמו יועיל לו שחיטת עצמו זה לא צמרינן אלא כשלא נשחטה האם שחיטה ראויה שלא תועיל שחיטת אמו אפילו לאם לאכילה אלא לשהרה מדי נבילה אזניהנו לו שימני עצמו להבשרו לאכילה אבל בשחטו סימני אמו לאמנו לאכילה הרי גם הוא כשחוט בסימן האחד מצד האחד ופצד השני איכא שהייה ביניהם ואין לו תקנה :

ה לא התירה התורה לר הנמצ' בבהמה אלא מין שיש לו פרסה ואפי' פרסותיו קלוטות כשל חמור ונמל דכתיב כל מפרסת פרסה ושוסעת ססע פרסות מעלת נרה בבהמה אותה תאכלו כתיב פרסה וכתיב פרסות ודרשינן בין שיש לה פרסה אחת בבהמה טמאה או שני פרסות כבהמה שטרחה אכולהו קאי כל בבהמה האכלו ולא עוד אלא אפילו שהוא פמינס ואין לו לא פרסה ולא פרסות כגון מצא בה בהמה גמורה ורגליה כרגלי יונה או שאין לה רגלים כלל הרי כל אלו ניתרות בשחיטות אמן כשנמצאת כתובה הואיל ויש במינו פרסה ופרסות גם אם נולדה ממנה נותרת בשחיטת עצמה שהרי בני קייסין הן כשנולדו וקל לקמן סי' ע"ט פיעוף ב' שהתירה התורה נמל בן פרה אפי' בלידה ובשחיטת עצמו אבל אם מצא בה דמות עוף אפי' הוא דמות עוף טהור ואפילו רגליו כרגלי בהמה הואיל ואין במינה פרסה אינו נותר בשחיטת אמו וגם כשנולד ממנה אינו נותר בשחיטת עצמו רקים לן שאינו יכול לחיות להתקיים :

ו השוחט את הבהמה ומצא בה כריה שיש לה שני גבין ושני שרואות אע"פ שיש לו פרסה או פרסות אסורה שזו היא הססועה הנאמרת בהורה שאסורה וכי אנמריה רחמנא למשה אתה הססועה לאיסורא דכתיב את זה לא תאכלו וגמ' את הססועה וגו' על כרחך במעי אמו אנמריה שלא יהא נותר בשחיטת אמו מררט רכל כבהמה תאכלו דאי לאחר שנולד פשיטא שאסור שהרי אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת כשיצא לאויר העולם והרי הוא נכילה :

י. דין עובר במעי בהמה וכו' סעיפים :

א לא התירה התורה דבר שנמצא בבהמה אלא מה שנמצ' כבהמה ומעולם לא יצא לחוץ כדילפינן לקמן מבשר בשדה טריפה כו' אבל אם פעם אחת היה בחוץ כגון בהמה אחת המקטה ללרר הוציא העובר את ראשו והחיותו הרי הוא כולו כילוד ואם שחט אח"כ העם קודם שחלד אינו נותר בשחיטת אמו אלא בשחיטת עצמו אם הוא ב' ט' חיואם היא כיון ד' אפי' חיואם ב' ט' שחט הרי זה אסור ואינו נותר בשחיטת אמו ולא בשחיטת עצמו כשהוא בן שמנה אפילו דן שאינו יכול לחיות :

ב ואם לא הוציא ראשו אלא אכר אחד כגון ידו או רגלו והחיותה קודם שחיטה או מה שיצא מן האבר לחוץ

אסור דכתיב ובשר כשדה טריפה לא תאכלו ודרשינן אפילו החיבת בשר כיון שיצא לחוץ בשדה פריגו חוץ למחיצתו שדוא כבאן דרחם טריפה וכו' ופירש"י שחיטת אמו יצא לאויר העולם לא יצא לחוץ ופירש"י שחיטת אמו יצא לחוץ ומה שנשאר בפנים שחיטת אמו ואפי' זה שנשאר בפנים סאותו חתום ואפי' הוא מיעוט סאותו האבר דלא גרדינן כל חנוף אחר אותו האבר אלא כל מה שכפניס הכל מותר ע"י שחיטת האם ואפי' מקום החיתוך שהוא מקום המכריל בין מה שיצא לחוץ ובין מה שנשאר בפנים מותר דלא קרינן ביה ובשר כשדה כו' שהרי לא יצא לחוץ אבל אם לא התחירו או רגלו קודם שחיטה גם מקום החיתוך אסור דלא קרינן ביה בבהמה תאכלו שהרי הוא כאלו ראה פני חטרה אלו היה נתחך בעוד שלא נשחט וכל מה שבחוץ אפי' ואפי' אם מה שיצא הוא מיעוט כל אותו אבר שיצא לא דמינן ליה כתר רובו להתירו על ידי שחיטת אמו :

ג לא הוציא ראשו אלא שאר גופו אם יצא הרוב אף על פי שהחיותו הרי הוא כילוד כולו ואם יצא חציו ברוב אבר כגון שיצא רוב ידו עם שאר הגוף וכשנשער מה שיצא מהעובר אינו אלא חציו אזלינן לחומרא ונחשוב מיעוט חוץ שבפנים למה שיצא לחוץ שהוא כשל אצלו להשלים לרוב העובר ואסור וכן אם יצא רובו עם מיעוט היד אין אוכריס מיעוט היד שיצא בשילה כרוב היד הנשארת בפנים והשאר אינו הרוב ולא הוי כילוד כולו אלא אזלינן לחומרא ונחשב מיעוט היד שיצא להשלים הרוב שיצא לאסור כולו :

ד הוציא העובר אבר אחד והחיותו חזר והוציא אבר א' והחיותו וכן אבר אחר אבר והחיותו וכשנשע' ונצרך כל מה שיצא והחיותו היה הרוב אפי' המיעוט הנשאר בפנים מותר דלא הוי כילוד כיון שלא יצא הרוב בבת אחת אבל אם חתך כל אבר ואבר כשיצא ולא נשאר בפנים אלא המיעוט אז גם המיעוט שנשאר בפנים אסור והוי כאלו יצא הרוב בבת אחת שהרי כל חלקי נשאר בחוץ ולא חזר :

ה עובר שהוציא את ידו והחיותה ואח"כ נולד קוד' שחיטת האם ונרדל אזאפי' אותו אבר נותר בשחיטת עצמו ואם היא נקבה וגדלה וילדה גם חלבה ממנו מותר כמו שאר חלב בהמות אבל הוציא ידו והחיותה וקודם שנולד נשחטה האם ואח"כ נולד או הוציאהו חיו אותו אבר אסור ואין לו הקנ' אפי' בשחיטת עצמו שהרי כל הגוף הו' כשחוט אנב אמו חוץ סאותו אבר ולא תועיל שחיטתו לאותו אבר לבדו שהסימנים כאלו הם שחופים ושחיטת עצמו מתחך בשר בעלמא הוא מן התורה ואין כאן שחיטה ונשאר אותו האבר באיסורו לפי' אם אח"כ נולד וילדה שיש לה חלב גם החלב ממנה אסורה מפני שהחלב באה מכל האיברים והוי יש בה אבר אחד שאסור ואין לו הקנה אפי' בשחיטה והרי זה כחלב שריפה שנתערבה בחלב כשרה ואסורה לגמעה ולענין ביטול ס' אם אין באותו אבר א' ס' מכל חבהמה צ"ע אם נאמר שהוא כשל כיון שהאיסור ידוע ונזכר במקומו וכל שהוא כשל חזא ס' חלב האסורה אינה ניכרת מעולם :

ו המושפ' ידו למעי בהמה וחתך מן השחול ומן הכליות וכיוצא בהן והניח החתיכות בחוץ מיעיה ואח"כ שחט' אותן החתיכות אסורות משום אבר מן החי ואינם ניתרים מפסק כל בהמה אע"פ שהם בטעה שחיטה כהן מיעיה טאין זה נקראת מה שכבהמה אלא בהמה עצמה והרי נחתכו ממנה כתייה והוי אבר מן החי אבל אם חתך חתיכה או אבר אחד מן העובר שבמיעיה ואפילו מן החלב של העובר ולא הוציא ואח"כ שחטה האם חיו אותה חתיב העובר או האבר או החלב מותר הואיל ולא יצא לחוץ דהוי בכלל כל בבהמה וגומר ואם הוציאו לחוץ חתיב עליה פשיטא אבר מן החי וכן אם חלש חתיכה

העל מכן ש'חי שבתוכ'הוציאו לחץ חייבין עליו מסוס חלב
 בעל חרב בהמה נמורה וחרשים והצאתו לחץ נרבו לו
 איסורו למיקרי חלב דכיון שה'בן תשע'חי והוציאו לחץ חי
 בילוד ומקרי טור או כטב כמו שכתב לעיל סימן י'ו סעיף ב'
 ואם שחש העובר במעי אמו לא מקרי שחישה להתירו ע"י
 אותו שחישה בלא שחישה האם שאין זה שחישה מפריעה והוא
 פה'דה שאוסרת בשחישה כמו שיתבאר לקמן בס"צ סעיף
 ז' בעה :

טו שלא לשחוט בהמה עד יום ח' ללידתה וכו' ג' סעיפים :

א אפריה כל זמן שלא יצא לאור העולם אסור דאחרני
 מכל טרף השורץ על הארץ שגם שריצתו בתוך קליפת
 הביצה מקרי שורץ על הארץ ולאחר שיצא לאור העולם מות'
 מיר דעף נמור הוא :

ב בהמה שנולדה אס ירוע שכלו לו חרשיו דהיינו תשעה
 חרשים לנסה וה' חרשים לרקה מתיר מיד אפילו ביום
 שנולד ולא חיישי'סמי' נתרסקו אבריו מחבלי לידה דאזלינן
 במר'רב לריות הנולדים שאינם מהרסקים ואפי'סקשה ללדת
 אבל אם אין ירוע שכלו לו חרשיו אסור משום ספק נפל עד
 ה' דת' ליל שמיני מיום הלידה דכיון שהותר לגבוה דכתיב
 מיום השמיני והלאה ירצה ונ' כ"ט להדיוש :

ג נדיים קטנים הנלקחים מן הגויים ואמר הגוי שהן בן
 ח'מים אין לסמוך עליהם וכדי להשכיח מקחו הוא אומ'כ' :

טז דין אותו ואת בנו וכו' ב' סעיפים :

א אסור לשחוט אותו ואת בנו ביום אחד שנאמר וסור או
 שה' אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד והאי אותו אין
 פירושו יפי פשוטו על האב מדכתיב בנו ספי' הכרוך אחריו
 כמו שיתבאר בסמוך אלא פירושו על סין השור או סין השח
 שאין עיקר האיסור מן התורה רק על האם וכנה' דמכתוב
 בנו ולא כתיב אותו ואת הכז משמעו בנו הכרוך אחריו ד'
 דהיינו האם שדרך הולד להיות כרוך אחריה ולא אחר האב
 לפיכך אסור לשחוט את האם ואת הבן ביום אחד ל"ש האם
 ואחר כך הבן ל"ש הבן ואח"כ האם ל"ש האם והבן ל"ש האם
 והבת וכל זה אגולמדיים מדכתיב לא תשחטו לשון רבים ולא
 כתיב לא תשחטו כל'שין יחיד כמו שנא' בכל'ה'אין לא תגנו'
 לא תרצח וכן כולם אלא ש'ג דאי כתב לא תשחטו היה משמע
 שלא מצינו שעובר על לאו זה שלא אחר והו' השוחט את הבן
 אחר שנשחטת האם בו ביום ולכך כתב לא תשחטו לומר
 שלפעמים מצינו ששנים עוברים על לאו זה פחתת בהמה
 אחת ואין לומר שלכך כתב לא תשחטו ולא כתב לא תשחטו
 שלא נאמר דדוקא אם שחט אחד האם והבן חייב ולא
 כשישחטו שנים אחד האם ואחד הבן לכך כתב לא תשחטו
 לומר שאפי'אם שחט אחד האם ואחד הבן שהשני חייב שאם
 כן לא ישחטו פכע'י ליה בקמין תחת השן' הוה משמע לא
 יהיו נשחטין בין ע"י אחד בין ע"י שנים מאי לא השחטו אלא
 ע"כ לומר ששנים הם העוברים על לאו זה דאורה ואת בנו
 מחמת בהמה אחת ולא מצינו שנים עוברים אלא בג' בהמות
 זהינו רבי' כגון ששחט אהר הפריה ואח"כ שחט אחד את אמה
 ואחר את כנה ששנים האחרונים הייכים השני ששחט את
 אמה חייב משום בנו ואותו הטלישי' ששחט את הבן חייב
 משום אותו ואת בנו שאין לומר כגון ששחט אחד את האם
 ושנים האחרוני' שחטו שני בניו דא"כ ל' קרא פשיטא מה
 ל' תד' יפה לי תרי דכי היכי דמחייב אראי מחייב אהאי ואין
 לומר ג' משחט אחד את הפריה ואחד בתה ואחד בת ברה

דהא נמי פשיטא חתוייהו אותו ואת בנו ניהו ואין לפרש ג'כ
 בכך או בתואב וכן או בת דהא בנו הכרו'אחריו בענין דהיינו
 האם ולא האב אלא על כרחך כדפי' בבה או בן ואם ובת או
 בן וס' דמחייב על הבן ואח"כ האם כמו על האם ואח"כ הבן
 שהוא כתוב כפי' אותו ואת בנו ונמר וממילא שמעינן נמי
 דבנו לאו חוקא דה' הבת דהא על כרחך על הטליש אינו
 חייב אלא משום אהו ואת בנו ובנו הא אמרי' שפי'בנו הכרוך
 אחריו והיינו האם א"כ על השני למה חייב משום בנו ואותו
 והא אינו אלא בתו ואותו אלא ס'כ בנו לאו דדוקא דה' הבת
 כן הוא מסקנה הנמרה עם פרטי' אלא שעדיין יש לי לדקדק
 דלכ' לעולם לא מחיי' קרא אלא על האם והבן ולא על הבת
 והא דכתיב לא תשחטו לשון רבים מירי כגון פרה שיש לה
 שני בנים ושחטו הבן והאם ואח"כ הבן השני שיש כאן בן
 דדוקא ומשמע ג'כ בנו ואותו ושניהם חייבים בנו ואותו ואותו
 ואת בנו ג'ל לומר דא"כ היה ליה לפכתב אותו ואת בניו כיו'ד
 לשון רבים והיינו גם כן דורשי' סנה בניו הכרוכים אחריה
 דהיינו האם וכנה' ולא האב ובנו מרלא הוה כתיב הבנים
 ואח"כ לא תשחטו ג'כ לשון רבים ועל כרחין הוה דרשינן כי
 כן ואם וכן ולא בת אי נמי אפילו הוה כתיב בנו בלא יוד'
 ככתיבה אלא הוה למיסר' לן הקריאה בקמין תחת הגון
 דהיו נמי לשון רבים דהא קיימא לן ישאם למקרא נו' ארא
 מדכתיב בנו וקיינן בנו כחורם משמע שהטלישי' שישחט
 לא היה אלא יחיד לצמו ואפי' חייבים שנים ואם כן על
 כרחיך א' אלוס' אלא כתיב ואם וכן או בתוכה כיו'ס' דבנו
 לאו דדוקא אלא ה' הבת מדחייב השני משום בנו ואותו
 דהיינו בנו ואותו חה ל' ברור :

ב לפיכך אין לוקין משום אותו ואת בנו אלא באם עם הבן
 או עם הבת שהוא כרוך אחר אסן אבל באב עם הבן או
 הבת אין לוקין אפי'אי ידעינן בכדור' טוה הוא האב שהרי
 אינו כרוך אחריו ומ' אסור' מדרבנן מיה' איכא באב ואין
 שוחטין האב והבן או הבת ביום א' אס נודע טוה אביו וד'ש
 באדם אחד ששוחטין ול'ט כב' בני אד' השני לוקה שראשון
 לא עבר איסורא והשני עבר איסורא :

ג עבר ושחט ביום אחד מות'לאכלן ולא אסרינן ליה מיד
 דהוה אמהוסר זמן שאסור באכילה וה'נ נימא כחוסר
 זמן הוא ששוחטו קודם שהגיעו זמנו לשהוש ונאסר ליה
 מדכתיב לא האכל כל תועבה דדרשינן כל מה שתועבתי לך
 לך לא האכל דמרלא אסר הכהוב מחוסר זמן אלא לגבוה
 דכתיב מיום השמיני והלאה ירצה לקרבן ונ'פכלל דלהדיוש
 שרי ושהו בו ביום אסרינן ליה האחרון שנעשה בו האיסור
 מידי דהוה אמעשה שבת דאסרינן בו ביום משום דהוה חוסא
 נשכר :

ד יום האמור באורו ואת בנו היום הולך אחר הלילה
 דילפינן יום אחד יום אחד ממעטה בראשית דכתיב בו
 והיי ערב ואח"כ ויהי בקר הלכך אס' שחט הראשון בתחלת
 ליל ב' לא ישחט השני עד תחילת ליל ג' ואם שחט הראשון
 בסוף יום ב' קודם בין השמשות שוחט השני בתחלת ליל ג'
 ואם שחט הראשון ביום ב' אחר שקיעת הקמה בין השמשות
 דספק לילה הוא לא ישחט השני עד תחילת ליל ד'דשמא לילה
 היה צריך להשתין עד לילה חסניה שהוא תחלת ליל ד'אם
 שחט השני ביום הטלישי' אינו לוקה דספק הוא דשמא בין
 השמשות'עדיין יממא הוא ועדיין יום ב' היה כששחט הראשון
 ה' והא דאסור לשחוט בין באב כדרכנן בין באם מן התד'
 היינו דדוקא בידוע שהיא אביו וכן בידוע שהיא אמו כגון שהרי'
 כיון אחריה אבל מן הספ'אין חוששין דאורה ואת בנו הכרוך
 אחריו משמע דהיינו שהוא יודע טוה אמו על ידי שכרוך
 אחריה אבל פספק לא :

ה הלכך הלוקה בהמה אינו חושש שפא נשחטה אפ'ו אף
 כנת

לא וי' ולא שור וכתבנו במקום אחד והוא שמעין סכס
זנוהג בין בחולין ובין בקדשים ומדכתבו כאן והפסיק
וערביה שמע מיניה חרות :

ה כלאים הבא מן העז והכבש אותו ואת בנו נוהג בו
דהא מ"מ שה הוא דעו נפי טה מיקרי / היישהבא על
הצבייה וילדה אין אותו ואת בנו נוהג בו דשה ובנו אמר
רחמנא ולא צבי ובנו ומותר אפילו לכתחלה והרמב"ם אוסר
לכתחלה מפני מראית העין אבל צבי הבא על העז וילדה
ושוחט העז ובנה כיום אחד לוקה דשה אפר רחמנא ובנו
כל דהו ואפי' אם היה הולד הבא מן הצבי הבא על העז נקבה
וילדה בן ושחט אותו הולד וכנה כיום אחד לוקה ואפי' את'ל
חושטין לזרע האב לוקה דשה אמרה רחמנא ואפילו מקצת
שה מטמע אכל תייש הבא על הצבייה וילדה בת והבת ילדה
בן ושחט הבת ובנה ביום אחד פטור אבל אסור דמספקא
לן אי חושטין לזרע האב והוא ספיקא דאורייתא דהא אי היה
חושטין לזרע האב הוה לוקה כסוד דהו ספקת שה אלא שאינו
לוקה מספיקא דטמא אין חושטין לזרע האב ואפילו בקצת
שה אין כאן והבית יוסף בשלחן ערוך שלו פסק דגם בזה
לוקה והם דברי הרמב"ם פ"ב והיינו משישם דס' ל כפ' דודאי
חושטין לזרע האב ושה אפי' מקצת שה אמרינן ואע"ג דגבי
שחט האב והבן כתב דאינו לוקה לא מסוד' ל דאין חושטין
לזרע האב אלא אפילו חושטין אינו לוקה משום דדרש' בנו
הכרוך אחריו לאפקוי האב שאין בנו כרוך אחריו והפא הא
אם ובן הוא ג' :

ו לא אסרה תורה אלא שחיטה דכתיב לא השחטו ואפילו
שחיטה שאינה ראויה טמה שחיטה בנו ששח' הראשון
ונמצא שרפה אסור לשחוט השני אבל נותר הראשון או
נתכלה בידו לא שמה שחיטה ומותר לשחוט השני אחריו
הלכך חרש שופה וקטן ששחטו הראשון בתו לבין עצמו
מותר לבן דעת לשחוט אחר כך השני לפי שרוב מעשיהן
מקולקלין ואם אחרים רואין אותו ששחטים בראיו אסור
לשחוט אחריהן :

ז מותר לשחוט את המעוברת ואין בה אסור משום אותה
ואת בנה שיטלה בכשתה דעובר ריך אמו הוא ואם יצא
העובר חי אחר שחיטת אמו והפריס על נבי קרקע אין
שוחטין אותו בו כיום ואם שחט אינו לוקה דהא מן התורה
אינה צריכה שחיט' הלבך שחיטתו לאו כילום הוא דלא מקרי
שריטת :

ח גוי שמכר ב' בהמות ואח' כאמר פ'לת שהם אותו ואת
בנו אינו נאסן בשה שאמר לאחר שמכרת ויצאה מהחת
ידו דלהשביח מקחו אומ' כן וסיהו אי מהימין ליה לאישוחוס :
ט בהמה שנשחטה אמה או בתה חייה ונתערב כאחרת
אפילו אם הם הרבה לא יקח מהם חיס לשחוט דהוי
דבר שיטלו מהירם ואפירו כאלף לא בטיל כל זמן שהם
קבועים במקום אחד ואם צריך להם היום כיצד תקנתו
וכבשינהו כי היכי דניירי ממק' קביעהן ויקח מהם אחד אחר
וישחוט דכל דפריש מרובה קא פרוש ושניהם האחרונים
אסורים לשחוט היום דהוי פתחה על פתחה :

י דין השוחט את המסוכנת למצת ובג'
ג' סעיפים :

א השוחט את הבריאה אע"פ שלא פרכסה ררי זה פותרת
דהא בחוק' היה ולא משה עד שנשחטו רוב סימניה אבל
מסוכנת והיא כל שמעמידין אותה ע'י נערה או על ידי מקל
ואינה עומדת אע"פ שאוכלה מאכל בריאות שחט' ולא פרכסה
כלל ררי זו נכילה ולוקח עליה דודאי גתעלפה ויצאה נפשה
פ'כ שהרש' שה השחיטה קודם שנשחט הרוב ואם רואין בה

בנה היום אבל על המוכר מוטל להזהיר הלוקח ולהודיעו
אם שהא האם או הבן או אם מכרם לאחר לשוחטה היום
שלא ישחול הלוקח על ידו ואם לא הודיעו שוחט ואינו חושש
ואפילו לשואלו אינו צריך דכמה ספיקות יש בדבר זה חדא
שמא אין לכהמה זו אם אובן ואת' ל' יט' לה ומכר שמא לא
לקחה לשוחטה ואם המצא לום לשחיטה טמא לא לשוחטה
היום לקח אלא ליום אחר ואפילו אם הוא באחד מד' זמנים
שדרך שכל מי שקונה בהמה ודאי לשוחטה היום קנה אותה
והם ערב פסח וערב עצרת וערב ד'ה וערב יום טוב האחרון
של חג שוראי קונה אותה לשוחטה מיד לשמחת יום טוב
אפ' אינו צריך לשואלו מטעם ס' לא שנה קונה מישראל ל'ש
קנה מן הגוי ואפ' לין סתגר גוי שדרכו למכור בהמה הרבה
אין חושטין אבל אם המוכר הוא ישראל על המוכר מוטל
להודיעו אם מכר האם או הבן היום ואם לא הודיע ונודע
לו לקנה אחר שנשחטה אמה או בנה או בתה היום והמוכר
הזה מכרה היום הוי מקח טעות אם קנאה זה לטח' שה ודאי
לשוחטה היום קנאה וצריך להחזיר לו מעותיו אם הוא באחר'
מד' זמנים הנזכרים אבל כשאר ימות השנה אם לא הודיעו
לא הוי מקח טעות דטמא לא לשוחט היום קנאה אלא שצריך
להודיעו לכתחילה שלא ישחול הלוקח על ידו / ומה שלא
הצריכו להודיעו אלא בר' פ'קים אלו משום שבאלו פ'קים
רגילים לשחוט הרבה לשמחת' יט' מה שאין כן בערב יום
טוב האחרון של פסח שכיון שאינו רגל בפני עצמו אין
מרבין לשחוט וע"כ רגילים בהרגנוליס ודגים ואין רגילים
להרבות בו במאכל ובמשתה אע"פ שמצוה להרכות בסעודה
אימית' כ עליהם ועי' הרמב"ם של סוכו העם שרודין לעסוק
במצות סוכה ולולב ואין להם פנאי לשחוט הרבה והוא דצריך
להודיעו אפי' בר' פ'קים אילו דווקא שמוכר שניהם ביום אחד
אבר אם מכר האם או הבת אתמול אין צריך להודיעו ותלינן
לזר אתמול קנה אתמול שחט שהיה צריך לאכול ממנה
אתמול ואם מכר האחד לחתן והשני לכה סמוך לנישואין
אפ' לו אם מכרם בשני ימים צריך להודיעו שוראי שניהם
שוחטין ביום אחד לצורך סעודת הנישואין ונראה דאפילו
מקח טעות נמי הוי אם לא הודיעו כמו בר' פ'קים דלעיל /
המוכר האם או הבת הלוקח הוא קודם למכר לשחוט אותה
תחלה שעל מנת כן קנאה והוא כאילו התנה עמו כן הלכך
שנים שלקחו אותו ואת בנו ביום אחד מאיש אחד הלוקח
תחלה ישחוט תחלה ולא השני שאין לרוב לטני יותר מלמוכר
עצמו דמה מוכר לו המוכר לשני הזכות שהיה לה בה והוא
בעצמו לא היה יכול לשחוט קודם הלוקח הראשון אבל
כשלקחום משנים שניה שונים לשחוט וכל מי ששחט תחילה
הרי זה זריז ונשכר :

ב אותו ואת בנו אינו נוהג אלא בכהמה שהורה בלבו
אבל לא בחיה ועוף דכתיב ושור או שה אותו ואת בנו
לא השחטו ביום אחד שור ושה אין סדי אחריו לא דאל'כ
לא לכתוב רחמנא אלא אותו ואת בנו לא השחטו תומר שור
ושה למה לי שררי בפסוק דלעיל מיניה כתיב שור או כשב
או עז וגומ' ועליה קאי ושור ושה למה לי אלא חד למעושי חיה
וחד למעושי עוף דלא ליתי בקל' וחומר מה בהמה שאינה
במצות כיסוי הים ובמצוה שלוח הקן חייב באותו ואת בנו
חיה ועוף לא כל שבן לבך כתיב שור למעושי ואם לא כתיב
אלא חד מעושה הוי מקמינן ליה כחד דמסתבר טפי /
ואף על גב דבגמרא יליף מהבא דנוהג בחולין דאי לא חזר
וכתב שור או שה ה' רואיל ובעניינא דקדשים כתיב אין
אותו ואת בנו נוהג אלא בקדשים לצד הפסיק הענין בשור
או שה מכל מקום הא פרכינן התם ואימא דנוהג בחולין ולא
בקדשים כיון שהפסיק הענין ומשנינן וי' דישור וגומר חזר
וערביה שניהג גם כן בקדשים ועכשיו יקשה לא לכתוב

סימן שלא יצא חוזה קודם נמר שחיטה כגון שפרנסת הרי
 זו מותרת וצריך שהיא הפרנסה בסוף השחיטה ולמשוך עד
 אחר שחיטה אבל בתחלה או באמצעיתה אינו מעיל רבידוע
 שנשמט נטולה ממנה קודם לכן וכיצד הוא הפרנסה בבהמה
 דקה ובחיה בין דקה בין גסה כיון שפשטה ידה והחזירה או
 שרשטה רגלה אף על פי שלא החזירה או שכפפה
 זגליה בלבד הרי זה פרכוס ומותרת אבל אם פשטה
 ידה ולא החזירה רדי זו אסורה שאין זו אלא הוצאת נפש
 בלבד וכך אם הייתה פשוטה וכפפה אינו פרכוס ובהמה גסה
 אחר הרי ואחר הרגל בין שפשטה ולא כפפה בין כפפה ולא
 פשטה הרי זה פרכוס ומותרת ואם לא פשטה לא יד ולא רגל
 ולא כפפה כלל הרי זו נבילה וכשש'בזנב הוי פרכוס בין
 בגסה בין ברקה ובעוף אפי' לא רפרף אלא בעינו או בשכשה
 בזנבו הרי זה פרכוס *

ב השוחט מסוכנת בלילה ולא ידע אם פרכס הרי זו ספק
 נכילה ואין סימן כמה שכותלי בית השחיט מלוכלכי
 ברם שאע"פ שיצא נשמתה דרך הדם לקלח על בית השחיט
ג גדולי החכמים לא היו אוכלי מכהמה שכמהרי ושוחטין
 אותה כדי שלא תמות ואע"פ שפרנסתה בסוף השחיט ולא
 מלום איסור נהגו כך אלא משום מרות חסידות להחמיר על
 עצמן וכל המחמיר כזה הרי זה משוכח ויש לו סמך מקרא
 דיחזקאל שאמר נבילה ושרפה לא אכלתי ופאי רבותיה
 דיחזקאל שלא אכל נבילה ושרפה כע נמי לא אכלי אלא
 שלא אבל שבחמה שאוחרים עליה מהרו ושחטו כדי שלא
 תמות ותחנבל מפני שמסוכנת היא הרי שהתפאר עצמו
 במדות חסידות כוונ' ש' ש' ש' לעשות כן :

יח דין בדיקת הסכין ופגיונותיו וכו' ב' סעיפים :

א סכין שהוא פגום אסור לשחוט בו משום שאינו חותך
 אלא קורע ונוקב הסימנים בעוקצה ומנבל הבהמה
 וקרא כתיב וכתבת ולא וקרעת הלכך השוחט בסכין בדוקה
 ותמצא פגומה אפי' סכין הצד הרי זו נכילה ואפי' נגע בעצם
 המפרקת סכין שנפגמה פוסלת מן התורה ואין חולין להקל
 לומר שנפגם בעצם אחר משחיטה אלא חיישינן שמא בעור
 נפגם ונמצא שחט הסימנים בסכין פגומה ופעמא משום
 דברמה בחייה כחזקת איסור אבר מן החי עומדת ואינו יוצא
 מחזקת עד שידוע לך בבירור שנשחט כהלכתה ואפילו בעוף
 חיישינן מהאי טעמא :

ב ושיעור הפגום הפוסלת היא אפי' כל שהו וכלבד שתחגו'
 בה דבר מעט אפי' כחוט השער ונהגו להרגיל ולבדוק
 בציפורן וכסמרינישין פגמי' בציפורן אפי' אין הציפורן נחר
 בתוכה אלא שאינה עובדת עליה אוסרין :

ג וסתם סכנים בחזקת שאינם בדוקים לשחיטה קיימים
 שהפגום מצויין בה הלכך צריך לבדוק הסכין קודם
 שחיטה ואין לסמוך על מה שירצ' לבדוק אחר השחיט דשם'
 ושכח ולא יבדוק והרי הוא כאוכל נבילה ואם עבר ושחט ולא
 ביק תחלה ואחר השחיט בדיקה ופגמו יפה שחיטתו כשרה :
ד וכיצד היא הוצאת הפגימה הפוסלת אוגרת והיא פגימה
 שיש לה שני עוקצין משתי רוחות וכשיבדוק בציפורין
 מעכב אותו שלא יוכל לעבור עליה ולא לזוז מינה לא לכאן
 ולא לכאן ולכך נקראת אוגרת שאוגרת וחוגרת בציפורן
 בשיגע בה ומעכבתו והרי זו פסולה בכל עניין וככל מקום
 שעומדת בסכין כין כראש בין בסוף בין הוליד ולא הביא
 בין הביא ולא הוליד בין שהעוקצין זקופים בין שהם כפופים
 אלא שמעכבין הציפורן שמיד שמתחך בכשר העוקץ פוגע
 בסימן ונוקב כזה
 עוקץ אחד והצד
 נקרא מסוכנת

שהחליקה אז אם העוקץ נרש כשיורד אצבעו לתוכה אז היא
 פוסלת אפי' כדיעבד דכמו שהציפורן יורד ממנה כן כשהיא
 מגיע לס' יורד וקורע אבל אם היא כפופה כל כך שכשחברוק
 בהולכה לא הרגיש שיש בה פגם וכשחזר לבדוקה בהבאה
 הרגיש שיש בה פגם לתחלה לא יטחוש בה ואם שחט בה
 דרך הולכה ולא הביא שחיטתו כשרה ואם הביא פסולה וכן
 איפכא אם העוקץ עומד בצד האח' יהיה הרין הפך מזה דדבר
 ידוע דכמו שלא הרגיש בה בבדיקתו באצבעו כך לא תקרע
 בסיומן ולכך כשרה כדיעבד בד' ש' הרגיש ידע בה קודם
 שחיטה ושחט בה שאז ודאי נזהר בה שיוליך ולא יביא אבל
 אם קדם שחיטה מצא סכינו יפה ואחר שחיטה מצא פגומה
 מסוכנת אע"פ שאמר ביולי שלא עשיתי אלא הולכה
 לכך שחיטתו פסולה דכל מ' ד' לא רמיא עליה דאיניש עביד
 לה ולא אדעת' ואין זה כרי מעולם וי' דכל מסוכנת אסור'
 עד דקיימא ארישא דסכניא כמש' אס שחט בה בהולכה או
 אסיפא דסכניא כמש' אס שחט בהובאה ואנו אין אנו בקיאי
 היכא מיקרי רישא או סיפא דסכניא כמש' ויש להטריף הכל
 ובן נוהגין : עולה ויורד והוא סכין שיהיה נפגם פגמי גדולה
 והחליקה העוקצין במשחזת וחזר הסכין הוא נמוך שם ואין
 לה עוקצין כלל ששחט בה לכהילה ואינו חושש *

ה סכין שיש בה פגומות הרבה ואפילו כולן מסוכסכים
 וכפופים כענין שאינם נרשים ברידה אלא בפגיעה
 אע"פ שדרגיש בה וידע קודם שחיטה שיש בה פגומות אפה
 שחיטתו פסולה אפי' כדיעבד דמתוך שפגומותיה מרובות
 חיישי' שמא השיב ידו מעט בתוך השחיטה ולא הרגיש :

ו סכין חדה שהושחזה ואינה חלקה אלא מגעתה היא
 כנוגע בראש השיכולת שהיא מסתבך באצבע ואין בה
 פגם פותר לשחוט בה שאין אילו פגומות אלא סכסוך בעלמא
 אבל נוהגין להחליקה קודם שחיטה מפני שאין אנו בקיאים
 בדבר :

ז סכין שפיו חלק אלא שאינו חד הואיל ואין כו פגם שוחט'
 בה אע"פ שהוליד והביא ושהה בהל היום כולו עד
 ששזטה ולא הפסיק בנתים שחיטתו כשרה ודווקא בעוף
 שבשר בסיומן אחד אבל בבהמה שצריכה ב' סימני' חיישינן
 שמא אחר שישחוט רוב סימן א' ישהה בה זמן רב שישחוט
 במיעוט הסימן הנשאר לנומרו קודם שיתחיל בשחיטת הס'
 השני והוי שהיה גמורה בין סימן הסימן ואסור כמו שיהבאר
 לקמן סימן ב' סעיף ד' :

ח סכין עקומה שעולה ויורדת כנחש ואין בה פגם מותר
 לשחוט בה *

ט ישפניסה שנרגשת ברך ואינה נרש' בקשה ויש שהוא
 איפכא והוושש הוא רך והקנה הוא קשה לכך צריכין
 לבדוק הסכין בכשר האצבע כנגד הוושש ובציפורן כנגד
 הקנה אם ימצא שם פגימה באחד מהן והיינו שמוליך חוד
 הסכין ומביאו על בשר אצבעו לאש ובכוונת הלב שלא יפנה
 לבו לדברים אחרים וכן בשני הצדדין של סכין יוליד ויביא
 בכשר האצבע וכן יעשה בצפורן יוליד ויביא חוד הסכין
 על ציפורנו וכן בשני הצדדים עד שיהיו ההולכות וההובאות
 בכשר ובצפורן יב' וסימן ושחטתם בזה זה נמשריא יב'
 שלא יהא בו פגם כלל לא בתחילתו ולא בצדדין ואחר שעשה
 קצת בדיקות בציפורן ישנה ציפורנו לבדוק במקום אחר מן
 הציפורן דחיישי' שמא נפגם הציפורן בחודו של סכין ואולי
 יש פגמי' מן הצדדין ולא ירגיש בה לפי שעוברת בתוך פגימת
 הציפורן : יש לזהר שלא יבדוק ב' צדדי הסכין ביחד שא"א
 לתת לבו על שני הצדדין וחד ולא ירגיש בפגומות אלא יבדוק
 כל אחת בפני עצמה *

י סכין שצדו אחד מגל מלא פגומות וצדו השני יפה לא
 ישחוט אפי' בצד היפה גזירה שמא ישחט בצד האחר
 ואם

לבוש עטרת זהב חלבות שחיטה ד

קרקע קשה איפס אכל אם לא ראינוה נופל על חודה מספק לא משרינן ובהמה בחוקת איסור עומדת עד שיוודע לה אם נשחטה בהכשר וכל שאין יודע אם נפלה על חודה לא נרדע לה שנשחטה בהכשר ואם שיבר בה עצם הספרקת אפילו בהבאה ושכירה ושלא בררר הולכה והובאה אין תולין בהם מפני שהיא רך ואין דרך לפגם בה וחייטין טמא בעור נפגם ואין חילוק ככל זה בין סבוק הסכין החלה סמוך לשחיטה או שהיה בחוקת כדוק ולא בדקו סמוך לשחיטה דאפי' טיקרי סכין כדוק :

טז בדק הסכין אחר שחיט ומצאו יפה והצניעו והרי הוא בחוקת כדוק ואח"כ מצאו נפגם ליתלן בה ולא אמרינן טמא לא בדקו יפה שלא הרגיש בפנימה אלא מוקמינן ליה אחוקתיה ואימר בדבר אחר נפגם מעצמו או שיבר בה עצמות ולא אדעתיה :

יז הרבה צריך ישוב הרעה ויראת שמים לבדיקת הסכין כי דבר מצוי הוא שיבדוק אדם פעמים ושילש ולא ירגיש פנימה דקה ולפעם רביעית ירגישוה מפני שבראשונה לא הכין לבו ומחשבתו לזה כי התרגש ובחינת חוש המישוש תלוי בבוונת הלב וסך הטעם הזה היה מנהגם בימי חכמי התלמוד לראי' הסכין לחכם ואם לא הי' פראוהו לחכם וכו' ושחט בה אפי' היה נמצא יפה היו מנדין אותו ומעבירין אותו ואם היה נמצא פגום היו מנדין אותו ופעבירין אותו ומברזין על כל בשר שהיה יוצא מתחת ידו שה' שריפ' הלך נס האידין לנהיגן בכל גלות ישראל שאין מאמינים לקצבים וממנים אנשים ידועים ויראי חטא על השחיטק ועל הבדיקה ולהם מחלו חכמים את כבודם כי הם זריזים וחזירים :

יח טבה שמושכר צריך לישול שכר מן המריפות כשי מן הכשרות מפני החשד שלא ישמרו בשליל שלא יפסיד שכרו הוא מכשירופן הטעם הזה נוהגין קצת שלא לשחוט ולכרוק בהמה לעצמן שלא יחשדו אלא מניחין לשחוללכרוק הממנה לשחוט ולכרוק כל בהמות :

יט ראובן שאמר לשמעון כדוק לי סכין זה ובדק שמעון בפני ראובן ובמעמדו קצת בדיקת מן ה"ב סצריך ולא כולם ונהנו לראובן וראובן היה הולך לשחוט ולקחו לוי מיד ראובן ומצאו פגום וראובן מתנצל ואמר טעדיין היה רוצה לבדוקו כהוגן אינו נאמן דפעיטה ראובן מוכיחי עליו שהיה די לו באורה בדיקה שבדק שמעון בפניו שהרי הלך לשחוט ולפיכך פעבירין אותו וכו' ובדקין אחריו ושמעון אין להאשים שהוא סמך על ראובן עצמו שיגמר הבדיקה אבל ראובן הא הלך לשחוט כאילו היה הסכין כדוק ואם נראין הדברים שהיה כעין שגגה ושהוא אדם כשר מחזירין אותו מיד ובלבד שיקבל עליו כפני שלטה חכמי העיר או הכש"ם שכעית' שלא ישוב עוד לדברים כאילו צלא שיבדוק יפה אבל אם נרא' בעניינם שהוא פושע ומיקל ראוי שלא להחזיר אפי' בקבלות דברי חברות :

ך טבה שנמצאת פנימה גדולה בראש סכינו ואמר זאת הפנימה היא כהא מפני שאני מבססה העופית בראש הסכין ומזין אני צרורות לכפות ומה נפגם אבל אני נזתר כשאני שוחט שאיני נוגע בפנימה פעבירין אותו שהרי טיקל לכהחלה לשחוט בסכין פגומה וזה דבר שאסרהו חכמים בפירוש והרי הוא חשוך ופושע ואם הוא טבה לרבים קרוב הוא לומר שהכלים של הקהל אסורים וצריכין הנעלה :

כז דיני ברכת השחיטה וכו' ח' סעיפים :

א וכיון שצעות שחיטה היא מן החורה דהייב זכחת לכך צריכין לברך עליה בעל כל המצות שמבר' עליה עובר לעשייתן ומברך קודם שישחוט כדוק אי א"ה אשר קדשנו

ואם שחט בצד היפה שחיטתו כשרה הילכך סכין שיט לו שחי' פיות לא ישחוט בו עד שיבדקנו משני צדדים וכ"ש סכין טאין לו אלא פה אחד ויש לו פנימה בראשו או בסופו שאסור לשחוט בו אפי' מכין לשחוט שלא מצד הפנימה אפילו הוא ארוך הרבה שיט בו שיעור שחיטה בלא הפנימה ואפי' אין לו פנימה אלא בין הקתא והסכין יש בו עוקץ לא ישחוט בו מיהו אם שחט בו ואמר כרי לי שלא נגעתי במק' הפנימה שחיטתו כשירה בשעת הדחק בל"ג ב"ש שאין יכול להשחיתה או אפי' כחול שאין לו סכין אחר מתוך לכוך ממלית על גבי הפנימה לשחוט בו :

יא אע"פ שבדק הסכין קודם שחיטה צריך לחזור ולברוק אחר שחיטה אם ימצא בו פנימה שחיטתו פסולה אפי' נגע בעצם המפרקת דטמא בעור נפגם הילכ' הטוחב בהמות הרבה זו אחר זו וכן עופות הרבה ובדק הסכין קודם שחיטה צריך לברוק הסכין בין כל אחת ואחת ואם לא בדק ונמצא הסכין פגומה אחר ששחט כולן כולן אסורות אפי' הראשונה דטמא בעור הראשונה איפגם מיהו הרוצה לשחוט הרבה עופות זה אחר זה ולהכניס עצמו בספק ולא ירצה לכווק הסכין בין כל אחד ואחד שיאמר שכחוה אני בסכני שחוק הוא וקשה ולא יפגם ואם אמצא בו פנימה אחר השחיטה אסורף הכל ואפי' הראשון חרשית בידו כיון שהסכין בחוקת בדוקה שקדם השחיטה בדקה לא חייטין טמא ישכת ל' לבדוקה אחר השחיטה אבל נראה לי שאם הו' שוחט לאחריו ועושה כן ונמצא אח"כ הסכין פגום עד שצריכין לאקור כולם כמו שאמרנו ה"ל השוחט פושע שעקר על דברי ח"ל שאמר צריך לבדוק הסכין בין כל אחת ואחת ואם עשה כן שלא ברשות בעל בהמות או העופות צריך לשלם אפילו שוחט בחנם כדון מזיק בדידים נ"ל :

יב השוחט בפסגן שהיא בדוקה קודם שחיטה ואחר השחיטה קודם שבדקה נאכד הסכין שחיטתו כשרה כיון שהסכין בחוקת בדוקה אוקמינן ליה אחוקתיה ואפילו שחט הרבה בהמות זו אחר זו ונאבדה שחיטתו כשרה ואם ירדע בברורו שנגע בעצם המפרק קח של אחת מהן יש להחמ' ולחוש לכל אותן שנשחטו אחר כך :

יג ואם לאחר זמן נמצא הסכין ונמצאת שהוא פגום אפי' השחיטה כשירה והואיל ויצא הדבר בהית' תלינן לומר זה שנמצא פגום אימר אח"כ שיבר בה עצמות ולא אדעתיה דאוקי סכין אחוקתיה ועד עכשיו לא איפגם :

יד אבל אם לא בדקו קוד' השחיטה ונאכד אח"כ שחיטתו פסולה שררי לא היה בחוקת כשרות מעולם ובהמה בחייה בחוקת איסור עומדת עד שיוודע כמה נשחטה והרי זו לא יצאה מחוקת איסורה ב"ד א בסתם סכין אבל שכח שיט לו סכין מיוחד לשחיטה ומקום מיוחד להצניעו טם המ' הרי הוא בחוקת כדוק ואם שחט בו בלא בדיקה ונאכד שחיטתו כשרה ואין חוסשין טמא מעצמו נפגם במקום הצניעו שהוא דבר שאינו מצוי לפיכך ראוי לכל שכח שהיא לו סכין מיוחד לשחיטה ואסור לעשות בו שום דבר וצניעו שלא יפגמו וסכל פקום לא ישחוט בו לכתחילה בלא בדיקה טמא שכח ונשתמש בו ולא אדעתיה :

טו השוחט בסכין בדוק ואחר השחיטה שיבר פה עצמות ומצאו פגום אם עשה הטכירה של העצמות ששיבר בה דרך מולכה והובאה בעין חיתוך שחיטה שחיטתו פסולה שאין דרך סכין לפגום אפי' בטכירות עצמות קשין ברוכה והובאה יותר מבהולכה והובאה בדבר רך לפיכך חיישי' טמא בעור נפגם אבל אם היתה שכיות העצמות בהבאה ושכירה פכה שלא בררר הולכה והובאה או שנפלה הסכין על גבי קרקע קשה וראינה שנפלה על חודה או שהיטתו כשירה שאין תולין לומר בשכירות העצמות נפגם או כנפילה ע"ג

לבוש עטרת זהב הלכות שחיטה

על הכיסוי הראשון הביאו לו יותר צריך לברך גם על הכיסוי השני ולא דאם הביאו לו ממיין הראשון ששחט קודם שכסה אין צורך לכסות הראשונה ולא לברך על שחיטה השנייה בזמן שעדיין עוסק בה וכן עיקר ועיין בלבוש התכלת סימן ר"ס ע"ב :

ו לכולי עלמא אם קתחלה בשבירך היו לפניו הרבה לשחוט ואחר כך הביאו לפניו אחרת אם כשכביאין לפניו האחרות יש עוד לפניו מאהם שהיו לפניו כשכיר אין צריך לברך על אותם שקביאין לו שכיון שהראשונות עניין לפניו הרי משכה הברכה הראשונה עד עכשיו והוי כאילו בירך עכשיו על אילו שהם לפניו מן הראשונות ובאותו פעם גם האחרונות הם לפניו והוי כאילו נתפשטה הברכה גם על אילו שהביאו לו אבל אם נמר לשחול כל אשר היו לפניו בשעת ברכה ראשונה ואחר כך הביאו לו אחרות צריך לברך על האחרות שכבר ננסרה המכה הראשונה ולכתלה כל שוחט קבוע טוב לזוהר רהיות דעתו בשעת ברכה על כל מה שיביאו לו ואז לא יצטרך לברך אפילו על מה שיביאו לו אחר גמר הראשונה :

היה שחט חיה או עוף ודעתו לשחוט עוד חיה או עוף אחריתם ושכח וכסה וברך כשחזר ושוהש אין צריך לברך על השחט ואם שחט חיה או עוף ורצה לשחוט אחרת ברסה יכסה דם החיה או העוף וישחוט בהמה בלא ברכה דכיסוי לא הוי הפסק משום דאפשר דשחט בחד ידא ופסקה בחד ידא וכיון דמעשה הכיסוי לא הוי הפסק גם הברכה לא הוי הפסק כל זמן שלא שח שיחת חולין כדלעיל ועל חכוכיו השני נראה אם היה מעותו כמה שכסה וברך שהיה סכור במחשבתו שכן הדין שצריך לכסות בין כל אותם ואחת לברך עליה חייב דהא ע"פ מן כיסה וברך גבי שיכרך גם על הכיסוי השני אבל אם בדעתו היה לשחוט עוד ולכסות ככח ברכה זו גם האחרות אין צריך לברך על הכיסוי השני כיון שהיה דעתו עליה קתחלה אבל אם היה מעותו ששכח שהיו לפניו עוד לשחוט אם כן לא היה דעתו ומהשכחה בכרתו על רכיביו השני שהרי הסיח דעתו ממנו וצריך לברך על הכסוי השני אע"ג דעל השחיטה אין צורך לברך היינו מפני שבשעת ברכה על השחיטה הראשונה היתה דעתו גם על זאת ואין שכחהו נקרא היסח הדעת מה שאין כן בכיסוי שלא היה דעתו עליו בשעת ברכת הכיסוי הראשון כל :

מקום השחיטה בצואר וכו' סעיפים :

א ק' חל"מ דמקום השחיטה בצואר והוא שיסחו המימני דהיינו קנה וישט ומקומה בקנה לצד הראש בין בבהמה וחיה בין בעוף הוא מסיפוי כובע למטה והוא קודם שיחלחל הכובע לשפע ולעלות והיינו דקאמר כנראה שייך בחישים והוא שכסוף הקנה למעלה יש כתוף המכעת הגדולה שני גרורים כמו כשר ונקראים חיסים ואם שחט בתוך החישים ושיור מהם כל שהו למעלה לצד הראש כשירה שהרי שחט מסיפוי כובע ולמטה ומ' הוי היינו דווקא בדעקב אבל לכחלה יותר שיסחוט גם למטה משכעת הגדולה ואצ"ל שיזרה לשחוט למטה משני הגרורים האילו שלא יגע בהם כלל ולא יניחם כולם לצד הראש ואם לא שייך מהם כלום לצד הראש אלא שחט למעלה מים הרי זו פגומת ופסולת ולמטה בקנה בבהמה וחיה מקום השחיטה הוא עד כקוף שמגיע ראש כלף האונה העליונה כשנפוחין אותה ועולה למעלה וסיגנם בהוף הוא כל אורך הצואר כשמשוך הברם צואר' לדעות ברבנה ולא שאנוס עצמה לפשוט צואר' שרר ממה שרגילה לעשות כשהיא רועה בריח סכלי אופס ואע"פ שהקנה יורד עוד משם ולכסה עד תריאה ה"מ היא ששם

כמצותו וצונו על השחיטה ותקנו לברך בעל ולא בלמר לשחוט מפני שהוא מצוה שאיפשר להתקיים ע"י אחר אפי' אינו בעל הבהמה או העוף לפיכך מברכין בעל שכן משמע לטון על לומר שלא הקפידה התורה אלא שתהא הבהמה נשחטת אם רוצה לאוכלה יהיה הסוהם מי שחייה ועיין בלבוש התור סימן תל"ב אבל הברכה אינה מעכבת שאם שחט לא בירך שחיטתו כשירה לפיכך אם רוצה לשחוט דבר דאמילידי בו ריעות' של פריפות וצריך בדיקה אחר השחיטה אם היא כשר אם לא ישחטנו בלא ברכה וכשימצא כשר יברך על השחיטה ובלבד שהוא סמוך לשחיטה מיד ואינו נוהגין כשיזדמן לשחוט דבר שיש בו ספק פריפה שאינו שוחטו לבדו אלא שוחט חרנגול או עוף אחר קודם לו וכוונתו גם כן על זו ואז אף אם ימצא נו פריפה לא הויא ברכה לבטלה דהא היתה צריכה הברכה משום העוף ששחט ראשונה . ואם צריך לשחוט בבית המטבחיים שהוא מקום סנוף יברך ברחוק ד' אמות קודם שיכנס לשם שאסור להזכיר שם שמים במקום המנופת ולא ידבר עד אחר השחיטה שלא להסית דעתו בין הברכה לשחיטה :

ב וברכה זו היא שוה לכל הסינים הנשחטים הלכך שהם הרבה בהמות וחיות ועופות מברך ברכה אחת לגולן בין שדעתו לשחוט כולם בלי הפס' הוי מצו' אחת ודי בכרכ' אחת :
ג וכמו כן שנים ששוחטין שני בהמות אחד יכול לברך ויוציא בו חכיו ובלבד שיכין המברך להוציא חכיו וחכיו יתכין לצאת :

ד וצריך לזהר מלדבר בין ברכה לשחיטה דברים שאינם מצרכי השחיטה ואם דבר הוי הפסק וצריך לברך פעם אחת אבל דברים שרם צרכי שחיטה כגון הביאו לי לשחוט וכיוצא בו אינו הפסק אבל בין השחיטה והכיסוי אין השיתת הפסק דשתי מצות הן מ' משום הוא שלא לדבר ביניהם :

ה וכן אם רוצה לשחוט בהמות או עופות הרבה צריך לזוהר מלדבר דברי' שאינם מצרכי השחיטה בין שחיטה לשחיטה ואם דבר צריך לכסות דם שחיטה ראשונה ולברך עליה ולחזור ולברך פעם אחרת על השחיטה שרוצה לשחוט אחר' כן מ' שהרי בין ברכת השחיטה הראשונה לשחיטה שנייה הוי הפת הדע' כיון שאין זו תלוי בא שהרי אם היה רוצ' שלא לשחוט יותר היה הרשו' בידו לפיכ' גומר מצות ראשונה ומה שרוצה לשחוט יותר הוא מצוה אחרת וצריך לברך עליה בפני עצמה ומה שצריך לכסות שחיטה הראשונה ולברך ולמה לא ישחוט כל מה שלפניו ואחר כך יכסה כולה שהרי בכיסוי לא שייך בה הפס' שעמ' הוא מפני שהכיסוי הוא גמר מעשה השחיטה הראשונה הלכך אינו מן הראוי שיתחיל מצוה אחרת וברך עליה קוד' שיגמור המצוה הראשונה וכיון שצריך לכסו' הראשונה צריך ג' לברך על הכיסוי אבל על כיסוי השני שיכסה אחר כך מה שיסחוט עוד אין צריך לברך דכיון דבשעת הכיסוי הראשון היה דעתו לשחוט ולכסות עוד מברך על דעת שני הכיסויים ואף על גב שצריך לברך על השחיטה שעושה אחר כך ברכת השחיטה לא הוי הפסק כל זמן שלא שח שיחת חולין וכיון שהברכה אינה מפסקת גם פעשה חשחיטה כיון דאפשר דשחט בחד ידא ובכסה בתף ידא לא הוי הפסק :

ו וכן המברך על דעת לשחוט חיה אחת ושחטה ואחר כך קודם שכסה דמה הביאו לו יותר יכסה דם הראשון וברך עליו והא דעתו גם על כיסוי של אילו שהביאו לו ואחר כך יברך על שחיטת השנייה שהביאו לו ויכסה דמה ועל הכיסוי אין צריך לברך כי כבר יצא בברכת הכיסוי הראשון . ודווקא שהביאו לו אילו קודם שיברך על הכיסוי הראשון שאז היה דעתו בברכה על שני הכיסויים וברכת השחיטה לא הוה הפסק כמו שאמרנו אבל אם אחר סבירך

חתך האחד לצד הראש והשני לצד מטה אלא שאינם כצד א' זה כנגד זה כשר בין אם אדם אחד שחט כך בשנים וב מקומות בין ששחטו שנים בשני סכנים אבל אם רכל בצד א' כגון שאחד שהתחיל לשחוט מעט הניח זה המקום ושחט למטה או למעלה ממנו באותו צד כמש"א אין מצטרפין ואז צריך להיות הרוכ במקו' אחד ומיהו כשיש הרוכ אפילו במקום השני כשר אע"ג שמה שהוא כנגד החתך הראשון כבר הוא שחוט מ"מ מה שהוסיף מצטרף לחתך הראשון להבשירו ולא גרע מה שהוסיף כאן בחתך השני יותר על הראשון מכאלו שחוט בצד אחד ואע"ג דליכא שחיטה מפורעת שאין הכי"ס נמשך לצד המיעוט שנשחט אפ"ה כשרה :

ד שחיטה העשויה באלכסון בקולמוס או כשיני המסרק דהיינו ששחט חתך ישר ועקם ידו ואח"כ חזר ועיקם הרי זו כשרה :

ה לענין דין שרפות ק"ל שאם ידעינן בכיורו שלא ניקב הוושט ונמצא הקנה חצוי חתוך כגון ע' חוליו או שתפס הקנה בידו וחתכו עד החצי לא נטרפה הבהמה כוזה והרי הוא כאלו הוא שלם כדלקמן סימן לד' הלכך היה חצוי הקנה פגום וחתוך כבר ושחט בו כל שהוא והשלימו לרוכ הרי זו שחיט' כשרה דחא יוצא החיות ע"י שחיטה זו ואין חילוק בין אם היה החתוך למעלה וחתך בו והוסיף עליו והשלימו לרוכ בין אם היה נקיב באמצעיתו ושחט למעלה כנגד הנקיב ופגע בנקב והנקב משלימו לרוכ שחיטתו כשרה :

כב באיזו מין צריך לשחוט הוורידין ובו ב' סעיפים :

א רוב דמים שבבהמה ושבעוף נגריין אחר הוורידין שבצואר ובשעת השחיטה הבהמה מרתתא וכל הדם שבתוכה מזדעזע ונעקר ממקומו לצאת ואם מוציא הוורידין פתוח כגון שנחתכו עם השחיטה הרי הוא יוצא דרך שם ואם לא נחתכו נשאר הדם בדם ונקרש וגם מתפש' לברשר שסביב הוורידין ושוב אינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה כל זמן שהעוף או הבהמה שלימים אבל ע"י חתיכה ופליחה יוצא הדם הילכך עוף שדרך לצלותו שלם צריך לשחוט הוורידין כדי שיצא הדם וזו מותר אפילו לבשלו שלם ולא שהוורידים הם בתורת שחיטה שהרי אם שהה או דרס בהן כשרה ולא אמרי' כם הלכות שחיטה אלא שצריך לנקבם בשעת שחיט' בעוד הדם הם שלא נתקרו בתוכו ואז לא יוכל לצאת וכל זמן שהיא ספרס עדיין חמין הם ומנקבין גדין. לא חתכן בשעת שחיטה מנהג העוף לאיברים ושני אפילו לקדיחה אבל לא יאמר לכתחלה לא אחתכם בשעת שחיטה ואנתחננו לאיברים דחיישינן שמא לא יתחננו כיון שדרך דצלותן כולן כשהן וכן בגי'יים וטלאים כשדוצה לצלותן כולן כאחד צריך לחתוך ויודיהן אבל בסהם אינו צריך שדרך ל לנתחם אבר אבר לא חתך הוורידין וגם לא נתחו אברים לא יצלנו פולו כאחד ואם צלאו וישליך הוורידין וחתך סביבם כדי נשילה שהוא כעובי אצבע ששם בלעה דם וכן אם מ'לחו מסרי החוטין ושני ויש מחסירין לקליף סביב החוטין אבל אין צריך ששים שכיון שהדם הוא כנוס בוורידין אינו מפעפע בכלו לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה אבל אם בעלג בקדיחה פחטש ומקרו החוטין ובשאר צריך ששים כנגד כל החוטין ואפילו לס' אין חתיכה נעשית נבלה מ"מ לא ידעינן כמה דם נפק מיניהו ולכ' בכלהו משערינן וכל שכן לדין דס'ל החתיכה נ"ל דהא הוי הדם כאלו הוא דבק בוורידים כיון שנקרש בתוכו ובכלהו משערינן. ועכשיו שאנו נוהגין שלא לבשל שום עוף בעוד ראשו דבוק בו פי

אינו מקום שחיטה הלכך אם אגם ומשך הקנ' למעלה ושחטו שם שחיטתו פסולה ובעוף מקום שהיטה בקנה עד הגוף *
ב ובוושט בין בבהמה בין בחיה בין בעוף מקום שחיטה למעלה לצד הראש הוא מהחיל מן המקום שכשחיהכין אותו מתכוין והולך משם ולמטה בבהמה וחיה עד מקום שיטעור ויהחיל להיות בקעים כמו הכרס' שהש למעלה מסקם זה והוא הנקרא הורבין הוושט דהיינו שחותכים אותו ועודד כמו הבשר או למטה מסקם זה והוא התחלת בני מעים שחיטתו פסולה ושיעור הורבין הוושט שאינו ראוי לשחיטה למעלה בבהמה וחיה הוא כדי שיאחו בטני א' אצבעותיו כשני צידי הצואר שזה אינו אלא רוחב אצב' אחד והיינו דווקא כדיעבד אבל לכתחלה נוהגין לכופ' אוחז הבהמה ומקום יכלה האוחז יש קבלה ביד הטבחים ששם שוחטין כדי להרחיק יותר כן ההורבין שלא יגע בו ושיעור זה כנדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו' ובעוף שיעורו למעלה הכל לפי גדלו וקטנו וכמו שאמרנו. ואין חילוק בין יונה לשא' עופו למטה עד גגו של זפק ועוף שאין לו זפק כגון אוחז עד בין דאנפין דהיינו עד הגוף וסימן להבחין איזו הוא נגו של זפק או איזהו וישט' החוטין שלו שני עורות אחד אדום אחד לבן ונגו של זפק אין בו אלא עור אחת וגם היא לבנה :

ג ואנו אין בקיאיין כל כך בשיעורין לפיכך ק"ל דמצות שחיטה לכתחלה הוא לשחוט באמצע הצואר וכנגד הגרון ולא מן הצדדין וכ"ש מן העורף דלא ריש לחוש שמא יחתך המפרקת קודם שיחתך הסימנים והרי היא נטרפה קודם שנשחטה ואפילו החזיר הסימנים לעורף או לצדדין לא ישחוט לכתחלה כיה הסימנים רבים הם ונרחיק מן הסכין וא"כ חוהך המפרקת תחלה אבל כדיעבד אם החזי' הסימנים לצדדים או לעורף וידע בכיורו ששחט הסימנים תחלה שחיטתו כשרה :

ד טוב לזהר למשמש כסימני' ולתופשם בידו קוד' שחיטה כדי שידמנו החת הסכין קוד' בשר הצואר ובינו' נמצאו הסימנים בצדדים וצריך אימון ידים והזירות לרולה שאם לא משמש בהם יזמינם לפניו קודם שחיטה קרוב הדבר מאד לפשוט ולהתיר המפרקת קודם הסימנים :

כג שיעור השחיטה בבהמה ובו ה' סעיפים :

א וכיון דאנמרין להכחא פשיני שצריך לשחוט הסימני' יכוין השוחט לכתחלה שיסחוט שני הסימני' כולן הקנ' הוושט בין בבהמה בין בחיה בין בעוף ובדיעבד שלא שחט בעוף אלא סימן אחד או אפי' רוב סימן אחד כשר בעוף בין הקנה בין הוושט ובבהמה וחיה כרוכ שני הסימנים דיו כדיעבד דרבי אנמרית רחמנא למטה הילכתא שחוט רובה וחכמ' שאמרין לא שישערו בלב וכאומד הדעת לומר זה לפי האומד הוא הרוב ושם אינו הרוב אלא צריך להיות רוב דגרא לעינים והוא שימדדו אותו ונמצאו ויראו שהרוב הוא לשחוט ואם נמצא שהנשחט הוא יותר מחציו אפילו כחוט השערה דיו :

ב והסימנין אינם מצטרפין כגון ששחט בבהמה ס' אחד כולו והשני חציו דהוה ליה הרוב משניהם כשנצרפם יחד אפילו הכי פסולה וכן בעוף שחט שני חצאי סימנים פסולה דזיל הכא ליכא שיעור זיל הכא ליכא שיעור :

ג לא שחט רוב הכי"ס במקום אחד כגון שהתחיל לשחוט במקום זה ונתהפך הסימן ונשרה שם ובין שניהם הוא רוב מצטרפין וכשרה בין בקנה בין בוושט דהא מ"מ נחתך רוב הסימן ומריא הילכתא שכשנחתך רוב הסימן החיות יוצא מטה ולא נתכללה ולא מבעיא אם שני החתכים שוים כדירק' אחד שאז ודאי החיות יוצא בבת אחת אלא אפילו אם

חזקהים ומסירים הראש קודם שבשלונו היו כאילו חתכו אבר אבר וריו ומותר לבשלו ואפילו לא נשחטו הורדי' ומהאי טעמא נתפשט המגנה וזה שלא לבשל שום עוף דבוק עם ראשו שכיון דצוארו דק וקטן ואיזן שם רוב דם כוודידין די בהסרת הראש ואפילו בעוף שלא נשחט בו אלא סימן אחד ולא חתך בסימן השני כלל ונתקרה הרם בהודק סימן השלם אפה די בהסרת הראש ובמליחה אפילו לקרירה ועיין לקמן סימן ע"ז :

ב בהמה אינה צריכה לנקוב הורדין בשעת שחיטה כיון שדרך לנתחה אבר אבר ומותר בין לצלות בין לבשלה חוץ מגריים ושלמים שרוצה לצלותן שליטין בדלעיל :

בג דיני שחיטה בשחייה וכו' סעיפים

א כל מבח שיועדין אנו בו שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו דשמא קלקל והוא לא ידע בדלעיל פ"א אלו הן הלכות שחיטה הנאמרים למטה מסיני שהיה דרסה חלדה הגרמה ועיקר :

ב שהיה כיצד הרי שחתחיל לשחוט והגביה ידו או עמד מלשחוט קודם שיגמר השחיטה ושהה בין בשוגג בין כמזיד בין כאונס בין ברצון ובא הוא או אחר וגמר השחיטה אם שהה בכדי שיגביה בהמה וירביצנה וישחוט עד רוב הסימנים שהוא הכשר שחיטה שחיטתו פסולה היתה בהמה דקה שיעור שהייתה כדי שיגביה בהמה דקה וירביצנה וישחוט אותה ואם היתה גסה כדי שיגביה בהמה גסה וירביצנה וישחט אותה וכעוף כדי שיגביה יש בומה דקה וישחטנה וכל טעמא בכלהו משים דהכי אנמריה הלכתא מסיני שאין זה נקרא שחיטה שאין לפרש דשעמא הוא משום דקיימא לן רבזמן

כזה פתה הבהמה סאליה קודם שישחטה רובא והוי נבלה דא"כ לעיל דאמרין גבי פן עקיעה טבא על בהמה ודליד אותו תולד אין לו תקנה בשחיטה וטעמא הוא משום דסימן אחד הוא כשחוט מעלת הלידה והיה שהייה רבה בין הסימנים והא הויין שלא מלה בשחייה זו אלא טעמא הוא דהבא אנמריה הלכתא שאין זה נקרא שחיטה כלל אבל אנו לא בקייאנון בשיעורא לפיכך נוהגין להטריף כל השחיית אפי' בכל שהוא בין בעוף בין בהמה הלכך בעוף שיעורו דך ודק כשהחחיל לשחוט וחתך מעט עד שהיה יוצא והגביה סכינא מהצואר יש ליהדר שלא יגמר השחיטה שיש לחוש טמא נגע בושט ונקבו ונקובת הוושט במשהו והרי התחיל לשחוט ושחה בה אפילו אם אמר השוחט פרו לי שלא חתכתי כי אם העור אין סומכין עליו כיון שיצא הדם אלא כיצד יעטה אומרים לו שישחוט הקנה לבדו במקום אחר ואח"כ יתפוך הוושט ויבדוק אותו והבדיקה היא שיניח העוף עד שימות ויהפוך הוושט ויבדקנו מבפנים ולא מבחוץ שאינו ניכר מבחוץ מפני שעורו ארום ואין נקב משהו גמר שם ושל פנים הוא לבן וניכר הילכך אם לא ימצא טיפת דם מבפנים בידע שלא ניקב הוושט ופשוטה אבל לא ישחוט אלושט עצמו במקום אחר למטה או למעלה מזה המקום ואח"כ יבדקנו בזה המקום דחיישי' שמא ישחוט חוץ הנקב והוא אע"פ שהוא למטה או למעלה מזה המקום מ"מ כיון שהעוף בחייו מוסך הוושט ועולה או יורד יש לחוש שמא ישחוט כנקב זה ומהאי טעמא בבהמה שצריך בסימנים אין לה תקנה ככ"ה דבכל מקום שישחוט הוושט יש לחוש שמא במקו' נקב שחט וכן בעוף לא ישחוט תקנה כאותה מקו' עצמו שפני שהעור מחתך כאותו מקום קל לפגוע בושט ויבא לומר עתה הוא שנשחטו ומקודם לבן לא נעתי בו ושמא הוא מקודם נגע בו ונקב ויבא להכשירו שלא כיון אבל אין אנו נוהגין לבדוק

כלל אלא מטריפין אותו סיד ולא ניח העוף חי וימכרנו לנג דשפא אחר שיתרפא יחזיר הנוי וימכרנו לישראל אלא ישחטנו באופן המבוא למעלה לפי הנהוגין בדיקה או ימיהנו בקופץ ויפכרנו לנו ולא ישנהו בביתו כמו שהוא חי שמא יתרפא וישבת ויבא לידי תקלה שיתירנו כיון שאין טריפתו ידוע ולעניין מעשה יש להחמיר במנהגינו להטריף כל חסדות אפי' כל שהוא כמו שנכתוב בס"י זה בע"ה אבל אם היא שעת הדחק או הפסד מרובה יש לסמוך על סכרא הראשונה שהוא הלכה למשה מסיני :

ג שהיות מצטרפות כנון שחט מעט ושהה מעט וחז' ושחט מעט ושהה מעט אם יש בין כל השחיית שיעור שהיית אחת שחיטתו פסולה ולפי מנהגינו הכל פסול :

ד כבר כתבנו לעיל סימן שמונה עשר סעיף ז' שהטוחט בסכין רעה שאין הידורה חותך יפה ונתעכב בשחיטה אפילו כל היום כולו רק שלא פסק מלהוליך ולהביא שחיטתו כשרה וה"מ בעוף שהכשירו בסימן אחד אבל בכמה שצריכה בסימנים אם אחר ששחט רוב ס"א' וחותך במיעוט סימן הנשאר קודם שיתחיל לשחוט הסימנים עיכוב בשיעור שהייה שחיטתו פסולה דכיון ששחט רוב הסימן אותו מיעוט סימן הנשאר חשוב כשחט ואם כן מה שמתעכב אח"כ בו קודם שיתחיל לשחוט הסימן השני אינו נחשב מן השחיטה דהוי כמו שחותך בידה או ברגלה והרי היא שהייה גמורה הלכך יש ליהדר לכתחילה שלא לשחוט בסכין רעה :

ה כוהגין אנו לפסול כל השחייה אפי' כל שהוא בלי שיעור וכן בכל מקום ששהה בשחיטה בין במיעוט קמא בין במיעוט בתרא בין בקנה בין בבושט וע"ז דקנה לא שייך שדייה מס' דתא אם שחט רובו הרי כבר נגמרה שחיטתו ואם לא שחט רובו הרי לא נטרף בכך דהוי ליה כחצי קנה פגום שמת' לנמוד שחיטהו עד רובו מ"מ הואיל ודרך שחיטה נעשה הקלקול אסרינן לה וכן בושט אחר שנשחט רובו מהאי טעמא אסרינן ליה הלכך אם שחט רוב אחד בעוף ורוב שנים בכמה ופסק וסורה למות לא יחזור וישחוט המיעוט הנשאר בסכין כדי למרר מיתת' אלא ימיתנה ברגל או יכנה על ראשה במקל ובלבד שלא יטכר מפרקתו קודם שהצא נפשה מפני שגזול את הבריות במקו' שמוכרין הבשר במשקל שמכביר את הכשר ע"י שכירת המפרק מפני שישאר דמה בתוכה ועוד אפילו איסור יש בו שמבליע דם באיבריו כדלקמן בסימן ס"ז :

ו השוחט ומצא קנה של גמי רשוע נגול חתוב בושט לארבעה לאורך הושט ונחתך הקנה ההוא עם שחיטת הוושט שחיטתו פסולה דיש לחוש שמא בשעה שחתך בסכין האך הקנה לא חתך הוושט וה"ל שהייה ופסולה הרוצה לשחוט את העוף והולט נוצה מצוארו לפנות לו מקום לשחוט ופעמים שיוציא דם או שיקרע העור אין לחוש לנקיבת הוושט וכן בהמה שהתחיל לשחוט וחתך מקצת עובי העור יוצא דם ידוע בודאי שלא נגע בבשר אין לחוש לנקיבת הוושט ד"א כיון שיצא דם יש להטריף דחיישי' שמא ניקב הוושט ואין מתירין אלא כשלא יצא דם ולכן יש ליהדר שלא למרום הגוצות אם יוכל לשחוט בלא מריפה :

כז דיני דרסה חלדה הגרמ ועיקר וכו' סעיפים

א דרסה כיצד הלכה למטה מסיני שהוא אריך להוליך ולהביא הסכין בשעת שחיטה ואסמכוה אקרא וישחט שהוא לסוך ומשך מלשון חץ שחוט לשתים ואם לא עשה כן אלא רתיו הסימני בכת אחת כנון שהניח הסכין על הצואר ודחק וחתך למטה בכת כחותך צנן או קישות הרי פסולה

ליורה שלא יכניס הפסח בשעת שחיטה רחת העור בשום מקור בין כנגד הסימן בין בראש הפסח שלא כנגד הסימן : וקל דחלדה פסולה בין במיעוט קמא בין במיעוט כתרם בין בקנה בין כושט כיון שנעשית במקום השחיטה ובשעת שחיטה :

יא הילכך ל"ש שחש הרוב בהכשר והחליד הסכין תחת מיעוט הנשאר משניהם או מאחד מהם ושחש כמש' למעלה ול"ש החליד הסכין תחת מיעוט הראשון ושחש כמש' למעלה ואח"כ נטר השחיטה כדרכה ל"ש שחש מיעוט הסי' בחלדה פלמעה למטה והוציא הסכין ונטר השחיטה שלא בחלדה ול"ש שחש רוב סי' אחד בבהמה והחליד הסכין תחת מיעוט הסי' הנשאר ושחש הסימן השני כדרכו שחיטה פסולה :

יב הגרסה כיצד שחש שלא במקום שחיטה המכואים למעלה בסי' כל לשון הגרסה הוא לשון הכרעה בל"ו שהכריעו ידו בסכין לצאת חוץ ממקום הכשר שחיטה בנגן בקנה שפקו שחיש' בו הוא משפוע כובע ולמטה אם שחש רמעה סמנו או שהתחיל לשחוט במקום שחיטה ושחש מעט והמטה הסכין חוץ למקום שחיטה ונמרה שם זהו הגרמה ושחיטתו פסולה אבל אם שחש הרוב במקומו והמטה בלפי מעלה לצד הראש ונמרה שם כשרה אפילו למי שפופל שהיה דרסה הורה במיעוט בהרא הבא מבשר דשאני התם שנעשה הפסול במקום שחיטה אבל הבא לא נעשה הפסול במקום השחיטה והיו כסתרוך ברנ"ג או במקום אחר בבהמה אחר ששחש הרוב אע"ג שנעשה בכת אהת עם השחיטה ליה לן בה וביהויש ליהדר לכתחלה שלא לעשותה והא דמבשרינג בשחש הרוב בנרטר דווקא ששחש רוב חלל הקנה שבפנים מהנרטר אבל אם לא שחש רוב הקנה שבפנים אע"ג ששחש רוב המבעת לא סגי שהטבעת אינם מקיפים כל הקנה ואיפשר שיחוש רוב המבעת ועדיין רוב הקנה אינו שחוש חוץ מטבעת העליונה שהיא מקפת כל הקנה ובשחיטת רובו הוי נ"כ רוב הקנה וכשרה :

ע ודווקא בה"ג ששחש הרוב ואחר כך הגרים אבל שחש שליש והגרים שליש ושחש שליש דבי נפקא חיותא בהגרמת שליש האמצעי שהוא משלים לרובה נפקא פסולת וכן הגרים שליש ושחש שליש והגרים שליש או אפי' הגרים שליש ושחש שני שלישיים האחרונים נהנין לפסול דהא כי נפק חיותא והיינו בעת שחיטת הרוב לא היה כולו בשחיטה ואע"ג דמצא חצי קנה פגום והשליש לרוב כשרה הבא שנעש' הפסול בשעת שחיטה ובהתחלה אסרינג ל"ו אף על גב שאין הפסול במקום שחיטה ולא דמי לשחש שני שלישיים והגרים שליש שבכר נמרה כל השחיטה בשעת הגרים :

יד וכל דיני הגרמה הנזכרים אינה אלא כשיודע שלא נגע בווישט אלא בקנה למעלה לצד הראש שאינו נפסל שם אלא בפסיק הרוב אבל אם נגע בווישט בקנה למטה לצד נ"ף וק"ל בין כנפי הריאה נידון כריאה וכן בווישט בין לצד מעלה בין לצד מטה אם שחש כל שרו חוץ למקום שחיטה קודם נמרה הכשר שחיטה אע"פ שנמר כל שאר השחיטה במקום שחיט' שחיטה פסולה מפני שנקיבת מקומות הללו כמשהו והרי נטרפה קודם נמר שחיטה ואינו נהנין להשרי' גם בהגרמת למעלה בקנה בין במיעוט קמא בין במיעוט כתרם בין כושט :

טו עיקר כיצד כבר כתבתי בסימן י"ח שאם טח בסכין פגומה ועקר הסימנים זה אינו העיקר הנמס' פסיגי הפסול את השחיטה שהיא נלמד מפסוק וזכחת ולא וקרעת אלא עיקר הנמס' ה"ל' שפוסל כיצד בנגן שנעקרו הסימנים ונשמשו שניהם ממקום חבורן בלתי או אפילו אחד מהם שנשמש ועקרו ושחשו לא סגי נעקר ונשמש קודם שחיטה דאסור שנתנבלה קודם לכן אלא אפי' התחיל לשחוט ובתוך

פסולה ואצ"ל אם הכה כסכין על הצואר כדרך שמכין בסייף וחתך הסימן בבית אחת שפסולה :

ב וכיון שצריך לשחוט בהולכה והובא צריך להיות הסכין יותר ארוך מיתוב הצואר ושיערו חכמים ארכו הוא כמלא צואר וחוף לצואר כמלא צואר עם העור והמפרקת שזואפטר לו לשחוט בלא דרסה ע"י הולכה לכד או הובאה לכד דכאחת מהן סגי בדיעבד ואם אין בו כשיעור הזה ושחש בהולכה לכד או בהובאה לכד אי אפשר שלא דרס ושחיטתו פסולה אבל אם הוליד והביא אפילו שחש באיזול או בסכין כל שהוא כשירה ויש מחמירין בבהמה והמנהג בגלילי אילו לפסול בבהמה אפי' הוליד והביא אם אין בסכין כמלא צואר וחוף לצואר משור שחש רוב הסימן קודם שהוליד או הביא כל אורך הסכין בנגן שהסכין חריף וחד מאד ותחת רוב הסימן קודם שיליך או שיביא כל ארכו כשרה ובלבד שלא יתפס הסכין בתחלה כמזיר במקום אחד ושחש רוב הסימן קודם שיליך או יביא רוב הסכין :

ג שחש שני ראשין כאחד בהולכה או בהובאה בלבד אם יש בסכין כדי שלשה צוארין כשרה ואם לאו פסולה דע"כ אחת מהן שחש בדרסה דהא לא היה לה לשחיטתה שיעור אורך סכין וע"כ אסרינג שניהם נשחטו בענין אחד טבענין אחד העביר הסכין על שתיהן וכיון שאחת מהן נשהתה בדרסה נימא שנדרסה גם השנייה אע"פ שהיה לה שיעור סכין לשחיטת' דהא חזינג בעל כרחך שדרס בשחיטה זו ובדרסה אחת נשהתו שניהם :

ד שנים אוחזין בסכין ושוחטין אפי' זה למעלה לצד הראש וזה למטה לצד החזה שאוחזין אותו באלכסון כשרה ולא איישינג מתיך שזה מושך לכאן וזה מושך לכאן ודוחק' הפסוק על הצואר שמא ידרוס זה על זה שיכולים להזהר כזו :

ה השוחט ותחת רוב המפרקת יש מכשירין כשהיא דרך הולכה והובאה ניש משיפין אפי' דרך הולכה והובאה ונהנין להשרי' דכיון שחתך כל כך כחז' חיישינג שמא דרס! השיח' את העוף צריך לזהר שיאחזו בס' מניס יפה יפה שלא ישמשו מתחת אצבעותיו שאם אינו אוחזן יפה יהיו נטמאי' מתחת הסכין ואינו יכול לשחטו ע"י הולכה והובאה אם לא שיכא לידו דריסה וכן יש לזהר שלא יניח האצבע על הסכין אלא יחזיק אותו בקתא שלא יבא לידו דרס' ודרסה פסולה בין בקנה בין כושט בין במיעוט קמא בין במיעוט כתרם כיון שנעשית בשעה שחיטה ובמעשה שחיטה כמו שנתבאר כשהיה :

ו חלדה כיצד צריך שיהיה הסכין מנולה למעלה בשעת שחיטה ולא יתבסה בשום דבר דהבי אנמריה הלכתא פסיגי וחלדה הוא מלטון חולדה כתולדה הטמון בחורי עפר וכפנים הלכך אם הבניס הסכין בין סי' לס' ושחש ל"ש שחש התחתון כתלכתה למעלה למטה וחזר והוציאו ושחש מעליון גם כן מלמעלה למטה ל"ש שחש א' מהן מלמטה למעלה שחיטתו פסולה :

ז הא עוד אלא אפילו הכנים הסכין תחת העור איתחת צמר מסוכך בצואר הבהמה אורתת משלית הקשור בצוארה או שמשלית מדובקו בשעיה ושחש מתחתיו זהו נקרא חלדה ושחיטתו פסולה אבל אם המשלית פרוש על צוארה ושחש שחיטתו כשרה וסיהו לכתחלה יש לזהר גם מזה כדי שיהא הסכין מנולה מכל וכל בשעת השחיטה וכן בעוף יחזר שלא להכניס הסכין תחת הנוצה ולכך אם הנוצה ארוכה וא"ל לו לשחוט שלא יתבסה הסכין בהם יפרט הנוצה במקום השחיטה קודם שיחוש אע"ג דאיכא צער ב"ח וכן בבכשים שיש להם צמר מסוכך בצואריהם יתלוש אותו הצמר שם שלא יבא לידו חלדה :

ח השוחט והס על העור שלא לעשות בו קרע גדול צריך

כשרה הרי היא כמחה מאליה דאוקמא אחוקת איסורה ומיחה ברעכר אם זקן מידו ולא בדקה יכול לבדוקה אחר כך ולא חיישינן שמא על ידי פירכוס נתקרעה השחיטה ונעשה הרוב שאין בחבה לקרוע את עצמה על פירכוס ונוהג לבדוק בדרך זה שתחוקף אגודלו על השפני כובע וכתיב הדחק יבלשו הסימנים לחוף ואי יוכל לראות אם נחשטורובן גם אם עניד שמושה כי אם לא יכנסו הסימנים ויחזרו לפנים אחר שהסיר אצבעו הוי שמושה ושריפה מיהו אין צריך לבדוק אחר שמושה דסמכין ארובה שאין שמושות כמו בשאר שריפות אלא אם יראה שמושה יחרוף ;

ב ואין לבדוק הסימנים בנזחה שהחלב נוצה דרך הפה לראו' אם נשחט הרוב דרוב הגראה לעינים בעיניו והעושי' כן מאכיל שריפות לישראל מפני שהנוצה קורעת ויש לחוש שמא לא שחט הרוב והנוצה קרעה והשלימה לרוב / ואין צריך לבדוק אלא אחר שחיטת הרוב אבל לשאר שפיקות כגון שמא נעקרו הסימנים לא חיישינן דסמכין ארוב בהמות שלא נעקרו כמו בשאר שמענה עשר שריפות דסמכין ארובה ולא בדקין אחרים ;

ג ואחר שנשחטו בהמה ונבדקה כראוי הרי היא עוסדת בחזקת היתר ואפילו גלדה בה ריעותא כגון שכא זאב ונשל בני סיעה והחזירים נקובים כשרה טאנו תולין לומ' הוי' נקבה ולא אמרינן במקום נקב ניקב כיון שתחזקה בהור' ;

כ דין נקב בוושט או בבני מעים וכו' ב' סעיפים ;

א ניקב הוושט כשעת שחיטה קודם ששחט הרוב אפילו היה הנקב כנגד בה שנטחט ממנו כבר שריפה ;

ב מיי הקנה הוושט הלויין זה בזה הילכך כבהם מצרכת בסימנים אם שחט את הקנה ונקבה הריאה קוד' ששחט את הוושט או ששח' את הוושט ונקבו בני מעים קוד' ששחט הקנה שריפה אף ע'פ' שחיי הריאה תלויין בקנה וחיי הסעים תלויין בוושט והרי הם היו נשחטים קודם שנטרפו מ' מ כל זמן שלא נשחט הסימן השני גם הסימן הגשח עוד חצי חיותו בו יושט שדיפת לחצי חיות ;

כ אם מותר לתתך אבר מן הבהמה בעודה מפרכת וכו' סעיף אחד ;

א הוצה לאכול מפרכת קודם שהוצא נפש' מותר לחתך ממנה אחר שנשחטה בעודה מפרכת ומרייתו יפה יפה ושלחו יפה וחוז' ומדיחו ואוכלו אחר שמהה אבל בעוד חיותא בה אסור לאוכלו שנאמר לא תאכלו על הדם כלומר בעוד דמו שהוא חיותא בו ואחר שמתה מותר לאכילו אפילו לגוי ולא אמרינן כיון שנחתך קודם שהוצא נפשה הוי לגוי כאשר כן החי דלדודיה לאו בשחיטה תליא פילתא אלא במיתה וכן נח מצווה על אבר מן החי וקם ליה אישראל הגהנו לו בלפני עור לא התן מכשול זה לא אמרינן ולא כצינו מדי דלישראל טרי ולגוי אסור וכ' ש' שמתור להאכילו מבני מעים דלא ק'ל כמ' דאחר שנשחט כל אצטר כמנת בדיקולא דמיא והרי הבהמה עוד חיותא בה דהא חיותא של זה תלוי בחיותו של זה כדלעיל סימן כ' ומש' שנשחטו שניהם הרי היא כמחה / כל ספק שאירע בשחיטה פסולה דאויק כהמה אחזקין שהיא בחזקת איסור אבר מן החי עומדה עד סיווע ככירוד שנשחט' כהנן כמו שנתבאר פעמים ;

כ דיני כיסוי הדם וכו' כ' סעיפים ;

השחיטה קודם ששחט חבה נעקר אחד מן הסימני' שחיטה פסולה שכוין ששחט באותה טעה הסימן מהנדגר אילך ואילך ויא' אפשר שתשחט בהכשר ואפילו בעוף שנעקר סימן אחד ואחר כך שחט את השני שחיטה פסולה אבל שחט בעוף סימן אחד או רובו ואחר כך נסמט ועק' השני שחיטה כשרה / וכן בהמה אם נעקרו הסימני' אחר ששחט רוב שנים שחיטתו כשרה כיון דלא הוי כדרך שחיטה ונוהגין לאסור אפילו למאן דמכשיר בהגרמה ככהאי גוונא שכוין שאירע בשחיטה אי אפשר לצמצם ושמא קודם שנשחטו רוב נעקרו מה שאין כן בהגרמה שעיינו רואות אם שחטו רוב קודם הגרמה אם לא וליכא למטעי ביה ואנו נוהגין / להטריף כל עיקר בין במיעוט קמא בין במיעוט בהרא' בין בקנה בין בוושט ;

ט והא דפסול כנעקר היינו כשנעקר כולו ולא נשתיר בה בלוס אבל אם נשתיר בה אפילו כל שהו כשר דעדיין הסי' נסתח וחוזר ומכריא והוא שאיתו מיעוט שנשאר הוא במקום אחד שאז אמרינן נתפרק מן הלחי בנחת ואותו המיעוט הנשאר נשאר בתוכו כחוק הילכך הוי חיבור והדרה כריא ואפילו הוא כל שהוא אבל אם המיעוט כנטאר הוא מדולדל מעט כאן ומעט כאן שאז ניכר הדבר שנעקר ככח ונ'ס מה שנשאר מחובר היכוח מדולדל הוא ונחלש גם כן כח חיבורו הוה ליה כנעקר כולו ופסול והגמילי' כשנעקר רובו והמיעוט מדולדל אבל אם לא נעקר אלא מיעוטו ורובו קיים אף על פי שרוב זה הנשאר הוא מדולדל מעט כאן ומעט כאן כשרונם כנעקר כולו לא אמרינן אלא בשחיטה כלוכר שאין השחיטה מועלת בו דהכי אמרי' הילכתא אבל כשרה מיהא הויא ונ'ס בחייה לענין חלבו בהמה או בצים בעוף שרם כשרים ;

י שהט אחד מהסימנים בעוף ונמצא השני שמוט ואין יודע אם קוד' שחיטה נשחט אם לא אחר שחיטה נשחט הרי זה פסולה ואמ' ורקו מידו בחזקת כשרות שראה הוושט שחוס ולא ראה אחר הקנה אם שחט אם לאו חורקו מידו ואח' כמצא הגרנת שמוטה שריפה ולא אמרי' אחר שנחט' על הקרקע ופרכת נעשית שמוטה דאין בפירכוסת כח ל להטמים הסימן ואוקי בהמה אחזקתה שלא גשחטה כראוי / ונאמן הטבת לומ' שכשעת שחיטה לא היה הגרנ' שמוטה שקער אחד נאמן באיסורין וכל שכן הכא שהוא סמייע לרוב שרוב בהמות אינן שמושות ;

י נמצא הסימן השחוט שמוט נוהגין לאסור בין תפס הם מנים בידו כששחטה בין לא תפס שאין אנו בקיאיין בבדיקה לכהדקו אם נשחט קודם שחיטה אם לאו ;

י שחט עוף כדרכו בהכשר ואחר נמר שחיטה מצא טבעת מהגרנת שלם על הסכין כשרה שעל ידי גולגול הגרנת טכח הסכין בעת השחיטה נתפרק ויש פטריפין ;

י השחט התרגול צריך לזרז שידחוק רגלו בקרקע או יגבדו מן הקרקע שלא ינעוץ הרגל בקרקע ועל ידי הגיעצה בכחו יעקור הסימני' ;

כ שצריך לבדוק הסימנים אחר השחיטה וכו' ג' סעיפים ;

א השח' צריך לראות כשעת שחיטה קודם שיוקנו מידו אם רוב הסימנים שחוטות במקום שחיטה כלא הגרמה גם לא ראה בשעת שחיטה יברוק אחר השחיטה ואם לא כדק הרי זו אסורה דבהמה בחייה כל זמן שלא נשחטה בחזקת איסור אבר מן החי עומדת ואינה נית' אלא בשחיטה רשעה וכשרה וכל זמן שלא נתברר לנו שנשחטה שחיטה

חלכות ביטוי דם לבוש עטרת זהב

השחש חיה או עוף צריך לבסות דמן ל"ט צדן עתה ל"ט
מזומנים בידו סנ'איש איש מבני ישראל ומן הנר הנר
קתום אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו
וכסותו בעפר ודרשינו אין לי אלא אשר יצוד צורין ועופרין
באליהן בנזן אווזין ותרנגולים סניין ת"ל ציד ריבול הוא מ"ט
א"כ מה ת"ל יצוד לטרה תורה דרך ארץ שלא יאכל אדם בשר
אלא בהזמנת צידה פ"י כאלו הוא צריך לצוד אותה בכל פעם
בלו לא יאכל בשר הדיר והכיסוי הוא מצוה בפני עצמה ואינו
תלויה בשחיטה לפיכך השחיטה בשרה אפי' היד ולא כיסה
אלא שעבר מצות עשה דכיסוי :

ובין שהיא מצוה אחת ממצות השם יתברך צריך לברך
עליה קודם עשייתה כמו בשאר כל המצות ומכך בא' י
אמ"ה אקבו על כיסוי דם בעפר והטעם שמברכין בעל הוא
כמו שנתבאר למעלה בשחיטה סימן י"ט סעיף א' השגחה
בפעם ראשון ומכסה הדם יש לו לברך שהחינו על הכיסוי
במו על חטך שאר כל המצות אבל על השחיטה אין לו לברך
שהחינו שהיא מן קריבה ואין לברך שהחינו על השחיתה
שום נכרא :

כיו שהיא בריה בפני עצמו ולא הבריעו בו חכמים אם
הוא מין חיה או מין בהמה או כלאים הבא מן החיה ומן
הבהמה צריך לבסות דמו מספק אבל אין לברך עליו על
הכיסוי דשם מין בהמה הוא והוי ברכה לבסלה ועובר על
לא השא נג' הילכך טוב שלא לברך עליו דאף את"ל חיה הוא
ברכות אינן מעכבות ואין שוחטין הכוי והכלאים ביום טוב
דשםא ישלשל העפר ב"ט שלא לצורך י"ט דשםא מין בהמה
הוא ואם שחטו אין מכסין את דמו ובלילה במוצאי יום טוב
אם נטאר הדם שלא נבלע כארץ ורישמו ניכר יכסנו בלא
ברכה ואין יכול לקבל הדם בכלי לכסוהו בלילה שאין שוחטין
להוך רבלי ברעיל סימן י"א :

שור הבר שקרין בנפ לא י"א שהוא מין חיה וי"א שהוא
מין בהמה והוא מרי הנאמר בפסוק ולכך טוב הוא לכסו'
דמו בלא ברכה או ישחוט עוף עמו ואז יוכל לברך על הכיסוי
משום דם השוף וכן יעשה כתי :

כיצד הוא הכיסוי נותן עפר תיחוח למטה ועפר תיחוח
למעלה עפר משמע עפר תיחוח דרקקע קשה אינה
נקראת עפר ומדלא כתיב וכסוהו עפר אלא בעפר ששמע
שיהא הדם כולו עטוף בעפר ולכן צריך להזמין בפה לפסחה
וליתן עליו בידו למעלה דכסוהו בידו משמע כלומר הכיסוי
מושל עליו לעשותו בידים דהיינו העפר הניתן למעלה אכל
למטה אין צריך ליתנו לשם כיסוי כידים אלא אם מצא עפר
תיחוח ושחש לטובו שפיר דמי מידו הזמנה כפה צריך דהכי
משמע בעפר עפר המזומנת לכך מדלא כתיב בעפר בשוא
התת רבי' :

ומכסה בידו כדמשמע לשון דכסוהו ולאו דווקא בידו אלא
ה"ה בסכין או בכלי אמר ואממכוה אקרא דכתיב ושחש
וכסה במה ששהש יכסה דהיינו בסכין ולא פיעש הכתו' אלא
שלא יכסה כרגלו שהיא דרך ביוזן ואין לעשות המצוה דרך
כיוזן שלא יהיו מצות בזיוות עליו :

שחש ולא היה ענף היתום למטה צריך לגזור הדם משם
ולתנו בעפר תיחוח ולכסות עפר תיחוח עליו :

שחש ולא כיסה וראוהו אחר חייב לכסות שמצות כיסוי
היא בשאר כל מצות עשה שכל ישראל חייבין בהם
דכתיב גבי ביטוי ואוכל לבני ישראל וטמר אזרה לכל בני
ישראל אלא שהשחש קודם לכל אדם דכתיב ושפך את דמו
וביטוי מ' ששפך יכסה תלכך צמ קדמו אחר וכסה חייב ליתן
לשחש עשה זהובים שכל הברכה שביטול מסנו ואין נובין
אובו בזמן הזה המדי רלית ביה חסרון כים לא עכרינן
שליחותיהו ואי תפס לא מפקינן מניה כשאר דיני קנסות ולא

יכול המכסה לפטור עצמו במה שנותן לו תרנגולה אחרת
לשחש ולכסות שזו מצוה אחרת היא ובראשונה מעוה לא
יוכל לתקן הוא :

שחש מאה חיות או מאה עופות או ששחש חיות ועופות
במקום אחד כיסוי אחת לכלן ואסור לספר בין
שחיטה לכיסוי ואם סח בנתיים דינו מכוואר למעלה סימן י"ט
סעיף ד' שחש ולא כיסה אין הכיסוי מעכב את הבשר ליאסר
בכך באכילה שאין האכילה תלויה בכיסוי כי הכיסוי מצוה
בפני עצמה הוא :

השוחש ונבלע הדם בקרקע אם רישמו ניכר חייב
לכסות ואם לאו פטור מלכסות :

וכן כיסהו הרוח פטור מלכסות חזר ונתגלה חייב
לכסות ולא אמרינן הואיל ואירחי אירחי שאין תורת
דחוי אצל מצות אבל אם הוא בעצמו כיסה וחד אח"כ ונתגלה
בין כסויד בין בשונג או הרוח גילהו פטור מלחזור ולכסות
שכבר יצא ידי חובת כיסוי :

דם שנתערב במים לא שנא נפל הדם בתוך המים לא
שנא נפל המים להוך הדם אם יש בו מראית דם חייב
לכסות ואם אין בו מראיה דם פטור מלכסות ואע"ג דכשנפל
הדם להוך המים כל מפנה וספה כתיחלה נשתנה מראיתו
למים ובמל ונרחה ראשון ראשון אלא שאחר כך נהרבה הדם
עד שנתאדם הכל מכל מקו' כשהלך וירבה הדם עד שצרה הפ"י
כיראת המים לדם חזר דם הראשון הבטל וניעור וחשיב דם
ולא אמרינן קמא קמא הואיל ונרחה ירחה שאין תורת דיהו
אצל מצוה כמו שנתבאר :

נתערב הדם בין ארום או כדם בהמה רואין היין ודם
הבהמה כאילו הוא מים ומשערינן אילו נהע"ה
במים בעצור הזה והיה בו מראית דם חייב לכסות :

שחש עוף או חיה ושחש עליו בהמה מלמעלה פטור
מלכסות שהרי דם בהמה למעלה ומה יכסה אבל שחש
בהמה ואח"כ שחש עוף או חיה מלמעלה חייב לכסות וכלבר
שיהא עפר תיחוח מלמטה שליכסוף יבלע בו ואם אין עפר
תיחוח מלמטה יגררנו הכל כמי שהוא ויהן עפר תיחוח מ'
מלמטה ולמעלה וכשגררו לא יתפכנו שלא יבא דם הבהמה
למעלה ואף על פ' שלמטה מפסיק דם הבהמה בין העפר ודם
החיה לית לן בה דהא סוף סוף יבלע הכל חוץ העפר אבל
מלמעלה בשעת כיסוי צריך שלא יפסיק שום דבר בין עפר
הכיסוי ובין דם החיה או העוף דהא וכסוהו כתיב משמ' יכסה
הדם עצמו ולא יפסיק שים דבר בינו לעפר / שחש עוף או
חיה ואחר כך שחש עוד אחרת עליה ונתגבלה השנייה כ"ה
אם יודע שדם האחרונה כסה דם הראשון פטור מלכסות
דשחש' שאינה ראויה אינה חייבת בכיסוי אבל סרמא שאינו
יודע אם כסה דם השנייה את הראשונה חייב לכסות שאין
דרך השנייה לכסות כל הראשונה :

דם הניתן ושעל הסכין אם אין שם דם אחר חייב לנרות
ולתנו בהוך עפר תיחוח ולכסותו אבל אם יש שם דם
אחר אין צריך לכסותו שאין צריך לכסות כל הדם ודמו
אפי' מקצת דמו משמע לפי' אין צריך למצו' עד שיצא כל הדם
מכל מקו' ימתין עד שישוף הדם שיפין שהוא דם הגפוש
שצריך לכסות לפחות מקצת דם הגפוש :

השוחש לחולה בשבת לא יכסה לא מבעיא אם אין לו
דקר נעוץ מבעוד יום דלא אתי עשה דכיסוי ודחיעשה
ולא חעשה ואיסור סקילה דשבת אלא אפילו יש לו דקר נעוץ
מבעוד יום שאין איסור שלטולו אלא מדרבנן אפילו הכי לא
יכסה שלא התירו לחולה אלא מה שדא צריך לו אשר בלתי
לא יוכל לאכול כגון שחיטה אבל הכיסוי אינה מעכב שלאכול
הבשר לפיכך לא התירו לשלשל העפר לכסות אפי' מה שדא
מרבנן ובמילה אם רישמו ניכר שלא נבלע בקרקע יכפנו
ושי' :

לבוש עטרת זהב הלבוש כיסוי רים

יש לו עפר מוכן לכסות בו צואה ויכל לכסות בו גם הרס אפילו בשבת :

א השוחט ואינו צריך לאכול אלא צריך לרס אפ"ה חייב לכסותו דלאו באכילה תלה רחמנא אלא בשפכות דם והא טעם אלא כיצד יעשה נוח או מעקר דנקירה ועקירה אינה שחיטה כלל דנכללה גמורה היא ואין צורך כיסוי :

ב ולא עוד אלא אפ"ה שחט שחיטה שנקראה שחיטה אלא טאמור לאכלה מצד אחר כגון שנמצאת טריפה פטור ג"כ מלכסות שלא חייבה התורה אלא שחיטה הראויה לאכילה דכתיב אשר יאכל וישפך את דמו וכסותו הולכך השוחט את הטריפה או השוחט ונתנבלה בידו פטור מלכסות :

ג לפיכך צריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכיסוי שלא יבא לידי ברכה לבטלה דשם לא שחטיפה :

ד וכן השוחט ח"ה לא יכסה עד שדחוק את הריא שחיטה בבדיקת הריאה כמו בכהמה ואם נמצאה טריפה לא יכסה ואם נמצא ספק טריפה מכסה בלא ברכה וכן כל מקו האסורין מספק כגון נמצא סכין פגום והיישגן שם בעור נפגם וכה"ג מכסה בלא ברכה :

ה השוחט חיה או עוף ולא יצא מהם דם מותרין הכיסוי אינו מעכבת :

לשלב יאמר הוי ארץ הא לא כתיב יאמר הוי עפר אלא ארץ א"ה קרא לשלב יאמר ה"י וצוה עליו לירד ולהיות בארץ ולא שהוא עצמו יהיה ארץ : ההולך במדבר או במפינה ואין לו עפר לכסות וגם אינו רוצה לשרוף שליחו או לישחק דינר זהב והפסדו מרובה לא דתיקנו לו רכבן שישהו וישצה הדם בבגד או בסנדל ויברך עליו ובשמניע למקו עפר יכס הבגד או הסנדל עד שיצא הדם ויכסה בלא ברכה : אבל כ"ל שלא לברך כלל לא בהתלה כשמטעהו בבגד דלאו כיסוי הוא כלל דהא אינו עפר וגם אח"כ כשיכסו הבגד דהרס כגד כלה הדם ועיקר ה"ס מים ואיפשר לומר שאם המים שחאדמין בכביסה צריך לברך בשעת כיסוי שאחר הכביסה דהא דם שנתערב במים א"ש בו מראית דם חייב לכסות ולברך :

בט שמנה מיני טרפות וסימנים וכו' סעיף א' :

א כתיב ובשר בשדה טריפה לא תאכלו מכאן אזהרה לטרפה וסתם טרפה משמעו שטרפה ארוי וכיצא בו וסתם חיה כשטרפה היא דורסה ברגליה וכשלה ארס בבין צפורניה והארס יורד ושורף וסמית הכהמה וכן בעוף שדרס אורו עוף הדורס כגון הניץ וכיצא בו שהוא נמי נשחט ארס ברריסה ועל כרחק לא איירי בשטרפה וסתם דא"כ הוי ליה נבלה דמהלי נבלה שהו"מ על ידי אהריו או שמהה מעצמה אלא סירי שנטרפו ועדיין לא מיה וצי אפ"ה לומר דבשטרפ"ה בעלמא שהוכחה מכה בעלמא תהיה אסורה דהא כתיב לבלב תשליכו אותה ואם לא הוכחה אלא מעט למה נשליך אותה לבלבם היא יכולה להתרפאות וראויה לכל דבר אלא מיירי בענין שאינה יכולה לחיות ואינה ראויה אלא לכלב ובא להשמיענו דכיון שנטרפה כענין שאינה יכולה לחיות א"ס קדם ושחטה אסורה וכיון שידענו דבטרפ"ה ונדרסה עד שאינה יכולה לחיות אסורה א"ס כן הוא הדין אם ארע לה בעצלה חולי שאינה יכולה לחיות ממנו שהוא אסורה דכי היכי דגמי נבלה אין חילוק בין סתם מעצמה או מתה על ידי דבר אחר כך אין חילוק בשחיפה בין נטרפה על ידי אחרים או נטרפה מעצמה על ידי חולי שנכל ענין היא טרפה וזו היא ששנימי כל שאין כמות חיה טריפה סיהו כזה הפסוק לא ידענו איזה חולי הוא שאינה יכולה לחיות ממנו ונטרפה בו או איזה היא שיכולה לחיות ולא נטרפה בו אלא שבאה לנו קבלה הלכה למשה מסיני שבע מיני חלאי הן שבהן היא נטרפה והשמיני הוא סכהוב כאן בפירוש התורה שנטרפת בו והיא הדורסה שאין לשון טריפה הנאמר בתורה אלא שטרפה אותה חיות היער כגון ארי ונמר וכיצא בהן וכן עוף שטרף אותו עוף הדורס דהכי קים לו שהוא לשון טריפה והוא שטרף אותו כדורסה חז"ל ואילו השמינה חלאים הם כללים ובהן נכללו כל מיני טרפים ואילו הן דרוסה : נקובה / חסרה / נשולה / קרועה / נפולה / פפוקה / שבורה / וסימן ד"ן חלק גפ"ט והא לך סידורה על סדר משך גוף הבהמה מן הראש ולמטה :

ב חרש שוטה וקטן שכל מעשיהו מקולקלי אם אין אחריו רואין אותו אין אחרים חייבים לכסותו דהוי כודאי נבלה ואינה ראיה לאכילה ואם אחריו עמרו על נבן ורואין ששחטו כראוי חייבים לכסותו אפילו שהטוהם עצמן ובלא ברכה דהא מ"ס שחיטה ראויה היא :

ג פ"י שאין לו עפר לכסות לא ישחוט עד שיהיה לו עפר לכסו וסתם עפר היא סצמחת זרעים הנזרעים בתוכו לפיכך א"ל כל דבר המצמח זרעים הנזרעים בתוכו הוא ככלל עפר דקרא ומכסין בו אע"פ שאינו נקרא עפר כפי הבריות נכיל הוא בעפר דקרא ואם אינו צמח זרעי הנזרעים בתוכו אף על פי שכשמימי צמחים בתוכו הוא מגדלם כגון ארץ עפר מליחה של מדבר ציה ושממה אף על פי שהיא נקראת עפר כפי הבריות אין מכסין בה שאינה בכלל עפר דקרא דכר שאינו נקראת עפר כפי הבריות אלא שמצינו בכתוב שהחשיבו לקרותו עפר ואינו בכלל עפר סתם כגון זהב שזקק דכתיב ועפרות זהב לו או עפר שריפה דכת' ולקחו לסמא מעפר שריפת החטאת אף על פי שאינם מצמיחים זרעים הנזרעים בתוכן מכסין בהם כיון שנקראו עפר לפיכך מכסין בזבל דק וחול הדק סאד עד שאין היוצר צרי' לכוששן בלל ובסוד ובחרס' והוא ג' סמין סידולבנה כחושן ומניפת חבית של חרס שנכתשה וכשחיקת אכנים ובשחיקת חרס'ם ובהב' שהיק ובנעורת של פשתן דקה ובנסורת של חרשים והוא שמזררים הנגרים במגירה וקוצצים בה עצים והיא משרת נסורת דקה בעפר ובאכלים או בנדים טרופים עד שנעשה אפר ובשחור והם פחמים בתושים או פ"ה הכבשן ובכחול ובנקרת הפסילים והוא מה שמנקרין מן הריחים בכל אלו נקראים כיסוי אבל אם כפה עליו כלי או כסותו באכנים אין זה כיסוי דהא בעפר כתיב לפיכך אין מכסין בזבל הנס ובחול הנס שהיוצר צרי' לכוששן ולא בקמת וסוכין וטורסין ולא במיני מתכות שחוקין חוץ מזהב שחוק והו' שלא גשרפו אבל אם נטרפו חזרו לעפרן ומצמיחין זרעים הולכך מכסין בהן :

ד אין מכסין בכל דבר שישיכו לחיות מים כגון פתונגא שהיה ארץ ליה ואינה ראויה להזרוע שאינה נעשית עפר ואם בא לכושה היא מתדבקת ונבלת כשיש ואינה מתפרדת כעפר ולא מקרי עפר אלא עפר דק שנפרד שראוי למנת דכתיב אם יוכל איש למנות את עפר הארץ / וכתיב מימנה עפר וגו' אין מכסין בשלג אע"ג דכתיב פי

ל דין מכה בעצם הגולגולת וכו' ב' סעיפים :

א בהמה או חיה שנתרוצץ רוב עצם גולגולתה פ"ן ברוב גבהה בין ברכי הקיפה אע"פ שהקרום של מוח קיים טריפה שכיון שנתרוצץ רובו קים לו שאי איפשר הקחים להתקיים וסופו לינקב ובהה נקרא מנוכה הפרות שהוא באדם בקום הנחת תפילין עד למשה כאמצעי' הרא' שהוא סומך לבין העינים אם נתרוצץ הרוב באותו שיעור טריפה :

שיחבאר דינו בסימן שאחר זה בעוה :

לב דין מבתבחות השדרה וכו' וסעיפים :

א חוש השדרה יוצא מן החוט ומשך על פני כל השדרה עד סוף הזנב ועור אחד מקיפו וכו' תלויה הטרפיות שאם נפסק אותו העור חמקף סביב החוט של המוח כרוכ הקיפו טריפה אע"פ שכל החוט קיים ואם לא נפסק הרוכ של העור אע"פ שנפסק כל המוח שבפנים כשר :

ב נסדק העור לאורכו וכן אם נשברה השדרה ולא נפסק החוט כשרה :

ג נתמעך המוח שבתוך החוט ונתגרנד או נחסר קצת מן המוח ונתרוקן תוך העו' ועורו קיים הרי זה כשרה :

ד אבל אם נתקלקל המוח בתוך העור כ"כ עד שניסוח ונשפך כמי' או אפי' כדונג שנכנס מפני האש עד שימצא אלו היה מעמידו בידו היה המעט מוח היוצ' שחוץ לירג' שוחת ולא היה יכול לעמוד טריפה שהולך ומהננוע ועתיד העור לינקב וכן אע"פ שלא נטרךך וגמס מבפנים אלא שהוא עב וכבר ואם מעמידו אותו אינו יכול לעמוד מפני כבדו טריפה טרבר זה אינו בא אלא מתוך חולי ועתי' העור לינקב :

ה וטרפות החוט הנזכרים הוא משום שהחוט הזה הוא קושר ומקיים כל החוליות שבשדרה ומעמיד בניין כל הגוף אם נתקלקל החוט הזה אין הגוף יכול להחייים הלךך אין הטרפיות הללו מטרפיות הבהמה אלא עד פי פרשה השלישית ועד ככלל כמו שיתבאר טעם שם קיום חשרת חלוי בחוט ומשם ואילך השטח כח החוט ואין הבהמה מתה בפסיקת וקול החיט שם מפני ששטח ואילך אינה צריכה לקיים השדרה ע"י החוט הרוא מפני שהיריבים מעמידים שדרתו ופירוש פרשה השלישית הוא זה **ה** שבמניע החוט עד היריבים מתפצל פיצול אחד לצד ימין הוד עצם אחד ופיצול אחד לצד שמאל הוד עצם אחר ואמצעותו יורד ביוש' דרך השדרה עד למטה כנגד הזנב ולאחר שיוור בשלשה אצבעות מתפצל עוד שני פיצולין אחד לימין ואחד לשמאל וכן הרכה מקובות עד שיכלהו מערה כל מקום שיפסיק או ימוח מחלת יציאתו מן המוח שהוא מסוף הפיצולין ולמטה עד התחלת הפיצול השלישי ועד בכלל הוא טריפה ומשם ואילך הוא כשירה ואם נפסקו אחד מפני הפיצולין הראשונים או השניים הרי הם כחוש השדרה עצמה וטרפה אבל אפ' נפסקו חושי פיצול השלישי כשרה ובעוף הוי טריפות החוט עד בין האנפיים הוא כחלת המקום שהאנפיים מחוברים בו בגוף ויש מטרפין בעוף עד מקום כלות שכיבת העצם המחבר לגוף והכי נהוג אם לא בהפסד מרובה חוליא אחת שנעקרה מהחוט אפי' היא מהחוליות שהם למטה מרכסלים שאין שם צלעות טריפה שכיון שנעקרה חוליא אחת נתקלקל בניין הגוף ואין הבהמה יכולה לחיות :

ו בהמה שהכזאתה על השדרה לאורכה במקל והלך המקל על פני כל אורך השדרה כשרה ולא חיישינן שמה נפסק החוט ואם לא הגיע המקל על פני כל אורך השדרה או שיש במקל קשרים חוטיים לפסיקת החו' שראש המקל במקום שכלה וכן במקום הקשרים מכה בכח ופוסק החוט וכן אם הבה לרוחב השדרה במקל חוטישין שמה נפסק החו' וצריכה בדיקה על פני כל השדרה :

ז בהמה שגוררת רגליה וה"ה עוף אין חוטישין שם נפסק חוש השדרה והוי מלתא דלא טכיח אלא חולין אותה בחוליה שקורין סגרונה שהוא כאב היריבים וה"ה שלא נודע שנפלה אבל אם נודע שנפלה חיישי' שמה עם נפילת נפסק החוט שהוא מצוי בנפילה לפשוק החוט ולכך גוררת רגליה וצריכת שהייה ובדיקה **כ** שיתבאר לקמן סימנ' נח :

ל'ן דין

הקיפה הוא הרוחב שבין העינים ושכנגד בין העינים עד למעלה לצד הראש כל אורך הגובה אם נהרוצץ רוב אורך הגובה או רוב אותו הרוחב טריפה ורוב הרוחב הוא **ה** ידוע יותר גדול מרוב הגובה אבל אם נהרוצץ העצם סאמצעית תראש ולמטה לצד החוטם והפה לא נטרפה ככך דלא מקרי שם גולגולת שאין שם ולמטה מוח ואין טריפות זה אלא משום שינקב המוח :

ב ואם נפתחה הגולגולת וחסר ממנו כסלע והוא שלישי שפח טריפה אע"פ דלא ניקב הקרום של מוח משעמא דלעיל שסוף הקרום לינקב ופחת כסלע כשירה ואם ניקב הגולגולת נקבים הרבה שישבהן חסרון אם יש בנקב' כולם כסלע בלי צירוף השלם שביניהם טריפה בר' אכשיש בשלם שכין נקב לנקב כמלא נקב אז אינו נטרף אלא בשיש בנקב' עצמו כס'ע אבל אם אין השלם שבין נקב לנקב כמלא נקב גם השלם נידון כנקוב והשלם מצטרף לכסלע וטריפ' ובעוף שרבו לטוש חמיר' במים כגון אווזות ובר' אווזות שקורין ענמין בל"א וכיוצא בהו אפי' לא ניקב עצם הגולגולת שלהן אלא כל שהוא טריפה הואיל וקרומן רך ובניקב העצם הוי כאלו ניקב הקרום אבל עוף של יבשה אינו נטרף בנקיבת העצם אלא אם נטבה חולדה על ראשו או ננפה כאבן או בר'א ונקב העצם ולא ידעיןן אם ניקב גם הקרום או לא מניח ידו בצד הנקב ונויען אצבעו שם או מכניס ידו לתוך פיה ודוחק כלפי מעלה אם יוציא ומבצבץ המוח דרך הנקב בידוע שניקב הקרום וטריפה ואם לאו כשרה ואנו אין בקיאין בכדיקה זו לכך יש להטרוף כל עוף שניקב עצם גולגולתו אפילו עוף דיבשה :

לא דין נקיבת המוח וקרומין וכו' סעיפים :

א המוח יש לו שני קרומים זה על גב זה ניקב התחתון טריפה אבל אם ניקב העליון לבדו כשרה ויש מטרפין גם בניקב העליון לבדו והכי נהוג אם לא נקמו הפסד מרובה המוח עצמו שניקב מעט ממנו או נתמעך והקרום קיים כשרה אבל אם נימוח כמים כהוד הקרום ונשפך טראשו לסופו ומסופו לראשו או אפי' לא נימוח כ"כ אלא שנתרכך ונימוח כדונג מפני האש כיון שהנ' להפסק וריקבון כזה ודא' עתיד הקרום להנקב ולא יוכל להתקיים וטריפה ואם נמצאו מים בתוך הקרום ונחסר מהמוח כשיעור המים אם המוח מקיף המים בכל צד שאינם מגולין כלל אפילו לקרום כשרה והדרא בריא אבל אם אין המוח מקיף המים פכל צד טריפה שלא יזכך להרפא והולך ומהננוע עד שניקב הקרום וכן אפי' אם הוה המים מונחים בתוך סלפוחי' קשנה אינו כשר אלא עד שיקיף המוח את השלפוחי' מכל צד ואם **ש**או טריפה ואפי' אם נמצא השלפוחות מנחת בין הקרום וגולגולת טריפה כיון שאין מוח מקיף אותו :

ב אם נמצא תולעת פקחם של מוח והמוח קיים ואין בקר' התחתון לארושם ולא ריעות' כגון קורט דם כשרה דרך תושב' בא לשם והא לא ניק' המוח מיהו מן הדין היינו צריכין לברוק הקרום דשמה ניקב ועכשוו אין אנו בקיאין בבדיקת ומטרפין' מספק' וה"ה אם נמצ' תוך הקדיר' של עצם המוח שאין כאן אלא ספק אחד שמה ניקב הקרום שמה לא ניקב ואולינו לחומר אכל אם נמצא חוץ לקדירה כגון פחוש' בדין ספק ספקא שמה לא הגיע לעולם אל המוח ותל' הגיע למוח שמה לא ניקב הקרום אולינו לקולא וכשרה :

ד עצם שהמוח מונח בתוכו יש בו חלל גדול כמו קדירה ויש על פיה כלפי הצואר כמו שני פולין וכל מה שיש פהמה בתוך הקדירה עד הפולין ופולין ככלל נידון כמות אקובה קרמונששהווסטס ואילך נידון כחוש השדרה

לד

דין אשניטל הלחי ומכה בוושט ובויא סעיפים :

אמת חכמי הרופאים וכן הסכימו חכמינו ז"ל שהלחי העליז נכרא בכעלי חיים לכסות פי הקנה שלא הכנס בו נשימת הרוח הקרה פתאום לריאה ויקרר אותה וימות החי פתאום אם יכנס לריאה הילכך כשניטל לחי העליז טרפה שלא תוכל לחיות עוד :

ב אכל לחי ההתחנן שניטל כשר והוא שיכולה לחיות עלי הסראה והלעשה והוא לאו טרפה שלא תוכל לחיות גזר ואין חילוק בין ברפה לעוף :

ג וושט ותורכין הושט שניקבו בכל שהיא טרפה :

ד שני עורות יטלו לוושט זה על זה ניקב זה בלא זה כשר ניקבו שניהם אפי"ה שלא כנגד זה טריף טביון שאוכלת בווצוקת בו נמשכות העזות אילך ואילך ומזדבנים לפעמי' שהנקבים עיסדים מכוונים זה כנגד זה וחיו כניקבו זה כנגד זה וטריפה והגי מילי דווקא כשהנקב' מחוץ אחת שאז איפ"ל דמחרימי אהרדי אבל כשהן משהו יחנות אי אפ"ס כשום פנים דמחרימי אהרדי וכשרה ומהוא כשניקב הפנימי ובחיצון אין אנו רואין שניקב חייטינן שמה גם החיצון ניקב ואין לו בדיקה מבחוץ טביון שהוא ארום אין נקב כל שהוא ניכר בו וטריפה מספק כמו שיתבאר בסמוך אבל כשניקב החיצון בדיקה הפנימי ואם אין בו נקב כשר ואם נקבו ונתרפא ועלה בו קרום ונס' הם אינו סתימה וטריפה דקרום שעלה מחמת טבה במקום שנקב פוסל בו אינו מהקיים וחזור וינקב :

ה וקרום אין לו דרכן להיות החיצון ארום והפנימי לבן ואם נחלפו שהחיצון לבן והפנימי ארום או שניהם לבנים או שניהם אדומים טריפה שאין זה בא אלא מחמת טבה וחלוי ועתה הם לינקב ואינו דומה לניקב נקב כל שהוא שהאחד סגור על חבירו דשאני הכא שהאחד כולו ניקב וכוונת שכולו לקוי אין כח בחבירו להניח עליו :

ו וכיון שער החיצון ארום אין בדיקה ליוושט בחוץ בין לענין נקב בין לענין דרוסה שיתבאר לקמן סימן נ"ז מפני שאין נקב משהו ניכר בכר ארום :

ז וכך הדין הוא ארום ואינו ניכר מפני ארבע דברים העור וכיצד יעשה אם הוא עוף ויש בו חשט דריסה נגזר שראינו ההול רודף אחריו ואין אנו יודעין אם דרסה אם לא אע"פ שאינו מלוכלך בדם או טעואת מלוכלך בדם אע"פ שלא ראינו ההול רודף אחריו ויש בו חשט נקב בודק הקנה בחוץ ושחטו ואח"כ כהפך הושט וכודק מבפנים שעור הפנימי הוא לבן חך זנקב וארס ניכרים בו ואם ימצא בו נקב חייטינן שמה נכח החיצון ניקב כדלעיל וכ"ש אם ימצא בפנים קורט דם שהוא סי' ארס שדרסה ידר הארס דרך שני העורות וטריף ואם לאו כשרה ולא חייטינן שמה ידרס בחיצון ועדיין לא ידר הארס וסיפן ידר וינקבו שעור הסימני' קשה הוא לגבי דריסה וכיון שלא ידר מיד טוב לא ידר ונס' לא חייטינן שמה ידר ונגע בעור הפנימי בצד שה' דבוק לחיצון שמתוך הקרו' לבן חך אם היה מתאדם כלל בחוץ היה ניכר בצד הפנימי :

ח והני מילי בעוף אבל אם הוא בהמה אין לו הקנה שאי אפ"ס לטוחסה ולהפכה אחר כך ולבדקה דשמה במקום ארס ונקב שחט וטריפה ומיהו כזמן הזה ראוי לאסור כל עוף הבא לפנינו וצארו מלוכלך הקנה בדם או שהוא ספק בדם מפני שאין אנו בקיאים בבדיקה הושט וכן נהנין עיין לקמן סימן נ"ז נבי דרוסה :

ט קורט שנמצא בוושט כפנים החוב תוך העור חייטינן שמה היה ניקב הושט ועלה בו קרום כמקום הנקב ואינו נראה ואפילו על ידי בדיקה אי אפ"ס לעמוד עליו לטריפה אפי' אין שם קורט דם טריפה ואף על גב

דבמחש שנמצ' בעוכי בית הכסות לא אסרינן עד דאינא קורט דם וושט שאני שמתוך שאוכלין ומסקין שוטפים ועוברים שם הדר חושטין שמה הם העבירות את הדם אבל בבית הכסות דאכלין ומסקין מינה נייחיי שם אם אינא דמחיים היה קורט דם היה משהכח בית דווקא שנמצא הקורט החוב בוושט אבל אם נמצא לארכו או לרחבו ואינו החוב בעורו כשר' אם אין עליו קורט דם סבהן שדרך הבהמות הרועו' לאכול קוצים ונשתיר כך מונח בוושט שלא הבליעו ; ה הושט והקנה דרכן להיות מחוברין זה לזה ואם נפרדו ונתרדלו זה מזה רובו שיעור אורכן טריפה ;

יא הושט בעוף למטה מרחב הדולך עד שנעשה ככיס שבו המאכל מתקבץ ומשם יורד לקורקבן ואותו הכיס נקרא זפק ואם ניקב כשר אבל אם ניטל טריפה וצפי' נשתיר בו כדי שיוכל המאכל לעבור מן הושט אל הקורקבן טריפה ונגזר של זפק נידון כושט לא סוד בנקב כל שהו ואי הונו כל טריפה עם הושט כשיאריך העיף צארו ונקר' נגזר מפני שהו מיצה והולך כלפי הושט ומכסה את הזפק ככסוי שעל הקדירה שהוא כנגד וכן אם ניקב הכשר שבו הזפק לקורקבן טריפה אהו' אוזות שאובסין ומלעיסין לעשות מהן שומן יש לבדוק הושט אם הוא נקוב שעל ידי לעיסות האיבוס מצד הוא לינקב ומצוי יותר מסרכת הריאה ל לפיכך יש לבדוק אחריו ויש מקילין להתיר אפי' נקוב בעור הפנימי ואין שם קורט דם מבחוץ דהא ק"ל ניקב זה בלא זה כשר ויש להחמיר וכתב סורי מהרמ"א ז"ל יותר טוב היה שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא מלבדוק ולהקל במקום דאיכא רישתא עכ"ל :

לד

דין מכת הגררת וכו' סעיפים :

א הגררת הוא חלול סתונו ועורו עב מלמעלה ומלמטה לצד דצואר אינו אלא קרום וקרום נפסק דוב חללה כמקום הראוי לשחוט או למעלה לצד הראש אפילו שלא במקום שחיתה טריפה אבל אם לא נפסק רוב חללה אף על פי שהוא רוב הקיפה אם הצרף עמו עוכי העור כשרה ;

ב ואם ניקב נקב מפולט אפי' יש בו חסרון כבהמה כל זמן שאין בנקב כאיסור כשרה ואם חסרה כאיסור טריפה ובעוף הכל לפי קטנו ואם ניקבה נקב ארוך שיש בו חסרון כגון שנשלה ממנו רצועה קטנה לארכה מטערין אם היו מעגלין אותה הרצועה הוה כיהחכ עגול איסור טריפה ואם לאו כשרה ;

ג ואם ניקבה סביב הקיפה נקבים דקים סמוכים זה אצל זה כנקבי הנפה ואין בהן חסרון ואין בין נקב לנקב כמלא נקב או אפילו השלם שביניהם נחשב נקוב ומצטרף לרובו שאם השלם שבין הנקבי והנקבים יחד הונו כנגד רוב חללה טריף אבל אם יש בין נקב לנקב שלם כמלא נקב אין מה שביניהם מצטרף אלא הנקב' כלבד הוא שמיצטרפי' לכשיעור דווקא סביב הקיפה אבל אם הנקבים לאורכה הוי דינא כמו נסדק' לאורכה דלקמן דלא גרע מפסיקת הגררת והני מילי כשאין בנקבי' חסרון אבל אם יש בהם חסרון בין הם לארכה בין הם סביב הקיפה אם הם סמוכים זה לזה שאין בין נקב לנקב כמלא נקב או נס השלם שביניהם מצטרף לכאסור ;

ד זכעוף רחיוט מעט אין שיעורו כאיסור אלא הותך סק' המטקב ומשיכה על פי חלל הקנה אם יש בצורתו חתיכה לכסות רוב של חלל הקנה הנקוב ממנה עפ' השלם שבין הנקבים טריפה ואם לאו כשרה ועכשיו שאין אנו בקיאים ברובכ איסור נטה הוי אנו ששערינן הכל בחוב חלל הקנה ונס' כבהמה אנו ששערינן כן שאם הנקבים שביניהם

שביניהם חופה רוב חלל פי הקנה טריפה וכן בנקיבת נקב ארוך משערין חסרון הרצועה גם כן בטעור זה :

ה אם נפתח הגרנדת כמו דלת שלא ניצל הפתח אלא חלוי ועומד וזקוף שם כדלת על פי הארובה אם הפתח הוא כאיסור מצומצם כשירה ואם הוא גדול כדי שיכניס ויצא בו איסור טריפה זהו יותר מכאיסר שבין שהדלת סוחט הנקב אינו מסריף בכאיסור מצומצם אלא ביותר מעט :

ו ואם ניקבה נקב מפולש מני צדיה אף על פי שאין בנקב אלא כרי שיכניס בו איסור לרחבו דהיינו רוחב הנקב בעיני איסור טריפה שבין שניקבה משני צדדין נטרף בשיעור קטן כזה :

ז נטרף לאורכה ולא נשתיר ממנה שלם כלום טריפה ואם נשאר ממנה כל שהוא למעלה ולמטה כשרה מפני שכל מה שהוצאר נמשך הסדק פונה והולך ומתדבק וחוזר ומתרפא וכשנזר של מעלה לצד הראש אין חילוק בין אם הוא במקום שחיטה אם לאו דכיון דשם דינו כמו במקום שחיטה עצמה שאינו נמסל אלא בפסק' הרוב גם הוא מסייע להכשיר בנשתיר מטהו :

ח אבל השור שלמטה צריך שיהא במקור הראוי לטחיטה דאילו במקום שאינו ראוי לטחיטה ולא ידע גם הגרנדת נידון כריאה לאסר בנקיבת מטהו ואם נסדק עד שם למטה כל שהוא טריפה :

ט גרנדת שנמצא פסוקה ואינו יודע אם מחיים נפסקת ואם לאחר שחיטה אם היא סמוך למקום שנשחט שאיפשר שנעשית בשעת שחיטה שהתחיל לשחוט בכאן ומתח ונשחט הקנה מן הסכין ושחט בפיקוס אחר הליגן ל' לא לומר בשעת שחיטה נפסקה ונשחטה בכ' מקומות וכשרה דבר בהמה שנשחטה בחזקת היתר עופרה עד שידוע לך כמה נטרפה ואם הוא במקום שא"ל שנעשה כהך ו' השחיטה כגון שמתחין את הקנה ולא קטרמי כנגד חתך העור או שיש היכר שלא נעשה בסכין אלא בחתך עץ או קנה או פוסקה במקום אחר ורואה אם הם שוים בשדה דכמו שזה נעשה אחר השחיטה גם הראשון נעשה אחר שחיטה ואם אינם שוים טריפה ודודאי הראשון נעשה קודם שחיטה כיון שלא יתרה זה לזה וכטמדין אין פרטין אלא מחוליא לחוליא וסבר חוליא לבר חוליא ולא מחוליא לבר חוליא ולא סבר חוליא לחוליא וחוליא הוא חצי טבעת שכלפי החוץ ששם הטבעת הוא עב וחצי האח' במקום שהטבעת מתחיל להיות דק ולמטה נקרא בר חוליא וכן העור שבין טבעת לטבעת נקראת בר חוליא לענין שטמדין מן העור לעור אחרת ולא מן העור לטבעת ולא מטבעת לעור ועכשיו אין אנו בקיאים בכריק ויש להטריף בכל ענין וכל א"ו הדינן דנקיבה וחסרון הגרנדת הם דווקא כשידוע שהם מחפת חולי אבל אם נעשה מחמת קוץ או פחש יש לנו לחוש שמה ניקב גם הוושט ואין אנו בקיאים בבדיקת הוושט ויש להטריף :

י הקנה בסופו משבנס חתת החזה מתפצל ומשם יפיר והנה לשלשה ראשים האחד נוטה ללב והאחד לכבר והאחד לריאה ושלשתן נקובתן כמשהו מיהו בקנה הלב שהוא השומן שיוור בין ערוגות הריאה ללב נגילין להיות לו נקבים קטנים דקים והיינו רבתייהו ולא מיקרו נקבים וכשרה :

לה לריאה וכשהבהם חלוייה כרגליה ובני מעיה כלפי הטבח שאז ימין הבהמה כנגד ימין הטבח ושמאל הבהמה כנגד שמאל הטבח יש לה שלשה אינות ליימין ושנים לשמאל שבין דרך הטבחים לחלוייה ואם היה אדם הולך אותה כידה או היה אוחזה בידו בגרנדת ופני הריאה כנגד פניו הוה אפכא לימין האדם שהוא שמאל הבהמה שנים ולשמאלו שלישת ריש לה עוד אונא קטנה אחת בצד ימין ונקראת עינוגות דורדא ואין דרכה להיות עומדת בסדר האונות אלא מרוחקת מהם לצד פנים כך הוא צורות הריאה ואם נשתנית מצודה זאת טריפה / כיצד חסר אחת מהאונות פה ימין או מהשמאל או נתחלפו צורת האונות דהתחונה לעליונה או איפכא או שהיו שנים מימין ושלושה משמאל טריפה ועוד יש שינוי שסטריפה והוא שצורת האונות שבצד ימין אינן דומות לשל שמאל ואם נתחלף צורתן טריפה וכן כשאונא האמצעית של ימין גדולה מהתחונה טריפה וכן אם אונא עליונה של שמאל גדולה פאונא עליונה של ימין טריפה וכן אם האומה של ימין גדולה משל שמאל כל זה מקיחי חליף וטריפה / ובענינות דורדא כאילו הארצות אנו נוהגין להטריף הכל בין חסרה בין נמצא שנים בין שינתה מקומה במו שיתבאר ואם נחלקה לשנים ונשאר למטה מחובר כעובי אצבע אף על פי שיש שם סדק כשרה ואם האחד הפוך וחסני אינו הפוך הולכין את הגרנדלה סבהן אם אורה הגדולה אינו חפך כשרה / דרך העינוגות להיות ענולה כוורד ודקה כוורד ואדום כוורד שלכך נקראת עינוגותא דורדא ואם נשרגית צורתה כגון שהיא ארוכה ומשוכה והודדה כאונא ולא ענולה או שהיתה גדולה הרבה כאונא הסמוכה לאומה או קטנה הרבה פחות מטרפא דאסא אחר הנפיקה ככל אילו נוהגין להטריף וכן אם שינוי מקומה שדרכה להיות עומדת נגד החריץ של חיתוכי האומה ואם עומדת למטה מזה המקום או שעמדה בצד שמאל אפי' כנגד חיתוכי דאונא נוהגין להטריף ודרך להיות לה כים שבינת בתוכו ואם לא נמצא לה כים או שהיה לה כים כיון אי שיש לה כים ואינה מינתת כהוכה שכשנכניחים אותה בתוכה חוזרת ויוצאת ממנו ואינו נשאר בתוכו כשנפחין אותה וכן אם נסדק לכים הכל נוהגין להטריף באילו הארצות / אם חסר מקצת הוורדא יש בודקין באונות או באימה שבצד שמאל ואם נמצא שם החתיכת החסור' מבשרין כי כן נמצא לפעמים בגדיים ושלאים / כן יש מבשרין אם יש לה הואר ורד כשורש שלה כעובי אצבע אף על פי שאין לה הואר ורד בראשה רק שלא תהא הפוכה ולא שינתה מקומה וכל אילו הדברים יש להקל מאחר שרבים מבשרין בכל ענין :

ג גירסו האונות במנינס כגון שתני ארבע בימין או שלשה משמאל אם התוספות עומד בסדר שאר האונות ממש כשרה ובלבד שלעולם לא יהיו האונות טבצור שמאל יותך מבצד ימין אבל אם היתרת עומדת שלא כסדר שאר האונות אם היא בצד חוץ כנגד הצלעות טריפה ואם היא בצד פנים כנגד הלב יש אסירים שהיא כשירה ויש אסירים שהי טריפה ואם היא עומדת בסדר האונות אלא כשנפחין אותה נוטה לאחת מן הצדדים או אם היא נוטה לצד פנים ואפילו נראת לה בליטה לצד פנים כשירה לכלי עלמא ואם היא נוטה לצד חוץ טריפה / והוא שיש לה כמים גליטה לצד חוץ שהיא כטרפא דאסא אף על פי שהיא משורשת בדדי דאני אבל אם אין לה בליטה לצד חוץ כטרפא דאסא אלא שנתעקסה והולכת למעלה בשירה כיון שהיא מוטרשת במקום הכשר אונות / ויש מתירין כל יתרת שהיא בצד פנים וכן נוהגין באילו הארצות ויש להקל ושיעור היתרת שמשטרפין בחוץ הוא אם היא גדולה כמו עלה של הדס אחר נפיתת הריאה טריפה ואם לאו שאינה גדולה כטרפא דאסא אחר נפיתת כשירה / אינא שיש בה סדקים כאילו היא חלוקה לשנים מצטרף להכשיר כגון

לה

דין טריפות הריאה ואונותיה ובו יודע סעיפים :

א ריאה שניקבה טריפה מפני שרוח יוצא דרך שם ואינה יכולה לחיות :

ב היא לך צורתה האחר כך נפרש טריפתה המטה אונות יש

היא גדולה כמו עלה של הדס אחר נפיתת הריאה טריפה ואם לאו שאינה גדולה כטרפא דאסא אחר נפיתת כשירה / אינא שיש בה סדקים כאילו היא חלוקה לשנים מצטרף להכשיר כגון

* * * לבוש עטרת זהב * * *

* * * הלכות טרפות * * *

שנפתו הריאה משו דכחיי הבהמה הריאה נפוחה י' אטרים
 דבנדיים וטלאים אין להטריף אם לא נמצא חיתוכי אונות
 אפי' בלא היכ' וסדק כלל דהכי רבתייתו ואורחיהו בבקסנותח
 לית להו וכשנדילין גדילין האונות בהדייהו ;
 כל הרינים הללו שכריאה אינם אמורים אלא בכחפת
 וחיה אכל כעוף אין חסר ויתור פוסל בו שלא נאמר בו
 מניין ידוע :

לד כמה מיני טרפות בריאה וכו' י' סעיפים *

א הריאה יש לה שני קרוסין ניקב זה בלא זה כשרה
 ואם ניקבו שניהם אם דקיקים זה כנגד זה טריפה
 שמשם הרוח יוצא ואם נקבו זה שלא כנגד זה כשרה שאי
 איפשר לרוח לצאת שהרי שני הקרוסים דבוקים הם זה בזה
 ורוח לא יבא ביניה ויש כשריפין בנקבו שניהם אפי' זה שלא
 כנגד זה שגם שם יוכל הרוח לצאת ויש להחמיר ואין כשריפין
 אלא בניקב אחד :

ב ואפילו נגלד קרוס העליון כולו כשרה ומהו צריך
 בדיקה בנפיחה שהקרוס התחתון הוא דק ויש לחוש
 שמא ניקב ואם נמצא כועא על מקום שנגלד העור העליון
 יש להטריף דהוי כמו קרוס שעלה מהמט מכה :

ג יש אומרים שאם נפתו הריאה ונקרע הקרוס מחכת
 נפיחה טריפה דאמרינן נקב היה שם ועלה בו קרוס
 דק וחלוש ולכך נקרע עכשיו ע' נפיחה קיימא לן ניקבה
 ועלה בו קרוס ונכה טריפה דכל קרוס הבא מחמת מכה
 אינו מתקיים וסופו ליפטר ואף על גב דריאה שניקבה ורופן
 פוהרה כשרה טאני דהם דהוי סחיטה דמעיקרא ולא
 נחלשה הבהמה מעולם והוי כאלו לא ניקבה אכל הכ' סחיטא
 דסליק בה לאחר זמן הוא וזין כך וזין כך נחלישה :

ד ריאה שנשמע בה קול הברה כשנפתין אותה אם ניכר
 וידוע המקום שהקול יוצא ממנו מניחין עליו רוק או חבן
 וכיוצא בו ונפתין בו אם מבצבץ הרוק או מתגרנו החבן ב
 בידוע שהיא נקובה וטריפה ואם אין יודעין המקום שממנו
 יוצא הקול משימין כל הריאה כולה ככלי שיש בו מים פושרין
 ונפתין אותה אם הכי' מבצבצין אז ודאי יש בה נקב וטריפת
 ואם לאו כשרה והברת הקול הנשמע בה הוא מפני שהקרוס
 דהההון ניקב ועי' כך הנפיחה הרוח הולך בין שני הקרוסים
 ומשגיע קול הברה והמים הפושרים שבו דקין בה הריאה
 יהיו כהפסרת המים שנשאבו בימות הקיץ ועסרו קצת בבית
 ונהממו מחו ואזיר ולא יהיו חסין ולא קרים מפני שהחמים
 פכוזין את הריאה וסוהמין את הנקב ואין כאן בדיק' והקרים
 מקשים את הריאה ומהו את הקרוס העליון ומהקיע בנפיחת
 ישריפנה שלא כדון' הילכך אם כבר שמו הריאה בין במים
 חמין בין במים קרים טוב אין לה בדיקה במים פושרין שהרי
 כבר נכיון ונסרס הנקב * וחכלי טבודקין אותה בו
 צריך שיהא כלי חרס מחופה באבר ששבעו שאינו משנת
 פושר המים פפישרו ;

ה אם נמצא הנקב במקום שיש לחלות שנעשת אחר
 השחיטה כגון במקום שהעביר המכח ירו בכח או תחלשות'
 בכח או שיקחה זאב והחזירה נקובה מקסינ' הבהמ' אחזקת
 כשרות שרוב בהמות כחזקת כשרות הן עומדה והליגן להקל
 לומר הטבח והוא נקובה וכשרה מיהו אין להיות הנקב
 ביד הטבח אלא אם כן הנקב הוא משוך שניכר שעל ידי
 טנסהבך ביד הטבח נמשך ונקרע אבל אם הוא עגול לא
 חליגן ביד הטבח שאין דרכו להיות עגול כשנקרא על ידי
 משמוש היד * וכן אם נמצאו עליה חולקים
 שנקובה ואין ידוע

פנון לטלאות המניין אם חסרו אבל לא להטריף שנאמר שעי'
 זה יש יותר אונ' בצד שמאל מבשל ימין דאין נזקקין לסדקין
 להטריף וכן אפילו נהפצלה אלא שיש לה שורש אחד כעובי
 אצבע אינה נחשבת אלא אחת ולא מיקרי יתרת אלא אם כן
 יש לה צורה אינה פמ'ש' כליטה טמנצאת על תריאה כמין
 דר שהיא רחב למעלה ולמטה הוא עב קרוי גבשושי וכשרה
 ואם היא למעלה או למטה חד ככובע והיא גדולה כמו עלה
 של הים הוי יתרת וטריפה ואם נמצא יתרת על גב הריאה
 ונוטא תחתיה וכשנפתין הריאה נופלת להוך הגומ' ומהמלא'
 הגומא מאותה היצרת עד שהיא שוה לשאר הריאה שאינה
 בולטת כלל כשרה ואפי' שאינה נכנסת להוך הגומא אלא
 כשנפתים היד עליה כנחת כשרה דאין זה יתרת אלא פיצול
 הריאה ומאחר שיש לו נוסא תחתיו לניה בו אינו עתיד ל
 להתפיק כשאר יתרת וכשרה לפיכך אין להבטיר פיצול כזה
 רק מכה שהפיצול מונח על הגומ' שכעודה חיה היו הצלעות
 דוחקין אותה לתוך נוחה שם בתוך הגומ' אבל מקמא הפיצול
 נופל למטה וסיפו להתפיק וטריפה י' שאם נמצאת יתרת
 כנגד חרין הורדא דינו כמו פיצול בגומא ואין לסמוך על זה
 אם לא בשעת הדחק והפסד מרובה :

ד יתרת שנמצאת בטיפולי אובה והיא ממש כסדר האונות
 והאומה כשרה דאומה נמי אונא מיקריא והרי היא בדרי
 דאונא :

ה אונא עלינה של ימין הספוכה לנרנה במיצר החזה
 אצל הצואר ממש שהיא בתחתונה כשהברה תלויה
 ברגליה והיא עליונה כשאחזין אותה בקנה דרכה להתפצל
 סנני שהיא מנחת במקום צר ומתפצלת על ידי הדחוקת שם
 ולכך אם נמצא על גבה יתרת אפילו כשרפא דאסא ויתר ב
 כשרה כיון שדרכה בכך ודווקא של ימין ולא של שמאל ודוקא
 מציצא למעלה אבל מציצא ולמטה אין דרכה להתפצל שם
 וטריפה *

ו שיעור האונא כשרפא דאסא הילכך אם חסר אחת סן
 האונות ואין בה אלא כשרפא דאסא אחר הנפיחה
 כשרה אבל אם היא קטנה משרפא דאסא אחר הנפיחה הל'
 חסרה וטריפה :

ז אונת הימין שחסרה אין הורדא משלמת המניין כיון דלא
 קיימא בדרא דאונא ויתרת היא אלא מים דרוב בהמות
 דבי אית להו מכושרין לה הילכך אינה עולה להשלים מניין
 הנחטר בדרי דאונא :

ח אבל אם חסרה אונא אחת מדרי דאונא וכסוף אותה
 האומה שכאחותה צדיש אינה יתירה אי כליטה גדולה
 כמ' אונא היא משלמת המנין אפי' שהאומה מפסקת כינהם
 ודרך האונות להיות סוככות זו לזו ס' מדרי דאונא מיקרי
 וכטר' וכן אם יש לה שתי אומות גדולות בצד שנחסרה אחת
 המניין היא משלמת המניין וכשרה ויש נוהגין להטריף כמי
 האי גנא כי כל מה שלמטה סן הורד' מיקרי שלא בדרי דאונ'
 וכן נוחגין כמדינות אילו :

ט ריאה שהיא חלקה ואין לה חיתוכי דאונה טריפה ואם
 אחר שנפתין אותה ניכר בה איזה הפרש וסדק או סימן
 אחר במקום שראויין להיות חיתוכי דאונא בין בעקרי בין
 באמצעיתן בין כסופן כשרה וההיכר או הסדק הזה י' אפי'
 שאינו כשרפא דאסא כשר ויש לסמוך עלייהו כהפסד מרובה
 עוד יש היכר והוא זה אונא דהההונה של ימין דרכה להיות
 עבה וארוכה מאונ' האמצעית גס היא יותר גבוהה משל שמאל
 ואם היא דביקה כאומה לנמרי רק שנראה היכר הסימנים
 האילו במקום שראויה להיות האונא מיקרי היכר וכשרה וה'
 אם ניכר שם סימן אחר שניכרת האונא קצת אפילו היכר עי'
 הסמפון הרגיל להיות באונא אם נמצא שם סימפון במקום
 הרגיל להיות אונ' מיקרי היכר וכל הדברים הללו בדקין אחר

לבוש עטרת זהב הלכות טריפות הריאה יג

אז בודקין אותו כך מהפנין כל הערנות למטה עם הקנה ומעניעין אותו שמא יש תוך הקנה להם שסוהם אחד כן הסמפנות שאין הרוח יכול להכניס שם ועל ידי הניענוע יפול מצנו וטוב ליתן קודם לתוך הקנה כים רמין בנות הנשמים וקרים בישות החכה וינענעאה הריאה ואחר כך ישפוך את המים וינפח ואז אם אחר כך העלה בנפיתה היא בשרה שהליחה לא היה כן בחייה אלא נתקבצה שם אחרי השחיטה ואם ערוין לא תעלה כניהן אותה במים פושרין כדי שתחמם מעט וישפך נהקרה אחר השחיטה ואחר כך גופחין אותה ואם גם זה לא יועיל ממשפטים שם ביד באותו מקום הרבה אולי תתרכך והעלה בנפיתה ואם גם זה אינו יועיל אז מכיזין סבין וקורעין אותה בקיך ממש לפקום הטפטים ואין גוקבין רק הקרום ולא רבשר שאם ינקבו גם חבשר ודאי יצא הרוח ויטא משם ולמשה נטכטס ואז אם נמצא שם לחה מוגלא או דם עכור או בשר נרקב כשרה שפחת הלחה לא נכנס שם הרוח וסופה להרפאות ואם לא נמצא שם לחה נוחנין עליו רוק או הנון או ניצה אם נחננדו כשרה שררי הרוח בא שם שפחת הרוח מתנדנדן ואם לאו שרפה ואפילו אם כבר נחכה הריאה אם יוכל לברוק החתיבה על ידי שפופרת שמכניס בקנה שבאותה חתיכה ויעלה מקום האטום על ידי נפיתה יש להכשיר וכל זה דווקא כשיטלה אטום הנה משמוש קשה ומראה ריאה אבל אם מראיהו פראית כועא ושינרי כודאי יש שם מוגלא ובשרה :

י ריאה שנחמסה הריינו שנמצאה שלימה ובשתלין אותה החתך וליפול החיכות החיכות שרפה :

יא ריאה שקשה במשמושא בעץ או שהיא קלה בעץ מריפה :

יב ריאה שנמצאת נפיתה כמו עקרי חרות של דקל אוסרין אותה כספק דמספקא לן אם זה נקרא הוספת וכל תוספות הוא נחכרין דכל יתר כנטול דמי ולכך היא שריפה מספק :

יג ריאה שיבשה אפילו מקצהה מריפה וכגון שיבשה עד שנפרכה בצפירן ואם לא יבשה כל כך עד שנפרכת בצפירן כשירה ואם יבשה עד שאם משרטט בצפירן על בשרה נשאר השרטוט ונראה בתוכה זהו מקרי נש כן יבשה ושריפה :

יד ואם לא יבשה אלא צמקה אינה שריפה אלא אם כן צמקה כולה והוא שצמקה מחמת בני אדם שהפחידוהו כגון ששחטו בהמית אחרות בפניה וכיוצא בזה אבל אם צמקה בידי שמים כגון שפחדה מקול רעם או שראתה זיקים וכיוצא בזה או מפחד שאר הבריות כגון משאנת אריה וקול שחל וכיוצא בזה אפילו צמקה כולה כשרה הדררא בריא :

טו וכיצד נדע אם היא בידי אדם אם לא משיסין אותה בקים מעה לעה אם חזרה ללהורה כידוע שאינה בידי אדם וכשרה ואם לאו בידי אדם היא ושריפה ובאיזה מים בודקין אות' בימי ההורף שהעח קר לוקחין כלי חרס שאינו לבן ומחופה באבר מפני שטבעו שאין המים שבו ממריזין להתקרר וממלאין אותה מים פושרין שיהיו חמין כמו צוננין בימות הקיץ שעפרו מעט בכיה בין של נהר בין של מעין שאם היו חמין יותר או קרים יותר אינם מרכיזין ואדרכה כצמקין אותה יותר אלא יהיו פושרין ומנחין אותה במ והוא שיהיו פושרין כל מעת לעת שלא יתקררו ובקין בודקין אותה בכלי חרס לבן מחופה באבר מפני שטבעו ממהר להתקרר וניהנין בו מים קרין שעמדו מעט בכיה אחר שנשאבו שיעד קרים בקין הוא כמו פושר בחורף ומנחין אותה כובל מעת לעת אולי תחזור ללהורה ואינו אין נע

יודעה אם לפני שחיטה נקבה או לאחר שחיטה כשרה שאנו הולין לומר מתוך שהכרמה בחייה מנכבת הריאה מרפפת המיד כלי הפסק ואין כח בתולעת לקב וכודאי לאחר שהיט' נקבה וכן בעוף שנמצא תולעים בקורקבין ונקבה תלינן לקולא לומר אחר כך נקבה ומיהו אם נמצא סכיבות הנקב אדום ובן אם האדירפו הצליעות שבנגד הנקב לא תלינן לקולא דודאי בחייה קודם שחיטה נקבה ושריפה ואם אין מקום לתלות בו והדבר ספק אם נוקבה מחיים אם לאו עושין נקב אחר ומקרבין אצל נקב זה אם הם רמין בשירה שכמו שזח נעטה אחר שחיטה כך נעשה הראשון אחר שחיטה ואם אין רמין שרפה הדאי הראשון נעשה קודם שחיטה ואין מרמין מאונא לאומא ולא מאומא לאונא אלא מאומא לאומא ומאונא לאונא ויכולין לדמות בריאה אחרת וכשמרמין באחר אין מרמין אלא מברמה דקה לברמה דקה או מנסה לנסה אבל לא מרקה לנסה ולא מנסה לרקה ואין מרמין בזמן הזות שאין אנו בקיאין לרמיות :

ו סימפנות הריאה שבפנים שבנקבו ובשר הריאה סוחמן כשרה שהבשר הוא רך ומגין עליו אבל סמפון שניקב לחכרו במקום שאין שם בשר כגון בקום שמתפצלין זה מזה וחכרו מגין עליו אינה פתימה מפני שהוא קשה ואינו מגין ושריפה : ריאה שנחתיקן כשרה שבפנים וחסר כל כך עד שהלל התפרין והריקות מחזיק כדי רביעות והקרום קיים כשרה ואם כחזיק יותר שריפה שסופו לינקב וה'פ' שנימוקה או שנחתיקו הקרום אבל אם חסר מגוף הריאה ונעשה כמין פנימה אף על פי שלא ניקב הקרום אז אם הפנימה קמין כף כפוכה בזה כ אם הוא מרווח עד שיוכל להניח בו אחר גפית' אצבע אגודל זה חסרון ושריפואם לאו כשרה אבל אם החסרון הוא אחר הנפיתה כמין כף פשוטה בזה כך כשרה ואם לא נחסר אלא שנימוק כשרה בפנים ונשפך בקיתון והקרום קיים כשרה ובלבד שהיו כל הסמפנות קיימים שלא נמקו אבל אם נימק אפילו סמפון אחד שריפה וכיצד בודקין אם גימוקו אם לאו נוקבין אותו ושופגין אותה בכלי שיע באבר חלק ובהיר דשורייקו חוריו ניכרים בו ואז אם נראין כח חומין לבנים כידוע שנימוקו הסמפנות ושריפה ואם לאו בשר הריאה בלבד הוא שנימוק וכשרה והוא לא חיישי שמא יניקב סמפון אחד שבפנים ואין באן בשר שסוהמו שהמוגלא והנימוק אינו סוחם דכיון שהריאה נתקלקלה כל כך עד שנשפכה בקיתון אם איתא שנתקלקל סמפון אחד שבה ודאי הוה נימוח וניצר בקערה וסדלא ניכר שום שורייקו ודאי לא ניקב שום סמפון גם כן וכשר והא' ומכשרינן בנימוק והסימפנות קיימין דוקא כשהמחיו הוא כמו מים זכים או כמו מוגלא שהמוגלא רכנו להתפאות כמו מים זכים שאינם קדושים אבל אם הנימוק הוא כמו מים עקירים או זכים ופרוחים אף על פי שהסמפנות קיימים שרפה שאי אפשר לחזור ולהתרפאות ועתיד להינקב ויש מבשרין אפי' בעבורים וסרוחים :

ז ריאה שיש בה גומא אם עולה בנפיתה עד שיצמחה לשאר הבשר כשרה ואם לאו שרפה :

ח הריאה בחייה היא רוחבה ומנשמת חמיד להניף על חום הלב ולרחוף עליו והרי היא המיד כמו נפיתה ואם אינה יכולה לרחף ולנפוח אינה יכולה לחיות מכל מקום כששוחטים הבהמה ואין בה שום ספק שריפה אין צריבין לנפחה לראות אם תעלה בנפיתה אלא מיקמין לה אחזקת' דחב בהמות כשרות הס ועולין בנפיתה ואם אירעו בה מקרה פצד אחר שהיו צריכה לנפחה ונפחה ונשאר בה סקום אטום שאינו עולה בנפיתה ומשמוש קשה ומראיהו כמראה הריאה ואם היינו יודעים שהיתה כן אטומה בחייה היתה שריפה מפני שלא היתה יכולה להכניס רוח ולהנין על הלב

* לבוש עטרת זהב הלכות טריפות הריאה *

ג בועה שנמצא בשיפולי ריאה והם כל החידודי וההחוכי שבריאה בין באונות בין באמות נופחין אותה ואם חוט בשר מקיף אותה מכל צד כשרה ואם אין חוט בשר מקיף אותה טריפה רכין שהיא כחודה כל כך אי אפשר לה להתקיים וסופה ליפסק וליגבק הילכך כנקוב דמי וטריפת ולמילה בריאה במקום שהיא דבוקה לשררה כל מה שהיא כנגד חיתוכי האונות הוא חד ונקרא נ"כ שיפולי ריאה להסיר שם כבועה שאין חוט בשר מקיף אבל מה שהוא כנגד האומי כשר ששם הריאה היא רחבה ואם היא כשיפולי ואין נראה בה חוט בשר מקיף בתחלת הנפחה יכול לשמשט בה מצד פנים לצד הבועה וע"כ לפעמים נמצא חוט כשר מקיף אותה וכשרה ואפילו נפתה בודק זה ומשמשט בה ולא מצא חוט בשר מקיף ואחר כך באו בודקין מומחים אחר ונפחות ומשמשט בה וע"כ בקיאיות וכן יפה שנפתה היסב ומשמשו בבקיאיות ועשו עד שנמצא שם היקף בשר ואם יש בה מים זכים דינה כמו שכתבתי גבי שחר בועות הסמוכות ודוקא בועה אבל סיניי אשיפולי ריאה כשרה אפילו בלא חוט בשר מקיף :

ד בועה או טינרא הניכרת מעבר לעבר והיא במקום שאין שם ספופני' בנז' בקולשה וחוט בשר מקיף כשר' ואפילו הם שנים בין שפכי אהרדי בין לא שפכי אהרדי ואם היא כנגד הסימפוג' דיינו ברחוק ד' אצבעות משיפולי כשר ובקטן לפי קטנו או נוקיף אותה אם אחת היא שכל המוגלא או המים יוצאין בזה הנקב טריפה ואפילו הם מים זכים דחיישינן שמא נימתו הסימפונות ואם אין כל המים יוצאין כנקב זה או שנים הם ולא אמרינן דהסימפון שביניה' ניקב וכשרה אפילו בעבורים וסרוחים . בועה שהיא כוורדא במקום הדק טריפה שיש שם סימפון וניכרת מעבר לעבר :

ה בועה שנמצא בה נקב והיא במקום דלא משמשט בה ידא רשכתא ואינו יודע אם ניקב מתיים או לאחר שהיט' טריפה מספק ואין אומרים ניקב לאחרת לדמו' בה שאין מרמין בבעות דדוקא בריאה עצמה מרמין שאין דרכה להשתנה אבל בועה דרכה להשתנה בכל שעה ושכא מראה אחרת היה לה ונשתנית :

ו אין בועה וסירכה כשרפה אלא בריאה אבל בקנה הלב ושאר מקומות אין בועה וסירכה פוסלות בהן עיין לקמן סוף סימן מ"ז :

ז בועה העומדת במקום שיש שם עוד ריעותא אחרת אף על גב דאות' ריעותא כשר בלא הכי כנון כנכשישי' או במקום שמשמעת קול או שהכועה מעצמה משמעת קול או פירכא חלשה היוצאת חוץ הכועה טריפה בפני שיש כחן תרתי ריעותא וכל מקום שיש תרתי לריעותא מטרפינ' חוץ מסירכא כפולה או סירכא היצא מן הטינרא כמו שיתבאר בפסוק ל'ט' סעיף ד' וכעין ו' :

לח דיני מראות הריאה וכו' ה' סעיפים :

א הריאה נפלת בטינו מראות . כיצד היתה שחודה כדיו אוריק כמראה חילמן של ביצה או כמרא' הכשת או כמראה הכרוס או שדומה למראה כשר או שהיא לבנה כמראה לובן של ביצה או כמראה בקעת של עץ טריפה רכל אילו ק'ל דחמת מכה נעשה כן וסופה לירקב וליגבק וכנק' דמי הילכך אפי' בכל שהו ממנה טריפ' באילו מראות :

ב וכל אילו המראות אין פוסלין אלא לאחר נפית' שנופתה' אותה ונשארת המראה בעיניה ואינה משתנית אבל אם היא משתנית ע"י נפיתה למראה בשר בשרה טרתי הריאה

לסמוך על בדיקה זו שאין אנו בקיאין בבדיקה מיהו אם הדעת נוטה הרבה שבצה לה בדיקת שמים אין להכשיר בלא בדיקה ונוכל לסמוך על בדיקותינו :

טז מחט שנמצאת בסימפוג' רכה הריאה כשרה ואין צריך אפי' נפית' הלפי שהריאה קרובה לקנה וספופני הריאה רחבים ונכנסות דרך שם ואם מרנישין במשמשט היד שיש מחט בתוך כשר הריאה אם היא שלימה נופחין אותה ואם היא עולה בנפחה כשרה ולא חיישינן שמא נקב ספופנא להבירה במקום שאין שם בשר דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן ואין חילוק בין אם היא דקה או עבה בין נכנס דרך חודה או דרך קופא לעולם היא כשרה מפני שהספופנית והכשר דקים ורכים ובקל הנתקת הפחט ונכנסת דרך הספופן חוץ הבשר מיהו אם יש עלה קורט הם מבחין כנג' הסוגט שרפה אפילו היא שלימה לפנינו דחיישינן שמא נקבה הריאה לחוץ והורה לאחורה דאם לא כן קורט דם מהיכן בא ואם הריאה באה ונתוכה לפנינו לעולם היא שרפה ואין חילוק בין מחט דקה בין עבה בין קופא לגין בין לבר רכסא אם היתה באה לפנינו שלימה היינו רואין בה ריעותא מבחין ובמחט שקרוב לודאי הוא שמנקבת לא מקמינן לה אחזקתה וכזמן הזה יש להחמיר אפי' בשלימה ובלא קורט דם אם לא בהפסד מרובה :

יז חוץ משנמצאת בספופנא רכה שאפי' באה החתוכ' לפנינו יש להכשיר מן הטעם שכתבתי :

לז דיני אבעבועות וסירכות הריאה וכו' סעי'

א ריאה שנמצאת בה אבעבועות אפי' הם גדולות הרבה ואין מראיהם דומים למראה הריאה אלא למרא' מוגלא שאם הן דומין למרא' הריאה הוי אטום בריאה טריפ' מבואר לעיל בסימן הקודם זה וטריפה אלא ע"י בדיקה אבל כשאנייה דומין למראה הריאה דין אחר יש להם והוא זה שאם הם מלאים רוח או מים זכים או אפילו מוגלא צילא או ליתיה הנמשכת כרכס וכיוצא בה או לתה יבשה וקשה אפילו באכז בשרה ואפילו הם הרבה אלא שאינם סמוכים זו לזו ואין צריך לבדוק תחתיהם אף ניקב הספופן אם לא דלא חיישינן לזה אלא בנימוק שנתקלקל הרבה אבל אם נמצא בה ליחה סרוח' או מים סרוחים או עכורי' אפילו אינה סרוחים הרי זו טריפה ויש מכשירין בבעות אפילו הם עכורים וסרוחים וכן המנהג להכשיר בבעות בכל ענין אם אינן שמוכות :

ב אבל אם נמצאו שתי בועות סמוכות זו לזו טריפה ואפי' יש בהן מים זכים ואפי' יש ביניה' הפסק כחוש השערה או יותר מעט דקים לן כיון שהם סמוכות זו לזו כל כך ודאי נקב היה שם בריאה והעלה את הבועות האילו סביביו אבל אם יש ביניהם אהר שנפתה הפסק כשני חושין כשרה והוא שיש באותה הפסק מראה הריאה ולא אמרן אלא כשיש בהם פוגלא או מים זכים אבל אם הם עצמים קשים כטינרי אפילו סמוכות ממש ואין ביניהם הפסק כשרה דלא פחת נקב הם באים : וה"ה מורסא דהיינו סקרוס הריאה מכסה אותה ואינו נכזה מבשר הריאה שכשרה ויש מכשירין גם במים זכים כשהם צלולין ונחוקין וזיל בשר מנהג גם בשעת הדחק או הפסד מרובה יש להתייבש ואם היא אחת ונראית כשתים נוקבים אותה כאחת מצדה אם שאפכות זו לזו שיוצא כל המוגלא או המים מנקב זה אחת היא וכשרה ואם לאו שתיים הם וטריפה : בועה העומדת על חריץ וקמט טריפה דהוי כשתי בועות דסמיכי . שתי בועות זו כנגד זו בין ב' אונות כשרה אבל בועה נגד טינרי יש מטרפינ' משום שהטינר' קשה וסנקבת הכועה שכנגדה ובוועה וטינרא סמוכים זה אצל זה כשרה :

בחי הבהמה הא נזחה חמיר וא"כ בחיה לא היה בה שינוי ואפילו לא חזרה מיד למראה ריאה ע"י נפיה ממרסין בה ביד דשמא מחמת ליחה שהוא על הריאה נשתנה וע"י המירוס העבור הלית והחזיר למראה בשר ואז דרא כשנה ואם עמדה בעיניה אסורה :

א ואין מראות הללו פוסלת בה אלא כשהשינוי בא מחמתו ולא מחמת מוגלא או שער שחור או אדום או דם הנצטר שכתבו אבל אם הוא מחמת מוגלא או שער אדום שבתוכה אז יש מבטירין :

ד ואם אינה שחור כדיראלא כמראה הכחול שחור כמראה לזו"ר והוא שקרוין בלא בלא ודומה למראה לקיעי לא ידוק ולא שחור או ידוקה ככתי או שהיא כמראה החחול או כמראה הכבד או אדומה אפי' בתכלית האוד' כשרה אפי' היא כולה כך ואפי' יש בה הרבה נוניס מאילו המראות הכשרים כשרה ולא אמרינן כיון שנתפכה להרבה נוניס נתקלקלה ועתידה להינקב : נתאדמה הריאה מחמת מכה שיש לה בדופן כנגדה יש מטיריפין אפילו בכל שהו דלקותא היא וסופה לינקב !

ה יש בה קלופות כמו נתק והיא שלימה כשרה : ריאה שנמצא עליה ניסוי כמו חלב או בשר בלוי קולפין אותו מעליה אם הריאה תחתיו שלם ויפה כשרה מ"מ צריך לברוק אותה ע"י נפיה אם תישאר במראיתה ובשלימותה אז היא כשרה ואם לאו טריפה :

לט דיני בדיקת הריאה וכו' כ"ה סעי'

א כל טריפות שמנו חכמים כבהמה וחיה ועוף אין צריך לברוק אחריותם דחוקתן דכשרים הם שהולכים אחר הרוב ורוב בעלי חיים הם כריאים וכשרים אלא שהחכמים ז"ל הצריכו לברוק הריאה כשהיא לפנינו אם ימצ' בה סירכא אם לא לפי שהסירכות מצויות בה הרבה הילכך נוהגין בכל המקומות לברוק הריאה בין כבהמה בין בחיה וכל הפרוץ גדר לאכול בלא בדיקה יטכנו ג' חט ויש נוהגין לנפוח כל ריאה אפילו אין בה ריעותא ויש מקליז שלא לנפח אלא אם היתה בה סירכא עוברת ע"י מטמיש וכן עיקר מהו היכא דנהנו נהנו ואין להקל להם :

ב בד"א כשהיא בפנינו אבל אם קרע הנטין וקוד' שיבדוק בא כלב או ניונטל הריאה והלך לו הרי זו סותרת ואין אומרים שמא נקובה היתה או שמא דבוקה היתה שם שאין פחזיקין איסור אלא הרי זו בחזקת היתר עד שיוודע במה נטרפה ואין לומר כאן נלך אחר המנהג דדבר שאינו בא אלא במקרה אין שייך בו מנהג יש מחסירין ואין מתירין אלא בהפסד סרובה או בגדיום ומלאים וחיות שאין סירכות מצויות בהן :

ג ואם הוציאה הנוי והריאה קיימת מחסירין ונפחין אותה לראות אם ימצא בה סירכא או נקב מ"מ אם לא נולד בה ריעותא אין צריכין להוציא אותה ולנפחה כמו שנתבאר למעלה : השוחט בהמה לנוי שרוצה למכור הכשר לישראל לא יניחה ביוו בין שחיתה לבדיקה דטמא הנוי יכניס ידו דרך בית השחיפה ויפרוק הסירכות מידו בדועבר מותר שיש כאן ספק ספקא ספק הכניס ספק לא הכניס ואת"ל הכניס שמא לא היה בה סירכא :

ד בדיק את הריאה ומצא בה סירכא והוא חוש של ריר יוצא ממנה ונסרך אל מקום אחר טריפה אפי' אם אין רואי' בה נקב דרואי' ניקב דאין סירכא בלא נקב שמתוך שהריאה שואבת כל מיני משקה המשקה נעשה עב בתוכה ויצא מעט מעט דרך הנקב ונקבא נעשה קרום וסוחם הנקב וקרום שעליה סוחם מכה כריאה לא חשונ' סתימה שסופה

ליסחר וה' מכשאין הסירכ' כסדרין שאז היא נוחה לינתק אבל אם הסירכ' מאונא לאונא או מאונא לאומה שאצלה כסדרין כשרה ואפילו כדריקה אינה צריכה דאע"ג דניקב כיון שנסרכ' לחברתה שאצלה חברתה סוחמת ומגינה על הנקב והקרום הולך וחוק - וחוקא בשאיין שם אלא סירכא ולא נראה נקב אמרינן חברתה מועלת להחזיק אותה אבל אם יש שם נקב להדי' בלא סירכא בין אונא לאונא היא טריפה דאף על גב דחברתה סוחמת' לא הוי סתימ' מעלית' ואיזו נקרא כסדרין כגון שנפסקו אונא לאונא שאצלה או אונא לאומא שאצלה והולכת הסירכא מחיתוך של זו לחיתוך של זו ואפי' היא אינה ישרה אלא הולכת באלכסון ואפי' יש לה פילוש ואינה סרובה כולה אלא מעט לין בראשן כיון באמצעיתן בין בסופן כשרה דחברתה סוחמת' ומגינה עליה : אבל אם נסרכה מנכת של זו לנכת של זו או אפילו מחיתוך לגב או אפילו משיפולי לשיפולי או משיפולי לחיתוך או אפי' מחורה של זו לחורה של זו שאצלה או אפילו מחורת של זה לחיתוך של זו שאצלה כל אילו נקראין שלא כסדרין וטריפה דלאו רביתיהו הוא ונמשך זה מזה ומתפרק ויא' שאפילו בכסדרין צריך בדיקה שמא יש נקב כריאה ומאחר שאין אנו בקיאין בבדיקה כל מקום דאיכא ריעותא יש להטריף ויא' שבשהם כסדרין דמכשירין היינו דחוקא כשהסירכא מעיקר האונות עד חצייה אפילו יש פילוש וכן נוהגין וכן אם יש כמין קרום בין אונא לאונא או בין אונא לאומה כסדרין יוצא מעיקרו עד אמצעיתו אין להטריף דדרך הוא להמצ' כך ואין זה סירכא ואין דרך קרום זה להמצא אלא בין אונא לאונא או בין אונא לאומה אבל לא בשאר מקומות ואם נמצא בשאר מקום אינו אלא סירכא וכל מקום שסירכא כשירה אף אם יש עוד סירכא תלויה שם באותה סרכא נקרא סירכא כפולה ולא אמרינן כיון דאיכא תרתו ריעותא נטרפיה כדאמרי' לעיל סוף ס' ל' אלא נקרא סירכא כפולה וכשירה ; ה סירכא שמסופקין בה אם היא בחיה או בנב כגון בשנופחין אותה הרבה נכנסת לפנין תוך החיתוך וכשאין נופחין אותה כל כך נשארת בחוץ ועמה הספק הוא שמא בחיה אין הריאה נפוחת ככ"ו א"כ בחיה גם היתה הסירכא בחוץ הרי זו כשירה דאוליגן כתר רוב בהמות ורוב בהמות כשרות הן :

ו סירכא היוצאת מן האונא או מן האומה שהיא תלויה ואינה נסרכת למקום אחר כשרה ואין צריכה בדיקה שזה ריר הוא ובאה מליחות הריאה ואין כאן נקב אבל סירכ' תלויה היוצאת מן הנועץ אפילו יש בה מים זכיס טריפה שזו אינה באה מליחה' הריאה אלא ודאי יש שם נקב שרבע' נקבה נעצא ממנה סירכא זו אבל סירכא היוצאת מן השנרא כשירה :

ז ואם סירכא יצאת מתוך האונא או האומה ונסרכה בראש' השני לאותה אונא עצמה או לאות' אומה עצמה כשרה ודחוקא שאין הסירכא קצרה מכשר הריאה כשנופחין הריאה אבל אם היא קצרה עד שמכח הסירכ' הבשר שתחתיה מקמט בנפיתה ואינו עולה היטב כשאר הריאה טריפה טמופה היה להתפרק ולנקוב וכל סירכא שנעשית כמו נפות בשעת נפיתח הריאה זהו סימן שיש שם נקב שהרוח נכנס לתוכה וטריפה וכן אם יש מכה בדופן נגד הסירכא טריפה ; ואונא הדבוקה לאומה ומתוך מקום הדיבוק יוצא סירכא ואינה ניכר מאיזה מהם יוצאת זהו נקראת ג' סירכא כפולה ודינ' הכי אם היא תלויה או אפילו ראש השני נסרכה לאותה אומה או לאותה אונא כשיר' מטעם ספק ספק' שמא יוצאת מקום הדיבוק ואין שם נקב כלל ואת' ל' יוצאת מתוך האונא או האומה שמא יוצאת מאותה שראשה השני דבוק בה וכשר' ואם נסרכה לדופן או לאונא אחרת הרי זו טריפה ;

ח עינוניתא דורדא לכל מקום שחסרך טריפה אפי' לביק

* לבוש עטרת זהב הלבנות טריפות הריאה *

אלא כבודת ישראל ואין סומכין על קלאו אלא בבחוק כשר וירא את ה' מרבים :

יד טבח שהציא ידו ואמר טריפה ואח"כ הכניס הקבצא בודק אחר ידו ולא מצא טריפות הראתן נאמן כי אולי הכודק השני הכניס ידו בחזק והעביר הסירכא או הראתן העבירה ברוצא ידו ועד א' נאמן באסורין לאסל דבר המסור לידו כמו שיבאר לקמן בע"ז :

טז טבח שהכניס ידו ואמר טריפה ואדור כך נטברו שלא נפתח הטרפה ונמצא שהשכת לא נגע בריאה ופתחו המרפש ובריקה' ולא נמצא בה טריפות מבטירין אותה דאכרינן המבט טעה ור"ה סבור שנפתחה ונסכרה :

טז בודק אומר סירכא שלא כסדרן היתה ואחר אומ' כסדרן היתה על ערס מרובא ואין כאן ערו' ומעמידן הברמה אחזקה ובשרה שכל שנשחטה בחזקת היתר עומדת :

יז הקונה ריאה ואמר שמצא בה סירכא במקל שהיא טריפה והמזכר אומר שהיתה במקום שהיא כשר' ובא לפנינו הדין זה מבתיש את זה וזל עדותם מרובא והדין זה כהמה שנאכרה ריאה שלה קודם שנבדקה סכתבהי דינה לעיל סעיף כ' וכן במקומות ששוחטין אצל גוים והניחו הברכות אצל גר בין השחיטה לכריקה אין חוששין שמא דרי רבנים ידו ונתק המרכות כיון דכריקה ריאה דרבנן ספקין לרקל מיהו אם המבטחים גוים רגילים לעשות כן יש לחוש אפילו בדיעבר ולבחיילה יש ליתור בכל ענין :

יח ריאה שניקבה כמקום

ה' המן המחנך עניו כל המילוקי' שלכתוב טחין יד כוף סמיך אכתוב לדינה לל' למכנהו אין כהן נכסות כלל כי כבר נהגנו צילנו בלרעץ להטוף הכל ואין לטנות מי מנהג קדמונים הוא בלכנס ונרפח ואנו מנני נניה' ומנהג אנתינו תור' היא ולכן אין להכחיר טוס סירכא נגיהב שאינה מתנתקת על ידי מעד ומטמום. אם לא ב' אונות הסירכא כסדרן ל טכ מחניף לנד עיקרן וכה' אונות בלחמ' ככרס נכהלי גוונא : טכ' :

היתובי ראני שהוא סמך לצאר במיצר החזה והקבד הוא בכ האנא כנגד הדופן וסירכ' יוצא מן הנקב הנסרד לחצון שכנגדה כשירה וכן הדין בכל השלם כנגד האונות למעלה עד הערוגה כשירה מפני שטם המקום הוא צד והאונות גרחקות לדופן והדופן פוחמת ואין הסירכא מתפרקת ודוקא שיש טם סירכ' דהוי סתיכא שרירא ולא מפרקא אבל נקב מפילש בלא סירכ' פשיט' דטריפה ואין הדופן פוחת ונקראת דופן עד דהושט

שמנקרין מן החזה וכטם ואליך נקרא חזה ואם נסרכה טם טריפה שטם הוא רחוק מן האונות ואינו סוהם אפי' בכירכא ואם נסרכה על גב החושט שכתחה נידון כחזה וטריפה ואם הכהמה טם גה ושמונית החזה הולה מן החזה על הצלעות ונסרכה טם הריאה אל השמונית נידון כצלעות וכשירה' ודוקא כנגד האונות הוא דמכשרין אבל שלא כנגד האונות כגון מן האונות ולמשה טריפה שטם החלל הוא רחב ודרך הסירכא להתפרק ואין הדופן פוחת כיון שהדין רחוקה מן הריאה :

יח וכנגד האונות נמיל לא אמרן דכשירה אלא דוק' שהנקב הוא כנג הריאה ושוכב על הדופן או הדופן פוחת אבל אם ניקבה כפני' וסירכא יוצא משם לדופן אין הדופן פוחת וטריפה ואפי' נקב בטיפולי ריאה וסירכא יוצאה משם לדופן מליפה החיישין כמא הסירכא מבפנים היא כאה ובפני' הוא דנקבה ואין הדופן פוחת טם :

כא ואם הסירכא יוצא משפולי אונא ומהפשטת על גב האונא ונסרכה לדופן שכנגדה אם רוב הסירכא כנג האונות כשירה רכיון דרוב הסירכא היא כנג אמרינן הנקב כנג

שלה ואפי' כולה נדבק' בו ולגבי דיד' כל מקום שנסרכה טם שלא כסדרה הוא שאין לה מקום קבוע שאפילו מן הכיס שלה רוב פעמים יוצא סמנה וכן כל יחרת שנמצא בה סירכא הוי כל מקום לגבי הדינה שלא כסדרן הוא וסופה להתפרק וטריפ' מיהו הירדא אם נדבק למשה בשורש שלה עם הכיס שלה יש להכשיר דהיינו רבותיהו :

ט כל מקום שנסרכה האונא או האומה לטריפת טריפה שהגרת קשה וציוו סתם וכן לחנה או לטמוני' הלב אע"פ דחלב שחר פוחת שמונית הלב אינו סוהם וכן לכיס הלב או למרפש הלב או למרפש רבבוד או למרפש העינונית' שהוא טוף שרפש הלב או לרחם או לסימפון היורד בין שתי הערוגות או לקנה הלב או לטמוניה הסמפני' או לכבד כל אלו המקומות הוו לגבי דינה שלא כסדרן וטריפה ואפי' היא כולה דבוקה לאחת מן המקומות הללו בלי פילוש טריפה ואפילו יש מכה כאילו המקומות לא חלינן במכה ויש מקולי' אם האונות העליונות הסמינים בגרנת דבוקים משש כנגדת ואין כיניהם פילוש שיוכל להכניס אצבע כיניהם וכן אם היו האונות או האוסות דבוקים לצמרי מראשן עד סופן לסוף היורד בין האוסות וכן אם היה כל הריאה דבוקה בשורה כי אומרים שזהו דרך רביתיה ואין זה סירכא מיהו אין להחיר כל זה בלא טעלה חכם וממחה מורה הוראו' ואין לכבוד ממקומות אילו לשאר מקומות שנסרכה טם הריאה כולה כי נשאר מקומות אין חילוק לדבוק כולה או אינו דבוק כולה בג האומה והוא אחרי האומה היושב על השורא שנסרכה לשורה שכנגדה טריפה שהגוף רחב לטם ואינה ככ סמוכה לשורה והוי שלא כסדרן . ודוקא כסרכה בכקצת אבל אם נדבקה כולה מראשה עד סופה לשורה ואין שם פצול כלל כשרה כמו שכתבנו למעלה הוא שדבוקה כל רוחב הצד של פנים אע"פ שרוחב הצד של חוץ אינה דבוקה וכ"כ אם גם הצד של חוץ דבוק בו שזהו גידולו אבל אם רוחב הצד של חוץ דבוקה ושל צד פנים גפרר לאו היינו רבתייהו וטריפה :

י כל מקום שאמרן סירכת הריאה אין הפרש בין שהיא הסירכה דקה כחוש השערה בין שהיא עבה וחזקה וזתכה כנחל :

יא אם נהגו המבטחים באילו הארצות למשמש ולמבעך בה ביד בנתח בין אצבעותיו שלא יעקרו אותה ואומרי' שקבלה כידם שאם מתנתק' וניטח' בין אצבעותיו או אינה סירכא אלא ריו' בעלמא ואם הוא סירכא הביאה סחמת נקב המטריפה אינה מתחזקה וארברא הולכת ומתחזקת ומכל מקום ישמש וימעך בנתח ולא כחזק שמא יקרענה ויאביל טריפה לישראל יש מקומות שנחנין שלא למעוך ולמשמש בסירכות של גריים וטלאים וענלים כי אומרים שיש קבלה כידם שמטריפין באילו כל הסירכות כי מפני שהם רכים כשנעם גם הסירכ' היא רכה ומתחזקת ע"י מעוך ומטמש ופוק חזי מאי עמא דבר כי כל זה תלוי במנהג ובמה שיש קבלה כידם גם בסירכות הירדא ככל הבהמות יש מחמירין שלא למעך ולמשמש טם ולענעץ אין כותבין שאין אנו בקיין ככח הניענוע האין ירא :

יב וטוב להשקות הברמה סמך לשחיטה כדי שהקדר הריאה ויחפרקו כל הסירכות חזקה המהפשות מלחות הריאה שאם לא הושקתה קודם אז סחמת חסימת הברמה וליחות הריאה נעשו בה דין דומות לסרבות דקות קשות וע"י השחיטה מתפרקו בחייה :

יג יש מי שאומר שהבודק יבנים ידו בכמה בורנית כלא רפיץ ידים ואם נתפרקה טוס סירכא כשכניס המדוק ידו מציא הריאה לחץ וכדקה אם היה סירכא ימצא ראשה בריאה או בדופן ואם לא ריאה הוא וכשרה ואין להקל בכך

לבוש עטרת זהב הלכות טריפות

השמנונית ויש להחמיר

ב ואם לא הגיע הנקב לחלל כשרה בד"א שניקב מחמת חולי אבל אם ניקב בקוץ או במחט אפי' מבהוץ שלא הגיע לחלל טרפה דמהיכן הבא המחט ללב מבחוץ אם לא נתקב כבר או הושט או הדיאה או במקום אחר שהנקב פוסל בו כמו שיתבאר לקמן סימן ג' א' במחט שנמצא בחלל הבהמה

ג מחט שנמצאת בלב בפנים אף על פי שאינו ניכר בחוץ טריפה דשמה נקב דרך כניסתו וכן אם נמצא בשרפש' דלכא טרפה מספק וי"א שאם לא נמצא המחט רק בסימפון הגדול שבלב וקופה לבר

דהיינו לצד חלל הלב אם ראש אמת הוא קנרתי כאן בפירוט המחט עבה כנרעין של תמר' כוונתי מפני שהיתה בעיני כשר שאין דרכ' לניקב והליגין פשוטה מובנת לכל אבל הוגר דבכנס דרך הגרגרת לסמפון ליוסמפתי שרבים עוטי' ללסולי שבלב ומאחר שראשו למטה נריך אני להרחיבו למטן ויניכר אין סופו לינקב והבהמה הכל ולאנני יתכרס לשון הג'ה תפלוש אות' ע"י ביחה וניעה' סמניא העור כסימן זה ע"ש מה

סמארתי ומאחר שראשו למטה אין סופו לניכר אין כוונתי לומר דאם היה סופו לניכר אמרינן לה עכשו אחר שחיעה אפי' שלא יניקבה ממש דאמרינן אם היתה חיה היתה מיניקב' כדאמרינן גבי אכלה סס המות או גבי כפחת ענין גולגולתא או גבי חוליא שחמרה כו' דלא דמי דהתם אמרינן כיון דבית בה ריעותא נגופא כבר כתפלשה וכוף הקידוס או החוט לניכר אם היתה חיה וכן סס המות כיון שהתחיל לשרוף הכני מעים ונודלי סוף בהמה זו היתה מתה והיו כאילו עכשו נטרפה בחייה אבל הכא אם המחט לא נקבה קודם שחיעה לא שייך לאוכרה משום שאם היתה חיה היתה המחט מניקב אותה ומעריפה זה לא עלה על דעתי מעולם דאין זו כנרא שניאכור אותה משום דילמא שאם היתה חיה היתה המחט מניקבה וכעשית ערופ' דא"כ למה לא נאכור כל מחט שנמנא תחונה בקורקין או בהמשס ובית הכוכות וכיונא כזה משום שאם היתה חיה מניקב נקב מכולם כן

אלא ודאי לא חיישינן להכי ועממא משום שפירין אין ריעותא כגוף הנהמ' ולא התחילה להתחלש כלום ולמה נאכור אותה והיא בהמה כריאה אלא שמגר אחר היה בל עליה שהיתה מניקבה ע"י המחט וזה דומה לבהמה שהיו אחריה מרדפים אחריה להורגה ונאל אחר

ושחטה קודם שהשיגה הירודפי' וכי בשביל זה נעדרף אות' בתמיה פשיע' דלא אכל מה שאמרתיו ומאחר שראשו למטה אין סופו לניכר הכי פירושו דקאי אמה שלפניו שכתבתי ותלינן דכנסה דרך הגרגרת לסמפון שנכב ומאחר כו' כלומר כיון שכתבתי עד שימנא הלכ ולא תוכל' לניכר עוד יותר לא אמרינן אפי' דעד השתא על שנתת לכאן לא יניקבה כיון דקופה לכר והו' עב לא היה יכול לניכר בכניסה אבל לאחר שנתת לכאן נחוש דילמא ע"י שיעול הבהמה א"כ נעדר היתה חיה כתכעכע המחט והתחילה לעלות למעלה ע"י השיעול לחזור ולנאת חונה וזו הקדים חוד המחט לפלות ושאל

כתעכב בעלייתו מחמת שנתכב החוד בלחת מן המקומות שהנקב פוסל בו ונקב וחזר וככל למטה לפימפון זה לא אמרינן אלא תלינן לקולא ואמרינן מאחר שראשו הגיע למטה טוב לא חיישינן שיניקב אפי' ע"י עניית החוד ע"י השיעול וכימא שאל נעשה זה קודם השחיטה ונקבה דאמרינן א"י היה כח שיעול הבהמה לדרות המחט ממקום תפלוט אות' כולה בבת אחת ע"י כית' וניע עד שתנא לחוץ

דהלכ שיעה מכפני' זומיך שמתעוררת לנחת מפניע' לחוץ אלא כיון שמנאננה אחר השחיט' כמפון אמרי' מעת שיבא לכאן לא שיעלה בכח ולא נתעורר המחט לנוע ממקום ע"ד עכשו ולא נקבה בעום מקו' מה שאין כן אם החוד למטה שכתב החוד תחלה וחיישינן שיתא בכניסת' נקבה כחיה כדכתובנא בראש פיעין זה ולא משום דהיה פוסל לנקב הלכ כדכתובנא זה דרור בעיני וע"ד זה נקל תוכל' לפר' ג"כ לשון הג'ה בכאן אשריממו ינא לנו דין זה עיין בעור אף ע"פ

כנגב הוא והדופן סותמו ואם לאו טריפה ואם הנקב הוא באונא והסירכ' עולה עד הדופן שכנגד האומה טריפה אבל אם היא במיצר החלל כנגד האונות אפילו הסירכה הולכת שם באלכסון כשירה ואם הסירכ' נסרכ' לדופן בסוף האינות כנגד האונות וכנגד האומה זולגין בחר רובה שאם רוב חסירכה כנגד האונא כשירה כנגד האומה טריפה והא דדופן סותם במיצר החלל דווקא כשהסירכה נסרכת בכשר שבין הצלעות ששם נאחות ופסובכת יפה ואין סופה להתפרק ואפילו בלא כריקה שרי אבל אם נסרכה כנגד עצם הצלעות לכד אינו פוחס דמתוך שהעצם קשה אין הסירכה נאחות בה יפה וסופה להתפרק ואפילו בדיקה לא מהני ואם נסרכה כנגד הבשר וגם כנגד הצלעות אז אם הרוב כנגד הבשר כשירה וכיון שמה שכנגד הבשר לא יתפרק גם מה שכנגד העצם יתקיים ואם הרוב כנגד העצם טריפ' ומחצה על מחצ' ודאי יש להחמיר

כב ואם נסרכה הריאה במקום שהחלל רחב ואין הדופן סותמתה דהיינו באומה למטה מחיהוכו דאונא והיא סירכה חזקה שאינה מתפרקת כשמושי' דיר אז אם יש סכה בדופן כנגד הסירכה ממש כשרה ואינה צריכה בדיקה אפי' שיש מכה ג'כ בריאה מפני שליחת המכה שבדופן קילטת הריאה אליו עד שנשתיבך שם ודווקא מכה ולא נקב דאי הו נקב פשיעא דטריפה ואם אין מכה בדופן אפי' שאין מכה ג'כ בריא טריפה ולא מהני לה בדיקה ודווקא כסירכה לדופן מבשרין ע"י מכה מפני שהוא רחב וליחות' מרובה אם יש בה מכה קילטת הריאה אליו אבל לשאר איברים כגוף חזה זגרת ושמנונית הלב וטרפשו וכיוצא בה אפי' שיש בהן מכה לא תלינן בהן וטריפה ולא מהני לה בדיקה

כג מכה זו שאמרנו לא שריגין אלא כשיש בדופן מכה בעין נגע שנוכל לתלותה שפחמת ליהות המכה שהיתה שם נעשית הסירכה ונרסקה שם הריאה אבל אם יש שם בהרת שחורות אינן סימן מכה שחיתה לשנתלה שמצד זה באה הסירכ' כי אפשר שבאו מחס' הכאות שהבו על גבה ולא היה שם מכה ליחה בפנים מעולם שכן דרך מקום המכ' להשחיר וטריפה אבל אם נשבר הצלע אפי' שחזר ונקב' קרינן ביה שפיר מכה שבין שיש שם שכר תלינן לומר כשהיחה המכה לחה ירדה הליחה מן המכה ונעשית הסירכה דבוקה מן המכה לריאה ועורה קיימת אפי' שחיייתה המכה

כד ריאה הסמוכה לדופן כולה בלי שום פלוש וכלי שום פירוד אסורה והמתירה הוא בר נידוי והכלים אסורים

כה סירכ' אחת היוצאת מן האומ' מן האונא יחד ונסרכת כנגדה בדופן אם רוב הסירכא מדאונא ומיעוטה מן האומה תלינן לומר דעיקר הנקב היה באונא וסרובי סרוד באומה וכשרת ואם רובא מן האומה טריפה וכן ריאה הסרוכה לחזה ולדופן יחד שרינן בחר רובא וכן גמי' אם יש מכה בדופן והסירכה רובא במקום המכה ומיעוטה חוצה לה תולין לומר זכשירה וכן אם נסרכה האומה כסירכ' אחת לטרפשא ולדופן עיקר הסירכה מן המכה באה ואחפשש הוא דמהפשש לחוץ יש שם מכה בדופן אם רובא במכה שבדופן כשרה ואם לאו טריפה ומחצה על מחצה בכלהו זולגין לחומרא דספיקא דאורייתא היא ער כאן כתבתי לדינא ולא למנהג כאשר כתבתי לעיל בהג'ה

מ דיני טריפות הלב וכו' סעיפים
א הלב יט' לו ג' חללין אחד גדול באמצע ואחד קטן בימינו ואחד קטן בשמאלו ניקב עד לאחר מן החללים טרפה ואפילו הלב הטרפשא של הלב סותם הנקב לא הוי סתימה וטריפה משום דהלב הטרפש' כיון שהוא עגול ונעש' כבובע לא מהדק יפה ואינו סותם אבל אם שמנונית הלב עצמו סותם הנקב הוי סתימה וכשרה יש שטריפין גם בסתימת

לבוש עטרות זהב הלכות טריפות הריאה

דודאי דרך סימפון באה ואפי' בדיקה אינה צריכה :
ה טרפ'ש הכבד שניקב נקב כפול'ש מצד הכבד טריפת
 ורא מטעם הנקב שאין פוסל בטרפשא אלא
 דאמרינן כיון שניקב הטרפ'ש וההחיל להחלקל סופונם
 הכבד התקלקל'ותינטל וכנטול דמי אבל אם נסרכ'במילכא
 בעלע כשרה שהסירכא הוי כמו שהיטה ואין סופה לינטל
 ואם נסרף טרפ'ש הכבד לכיה הכוסות יש לבדוק בכרס שמא
 ימצא שם קרין או מחט שנקבה את הכרס וע'י זה באה
 הסיכא :

ט ואם נמצא שם מחט כטרפשא הוי ספק טריפה שהרי
 מטעם שניקבה אינה טריפה גם לא מטעם דסוף
 הכבד לינטל שבין שלא ניקבה מעצמה אלא ע'י מחט אין
 בזה קילקול אלא מטעם דלא ידעינן מהיכא באה המחט
 דכשא נקובים נקב'ואתיח דרך הוושט או מקו' אחר שהנקב
 פוסל ואוכרים אותה מספק : נמצאו שני נבדים בבהמה
 או כעוף טריפה דכל יתר כנטול אותו שכנגדו דמי וה'ל ניטל
 הכבד ואע"נ דבריאה אמרינן דיתרת כדרי דאונה כשרה ולא
 אמרינן כאילו נטול אחת מהאונה וה'ל חסרה אונה אחת
 וטריפה דשאני אונות דאורחיהו בהכי להיות להם הרבה
 אונות בשורה אחת ואין להם שיעור למעלה אלא למטה אבל
 אם התרת שלא כדרי דאונה דלא אורחיהו בהכי הוי טריפה
 מהפעם דכנטול אחת כנגד'דמי וה'ל חסרה :

מב דיני טריפות המרה וכו' ט' סעיפים

א מרה שניקבה טריפה ואם איפשר להלות בסכין או
 ביד השבח תלינן וכשרה ואם נוקבה כנגד
 במקום ריבוקה והכבד סותמת כשרה ואם נקבה שם
 הכבד טריפה : כרה שנובקה לצלעות ולכבד כשרה וע'ל
 סימן מ' :

ב ניטלה בין בחולי בין ביד א' חסרה בתלדחה טריפה
 בין בבהמה בין בעוף חוץ מקצת עופו שבריא'הן כך הוא
 בלא מרה כגון הורים ובני יונה ואין לאוסר' כיון שכל
 המין הוא כך וכן הצבי אין לו מרה תלויה בכבד אבל יש
 אחת למטה סמוך לזנבו ואין לאוסרו בכך מ'מ' אין ללמוד
 מהם להכשיר מינים אחרים כשלא נמצא בהם מרה שחלוק'
 הם כמינים ואין ללמוד מין משאינו מינו לפ' כך עוף שנא
 לפנינו ולא נמצא לו מרה ואין אנו מכירין את מינו אם כל
 מינו אין לו מרה לא תלינן לקולא לאמור כל מינו הוא כן
 אלא אמרינן ליה מסתכא עד שיודע שמינו זה אין לו כרה
 מפני שרוב ב'י' יש להם מרה :

ג מרה שחסרה קרעין הכבד שהי עריר וטועמו בלחץ
 אם יטעום טעם מ' כשרה שהמרה נבלע בהונה שנג'
 אמרו הכמ'כבד כועס ומרה זורקת בו שזה ואפילו טעמור'
 ולא רגיש בו מרירות צולין אותה על גבי גחלים שמא ע'י
 האש יצא המרירות וטועמין בו ואם יש כי טעם מרירות אחר
 צליה כשרה ואם לאו טריפה :

ד נמצאו שתי מרות טריפה דכנטול דמי ואם היא אחת
 ונראית כשתים נוקבין אותה אם שופכות זו לזו אחת
 היא וכשרה ואם לאו שתיים הם וטריפה :

ה נמצאו שתי מרות סמוכות זו לזו ונקבו אחת מהן ויצא
 כל הליחה שבה והשנייה נשארה ומלאה ואח'כ נקבו
 גם השנייה ויצא ממנה גם הליחה שבה ואחר כך נפתי' אחת
 מהן ועלתה גם השנייה מנפ'חות חברהה הרי נתבר' שיהיה
 הם וכשרה וכן אם השלילום אח'כ כאחת מהן ונתמלא' גם
 השנייה בזה נהב'ר נ'כ' דשפתי אהרדי וכשרה ומה שלא
 יצא כל הליחה כנקיבת אחת מהן הוא מפני שהלח' הוא עב
 והנקב שביניהם שמשם שפכו אהרדי היה דק ולא היה יטל
 הליח

פסח' ומנומנס קנת כי לפי פי' רנו' יוכף קאלו ז' אינו הונק והוא
 לחוק ומנומנס יותר מלד נראה לי :

ו קנה הלב שהוא קנה השומן היורד בין שתי ערוגות
 הריאה וכן המזיק הגדול היוצא ממנו לריאה שניקב
 לחללו במשהו טריפה ועיין לעיל סוף סימן ל' :

ז ניטל הלב בין ביד בין מחמת תלי טריפה :

ח שומן הלב שנמצא דבוק בלב ואחוק בו מאוד מפרידין
 אותו בנת' בסכין ואם נמצא שם או בעובי הלב קורט' דם
 אסור דודאי היה שם נקב ושפא היה ניקב לחללו וגסתם ואין
 צריך לומר אם נמצא הקורט' דם בחללו דאסור טהקורט'
 פוכיח דודאי הניע הנקב עד לחלל ואם נצור' דם בעובי
 הכשר הרי הוא כקורט' דם וטריפה וע'ל סוף סי' מ' :

מא דיני טריפות הכבד וכו' י' סעיפים

א ניטל הכבד טריפה כ'לא שלא נשתת'ר כזית במקו' מרה
 וכזית במקום שהיא חיה אבל אם נשתת'ר ממנה כזית
 במקום מרה וכזית במקום שהיא חיה והוא המקו' שהיא תלויה
 בו שהוא מקום חייתה כשרה והוא שיהיה כשני הזת' הללו
 כל אחד שלם כמקומו אבל אם לא היה כל אחד שלם במקומו
 אלא היה מתלקט' חצי זית כאן וחצי זית כאן או שהיו ס'
 שרודדים וסרוקעים או שהיה כרצועה ואפי' היה אח'מהם שלם
 במקומו והשני מתלקט' או שרודד או כרצועה טריפה :

ב ושיעור זה דבשני זתים הוא אפילו בשור הגדול ובעוף
 הכל לפי קטנו וגדלו :

ג יבש הכבד עד שנפרך בצ'פורן טריפה דכנטול דמי
 והוא שיבש כולו ולא נשתת'ר כזית במקום מרה וכזית
 במקום חייתה ונ'ל דהיא הדין אפילו לא נתייבשו אלא אילו
 השני זתים במקום מרה ובמקום חייתה והשאר לא נתייבשה
 דטריפה דהוי כמו נעקרה כולה מסקומה דטריפה' כבד
 שניסיקה דהיינו שנ' מיק כשרה והיה לים טריפה אף על פי
 ששני הזתים נשתת'רו דסוף הוה ללקב הכל' וכבד שהיא
 קשה כאבן י'א שהיא טריפה והוא שלא נשתת'ר בה השני
 זתים הנזכרים שלא נתקשו :

ד כבד שהתלעיו אפילו במקום מרה ובמקום שהיא חיה
 כשרה שהוכל להרפא :

ה נעקרה הכבד במקומות הרבה ומעורה בטרפ'ש כאן
 מעט וכאן מעט כשרה :

ו מחט שנמצ' בכבד בין אם בא לפנינו שלם או חתוך אם
 צד העכ שלו לצד חלל הבהמה לחוק אפי' כולו טמון בכשר
 הכ'טרפ' שאנו חוששין שמא נכנס דרך הוושט להדקין ויצא
 מהדקין לחלל הבהמה ונקנס ומשם נכנס לכבד שאלו נכנס
 דרך הסמפון לא היה יכול לנקב בצד העכ שלו ואם הצד הדק
 שלו כלפי חוץ אפילו אינו טמון כולו בכשר הכבד אלא חודה
 יוצא לתוך חלל הבהמה וראשי העכ נחבא בתוך הכבד כשר'
 שאנו תולין לומר דרך סמפון בא שם ונקב את הסמפון ויצא
 לכבד וממנו לחץ ב'רא' כחמט נסה טראשה העכ נסה כשעו'
 גרעיה של חסרה שאו אין דרך ראש העכ כזה לנקב אבל
 אם ראש העכ של מחט קטנה מטיעור זה אין חילוק לאיזה
 צד פונה צד העכ שלו וטריפ' בכל ענין שהרי הוא ראוי לנקב
 בצד העכ שלו כמו בצד הדק שלו * וכן אם נמצאת המחט
 שנחת בעובי הכבד ביושר באופן שאין צד העכ שלו פונ' לצד
 הסמפון טריפה בכל ענין בין קיפה לני' בין קיפה לבר דודאי
 דרך וושט נכנס ונפ'לה על דופן הכבד שאילו נכנס דרך
 הסמפון לא היה לה איפשר להתעק' לגמרי וליתחב בעובי
 הכבד אלא דרך הוושט נקבה :

ז מחט שנמצא בס'מפון גדול שבכבד והוא סמפין הקנה
 שנגנס בו וכו' וכן אם נמצא בס'מפון גדול של ריאה כשר'

ב ניקבה הכליאה או נחמה אפי' עד המקום ההרץ והוא הלובן שנכנס תוך הכליות תחת המתנים שנים מעורין הנדידי באמצעות הכליאה כשרה / ואם הם מלאים מים זכים כשרה ואפי' הניע עד הלובן וכלבר שהלובן הוא שרם ואפי' אם נמצאו המים זכים בשלפוחיה קטנה הוך הכליאה כשרה וכן אם הם מלאים רם נידון כמים זכ' וכשרה אבל אם נמצא בה ליחה עבת אף על פי שאינה סרוחה וכן מים עכורים שאינה סרוחים או זכים וסרוחים טרפה והו' שיגיעו עד הלובן אע"פ שהלובן הוא שלם וכן אם נמצאו בה מים טמאיהן רע אע"פ שאינם עבים ועכור' אלא כרכומי כמראה הדבשי שמי שאופר שלא נעטו כן אלא מחמת חולי ולקחה שהיה בה ולדעת זח"י לאסור אפילו מראה רם לקחה הכליאה והוא שנעשה בשרה כבשר המת שהכאישי ומתמסמ' הבשר עד שאם תאחזו במקצתו מתמסמס ונפל טריפת והוא שהניע המסמס עד הלובן :

ג לא היה הלקוחה כי אם במקום החריץ לבד אפילו שאר בשר הכליאה הוא בריא טריפה ששם היא תלוי עיקר חיונה ומכת חרב דינו בלקחה הכליאה :

ד נמצאו בה אבנים כשרה :

ה כליאה שהקטינה טריפה וכמה תקטן והטרף בכהמה דקה עד כפול ופול בכלל טריפה יתר מכאן כשרה ובנסה עד כענבים בינוני וענבה בכלל טריפה יתר מכאן כשרה ודווקא שקטינ' מחמת חולי אבל היתה קטנה בהולדות כשרה וכאן ידעין אי הוי מחמת חולנאו לא חזינן אם הקרום שלה כוונ' בידוע שמתחת חולי הוא וטריפה ואם אינו כוונ' אלא שהוא עשוי כמת' כולי' מוכחת מילתא שמתחלת בריאתה היתה כך וכשרה :

ו הילכך מה שאמרינן ניטלו כשרה היינו דווקא שנכרא כך בלא כליות אבל היו לה ונטלו מחמת חולי טריפה דהא כיון שהקטינו ע' החולי לפחות מכשעיר מיד נאסרה ואיך תחזיר להכשרה לכשינמרו וינטלו לנמרי ע' החולי הזה שאין דרכה לנטל כולה בבת אחת מחמת חולי אלא שהולכין וכווצין ומקטינן עד שלא נשאר מהם כלום ואם פן כבר הקטינו קודם שנטלו ומטעם זה בשלא נמצאו כלמך צריך לבדוק מקומן והכיס שלהם אם הוא מלא חלב ואין שם כי אם החוטינן כלבר כזה ניכר שתחלת בריאתה היתה כך וכשרה ואם נמצא שם חלל ומקום רק בזה ניכר שהיו לה כליות ונימוחה וטריפה :

ז היו לה שלשה כליות או יותר והקטינו חיתרת ונשאנה שהים כהלכתן שלא הקטינו כשרה :

ח לובן בכליאה יא' דלקוחה הוא וטריפה וכן כל שיני מראות פסולות בה :

ט דוץ מרדכיכו דכשרה בין כולה בין מקצתה שהוא נושה למראית עצמה :

י בכליאה של עוף אין שום טריפות נהג בהם מפני שהם סגורים בעצם ואינם מניעים לבני מעים ועיקר טריפות הכליות בכהמה הוא משים קילקול הבני מעים הוא שקרובי' הם להקלקל ע' קילקול הכליות ובניקב' יש מכשירין ויש אוסרין כמו בשחול ויש להחמיר אם לא בהפסד מרובה :

מה דין אם נטילה השליאו וכו' סעיפים :

א ניטלה האם שהולד סינח בה כשרה בין בכמה בין בעוף וכל שכן ניקב ויש מחמירין לאסור בנקב או נימוק משום דמכאיב לה יותר מניטל ויש להחמיר אם לא בהפסד מרובה :

ב ניטל השלפוחית שמימי הדליוס נקיים והנוכה יש מתירים ויש אוסרים והכי טהן להטריף אפילו בניקב' :

ט דיני

הליח לצאת דרך אותו הנקב שהוא עב יותר כמים ונס רוח הגפחה נכנס שם בקל יותר :

ו ואם היו שתי מרות אחת הגנה בכבד ואחת הגנה וסיפון אחד שופך מרה לשתיהן וכשארם זוקף האחת חוזרות ליחה למקום שהסימפון מחלק כרה ושופך לשתיהן אבל כשהן שוככת כדרך שהן עומרות בחייה כהמה אין שפכת זו לזו ויש להכשיר בכהמה ישראל במקום דאיכא פסידא מרובה ולא במקום אחר :

ז ואם במקום דיבוקם בכבד יש כמו רוחב אצבע הם אחת ומטם ואילך מתפרדים ואפי' הם שם שתיים ממש ולא שפכי אהרדי כשרה וכן אפיכא שמתחלחן הם שתיים וכסוף הם מתערבות ונעשית אחת כשרות :

ח מרה הניכרת מעבר לעבר של כבד כי שפכי להרדי חדא היא וכשרה ואי לא שפכי להרדי טריפה :

ט נרעין שנמצא' במרה אם היה כמו נרעין של תמרה שאין ראשה חד מותרת דוראי דרך הסימפון באתה ולא נקבה ואם ראשה חד בנרעינה של זית אסורה ששא' ניקבה אותה כשנכנסה וזה שלא נראה הנקב מפני שהוגלד מפי המכה וקרום שעלה מחמת מכה במקום שהנקב פוסל בו אינו קרום וכ"ש אם נמצא מחט או קוץ במרה וטריפה :

מה דיני טריפות הטחול וכו' סעיפים :

א ניטל הטחול כשר הילכך אם נמצאו שני טחולים ואפי' דבוקים זו לזו במקום העב שרו כשרה דכל יתר כנטול איהו שכנגדו דמי ויש מחמירין בשנמצאת היתרת במקום העב שלו שאומרים כלי יתר כנטול לבדו הוא ממקומו דמי והוי נמי ניקבה כל הטחול במקום דיבוק היתרת וטריפה ויש לחוש לרבריהם במקום שאין שם הפסד מרובה :

ב ובניקב הטחול יש בו חילוק והוא שכריות הטחול ראשו האחר עב והשני דק ככריות הלשון ואם ניקב בראש העב נקב מפולש טריפה שהוא גרוע מנטול מפני שהנקב מכאיב' ושוב אינה חיה ודווקא מפולש וכ"ש אם נחרך וטריפה אבל נקב שאינו מפולש אם נשאר תחתיו בעובי דינר זהב כוונ' דהדרה לבריית פחות מכאן דרי הוא כמפולש וטריפה אבל אם ניקב הדק שלו בכל עניין כשרה ואפילו נחתך שם לנמרי כשרה :

ג ונקרא מקום העב כל מה שדבוק לכרם ולא יותר :

ד ועוכי דינר זהב זה לא ידענו שיעורו ומ' ידענו שהוא פחות מחצי עוכי הטחול הילכך אם נשתתיר חצי עוכיו פשיטא דכשרה נימוחה או לקחה בשנינו מראה ונשתתיר בעובי דינר כשרה ואם לאו טריפה :

ה טחול נפוח ויש כנפוח מים בין זכים בין עכורים סרוחים אם הבשר מתחתיו הוא שלם ולא ניקב כשרה אבל אם נהמסמס' או נימוחה ולא נשתתיר כדינר זהב בעובי שלו טריפה :

ו טחול העוף עגול ואינו דומה לכהמה וחשבינן כולו במקום הדק ואין נקב פוסל בו :

מה דיני טריפות הכליות וכו' סעיפים :

א ניטלו הכליות כשרה והוא שנבראת כך בלא כליות או שניטלו בידי אדם אבל אם היו לה וניטלו מהמת חולי טריפה כמו שיתבאר בספד' לפיכך אם נבראת כנ' כליות או בכליאה אחת כשרה וזה הדין אפסמכיה אקרא דנהיב נבי הקרבן יאת שתי הכליות ולא בעלת שלש ולא בעלת אחת ופדפסלה דחמנא בקרבן משמע דווקא משום מוס פסלה ומכלל דלהדין שרי :

מין דיני טריפות בבני מעיים ובז' סעיפים :

א ניקבו הדקין אפילו נקב שנראה בו שנבראה כן משעת יצירתו טריפה ואפי' ליחה שבהן סותמהו אינו סתימה ואפי' היא דבוקה בהן הרבה עד שאין יכולין להוציאה אלא ע"י הרחק אינו סתימה ואם חלב טהור סורטו כשירה שכל חלב טהור דבוק בו מאד וסוהם חוץ מקרום טעל הלב וחלב שעל הכרכש שעשויים ככובע עגולים ואינם מהודקין בו שפיר ואינם סותמים וכן כל חלב שמא אינו דבוק כל ואינו סותם וחלב היה שכנגדו כבהמה אסור אינו סוהם אף על נב דלענין אכילה טהור הוא לגבי סתימה אינו כותם שאינו מהדוק ופה ובעוף כל שומן שלו דבוק בו מאד וסוהם מיהו אינו נקרא סתימה אלא כשהוא סוהם נקב באותו אבר שהשומן דבוק בו בהולדתו אבל אם סוהם נקב של אבר אחר לא מקרי סתימה וטריפה :

ב בני מעים שיצאו לחוץ ולא ניקב כשרה וכן אם הוחזרו מאליהן כשרה דודאי כסדרן נכנסו ולא נתהפכו מכמות שהיו בתחילת יצירתן אבל אם החזירן בידים חיישינן שמא הפכז מכמות שהיו בתחילה ואף על פי שלא נקבו טריפה שאי אפשר שיחזרו לכמות שהיו אחר שנתפכו ואינה היה וטריפות זו אסמכתא אקרא דחתיב הוא עשך ויכוננך מלמד שברא הקב"ה כוננית באדם כלומר ברא בסיס לכל אבר לישיב עליו שאם נתהפך אחד מהם שוב אינו יכול לחיות כיון שירד מבסיסו ואינו יכול עוד לעמוד לפיכך ה"ה אם לא יצאו ונמצאו מהופכיין טריפה בין כבהמה בין בעוף וכן אם נמצאו מע"ב בין עור לבשר ונמצא שם חפור יש לחוש שמא יצאו ונתהפכו אבל אם לא נמצא שם חפירה ולא ניכר שם שנקרע ולא ניכר שם שום ריעותא כשרה :

ג הדורא דכנתא והם הדקין שסוככים סביב הכנתא בענולה אם ניקב אחד באותו צד שבינו להכירו אפילו אין שם חלב טהור כשרה שחבירו הוא רך וסוהם ומגין עליו ואין צריך לומר אם נקבו במקו' שיש כנתא דכשרה שהכנתא חלב טהור הוא וסוהם :

ד מחט שנמצא בדקין טריפה דחיישינן הואיל והולכין כריקף וקרוסין רך שמא אוכלין ומטקין דחקה ונקבה הדקים ובנקב משהו אין להם בדיקה :

ה חלחולת והוא הכרכשתא שהוא המעי האחרון שהוא שוה בלא עיקום והרעי יוצא ממנו אם ניקב במשהו טריפה כמו שאר המעים ואפילו חלבו המקיפו אינו סוהם שאינו דבוק בו מאד בד"א שניקב לחלל הבשן אבל אם ניקב במקום שהוא דבוק בין היריבים כשו' שהיריבים סותמין אותו ואפילו נישל כל שקום הדבוק בין היריבים כשר רק שישאר ממנו כמלא ד' אצבעות בשור הגדול ובדקה לפי שיעוד זה הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ואם באותו ד' אצבעות ניקב י"א דאפילו במשהו טריפה ויש מכשירין עד שינשל רוב רוחבו :

ו ואם סירכא יוצא מן הדקין או מאחד משאר אברים שנקובתן במשהו ונסרכא דרופן או למקים אחר ובדקו אותו האבר או המעים מבפנים ולא מצאו שם ריעותא יש מכשירין דאין אומרים אין סירכא אלא מחמת נקב אלא בריא' ויש אופרין וכללא אמרו אין סירכא בלא נקב :

מין דין אם נמצאו בני מעיים יתירים וכו' הסעי'

א הדקין יוצאין מן הקיבה ומושך משם חוט אחד ואם יוצאין שני בני מעיים כבהמה מן הקיב' מהחלתו עד סופו זה בצד זה במעי העוף הוי יתרת וטריפה בד"א יוצאין בשני מקומות או אפילו יוצאין ממקום אחד ואין שם

שלם ברוהב אצבע במקום שיוצאין אף על פי שחזרו ונתערבו ונעשו שלימים במקום שלכין שם ברוהב אצבע ויהר או אפי' שיש שם שלם ברוהב אצבע במקום שיוצאין ובמקום שלכין שם סמוך לבית הרעי אין שם שלם ברוהב אצבע אע"נ שחזרו ונתערבו בסוף טריפה אבל אם יוצאין ממקום אחד ושם בראש הקיבה במקום שיוצאין שם יש שלם ברוהב אצבע קודם שיתחיל זה המעי להתפצל ומשם ואילך הולכין ומפוצלין ומפורדין אלא שסמוך לבית הרעי ככאצבע חוזרין ומתערבין כשרה :

ב בד"א כבהמה אבל בעוף אפילו מפוצלין מחילתו ועד סופו ואין חוזרין ומתערבין אלא עד כפחות מלאצבע ואפי' כמה ענפים יוצאין ממנו כשרה :

ג מעי היוצא מבית הכוסות להמסס כשרה דכל הני חייו ברייתא הכי אית להו . והיוצא מבית הכוסות לכרס טריפה :

ד ואי אית לה תרתי סניא דיבני טריפה דיתו כנסול דמי ואי שפכי להדרי אינה אלא אחת וכשירה ופי' סניא דכי פרש' הוא מחובר לדקין בכיס וסוהם כראשו ולשון סניא דכי לפי שהוא מקום מאוס וכחוש שאפילו זאבי' אין אוכלים אותו וחוזרין אותו :

ה הדורא דכנתא יוצא מאצמעייהו והרת שחלוי בדקין כמו מעי קטן באורך אצבע בשירה בד"א שהיהרת סתום בראשו ואין הרעי יוצא ממנו אבל אם הוא פתוח שהריאה נופל ממנו לגוף טריפה שהרי ניקבו הדקין :

מין דיני טריפות בקיבה ובכרס ובז' סעי'

א הקיבה עשויה כפיץ קשת יש עליה חלב מבחון ומבפנים אותו שבחון נקרא דאקשתא והוא שמא ואותו שבפנים נקרא דאייחרא פפני שהוא כמו היתר לקשת והוא טהור הילכך אם ניקבה הקיבה וחלב שעל היתר סוהם אותו כשרה דחלב טהור סוהם ואם חלב שעל הקשת סוהם אותו טריפה דחלב שמא אינו סוהם ועל' סימן ס"ד היכי נוהגין בחלב דאיתרא :

ב הכרס הפנימי שקרוין פנצא בכל מקום שניקבת טריפה שהרי אין לה דבר שיסתום אותו שהרי החלב טעליה אסור :

ג וכרס החיצון והוא הבשר החופה את רוב הכרס הפנימי כי הכרס הפנימי מיעוטא נחבא בצלעות החוזה ורובו תחת אותו הבשר אם נקרע אותו הבשר יוצא הכרס הפנימי אז הוי דינא הכי אם נקרע אותו הבשר שכנגד הכרס הפנימי קרע מפולש באורך טפח טריפה ואם חקרע אינו מפולש מעבר אל עבר באותו בשר אלא שנישל או שנקרע רוב עובי אותו הבשר ולא נראית הכרס יש אופרין ויש מתירין :

ד ואם נתפסמס אותו הבשר באורך טפח ונרקע עד שהרופא גורר הוי כנסול וטריפה אבל אין אנו בקיאות בבשר שהרופא גוררו לפיכך כל מקום שנשחנה מראית הבשר דינו כנישל וטריפה ואם הבהמה קטנה עד שבכל הבשר החופה רוב הכרס אין גו' שני טפחים נאסר כרובו אף על פי שאין בו טפח בין ברוב ארבו בין ברוב רחבו בד"א שנעשה הקריעה על ידי חולי אבל אם נעשה הקרע ע"י סכין ונקרע קרע מפולש אפילו בכל שהוא טריפה דחיישינן שמא ניקב הכרס הפנימי כל שהוא ואינו ניכר :

ה אם נקרע הבשר הזה כארובה שיש בו חסרון באורך או בעונל אם אין בו חסרון אלא כפלע כשרה ואם יש בה חסרון יותר מכפלע והוא כדי שיכנסו בו שלשה גרעיני חסרה בריוח כשאין בהן אוכל טריפה דלכשימתח אותו דחוש

לא היה ניכר שום נקב לא בצד בני ולא בצד חוץ תולין לבקל
 לומר דרך הוושט נכנסה עם האוכלין והאובלין דחוקה ליבנס
 בכשר הקורקבן ולא ניבק אל צד הפנימי וחזר ונסתם שזה
 דרכו יותר משנכנס מצד חוץ ואוקמינן העוף על חזקתו דבשר
 ויש מחמירין ואם אין הפטר מרובה יש לחוש לדבריהם :

מט דין טריפות בקורקבן ובוה' מעי' :

א כל אילוי הטרפות הטרפות בבהמה הם טריפות נ' כעוף
 באברי הנמצאים בו אלא שאין לעוף לא כרס ולא המסס
 וביה הכוסות ויש לו כנגד זפק וקורקבן : דין הזפק מבואר
 למעלה סימן ל' ה' הקורקבן יש לו שני עורות אם ניבק זה
 בלא זה כשר דהביר גנין עליו עד שינקבו שניהם והוא
 שינקבו זה כנגד זה שאין כזו סתימה אבל ניבק זה שלא כנגד
 זה כשר שכל אחד נסרם מחבירו :

ב ואפילו אם ניבקו שניהם זה כנגד זה וישמן שעליו סוחמו
 כשר וכ' ש' אם לא ניבקו כל כהעורות אע"פ שלא נשאר
 רק מעט מעור החיצון שלא ניבק בשר :

ג ומה שהכשרנו אם ניבק עור החיצון לבדו דווקא בניבק
 מעצמו מחמת חולי דאי סחכה מהט וקין וליוצא בו
 ודאי טריפה היא דהאי קין מהיבא אחא אי דרך חוץ הרי
 נקבה להלל וטריפה דשמה ניבק אחד מאברים הפנימים
 שנקובתם במשהו ואי דרך ווטט אחאי ע"כ כיון דחוץ אינב
 פנימי גמי אינב אלא דלא מינבר מקומו או קרום ערה בו יוכל
 קרום שעלה מחמת סכה במקום שניבק פוסר בו אי קרום
 וטריפה : ואם אינו מכיר אם הנקב בא מהמה קין או
 מחמה חולי בשר משהו דהו' ס' ספק מהמה סכה ספק מהמ'
 קין ואם היסדי לזה מחמת קין שמה לא נקבה האברים
 הפנימים שנקבתם במשהו :

ד מחט שנמצא החובה בקורקבן בפנים ולא ניבק כולו דינו
 כדון מחט שנמצא בהמסס וביה הכוסות טאם נמצא
 חלודה או קורט דם נגדה טריפה ואם לאו כשירה ואפילו אם
 לא נשאר שום רק מיעוט כשר הקורקבן שכנגדה כשירה :

ה אם הולעים וצאים מהקורקבן כשירה דלאחר שחיטה
 פירשו דבהייה אין כח בהם לנקוב כמגבי הריאה
 בסיומן לו :

י דיני כללים בנקבים ובו ג' כעיפים :

א כל אילוי הנקבים אם יש ככה להלות כמו בשבב או
 בזאב שנשרן תולין בהם משום שכל הבהמה בחזקת
 כשרות הן שלא נקבו ואוקמינן להו אהוקתן לומר עכשו
 נקבו ואם אין דבר להלות בווספק אם ניבק מחיים אם לאו
 נוקבין נקב אצלו ומרמין זה לזה אם דומין כשירה שכשם שזה
 נעשה לאחר שחיטה כן הראשון נעשה לאחר שחיטה ואפ'
 אם אין דומין מיד בנקבה השני אם משמשו כידם בנקב
 הספק ימשמשו גם בנקב שעושיין לרמיחו ואז - ד' סימן לאח'
 משמשו כשירה ואין דמין ארא ככרס וברקין אבל לא בריב
 ושחור וקורקבן וכבר אינה צריכה דמיון שהרי אין נקב פוסל
 בו ועל סימן לו כיצד נוהגים אם אין יכולין להלות שנעשה
 לאחר שחיטה דאזלינן לחוכרא :

ב כל אבר שאמרנו שאם ניבק במשהו טריפה ה' נמי אם
 ניטל בלוי טריפה חוץ מן החול ע"ד שביארנו דמעה
 ס' מ' וכמקום שאמרנו שניטל טריפה אין חילוק בין שניטל
 בחייו או ביד בין שנברא חסר וכך אם נברא בשני איברים
 כארהו אכר טריפה דכל יתר כנטול דמי וכי שאמרנו אם נברא
 חסר טריפה כ' ש' אם ניטל כ' ד' שהיה לה צער נטילה שטריפ'
 וכל שאמרנו בו אם ניטל טריפה ה' האם כבר חסר אלא
 שהפסו

החיש המקף את הקרירה יהיה אורנו טפח :
 מחט שנמצא בחלל הקיב' או הכרס דינו כמחט שנמצא
 בכית הביסות שיחבאר בסמוך :

ז המסס וביה הכוסות במקום ששופכין זה לזה הם דבוקין
 סביב סביב וכשאת' מבדילין יש שם דופן לזה ודופן לזה ואם
 ניבקו שם במקום דיבוקן אפילו נקב מפולט מחללו של זה
 לחללו של זה כשירה דהא בלאו הכי הם שופכין זה לזה ואם
 הנקב בשר הגדרין במקום שאינם דבוקים יחד אם הנקב
 מפולט מעבר אל עבר טריפה ואם לאו כשירה בין בהמסס
 בין בכית הכוסות ויש מחמירין בהמסס אפילו אין הנקב
 מפולט משום שרופנו דק מאד ונקל הוא ניבק מעבר לעבר
 ויש לחוש שמה היה מפולט וחזר והבריא ובמקום דליכא
 פסידא מרובה יש להחמיר : ונראה דווקא כשבא הנקב
 ע"ק או מחט מרמירין משום דא"א שתתפט המחט
 בעור ההמסס אם לא שניבק כולו מעבר לעבר מפני דקוהה
 ואפילו המחט עודה תחובה בו ולא נמצא קורט דם כנגדה
 איפשר שמחמירים מה' בהמסס אבל אם הנקב בא מחמת
 חולי אין להחמיר בהמסס יותר מבית הכוסות נל' :

ח מחט או קין שנמצא החוב באחד מהם ולא ניכר מעבר
 אל עבר הופכין אותו ובוודקין אותו מבחוץ כנגד פי ה'
 המחט אם נכצ' עליו קורט דם או חלודה בידוע שכולה היתה
 נקובה אלא שחורה המחט לאחוריה והבריא וטריפה ואם לא
 נמצא על קורט דם או חלודה כנגד פי המחט הרי לא ניבק
 בויה וכשירה ואפילו לא נשאר רק מעט מעור החיצון שלא
 ניבק ואפילו ראש העב שלו לצד חוץ לא אמרנו דרך חוץ
 נכנסה ונקבה אלא תולין לומר אוכלין ומשקין דחוקה כן עד
 שנכנסה חוץ הקרום בצד העב שלה :

ט ואם עבר המחט מעבר אל עבר ועדינו תחוב בו בודקים
 אהוה אם נמצא קורט דם סביב המה או עלתה בה
 חלודה בידוע שקרום השחיטה ניבק כולו וטריפה ואם לאו
 אחר השחיטה דחק ועבר וכשירה רכיון שהכחש עודנו שם
 אילו עבר מתיים היה דם או חלודה סביבה אבל כשאין
 המחט לפנינו אסירה כשניבק כולו אפילו אין בו קורט דם
 דשמה ביציאת המה הלכה לה נ' הקורט דם ונפסד' אפילו
 אם המחט בפנינו אם מלחו או הריהה אוהה אסורה אפילו
 אין שם דם וחלודה דחיישנן שמה ע"ה המליה או הרח' עבר
 הדם והחלודה ויש מקלין להחיר אם לא ניבק מעבר לעבר
 והודח ונמלה או שנאכד ולא דבק מבחוץ אם היה עליו קורט
 דם ויש לסמוך עלייהו במקום הפטר מרובה :

י ומה שאמרנו שהחובה בצד אחד כשירה היינו שנמצאת
 החובה בפנים כלפי הרעי אבל אם נמצאת החובה
 בצד חוץ כלפי חלל הגוף טריפה דהא אפ' אינה תחובה אלא
 נמצאת מינחת בחלל הגוף טריפה דשמה נקבה בא' במקום
 שהנקב פוסל וא"א לעמוד עליו שהיינו צריכין לבדוק כל חלל
 הגוף וכל האברים שנקבתם במשהו חוהו דבר שא' לנו
 לעשות שאין אנו בקיאים :

יא מחט שנמצאת החובה בכרס וקודם שנבדק' אם נקבה
 אם לאו נישלה ממנו ומפני שהמחט דקת מאד לא ניכר
 מקום נקיבתה הרי זו טריפה דשמה נקיבה מ' צדדים היתה
 דחוקת מחט וקין שנקבה נקב מפולט : אבל מחט שנמצא
 בחלל הכרס ולא נחכב כלל בבשר כשר ואין צריך שום
 בדיקה דאמרין טעם האוכלין נכנסה לשם ויא נקבה בשום
 מקום ואם נמצאו הולעים בכרס כשר טמן הפרט הם גדלים
 או הבהמה אביה אותם מן הארץ בחייה :

יב קטן שנמצא מחט תחוב בכרס יש להחמיר ולאסור על
 פיו אם הוא חרף לידע ולכיון בכרס אל' מחט
 שנמצא בקורקבן וכולה נבלעת בעובי בשרו ונשאר כחצי
 אצבע מצד הכיס וגם מצד החוץ שלא היתה המחט אוכלת

שתפסו חכמים בכל מקום לשון המצו באותו אבר ויש
מכשירין בנכרא חסר ובהפסד מרובה נוכל לסמוך עליהו
ולהכשיר :

ג ובכל מקום שנקיבת משהו או חסרונו או נשילתו פוסל
בו ה'נטי' אם נתבססם הבשר באותו המקום ונעשה
רע ונשתנה מראיתו לרוע מחמת מכה או חולי טריפה מסופו
לינקב ואין אנו בקיאין בגרייה שרופאים נורדין ומטריפין
בל שינוי מראה לרוע .

נד **דין מחט או קוץ שנמצא בבהמה ובר' סעי'**

א קוץ או מחט שנמצא בחלל הבהמה או עוף חיישי' שמא
ניקב פא' מן המקומות שנקיבתן כמשהו ואין לו היי' .
אפי' בכריקה שמתוך שהנקב דק א"ל לעמוד עליו ולפיכך הא
דאמרינן לעיל בקצה אברים שנקבו מצד א' כשר כלב ועובי
בית הכסות וקורקבן היינו דווקא שניקבו בקוץ או במחט
שנכנסו דרך פנים או שניקבו על ידי חולי אבל אם
הוא בחוץ מחמת מחט או קוץ אפילו תחוב במקום שאין
נקב פוסל בו טריפה דשמא נקב במקום אחר כמקום שנקב
פוסל בו ואם הוא ספק אם נעשה ע' חולי או ע' קוץ או מחט
אזלינן לקולא דהל' ס' ספק ע' חולי או ע' קוץ ואת'ל ע'
קוץ שמא לא נגע במקו' שהנקב פוסל בו או שמא לא נקב ער
החלל זה'ה כשנמצ' הקוץ או המחט בחלל ואינה תחוב בשם
מקום דטריפה מה'ט מיהו אם הקרן או המחט נקבו לפנינו
ונכנסו מבחוץ הוך הרופן ונשחטה הבהמה ונמצא הקרן
תחוב בפנינו מחוץ הבהמה לאח' מן האברים נראין הדברים
שלא ניקב במקום אחר לפיכך אם פגע בלב וכיוצא'כו ולא
ניקב לבית חללו כשרה אבל אם היא נתחכה באופן שיש
לחוש שמא קודם שנתחב' לכאן כבר נקבה במקום אחר יש
להחמיר דשמא נקבה :

ב והא דחוששין לשמא נקבה דווקא בקוץ ובמחט שהם
דקין ואין הנקב ניכר ממהרה כי הנקב דק אבל אם נמצא
בה קנה וכיוצא בו דבר שהוא עב' יש לו תקנה על ידי בדיקת
הצבאים שנקיבתן כמשהו :

ג ודווקא שנמצאת המחט בחלל הבהמה כדאמרן אבל
אם לא ניקב לחלל אפילו כולו טמין בבשר כגון בירך
שהוא עב' ואפי' צד העכה של המחט כלפי פנים כשרה ולא
אמרינן וודאי מן הדקין בא ונכנס לירך דרך חודו שאילו בא
מן החוץ לא היה יכול לנקב בצד העכה כל עובי הירך עד
החלל אפי' כשרה לפי שדרך הבהמה לדאחבך בבחלים
ואמרינן וודאי מחמת שמהחכה ככותל ודחק נכנס המחט
בצד העכ' בכל עובי הירך :

ד הלעיטה דבר שנקב בני מעיה כגון קולש של חלחית
וכיוצא בו טריפה ואם אכלה עלין של חלחית כשרה
שאינו נוקבים מעיה ואם אכלה דבר שאנו מסופקין בו אם
נקב אם לאו טריפה מספק שהיה קל דאין לה בליקה שאי
אפשר לעמוד עליו מתוך דקות הדקב ושפיקת דאורייתא
לחומרא :

נז **דין עוף שנפל לאור ושינוי מראה באברים ובז' סעי'**

א עוף שנפל לאור ונחמרו בני מעיו ונשתנו מראיתו כגון
לב וקורקבן וכב' שדרכן להיות ארוסין ונשתנו והוריקו
כברתי או המעי' שדרכן להיות ירוקין נשתנו וחאדישו טריפה
אפי' כמשהו מהם שנשתנו אפי' לא הגיעו לחלל שכיון שלקו
מחמת מכות-אש וודאי סופן לינקב ודווקא נשתנו למראה

אחרת אבל אם אותם שדרכן להיות' אדומין נתאדמו יותר
או הוריקין הוריקו יותר מחמת האש כשירה שבמעט חום
מוסיפין המראה שלהם ואין זה מכה ואין הכבר דומה ללב
וקורקבן שהלב והקורקבן בכל מקום שירשתנו אפילו כמשהו
טריפה והיו כניקבו אבל הכבר אין איסורה מחמת עצמה
דרא אפילו נישלה כשרה אלא מחמת הבני מעיים הסמוכין
אצלה הילכך אין שינוי מראה אוסר בה אא"כ נשתנה כנגד
המעיים והוא ראש הדק טלה וכלפי פנים ולא שכנגד הצלעות
שאנו אוכרים כיון שלקחה כנגד המעיים אפי' בכל שהו ודאי
לקו גם הבני מעיים אפילו הם לפנינו ואין רואין בהן שום
ריעותא אפי' טריפה דכל טריפיקו כנגד הבני מעיים כדוע
ששלט האור בהן אלא שאין ירוקתן ניכר בהן כמו בכבר וכן
אם הוריקה הכבר אפילו כמשהו כנגד המרה טריפה דהוי
כאלו נקבה המרה ואם הוריקה כנגד מקום חיות' בכדי שאם
ינטל מקום היריקת לא ישרא כית במקום חיותא טריפה
דכל טריפיק מחמ' מכות אט כנשול דמי דחום הסכווה נוקב
וירד כנגדו והרי הוא כנשול . ואם הוריקה החוול בסומכית
טריפה דכניקב דמי . ובריאה אין חוששין לנפילת האור אפילו
נפלה בפנינו ואפי' אנו רואין שהוריקה חולין אותו כדבר אחר
מפני שהיא נחבאת בין הצלעות והצלעות מגינן עליה ואי
אפשר לה לחומר ע' האור :

ב והא דשינוי מראה פוסל באברים אלו הם דוקא שעמדו
בשינוי מראיהו אחר ששלקן אבל אם שלקן וחזרו
למראיתן כשרה דאמרי' קוטר' דהוא דעיל בהו מעיקרא ועכשיו
הלך מחמת המים הרהותין :

ג נפלה לאור ואין ידוע אם נחמרו בני מעיה אם לאו
צריכה כריקה ואם אין הבני מעים לפנינו לבדוקין
אוסרינן את העוף מספק :

ד ואם בעודן חיין לא ניכר בהם שום שינוי מראה ואחר
שנתכשלו נשתנה מראיתו למראית פסול טריפה . ומ"ט
אפי' כידוע שנפל לאור ואין אנו רואין בו שינוי מראה בעודו
חי מתר לאוכלו צלוי ולא היי' שמא אם היה שורקין אותה
היו משתנין דאחוזקין ריעותא לא מחוקינן אלא אם כן מתרמי
לשליק להו וחזו ריעותא :

ה עוף בייתי שיש במינו מדברי אין שינוי ירוקת פוסל בו
ככבר שכל המדבריים דרכן להיות כבדן ירוק ככרתי
ולפעמים ימצא נ'כ הכייתים ולא מחמת מכותם אור נעשה בן :

ו נמצא שינוי באחד מן האברים הללו ואין אנו יודעין אם
נפלה לאור אם לאו טריפה דכידוע שנפלה לאור ומחמת
מכות האור בא השינוי . ויש מכשירין כל זמן שאין יודעין

שנפלה לאור אלא תלינן השינוי בדבר אחר ויש לשמ' עלייהו
ז אין טריפות שינוי אברים פוסל אלא בעוף אבל בבהמה
אפילו ידענו שנפלה לאור אין שינוי אברים אילו פוסל

בהם מפני שעורה קשה וגם עובי הצלעות מגינן עליה . ונ"ט
בטי מעיה קשיין ליחמר כי במרס יחמרו מנפילה האש ישרף
עורה וכשרה ואפילו רואין בהן שינוי מראה תולין בדבר אחר
שפעמי' ישתנו מחמם ביחוש ושושן או דבר אחר שלא מחמת
מכה ויש אוסרינן גם בבהמה אם ידוע כודאי שנפלה לאור
ויש להחמיר במקום שאין הפסד מרובה :

נח **דין שבר או מכת בבהמה או בעוף וכו' סעי'**

א נשתברו ידי הבהמה והם רגלים הראשונים או אפילו
נחכחו למרי או שנשטמו מעיקרם או שיש להם ג' ידים
כשרה אבל העצם הנשבר עצמו עם עצם למעלה מן השבר
אסור כשנשבר אם אין עור ובשר חופין את רובו שכיון שאין
עור ובשר חופין את רובו א"ל לו לחזור וכדתרפאות ודאי
כנתת

כנחתך לגמרי ואסור משום אבר החי ויש מהמירין ומצריכין לבדוק אם לא עברה המכה מעבר לצלעו שאם עברה ורואין שנצטר הרם מעבר לצלעות מסריפין מפני שאז יש לחוש שמא נקב הריאה ואסורה וכתב על זה מורי מהרא"י ז"ל שאין לחוש לזה לבדוק אחריו אבל אם רואין שעבך המכה ונצטר הרם יש לנהוג להסריף וק"ל שר"י אפילו נשתברו צלעותיה כשרה עד שישתברו הרוב כמו שיתבאר בס' שאחר זה ואם כן למה יגרע זה משנשתברו צלעותיה ואיפשר משום שהיה מחוברת לפעלה במצר החזה וטעם יש לחוש יותר לנקיבת הריאה שהריאה שוכבת שם ונוגעת שם בצלעות כדוחק ולפי זה צ"ל הא דבשרינג' בשנשתברו צלעותיה היינו צלעות שלמטה במקום שהחלל רחב אלא שאין זה נרא' דהא בהריאה כפרייתא לא הניא הכי וצ"ע :

ובעוף אם נחתכו או נשתברו אפניו או נשמשו גם כן כשר אפ"י נשתברו סמוך לחיבורו בנף ופיהו כשנשמש או כשתשב' הוא סמוך לנף יש לחוש שמא ניקבה הריאה שהריאה בעוף נחבאת בין הצלעות וקרום הבשר רך ודק בין צלע לצלע וכשנשבר או נשמש יש לחוש שמא נחקה גם הריאה עם הנף וניקב' הילכך אם נשמש הנף או נשבר סמוך לנף נזהרין להסריפה כי אין אנו בקיאים בבדיקה אם ניקבה הריאה אם לא :

ושיעור הסמיכות הוא כדירוחב אגודל שאם השבר הוא רחוק מן הנף כרוחב אגודל אפילו הוא מצומצם כשרה ואם לאו טריפה שמא ניקבה הריאה ואין חילוק בין אם השבר הוא שנה ובין אם הוא כאלכסון כקולמס ואפילו השבר החיצון הוא חד לא אכרינן מתוך חידודו נקב את הריאה לעולם אם השבר כתחיל פחות מכאצבע אגודל סמוך לנף טריפה בכל עניין ואם הוא כאצבע אגודל כה כשרה אם אין רואין שנצטר הרם מעבר לצלעות אבל אם רואין שנצטר הרם מעבר לצלעות יש לחוש לנקיבת הריאה מיהו מסתמא אין חוששין לזה ומכשינג' ואין צריך לבדוק אם נצטר :

נמצא הנף שבור ואינו יודע אם קודם שהיטה נשבר או אחר טריפה ויש מכשינג' משעם ס' ספק שמא נשבר אחר שחיטה ואת' לקודם שחיטה שמא לא ניקב הריאה ויש לסמוך על זה להכשיר בנשבר דהא יש מבשרין בלאו הכי אבל נמצא שמוטה דלא ידע' אי קודם שחיט או לאחר שחיט' דט' להחמיר ולאסור שהוא קרוב לודאי יותר שניקבה ואין כאן אלא ספק אחר שמא קודם השחיט' שמא אחר השחיט' וספק דאורייתא לחומרא ועיין לקמן סוף סי' ק"י :

עוף שהיה לו מכה עמוקה תחת הכנף ושמו נוצה כנגד הריאה על המכה ונפחו דרך הגרגרת בקשדק ולא יצא הרוח לא סני בבדיקה זו להכשירה שאין אנו יודעין מקום הנקב אלא ימלא מקום המכה פיס וינפח אחר כך בקש דרך הגרגרת ואז אם יבצצו המים טריפה שיש שם נקב ואם לאו כשרה :

דיני טריפות הצלעות ובו ו' סעיפים :

נשתברו צלעותיה טריפה והוא שנשתברו רובן כיצד הכהמה יש לה כ"ב צלעות גדולות שיש בהן כוח יא' מכאן ויא' מכאן ובל אחת תקועה בחוליא שלה ולמטה מהם יש לה עוד צלעות קטנות שאין בהם מוח ולאחר שיכלו כל הצלעות יש חוליות שאין צלעות תקועות בהן נשתברו רובן של עשר' ושתים הגדולות בין ששה מצד זה וששה מצד זה או יא' מצד אחד ואח' מצד השני טריפה אבל אם לא נשתברו רובן בין שהשבר הוא כלפי חוץ בין שהוא כלפי פנים בין שקרום ובש' שעליוהם קיים בין שאינו קיים כשרה ולא חייט'

שמא ניקבו ראשי השכרים את הדקין או הכרס או הריאה מקום שנקב פוסל בו אלא דווקא נבי קוץ ומחש' שנוקב יורד בכח מבחון לפנים אבל בראשו שבירי הצלעות ליכא למימר הכי וכשרה והא דאמרינן דברובן טריפה דווקא שנשתברו מחצית ולמעלה כלפי השדרה אבל אם נשתברו מחצית כלפי מטה כשרה :

ואם נעקרו מן החוליא וחוליא קיימה חיו כאלו נשתברו ואינה טריפה עד שנעקרו רובן ונ"ל דלדידן דמחציתונן בעוף כשנשבר הנף סמוך לנף משום שמא ניקבה הריאה כל שכן שיש לנו גם כן להחמיר בנשבר צלעותיה ואפ"י צלע אחת שנשבר' בעוף במקום שר"י נחבאת שם יש לחוש שמא ניקבה הריאה ואיפשר לומר דיש חילוק בין נף לצלע דבנף משום שהוא קשה ובכח חזק הוא נשבר יש לחוש שמא מתוך כך מתנהקה הריאה ממקומה ומהנקבת אבל הצלעות הסדקים ובקל הם נשברים ואין לחוש בהם לנקיבת הריאה ופדגרי הרשב"א כת' דקאמר שהרי אפ"י נשתברו מיעוט צלעותיה כשרה וכנהרו לומר זא"כ כ"ש נשבר הנף סמוך לנף דפשיטת' משמע דלרברי המחמירין בנף יש להחמיר יותר בצלעות יש לחמיה א"כ לפי דברי המחמירין למה לא הוזכר בשום מקום שיש חילוק בעוף מבהמה לענין נשתברו הצלעות דבבהמה כשרה כשנשתברו המיעוט ובעוף טריפה משום הריאה ומ"מ לענין מעשה יש להחמיר לפי מהנינו בסו"ט בהגות ז"ל : נמצאו חוליות וצלעות יחדות אפי' שיש בהם מוח כגון י"ב או יותר עד רובן כשרה דבל יתר כנסול דמי ובנסול מיעוטן שנמצא חסרות היו כמו נעקרו וכשרה :

ואם נשתברו הצלעות קטנות שאין בהם כוח כשרה : נעקר צלע וחצי חוליא עמה והצלע שנפגמה מחוברת יפה בחצי חוליא שלה הקיימת אע"ה טריפה משום פסיקת חוש השדרה שא"ל לו להתקיים כיון שנשתברה החוליא שם ואין חילוק בזה בין צלעות גדולות ובין צלעות קטנות : החוליות דרכן להיות יח' ואם לא נמצאו לה אלא ר' או פחות או שנמצאו י"ט או יותר כשרה אף ע"נ דכנעקרה חוליא אחת אפילו מאותן שאין בהן צלעות ואפ"י למטה במק' שאין פסיקת חוש השדרה פוסל שם טריפה אין מריכות משום עצמה אלא משום שכיון שמתחלת ברייתא היה לה החוליא ונעקרה נתקלקל בניין בנף וסוף השדרה ליפסק ואינה יכולה לחיות כמו שנתבאר למעלה סימן ל"ב אבל אם בתחלת ברייתא נברא חסרה חוליא אחת או יותר אחת הא עינינו רואות שבניין הנף חזק הוא ומתקיים וכשרה : נשתברה השדרה ולא נפסק חוש השדרה כשרה :

דיני טריפות ברנל ובפרקיו ובו י' סעיפים :

ברנל יש לה שלשה פרקים התחתון נקרא ארכובה הנמסרת אם הראש מפני שדרך השכחים להתח' אוהה עם הפרסות נשמפשיטין בהכחה ומוכרין אוהה עם הראש למעלה ממנו פרק שני והוא האמצעי נקרא שוק וצומת הנידן בתחתיתו סמוך לארכובה הנמסרת עם הראש ולמעלה ממנו פרק שלישי הנקרא קולית והוא מחובר לנף כפרק התחתון בכל מקום שחתך בו כשרה מפני שיכולה להיות והני מילי שנחתך ביד אדם אבל אם באה לפנינו החוכה ולא נעטה ביד אדם אין לאוכלת כי אם על ידי צלע דחיישינן שמא על ידי נשיכת נחש נחתך ויש בו סכנת ארכ הנחש ועל ידי הצליה חוברת כמו שיתבאר סימן ס' והעצם הקטן שבין הארכובה הנמסרת עם הראש ובין השוק והוא הנקרא ערקוס וכ' לא טשיאך נחשב מן הארכובה שאם נחתך תוך הערקוס כשרה למעלה ממנו בין בעצם האמצעי בין בעצם הקולית ככל מקום שחתך שם טריפה אף על פי שצופות

לבוש עטרת זחב

הלבנות טריפות

שצומת הגידין קייסין ואפי' אם היה החתך בתוך הפרק שבין הערקום ולשוק שרפה שאינה יכולה להיות עוד וכן אם נחתך בתוך הפרק במקום שמהובר השוק עם עצם הקוליה טריפה ויש מכשירין בעצם האמצעי למעלה מצומת הגידין אפילו נחתך לגמרי ולדידהו דרי טריפו' דצומת הגידין טריפו' החוזרת להבטירה שאם נחלכ' במקום צומת הגידין ולא חתך יות' הוי טריפה ואם רוצה אה"כ לחתוך למעלה מהם החוזרת להכשיר' אף על גב' שאין הרעת נוהג' בן קיס' למו דרבי הוא חזקה מכלא ומתה חזקה מכלא וחיה אכל אגו נוהגין להחמיר

נפכרא ראשונה :

ב ועצם הקוליות בראשו במקום שהוא מחובר לגוף אפילו לא נחתך לגמרי אלא שניתק ממקומו זהו בוקא דאטמא דשף מרוכחיה וטריפה בין בכהמה בין בעוף וה' שניקבו רוב הגידין שמחובר בהן הבוקא דאטמ' לגוף דכיון שניקבו הרוב טוב אי אפשר להתרפאו' שם וימות אבל אם לא ניקבו אע"ג שנפסקו כשרה בין בכהמה בין בעוף :

ג ובראשו התחתון במקו' שמהובר הקוליה עם השוק אפי' ניתק ממקומו ונפסקו וניקבו הגידין עם כשרה עד מ' שיחתוך לגמרי וי'א' דהיינו דוק כשעור וכשר חופין רובו כשר ואם לאו טריפה אם ניקבו הגידין מידו כשנחתך אע"פ שלא ניקבו הגידין טריפה שהרי א"א שיתרפאו כיון שנחתך לגמרי והמות והא דסדרינ' בנרקבו היינו דוקא שששטמ הבוקא דאטמ' ממקומו וניקבו רוב הגידין אבל ניקבו ולא נשמש' הבוקא דאטמ' ממקומו כשרה ובמק' דפכלינ' ברכבון אפילו אם אינו ברור אם נרקב אם לאו טריפה שאין אנו בקיאים בו ויש לאסור מספיק וי'א' דלדין כל כמשת יד טריפה שאין אנו בקיאים לברוק אם נרקבו וכן אם נשבר כמו לגוף יש לח' שטא נרקבו ופטרפינ' וכשעירי' ד' אצבעות כגסה וכ' בדיקה ובעוף הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו ושיב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה אמנם אם מצאה שמוטה לאחר שחיטה ובשעה שהוצאה לשחיט לא היה שמוטה כשירה דוודאי בשעה מועטת לא נרקב :

ד וכיון שנתהו רגליה טריפה אם יש לה ג' רגליים גם כן טריפה דכל יתרו כנשול דמי וכאלו חסר רגל' א' דמי והוא שיהיה זה היתר מחובר במקום שאם יחתך שם שהוא טריפה כגון מראש עצם התחתון שנקרא ארכובה ולמעלה והוא שניע זה הרגל עד לארץ ויהא לו צורת רגל שיוכל להלך עליו אבל אם אינו מניע עד לארץ ואינו הולך עליו אינו רגל אלא דלדולי כשר וכשרת אבל אם למטה בארכובה הנמכת עם הראש יוצאים רגליים אפילו מניעים לארץ כשרה כיון שאם נחתך שם כשרה וכן אם הרגל היתר הזה אינו דבוק ברגל אחר אלא יוצא מן הגוף אצל הרגליים אפילו מניע לארץ כשרה דהוי כאילו נחתך מאותו מקום שהוא מהובר שם ושם אין חתך פוסל בה' ואם נמצא בהרגולה למעלה במקו' צומת הגידין יתרת כמו אצבע ואפי' יש בו עצם דצפוח יש מחירין משום שאין יתרת כנשול דמי אלא כשחיתרת הוציא בעופד כגון יתרת רגל כמש' ולא רב' אחר כמו שאסרנו למעלה וי'א' כיון שדרך התרגולה להיות להם אצבע למטה שאין הולכי' עליה נס' אם נמצא ית' כמו אצבע במקום שאם יחתך שם טריפה הוי כאילו נחתך שם וטריפה אפי' אינו דומה לרגל ואינו מניע לארץ' ואם נבראה הסרת רגל כבר נחמאר למעלה ס' מ'א' דהוי כמו ניטל וטריפה' והוא שנכרא הסרת עצם העליון או האמצעי אבל אם נכראת חסרת עצ' התחתון יש להבשר אע"פ שאם נחתך תוך הפר' טריפה הכא מכשירין דלא אסרי' בנחתך שם אלא מספק שטא נגע בעצם האמצעי או צומת הגידין דכדי אדם א"א לצמצם אבל כדי שמים טאני דאיפשר לצמצם יבש' ע"ל סימן מ'א' ונ' :

ה כל מקום שאמרנו שאם יחתך שם הרגל שהוא טריפה

כגון מראש עצם התחתון במקום שהוא מהובר לשוק ולמעלה בין בעצם האמצעי בין בעצם הקוליות עד מקום שהו' מחובר לגוף אפילו לא נחתך לגמרי אלא שנשבר העצם ויצא לחוץ לאור העינים פעם אחת בחיי הבהמה ואף ע"פ שחזר אם אין עוד ובשר חופין את רובו השוב כאילו נחתך לגמרי וטריפה ב' בכהמה בין בעוף והואיל ויצא לחוץ בחיי הבהמה אבל אם עוד ובשר עונו מרובק סביב השכר והופה את רובו הכל מותר בין בכהמה בין האבר ואפילו אם נפל קצת מן העצם הנשבר אם יש בעור ובשר הקיים שהיה יכול יחפוה השכר אף אם לא נפל העצם כשר אבל אם אין בו כדי להפירו אילו לא נפל אף על פי שיש בו כדי לחפוה עתה טריפה ורוב זה שאמרנו צריך שיהא חופה רוב עוביו ורוב הקיפו פי העצם בקצת מ' מקומו אינו שוה בעיגול אלא הוא רחב מצד אחר והולך ופצר לצד השני ונעש' כמו משולש כזה ובכל הצדדין מאמצע הרחוב עד הקצה שכנגדו נקרא עובי העצם ושיעור אורך החוט המקיף כל סביבו נקרא הקיפו וכשהבשר החופ' הוא סביב מקום רחב אח' וניטשה לשני צדדין עד פחות מחציו מעט אז רוב הקיפו חפוי ורוב עוביו אינו חפוי כזה וכשהוא מקיף סביב מצד אחד ואפי' הרבה עד' שהוא יותר מחציו מעט אז רוב עוביו חפוי אבל רוב הקיפו אינו חפוי כזה

הילכך צריך לשער שיהא הבשר החופה רוב עוביו ורוב הקיפו כך שמתחיל פירושו ובכ"י פי' כע"א ע"ס' ואם השכר הוא בעצם התחתון שהוא במקום שאינו נמרח אפילו היה נחתך לגמרי אז אם עוד ובשר חופין את רובו הכל מותר אפי' האבר ואם אין עוד ובשר חופין את רובו הבהמה מותרת והאבר אסור כדרכנ' גזירה משום אבר מן החי כיון דחשבינ' ליה כחתוך וצריך להשליך האבר ולחתוך גם מעט מן הצד הכותר במקום השכר כי כל מקום שהיה רואים מחוברים יתיר צריך להשליך גם מקו' הדרוך וצרי' להחבו קודם שישלחנו עם הבהמה או העוף ויש מחמירין ואופרין אף אם עוד ובשר חופין את רובו אם יצאה השכירה פעם אחת מהיים דרך נקב קטן' ומזה נהפשט המנהג באילוי הארצות להטריף כל שכירה בעת' במקום שאם נחתך טריפה ואף אם עוד וכשר מקיפין אותו מכל צדדיו ואין שם נקב כלל מכל מקום מ' המנהג להטריף כי חלוקים רבים יש בגין חפויי בשר ואין רבים בקיאים בהם לפיכך כשרפינ' כל שכירה בעצם במקום שאם נחתך טריפה ואין לשנות אם לא במקום הפסד כרובה לפי דעות עיני המורה שיראה שיש להקל להורות כהלכה ודווקא אם לא חזר ונקשר אבל חזר ונקשר יפה כמו שיהבאר בסמך בע"ה נוהגין

להכשיר :

ו עצם הקוליות שנשבר וניטל ממנו קורטש עצם מראשו העליון המחובר כשררה ולא נשמש ממקום חיבורו אבל נתעכלו מיעוט ניבול למעלה אם עוד וכשר חופין את רובו כשר שאע"פ שנתעכלו מעט הניבול אין בכך כלום שעל ידי השאר שלא נתעכלו הדרי ובריא :

ז והא דמכשירין כשעור וכשר חופין את רובו דווקא כשריב החיפוי מן הבשר ואז הטיעוט של העור' מ' מצטרף עמו להכשיר' אבל אם החצי מן העור והחצי מן הבשר לא וה' ככהמה אבל בעוף כיון שעורו רך מצטרף עם הבשר להכשיר אפילו סחצה בשר ומסחצה עוד אבל עוד לבדו אפילו בעוף אינו מציל :

ח והני מילי במקום שהיה שם בשר וניטל ונתרוקן הבשר מתחת העור ונשארה העור לבדה ואפילו נשארה קצת בשר דבק בעור אלא שניטל הבשר התחתון מ' הסמוך לעצם אבל במקום שאין דרך להיות שם כשר לעולם אלא העור לבדה דבוקה עם העצם

דכל זמן שהם לבנים קשים ועבים יש להם דין צומ' הנדין אבל משהם מתחילין להתרכך או שהם קשנים ודקים אין להם דין צומת הנדין :

ו ובמקום שאין לבנים כ"כ אלא לבנים קצת ומזהירין בעין זכוכית לא הוו צומת הנדין :

ז ונדין אלו שלשה הם אחד עב ושנים דקים העב מינה על השנים הדקים והוא אותו שמפרידין כשהולין את הכהמה כרגליה והשנים הם דבוקין בכשר ובעצם ולפעמים נמצאו נדין אהיים שבלעים באילו כזרות בנקבות ואותן אינן בכלל צומת הנדין ונהתך צומת הנדין דשריפה היינו דווקא שנחתך רוב של רוב בניין ורוב של רוב בניין כיצד נחתכו שנים הקשנים אפי' לנמרי ונשאר העב קיים ואפילו נחתך נ"כ מעט ממנו ונשאר הרוב ממנו כשרה דהא נשאר רוב של רוב הבניין שהעב הוא גדול מן השנים הקשנים וכן אם נחתך העב אפי' לנמרי ונשאר קיים השנים הקשנים ואפי' נהתך נ"כ מעוט מן השנים הקשנים נמי כשרה דהא נשאר רוב של רוב המניין עד שיחתוך רוב של כל אחד ואחד מאלו הנ"ל דלא נשתיר לא רוב של רוב בניין ולא רוב של רוב בניין :

ח ובעיף הם נ"כ בעצם האמצעי בסופו הכמוך לארכובה ההחתונה כמו בכהמה וסימן מקום שברין שם הוא כמו שנתבאר סימנם לעיל בכהמה דקה והם י' חוטין בעוף וחמור עוף מכהמה שאפילו לא נפסק אלא רובו של אחד מהם איזה מהם שיהיה טריפה :

ט ואנו שאין אנו בקיאות בבדיקה אם יש ריעוהא בצומת הנדין ואין יודעין אם נפסקו צומתה אם לאו יש לאסור מספק אכל זה הוא קבלה בדיני שאין מקום צומת הנדין בעיף למעלה מתיצו עצם האמצעי ויא' שאינם יוהר מרהב אצבע ממקום שמתחילין לפיכך בכל מקום שיש מכה במקו' צומת הנדין אפילו אינו רק נפוח ונצטר הדם הרבה יש משריפין מאחר שהיה צריך בדיקה ואין אנו בקיאות בבדיקה ונראה לי דווקא נצטר הדם הרבה עד שבמעט אין הנדין נכריז מפני הדם אבל צורות דם מועטת למה נשרי כשאין רואין שום ריעוהא בנידין שאם נבא להטריף כל הבאות לפנינו נפוחות וצורות הדם אפי' מעט היינו צריכין להטריף רובא ורובא דרובא וזה אין נ"ל אלא צריך שאלת והקירית חכם ירא אפילו בזמננו נראה לי :

י אם נשבר העצם במקום צומת הנדין ונקשר ונהרפא יפה ושבר אל שבר יהדיו ידובקו ולא נתקפלו הכסכים זה על זה ולא נשתנית מראי' הבשר שעל השכר יש מבשרים דודאי נהרפא יפה ויש אוכריז דשכא נפסקו צומת הנדין וכן עיקר דהא אין אנו בקיאות בבדיקה :

בד דין בהמה דרוסה מחיה הרוסתו וכו' כ"א ס'

א כל החיות והעופות הדורסות יש להן ארס בין ציפרניה' וכשהן דורסות הבהמות והעופות והחיות ואינן יכולין להן עד שניצלה ממנה היא מתרננת והמהה בעיה בה ומתוך הרנוג היא מטלת הארס שבין ציפרניה בעת שהפיר ממנה והארס יורד ושוורף את בשר הבהמה והחיה הנדרסת ונוקב חוץ הבשר ויש לחוש שמא יורד במקום שנשרפה כנקב משהו הלכך כל בהמה ועוף הנדרסת מהיה ועוף הדורסין טריפה ולא כל חיה ועוף שוין בדריסתה שאין בהן שוה אלא מעלות מעלות יש כיצד הארי יש לו דריסה אפי' בשור הגדול ובחיה אפילו גדולה שכחיות ואין צ"ל בעופות והזאב אין לו דריסה בבהמה גסה ואפילו בקטנה שכנסתה כגון בעגלים הרבים אבל יש לו דריסה בדקה ואפילו בגדולה שבדקות כגון כבשים הגדולים ואין צ"ל בעופות ההול ונמיתה

העצם בתולדה כגון סמוך לארכובה ממש אז אפילו העור לבדה מציל אפי' בכהמה ואפי' במקום שדרך להיות בשר ונתרוקן אם יש רירין בין עור לבשר מציל :

ט נדין אינן מצילין בכשר ואפי' הם עכשו רכין מפני שסופן להקשות וכל הנדין מיהא סופן להקשות :

י לא היה הבשר החופה רובו במקום אחד אלא מתלקט מעט כאן ומעט כאן סביבות העצם או שהוא במקום אחד אלא שה' חפיו דקולוש שנקלף מעל העצם או שניט' שלישיהו התחתון או ניקב נקב משהו או נפסק או שנתמספ' הבשר החפיו עד שהרופא גוררו בכל אלו מחמירין ואינם מצילים ושריפה וכבר אמרנו פעמים שאין אנו בקיאות איזו נקרא בשר שהרופא גוררו ולכך כל מקום שנשנהה מראית הבשר אינו מציל :

יא נקדר הבשר בסכין מעל הכשר בעין טבעת בעגול ורוב הקיפו מכוסה כשרה בדא' שהבשר דבוק בעצם סביב מקום הקדיר' שאז מעלה ארוכה אבל אם אינו דבוק לא

יב נשבר העצם במקום שנעשה טריפה אם היה נחתך והזר ונקט' ואין ידוע אם יצא רובו אם לאו כשרה דכיון שנקשר בידוע שלא יצא רובו שאלו יצא רובו לא היה יכול להתקשר ולהתרפאות ודווקא שהיה השבר למעלה מצומת הנדין אבל אם היה במקום צומת הנדין טריפה כמו שיהב' לקמן סימן נ"ו וה"מ דכשר דווקא שנקשר וחזר למקומו הראשון ושבר עם שבר יהדיו ידובקו ואפי' אם הוא עדיין עב במקום השבר וניכר שהיה שבור אפי' כשרה אבל אם לא חזר השבר למקומו הראשון אלא שני שכרי העצם שוכבים זה על זה זה נמשך למעלה וזה נמשך למט' אע"פ שנתחברו ב' העצמות הנשכרי' וקדם עליהם עור וכשר אסור שאין זה ריפוי ויש לחוש שמא יצא לחוץ והא דמחמירין מספק ולא אוקמא לכהמה אחזקה משו' דקרוב לודאי הוא דעי' הנועות ההליכה או אפשר שלא יצא השבר פעם אחת לחוץ :

יג נמצא שבור ואין ידוע אם נעשה מתיים או לאחר מיתה אם מקום המכה שחור בידוע שנעשה מחיים וטריפה ודאי ואם לאו הרי זו אסורה מספקא ונ"ס שאם יש כמה לתלות כגון שדרסה לכותל אחר שחיה או שרצעה וכיוצא תולין להקל :

בד דיני טרפות בצומת הנדין וכו' סעיפים :

א ניטלו צומת הנדין או שנפסקו טריפה אף על גב שכל העצם קיים והיא שניטלו לנמרי אבל לא ניטלו לנמרי אלא שנעקרו מן הארכובה ונקפלו מעל העצם כיון שעדיין הם יונקין מן הנוף כשרה :

ב וצומת הנדין הם בכהמה בעצם האמצעי בסופו ונחלקו ל'ל אם החיצוניים נקראו צומת הנדין או הפנימית ולפיכך היה ראוי להגזי מספק דין צומת הנדין הן באותן שכלפי חוץ שהזנב נופל עליו הן באותן שכלפי פנים לצד הלל הנוף אלא שלא נהפשט המנהג כן באילו הארצות אלא אותן שכלפי חוץ קורין צומת הנדין :

ג והתחלתם הוא מן העיקים ולמעלה שעצם קטן יש שמחבר השוק לארכוב' הנמכרת עם הראש ושמו עיקים והוא ששוחקין בו התינוקות שקורין בלא שטיעד ולמעלה ממנו מחברין וצומת' נדין אלו ועולין ומתפשטין בשוק עד שמתרכבין והזרין להיות בעין בשר :

ד נפסקו או ניטלו כנגד העיקים כשרה נפסקו או ניטלו למעלה מן העיקים והוא המקום שהסבחים הולין בו טריפה ושיעור ארכן ממקום שמתחילין להיות צומתה' עד שמתפשטין בו בכשר בנסה הוא יאצבעות וככהמה טקה לא נתנו בה חכמים שיעור אלא במראיהן וכמישושן

שמה דרם והזר ודרם הילכך אילו הצדין עופות בעופות הדורסים והביא הציד את הצוד כציפורנו תחובה בו אסור ושהצוד קודם שהסיר צפרנו דשמה הבהו דרך פריחתו אף על גב שלא ראנו חוששין שמה הבהו ודוציא ציפורנו שבן דרכו שמכה בו כמה פעמים עד שיצודנו ;

ט חוששין לספק דרוסה כגון אם רואין ארי שנכנס לבית השוורים או עוף הדורס שנכנס לבין העופות חוששין שמה דרסן דספיקא דאורייתא היא ולחוסרא והוא שנכנס העוף הדורס בכלוב כלא עופות אורלול של הרנגולין והארי בדר של בהמה שהוא להם מקום צר ואין להם דרך לברוח מפניו אבל אם נכנס למקום רחב שיכולות לברוח מפניו אומרים ברחו מפניו ולא השיגום ובמקום צר נסי לא אמרן דחוששין כשהוא שותק אלא דווקא שהם מקרקרין שכיון שהוא שותק והם מקרקרין אמרינן ודאי עשה רצונו שדרס ושיכך הכונו ולכך שותק והם מקרקרין שנבעתין במנוהמת שגורסו אבל אם הוא שותק והם שותקין אין חוששין להם שכיון שכולם שורקין אמרינן שהם עשו כוניהם שבן דרך היבה היות שנגשו בני הרבות ומהגדלות עם בני אדם ובהמה ואינן מזיקות להם שאינו הזיקים היו צוהין שבן דרכן לצוות כמה דכרי אמור' שלא ראינוהו שנגע בהם אבל אם ראינוהו שקפץ עליהם בדרך הדורסים אע"פ שהוא בן הרבות רא אמרינן כיון שיטהקו דרך שחוק עשה ולא דרס אלא אדרבה אמרינן מרוב כיעהותא שותקין והוא שיכך חמהו ודרס ולכך שותק וחוששין להם ואם הוא והם מקרקרים ולא ראינוהו שדרס אין חוששין להם דאמרינן כשם שהם נבעתים ככנו כך הוא נבעה מהם ולא קרב אליהם ;

י והביא דלא ידעינן אם שותקו אם צוהו או שהוא כגון שראו נכנס לדרור ושירם באנו לשם יצא בין ארי בין שאר דורס ס אין חוששין לרש דרוי ספק ספיקא כפק שמה שהקו כולם או צוהו כורס ואת' ל הוא שהק והם צוהו שמה שהמה יראה צוהו ולא דרכה ויש אומרים גם בזה ואם הרק ראשו של אחד מהם אפיוהו הוא שותק והם מקרקרין אין חוששין להם דאמרינן כבר נחריגיה והאחרים מהמת יראה מקרקרין ;

יא בד"א שנכנס להוך הדרר ועמד עמהן או עוף הדורס שנכנס בכלוב מלא עופות דכיון שהוא עמהן ויכול לדרוס כרצונו אמרינן כיון שההך ראשן של אחד מהם נח רוגזיה אבל כגון אילו החתלים שעולין על כלוב מלא עופות ואינם יכולים לרכס שם וככניסין יריהם מבפנים ודורסין אע"ג שההכה ראש של אחד מהם לא נח רוגזיה מטום הכי דמהוך שהם כורחים הוך הליכוב דגה והכה אף הוא כועס עליהם וחוששין גם לאחרים הנהורים ;

יב וכעיסד עמהם נכ דאמרינן כבר נח רוגזיה בד"א כשהרנה אבל אם פצע אחת מהם ולא הרנה אף על פי שעומד עמה' חוששין לכול דכל שכך דחמתו בער בו שהצילה עצמה ולא היה יכול להורגה ואפי' הרנה אחת נסי לא אמרן דנח רוגזיה אלא בשלא ראינו שדרס' עוד אחרות אבל אם ראינו דורסה עוד אחרות הרי ראינו שלא נח רוגזיה וכל מה שכדרי אסור ;

יג והא דחוששין לספק דרוס' דווקא שירענו שנכנס הארי ביניהם שאין כאן אלא ספק אחד שביא דרס שמה לא דרס ואולינן לחוסרא בספיקא דאורייתא וקרוב לדאי כיון שהוא שותק והם מקרקרין אמרינן לא על חנם הוא שותק והם מקרקרין אלא שעשה רצונו ונח רוגזיה אבל אם הוא ספק אם נכנס אם לאו שיש כאן ס"ס שמה לא נכנס ואת' נכנס שמה לא דרס אחד מהם אין חוששין וכן אם ספק ארי נכנס ספק כליב נכנס הוי כמו ספק נכנס ארי ספק לא נכנס ;

ושועל אין להם דריסה כבכשים הגדולי אבל יש להם דריסה בנרי' ושלמים וכל שבן ככל העופות חולדה אין להם דריסה בבמה כלל אפי' בנדיים ושלמים אבל יש לה דריסה בכל העופות ואפילו בנסה שבעופות וכל אין לו דריסה כלל אפילו בעופות שאין לו ארס אלא כמעשה קיין בעלמא שאם דרס ברנליו או נקב כשיניו עד להלל ויש לחוש שמה נקב במקום שנקב משהו פיסל בו חוששין לו כדרך שחוששין לקיין הנקב להלל כמו שנתבאר למעלה סימן לא' וכל שאר היות שמאות אם אינן נפות מאב אפילו הם גדולות כזאב אין להם דריסה בבמה דקה כל שבן בנסה ודווקא בגדולה שבדקה כבכשים ועזים אבל יש להן דריסה בנרי' ושלמים וכל שבן בעופות ואם היתה נסה מן הזאב דינה כזאב ויש לה דריסה בדקה אבל לא בהמה נסה אפי' הוא גדולה כארי היתה נסה יותר מארי הרי היא כארי ויש לה דריסה בכל ויש מחמירין עוד דכל שהיא גדולה מזאב ולמעלה יש לה דריסה אפילו בנסה ויש לחוש לחומרה ;

יד כל העופות השמאים אין להם דריסה בבמה אפילו בנדיים ושלמים הוי מהנין שיש לו דריסה בנרי' ושלמים וראי כשאר דריסה שנחוש לה כשנתאדם הכשר שאין הארס שלו שירף לכ' כשאר מינים הנכבדים אלא אפילו נתאדם הכשר ולא נקב להלל אין חוששין לדריסתו אלא עד שנקב להלל שאז הארס שלו שירף ונקב הכני מעיי' ושאר המקומ' הנפטרין בנקיבה משהו ;

טו ועופות בעופות גם כן מעלות מערות יש להם כיצד הנם והוא שקרין לו פלקון בלא וכיוצא בו וכל שלמעלה ממנו יש לו דריסה בכל העופות אפי' בנס שבנסין ואפי' גדולה ממנו ושאר עופות שהם המטה מהנם עד הנק' יש להן דריסה בכל העופות שהם כמותן אבל לא במינים הרנגולים שיש וינן והוא שקרין לו שפעריכו ויש לו דריסה בכל העופות הרקין כגון תורים ויונים וכיוצא בהם וכל שבן בצפרים ואפי' הם גדולים ממנו אבל לא כגסין כאוויזין ותרגוליים בסה דברים אמרים בתרגוליים הגדולים אבל בקסנים יש לו דריסה ושלמשה מן הנק' אין להם דריסה כלל אפילו כמינן שלמשה מהם ;

טז וכל אילו שיש להן דריס' אין חלוק בין אם באין להציל את הנדרס ממנו ובין אין באין להצילו ממנו שכך הם מדרגין ומשילין ארס כלא מצילין כמו במצילין ;

יז ומה שאין העולם נודרים עכשיו כשרואין חתול נכנס בין לול של הרנגולין א הוא שותק ואינו מצפצפ ס אף על גב דחתול יש לו דריסה בתרגולין מפני שחתולין שלינו בני הרבות הם עם התרגוליים ואין דרכם להזיק להם וכל זמן שראו ראינו שהכה אין חוששין להן אבל אם ודאי הכה ודרסה ברנליו יש לחוש להם ;

יח אין דריסה אלא ביד ובציפורין שאין להם ארס אלא בין ציפורי ויריהם אבל דרסה ברנליו או נשכה בשיניה אין שם ארס ולא הוי אלא כמעשה קיין בעלמא וה' בחיות הדורסות אבל עופות הדורסית אין להם ידים אלא יש להם ארס כציפורני הנליהם והדורסין ברנליו ;

יט ואין דריסה אלא מדעת הדורס אבל שלא מדעת כגון שנפל הדורס דרך מקרה על הנדרף ונחמב בו ציפורי או שתיה הדורס ישן והכה הבהם שלא מדעת לא הוי דריסה ואין דריסה אלא מתיים של דורס ונדרס כיצד הרי שנעין בציפורנו כגבו של דורס ועד שלא הוצי' ציפורנו הומת הדורס או חתכו ידו או נשחש הנדרס הריזה כשר שאין משיל הארס אלא ביסעת הוצאות ציפורניו ואפילו אנו רואים אחר כך שהאדים הכשר כנגד מקום הדריסה אין חוששין לו בד"א כשראינו שח' ה ועד סוף שלא הוציא ציפורניו אבל אם בא לפנינו וציפורן החוכה לו בגב' חוששין ;

זכו אם הוא סמבכע דם בצואר וספק ארי או ספק כלב נשכו או שמא בקנה נגף אין חוששין להם לספק דרוסה אבל ס"מ דין ספק תחיבת קין יש לה ז"מ שאין צריך בדיקה אלא במקום שמבכעב דם ולא כנגד כל החלל שאם היה ספק דרוס לבה היה צריך בדיקה כנגד כל החלל ונ"מ נ"כ לשאר דינן ואין צורך לכותבם שהרי אין אנו בודקין שאין אנו בקיאיין בבדיקה כן הוא מסקנת הפוסקים וצ"ל מה טעם לא חיישין לדרוס ותלינן בכלב או בקנה להקל כיון רמב"ע דם על כרחך אין כאן אלא ספק אחד שמא כלב או בקנה ושמו הדרוס דרוס דהא על כרחך אחד מאילו נגע בו ומיירי שיש ארוכלב או קנה לפנינו כמו שהבאר והרי אין כאן אלא ספק אחד והוה לן למיזל לחימרא דלא דמי לספק כגס אם לא נכנס שיש באן שהי ספקו כמו שכחתי למעלה ואיפשר דטעמא הוא משום ראיבא חזקה דרוכ הבהמות והעופות בחזקת שאינם דרוסין הם ונס ספק כלב ספק ארי משום הכי אזלינן לקולא אבל כשאי' כאן האי ספק דכלב אלא שנכנס ארי ויש באן ספק שמא דרוס שמא לא דרוס אל"פ שיש באן גם כן חזקת הנדרס שרובם אינם נדרסים הרי רובה רוב הדרוסים דרוסים הוא כנגדו וכודאי דרוסה חשבינן לה כיון ששות' בו ואזלינן להומרא מ"כ כאן דוק נראה לי ודווקא שיש לפנינו ארי וכלב או ארי וקנה תולין בהם להקל אבל אם בא לפנינו מבכעב דם ואין אנו יודעים כמה נעשה תולין במצוי כיון להקל בין להחמיר כן הוא לדינא אבל אנחנו ככל כתבנו סימן ל' סעיף ח' כל הבא לפנינו וצוארו מבכעב דם נוהגים לאוסרו שאין אנו בקיאיין בבדיקה :

יך ארי שנכנס בין השוורים וכן אחד מטאר הדרוסים שנכנס לכין אותם הבהמות שיש להם דרוסה בהם ונמצאת ציפורין של הדרוס תלושה ותחובה בגבה של אחת מהן בין אם הציפורין לחה או יבשה הוששין ולא אמרינן כיון שהציפורין היא יבשה ודאי היתה תחובה כבר כמותל זמן רב עד שנתייבש ונתחככה שם הכרמה ונתחכה לה בגבה אלא כיון שראינו את הדרוס נכנס לשם ואיבא גם כן ריעותא דציפורין התחובה ליה בגבה חוששין שמא הדרוס דרוס ונשמטה מצנו הציפורין וישבה לה בגבה ואפילו הוא שיתק והם שיתקין ואפילו במקום רחב חוששין לו ככהאי גוונא דאיכא ריעותא ולא לזה בלבד חוששין אלא לכל השורים שבדיר אם הם במק' צר שהרי כבר אמרנו שאין אומרים נח רוגזיה אלא כשהרג אחד מהם אבל אם דרוס ולא הרג אדרבה רוגזו בער בו ביותר ומכה ודרוס הרבה וכל שכן במקום שיואין צפירי הדרוס סמוכות לו מגבו דחוששין :
טו והא דחוששין לדרוסה היינו שלא להתיר בלא בדיקת אבל אם בדקה כמו שיתבאר בסמוך ואינו מוצא בה דרוס כשרה ואפי' ודאי דרוסה יש לה היתר בבדיקה זו :
טז וכיצד היא הבדיקה שחשין את הנדרס ובודקין אותו בכל חללו מכנגד המוח עד סוף היוזבים מכל ה"ח טריפות ואם נמצא רושם הדרוסה כנגד אחד מן האברים שהבמה נטרפה בהן טריפה ואם לאו כשרה ואיזה הוא רושם הדרוסה אם האדים הבשר כנגד אחד מן האברים שהבמה נטרפה בו אז היא טריפה שהאדם מוסיף את ארס הדרוס וסופו לתלה ולנקב כל האבר ולכך אפי' באב' שאין נקב משהו פוסל בו אם נתארס הבשר כנגדו טריפה וכן אם נתפסם הבשר כנגדו ואפילו כנגד צומות הנדיין אף על גב דקטין הם אם נתפסם הבשר כנגדם עד שנעשה כבשר שהרופא גידרו מהחבורה טריפה והסיפנים קשים הם אצל דרוסה הילכך אפי' אם האדים בשר כנגדם מותר עד שיאדמו הם בעצמם ואם אסור אפילו האדים הקנה בכל שהו מפני שסוף הארס לשרוף רובו :

יז ומה שאמרנו שדרוסה יש לה היתר בבדיקה היינו

בעוף כח בספק דרוסה בין כודאי דרוסה שיכול לבדוק הקנה מבחוץ ולשוטמו ואח"כ יבדוק הוושט מכפני' שאין לו בדיקה מבחוץ וה"ה בכמהה וכודאי דרוסה והוא שידוע שלא נדרסה כנגד הסימנים אבל בכמהה בספק דרוסה וכן כודאי דרוסה ונדרסה כנגד הסימנין לית לה תקנה בבדיקה שהרי הוושט אין לו בדיקה מבחוץ ויש לחוש שמא ישחוט במקום שהאדים הוושט ולא יתא סינכר אהר השמיטה וטריפה שבדיקה לא סהני וכמו שנבאר לעיל סימן ל' וצריך לבדוק מיד אחר הדרוסה שאז יראה מיד אם הבשר האדים מבחוץ שאם לא יבדוק מיד יש לחוש שמא שינ' מראוי מן הדרוסה מבחוץ והכריז יורד ונוקב למטה ואינו ניכר מבחוץ :

יח ציפורים קטנים אין להם בדיקה שאין אדם מוסיף הארס ניכר בהם מפני שהם כולם אדומים. וכן דרוסת הנץ אין לו בדיקה מפני שארס הנץ אינו אדום כל כך ואינו ניכר :

יט כל מקום שהוזכר בדיקה כגון דרוסה נפולה שכורה בזמן הזה אין אנו נוהגין לבדוק שאין אנו בקיאיין בבדיקה ואסרינן מספק כל ריעותא הכאה לפנינו ששייך בה ספק טריפות ספק מקום יש לה תקנה בשהייה כיצד הזכר משהינן ליה י"ב חדש ואם יחיה י"ב חדש בידועה שהוא כשר דטריפה אינה יכולה לחיות י"ב חדש והנקבה משהינן לה עד שתתעבר והלך שאם היתה טריפה לא היתה מתעברת ויולד' בנקבת עוף ממתנינים לה עד שהלך כל הבצים של טעינה ראשונים שהי' טעונה בשעת שנולד בה הספק טריפות ואם אחר כך ותחזור ותטעון ותשיל בצי' כשרה וצריך שתשה' בין סוף לידה לטעינה ראשונה לתחלת לידה של טעינה אחרונה כ"א יום שכן הוא זמן עיבורה ואם תלך תוך כ"א יום לא שבטרינן לה דשמא הוא עדיין מטעינה ראשונה. וה"ח לתרנגולת שלא ילדה מעולם צריך שיהא זמן שנולד בה השריפות כ"א ימים עד שתלך שאל"כ שמא היתה טעונה בשעה שנולד בה השרפות' ובהמה שנמצא בה יהרת אבר מאותם אברים שנטרפת בהאף על פי שעברו עליה י"ב חדשים או שנתעברה וילדה לא מבטרינן לה דהכי קים לן דטריפות טן הבטן יכולה לחיות * ויש אומרים דהוא הדין כל שרואין בה ודאי טריפות אפילו חיה י"ב חדש והוא חי אסור דס"ל דטריפה תוכל לחיות אלא שנאסרה מהל"מ :

כ ואם הנדרסים הם רבים אסור להשתות י"ב חדש שמתוך שהם רבים יש לחוש שמא יבא לידי פכטול ויאכל אחד מהם תוך הזמן ויש אומרים בשהייה אפילו באחד שמא יבא לידי תקלה מתוך שהייה :

כא אסור למכור דרוסה או ספק דרוסה לנוי כשהיא חיה דשמא יחזור הגוי וימכרה לישראל והוא לא ידע אלא יפיתנה וימכרה לנוי ודווקא ספק טריפה יטלחוש שמא ימכרה לישראל והישראל לא ידע אבל דאי טריפה מותר למכור לנוי ועודה חיה דהא ודאי לא יקנה אותה שום ישראל שהרי יראה שהיא טריפה ובספק טריפה נמי י"א דווקא דרוסה ארי והוא אסור למכרה אבל דרוסה שאר חיות מותר למכור כיון שישקצה מן הפיסקים דשאר חיות אין להם דרוסה הוה ליה ספק ספקא ספק שמא לא ימכרה לישראל ואם המצא לומר ימכרה שמא הלכה כמותן הפוסקים המכשירין / ספק דרוסה כגון הזאב שנשא שם מן העדר וספק לו אם דרוסה ביד צם לא וראינו שהצילו הרועה והחזירו לעדר ואין מבידין אותו כל העדר אסור מדרבנן שכיון שנודע לנו שפיקו קודם שחזר ונתערב נעשה כודאי דרוסה ואסור כל העדר ואינו בטל ברובה ואפילו אלף הם דכריה אינה בטלת

על פי שאנו רואין שאינה יכולה להלך יותר ואין לה עוד דין נפולה מכל מקום דין מסוכנת יש לה דשריא על ידי פריכות וזאת כמבואר למעלה סימן יז הלכך בזמן הזה שאין אנו בקיאים בבדיקה אין להתיר נפולה אלא אם כן הלכה הילוך יפה כשאר בהמה ד' אמות :

ז ועוף שנחבט על פני השמים חוששין לו לריסוק איברים ואם טס מלא קומתו פסטה למעלה לעומת המים הרי זה כהילוך ואין צריך בדיקה ואם טס ממעלה למטה דרך ירידת המי' אין זה כהילוך שהמים הורידו דרך ירידה לפיכך אם היה קש או תבן על פני המי' בטהור לו וקדם ה' להם ודאי מכחו טס והוי כהילוך כיון שקדם להם ואם המי' קוין וקיישי כגון אנמי' בכלל צד שיטוט פלא קומתו הוי כהילוך וכותר ; והא דרבינו שחפול ממקום גבוהה ' או עמקה עשרה היינו דווקא שנפלה מעצמה או הפילוה אחרים וידעה שרוצים להפילה שכיון שיועד שתפול היא מחזקת על עצמת ונועץ בצפרניה בארץ ואינה נופלת כל כך בחזק לארץ אבל אם הפילוה אחרים שלא מדעת או אפילו ידעה שרוצים להפילה אלא שהפילוה פהאוס בבת אחת אפילו בפחות מ' חוששין לה לריסוק אברים לפיכך זכרים המנחמים זה את זה ומפילין אחד את חבריו לארץ חוששין להם לריסוק איברים שלא ערה על דעתו שיפול שכל אחד היה רעהו להפיל את חבריו וכשנפלה פתאול נפל בלא דעת ולא היה לו שהות לנעוץ צפרניו ואם לא נפלו אין חוששים להם :

ט סוורים שמפילין אותן לשוחטין אין חוששין להם אפי' אם נשמע קולם כנופלים שריו ידעו שרוצים להפילם והתחזקו על עצמם בכל יכלתם מכל מקום יש לזהר שלא לקשור רגליו כשם מפילין אותו וכשדורגלים קטורים אינו יכול לנעוץ צפרניו בקרקע ויש לחוש לריסוק איברים ; קפצה מדעיה אפי' ממקום גבוה דרבה ואפי' אנו רואין שאינה יכולה לילך אין חוששין לה לריסוק איבריה לא מבעיא אם קפצה מהלון שככותל שיש לנו לתלות שניצעה צפרניה בכותל עד שהגיע לארץ אלא אפי' קפצה מארובה שבאמצע הגג אין חוששין לה דכיון שמדעת קפצה אמרינן ודאי קודם שקפצה אסדה נפשה שלא תתחמק אבריה מאותו גובה ואף על פי שאינה יכולה להלך לא נהרסקה איבריה כל כך שטרופו מקפיצות זו לפיכך אם הניחה למעלה ומצאה למטה אין חוששין לה שאנו תולין לומר מעצמה קפצה :

יא ואפילו הפילוה אחרים אם נפלה על מחניה אין חוששין לה לפיכך נגבים שננבו בהמה מן הדיר אפי' השליכוה מעבר לגדר שהוא גבוה מאד אין חוששין לה שדאי' מכוונין להפילה על מרגיה כדי שתוכל לחץ לפניהם וכן בשעה שמחזירין אותה אם מחמת הטובה החזירה אין חוששין לה שמכוונין להפילה על מחניה בענין שלא יפסידוה אבל אם מחמת יראה מחזירין אותה אין מכוונין לכך וחוששין לה :

יב בהמה שרוכסה באבן אם בכל גופה יש לה דין נפולה וחוששין לריסוק אבריה אבל אם לא הוכת' אלא במקום אחד אינה צריכה בדיקה אלא באותו מקום בלבד ואין לחוש לשאר איברים בהכאת אבר אחד ואם נפל אבן על גב בהמה ממקום גבוה בזה אין שייך לחלק בין עשרה לפחות מעשרה אלא משערין הכל לפי גודל האבן וקושנו ; עוף שנחבט על דבר קשה כגון טלית שנמחה או על גבי רשתות שיש בהם קשרים קרובים זה לזה ועל גבי דק שנופץ מהפחתו ועל אבק דרכים ועל גבי חריות של דקל וכיוצא בדברים אלו חוששין לו ואם נחבט על דבר רך כגון על טלית כפול ועל חול הנס וכיוצא בזה אין חוששין לו ואם נדבקו כנפיו בדבק שצדקן אותו בו טבן הוא דרך הצידיק לשוח דבק בדף קשן והעוף

ובל טבן אם היה ודאי דרוסה ונתערבה תוך העדר שכל העדר אסור ואם נתערבה שה אחד מן העדר הזה תוך עדר אחר העדר האחר כולו מותר אפילו בודאי דרוסה מטעם ס' ס שבכל אחד נוכל לומר שמא אינו זה שנתערב ואת' זה הוא שמא אינו אותו שנדרס אבל אם פירש אחד מן העדר הראשון ולא נתערב תוך עדר אחר אין מתירין אותו מטעם כל דפריש מרובה קא פריש דלא אמרינן הכי אלא היכי שהאיסור ניכר במקומו כגון גבי' ש' חנויות לקמן סימן ק"י דלא שייך למיגר שמה יקח מן הקבוע דהא במקומו הקבוע יודעין וכבירין את האיסור ונזהרין מליקח ממנו דאטו ברישעי עסקינן אבל הכא שאין האיסור ניכר במקומו לא אמרינן הכי דאדרכה חישינן שמא יטעה ויאמר משו' שהוא מותר התיירוהו לי לא משום שעמא כל דפריש מרובה קא פריש ובי שרית ליה כי פריש אחי ליקח ממנו גם כן במקומו כיון שאין האיסור ניכר במקומו ובספק דרוסה שלא נודע איסורו עד אחר שנתערב תוך העדר הכל מותר מטעם ס' ס דבבל אחר יש לומר שמא אינו זה ואת' זה הוא שמא לא ביד דרוסה ;

ג דין בהמה נפולה וכו' סעיפים :

א נפולה אסורה כיצד בהמה שהיה עומדת על רגליה ונפלה ממקום גבוה או שנפלה לבור אם יש מבריפה עד מקום שנפלה טס עשרה טפחים חוששין שמא נתרסקו איבריה ואם לא היתה עומדת על רגליה כשנפלה אלא היתה שכבתה ונהגלגלה ונפלה צריך שיהיה טפחים אותה הגובה שנפלה ממנו או הכור שנפלה טס ;

ב ולא דווקא נפלה אלא היה דרס' אדם ברגליו או שרפה בכותל או שרצצתה בהמה וכו' עוף שנחבט על דבר קשה יש לחוש לריסוק אברים ;

ג ואם שחטה תוך מעת לעת והיא לא עמדה ולא הלכת מקודם אפילו בדקה ומצאה שלימה בכל איבריה טריפה שורדאי נתרסקו אבריה אף על פי שאין רואין בה שום שינוי והא דאמרינן אפילו בדקה לא מהני היינו דווקא תוך מעת לעת ולא עמדה שחוששין לה לריסוק אבריה והריסוק הוא דבר שאי אפשר לעמיד עליו בבדיקה תוך מעת לעת שאינו ניכר מיד אבל מעת לעת דרך האברים המיוסקים להשתנות צורתן ולכך אם שרתה מעת לעת אף על פי שלא עמדה ולא הלכה ניתרת על ידי בדיקה ששוחטין אותה ובודקין אותה כנגד כל החלל ואם נמצאת שלימה מכל הי' טריפות כשרה ואם לאו טריפואם נמצא שנתרסקו אבריה ונשתנו ונפסדה צורתה אפילו הוא מן האברים שאם ניטל כולו כשר כגון שחול וכליות טריפה שריסוק גרוע ומכאיו יותר מרגשילה והנקיבה והבית הרחם אפי' נחרסק כשרה והסמנין קשין הן אצל הנפילה ואין צריכין בדיקה ; ואם עמדה תוך מעת לעת הוה כאילו שרתה וניתרת על ידי בדיקת האברים מן הי' טריפות ;

ד ושינוי מראה אין פוסל בה בעמדה כיון שעמדה תוך מעת לעת מופה להתרפות והוא שעמדה מאליה אבל העמידוה אחרים לא מהני ;

ז הלכה מותרת מיד ואפילו בדיקה אינה צריכה ואפילו לא שרתה מעל' ואף על גב דשריפות חיות יב' חרט שאני דכא דאם איתא דמחמת החבט נטרפה לא היתה יכולה לילך בלא שהלכה הילוך יפה אבל הלכה והיא צולעה צריכה בדיקה ונשהלכה הילוך יפה נמי לא אמרינן סמותית אלא שהלכה הילוך יפה ארבע אמות אבל אם אנו רואין שאינה יכולת להלך ד' אמות אפי' הלכה הילוך יפה צריכה בדיקה ואם הלכה ד' אמות הילוך יפה טוב אינה צריכה בדיקה אף

לבוש עטרת זהב הלכות טריפות כ"א

המיזם שבזרועות והוא מפרק ארכובה הנמכרת עם הראש עד כף היד שהוא עצם רחב של כחף שקורין בלעז אשפלוין והם שני פרקים :

א והלחיים הם מפרק של לחי התחתון עד פיקא של גרנות שהוא שבעת הגדול עם חלשון שכיניהם וצריך שיחנם עם העור ועם הצמר שבראש הכבשים והשער שבראש התישים ואינו רטאי למלונ הראש ולא להפשיט עורו קודם שתגנו לכהן ואפילו במקום שנהגין להפשיט הראש לא יפשיט הלחי ואע"פ שרוצ' ליתן הלחי ועורו מופשט לכהן דמש' במלינה הכהן רוצה לאוכלו שדרך הראש למילגו והתורה אמר' נכי מתנות כהונה לך נתתים למשתה פי' כל מתנות שנתתי לך לגדולה נתתי לך ומשתה לשון גדולה ושורה הוא כלומר שאכלוהו כדרך שהשרים ומלכים אוכלים אותו אבל בזרוע במקום שנהגו לפשוט את רוצה מפשיט ונותן הוא ועורו לכהן שאין הדרך לאכלם במלינה :

ב והקיבה צריך ליתנו לו עם כל חלבה פנימי וחיצון וכל זה נפקא לן מירביי ההין תורת שכתב בהורה הזרוע והלחיים והקיבה ואע"ג דהא דהזרוע למיזם שבזרועות את א"מ מ' מדלחיים פירושו עם העור שכתוב בה הלחיים גם הזרוע עם העור והקיבה נ"כ ולפינן מה דהקיב' שצריך ליתנו עם כל חלבה פנימי וחיצון אמ"כ נהגו הכהנים להניח החלב לבעלים אז רשאים לעכבו :

ג ואילו המתנות אין בהם שום קדושה ולכן אינם שובלין את הבשר כלומר שאינם אוסרין את הבשר להיותו שכל שיהא אסור לאכול הבשר קודם שיפרישם כדרך שהתרומה אוסרת לאכול מהתבואה עד שיפרישוה דשאני תרומה דאיקרי קודש מ"מ מצוה הוא להפרישם מיד וליתנם לכהן דחייזים מקדישים לפצות :

ד ואפילו אינו שוחט לצורך אכילה אלא לצורך כלבים או לצורך אכילת רפואה חייב ליתנם דמאת זוכיה הובת כתיב בזבחה תלה רחמנא ולא כאכילה אבל מ"מ צריך זבחה הראויה לאכילה שאם אינה ראויה לאכילה אינה נקרא זבח הילכך שחט ומצא טריפה פשור :

ה ויתנם לכהן חבר אם ישנו עם שהוא קודם לעם הארץ שלא צוה הק"בה לתת מתנות לכהנים אלא כדי שיהיה להם סיפוקא בריוח ויהיה להם פנאי לעסוק בתורה כענין שנ' ויאמר לעם ליושבי ירושלם לתת מנות לכהנים וללוים לעזן יחזיקו בתורת ה' ואר' זל כל המחזיק בתור' ה' ישלו מנות ושאינו מחזיק בתורת ה' אין לו מנות מ"מ אם אין עם כהן חבר יתנם לעם הארץ דהא בתורה כלם כתיב ונתן לכהן הזרוע וגומר אחה כהן שיהיה וכן אם יש עם כהן חבר ואינו רוצה לקבלם יתנם לעם הארץ :

ו ואף על גב דתריבתורה ונתן לכהן גם הבהנת במשפט שכל התורה בלשון זכר נאמרה ואף הנשים בכלל הילכך יכול ליתן אותה לכהנת שהיא בת כהן ואפילו היא נשואה לישראל ויכול ליהנם אפי' לבעלה ישראל ויצא בו ידי נתינה והוא יכול לאכלם בשבילה שהרי אין בהם שום קדושה ואינו צריך הרסאה ממנה שהרי היא כנופית כ"א כשישראל בעל הכרנת הוא זוכה שהוא פשור מן המתנות :

ז ולא יחלקם להרבה בלגים שצריך ליתן לכל אחד ואחד דבר חשוב שיש בו כלי נתינה דכתיב ונתן מ"מ נתן זרוע לאחד וקיבה לאחד והלחיים לשנים ובשור הגדול וכול לחלק הזרעה לשנים לכל אחד פריק אחד שיש בו כדיתניתה :

ח ואם אין עם כהן ישום המתנות ברמס זאובלו שלא יפסידו ונתן הדמים לכהן טעם יעכבם עד שיבא כהן יסרחו ויפסידו הכהן הכל מ"מ אם יש עם כהן אסור ליתן ישראל **4 3 2 1**

והעוף שזכר עליו ונדבק בו ואח"כ פורה מעט ונופל לארץ ולא יוכל לפרוה עוד אם שני כנפיו נדבקו בדרך שצדין אורה בו חוששין ואם לא נדבק בו אלא אחת מהם אין חוששין לו שהו' יכול לפרוה מעט בכנף השני' עובר שנוולד אע"פ שבינת הדחם הוא מקום צר אין חוששין לו לריסוק איבר'ם אפילו אם רואין בה ריעותא שאינו יכול לעמוד ומותר לשוחטו מיד אם ידוע שכלו לו חדשיו ועיין לעיל סימן י"ז ובלבוש החור סימן תצ"ח :

ט די' בתמה שנפשטה בחיה וכו' סעיפים

א הנלווה אסור והוא הברמה שנפשט עורה מחמת שחין או מחמת חוליו או מחמת מלאכה ואם נשחית כרוחב סלע על כל פני אורך השדרה וזרוחב סלע על מקום שיכורה וזרוחב סלע על ראשו כל פרק ופרק מפרקיה כשרה שעי' אורה שיעור מעלה ארוכה וחזקה כל עורה לקרמותה ואם נישל מקום כל השדרה או מקום כל פרק ופרק ממנה או מקום שיכורה והשאר כולוקיים ואפי' גישל משני מקומות מאילו הנ' הרי זו כשרה אבל אם נישל העור בכל אילו הנ' מקומות ברוחב סלע אע"ג ששאר כל העור קיים טריפה :

ב ועיף שנישל נוצתו אפי' לא נשאר כלום כשר שחזור ומעלה ארוכה י"א ברא' בשנפלו נוצתו מרוב שום' אז הוא כשר אבל אם נפלו מחמת דבר אחר או נישלו כולם בידי אדם טריפה :

ס די' בתמה שאכלה עם המת וכו' סעיפים

א בהמה שאחזה דם וחלהה או שנכנס עשן בגופה ונסתכנ' או שחלתה מחמת צנה או שאכלה הרדופני שהוא עם המת של בהמה או שאר עם המת שהכרמה מתה ממנו או שאכלה צואת תרנגולין או לפליון או ששתה מים סגולין שישרם חטש אדם של נחש בכל אילו אע"פ שהם כסם המת לבהמה שאינה יכולה לחיות עוד מ"מ לא חטבינו לה כשרפה שהרי עדיין לא נעשה נקי וריעותא בגופה של הבהמה אלא שהיא מסוכנת מהמתם ומסוכנת כשרה בלעיל ס"ו' ובהמה שנתפשמה בדברים אסורים מותרת שהרי כבר נתעבלו הדברים אסורים בגופה ונתכשל מה שנתגדלה פעם מהם אבל אם לא אכלה כל ישיה רק דברים אסורים ונתגדלה מהם אין להתירה שהרי כולה אסורה :

ב אכלה עם המת של אדם או הכישה נחש או יגשכה כלב שומה וכיציא בו מותרת משום טריפה ואכרוה משום סכנה נפשות :

ג בהמה או חיה שנפסקו רגליה ואין אנו יודעים כמה לא יאכלו ממנה אלא על ידי בדיקה שיט לחוש שמא נשכה נחש וזו היא בדיקה שלא יאכלו אלא על ידי צלי ואם היא נשיכת נחש התפרק והפול חתיכות חתיכות ואם לא הפול חתיכות חתיכות או היא כשרה י"א דלא חיישינן להבי אלא במקום שהנחשים מצויים לפיכך לידון דלא חיישינן גבי מים לגילוי מפני שאין הנחשים מצויין בינינו גם לזה אין אנו חוששין ומכסירין בלא בדיקה זו :

ס"ו די' מתנות זרוע ולחי סובו לג' סעיפים :

א אחר שבדק ומצא כשר יפרוש המתנות של כהנים שהם הזרוע והלחיים והקיבה דכתיב וזה יהיה משפ' הכהנים מאה העם מאת זוכיה הובת אס שור אם שה ונתן לכהן הזרוע והלחיים והקיבה :

ב חרוע וקרא בשל ימין מכת' הזרוע בה היריעה משמע

לישראל לאוכלם והא נתת לכהן כתיב משמע אותה עצמה ולא דמיא אף על פי שרוצה ליתן דמיהם לכהן אלא אם כן ברשות כהן דשלו הם שהתורה זכתה לו :

יא אין לו לכהן לחשיף המתנות דכתיב ונתן לכהן ולא שיפול מעצמו ואפי' לשאול אותם בפה לא ישאול אותם מפני שהוא סתוה בכך וכתיב כסמנות כהונה לך נתתים למשחה לל' דרך שרתה וכבוד ולא דרך בחזי וזו היתה עון בני שמיאל ששאלו חלקם כפרהם אלא אם יתנים לו דרך כבוד ישרים ובזמן שהם כהנים רבים כמסבחים הצנועין מושבין ידעם והנרגנים נושלים ואם היה הצנועה הוזהר במקום שאין מכירין אותו שהוא כהן יפול כדו שלא יאפרו עליו שאין כהן :

יב ואם כל המשעמי' שיון אצל הכהן ואכלם צלי ובחרדל דרך גדולה דאמר קרא למשחה דרך גדולה כדרך שהמלכים אוכלים ואם אין הצלי ערב לו יכול לאוכלם בכל עניין שהו' ערב לו יותר כדו שיאכלם בתאבון וזו היא גדולתו ויכול הכהן למכרם וליתנם לגוים ולהאכלם לכלבים שאין בהם שום קדושה :

יג כהן שיש לו מכירין שיגליק ליתן לו מתנה והוא יכול לזכותם לישראל שיקבלם מיד מכירו אע"פ שעדיין לא באו לידו ודוקא שהזוכה הוא ת"ח והשעה דחוקה לו וגם שלא יהא כהן המזכה משה בבית הישראל שמוכה לו המתנות ששא יזכה לו כעל כרחו וכן אם הכהן מסרת בבית ישראל ורבו הגיל ליתן לו מעותיו והכהן המסרת מוכה אותם לת"ח אורח שמתארח בבית רבו אסור נס כן מהאי מעמא שמא יזכה לו כעל כרחו לעשות רצון רבו אבל אם אין הזוכה ת"ח או שאין השעה דחוקה לו או הכהן הוא מסרת אצל הזוכה או אצל הזוכה ות"ח נהא אצלו אסור :

יד לא נתן הישראל את המתנות לכהן אלא אכלים צו חפסדי ואפילו סכסס יקבל דמיהם פטור סריני ארס שהרי הוא מסן שאין לו האבדן שכל כהן שיחבטנו יכול לוס' לו לא לך אני נתננס אלא ליתר מכל מקום כדי לצאת ידי שמים צריך לפרוע דמיהם לאיתבהן שירצה :

טו לישראל ששאל לחכמי' כשרה המתנות עודם כהן כותר לאוכלם ואינו חושש ששאל נזיל המס' לה דאחזוקי ואגשי בריעי' לא מחזיקין ואימא שם אותם ברמים ורוצה לאתן הדמים לכהן דשאל לא היה לו בהן מצוי בשעת זכייה ין והמתנות אין נוהגין אלא בשור ושה בלבד ולא כהנה דעון דהכי קרא כתיב עם שור אם שה ומדכתיב אם שור אם שה ולא כתי' שור ושה מריבין מריבוייה דאם שנהגן ג"כ בכלאים הבאין העו והחל שהם שניהם מן שה והה בכוי שהוא כהן בפני עצמה שייבה התוכו מיתור דאם שהו דמינות נוהגין בו שאינו מין חיה :

טז זכבוי הכא מן הבהמה וזיה אם הוא מצבי הכא על העו חייב בחצי פהנוה מס' שם אף חושטין לזרע הוצי' דרי כולו שהוא חושטין לזרע האב מ' הרי הוא חצי שם שהרי לזרע האב ליכא למאן דאמר דלא חושטין וק"ל דשה ואפי' מקצת שה אמרינן ולכן מס' צריך ליתן ממנה חצי מתנות ואיך חצי יפול לומר לכהן איתיה לו ראייה דאין חושטין לזרע האב ואין לך טולם וגם הוא רתייש הכא על הצבייה פטור שכל המתנות שהרי בחצנים חושטין לזרע האב שהיא חיה ופטור מחציה ובאיך חציה יכול לוס' לכהן איתיה ראייה דחושטין לזרע האב ואין לך דשמה אין חושטין והרי הוא כולה חיה ויש אומרים שנוהגין בין בכלאים הכא מצבי הבא על העו ובין בכלאים הבא כתייש על הצביה ואפי' הם מקצת חיה כל המתנות נוהגים בו מררבת התורה אם תרי' מיני :

יז ואין נוהגין בקדשים וכבודיה שהם כבר כולם כהנות כהונה ואין קדושה הצוה חלה על קדושה :

יח ומיהו בכור אם קודם שבא ליד כהן נהקרב בבהמה אחרת חייב ליתן המתנות מכור ששל כל אחד ואחד ואמר בכהן הן לי מהנתותיה ואם אתה אומר שהוא בכור אם כן הן לי כולה וכן הדין בספק בכור שחייב בכהנות ממנו אבל בכור שניתן לכהן כמנומו ומכירו לישראל שנס רוצה פטור מן הברטת דפסולי המיקדשין הרי הם כקדשים שהרי אסורין כניה ובעבודה שנהערב באחרות אם רבים שיהמים אותה וכל אחד שהש' אחת מהם כולם פטורים מן הכתנות שכל אהריאמר לכהן שלי הוא דבכור והשעה ואם אחד שוחש את כולם או אפי' שנים מהם אין פוטרין לו אלא אחת מהם שהרי אין בהם אלא בכור אחד :

יט מתנת אילו את נוהגין אלא בישראל אבל כהנים פטורים דכתיב וזה יהיה משפט הכהנים מאת העם ודרשין מאת העם ולא מאת הכהנים :

כ והלויים מספקין לן אם הם בכלל עם אם לא הילכך פטורים הם מליהן שאם ירצה הכהן להוציא עליו דראייה פ"מ אם נשלים הכהן מן הלויים אין צריך להחזירם לו שנס הלוי צריך ראייה שאינו בכלל עם ואינו חייב בהן ואין הישראל נוהגין ללוי ואם נוהגין לו צ"ע אם מציאין אותו סידו דל' כיון דנותן לכהן כתיב לא יצא הישראל ידי נתינה שאין ספק נתינה מציאין מידי ודאי נתינה שהיא לכהן ואין חוקת הלוי כלום דספק חזקה היא זו או שיכול הדין לומר אני אומר שכבר יצאה ידי נתינה והם ע"ה וצ"ע :

כא בדא שהבהן פטור כששוחש לעצמו אבל אם הוא מבח ושוחש למכור אם קובע למכור בבית המטבחים הו' בשוחש לישראל והייב ליתן מיד ואם אינו קובע למכור בבית המטבחים פטור שמים ושלים שבתות ומבאן ואילך כחייבין אותו ליתן מפני מראית העין שניראה כשוחש ברמס לישראל ומנדין אותו אם לא יתן :

כב שני ישראלים שהם שותפין בבהמ' אחת חייבין דמאת העם כתיב אפי' שנים כששמע אבל ישראל המשותף אם הגוי או אם הכהן פטור מכל המתנות אפי' מחלקו של ישראל ואפי' דקל' שהוא אפי' מקצת שה היינו דחוקא בחצי כה שהוא דומיא דכולו שה כנוז בצבי הבא על העו שזו חייב ליתן מכל השיות שבו והיינו חצי המתנות שאיך התצי אם חושטין לזרע האב אינו נקרא שה ובכראי' נוזא כליה שח מקרי אבל הכפ' שכולו נקרא שה אלא שפטור חלקו של גוי והלקו של כהן אמרינן כיון שאין כל השיות שבו חייב נס חיקי של ישראל אינו חייב וסיהו צריך לעשות כו' בכשר שידעו הכל שהם שותפין עמו ולא יחשדוהו ברשע שאינו ניתן המתנות ואם הגוי יושב עמו כמטבחים אין צריך לרשום מפני שהגוי דרכו להרבות דברים לזכר אל תהנם בכך אלא בכך ומדוע לכל שיש לו בו שותפות אבל הכהן אע"פ שיושב עמו במטבחים שותק ואין הכל יודעין שיש לו שותפות בו וכסורים העולם שרוצה לקנות בשור ואפי' יושב הכהן על דארנו שניתן בהם המטב' המעות צריך לרשום ססבורים העולם שהמכח האין לו והושיבו סם לשומרם שלא יגבו כמנו ולא מסוס שיש לו שותפות בה מה שאין כן בגוי שאין דרך להאמין לו :

כג כדא ששותפות הגוי והכהן פטור בשותף בכליה אפי' בכל שהוא אלא כאין ס'קום מיוחד לשתופו אבל אם אין הגוי והכהן שותף עמו אלא בראש אפי' כל שהוא מכניו אינו פוטר אלא מן הלחיים ואם הוא שותף עמו ביד אינו פטור אלא מן הזרועה ואם הוא שותף עמו בכני מעיים אינו פוטר אלא מן הקיבה :

כמו כהן וכל שכן ליקח מן הכהן עצמו פרושה שיהיו לו מ. מתנותיו שאסור וכל שכן שאסור לו לישראל לאוכלם בעצמו שלא ברשות כהן מיהו אם אכלן אומברין אינו חייב לשלם בדיינים שהרי הוא ממון שאין לו תובעין והקונה אותם אף על פי שאינו רשאי ולא שפיר קעבוד מ"ס סוחר לאוכלן שהרי אין בהם קדושה ונס מצות הנתנה אינה עליו אלא על אותו שקבל המעות :

לג נהנין בזמן הזה בכל אילוי הארצות שבמערב שלא ליתן המתנות האילו לכהנים אף על גב שאין בהם משום מצוה הללויה בארץ דילפינן נתינה נתינה מהרומה מהרומה בארץ אין כח' לא לא אף מתנות בארץ אין כח' לא

סב דיני אבר מן החי וכו' ד'סעיפים :

א אסור מן התורה לאכול אבר מן החי שנאמר לא תאכל נפש עם חכשי מרכתיב נפש ש"ס דבאבר קמיירי דאי נכפש ממש שהוא נפש החיני שבה לא שייך בה אכילה אלא על כרחך באבר קמיירי דאבר מן החי נמי איקרי נפש משום שאם יחתכנו אינו עושה חלופין שלא ישוב עו' כנפש הנשילה שאינה חוזרת והבי משמע קרא לא האכל הנפש רוצה לומר האבר בעודו עם הבשר כלומר בעוד הנפש שהוא החיות עם הבשר ויהיה מלת נפש כולל לשניהם לאבר ולחיות ונהג בבהמה חיה ועוף דמתם לא האכל הנפש כתיב ואילו כולם בעלי נפש הם וכיון שכתבה התורה נפש שמע מינה שכל אבר הפורש מן החי אסור בין שיש בו בשר ובדין ועצמות בין שאין בו אלא בשר לבד כגון הלשון והשחול והכליות והביצים כולם אינם חוזרים בנפש ואין חילוק בין אם תחתו כולו מן חרבו מקצהו דלעולם הוא אסור דהו' כנפש שאינו חוזר :

ב וכן כשר הפורש מן החי אף על פי שאינו אבר אסור ולא משום לאו דאבר מן החי דההם מרכבה ההורה לא האכל הנפש על כרחך באבר שלם או כחצי אבר שאינו חוזר מיירי אבל שאר חזיקות בשר שאינן אבר חוזרין ואין איסורן אלא משום דבהם בשר כשהו שריפה לא תאכלו דבשהו פירש מסקמו משמע והבי פיר' בשר שנפיש ממקומו שריפה הוא ולא תאכרנן שהרי בשר זה מכהמה שלא נשחפה היא ולא מהמה לי שריפה איתה חיה מה לי חיה כסבין והרי הבשר הוא מה מה לי בכוריה מה לי במקצהה ואפילו הפירש מן הכהמה ועדיין היא בתוכה כגון שנחתך מן השחול צומן הכליות ונשארה החתיכה מונח בתוך נופה אף על פי שאין הכהמה נשרפה בו אסורה אבל אם נחתך מהעובר שלמעייה ולא יצא לחוץ אלא נשא' כתיבה כיון שאין זה מטפו עצמה של בהמ' מתר' מרכתיב כל בכהמה האכלו בדלעיל סימן י"ד :

ג אבר המדולדל בכהמה ולא נחתך לגמרי קודם שחישה וכן בשר המדולדל בה אם אינו יכול לחזור לחיותה אפי' אם לא פירש ממנו עד לאחר שחישה אסור מברבנן אבל אם יכול לחזור ולחיות אם נשחפה הבהמה מותר ועצם הנשכר כמק' שאינו עושה אותה שריפה אם עור וכשר חופין את רוב עוביו ורוב הקיפו שנהבאר לעיל סימן נ"ה מותר ואם אין עור וכשר חופין את רוב עוביו ורוב הקיפו האבר אסור משום אבר מן החי דהוי כנחתך לגמרי והבהמה מותרת ויש מחמרים לאסור האבר אפילו עור ובשר חופין אותה :

ד ביצי זכר שנתלשו ועדיין הם מצורין ככסינן אף על פי שיש בהן קצת חיות שהרי אין משריחין. ואם לא היה בהן חיות משריחין מ"מ מפני שדומין קצת לאבר מן החי שהרי אינן מחוברין בגוף נהגו בהן איסור בכל ישראל מקום ואסורין לנו שישום אל השוט הורת אכ"ך :

כו וכן איש ביהמה לכהן ומכרה קודם שהיטה לישראל את הראש ושייר כל הנוף לעצמו חייב בהלחי' ואם מכר לו הדי חייב בזרוע ואם זכר לו הבני מעיים חייב בקיבה אף על גב שכל הבהמה היא של כהן כיון שמקום החיוב הוא של ישראל חייב וה"מ שמכרם לו קודם שהיטה אבל מכרם לו לאחר שחישה פטור שבכר נפטר בשעת שחישה שהיה של כהן דמאח זוכחי הזכח כתיב וכן השוחט כהמות של נוי אצל הנוי ועשה עמו מקה והחנה שאיזה שהמצ' טריפ השאר לנוי ואיזה שתמצא כשרה יקח הישראל פטור מן המתנות דהא בשעת שחישה עדיין של נוי היא עד שהמצא כשרה :

כז השיטה בהמה לישראל חכירו תוכה על השחט ליתן מהנותיה לכהן דאסכרנן אקרא דכווכה הליא דחמנא דכתיב מאח זיבחי חובב ונתן ונוטר' מיהו ה"מ כששוחט בהמת ישראל שהיא כתחיובא ואפילו השוחט הוא כהן אבל אם ישחט בהמתו של נוי או של כהן פטור דלעולם פטור דקרא לאו מיירי אלא בכהמה של ישראל מ"מ טובת הנאה היא של בעלים שלא יתנם השוחט אלא לכהן שירצה בעל הכהמה דהיאך הלה עושה שחורה בפרתו של חכירו מכל מקום הכהני' לו דינו עם השבח וצ"ל השבח יכול לומר לו לארבעל דברים ידיר את :

כח כהן שלכר פרה לישראל ואוסר לו אני מוכר לך פרה זו חוץ מהמתנותיה הוי שיו' צריך ליהנמ' למוכר שהרי פעולם לא מכר לו המתנות אבל אם אמר לו ע"מ שהמתנות שלי אינו תנאי והמקח קיים רכול ליהנמ' לכל כהן שירצה דכיון שאמר לו האי לישנא על מנת שהמתנות שלי הלשון משמע שהמתנות היו בכלל המכר וקנאה ישראל וכיון שכאו ליד ישראל הרי הם של כהני' ואין לישראל בהם אלא טובת הנא' ליהנמ' לכל כהן שירצה הילכך אין לו כח להתנות ליהנמ' למוכר זה מנח המכר דהוי כמהנה על מה שכתוב בחורה והמהנה על מה שכתוב בחורה תנאו בשל והמקח קיים ונשארה הבררה בידו ליהנמ' לכל כהן שירצה :

כט וישראל שמכר פרה לחבירו ושייר לו המתנות חייב הלוקח ליהנמ' לכהן אע"פ שנשארו למוכר מכל מקום הנוכה על השבח שהוא הלוקח ליהנמ' אלא שצריך ליהנמ' לאותו כהן שירצה המוכר כמו שנבאר למעלה :

ל ישראל שאמר לחבירו מכור לי בני מעיה של פרה זו והיה כהן הקיבה שהיא מן המתנות כהנ' צריך הלוקח ליתן לכהן ואינו מנכה לו למוכר מן הדמי' שהרי היה יודע הלוקח שהקיבה שם היא וקנאם סתם והמוכר לא מכר לו הקיבה לקחם היטמו במשקל הישראל כך וכך ושקל לו המתנות כתובם אם הלוקח שקלם לעצמו צריך הוא ליהנמ' לכהן שהרי הנזילה היא אצלו וצריך להשיבה ומירו השבח ינכה לו מן הדמים כנגדם שהרי לא קנה אלא על פי המשקל ולא היה דעתו לקנות אלא מה שיש לו כח למוכר לשקול לו בחייה ואין הכהן יכול לתובעם מן המוכר שהוא לא ננע בהן ואינו בעל דין של כהן אלא שעליו היה מוטל ליתן והרי זה הלוקח היטמו ולכך מנכה לו ללוקח הדמי' אבל אם המוכר שקלם לו הכהן תובע אותם מאיזה שירצה רצה מן המוכר גובה שהרי הוא שקלם ונתנם ללוקח רצה מן הלוקח גובה שהרי הם בידו והלוקח מנכה לו מן הדמים והאי גובה לאו בדיינין קאמרינן שהרי הוא ממון שאין לו תובעין אלא מדין הפרטה קאמרינן :

לא נר שנתנייר היה לו פרה נשחפה קודם שנתנייר פטור אחר שנתנייר חייב פסק אם קודם אם אחר כך פטור שהמ'ע :

לב כתיב ונתן לכהן ונוטר משמע במתנת חנם ולא בכמירה או שיקבל הישראל דבר בעדס לפיכך אסור לישראל ליקח פשוט מישראל חכירו כפי שיתן המתנות לכן

סג דין בשר הנמצא ולא נודע מהו וכו' בסעיפים :

א בשר הנמצא מושלך בשוק הלך אחר הרוב דכל דפריש מרובא קא פריש אפ' היו רוב המוכרים גוים אסור ואם היו רוב המוכרים ישראלים מותר וכן בשר הגמצא ביד גוי ולא נודע ממי לקחו אם היו רוב מוכרי הכשר בעיר ישראלים מותר חתו רין תורה דכתיב אחרי רבים להטות אבל כבר אסרו חכמים כל הכשר הגמצא כין בשוק בין ביד גוי אף על פי שכל המוכרים וכל השוחטים ישראלים ואפילו ראו ישראל זה שהגוי לקחו מישראל אחר אסור וטמא נכילה או שריפה טמא או נחץ לו ויש שהריון בראה וכן נהגין ועיני לקמן סי' ק"ח והלוקח בשר והניחו בביתו אם נשלו עוף או שרץ בפניו והלך לו ונתעלים מן העין ואחר כך החזירו וכן אם נאבר ממנו וחזר ומצאו אפילו במקומו יש לאסור אלא אם כן יש לו בו סימן או שביעות עין או שהיה צהור והתום שיכול לסמוך עליו שזהו בשר שלו אבל אם הניחו בכיהו והלך וחזר ומצאו אף על פי שלא נתן דעתו אם הוא במקום שהניחו או לא אין נהגין לאוסר אפילו לו סימן בו ולא שביעות עין ואפ' כשקום שרוב השבחים גוים כיון שהוא בכיהו ולא אירע מקרה ריעות כבש' ולא מצדו שהוא הלך ממנו שריו :

ב תלה כלי מלא חתיכות בשר ונטבר הכלי ונפלו החתיכות לארץ וכא ומצא חתיכות ואין לו בהם סימן ולא שביעות עין אם הוא במקום שעופות ושרצים מצויין שם יש לאסור דשמא אותו בשר שהיה בכלי נודתו היה או שרץ זה בשר אחר הוא תלה בשר במסמרו וכצא בו במקום שאי אפשר לשיין ולחיה ליטלנו ולהניח אחד במקומו מותר ולא חיישינן שמא נתחלף על ידי גוי או אדם אחר ואפילו הניח בשוק בין הגוים אם רוב שכחי בעיר ישראלים ומצאו במקום שהניחו אע"ג דרוב איכלי בשר הם גוים אם חי הו' מותר ולא חילופי לא חיישינן אבל אם לא מצאו במקו' שהניחו כיון שאינו מביר כדון לחוש לו ואפילו הניחו עשר ומצא חטע כיון שאין לו בהם סי' או שביעות עין ששבעתי העין קודם שהניח שם חיישינן שמא הראשונים ניסלו ואלו אחריהם הם סוהו על שביעות עין זו כל אדם נאמן עליו לומר שהוא מכיר ומותר על סימן ק"ח :

סד איזה חלבים הם המותרים והאסורים לאכילה וכו' כ"א סעיפים :

א כתיב כל חלב שור וכבש ועז לא תאכלו לפיכך חייבין משום חלב אלא על אילו השלשה מינין בלבד אבל בהכה שמצא והיה בין שהורה בין שפאה חלבם ככשרם ועל אילו השלשה מינין חייבים משום חלב בין שחושה בין נכילה בין שריפה שכן כתוב בתורה בפירוש חלב נכילה וחלב שריפ' עשה לכל מלאכה ואכול לא תאכלוהו וכו' חלבו גם כן אסור מן התורה דכתיבין ליה מרנתיב כל חלב : וחלב נפל מאלו שלשה מינין ט"א כלו לו חרשו אין בו משום חלב אלא משום נכילה דלא מיקרי לא שור ולא שה שאין נקרא שור או שה אלא על ידי לידה דכתיב שור או כשב או עז כי יולד לכשוילר הוא שור או כשב ודרי זה לא נולד אלא הפילה אבל אם כלו לו חדשו יש בחלבו משום חלב טביון שכלו לו חדשו ויצא ממנו אמו נולד איקרי וס' שור נקרא עליו דשור בן ימיקרי שור וכן כבשועז :

ב אבל השוחט בהמה ימצא בה עובר לשבן ח' לשבן ט' כ"ז חי בין מה חלבו מיהר שמעתי טעם דחלב השליל פותר לפי שאין כשילי חלב המכס' אה הקרב ולכן כל חלבו פותר כיון שעיקר החלב אין בו ולל דהכל הוא דאע"פ שאין רואין בו חלב טעם בכל מקום השמלה פרוסה עליו כמו בהמה והוא חלבו אלא שעמא כמו שכתבתי למעלה בסעיף

הסוכך וסימן י"ג סעיף ב' : והוא דחלב שליל בן השעה חי פותר דוקא שלא הפריש על גבי קרקע אבל הפריש על גבי קרקע אסור דכיון דטעוין שחושה משום מראית העין כמו שנתבאר לעיל סימן י"ג אף חלבו אסור מהאי טעמא :

ג הוישית ירו למעי בהמתלש חלב מכן השע חי שנהכה והוציאו לחוץ חייבין עליו משום חלב כעל חלב בהמה נסורה דכיון שהוציאו ממנה בחייה וגם כלו לו חדשו הוי כסו לידה להקרא חלב שור אף על פי שלא נולד סקש ודוקא כשהוציאו לחוץ אבל תלכו והניחו בפני' ואח"כ שחט האם הרי זה נותר בשחיטת אמו ומותר מרנתיב כל בבהמה תאכלו דהוי כחתיכה אהרת שנהתך מן העובר והניח' בתוכה שמוהר טעמם זה כמו שנתבאר לעיל סימן י"ג סעיף שני וסי' י"ד סעיף ו' :

ד איזהו חלב חלב המכסה את הקרב כתיב בתורה בפ' וכל שהוא דומה לחלב המכסה את הקרב הוא נקרא חלב והוא שיהא תוחב קרום ונקלף פיר' שהוא פרוש כשכלה על הקרום בענין שכשנקלף הקרום נקלף עמו ואינו אדוק כל כך ושלא ידא בשר חופה אותה :

ה חלב האליה מותר ואף על גב שנקרא בתורה חלב האליה איקרי חלב סהמא לא איקרי ואין פירושו מ' טעון חלב אלא פשים שקרב לגבי המזבח בבכשים שקראו חלב שפירושו טוב כמו חלב האר' לחלב כליות חטה שג' ד' טוב האר' טוב הכליות שאין דבר טוב אלא הכורים לשם כמי שא' גבי מנישר בהרימכם את חלבו ממנו ולומדים זה מ' כתיב כל חלב שור וכשב ועז לא תאכלו דהאי שור וכשב ועז יהיה הוא דהל' למכת סתם כל חלב לא תאכלו ואנן ידעינן ד דבהמה קמיירו כדחל' כפ' קדושי' כל חלב לא תאכלו בענין הקרבנות ודבר הלמד מעניינו הוא שלא אסרה תורה אלא חלבים הקרבים לגבי מ' בבה וחי' אינה קרובה ולמה הוצרך לפרש שור וכשב ועז אלא להקישן להרדי לומר איזה חלב אסרתו לך דבר הטוה וקורבו בשלשחן אבל חלב האליה אינה טוה בשלשחן שאינו קרב אלא בכבש בלבד' ואן נקרא חלב האליה אלא האליה עצמו ושומנו אבל החלב שבאליה לצד פנים הוא חלב גמור ואסור ויש כ' ח' ח' באליה הגדלין והנמשכין וגם אוהם צריך לנקר בפני שיונקן מחלב הכליות

ו חלב שעל הנסלים וקרום שעליהם אסור והוא מחלב שתחה המתנים על שתי הכליות שבו :

ז ומרנתיב בתורה נבי שהי הכליות החלב אשר עליהם אשר על הכסל' על הנסלים משפע ולא שבהך הבסל' הילכ' כל חלב שהבכר חופה פותר פי בשעה שהבהמ' רולכת בחייה ואבריה נעים וספקים הנה והנה והחלב שתחתיהם נעמים פהכה ולפעמים מתגלה במעיה וכל מה שמתגלה בשעת ההליכה ופירוק אבריה אסור וכל מה שצא מנוסה בשעת ההליכה ואינו מתגלה פותר ולפי שאין הבל כקאינן באיזה סקום אכרי בהמה מתפרקין בחייה וגם בקצת מקומו שמתפרקין בחייה ופתגלה החלב שתחתיה כשתמות הבהמה ומהקדד הבשר ידבק בשר בבשר ומתכסה החלב שתחתיו ואינו נראה עד שיתפרק הבשר מן הבשר ואף על פי כן הרי זה אסור שאין זה חלב שהבשר חופה אותו שהרי בחיי הבהמה הוא מגולה ואין להתיר חלב שתחת הבשר אלא אם כן הכשר מקיף אותו מכל סביו ולא יראה עד שיקרע הבשר הילכך חלב שבעקרי הירכים ומחבר אותם בגנים וכן חלב שהחת ראש המתן שקורין לונכיל' ובלשון אשכנז לעדוין' והו' מחובר תחת האליה מלמעלה כל זה בכלל חלב שעל הנסלים הוא ואסור וגם הקרומים שעליהם אסורים וכן אצל חוש הסדרה כנבר הצלעות כראש הבסלים בין אותו בשר ובין פני הכשר הסמוכ' לעור יש כמין שומן והוא נקלף כהבין כמו שהחלב נקלף יש לנקר אותו כולו שהוא מתגלה

ובלבד שינקרו אותו מן הורדין שבו ויש אומרים שאין צריך אשה ממש לכך נהגו להקל למדוד בזרוע אף על פי שאינו אשה מצומצמת / דרך השבח שמושך הרקין בעודן חמיז והחלב הצריך נריר נשמש מהם ונשאר בהדור דכנתא הלבך הבא לאכול מן הדור דכנתא יגרור אורך אמה מן החלב לצד הקיבה והחלב שנסוף המעים שקורין טבחיא אין גורדין אותו לגמרי לפי שיש שם חלב טהור אלא מסירין הקרום הארוך עם חלבו שאינו רבוק עם הכרשא כשאר שומן :

יש נהגין בעגל ליקח הקרום מעל בל הדקים של הדורא דכנתא משני צדדיו ובכשב אין נהגין בן אבל הטעות אהם כיוש ליקח הבל מן הכבש כמו מן העגל משני צדדיו / גם בראש הכסלים סמוך לרפנות במקום שתולין בו הפנים של הכהמה צריך לקלוף שם קרום שהחלב המכסה את הקרב שוכב ונוגע שם / היותרת והוא הבשר המחלק וחיצין בין הריאה לכבד צריך לנקר ממנו הקרו' לצד הכבד מפני שהחלב הגדול המכסה את הקרב שוכב ונוגע שם ולצד הריאה מותר שכאותו צד אין שום חלב וכדי שלא יבואו לשעות יש ליטול שניהם וקצת הנשים משליכין אותו כולו ויש מהן שסוברין מפני שהוא כולו אסור משליכין אותו אבל אינו כן אלא כדי שלא להסרית את עצמן בניקורו נהגו להשליכו וכצד האחר של היותרת לצד הריאה אין שם שום חלב כי השמגנות שסביב הלב ושעל הצלעות בין קטנות בין גדולות ועל החזה בפנים שומן הוא ולא חלב ומותר הכל אלא שצריך להסיר החוטין הסמוכים לחזה כמו שנהבאר לעיל :

טז אין מולחין החלבים עם הכשר שבה והימלה מרתח ומכליע טעם החלב הוד הכשר ואסור אותו וסוּס שאסור החלב חפור הוא שהתורה חיבה עליו כרת יש לזהר גם כן שלא להדוח החלבים עם הבשר ואפי' בכלי שהדוח בו החלבים לא ידוח בו הכשר אפי' וכן בסכין שחתך בו חלבים לא יתרוך בו בשר :

יז ומן הדיון היה להם לשבחים להיות להם שני סבינים אחד לחתוך בו בשר ואחד לחתוך בו חלבים אבל לא נהגו כן שרוב סנקרי הכשר אין להם אלא סכין אחד ונהגו בו מפני שנותנים בגר על יריכיהם וכל פעם שנוגע הסכין בחלב מקנחין ורגילים הם לקנחו הרבה פעמים ונכון שירמד אדם לבני ביתו ש יששפו הבשר במים יפה יפה כשמביאין אותו מן ההנית לצאת ידי ספיקא :

יח אין פורשין הכסלים על גבי הבשר בעור שהחלב שעליהן חם ולא נצטנן לפי שהחלב ניטוח ונבלע בכשר :

יט אבל לאחר שנצטנן אין לחוש כדכתיב' וישמו החלבים על החזות וכן יש לנקי הבשר חוץ ג' ימים מן החלב שלא יתקשה החלב שבו ומ"מ אם לא ניקרו חוץ שלשה ימים אין לאוסרו אלא מנקרו אחר כך ושירי שכל הדברים האמורים ה"מ לכתחלה אבל כדיעבד אין דברים אלו אוסרין את הבשר שאינם מכליעים טעם החלב בבשר מכל מקום צריך להדוח ולשפשף את הבשר יפה יפה אם נעטו דברים אלו משו' מעט החלב שנתלכלך ונרבק בו ומלמדים את המכחים שלא יעשו בן עוד :

ך אין מולחין את הבשר קודם שיסירו ממנו את החוטין והקרוסין האסורין ואם מלחו מסירין אפי' ואפילו היה בהם גיד הנשה מסירו אחר שנמלח ומכשל הבשר אף על גב שגיד הנשה אסור מן התורה אין בנידין כג'ש והחוטין והקרוסין גם כן כחוטין הן ואין מפעפעין בבשר ויש אומרים שצריך להסיר כדי קליפה מן הבשר סביב הגודין והקרוסין ויש מחמיר ומצריך ששים כמו בשאר איסורים ויש להקל להתירו על ידי קליפה שהרי יש מתירין אפילו בלא קליפת על כן אין אנו צריכין להחמיר בו כל כך וגם אין לגזור בהן משום

גם כן בשעת הליכת הכהמה ואסור בין בשור בין בכבש ועז שהתורה לא חילקה ביניהם ואותו חלב שתחת הקרום העב הנשאר בראש הצלעות כחלק הפנים בסופן יש אוסרין אותו לפי שאותו קרום העב אינו חשוב להם חיפוי בשר ויש מתירין אותו מפני שמחשבין אותו לחיפוי בשר נמור :

ח חלב שעל ההמסס ובית הכוסות אסור וחייבים עליו כרת שהוא בכלל חלב המכסה את הקרב שהרי הוא פרוש עליהם כשמלה כמו חלב שעל הקרב עצמו שהוא הכרס :

ט וכן כל החלב הרבוק בכרס תחת הפריסה נהגין בו איסור / וכ'ש הקרום הפרוס עליו אלא שרבוך בכרס קצת ואינו פרוש כ"כ כשמלה מ"מ אסור / וכן המנהג בכל מקום חוץ מבני ריינס שנהגין היתר במקצת ואין מוחין בידן שכבר הורה להן זקן ובכל מקום שנהגין בו איסור דינו כשאר חלב לבטלו כששים אבל מכל מקום אין אנו אוסרין כלים של בני ריינס והואיל והם נהגין בו היתר אנן לא ניקים ונאסר כליהם :

י קרום שעל דד השחול הוא הצד העב והגם שבו חייבין עליו מפני שהוא מחובר שם לכרס ולחלב ויונק ממנו וחכמים אסרו גם כן שאר כל הקרום שעל כל השחול אפילו שלא כנגד הדד ואסרו גם כן החוטין שבו מפני טראשיהם סמוכין לחלב ויש להם מקצת ניקה ממנו לכך צריך לנקר אותם ולשרש אחריהם :

יא וכיצד משרש אחריהם בתחילה נוטל את ראש הגיד שבתוך השחול ומושך אותו ונמשכין עמו שלש חושין שבתוכו ויזהר שלא יפסקו שום חוט מהם ואם יפסקו א' מהם ישרש אחריו ויטלנו :

יב הכוליאיש עליה שני קרוסין העליזן הוא חלב נמור וחייבין עליו והתחזון והחוטין שבה אסורים מדרבנן מפני שהם קרובים לחלב ואין חייבין עליהם / ולבן שבתוך החריץ ומתפשט והולך בתוך הכוליא מוח' מן התורה שהחלב שעל הכליות אמרה רחמנא ולא שבתוך הכליות מ"מ לבתחילה צריך לחטש אחריו ולנקר אותו מ"מ ואם נצלו או נתבשלו ולא שרשו אחריהן לא אסריליהו ודווקא מה שבתוך הכוליא אבל מה שעל הכוליא לבולו עלמא אסור :

יג חוטין שבתוך אסורין דינקי מחלב ואין חייבין עליהן דחלב אמר רחמנא ולא חוטין / וכן חוטין שבעוקין אסורין והם חמש שלש מיצין ושני משמאל השלשה שבימין כל אחד מתפצל לשנים שנים והשנים שבשמאל כל א' מהם מתפצל לג' וראשו הא' מחובר לשדר' וראשי הפיצולין נרבקין תחת החזה בראשי הצלעות ואותן ראשי הפיצולין מצויין בחציו ובהמה סלפני ואי משלפי להו חמימי משתלפי ואי לא צריך לזהר לחטש אחריהם פעם דינקי מחלב ואם הם שרויין במים הוו להו כחמימי ומשתלפי :

יד הקיבה עשויה בקשת ויש בו שני מימי חלבים שמכחוץ עשויה בקשת שהוא מקיף את הקיבה מבחוץ ושבפנים עשויה כיתור ופדכתיב בקרא את כל החלב המכסה את הקרב פרכינן חלב הקיבה לאיסור וק'ל שלא ריבתה התורה לאסור אלא אותו חלב שעל הקשת שהו' אסור מן התורה מפני שהוא דומה לחלב נמור ומונה סמוך לו ויונק ממנו ומ"מ נהגו לאסור' ג"כ אותו שעל היתר ואין להקל בו :

טו וגם כדקין בתחילת יציאתן מן הקיבה עד אמה יש בהן חלב שנשם הוא אסור מריבוי דכל החלב המכסה את הקרב שהוא דומה לו וצריך לגרורו עד אורך אמה ויש אומרים שאותה אמה שריבתה התורה בריבוי דכל היא בסוף המעים במקום שיוצא ממנו הרעי הלבך נהגין לגרור אורך אמה פכאן בתחלת המעים היוצאין מן הקיבה ואורך אמה בסוף המעים שקורין טבחיא ומה שביניהם הוא נקרא שומן ומותר

משום חלב שמן שמפעפע דבל הקרומין הם כחושין ועיין לקמן סימן ק"ה *

כא השכחים נאמנו על החלב להסירו ולנקרו ופה ובשקונין מהם בשר מנוקד אין צריך לבדוק אחריו הילכך שכת שדרכו לנקר בשר ונמצא אחריו חוט או קרום מלסדין אותו ומזהירין אותו שלא יולול עוד פעם אחרת ועדיין אין מעבירין אותו שאין איסורן של חוט וקרום מן התורה אבל אם נמצא אחריו חלב נמור אם הוא כשעורה מעבירין אותו ואם הוא כזית אפילו אינו במקום אחד אלא בהרבה מקומות מכין אותו מכת מרדות ומעבירין אותו ובשעורה דווקא בטננצא במקום אחד מעבירין אותו אבל בשני מקומות אין מעבירין אותו וכשמעבירין אותו לא מתשכין ליה למזיד וחשוד לעשות כן יותר ולהעבירו כל ימיו אלא כפושע חשבינן ליה בפעם הזה וקנסין ליה ותשבתה קלה והוא שמכריזין עליו בבית הכנסת בה"ב פלוני השבח העבירוהו מאומנהו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה ויהיה חדשימים שלא יתעסק באוסנתו ואחר כך יבא אצל תלמיד חכם ויהיה לו הדיון לפי ראות עיניו ויאהר כך יכריזו עליו בבית הכנסת פלוני השבח שהעבירוהו מאימנתו מפני שנמצא אחריו חלב כשעורה כבר חזר ונתקדש כמה שיצאה וקבל עליו מה שצוה התלמי' חכם ומכאן והלאה החזירוהו לאומנתו והרי הוא נאמן לסמוך עליו ככראשונה וקידם שישימו הכזה זו בבית הכנסת אין לסמוך עליו ואסור ליקח ממנו בשר אפי' אחר חדשימים שכיון שלא הכריזו עליו וודאי לא נחתר' ולא בקט כפרה על חטאו מאת הת' ואם נמצא אחריו כזית מלקין אותו ברכים כב' הולאת' המלקות יאמר בעצמו בקול רם אני פלוני לקיתי מפני שנמצא אחריו כזית חלב והבל כמו שכתבנו אבל אם מוכר חלבים בחזקת שומן או שריפה בחזקה כשירות שמכירין עליו יותר מפני שהוא מזיד וצריך לקבל דין בפני ת' ואפי' לא שמכין לאכשוריה ואפילו עשות הנוני למכור אנונים לא שבקינן ליה עד שילך למקום שאין מכירין אותו ויחזיר אבירה שחת ידו בדבר חשוב או יוציא שריפ' מחתת ידו מאלו בדבר חשוב עיין בסימן ק"ט ; בר'א בשבת המנוקד ומוכר לאחרים אבל שכת סאינו מוכר אלא שנוהגין לו בשר לנקר אין מתימין עליו כ' בדלאו כמזיד נמור חשבינן ליה שאין אדם דושא ולא לוי' אין משחזן בשר ג' ימים שלמים בלא ניקור מפני שהחלב מתקשה כתובו וקשה להטש אחריו בכל מקום לנקר את' כ' וה' מלכתחלה אבל בדעב' מנקרין אותו מן החלב ופה וצולין אותו שהחלב אינו נבלע בכשר בצונן אבל אסור לבשלו משום הדם שבהוכי שנתקשה ואינו יוצא ע' מליחה כי אם ע' צלייה כמו שיהבאר לקמן בהלכות מליחה ;

קנקנים וחביות של עץ שגותנין בהן יין ודרך לתקנו בחלב להת חלב בין נסר לנסר שלא ינטף היין מפניו מותר הדבר לבהחלה לעשות כן שכתב החלב הוא להתרחמן היין שאינו מתפור בו אלא נקרט מיד ואינו נוהן בו טעם בלל *

סה דיני חושין האסורין משום דם או חלב וגיד הנשה ובו י' ד' סעיפים :

א יש חושין שאסורין משום דם שבהם כגון חושין שביד ושכבה וחוש הארוך שאצל החזה שבפנים ושכלהיים התחתון שבצד הלשון מכאן ומכאן ובלשון ובצואר וחושי הלב וחושי העוקץ וחושי הרקין שהם בתוך שומן הרקין כמו בית עכביש מסוככין זה כזה וקרום שעל המוח שבקרדק וחוש שאחורי האזנים והוא חומרא כעלמא וקרום שעל ל' הבצים וחושין אילו הדם כנוס בתוכם ואין מליחה כהני בהו להוציא דם אם לא שיחתכם הלה יאחר כך ימלחם שאין מלח פוציא דם הכנוס אלא דם הנבלע באברי' ובשחוחבן

ומלחן מותרים אף לקדירה ואם מלחם ולא חותכם אינם אסורים את הבשר במליחה שאין הדם יוצא מהם במליחה אבל אם כשלם בקדירה ולא חתכם אע"פ שמלחם משליכם לחוץ וצריך ששים בבשר כנגד הדם הכנוס בתוכם ונס כנגד החושין שנעשו נבילה ע' ביבשולם בדמס / ולצלי אינם צריכים לא חתי' ולא מליחה שהאש שואב הדם ופוציא כל הדם שבתוכה ויש מצריכין קליפה גם לצלי ;

ב הרוצה לצא' ידיו חתיכת חושין אלו לא יסמוך על חתיכת הבשר לבד כי פעמים שהחושין סמוכים אל העצה הרכה ונדבקין בו ואם חתך הבשר לבד שבת עדיין החושין קיימים אלא יחתוך הבשר והעצם לשנים ואז נס החושין נהנין ונעשה פתח לציאת הדם ונס לא יסמוך על פירוק האברים זה מזה כי כשמהפשטין בתוך האבר הם מהנכרכי' על לחות הבשר ושם הדם רבה ופושם צריך לחתכם ולפתחם ;

ג נף העוף הוא כיד בהכמה הילכך צריך לחתוך עצם האנפיים ולמלחם וכן עצם הלחיים בעוף כן כתב בש"ע ולא ראיהו נוהגין כן שהרי דרך העולם לכלל התנגלות ואוחז שלימא ואין מחתכין האנפיים וצ"ע על מה סמכו ואיפשר משום שיודעין שהן רכין ודקין ויוציאין על ידי מליחה אבל חושי הצואר נוטלין מיהו בדועבד אם לא הוטר רק הראש מהעוף סני שהרי נההך נס אותו החוש ונוהגין להך מן העוף הארכובה התחתונה משום שלפעמים נמצאו חושין צדומים שם מיהו בדועבד מותרים אף על פי שיש שם חושין אדומים אינם אלא שומן ;

ד ביצי זכר כל זמן שלא היה להם שלשים יום מותרים במליחה בלא קליפה אפילו לקדירה אפילו יש בהן כמו חושי' אדומין שעדיין אין בהם זרע ואין אודם זה אלא שומן ואם היה להם שלשים יום ואין שם כהן כמו חושין אדומין אסורין לקדירה בלא קליפה אבל לצלי מותרין דנורא משאב שאיב ונהגו לנקר הבצים אפילו כשהם פחוהים משלישים יום (וכן נוהגין להסיר משם גיד הגדול ולחתוך בהם חתיכות הרבה כדי לפתחה שיזוב הדם ונהגו ליקח מן הכתף הבשר שקורין דרו' ואין בו איסור רק משום מיאוס עוד נהגו בלונביל שקורין לעדוין לצלותו ולא לבשלו אבל אין כן איסור לבשלו ואפילו לכתחילה מותר לבשלו אלא שאין נוהגין כן וכן נוהגין להסיר העינונית דוודא ולהשליכו ואין בני שום איסור וכן נהגו לחתוך בין הפרפות של רגלי הכהמה ולהסיר משם בשר לבן ורק משום מיאוס ואין בו שום איסור אלא שנהגו כך קצתם משום מיאוס וקצתם משום חומרה דם בעלמא / על הגוף יש שני קרופין אחד דבק במוח וא' דבק בעצם המוח ושניהם אסורים משום דם בין בעוף בין בכהמה מיהו בחתך שיחתכם שתי או ערב סני / כל בני מעיים שהמאכל סובב בהלם אין מחזיקין בהם דם ואם נמצאו לפעמי' חושין אחרים אדומים נראים כסלאים דם חוץ מאותן שהוכרנו יש להשליכן אבל אין צריך לבדוק אח' חושין אדומי' יותר מאות' שהוכרנו שאין דרך להמצא יותר ;

ה גיד הנשה נוהג בין בכהמה בין בחיה בין בכור ואינו נוהג בעופות דכתב על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה בכף הירך ונוטר וכף פירוש בשר גבוה ועגול בכף והכי קאמר רחמנא לא יאכלו בני ישראל / את גיד הנשה הנכרך סביבות הבשר הגבוה והעגול אשר בירך והו' עצם הקוליה העליונה ומדהלה רחמנא בכף שמע פינה כל המינים שיש להם כף איסור גיד הנשה נוהג בו וכל אלו המינים יש להם כף הילכך גיד הנשה נוהג בכלם והעופות אין להם כף שהבשר שעל הקוליות שלהם עב ואינו עגול סביבות העצם ואינו רומה לכף הילכך אין איסור גיד נהג בהם :

* לבוש עטרת זהב הלכות גיד הנשה * כד

שאינו נותן טעם וכיון נמלח בין נצלה בין נתבשל עש שאר
בשר משליכו והשאר כוזה ודווקא הוא אבל שמנו וקונקנות
שבו הם רכים ואסורים העורכהם בנותן טעם :

גיד הנשה מותר בהנאה דלא יאכלו איסור אכילה משמע
ולא איסור הנאה :

יא לפיכך שולח אדם ירך לנכרי שגיד הנשה בהוכה אפי'
היא שליטה אף על גב שהירך נראה גדול יותר
כשהגיד בתוכו והגוי מחזיק לו טובה יותר בסבת הגיד
שיחשבנו למתנה טובה ער ירי הגיד אינו חושש שהרי
מותר בהנאה וכל שכן שמוהר למוכרה לגוי בין שליטה בין
חתוכה שאין הגוי נותן את מעותיו אלא על דבר שיש בו
טעם ולא על הגיד :

יב והגוי מילי שנותנה לו בין שליטה בין החוכה כשאני
ניתנה לו בפני ישראל דליכא למיחש שישראל אהר
יחזור ויקחנה מן הגוי שיחיש שמה טריפה היא אבל אם נהנה
לו בפני ישראל אם אומ' לגוי שהיא כשרה לא ינהנה לו כשהי'
חתוכה אלא אם כן ניטל גידה שיש לחוש שמה ישראל זה
שוראהו שזונהה לגוי ושימע שאמר לו שהיא כשרה סבר
שנטל גידה קודם שזונהה לו ויקחנה מידו ויאכלנה עם גידה
שכל ירך שנוצא מהחת יד ישראל מחותכה כדרך שחוחקין
אותה פנקרי הבשר הוא כחוקת שנטל גידה אבל כשנוהגים
לו סתם אפילו בפני ישראל יכול ליהנו לו אפילו חתוכה
שהיש' לא יקחנה מן הגוי שע"כ יחוש לה שמה טריפה היא
כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ג ויש אומרים דכשזונהה
לו חתוכה אפילו אין נותנה לו בפני ישראל אחר לא יאמר לו
שהיא כשרה משום נביכה דעה הגוי שהגוי יאמר אחר שזרה
בה ישראל זה והקנה עד שראוי לו נחמה לוי וחזיק לו טובה
יותר ואיכא נביב' דעת ולא דמי לכשנותנה לו שליטה דהתם
הגוי איהו דמטעי לנפשיה ואין הישראל אומר לו כלום
שמטעהו בו :

יג ק"ל רוב מצויין אצל ניקור מומחין הן הולכך מי שבא
מעלמא וניקר כל הירך והשלים ניקורו והלך לו ואין
אנו יודעים אם הוא בקי בניקור אם לא ואין כאן מי שהוא
בקי בניקור להראותו לו אם הוא מנוקריפה אם לאו מותר
שאנו תולין לומר שזה הוא בקי בניקור וניקר יפה רוב
מצויין אצל ניכר מומחין הן מיהו אם יש כאן מי שהוא בקי
בניקור נכון להראותו לו כיון שזה אין מכירין אותו אם הוא
בקי אם לאו :

יד השבח נאמן על גיד הנשה כדרך שנאמן על החלב
מיהו אין לוקחין בשר מכל טבח שישחט לעצמו
ומוכר אלא אם כן הוא נאמן ומחזק בכשרות :

סדר

הניקור בקיצור ועיקר טעמו יתבאר
לך ממה שכתבתי עד הנה בדיני
חלב ואשר עוד יתבאר בע"ה בדיני הדם שיבואו
אחר זה :

הניקר את הבשר מתחיל ברא' ומחככו ומוציא המוח ומעביר
הקרום שעליו ואחר כך מעביר הקרום שתחת המוח הדבק
בעצם ונוטל הלחיים בידו ומהת' בסכין מצד הלשון ומצי' גיד
א' ומחקה מצד השני ומוציא גיד א' ומחקה בסכין תחת שורש
בלשון ומוציא ממנו חוש של דם ויודד מים לגרנת למקום
שחיטה ומוציא משם שני נידין אחד מצד זה סמוך לבש' ושני
מצד זה סמוך לבשר והם חושין אחרי שאינם נחמכים בשע'
שחיטה והאי שצריך להוציאה ה"מ כשלא הפריד הראש מן
הגוף אבל אם הפריד הראש מן הגוף כבר כל החושין מן
הללו נחמכו ונפתחו ואין צריך שוב להוציאם כי דמס יזוב
לחין בעת המליחה וכל זה יעשה גם כן בעוף שנמצא הכל

ו ואם לפעמים נמצא בהמה או חיה או כוי שאין להם כף
עגול ועוף שיש לו כף עגול בכלהו אזלינן להוטרוא
ואפרינן ליה פספיקא דפסיקא דאורייתא להימרא וכבהמה
חיה או כוי אמרינן שמה כמין שיש לו כף תלה רחמנא ואע"פ
שזה אין לו אזלינן לחימרא בתר מינו ואסור ובעוף שיש לו כף
אמרינן שמה בכף תלה רחמנא והאי נמי יש לו ואסור אף ע"פ
שמינו אין לו מיהו אין צריך לבדוק אחריו אם הוא עגול
סומכין על הרוב שאינו עגול :

ז ואינו נוהג כשילח הנמצא בהמה כיון שאינו טעון
שחיטה דניתר כשחיטת האם כדלעיל סימן י"ג סעיף
ב' מדכתיב כל בהמה האכלו ואם הוא טעון שחיטה מדרבנן
בנותן בן טעם חי שהפרים על גבי קרקע גם איסור גיד נוהג
בו מדרבנן משום מראית העין ויש אומרים דנוהג בבן טעם
חי אפילו לא הפרים על גבי קרקע אלא שכלו לו חדשיו ויש
להחמיר :

ח ונוהג בין בירך ימין ובין בירך שמאל דסתם ירך אמר
רחמנא ומשמע שניהם ואין לחמוה מאי שנא דנכי
פנתות לעיל סימן ס"א סעיף ב' אמרינן שנותנין לכהן זרוע
הימין פרכתיב הזרוע בה' דרשינן הזרוע המיוסן והבא גבי
גיד הא גמי כתיב הירך בה' ולא דרשינן הירך המיוסן דלא
דמי דחתם ה' שיותרת היא דה' למכתב ונתן לכהן זרוע וגו'
לכך דרשינן ה' הזרוע המיוסן אבל הבא ה' אינה מיותרת
כי מילת ירך קאי על מלת כף ונכול לומר הירך כלומר באיזה
כף אמרתי בכף של הירך לאפיקי כף אחר שבבהמה במקום
אחר וודאי הרבה מקושות יש בבהמה שהבשר עגול כמין כף
וצריך הכתוב למעטם ולומר בכף של הירך ואם לא היה כתוב
בה' הרבקות היינו יכולין לשעות ולפרש לא יאכלו בני ישראל
את הגיד אשר בכף ר"ל לא יאכלו שום גיד שיש בבהמה
במקום שיש כף דהיינו בשר עגול וגם כל גיד שיש בירך אפי'
במקום שאינו כף לא יאכל לפיכך הוצרך התורה לכתוב כאן
ה' הרבקות להרביק מילה כף במלת ירך לתת הכדל בכף ול'
באיזה כף אמרתי בכף של הירך ולא בכף אחר ג' אי נמי
הבא דרשינן נמי ה' א' וילפינן מינה שאינו נוהג אלא בגיר
הפנימי הסמוך לעצם והוא על הכף ממש כראמרינן בסמוך
ויהיה פירש הירך בה' היריע לום הגיד שהוא ידוע שמתפשט
בכל הירך והוא אשר על הכף ממש וקים להו לתול שידעין
בלשון הקדש יותר מינו שזה הוא קרוב יותר למידר' מן זה ה' א'
לפי פשוטו מלמידרש מינה הירך המיוסן אבל גבי הזרוע
שכתבה תורה ה' מיותרת לא מצאו למדרש מיתורא דה' א' רק
הזר' המיוסן ולא דרש אחר ושני נידין הם ככל ירך א' פנימי
סמוך לעצם ואחר חיצון סמוך לבשר ושניהם אסורים וצריך
לחטט אחריהם אלא שהפנימי אסור מן התורה דבכף הירך
אמרה תורה שהוא הפושט בכל הירך וגם היא על הכף ממש
והחיצון אסור מדרבנן שאינו על הכף אלא תוך הכף ואינו
פושט בכל הירך וגם בפנימי אין אסור ממנו מן התורה אלא
מה שעל הכף בלבד דאשר על כף הירך אמרה תורה אבל מה
שימעה ממנו ושלמטה ממנו עד סופו אינו אלא מדרבנן
וקונקנות שבשניהם אסורים מדבריהם דגיר אמרה התורה
ולא קונקנות וצריך לחטט אחריהם ושואנס גם כן אינו אסור
מן התורה דגיד אמר רחמנא ולא שומן אלא שיש קדושים
הם ונהנו בו איסור וכשינקר את הירך יחתוך ראשי
העצמות שבירך החלה וישליכם שבהם ראשי הנידון יש
ושרשם מחוברים ואח' כך יחתוך צומת הנידון שצומתים שם
כל גירי הארובא האמצעית ויוציא כולה עד שלא ישאר
אפילו כחוש השערה וישול' וחוטין שבשוקין וישול' השמנני'
של הגיד כולה :

ט גופו של גיד אינו אלא כעץ שאין בו טעם ואף על פי כן
אוסרתו התורה על כן אינו אוסר הערובתו כפלישתו

עם כל אותם חוטי המעורבין עם אוהו חלב עד שמתנק' יפה יפה מקום שהחלחולית קבועה בו מחלב וחוטין וכל דבר • ונוטל הסכין וחותר באליה ומציא ממנה חוש שמהליק לב' ומסטיק החוש מעיק' האליה עד קצוהה מאותן פני' המקושיין על יריני הבהמה מפני שאותן החוטים יונקי' מחלב הבליות ואח"כ נוטל הסכין וגורר מאותן הפנים גופן אית' החוטים והם מקומות גבוהים קצת וגורר אותם עד שישתוה מקום נכהות החוטים עם מקומות השפלים שביניהם ולא ישתיר לכל פני האליה לא בשר ולא שמנונית אלא גוררין יפה ופוסק הירך האחד ומפרק בסכין במקום שיש הזכרות בעצם שבו ניד הנטה וחותר הזכרות והנקבות ומשליכו מפני שיש בהם קצת משרשי החלב ונס הבשר שבצדדין מנקרו יפה יפה מכל מיני חוטיין וחלב שבו ומן ניד הנטה שבו וכל החוטיין והחלב הניכרים שם למרא' העין ואח"כ נוטל העצם האמצעי שפסק הזכרות מקצהו ונוקר החלב ומיני החוטם ממנו וחותר בסכין גדול הקצ' השני בסכין לעצם של שוק מפני ששרשי הגיד נקשרים שם ונמצ' העצם האמצעי מחוץ משני צדדיו ואף אותו עצם שהוא סמוך לו חותר בסכין גדול אורו המקום הסמוך לעצם זה שהזכרו ומפושט אחר חוטיין קטני' שהם קנוקנותיו של ניד הנטה ומסיר ג'כ התיבות קטנות של חלב ששם ומעביר אותו ניד אחר הנמשך מקצת עצם האמצעי עד קצות השוק והוא הנראה לעינים וכן לירך השני וכל גידין שבירך אסורים בין צליון בין מבוטלין קצהם משום חלב וקצהם משו' ניד הנטה הולך צריך לנקר אותם יפה ולהוציא כל החוטיין וכל החלב שבירך ואי אפשר לפרש ולהבינם הולם בכתב אלא בכראית העין כמנקר בקי ומומהה ומחז' בכשרות ואחר הניקר אוכל את הירך בין צלוי בין מבוטל • ע"כ סדר הניקור סבעל העימור • וי"א שצריך להסיר גם כן חוטיין שאחרי האזנים משו' דם וישלו גם החוטיין שברואה והריאה יבקע בכל ספספון ומספון קודם שיכשלו כדי שלא יתאסף דם שבו בחוץ הסמפנות ויש להחמיר • ויורד לרגלים וחותר מעט מן השלפיים כראשן כדי שיש' הדם וחותר בין השלפיים' אותן חוטיין המלאין דם ;

בו כמו בבהמה • ואחר כך חותר את החזות לשני צדדים מאותו בשר אדום הסמוך לחזה מוציא חוש של דם שאוחז מקצה החזה עד קצהו וכן מן החזה השני • ונוטל הסכין ומחלק בין הכתף לגוף ונוטל את הזרוע ואת הכתף ומהחיל מראש הכתף באמצעיתו ומחתך ומוציא גיד עבה ולבן וסוליד הסכין ומחתך הזרוע עד קצותיו עד שימשיך ויוציא כל הגיד שאוחז משפת הכתף הסמוך לשדרה עד קצות הירד וצריך לשקוע הסכין יפה עד שיעקר אותו הגיד והחוטיין הנמשכין ממנו מעיקר יובשעה שהול' החלק בין הכתף לגוף צריך לשקוע הסכין בשפת הכתף סמוך לשדרה ויעקר שורש גיד הזה • שהזכרו למעלה ששם השורש שלו ומציא מצד הכתף מלמעלה חוש אחד וכן לכהף השני ונוטל הירד ומהתך בו ומוציא ממנו גיד אדום ואינו נמשך למעלה כי מדהובמרת הירד ומחתך מצד הירד ומוציא משם גיד אחר שהוא כמוך לעצם הירד • ואחר כך מהחיל במקום סיום הגיד שמוציא מן החזה ומקלף כידו אותוקרום שעל הכסלים שאסור משום חלב וגם החלב שתחתיו צריך לקלף שיש אסורין אותו • וכשמקליף נראין ראשי החוטיין שהן ככסל שאיסורה גם כן משום חלב והן ג' מינין ושנים משמאל ג' שמינין מהחלקין לשנים שנים • ושנים שמשמאל לשלשה שלשה נוטל ראשי הגיד בידו ומישר ובהיותו חם הם נמשכין מאליהן אבל אם הם צונן צריך לפשט אחריהן וקולף הקרום של הצר הכבד במקו' שהחלב הגדול שוכב שם וגורר אותו חלב שהח' בשר המהנים ומקלפו יפה יפה משני צדדי הבהמה ואחר כך פעביר בשר המהנים שקורין בלע' לונביל' ובלא לעדו' ויין וגוררו יפה משני צדדין ונהגין שאין לאוכלו אלא צלי ולא משום שיש בו טום איסור לאוכלו מבוטל אלא שאין בו טום כשהוא מבוטל שיעקר טעמו הוא בעלי הולך אין לאסור לא אותו ולא העורבהו כשבטלו אותו וצריך לררר ג'כ אותו השום הנקלף בסכין כמו חלב שהוא נמשך הצלעות בראש הכסלים והוא בין אותו הבשר וכן פני הבשר הספוכים לעור • ואחר כך מחתך העצם המתווך בנהים מפני ששורש החלב תחת המתנים קשור שם ומסיר כל הנכהות עד שישתוה עם הכשר כדי שלא ישתיר בו משרשי החוטיין ובשר המתנים כלום כי שם שרשי חוטי החלב מעורבין ומסוככין זה בזה ואי אפשר לנקר ולכך יחתוך כל בשר המתנים שם שלא ישאיר שום חלב דבוק שם וחוזר לבני מעיים ומושך אותן במקום שהן קבועין בו ומציא ראשיה' של בני מעיים באותו החלחולית המסונפת ומחתך אותה החלחולית עם אמה מבני מעיים ומשליכו האמה משום חלב והחלחולית משום שאינו ראוי לאכילה ומנקרין את הכנתא פבל החוטיין שבה משום דם וניטל הרר רכנתא ומקלף מעליה קרו' של חלב וכל חלב שעל הקיבה ושעל הכרס ובינת הכופות והמסס וקרום טעמו גם החלב שדבוק תחת הפרסה הכל מעבירין משום חלב ונוטל המחל ומקלף מעליו קרו' עם החלב שעליו ונוטל ראש הגיד שבתוך המחל ומושך אותו ונמשכין עמו ג' חוטיין שבהובם וכולן אסורים משום חלב ונוטל חלב ומחתך האזני' ומשליכין משום שיש בהן חוטיין הרבה מלאין דם ואי אפשר לנקרן ואחר כך קורעי שהי וערב ומוציא את דמו ונוטל את הבליות ומעביר החלב שעליהם ומנקרין יפה יפה ונוטל הסכין ומחתך ומעביר קרום שיש על כל אחת ואחת ומחתך בתוך הבלויה ונוקר אותו שורש של ניד שתוך הכוליא כמו שהוא עם קצותיו הנראין מבחוץ וכן לכולי' השני ונוטל את הכצים ומעביר קרום שעליהם משום דם וממשיך את החלחולית השנית שבראש הכרכשתא וקולף קרום של חלב שעליה עם אותו חוש של דם מקצה אל קצה ונוטל הסכין ועוקר כל אותו חלב הסמוך לחלחולית מכל צדדין מעיקר האליה עד מקום שיעקר ממנו בשר המתנים שקורין לונביל' שהזכרו למעלה

סו דברים האסורים משום דם ובו עשרה סעיפים :

- א** כתיב וכל דם לא האכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה וחייה בכלל בהמה וכן שמאה וכן שהורה הייבין עליה משום דם דהא כתיב וכל דם וכן כוי הייבין על דמו ושליל אע"ג דחלבו כותר כלאמרינן טעמא לעיל סימני' ג' סעיף ב' וסימן ס"ד סעיף ב' דמו אפור ולא דמי לחלבו דלא אתי בכל בהמה תאכלו להרודה כדאיתא לעיל סי' ג' סעיף ב' • אבל דם דגים וחגבים מותר דהא לעוף ולבהמה כתיב ;
- ב** ודם ביצים אם ידוע שהוא מריקום האפרו' חייבין עליו כמפני שהאפרוח נוצר ממנו הרי הוא כדם בשר נמור אבל אם ידוע שאינו מריקום האפרוח אין חייבין עליו אלא שחכמים אסרוה וכשהוא מריקום האפרוח כל הביצה אסורה דשדי תיכלא בכלה כלומר נתפשט הקילקול בכלה וכשאנו מריקום האפרוח זורק את הדם ואוכל את השאר ;
- ג** ומקום ריקום האפרוח נחלקו בו הפוסקים ולפי דעת רובם היו דינא הכי כשנמצא קורש דם בחלמון בכל מקום כמנו וכן אם נמצא בח'בון בקשר ונפשט ויצא מעט חוץ לקשר כל הביצה אסורה דשמע' דהא דם ריקום דשדיא תיכלא בכלה ואם נמצא בחלמון שלא בקשר או אפי' בקשר ולא נתפשט חוצה לו זורק את הדם ואוכל את השאר ואין חילוק בין ביצה שאינה בת יומא לשהיא בת יומא ואע"ג דבת יומא לאו בת ריקום היא לא פלוג רבנן • והדם הזה במקום

מראית העין שהרואה יאמר דם בשני גמור הוא אוכל לפיכך
 אם ניבר שהוא מדנים כגון שיש בו שקשקים מותר ;
 ודם אדם גם כן אינו אסור מן התורה כמו דם דגים
 וחנכבים וילפינן ליה מדכתוב אך את זה לא תאכלו ונזכר
 שמה הוא ודרשינן זה שמה ואין דם מהלכישחים שמה אלא
 שהור אי נמי מדכתוב נבי דם לעוף ולהמה משפע הא דם
 אדם מותר מכל מקום אם פירש שמנו אסורה חכמים גם כן
 משום מראית העין לפיכך אם נשך הככר בשניו ויצא דם
 משניו על נכי הככר צריך לגורנו אבל שכין השנים מוצאו
 ואינו חרש ; וכל דם דגים ודם אדם הואיל וסדינא שרי
 אינו אסור הערוכות ;

סז כמה דברים האסורים משום דם ובו נ' סעיפים :

א בדם הכהמה וחיה ועוף נמי אין איסור כרת אלא בדם
 הנפש שהנשמה יוצאת בו שכן כתוב בפירוש בתורה
 ונתתי פני הנפש האוכלת את הדם והכרתי אותו ונזכר כי
 נפש הבשר בדם היא ונזכר ע"כ אמרתי לבני ישראל כל נפש
 מכס לא תאכל דם ונזכר הרי שלא תלחה התורה איסור כרת
 אלא בדם הנפש אבל שאר דם האברים לא אסרה כרת מכל
 מקום כיון שריכותה התורה לאוין הדבה בדם מרבינן גם כן
 שאר דם האברים שהם בלאו וה"מ כשפורש מן האבר ויצא
 לחוץ דומיא דדם הנפש אבל בעוד שהוא נבלע באבר ולא
 נעקר ממקומו מותר ;

ב לפיכך מותר לאכול בשר חי בלא מליחה אף על שזמו
 עידנו נבלע בתוכו והוא שידחנו היטב מן הדם שעריו
 שהוא פירש מן האבר ויצא לחוץ וגם שלא יהיה בו מהחושש
 שהדם בהם שהדם שבו חושין הוא כבנוס ועומד בפליו וכא"ו
 פירש דמיו ועל סימן ע"ו ;

ג וכיצא לחוץ נמי לאו דוקא שיצא לחוץ לגמרי אלא אפילו
 נהעידר לצאת ופירש בתוך החתיכה ממקום א' והחזק
 ונבלע במקום אחר אפי' באותה חתיכה עצמה ולא יצא לחוץ
 אלא שנצטרך בחתיכה פירש קרינן ביה ואסור הילכך השיב
 מפרקה של בהמה אחר שחישתה קודם שהצא נפשה אסור
 לאכול מבשרה חי אלא אם כן מלחו יפה יפה לפי שהדם
 מתעורר לצאת בשעת שהיטה וכשיזכר מפרקה מחמת
 יסורי השכירה אין בה כח עוד לזנק להוציא דמה שנחנוד
 כבר לצאת ונאסר והזר ונבלע באברים ודוקא חי אסור
 לאוכלו אבל ע"י מליחה יוצא ומותר אפי' לקדורה אחר שמלחו
 ולצלי מותר אפי' בלא מליחה דנורא משאיב שאיב דמו והוא
 שנצלה כל צרכו דאם לא נצלה כל צרכו יש לחוש שמה נשאר
 בו מזה הדם שנבלע בו לפיכך יש להחמיר לכתחילה ולהחבו
 ולמלחו אפי' לצלי אע"פ ששאר בשר לצלי מותר אפי' לא נמלח
 ולא נצלה כל צרכו היינו משום שמה שנשאר מן הדם כתוכו
 חוץ דם האברים שלא פירש אבל כאן הרי יש בו דם שכבר
 נהעורר לצאת בשעת שחישתה שאסור כאילו פירש ולכך יצולנו
 יפה יפה הילכך יש לזהר כשישחטין את הכהמה שלא לקרב
 מיתתה ע"י הושתט סכין בלכה מפני שעי' השחיש כבר מתה
 ואין בה כח להתאנח ולהוציא כל דמה מת שכבר נהעורר והרי
 הוא חזר ונבלע באברים ושמה יאכל ממנו צלי ולא יצולנו יפה
 ויכא לדיד איסור דם ; ובדם האברים נמי לא אמרן שהוא
 אסור מן התורה אלא כשפירש ע"י שחישתה או שהיטה שנסחש
 ממנו דומיא דיציאת דם הנפש וכהאי נזונא אבל דם הפורש
 על ידי מליחה או על ידי כישול אינו אסור מן התורה אלא
 מדרבנן שלא אסרה תורה אלא דם הראוי לזרוק על גבי
 המזבח דכתוב כי נפש הבשר בדם היא ואני נתתיו לכם על
 המזבח לכפר וגומר ; ודם מבושל ומלוח אינו ראוי לגבי

שאינו אסור כל הכיצה ולא שרי תיכלא בבולה אינו אסור
 משום שעמו שלא אסרה אלא משום מראית העין הילכך אם
 נצלה הכיצה ואח"כ נמצא דם בחלבון שלא בקשר או בקשר
 ולא נתפשט הוצה לו זורק את הדם אפילו לאחר צליה ואוכל
 את השאר ואם הוא ספק אם היה על החלבון או על החלמון
 או אם נתפשט חוץ לקשר שאין הקשר ניכר אחר צליה יש
 להחמיר ולאסור אותו מספק דשמה הוא דם ריקום שאסור
 מן התורה וכבר נהגו כאילו הארצות להשליך כל כיצה
 שנמצא בדם בכל מקום שימצא בין על החלבון בין על
 החלמון ;

ד ביצים הסרופות בקערה ונמצא דם על חלמון של אחת
 מהם ואפילו יאחו החלמון שנמצא עליו הוא כולו שלם
 ולא נשרף עדיין ורקיהו אפי' כולן אסורות דכיון שנשרפו
 בקערה החלבון שהוא דק מתערב ביחד ונאסרו כולן אם אין
 בהם ששים כנגד כל אותו הכיצה וה"ה אם נמצא בין החלבון
 שהם אסורים הכל דשמה היה על הקשר של חלבון של אחד
 מהם ונתפשט ויצא לחוץ היה והוא דם ריקום וכיון שנשרפו
 נתערבו כולן ונאסרו אבל ביצים השבורות בקערה ולא
 נטרפו ונמצא דם על חלמון של אחד יפה החלמינים הכשרים
 כל אחד ואחד בפני עצמו והם מותרים וישאיר אותם אשר בה
 הדם בקערה עם כל החלבונים ויורקם אם נהערכו ואם נמצא
 בחלבונים בקשר אפילו של אחד מהם וחוצה לו הרי החלבון
 כולן אסורים אם נתערבו ואין בהם ששים והחלמוני השרמם
 כולם מותרים דאף אם אותו החלמון של הדם ביניהם הוי
 כמו יבש ביבש דחד כתרי בטל וכל זה דוקא דידעינן שהיה
 הדם במקום האסור אבל אם ספק אם היה הדם במקום
 האסור יש להתיר אפילו כל החלבונים אע"פ שנתערבו ואין
 בהם ששים והואיל וכשהן שלימים חד כתרי בטל אפי' כדאי
 אין להחמיר בספק תערוכותו ;

ה ואם נמצא דם בכיצה במקום שאינו אסור את כולה ולא
 זרק הדם ושרף את הכיצה בקערה עם הדם עד שנתערב
 כל הדם עם הכיצה ולא נשאר רישומו ניכר אף על פי שאין
 בכיצה ס' כנגדו הרי זו מותרת שלא אסרו זה הדם אלא משום
 מראית העין וכיון שנתערב שלא מדעת אינו אסור הערוכותו
 ואין להקשות אם כן גם אפילו כשהיא בעין והא מותר כיון
 שהכיצ' מוכיח עליו כמו נבי דם דגים כשהקשקש מוכיחים
 עליו כמו שיתכאר לקמן בסימן זה דטאני דם ביצים שלפעמ'
 נמצא בדם שהוא אסור אפילו מן התורה כגון בחלמון ובקשר
 חלמון כשנתפשט חוצה לו הילכך נזרו בכל הדמים שנמצאו
 בהן כשהוא בעין אבל כהערוכותן לא נזרו והוא שנתערב
 שלא מדעת אבל נתערב מדעת אסור שלא יכאו להקל כן
 ויאוכלו אפי' בעין ;

ו ואם הוא במקום דשרי תיכלא בבולה ושמוהו על החמין
 להצטמק כיון שאין חושב במקו' הכיצה כל החמין מותר
 שאינו אסור אלא כדי קליפה ובקליפת הכיצה עצמה סני ;

ז ביצים שאינם נולדים מן הזכר אלא מדספנא מארעא
 אינם מגדלים אפרוחים לעולם וכל דם שימצא בהן בין
 בחלמון בין בחלבון בין בקשר בין שלא על הקשר אינו דם
 ריקום שהרי לא נוצר מהם אפרוח הילכך אפילו ישבה עליה
 תרנגולת כמה ימים עד שמוזרת וגם נמצא בהם דם אפילו
 בקשר וחוצה לו או בחלמון זורק את הדם משום מראית העין
 ואוכל את השאר מי שאין דעתו קצה בהם ;

ח ביצים צלויים כותר לאכלן אע"פ שאינם יכולין לברוק
 אם יש בהם דם סמכין על הרוב שאין בהם דם ואין
 צריך לברוק אפילו אוכלו כשהוא רך עיין בסימן פ"ו ;

מיהו כשעושים מאכל מביצים נוהגים להחמיר ולברוק אם יש
 בהם דם ;

ט דם דגים אע"פ שהוא מותר אם קצצו בכלי אסור משום

יעבירם על האש חמיר הנה והנה שלא ישהא במקום אחד הרבה ויתקמם ביותר :

ד והא דאמרין שאין אסור ממנו אלא רמוח והקרום המ בצלי אבל אם בשל הראש בקדירה שלם ולא הוציא מוחו הכל אסור וצריך ששים כנגד כל המוח וקרומו שבכישל אי אפשר שלא יפלוט הדם שכמות והקרום על הרמוח ויכנס בכל הבשר ואע"פ שנמלח הראש קודם שבשלו המלח לא הוצי' הדם שבתוך קרום המוח וחושין שבו שהם צריקין תתיכ' ומליחה לקדירה כדלעיל וגם הדם שנמטח עצמו לא פלט ע"י המלח שעצם המוח הפסיק בינו שלא נכנס לשם כח המלח ואין חילוק בין עוף לבהמה בדיון זה שגם בעוף אף ע"פ שאין העצם כל כך קשה כמו בבהמה מכל מקום קורי' שזיזוב דמו ויפלוט ממנו מתבש' המוח ברמז שגם המוח ארץ ומתבטל מהרה ואוסר הראש עד ששים כנגד המוח ובעלייה המוח לבד אסור כמו בבהמה :

ה הרוצה למלוג או לחרוך את הראש ברפין צריך לחתוך חושין שכלהי' קודם מלינה ואם לא חתך הקרום יעצמן אסורים שהם מלאים דם כמו שנתבאר למעלה וידית בית השחיטה היטב קודם מלינה וחריכה שלא יהא בו שום דם שלא יכנס הוך הבשר וכן בעוף ואף על פי שדרך האש לשאוב הדם הני מילי דם הבלוע הוך הבשר אבל דם בית השחיטה קרוש הוא על הבשר ודם קרוש שעל הבשר אין האש שאובו אלא אדרבה מקליעו בתוכו וכמעט חוס' ווא נבלע :

ו כשמלגין הראש או הרגלים אין צריך למלחן התלה רק אח"כ וררוצה למולחם תחלה קודם המלינה סני ליה בהבי שאין השערות מעכבין הדם מלפלוט ואין צריך לחזור ולמולחם אחר המלינה וכן נוהגין ועל סימן ע"א :

ז כשמיטין הרגלים על האש להסיר שערן והשלפי' צריך לחתוך ראשי השלפים ויניח החתך למטה כדי שזיזוב הדם דרך שם ואותם המסתקרים ומולחן אותן תחלה קודם המלינה וחוזרין וזולחן אותם גם אחר המלינה הוא משיום שמליחה ראשונה היחה כנגד השלפים ועל השער וקושישין ששא לא נכנס בכשר רק מעט וכן הראש וגם במליחה הראשונה צריכים לזוהר להניחו במלח כשיעור מליחה שיתבאר בסיומ' שאחר זה בס"ד שאם לא יעשה כש עור מל ח' תחלה יש לחוש ששא יפלוט קצה דם במקום אחד ואחר כך כשימלחם שנית יחזור ויבלע אותו המקום שכבר פלס דמו מכל מקום אין צריך למולחו תחלה ואם מלחם תחלה כהוגן ולא חוז' ומלחן שנית אחר המלינה יש סתירין ויש אוסרין ונוהגין להקל אפי' לבתחילה עיין לקמן בס"ד ע"א :

ח ואם נמלחו הרגלים ולא נהתגו ראשי הפרסו' לזוב דמן יש סתירין ויש אוסרין מה שבתוך הפרסו' משום דמה שבתוך הפרסו' הוא כנמל' בכלי שאינו מקוק' אבל מה שבחוץ לפרסו' פוהר ולא דמי למולח בכלי שאינו מקוק' שאוסרין גם מה שחוץ לציר בסיומ' שאחר זה דשאני הרגלים שמונחין לאורכן ואין מה שבתוך הפרסות מונע לצאת מה שבוץ לפרסות וחני' נהוג והוא הדין אף הטמינס ברמזין יש לאסור מה שבתוך הפרסות אבל בהרוך שער בעלמא שמעבירו על האש ומשנה מקומו חמיר הכל מותר :

ט מותר למלוג רנוגולת שלימה כרמץ להסיר הנוצות או להכהבה משוריו הנוצה שעליה טאין בה פקו' שיתקבץ שם הדם כמו בראש והוא שדייה בית השחיטה יפה יפה שלא יתבטל דם השחיטה שהוא בעין ויבלע בכשר וכלבו שיהיה שלא ישדגה תוך האש כל כך שזולב הלב והכבד להתחמם ולהפליט דם בתוך גופו וכן שלא יבלע דמה בבשרה על ידי חום האש והמ' כשרוצה לבטלה בקדירה אח' כך שמה שנבלע ע"י

מזבח ס"מ הואיל והחמירה התורה הרבה בדם וריבקה בו לאוין הרבה החמירו הנמים ג"כ הרבה אפילו בדם מבושל ושלוח כמו שיתבאר לקמן בדיני מליחה :

ך חתיכת בשר שהוא אדום קיוהר וניכר שנצרר בה הדם קחבת מכה אותו הדם כבר נהעורה לצאת ע"י הכאה וחזר ונבלע בתוכו ונקרש ונתקשה ואינו יוצא ממנו על ידי מליחה עד שיעשה לו פתח לצאת והוא שיתכנו ואחר כך ימלחנו יפה יפה קודם שיבטלנו בקדרה ויא' משעם זה יש להתמיר לקלוף בית השחיטה או לחתוך כאותו בשר קודם מליחה הואיל ונצרר הדם שם בשעת שחיטה אבל לצלי מותר אפילו בלא חתיכה ומליחה בין בשעור בין על גבי נחלים שהאש שואב הדם :

ס בשר חי שלא נמלח שנהנוהו בחומץ כדי להצמית דמו בתוכו אם נתאדם הבשר זהו סימן שנעק' הדם ממקומו ונתערב בחומץ וחזר ונבלע בכשר הילכך החומץ אסור וגם הכשר אסור לאוכלו חי אלא בצלי ואפי' בלא חתיכה ומליחה או לקדירה וצריך חתיכה ומליחה ואם לא נתאדם הבשר אז ודאי נצמית דמו בתוכו ולא נעק' ממקומו והבשר קוהר לאוכלן ה"גם החומץ מותר :

ץ חומץ עצתנו בו בשר פעם אחת להצמיתו לא יצמית בו בשר פעם אחרת לאוכלו חי לפי שכבר השש כחו ע"י הצמיתה ראשונה ואין עוד בו כח להצמית וכיון שאין בו כח להצמית הדם שבתוך הכשר יוצא הדם כך הבשר בשריות החומץ וחוזר ונבלע בהוכו ונאסר החומץ וגם הבשר אף ע"פ שלא נתאדם הכשר כך ל' פירושו הא"כ למה לא יצמית בו בשר פעם אחרת דמשמע שיש בו חשש איסור ומאי חשש איסור יש בו אם יצמית הדם בפעם אחרת מה בכך לא ינע הבשר מאילו לא הצמיתו כלל שהרי מותר לאכול בשר חי בלא מליחה ובלא חליטה כדאיתא לעיל קע"ב ב' אבל חומץ שלא חלטו בו כלל מותר לחלוט בו אע"פ שאינו חזק דביון שלא חלטו בו עדיין קוה' דפירו' יש בו ומצמי' את הדם בתוך בשר אע"פ שאינו חזק . מירו' אגן אין בקיאין בחליטה זו לפיכך נוהגין שאין מצמיתין שום בשר קודם מליחה ואין לשנות המנהג וס"מ בדיעבד מותר עיין לקמן סימן ע"ג :

סח דיני מלינת הראש ועופות וכו' טו' סעיפים

א השומן את הראש כרמץ לצלותו צריך לכיון שהוא בית השחיטה למטה כדי שזיזוב הדם דרך שם אויעשה נקב מפולט בעצם המוח וירפוך הנקב למטה וזיזוב הדם דרך שם :

ב הניחו על הצדדין ולא עטה בו נקב מפולט המוח והקרום אסורין לפי שהדם מתקבץ בהוך הגולגולת ומתבטל המוח בהוך הדם הניחו על נחדינו ונעץ בו קנה או דבר אחר בתוך הנחירים כדי שיהיו פתוחים לזוב הדם דרך שם מותר ואם לא נעץ בו שים דבר המוח והקרום אסורין אבל שאר בשר הראש מותר שעצם הקדירה אשר המוח מונח בתוכו מפסיק בין הדם והבשר ואפילו קליפה אין צריך : ולכתחילה נוהגין להתמיר שלא לצלות שום ראש שלם אפי' רוצה להניחו אכית השחיטה ס"מ חיישינן ששא יתהפך אצדדים / וגם ישול ממנו המוח קודם המליחה ומולחו בפני עצמו ועל סימן ע"א וע"ב ז"כ :

ג יש מי שאומר שלא נאמרו דברים הללו אלא לצלותו (אבל אם אין סניחה על האש אלא כרי להסיר שערו לבד אפי' הניחו על הצדדין ולא נקבו מותר דבשיעור מועט כזה אין המוח שבתוכו מתבטל ברמז ויש אוסרין אבל נוהגין להקל דשנוהגין קצת להתמיר ואין מתירין אותו אלא על קט וחזן שאין בהם חמימות כל כך לבשל הדם ומכל מקום

* לבוש עטרת זהב הלכות מליחה והדחה * בו

שבמכו לחוץ וחוזר ונבלע כתובו ע"י הבישול או פירש עצמו מסקום למקום תוך החתיכה על ידי הבישול ומיד שיתפרד וידעזע ממקום תולדהו היו דם האברים שפירש שאסור הולכך אסור לאכול בשר בכיטול עד שימלחנו היטב קודם הבישול כי קים לן שטבע המלח הוא להוציא כל הדם שבתוך החתיכה שהוא מחמם ומרתיה את הבשר והדם שבתוכו זכ לחוץ : וזהו שדר המליחה מרח הבשר ההלה משום לכלוכית הדם שעליו שאותו הדם נתמצה ונסתח לחוץ ע"י חתיכת הבשר ואם ימלחו אותו כך בלא הדחה יפגע בו המלח מיד ויחמם אותו ויבליעו ויכניסו לתוך הבשר בחזקת כח המלח עד שלא יהיה אז כת כמלח לחזור ולהוציאו שאין טבע המלח אלא להוציא הדם הנולד ונוצר תוך החתיכה אבל דם בעין שנבלע תוך הבשר אין טבעו להוציאו ואם הדיחו השבת אין צריך להדיחו עוד ואם חתכה רטבת חתיכת גדולות וחזר הוא כביתו וחתכו חתיכות קטנות או שחך שלפי הרגלים אחר ההדחה צריך להדיחו שהרי אנב דוחק דסכינ' נפחט דם בין החתכים שהתך הוא כביתו :

ב ואם מלחו ולא הדיחו תחלה יש אומרים שאין לו תקנה עוד לאתו בשר אף אם דייגו וימלחנו פעם אחרת שהיו ודאי לא יצא דמו הנבלע כתובו על ידי המליחה ויש מתירין אותו שאומרים אנב שיפלוט במליחת דם דדיה פלוט גם כן דם הנבלע בתוכו ואנו נוהגין להחמיר מיהו בהפסד מרוכה או בערב שבת ואי אפשר להכין אחר יש לסמוך על הסתירין בשר שהודח ונמלח וקודם שהודח את המליחה נמלח שנית אינו נאסר בכך ולא אמרינן שהמלח הסנייבליע בחתיכה הדם שעליה שיצא סכת המלח הראשון דכיון שהמלח הראשון עודנו עליו עדין הוא טרוד לפלוט וכיון שהוא טרוד לפלוט אינו כולע מכח המלח הסניי ולא דמי לדם רוחח בעין שנשפ' עליו וכשדיחו בתחלה ישרה אותו במים בכדי חצי שעה כדי שיתרכך הבשר ויוציא דמו נקל במליחה ואחר השרייה ידיחו יפה ואחר כך יניחו שעה קטנה קודם שימלחנו כדי שיטפטפו המים טעל הבשר ולא ימסו את המלח שלא יהא כוח להוציאו ולהפליש את הדם : בשר חפל שהוא מלא קרח ובפור ואין ראוי למלחו כך עד שיפילו תחלה הקרח ממנו ורוצה למחר למולחו משום כבוד אורחים מותר לשרותו במים חמין בכלי שני ואף על פי שהוד סולדת בו דכלי שני ככהאי גונא דבר שהוא קר מאד ודאי אינו כבשל ואף אם יבשל מעט יוצא הדם אחר כך על ידי צלייה או מליחה ואנב שיפלוט דמו יפלוט דם הבלוע בו אבל אם אחר שטרה כדי מליחה הושם בקדירה חמה קודם הדחה וכלע כעש מרמו שעליו יש להסחפק בו דשמא כיון שפליש כל דמו ואחר כך חזר ובלע מעט שוב אין צלייה ומליחה מועלת לו כיון שאין לו אנב שיפלוט דמו בו :

ג וסולח בכל מלח שירצה בין דקה בין נכה אבל לא בדקה מן הדקה בקמח ולא בנסה מן הנסה בדקה מן הדקה לא מפני שהוא נימית ונמסה בליחוח' שעל הבשר ויחלש ויפסד חזקו וכחו עד שלא יהא לו כח להוציא דם ונסה מן הנסה לא שאינו נדכך בבשר ונושר ונפול מן הבשר כשהופך את הבשר ואינו עושה פעולתו שהוא אם אין לומלח אחר מותר למלוח אפילו בדקה מן הדקה :

ד וצריך ליהן ולפור המלח על החתיכה מכל צדדיו שלא יסאר מקום פגני בלא מלח עד שלא יהא ראוי לאכול עם אותו המלח ואינו צריך להרבות עליו יותר מזה ואין חיוק בין חתיכה עבה לדקה שאם כן נתת דבריך לשיעורין אלא הכי קים להו לרבנן דכל חתיכה שמולחין בכל צדדיו יש כח באותו מלח להפליש כל הדם שבתוכו ואפ' היא עבה היכה ועופות צריך לשלחם כבחוז ומכפניס והיא לכהחילה אבל כדעכד שלא שלחם אלא בפניס או בחוז וכן חתיכות בשר

ע"י חום האש מסתך בו הדכה ואינו יוצא על ידי מליח' אבל לצלי אין לחוש שכיון שהאש מבליעו האש מפלישו וככולעו כך פולשו' ואם אינה שלימה אלא שפתחה הוציאה בני מעיה תחלה צריך שידייח' גם בפני' היטב קודם שיהבהבנה לפי שהגוף מלא דם ואין כח באש להפלישו לחוץ ומבליעו בתוך הבשר ואפור ואין נוהגין עכשיו למלח כלל ברמץ אפ' תרנגולת מיהו אם עכר ועשאו בעוף הראש מלוג אסור והטאר מותר ובכהמה לא נאסר הראש כולו רק הקרס והשוח אם לא הניחו על בית השחיטה או אנהיריו ולא דך ביה מדי ואם לא הדיח בית השחיטה או טאר דם בעין שעליו צריך ליטול או לקלף מקום הדם והטאר מותר :

ה אין מולגין נדיים וסלאים ועופות בכלי ראשק אלא אם כן ניקר החלב ומלחם משום דם מפני שהבלי ראשון מבשל והחלב והדם מתכשלי עם הבשר וגם לא יערה עליהם סכלי ראשון שהעירוי מבשל כדי קליפה ומהו אם עירה עליו דילו בקליפות העור ובעוף אם עירה עליו אם היה ראש העוף למעלה כשעירה עליו או אין צריך קליפ' שהנוצה מניחה עליו לפי טמקום חיבור הנוצה בעוף הוא לצד מעלה וכשמערה על העוף למעלה הרוחחין נוחלין על היצוני הנוצה ואינן עוברים לעור כלל אבל אם היו רגליו למעלה בעת העירוי או שהיה מונח על הצדדים צריך קליפה ולא פיקרי עידרו אלא כשלא פסק הקילוח מכלי ראשון כשננע למטה בבשר אבל אם פסק כבר לא פיקרי עירו ואינו מבשל אפ' כדי קליפה :

ו ובכלי שני לכהחילה לא ימלוג שאע"פ שאינו מבשל מ"מ מבליעו ומפליש מעט אבל כדעכד מותר :

ז הילכך תרנגולת הרבה שנמלגו יחד בכלי שני ונמצאת אחת מהן שריפ' לא נאסרו האחרות וכן אם לא הדיחו כיה חטויטה ומלגו בכלי שני מותר כדעכד :

ח מים ספילגו בהם יש לזהר שלא לחזור ולהרהרתיים כדי למלוג בהם פעם שנית או להדיח בהם קערות שהרי כבר נאסרו מן הדם שנחתערב בהם במליגה ראשונה :

ט נר או שפתח שבבית ישראל שמלגו עופות ולא ראה הישראל אם בכלי ראשון או בכלי שני אם הגוי יודע בטיב יהודים ויש טם נער או נערה שיועד' בטיב הענין אף על גב שלא ראוהו שרי משום דהגוי מירחת ועשה כהונג ועיין לעיל סימן ס"ט :

י תרנגולת שנמלגה בכלי שני בקערה חולבת אפילו הקערה היא בת יומא הכל מותר הכלי והתרנגולת דהא כלי שני אינו מבשל וחוקא שעירו המים תחילה בכלי ואח"כ טמו התרנגולת בתוכה שכבר נצטננו המים בכלי או שהיה ראש התרנגולת למעלה ועירו עליו להוך הכלי שהנוצה שניגה שלא בלעו המים מן התרנגולת ולא אסרו הכלי אבל אם לא היה ראש התרנגולת למעל' ועירו עליה ועל הכלי יש אומרינן הכלי שהמים בלעו מן התרנגולת ונכלעו בכליו יש שתיירין מפני שכבר נצטננו המים כשנשפכו על התרנגולת קודם שהניעו הכלי אבל ההתנגולת כיון כך צריך קליפה' אין להחזיר התרנגולת למי מליגתה לאחר שהוציאה בתחלה דשמא כלי שני מבשל כדי קליפה וכפעם ראשונה לא היה קפידא כי היו הנוצות מניגות אבל לאחר שנמלגה ונשרו הנוצות לא יחזירנה ואם החזירה מותרת כדעכד :

* דיני מליחה והדחה ובו כ"א סעיפים *

א אף ע"פ שדם האברים שלא פירש מותר ומותר לאכול בשר חי עם דמו שבתוכו בתולדתו כמו שנתבאר לעיל שכל מקום בשמבשלין הבשר בקדירה ע"י הבישול יוצא הדם

לבוש עטרת זהב הלכות מליחה והדחה

ליחלוהית דם ויש מחטירין / ולכתחלה יש ליחזר לכ"ע אפי' כבשר יבש ואפילו במים שהיו סולדת בהם אסור להדוות בלא הדחה אחרונה :

גוי או נזיה המשתמשין בבית ישראל ושמך הכשר בקרירה אחר המליחה ואין יודע אם הריחזהו או לאו אם יודע הניי מנהג ישראל ויש שם בבית שום ישראל יוצא ונכנס ואפילו הוא נער קטן אלא שהוא בן דעת יודע כשיב הדחה סופכין על דבריו של גוי להחזיר אם אומר שהדחתו שאפילו לא ראהו הישראל היוצא ונכנס סמך הניי מירחת שם יבא ויראהו ועושה מעשהו כהוגן ועוד שדרך הניי להקפיד ולעשות כל דבריו בנקיות / זהו נקיות' שפדחתו אח' שנה לכלך הבשר כמלח ודם וכודאי הדיוט ומכל מקום אהאי טעמא לחוד לא סמכין אס לא טיש גם בן ישראל יוצא ונכנס בין גדול בין קטן / מיהו אם מיחה לגוי שלא יריחו בלא רשותו והוא עבר על דבריו אסור דהא תזינ' דלא מרתת מקפיה שהרי עבר על דבריו ואין לסמוך גם כן על דבריו של גוי אבל אם אין שם ישראל בן דעת יוצא ונכנס ולא מיחה בו כלום והגוי מסיח לפי תומו שהדחתו כדרכו יש כתיבין ויש אסורין שאין גוי נאמן לא להחזיר ולא לאסור אפילו במל' אלא לעדות אשה בלבד דמשום עיגונה הקילו ויש להקל בזה דחששה רחוקה היא :

בשר שנתבשל בלא מליחה צריך שיהא ששים בקרירה לבטל כל אוהו הבשר אע"פ שאין בו איסור אלא משום דם שבתוכו מכל מקום לא ידעינן כמה דמא נפיק מנייהו ואם יש ששים כנגד כל הבשרא התבטיל שבקרירה מותר אבל אוהו החתיכה עצמה לעולם אסור שהרי ע"י הבישול דם שבתוכו פירש ממקום למקום והוי כאילו פירש לחוף ואסור אוהו החתיכה ושכב אין לו היתר אף על גב דאפי"ט לסוחטו אסור ולא דמי לצלי בלא מליח' דהתם מיד כשנתעורר הדם ע"י האש לצאת האור שואבו כולו לחוף ולא נשאר ממנו כלום בתוכו ומה שלא נתעורר עדיין הוא במקושו והוי דם אכרי' שלא פ"י אכל הכא כבישול דרך הביטול' היא בן התוליד דם שבתוכו אנה ואנה ואינו יוצא לחוף ויש מחטירין גם אוהו החתיכה שאומרים שעל ידי הביטול יוצא גם כן כל הדם ומיד שיצא נתבטל בס' גם כן ושוב מה שחזר ונבלע אינו אסור ובעל הצורך כגון לכבוד שבת או אורחים יבולין לסמוך על דבריו המקילין :

בשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא מליחה נתייבש דמו כהונו ולא יצא עוד ע"י מליחה שאין כח כמלח להוציא דם שנתייבש אבל כשישימוהו בקרירה לבטל יתרכך הדם ויצאו להך הקרירה ויאסור אותו רכך אין לאוכלו כבשר אלא יצלה אותו ויאכלנו צלוי שאף אם לא יצא כל דמי בצליה הוי דם האכריס שלא פירש ומותר ולא יבשלנו אחר הצלייה דשמא לא יצא ע"י הצלוי' כולו וע"י הביטול יצא ויצא' הקרירה מיהו אם ברעעבר בשלו אחר הצלייה אין לאוסרו בכך שאנו תולין לומר ע"י הצלייה יצא הכל / אבל אם מלחו אהר רג' ימים ובטלו אסור אפילו ברעעבר לפיכך אין לשרות כשרג' ימים בלא מליחה אף על פי שרוצה לאוכלו בצלי דתיישבין לתקלה שפא ישתכ ויבשלנו :

ואם שרו אוהו היטב במים הך הניי ימים בכדי כ' שעות או יותר כבר נתרכך הדם שבתוכו ויכול לשרות משעת השרייה עוד שלשה ימים אחרים פחות חצי שעה ואחר כך יחזור וישרנו שלא יתקשה דמו וכשר נתבטל וספק אם הוא תוך שלשה ימים אם לא כספק זה אזלינן לקולא שהיה דרבנן בשר ששהה ג' ימים מעת לעת בלא מליחה ואחר כך נתערכה כאחרונה בטל הוא ברוב ומותר למולחם כולם ולבטלם ולא אמרינן דכיון שיש לו היתר בצלי הוי כמו דבר שיש

שלא מליחם אלא מצד אחד מליחה יפה מותר אם שהה כרי מליחה ויש אסורין אפי' ברעעבר והבי נהוג אם לא לצורך ערב שבת או אורח' שיש להקל ודוקא כשכבר נתבטל כך אז אין לו תקנה אבל אם יא נתבטל ערייניש לו תקנה והוא זה שאם הוא תוך י"ב שעות שנמלח הצד האה' יכול לחזו ולמלוח הצד השני שלא נמלח עדיין ויבשלנו אח"כ שבין שהוא הך י"ב שעות עדיין רך הוא שאף אם יבלע הצד הנמלח מן הצד שלא נמלח יחזור ויפלוט בכה אותו הסלח ואם הוא אחר י"ב שעות לא ימלחנו שהצד הנמלח היא יבשה שכבר הוציאה כל דמה ותבלע מן הצד שלא נמלח ולא תחזור ותפלוט דליכ' גזב שתפלוט דמה כו' אבל יכול לצליתו דנורה משאב שאיב ואין הצד שנמלח בולע מן הצד שלא נמלח :

ה' וחתוכה שנמלח' ואח"כ חתכה לשנים אין צריך לחזור ולמלוח מקום החתך שהמלח מושך כל הדם שבתוכו : ושיעור שהייתו במלח נוהגין העולם לכחלה לשהותו שעה שלימה דבכה קים לן שאין לך החתיכה גדולה ואפי' גוף שלם שלא יפליט כל דמו כשיש א' ואין חילוק בין חתיכות קטנות לגדולות כדי שרא לתת דברינו לשיעורין מכל מקום כשעת הרחק כגון לכבוד שבת או לכבוד אורחים די לנו בשותיות במלח בכדי שיעור מהלך מיל בארם בינינו שהוא כמו שלישי שעה פחות חלק אחד מל בשעה דודאי יוצא דמו בזמן הזה ואם לא שעה כשיעור זה והוי"ט בקרירה וכשלו הרי זה אסור שנתבשל כדמו :

ז' ואחר ששהתה שיעור מליחה ינפץ המלח שעל הבשר היטב או ישמטנו במים היטב קודם שישים אותו בכלי להדחתו כדי שלא ישאר עליו מהמלח ואחר כך ישמנו בכלי וידהינו שני פעמים ראשונה להעביר מותר המלח והדם שעליו וסנייה להעביר לחליות המים המעורבים בדם שנשאר בו וישטוף הכלי שרוחצין בו בין רחיצה לרחיצ' והניפין הראשון או השנייה הראשונה הוא משום שאם ינחמו בכלי בעוד כל המלח בו הבשר הוא חס חסמה כח המלח שעליו ויש להוש שמה ויחמנו המים שבכלי ויחזור הדם ויבלע תוך הכשר : ח' מיהו אם שמו בכלי תחלה ולא ניפץ המלח או לא שטפום במים אין לאוסרו ברעעבר כי המים שבכלי מחלישין כח המלח ולא חשיב עוד כרותה לאסור ועל' יזהר להשים המים תחלה בכלי קודם שנית הבשר בתוכו כדי שמיד שיניח בו הכשר יתישו המים המלח שעליו ולא יניח הבשר תחלה בכלי בלא מים שלא יחזור ויבלע הדם שעליו תוך הבשר מיהו אם נתן הכשר תחלה בכלי ואחר כך המים אין נאסר בכך שבין שהבשר כבר שהה במלח שיעור מליחה ואין שם אלא מעט דם שבמלח וגם לא שמה הרבה עד שנתן המים עליו אין לו שהות לבלוע ואין חילוק בין אם הדוותו בכלי כשר או שריפה או חולבת דהא המים ציננים הם ואינו בולע ואפילו אם אין שם עלא מעט מים המבטלין כח המלח אינו חשב עוד כרותה ואפילו הכלי חולבת או שריפה מלובלך כאיסור מותר :

ט' ואם נתבטל הבשר כך בלא הדחה אחרונה צריך שיהא ששים בקרירה כנגד המלח והדם שבו שגם המלח נעשה חתיכה דאיסורא ואם יש בקרירה כל כך כמי אוהו החתיכה שנמלח לא הודח הבל מותר דודאי איכא ששים נגד המלח שעליו שהחתיכה עצמה ודאי יש בו ששים נגד המלח שעליו ואי ליכא ס' בקרירה נגד המלח אפילו לא הושם רק בכלי הכל אסור דמאחר שיש שם מלח וציר אפילו בכלי שני מבטל וכל זה מירי שלא הודח כאחרונה כלל אבל אם הודח אפילו פעם אחת ונתבטל כך מותר ברעעבר / ובשר יבש שנתייבש כך כמלחו הראשון שנמלח למוציא דמו והגיתוהו לייבש בלא הדחה אחרונה יש מקריין בו שאפילו ששים אינו צריך אם בשלוהו כך בלא הדחה דכיון שנתייבש לא נשאר עליו שום

לבוש עטרת זהב

הלכות מליחה

שיש לו מתירין דאפילו באלף לא בשיל דכל כה"ג לא מקרי דבר שיש לו מתירין דלא שייך דבר שיש לו מתירין אלא כשיש לו מתירין ממה שנאסר ממנו והכא מצליה לא נאסר מעולם ואפילו היתה חתיכה הראויה להתכבד בשלה היא כרוב כיון שאין יצורה מחמת עצמה אלא מחמת דם הבלוע בה וכן הדין בנחשבל בלא מליחה ואחר כך נתערכה באחרות שמוהרת :

טו בשר הסילוכך בדמים ונשרה במים יום שלם מעת לעת יש אוסרין לאוכלו מכושל משום שעל ידי השייחה יצא הדם שבתוכו וחזר ונבלע בו ולא יצא טוב ע"י מליחה אלא על ידי ביטול ויאסר אבל בצליה סותר דנורא משאוב שאוב אף על גב דשאר דם הבלוע לא פלט אפילו על ידי צליה שאינו הכא שלא נבלע כל כך בחזק אלא על ידי מים קרים ונחלים לחזור ולפלוט על ידי צליה ויש אוסרין אפילו לצליו ואם יש ששים במים שנשרה בהן נגד החתיכה אף על פי שהור הדם ונבלע בו כבר נתכשל הדם שיצא בשרייה ומוהר אפילו על ידי ביטול :

טז אין מליחין אלא בכלי מנוקב או על גבי קטיים וקספין או במקום מודרן בענין שאם ישפך שם מים יצאו מיד ואם מלח בכלי שאינו מנוקב או במקום שלא יוכלו המים לזוב מיד הרי כולע הכלי את הציר המעורבת עם הדם שהוא רותח מכת המלח ונאסר הכלי להסתמש בו ורתח אחר כך שיחזור ופליט לחזק מה שיסתמשו בו ואם נשתמש בו ורתח אם הוא דבר ננוכ סני בקליפה במקום שנגעו ואם הוא לת כבשר רותח שיני אפשר לו בלא רוטב קצת יא דסני לו גם כן בקליפה ויא שצריך בכדי נטילה שהוא יותר מדוי קליפה ואם הוא לת נמור משערי' בס' כנגד הקליפה ויא שכולו אסור שהרי צריך ס' כנגד כל הכלי משום דהסכין כל הכלי כרותח כיון שישורו מחמת מליחה אעפ"י שהורה אחר המליחה עדיין חייב עיסור בו ואסור הכל ויא שאפילו בצינן אסור להשתמש בו בלא הרהר לכתחילה ואם נשתמש בו בענין בלא הרהר דיתם מה שנשתמש בו משום השמנונית שעליו שנדבק בפה שנתחמש בו :

יז אבל אם הוא מנוקב מותר לאכול בו אפילו רותח דדמא משיך שרין ולא נבלע ולא נדבק בכלי ויש אוסרין ברותח הילכך מנהג כשר הוא למלח על דף מודרין שהוא מותר לכך או בכלי מנוקב המיוחד לכך דף שלא הוחלק ברהיטות ואינו מוכח במודרין הרי הוא ככלי שאינו מנוקב שהרי יש בו נומות שלא יוכל הדם לזוב ממנו ואם הוחלק ברהיטות אעפ"י שמנח בשיהולא במודרין חשיב בכלי מנוקב הואיל ויכלין המים לזוב ממנו בקלא :

יח ולא יצליח לבר אסור בכלי שאינו מנוקב אלא אפילו להניח בשר מלוח קודם שהורה על גבי בליים שיני מנוקב אסור שהיו ובלוע בבשר כמו שנתבאר למעלה והכשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב אסור לאוכלו אפילו צלי שהציר והדם שיצא ממנו ע"י המליחה שהיא כרותח מחמת המלח וכיון שאין לו מקום לזוב לחוץ בכלי שאינו מנוקב הרי הוא חוזר ובלוע לתוכו והוא כאלו נתבשל בדמיו ושוב אינו יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה כד"א בששה בכלי שאינו מנוקב כשיעור שיחננומים על האש ויהיה לו להרתוח אבל אם לאשהה כ"כ אין אסור ממנו אלא כדי קליפה במקום שנגעו בכלי ובשהה נמילא אסור אלא מה שבתוך הציר אבל מה שחוץ לציר אינו אסור אלא כדי קליפה במקום החתך ואפילו אם יש בה שומן לא אסורין שע"י השומן מפעפע בכולה שבין שהדם עצמו אין דרכו לפעפע גם השימן אינו אסור אעפ"י שדרך השומן לפעפע אינו מליח את הדם עמו אלא במקום שבת הדם ויכול ללכת ולהתפשט מצד טבעו ושכע הדם הוא שאינו מפעפע ולא ידע בה דבר הנאסר לאסור יותר ממה שאוסר אותו ויש

אוסרין כולו אפ"י מה שחוץ לציר ואפ"י מיד שלא ד שאינו מנוקב כשיעור המבואר לעיל אוסרין אותו שחתיכה שנמלחה ונפלה בתוך ציר של איסור אינו מה שממנו בתוך הציר הבא כולה אסורה ושעמא דשא בחתיכה שנמלחה ופליטה כל דמה שלא חזר ובלע ארז שבתוך הציר ולא מה שחוצה לה דדם אינו מפעפע ד אבל הכא מיד כשמלחו הכשר מתעורר הדם שבתוכו ו

ופירש מקומו ומחמת שהכלי אינו מנוקב המקום הוא ד ואינו יכול לצאת ונשאר בתוכו במקום האחר שבא ו וכיון שלא היה יכול לצאת נתקשה מיד במקומו ושוב י יוצא לא ע"י מליחה ולא ע"י צליה וכיון שפירש מקומו כאילו פרש לחוץ ודם האיברים שפירש אסור וכן נהנין באילו הארצות ודווקא אותה החתיכה התחננה המונחת למטה בכלי ונונעת בציר אותה חתיכה כולה אסורה אבל שאר חתיכות שעליה הנמלחים עמה ואינם נוגעים ו אינם נאסרים מזו אף על גב שננועים בה ודכילי האי אין מונע הדם מלצאת והכי נהנין מהואם לא מלחו כל צרכו אלא מלחו מעט בכלי שאינו מנוקב כגון צלוי אפ"י שיש לאוסרו בכך אלא סני בהרחת הכלי והבשר ויירך כך לחזור ולמולחו וכלבד שלא נשהה בראשונה במלח יו שהייה מועטת שאם שהה איפשר שבמליחה מרובה מעט די לחתיכה גדולה לכל צריכה שמה שמלח מעט בשעה אחת יוציא מלח מרובה בחצי שעה ושמאר מרובה חשיב לגבי חתיכה זו ואסור את הכשר ואת הכר נסכו אפילו לא שהה אלא עד שנראה מעט סימן צ"א :

יט הבשר לאחר ששהה במלחו כשיעור מל דה אין צריך לשום אותו במים ורהיטות כדי לו ולצמות מותר הדם שנשאר בתוכו שלא יצא דק"ל הואיל ושהה כדי מליחה כבר יצא כל דמו אף על פי שאינו רויץ שאפילו אחר ששהה כדי מליחה עדיין הרוטב שיוצא ממנו מאדים מכל מקום אינו דם אלא מיהל בעלמא הוא וחמר בשר מקרי ואינו אסור הילכך מותר לשום אותו בקדירה אפילו במים קרים ולבשל כיון שהורה :

ך מיהו בשר שנמלח ושהה כדי מליחה ואחר כך נתנוחו בכלי בלא הרחה אחרונה ושהה שם עד שנהמלא מציר אדום וכן חתיכת בשר שנפל לחוץ ציר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה אין להקל בו להתירו לכתחלה ויש אוסרים אפ"י בדיעבד כדי קליפה והכי נהנין ודוקא מה שמנח חוץ הציר אבל מה שחוץ לציר מותר וכן אסור לאכול מבשר שנמלח עד שידחנו יפה יפה ואע"פ דשהה כשיעור מליחה ואסור לחתוך ממנו בסכין קודם שידחנו ויש מתירין לחתוך בסכין הכשר לאחר ששהה שיעור מליחה דאין מליחה לכלים וכן עיקר דמותר אבל הסכין צריך הרחה אחר כך או נעיצה בקרקע אם נתייבשה עליו הציר ואפילו קודם ששהה שיעור מליחה אין האיסור משום בליעת הסכין אלא משום שיצא דם בעין על הכשר מחמת דוחק הסכין לפיכך אם רוצ' להתכו ולהדירן שם היטב לחזור ולמולחו מותר אפילו לא שהה שיעור מליחה חתיכת בשר שנפל לחוץ גניית שיש בה הרכה מים שרצו בהם בשר שאינו מלוחה ושוב מלחו על גבי אותה גניית כמה התיכות בשר ורלפה פלישת הציר בתיך אותן חפים מותר הוא לכתחילה כיון שאותו הציר מעירב בהרכה מים לא הוי כרותח אף על פי שאין ששים במים נגד הציר מכל מקום כבר התישו כח הציר דלא ליחשב עוד כרותח וכן בשר שנמלח ונפל במים שנתאדמו מחמת דם שהדחיק בהם בשר אין לאוסרו והא דאמרינן שאין על הציר לאחר ששהה במלח דין דם רותח אף על פי שאין ששים במים נגד הציר מכל מקום דם כלומר " אפילו שר אבל לענין כשר בחלב

אם הדגים מונחים על העופות מוהרים אפילו נמלחו יחד דם אינו מפעפע מלמטה למעלה ולא גרע מחתיכי המונחת בציר דמה שלמעלה מן הציר שרי מהאי טעמא וכן אם לא הניח דגים אצל העופות אלא לאחר ששהו העופות במלחן שיגור מליחה אף הדגים מותרים א"ע ששיניהם מלוח' והא דאמרינן שאם הדג הפל והעופות מלוחים אסורים היינו דווקא שהדג פלט כבר דמו והודח אבל אם עדיין לא פלט דמו ולא נכתיב מעולם מותר דאגב שיפלוט דם ידיה יפלוט ג"כ הדם שבולע מן העופות כמו חתיכה שנפלה לציר קודם מליחה שמוהר מהאי טעמא כמו שיתבאר לקמן סי' זה ועיין לקמן סימן צ"א באיזה מליחה אמרינן דהוי כרותח . מותר למלוח דגים בכלי שמלחו בו בשר ולא אפר' בחר דניחוי דגים פולט הכלי ובלעי דגים שאין טבע רמיה להפליט דם הבולע בכלי אבל בכלי הבולע משאר איסורים אין להקל למלוח בו דשאר איסור מן הסהרך יותר מדם הבולע ובלע בכזה שנפלט בתוכו ואפשר אפי' כדעב' יש לאסורו מיהו אם הוא כלי שמשתמש בו במיד במים חמין מותרין הדגים בלא קליפה שהמים מתייבשים כח האיסור בכלי ואינו יוצא ע"י מליחה עוד :

בשר שחוששה שמלחו עם בשר שריפה וכן דגים טמאים ושהורו' שנמלחו ביהד אפי' בכלי מנוקב הכשרים אסורים טאע"פ שהכשר אינו בולע דם שהרי הוא מלוח ושרוד לפלוט וק"ל אידי דשרוד לפלוט לא בלע ה"מ נבי דם דמשריק שריק אבל ציר של נבלה חזק הוא ונבלע חוץ הבשר אפילו בשעת שרידחו לפלוט וציר של נבלה אסור מן התורה דילפינן לה מקרא דרשמיאס לרבות צירן ורוסבן וקיפה שלהן וכ"ש אם הפריפה מלוח והכשרה אינה מלוחה ומנחמים זה אצל זה

שהכשרה אסורה מיהו אינה אסורה אלא כדו קליפה שאין נגיעה תחת דמליחה אסור יותר מכדו קליפה ואפילו נגעו זה בזה מיהו אפילו לא נגעו זה בזה אלא שמונחים סמוכים זה לזה בכדו שפליטחו של זה נגע בזה יש לאסור ג"כ בכדו קליפ' אבל אם דשהור מלוח והממא הפל הרי אין הטמא פולט אלא מעט במקום שנגע במליחה הילכך אפילו נוגעים זה בזה מותרים בהרחק בעלמא בלא קליפה והואיל והכשרה פולטת הרבה שררי היא מלוחה מכל צדדיה והשריפה אינה פולטת אלא מעט שאינה נוגעת במלח אלא במקום שנוגעת בכשרת אין כח באותו מעט לבלוע בבשר השרוד לפלוט ואין כדניס אלו חילוק בין אם הכשרה מונחת למעלה והשריפ' למטה או איפכא דלא נפקא מינה בזה אלא בהרחה מהכת חוס האש שאז אד העשני הולך מן ההם לקר ויש בו לחלק בין עילאה נכר לתתאה נכר כמו שיתבאר לקמן בע"ה בסימן ק"ה אבל רוחה דמליחה לא שייך בה להלק כן :

והא דאמרי' דאינו אסור אלא כדו קליפה היינו כששתיהן כחויט' אבל אם א כהן שמינה אפילו אם חתיכת השרפת כחושה וחתיכת הכשרה שמינה מפעפע האיפור ככולה וצריך ששים ואנו נוהגין לעולם להצריך ששים כרותח דמליח' כמו ברוחה סתמ' בישראל ואין נוהגין כשיעור קליפה כלל בין בדגים ועופות שמלחו יחד בין בשחושפה ושריפה שנמלחו יחד מיהו אם שהו במ"ה הכשרה והשריפה כשיעור מליחה קודם עצנעו זה בזה ואח' כה נהערכו ונגעו זה בזה במקו' שיש הפסד מרובה וצורך סעודה מצוה כגון ברית מילה וכה"ג המקיל לא הפסיד ואפילו אין שם ששים מותר משום שבמח גדולים סבירא להו שאחר ששהה כשיעור מליחה כבר פסוק כהו של מלח ואינו חשוב עוד כרותח ובשעת הדחק יש לסמוך עליהם אבל בעניין אחר אין להקל כלל :

מותר לשהות בשר במלחו זמן רב כמו שירצה ולא אמרי' שמתא לאהר ייפלוט כל צירו חוזר ובלוע מלח לחותית של

ה' דין בשר מלוח ואוסרת את הנכונה אם נפלה זשמוהו בכלי חולבת אוסרת את הכלי וצריך ס' אם הכלי אינו בן יומו ויש בו ליכוד צריך ס' נגד ס שמי בו מעט מים והניחו שם הבשר נעשו המים סורא שהרי הם בלועים מבשר וחלב וצריך ששים מים הרוצה למלוח ולאכול בצלי בלא הדח' עושה ע' לדב' שעל המלח שהאש שואב הרס ומונע את ידע את הדם כד'א במלחו ומעלהו מיד על האש :ל אם שהה במלחו קודם ששמוהו על האש כבר ו את הדם ונאסר לפיכך אין לצלותו עד שיריחנו צולה ואוכל' המנהג הכשר הוא כשרוצין לקיים יוח יום או ב' או יותר יסלחנו בכלי מנוקב וישנה חנו יפה יפה ואחר כך יחזור וימלח אותו פעם שנית לוי שאינו מנוקב כדי שיהא מותר לחתוך ממנו ע' וכדי שלא יפול מן הדם הנוסף מן הבשר דרך נקבי הכלי על הכלים שבכית ויאסור אותם :

במקום שאין מלח מצוי יצלה הבשר עד שיזוב כל דמו ואחר כך יבשלוהו ואותם שרוצין לטנן יוניס אוזא מפיטמ' וכיוצא בו שצולין אותם מעט ואחר ין אותו במכתב לטנן לא יפה הם עושין כי צריכין זה או למלוח היוני' ולשהותו במלח כש"מ ולהדיחם ואח' כלטנן אותם :

מליחת הרבה בשר ביחד ובו סעיפים :

יתר למלוח הרבה חתיכות בשר זועל נבוז אף על פי והתחתונה נומרת פליטה קודם לעליונה לא אמרינן ז ובלועת מדם העליונה לפי שהיא שוהה הרב' לפלוט ל זמן שפולטת צירה אינה בולעת ואפי' מהקבץ הרבה עומד ניומת שבין החתיכות שרי שכל עור ששרודח בה לפלוט צירה אינה בולעת ומ' מנהגין להחמיר ל ילה שכל חתיכת שיש לו בית קיבול כגון דופן שלימה ו אות' כאופן שלא יהא בית קיבולה למעלה אלא מהפכין כדי שיזוב הדם אבל בדיעבד אין לחוש כד'א במלוח עם בשר ואפי' בשר שור עם כשר גרייס ושלמים ואפילו יופות שאי אפשר לגרייס ושלמים ואפילו עופות לגמור כל ימת צירן עד שיגמור כשר שור לפלוט את דמו אבל בשר גנים אפי' בשר עופות עם דגים אסור למלוח לפי שהדגים ין רך ופולטין כל צירן קודם שיפלוט העוף את דמו וחוזר יע דם הבשר ואף על גב דדם משריק שריק טאני דגים יכיו ורפו קרטיהו ובקל הם בולעים ואם עבר ומלחן יחד יפ' מותרים שאינם בולעים כלום מן הדגים האיל ושרוד' לט והדגים אם אין בהם ששים כנגד הבשר אסורים אפילו ו שהו כדו מליחה דבעידנא דפלמי עופות בולעים דגים ניהו מיד ונאסורים ואין לומר יהזרו וימלחו אותן ויצא דם בלוע במ שאין המלח מצי' אלא דם המובלע באברים עצמה תולדותה אבל דם הכא ממקום אחר לא ואין כדגים דם של צמם דגים אנב שיפלוט דם ידיה כו' שהרי פלוט דמו ולפיכך ין המלח מפליט דם שנבלע בו הילכך אסורים הדגים :

ד'א כחתיכות של דגים או דגים שלימים ונישלו קשקשיהם אנגע הבשר בקרומן שהוא רך אבל אם הדגים שלימים ועודם נקשקשיהם גם הדגים מותרים שהרי הדבר נראה לעיניים סבעוד הקשקשים עליהם והם שלימים הם קשים לבלוע יותר מן הבשר :

והא דגנים אסורים דוקא שמלח שניהם יחד או שהעוף

לבוש עטרת זהב הלבנות מליחה בַּח

ומציא את המוח ומולה את הראש יפה יפה לצד פנים וחוזר ומולה אוהו מבחוץ על השער שאין השער מעכב ע"י המלה להפליט הדם וואס נמלה הראש שלם בלא נקיבת עצם הגולגולת הקרום והמוח אסורים ושאר הראש מותר כל שכן שאר בשר שנמלה עמו :

ב וכן השלפי מחתך אוהו מעט למשה ומולה ואע"ג דכשאר עצמו אמרינן שאין צריך לשכר ולפוחתה אין העצם מעכב את הדם מלצאת שאני שאר העצמות משפלים דשאר עצמות המוח שבתוכן כמלא אה כל החלל ואין שם מקום שיחכנס שם הדם וישאר שם אכל השלפם הם החוליים שבפני ואין הבשר דבוק בבולג ואם לא יפתה אוהו יש להושט אה יתכנס דם הפליטה בפנים למקום אחר והוי כמולה בכלי שאינו מניקב הילכך צריך להניח מקום החתך למטה שיכול הדם לזוב מתוכה וימלה גם כן מבחוץ על השער ולא סגי במליחת מקום החתך בלבד :

ג הקרום שעל המוח יש בו הוסיף מלאים דם וגם המוח עצמי יש בו דם ואינו יוצא מידי דמו במליחת הראש כמו שנתבאר לעיל וגם במליחת עצמו לא יצא כל דמו במליחתו כחוק הקרום הילכך מוציא וקורע את הקרום ומלחו וה"ט לקדירה אבל הרוצה לאכול הראש כולו שלם וצולו מניח בית השחיטה על האש והדם זב דרך בית השחיטה וכן הניחו על בית נחיריו ונעץ בו שפוד אוקנה מותר לפי שגם דרך שם זב הדם וכן אם נוקב העצם יתקרום כנגדו ומניחו על הנקב לזוב דמו דרך שם שציר דמי ויש מתיירין בכה"ג אפי' למילחו ולבשרו בקדירה אחר כך שכיון שהניחו על הנקב כמליחה כבר יצא כל דמו : עיין לעיל סימן פ"ח :

עב דין מליחת הלב והריאה ובו ד' סעיפים

א הלב מתקבץ הדם בהוכו בשעת שחיטת ונשאר בהוכו ונקרש לפיכך צריך לקורעו קודם מליחה ולהוציא דם שחללו ואחר כך מולחו ואז מותר אפי' לבשרו ויש מחכירין שלא לבשרו אלא לצלוהו וחומרתי יתירה היא :

ב מלחו ולא קדעו קורעו אחר מליחתו ומותר אע"פ שנמלה עם הדם שבתוכו דכבולעו כך פולטו וה"ה אם עלאו ולא קרעו שקירעו אחר צלייתו ומותר דכ"כ בצלייה כמו כמליחה שמה שפולט נופל ממנו ואינו חוזר לתוכו אבל אם בשלו בקדירה בלא קריעה אכור שע"י הכישר בולע ונשאר בתוכו אלא שפורש ממקום למקום א"כ נאסר הלב מחמת שנתבטל בדמו שהוא בלע החלה ונעשה חתיכה דאסור והוא עצמו אסור אפילו כשיש ס' בקדירה כנגד הדם וחוזר ואוסר כל מת שכקדירה עד ס' כנגד כל הלב :

ג ואם העוף הוא כולו בקדירה בין הלב דבוק בו בין שאינו דבוק בו מותר שיראיש בו ששים שאין לך שום עוף שאין בו ששים כנגד לבו ואפילו אין ראשו ורגליו עמו כמו שרגליו לעשות להשליך הראש והרגלים מכל מקום ק"ל שיש בו ששים כנגד הלב בלא הראש והרגלים גביש ספרים מצאתי מסיימין אבל בכרמה אין בשום בהמה ששים נגד לבה כך מצאתי ואינו נ"ל ובדאי טעות נמור הוא דהא לפי אומדנא קיה עינינו רואות שיש בבהמה ג' כ"ס ויותר הרכה מאד אלא דנקשו הפוסקים עוף משום דאין דרך לצלות בהמה שלימה עם קרביה ולא הוצרכו לתת בה שיעורין נ"ל :

ואם אין העוף שלם וליכא בחתיכה ס' נגד הלב הדבוק בו י"א שהחתיכה נעשית נכלה מפני שהוא בולע מיד מן הדם שבלב ובעינינו ס' בקדירה נגד כל החתיכה שהלב דבוק בו וכן נוהגין ואפילו אינא ס' בקדירה נגד החתיכה שהלב דבוק בה אפילו הכי אותה החתיכה אסורה הואיל ואין בו ס' נגד הלב הדבוק בו הוא בלע החלה ונאסר ושניכ אינו חוזר וניתר אע"פ :

המלה להפליט הדם מן הבשר ומיטכו אחריו ונשאר בהוכו ואינו חוזר לבשר וכן הבשר ששהה כמלה כבר ומלחו עליו בשר אחר מותר ולא אמרינן הואיל ורראשון כבר שהה במלחו חוזר ובלע מן הדם שיפלוט הכשר האחר שמולחין עליו שהבשר התחתון כל זמן שעדיין מלחו עליו אינו בולע דם פליטה שהוא שרור לפלוט ציר ואפי' אינו פולט הדם הזכ מן העליון משרק שריק שהמלה שעל התחתון מינעו מלבלוע מ"מ לכתלהיש ליתר :

ד אבל כשר שלא נמלה כלל וכן בשר שנמלה ושהה במלחו ופלט כל דמו והודה אסור להניחו עם בשר שנמלה ולא הורה לפי שהבשר הנמלה פולט וחכירו שלא נמלה אונמלה והודה בולע ממנו שאין לו דבר שימנענו מלבלוע ואפילו בדיעבד אסור ואינו חוזר להתירו ע"י שיחזור וידיחנו וימלחנו שאין דרך המלה להוציא אלא דם של עצמו אבל דם הכלוע ממקום אחר אין המלה מפליטו וי"א שכל מעת לעת לאחר שנמלה פולט ציר ואם נגע תוך זמן זה לבשר שנמלה ולא שהה עדיין ש"מ אינו נאסר ולאחר מעת לעת אוסרו אך בספק שאין הפסד מרובה יש לאסרו לאהר י"ב שעות וקודם לזה אין להחמיר כלל וכ"ש אם לא נמלה כלל דאפילו אם נפל לציר ממש אין לאסרו דאמרו לכשימליחנו ע"י שיפלוט דם דידיה יפלוט ג' מה שבלע מקום אחר ואפי' נמלה הכשר ולא שהה עדיין שיעור מליח ונפל לציר יש להתיר ע"כ אם לא נכבש בתוכו יום שלם אך אם שהה ש"מ הליכא למימר אנב דפלט דמו נו' ונפל לציר יש אוסרו אותו אף על פי שלא כלה זמן פליטת צירין ומ"מ לצורך הפסד גדול יש להתיר גם כזה כל זמן פליטת צירו והיינו תוך י"ב שעות ע"י שידחנו ויחזור וימלחנו דא"כ פולט צירו יפלוט דם כו' וכן אם נפל לציר קודם ששהה ש"מ ירחנו ויחזו וימליחנו מיהו אם מלחו בלא הרחה לאחר שנפל לציר שרי בדיעבד ולא אמרינן שהמלה הבליע הציר לחוכו דנבי דם אמרינן הכי ולא נבי ציר שהוא קלושה ונחה לפלוט וכל זה לא מיירי אלא בציר שהיא כרוחה כמבואר לעיל סימן ס"ט אבל דם בעין שנפל על בשר שהוא תוך זמן שיעור מליחתו שהוא חשוב כרוחה כמבואר לקמן סימן צ"א נאסר הבשר דלגבי דם בעין לא אמרינן אידי דטריד לפלוט לא בלע ולא ככולעו כך פולטו והא דאסרו אותו שנפל לציר היינו דווקמה שבתוך הציר אבל מה שלמעל מן הציר שרוי מיהומה שבתוך הציר נאסר מיד ואין שיעור לדבר בשר שנפל לתוך ציר שעל הקרקע דינה כאלו היתה הציר בכלי בשר שנגע בחתיכה שנמלחה בכלי שאינו פנוקב ונאסרה דינה כאלו נגע בציר ספק ציר ספק מים מותר דציר דרבנן וספקא לקולא ציר מעורב עם מים ואפי' מעשים לא חשיבו כרוחה ואינה אוסרת דין כבוש עיין לקמן סימן ק"ה :

עא דין מליחת הראש והמלפים והמוח ובו ג' סעיפים

א העצמות שיש בהם מוח מותר למולחה כך כמו שהם שלימים ואין צריך לשכרם ולנקבם שכח המלה נכנס בפנים ומוציא את הדם ואין העצם מעכב את הדם שכמוהו פלצאת אבל המוח שכראש מקפיץ אותו שהי קרומין וגם אינו ממלא את כל חלל העצם בכל הקיפו כי יש בו מקו שיכול הדם להתקבץ במקום אחר הילכך אסור למלוח הראש כשהוא שלם כי הקרום מעכבים את הדם מלצאת וגם אותה מעט שיצא יתכנס בתוך עצם הגולגולת למקום אחר בעצם הנעשה כקדירה ויהיה המוח כאלו נמלה בכלי שאינו פנוקב ואפי' צלחו על האש אי אפשר לאש לשאוב דמו שהדם מתקבץ בעצם המוח העשו כקדירה הילכך חותכו לשנים

הסמפונות בכשרה דנבי צלי אמרינן כבולעו כך פולטו ויא
 דלצלי אין צריך שום חתיכה כלל וכן נוהגין אפי' לכתחילה ;
 אסור לצלות ככד עם כשר בשפוד אחד אצל האש מפני
 שהכבד היא כולה דם ופולטת דם כל זמן שהיא אצל
 האש והכשר לאחר שנצלה קצת פוסק מלפלוש וזוהו הדם מן
 הכבד חתת הבשר ויבלע הבשר מדם הכבד ולא שייך לחלק
 בין אם היא למט' או למעלה כי בשע' הצלייה פעמ' מגביהים
 זה הצד ופעמ' הצד השני וה' לכתחילה אבל בדיעבד מותר
 דככ' בצלייה :

ה וכן הדין לעניין עליה דמליח כרוחת הילכך אסור
 למולחה לכתחילה ע"ג בשר אבל תחת הבשר מותר
 עכר ומלחו ע"ג בשר מותר בדעבד דם משריק שריק במליחה
 מיהו אין נוהגין למלוח שום כבד אפי' לבדה כיון שאין אוכלין
 אותה אלא צליה ואחר הצלייה נוהגין להדיחה משום דם
 הדנוק בה מיהו ואם לא הדיחה מותרת :

ו ואין חילוק בדני ככד בין ככד של בהמה לבין של עוף
 ואפי' ככד אווזא מפושמת שהיא לכנה ק"ל שהיא כולה דם
 אלא שמחמת הטומן היא כהלבנת הילכך אם נמצא ככד
 בעוף דינו כדון הלב בצלי מותר דככ' ויש מהמירין לקלוף
 סביב מקום הכבד ובקדירה צריך ששים כנגד הכבד והני
 מילי כשאין הכבד דבוקה בעוף אבל אם היא דבוקה בו אם
 היא שלימה כל העוף כרוי נעשה חתיכה דאיסורא וצריך ששי'
 כנגד כל העוף שאין לך עוף שיש בו ששים כנגד ככדו וספני
 שהיא דבוקה בו קדם הוא לבלוע ממנה תחילה יותר משאר
 החתיכות המנוחים עמו בקדירה הילכך נעשה הוא חתיכה
 דנבילה ואוסה כל מה שבקדירה עד ששים ואם אין הכבד
 כולה שלימה דבוקה בו משערי' אם יש באותה חתיכ' שהכבד
 הלוייה בו ששים כנגד הכבד משליך הכבד והכל מותר ואם
 לאו צריך ששים כנגד כל אותה החתיכה שהכבד הלוייה בה
 שהרי הוא התחיל לבלוע תחילה ונאסר מיד' ככד שנמצאת
 במוליית' של בשר שקורין פשטיד' אם היא לבדה ואינ' דבוקה
 צריך ס' כנגדה ואם היא דבוקה בחתיכה צריך שיהא בחתיכה
 ששים כנגדה כמו בקדירה ואם אין בחתיכה ס' כנגדה הרי
 החתיכה נעשית חתיכה דנבילה וצריך ס' כנגד כל החתיכה
 וכן הדין בלב' ועוף שמלאוהו בכיצים ונמצאו בו לב
 או ככד אף על פי שנצלה כשפוד דינו כמבושל מפני שמילוי
 הכיצים נקרש ומעכב את הדם שלא יפול לארץ ונשאר בחוכה
 ואסור ומשעס זה גם כן בעיני ס' כנגד הלב והכבד מן העוף
 בלא המילוי כי סהך שהמילוי נקרש מרר כל הדם נבלע
 כבשר שששאר דך אחר שנקרש המילוי ולא היה יכול לבלוע
 שוב במילוי שהיה נקרש לפיכך אינו מועיל לבשל אבל
 מכל מקום הוא אסור דאי אפטר שלא בלע קצת מן הדם ;
 נוהגין עכשיו שלא למלוח הככ' עד שנתחכה בשפוד' ומשימין
 אותה מיד על האש כרוי שלא תשרה כסלח והשעס שאם ישוהו
 אותה במלח המלח יוציא מקצת דמו ואם אח' ישימורו על
 האש ייש לחוש שהאש יבליע הדם שבמלח להוכה אף על גב
 דנבי בשר לא חיישינן להכי נבי ככד שיש בה ריבוי דם יש
 לחוש עיין לקטן סימן ע' ויא שאין שום חשש איסור בדבר
 אלא הטעם משו' נזירה שאם ישוהו אותה כמלת יסכרו העולם
 שדינה כדון בשר ששהה במלח ויבאו לבשל אותה בקדירה
 אחר ששהתה כרוי מליחה :

אע"פ שאיפשר שנשחט הדם כמנו ונתכשל אין סומכין על זה
 ואם אין הלב דבוק בשום חתיכ' מצטרף העוף עם כל הקדירה
 לבשל הלב בס' שכולם בלעו בשיה ונתכשל הטעם בבת אחת
 ועיין לקמן סימן צ"ב וואם נמלח הלב שלם עם שאר בשר
 יא צריך ששים כנגד דם הלב ולא דמי לשאר דם פליטה
 דאמרינן משריק שריק דדם שבחלל הלב כנוס הוא ודם צלול
 הוא והוי כעין דם בעין רותח הנוסף על הבשר ואסור דלא
 אמרינן ביה משריק שריק ויש מהמירין גם במליחת הבשר
 שנמלה עמו מטעם כבלעו כך פולטו וגם הלב עצמו מותר
 דבלעו כך פולטו כמו שנכתבאר לעיל ויש מהמירין לקלוף
 קצת במקום שהיה הלב דבוק ושיב לחוס לדבריהם ולקלוף
 קצת סביב הלב ואז הכל מותר ואין חילוק בין בשר שעס הלב
 או הלב עצמו ואין חילוק בין אם הלב כנו' או פתוח למעלה'
 ונוהגין לכתחילה לתהוך ערלת הלב ולהקך גידין שבפנים
 ואינו אלא חומרא וזהירות בעלמא :

ד הריאה אינה צריכה חיטוף למליחה שהקחם יעליה דק
 הוא ובקל נכנס המלח לתוכה ומצויא דמה אכל נהנו
 לקרעה ולפתוח הקנוקנות הגדולים שבה ומנהיפה הוא :

ע דין צליית הכבד וכו' סעיפים :

א הכבד היא כולה דם והתירה התירה דלא אסרה התורה
 אלא דם הנשפך כמים שנ' לא תאכלנו על הארץ תטפכנ'
 כמים והכבד קרוי ועונד הוא כגופה של בהמה ואינה
 נשפכת כמים' מ' הדם הפורש ממנה הוי דם האברים
 שפירשו וסור וכוון שהיא כולם דם אין כח כמלח להוציא כל
 דמה ממנה ואפי'אם יגלה אותה הרבה הילכך אע"פ שמלחה
 ושוחה במלח והודחה אסור לבשלה אח' בקדירה שעל ירי
 הבישול יצא ממנה עוד דם לזוך דקדירה ויאסור את הקדירה
 ויחזור ויבלע בכבד ויאסור אותה הילכך אין הקנה לאוכלה
 אלא ע' צליה ואם ירצה לבשל אותה אחר הצלייה הרשות
 בידו ובלבד ששהה בצליה עד שיהא ראויה לאכילה שכוין
 שנצליה עד שהיא ראויה לאכילה ככר נקרש ונתקשה דכה
 ושוכ אינו יוצא ע' בישול אבל אם לא נצליה עד שתה' ראיה
 לאכילה לא נקשה דמה בחוכה ויחזור ויצא ע' בישול ויאסו'
 מה שבקדיר' לפיכך אסורה לבשלה אח' ואם נהבשלה קודם
 צלייה אע"פ שקרעהו שתי וערב ומלחה ושחתה במלח אסורה
 ואם נתבשלה עם בשר אחר אסרת עד ס' :

ב ומדיני דגמרא אם הולטין אותה ברוחצין או בהימן
 היתה מותר' לבשלה אח' בלא צליה שהחליטה צומת
 הדם כתוכה אלא שהנאונים אסרו לעשות כן משום שאין אנו
 בקיאים בחליטה דשמא לא ירתחו ויפה המים ולכך נזרו על כל
 חליטה אפי' חליטת חומץ מיהו אם נקבוה וקרעוהו שתי וערב
 להוציא את הדם ששכספונות שהוא דם הכנוס בעין ואין
 החליטה מועלת לו ואח' הלשנה בריה חין או בחימין ובשלה
 אין לאסור אותה בדיעבד ולא מבעיא היא עצמה שמותרת
 מפני שיש הרבה דיעוה שהיא טרודה לפיכך לעולם ואינה
 בולעת ואפילו לא חלטה ולא מלחה אלא אפילו בשר אחר
 שנכתשל עמה אין אוסרין בפני שהחליט צומת הדם כתוכה
 עד שלא יוכל לצאת אח' ע' בישול' ועל סימן ס' בחליטת
 בשר' ואם צליה הכבד ורוצה לבשלה היטב ירחינה מן הדם
 שעליה שיצ' בצלייה ונטאר על גבה מיהו אם הניחנה בקדיר'
 לכשל כלא הרחה מותרת דנורא משאיכ ואע"ג שנרצה
 דם על גבה מותר בעלמא הוא ס' לכתחילה צריך שידחנה
 קודם שישימורו בקדירה :

ג וגם לצלוחה ולאוכלה כך צליה בלא בישול אח' אפי'
 צריך חתיכה משום דם שבסמפונות ואם לא קרעוה
 קודם צליית יקרעוה לאחר צליה ולא חיישינן שמא נבלע דם

עד דין הטחול וכו' סעיף אחד :

א הטחול אע"פ שיש בו מראה אדמומית ונרא' כריבוי דם
 דינו כשא' כשר לכל דבר ואין צריך אלא מליחה בין לצלי
 בין לקדירה שאין האדמומית שלו דם אלא שומנה בעלמא
 הוא' נוהגין שלא לבשל הכליות בקדירה ואין לו דין ולא
 טעם

שעם למנהגיה כי היתר נמור הוא בין לבשלם בין לצלותם
כמו שאר בשר :

עוה דין מליחת המעיים ובו ג' סעיפים :

א הבני מעיים כגון הכרס והקיבה והרקין הסובבים סביב הכנרת והתחלילית אין מחזיקין בהן דם הרכה אלא מעט לפיכך אם בשלם בקדירה בלא מליחה מותר וכן אם מלחם בכלי שאינו מנוקב מותרים ברא הבני מעיים עצמן כשאין עליהם שום שומן אכל השומן שעליהם יש בו דם וצריך מליחה ודינו כמו בבשר הילכך כשמולחין בני מעיים והחל חולית אין מולחין אותה בצד פנימי מעבר המאכל אלא בצד החיצון ששם השומן דבוק שהשומן יש בו דם ואם מלחם בצד פנים הוו כמו לא נמלחו כלל ואם נתבשרו כד שריפה שהשומן שנדבק בו בצד חוץ לא נמלח ונתבשל בדמו ואם לא נתבשרו יחזור וימליחנו מבחוץ על השומן :

ב ואע"פ שאין מחזיקין דם בבני מעיים עצמן מכל מקום מותר למולחן עם השומן והבשר וליבא למישר הואיל ואינן פולטין הרבה כולעין מדם השומן כי אף על פי שאינן פולטין דם מ"מ מעט דם וציר יש בהן שנפלט ע"י מליחה ואידי וסרידי לפלוט אינן בולעין ויש אוסרין למלחם עם בשר וכדיעבד מותר ומהאי טעמא נמי שיש בהן מעט דם אפור לבשלם לתחילה בקדירה כלא מליחה אפי' אין בהם שום שומן מבחוץ דדוקא כדיעבד מותרים ולא לכתחילה :
ג ושומן הכנת גופה שסביב הרקין היא מליחה חושין קטנים שיש בהם דם הילכך יש שאסרוה לקדירה אפילו בחתיכה ומליחה אבל אינו נוהגין בה היתר כי הנשים בקיאים בהן באותן חושין וסותרין אותן ונפשלין היטיב עד שלא נשאר אחד מהם ביצים הנמצאים בעופות לאחר שהיטה אם לא נגמר חלבונו שלהם רק החלמץ לבד צריכין מליחה כשאר בשר ואם נגמר אף החלבון אפילו הקליפה היא קשה כמו שנכבד בשוק אפה נוהגין למלחה אך יזהר שלא למולח עם בשר מיהו כדיעבד מותרים וכל שומן אפילו של עופות דינו כשאר בשר לענין מליחה והדחה :

עו דין בשר לצליו ובו ו' סעיפים :

א בשר לצליו אין צריך מליחה לפי שהאש שואב הדם ואין לחוש שמא יפרוט ממקום זה בתוך התתיכ' למקום אח' שמה שמתעורר לצאת האש שואבו מיד ואם ישאר בו שום דם שלא יתעורר כלל במקומו הו' דם האכרים שלא פיר' מורה ;
ב ודיוקא דם של עצמו אמרינן ביה האש שואבו אבל דם בעין שנפל ממקומו אחר ונוטף על הצלי שאצל האש בין דם חם בין דם צונן לא אמרינן ביה שהאש שואבו כיון שכא ממקום אחר ואוסר ממנו כדי נטילה הילכך צריך להדיח הבשר תחלה קודם הצליה משום דם בעין שעליו שהאש יכניסנו בו כמו שאמרנו נבי מליחה ונס משום שהקצבים אינן להם סכין מיוחד לחלבים וחוששין שמא חתכו חלבים וכשר בסכין אחר מיהו אם לא הדיחו ולא מלחו כלל או מלחו בלא הדחה תחלה וצלהו כך מותר לאוכלו ואין צריך להדיחו מן הדם שיצא בשעת צליה ונשאר עליו ועל המלח שדרך שמולחין אותו בשפור והאש שואב ומיגע את המלח מכלויע הדם ברא' כשמלחו וצלאו מיד אבל אם שהה במלחו כבר בלע המלח ונאסר לפיכך צריך הדחה אחר צליה קודם שיאכלנו מיהו אם לא הדיחו ואפי' בשלו כך מותר ואפילו נמלח תחלה קודם צלייתו ולא הודח אחר המליחה אפי' הכי מותר ולא חיישין לדם ומלח שעליו דנורא משאכ שאיב ואין חילוק בדינים אילו בין בשר בתמה או אוזות או שאר עופות

חלולים כולם דינם שוה :

ג עוף שנשחט ולא חתך הוורידין או לא נקבם בשעת שחיטה או סמוך לה בעודם חמין אסור לצלותו שלם עד שינתחנו אבר אבר ויצלמו מפני שהדם מכוסס בוורידין ואינו יוצא אפי' בצליה לכך יזהר שיחתוך בשעת שחיטה רוב שני הסימנים והוורידין כבו שנתבאר לעיל סימן כ"ג ואם נשחטו הוורידין מותר לצלותו כולו שלם ולא חיישין שמא צד אחת תהא נצלית יפה קודם צד האחר והעוף כיון שהוא חלול הדם מקוי קוי בתוכו וכולע הצד שאינה נצלית דבצליה אמרינן ככולעו כך פולטו ופיר' שכולעו פולטו ואפילו לא המתין בצליה עד שהפליט כל דמו מותר לאוכלו שאף אם בלע חזר ופולטו מיד :

ד בשר שצולין אותו בלא מליחה יש מי שאוסר לחותכו בסכין כל זמן שלא נצלה כל צרכו מפני דם שבו שנבלע בסכין וכן השפור שצולין אותו בו אוסרין אותו לצלות בו פעם אחרת עד שילבינו ויש אוסרין אפילו אותו והבשר להשהות בשפור אלא מיד שהוסר השפור מן האש יסיר הבשר ממנו כדי שלא יחזור ויבלע מן השפור אף על גב שכל זמן שהוא אצל האש אין חוששין לזה חיינו משום שכל זמן שהוא אצל האש הבשר זב ופולט והואיל והוא מרוד לפלוט אינו בולע אבל לאחר שהוסר מן האש אינו פולט עוד ויש לחוש שמא יבלע מן השפור ויש מתירין הכל בין הסכין בין השפור דנורא שאיב ואינו מניח לבלוע הדם לא בסכין ולא בשפור ואינו נוהגין לכתחילה ומתירין כדיעבד :

ה צליו שלא נמלח והתכווה על גב בכרו יוצא ממנו מוהל ארום כמראית דם ונבלע בככר אע"פ שיש בככר פראה אודם ועבר בכל הככר וכן אם זב על הכלי ונראה בו מוהל ארום מותר לאוכלה שבין שנצלה הבשר עד שהוא ראוי לאכילה לרוב בני אדם והוא חצי צליותו אין המוהל היוצא ממנו דם אלא שומן הבשר הוא וחמר בשר מקרי :

ו ובשר שצולין בלא מליחה אין נוהגין כלי חתהו לקבל שמנונית הנוסף ממנו עד שיצלה בכדי שיהא ראוי לאכילה ע"י צליו שכל מה שיוצא ממנו קודם שנצלה כשיעור הזה דם מעורבות וכל דה"ה אם שהה במלח כשיעור מליחה ונצלה אע"פ שלא הודה שמותר לתה כלי חתהו שכיון ששהה בש"ס אין דם מעורב בו במה שנוסף ממנו ואע"פ שיש לחלק קצת הדתם יש דם במלח שעליו מכל מקום מה שנוסף ממנו הוא מוהל בעלפא והדם מהייבש במלח מיהו לתחילה אין לעשות כן אבל כדיעבד אין לאוסרו נראה לו יעני' כשיעור שאחר זה בשר שנמלה אסור לצלותו לכתחילה עם בשר שלא נמלח שמה יזוב הדם הפולט מן הבשר שלא נמלח על הבשר שנמלה ויבלע בו וכדיעבד מותר דדם פליטה משריק שריק :

עו דין עופות שמלאו בשר שלא נמלח ובו ס"א

א עופות או נדיים שממלאין אותם בכשר דק וכתוש שלא נמלח מותר לצלותו בשפור ואפילו פיהם למעלה ואפילו נמלח הבשר החיצון ושהה כדי מליחה והודח דהשתא אין מרוד לפלוט דמו שנאסר אנכ פליטת דמו הוא פולט מה שכולע מן הפנימי אפילו הכי שרי' משום דבצליה אמרינן ככולעו כך פולטו וכמו שנלעו דם של בשר המפולא כך פולטו וכל שכך עם נמלח הפנימי ולא החיצון דטרי דנורא משאיב שאיב הדם מן החיצון ולא נבלע בפנימי משום דבצליה אמרינן ככולעו כך פולטו וכמו שכולע דם של בשר הממולא כך פולטו ואע"פ שמעשים בכל יום שאוסרין בשר ששהה כדי שיעור מליחה שנפל בציר של פליטה דם ואפילו לצליו ולא אמרינן ככולעו כך פולטו דשאני הכא כמוליתא שנפלט מיד בשעת הבליעה אמרינן ככולעו כך פולטו אבל

ולשוהנו דק דק ולכך חיבה חכמת הבורא יתברך שנחן לה טבעה שהיא מעלה גרה וכל שמעלה גרה נם הוא מפריס פרסה חוץ מהגמל והארנבת והשפן שהם מעלים גרה ואינה מפריסין פרסה ולהן אין להוש שיש להם שינים למעלה או ניבין אף על פי שבעלים גרה לפיכך המוצא במדבר בהמה שפרסותיה החובות שאינו יכול לבדוק בהם והוא אינה מכיר יבדוק בפיה אם אין לה שינים ולא ניבין למעלה בידועו שהיא טהורה והוא שיכיר בן נמל וכל שכפרסת פרסה מעלת גרה חוץ מחזיר לפיכך כצא בהמה שפיה חתיך ואינו מכירה ואינו יכול לבדוק בניבין יכרוך ברנליה אם פרסותיה סדוקות בידוע שהיא טהורה והוא שיכיר חזיר ואם יש לה קרניש בידוע שאינה חזיר שהרי חזיר אין לו קרניש והיא טהורה נם קבלו הזל שאין לך בהמה וחיה טמאה שבשרה טחת העוקץ של עצם האליה שלה הולך שתי וערב לאיזה צד שיחברנו אותו אלא הערוך לפיכך המציא בהמה או חיה שפיה ופרסותיה חתוכים שאינו יכול לבדוק בהם יבדוק בכשר טחת כנפי העוקץ אחר שיחטטנה אם הולך שתי וערב טהורה והוא שיכיר ערוך :

ב קל כל היוצא מן השם טמא ומן הטהור טהור דשינין הולד אחר אמו הילכך בהמה טמא שילדה ככין טהורה אע"פ שישראל כל סימני טהרה אסורה וטהורה שילדה ככין טמאה אע"פ שישראל כל סימני טמאה מותרת ודבר זה למדוהו רז"ל מקראי כתיב אך את זה לא תאכלו ממעלה הגרה ומפריסי הפרסה דמשמע שאע"פ שתמצא מין בהמה שיש בה כל סימני הטהרה דהיינו מעלה גרה ומפריס פרסה אפילו הכי לא תאכלנו ואיזה זה זה טהור נמור שנולד מן הטמא לא תאכלנו ואין להקשות ולומר ונימא דהכי פירושו אך את זה לא תאכלו ממעלה גרה כלומר אפי' דבר הבא ממעלה הגרה ומפריס הפרס לפעמי' שלא תאכלנו ואיזה זה זה טמא הגולד מן הטהורה דא' לופרין דמדנתי' גבי נמל וכן בכל הטמאי' המפורשי' בתורה טמא הו' לכם והו' מעוטה הו' ודרשינן הוא טמא כלומר סחם נמל שהוא הבא מן הגמלה הוא טמא לכם ואין נמל אחר טמא לכם ואין זה נמל הגולד מן הפר' שאינו טמא אלא טהור ומותר לאוכלו וכן הדין בכל מיני הטמאים שנולדו מן הטהורה ובכולן כתיב הוא למעושי ואם כן על כרחך פסוק דאך את זה לא תאכלו לטהור הגולד מן הטמאה הוא דאתא שלא תאכלנו ודרי' למדנו בפירוש שכל היוצא מן הטמא טמא וכן הטהור טהור מיהו אחז"ל דווקא שילדהו בנפניו אבל אם הניחה מעיברה ונמצא מין טמא הולך אחריה אע"פ שכרוך אחריה ויונק אותה אסור טמא מן הטמאה נולד ונכרך אחר הטהורה ואע"פ שאין לזאורה המין בעדרו אפי' חיישינן וכל דהה' בטמאה שהניחה מעוברת ולא כמיני שילדה ואנו רואין מין טהור כרוך אחריה חיישינן ג' לחמרא טמא זה הוא שנולד מסנה ואסור ג' :

ג הנולד מן הטרפיה מותר אע"פ שעובר ירך אמו הוא ואמו טריפה היא ואסורה ככל בקום כיון שאין איסורה של אם אלא מחמת שאינה חיה ועובר זה חי הוא ואין חיותו תלוי בחיי האם בהמה מעליית' היא ומותרת' בשר אדם י'א שהוא מותר מן הטהורה וי'א שהוא אסור לאוכלו מן הטהורה וטעמא עיין לקמן סימן פ"א סעיף ז' :

ב דין חיה טהורה וזבו' סעיפים ז

א חיה טהורה חלבה מותר שלא אסרה תורה אלא אלב של שלשה סיני בהמה דכתיב כל חלב סור וכבשות לא תאכלו ודמה אסור דכתי' כל דם לא תאכלו לעוף ולבהמה וחיה בכלל בהמת עיין סימן פ"א אבל טעון כיסוי דכתיב

דבר שנאסר בכר מהמת דם טבא עליו ממקום אחר הו' לא שרינן ליה משום טעמא דככולעוך פולטו וכל זה מירי דווקא בדיעבד אבל לכהחילה אין לעשות שום פוליתא עד שימלה שנה תתחילה אמן נמי ככל זה אלא כשהמולית' הוא כשר או עשבים אבל אם המוליתא הוא בצים שדרכן ליקרש דינו כאלו נחבשל בקדירה ואפילו בדיעבד יש לאוסרו אם לא נמלה העוף או הנדי הממולא חחלה ודווקא לצלי הוא שרינן כשהמוליתא הוא בשר ואחר מהם אינו מלוח אבל לקדירה אסור עד שימלה חיצון לבדו ופנימי לבדו וישהם במלחם כש"ג ויריחם ואה' כימלאנו אבל אם מלאו אחר כך מלחו היטב מבחוץ והשהו כש"ג קודם ששבוהו בקדירה והדיוח אינו מועיל שהמלח שעל גבו מבחוץ אינו מפליט לדם שבפנימי אף על גב דבכתיב' עבה אמרינן שהמלח מפליט כל הדם שכתוכו ואפי' היא עכה הרבה שאני התם טבל החתיפה מדובק הוא ומיד שמתחיל הדם החיצון לזוב על ידי המלח הדם הפנימי מושך אחריו אבל כאן המוליתא אינה מדובק בעוף ובנדי ואינו פולט מכה הדם שעל גבו מבחוץ ואע"פ שמלח נם הכשר הפנימי בפני עצמו אלא שמלאו עם מלחו קודם ששרה כשיעו מלוח' ואחר כך השהו יחד במלוחו הפנימי והחיצון אסור שהרי אין מקום לדם שבפנימי לזוב לחוץ ובמליחה לא אסרינן ככולעו בך פולטו שנאסר מה שצא מן הפנימי על ידי המלח ופלוש דרך החיצון דלא אמרינן כן אלא בצלי דנורא שטיאוב שאיב :

ע דין בצק שנדבק בבשר שלא נמלח ובו סעיף אחד :

א השיפל בצק בעוף שלא נמלח כשיעור מליחה אף על גב דבנמרא מפליג בין סמיה לשאר קיסחיו ובין אסמיק ללא אסמיק אמן השהא לא בקיאינן במילתא ובכל גוונא יש לאסור ויש לו כל דין ביטול בקדירה בין לקולא בין לחומרא ו אבל אם נמלח ושהה כדי מליחה ואחר כך הודח ואח"כ טפלו בכצק מותר בכל גוונא ולא חיישינן שמא נשאר ממנו מעט דם ויכנס בכצק ואין כאן רושכ שיבטלנו כמו בקדירה אלא בכל גוונא מותר אפילו אסמיק דהואיל ונמלח ושהה כשיעור מליחה קיימא לן שיצא כל דמו ולא נשאר כתוכו דם כלל אלא מותר בעלמא ודווקא לטפולו בכצק אסור בלא מליחה אבל מותר למושחו כשמן או בציר שאין זה מעכב הפליטה :

ע סימני בהמה וחיה טהורה וזבו' סעיפים :

א סימני בהמה וחיה טהורה נתפרשו בתורה בפירושו הם שני סימנים מעלת גרה ופרסותיה סדוקות דכתיב כל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסות מעלת גרה כבהמה אותה תאכלו וחיה בכלל זה שאינה ניתרת ג' אלא בשני סימנים הללו טבן התחיל זאת הפרשה כפצוק שקורם זה זאת החיה אשר תאכלו מכל בהמה אשר על הארץ כל בהמה מפרסת פרסה ונמור הרי שהבהמה והחיה דין אחד להם שאינם ניתרים אלא בשני סימנים הללו ואז"ל שכל בהמה וחיה שאין להם שינים בלחי העליון ולא ניבין שהן תלתלי בשר כעין שינים בולטין בחניכין וי'א שניבין הם כ' שינים למעלה אחד מכאן ואחד מכאן בקצוותה לסתות בידוע שהוא טהורה והוא שיכיר בן נמל שהוא טמא וידוע לחז"ל שאין לו ניבין עד שיגדיל והטעם שכשאיין לו ניבין ניכר בו שהיא טהור מפני שבין שאין לו שינים למעלה נם אין לו ניבין בידוע שאינה יכולה לשחון את המאכל דק בתחילה והמאכל יורד לה' מעיה נם נם ומפני שלא נסחן המאכל רק אין בטבעה לעכל אותו עד שצריכה לחזור להעלותו לפיה

כשהיא שלמה וליחוש דילמא טריפה היא וטריפה אסורה לקדשים אלא לאו משום דאמרינן זיל בתר רובא ורוב בהמות בחזקה בשירות הם עומדות אבל אם ידוע שקודם שחלבה נטרפה כגון שנמצאו בה יתרת אבר שנמרפ' בו טוה הטריפו' ידוע שהיה בה מן הבטן כל הנבינות שנעשו ממנו מעולם אסורות ואם הטריפה מחמת נקב האוסר והוגלד פי המכה מכיון שהוגלד כידוע שג' ימים קודם השחיט' היה בה הטריפו' הזה שאי אפשר להיגלד פחות מג' ימים או כל הנבינו שנעשו חוץ ג' ימים קודם השחיטה הם ודאי אסורות והנבינות הנעשות קודם ג' ימים לשחיטה יש מתירין מטעמא דאמרינן השרא בסמוך ג' ימים הוא דנמרפ' ויש אומרינן שכיון שהוגלד פי המכה הרי בהמה זויצתה בחייה מחזקת רוב הכהמות שהם כשירות וכיון דזאתה לה רובאין אהה יודע ככה ובספק אסורי תורה אזלינן לחומרא אסרינן כל הנבינות למפרע ואין לומר נוקמא בהמה זו אחזקת בשירות בלא צירוף רוב הבהמות שהרי חזרה יב חדשים ואם היתה טריפ' משעה שנולדה לא היתה יכולה לחיות יב חדשים וכיון שהיתה יב חדש הרי היא בחזקת כשרות ונימא השתא הוא דנטרפה בסמוך ג' ימים שלא אמרו חזקה דאורייתא אלא בחזקה שהיה לה עת ברור בחזקת אשה דמוקינן לה לעולם אהזקהה שהיא פגויה שבשעה שנולדה פגויה היתה בכרור אבל בהמה לא נודע בכרור בשעה שנולדה שלא היתה טריפה אלא כשעברו עליה יב חדש נודע למפרע שלא היתה טריפה וכן כל זמן זמן שהיא חיה נודע שהיתה כשירה קודם יב חדש זמן זה וכל חזקה כזו שאין לה זמן ברור אין היתרין אחריה ואם היתה בעדר עם בהמות אחרות ונתערב חלבה באחרות הולבין בו אחר שיעור ששים כמו בשאר אסורים ואם יש ס' בהמות בעדר ולא ידעינן בודאי שחלב הטריפה היא יותר קחלב אח' מן האחרות אמרינן סתמא איכא ס' ומהר דווקא כשנתערב החלב בעוד חלב אבל אם נתערבו הנבינות אינן כשילות דהוה דבר שבמניין או חריכה הראויה להתכבד ואפילו באלף לא בשיל' ואם נטרפה ע' כדכה אין אסרינן הנבינות שנעשו מחלבה אע"פ שהטריפות הן ודאי קודם שחיטה היה בחייה אפ"ה מותרים הנבינות מפני שטריפות הסיכא אינה ודאי טריפה אלא שאנו מטריפות אותה מספק דאין אנו בקיאיין לבדוק שפיר אם ניקב הריאה אם לא אבל אם היינו בקיאים לברר איפשר שהיה לה היתר ע"י בדיקה וא"כ הל' בנבינות ס"ס ספק טריפה ספק אינה טריפה ואח"ל טריפה אימור אחר שנעשו הנבינות נטרפה וספק ספקא מותר אפי' באיסור דאורייתא כמו שיחבאר לקמן סימן ק"י סעיף ג' בע"ה ונ"ל דמכל מקום הנבינות הנעשות מחלב שחלבו הן ג' ימים קודם השחיטה אפי' בסירכא יש לאסור דהא ע"כ היא סירכא בפחות מג' ימים לא נעשו כמו הוגלד פי המכה וא"כ באותן הנבינות אין כאן אלא חד ספק שהרי בודאי היתה הסירכא בה בשעה שחלבוה אלא שספק אם היא טריפה אם לאו ואוסרים הנבינות בחד ספק אבל הנעשו קודם ג' ימים אזלינן לקולא מטע' ספק ספיק' נ"ל :

ג. הקרש והיא מין חיה שיש לה קרן א' כמצחו הוא מין חיה שהורה :
ד. ושור הבר והוא שאנו קורין פופיל אוקש' מין בהמה הוא וחלבו אסור מ"ט יש מצריבין לכסות את דמו מספק דשמא מין חיה הוא אע"ג דשמו שור שהוא בהמה מ"ט כיון דשור הבר תרנומו תורבלא ותאושהו אחר מ' מיני היה האסורים בתורה מתרמינן ג' תורבלא לכך מספקינן ביה ומכסין את דמו מספק בלא ברכה ואסרינן חלבו להחמיר :

ה. וכן כל מין שיסתפק לך אם הוא מין בהמה או חיה אסרינן חלבו מספק ואין לוקין עליו ומכסין את דמו מספקא בלא ברכה :

ו. וכן כלאים הכא מבהמה שהורה ומן חיה שהורה והוא הנקרא כוי ובספקא לן אי חיטישין לזרע האב אם לא אסרינן גם כן חלבו מספק ואין לוקין עליו ומכסין את דמו מספק בלא ברכה :

איש אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר כדלעיל סימן כ"ה וסימני חיה איזה נקרא חיה שהורה להחיר חלבה ולכסות דמה ואיזה נקרא בהמה שהורה לאסור חלבה ושאיין צריך לכסות דמה לא נתפרשו בתורת אבל הכמים זל קבלו בהן סימנים בקרנותיהם ואלו הם אם קרנותיהם הם מפוצלות ומשתרנות כענפים היוצאים מן הבר ויא' ג' אם היו ראשי קרניה כפופין כאנמון לית דינא ולית דינא דודאי מין חיה שהורה היא ולא בהמה וחלבה מותר ודמה טעון כיוסיו ואם אין קרנותיה מפוצלות צריך שהיו בהם ג' סימנים והם אלו כרכובי והדרות וחוקות והוא דכובלע הקרייהו פירש כרכובי עשויות גילדי גילדי בגילדי הכצלים הדורות שהיו עגולות ולא רחבית כקרני העז חוקות שיש בהן חריצין כל סביבו והוא שהיו חריצין הכופין ומובלעין זה לזה ואם חסר בה אחד מאלו השלשה סימנים אינה היה אלא בהמה שהורה אם יש לה הסימנים המבוארים למעלה בסימן שקודם זה והרי היא מותרת באכילה וחלבה אסור *
ב. כד' במין שאינו מכיר ואם הוא מ' מיני חיה האסורים בתורה בפירוש אבל אם הוא מכיר שהוא מ' המינים המפורשים בתורה אפילו לא מצא לו קרנים חלבו מהרודמו טעון כיוסיו :

ג. הקרש והיא מין חיה שיש לה קרן א' כמצחו הוא מין חיה שהורה :

ד. ושור הבר והוא שאנו קורין פופיל אוקש' מין בהמה הוא וחלבו אסור מ"ט יש מצריבין לכסות את דמו מספק דשמא מין חיה הוא אע"ג דשמו שור שהוא בהמה מ"ט כיון דשור הבר תרנומו תורבלא ותאושהו אחר מ' מיני היה האסורים בתורה מתרמינן ג' תורבלא לכך מספקינן ביה ומכסין את דמו מספק בלא ברכה ואסרינן חלבו להחמיר :
ה. וכן כל מין שיסתפק לך אם הוא מין בהמה או חיה אסרינן חלבו מספק ואין לוקין עליו ומכסין את דמו מספקא בלא ברכה :

ו. וכן כלאים הכא מבהמה שהורה ומן חיה שהורה והוא הנקרא כוי ובספקא לן אי חיטישין לזרע האב אם לא אסרינן גם כן חלבו מספק ואין לוקין עליו ומכסין את דמו מספק בלא ברכה :

פ"א דין דברים היוצאים מן הטמא ודברים היוצאים מן החי וכו' ט' סעיפים :

א. חלב בהמה והיה שמאה או טריפה וצירה ומי רגליה אסורים כבשרה דנפקא לן מדכתובי נמל נמל ב' פעמים חד לגופו והו' לאיסור חלבו וצירו כבשרה ודווקא מי רגלי בהמות מפני שהיו בגוף של בשר טמא ומהציון מגופ חשבינן לה כגוף הטמא מיתורא דנמל אבל מי רגלי אדם אפ"ל למאן דאבו שבשר אדם אסור מן התורה מימי רגליו מותרין מפני שהם צלולין כמים ואינם מהמצים טנופו כמו בבהמה אלא מים נכנסו בשתייה ומים יצאו הילכך מותרים הם לדברי הכל ויא' אפילו מי רגלי בהמה הצלולים כגון דסוסים ונמלים נמי מותרים מפני שגם הם צלולים קצת ומים נכנסו ומים יצאו אבל של חמור לנ"ע אסורים מפני שהם עכורים ומתמצין טנופו של חמור ;

ב. ונבינות שנעשו מחלב בהמה שהורה ונמצאת אחר כך שהיא טריפה ואין אנו יודעין אם היה בה השריפות הזה בשעה שחלבוה אם לא אם הוא טריפות שאיפשר שלא אירע לה אלא עהה כגון ניקב קרום של מוח וכיוצא בזה דנכינה מותרת דאמרינן אוקמה בהמה עד השתא אחזקת כשרות דרוב בהמות בחזקת כשרות הם עומדות והשתא הוא דנטרפה וילפינן זה מפרה אדומה שאמרה התורה שהשרף

ג. וכן השליא שהחמור נוצר בו מותר דפירשא בעלמ' הוא ;
ד. חלב בהמה וחיה שהורה מותרת ולית בה משום אבר מן החי דכתוב ארץ זבת חלב ודבש ואי לאו דשריא לא קשתבח ליה קרא את א"י במידי דלא חי לן לאכילה וסתם חלב

חלב חלב דבהמה וחיה משמע אלא דחלב בהמה וחיה טמאה כבראסרה רחמנא מכתובי נמל נמל שני פעמים כדאמרין לעיל סעיף א' ואם כן על כרחך האי קרא דחלב שהורא אחא לאשמעינן שלא יהא בה איסור משום אבר מן החי ומדשריא רחמנא חלב שהוא מתמצה מן גוף הבשר של בהמה כ"ש מי רגלים של בהמה וחיה שהורה דשריא ואינה נחשבים כאבר מן החי שהרי הם צלולים יותר ואינם מתמצים כל כך מנוף הבשר כמו החלב, וחלב של בהמה שהוציאה אחר מאבריה קודם שנשחטה האם אם היא מיתרת גם כן או אם נאמר שאני הבא ראית לה תקנת' בשחיטה עיין לעיל סימן י"ד, ה"ם הראשונים הנשארים אחר שהעמידו את החלב והוציאוהו מכל ממנה הם הנקראים נסיובי דחלבה ומותרים לכולי עלמא כמו החלב עצמו ואותה הנסיובי מבשלין אותה אה"כ ואז מתקבץ יתר המאכל וצף למעלה ולמטה נשארי' כמו מים צלולים והם הנקראים מי חלב יש מתירין אותם המים גם כן כמו החלב עצמו ויש אוסרין דמשום שהם צלולים אינם כחלב עצמה אלא מי חלב מיקרי והואיל וכאין מצינו נוף הכה"ס הם נרועין יותר כמו רגלים ואסורין ואע"ג שבעודן בתוך החלב או חוץ המאכל הם מותרים עמהם מכל מקום כשנתפרשו אסורין ואל ההמה דהכי אשתכחן ברם האיברים דבעודו מובלע בבשר מותר אפי' לכתילה וכשפירש אסור ה"נ ל"ש שלא התירה התורה אלא החלב ומה שכולע בה בטבעה בעודה חלב ולא מי חלב המהפרישים ממנה וכל שכן לענין בשר כחלב דמי חלב אינם חלב דהתם כחלב אמו כחוב משמע דוקא כמו שהם יוצאים מן האם מעורבים עם האוכל אז הם אסורים משום לא תביטל גדי בחלב אמו ולא אחר שנהפשו :

ו טריפה שינקת מן הבשרה חלב שנמצא בקיבתה מותר בין צלול בין קרוש הקרוש מותר שהרי הוא כפירשה בעלמא שהוא מעוכל והצלול נ"כ מותר מ"כ דאי חשבת לה כמעוכל ולא תיזיל כתר הנוף שבא ממנה הרי היא כפירשא בעלמא ואם לא תחשבה כמעוכל שדי לה בחד גופא דאתא טמא והיא כשירה ויבשירה שינקת מן השריפה החלב והנמצא בקיבתה אם הוא קרוש אפי' אם תטדיל לה בתר גופה שכאה משם הרי היא כפירשא בעלמא ומותר ואם הוא צלול אזלינן בתר גופה שבאה משם שהוא טריפה והחלב אסורה ודוקא בידוע שינקת מן השריפה אבל בהמה שהטמא לא חיישינן לטמא ינקת מן השריפה והכל מותר ויש אוסרין אפילו הקרוש כשידוע שינקת מן השריפה מפני שנראה כאוכל טריפות ויש לחמיר לכתחילה אבל בדעבד מותר ואם נתערכה באחרות אינה אוסר הערובתה שכיון שאין איסורה אלא מפני שנראה כאוכל טריפות הבא נבי תערובות לא גזרינן ומותרת אפילו לכתחילה :

ז חלב אדם יש אוסרים שהיא מותרת אע"פ שהיא מתמצה מנוף בשרה מותר משום דכתיב נבי בהמה וחיה טמאה וליפנין ח' כלומר מהלכי ארבע טמאתי לך ולא מהלכי שתיים דרי אין בו איסור של בשר טמא ומשום אבר מן החי נמי אין לאוסר' שכיון שגילת' התורה בחלב של בהמה שהורה דלית ביה משום אבר מן החי הבא נמי לא שנא הילכך חלב אשה מותרת כד"א כשפ"י מן האשה שחלבתו לתוך כלי או לתוך ידה אבל גדול היונק משדי אשה אפי' היא חולבת לתוך פיו דרי הוא כיונק שרץ ומכין אותו מכת מדרוח מפני שהחכמים אסרוה שכיון שאין דרך לאכול בשר אדם סוביר' רוב העולם שהוא בשר טמא ואתי' לאחלוני כבהמה טמאה לינק ממנה דיאסרו מ"ש אבל לאחר שפירש לתוך כלי או לתוך ידה לא גזרו ביה רבנן דמנא ידעין דחלב אשה הוא ולא אתי למטעי ל"ש אוסרים דבשר אדם אסור מן התורה מלא התירה התור'

ח דבש דבורים אינו דבר המתמצה מנוף הדבורה אלא עשבים שהם מאכל הדבורה מהם יוצא הדבש מליחות' והדבורה יונק אותו באכילת' מן העשבים ומכנסת הדבש לתוך גופה ואחר כך מקיאה אותו לתוך הכותרת והשעוה הוא הפסולת של אותה יניק הילכך דבש דבורים מותר ואין בו לא משום דבר הבא מן הטמא ולא משום אבר מן החי אף על פי שהוא היה בנוף טמא לא נאסר בשביל זה ולפי זה אף דבש גזיז וצריעין מותר מן התורה שהוא באגם כן על דרך זה ויש אוסרים דשעם דבש דבורים מותר הוא מגזרת הכתוב שיתבאר בסמוך ב"ה ואילאו גזירת הכתוב הית אסור משום דבר היוצא מן הטמא טמא והא דאשתבח ארץ ישראל בדבש דכתיב ארץ זבת חלב ודבש ואילאו דשריא היכא משתבח בו א"י אין פירושו דבש דבורים אלא דבש המרים שהוא משכעת המינים שנשתבח בהן א"י שכולן כיון פירות הן לפיכך גם מה שאמרה התורה דבש כדבש המרים מיירא אבל דבש דבורים אימא דאסור אלא שכתוב התירי במקום אחר דכתיב אך את זה לא האכלו מכל שרץ עוף שרץ עוף טמא או אתה אוכל אבל אתה אוכל מה שעול' טמא משריץ בלומר ואינו ולד הונמחו ואיזה זה זה דבש הבא מן הדבורים ולפי זה דבש גזיז וצריעין אסורין מן התורה והואיל ודבר חידוש הוא מגזרת הכתוב אמרינן מסכרא שלא ריבא התורה להתיר אלא דבש סתמא שאין דרך להזכיר ע"ש שם הטרין כגון דבש דבורים שהוא נקרא כפי כל סתם דבש ואין לו שם לווי מן השרץ אבל דבש גזיז וצריעין אין קורין אותה סתם דבש אלא בשם לווי דבש גזיז וצריעין קרו לית והואיל ומזכירין שם השרץ ע"פ לא אמרינן שהתירו התורה ואסור מיהו עכשו אין דבש גזיז וצריעין מצוי לנו כלל הילכך כשלוקחים דבש דבורים מן הניול חיישינן לתערובת דבש גזיז וצריעין ומותר ואף על פי שגופי הדבורים מעורבים בו וכשפירשינן הדבש מהם סתמא ופירחינן אותו ונתן שעם השרץ כדבש אפי' מותר שנתן שעם לפנס הוא בתוך הדבש ששעם הדבש הוא טוב יותר משעם השרץ ושעם השרץ פוגמו ונ"ל לפנס מותר כמו שיתבאר לקמן בעזרה השם :

ט חלב אדם יש אוסרים שהיא מותרת אע"פ שהיא מתמצה מנוף בשרה מותר משום דכתיב נבי בהמה וחיה טמאה וליפנין ח' כלומר מהלכי ארבע טמאתי לך ולא מהלכי שתיים דרי אין בו איסור של בשר טמא ומשום אבר מן החי נמי אין לאוסר' שכיון שגילת' התורה בחלב של בהמה שהורה דלית ביה משום אבר מן החי הבא נמי לא שנא הילכך חלב אשה מותרת כד"א כשפ"י מן האשה שחלבתו לתוך כלי או לתוך ידה אבל גדול היונק משדי אשה אפי' היא חולבת לתוך פיו דרי הוא כיונק שרץ ומכין אותו מכת מדרוח מפני שהחכמים אסרוה שכיון שאין דרך לאכול בשר אדם סוביר' רוב העולם שהוא בשר טמא ואתי' לאחלוני כבהמה טמאה לינק ממנה דיאסרו מ"ש אבל לאחר שפירש לתוך כלי או לתוך ידה לא גזרו ביה רבנן דמנא ידעין דחלב אשה הוא ולא אתי למטעי ל"ש אוסרים דבשר אדם אסור מן התורה מלא התירה התור'

לבוש עטרת זהב דיני סימני עוף סחור

כב

סימני עוף סחור ובוה' סעיפים :

לאוכלו במקום שהלך לשם ואפילו דעתו לחזור ואין כאן משום חופרי פקום שיצא משם שהרי מה שאין אפילו אותו במקומו אינו כשביל שהם אומרים שהוא אסור בוודאי אלא מפני חסרון קבלה שלא יוכלו בו היתר מאבותיהם ובכאן יש להם קבלה לכך יכול לאכול עמהם וה'ה אם הוא מקום שיש להם מסור להתיר והלך למקום שאין להם מסורת שמו'לו לאוכלו מהאי טעם ואין שייך כאן משום חופרי מקו'שהלך לשם שהם אינו נזהגין בו איסור אלא מפני חסרון קבלה :

ה' ואדרכה יש אומרים שאפילו כל בני המקום הזאת וה'ה שאר מקומות יכולין לסמוך על קבלת המקום הזה שיש להם מסורת ולאוכלו שלא על חנם נהגו בו היתר אם לא היה להם קבלה מפי בקיאים ומומחין שידעו בו כל סימני שהיה ואל' פי ששאר מקומות לא קבלו כן אין אומרים לפי שלא ראה את החרש שיבא ויעיד אלא לפי שראה את החדש ויש אומרים לשאר המקומות והשעם משום שאיפשר שמה שנחג איסור בזה העוף בזה המקום אינו משום חסרון קבלה אלא משום שקדמוניהם מצאו וידעו שהיו מצויין בגלילות של אותן המקומות עופות שמאים שהיו דומין ממש לאילו ונזרו לאסור גם באילו שהדורים משום אותן השמאים כי היכי דלא ליהו לאחלופי בהן מה שלא מצאו כן בגלילות המקום שנהגו בו היתר ולכך אין להתיר למקומות שנהגו בו איסור משו' קבלת המקומות שנהגו היתר ולפי זה איפשר שאפילו מי שיצא ממקום שנהגו בו היתר והלך למקום שנהגו בו איסור גם הוא צריך לנהוג איסור כבניהם משום חומרי מקום שהלך לשם שגם בו יש להווש שמא ישעה מה שאין כן בהפך במי שיצא ממקום שנהגו איסור והלך למקום שנהגו הית' שהוא מותר לאכול שם מ'נ' שאם נאסור לו' היה ליה נזירה לנזירה דוק ג'ל' ביצי עוף טמא אסורין כמותו ולא משום כל היוצא מן הטמא טמא דהתם בילד הי נאמר כדאיתא לעיל סימן ע"ט סעיף ב' אלא מפני שהי' עצמה טמאה שהרי העוף טמא נוצר ממנו וי'א דגפירות כתב התורה ביצי עוף טמא דכתוב ואת בת היענה וכי בת ישה ליענה כדומר והרי הוא מן היענה עצמה אלא זו היא ביצת היענה לומר שהיא טמאה וה'ה לביצי' כל שאר עופות השמאים שהם נמותם :

כג דין סימני דגים ודגים מלוחים ובני יוד סעיפים :

א' סימני דגים מפורשים בהורה דכתיב כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם האכלו וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת ונומר שקין הם לכם ופירש סנפיר הוא ששש בהם וקשקשת הם הקליפות הקבועים בו ודוקא שהם נקלפין ביד או אפילו בבלי אבל אם אין יכולין לקולפן מעור הדג לא מקרי קשקשת אלא גוף העיר הוא ואפילו אין לו אלא סנפיר אחד וקשקשת א' מותר שכן לשון סנפיר וקשקשת לשון יחיד הם כדלא כתיב סנפירים וקשקשות י'א דבסנפיר אחד וקשקשת אחת מתירין תורה הקשקשת קבוע באיזה מקום שתהיה וי'א שאינו מותר אלא כשהיה הקשקשת קבוע באחת מאיליה' מקומות או התה' זנבו או התה' לחיו או תחת סנפיריו אבל כשהיא קבוע במקום אחר חוץ מאילו השלשה מקומות אין להתירו וכן דבריה עיד פעם אחרת וכל אשר אין לו סנפיר ונומר וכתוב ביד ולא כתיב אין לו בלא ביד דרשו' שהוא לשון עיין עליו כלומר עיין והקור עליו אם אין לו סנפיר וקשקשת כלל כלומר שלא היה לו ולא עתיד להיות לו אז שקין יהיה לכם אבל אם יש לו אף על פי שאין לו עתה אלא שהיה לו בעודו במים והשירי מיד בעלותו מן המים שכן דרך הרבה דגים לעשות כן הוא מותר וכ'ן אם אין לו עתה ועתיד לגדלם לאחר זמן מותר מהאי טעמא

א' סימני העוף לא נהפשו בתורה אלא ספירש ומנה הכתוב עופות שמאים ושהדורים בשמותם וראו הכתובים במה שהם מחולקים השהדורים מהשמאים וע' כך עשו סימני שהיה ומצאו שהם ארבע סימנים אילו השהור אינו דורס פירו' אינו אוכל עוף אחר מחיים ואפי' שאוכל זבובים ושקצים ורמשים מחיים אין זה דריסה ולא סימן דריסה לומר שביזין שהוא אוכל הזבובים מחיים גם שאר עופות הוא אוכל פוזיים שאנו רואין כמה עופות שאנו יודעין בוודאי שה' שהדורים והם אוכלים זבובים ושקצים ורמשים מחיים וכן השהור יטלו זפק ואצבע יתירה פי' אצבע שאחורי האצבעות ואע"פ שרוב העופות יש להם כן קרי לה יתירה לפי שאינה כסדר הברווה וי'א שהאצבע שלפניו גדולה מחברותיה זה הוא הנקר' אצבע יתירה וקורקנו נקלף ביד ואפילו אם אינו נקלף א' כיתונו אותו בשמש להתחמם תשוב שפיר נקלף אבל אם אינו נקלף אלא בסכין לא תשוב נקלף :

ב' והעופות הנקובים בשמותם בתורה שהם שמאים הם כ'ד לפיכך מי שבקומוכיר בכל הכ' קינים דשמאים הצפוריים בפסוק ומינהן מותר לאכול כל עוף שאינו מהן ומי שאינו בכיר כולן אם רואה עוף שדורס וודאי טמא שלא מצאו עוף שהיה אחד שהוא דורס ואם אינו יודע אם הוא דורס אם לאו או אפילו יודע ומוחק בו שאינו דורס עדיין אינו מוחזק בוודאי שהוא שהור שהרבה עופות שמאים גם כן יש שאינם דורסים הילכך צריך שיהיה בו עוד סימן אחר של שהרה וכו' נהע שאינו טמא שאין בכל הכ' עופות השמאים שאינו דורס ושיש בו עוד סימן אחר של שהרה אבל יש מהם שאינם דורסין ויש להם עוד ב' סימני שהרה והם מן הכ' השמאים הלבך בס'מן אחר ואינו דורס יש להתירו טע'י כבטני סימנים ואינו דורס אלא שכמותו סימן אחר שנגשרך אצל אינו דורס נהרבו הדעות על איזה מהן יש לסמוך להתירו לכך אין לסמוך ולאכול שום עוף בזמן הזה א' כ'ן יש לנו מסורת בדינו מאבותינו שהוא סחור ונזהגין בו בכשישנה באחד מקום שהוא סחור ואם לאו אין לאוכלו ואפילו אם יש לו כל ה' סימנים של שהרה שבנופו אלא שאין אנו יודעין אם הוא דורס אם לאו ודב' קשה הוא לעמוד עליו בבירור שנהע שאינו דורס דשמא דורס הוא הילכך אין להתיר שום עוף אם לא בקבלה ברורה :

ג' אך דבר זה יש מסורת בדינו מעבותינו הקדמוני' שכל עוף שחוטמו רחב וכף גולו רחבה כשל אווזא בידוע שאינו דורס ואז בקל נוכל לבודקו אם ימצאו לו השליטה סימנים הנשואים ואם ימצאו לו כל השלשה סימנים- בנופו מתירין אותו לאוכלו שכדוראי אינו דורס כיון שהחוטמו רחב וכף גולו רחבה ואפי' לא נהגו כבר לאוכלו יכולין להורות בו ולהתירו עכשו' כיון שמצאו בו כל הסימנים של שהרה ומה שלא נהגו כבר לאוכלו לא היה מפני שנהגו בו איסור וודאי אלא שלא בדקיהו עד הנה אם נמצאו לו כל ה' סימני שהרה אם לא וי'א שאין לסמוך על קבלה זו וכל עוף שחולק את גוליו כשסעפירין אותו על חוט מעמיד שני אצבעות לכאן ושני אצבעות לכאן או שקולט מן האויר ואוכל בידוע שהוא דורס ועל זה אפילו מי שיש קבלה בידו שהוא שהור אין לסמוך עליהם אפילו יש לו כל ה' סימנים שבנופו דודאי טמא היא שהרי וודאי דורס הוא וקבלת טעות הוא בידו נ'ל' נאמן הצייד לומר עוף זה היתר לי פלוני הצייד והוא שיהיה אותו שאומר שהתירו לו מוחזק שהוא בקי בכל העופות השמאים האמורים בתורה בהם ובשמותיהם :

ד' מי שהוא מפקום שנהגין איסור כעוף אחד מפני שאין להם מסורת והלך למקום שיש להם בו מסורת יכול

* לבוש עטרת זהב הלכות סימני דגים * * * *

ביניהם חיישינן שמא נחזרו בעוד שהיו לחין והיה בהם שמנונית בעורן לחין :

נ הציר של דגים טהורים כשיהרבה בכלי אחד דוכת להיות נוצר ולגדל שם מאלו מין דג שמא וקורין אותה כליבת ואם יש שם ציר של דגים טמאים מעורבים בה אין משבעו לגדל שם כלל ואפילו אם נוצר ונהגדל בציר דגים טהורים ונפל בטמאים אין דרכו לחיות שם זמן רב הילכך נור שהביא חבית מליאה ציר של דגים אם כולבית אחד טהיטת בו והוא חי מותר שזת סימן שהציר היא מדגים טהורי שהרי אין דרך כולבית חי להיות בציר של דגים טמאים ואם אין כולבית טהיטת בה אסורה דשמא הציר מדגים טמאים הוא והא דסני בכלובית אחת היינו מחבית סתומה דליבת למיחש שמא עכשיו מעלמא אחא וכיון שהוא חי אין לחוש נכ שמא נפל בתוכו קודם שסתומה שהרי אינו יכול לחיות זמן רב ואמרינן בעוד החבית סתומה גדל ונוצר שם מקרוב אבל בחבית פתוחה אינה ניהרת בפחות משתים אבל בא חיישינן אף על פי שהוא חי שמא עכשיו מקרוב מעלמא אחא והציר של דגים טמאים היא מיהו בשתים אפי' מתו מותרים דתלינן לומר כאן היו וכאן נוצר ולא חיישינן בשהים שמא מעלמא אחא אבל בסתומה ובאחת אין להתי' אלא אם היא אבל מה יש לחוש שמא קודם שסתומה נפל שם ואף על גב דציר דגים טמאים אינה אלא מדרבנן וכבר אמרנו דספיקא דרבנן לקולא שאני הכא דציר דגים טמאים הוא מצוי ושכיח שמכיון אותה בחביות כמו ציר דגים טהורים והואיל ושכיח חיישינן להומרא ולא דמי לחתיכות דגים ויש באחד מהם קשקשת וצין החתיכות מתאימות דאוסרים אותם החתיכות שאין בהן קשקשת ומקילנן בציר הבלוע בחתיכות הכשרים דשאני החס הואיל ונמצא עמהם חתיכה דג טהור ואין דבר מצוי שימלחו דגים טהורים וטמאים יחד שהטהורים בטמאים לא שימלחו דצריבין לאפשי עלייהו מילהא טפי מטמאים לכך תלינן בציר הבלוע לקולא הואיל והוא מדרבנן אף על גב דבחתיכות עצמן שאין בהן קשקשת אזלינן להומרא היינו משום דספיקא דאורייתא הוא משכ' בציר חוק נל' ויא' דכולבית מין דג טהור הוא ואינו נוצר כציר אלא לסימנא בעלמא נקשה בנמצא כי הוא נכ מין דג דנוצר במים ולפי שיטת הגמ' הו' דינא הכי אם הביא נור חביות מליא ציר ודג טהור אפילו קצין ככלבית ודאשו ושררו קיים ומכרין אותו בשביעית עין שהוא טהור ושומט בו וה' האם יש בו חתיכה אחת שי' שבו קשקשת הואיל ואין בו דבר שמא מצרין כל הציר שבתביות דהלינן לומר שכולה כמין טהור הוא ואפילו כדג טהור אחד קטן או חתיכה אחת מדג טהור שרינן לה בולה ולא חיישינן שמא מעלמא אחא ואף על גב דלעיל אמרינן הציר שבעין שאני החס שי' נכ דבר טמ' עם הסהוד ונדינן צירן משום נפול משכ' כאן' וכלבית שמא לדעת הראשון נמי לא אפרן דשרי ואפילו בשנים אלא כשאין בה דג אחר שמא או חתיכה שאין בו קשקשת אבל אם יש בהם דבר שמא לכ' אסור' ויש מי שאומר שאם היו חביות רבות וכולן פתוחות וכלבית אחת דהיינו דג טהור פשוטש באחת מהן תלינן לומר כולן מין ציר אחד הם וכולן טהורין שריי אין אנו רואין בהן דבר שמא ועוד כיון שהם פתוחות ודאי מין אחד הם שאדם עשוי ליקח מזו וליתן בזו' היו סתומין ופתח אותם מהן ומצ' בה כלבית היא מותרת והסאר אסורות דשמא יוצא בהן דבר שמא פתח שניה ונמצא בה כלבית כולן מותרות דכיון דשחי חביות אודמנו דטהורים מכתא מילתא דכולם טהורים הם :

נ קרבי דגים אינם נקחין אלא מן הבקי וכמוסה ואומר שטהורים הם שחזקה הוא שאינו משקר כדי שלא יאבד חזקתו ואם אינו כמוסה אם אומר שהוא עצמו הציאם מנה

אלא שההכתי' אסרו מין דג קטן הנקרא כולסני' שאין לו סנפיר וקשקשת ועתיד לגדל וקיל' שטהור הוא ולא אסרוה אלא מפני שעולים עמו דגים טמאים הדומים לו ואיכא למיחש לאחד מאלף הדומים אליו ולא מינכר וכריה לא בשלה לכך אסרוהו כמו שיתבאר לקמן בסופן ק"ד :

ב יש מיני דגים שקשקשתיהן דקין מאד עד שאינן ניכרין בעורן על גב הדג ואם יכרסוהו בכגד או יתנוהו בכלי מלא מים נמצאו קשקשתין הרי הוא דג טהור שלא אמרה תורה אלא קשקשה סתמא משמע קשקשת כל שהו ואין חילוק בין גדולים בין קטנים :

ג קבלה בדינו שכל שיש לו קשקשה יש לו סנפיר ויש שי' לו סנפיר ואין לו קשקשת אם כן בקשקשת לחוד היא סני לן בתורה לסימן שהרהר ולא כתב התורה פי' דסנפיר אלא כדי להגדיל תורה ואידר לפיכך מצא חתיכות דג שי' ש' לו קשקשת אין צריך לחזור אחר סנפיר שכוונתו אי' לו אבל מצא חתיכות דג שי' ש' לו סנפיר לא יאכלנו עד שידע שי' ש' לו קשקשת :

ד מצא חתיכות דגים שי' ש' באחת מהן קשקשת אם החתיכו' מתאימות ומתחברות יחד כאלו ויש מן אחר כולם מותרים ולא אמרינן דילמא מתרמי שבתחברות והם משני דגים שאחד טמא ואחד טהור אלא אמרינן דחזקה מדג אחד באו' ואם אין מתאימות את שנמצא בו קשקשת מותרת והאסור אסורות ואפילו כולן נבלחו ביחד אין אסורין אותה שנמצ' בה הקשקשים מחמת שבלעו מן הציר כיון שציר דגים אינה אלא מדרבנן כמו שיתבאר בספדף אף על פי שהחתיכו' עצמן אסורין מספק ספיקא דאורייתא הוא ולהוסיף אבל בציר הכלוע מהם בחתיכות הטהורים אינו אלא ספיקא מדרבנן דשמא כולן טהורין הם וציר דגים דרבנן כמו שיתבאר בספדף הספדף ולקולא' מיהו הציר עצמה שהוא בכלי בעין אסורה שכיח שנפון של דגים טמאים מעורב בה אי שרית צירן אכלי נמי נפון שיאמרו כולן טהורין הן' וכל חתיכות דג שי' ש' לו ראטרחב ושדרה הזקתו דג טהור הוא ומותר לאוכלו דמסורת יש בדינו דמסחמא היו לו קשקשתין דרובם דבכה' אית להו קשקשים ואזלינן בתר רובא מיהו אם הוא שלם בפנינו ואין אנו רואין בו קשקשי' אין סומכין על הראש' שה' רחב והטרה לברה להתיירו דכין שי' ריעותא בפנינו שאין לו קשקשים חיישינן שמא מביעוטא הוא :

ה ציר דגים טמאים אינה אלא מדרבנן שלא ריבת' התורה ריבוי דהטמאים לרבות צירים אלא גבי גב' לה ולא גבי דגים לפיכך מותר לקנות כן הגוים דגים מלוחים טהורים אף על פי שמנחים עם הטמאים דהואיל וספקא הוא אם נשלוה יחד אם לא והוא מדרבנן אזלינן לקולא לומר לא נבלחו יחד בחללה ואחר שבלשו כל צירן ערבין יחד' ככל מקום אין נוהגין לקנות מהם דגים מלוחים אלא אם כן אין רואין שמאין שרויין עמהם דאחזקין איסור לא סחזקינן אבל אם אנו רואין דגים טמאים שרויין עמהם בכלי סחמירין לומר שמא נמלחו יחד חזן מהריננ' אף על פי שאנו רואין לפעמים ששרויין עמה' בעיריב' מין דג טמא שקורין אל' ואפ' שרינן הריינ' ג' בשום שאנו מוחזקין שהריינ' באי' טרהוק בחביות ופולחים אותם שם ואין מולחין עמהם טום דג אהר ובדאי לאחר סכאן הושרו יחד ויש איסורין לקנותהו לכתחילה אם רואין אותן שרוין יחד וכדעבד שקנו אותן פתורין מיהו אין צריך לפשפש א' אחריהן אפילו בשאר דגים אלא קונה מסתמא כל זמן שאין ראתה שהם שרויין יחד וכל זה דווקא בדלית בהו שמנונית דסהם דגים אין בהם אלא ציר ולא שמנונית אבל אם יש בהם שמנונית ספיקן אסור דשמנונית נפון הוא ואסור מן התורה וספיקו לחומרא והיכא שהדגים המלוחים יבשים בכל עניין מותר שריי הטמאים הם יבשים ואין הטהורים כולעים מהם פ' דגם בזה נהגו להחמ' לכתחלה אם הם מעורב' ומנוחים

טהור ומלחם או שהוא לקחם מן המזמחה שמכרה לו בחזקת טהורים לוקחים אותה ממנו ואם לאו שלא מלהם כעצמו או שלא לקחם ממימחה אין לוקחין אותם ממנו ואפילו אמר מדג פלוני הם ואנו מבירין שאותו הדג טהור הוא אינו נאמן אם אינו מומחה רשמה הוא לקחם באחר ולא מלחם עצמו אלא שסבור מדג טהור הם וסופך על בקיאתו ומיעוה הוא ואפי' לא נימוחו אין סומכין בקריבים על סימנים בלב דקרבי דגים טהורים וטמאים דומין זה לזה :

ח אבל עוברי דגים שהם ביציהם יש בהן סימנים שנכרים בהן אם טהורים הם ומהו סימניהם שני ראשיהם כדון או שניהם הרין טמאים וודאי ראשן אחר כד ועגול וראשן השני הר ועגול כמו ביצה הטהורה הוא סימן טהרה אבל מ"מ אינו סימן מובהק לסמוך עליו בלבד אלא אם יש להם סימן טהרה והמוכר הוא מומחה ובקי ואומר שמדג טהור הם סומכין על דבריו ואם אינו מומחה אין סומכין על דבריו דשמה טועה הוא א"כ שהחזק בכשרות מאד שבוודאי דקדק הרבה כשלוקחין או שאומר מדג פלוני הם ואנו מבירין שהוא טהור או שאומר אני הוצאתים מדג טהור ומלחתי או שאומר אילו דגים ואילו קרביהן ואם נימוחו שאין יכולין להביר בהם סימן טהרה אפילו מומחה אינו נאמן סתם אלא אם כן אומר אני הוצאתים ובלחתיים מדג טהור אבל אם אין להם סימן טהרה אלא ששני ראשיהם כדון או הרין אפילו אמר אני מלחתיים אין סומכין על דבריו א"כ הוא נאמן ומתוך בכשרות או שניהם כדון או הרין סימני שוממת הם ולכך צריכין לחוש עליו מאד שאינו משקר דשמה טעה כדג עצמו או נתחלפו לו וכח"כ : ויא' שהרין הוא כן גם בקרבי דגים שבשניהם כדון או הרין ודאי טמאים ועכשיו פשט המנהג בכרכי הים לקנות ביצי דגים בסתם בין שלימים בין נימוחים ואפילו מן הגוי ובלבד שיהיו אדומים אבל השחורים אין אוכלין איהם כלל שכן חקרו ומצאו קדמונינו שאין אחד מן הטמאים שעובריו אדומים וכל הספקיות והסימנים שנאמרו בנמרא לא נאמרו אלא בשחורים משום דאצ"א מיניהו טמאים ואיכא מיניהו טהורים :

ט דג טהור שנמצא במיעו דג טמא בין שיצא לחוץ בין שנמצא בתוכו בין במעו בין בדרך בית הרעי בין בדרך בית הבליעה ואפילו לא ראיתוהו שבלעו מותר כאכילה שתודאי בולעו ממקום אחר ולא השריצו שאין דרך דגים להשריץ אלא מינו :

י ודג טמא שנמצא במיעו טהור אסור ולא חשבינן ליה כמעוכל וליהוי כפירש"א בעלמא כיון שהוא שלם ולא נתעבל ודווקא שנמצא בתוכו אבל יצא לחוץ יש מתירין אותו משום דחשבינן ליה כמעוכל הואיל ויצא ממנו דרך בית הרעי הוי כמו פירש"א בעלמא :

כ דיני שרצים הנמצאים במים בפירות בקמח ובגבינה וכו' יז סעיפים :

א לא אסרה תורה שרצי המים ודגים שאין להם סנפיר וקשקשת אלא בימים ובנחלים וה"ה כל מים הנובעים וכל הדומים להם שהם זוחלים ומושכין ואפילו אינם נובעים כגון חרצין ונעיצין אסורים אבל שרצים הגדלים במים שבנחלים וכל הדומים להם כגון אילו שבבורות שיחין ומערות שאינם נובעים והם עצורים בכלים מותרים אף על גב שאין להם סנפיר וקשקשת דכתיב את זה האכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים אותם תאכלו ודרשנין בימים ובנחלי' הוא דאית ליה סנפיר וקשקשת אכול דלית ליה לא תיכול הא בכלים אף על פי דלית ליה אכול שאין לדקדק הא בכלים אף על פי שיש לו סנפיר וקשקשת

לא תיכול שאין דרך לגדל בכלים מינה שיש להם סנפיר וקשקשת אלא שרצים ואם כן מיעוץ דוסיים ונחלים למה לי אלא להתיר קאתו להתיר שרצים הגדלים בכלים ולומר אע"פ שאין להם סנפיר וקשקשת אכול ומרכבה רחנ' חריו פעמים במים בימים השני יתירה הוא ודרשנין ליה ריבוי ומיעוץ וריבוי ושרינן בימים ובנחלים בנתיים דאם לא כן למאי אתא במים השני וכאילו נאמר את זה תאכלו מכל אשר במים כל אשר לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים במים אותה האכלו ואם כן הוה ליה במים הראשון ריבוי בימים ובנחלים מיעוץ בימים ובנחלי' אין מירי אחרת לא ובמים השני חזר לרבות שאר דברים אפי' שאינם בימים ובנחלים לאיסורא ואהני רבוי לרבות אפילו חרצין ונעיצין לאיסורא לשאין להם סנפיר כו' דאי לשיטת להם אינם גדולים שם ואף על פי שאינן נובעין ודומין לכלים מכל מקום דומין הן גם כן לימים ונחלים בחד צד שהם מושכין וזוהליו כמותן ואהני מיעוץ למעט כלים ובורות שיחין ומערות להתירה שאין דומין לימים ונחלים כלל שרצי המים שבהם אינן נובעין וגם אינן מושכין וזוחלין אלא המים עצורין בהם :

ב ויש אומרים דהיינו במים במים אינו אלא כלל ופרט וכלל עם בימים ובנחלים דשדית ביניהו ולא ריבוי ומיעוץ ורבו ונ"מ דאם הוא כלל ופרט וכלל לא מרכינן אלא מאי דדמי ליה לפרט בשני צדדין שכן היא המדה בתורה מסיני דכלל ופרט וכלל אי אחת דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש נובעין ומושכין אף כל נובעין ומושכין דהיינו חרצין ונעיצין הנובעין אבל חרצין ונעיצין שאינן נובעין אף על פי שמושכין מותרין וכל שכן כלים ובורות ושיחין ומערות שאינם דומין כלל לימים ונחלים שמתירין לפיכך שוחה אדם ושוחה מכורות שיחין ומערות לכולי עלמ' מהם בכל מק' ואינו הישש לשרצי' שבהם שמה יבאו לתוך פיו ויבלע מהם שרצי מותרים הם במה דברים אמורים דווקא כשלא פירשו חוץ לכור או חוץ לכלי אבל אם פירשו ממקום רביהן כגון לאחורי הכור או על שפת הכלי מכתוץ אף ע"פ שחזרו אסורין משום דהוה להו שרץ השרוץ על הארץ וכתי' וכל שרץ השרוץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל אבל אם לא פירשו אלא על הופץ הכלי בפנים לא חשבו פירשו דהיינו רביתיהו שכן דרך השרצים לצאת מן המים לדופן הכור או הכלי כ"פנ' ולחזור למים וכבר התירחן התורה דא"כ אין לך שרץ המים אפי' בבורות כול' שיהא פותר שכולן דרכן כך :

ג יבחושין או יהושין הגדלי' בשכר וביוין ובחומץ הרי הם כמו שרצים הגדלים במים שבכלים ומותרים כל זמן שלא פירשו ואם פירשו לחוץ אסורין מיהו אם עירה היין או השכר והחומץ מכלי לכלי אחר לא נאסרו דכיון שלא פירשו שם לכלי שני אלא עם המשקה היינו רביתיהו וכלי שני יש לו כל דין כלי ראשון לענין אם פירשו לדופנו של כלי שני בפנים מותרין כל זמן שלא פירשו לחוץ ודווקא מכלי לכלי אמרינן הכי רביתיהו דמעיקרא כליו והשתא כלי אבל השואב מים מן הבור לכלי ופירשו לדופני הכלי אפילו בפנים אסורין שאין רביתיהו בכלי אלא בכור מיהו מסתמא לא חיישינן שמה פירשו לחוץ אלא א"כ יש הוכח' דברר שפירשו לחוץ ואם פירשו מן הכלי או מן הבור לא יורו וקלשו בידו קודם שהגיע לארץ מספקא לן או הוה כמו שורץ על הארץ או לא וספקא דאורייתא לחומרא ואסור מים או משקין שדרך לגדל בתוכן תולעים אי יבחושין או יהושין שסיננס ופירשו מהם התולעת ואחר כך חזרו לתוכה אסורים הואיל ופירשו ממקום רביהן ונאסרו אף ע"פ שחזרו גשארן באיסורן שהיו כפירשו שאינם חוזרים להתירן לפיכך לא יסננס כלילה בקסמים וקשיץ שמה ופירשו התולעי' על גבי הקשין והוולו להו כשרצו על הארץ הואיל ופירשו ממקום רביהן ואחר כך יחזרו לתוך הכלי ויבא

הוא מן הפירות שדרכן להתלוע בתלוש צריך לבדוק אפילו אחר יב חדש שנעקר להשליך התולעים הנמצאים ביניהם בחוץ או על גב הפרי או על גב הגרעון ואף לאחר שהשליך אותם התולעים יש לחוש שמא עדיין יש בתוכה תולעים שלא פירשו וכשיחנם במים לתוך הקדירה יפרישו ויצאו לחוץ ויורחשו במים או כדופני הקדירה או על גב הפרי הילכך רבא לבשל לאחר יב חדש פירות שדרכן להתלוע יתנם לתוך מים צוננים וישם בהם מעט ואז רוב המתולעים והמנוקבים יעלו למעלה ואותם ישליכו לחוץ ואחר כך יהנם במירותחם שאם נשאר בו תולעת ימות מיד קודם שיפרשו והרי לא נאסר מעולם ולא יסמוך על בדיקה וכן עד שיבדוק כולם שזה מעוט דשכיח הוא וראו אריזני ביה בתר רובא אבל בהוד יב חדש אין להתי' בתיוקן מים צוננים ורותחין שרדי התולע שגדל במחובר אסור אפילו פרי' ואסור הפרי ויש לחוש שלא יערו כולם בצוננים ויאסרו הפירות ברותחין ולא עוד שאותם הפירות שהתלועו במחובר אין טבען שצפין למעלה כמים כי כבדים הם הילכך אין להם תקנה כלל לבשלם תוך יב חדש בלא בדיקה מתוכן :

ט ואם עבר וכישול תוך יב חדש בלא בדיקה אם עדיין יכול לבדוק אחר ביטול בודק ואם לאו מותר בדועבר דאוקמינן כל הפירות אחזקת שלא התלועו שהרי רובן אינם מתלעים ועוד שהרי יש כאן שני ספקות ספק היה שם רהש ספק לא היה ואה' ל היה שמא נימח ונתבטל וספק ספיקא מותר אפי' באיסור דאורייתא ואע"פ שאמרו בריה אינה כטלה לא אמרו אלא בריה שלישה אבל מחויה ואפי' חתוכה בטרה ואם בדיק ומצא קצת תולעה בקדיר' משליכין ואוכל את השאר שאין בהם כל כך ליהות שיאסרו פליטתן כי רובן עוד סרוחה ובאושה הם ופירשא בעלמא הם וכנגד ליהות האיסור שבו יש ודאי ס' ויש מי שאומר ברא' שמשליכין ואוכל את השאר ה"מ שלא נמצאו אלא א' או ב' אבל אם נמצאו ג' או ד' הכל אסור דכיון שנמצאו כ' מזהו הבשיל זה שישנן שם יותר מאי איכא שמא נימיה ובטלו משום חד ספיקא לא שרינן להו' ודווקא מאכל שא' לסננו ולהסיר משם התולעים ומאחר שהחזק בהולעים כולו אסור אבל אם איפשר לסננו מעביר משם התולעים הנמצאים שם על ידי סינון והסאר מותר ועיין לקמן סימן ק' :

י ירקוה מבושלים שנמצא בהם תולעים הרושב מותר ע"י סינון שוודאי יש בה ששים כנגד התולעים אבל הירקות עצמם אם מצא שלשה תולעים יש לחוש שמא יש בהם עוד ואינה ניכרות :

יא אשה שנמצא אחר בדיקתה שרץ אסור לאכל מבדיקתה כדין מי שנמצא אחריו הלב וה"מ שיהא דבר הנראה לעינים כגון חומט וכיוצא בו אבל אם לא נמצאו אלא תולעים המתלועין תוך העלים שאינן נראין אלא לאחר שליכתן מותר לאכול מבדיקתה שאין זו פטיעה כל כך :

יב מרקחת שנפלו לתוכו נמלים וא' לברור אותם אף ע"פ שעברו עליהם יב חדש יש להסתפק בהן לאיסור מפני שהדבש דרכו להעפיר ולקיים הרברים שלימים הנשטנים בתוכו ולא נרקבו הנמלים שבחוכו :

יג דבש שנפלו לתוכו נמלים מותר להמם הדבש עד שניתך ויסננו במסננת וישארו הנמלים למעלה ואין כאן משום מבטל איסור לכהחילה שאין הכונה אלא לחקן הדבש ' יש אומר' שאין לך פרי שאין בו ששים כנגד ליהות התולע שעליו ולכך פתירין אותו כשכשלוהו בדעב' ואע"פ שהחולע הוא נראה גדול אינו אלא עור סרוח ובאושה ופגום אבל ליהות אין בו אלא מעט מ"מ אין לסמוך על זה אלא בפירות נסים אבל לא בקטנים כגון גורגניות וכיוצא בהן :

יד חשין ותבואה המתולעת מותר לטוחנן ואין חוששין שמא

לשתותו ואף ע"פ שחזרו דרי כבר פירשו ונאסרו אבל לסנן דרך בגד וכברה דק מותר שהרי מה שפירש משליך להון ואי איפשר להם לחזור וליפול למסקה :

ד תולעים הגדולים בפירות התלושין מותרין שלא אסרה תורה אלא שרץ השורץ על הארץ ברא' שלא פירשו מן הפרי אבל פירשו מן הפרי אפילו לא הגיע לארץ אלא קלטו בפיו מתוך האויר ובולעת חי שערדיין הוא ראוי לשרוץ על הארץ אם לא היה קלטו או אפילו לא קלטו חי אלא שלא הגיע לארץ כשהוא חי אלא שמת באויר קוד' שהגיע לארץ ואחר כך הגיע לארץ אבל לא שרץ על הארץ ואפילו לא פירש כולו מהפרי אלא מקצתו או שלא פירש אלא על גב הפרי מבחוץ ואפילו לא פירש על הפרי מבחוץ אלא על גב הגרעין שבתוך הפרי שכל התולעת מנרענית הפרי הם גדלים או שהדביק שני פירות ויצא מזה לזה והיו הפרי השני לגבי התולעת כארץ כיון שאינו עמה בכללה מבעיא לן אי הוה כמו שורץ על הארץ או לא ואיסורא דאורייתא לחומרא ואיסורין ויש אוסרין אפי' מתוך הפרי ופירש אחר כך כשהוא מת מן הפרי מיהו כל זמן שנמצא בתוך הפרי אפילו חי ואפילו חורו נקוב לחוץ מותר ולא חיישינן שמא פירש וחזר שאין דרכן בכך שיפרשו ויחזרו אלא אם פירשו אינם חוזרין וילפינן לה מדהתורה החורה השרצים הגדלים בכלים וכבורולא חיישינן שמא יצאו להון וחזרו ה"ה הבא בפירות ג' לא חיישינן לזה ' ויש אוסרין אם חזרו ניקב לחוץ דשם' פירשו וחזרו ולא ילפי' משרצים הגדלים בכלים ובורות שאין טבע כולם שוה שמא זה דרכו לצאת ולחזור וזה אין דרכו כן לפיכך יש להחמיר :

ה אבל תולעים הנמצאים בקמח ומלא וכוצא בו שאינן משקין ופירות דרכן לצאת מפני ולחזור להוכו לכ"ע הילכך אסורים שמא פירשו לחוץ ושרצו על הארץ וחזרו ויש אוסרין אפילו למוכרו לגוי שמא יאפה ממנו פת ויחזור וימכרו לישראל :

ו ותולעים הגדלים בפירות בעודם במחובר באילן חשוב כשורץ על הארץ ואסור אע"פ שלא פירש והוא שירחיש תוך הפרי שיש לו מקום רחב בחורו שיכול לרחוש בתוכו דאז קרינן ביה שפיר שורץ על הארץ דכיון דמהלכת התולע בפני המחובר לארץ הוי כשהלכת על גבי הארץ אבל תולעים הנמצאים בפולין ואפונים חחת הקליפה והקליפה משחרת עליהם מבחוץ וכשמסירין הקליפה מוציאין היבחושי' תחתיה מותרים לפי שהם מונחים במקו' צר ואינם יכולין לרחוש שם ולא קרינן ביה השורץ על הארץ כיון שלא ריחש אבל הנמצאים בשרביטין אסורין שיש להם מקום לרחוש בתוכה ' תולעים הגדולים בכמיה' ופטריות דינן כמו בשאר פירות ולא אמרינן דלא חשיבי מחובר לקרקע הואיל ואין מברכין עליהם פרי האדמה ופעמים נמצא בפירי כמין נקודה שחורה והוא מקום שיתחיל התולעת להתרקס וצריך ליטלו משם בעומק שזה אסור כמו החולעת בעצמו :

ז פירות שהתלועו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש אסורים מספק :

ח חילכך פרי שדרכו להתלוע במחובר כגון עדשים ופולים וזיתים ותמרים ושרביטין שהרחישה מצוי בהן לא יאכל אותן עד שיברו הפרי מתפוז שמא יש בו תולעת שריחו' בתוכו במחובר שאסור ברא' בתוך יב חדש שנעקר מן האילן אבל אם שהה יב חדש אחר שנעקר מן האילן אוכל בלא בדיקה שכל בריה שאין בה עצם אינו מתקיי' יב חדש ואף אם התלוע במחובר כבר מת התולע ונדבק ונתייבש שאין בו ליהות עוד שאינו אלא כפירשא בעלמא ואם יש בו תולע שהיא חי ולא פירש ודאי נהגדל בתלוש אחר שנעקר מן האילן ומותר מיהו אף בזה יש לחוש שמא התלוע בתלוש אחר שנעקר מן האילן ופירש בתוכו על גב הגרעון שאיסור מצוי הוא הילכך אם

וכתיב מסורות לנו מסיני לרוש והא דכתיב לא באלף דרשי' מיניה אף ע"ג שאין לו עכשיו אלא שאנו יודעין בו בזה המין שעתידי לגדל לאחר זמן מותר והוכחנו ז"ל בדקו באותם המפורשים בשמותיהם והוצאו בהם עיד סימני טהרה שהם חלוקים בהם מחנכים טמאים ודרשו בכללי ופרשי ומריבוי דלמיניהו למיניהו דלא אותם המפורשים בלבד התורה הורה אלא הם וכל הדומים להם כסימניהם ומצאו לו עוד ב' סימנים של טהר והוא שיש להם ר' כנפים ושיתו כנפיו תופין את רוב אורך גופו ורוב חיקו גופו גם בכל הסימנים הללו בלבד אין מתירין אותם אלא שיהא ג' כ שמו הגב שלכך כתבה התורה את החגב למיניהו שהוא יתירה שהו' למד מכלל ופרט וכלל דארבה וסלעס וחרגול למיניהו שאין בו סימן חדש שאינו בשאר ולא כתבה התורה חגב אלא לומר שלא נתיירא אלא כשיהא מסורת בדינו מאבותינו ששמו חגב הילכך מי שבקי בהם ובשמותיהם הנקובים בתורה בפירוש אוכל אותם שהוא מכיר שהוא מהם וגם הצייד נאמן עליהם כמו שנתבאר למעלה בעופות אבל מי שאינו בקי בהם ובשמותיהם אין לו לאכול שום חגב אפי' באחד בכל הר' סימנים אלא במסורת מן הקדמונים שזה הוא ששמו חגב ואין חילוק בין ראשו ארוך או יש לו גבחת ויש לו זנב או אין ראשו ארוך ואין לו גבחת ואין לו זנב שאילו אינם לא סימני טומאה ולא סימני טהרה ואינם מעלין ואינם מורדין אלא הר' סימנים שנתבארו ושם חגב בהם הטהרה תלויה :

ב חנכים אינם טעונין שחיטה וילפינן לה מקר' שהזכירה הכתוב אחר הדגים דכתיב זאת תורה הבהמה והעוף וכל נפש החיה הרוששת במים מכל נפש השרצת על הארץ ודרשו רז"ל זאת תורה הבהמה כמשמעה וחיה בכלל והעוף כמשמעו עוף ולא שרץ העוף דהיינו מינין קטנים וכל נפש החיה הרוששת במים אילו דגים מכל נפש השרצת על הארץ אילו חגבים ע"כ ודקדקו חז"ל שכן הדין היה לו לכתוב מכל נפש השרצת על הארץ לרבות החגבים מיד אחר הבהמה והעוף שהם מהלכים על הארץ או פורחים באויר וכן החגבים גם כן מהלכים לפעמים בארץ ולפעמים פודחים באויר ולומר הזכיר הכתוב אחר הדגים שהם גדלים במים בא להקישן לדגים מה דגים אינם צריכים שחיטה כדלפינן לעיל סימן י"ג מקרא אף חגבים אינם צריכים שחיטה וע"ל סימן י"ג סעיף אחד :

ג אע"ג שציר דגים טמאים אסור ציר חגב טמא מותר מפני שאין בהן ליחלוות שמן :

פר סימני חגבים ודיניהם ובו י' סעיפים :

א חכמינו ז"ל בדקו ההבדל שיש בין ביצים טמא' לטהורים ומצאו שסימני ביצים להכיר איזה מהם מעוף טמא או מעוף טהור הם אילו אם שני ראשיה כדון או חדין או שהיה חלבון מכפנים וחלמון מכתוין בידוע שהוא ביצת עוף טמא ואפילו אם יאמר המוכר שהם מעוף פלוני ואנו מכירין שאותו עוף טהור אין סומכין עליו אבל בשראשה אחד כד ועגול וראשו השני חד ועגול וחלבון מכתוין וחלמון מכפנים אלו הם סימני טהרה שיכולים להיות טהור אבל אינן סימן מובהקן לסמוך עליהם לקנות' מנוים מפני שיש קצה ביצת עוף טמא דומין לאלו אלא להכיאהני' ש' שאם יש בהן כל הסימני' הללו שאלוין את ישראל המוכר או אפי' הנוי ממההם אם אמר של עוף פלו' הם ואנו מכירין אותו העוף שהוא טהור נאמן וקינין ממנו דכיון שאומר של עוף פלו' הם הזקה הוא דאינו משקר דירא טמא ויבאו ביצי של אותו עוף ויראו שאינה דומין להרדי ונמצא מתכוה וזע"ג דאיכא של עופות טמאים דרמי לטהורי אין לחוש שמא מן הטמא' הנדמן הוא דא' שלא יהא הפרט

ישתנו גם התולעים מפני שבשופכין החמין בתוך האפרכת כל הולע שיש נקב לפניו שיכול לצאת רוש ובורח לחוץ דרך דופני האפרכת מפני קול ונדנדוד הריחים ועוד שאף אם הל' ישתנו בטליות הם ב' ואין כאן משום מכשול איסור לכתחילה שהרי אינו מכוין לבטלו אלא לטהור כמו שאמרנו לעיל גבי דבש שהוא כשידקדק הקמח אחר כך ידקדנו לאור היום לראות שמא נפלו שם תולעים מתים מהבל ואבק הרחיים וזירוק אותם והשאר מותר :

טו יש מיני עופות הנדלוי' באילן ותלוין באילן כחרשימהן הואיל ונדלון באילן המחובר לקרקע הוי כמו גדלים בקרקע ואסורים משום שרץ השרוץ על הארץ :

טז תולעים הנמצאים בבהמה לא שנא במוח שבראש לא שנא במעיה לא שנא בכשר לא שנא בין עור לבשר כולן אסורין אותם שכמוח ושכמעיים אסורין משום דאהו מעילמא כשהכרמה ישנה הם נכנסים לחושמה ומשם לכוח או לקנה וריא וכבד והווי להו שרץ הארץ ממש ואותם שכבשר או בין העור לבשר כשמשפשיטין הבהמה הם גדלו בהוכה עד שלא נשחטה ובאו מאיסור אכר מן החי ושחיטת הבהמה לא אהני להו שהרי יש להם חיות לעצמן ואף ע"ג דשליח מותר בשחיטת אמו החם מכל בבהמה נפקא לן ועובר ירך אמו אבל הכא באסוריהו קיימא ודגמציאם כדגים כמיעיהם אסורים דמעילמא אתו בין עור לבשר או כחוד הבשר מותרין דמיניה קא גדלו ואין איסור אכר מן החי בהניס דכאסיפה בעלמא סני להו ואפילו פירשו קצת והזרו מיהרין כי כן רבתייהו לפרוש קצת ולהזור וכגדלים בכשר או בתוך הבשר בבהמה נמי לא אמרן דאסורו אלא שנדלו כהיים ומשום אכר מן החי אבל הנדלים בכשר אחר שחיטה או ברגים ובגבינה פותרין כל זמן שלא פירשו אבל פירשו אסורין הילכך

תולעים מתים הנמצאים בקערה שנפלו מן הכשר מותרין דלא חיישינן שמא פירשו מחיים חוץ לחתיכה ורוהשין בתוך הקערה דמסתמא אותם שפירשו מחיים נפלו כשהדיחו הבשר ואילו נשארו בכשר ועיה יצאו כשהם מתים וידעת האוסר' דעיל גבי פירי אפילו מת תוך הפירי ופירש כשהוא מת ה"ג אילו אסורים ויש מי שאוסר כל תולעים המתהיים מכל דבר השעון שחיטה ואפילו לא נתהוו אלא לאחר שחיטה ואפילו לא פירשו והטעם משום שבשרם אינה ניהרת אלא בשחיטה וכל דבר חי שיצא ממנו אפילו לאחר מיתה כיון שיש אפשר לו כשהיטה אסור ודגים ובגבינה מתירין אפי' פירשו לגמ' הדנו והגבינה משום דהיינו רבתייהו ולא דמי לפירש לגמ' הפירי דאסור היינו משום שאין דרכו להיות אלא בנרעין אבל הכא היינו רבתייהו אבל אם פירשו לגמרי לכלי אפילו ברגים ובגבינה אסורים ויש מתירין אותן בכל ענין דהכי רבתייהו לקפין הנה והנה ויש להחמיר מיהו אם נהערכו במאכל באופן שאי אפשר להפרישן אין לאסור המאכל כשביל זה ושוב להחמיר במקום שאין הפסד מרובה :

יז שרץ שרוף מותר לאוכלו לרפואה דעפרא בעלטא הוא :

פה סימני חגבים ובו ג' סעיפים :

א סימני חגבים טהורים לא נאמרו כולם בהירה כפירוש אלא קצת מהם והם אלו שיש להם ארבע רגלים ושני כרעים שכמה בהם מן הארץ והם ממעל לרגליו סמו' לצוארו וכשרוצה לעוף ולקפוז מן הארץ מתחזק באוהו שני כרעים ופורח דכתיב אך זה האכלו מכל שרץ העוף ההולך על ארבע אשר לא כרעי' ממעל לרגליו לנתר בהם על הארץ וזע"ג דכתי' לא באלף ומשמע שאין לא כרעים אנן קרינן לו בולו כלומר שיש לו כרעים שהרי כולם המפורשים בשמותיהן שלהם וקרי

נבי ביצים הצריכו ס' מפני שאין כל הביצים שוות אלא אחד גדולה ואחד קטנה ושמה האיסור הוא גדול מהאחרות לכך הצריכו אחר יותר להשלים להשוות מידתן אבל אם נהבשיל בהבשיל אחר של היתר אין צריך אלא ששים מן התבשיל לבטלה וקליפות האיסור מצטרפין עם ההיתר לבטל האיסור וכל שכן קליפות היתר שמצטרפים שהרי כולם כולעים הטעם בטיה ועיין לקמן סימן צ"ה וסימן ק"י :

ז וכיצה שיש בה אפרוח אודם בין של עוף טמא בין של עוף טהור ואסרת את המתבשל עמה אפילו אם אינה קלופה שהאפרוח הוא נבילה וכן טיפת הדם היא ההלכה ריקום האפרוח ושדי תיכלא בכל הביצה הילכך הטעם היוצא ממנה הוא טעם של כשר נבילה ממש ואסרת אפילו אינה קלופה וי"א שכל ביצים דינים שיה ואסורים אפילו אינם קלופין וכן יש לנהוג במקום שאין הפסד מרובה אבל בהפסד מרובה ישלסמך על המקליון :

ח אף על פי שביצה נבילה וטרופה אסורה האפרוח הנולד ממנה מותר מפני שאין האפרוח נוצר מן הביצה אלא אחר שנסרחה ונעשית כעפרא בעלמא והרי איסור הלכה לה ולא ח"כ נוצר האפרוח :

ט ביצת עוף טמא להתחיל העוף להתרקס בה לוקין עליה משום שרץ העוף ואף על גב שעריון לא יצא לאור העולם ולא השריץ על גבי קרקע שרץ מיקרי ועיין לעיל סוף סימן פ"ב וביצי עוף טהור שהתחיל העוף להתרקס בה ואכלה מכין אותה מכת מדרות שאין איסור מן החורה אלא מדרבנן ואף על גב דמרבין לה מכל השרץ השרץ על הארץ לרבות אפרוחים שלא נפחוזו עיניהם אינו אלא אסמכתא בעלמא :

י טריפה אינה מתעברת לפיכך עוף שהוא ספק טריפה ומשיל ביצי' משהיו אותו עד שיטיל כל ביציו שטוען כבר קודם שנשרף ואם אח"כ שטוען פעם אחרת כשרה שאם היה טריפה לא היה טוען והיאך נדע זה אם הם מן הטעונים כבר או נטענה עכשיו מחדש אם שהתה בין סוף לידת הראשונים להתחיל לידת האחרונים כ"א יום שלימים כי כן ימי עיבורה הרי היא כשרה ונס הביצים מותרים והוא הדין לתרנגולת שלא ילדה מעולם שנולד בה ספק טריפות אם ילדה אחר כ"א יום מזמן שנולד בה ספק טריפות היא והביצים מותרים :

יא אין מוכרין ביצי נבילה וטרופה לגוי שמא יחזיר וימכרם לישראל אלא ביצד יעשה יטרפה בקערה וימכרה לגוי הילכך אין לוקחים ביצים טרופות מן הגוי אפילו בזמן הזה אף על גב שאין ביצים טמאים מצויין בינינו דשמה לקחן מישראל שמכרה לו משום שהם נבילה או של טריפה במה דברים אמורים שרואין אוהה טרופה בידו שישלחוש וודאי ישראל מכרם לו שאין דרך המוכרים למכור ביצים טרופות אבל מותר לקנות ממנו פה שגילוש בביצים במקום שנהנין לאכול פת של גוים כיון שאין רואין אותה טרופה בידו ואין חוששין נס כן משום דם שרוב ביצים אין בהם דם שהרי אנו אוכלין ביצים מנולולין ואין אנו חוששין משו' דם ויש אומרים דעכשיו שאין נזהרים מפת של גוים אין למכור לגוי ביצה אסורה אפילו שרופה דחיישינן שמא יערכה עם פת וימכרנו לישראל והכי נהוג במקום שנהנין לעשות פת עם ביצים ונהנין היתר בפת של גוים לקנותה אבל בשאר מקומות אין לחוש :

כל דהו ביניהם ואכתי מתיירא לשקר שמא יתן הקונה דעתו עליהם להשוותן זה לזה ומינכרו אבל אם לא אמר אלא סתם משל עוף טהור הם ואינו מזכיר אותו העוף אין קונין ממנו דשמה משקר הוא והכא אינו מרתת שמא יביאו של עוף טהור להשוותן שאע"פ שיביאו לו ביצים אחריו מצי לאשהמוט ולומר לא משל עוף זה אמרתי לכם אם של עוף אחר שאין את' מכירין והוא טהור במה דברים אמורים שאינו מוחזק בכשרות אבל במוחזק בכשרות קונין ממנו אפי' בסתם וכמו שנתבא' למעלה סימן פ"ג בכיצי דגים לפיכך אין לוקחין ביצים מן הגוים אלא אם כן היה מכיר אותם ויש לזכור שביעת עין שהם ביצי עוף פלוגי ואין חוששין שמא הם ביצי טריפה או ביצי נבילה דאזלי' בתר רוב עופות שאינם לא נבלה ולא טריפה :

ב ועכשיו נהנין ליקח ביצים בסתם מכל אדם ואפילו מנוי לפי שאין ביצי עוף טמא מצוי בינינו כלל למכרם שנס הגוים אינם אוכלים אותם והוב הנמכרים ניכרין בשביעת עין שאינם אלא מאוזנין והרנגולים ודווקא ביצים השכיחים כגון ביצת תרנגולים או אוזות וכיוצא בהן אבל ביצים שאינן שכיחים אין לקנו מהם סתם עד שיראה בסימני' המבוארים למעלה דשמה מעיפות טמאים הם :

ג ביצת נבילה שותרת מן החורה דהא וודאי נוצרה ונמרה מחיים שאי אפשר שהנמרה לאחר מיתה מכל מקום חכמים אסרוה כמו הנבילה עצמה כיון שבאה מן הנבילה שהיא אסורה מן החורה ואפילו נמרה לגמרי עד שכיוצא בה נמכרת כשוק אסורה ואפילו נתערבה באלף ביצים שלימים כולם אסורות דבריה אינה בשליה אפילו באיסור דרבנן כמו שיהבאר לקמן בסימן ק"י אבל ביצת טריפה אסורה מן החורה דשמה בטעה שנטרפה התרנגולת לא היה רק בשר בלא קליפה והוא כמורדך האם ונאסרה עמה ואחר כך נמרה קליפתה ואפילו לא נטרפה אלא סמוך לשחיטה ולא היה שהות משנטרפה עד שנשחטה כדי לגמור קליפתה או שנולדה מיד שנטרפה אסרנן לה מן החורה שלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורים אבל לא נטרפה קודם לכן אלא תוך השחיטה נתבלה או נטרפה ונמצאו בה ביצים אין איסור אלא מדרבנן בשאר ביצת נבילה והילכך אם יש ספק אם היא ביצת נבילה או אם היא ביצת שחושה מותר אפילו בלא הערוכ' דהוי ספיקא דרבנן ולקולא ואף על גב דכשנתערבה ביצת נבילה כאחרות בולן אסורות שאני התם דאתחזק בהו איסורא אבל הכא תולין לומר שאין כאן איסור כלל ומותרת אבל ספק אם הוא של טריפה או של שחושה אסורא דהוי ספיקא דאורייתא ולחומרא ביצה שהשילה התרנגולת ואחר כך נמצאות טריפה דין אותה ביצה כיון גבינות שנעשים מחלב כהמה ואחר כך נמצאת טריפה שנתבאר בסימן פ"א :

ד הבה התרנגולת על זנבה והפילה ביצתה קודם שנמרה מותרת ואין בהם משום אבר מן החי הואיל שגבילה שמש מטפה ואינה מעורה עור בנידון אבל אם היה מעורה בנידון הרי זה כבשר הפורש מן החי ואסורה :

ה ביצת עוף טמא וכן ביצה של נבילה ושל טריפה שנתבשלה עם אחרות אם היא בקליפתה אינה אסרת שהטעם היוצא ממנו דרך קליפתה אינו אלא מיא בעלמא שאין עקר טעמה של הביצה יכול להתמעות דרך קליפתה אבל אם היא קלופה או נקובה אז טעמה כמש הולך ממנה ואסור את השאר הילכך אם אינה מכירה והיא שלימה כבר אמרנו למעלה שאפילו הם אלף אינה בשליה דבריה אינה בשליה ואם מכירה זורק אותה ובאחרות צריך ששים ואחד ביצי של היתר כנגדה לבטל טעמה והוא הדין אם שרפן אילו עם אילו שצריך ששים ואחד בהיתר כנגד האיסור הנשרף בו ואף על גב דבשאר אסורין א"צ אלא ששים הכא

לבוש עטרת זהב הלכות בשר בחלב

פד דין באיזה בשר נוהג דין בשר בחלב והיאך נקרא ביטול וכו' סעיפים :

א אסור לבשל בשר בחלב שנאמר לא תבשל גדי בחלב אסור והיא קרא נאמר ג' בתורה אחד לאיסור כישול כדאמרן ואחד לאיסור אכילה כלומר לא תאכל גדי המבושל בחלב ואחד לאיסור הנאה כלומר לא יתא לך הנאה מכישול גדי בחלב והוציא הפסוק גם איסור אכילה ואיסור הנאה בלשון ביטול לומר לך שלא אסרה החורה אכילת בשר בחלב והנאתו אלא א"כ נתבשלו יחד וקבלו טעם זה מזה ע"י ביטול דווקא אבל ליהנות מהם או לאכלם יחד צונן ואפילו לשבל חתיכות בשר בחלב ולאכול אינו אסור מן החורה אלא שחכמים אסרוהו בכל עניין :

ב ופרכתכה התורה גדי ג' לומר לך דגדי לאו דווקא אלא ה"ה נמי שור שה ועז וגם רבתה התורה לכתוב ג' פ' אמו לומר לך דהאי אמו ג' לאו דוקא אלא ל"ש בחלב אמו ל"ש בחלב אחרת אסורה אלא שדבר הכתוב בהווה :

ג מיהו לא רבתה התורה אלא בשר בהמה שהורה בחלב בהמה שהורה דומיא דגדי ואמו שהם שהורים אבל בשר בהמה שהורה בחלב בהמה שמה או בשר בהמה שמה בחלב בהמה שהורה שהורה בשל ליהנות ממנה מיהו משים מראית העין ויש לאסור לבשל משום הרואה שהרואה יאמר בשר בהמה שהורה בחלב שהורה מבשל ועיין לעיל סימן ס' לענין דם ובשרהים נמי לא אפרן דאסור מן התורה אלא בהמה אבל בשר חיה ועוף אפילו בחלב בהמה שהורה אינו אסור באכילה אלא מדרבנן ומותרים בכישול ובהנאה שאינם נקראים גדי וגם משום מראית העין אין בהם דמנכרי ודגים ודגים אין בהם איסור כלל אפי' מדרבנן דלא איקרי בשר ומותר לאוכלו בחלב ומכל מקום אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה כמו שנתבאר בלבוש חכלה סימן קע"ג * וחלב אשה אסור לבשל בה בשר מפני מראית העין אבל אין בה איסור כלל הילכך אם נפלה לתוך התבשיל אפי' של בשר מותר אפילו באכילה ואינה צריכה שיעור לביטולה אלא בסלה בכל שהו רק שלא יהא נראה מראית חלב משום הרואה שיאמר חלב בהמה הוא וחלב שעושים משקדו נוהגין להניח בחובה בשר עוף ואין חוששין משום הרואה הואיל ובשר עוף בחלב נסור הוא דרבנן לא גזרו בהך אבל בשר בהמה יש לזהר שלא להניחו בחובה משום מראית העין כמו שנתבאר לעיל סימן ס' לענין דם :

ד בעים הנמצאים בעופות אם הם גמורות דהיינו שיש להם חלבון וחלמין אע"פ שערין אין להם קליפה ועדיין הם מעורות קצת בנידון כלומר שיש בהם שורייני סומקי אפ"ה נקרא גמורה ומותר לאכלה בחלב אבל אם אין להם חלבון חלמון אסור לבשלם בחלב שביון שאין להם חלבון הרי הם כבשר מיהו אינם כבשר ממש ואם אכלם בפני עצמם מותר לאכול אחריהם נכונה או חלב מיד בלא קניוח ובלא הרהר שהרי בשר עוף עצמו אינו אלא מדרבנן לכך אין להחמיר כ"כ בכצים אפילו לא נגמרו :

ה המבשל בשר בחלב בחמי טכריא והמעשן אין לוקין עליו משום מבשל שאינו נקרא ביטול וכן האוכלו אינו לוקה מ"ט אסור מדרבנן שהרי קבלו זה טעם מזה וכן דם שבשלוה בחלב אינו לוקה משום מבשל בשר בחלב וכן האוכלו שאין הדם נקרא גדי :

ו וכן המבשל שיליא או עור או גידין ועצמות ועיקרי טלפים וקרנים הרכים בהלב פטור וכן האוכלן פטור שכל אילו

הלכות בשר בחלב

אינם נקראים גדי אבל המבשל שליל בחלב חייב וכן האוכלו חייב מפני שהוא בשר ממש ונקרא גדי והמבשל בשר בחלב מזה או בחלב זכר או במי חלב פטור וכן האוכלו שאין אילו נכללין בכלל חלב אם שאין נקרא חלב אם אלא חלב מניקה שיצאו מרדיה בחייה מיהו אסורה דרבנן מיהא איכא :

ז ויש אומרים דחלב זכר לא מיקרי חלב כלל ואם נפל לתוך קדירה של בשר אינו אוסר אבל חלב כחה ומי חלב אוסרים המאכל כמו החלב עצמה ואפילו בכישול יש לאסור לכתחלה * ואיזה נקרא מי חלב הם המים הנשארים אחר שכשלו החלב לאחר שהוציאו ממנו כל האוכל ועשו ממנה בר הנכניות ומבשלים אותה אחר כך עד שיותר האוכל שבתוכה צף מלמעלה ולא נשאר בו אלא מים בעלמא זהו הנקרא מי חלב אבל קודם שכשלוה נקראת חלב ממש והוא מה שקראוה חכמים נסיון דחלבא והמבשל בתוכה בשר חייב מן התורה וכן האוכל :

ח חלב הנמצא בקיבה אינו חלב אם והמבשל בה בשר אנו לוקה אפילו בצלול שבה דפרישא בעלמא הוא וכן האוכלו פטור אבל אסור מדרבנן וי"א דהיינו דווקא בקרוש שבה והוא שנקרש בחייה בהמה שביון שנקרש בחייה אינו חשוב אלא כפירוש אבל בצלול שבה חלב מעליא הוא ואסור מן התורה ועיין לעיל בסימן פ"א :

ט לפיכך אם מלח הקיבה בחלב חלב הצלול שבה נאסר פשים בשר בחלב דמילת הרי היא כיהת ונעשי' החלב הצלול כולה חתיכה דאיסורא ואם העמיד בה גבינות אוסר כל הנכניות עד ס' וכן אם עמדה בקיבה יום אחד שלם מעת לעת היי כבוי וכבוש הוא כמבושל ואם העמיד בה אחר כך גבינות אם יש בהן כניחה טעם אסורות ואם לאו מותרת : אבל הקרוש שבה אינו נעשה חתיכה דאיסורא ואם העמיד בה גבינות אינו אוסר אותה א"כ ש"מ קבל טעם בשר במליחה או בכבישה וחרה וכולע איתו הטעם בגבינות שמעמי' לא הוי אלא כנ"ט בר נ"ט כרגים שעלו בקערה שיותר לאוכלו בכוחה כמו שיתבאר לקמן סי' צ"ה נ"ל :

מיהו לכתחלה יש להחמיר שלא להעמיד בה דהואיל ומעמיד הגבינה הוי נרוע מרגים שעלו בקערה דהם מותר לכתחלה אבל הכא כדועבריי' לרתיר * ועיין לקמן בסימן צ"ה כרגים וכו' : עור הקיבה שמולחין אותה ומביישין אותה ואחר כך מצליאין אותה חלב שנקרש בתוכה כדי להעמיד בה גבינות מותר שאין החלב כולע ממנה שביון שנתייבש העור ולא הוי אלא כעץ בעלמא ואין בו עור משום להוסיף בשר : המעמיד גבינה בעור של קיבת נכילה ושריפה ובהמת טמאה אסורה אפילו בכל שהוא שמפני שהוא דבר המעמיד לא בטיל דווקא שלא היה שם מעמיד אחר רק האיסור אבל אם היה יש ג' מעמיד היתר הוי זה וזה נורם ומותר אם איכא ס' כנגד האיסור אבל המעמיד בפני עצמו אפילו כאלף לא בטיל ומפני זה הטעם אסרו גבינות הגוים מפני ששעמידין אותם בעור קיבת נכילה דווקא בקיבת נכילה ושריפה ובהמה טמאה שהם גוף של איסור והם מעמידין את החלב אזלינן בהר המעמיד ולא בתר טעמא ואע"ג שאין בהם כנ"ט רואין אותן כאלו הנכילה קיימא בעין ונ"ט ואינה בטילה אבל המעמיד בעור של קיבת כשרה אם יש בה כנ"ט שאין בה ששים בחלב כנגדה אוסרת ואם אין בה כנ"ט מותר אע"ג דמעמיד הוא שאני בשר בחלב דכשעמא תלה רחמנא שחיי כל אחד בפני עצמה מותר ואין בהם איסור אלא כשמתחברים יחד וגם בחיבורם יחד לא אסרה תורה אלא דרך כישול שהו עיקר קבלת טעם זה מזה כמו שיאמרנו למעלה הילכך אם אין בה כנ"ט מותר דלאו כשר בחלב * אלא היא כאפיה קאיהאצי באפיה קאי אע"ג דמעימי שיש ס' בחלב כנגדה בשר בחלב שהוא מדרב

גאפרי עי' ביטול אלא עי' מליחה או כביש' בצונג' יט' להסחפק
 בו אם אסרוהו גם כן בהנאה אם לאו והמתירו בהנאה אין
 מוחזין בידו והמתמיר תע' כ' י' א' שאסור לחתות האש מחתת
 קדירה של גוים לפי שהם מבטלים בה פעמים חלב פעמים
 בשר והמתנה תחת קדירה שלהם בא לירי כישול בשר
 בחלב - עוד כתבו שאין לערב מים שהדיוח בהם כלי בשר
 עם מים שהדיוח בהם כלי חלב וליהן לפני בהמה דאסורה
 בהנאה עוד כתבו שהכלי שעושין בו מים להפיפת הראש אין
 לשמש בו מפני שעושין אותה מאפר שעל הכירה והגלים
 הוא להתערב שם בשר וחלב וכן יש לאסור גם כן להשתמש
 מן הקדירות של התנורים שככית החורף משום שנהנין
 לפעמים עליהם בשר וחלב מן הקדירות שמבטלים בתנורים
 וכדועבר אין להוש בכל זה ואף לכהילה אין בהם אלא
 חוסרות בעלמא והמיקל לא הפסיד :

מיהו אפילו המהין כשיעור אם יש בשר בין השניים צריך
 להסירו ולהדחיק פיו קודם שיאכל נכניה ובהך הזמן אפי' אין
 בשר בין השניים אסור לפי שהבשר מוצי' שומן ומושך טעם
 עד זמן ארוך לפיכך אפילו לא אכלו אלא לעפו לחינוק צריך
 להמתין דאף ע"ג שלא אכלו מ"מ טעם הכשר נשאר לו בפיו
 ומושך לו טעם השומן כאלו אכל :

ב אכל נכניה מותר לאכול אחריו בשר מיד אפילו באותה
 סעודה ואין צריך לעקו' שולחט ולכרך בנתים שאין דרך
 הנכניה לישאר בין השניים ונס אינו מושך טעם בפה מ"מ
 צריך שיעיין ידיו שלא יהא דבר מהנכניה נדבק בהן ויתערב
 אחר כך עם הבשר ואכלם יחד ואם הוא בלילה שאינו יכול
 לעיין דיו צריך היטב לרחצה בנתים קודם שיאכל בשר מיהו
 נזהגין לרחצם אפילו כיום לפי שפעמים שהנכניה שמינה
 ונדבקה בליח לחוה הידים ולא אדעתיה / וצריך גם כן
 לקנח פיו ולהדחיקו והקינות הוא שילעוק פת ויקנח בו פיו
 יפה וכן בכל דבר שירצה חוץ מקמחא והמרי ויריק לפי שהם
 נדבקים בחניביו ואין מקנחין יפה ואחר כך ידח פיו ביין
 או במים ויש נזהגין לשרות פה במים או ביין ולאוכלו והוא
 עולה להם בשביל קינות והדחה אבל יותר טוב להיות כל
 אחר ואלכפני עצמו יש אומרים שלא יהלף להקדים ההדחה
 קודם הקינות כי ההדחה אינה מועלת כלום בעור טעם שומן
 הנכניה עורנו בפיו שאין ההדח' מבטלת טעם שומן הנכניה
 לכך צריך לעשות הקינות תחלה לקנח הפה כטעם שומן
 הנכניה והבטלו ואחר כך להדחיק מותר פירורי הנכניה
 שנשארו בפיו מה שלא היה מועלת ההדחה כן קודם הקינות
 כי קודם הקינות הפירורים נשארים דבוקין בשומן הנכניה
 שכפיו ויש מתירים להקדים אפי' ההדחה קודם הקינות ועיין
 בלבוש התכלת סימן קע"ג כד'א כאוכל בשר בהמה או
 אפילו חיה אחר הנכניה דאע"ג דבשר חיה בחלב דרבנן מכל
 מקום נהנו להחמיר בה כמו בהמה מפני שכשרם דומין זה
 לה ויכוואו לסחף כבהמה אבל אם אוכל בשר עוף אהר
 נכניה אין צריך לא קינות ולא הדחה ולא נטילה הואיל והוא
 דרבנן ואין בשרו דומה לבשר בהמה לא נהנו בו להחמיר כל
 כך וכבר כתבתי בלבוש החתלת ס' קע"ג שכל זה הוא לפי
 הפוסקים המפורסמים אבל לפי דברי הוה"א שזכינו אליו
 בימינו יש ליהרר שלא לאכול אפילו בשר עוף אחר נכניה
 בסעודה אחת כי אם מסעודה לסעודה כמו בנכניה אחר כשר
 ויש בלבוש התכלת סימן קע"ג הבארי הוזהר בלשונו
 מפרשת משפטים שהחמיר מאד בזה על פיסודות קבלתו
 עיין שם לפיכך יש להחמיר :

בב **שלא לעלות בשר וגבינה על שלחן**
אחר ובו בסעיפים :

א כל הבשר שאסור לאוכלו בחלב אפילו בשר חיה
 ועוף שהוא מדרבנן אסור להעלותו על השולחן
 שאוכל עליו גבינה שלא יבא לאוכלם יחד ואין זה גזירה
 לגזירה שהיה בשר עוף בחלב גופא דרבנן ואנן ניקום וננזר
 שלא להעלותו על השולחן והואיל והדבר ברור ומצוי
 לאוכלם יחד הוי כהדא גזירה כד'א בשולחן שאוכל עליו אכל
 בשולחן שסודר עליו התכשיל מותר ליתן זה בצד זה אפילו
 בשר בהמה כצד חלב :

ג ובשולחן שאוכל עליו נמלא אמרן שאסור להעלותה
 אלא דוקא בשני בני אדם המכירין זה את זה שאינם
 מתביישין זה מזה ויאכלו יחד ואז אסור אפילו מקפידין זה על
 זה אבל אכסנאין שאין מכירין זה את זה ומתביישין זה
 מזה ואינם אוכלין יחד מותר להעלותם על שולחן אובמכירין
 זה את זה נמלא אמרן דאסור אלא שלא עשושם היכר אבל
 אם עשו שיש היכר כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו או אפי'
 אוכלין על מפה אחת ונהנין ביניהם פת להכיר ואם אוכלין
 לא יאכלו מאותו הפת המונח ביניהם שאוכלין כמנו מונח על
 ממנו לא הוי היכר דבלאו הכי הפת שאוכלין ממנו שכלאו הכי
 השולחן אבל אם נהנו ביניהם כלי ששוחין ממנו שכלאו הכי
 אין דרכן להעמידו על השולחן הוי היכר אעפי' ששוחין מן
 הכלי וכל שבן אם נהנו שם מנורה או שאר דברים שעל
 השולחן דהוי היכר והיו נזהרים שלא לשתות סכלי אח' משום
 שהמאכל נדבק בכלי וכ'ט שלא יאכלו מפת אחר וכן נהנין
 לייחד כלי שר מלח לכל אחד בפני עצמו כי לפעמים אוכלים
 במלח ונשארו שוריו מאכל במלח / ועיין בלבוש התכלת
 סימן קע"ג :

ב ובשולחן שאוכל עליו נמלא אמרן שאסור להעלותה
 אלא דוקא בשני בני אדם המכירין זה את זה שאינם
 מתביישין זה מזה ויאכלו יחד ואז אסור אפילו מקפידין זה על
 זה אבל אכסנאין שאין מכירין זה את זה ומתביישין זה
 מזה ואינם אוכלין יחד מותר להעלותם על שולחן אובמכירין
 זה את זה נמלא אמרן דאסור אלא שלא עשושם היכר אבל
 אם עשו שיש היכר כגון שכל אחד אוכל על מפה שלו או אפי'
 אוכלין על מפה אחת ונהנין ביניהם פת להכיר ואם אוכלין
 לא יאכלו מאותו הפת המונח ביניהם שאוכלין כמנו מונח על
 ממנו לא הוי היכר דבלאו הכי הפת שאוכלין ממנו שכלאו הכי
 השולחן אבל אם נהנו ביניהם כלי ששוחין ממנו שכלאו הכי
 אין דרכן להעמידו על השולחן הוי היכר אעפי' ששוחין מן
 הכלי וכל שבן אם נהנו שם מנורה או שאר דברים שעל
 השולחן דהוי היכר והיו נזהרים שלא לשתות סכלי אח' משום
 שהמאכל נדבק בכלי וכ'ט שלא יאכלו מפת אחר וכן נהנין
 לייחד כלי שר מלח לכל אחד בפני עצמו כי לפעמים אוכלים
 במלח ונשארו שוריו מאכל במלח / ועיין בלבוש התכלת
 סימן קע"ג :

בב **שלא לאכול גבינה אהר בשר וכו' ד'**
סעיפים :

א אכל בשר לא שנא בהמה חיה ועוף לא יאכל נכניה
 אחריו מיד ואפילו בידך כבר ואף על גב דלדברי רוב
 הפוסקים צריכין להתנתן כשיעור שהוא מסעודת בקר עד
 סעודת ערב שהוא שש שעות עכשיו נהנו עלמא כסמ"ג שלא
 להמתין אלא שעה אחת ומכריזין ברכת המזון אחר הבשר
 קודם שיאכל נכניה שהוא נראה בסעודה אחרת אבל בלא
 ברכת המזון לא מהני המתנת שעה ואותה שעה אין חילוק
 אם המתין קודם ברכת המזון או אחר ברכת המזון ויש
 אומרים שאין לברך ברכת המזון על מנת לאכול נכניה
 והעולם אין נזהרין בזה והמחמיר להמתין שעות הע"ב :

ג וכל זה לא מירי אלא כשאוכל הבשר עצמו אחר נכניה
 או נכניה עצמה אחר בשר ושומן של בשר דינו כבשר
 עצמו אבל אם אכל הבשיל של בשר מותר לאכול אחריו
 הבשיל של נכניה וכ'ט איפכא ואפילו הנטילה ביניהם אינה
 אלא רשות אם בא לאכול נכניה עצמה אחר' הבשיל של בשר
 או בשר עצמו אבל אחר תבשיל של נכניה חובה עליה
 ליפול ידיו בנתייבשת מהמירין שלא לאכול נכניה אפי' אחר
 תבשיל של בשר רק אחר מאכל שנתבשל בקדירה של בשר
 בלא טום בשר כלל אוכלין אחריו נכניה והמתמיר תע' כ' ;
ד מי שאכל נכניה והוצה לאכול בשר צריך לבער מעל
 השולחן שוריו פת שאכל עם הנכניה דשמא יש בו
 פירורי נכניה נדבקיין בו או שומן מליח לחוה הנכניה נשאר
 בו וכן אסור לאכול נכניה על מפה שאכלו בה בשר שדרך
 שיפי תבשילו הבשר ושומנו ליפול עליו והוא הדין איפכא
 שאסור משום שומן חלב וכל שבן שאסור לחתוך נכניה אפי'
 צוננת כסכין שרילין לחתוך בה בשר מפני דשומנו של בשר
 קרוש עליו ונדבקיין בו וע' דוהקא דסבינא בהתיכת הנכנית
 ידבק בנכניה ולא עוד אלא אפילו הפת שאוכלים עם הנכנית

❁ לבוש עטרת זהב הלכות בשר בחלב ❁

הראשונה כל איסורו כבר פלג והלך לו ולא יאסור עוד הקדירה השנייה דכיון דשווייה רבנן התיבה דאיסורא עומדת באיסורא לעולם מיהו לא גרע מהפעם ראשונה שהכחל עצמו עולה למניין ששים שלא נעשית התיבה דאיסורא אלא מכני מראית העין ויש מחמירין לומר שאין הכחל עולה למניין ס' כיון שנעשית התיבה דאיסורא וכן עיקר / וכשמשערין בין בשנייה בין בראשונה אין משערין בשיעור שהיה בשנפל אלא כמות שהוא עתה כשנהבשלה ולא אמרינן שעל כרחך בשעה שנפל היה מלא מחלב וצריך ששים כנגד מה שהיה כשהיתה נפוחה מחלב ועתה נצטמקה דאמרינן כשם שצטמקה היא כן נצטמק גם השאר שבקריר וכו' דמשערין גם כשאר איסורי' שיבאו לפנינו ולא כמות שהיה בעה שנפל שאין דרך להצטמק כל כך ופשיטא לן שלא נצטמקו יותר מן ההיתר לפי ערך ששים / והוא דאמרינן שהכחל עולה למנין שש' היינו דווקא לבטל טעם החלב שבו כגון שבשלו בקירה בין לבדו בין עם בשר שבשר הבחל שהו ניכר בעין מצטרף עם שאר הבשר וההבשול שבקדירה לבטל טעם החלב שבו אבל אם בשלו ביורה של חלב צריך ס' והוא ולא אמרינן חלב שבכחל מצטרף עם שאר חלב שביוורה לבטל טעם בשר הכחל מפני שהחלב שבכחל אין ניכר ונודע בעין שיצטרף לבטל :

ב ולענין לצלותו כשפור עם בשר דינו כדון כדון עליו בשרא אסורא אפי' קרעו שתי וערב ושחו כבותר דאעפ"י שקרעו שתי וערב ושחו ככותל עדין קצת חלב בעין נוסף על הבשר וגרע מבשלו עם בשר בקדירה לאחר קריעה ש"ו וסיחה / תותי בשרא שרי / ובלא קריעה שתי וערב וטוהה ככותל אפי' תותי בשרא אסור מפני ששכונות הבשר נוסף על הכהל ואוסר החלב שבו וכשפורים שלנו שאינם הלויים אלא שוכבים בכל ענין אסור שיפעמים מרים זכב השפור ונמצא ההחתוך עליון ופעמים שמשפילו ונמצא חבירו עליון וכן לענין מליחה עם בשר לכתחלה אסור ובריעבד מותר וי"א שמותר לכתחלה מפני שהמלח אינו מפליט החלב שבו שאין טבעו של מלח להפליט אלא דם / וכל מה שאמרנו בכהל אינו אלא לדינא אבל למעשה כבר נתפשט המנהג ככל אילוף הארצות שלא לבשלו כלל עם בשר אפילו בקריעה שתי וערב וסיחה ככותל ואפילו אם מבשלו בקדירה לכה מצידין קריעה שתי וערב וסיחה ככותל ושתיה בקדירה חדשה שלא בשלו בה כבר לא בשר ולא חלב ויש מחמירין עוד שלא לבשלו כלל בקדירה אפילו לבדו ואפילו בקריעה שתי וערב וסיחה ככותל אלא לצלותו לבדו ונס כזה מצריכין קריעה שתי וערב ויש שקורעין אותו שתי וערב וסחין אותה ככותל ועושים מפניו פשטידא ונס כזה מחמירין שלא לאפות אותה במחבת שלא יזכב החלב בכלי ויחזור ויבלע בכהל אלא אופין אותו כך על קרקע התנור ונס אין אופין אותה פשטידא כתנ' אחד אלא בפי התנור ופוק חזי מאי עמא דבר שלא להקל בפניהם :

ג ולענין הנחתו בכלי של בשר אחר הצלייה או תיתכו בסכין כבר פשט המנהג להניחו בכלי של בשר ולחככו בסכין שחתכו בו בשר ואפילו הכהל רותח וחוזרין אחר כך וחותרין באותו סכין בשר אחר ולא חששו ואל התמה מאי שנא מקדירה שמבשלין בו דתם החמירו בו משום שמא יבואו לבשלו עם בשר אחר מה שלא שייך לגזור כן בסכין ובכלי דווקא שקרעו שתי וערב ושחו ככותל קודם לכן / האוכל כהל לא יאכל נבינה עד שיטהה כשיעור שצריך לשהות בין בשר לנבינה דכהל בשר גמור הוא :

שלא להתדבק בסכין שהיתכין בה בשר מהשעם שידבק השומן בפת ויבואו לאוכלו עם הנבינה בכת אחת וה"ה איפכא מיהו על ידי נעיצת הסכין בקרקע קשה מתר אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם ב' סכינים ולרשום אהר מהם שיהא לו היכר בו מאזה מין הוא או בשר או חלב ונהגו הכל לרשום ולחרוץ של חלב ואין לשנות המנהג שאם ישנה המנהג לחרוץ בשל בשר אף על גב שהוא יכירנו אחרים יבאו למעות בו לאכול בו חלב כיון שרוב ישראל חורצ' החולכה ונותנים סימן חריצי חלב :

ד דינן כהל ובו ג' סעיפים

א כבר ביארנו שלא אסרה התורה לבשל בשר בחלב אלא בחלב שיצאה מדרי מניקה בחייה והיא הנקראות חלב אם אבל חלב שחוטא אינה אסורה מן התורה שאינה נקראת חלב אם אפילו נסחטה מדריה לאחר שחיטה אלא שחכמים אסרוה כדו שלא יבואו לאכול בשר בחלב בהדיא הילכך הכהל בין שהוא של מניקה שיש בה חלב הרבה בין אינה של מניקה אסורה מדרבנן לבשלה שלימה לכה בקדירה אפילו בלא בשר וכל שבץ עם בשר אלא קורעו שתי וערב ושחו ככות' להוציא כל חלב שבו עד שלא נשאר בו לחלוחית חלב ואז מותר לבשלו ואפילו עם שאר בשר בקדירה שהרי נסחטה עד שאין בה עוד טעם חלב / ואם לא קרעו כולו ובשלו עם בשר אם אין בו ס' עם הכהל כנגד כמות הכהל הכל אסור משום שהבשר והחלב שבכהל קבלו טעם זה גזה ע"י הבישול והוי בשר בחלב מדרבנן ואם יש בו בקדירה ס' עם הכהל פנגד כמות הכהל הכהל עצמו אסור והבשר מתר ואל תתמה ביון שהכחל עצמו אסור היאך יצטרף עם הבשר להשלי' לטשים ולבטל שאין טעם איסורו של כהל מפני שיש בו טעם חלב יותר משאר בשר אלא מפני שיש בו גומל בכהל שהחלב כנוס בתוכו ויש באותה חלב טעם מן הבשר שנתבשל עמה בקדירה כי טעם בשר הכהל עצמה אינו מוזק לה כמו שיתבאר בסמוך שלא גזרו עליה רק מטע' הבשר האחר שנתבשל עמה גזרו עליה ואותה החלב שבגומא אי אפשר להפרישו מן הבשר ולא מהני קריעה לאחר בישול שאין החלב יוצא ממנה אחר הבישול מפני שמסתרכ' בה וצע' דכגפר בישולו יוצא החלב ע"י הבישול מכל מקום כיון שקודם גמר בישולו נאסר בשביל החלב שבגומא תו לא משתרי דחיישינן שמא יאכלנו קודם גמר בישולו ולפי שאין הכהל נאסר פחתת עצמו אלא מחמת חלב הכניס בגומות לכך הוי כמו שאר בשר לסייע להשלים שיעור ס' אבל אם כשלו בלא בשר או צלאו בדיעבד אפי' בלא קריעה כלל מותר דבטעם בשר הכהל הנכנס בחלב שבה או בטעם חלב הנכנס בבשר הכהל עצמו לא גזרו בה רבנן בדיעבד שלא נשתנה טעמא של כהל בבליעה זו : מיהו לכתחלה גם לבשלו לבדו או לצלותו בעינן קריעה קצת כדי שלא ישאר החלב בעין בכהל כמו שהיה קודם לכן ואם קרעו קצת מותר לצלותו או לבשלו לבדו בקדירה לכתחילה ועם בשר אסור לכתחלה ובריעבד מותר ושיעור אותו הקצת י"א דאותה קריעה שקורעים הכהל לשנים בשקורעים הרביעית של האליה לשנים סני גם כן לקריאת הכהל להתירו לצלותו או לבשלו לבדו לפי שע' אותה קריעה יוצאת כל החלב שהיה בעין בין כדפנות הכהל וי"א דלא סני בזה וצריך לקורעה יותר מזה השיעור מיהו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד סני בקריעה זו ובכל מקום שהכהל אסור בין שלא היה ששים בקדירה שאז הכל אסור ובין שהיה ס' בקדירה שאז הכהל לבדו אסורה אם חזר ונפלה לקדירה אחרת רותחת אופרת אותה עד ששים ככראשונה מפני שנעשה הכהל כחתיכה דאיסורא ולא אמרינן כיון שכבר בישלנוה בקדירה

זא דינ בשר וחלב שנתערבו ובה' סעיפים

א בשר ונבינה שננעו זה כזה מותרים דכיון דצונן בצונן

דוא

צריכין קליפה ובאחד מליחה האחר צריך קליפה והשני הרהר' ואנו ק"ל דאפילו במליחה בעינן ס' כמו בכישול ועיין לקמן סימן ק"ה . ואם הם יבשין אפילו הם מליחים או לחין ולא מחמת מליחה לשניהם סני בהרהר אפילו נגעו ממש זה בזה והוא הדין אם האחר לח ואחר יבש שנתייבש במלחו ונגעו זה בזה דסני בהרהר !

ז והא דמליח השיב כרות' היינו דווקא כשאנו נאכל מחמת מלחו והוא בעין מליחות שלנו שאנו מולחין לקדירה ושה' כדי מליח לקדירה כל זמן שלא הדיחו מיקרי אינו נאכל מחמת מלחו שאינו נוח לאכול מחמת רוב מלח שבו עד שמדיחו ודינו כרותה לאסור כדי קליפה וקודם ששהה כדי מליחה או שהיא ואינו מלוח הרבה אלא כמליחה שמולחים לצלי שהו' נאכל מהמת מליחתו אינו צריך אלא הדח' בעלמא מיהא הציר הנוסף ממנו הוי כרותה דהציר מירא אינו נאכל מהמת מלוחו היא שאף על פי שמלח מוע' אין בו כח להרהיח הבשר על שיבליע באחר ס' שבע המלח הוא אפי' הוא מעט למשוק דם ולהפלישו ואחוז שפילס הוא ציר רוחה ואסור מה שנופל עליו ואם נפל על הכלי צריך הנערה ואם הוא כלי חרס צריך שכירה ואם לא נפלה רק על מקום אחד בכלי עץ וכיצ' בוקולף מקומו ודיו' וי' דלאחר ששהה במלחו שיע' מליחה לא מיקרי אח' כ' רוחה שכבר אכד המלח כחו ונמס' וגם הבשר מתקרב והולך ולצורך גדול כגון בהפסד מרובה והוא לצורך סעודה מצוה יש לסמוך על המקילין' ואם מלחו הבשר הרבה כגון עיבוד כדרך שמולחין לצורך הדרך אפילו הדיחו והעבירו מלחו עדיין הוי אינו נאכל מחמת מלוחו ודינו כרותה עד שישרנו אח' כ' היטב במים :

ח והא דמחלקין בין נאכל מחמת מלחו לשאינו נאכל היינו דווקא בכשר חי אבל בצלי או אפוי ומבושל אין חילוק אלא אם נפל צלי או אפוי ומבושל רוחה מליחה אפי' נאכל מחמת מלחו אסור כדי קליפה מפני שהצ' הוא רך ונוח לבלוע מחר ואם יש בו בקעים או מהובל בתבלין אפילו אין בו בקעי' כולו אסור מפני שהתבלין מרכיזין אותו הרבה עד שבלוע' וחר מהרה וכן בבקעים נכנס בו הבלוע' מהרה :

צב אם נפל חלב לקדירת של בשר וכו' ט"ס :

א כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותחת ויש בחלב ששים כנגד הבשר הבשר אסור והחלב מותר לא שנא קדם וסילקו קודם שתנוח היורה כדתיחתה לא שנא לא סילקו קודם שתנוח להרהיח ואף על פי שהחלב שהיתה בלועה בבשר ונעשית נכלה אחר שנת היורה ממרתית חזרה ונתערבה עם שאר החלב והוה ליה מיז' במינו ק"ל מיז' במינו בטל ס' ואם אין בחלב ס' גם החלב אסורה אפי' סילק הבשר קודם שתנוח היורה מתיחת וא' ע"ג שכל זמן שהיורה מרתוח אין הבשר יכול לפלוש החלב שנכנס בו ס' מעט של הבשר נכנס בחלב ואוסר ואין אנו נוהגין עכשין בסעימת קפילא שיטעים אם יש בחלב סעם בשר עם לא אלא כל זמן שאין ששים בחלב אסרינן לה ואפי' לא נאסר בתערובת גוף האיסור כגון הכא אלא אפילו באיסור הבא ע"י בלועה שבלוע בכלי ויצא ממנו למאכל לא נהנינן בטעימת קפילא אלא בששים :

ב טפת חלב שנפלה על תחיכת בשר שבקדירה אפי' אותה תחיכה מונחת מקצתה כרוטב אם נפל הטפה על אותה מקצת שחוף לרוטב צריך שיהא ס' באות' תחיכה לבדה כנגד החלב לבטל החלב שהו' לבדה קבלה טעם החלב תחילה ואם אין בה לבדה ס' אותה תחיכה אסורה ונעשית תחיכה דאיסור' ואכרת כל מה שבקדיר' ואם אין בכל מה שבקדירת ששים כנגד כל התחיכה כל הקדירה אסורה שלאחר שנכנס החלב

הוא לא בלעו זה מזה מכל מקום צריך להדיח מקום נגיעתן ששא נשאר הבוק מעט זה מזה הילכך לא יניח אדם אותם לכתחילה כצד זה העד שיגיעו זה את זה ע"מ שדיח אותם אחר כך דשטא יטבה ויאכל אותם בלא הרהר אבל מותר לצור אותם יחד במטפתה אחת ולא נזרינן שמא יגעו זה בזה דכילי האילא היישינן :

ב וכן כל מידי דבעי הרהר כגון להניח בשר היתר צונן בקערה של איסור צונן אסור לכתחלה דילמא אכיל בלא הרהר ודווקא בשר מבושל הלא אורחיה בהרהר אבל מידי דאורחיה בהרהר כגון בשר חי וביוצא' כו שרי לכתחלה שהרי וראי ודיחנו קודם שיאכלנו וזקן דבר שיט' בו להלכות קצת אבל דבר יבש ממש מותר להניח בו ולא אכילו בלא הרהר כלל ההא לא בלע הכלי בלום וע' ל סימן קכ"ב :

ג וכן צריך אדם לזהר שלא יגע בשר לה אפי' צונן בלחי' צונן שאם יגע בו אסור לאוכלו עם גבינה שאין דרך לחים להדיח וכן אם יגע בו גבינה לתה אסור לאוכלו עם בשר :

ד בר'א דבשר וגבינה שנגעו זה בזה סני בהרהר דווקא בצונן אבל אם נגעו זה בזה רותחין או אחד מהם רותח דינו כדין הצלי שיתבאר לקמן סימן ק"ה ודווקא תחיכה בשר שנגעו לתחיכה גבינה או איפכא אבל בשר וחלב רותחין ונתערבו ונפלו זה לתוך זה או אפי' בשר צונן לתוך חלב רותח או חלב צונן לתוך בשר רותח הכל אסור עד ס' דק"ל תתאה גבר כו' מר ההתקן שהוא חם הוא גובר על העליון ומכליעו ומפלישו ובלוע ממנו כאלו נהבשל בתוכו ואוסר עד ס' כדון נתבשר בשר בחלב ושיעור החום שאוסר את הנפול יתבאר ס' ק"ה אבל חלב רותח שנפל על בשר צונן או בשר רותח שנפל לתוך חלב צונן אינו אוסר דתתאה שהוא צונן גובר גם כן ומקרה את העליון עד שלא יוכל לפלוש ולהכליע מ בתחתון וכי שכן שלא יבלע הוא מן התחתון אבל הבשר קליפה מיהא בעי דכיון דחם הו' או החלב אי אפשר דלא בלע פורחא מידי קודם שנתקרה החם ושאר הבשר מותר כולה דלא שייך בה קליפה שאף על פי שבלעה מעט נתפשט ונתבטל מעט מעט ולא הגיע לכלל איסור ואפילו החלב היא מועטת ואינה ששים כנגד שיעור הקליפה אפי' הכי מותרת וכן ככל מקום שהבשר צריך קליפה אם לא קלפוהו ובשלוהו כך מותר בדיעבד' ואם נפלו זה בתוך זה צוננין מדיח הבשר ומותר :

ה בר'א שלא נמלחו אבל נמלחו ובעודן במלחו נפלו זה בזה אסורין דמליח כרותה ולא בולו כדון כישול אלא בכדי קליפה :

ו וה' כששניהם כחושים אבל אם אחד מהם שמן מפעפע בכליו ואוסר עד ס' ואין חילוק בין עליון לתחתון דדוקא גבי חם שייך לחלק בין עליון לתחתון מפני שהחום מעלה הכל ומחמם את השני אבל במליחה לא שנא אם הוא עליון או תחתון המליח מבליע בטפל ואינו בולע ממנו הילכך בשר וגבינה אם שניהם מליחים ולחים ונגעו זה בזה שניה' צריכין קליפה במקום נגיעתן שכל אחר בלע מחבירו ומכליע את חבירו אף על פי שכל אחד מלוח אין מליחתו מעכבו מבלוע מחבירו כיון שחבירו גם כן מלוח' ואם הכשר מלוח והגבינה טפלה הבשר סני ליה בהרהר שלא בלע והגבינה צריך קליפה ואם הבשר טפל והגבינה מלוחה הבשר צריך קליפה והגבינה סני ליה בהרהר ולא אמרינן כיון שנוגעין זה בזה ממש אף על גב שהאחד אינו מלוח נעשה מלוח ע"י נגיעת המלוח ויאסור נ"כ את חבירו המלוח עד כדי קליפה שהמלח שהוא במקום הנגיעה הוא דבר מועט ואין בו כח להפליש ולהבלוע וי' שהדין כן ואפילו אינן נוגעין ממש אלא שנופדין בסמוך זה לזה בכדי שפליטה של זה נוגעת בשל זה הוי דינא כאילו נגעו ממש ובשניהם מלוחים שניהם

החלב באותה חתיכה החרה הטעם ויוצא מן אותה החתיכה שכבר נעשית נכילה ונכנס בכל הקדירה ואפי' אם לא ניער או כיסה הקדירה אח"כ כללו כ"ש אם ניער או כיסה :

2 וכן ה'ה שנפל אותה החתיכה בקדירה אחרת בתוך שאר החיכות שאוסר עד ששים ואף על פי שאיפשר לסחוט החלב הבלוע בה ולחלק בשאר החתיכות האחרונות וליבשל בהם בס' אפי' הכי אסור דק"ל איפשר לסחוט אישור הואיל וכבר נעשית החתיכה דאיסורא שוב לא משתריא ואם יש בין הכל בירק ובהבלין ובמרק ובשאר החתיכות שבקדירה ס' כנגד אותה החתיכה הכל מותר ואותה החתיכה אסורה אם מכירה אפילו אינה ראויה להחכבד ואם אינו מכירה אם היא חתיכה הראויה להחכבד אינה בטילה וכל החתיכות שבקדירה אסורים כמו שיחבאר לקמן בהלכות התערובות סימן ק"א ושאר בה שבקדירה כגון הירק והחכשיל והמרק והבלין ויוצא מותרים מהמים ההטעם בטל בס' ואם אינה ראויה להחכבד הכל מותר כיון שאינו מכירה בד"א שלא ניער את הקדירה מיד כשנפל הטפה או שלא כיסהו מיד אבל אם ניערו מיד או כיסהו מיד אין צריך שיהא ששים בחתיכה לבדה אלא כל מה שבקדירה מצדו לבטל הטפה בס' שכיון שניער או כיסה מיד נהפשה החלב מיד בכורה ולא קבלה אותה חתיכה הטעם החלה ומסייע הכל לבטל כי גם על ידי הכיסוי הרתיחה עולה משלוי הקדירה לפיה ומוליך הטפה שמתפשט בכל הקדירה כמו בניער וכסו ואם נפל הטפה על אותה מקצה החתיכה שבחוף הרוטב וכ"ש אם נפל לתוך הרוטב סמ"ש אז אפילו לא ניער ולא כיסה אם יש ששים בכל הקדירה כנגד הטפה מותר שהרי נחפשת מיד החלב בכל הקדירה ואם כן מסייע הכל לבטלו וא"צ שיהא בחתיכה לבדה ס' כנגד החלב :

ד' י"א דלא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נכילה אלא דווקא בשר בחלב והיינו טעמיהו משום שכל אחד לבדו מותר ובחיבורו נאסרו הוי כמו בריה חדשה שנוצרה באיסור והוי כנמולה אבל בשאר איסורים כגון בשר הבלוע כזית מחלב ולא היה בו ס' לבטלו ונאסרה ואחר כך בשלה עם החיכות אחרות אין צריך ס' אלא בכדי הכזית חלב שבו וזו אפילו אותה חתיכה עצמה חזרת לחיות מותרת וכן הסכימו גדולי הפוסקים אבל אנו צהינן באילו הארצות בכל איסורים שבתורה שהחתיכה נעשית נכילה ואוסרת עד ס' בכדי כולה כמו שיחבאר טעמא כשמוך דווקא כשנאסר כנותן טעם שלא היה בחתיכה ס' לבטל האיסור שנבלע בו אבל אם לא נאסר החתיכה אלא מאיסור האוסר במשהו כגון חמץ בפסח ויין נסך ונאסר מחמת משהו שבו לא נעשית כולה נכילה ואם חזרה ונפלה לקדירה אחרת כטלה ברוב אם אינו מכירה ואפילו ראויה להחכבד ואם מכירה משליכה וזו שאר מותר נ"ל מיהו י"א דאפילו לדירן שאנו נוהגין דחתיכה עצמה נעשית נכילה אפילו בשאר איסורים היינו דווקא מדרבנן שגזרו בשאר איסורים מטום בשר בחלב שהוא דאורייתא מטעם שאמרינו שעכשו נעשה בריה חדשה הנוצרה באיסור ונ"מ שלא גזרו אלא ברברים שהם דומין לבשר בחלב כגון יבש בלח או לח כיבש או יבש ביב' ע"י נתינת טעם כגון שנהבשלו יחד וקבלו טע"ז מה אכל לח בלח כגון יין של איסור ביין של היתר או חלב של איסור בחלב של היתר או שומן מרות' וחלב מהותך שנתערבו יחד ולא היה בהיות ששים כנגד האיסור ואחר כך חזר התערובות הזה ונפל בתוך היתר לח אחר שיש בו ששים כנגד האיסור שבו היתר לא שייך ביה לומר ה החתיכה נעשית נכילה ומותר הכל ואפילו היתר הראשון פצטרף לבטל האיסור שבו כשש"כ כגון שהיה בחלה שלש' או ארבעים בכדי האיסור ואחר כך ניתוסף עליו כשונג עד ששים בכדי האיסור מותר הכל : וכן אם נתערב יבש ביבש

ולא נהבשלו יחד לא אמרינן בשום איסור דהיכה נעשית נכילה / וכן כלי הנאסר מבליעת איסור לא אמרינן ביה חתיכה נעשית נכילה ולא בעינן ס' קנגד האיסור שבלע / וע"ל סימן צ"ח :

ה' טפת חלב שנפלה על הקדירה שאצל האש מבחוץ אם נפלה כנגד התבשיל בין כצד שכנגד האש בין שלא כנגד האש אין צריך אלא ס' בחבשול כנגד הטפה מפני שהטפה מפעפע לפניו ואין חילוק בין כלי חרס או נחושת או שאר כלי מתכות שהטפה מפעפע בכלן ומיד שנכנס לפניו הוא מוצא את התבשיל וכחפוש בכל התבשיל כשות והוי כאילו נפלה בתבשיל עצמו שבטל בס' :

ו' ואם נפלה כנגד הירק שבכלי שראי כנגד האש שאז הטפה מפעפע בדופן הקדירה ואין אנו יודעין עד היכן מגיע פיעפועו דשמא אין בלהותיה שדוונת' במקו' שנפלה הטפה ס' כנגד הטפה הרי כל אותה מקום הירק מן הקדירה נעשה חתיכה ונכלה ואם יערה התבשיל דרך אותו מקום הירק שבקדירה הרי אוסר התבשיל ואפילו יש ששים בקורה כנגד כל מקום הירק לכטלו אין מבטלין איסור לכהחילה ולזה הקנתו היא שיניחנה כך ולא יגע בה עד שתצטנן ואח"כ יערהו שאין הצונן מפליט מכל מקום הקדירה אסורה לבטל בה פעם אחרת נעשית חתיכה דאיסורא ויש רוצה למצוא לו עוד תקן אחר אפילו בעודו רותח והוא שיינק הכלי מהחם כדי שיצא הרוטב דרך אותו הנקב ולא יגע כאותו מקצת כלי שנאסר אבל בקושי יש להתיר כתיקון זה מפני שאי אפשר שלא יגענו הכלי מעט ויגע הרוטב כאותו מקצת שנאסר לכך טוב להצטין שלא יגע בכלי עד שיצטנן אם לא משום כבוד י"ט ושבת כגון ססוך לחשיכה וא"א להצטין וכבר נהנו העולם לאיסור כשניפלת על הדופן שראי כנגד הרוטב ודווקא בקדירה ישנה שיש בה בלוע מאכל היתר שאותו מאכל נעשה חתיכה דאיסור' אבל בקדירה חדשה בכל ענין אין צריך ס' רק כנגד הטפה שנפל עליה שאין הקדירה כמקום הירק נעשית נכילה כדלק"ן נבי' כף סימן צ"ה ולעיל סוף סעיף ד' ודווקא כשנפלה ב"אוחו צד שאינו כנגד האש אבל אם נפל כנגד האש מותר אפילו בקדירה ישנה שהאש שורפו ומייבשו ודווק' בדבר מועט כגון טיפה שבקל מהייבשת ואינה נבלע כדופן הקדירה אבל אם נפלה חלב הרבה אין להתיר אפי' נפל כנגד האש שאי אפשר שהתייבש מיד ולא הבלע אלא אם כן נפלה כנגד הרוטב ויש בה ששים שתתבטל מן הרוטב :

ז' ויש מתירין בשעת הרחק כגון כערב שבת אפילו שלא כנגד הרוטב ואפילו שלא כנגד האש על ידי ששים והא דמתירין כשיש ששים דווקא החבשיל והבשר שבחוף הקדירה אבל הקדירה עצמה לעולם אסור לבטל בה פעם אחרת ונס עכשו יערה ממנה את התבשיל מיד ובשיעורו יערה מן הצד שלא כנגד הטפה בין שנפל כנגד הרוטב בין שלא כנגד הרוטב בין כנגד האש בין שלא כנגד האש דהא לא ידעין בודאי שפעפע ונכנס כולה לפניו דשמא לא נכנס כולו בפנים ונשאר בדופן הקדירה ונאסר הקדירה ואף על נב דאמרינן כנגד האש האש שורפו ומייבשו היינו שמייבשו ומנועו מליכנס הטפה לפניו אבל לשורפו מכל וכל עד שלא יכנס כלל בקדירה זה לא אמרינן דהא עינינו רואה שמיד שנפל הטפה עליו אי אפשר שלא נבלע קצת בקדירה וכיון שנכנס שוב אינו יוצא דכלי חרס אינו יוצא מידי דפיו לעולם אף על נב שהדברי' הללו לא נאמרו בפני אלא לאותם שמצריכין ס' פעמ' ס' משום דמכפקא להו אם נכנס בקדירה אם לא אבל אנו כבר אמרנו דק"ל שאם נפל כנגד הרוטב ודאי נכנס לפניו ולכך לא בעינן אלא ס' כנגדו מ"מ נ"ל דאף לדירן יש להחמיר בכה"ג שלא להתיר את הקדירה עצמה לכחלה

לכתחלה ויש מתירין הקדוה עצמה כשגפלה המפה כנגד האש / ואם נשפך חלב או שאר איסור רותח על גבי קרקע והעמידו עליה קדרה חמה אם מה ששפך אינו אצל האש לא היו רק כמו בלי שני וכן הקדוה אסור דבולע קצת וההבשיל מותר שאינו מהפשט לפניו דהוי חם להוך צונן ותתאה גבה : וקילוח מן הקדירה רותחת שהלך על קדירה צוננת אם נפסק הקילוח מן הקדירה רותחת קודם שהגיע אל הצונן הוי נמי ככלי שני ואם לא נפסק הוי כעירו והקדירה הצוננת נאסרה אם היד סולדת בקילוח הנוגע בקדירה והתכשיל שבתוכו מותר שאין עירו אסור רק בדי קליפה אבל אם הקדירה היא חמה והוא בלי ראשון וכ"ש אם עמד אצל האש אפי' הקילוח הוא צונן הכל אסור התתאה נכרו והוי צונן להוך חם שכולו אסור כמו שנתבאר לעיל סימן צ"א :

ח מחבת של חלב ויש בה חלב שנוהגו בכירה התהה קדירה של בשר ולא כיסוה הזיעה עולה ונבלע בקדר' ואיסרהה אם אין ס' בקדירה כנגד כל החלב בר'א משהקדירה קרובה כל כך למחבת עד שהיד סולדת בזיעה הוציא ממנו ופתממת את הקדירה אבל אם הקדירה רחוקה מן המחבת עד שאין היד סולדת כי מחמת הזיעה או שהמחבת היא מכוסה מותר ומטעם זה הולין בשר לויכש על הכירה אף על פי שמבשילין קדירות של חלב לפעמים על הכירה מפני שהבשר הוא רחוק הרבה ממנו וברחוק נמי לא אמרן דמותר אלא כשאין הקדירה חם בפני עצמו אבל משהקדירה חם בפני עצמו אפילו אין היד סולדת בזיעה הקדירה אסורה שכיון שהוא חם בפני עצמו הזיעה נכנס לתוכו וכיסוי של קדירה חשיכה כולה כנגד הרושב הילכך אם נפל מפה של חלב על כיסוי שעל קדירה של בשר שאצל האש הוי דינא כמו שגפלה על הקדירה כנגד הרושב שאם יש ס' בתבשיל כנגד המפה מותר ואין צריך ס' כנגד כל הכיסוי והוא שהתחיל הקדירה להתית שכיון שהכל החום עולה בן התבשיל אל הכיסוי הוי כאלו נגע הכיסוי ברושב עצמה :

ט נר של חלב הנקשר סביב הפתילה ועשוי כנר של שעוה נוטף ממנה מפה על כלי אין צריך כי אם נרירה רחא אנו מרגישים בחוש המישוש שאין תנועו חם כל כך בשאר חום שמחמת האור אבל שאר חלב מהודק חם מחמת האור שנפל על הכלי צריך הגעלה :

צב דין קדירה שבשלו בה בשר אם יבשלו בה חלב וכו' סיניף אחד :

א כל מה שאסרה התורה משום נתינת טעם לא אסרה אלא בנותן טעם לשבח אבל דבר הנותן טעם לפנים שפינס את המאכל שקבל הטעם ממנו לא אסרהו הרה כמו שיתבאר טעמו סימן ק"ג בע"ה / וכל טעם הבלוע בדרך הכלי ועמד בו כך יום שלם מעל ואח' ביוצא ממנו ונותן טעם כא' הוי טעמא לפנים ואינו אסור כסו שיתבאר גם כן טעמא לקמן סימן ק"ג בע"ה אבל בתוך מעל טעם היוצא ממנו הוי טעם לשבח ואסר הילכך קדירה שבשלה בה בשר לא יבשל בה חלב וכן איפכא אפילו לאחר מעל דגורו שאינה בת יומא אסור בת יומא ואם בישל בה בתוך מעל אסור ששתם כלי אין במה שבהללו ס' כנגד כל דופנו ואנן ס' כנגד כל דופנו כענין דלא ידעינן כמה היה בלוע בו ויצא ממנו תוך התכשיל אבל אם שהה מעת לעת קודם שבישל בה הוה ליה נותן טעם לפנים ומותר התבשיל כדעבד אבל הקדירה אסור לבשל בה אחר כך לכתחלה לא בשר ולא חלב שהרי בלוע הוא משניהם ואיזה שבישל בתוכו יקבל טעם השני אף על פי שהאחד אינו בן יומא מכל מקום לכתחלה אסור אבל שאר דברים מותר לבשל בתוכם שאין תכלי החיתוכ

דאיסורא כיון שהאחד אינו בן יומו אבל אם הוא בן יומא משניהם נעשה התיבה דאיסורה הלכך אם היא של מחבת ידעיננה כיון הגעלה אחר מעת לעת של גישול כמו שיתבאר בדין הגעלה / ואם היא של חרס אין לה תקנה אלא שביעה דכלי חרס אינו יוצא מדידו דפיו לעולם כמו ש התבאר גם כן לקמן / קדירה של חלב שבשלה בה פעם ושתים ושלוש ואחר כך עמד בה חלב צונן אפילו יום שלם מעת לעת שהיא שיעור כבישה ויותר ואח"כ בשלו בה בשר תוך מעל הכשר מותר וכיון שהבלע שנכנס בכלי ע"י הבישול אינו בן יומו ונ"ל לפנים ואין לימור שהבלוע של חלב הצינן שעמיה בה כשיעור כבישה הוי בן יומו ואסור שכיון שכבר בשלו בה פעמים ב' אי שלשה קודם הכבישה כבר שבע הכלי ואינו בולע ע"י כבישה / אם כפה תכשיל של בשר בכיסוי של חרב או איפכא צריך ששים כנגד כל הכיסוי אפי' אם הכיסוי נוקב למעלה שיוצא הרכב דרך שם מ"מ טעם יבכיהו נכנס לתבשיל וי"ל שאפי' אין הכיסוי בן יומו אסור מפני שההכל עולה המיד ועושהו בן יומו אבל ל"ל דהכל יפנה פיהם שאין חילוק בין קדירה לכיסוי וכמו שבקדירה שאינו בן יומו מכשרינן ה"נ בכיסוי רמ"ש ל"ל ואין דברי האוסרים מטעם שההכל עושהו בן יומו אלא דברי נבואה רדשחיה ממנו של ישראל בלא טעם מספיק דלא עדיף ההבדל משנתבשל ביומו לכן ל"ל לנהוג היתר הלכה למעשה / ואם רקת כיפוי מקדירה של בשר שמתבשל אצל האש וכסוה על קדירה הולבת או איפכא אם שניה המין שניהם אסוריאם יש בקדירה גם כל בשר או חלב וה"ה אם הכיסוי צונן והקדירה חמה נ"כ שניה אסורים אם התחיל להזיע החת הכיסוי והכיסוי בן יומו דתתא נכרו ואנן הכיסוי חם והקדירה צוננת הכל מותר רק המאכל שבקדירה צריך לקולפו למעלה אם הוא דבר שאיפשר לקולפו ואם א"א לקולפו הכל כותר ואם לא היה מאכל בקדירה הכל מותר דהוי כשני קדרות שנגעו זה בזה דשניהם מותרות :

צד דין התורב כף חילבת בקדירה של בשר ובוט' סעיפים

א כף חולבת בן יומו דהיינו שטמשו בו בכלי ראשון תוך מעת לעת שחבנו בקדירה של בשר חם שהיה סודות בה או איפכא צריך שיהא ס' בקדירה כנגד כל מה שנתחב מן הכף בקדירה ולא סני לן כס' כנגד מה שבזיע בכף דלא ידעינן כמה נפק מיניה הלכך כנגד כל מה שנתחב ממנו מטעמינן מיהו היכא טידוע כמה בליעה נגזו שהיה חרטה ולא ידעו בה אלא כזית חלב ואחר כך רחב בקדירה של בשר או איפכא כיון שידע שרא היה בלוע אלא בזית אין צריך לשער ס' אלא בכזית ואין חילוק בין כף של עץ לשל מחבת דאף על גב דמהכא חם מקצהו חם כולו לא אמרינן דמוליד בליעהו או פליטהו כולו / ויש מחזיקין ומצריכין בשל מחבת ס' כנגד כל הכף אפילו כנגד מה שרא נ"ה כפ מפני ששום דהם מקצהו חם כולו ופירש טכורו ונתהוין דהקל כסכרא ראשונה ועל סימן כ"ח :

ב י"א שאם נתחב הכף בקדירה שני פעמים הוי כאלו נפלף לתוכו שני התיבו איסור בכדי מה שנתחב מן הכף וצריך שני פעמים ס' ברא' בשליא נודע בנתיים אבל אם נודע בנתיים והיה ס' בקדירה רצו ביצוע ראשון נתכלתה התיבה הראשונה וגם האיסור הנפלט נעשה היתר וכשתחוב אחר כך פעם שנייה אין צריך אלא פעם אחת ס' ויש מקילין דאפילו בלא ידיעה בנתיים אין צריך אלא פעם אחת ס' דהא על כל פנים אין כאן אלא איסור אחד וכן נוהגין :

ג ואם יש ששיל לבשל הכף הקדירה והתבשיל מותרין אבל הכף אסור בין עם בשר בין עם חלב לפי שהוא כלי

על שאר איסורין בשכילו מה שלא שייך לומר כן בדבר הבלוע
מן ההיחר' ל' :

ז בשר רותח שחתכו בסכין הולכת צריך שיהא ס' בכשר
כנגד מקצת הסכין שהח' לו הבשר ולדברי המצריכין
לעיל בכף של מתכת ס' כנגד כל הכף ה'ג' הכא בעיני' ס' כנגד
כל הסכין דחס מקצתו חס כילו ב'ד'א כשהסכין בן יומו אבל
אם אינו בת יומא או שאינו יודע אם הוא ב'יאם לאומת'ר
דסתם כלים אינם ב'י כמו שיהבאר לקמן בע'ה אבל קליפה
פיהא בעי משום שמנונית בעין הנדבק' בדופני הסכין :

ח ודוקא בסכין צריך ס' משום דדוקא דסכינא אבל בשאר
כלים כגון צלי חס שהניחו בכלי חלב ב'י או גבינה המתה
ואפ' ליתא קצת שהניחיה בקער' של בשר בת יומא ואין שם
רושב להבלוע ולהפליש א' צ' אלא כדי קליפה אפילו הוא ב'י
וקליפה פיהא בעי דאדמקר בלע פורחא וכל זה דדוקא בכשר
רותח בכלי ראשון ואז אם הסכין בן יומו ואין ס' בכשר כנגד
הסכין הכל אסור ואף הסכין צריך הנעלה אבל אם הוא בכלי
שני הבשר צריך קליפה והסכין נועצה בקרקע וכן נוהגין
ואפ' אין הסכין בן יומו יש לקלוף הבשר מעט משום שמנונית
הסכין :

ט דבש שכשלוהו כמחבת של בשר בת יומו והריקוהו חס
בקערה של חלב ב'י מותר משום דהוי נ'ט בר נותן טעם
להיחר מן הבשר במחבת ומן המחבת כדבש ועדיין דיהר הוא
הוא ואחר כך נתערב בטעם חלב ואינו אוסר : קדירה
שכשלו בה ירקות או מים ותחבו בה כף בן יומו והקדירה אינה
בת יומא או איפכא או שיש במאכל ששים הכל מותר מיהו
יש ניהגין לאכול המאכל כמין הכלי יהו' בן יומו ויש מחמירין
עוד שלא לאוכלו אלא בתכלין ולאסור הכלי שאינו בן יומו
ואינו אלא הוסרא בעלמא כי מדינא הכל מותר דהא הוי טעם
הבן יומו בשאינו בן יומו טעם בר טעם ואינו אוסר :

**צה דגים וביצה שנתבשלו בקערה של בשר
אם מותר לאוכלם עם גבינה או איפכא
וכו' סעיפים :**

א דגים כין שנצלו בין שנתבשלו בקדירה של בשר מותר
לאוכלם בחלב לא מבעיא נתבשלו שהרי יש כאן ג' נ'ט
להיחר הבשר בקדירה והקדירה במים והמים בדגים ועדיין
היחר הוא אלא אפ' נצלו שאין בדגים אלא נ'ט בר נ'ט הבשר
בקדירה והקדירה ברג' מותרין ב'ד'א שהקדירה היא רחוצה
יפה שאין בה שום שמנונית בעין מן הבשר אבל אם אינה
רחוצה יפה אם יש בשמנונית שעל דופני פני הקדירה יותר
מאחד מששים דגים אסור לאוכלם ככוותח :

ב ביצה שנתבשלה במים בקדירה חולבת אפילו כ'י מותר
להת אוהם בתוך ההרננות אפילו לכהחלה שאין בה אלא
נ'ט בר נ'ט להיחר' אבל אם נהבשלה ביצה עם בשר
בקדירה ואפ' בקליפת' אסור לאוכלה ככוותח שקליפ' הביצה
היא מנוקבת היא ככברה ור' שם נכנס טעם בשר עצמו .

ואם הרצה לידע שכן הוא תכשל את הביצה באיזה צבע
שהרצ' והמצא הביצה עצמה צבועה מאותו צבע שנתבשל
בה ואם לא היתה מנוקבת מהיכן נכנסה שם הצבע ומה'ט
נמי אסרו חכמים מה שנתבשל עם ביצת אפרוח בקדירה
והיתרו מה שנתבשל עם ביצה אסורה בקדירה כמו שנתבאר
לעיל ס' פ' מפני שזו פולטת דרך הנקבים ציר של אפרוח
שהוא נכילה ממש וזו אינה פולטת אלא זיעה בעלמא ואם לא
היתה מנוקב' גם בביצת אפרוח לא הוה להו לאסור דמהיכן
יצא ציר נבלה לתוך המאכל אלא ודאי מנוקבת היא וליכך
אוסרת ודבר זה צריך בחינה בנסיון כי כן מצאנו בגליון
ולאומר שביומי חתים עליה ויש מחמירין לאסור' בצליה' ובישול
אפילו

בכשר בחלב ואפילו בדיעבד אוסרת אם חזרו ותחבוה בין
בבשר בין בחלב כל זמן שהיא בת יומא מבליעה זו' ואם
אין ששים בקדיר' לבשל הכף הכל אסור בהנא' אפ' הקדירה
אך מותר לתת לתוכו פירות או צונן או דבר שאינו לצורך
אכילה כגון להסם בו מים לרחוקן ראשו וכה'ג כיון שאינו
נרנה מנוף האיסור :

ד ואם אין הכף בן יומו הקדיר' והתבשיל מותרין אפ' אין
בו ששים והכף אסור' לכתחלה כין עם בשר בין עם חלב
ואין להקטות מ'ט כף מקדיר' ותבשיל דמ'ט שרית ליה לקדיר'
ותבשיל משום דמעט חלב הבלוע בה טעם פגום הוא גם
הכף יהא מותר עם בשר מטעם זה דל'ל דשאני כף שכלע
החלב בשעת שכתו הילכך אף לאחר שנפנס אסור כדין כל
כלי שאינו בן יומו דנזרינן אינו ב'י אסור בן יומו אבל הקדירה
לא בלעה החלב אלא לאחר שנפנס שהרי לא היה הכף ב'י
כשנתחב הילכך הקדירה שרי והכף נשאר באיסורו ומכל
מקום בדיעבד אין הבלועה הראשונה אוסרת כיון שלא היתה
בת יומא אבל הבלועה השנייה אוסרת כל זמן היותה בת יומו
כיצד כף חולבת שאינה בת יומא שהחכה בקדירה של בשר
אם חזר ותחכה אחר כך בקדירה של בשר אינה אוסרת מחמת
בלועה החלב דהא אינה בת יומא אבל אם חזר ותחכה אחר
כך בקדירה של חלב אוסרת מחמת בליעת בשר שיט כה
עמה שהיא עדיין בת יומא :

ה אם בשלו מים בקדירה חדשה ותחבו בה כף חולבת
ואחר כך חזרו ובשלו בה מים פעם אהרת והתחבו בה כף
של בשר ושתי הכפות היו בני יומן וכעוים אחד מן הפעמים
לא היו במים ס' אסור להשתמש בהחלה בקדירה לא כשר
ולא חלב אבל בדיעבד מותר בין בשר בין חלב שהשעם שבו
אינו אלא נ'ט בר נ'ט מן הכף במים מן המים בקדיר' ושניהם
להיחר ואחר כך נתערב בו טעם בר טעם השני אבל שאר
דברים מותר לבשל בה לכתחלה' אף ע'ג דבשאר איסורים
קדירה של איסור ששהת' מע'ל בלא איסור אם הוחמו בה
חמין בתוך מע'ל חשיבה כבת יומא שהרי טעם האיסור
שבקדירה פלש לתוך המים ולא היה כהן ס' לבשלה שהרי
בכולה משערינן ואין כסתם קדירה ס' כנגד דופניו ונעשו
כל המים נכילה והזרו לקדירה וחזר ונעשה מהם בת יומא
וצריכה מע'ל אחר חיסום המים דלנבי איסור לא אמרינן
נ'ט בר נ'ט בכשר בחלב אינו כן שאם בשלו בה בשר ובהתוך
מע'ל הוחמו בה מים ואח' ששהתה מע'ל לכישול הבשר בשלו
בה חלב והוא בתוך מע'ל שהוחמו בה המים מותר דכהיהרא
לא אמרינן חתיכה נעשית נבלה וא'כ לא הוי הטעם טעם
בעת חיסום המים לתוך המים וחזר לתוך הקדירה אלא נ'ט
בר נ'ט להיחר ושוכ אינו אוסר את החלב שבשלו בה והטעם
שנשאר בקדירה בעת חיסום המים שלא יצא לתוך המים
ואחר כך כשבשלו בה החלב יצא לתוך החלב הוי טעם פגום
שהרי הוא לאחר מע'ל שנכנס בתוך הקדירה ואם בן החלב
מתרה מ'ט .

ו וכן הדין בשאר דברים כגון בצלים או ירקות אף על גב
שאינו היו בלועים משאר איסורים וכשלים בקדירה של
חיתר צריך ס' כנגד כל הבצלים ולא סני בששים כנגד הבלוע'
שהרי הבצלי' נעשו נכילה בכשר בחלב אינו כן שאם בצלים
או ירקות בלועים מבשר ובשלים בקדירה הולכת אם ידוע כמה
בשר בלוע בבצלים ובירקות אין צריך ס' אלא כנגד הכשר ולא
כנגד כל הבצלים והירקות שאינה נעשית נכילה להצריך ס'
כנגד כולם כאילו כולם הם בשר וב'ת היא נופה ס' ש' ומ'ט זה
פ'זה דבכליעת איסור חשבינן החתיכה הבלועה ככליעה
עצמה ובהיחר לא חשבינן הבלוע ככליעה עצמה י'ל דבכליע'
איסור נזרו שיהא הבלוע ככליעה עצמה משום בשר הבלוע
בחלב שהוא נעשה נוף האיסור מן התורה ע'י בלועה וגזרו

לבוש עטרת זהב הלכות בשר בחלב

איפכא שאין טבע המלח להפליט הטעם מן הכלי ולבולעו והסחמיר גם כזה תבא ע"כ

אפי' נט' בר נט' והמנהג לאסור לכתחלה ובדיעבד מותר בכל ענין ודוקא לאכול עם חלב והבשר עצמו אכל ליהנו ככלי שלהם מותר לכתחלה וכן אלא נתכשלו או נצלו תחלה רק עליו ככלי של בשר מותר לאוכלו עם חלב עצמה וכן להפוך וכן אם היה הכלי שנתכשלו או נצלו בו פגום שלא היה בו יוכו ניהגין היתר לכתחלה לאוכלו עם המין השני וכל זה כשהמאכל אינו דבר חריף אבל אם היה דבר חריף כגון שבישלו דברים חריפים ככלי של בשר אפילו אינו בו יוכו או שרבו תבלין במדוך של בשר אם אכלו בחלב אוסר אפילו ברעב עד דאיכא ס' כנגד הכשר הכלוע בהם ומכל מקום לא מיקרי הטאכל דבר חריף משום מעט תבלין שבו רק אם כולו הוא דבר חריף ורובו ככולו ועל ס' צ"ו :

צו דין כאכל חריף שנחתך בסכין של בשר ובוה סעיפים :

א צנון או שלקות חריפי' שחתכים בסכין של בשר כ"י או שאינו מקונח אסור לאוכלם בחלב עד שיקרף מהם במקום החתך כשיעור נטילה שהוא כעובי אצבע כמבואר בס"י ואף על גב דק"ל נט' בר נט' מותר שאני סכין דפעמים שהשטנונית קרוש עליו ואינו ניכר וכשחותר הצנון הוי נט' הבא מן הממש ועוד דשאני צנון ושלקות חריפין דם ובלעו מפי מהגים ואגב דחוקא דסבינתא פליט סבינתא גוף הטעם שבו ונבלע בצנון ויש אוסרין אותו כולו משום זה עמכני הרפיהו נכנס טעמא ככולו ולא סגי בנטילה מקוב' ויש אומרים עוד שאין חילוק בין ב"ל שאינו כ"י שאפי' חתך בסכין שאינו כ"י מקונח אסור דאגב חורפיה דצנון מחלו' ליה ומשוי' ליה לשבתולכך אסרין ליה גם כן כשחתכו בסכין של גוי אע"ג דסהם כלי אינו כיומא *

ב וכן הרין ככל דבר שהוא חריף כגון שומין וכצלים וכרישין והמכא שקורין קרין וכן דגים מלוחים דינן שיה לצנון ובכל אלו אם החבן בסכין של בשר ועבר וכשלין בחלב צריך ס' לבטל ומיהו אין צריך ס' כדי כל הצנון דלא אסרין בהיתר החתיכה נעשית נבלה ואין צריך אלא ס' כדי הבלוע בו דהיינו כדי מקום הסכין שחתך בו ולא אפי' אם החבן דק סני בששים כנגד כל מקום הסכין שחתך בו דהא הם לא נעשו נכילה ואין צריך ביטול אלא כנגד הטעם שיצא מן הסכין ולא יותר ל' אבל אם החבן בסכין של גוי החתיכה נעשה נכילה וצריך ששים כנגד כל הצנון אפילו לא החבן דק דקוסבל מקום מותר לאכול המרקחות שעושין הגוים אף ע"פ שהם דברים חריפין מפני שיש להם כלים מיוחדים לכך :

ג תבלין שנהרבו במדוכ' של בשר כ"י אסור לאוכלם בחלב שגם הם חריפין כמו צנון מיהו תכלין או לפלגין ששמו אות' תוך מאכל של חלב וכתשו את המאכל במכתש של בשר שאינו כן יוכו או איפרא דבר טעם הוא ואין בכח חריפותו כ"כ חריפותו להזיז לשבז פליטה המבשלת צנון או המכא שקורין בלא קרין שנחתך ראשו בסכין של גוים נוהגין בו איסור אמנם אם לפעמים ניכר בו שנעקר כך מן הארץ כמרא וחצי' אע"פ שהוא ספק דשמא בסכין של גוים נחרך נוהגין להקל ולהלות במרא וחצינתא ביון שהוא ספק דחשטח המרא גדולה וכל זה דווקא שהתך הצנון או התמכא עצמו אבל אם חתך הורק שעליהם אין להווש שאין הורק חריף כ"כ :

ד פירות המוצים כגון תפוח' וכיוצא בהן הוו דברים חריפי' כמו שובן ובצלים הילכך לימיני' של גוים מן הרין הית לאוסרה שהיחבין אותן בסכין שלהם ואגב חורפיהו בלעי אלא מפני שהוחבין רבים בסכין אחד וממלאים מהם הכיות י"ל שככל טעם הסכין בהם וכדראי ראשון ושני היה ראוי לאוסרם אלא מפני שאין ניכרים הם בשלים ברוב הלכך שרו וה' להכיות של דגים מלוחים של גוים שרוב החתיכות מנטילות טעם הסכין ומותרין ופטעם זה נוהגין גם כן בקצת מקומות לאכול הכרוב שקורין קופוסט' של גוים אף על פי שהתכוונו בסביניהם מפני שכבר נהבטל טעם הסכין ויש מקומות שמחמירין בו ואין לשנות הפנהג :

ה וקישואין ואבטיהים אינם חריפים הולכך אם החבן בסכין של בשר מותר לאוכלו בחלב בלא קליפה אבל מ"מ צריך שיגור מקום החתך והגרירה היא פחותה מן הקליפה שהקליפה צריכה שהה' גסה קצת כדי שיוכל להגטל פולה

ג קערה של בשר שרחצו אותה ביורה חולבת או איפכא והמים שביורה הם המין עד שהיד נכנית פה' בין שהוא על היד בין אינה על האש אם שנהם כ"י הכל אסור אם אין כ"י ס' אפילו הקערה יפות שאין שום ליכודך בשר דבוק בהן ולא דמי דגנים דיעיל דהתם נקלט האיסור קוד' שיבא להלב אכל המאכל שיצא האיסור מן היורה במים קודם שנקלט פניע בו מיד טעם היוצא מן הקערה ומתערבין זה בזה ונעשו הם ס' חתיכה דאיסורא וחוזרים ואוסרים הקערות והיורה ויש מהיווין גם כזה משום נט' בר נט' ויש להחמיר ואם הקערות והיורה שניהם אינן כ"י או אפילו האחת בת יומא והשנייה אינה בת יומא שניהם מותרות שטעם האחת פגום ואינו אוסר את השני ושע"כ השני הוי נוהג טעם בר נט' והמא' במש' לדגים דיעיל מן הכשר בקערה ומן הקערה במים ומן המים כמעט המנוס הכלוע ככלי השני אכל המים נוהגין בהן איסור לכתחלה ולשופבן ודווקא ששניהם מקונחות יפה אבל אם האחת מלובלכת בשווי המאכל שנאכל בה הרי הוי טעם ראשון במים ונכנס ככלי דאחר ואוסר אותו אם אין כ"י ששים כנגד הליכודך כד"א שהורחו הכלים ביהד כמו שאסרנו וככלי ראשון אבל אם הודחו זה אחר זה או ככלי שני אפי' ביחד הכל מותר ואם עירה מכלי ראשון של בשר על כלי חלב או איפכא דינו ככלי ראשון ואוסר אם היה כן יוכו אוכל אם עירה מים רותחים שאינו של בשר ולא של חלב על כלי של בשר ושל חלב יחד ואפילו שומן דבוק בהם הכל מותר שאין עירוי ככלי ראשון שמש טעם שהכלים שמערה עליהם יבלעו זה מזה ואם נמצא קערה חולבת בין כלי בשר או איפכא הרי ישנן כאן כמה ספקות אם הודחו עמהן או לא ותולין לקולא ולא היישינן שמא הודחו ביחד באופן שנאסרים דווקא מינין לכלים אחזקת כשרותן *

ד אם נתנו אפר במים חמין שביורה קודם שהניחו בתוכה הקרירות אף על פי שהשומן דבוק בהם מותר שעל ידו האפר נט' לפנס :

ה מותר להניח כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו בשר בתוך תיבה אחת ולא היישינן שמא יפול מזה לזה ולא ידע יובא לאוכלם כך שאפני שהבשר והחלב הם ממש בעין והכל יודעין שאוסרין זה את זה מיוחד זה ירי ביה אינשי וכן מותר להניח כלי שיש בו חלב אצל כלי שיש בו חומין מפני שאף אם יפול מן החלב מעט לתוך החומין יתערב יפה ויתבטל קודם שיהיה מן החומין לתוך בשר ויש מחמירין לכתחלה ושוב לזיהר אבל אסור להניח כלי שיש בו חלב או כותח אצל כלי שיש בו מלח אם שני הכלים מגולים מפני שאין נוהרים בו מליפול מזה לזה כיון שאין אוסרים זה את זה ויש להווש שמא יפול התיכח כותח או חלב בעין תוך המלח ולא אדעת' ומתוך שהמלח עב לא יתעבר ולא יתכשל יפה ואחר כך יבא יומלח בשר במלח זה או יתננו לתוך תבשיל של בשר מיהו גם כזה אם עבר ונתן מותר ולא היישינן שמא נפל מן הכותח אל המלח מלח הנתון בקערה של בשר מותר ליהנו בחלב או

לישראל והוא מין בשאינו מינו שנוכל לעמוד על עצמו ישעמנו כהן אם אין בו טעם תרומה מותר כיון שנתחבטל טעם תרומה שבו' הכ' אפ' העירוב הוא דבר אסור כגון חלב שנתערבה בכשר ישעמנו קפילא נוי אם אומר שאין בו טעם חלב מותר וכן אם אומר שיש בו טעם אלא שהוא טעם פגום מותר והוא שלא יהא כופו להשביח וחמא שלא ידע הנוי שסומכין עליו אלא שהוא מסיה בן לפי תומו שאם ידע הנוי שסומכין עליו אסור דשמא בונתו להכשיל בו את הישראל ואע"פ שסופו לעמוד עליו ומילהא דעביד לגלויה הוא חוששין דלא מירתת הנוי שיכול לומר הנוי לא טעמתינו בל'א נכחם נוי אבל נוי אומן אפי' יודע שסומכין עליו נאמן שאינו מפסיד חזקתו' הג' אם אין כאן נוי או שהוא מין במינו שאי אפשר לעפור עליו בטעימו כגון חלב בשומן אז אם היהיר הוא ס' כנגד האיסור שנתערבו בו מותר שוראי לא מוגש בו טעם האיסור' שכל האיסורין בהור' כשדים טעמם בס' כמו שיתבאר טעמא כסמו ועכשיו אין נהנין לסמוך אטעימה כהן ונוירק משערין בכל איסורים בס' בין במין במינו בין כמין בשאינו מינו והא דאמרינן כשיש בה ס' דשרי היינו בסתמא דכסמא אמרינן שאין אנוסרנישין בו טעם האיסור כשיש בו ששים דהכי קים לן ברוב מיני מאכל שאינן נותנין טעם יותר מזה ואסמכיה אקרא שיתבאר בע"ה אבל אם טעמו ומנישתה טעם מן האיסור אפילו יש בה מאה בהיתר או יותר אסור עד שיתכשל טעמו דכל זמן שנותן טעם לא במיל ואין חילוק בין אם נתערב האיסור בהיתר מין במינו כגון חלב לתוך שומן בין מין בשאינו מינו כגון חלב תוך גריסין כגולן משערנין בס' ומיהו ה"מ מדרבנן שדא חלקו חכמים בשיעור' כדי שלא יבאו לטעו' ונזרו במינו מפני שאינו מינו כדי להשוו' המדות שיהו כל האיסורין שוין בשש' כדי שלא יבאו לטעות אבל מן התורה יש בהן חילוק והוא זוז דמ' במינו מן התורה בשל ברוב וילפינן להכיון שאמרה התורה בכל מקום שאנו מסופקים בדין מה לעשות שנלך אחר הרוב דכתיב אהרי רבים להטות אמרו' דה"ה נמי באיסורין במקום שאין יכולין לעמיד על טעימו ואין טעם האיסור מרגש באכילהו בטרוו התורה ברוב אבל מין בשאינו מינו אינו בשל ברוב מן התורה דהא אנמרין הלכה למשה מסיני דאפירו אסי' כזית בכדי אכילה פרס הלוקין עליו ר"ל שאם יש מן האיסור כזית כהכשיל שיש בו שיעור אכילת פרס שהוא ד' כצ"י האוכל אותו הבשיל עם האיסור לוקה עליו אע"פ שאין הכזית איסור נאכל בבת אחת כיון דאינו שוהה באכילהו משהחיל לאוכלו עד שנמרו אלא כדי אכילת פרס מצטרפ' אכילהו ולוקה וזהו נקרא טעמו וממשו של איסור אע"פ שאין האיסור אלא כזית בכדי אכילת פרס שהו' יותר מבמה רובא ט"מ שאינו בשל ברוב ואוקמינן לה אשאינו מינו דהואיל וטעימו וממשו מרגש באכילהו והוא אינו משנית כרתראה שמתרין בו לכך לוקין עליו אבל אם אין בו כזית בכדי אכילת פרס אין לוקין עליו דלא הוי כמסו של איסור אלא טעמו של איסור מקרי ואסור כל זמן שנותן טעם אפילו מן התורה כדאשבחן גבי נזיר שאמרה לו התורה אפילו טעמו של יין ולא ממשו דכתיב וכל משרח ענבים לא ישהה משמע שהוא דבר השרוי עם ענבים והוא מין בשאינו מינו כגון ענבים שרויין במים ולא קבלו אלא טעמן לא ישהה המים' מיהו השיעור של ס' אינו מפורש כתורה בפירוש אלא שכך שיעורו חכמים דאפילו איסור חריף כגון בצל וקפליש בכך הוא נ"ט ולא יותר ואסמכיה אקרא דזרוע בשלה המורס מאיל נזיר ששיעורו חכמים שהוא אחד פס' מן האיל והוא אסורה לזרים ואפ"ה מבשלין אותה עם שאר האיל ואחר כך מרימין את הזרוע ונותנה לכהן והאיל מותר לבעלים אף ע"פ שקבל טעם מן הזרוע ואז"ל דהיינו טעמא משום דכל האיל יש ס' כנגד הזרוע ש"מ שאין סתם איסור נותן טעם אלא עד

כולה כאחד מה שאין צריך כן כנרירה אבל לא סני להו בהרחה שמתוך ליחותם אי אפשר להדיח אוהם כי אדרבה ע"י הדחה היה נסרך יותר אבל לפת מהוק הוא ואין טעם שומן ניכר בו הלכך אם חתך בו לפת אפי' נרירה אין צריך אלא בהדחה בעלמא סני ולא עוד אלא אפילו צנון שחתך בו אחר הלפת שרי בהדחה כמו הלפת לפי שטעם הלפת משונ ומבטל טעם הכשר הנפלט מהסכין ודווקא לפת אבל אם חתך בו לחם אירק או פירי אחר אסור לחתוך בו אחרי כן צנון או פרי או ירק חריף שרוצה לאכול עם חלב ואפילו בלפת י"א שאין להחיר לחתוך בו צנון אחר כך אלא פעם אחת אבל לא הרבה פעמים מפני שרעעם שבסכין חוזר וניער מתמת חריפות הצנון ומחליא ליה אם לא שיחתוך בו לפת בין כל חריכות צנון לצנון :

צד **שלא ללוש עיסה בחלב וכו' ג' סעיפים :**

א חז"ל אסרו ללוש העיסה עם חלב שמא יבאו לאוכלה עם כשר ולא אדעתיה וכן אפכא ואם לש כל העיסה אסורה אפי' לאוכלה לכדה ואם עשה בו ס' כגון שלא היה אלא דבר מועט עונה קשנה שאוכלים אוהה מהר ולא ישכחו שנלוש בחלב או בשומנה או ששינה צורת הפת או סימן אחר שיהא ניכר שהוא משינה מטאר הפת מות' שמתוך כך ישאל ומאיה מין הוא כדי שלא יבאו לאוכלה עם מין האפור לו :

ב וכיצא בו אין אפיין פת בתנור ששחורו באליה או בחמאה ואם אפאו בו דינה כעיסה שנלוש' באחד מהם והתנור ששחורו באליה או בחמאה אסור לאפות בופת עד שייסקנו מכפנים הישב עד שיתלבן ואפילו אם הוא בוכיא שהסיקו מבחון אין לו היתר על ידי הסקרו מבחון אלא צריך שייסקנו מכפנים עד שיתלבן ואפי' הוא של הרס דין בהסק' שאין חסין עליו כמו בקדירה :

ג טוב ליזהר שלא לאפות פת או שלא לצלות דגים בתנור אחד עם כשר או עם פשטיד ואם אפה או צלו אסור לאוכלן עם חלב מפני שריח הכשר נכנס בתוכו וק"ל בזה ריח מילתא היא וה"מ בתנור קשן אבל בתנור גדול המחזיק י"ב עשרונים ופיו פתוח הריח מתפשט בו ויוצא לחוץ ואינו נכנס כל כך בפת או בדגים ומותר ואין חילוק בין הנודים שלהם שפיהם למעלה ובין הנודים שלנו שפיהם מן הצד שאפילו בתנורים שלנו ההכל מתפשט ויוצא לחוץ ומותר אם הוא גדול שמחזיק י"ב עשרונים של מצות ופיו פתוח ואם הצלי מבוסה וכן הפשטיד מותר אפילו בתנור צר ועיין לקמן סימן ק"ח מ"מ יזהר יפה שלא יזוב השומן חוץ לפשטיד' ויבלע כתנור ואפילו אם הפשטיד' היא במחבת יש לחוש לזה ויש מקילים ומשימין הפשטיד' כפי התנור כי משם אין דריח נכנס כל כך לפנים אוחן לחמ' שאנו עושין לכבוד שבת ללחם משנה מית' לאפות אותם עם פשטיד' או צלי בתנור אחד משום דדבר מועט הוא ונאכל מהר ואין משהין אותה עד שישכחו ויבא לאוכלן עם חלב וגם כ"ע זהירים בהן שלא לאוכלן עם גבינה משום שיודעים שדרך לאפות אותה עם צלי ועם פשטיד' :

❁ **הלכות תערוכות** ❁

צח **דין איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו וכו' סעיפים :**

א כל דבר איסור שנתערב בהיתר וניתן בו טעם הריאסור גם את ההיתר עד שיתכשל טעמו בתוכו וכיצד הוא הביטול נהנו בו חז"ל' חילוקים האחד בטעמא כלומר אם נתערב היתר בהיתר כגון תרומה בחולין שהיא אסורה

ס' ואע"ג שאינו מוכרח שאיפשר לומר שאפי' עד' או אל אינו נותן טעם או לאידך ניסא איפש' דאע"ג שאינו אלא אחד מס' עדיין הוא נותן טעם והא דהתירתו התורה משום דמין במינו כבר אמרנו דמן התורה בשל כרוב אע"ג שאיפשר שנותן טעם אלא שאין אנו מרגישים מ"מ אסמכתא הוא לשאינו מיני לומר דיותר מס' סתמא אינו נ"ט דמסתברא לן לא היה התורה מתירו האיל לזדים אם היה נותן טעם כל כך :

ב ונ"מ אם נתערב מין במינו ונשפך בעניין שאין יכולין לעמוד עליו לשערר אם יש בו ס' אם נודע בכירור שהיה מתחלה רובו היתר מותר דספיקא דרבנן היא והולין להקל ואם לא נודע בכירור שהיה מתחלה רובו היתר אסור והוי ספיקא דאורייתא ולחומרא ואם נתערב בשאינו מינו ונשפך עד שאין יכולין לעמוד עליו לשערר אסור דספיקא דאורייתא לחומרא ואם נתערב במינו ובשאינו מינו ונשפך בעניין שאין יכולין לעמוד עליו לשערר ונודע בכירור שהיה במינו של היתר רובו רואין את שאינו מינו כאלו אינו והשאר מינו רבה עליו ומבטלו :

ג והא דתלינן לקולא ה"ס כשנשפך שאין ההיתר והאיסור כולו לפנינו אבל אם ההיתר והאיסור כולו לפנינו בקדיר' אלא שאין אנו בקיאים לשערר לפנינו שאין אנו יודעים כמה טעם נפיק מינה ואפי' באיסור של דבריהם כגון כחל שאין איסורו אלא מרבנן שנפל לקדירה אף על פי שהוציאוהו והשליכוהו צריך ס' כנגד כולו דלא ידעינן כמה נפיק מינה שאם אהא אומר הואיל והוא מדרבנן נזיל בוכתר אומדנא דידן ולבטלו באומדנא כמה נפיק מינה אם כן נתת דבריך לשיעורין שזה ישער בכה וזה ישער בכה ולא השוית המדות ולא יהיו כל האיסורין משוערין שוה בין בעלי ההוראה ורצו חכמים להשוות מדותיהם אבל כשנשפך שאינו באה אלא אקראי בעלמא לא חששו לזה :

ד הילכך לא מבעיא בהתיבת איסור שנתערב בהיתר ונימוח כולו בתוכו שצריך ס' לבטלו כולו אלא אפילו מכירו והוא שלם וזרקו ואפילו באיסורא דרבנן צריך ס' כנגד כל האיסור שאין אנו יודעין כמה יצא ממנו לתוך ההיתר לפיכך המבטל בקדירות איסור שהיא ב"א או תוחב כף של איסור בהיתר וכי האי גוונא בבשר בחלב צריך ס' כנגד כל הקדירה ובנגד כל מה שתחב מהכף שאין אנו יודעים כמה בלעו וכמה פלטו לתוך המאכל ל"ט של חרס או של עץ או של סתבת ודוקא שבלעו ע"י חוס האש שאז הבליעה הולכת בכל הכלי אבל ע"י חוס המליחה אינו נבלע בכלי רקברי קליפה ואין צריך לשער רק כדי קליפה ועיין לעיל סימן ס"ט ויש מהמירין בכף של מתבת להצריך ס' כנגד כולו אפילו לא הכניסו כולו משום דהם מקצתו הם כולו ופליט האיסור מכולו אע"ג דלא תחבו כולו ונוהגין כסברא ראשונה ועיין בס' צ"ר והיאך משערין שיעור עובי הכלי ודופניו ממלאים כלי גדול מלא מים מלא על כל גדוהו ונוהגין בתוכו אותו כלי האסור בנחת ואז המים היוצאים הם שיעור דופני הקדירות וישער בהיתר כנגד אותם המים ומיהו אם בישל איסור בקדירות היתר לא אמרינן שגוף הקדירה גם כן תצטרף לבטל האיסור שהרי גם כן יש בו טעם היהר וכמו שאוסר בקדירות האיסור נ"כ יסייע לבטל בקדירות היתר דלהתפיר אמרינן הכי ולא להקל ולא משערין אלא כמה שבתוכה :

ה ואם ידוע כמה הוא האיסור כגון כף חדשה או ישנה ואינה כ"י שניעור בה כזית חלב ואח"כ ביומו ניער בה קדירה של בשר אין צריך אלא ס' לבטל הכזית שבלע דבכלי לא אמרינן חתיכה נעשית נבלה אפילו אם נערו כוה האיסור אבל כף ישנה וכ"י שנייער בה כמה פעמים אין יודעים כמה בלע ומשערין ככולה דכל מה שבלע נעשה חתיכה דנכילה

ולא ידעינן כמה בלע לפיכך משערין בכולה ו"א דלא אמרי' באיסור בלוע שיעשה אח ההיתר בלוע חתיכה דאיסורא ואפי' בישנה וב"י אין צריך ס' אלא כנגד כזית לחוד והסברא הראשונה עיקר כמו שנתבאר לעיל גבי סיפת חלב שנפלה על הקדירה ויש שאינן מחלקין בין כף ישן לחדש רק בין כלי חרס לשאר כלים ואמרי' דבכלי חרס שא"ל להפריד האיסור ע"י הגעלה אמרינן הכלי נעשה נבלה אבל לא בשאר כלים וטוב לחוש לחומרא וע"ל סימן צ"ב :

ו אע"ג דק"ל ה"ל שאין לוקין על שום איסור אלא כשהוא כזית מ"מ ק"ל דחצי שיעור אסור מן ההורה ושעמ' נתבאר בלבוש החור בהלכות י"ב סי' תרי"ב סעיף ה' ע"ש הילכך חצי כזית של איסור שנתערב להיתר צריך ס' חצאי זתיים של היתר לבטלו :

ז ביצה שיש בה אפרוח או שיפת דם ונתבשלה עם ביצות אחרות צריך ס"א ביצים לבטלו אע"ג דבשאר איסורים סני בס' שאני בצים שהאחת גדולה ואחת קטנה ושמא האיסור הוא גדולה ואם כן אין באחרות ששים כנגדה אם אין כאן אלא ששים בצים לכן הוסיפו ביצה אחת להשוות המדות אבל אם נתערבה בתבשיל בטלה בס' כמו שאר איסורים ואם נתערבו ביבש יתבאר בס' ק"י בע"ה :

ח כחל מתבטל בחמשים והשעה כמו שנתבאר בסימן צ' וכל שאר איסורים בין של תורה בין של דבריהם צריכי' ס' חוץ מחמץ בפסח כמו שהוא מבואר בלבוש החור ויין נסך כאשר יתבאר לקמן בע"ה וחוץ מטבל וערלה ותרומה שאין לנו עתה עסק בהן מפני שאין נוהגין ביניהם :

ט כל מקום שיש ס' כנגד האיסור מבטלין אותו אפילו אין הס' כולו של היתר דהא מ"מ נהפשת האיסור בס' שעמו ונתבטל שעמו כיצד כגון קדירה שיש בה נ"ט זתיים של היתר ונפלו בה ב' זתיים בכת אחת אחד של דם ואחת של חלב כל אחד מצטרף עם הנ"ט של היתר לבטל חבירו דכל א' נתבטל שעמו כס' שכנגדו שיש עכו בקדירה וכ"ש ב' זתיים אחד של גבינה ואחד של בשר שכל אחד מבטל חבירו וכן שלשי' זתיים של היתר בקדירה אח' שנפל בהן כזית דם וכ"ט זתיים בקדירה אחרת של היתר שנפל בהן כזית חלב ונתערבו אילו עם אילו בשונג מותרין למאן דלית ליה חתיכה נעשית נבילה אבל לירידן רק"ל בכל איסורין חתיכה נעשית נבלה אפילו נתערבו בשונג אסורין דהא כבר שניהם נעשו חתיכה דאיסור קודם שנתערבו אבל אם נפ' בכת אחת פשיט' דמותרין כמו שאמרנו וכל איסור שמבטלים בששים אם מכירו צריך להסירו משם אע"ג דכבר נתבטל שעמו בששים ולכן אם נפל חלב לתוך התבשיל ויש בו ששים צריך ליתן שם מים צוננ' וטבע החלב להקפיא ולצוף למעלה על המי' ויסירנו משם דמאחר שאיפש' להסירו הוי כאלו מכירו וצריך להסירו משם איסור שנתבטל בקדירה והסירוהו משם ונפל לקדירה אחרת צריך לחזור ולבטלו בס' נגד כולו וכן לעולם אבל אם נפל לקדיר' הראשונה כ' פעמים אין צריך רק ששים פעם אחת כנגדו וע"ל סי' צ"ד : והא לך קצת דברים איזה נקרא מין במינו שנאמ' בו שתלך בו לקולא ואיזה נקרא מין בשאינו מינו שנלך בו לחומרא כללא נקיש בידך לדעולם בחר שמה אזלינן כ"ט אם חלוקין גם כן בטעמן הלכך ככר כתרנגול ב' מינים הם ובשר עוף ובשר בהמה שני מינים הם חמ"ר הדהא בענבי שני מינים הם שאור ועיסה שני מינים הם / איל ושור ועז' מינים הם וכן דגים ועופות שחלוקת בשמן שני מינים הם אבל ביצים של עוף זה בביצים של עוף אחר מין במינו הם דכולן ביצה פחמא מיקרי חלב ובשר שני מינים הם שומן של חלב ושל הדקין חלב מיקרי / חלב פרה ורחל מין אחד וכן הדין בחלב שלהם שומן של צלעות והוא ואליה ושומן הירך בשר שמן הוא ובשר מיקרי ולא חלב כבש ואיל מין במינו הוא דאיל בן יומו איל מיקרי

צאנך לא אכלתיהא ככשים אכל אלא איל בן יומא קרי איל :

צט דין העצמות אם מצטרפין לאיסור או להיתר וכו' סעיפים :

א בכל מה שאסר התורה לצאנך אלא מידי דבראכילה הוא דתתיב לא תאכל כל נבלה וכהיב גבי מינים הטמאים את זה האכלו ואת זה לא האכלו אכל העצמות הן כן נבלה הן כן משאר מיני הטמאות שאסרה קשים הם ולא בני אכילה ניבחו הילכך תתיב איסור שיש בה בשר ועצמות ונפל לקדירה היתר עצמות האיסור רא מבעי' שאינו אוסרין להצריך ס' כנגדן אלא אפילו הם מצטרפין עם ההיתר לבטל את האיסור דאף ע"ג דקשים הם ואין בהם טעם לאכול מ"מ האזים הם לבלוע וכיון שבלעים הרי בלעו גם הם מן האיסור כמו השאר שבקדירה ולכן מסייעין לבטל ואין צריך לומר שעצמות היתר מצטרפים עם ההיתר לבטל אבל המת שבעצמות האיסור מצטרפין עם האיסור לפיכך הנא לבטל איסור שנפל לקדירה יצרף כל מה שבקדירה בין רושכ ובשר וקיפה ועצמות ואפי' העצמות של איסורא יש בין הכל ששים כנגד האיסור והטחי שבעצמותיו מותר אבל הקדירה עצמה אין מצטרפין לא עם ההיתר ולא עם האיסור כמו שנתבאר בס' הקודם והבאר טעמו בסמך בע"ה :

ב ברא' שעצמות האיסור מצטרפין עם ההיתר כשנפלה החתיכה האסורה לקדירת היתר כשהיא חיה אבל אם נהכשה ואח"כ נפלה לקדירת היתר עצמות שבה מצטרפים עם האיסור להצריך גם ס' כנגדן לפי שבלעו מבשר הנבלה כשנהבשלה לבדה ונעשין גברה :

ג כבר בתבתי בס' צ"ב דק"ל חתיכה נעשה נבלה בכל האיסורים שבתורה אם אין בה ששים נגד האיסור שנבלע בה :

ד וכשמערינן משערין ההיתר והאיסור כמו שבע לפנינו ואף ע"פ שהיה בהיתר יותר סתחיה ונהמעט בכישולו ונבלע בקדירה אינו נאסר גם האיסור היה יותר ונתמעט ונבלע בקדירה ואפי' א"תל האיסור לא נהמעט מ"מ לא נרע מבלאו נפל האיסור עכשיו לתוכה דבעינן ס' כנגדו כמה שהוא עכשיו בקדירה בעין הילכך אין משערין אלא כמו שבאים לפנינו ואין משערין מה שנבלע בקדירה וכיון דק"ל בכל איסורין חתיכה נעשית נבלה הילכך כשהחכ"כ להתיר ולשער שום איסור שבה לפניו צריך לחקור אם נהנו מים בקדירה אחר שנפל בקיבו האיסור שאם נהנו לתוכו מים אחר שנפל האיסור לתוכו ולא היה ס' בקדירה כנגד האיסור קודם שניהוספו המים הרי כבר נעשה הכל חתיכה דאיסורא וצריך שיהו במים שניהוספו לכה ס' כנגד כל מה שהיה בקדירה קודם לכן ואם אין בהם ס' כנגד כל מה שהיה בתוכו הכל אסור :

ה ואם יש בהן ס' במים שניהוספו נמי לא אמרן דכותר אלא שניהוספו בשונג אבל במזיד אסור דק"ל אין מבטלין איסור לכתחלה ואם בטלו בשונג מותר במזיד אסור דקנסינן ליה וה"מ למבטל עצמו אם הוא שלו דקנסינן ליה וכן למי שנתבטל בטבילו אסור בדי שלא יהנה מאיסור הנעש' בשבילו אבל לשאר כל אדם מותר פ"מ לא יסכרנו לישראל אחר הדוה ליה כאלו נהנה ממה שנתבטל ביטבילו אלא יתנו לו כחנם * ואפילו באיסור דרבנן ק"ל שאסור לבטלו לכתחלה אע"ג דגבי עצים שנטרו מן הרקלי כחוד התנור בי"ט מותר להרבות עליהם עצים טובנים להתירו שאני התם דמקלי קלי איסורא כלומר שאין אנו נהנין מאותן העצים עד לאחר שנטרף האיסור דהיינו שאופין אהר כך בהנור כמו שנתבאר בהלכות י"ט בלכו' החור הלכך הקילו בו ולא כשאר איסורים וכו' דק"ל אין סבטלין איסור לכתחלה בכל דבר ק"ל הכי אפי'

בדב' יבש שנהער' ואין בו כדי לבטלו ואפילו אינו אלא חוס' דרבנן ואפי' אינו מוסף עליו לבטלו אלא שעשה כעשה כדי שיתבטל כלא תוספות היתר עליו אסור כיצד כגון החיכת נבלה הראויה להחכר שנפלה לתוך חתיכות שחוטות דק"ל מדרבנן אפי' באלף לא בטיל אע"ג דמדאורייתא כשיר כרובה וכן בריה שנתערב כגון ניד הנשה כחוד שאר נידין ועוד והתכן כולן כדי לבטל חשיבותן ויהבטל כריב בדברי יבש כשאר איסורין אם עשה כן במזיד אסור דקנסינן ליה אבל בשונג מותר דלא קנסינן שונג אסו מזיד ובדברי יבש לא שייך לומר חתיכה נעשית נבלה שלא קבלה טעם זה מזה הלכך אם נהרב' עליו כדי ביטול בשונג או שנחכהו ונהבטל חשיבתו בשונג מותר לכ"ע ויא' דאפילו במקום דלא אמרינן חתיכה נעשית נבלה לא מהני ההיתר לבטל אא"כ ניהוסף קודם שנודע התערובות אבל אם נודע התערובות קודם לא מהני מה שניתוסף אח"כ ולפי זה היה צריך החכם המורה לבטל איסור לחקור אם ניהוסף ההיתר לאחר שנודע ולא נהנו כן איסור שנתבטל כגון שהיה ס' כנגדו ואח"כ נפל בו עוד איסור זה וניהוסף עד שכשנצרך הראשון עם השני לא יהיה ס' כנגדו חוזר ונאסר דמצא מין את מינו וניער ל"ש מין במינו או מין בשאינו מינו בין בלא בין ביבש וכו' אפי' נודע בנהיג' ונהבטל אפי' הכי חוזר וניער ולא דמי לכף שנחכהו בפעמים דאמרינן לעיל סי' צ"ד שכיון שנודע בנתיים מותר שאני ההם דכ"פ חד כף הוא לכך מקילין בו אבל הכא הא ניהוסף האיסור ונ"ט איסור יותר במאכל וע"ל סימן קמ" :

ז אם נבלע איסור מועט לרוך כלי בשראם דרכו של אותו כלי להשתמש בו היתר בשפע מותר להשתמש בו לכתחלה כיון שהאיסור מועט ואי אפשר וביא לודי נהינת טעם לפיכך איסור משהו שנבלע בקדירה או בתוך קנקנים וכיוצא בהן מותר להשתמש בו לכתחלה ואפילו בכך יומא לפי שא"ל בא לודי נהינת טעם אבל אם נבלע בכלי שדרכו להשתמש לעתים ברבר מועט בקערה וכיוצא בה אסור להשתמש בה אפילו בשפע היתר נזרה ש"מ ישתמש בה בדבר מועט כיון שדרכו בכך ויבא לודי נהינת טעם ועיין סימן קכ"ב :

ק בריה אפילו באלף לא בטיל וכו' סעיפים :

א כל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם כפחות מכוזית כל כז קבלנו הל"מ וכיון שאין לוקין עליהם אלא בכזית הקילו הכתמים ג"כ בכישורין שהיו בטלין בס' אבל דבר שהיא בריה כגון נמלה או עוף ש"מ ניד הנשה ואבר מן החי וביצה שיש בו אפרוח וכיוצא בהם דק"ל דלוקין עליהם אפי' כפחות מכוזית שכיון שאמרה תורה עליהם לא תאכל אותם מסתמא בין נדול בין קטן קאמר' ואפי' משהו וכיון שדחמרו התורה עליהם לעניין מלקות אחשביניהו רבנן ג"כ וההמירו בכישורין ואמרו עליהם שלא יהיו בטלין לעולם אם נתערבו אפילו באלף שכנגדן מיהו לא אמרו כן אלא בבדיה שהיא חטובה דהיינו בריה שהיה בה חיות ושהיא אסורה משעה שנוצרה וגם בעור שמה עליה דהיינו כשהיא שלימה שקורין אוהו סתם עוף ש"מ או ניד הנשה וכה"ג ועיקר ניד הנשה אינו אלא מה שעל הכף בלבד והוא כרוחב' דאצבעות ואם זהו שלים מקרי בריה ואם יחלק אין שכו עליו כגון אילו שאמרינו שאם יחלקו חתיכות הבריה לקרי ולא בריה כגון נמלה שנתלקה אין קורין לכל חלק ממנה נמלה סתם אלא חתיכת נמלה וכן עוף ש"מ ניד הנשה וחתיכת עוף ש"מ וחתיכת ניד הנשה מיקרי וכן השאר לאפוקי חטה אחת של איסור כגון חסת כלאי הכרים אף על פי שהיא

בריה שלימה ונוצרה כך הירי לא היה בה חיות ולאפוקי עוף שהור שנתבטל או שור הנסקל אף על פי שהיה בהן חיות

מחמת עצמה אלא מהמת דם הבלוע בה ואע"ג דחתיכת בשר בלועה בחלב השבינן לה כנוף האיסור ואינה כשלה שאני בשר בחלב שכל אחד בפני עצמו מותר ובהיבורם נאסרו היו כמונוף האיסור של נבלה וכל חתיכה שלא נאצרה רק כדי קליפה בשלה שהרי הקליפה אינה ראויה להתכבד ובהחתיכה שהיא נוף האיסור נמי לא אמרן שאינה כשילה מהמת שהיא ראויה להתכבד אלא כשהוא מבושלת ומינינות להתכבד מיד לפני האורחים אבל אם היא מחוסרת מעטה כנוף שעורנה היה שאינה ראויה להתכבד כך לפני האורחים כשלה היא ברוב ואפילו אם יבשלוה אחר כך אינה חוזרת וניעור לחזור לאיסור :

ג וכל שכן חרנגולת נבילה שהיא כנוצחה שנתערבה בשהים אחרות שהיא בשלה שאינה ראויה להתכבד כך כמות שהיא ושוב אינה חוזרת וניעורה אלא דווקא כשנתערבה כשהיא מבושלת או צלוייה הוא דאינה כשילה כשהיא שרימת ודווקא חרנגולת או עוף אחר שהיא חשיבה ראויה להתכבד שכן דרך הוא לכבד את האורח בעוף שלם אבל כבש שים וכן חתיכה גדולה יותר מדאי שאין דרך ליתן לפני האורח כבש שלם או חתיכה גדולה יותר מדאי אינה חשיבה ראויה להתכבד ובשיל ויש חולקים בכל זה ואמרים וכו' בשביל שרואה לחלק לחתיכות חטובות גרוע שפוי אדרבה כל שכן דחשיב שפוי וכן חתיכה חיה או חרנגולת כנוצחה כיון דראויה לתקנה להתכבד בה לא בשילה חשיבתה וכן נהנין בחתיכה חיה אבל בחרנגולת כנוצחה שסחוסר מעטה גדול נהנין שהיא בשלה וכן רגלים או ראש שלא נחרבו משען אבל אם נחרבו חשיבי ראויה להתכבד אפילו לא נמלחו עדיין ואפילו כבש שלם אינו בשל מיהו רגלים של עופות וכן רגלי ברמה דקה בסריגות אילו לא חשיבי כלל ובשלים חוץ מרגלי אווזות שמתכבדין בהן ואינן בשלים ראש של עופות לא חשיב ובשל :

ד טוסן הבננה אינו ראוי להתכבד לפני אורחים דלא עבידי אינשי דאכלי טוסן בעיניה אבל העור של אנוזא מיקרי ראויה להתכבד שדרך לאוכלה בכישול וכצלי ואינה כשלה :

ה וקורקבן וכן שאר בני מעיים אינם ראויים להתכבד דאוכליהן לאו בני אינשי ונראה לי שאותה הכבדים מן האוחיות המפושטות שאובסין אותם בידים עד שנהפכה הכבד שבהוכה להיות לבנה מחמת רוב שמנונית ראויים להתכבד הם שהרי עינינו רואות שמתכבדים בה שדים ויועצי ארץ ואם היא נבילה ונהערבות באחרות אינה בשילה כל :

ו כבר אמרנו דהא דכריה וחתיכה הראויה להתכבד לא בשלי דוקא בעודם שלשים אבל אם נחכה או נתרסקו עד שנאבדה צורתן ושמשם בשלו דתו לא חשיבי ואין חילוק בין נתערבו במינסאו שלא במינש והכרי' אם נחתך קצת מנופו ושדרתו וכ"ש ראשו אפילו רובו שלם בשלה חשיבתו ואפילו נתערבו בעודן שלמים ואחר כך נתרסקו אז נהתבו ואפילו לאחר שנודע התערבות מתבשלין והוא שנתרסקו שלא בפתחיון לבשל האיסור אבל נהכוין לכך אמור למרסק עצמו אם הוא שלו או לסי שנתרסקו בשבילו דקניסין ליה אבל לאחרים מותרים :

ז ומיהו אע"פ שנתחכה חתיכה אחת מן הערובות אין תולין לומר האיסור נחתך ומתבשל ויהיו בולו מותרת אלא אותה שנחבה לכדי היא מותרת ממ' נ' אם היא של האיסור אף כולן מותרת ואם אינה של איסור כ"ש שהיא מותרת אבל השאר נשארו בפפקן ואסורות ואפילו נחתכו רובן אין תולין להמר האיסור' הוא תוך הרוב שנחתכו כי אדרבה אנו אומרים חרוב שהיה כאן שהוא חתיכה הוא נחתך והמיעוט שהוא האיסור הוא

חיוב הרי לא נוצרו כך באיסורין ולאפקוי חלב שאע"פ שנוצר כך באיסורו והיה בו חיוב ממ' אם יתלק עדיין שמו עליו דחתיכת חלב שהמא חלב אלקרי' כמו כל החלב ועור שאין החלב נוצר כמקים אהר ואינו ברי' שהיא מקובצת כאחד הלכך אפילו כולן שלמים ביחד לא מקרי בריה ובשלין בס' : ג אבל בריה אפילו באלף אינן בשלה הלכך אם נתבשל הבריה עם הרות' אם אינו סכורו הכל' אסור אפי' הן אלף אבל הרושב תלוי בנתיב' טעם שאם יש בהיהר' ס' כנגד הבריה' הרושב מותר שאע"פ שעיקרו אינו בשל טעמו בשל ואם מכירו זורקו והאחרים והרושב תלויין בנתינת טעם שאם יש בכל היותר ס' כנגד הבריה מותרים ואם לאו אסורין חוץ מגיד הנשה שאין טעמו אסור דקל אין בנידון כנ"ש אבל שומנו אסור מדרבנן וצריך ס' כנגדו להתיר הרושב הילכך ירך שנחבשל עם גידו אם מכירו זורקו וכל השאר מותר אם יש בו ששים כנגד שומט ואם אינו מכירו כל החתיכות אסורות ואם יש בקדירה ס' כנגד שומט או הרושב מותר והשאר אסור ואם לאו הכל אסור ובריה שנהכה או ניטחה תוך המאכל עד שאינו מכירו דינה כשאר איסורין לבשל בס' ואפי' גיד הנשה שניפוח ונחתך צריך ס' כנגדו שאע"פ שהיא כעין ואין בו טעם דתורה אסרתו הילכך לא פלוג בו רבנן וצריך ס' כנגדו כמו בשאר איסורים שנותנין טעם :

ח קדרה של מרק שנפל שם בריה ונאברה הכל אסור שהרי לא נימוח אלא שנאבד בהוכה יעדיין בריה שלימה היא ואי' כשלה ואם נתנו המרק בכף או בקערה וראו שאינה שם כלל הכל מותר שודאי נימיה ובשלה בס' אם היא מן הבריות שנ"ש לטבח אבל אם היא מן הבריות המאופים אפי' אינה צריכה שנ"ש לפנס מותר כמו שיהבאר לקמן סי' ק"ד בע"ה . ד ירקות שנתבשרו ואח"כ נמצאו שם ג' תולעים הירקות אסורים שכיון שיטבן שם ג' תולעים הרי הוחזקו ירקות אילו שהם מתולעים וכיון שהוחזקו בכך צריכין בדיקה וכל שהם מבושלים אי אפשר לבדקם אבל מי השלקות מותרים לפי שיש בהן ס' ואיפשר לסננן וכן הכשר שבתוך הקדירה איפשר להחזיק אותו ולבדקו ומותר . וכל דווקא ירקות אבל שאר פירות ואפילו כסיהן ופטריות איפשר לבדקן ואפי' אחר שנחבשלו ומותרין בכדיקה :

קא דין חתיכה הראויה להתכבד וכו' ט' מעיפים :

א חתיכה הראויה להתכבד בו לפני האורחי' הואיל ודבר חשוב הוא עשאוהו תול' כמו בריה שאפילו כאלף אינה בשלה ואפילו היא אסורה בהנאה כנוף חתיכת בשר הבלוע בחלב ואינה ראויה להתכבד עמה עכשיו שכל מקום כיון שאם תתכשל תרדה מותרת והוא ראויה להתכבד חשיבין לה ג' עכשיו ראויה להתכבד ואינה כשלה ואפילו הוא דבר שאין איסורו רק מדרבנן אינח בשלה ואם הוא ספק אם הוא ראויה להתכבד אם לא אזלינן לקולא אפילו היא איפורה דאורייתא דהא דלא בשיל אינו אלא סדרבנן וספיק' דרבנן לקולא ודווקא דחתיכה עצמה אינה בשלה אבל סעמא מיהא בשל בס' כמו שנחבאר לעיל בדין בריה :

ב והא דחתיכה נחשב כמו בריה ואינח בשלה דווקא בחתיכה שאיסורה מחמת עצמה כמו נבלה ובשר בחלב אבל אם נאסרה מחמת שקבלה טעם מאיסור אחר ולא היה בה ס' לבשול אף על גב דקל שכולה נעשית חתיכה דנשילה לה צריך ס' כנגד כולה לעניין חתיכה הראויה להתכבד לא חשיבין לה כולה כבריה כיון שהאיסור טבה אין בו בפני עצמו כדי להתכבד לפני אורחים ואפילו היא ראויה להתכבד בשלה בס' וחתיכה שלא נמלחה ונחבשלה בשלה שאין אסור'

קג דין נותן טעם לפגם ובו' סעיפים :

הוא שנשאר שלם הלך כל הנחתכות מותר מ'ג והשלימות אסורה :

ח קורקבן של תרנגולת שנמצא נקוב והוסר מן התרנגולת ונתערבה אותה התרנגולת בכשרות מדמין שומן של הקורקבן לשומן של תרנגולת במקום היבור הקורקבן ואם דומין לגמרי סומכין עליו להתיר את האחרות :

ט וכן ראש כבש שנמצא טריף ולא נודע מאיזה כבש הוא והקיפו הראש לצוארו של אחד מהכבשים נמצאו החתיכו' דומות ומכוננות יפה יש לסמוך עליו להתיר האחרות :

קכ דין דבר שיש לו מתירין ובו' סעיפים :

א בדבר שיש לו מתירין החמירו בו חז'ל נ'כ ואמר שאינו בטל אפי' באלף שביזין שיש לו מתירין מה לנו וליבטיולו נמתין עד שיבא המתיר הילכך ביצה שנולדה ב'ט שהיא אסורה בו ביום ולמחרתו מותרת כמו שנחבאר בהלכות י'ט אם נתערבה באחרות בין שלימה בין טרופה אינה בטלה אפי' באלף ואפי' בסזיקא החמירו מטעם דלעיל כגון ספק אם נולד ב'ט אם לא ונתערבה באחרות אסורה וה'מכמינה אבל בשאינה מינה בטל בס' אם נתערב בשונג' אבל אם נתערב במזיד אסור' ועיין בלבוש החור סימן הק'נ' ואם המאכל יתקלקל אם ישהנה לא חשיב דבר שיש לו מתירין ואפי' במינו בטל בס' וכל דבר שצריך זה לזה כגון מים ומל' בעיסה חשיב מין במינו לעניין זה והוא אחר מהם אפ' ויש לו מתירין ונתערב בחבירו שהוא היתר אפי' נתערב אחר כך באלף לא בשלי :

ב ולא נקרא דבר שיש לו מתירין אלא כדבר שהמתיר עתיד לבא ממיל' עכ'פ' כמו ביצה שנולד ב'ט שכמוצאי י'ט מותרת מפילא עכ'פ' כמו שאמרנו וכן אם המתיר כידו בלא שורח והפסד כטבל שנחערב בפירות מעושרים ויש בידו עוד טבלי' אחרים שיכול הוא להפריש על הטבל שנחערב מן הטבל שלפניו שעדיין עתיד לקנות וכיוצא בזה אבל דבר שאינו בידו לתקנו בלי שורח והוצאת או אינו ודאי שיבא המתיר אינו בדין דבר שיש לו מתירין לפיכך ביצה של ספק טריפה שנתערבה באחרות אע'פ' שאיפשר שתטעון עוד התרנגולת או שחחיה י'ב חדשו ויותר כולם שיתכרר למפרע שאינה טריפה אין זה בדין דבר שיש לו מתירין לפי שאין המתיר בפנינו ודאי ואינו כידו והרי הוא כשאר איסורין וכן בלי שנאסר מבלועת איסור ונתערב באחרים ואינו ניכר בטל כרוכ ואינו ככלל דש'לם לאסור' כולם על ידו עד שיגיע' כולם ואע'פ' שבדיו הוא להגעילו ולהחזירו להכשירו כיון שצריך לשרוח ולפור ולהוציא מעותיו במתירו ואין המתיר בא ממילא לא חשיב שיש לו מתירין עיין ס'קכ'ב :

ג והא דדבר שיש לו מתירין אינו בטל היינו דווקא אם האיסור בעין או שיש עדיין ממשות האיסור כנתערבת אבל טעמו בטל וכן אם אין איסורו מחמת עצמו בטל ולכן חתיכה שלא נמלחה תוך ג' ימים אע'פ' שיש אומרים דמקרי דבר שיש לו מתירין הואיל ומותרת לצלי אפ'ה כטלה שאין איסורו מחמת עצמו אלא מחמת דם הבלוע בו כל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב בטל אע'פ' שהוא דבר שיש לו מתירין מי שגרד מברב אחד ונתערב אחר כך לדיריה מקרי דבר שיש לו מתירין דהא איפשר לו לשאול על נדרו' דבר שיש לו היתר וחוזר ונאס' כגון חפץ בפסח לא מקרי דבר שיש לו מתירין ויש חולקין בזה' ולא מקרי דבר שיש לו מתירין צא'כ הותר למי שנאסר אבל דבר שנשאר לאחד אסור' לעולם אע'פ' שהוא מותר לאחרים כגון הטבשל שבטבא אע'פ' שמוותר לאחדים לאחד השכח לא מקרי דבר שיש לו מתירין ובטל לו בס' כשאר איסורין :

א כל דבר שטעמו פגום אינו אוסר תערוכתו דכתיב לא תאכלו כל נבילה לר' א'ר בשעריך תתנו ואכלה נבלה הראויה לנר לאכילה קרויה נבלה ושאינה ראוי' לנר לאכיל' אינה קרויה נבילה ואפי' אין טעמו פגום מחמת עצמו שבפני עצמו הוא מושעם ומשובח אלא שפגום תערוכתו כגון חומץ יין של איסור שנפל לתוך גריסין שהחומץ עצמו הוא טוב אלא שפגום הגריסין מזהו מיהו דברים החשובים ככריה או ביוצא כואם אינן פגומין בעצמן אע'פ' שפגומים התבטל אינן בטלים אפילו באלף :

ב ופגם זה אין צריך שיפגום לגמרי עד שיהא קץ לאוכלו אלא אפי' פוג' קצת אינו אוסר תערוכתו ואע'ג דמבילה גמרינן לה ובנבילה כה'ג אע'פ' שנפגמה קצת אסרינן לה עד שהפגם לגמרי מאכילת הנרתם היינו טעמ' מפני שנאכלת בפני עצמה ולפיכך אסורה עד שהפגם לגמרי מהאפילה דעדיין ראויה לנר היא שנהנה הנר באכילתה אף על פי שנפגמה קצת אבל איסור תערוכתו שהולכין בו אחה הנאת נתינה טעם כל שטעמו פגום התבטיל קצת אינו נקרא נותן טעם דאדרבה פגום הוא ומצטער זה באכילתו כמו הנר כנבלה שנפגמה לגמרי שהחורה היתרה מיהו היינו דוקא שפגום יותר בקילקול טעמו פמה שמשכיח כגודל מדרו אבל אם השביח גודל כהתוותר ממה שפגום קילקול טעמו אסור עד שיפסול לגמרי מאכילת אדם כמו נבילה עצמה ברא' דניהן טעם לפגם מותר בשפגום מהחלה ועד סופו אבל השביח ולכסוף פגום או פגום ולכסוף השביח כגון חומץ בגריסין דרותחין פגמו וצונגין משיכהים אסורים ולא שנא אם נפל לשם כשה' רוהחין והניח' לצננס ל'ט נפל לחוכו צונגים והרחיח' אסורים ואינן מותרין אא'כ נפלו לחוכו הותחין ואוכלה בעורה רוחחין וכל כיוצא בזה :

ג ואפי' אין בו כח באיסור לבדו לפגום אלא על ידי דא' שפטיעו כגון שנפל איסור לקדירה שיש בו מלח וחכלין פרובין ואלמלא המלח והחכלין טכה לא היה כח באיסור לפגום אפ'ה מותר' י'א כשהאיסור נ'ט לפגם אע'פ' שהמאכל הוא מותר' מ'פ' הקדירה אסורה לעניין זה שאם בשלו אחר כך הוך מעת לעת תבטיל שהאיסור הראשון נותן בו טעם לשבח נאסר התבטיל השני אם לא היה בו ס' כנגד האיסור הראשון אבל אם ניערו התבטיל הראשון בכף של איסור וחבנו אחר כך הכף לתבטיל שני שהוא גם כן פגום לא נאסר הקדירה השני דהיה ליה הרבה ל'ט בר'ט ואינן אוסרין וכן בדבר שאין בו טעם כלל כגון היורה שחתיכין בו הדבשאף על פי שיש שם רגלי הדבורים לא נאסר לא הרבש ולא היורה וכל כיוצא בזה :

ד שמן דבש של גוים אע'פ' שהן מבטלים בכלים של גוים ואפילו בני יומן מותרים מפני שטעם היסמנונית והבשר שבכלי ואפי' היה בעין פגום את השמן ומסריחו וכן לדבש אע'ג' שמעשים בכל יום שמבטלין בשר כרבש והוא משביחו אין הרבש גורם השבח אלא רתכלין ושאר דברים שבקדירה אבל בשר עם דבש לבדו פוגמו' חלב ובשר נכרה שנפלו ליין פוגמין אותו ומותר לא התירו אלא דבר שנותן טעם לפגם אבל דבר שאינו נותן טעם לא לפגם ולא לשבח אוסר כמו נ'ט לשבח שאין האוכלו מצטער באכילתו אע'פ' שאינו נהנה והוי דופיא דנבלע שנפגמה קצת שאסורה :

ה כל קדירה שאינה בת יומא למדו חז'ל מכלים שבטלו בת קדשים שהטעם הבלוה כחוכה נפגם וכשיוצא ממנ' עי' בישול נ'ט לחוץ המאכל שבהוכה חשיכה טעם לפגם ואינה אוסרת ומקריא בת יומא כל זמן שלא שרהה מעל שלם שהוא כ'ד שעות לאחר שנתבטל בה האיסור וכיון שעב' עליח

עליו מעל אחר שנתבשל בה האיסור נקראת אינה בת יומא ואם ביטול בה כשאינה בת יומא התבטל מותר דהוי ג'ט לפנים והוא שהיה מודחת שלא יהיה שומן על פניה שאם לא הודחה אוסר והרי היא כחתיכת איסור שרא נפנמה שהשמן שעל פניה מכהוץ אינו נפנס ואם ביטול בה קודם שהדחה צריך ששיכנגד השומן שהי' בעין מלוכלך בה שהי' לא היה פגום והכי נהוג יש אומרים שגם הליכלוך שעל פני הבלי נפנס אחר מעל כמו פה שבלוע בתוך הכלי ואין צורך ס' כנגדו ועיין לקמן סימן קכ"ב ונהוג כסברא ראשונה ; יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדירה של איסור שאינה בת יומא הכל איסור דהורפי' מחליא ליה ומשווי ליה כן יומא ;

ואם בתוך מעל שבשרו בה הממו בה אפי' מים לבדם חשיבה בת יומא עד שהיה מעל לחימום המים לפי שכשחממו בה המים הוץ מעל נעשו המים חתיכה דאיסורא שהרי לא היה בהן ס' לבטל כל הקדירה והזרו ואסורא הקדירה לעשותה בן יומא משעת הימים המים פס' כבשר בחלב כמו שנתבאר לעיל בהלכותיו סימן צ"ד סעיף ה' ויא דאף כשהממו בה המים הוץ מעל לא חשיבה ב'י מטעת החימום אלא כשהממו בה המים קודם שעבר לינת לילה אחת אחר שנתבשל בה האיסור אבל אם עבר לילה אחת אחר שנתבשל בת האיסור כבר נפנס הטעם הבלוע בקדירה ואינו נעשה טוב כ'י להיטוב מעל פטעת החימום ואף על גב דלענין אם נתבשל בה המאכל עצמו עיין השכינן לה בן יומא ואסורין המאכל לענין המימה המים אזלינן בה לקולא דכיון שישנן הרבה מבעלי הוראה שאומרים דלינת לילה א' גורמה הפגימה ואין צורך מעל ומתירין אפי' במאכל עצמו אנוק' לכותיהו בהמינת המים משום דטעמו דפסחבר הוא שאין המים מעוררין מעם האיסור שבה דארובה המים מקרישין טעם האיסור שבהוויש להקל בזה כך נל ועל סימן צ"ב ;

קח דין איסור שנפל לתוך היתר וכו' י"ד כע"י

א כל הדין שנהוג כאיסור שנתערב בהיתר על ידי ביטול ה"ה שכך דינו אפי' לא נתבשל בהוכו ממש אלא נכנס בתוכו בדבר לחימום שלם מעל אפי' צונן איסור ובכבושיו שלם קים ל' שהוא חשוב כמבושל אבל פחות מיום שלם כיון שהוא צונן סני בהדחה כד'א בכבוש שנשרה בדבר לח שאינו הריף כגון בחלב או בטפן או ביין או שאר דבריה לחים אבל כבוש בציר ובחומץ שהם זורפים הוי שיעורו כאלו נתנו על האש להרחיח ויתחיל לבשל באם שרה שם בכדי שיסוד זה נאסר כל מה שבתוך הציר והחומץ ובפחות משיעור זה לא אסרו אלא בדוקליפה ועל סימן ע' בדין בשר שנפל לתוך ציר ;

ב ובמבושל נמי לא אמרו דדוקא שנתבשל בו אצל האש כדרך שמבשלין כל מאכל אלא כל שעדיין הוא חם עד שהיה סולדת בו והוא בכרי שבריסו של הינוק נכוח כמנו אוסר כמו כמבושל ממש אף על פי שכבר נסתלק מן האור כד'א בכלי ראשון שמתוך שהוא עצמו עמד אצל האש דופנותיו חמין וחוטו חזק בהוכו ומבטל כל זמן שהיה סולדת בו אבל כלי שני אף על גב דיד סולדת בו מותר שכיון שאין דופנותיו חמין חוטו חלוש והולך ומתקרר ואינו מבטל וי'א דגם כלי שני אף על גב שאינו מבטל מ'ם מבלוע ומפליש ואוסר בכרי קליפה וראוי לחוט לדבריהם לכתחלה אבל דיעבר בהדחה סני ועל סי' ס"ח וצ"כ צ"ה נתבאר דינו כלי שני ועירוי ;

ג ק' לכל האיסורי' דתהא נבר הילכך איסור חם שנפל לתוך היתר חם בכלי ראשון או אפילו איסור צונן לתוך היתר חם הכל איסור דתתא נבר על העליון ופחממו עי' שמפליש את העליון וכולעו ואין צורך לומר דהיתר צונן לתוך איסור חם שאין צורך לעשות פעולה פלישה שהתחתון נזכר וכולק

עליו מעל אחר שנתבשל בה האיסור נקראת אינה בת יומא ואם ביטול בה כשאינה בת יומא התבטל מותר דהוי ג'ט לפנים והוא שהיה מודחת שלא יהיה שומן על פניה שאם לא הודחה אוסר והרי היא כחתיכת איסור שרא נפנמה שהשמן שעל פניה מכהוץ אינו נפנס ואם ביטול בה קודם שהדחה צריך ששיכנגד השומן שהי' בעין מלוכלך בה שהי' לא היה פגום והכי נהוג יש אומרים שגם הליכלוך שעל פני הבלי נפנס אחר מעל כמו פה שבלוע בתוך הכלי ואין צורך ס' כנגדו ועיין לקמן סימן קכ"ב ונהוג כסברא ראשונה ; יש מי שאומר שאם שמו פלפלין בקדירה של איסור שאינה בת יומא הכל איסור דהורפי' מחליא ליה ומשווי ליה כן יומא ;

ואם בתוך מעל שבשרו בה הממו בה אפי' מים לבדם חשיבה בת יומא עד שהיה מעל לחימום המים לפי שכשחממו בה המים הוץ מעל נעשו המים חתיכה דאיסורא שהרי לא היה בהן ס' לבטל כל הקדירה והזרו ואסורא הקדירה לעשותה בן יומא משעת הימים המים פס' כבשר בחלב כמו שנתבאר לעיל בהלכותיו סימן צ"ד סעיף ה' ויא דאף כשהממו בה המים הוץ מעל לא חשיבה ב'י מטעת החימום אלא כשהממו בה המים קודם שעבר לינת לילה אחת אחר שנתבשל בה האיסור אבל אם עבר לילה אחת אחר שנתבשל בת האיסור כבר נפנס הטעם הבלוע בקדירה ואינו נעשה טוב כ'י להיטוב מעל פטעת החימום ואף על גב דלענין אם נתבשל בה המאכל עצמו עיין השכינן לה בן יומא ואסורין המאכל לענין המימה המים אזלינן בה לקולא דכיון שישנן הרבה מבעלי הוראה שאומרים דלינת לילה א' גורמה הפגימה ואין צורך מעל ומתירין אפי' במאכל עצמו אנוק' לכותיהו בהמינת המים משום דטעמו דפסחבר הוא שאין המים מעוררין מעם האיסור שבה דארובה המים מקרישין טעם האיסור שבהוויש להקל בזה כך נל ועל סימן צ"ב ;

קח דין עכבר שנמצא ביין או בשכר וכו' סעי'

א דברים שנכשול אדם קצה בהם בעכברים ונפלים והבוכים ויהושף שכל אדם כדיל מהם לפי אסור אפי' נחערבה בהבטיל ונפחה נזף לתוכו אם ההיתר רבה עליו מותרין ואינה צריכה ס' לבשול מפני שכולם נוהגין טעם לפגם במ חוץ מבשכר וחומץ שאנו מסיפקין אם נוהגים טעם לשבח בשכר וכחומץ כמו שיתבאר בסמוך ואע"פ שבכר חם פגומין ומאוסין מעיקרין ואפי' הצרתה התורה לא נטא משום הכי גם בהערבהו יאסרו אע"ג דנ'ט לפגם חם ולא אפרה התורה אלא לאוכלן בפני עצמן אבל כשנתערבו עם ההיתר שהולכין אחר נתינת טעמו כיון שהוא נוחץ מעם לפגם בתערובת מותר לפי שאינה קרוי נוחץ מעם הוא דאזרבה פגום ומכל מקום כל שאפשר לבדוק ולהעביר בפסגנת בודק ופסגן יפה שלא יבא לאוכלם בעין שאיסורו מן התורה אפילו בכל שהו שכיון שהתורה אסרהו אע"ג דבלאו הכי כדיל אינשי מינייהו ואין נהנין מאקילתו ש"מ שאין איסורן חלוו בהנאה אכילתן שלא יאסרו אלא בכזית כמו שאר איסורים אלא אפילו בכל שהוא אסרה התורה מיהו עכברא דבבא לכ'ע נוחץ טעם לשבח דהא שהרי עולה על סולתן מלכים ופשישא דאוסרת כטאר איסורין ;

ב ועכברא דפת' והל' לכל הדברים שאמרנו שנכשול של אדם קצה בהם מספקין אם פשיחוים בשכר ובחומץ או אם פגומין דבטאר משקין וכל שכן בשמן ויין פשישא לן דפגום אוהם שהם צריכים להיות מכושמים ואין צורך ס' לבטל פלישתן אבל בשכר וחומץ מספקין בהן הילכך אם נפל עכברא או סרף אחר בשכר או בחומץ כצונן והסירו שלם

לביש עטרת זהב הלכות דיני תערוכות ❄️ מא

כשאיסורה מחמת עצמה כגון נבילה וכשר בחלב אבל אם אין בה איסור אלא מהמת שבלעה ממקום אחר אינה אוסרת אחרת הנוגעת בה אפילו אם נצלו יחד שאין דבר הבלוע בחתיכה יוצא ממנה לבלוע באחרות אלא על ידי רושב אפי' החתיכה של היתר שמינה ושומן שבה מפעפע לפי שאין השומן שבה מוליך האיסור עמו אלא למקום שהאיסור עצמו יכול לילך לשם בטבעו הילכך חתיכה שנפלה מקצתה להוד הציר שאנו אופרים מה שבציר אסור והשאר מותר אפילו אם יש בה שומן אין הציר מפעפע על ידולקצתה שחיון הציר כיון שהציר עצמה אינה מפעפע למעלה במה דברים אמרו' כשבלעה איסור שאינו מפעפע אבל אם בלעה מן הדברים המפעפים בטבען כגון שומן אוסרת הברה בין בצלי בין בננועת, זו בזה חכם או בתחונה חמה ועליונה צוננת שהאיסור הכולע בה בעצמו מפעפע ויוצא והולך מחתיכה לחתיכה ברא' כשתו חתיכות מאכל שיש בכל אחד טעם של עצמו שטעם של עצמו הולך ובלוע באחד אבל כלי שבלע איסור כיון שאין לו טעם של עצמו טעם הבלוע בו הדין ואוסר היתר שננוע בו אפי' באיסור שאינו טעם :

ח כוליא שצלאה בחלבה אינה אוסרת אלא כדי קליפה שהקרא' מפסיק ויש אוסרין וכן ניהגין אבל שחול שצלאו עם קרומו בלי ניקור צריך ס' כנגד מה שעל הוד שהוא חלב גמור דכיון דק'ל דשחלא כולה שמינא חיישינן שמא מפעפע הוא ומוליך איסורא בכלה וצריך נמי כדי נטילה כנגדו דדילמא אינו מפעפע :

ט ומלוח שהיא מלוח עד שאינו נאכל מחמת מליהו כבו שנתבאר שיעורבס' צ'א דינו כרותח ובלוע ומפליש לאסור כדי קליפה ברבר שאינו מפעפע וברבר שמפעפע אם הוא שומן דגני וקננות שבו ודקרומות שבו שהם שר חלב אע"פ שהם כחושים לא סגי להם בקליפה אלא צריכה כדי נטילת מקום ואם הוא חלב ממש שהוא מפעפע צריך ס' לבטלו ואם הבשר שנמלח עמו הוא שומן אפי' כשומן הדג וקנוקות שבו צריך ס' לבטלו ששומן הבשר מוליכו עמו גם המקום שננוע בו צריך כדי נטילה כמו בצלי או לפחות כדי קליפה וכל זה לענין החתיכה עצמה שהיא החלב דבוק בה אבל לענין שאר החתיכות שנמלחו יחד עמה אם אין בכל אחת מהן בפני עצמו ס' לבטל החלב אסורות שאין מצטרפין יחד לבטל החלב דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רושב וא"כ כל אחת ואחת בפני עצמה בלעה וצריכה ס' בה לבדה ואם אין ידוע אם ננוע ככולן כולן אסור' שכולן עומדין בספק בליעת איסור חלב דאורייתא ולחומרא ואם ידוע שלא ננוע אלא באחת ואין ידוע איזה היא כולן מותרות דחד כהני בטל אפי' הן חתיכות הראויות להתכבד כיון שאינו נוף האיסור אלא בלוע מאיסור כמו שנתבאר למעלה כדי חתיכה הראויה להתכבד ס' ק'א ואם אותה החתיכה שהחלב דבוק בה אין בה ס' כנגד החלב כבר אמרנו למעלה דק'ל חתיכה נעשית נבילה וצריך ס' בכל אחת ואחת משאר החתיכות כנגד כל אותה החתיכה אם ננוע ככולן ואם ננוע באחת מהן ואינו יודע באיזה בטל ברוב כמו ננוע בהל' עצמו י'א דכל מליח אינה אוסרת רק כדי קליפה ואינו ניהגין להחמי' ולשער בכל מליחה כס' כמו בבישול ואם איכא ס' בין הכל ביחד נגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה אז הכל שרי מלבד אותה החתיכה שהאיסור דבוק בה שהוא בלע בתחלה ונאסר מיד ושוב לא יחזר מיהו אותה החתיכה שהאיסור ננוע בו צריך קליפה מעט ואם אינה יודע באיזה ננוע הכל שרי ואם אין ס' הכל אסור ואין לשנות המנהג ואע"פ שיש בזה קצת קולא ר'ל שהרי ע'י שיעור ששים אנו מהירין נס הקליפה הסמכה לאיסור ולדברי האומרים שאין אוסר אלא כדי קליפה הקליפה מיהא נאסרה ושוב לא ניתרת והיה לנו א"כ

ובלוע בעליון מיד ואוסר הכל אבל אם העליון חס והתחתון צונן אינו אוסר כולו אפילו האיסור עליו שהתחתון גובר על העליון ומצנן אותו מיהו אדמוקד ליה בלע פורתא עד כדי קליפה הילכך קליפה בעי אפי' היתר חס עליון וכל זה דוקא כחוס בלי ראשון כגון מיד שהסירו מן האש הניחו עם ההיתר אבל בכלי שני אפי' ההתחתון חס סגי בקליפה כמו שנתבאר למעלה :

ד כרא' כשנתערכו דרך בישול כגון שנפל לתוך החבשיל מפני שהרושב מוליך פליטת האיסור ומערכו בכל התבשיל אבל אם נפל על הצלי שאצל האש שאין טעם רושב אין הפליטה מתפשטת הילכך בין איסור חס בין איסור קר אינו אוסר כולו אלא כדי נטילה שהוא כעובי רוחב אצבע / לפיכך ידך שצלאו בגידו או חתיכת איסור שצלאה עם חתיכת היתר וננוע זה בזה צריך להסיר כדי נטילה סביב הגיד ואף על גב דק'ל דאין בגידין בנט' מ' שומן ידיה אוסר וכן מן החתיכות מקום שנגעה בחתיכת איסור צריך להסיר כדי נטילה / וכן אם נפל איסור על חתיכת שבקריה שהיא כולה היין לרושב ולא ינער הקדירה ולא כיסה אותה אינה אוסרת אלא כדי נטילה אבל אם היא מקצת ברושב או אפילו כולה היין לרושב וניער או כיסה הקדירה הרושב מפעפע הטעם ומערכו ונכנס בכלו :

ה ברא' שאין הצלי אוסר אלא כדי נטילה דוקא בירך עם גידו ויוצא בו שהוא דבר כחוש שאין בו כח לפעפע בכל החתיכה אבל גדי שומן שצלאו בחלבו אם אין בכל הגדי ס' כנגד כל החלב שבו אסור לאכול אפי' מראש אזנו שכיון שהוא שומן אפי' הראש למעלה וצד החלב והכליות למטה מפעפע בכלו אבל אם הוא כחוש אע"פ שאין בו ס' כנגד כל החלב שבו אינו אוסר אלא כדי נטילה שהחלב של בהמה כחוש כחוש הוא בטבעו ואינו יכול לפעפע מחמת כחישתו ואם חתיכת היתר שנצלה עמו שמינה אע"פ שחתיכת האיסור היא כחוש מפעפע האיסור בכלה אע"ג דגבי מלח ודם אמרינן לקמן ס' זה שאין הנאסר יכול לאסור יותר מן האוסר אותו איסור המפעפע שאנו שהחלב הכחוש גם טבעו הוא לפעפע אלא שמחמת כחישתו אינו יכול לפעפע ומיד שיהרשן ויתפס' מחמת שומן אחר אז גם הוא מפעפע והולך עם שומן ההיתר עד מקום ששומן היתר מפעפע לשם אבל דם אינו מפעפע בטבעו אפי' אם יתדשן ומתפסם ששומן אחר הילכך גם המלח אינו מוליכו עמו ואפי' החתיכה הגמלת הוא שומן אין הדם מפעפע בו מיהו כל דבר בין חס בין צונן שנפל למקום ידוע מחתיכה בכלי חס אע"פ שיש לו פיעפוע ויש בחתיכה ס' לבטל האיסור אפי' צריך נטילת מקומו שכיון שידועין מקומו שנפל לשם חיישינן שמא נשאר רושם מהאיסור במקום שנפל לשם שטעם נבלע תחלה יותר מבשאר החתיכה ואם אין ידוע מקומו הכל מותר בס' וי"א שאין אנו בקיאים איזה נקרא כחוש או שומן ויש לאסור בכל ענין עד דאיכא ס' ואפי' כי איכא ס' צריך נטילת מקום והכי נהוג :

ו וכשם שק'ל התאה גבר בבישול כמו שאמרנו למעלה ה"נ נקטינן כן בצלי כיצד דבר שיש לו פיעפוע בצלי אם היה אחד חס ואחד צונן אם נפל החס על הצונן אינו אוסר אלא כדי קליפה שהתחתון גובר ואם נפל הצונן על החס אם אין בהיתר ס' כנגד האיסור הכל אסור ועדיף צלו מבישול דבבישול אם יש ס' אין צריך יותר שהרושב מוליכו בכל הקדירה בשוה ובצלי אע"ג שיש ס' צריך ג'כ כדי נטילה אם יודע מקומו שנפל שם כמו שאמרנו מפני שאין האיסור מתפשט כל כך מהרה בלא רושב ונאסר תחלה כדי קליפה ואחר כך נתפשט יותר :

ז והא דחתיכת איסור אוסרת חברתה בנגיעתה דווקא

בתוכה לא אמרין שהאיסור שבה נפלס ממנה לגמרי על ידי הבישול וחזרה להחיה הראשון אלא אמרין האיסור שרובו לא נפלס ממנה ונשארה אותה ההתיכה באיסורה ואם מכירה משליכה לחוץ ואם אין מכירה בטלה ברוב כמו שיתבאר לקמן :

ב חתיכת איסור שנפלה לקרירה ויש בה ס' לבטלה צריך ליהדר שלא יסיר שום דבר מהקרירה בעוד חתיכת האיסור כחוכה דחיישינן שמא האיסור ישאר בתוכה ולא יהיה ס' כנגדו לבטלו ויאסור כל מה שישאר בקרירה וגם לא יוציא האיסור לבדו החלה שיאסור את הקץ וגם שמא יעלה עמו חתיכה אחרת של היתר ויאסורנו וזה הקנתו יניחה עד שהצטנן הקרירה ויאסורנו והשאר מותר :

קז דין המבשל בעצים ודבר מיאוס הנמצא בתבשיל ובו ב' סעיפים :

א המבשל בעצים הרבה בקליפתו והם יותר מששים בעצים עם המים לא יוציאם מן המים שנתבשלו בהם עד שיצטננו או יתן עליהם מים צוננים לצננם ואחר כך יוציאם משום דחיישינן שמא ימצא באהת כרס אפירוח ואם היה מוציא מהם קודם שיצטננו שמא היה נשארת אות' שיש בה אפירוח עם האחרונות עם המים החמים והיה אוסרתו לפי שלא היה נשאר שם ס' לבטלה מיהו בריעבר נל שאין לאוסרו בשביל כך דס' הוא חדא דאמרין שמא בבת אהת עירה אותן מן המסכת' לקערה והאל' לא עירה אותן בבת אחת יש לנו לומר שהאיסור ברוב שנתערו היה בו ס' ואפי' לא היה בהן ס' באותן שנתערו שמא לא היו או לא נגעו בהן המים המין ואין האיסור הולך בכצים מזה לזה בלא מים חמין אבל מ'ם לכהחלה יש לחוש כזה לצננם קודם שמוציא' ודוקא בכצים שאין דרך לבטל ב' רובה ביחד שיהא בהם ששים באותם שנתערו או באותם שישארו במסכת אבל דגים קטנים שדרך לבטל הרבה ביחד ולפעמים נמצא בהן דג קטן שמא שיש לנו לומר באיזה חלק שנשאר הדג שמא היה טעם ס' מן השתורים עמו אין לחוש ואפי' את' לא היה טעם ס' באותן שנשארו עם הדג שמא ונאסרו אותם המעט דרי אותה מעט הרגים כשנתערבו נהבטלו ברוב בתערובתן ולא שייך לומר בהן כריה לא בטלה אלא בכריה שנאסרה מהמת עצמה ולא שנאסרה כהמת בליעיה איסור אחר אף על פי שנוגעין בהן המים לפי שאין האיסור הנבלע ואין איסורו מחמת עצמו הוור ונבלע כיבש כי אם על ידי בישול ולעירוי אין לחוש דחשיב ככלי שני הולך אין צריך להמתין עד שיצטננו או לצנן אותן קודם העירוי ש'ם טוב לערותן בבת אהת :

ב זבוב או נמלה וכיוצא בהן מדברים המאוסים שנפשו של אדם קצה בהם שנמצאו בתבשיל וזרקו והתבשיל מותר שטעמם פגום ואין טעם פליטה דברים הפגומ' אוסרת כמו שנתבאר לעיל סי' ק"ד :

קח שלא לאפות היתר ואיסור בתנור אחד ובו ב' סעיפים :

א אין צולין בשר שחיטה עם בשר נבלה או טל בהמה שמאה בתנור אחד ואף על פי שאין נוגעין זה בזה מפני ריח האיסור שהולך מן הנבלה על הכשרה ואם צלאו בדעבר הרי זה מותר ואפילו היה האסורה שמינה הרבה והמתרת רזה ואם התנור גדול שמחזיק יב עשרונים ופיו פתוח מותר לצלותם בו לכהחלה שריח יצא דרך פיו ובלבד שלא יגעו זה בזה ואם אחד מהם מסוכה בקערה או בבקבוק וכיוצא בו מותר לצלוהם

לאסור גם בכדי קליפה אפי' בשים ס' ואכ' הל' שיעור ס' חומרא דאתי ליה קולא' מ' מישלמך ככה'ג אדברי המקלין כדי שלא נצטרך לשער בין איסור שמן לחוש לדברי המחלקים בזה כי אין אנו בקיאין ותר' לחומרא לא עברין דסתרי אהדי וכל זה באיסור שטיף בו שמונית כגון חלב או ציר וכו' היא גוונא אבל באיסור שאין בו שמונית כלל כגון חמץ בפסח לכולי עלמא מליח' אינו אוסר רק כדי קליפה ועיין בלבוש החור בהלכות חמץ כיצד נהגין ואם נמלחו הקרומין או חוטיץ של חלב עם בשר על ס' ס' ד' : כד'א כשהאיסור וההיתר שניהם מלוחין אי אפי' האיסור מלוח וההיתר חפל שההיתר הפל בולע מה שהאיסור המלוח פולט ע' המליחה אכל אם ההיתר מלוח והאיסור חפל ונוגעין זה בזה לא שאין כח במלח שגרום לאיסור שלא נמלח שפליט שאין במלך כח אלא הפליט מה שבתוכו ולא מה שבהוך ההתיכה שאצלו שאינו מיוח :

ב וכשם שקל תהא נבר גבי בישול וצלי כמו שנתבאר הנ' קל במליחה הילכך מה שאמרנו באיסור מלוח ושחור הפל שאם הוא שמן שאוסר עד שיהא בו ס' לבטל דוקא כשהיה האיסור המלוח למטה וההיתר חפל למעלה משום דתתאה נבר אבל אם היה ההיתר חפל למטה והאיסור המלוח למעלה סתיר דתתאה נבר שההיתר שהוא למטה מצנן העליון ואינו בולע אלא כדי קליפה וכ' אם אין מונחין אלא זה לצד זה שאינו אוסר אלא כדי קליפה וכן אם ההיתר והאיסור כחושים ואינן מפעפעים בכל עניין אינו אוסר אלא כדי קליפה כמי שנתבאר למעלה סי' ע' ועיין שם מהיר'א שאין שייך לומר תתאה נבר אלא כבישול וצלי שהם חמין מחמת האור ויש טעם הבל ההם טעולה מן התחתון גובר על העליון ואם התחתון הוא צונן יש בה כח ג' לצנן את העליון אע"פ שהוא חם אבל במליחה שאין שם הבל לא שייך לומר תתאה נבר אלא לעולם הדין שזה בו בין האיסור התחתון בין הוא עליון בין מן הצד בין כחוש בין שומן ואינן קל לעולם ס' במליחה כמו שכתבתי לעיל סעיף ח' :

ג ולא שייך מליחה אלא כאוכלים מפני שאין בשבועו של מלח ההבלוע ולהפליט אלא כאוכלים אבל לא בכלים הילכך נבינה שנעשה בדפוס הנוי אע"פ שנמלח בתוכו לא אמרין מליח כרותת ויהא איסור אלא הוי כמו איסור הפל והיתר מליח ומותר :

ד וכן אם מלח בשר ככלי של איסור מותר שאין המלח מפליט האיסור מן הכלי וכן מלח או הבלין שהיו בקערה של בשר מותר ליתנו בתלב שלא הפליט כלום מן הכלי לתוכו וה' אם היו בכלי איסור דמאחר שהם יבשים אינן בולעים מן הכלים ובלבד שיהא הכלי נקי ואין איסור דבוק בו מ' מהמסיר לכהחלה הע'ב יא דבהפסד מרובה יש להתיר במליחה ע' קליפה אע"פ שכבר נהגו לשער כל פליחה כס' אפילו באיסור כחוש מ' אינו אלא מנהג ולא מדינה לפיכך מקלין בו בהפסד מרובה אם לא באיסור שמן שאז ודאי מן הדין צריך ס' :

קו דין היאך מבטלין בששים ובו ב' סעיפים :

א חתיכה שנלעה איסור ואין בה ס' לבטלו ונעשית נבילה ונא' כנפלה לקרירה שיש בה ס' כנגד כולה ונהבטלה

א כבר אמרנו כשימץ ק"א דחתיכה הראוי להחבד המטיו
 בה חכמי' שלא תבטל אפי' באלף אבל בחתיכה שאינה
 ראויה להחבד אוקמה אדאורייתא וזה דינו יבש ביבש והוא
 דבר שאינו נכלל רק האיסור עומד בעצמו אלא שנהערב
 ואינו מבדיל אפי' חד בתרי בטל דחתיב אחרי רבים להטות
 הילכך חתיכת שאינה ראויה להחבד שנתערבה באחרות
 יבש ביבש חד בתרי בטל ומותר למטיו ואפי' איסורא דרבנן
 ליכא ומותר לאדם אחד לאוכלם כולם ואין צריך להטליך
 אחד מהם לאיבוד לתלות בו האיסור שגם האיסור נעשה
 היתר ולא דמי להרומה שנתערבה שצריכין להסיר אחד
 דההם משום נזל הכהן ננעו בה שעכ"פ צריכין ליתן הרומה
 לכהן מש"כ כאן ומיהו יש להחמיר לאוכלם דוקא בזה אחר
 זה שעל כל אחד יכול לומר כשעת אכילתו אין זה האיסור אבל
 כל שלשה' בבת אהה לא יאכלם דהא ממ"נ אוכל האיסור ויש
 מחמירין עוד לומר שלא יאכלם אדם אחד אפי' בזה אחר זה
 דהא ממ"נ אסורא קאכיל אלא יאכלום שני בני אדם שכל אחד
 יכול להלות האיסור במה שאכל חבירו והם דים ואנשי מעט'
 מחמירין עוד להטליך אחד מהם לאיבוד ולתלות בו האיסור
 לומר שהוא ודאי האיסור שאם יאכילנו לאחר ויהלה בו
 האיסור הרי יעמוד גם הוא בספק כמו האחר ויהשב לו
 לגנאי שיודמן דבר איסור לפיהו כי האחר יאמר אדרבה
 האיסור בשלך הוא לכך משליכין חד מהם לאיבוד לומר הוא
 האיסור וראי כדו שלא לבא בפיו בשר פיגול דהשתא בהסתן
 של צדיקים אין הק"ב מזמין בפיהו דבר איסור כהמרה דרבי
 פנהם צדיקים עצמן לא כ"ש והרי האיסור ח"ף הלך לו ממ'
 המקיל לא הפסיד ואפי' אם האיסור איסור הנאה כגון חמין
 בפסח שנתערב בטל בירוב כיון שהוא יבש ביבש ומותר לדברי
 הראש באכילה ועיין בלבוש החור ס' המ"ז :

ב בל"א דיבש ביבש חד בתרי בטל לגמרי אפי' פדרבנן
 המבמין במינו דכיון דמאורייתא אפי' לח בלח בפין
 במינו בטל בירוב עיין לעיל סימן צ"ח לא אחמיר רבנן
 ביבש ביבש דהא אי אפשר למתי לידו איסור דאורייתא אבל
 במין בשאינו מינו דבלח מראורייתא נמי אזלינן בהר טעמא
 אפילו ביבש ביבש נמי שנפרד להחתיכות דקות ואין ניכר בין
 זה לזה לא בטל בירוב ובעינין ס' מדרבנן כי היכי דאי משל
 להו בהרי הדדי לא ליתי לידו טעמא דהויא אסורא דאורייתא
 ואפילו מין במינו שנתבטל חד בתרי יבש ביבש אין לבטלם
 לכתחלה ככלי אחד ואפילו לאוכלם ב' בני אדם דהא אורתא
 חתיכה איסור הרושב כנותן טעם ותחזור הרושב ותאסור את
 החתיכות אף על גב דהוא עצמו נתבטל ציר היצא מפנו
 באחר אוסרת בשאר איסור לה אבל בשני כלים מותר לבטלם
 שעל כל כלי יכול לומר האיסור באחר הוא ואם ירצה להוסף
 עליהם עד ס' כנגד האיסור ולבטלם ככלי אחד הרשות בידו
 ואין כאן מבטל איסור לכתחלה כיון שכבר נתבטל והותר
 לגמרי מן ההורה ואם עבר וכשלין בכלי אחד בלא הוספה עד
 ס' לאם נודעת תערוכות קוד' שנתבטל הכל מותר להחתיכות
 והרושב כיון שכבר נתבטל כיוצא נעשה היתר גמור ואם לא
 נודעת תערוכות קודם שנתבטל הכל אסור וצריך ס' כמו
 בשאר איסור כיון שנתן טעם קודם שנודע איסורו מיהו יש
 להחמיר ולאסור בכל עניין אם לא בהפסד מרובה ואם אחר
 שנתבטל האיסור יבש חד בתרי ניהוסף על האיסור עד שלא
 היה היתר רוב כנגד האיסור חזור האיסור הראשון וניעור
 ומצטרף עם האיסור השני ואוסר :

ק דיין ספק טרפות שאירע בבשר וכו' כעייני'

א החתיכה הראויה להחבד וכן כל דבר שהוא חשוב
 לאנשי אותו המקום לפי הזמן ולפי דמקום כגון ב'ח
 ודברים שדרכן למכור במניין וכיוצא בהן אם נאמרנו
 כהה"ד

לצלוחם אפילו בהנור קטן ופיו סתום שהכיסוי מונעה
 הליכת הריח :

ב בל"א בצלי שריהו הולך למרחוק אבל אם בא לבטלם
 בקרירה זה לעצמו וזה לעצמו אפילו בהנור קטן ופיו
 סתום מותר אפילו לכתחלה ואף על פי שפי הקרירות מגולים
 שאין ריח המתבטל הולך חוצה לקרירה וזהו הדין לבשר
 עם חלב נמי דינא הכי הוא אלא שנוהגין להחמיר לכתחלה
 אפילו בהנור גדול ובריעבד להקל אפילו בהנור קטן ואם אפה
 פה בהנור עם בשר אסור לאוכלו עם חלב אם יש לו פת אחר
 וכן אם גוי אפה פת בהנור עם איסור אסור לקנו אותו פת אם
 יש פת אחר רכל זה מיקרי לכתחלה אבל אם אין לו פת אחר
 ברווח מותר בשניהם שזה מיקרי כמו דיעבד לענין זה י"א
 שאין מתירין רח אפי' בריעבד אלא אם התנור פתוח קצת
 מן הצד או למעלה במקום שהעשן יוצא ובמקום הפסד מרוב'
 אין להחמיר כ"כ בריעבד אפי' סתום לגמרי ואם האיסור דבר
 חריף וכ"ש אם ההיתר הוא דבר חריף אז ריח' מילתא הוא
 דריחו נודף ואפי' בריעבד אסור אם שניהם מגולים אבל אם
 אחד מהם מכוסה אפי' בכצק בעלמא מותר אם אפו או צלו
 איסור והיתר החת מחבה אחת מגולין אסור אפילו בריעבד
 וה"ה אם אפו בכ"ה פת עם בשר אסור לאוכלו בחלב אבל
 בזה אחר זה אין לחוש אלא הוזה המחבת תחתיו משניהם
 שאין אסור אפי' בזה אחר זה אם היו שניהם מגולין דהוי כמו
 כיסוי של קדירה כדלעיל סי' נ"ג י"א דכל מקום דאמרינן
 ריח' מילת' הוא ואוסר בריעב' היינו דוקא דליכא ס' מן ההיתר
 כנגד האיסור אבל בדאיכא ס' מן ההיתר אפי' בכל מה שכנגדו
 מבטל האיסור דאמרינן שהריח מתפשט בשוה בכל מה
 שבתנור ומתבטל ובהפסד יש לנהג כן י"א דאיסור האוסר
 במשהו כגון חמין בפסח ריח' מילתא הוא ואוסר אפי' בריעבד
 אם התנור קטן והוא סתום והאיסור וההיתר מגולין הוה התנור
 וי"א שאין לחלק בין ריח איסור משהו לשאר ריחות ובמקום
 הפסד יש לסמוך אדברי השקולין ועיין לקמן סי' ק"ח :

ג אם היה שמנונית של איסור על הסדרה שקורין בל"א
 שויבל ונכלע בו אסור ליתן עליה היתר כל היום מיהו
 כשאני' בת יומא מותר להשתפשש בה היכא דא"א בענין אחר
 דלא נזרו' בה כ"כ באינה כן יומא כמו בשאר כלים שאינה
 שכיח וכל זמן שהיא בת יומא אין בה הנעלה שהרי בלע"ה ע'
 האש עצמו ואינו יוצא על ידי הנעלה מים וגם קליפ' בכלי
 אומנות שקורין הו' כל לא סני :

ד פת חמה שמונחת על גבי מגופת חבית פתוחה של יין
 נסך אסור לפי שקולשה ריח הרבה אבל אם הפת צוננ'
 אפי' החבית פתוחה או הפת חמה וחבית סתומה מותר בל"א
 בפת חטין אבל בפת שעורין אם היא חמה אפי' חבית סתומה
 או חבית פתוחה ואפי' פת צוננת אסור ששואבת וקולשה
 הרבה אפי' דרך סחיטה :

ה מותר לשאוב בפיו ריח של יין נסך דרך נקב שחבית
 לידע אם הוא טוב שאין כאן אלא ריח בעלמא אבל
 אסור לפועמו אע"פ שאינו בולע ואסור לולף יין נסך שאסור
 בהנאה אבל סתם יינם מותר לולף שפותר בהנאה :

ו שק פלפלין וזנביל שמשמין בקנקני יין נסך מותר
 להריח בה' שאין היין נותן כח בהם אדרב' הם מבשמין
 את הקנקנים וגם חמירה אין כוונתה לריח היין אלא לריח
 החבלין מיהו דוקא להריח בהם ריח בעלמא אבל לבשמים
 דהכדלה אסור משום דמאים לגביה :

ז זה הכלל כל מידי דלא לריח עבידא ריחא דידיה לאו
 מילת' היא אבל דבר שעומד להריח כגון בשמים של ע"ז
 ובלאי הכרם וערלה וכגון ורד והדס של איסור אסור להנות
 פריחו :

קט דיין יבש ביבש שנתערב וכו' כעיינים :

לבוש עטרת זהב הלכות תערובות

בהיתר אפי' באלף אינן כשלי' מרובין :

ב וכן של איסור שנתערבו כאחרים וכשחשו יא' דבשל חשיבותן ובשליקן והוא שנשחטו בשונג ויא' עדיין לא בשל חשיבותן כיון שאיפשר לחלקן לחתיכות ראויה להחכר אבל לא שהם ב"ח קטנים שאינן ראויין להתכבד לאחר שזשתן אבל חתיכה הראויה להתכבד שנחטכה בשונג לאחר שנתערב בשלה לכ"ע כמו שנתבאר לעיל סי' ק"א ע"ש וכן אם נפלה אחד מן התערובות הזה לתוך שאר חתיכות בשל כרוך משע"ס כ"ט כמ"ה שחכ"א בחתיכי' דבס"ט סעי' ד' :

ג ומה שאמרנו שיש חילוק בין חתיכה הראויה להתכבד לשאינה ראויה להתכבד דראויה להתכבד אפי' באלף לא לא בשלה ושאינה ראויה חד בהרי בשל במין במינו כיבש ה"מ כשאין האיסור ניכר במקום המיוחד לו אבל אם האיסור ניכר במקומו כגון תשע' חנויות מוכרות בשר שהושה ואחת מוכרת בשר נכילה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח אפי' חתיכה שאינה ראויה להתכבד איסור כיון שלקחה ממקום קביעותו דכל קבוע מן התורה כמחצה על מחצה דמי והוי ספיקא דאורייתא ואינו בשל ברוב כיון שניכר איסורו במקומו המיוחד לו הרינו באותה חנות המוכרת בשר שריפה לא דצתה התורה לבשלה וילפינן לה מקרא דכתיב גבירוצה וארב לו וקם עליו והאי לו מיתר הוא דהל' למיכתב וארכ וקם על ודרשו ב"י כלומר שיתכוין להרוג אחד מישראל פרש לזרק אכן לנו פרש שזורק אכן לתוך הכורת אנשים שעושים יחדיו והוי טע' ישראל ונוים והרג אחד מהם שהיא פטור שהרי כוונתו היה נס לנוים ופריכין הבי דמי אלימא דאיכא השעה גוים וישאל אחד ביניהם תיפוק ליה דרובא גוים ניהו כלומר ופשיטא שהוא פטור דניזיל בתר רובא והרי רובא גוים ניהו ובדאי כוונתו להרוג גוי היתה ולמה לי קרא דוארב לו מאחרי רבים להשית נפקא לן דבכל מקום ניזיל בתר רובא ואי נמי פלגא ופלגא אכת"י לא איצטרך קרא דוארב לו לפטור דמהיב' תיתא דניקטליה דהא ספק נפשות להקל כדילפינן מרבחבי' והצילו העדה ומשנינן לא צריכא דאיכא תשעה ישראל ונוי אחד ביניהם הוה ליה גוי קבוע ואשמעינן האי קרא דכל קבוע כמחצה על מחצה רמי כלומר דחשיבין ליה כאילו הוא מחצה ישראלים ומחצה גוים והוה ספק אם היתה כונתו להרוג ישראל או גוי והוה ליה ספק נפשות וספק נפשות להקל ואע"ג דרובא ישראלים הם לא נקטלינן ליה וט"מ דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי כללא דמילתא נקוט בידך בספק איסורא במין במינו אזלינן בתר רובא מן התורה מדכתיב אחרי רבים להשתד ובינה שמעינן דרוקא בדאיכא רובא אבל מחצה על מחצה אסור מן התורה וט"מ ספיקא דאורייתא לחומרה דכל ספק איסור ספק מותר הוא כמו מחצה על מחצה וליכך היכא דאיכא ספק ספיקא מותר אפילו בספיקא דאורייתא דחיי כמו רובא דהא בתה ספק דחיינו ספק אסור ספק מותר הוי כמו מחצה על מחצה מחצה לאיסור ומחצה להיתר וא"ל שהוא מן החצי של איסור עדיין יש בו צד שנמטה רהוה צרפיהו עם צד מחצה היתר הראשון שיש בו הוה ליה רובא היתר וכל זה במין במינו שאין טעם האיסור ניכר ומרגש בו אבל מין שאינו במינו שטעם האיסור מרגש בו כבר אמרינן הילכת' דבבית בכדי אכילת פרס לוקין עליו ואיסור' הוה עד ששים מאסמכתא דקרא דזרוע בשילה כדכתבינן לעיל סימן צ"ט סעיף א' ואנו ניהוג' גם במין במינו בששים נזירה משום מין כשאנו מינו ובספק ספיקא נהנין דתיר בין במין במינו בין במין בשאינו מינו דליכא למיגזר מידי וכיון דמין בשאינו מינו הוה טעמא דלא בטיל ברוב משום שהאיסור ניכר ומרגש בו הבי נמי בדבר הקבוע אפילו במין בשאינו מינו כמל ברוב והוי כמחצה על מחצה משום שאיסור ניכר במקומו ולאו דוקא לקחה בידים מקום

קביעתו דאסור אלא אפי' פי' בפנינו ולא ידעינן מאיזה מהן פי' גם כן אסור כיון שגולד ספק האיסור מיד במקום קביעתו וכן גוי שלקח בשר מן התניות וראינו אותו יוצא מן המקולין אלא שלא ראינו מאיזה מהן לקח הרי גולד הספק במקום קביעותו ואסור אבל בשר הנמצא לפני התנות בשוק ולא פי' בפנינו וכן נמצא ביד גוי בשוק ולא לקחו בפנינו אלא שאנו יודעין בודאי שפאלו המקולין לקח אפי' חתיכה דראוי להתכבד מותר כיון שלא פי' בפנינו ולא גולד הספק במקום הקביעות אנו חולין אותו ברוב כמו בשאר איסורים שבמלים ברוב מן התורה ולא שייך כאן למיגזר שמא יקח מן הקבוע דאסור ברשיעי עסיקין שיקח מן האיסור הכורר לכך מותר כשפירש שלא בפנינו מיהו כבר אמרינן בסימן ס"ג שרשכמים אסורו כל בשר הנמצא בשוק או ביד גוי משום כשר שנהעלים מן העין אף על פי שכל הכוכרים וכל השוחטים הם ישראלי' ועיין לעיל סימן ס"ג :

ד ואפילו בלקח מהם בידים נמי לא אסור דאסור אלא כשהוא בפני עצמו אבל אם נתערבה באחרות ואינה ניכרת בשלה ברוב אפילו היא חתיכה הראויה להתכבד משום ספק ספקא שעל כל אחד מן התערובות נוכל לומר שמא זה הוא מן המקולין שמא אינו וא"ל הוא שמא מן הכשרות הוא :

ה וכיון שאם נולד הספק שלא במקום קביעתו מותר לפיכך מי שלקח בשר מן המקולין אפי' חתיכה ראויה להתכבד ואחר כך נמצאת שרפה במקולין ולא נודעו ל חתיכות השריפה בין שאר החתיכות והוא אינו יודע מאיזה מהם לקח כל מה שלקחו מן המקולין קודם שנמצאת השריפה מותר כיון שלא נפל בהן הספק בקבוע אלא לאחר שפירש אזלינן בתר רובא וכיון שהרוב בשר מותר ונס בכאן לא שייך למגזר אטו שמא יקח מן הקבוע דלא אשכחן דאסור רבנן משום נזירה שמא יקח מן הקבוע אלא היכא שכבר הם עומדים בחזקת איסור כגון חתיכה הראויה להתכבד שנתערב באחרים שאסורים כולם ואחר כך פירש אחד מהם אפי' שלא בפנינו ולא נתערב באחרים דאמרינן לאותה חתיכה שפירש ולא אמרינן מרובא קפריש ומותר נזירה שמא יקח מן הקבוע דאי שרית ליה אותה שפירש אתו נמי ליקח מן הקבוע ואין שייך כאן לומר אטו ברשיעי עסיקין דכיון שאין האיסור ניכר במקומו איסוריה מה לי דאי מאי ליה האי וכן בסמוך גבי ב"ח שנתערבו אבל כאן שנקלקה זו החתיכה קודם שנמצאת השריפה ועדיין כולם בחזקת היתר עומדין לא שייך למיגזר מידי אבל ליקח מבין ואילך אסור ואפילו חתיכה שאינה ראויה להתכבד שאין הכל בקיאין בזה ואם מתיר להם שאינה ראויה להתכבד יבואו לשטות בין ראויה להתכבד לשאינה ראויה :

ו כ"ח ושאר דברים החשובים שנתערבו בו בהיתר שאינם בטלים אפילו באלף אם פירש אחד מהן אחר שנודעה התערובות אפילו פירש שלא בפנינו אסור ולא אמרינן מרובא קפריש ומותר נזירה שמא יקח מן הקבוע ויש אומרים דגם כזה מותר משום דאמרינן כל דפריש מרובה קפריש ולשמא יקח במזיד מן הקבוע לא חיישינן ולא אמרינן אלא אם כן הפרישו במתכוין שאז אסור אפילו בדיעבד ועיין לעיל סוף סימן נ"ז והא דאסור אם הפרישו במתכוין היינו שלא פירש כל האיסור ממקומו אלא נשאר מקצת האיסור במקומו דאז יש להושיט שמא יקח מן הקבוע גם כן אבל אם נדו ממקום בולן ביחד ולא נשאר במקומו ובשעת עקירתו פירש קצתן לא נקרא פירשו מן הקבו' ואותן שפירשו או מותרין משו' כל דפרי' מרובא קפרי' ורק שנים האחרונים נשארו באיסורן דהל' מחצה על מחצה

שנתבטל ברוכ אז תולין להקל בספק ספקא אף על גב דעדיין מדרבנן באיסורייהו קיימו כגון דברים החשובים שאינן פתבטלין מדרבנן אפילו באלף מכל מקום בספק ספיקא מתירין אבל חתיכת איסור שנתערבה בחתיכה היתר ומאילו השנים נפל אחד כהם להודך עשרה של היתר אין אופרים בזה ספק ספיקא להקל לפי שאנו רואין כל אחד מהשנים כגופו של איסור כל זמן שלא נתבטל האיסור ברוב ויש אומרים בדברים החשובים שאינן פתבטלין מדרבנן אפילו באלף מהני להו חשיבותיהו דלא ליהבטלו נמי אפי' בספק ספיקא וחומרא יתירה הוא דהא ספק ספיקא מהני אפי' בכל האיסורי' החמורים שהאיסור בהם חמור מן התורה כגון ע'ז ועיין סי' ל"ז מיהו הא דשרינן ספק ספיקא דווקא בשתי תערוכות כמו שאמרנו שנוכל להלות האיסור במקום אחר שבכל אחד ואחד מן התערוכות השני נוכל לומר שמה זה הוא שנפל שמה אינו ואם תמצא לומר הוא הוא שמה זה אינו האיסור שהאיסור נשאר בתערוכת הראשון אבל ספק איסור שבגופו כגון ספק טריפה שנתערב' באחרות והוא חתיכה הראויה להתכבד או בריה או שאר דברים שאינן מתבטלים שנתערבו אפי' באלף כולן אסורין אע"ג דבכל הדא וחרא איכא נמי ספק ספיקא שנוכל לומר על כל אחד שמה אינו זה שנפל ואם תמצא לומר הוא הוא שמה אינו טריפה דהא ספק טריפה הוא מכל מקום כיון שאין יכולין לתלות האיסור במקום אחר אלא בגופו ספק מותר ספק אסור לא שרינן ליה דהא מהחלה גם כן לא אסרנו אותה אלא מטעם זה והיאך נהירנו עכשיו אלא אם כן היא חתיכה הראויה להתבטל מצד עצמה כגון כגון שאינה ראויה להתכבד אז הוא מותר ודווקא שנודע איסורו קודם שנתערב שכבר נעשה איסורו ודאי אבל אם לא נודע אלא אחר שנתערב הרישתי הספיקות באים כאחד ומותר בספק ספיקא שבגופו אפילו חתיכה הראויה להתכבד כמו שנתבאר לעיל סימן ל"ז ויש אומרים הטעם בספק טריפה שאסורה הואיל והספק הוא איסור מן התורה ולא נוכל לומר עוד ספק אחר שאין כאן היתר רק שנתערב באחרים וזה לא טיקרי ספק ספיקא ואסור אבל אם היה שני ספקות אם יש כאן איסור כלל או לא ונודעו שתי הספיקות ביהר מתירין ספק ספיקא בכל מקום אפילו באיסור דאורייתא וגופו של איסור ואפילו אין לו חזקת היתר אלא חזקת איסור כגון עוף חי שהוא עומד בחזקת איסור אבר מן החי ונשבר או נשמש נפו ספק מחיים ספק לאחר שחיטה ואם תמצא לומר מחיים שמה לא ניקבה הריאה יש להתיר מכח ספק ספקא אף על פי שיש לברר על ידי בדיקת הריאה אין לחוש ועיין לעיל סימן צ"ג :

ריאה טריפה שנמצאת בין ריאות כשרות ואמר הבדוק שהיה יודע באותה סירכה וכבר הפריח את הכבשים הטריופות להציגם לכהם אלא שריאה טריפה זו נתערבה בשונג חוץ הכשרות נאמן דעד אחד נאמן באיסור כהאי גוונא שלא איתחזק איסורו וכל שכן הכא דאיכא נמי חזקת חבהמות דבחזקות כשרות הן עופות :

קיא דין כלים טריפות שנתעברו בכשרים ובוז סעיפים :

א איסור שנפל למקום אחד ואין יודע לאיזה מקום נפל יש בזה להקל ולהחמיר כיצד שתי קדרות אחד של היתר כגון בשר שחוטא ואחת של איסור כגון בשר נבלה ולפניהם שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור ונפלו אילו

תרנגולת טריפה שנתערבה בכשרות ונמצא ביצה א' כיניה דביצה מותרת אף על פי שהתרנגולות כולם אסורים מפני שהם חשובים ולא מתבטלין לגבי ביצה אזלינן בתר רובא ; דבר שאינו בטל מחמת חשיבותו כגון בעלי חיים ובריה וחתיכה הראויה להתכבד ודבר שיש לו מתירין שנתערב באחרים ונאכל אחד מהן בשונג בין שאכלו הוא עצמו בשונג בין שאכלוהו אחרים בשונג או נפל מעצמו לים בעניין שנאבד מן העולם הותרה כל האחרים שאנו תולין לומר האיסור הלך לו כיון שגם התורה הוא בטל ברוב תלינן לקולא ודווקא בשאכל הנשארות שתיים שתיים דממה נפשך איכא חדא דהתירא אבל לאכלם אחת אחת ואין צריך לומר כולם בבת אחת אסור דודאי אוכל איסור בההיא אבילה / ואפילו לאכלם שתיים שתיים אסור לאדם אחד לאכול את כולם ואפי' לשני בני אדם אין לאוכלם אחת אחת דרא מכל מקום איסורא קאכיל :

ח ודווקא שאכל בשונג או נפל מעצמו לים אבל אם הפילו בידים אפי' בשונג אסור דגזרינן שונג אטו מזיר ולא דמי למבטל איסור בידים בשונג דלא גזרינן שונג אטו מזיר דההם ליכא למיגזר כיון שהאיסור עדיין הוא בעין אלא שרצ' לבטלו לא יבטלו לכתחלה במזיד דה"ל רשע ולא ברשעי עסיקינן אבל כאן שיפיל אחת לתלות בו האיסור חיישינן שמא יזיר ודווקא להפיל אבל כנאכל בשונג ליכא למיגזר אטו מזיר דאטו ברשעי עסקינן שיאכלו מזיד כדי להתיר את האחרים ולתלות האיסור במה שיאכל הרי אכל ודאי איסור טוב היה לו שיאכלם בתערוכתו והוא הדין אם האכיל אחת מהן לכן בריה לא גזרינן שונג אטו מזיד שלא יאכיל איסור לאחרים כדי להתיר לעצמו הנשארים שהרי יעבור אלפני עור לא תחזן מכשול אבל להאכילו לגוי או לכלב גזרינן שמה יאכילם בידים להתיר לעצמו את האחרים ואם הפיל אחד מהם לים אפילו בידים ואפילו במזיד ונאבד מן העולם קודם שנודע שנתערב שם איסור גם האחרים מותרים דלא שייך למיגזר הפיל קודם ידיעה משום שמה יפיל אחר ידיעה פמו שאמרנו למעלה נבי חתיכה שלקח מן המקולח' קודם שנודע שיש בהן טריפה ; מיהו ג' דווקא נאכל או נפל לים בענין שנאבד מן העולם אבל אם פירש אחר מהם ולא נאבד מן העולם אין להתיר בשביל זה הנשארים דבשנאבד מן העולם שאין אנו צריכין להזן אלא על הנשארים שייך לדון ולומר האיסור חלף והלך לו אבל בשלא נאבד מן העולם ושניהם בפנינו ואנו צריכין לדון על שניהם נדון ונאמר מאי חזית שזו האחה שפירש' הוא האסור אדרבה יש לנו לומר האיסור ברובא נשתייר ונמצא הרוב עומד באיסור ואותו שפירש מותר ולא מבעיא אם לא פירש אלא אחד מהם שנשארו האחרות באיסורין אלא אפי' פירשו מהן הרבה אין לחתי' הרוב הנשארו' אלא המיעוט שפירשו מתירין שאנו תולין לומר איסורא ברובא איתא והרוב אסור והמיעוט מותר כד' שהמיעוט טפירש מותר הני מילי כשפירש קודם שנודע תערובתו ולא נאבד מן העולם אז הרוב הנשארו אסור והמיעוט שפירש מותר דלא שייך למיגזר ביה כלום אבל אם פירש לאחר שנודע תערובתו ולא נאבד מן העולם וגם לא נתערב באחרי' אלא הוא בפני עצמו גם הרוב גם המיעוט אסורים גזיר שמה יקח מן הקבוע כפי' לעיל אבל אם נתערב המיעוט שפירש באחרים ואפי' הם הרבה ונפלו כולם לתוך אחרים התערובות השני מותר מספק ספיקא כדפירשנו לעיל ואם הרוב נפל כולו באחרים הכל אסור כיון שהאיסור בתוכ' ואם נפלו משם אפי' מחציתם לתוך אחרים יש אופרים דגם כן מותרים ואפילו לאוכלם אחד אחד מטעם ס' ויש מחמירין ופיהו לדברי הכל לא יאכלם כולם כאחד דא"כ ליכא אלא חד ספיקא ואסור :

השני באחת יותר מבחברתה דמה ראות כדלעיל : ואם אין בו כדי לבטל גם האיסור השני שניהם אסורים ואם נפל האיסור הראשון לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה נפל ואין באה' מהם כדי לבטל את האיסור ואח' נפל איסור השני לתוך אחד מהן וידוע לאיזה נפל אין אומרים למקום שנפל האיסור האחרון נפל גם הראשון דכיון דבשעה שנפל הראשון לא נודע באי' מהן נפל ונאסרו שניהם לא תוצי' כנפילה הארונה שום אחת מהן מחזקה ושתייהן אסורות :

ז והא דאמרינן דבשתי קדירות של היתר ואין מהם כדי לבטל את האיסור דשתייהם אסורות הני מילי כשאין בהם לבטל האיסור אפילו כשנצרך כל מה שבשתי הקדירות אבל אם יש בשתייהן כדי לבטלו שתייהן מצטרפין לבטלו ולא עוד אלא אפילו היה אחת בבית ואחת בעלייה ונכנסו שתייהן בספק נפילה זו מצטרפין והוא הדין אפילו למאה שכל שנכנס בספק מחמת איסור מצטרף יחד לבטלו במה דברים אמורים כששתייהן של אדם אחד לפי שכל שהוא של אדם אחד עתיד להתערב לפיכך רואין אותו כאילו היה כבר מעורב ומצטרף אבל אם הם של שני בני אדם אין מצטרפין לבטלו ונראה לי דאפילו של אדם אחד נמי אסיר דעוד בבירור טאינן עתידים להתערב כגון שהיה אחד הבטיל של חלב והאחר של בשר אין מצטרפין ואפי' בשניהם של בשר ואדם אחד לא יאכלם עד שיערבם יחד שאז נהבטל האיסור בטעמו כמש' מיהו יכול לערבם לכהחלה ואין כאן מבטל איסור לכהחילה שהרי האיסור כבר נתבטל ע' צירוף ואפי' הכי אם אינו רוצה לערבם לא יאכילם אכ' יש באחת מהן כדי לבטל ואז תולין בו אפי' הם של ב' בני אדם כמו שנתבאר למעלה ויש מחמירין אפי' באדם אחד אם אין באחת כדי לבטל ובטקום הפסד מרובה יש להתיר לאוכלם לאחר שיערבם שכבר בטל טעמא :

הלבנות פת ושלקות וחלב והבניה של גוים עובדי עז :

קרב דיני פת של גוים עובדי עז וכו' טו כעפים :

א יש דברים שאינם אסורים מן התורה כלל אלא שחכמינו הראשונים ז' אסרום עלינו כדי להבדיל אותנו מן העמים בהכלית ההבדלה כדי שלא נתערב ונרגיל עצמינו עמהם ועל ידי כך ימשכו הלבבות וקירוב דעתם אילו לאילוי ויבא להחתך עמה' הילכך לא אסרו אלא דברים המשיכים לבות בני אדם ומצויין ביותר לפיכך נזונו על פת של גוים אפי' אין בו שום הטשזליפת געוילי כליהם ואפילו אפאו להם ישראל והוא לוקחו מן הגוי אסור :

ב וכן אסרו שלקות שמבטלין הגוים ואסרו גם כן לשתות במסיבתן אפילו שאר משקין שאין בהם משום חשש יין נסך כמו שיתבאר לפנינו בע' ובפת לא אסרו אלא פת של מיני דגן שדרך בני אדם לקבוע עליו סעודתן ויבאו לסעוד עמהם ועל ידי כך יבא לידי חיתון אבל פת של קטנות ושל ארז ודוחן מותר ואפילו אפאו הגוי מפני שאין הגילין לקבוע סעודה עליהם ואין לאסור אותם משום ביטולי גוים אם הקמח הוא של ישראל שהרי אינם עולין על שלחן מלכים :

ג מיהו לא פשעה זאת הנזרה של פת בכל אילוי הארצות ואין אחד מני אלה שזוהר בפת של גוי ולקוחין מן הנחתומין כל מיני פת ואפשר טפשו היתר זה משו' שאין יכולין לעמוד

החריב' להוך הקדירות אחת לזה ואחת לזה ואינו ידוע איזה לזה ואיזה לזה אם חתיכות האיסור היא מאיסור דרבנן כגון שימנו של גיד הנשה ונפלו אלו להוך אלו אע"ג דקדירות היתר ישנו ג' בספק נפילה שהרי נפל לשם אלא שאין אנו יודעין מה נפל לתוכו מותרין שאנו תולין לומר האיסור נפל להוך האיסור וההיתר להוך ההיתר ואפילו אם ההיתר שבקדרת אינו רבה על האיסור שלפניה כיון דהל' ספיקא דרבנן מותר וכן הדין אם לא היה כאן אלא קדירה אחת של בשר שחוטה ונפלה בה אחת מאילו השני חתיכות ואין ידוע איזה הוא אנו תולין לומר דשל היתר נפלה אפי' אין ההיתר רבה על האיסור וכל שבין אם לא היה כאן אלא חתיכה אחת מאיסור דרבנן ויש כאן שתי קדירות אחת של היתר ואחת של איסור ואין ידוע לאיזה נפלה והרי אין כאן בספק נפילה אלא אחת מן הקדירות שתולין בה להקל לומר רבשל היתר לא נפל כלום אלא בתוך האיסור נפל :

ב בד' שהולין בכל אילו להקל אפילו אין ההיתר רבה על האיסור ה' כשאין האיסור ג' רבה על ההיתר אבל אם האיסור רבה על ההיתר אין תולין כל כך להקל :

ג ואם היה האיסור של תורה אין תולין להקל לומר להוך האיסור נפל עד שיהא ההיתר רבה על האיסור כדי שיהא בטל בתוכו מדברי תורה דמן התורה חד בתרי בטל דתיב אחרי רבים להטות :

ד ואם היה ההיתר רבה על האיסור כדי שיתבטל בתוכו מדברי תורה אע"פ שעדיין הו' אסור מדרבנן אפי' תולין בה להקל כיצד שתי קדירות אחד של בשר שחוטה ואחת של בשר נבלה ונפל החיבה נבלה לתוך אחת מהן אם ההיתר שבקדירות ההיתר רבה קצת על החיבת הנבלה תולין להקל לפי שדברי תורה מין במינו בטל ברוב אלא שחכמים הצריכו ס' לבטל טעמו אם יתבטל וכיון שאינו אלא מדרבנן מקילינן הו' שתי הקדירות מין אחת והאיסור מין אחר אין תולין להקל עד שירבה ההיתר ס' על האיסור מפני שאין מתבטל מין בשאינו מינו דבר תורה בפחות בס' כמו שנתבאר לעיל סיפ' צ"ח :

ה הו' כאן שתי קדירות של היתר ולפניהם ב' חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור ונפלו אחת לתוך זו ואחת לתוך זו וה' חתיכה אחת של איסור ונפל לתוך אחת מהן ואינו יודע באיזה מהן ואפי' האיסור הוא מאיסורי דרבנן שתייהן אסורות דלא שייך כאן לומר נפלה את האיסור באחת מהן ונתיר השני דלא אמרינן כן אלא בשתי קדירות שאחת של היתר ואחת של איסור שכמה שאנו תולין את האיסור באיסור אין אנו אוסרין את האיסור ויותר משה היה אסור כבר אבל כאן ששתייהן של היתר אם התלה את האיסור באחת ונתיר את השני הרי אחת ואסור את השני מהתירוויש לנו לומר מה ראית להתיר את זו ולאסור זו אימא איפכא הילכך שתייהן אסורות ב' א' בשאין בשום אחת מהן כדי לבטל את האיסור אבל יש באחת מהן כדי לבטל את האיסור שתייהן מותרים טעם בכאן נוכל לתלות ולומר האיסור נפל לתוך אותה הקדירה שיש בו כדי לבטלו ונשארו שתי הקדירות בהתירן הראשון ואין חילוק בין אם שני הקדירות של אדם א' או משל שני בני אדם :

ו הו' כאן שתי קדירות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן וידוע לאיזה נפל ולא היה בו ס' כדי לבטלו והרי נאסר אותה והקדירה וחזר אח' כונפל איסור אחר לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזה נפל כזה תולין ג' להקל ואומרים למקו' שנפל האיסור הראשון נפל גם השני כיון שנאסר כבר ואין אנו אוסרין אותו יותר בחליותינו כונם האיסור השני אבל אם היה בקדירה כדי לבטל האיסור הראשון הרי עדיין שניהם של היתר הם כמו שהיו אז אין תולין נפילת איסור

שלקות ובאותו לא נהגו היתר בשום מקום אפילו במקום שנהגו היתר בפת של גוים ואיפשר משום שיש כדברים הנאסרים משום ביטול גוים עוד מעט אחר כמעט התנהג והוא שלא יאזן רגל אצל גוי כמאכל ובמשרה ויאכלנו דבר טמא מה שאין שייך לובר כן גבי פת של גוים כמו שיתבאר בסימן שאחר זה לכך מחמירין בה יותר ואין אובלין אותה אלא אם כן עשה הישראל אחת משלושה מלאכות אלו שהם היסק התנור וחתית נחלים והאפייה שאם עשה הישראל מאילו אין בו משום ביטול גוים ואפילו לא עשה בו הישראל אלא זרק עץ אחד בתנור או אפילו לא עשה אלא שנפה באש הרי הוא כאילו חתה בנחלים וחתיו כל הפת שבו שאין בדבר אלא להיות לנו היכר שאנו מובדלים מהם ומביטולם

נלוש שקורין קויב'ר'ך או פת שקורין לעק'ך הם בכלל פת ובמקום שנהגין היתר בפת של גוים גם הם מותרים ולא אסרינן שיש בהם משום ביטול גוים משום החלצין שבהם שכן נהגו ויש מינו קויב'ר'ך דקים שדרכן לאפות על ברזלות חמין מאותן יש לזהר שדרכן למשוח הברזל בחלב או בחזיר :

פת של ישראל שאפאה גוי בלא חיתוי נהלים הישראל ובלא קיסם אסור למכרה לגוים שמת יהאר הגוי ומכרנה לישראל ואם פחת להקם לסגים מוהר שאין דרך לקנות מן הגוי פתיהם לפיכך לא יקח אדם פתיהן מן הגוים שמת ישראל מכרה לו והוא פת של אסור :

אם אפו בתנור כ' או נ' פ'עמים ביום אחד והסיקו התנור לכל אפייה ואפייה והכשירו התנור בקיסם בפעם הראשון והשני וכאחרונה לא הכשירוהו אפייה הפת הנאפה באחרונה מותר שאי אפשר שלא נשארו בהסקה אחרונת נחלים כנעורת מן הדיסקיות הראשונ' ועל ידם הופשר התנור כמו בזריקת הקיסם ויאם הכשר הישראל התנור פע' אחת ולא עמד מעת לעת בלא היסק אפילו אפאו בו כך כמה ימים הכל פותר עלי הכשר הראשון ויש להקל :

אם אפה הגוי הפת של ישראל בלא חיתוי ובלא קיסם אפילו קרמו פני הפת בהנדר מעיל חיתוי ישראל והשלב' קיסם כל זמן שהפת צריך לתנור ומשביח באפייתו עדיין ויש מי שאומר שאפילו הוציא הפת יש תקנה להחזירו לתנור על ידי ישראל אם הוא משביח והווי נסרו ביד ישראל ומותר :

מי שנזהר בפת של גוים מוהר לאכול בקערה עם מי שאינו נזהר ממנו אף על פי שטעם פת של גוי מתערב בפעם פת של ישראל מוהר דהחילת הנזירה לא היתה אלא על הפת כשהוא בעין ולא על הערובה וכן כוהח של גוים מותר אעפ'י שיש בה תערובה פרישות של פת גוים :

ישראל שאינם נזהר מפת של גוים שהינם אצל בעל הבית הנזהר מפת של גוים והועילה על השולחן פת של ישראל ופת של גוים שהוא יפה משל ישראל כיון שמצות הביצוע מוטלת על הבעל בית יבצע מן היפה שכיון שהועלת בהיתר על השולחן דהיינו משום אותו שאינו נזהר המצות לבצוע עליו כי פת נקיה הוא קודם לפת קיבור אפילו הנקיית טמא והקיבור שהור כמו שנתבאר בלבוש התכלת סימן קס"ח סעיף ה' ופתוך שהותר לו ל'ב' לבצוע עליו הותר לו פת של גוים לכל אותה הסעודה ואין זה כבוד שמים שהוא יחדל ממנו אח'כ משום היטט אסור והא כבר בצע ובידך עליו :

הנזהר המיסב על השולחן עם שאינם נזהרים ויש בו משום איבה אם הוא לא יאכל וכולם אובלין פות לאכול עמהם משום איבה :

קיד דעי ביטולי גוים עעז' וכו' לו סעיפים

א דבר שכשלו גוי אפי' בכיתו של ישראל ובכלי של ישראל אחרונה 8 4 ב

בו ואין נזהרין נזירה כל שאין פלטר ישראלים מצויים בנינו ואפילו במקום שפת ישראל מצוייה נהגין היתר בשל גוים שכיון שלא פשט האיסור במקומותינו אין צריכין למנות ולהתירו :

ואפילו נילוס בכצים או שכצים מוחין על פניו קנין אותו מהם ולא חיישינן נמי לבצית נבילה או שרפה או של טמאה שרוב הבצים המצויין עכשו בנינו של שהורים וכשרים הם כמו שנתבאר לעיל סימן פ'ו ואף על פי שיש בבצים משו' ביטולי גוים כיון שהם מפלין לגבי הפה שהפת הוא עיקר לא חיישינן בבצים משום ביטולי גוים שכתל' הם אצל הפה מיהויס מחמירין כפת הנמשך בבצים על פניו משום שהם בעין ויש בהם משום ביטולי גוים ואינן בטלים גבי פת כיון שהן בעין ויש להחמיר בזה אם איפשר :

ואפ' אותן שנהגין איסור אין צריכין לנהוג אסור אלא בפת שלש וערך הגוי אעפ'י שאפאו לו אחר כך ישראל אבל אם לשוהגוי ולא ערבו יפה כמו שהיא צריך לאפייה לא נזרו עליו הלכך מותר לו ליקח שאור מן הגוי לחמץ בו עיסתו שהרי מתחילה לא ערבו הגוי השאור הזה יפה יפה אלא על דעת שיחזור ויערבנו עם העיסה ואז יערבנה יפה יפה והוי כלשו ולא ערבו ומותר להם אפ' לאותם שנהגין איסור בפת של גוים ויש מחזירין אפילו לשו וערבו הגוי יפה יפה אם אפאו הישראל ולפי זה ג' שיטא דשאור מותר ליקח מהם :

אף על פי שאנו נהגין היתר בפת של גוים יש לומר שלא פשט כל כך ההיתר אלא בפת של נחתום שאין בו כל כך קרוב דעת שכיון שהוא סיכר לכל אמרינן כאוכניהו הוא עוסק ולא יבא על ידי כך לירי חתון אבל פת של בעל הבית כל מי שיכול לזהר בו יותר בו בכל מה שיכול ותע'ב שאם יאכל פתן יבא להעוד עשהם ויבא לירי חיתון וגם בפת של נחתום נמי אס' יש שם נחתום ישראל טוב הוא לקנות מן הישראל ולא מן הגוי אפי' הוא נחתום :

ואם פת של הנחתום גוי ערב עליו יותר מפתו של ישראל או שהוא יפה ממנו מותר לו ליקח מן הגוי כען שהוא ערב לו יותר ואם הזמין הנחתום גוי את ישראל לחיך ביהו הריפתו כפת בעל הבית והנהג' איס' פתו של בעל הבית ינהג בו איסור לעולם ואפילו קנאה הנחתום ממנו ואפילו שלחה לישראל לביתו וכן אפילו שלחה אותו לישראל לישראל אחר אסורה לעולם ושל פלטר מותר לעולם לנהוג בו היתר אפילו קנאו בעל הבית ממנו שלא הלכו באיסור זה אחר מי שפת כירו עבשו אלא אחר מי שהיה בידו בשעת אפייה :

ובמקום שאין שם נחתום מצוי כלל אפילו פת של בעלי בתים מותר משום חיי נפש ואף על פי שיודע שאם יפתין מעט יביאופת כשר אינו צריך להסתין כשהוא רעב ויאכל מפה של בעל הבית גוי ולא שאם יודע שיש פת ישראל עדי' מלין יסתין ונהגין להקל :

ונקרא נחתום כל מי שעושה הפת לפוכרו בשוק אפילו אין אוסנתו בכך אלא שעושה כן באקראי בעלמא דינו כנחתום ומותר לקנות ממנו שכיון שעשאו מתחילה למוכרו בשק לא שייך קרוב דעת ואם עשאו מתחילה לצורך ביתו ואח'כ נהנה או מוכרו לישראל אפילו הוא נחתום מומחה וקבוע הרי הוא אצל זה הפת בעל הבית ודינו ככה :

כפה דברים אמורים בפת של גוים שאותם הנהגים בו היתר מתירין אפילו עושה הגוי הכל הלוישה והעריבה והאפייה ולא פייע בו הישראל בלום והנזהרים בו אוכרים אותו כשעשה הגוי הלישה והעריבה אפילו אפאו הישראל והסיק התנור כי אין איסור משום ביטול גוים אלא משום הפת עצמו שגזרו עליו שלא יהא לו עסק של קרוב הדעת עמה משום חתנות אבל כפת שהוא של ישראל ואפאו הגוי הוא בכלל איסור ביטולי גוים שהוא בכלל איסור

אסרוהו נ' חז' להצ' מים חמנות ועוד שלא יהא הישראל רגיל אצל הגוי במאכל ובמטהה ויאכלנו דבר טמא י"א דלא גזרו אלא בני שאין לו שייכות בגויה אבל בני דאית לה לישראל שייכות בגויה כגון אילו השפחות הקנויות לנו 4 למלאכתן לא גזרו בהן שביון שמוזרה עליה בשב' סן התורה כמו שנתבאר בלבוש החור סימן ש"ד הרי מלאכה קנוי לו למעשה יהיה ויתא בכלל גוים שגזרו עליהם דלא חיישינן באלו משום חמנות דמשו' שפלותן בלאו הפי לא יתחנן עמהם ולא משום טמא ויאכלנו דבר טמא שאימת רבם עליהם ויש אוסרין ונהניגן להקל באלו השפחות שבביה אפילו אינה קנויות לנו אלא משרתות אותנו מפני שאי אפשר שלא יתה מעט אחד מבני הבית באש :

א הניח ישראל הקדירה על גבי האש והניח גוי לסומרו ולהפך בו ואין יודע אם פלגו גוי עד שלא הגיע למאכל בן דרוסאי וחזר והחזירו אם לאו מותר דספק דרבנן לקולא ועוד למה נוחש לזה שהוא דבר שאין לגוי תולעת בו ולמה יעשהו * והא דשרינן בהניח ישראל והפך גוי דווקא בדלא עביד הגוי אלא קירוב בישול דבלאו הכי היה גם כן מתבשל אלא שקירוב הגוי בישולו אבל הוכח שרבינו הישראל בעניין דאי לא היפך ב' גוי לא היה בישול ולא היה מניע אפילו למאכל בן דרוסאי אסור הולכך הניח וישראל על גבי נחלים עוממות שלא היה ראוי להתבשל עליהם כמאכל בן דרוסאי שדרי היו הולכים ונכבים ובא גוי והפך בו ונתבשל הרי זה אסור ומעט זה יש להזהר כשצולין בשר בשפד אף על פי שהניח הישראל השפוד עם הכשר החוב בו כספק לאיש למקום צליתו שלא ליתנו לגוי להפכו כדי שיצלה א"כ נצלה ביד ישראל כמאכל בן דרוסאי שדרי אם לא היה הופכו רגוי לא היה נצלה מצד האחר כול * ועוד דאיכא למיחש ביה טמא ויסקנו הגוי ויחזור ויניחנו ולאן אודעהי דישאל ולא דמי לקדיר' שמניח ישראל להניס הגוי עד שיבא והולך לו ולא הי' ש' טמא סילק' כדבסמוך דשאני הכא שראש השפוד עשוי להישטם ממקו' שהוא מונח בו וכשהוא נכמש וחזר הגוי והניחו נאסר י"א שגם כבישולי גוים מהני אם הדליק הישראל את האש או חיתה כנחלים ואפי' חיתה בלא כוונה מותרין ויש מקילין עוד שאפילו לא חיתה הישראל ולא השליך בה קיסם אלא שהגוי הדליק את האש מאש של ישראל כמירין :

יב ולא אסרו אלא בכישול שעל ידי האש אבל בישול שלא על ידי האש כגון מליח וכבוש ועישון אף על פי שמליח' כרותח וכבוש כמבושל שדי הלכך בשר או דג' קטנים שבבשן גוי או מולחן עד שראוין לאכילה וכן אם עושין דברי' הראויין לאכילה על ידי עישון מותרין אכילתו אם חזר ובשרים אחר' כהגוי אצל האש בישול גמור מותרין שהעישון והבבישה והמליחה שמתחילה אינה אוסרתן שאינם נקראים בישול וכשמבשלים אחר כך דבר טמא כגון שיהא חי הוא כבשל ומותר ובי' טמא בדגים קטנים מאי איריא בשלו את' שבבשן הגוי או מלחן דמותרים משם דבר שנאכל כמו שהוא חי הא אפילו לא כבשן ומלחן מותרים כשבשן שאינם צולין על שולחן מלכים דאדרבה כשבבשן או מלחן היו גזוע שפי דכשהן כבושין או כלוחים מחמת מלחן דרבנן להעלותן על שולחן מלכים ואי לאו טעמא משום שהם נאכלים כמות שהיו חי היו אסורין :

יג אבל דגים מלוחים גדולים אינם נאכלין אלא ע"י הדרק לפיכך אם צלאו גוי אסורים ויש כמירין ובשר פליח' אינו נאכל כלל כמו שהוא חי ואסור אם נתבשל על ידי גוי' :

יד ביצה אף על גב דראוייה לנימעה חיה אין זה נקרא אכילה חשובה למיחשב שהמת זה נאכל כמות שהוא חי ואם בשלה אסורה שעולה על שולחן מלכים היא :

טו תמרים מתקו' שבשן גוי מותרין שנאכלין הכל כשהן חיוין והמרים הרבה שאין נאכלין אלא על ידי האור ואפילו הבינונים שיש קצת אנשים שאוכלין אותן כשהן חיוין אסורין לפי שאין נאכלין אלא על ידי דחק גדול עירב דבר הנאכל כמו שהוא חי עם דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי וכשלים גוי רואין אם עיקר המאכל הוא מרכיבים שיש בהן משום בישולי גוים אסור ואם העיקר מרכיבים שאין בהן משום בישולי גוים מותר שהולכין אחר העיקר בין להקל בין להחמיר

אסרוהו נ' חז' להצ' מים חמנות ועוד שלא יהא הישראל רגיל אצל הגוי במאכל ובמטהה ויאכלנו דבר טמא י"א דלא גזרו אלא בני שאין לו שייכות בגויה אבל בני דאית לה לישראל שייכות בגויה כגון אילו השפחות הקנויות לנו 4 למלאכתן לא גזרו בהן שביון שמוזרה עליה בשב' סן התורה כמו שנתבאר בלבוש החור סימן ש"ד הרי מלאכה קנוי לו למעשה יהיה ויתא בכלל גוים שגזרו עליהם דלא חיישינן באלו משום חמנות דמשו' שפלותן בלאו הפי לא יתחנן עמהם ולא משום טמא ויאכלנו דבר טמא שאימת רבם עליהם ויש אוסרין ונהניגן להקל באלו השפחות שבביה אפילו אינה קנויות לנו אלא משרתות אותנו מפני שאי אפשר שלא יתה מעט אחד מבני הבית באש :

ב ולא אסרו אלא דבר שאינו נאכל כמו שהוא חי וגם עולה על שולחן מלכים ללפת בואת הפת או הפרפת אבל דבר הנאכל כמו שהוא חי אפילו הוא חשוב להעלות על שולחן מלכים לא מיקרי בישול ולא גזרו עליו :

ג דבר שאינו עולה על שולחן מלכי' אפילו אינו נאכל כמות שהוא חי לא שייך למיגזר עליו דטעמא מאי גזרו עליו כדי שלא יהא רגיל אצל הגוי ויזמינו אצלו לסעודה ויבא לירי חמנות או לירי אכילת דבר טמא דבר שאינו עולה על שולחן מלכים לאכול עם הפת אין אדם מזמין את חברו עליו ? ולא אסרו אלא כשמכוין הגוי לטם בישול אבל אם אינו מכוין לטם בישול מותר כיצד כגון שהסיק הגוי את התנור ליבש בו בלי ויהיה בו כשר ולא ידע בו ונצלה או שהצי' אור באגם כדי להעביר ההצור ונתבשלו בו חגבים ואפילו במקום שעולין על שולחן של מלכים מותרים :

ד וכן אם חרך ראש נדולת הכר השער ונצלו ראשי האזני' שהם רכים עד שהם רגילים לאכילה מותרים כיון שלא כיון לטם בישול אבל גם כיון לטם בישול כגון שהסיק את התנור לבשל בו ודעה בו בשר תחילה ונצלה אע"פ שלא כיון לזה הכשר שדרי לא ידע בו אפ"ה אסור :

ה לפיכך אם ידע הגוי שהיה בו בשר בתנור אפילו סמ' ליבש בו כלו אסור חייש' טמא כיון נ'כ לבישול כיון שידע בו :

ו ולא אסרו אלא כשנגעשה כל הבישול על ידי גוי אבל אם היה תחילה או אמצעיתה או סופו ע"י ישראל מותר כיצד

הניח הגוי ההבשיל על גבי האש ובא ישראל והפך בכשר או הניס בקדירה אף על פי שהיה מתבשל בלא היפוך או הנסת הישראל אלא שקירב בישולו סוחר וכן אם הניח ישראל ונמר הגוי הרי זה מותר אפילו לא היה מתבשל בלא סיוע הגוי והת' חיתה הגוי אצל האש ובא ישראל והפך והניס ואח"כ חזר הגוי והפך והניס והשתא נעשית אמצעית ע"י ישראל שמוחר :
ז ודווקא היפך בכשר או הניס הישראל בקדירה מותר אבל שניית התנור והדלקת האש וכל שכן חיהוי נחלים לא מהני גבי דברים המבשלים אלא דווקא בפת שאלי' אם מלאכו' מיוחדת לפת מה שאין כן בקדירה שעיקר בישולו הוא ע"י היפוך או הנסת בתוכו :

ח לפיכך הרוצה לבשל מחכה בתנור של גוי צריך שתהן הישראל המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל שם ואם בא אחר כך הגוי והיפך הבשר והניס בקדירה וקירב בישולו לית לן בה :

ט מר'א שמצאה הגוי על גבי האש והניחה עם היפך או הניס אבל אם סילקה הגוי מן האש וחזר והניחו הרי בישו' מעשה הישראל וכ"ש אם הניחה הישראל על גבי האש וסילקה ובא הגוי והתורה שאכזר אלא אם כן הגיע למאכל בן דרוסאי שהוא שליט בישולו כשסלקה שכל שנתבשל כמאכל בן דרוסאי על ידי ישראל אפילו סלקו הישראל מן האש ובא גוי והחזירו ונמרו אין בו משום בישולי גוים דחשי' כמבושל וכן אם נתבשל על ידי גוי כמאכל בן דרוסאי ונמח

חושטין שמא עירב בהן יין הריבה עד שאין שם ששי לבשל בדא בשמוברין בחנו' שאינו שוה' שם ובזרב עד שהקלקל שנמכרו ראשון ראשון ומסת' אבל אם רואין טבועיזין אותן מן הכית מותרים ולא חיישינן שמא עירב בהן יין שאם היה מערב יין בבית היה תקלקל וגם בחנות אם עבר ועירב ויש בו ס' לבטלו מותר ליקח דיין במי בטל בס' אבל בכקום שהינינו יקרים או אפילו הם שוין לרמי שאר משקין אפילו מן החנו' סת' ליקח דביון שאין בו תועלת לגוי לא חיישינן לעיר' דלהכשיל ולהרשיע לא חיישינן אם אין לחוש למקצה שנוהגין למשוך היורות והכלים בשומן הזיר משום דכאילו הוא ניתן מעם לפגם וגם הוא כשל בס' מקום שנהנו לתת דם או שאר איסור לתוך המלח עיין לקמן סימן קל' :

ה בכקום שהיין מצוי יש לזהר ולבדוק ולחקור בשכר ובמסקה של דבש שעושי' הגוים אם נוחנין בהם שמים של יין שכן דרכן ליהן בהן שמרי יין להחזיק טעמן ואם הוא בכקום שנותנין בהם שמרים אסור לשתותו ואיפשר לי לומר שאפי' יש ס' כנגד השמרים ואפילו בסתם יינם אסור דכיון דלשעמא עבידא לא בשלה ג' :

ו יין ריסונים בכקום שמוברין אותו לרפואה וכן כל דבר שקונין מן האומנים או רוקחים מות' ללוקחו מן התנאים אפילו מן החנות שלא מן הבית ואף ע"פ שדמיו יקרים מדמי היין משום דכיון דאיהו ביה קפידא תנר לא מירע נפשיה :

ז עימן של גוים וכן דבש מותרים שלא אסרום משום שאין בהם משום קירוב הדעת כ' והרופא להחמיר על עצמו בהן דרי זה חסיד שטטה ומסרה על פי כ' שההירוחו ואפילו הם מכושלים מותרים שאין בהם משום ביטול גוים שררי נאכלין כמות שהן חייין וגם אין בהם משום ניעולי גוים שהבשר והשימן פנים אותם ומסריחין וכן מים המין שלהם מותרין שאין עולין על שולחן מלכים וגם שותין אותן חייין ואין משהנין מבריתיה' ע' האור וגם לכלי גוים אין לחו' משום ניעולי גוים דשומן פונמן מלשתות :

ח כל מיני בכושים כגון הקפריס' והקפריסית וההגבים שלהם הכבושים וכיוצא בהם מותרים והוא שרואה שמציא אותם מן האוצר אבל הנמכרי' בחנות אסורים שמא יזלף עליהם יין וכן זתים שלהם הכבושים מותרים אפילו הם רבים הרבה עד שגרעיתן נשמטת ולא חיישינן שמא יזלף עליהם יין ובלבד שלא יהיו תחוכות בסכין שלהם אף על פי שסתם בליהם אינן בני יומן סכין שאני כמו נתכאר לעיל סימן צ"ו ואם נזהרו בהם בחוכמת הסכין שלהם אפילו לא נזהרו בהם מלכבשם בקדירה לחקור אם היא בה זימא אם לא מותרים דסתם בליהם אינן בני יומן ולא שייך למיטר אנפ' חורפיהו מחלוא ליה למעמא שבקדירה ואפילו אינן בני יומן דכיון דבשעת כבישה נותנין בהם מים בטל חורפיהו :

ט וכן הענבים שלהם אפילו הן לחין הריבה עד שמנטפות מותרים שאין הלחות אלא משהם ולא שזולפו עליהם יין ממקום אחר והליחות הזה אין בו משום יין נסך לאוסרו וכן כל הכבשין שאין דרך לתת לחיכו יין או חומץ מותרים וכן טרית שאינה טרופה והם הניס מהותיים שמכיר בהן ראש וטדירה של כל אחד מהן שידוע שהם דגים שהורים וכן ציר של דגים שיש בו כולבית שנתכאר למעלה סימן פ"ג סעיף ו' שמותרת וכן עלה של חלתיה כיון שאינה חייף כל כך אע"פ שנתחכה בסכין שלהם שאינה כ' מותר :

י אבל קורט של חלתיה שהוא דבר חייף ביותר אפי' תהנו אותו בסכין שאינה כ' אסורה דחורפיה דחלתיה מחלוא ליה למעמא שבסכין והוי נ' לשבח' וטרית טרופה שאין מכיר הראש וטדירה מהם אם הוא של דג טהור וכן סלק והם דגים קטנים שהורים מעורבים מהרבה מינים אסורים מפני שהגים טבאים פה ערכין עמהם ואין יכולין

להחמיר אפונים קלויין וכן קטניו שקורין ערבין קלויין שקלויי הגוים מותרין שאינן עולין על שולחן מלכים וכן ניהגין בהם היתר אם לא במקום שנהנו למשוך המחכת בחלב שאז נהגין בהן איסור אבל בלאו הכי שרו ואין לחוש לכליהם של גוים דסתמן אינו בני יומן כמו שהבאר טעמא לקמן סימן קכ"א / וכל פירי שהוא נאכל כמו שהוא חי אף על פי שבטלו אותו הגוים ונמחה ונעשה תבשיל בידים שרי ועל כן נהגין לאכול הפוכיד'ל' שעושי' הגוים אינפנארא בין של גוי בין של ישראל שאפאה גוי אסורה אפילו למי שנוהג היתר בפת של גוים אף על גב דקמחא עיקר אפ"ה אסור משום שהשומן נאסר מיד כשהוא בעין כשמהבטל קודם שנבלע בפת משום ביטול גוים ואחר כך נבלע בפת ולא דמי לשני דברים הסתבשלין יחד שהולכין אחר העיקרי וכן ירקות הנאכלין כמו שהן חייין שבשלין עם בשר טהור אסורים שהשומן של הבשר נהבשל עמהן שאסור משום ביטולי גוים ונבלע בהן :

יז וכן יש אסורין רבליים שבישל בהם הגוי לפנינו דברים שיט בהן משום ביטולי גוים שהרי בלעו ממנו ויש מתירין שלא החמירו כל כך בביטולי גוים לאסור פלישתו ואפילו לדבר האסורים מקילין בכלי לענין זה שאפילו הוא כלי חרס דיו בהגעלה שלשה פעמים ואין צריך חזרת כבב שונות כשאר כלי חרס האסורים בכליעת שאר איסורים הואיל ואין לאיסור זה עיקר בדאורייתא גוי שבשל לחולה בשבת מותר למוצאי שבת אפילו לבריא ואין בו משום ביטולי גוים דכל כה"ג היכירא איכא :

קיד דיני שכר ושאר משקין של גוים ובו יב סעיפים :

א שכר של גוי אסורוהו גם כן משום החנוה הלכך כל שכר אחד של תמרים או של האנים או של שעורים או שאר תבואה וכן משקה העשוי מדבש אף ע"פ שאין בהן לא משום ביטולי גוים שהרי קצתם כגון של האנים או המרים או דבש נאכלין כמות שהוא חי וקצתם כגון של תבואה אינו עולה על שולחן מלכים ועוד דבשלה היא לגבי המים שהם הרבה וגם אין בהם לא משום ניעולי גוים דסתם בליהם אינן בני יומן ואפ"ה בני יומן ברוב הדברים הללו הו' השימן על מאכליהם מעם לפגם אפילו הכי אסורם משום חרנות מיהו אין בהן כל כך קירוב הדעת כמו בפת ושלקות הילכך לא החמירו בהן כמו בפת ושלקות כי על הלחם לברו יחיה האדם בסעודתו ובעי ההקפה שפי הילכך כמיני משקים לא אסרום אלא בכית גוי ואף בבית הגוי לא אסרו אלא כשקבע עצמו לשתו כדרך ששארם קבע כשתיה אבל אם נכנס בבית הגוי ושתה דרך עראי באקראי בעלמא מותר וכן מי שילן בבית הגוי השיב קפידק בביתו ומותר לשתות ויש מתירין בשכר של דבש ותבואה מפני שסתם שכר הנאמר בתלמוד רצה לומר שכר תמרים ואומרים שלא נזרו אלא על שכר תמרים ולא על שאר משקין שאינם חשובין כל כך לקרב בהן הדעות וכן נהגין במדינות אילו להקל :

ב וגם במקומות שנוהגין איסור בכלין לא אסרו אלא משקין הפצויין ושבחיין אבל שאינו מצויין מותרין הילכך יין תפוחים ורימונים מותר לשתותם בכל מקום מפני שאינן מצויין :

ג וכמקום שישראל נהגין קולא ביין של גוים כל בעל נפש יזהר שם אפילו מן השכר כדי שלא יבא לשתות שם עם הישראליים יין שיהנו לו יין של גוים :

ד וכל אלו המשקין וגם החומץ של שכר בכל מקום אם הם יקרים שם באותו מקום מדמי היין אסור לקנותו בהם שאנו

לבוש עטרת זהב הלכות משקין של גוים

להפרידן שצרכין בקיאות רב שיכיר אותם מפני שהם דומין לשהורין ולא מינכרו ואיכא למיחש לאהר מאף שבהם דברה לא כשלה ו וכבושין שרדן לפעמים שנהגין בהן יין אע"פ שאין ידוע אם הכל ניתנין בהן יין אף על פי כן אסורין לקניהן מהן ואסורין באכילה ומותרין בהנאה אבל אם ידוע שהכל נותנין בהן יין אסורים אפילו בהנאה משום יין נסך המעורב בהן שהיא אסור בהנאה כמו שיתבאר לקמן בע"ה הו"ע פ' שאינו יודע בוודאי אם נהנו לתוך אילו אסורין בהנאה מספק כאילו היה וודאי שנתנו גם לתוך אילו כיון שהכל דרכן לשתת יין ודאי גם כאלו נתנו יין ואסורין בהנאה כולן שכולן נכשרין לאכילה על ידי היין והיינו עיקר ויש מהירין למכור אותן אפי' נתנו בהן וודאי יין חוץ מרמי יין נסך שבהם ואף על פי שלא ידענו כמה נתנו בהן אומדן כמה הוא דרכן לערב בכיוצא באילו ומכרנו חוץ מרמי אותו יין נסך שאנו מטערין שנתנו בהם ואם ידוע שגוי אחד יש בעיר שאינו מערב בו יין והשאר הם ספיקא מות' ליקח ככולן כל זמן שלא ידענו בוודאי שעירב בו דבל כי האי גונא תלין לקולא באיסורי דרכן ואם ידוע שמקצה גוים בוודאי מערבין בו ומקצת כיוודאי אין נותנין בו יין אזלינן כתר רובא דכל דפריש כרובא קפריש אבל אסור לקטנה מהם בכתייהם דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי :

א המוריים שלהן אסור ופירש מוריים הוא שנהגין מים ומלח על שיצן הרג' ונוצצות שיצנו וכשכלין המים הראשונים תוזרין ונותנין אחרים ואם הם שמנים הריכה נותנין שליטה פעמים ויותר ואין איסורו מחמת עצמו דנחוש שטא מרגים טמאים עשאוהו שאין עושין אותו אלא מרגים שהוריים הולכך אין איסורו אלא במקום שהיין כוול יותר ממנו דהיישנין שטא עירכו בו יין אבל אם דמי היין יקרים מדמי המוריים כותר בד"א באומן שהוא יכול להקטנו פעם אחת ושתיים בלא יין אבל מי שאינו אומן ואינו יודע לתקנו אפילו בפעם ראשון בלא יין אסור אפילו אם היין יקר ממנו ונאומן נמי לא אסור דיותר אלא בפעם ראשונה וישנייה שבויה שעדיין הם שמנים איפשר לתקנו בלא יין אבל מפעם שנייה ואילך כבר כחש ודאי איפשר לתקנו בלא יין ואפילו מן האומן אסור לקטנה בד"א במקום שדרכן לשתת להוכיח יין אבל במקו' שאין דרכן לשתת להוכיח יין מותר לקנותיה מהם וכן להפקידו אצלם ולשלחו על ידם ולא חיישינן שטא יקחו ממנו וימלאוהו ביין כיון שאין דרך לשתת בהוכיח :

ב הרשב"א היה נזהר מהכרכום מפני שבכל הארץ ההיא היו מולפין עליו יין הרבה וגם עושין מבשר השוירים חומצין חומצין ומיכשוין אותן ונעשין כהוש הכרכום ומערבין אותן בהוכו :

קטן רין חלב שתלבו גוי ואין ישראל רואהו ונבינה וחמאה וכו' ג' סעיפים :

א חלב שתלבו גוי ואין ישראל רואהו אסור שטא עירב בו חלב שטא ל'ש תלבו לצורך ישראל או לצורכו אפי' הכי אסורה ולא אסרינן כיון שתלבו הגוי לצורכו לא עירב בו דבר שטא שגם הם אין רגילין לאכול חלב רק מבהמ' שהורה אפ"ה אסורה מפני שאין נזהרין בה כל כך וחיישינן ואפילו לא היה לו דבר שטא בעדרו היישינן שטא כבר נתן בו דבר שטא בכלי כיון שלא ראהו ישראל מתחלת החליבה ואם היה הגוי הולב בביתו וישראל יושב מכתחן מתחלת החליבה עד סופה אם יודע שאין לו דבר שטא בעדרו מותר אפילו אין הישראל יכול לראותו בטעה שהוא חילב היה לו דבר שטא בעדרו והישראל יושב מכתחן והגוי חולב לצורך ישראל אפילו אינו יכול לראותו כשהוא יושב אם יכול לראותו כשהוא עומד

סוהר שירא הגוי שטא יעמוד ויראהו והוא שיודע שחלב שטא אסור לישראל דאם לא כן לא ירא שטא ויראהו הישראל ויחלוב מן הטהורה וכן הכמאה ולאו ארענית הישראל וכן אם הגוי חולב לצרכו אף על פי שישראל יושב מכתחן אם יש שם דבר שטא בעדרו החלב אסור שכיון שהגוי חילב לצרכו לא יירא מן הישראל וחולב כדרכו מכלום ספמאים וטהורים לפיכך לכתחילה יזהר שיהא הישראל בהחילה החליבה ויראה בכלי שהולבין בו שלא יהא בו דבר שטא ונהנו להחמי' שלא יחלוב הגוי בכליו שדרכו להחלוב בו שטא נשאר בו ציחצווי חלב של גוי מיהו כדיעבד אין לחוש לכל זה וישהנה שהולכות הבהמות בבית ישראל או כדור שלהם כל מקום שאין בית גוי מפסיק אין לחוש לדבר שטא ומותר אפי' לכתחילה להניח אותן לחלוב אף על פי שאין שם ישראל כלל שמאחר שהוא בבית ישראל או בטכונתן אין לחוש לדבר שטא אבל אם בית גוי מפסיק צריך להיות ישראל שם כאילו היא חולבת בבית גוי ואפילו ישראל קטן או קטנה כגוי שהגוי מרהר לפניהם ואם הלכו גוים מקצה בהמות ולא היה שם ישראל ואחר כך בא ישראל אל האחרים עכשיו בזמן הזה שאין דבר שטא כגוי כלל מיהר סוהר אם לא בא שם הישראל עד לאחר שנהרבו מולם הוי כחלב שתלבו גוי שאסורה אף על פי שאין דבר שטא בעדרו הואיל וחכמים אסרוהו לא פלוג רבנן חלב של גוים אוסרת כלים שנהבשלה בהן כשאר איסור אף על פי שאינו רק ספק שטא עירב בה דבר שטא וכן נבינה ויהיה גם כן אסורים מטעם הואיל ואסרום חכמים אבל חמאה שלהם אפי' במקום שנהנו בה איסור אינה אוסרת הכלים שנהבשלה בהם שהרי חכמים לא אסרוהו כאשר יהבאר בסמוך בע"ה וכן תערוכת שלה אינה אוסרת שאם נתערבה בהיתר הכל מותר כדלעיל גבי פת של גוים ועל סיק' חלב של גוים שנאסרה בעודה חלב אין מועיל לה אם יעשו אחר כך נבינה או הנאה מסנה לום כיון שאין חלב שטא נקפה ודאי חשב הגוי מתחלה לעשות ממנה נבינה ולא עירב בה דבר שטא אלא החלב נשאר באיסורה וכל מה שנעשה ממנה אסור :

ב גבינות של גוים אסורם גם כן חז"ל ויש בה כמה חצמנים והטעמים העיקרים השייכין ביניהם הם מפני שמעדיין אותן בעור קיבת נכילה או ספני שפחין נבינה בשומן חזיר או מפני שמערבין בה דבר שטא אף על פי שאין החלב שטא נקפה תיישינן שטא ישאר ממנה מעט כיון נקביה אף על פי שהוא דבר מועט נזרו עליו מפני שהוא כגוי וכיון שהוצרכו לנזור עליה מאלו הטעמי' נזרו על כל הנבינות ואפילו במקום שאין שייך אחד מאלו הטעמים כי היכי דלא ליהו לאחלופי הילכך אפילו נבינה שהעמיריה הגוים בעצמים שהוא ידוע לנו שהוא כך ושאינו כה דבר שטא אלא שלא היה ישראל אצל עשייתו אסור והאוכל ממנה או מחלב שתלבו גוי ואין ישראל רואהו מכין אותו מכת מרוד' שיעבר על דברי חכמים ואם ראה עשיית הנבינות ולא קאה החליבה יש להתיר כדיעבד כי אין לחוש שטא עירב בו דבר שטא מאחר שאנו רואין טענת הנבינות מזה החלב כי דבר שטא אינו עומד בוודאי לא עירב בו הגוי כלום הואיל והיה דעתו לעשות ממנה גבינות ומכל מקום אסור לאכול החלב פך הואיל וכבר נאסרה כמו שכתבנו סוף סעיף הסמוך אף על גב שבשלא ראה הישראל עשיית הנבינות אסרינן להו ולא ספכינן לומר דוודאי אין בו דבר שטא היינו משום שמצטרפין זה המעט עם טעמים אחרים ולא מטעם זה לבדו אסרינן להו :

ג וחמאה של גוים לא מצינו לחבמי החלמוד שגזרו עליה וגם אין בה מעט כדור לאוסרה טאם משום חלב שטא חלב שטא אינו עומד ואי משום מיעוט ציחצווי חלב שטא שנשאר דבוקה בתוהו דבר מועט ואין לאוסרו בשביל כך ואף על גב דנגניבה אסרו כחד מעמא בשביל כך אין בחמאה כל

ד וצריך האדם לזהר מזיעת האדם שכל זיעת האדם הוא כסס המות חוץ מזיעת הפנים :

ה וצריך לזהר מליהן מעות בפיו שמא יש עליהן רוק יבש של פיוכי שחין ולא יתן פס ידו תחת שחיו שהורים עסקניות הן ויש לחוש שמא נגע ידו במצורע או בסס רע ולא יתן ככר לחם החת השחי מפני שידבק בו זיעה ואח"כ יאכלנו והזיעה הוא כסס המות בדלעיל ולא יתן חכשיל או משקין תחת המטה אפילו מחופה כלי ברזל מפני שרוח רעה שורח עליהם ולא יגעון סבין בחוד אחרונ או בתוך צנן ויניחנו בתוכו שמא יפול אדם על חודה וימות . וכן יזהר מכל דברים הכביאים לידי סכנה דחמירי סכנה מאיסורא ויש לחוש יותר לפסק סכנה מלספק איסור ולכן אסרו לילך בכל מקום שיש בו סכנה כגון תחת קיר נטוי או יחידי בלילה וכן אסרו לשתות מים מן הנדרוה בלילה או להניח פיו על קילות המים ולשתות מפני הרחשים כי דברים אילו יש בהן חשש סכנה וכן מנהג פשוט שלא לשתות מים בשעת התקופה שהוא סכנה וכן כתבו הקדמונים ואין לשנות המנהג . עוד אמרו ביניינו הקזה ואסרו כמה ימים להקיז בהם דם מפני שהיו ידועים להם שהם סכנה מהיו אנו אין נזהרים בהן עכשיו ברבים וכבר אמרו כנמרא הנח להם כיון דדשו בהן רבי'טומר פהאים ה' אך כקצחן עדיין אנו נזהרין בהם ואלו הן בערבי י"ט רכל השנה משים שהם ימי חולשה ובערב יום טוב דשבועות יש בו סכנה דנפק ביה זיקא ושמה טובה ואי לא קבלו ישראל את התורה היה טובה להו לבשריהו ולרמיהו ונירו רבנן בהן איסור משהו סכנה בכל ערבי י"ט דשנה משו' ע"ט דשבעו ואין לשנו' עוד כתבו שיש לברוח מן העיר כשיש דבר בעיר ויש לצאת מן העיר בתחלת הדבר ולא בסופו וכל אילו הדברים הם משום סכנה ושומר נפשו ירחק מהם ואסור לסמוך על הנס או לסכן נפשו בכל פיוצא בזה ועיין בלבוש עיר שישן סימן פ"ז :

ו ולא דברים המביאין לידי סכנה לכד אסרו אלא אפילו דברים שאין בהם סכנה אלא שנפשו של אדם קצה בהם אסרוהו וכמנהגו אלא דלא תשקצו את נפשתיכם הילכך כל מאכלים שנפשו של אדם קצה בהם כגון משקין ואוכלין שנתערכו בהן קיא או צואה או ליתא סרוחה וכיוצא בהן אסורין וכן אסור לאכול ולשתות בכלים הצואים שנפשו של אדם קצה בהן כגון כלים של בית הכסא וכלי זכוכית שמקיזין בהן וכיוצא בהן וכן לא יאכל בידים מזוהמת ועל גבי כלים מלוכלכים שכל אילו בכלל אסמכתה זו דלא תשקצו את נפשתיכם הם וכל העובר עליהן מכין אותה מכת מדרון כשאר איסורי דרבנן . מירגלו אדם אין נפשו של אדם קצה בהן כל כך הילכך אם השתיז חינוק בקריחה ברעכר מותר לאוכלו וגם מותר לשתות מירגלים לכתחילה משום רפואה אפילו חולה שאין בו סכנה :

ז כהמה מסוכנת אף על פי שניתרת בשחישה המדקדקים מחמירים על עצמם שלא לאכולה גם כן מה ש שנפשו של אדם קצה בה כדאית' לעיל סימן י"ז . וכן בהמה שהתירח החכם מסכנת נפשו ולא נמצא הדין כפירוש שהיא מותרת בעל נפש לא יאכלנה :

קד

שלא לעשות סחורה בדבר איסור בו סעיף אחד :

א כל הדברים האסורים באכילה מן התורה אף על פי שמתירים בהנאה אם הוא דבר המיוחד לאכילה אסור לעשות בהם סחורה או להלוות עליו ואפילו לקנותו להאכלו לפועליו גוים אסור דתתיב ברו כשרצ' ושקין יהיו להם ואסרו ז' יהיו כדאוייתן יהו כלומר לא יהיו לך עסק עמהן אפילו בסחורה :

כך גימית כמו הנכונה לך לא נזרו בחמאה אלא שנהגו בו איסור משום אוחו מיעוט השיש שאין בו ממש הילכך במקום שנהגין בה היתר אין לאוסרה להם אבל במקום שנהגין בה איסור ואפילו לא נהגו בו כולם אלא רובה אין לשנו' כמנהגם ומכין ומייסרים המקילין בה במקום שנהגו בה איסור ובמקום שאין מנהג ידוע כס בשלה עד שהלכה לה ציחצוח החלב שדבוקהבה מותרת ואפילו לכתחילה מותר לבשלה כדי שילכו להן ציחצוהי החלב ואם בשלה נוי מותרת דתתם בלי גוים אינן בני יומן מי שהולך ממקום שאין אוכלין אותה למקום שאוכלין אותה אוכל שם עמהם ואין בה משום חומרי מקום שהולך וכו' כיון שהיא איסור קל מאוד אבל אסור להביאה עמו לאוכלה במק' שנהגין בה איסור אם לא שיש בה היכר שהיא בא' מסקמות המותרים וההולך ממק' שנהגו בה היתר למק' שנהגו בה איסור אסור לו לאוכלה שם משום דברים שאחרים נהגו בהן איסור או אתה רשאי להתירה בפניהם ויא' דה' אם הובאה מסקום היתר למקום איסור נמי אסורה אפילו יש בה היכר והכי נהוג :

קטז

דברים האסורים משום סכנתגישות וכו' סעיפים

א כתוב חסמר לך ושמיד נפשך מאוד וגו' וכתוב וגשמרהס מאוד לנפשותיכם שיש במשמעות אילו הלשונ' שצריך האדם לשמור את נפשו שלא יביא את עצמו לידי סכנה אף על גב שפושטן של אילו הכתיבים לא מיידי בזה מכל מקום סמכו חול על מקראות הללו ואסרו כל הדברים המביאין את האדם לידי סכנה וכו' לומר שנוכל ללמרגו זה מצוה בני נח שנ' להם ואת דמכם מנפשותיכם אדרו לפ' נזרו ואמרו חמירא סכנתא מאיסורא ואפילו יאמר אדם הריני מסכן את עצמי ומה לאחרים עלי בכך אם אני איני מקפיד בכך אין מניחין אותו אלא מסכן אותו מכת מרדות כמו בכל שאר איסורין שאסרו חכמים ז' הילכך משקין שעמדו מגולין אסור לשתות מהם שיש לחוש שמא שמה מהן נחש או שאר החשים שיש להן ארס והשילו בהן ארס טיהו האירנא אין נחשים מצויין בינינו ולא שאר הרחשים שיש להן ארס הילכך נזהרין להקל בכל המשקין ואפי' לכתחילה מניחין אותם מגולין ואין חוששין ואין בזה משום דבר שנאסר במניין שצריך מניין אחר להתירו שכיון שלא נזרו אלא משום הנחשים והרחשים והם אינן מצויין בינינו ליתא לנזרה כלל בדא' בסתם משקין מגולין אבל ודאי אם ראינו נחש או רחש ששתה מן המשקה פשיטא דאסור אפילו האירנא שיש בהן סכנה ואין חילוק בין מים ושאר משקין שכיון שראינו ששתו מהן אפי' אין דרכן לשתות אילו המשקין הא ראינו שזה ששתה בזמן שחשו אנליו לא חששו לאילו המשקין כמו שספורש בפרק אין מעמידין שבמה משקין לא חששו בהן משום גילוי משום שאין דרך הנחשים והרחשים לשתותן ה"מ בסתם שלא ראו ששתו מהן אבל אם ראו ששתו מהן ודאי אסורין אפי' האירנא כ'ין ששתו מהן הרי השילו בהן ארס :

ב וצריך כל אדם לזהר שלא לאכול בשר ודג ביהד וה' לבשלן או לצלותן ביחד ולאכול אפי' אחד בפני עצמו שכבר קבל טעם השני ואסור מפני שקשה לצרעת ויש מחמירין ליהד להניס כלים לבדן :

ג והא אדם רגיל לרחוץ ידיו בין בשר לדג ושרה פת ביין או כמים ויאכלנו בנתיים כדי לרהוץ פיו שלא יתערב טעם דג ובשר מפני הסכנה ויא' שאין לחוש לזה אלא כשמכשלים אותם יחד ואוכלן אבל לאוכלין זה אחר זה אין לחוש לרחוץ הידים ביניהם שאין כזו סכנה כל כך ומכל מקום יש לאכול דבר ביניהם ולשתות מעט דהוי כמו קינוח והדתה הפה :

א"כ גם היה עשיית מלאכתו לא נאמרה אלא בחלב בהמה טהורה אבל חלב חזיר הו' ככשרו דרובו לאכילה עומד ואסור לעשותו כו סחורה כמו שאר מאכלים אסורים ולא אסרו לעשות סחורה אלא במאכלים האסורים מן הטהרה כיון דילפי להו מקרא אבל מאכלים האסורים מרביות מותר לעשות בהן סחורה הילכך חלב שחלבו נוי ונבניות הגוים וכיוצא בהם מותר לעשות בהם סחורה חוץ מיון נסך אפי' סהם יינם אף על פי שהוא מנזירת דבריהם אסור להשתכרו כלל ועיין לקמן סי' קל"ג בהלכותיו :

ק"ח דין ההיתב בשר או דבר מאכל הנשלח ע"י נבריו וג' סעיפים

א המפקיד או השולח ביד נוייון 'או בשר או היתב דג וכן כל דבר ביוצא בדברים אילו שהם אסורים מן הטהרה והוא דבר שאין בו סימן ארז'ל שצריך להרום אותו בשני חותמות דחיישינן שמא יחליפנו הגוי בשלוי חותם אחד לא סגי דשרת הגוי ומוזייף וכיון שהם אסורים פדאורייתא חששו להם יותר וכתם יינם גם כן אף על נב שהוא פדרבנן חיישינן שמא משים חיבת הניסוך טרת הגוי וכזויף אבל יין מכושל שאין בו משום ניסך אלא משום השט עירוב יין נכף שיחליפנו הגוי ביון נסוך וכן יין שעירבו בו דברים אחרים כגון דבש ובן החומץ או שכר וכל דבר שאפילו אם הוחלפו אין איסור מן הטהרה אלא כדברי סופרים שהפקידו או שלחו ביד גוי מותר בהותם אחד ויש אומרים שאף בדברים שצריכים שני חותמות לא אמרו אלא כשולח על יד גוי למקום אחר שאין הוא עתיד לראות החותם דכיון שאינו עתיד לראות החותם לא מרתה הגוי וזייף אם אין בו שני חותמות שמכיר הגוי אין האחר שמשלה לו מכיר החותם אבל מפקיד שעתיד לראות חותמו כשיחזרונו די בהותם אחד כי יראה הגוי לזייפו ואף השולח לחבירו אם הודיעו לחבירו צורת החותם ונס אפי' לגוי שהודיעו לחבירו די בחותם אחד דמירתה הגוי שמא ידג'לו ולא זייף וי"א דלא בעינן ב' חותמות אלא בישראל השוד שהוא אינו טרת ספני שמחזיק עצמו ככשרות וסכרי שאינו חשוד בעיני הכריות ושרת ומוזייף אבל בגוי הכל מותר בחותם אחד דסדרת יותר ובריעבד יש לסמוך על זה :

ב וכיון שהחתימו כראוי שני חותמות בדברים שצריך שנים וא' בדברי דשרי בא' אין צריך לחזור אחריו לראותו דאוקטינן אהזקתי שלא זייף אבל אם חזר על חותמו ולא ה' הביירו אסור אפילו עשה שני חותמות כיון שאין מכיר החתמו מוכח מילתא וחיישינן שמא נפתח ונשתנה וכל שכן אם מצא החותם שבור דחיישינן ומהו דווקא אם הוא דבר שיש לחוש שהחליפו ונהנה בחליפין או הוא יין אפילו נהנה ומשו' חיבת ניסוך יש להוש שאסרו בנניע אבל אם רואה הרבר ששלח או הפקיד והוא שוב כמו ששלח ולא נהנה השליח אם החליפו לא חיישינן ואף שהחותם מקולקל ועל' סוף סימן קל' :

ג אות אתה על פי הכלי חטוב חותם אחד שתיים היו בטני חותמות ודפוסים אע"נ שיש בהם כמה אותיו לא השיבו אלא כחותם אחד כיון שנרפסין בבת אתה ויש אומר' במקום שיש מוסרין וגוים שיודעים לכתוב אין כתב סימן אלא למי שמכיר הכתב בטביעת עין :

ד מפתח והותם הו' כשהי חותמות במקום שצריך שני חותמות אבל בדברים שדי בחותם אחד אם לא היה בו אלא מפתח לא חשיב חותם שבקל יכול לפתחו ע' דבר אחר ושרת ומוזייף וכן אם שולח דבר בשק והתם השק לבדו אפילו בחותם אחד אינו נחשב שבקל יוכל לפותחו אלא אם כן הפך התפירות לפנים ואם חתם הדבר ששולח בעצמו ונס השק הו' כשני חותמות :

בסחור' ומכאן נלמד לאסור כל דבר המיוחד לאכילה שאסור בסחורה כגון נבילות ושרר דברים האסורים בלא לקנות אותם לתחלה לסחור בהם אבל צייד שנזדמנו לו היה ועוף ודגים שמימים בין שהשליך הרשת והעלה שמימים לבדם בין שהעלה שמימים וטהורים יחד מותר רבוכה ובלבד שלא יחכוין לכך דווקא צייד שאומנתו בכך אבל שאר כל אדם אף על פי שנזדמנו לו בצידה לא התירוהו לו וגם בצייד לא התירוהו לו אלא שימכרם מיד ולא ישהם אצלו עד שיהו שמינים בד' דווקא היה ועוף ודגים שמימים וכיוצא בהם שאר דברים מאכלי אסורי אבל מי שנזדמן לו נבלה ושריפה בתוך ביתו יכול למיכרה לגוי או ליתנה לו כשהנה שכן כתיב מקרא מלא לא תאכל כל נבילה לגר אשר בטעריך ההנהגה ואכילה או מכור לנכרי / ודווקא למוכרה לו בשהם שאינו מוכרה לו בחזקה כשרה אבל בחזקה כשרה אסורה ליתנה לו או למכרה לו משום נביבת הדעת ועל' בלבוש ע"ז סימן רכ"ח א"ג משום שמא יתנהג לו בפני ישראל בחזקת כשרה והישראל יקנה מן הגוי שימכרו שהיא כשרה ויאכלנה / ולא אסרו לעשות סחורה אלא בדברים שהם מיוחדים למאכל אבל בדברים שאין מיוחדים למאכל מותרים בסחורה דלמלאכתם הם עומדים וכן עופות שמימים שמגדלים אותם בבית משום נוי או שהוקו כגון אלו עופות המכרים מותר לגדלם ולמוכרם ויהשתכר בהם שגם אילו למלאכתן עומדי' מיקרי אבל לגדל חזירים ובהמות ועופות שדרך רוב בני אדם לגדלן כרי לאוכלם ואין רובן עשויין להשמישן אף על פי שהוא אין מחשבתו לגדלן לאכילה אלא למשיח עורות כשומכן או למוכרן לאחרים למשוח עורות כשימכן וכה"ג אסור לעשות בהן סחירה נזירה שמתא יבא לאכול מהם אבל ליקחם בחובו מן הגוי ולמכרן מותר מפני שהוא כמצול מידו - י"א שמתיר ליקח חזירי ולא אכילה לפועליו גוים ואם הותרו ובא לפכור הותר אינו מוכרו אלא בדמיו שקנאו בהם ולא יותר שלא ישתכר בהן / ויש אסורים כמו שכתבתי למעלה וכשם שאסור לקנות דברים הללו למכור אותם ולהשתכר בהם כן אסורים לקנות אותה ליתנם לגוי כשהנהגה דמתנה היא כמכר דאי לאו דקביל הנאה מן הגוי לא היה יחייב ליה מרי וחיינו מכרי'א ששאסור לסוך כשרו בחלב חזיר ונתנין טעם משום דסיכה בכלל שחיה היא כדאיתא בלבוש החזיר בתלכו' י"ה ע"ש ותמיהני ולפי זה גם בחלב בהמה טהורה היה לנו לאסור והרי כבר נהגנו להורה בסוכת חלב בהמה טהורה לכך נל' דטעם האסורים בסוכת חלב חזיר לא מטעמא דסיכה בכלל שחיה היא שהרי לא מצינו שחייבו סלקות על הסוכה / ועל השהיה מצינו שחייב שהרי אם המה חלב ושחאהו כרביעית אמרו שחייב סלקות אלא נל' טעם האסורים בחזיר משום שכיון שאמרה הורה בחלב בהמה טהורה יעשה לכל מלאכה וגו' לא רצו לאסור בו הסיכ' מפני שהיא בכלל מלאכה ולא יבאו לשעולבא לידי אכילה אבל בשאר איסורין שלא התירה התורה כפי' כל מלאכה אסור גם הסיכה שמים האכילה דלא ליתו לידי אכילה ואינו אלא מדרבנן מהו גם לפי זה לא נהגו איסור' אלא בחזיר ולא בשאר בזבות פפאוס ולא בשום איסורי מאכלות ואפשר לי לומר משום דהגוים רגילי בחזיר לאוכלו הרבה נהגנו מאד להרחיקו כדי דלא ליתו לידי אכילה מש"כ בשאר איסורין נל' ויש מי שמתיר לעשות סחורה בחלב חזיר ושעמא כיון שלא חולק דבתוב בין חלב טהורה למסאה ושעו' הו' כידם דהא קרא לא פיירי אלא בחלב נבילה ושריפה שכן כתיב כל חלב נבילה וחלב שריפה יעשה לכל מלאכה ואכיל לא תאכלוהו ולא שייך איסור נבלה ושריפה אלא בהמה טהורה ועוד דהא איסור ברת וחלב אינו אלא בחלב טהורה כדאיתא לעיל סי' ס"ד

לפנים ביוקר אם לא שיש לו כתב יהודי שמעיד עליהם ועל חשונם ואם אין ידוע חשונם אסורים שמה הוסיף עליהם בזוף וכדועבר במקום הפסד אין להחמיר :

קט דיני חשוד וכו' סעיפים

א אף על גב דקימא לן דמן התורה כל אדם נאמן על שלו לסמוך עליו כשיאמר על שלו דבר זה כשר הו' וילפינן לה מקרא רכתיב וספרה לה לעצמה נאצנת לומר שהיא מותרת לבעלה כדבעינן למימר לקמן בע"ה סימן קכ"ז סעיף א' ובהלכות נדה סימן קפ"ה מ"מ אטרו חז"ל ה"מ סתם בני אדם אבל החשוד לאכול דברים האסורי' בין אם הוא חשוד באיסור תורה בין אם הוא חשוד באיסור דרבנן אין לסמוך עליו בהן ואם נתארח אצלו לא יאכל משלו מדברי' שהוא חשוד עליהן אפילו יאמר לו כשר הוא אינו נאמן :

ב בד"א בחשוד אבל בסתם כל אדם הרי הוא בחזקת כשר ויכול לאכול עמו מדתיב וספרה לה לעצמה וכן אפילו אם הוא חשוד לסבור דברים האסורי' ואינו חשוד לאוכל מפני שהוא נזהר בלאו דלא תאכל ולא נזהר בלאו דלפני עיר לא הנין משול מתארח קמואוכל עמו דכיון שהוא אינו חשוד לאכול חזקה ממה שהוא אוכל הוא נותן לאורחים וכן אפילו אם שולח לו לביתו מותר דזוהק ממה שהוא אוכל הוא ששגור לו בד"א להתארח אצלו אכל לקנות ממנו לא יקנה יין או שאר דברים שיש לחוש בהן לאיסור כי אם ממי שמכירין אותו ומוחזק בכשרות :

ג אפי' החשוד לאכול דברים האסורי' אין האימו' אלא שלא לאכול משלו כדאמרן אבל יכול היה לו משלו שיתקנו או יבשלו לו ולא חיישינן שמה יגזול ויחליפנו בשלו דאע"ג דחשוד אמאכלים אסורות לא חשוד אגזל בד"א בסתם כל אדם אבל אם הונתן לבשל או לתקן למי שחושש בהקנהו או למי שמתבייש ממנו אסור שמה יתקלקל מה שהוא נותן לו והוא יחליף וימתקלקל בשלו מפני הכושה כיצד הרי שנתן לחמותו הצחשת אסור מפני שבושה מחתנה ורוצה בהקנת בתה ומחלפה אם נתקלקל וכן הנותן לפונדקית הנחשרה פעמים שהיא בושה מן האכסנאי אם הקלקלו המאכל ומחלפת לו טוב ברע וכן כל כיוצא בזה בד"א בנותן לתקן אבל להפקיד אצל הפונדקיות או חמותו להחזיר לו בעין אינו חושש אעפ"י שהוא דבר שדרכו להתקלקל כיון שאינו מתקלקל ע"י מעשה ידיו לא החליפנו ולא חמיר אותו שאינה בושה ממנו כיון שלא נתקלקל על ידה :

ד החשוד לדבר אחד אינו חשוד לדברים אחרים אבל כל מה שהוא צריך לאורו דבר חשוד גם עליו כגון החשוד למכור חלב במקום שומן והיה מרגיל הנערים שיבאו לקנות ממנו שנותן להם אנונים כשיבואו לקנות כרי שירגילים אצלו קונסין אותו שלא למכור אפילו אנונים אבל כל שאר דברים שאינם צריכים כלל לדבר שהוא חשוד עליו מותרים לקנות ממנו :

ה ומיהו החשוד לדבר חמור הוא חשוד גם לדבר הקל ממנו אעפ"י שאין החמור חמור ממנו בעונש אלא שחמור בעיני בני אדם שנוהדין בזה יותר פכזה כיון שהוא חשוד על דבר החמור בעיני בני אדם אעפ"י שאינו חמור בעונש קו' שחשוד בדבר שהוא קל בעיניהם אעפ"י שעונשו גדול כמו זה או יותר אבל החשוד על דבר אחד שהוא חמור בעיניו אינו חשוד בשביל זה בדבר אחר אפילו שהוא קל בעונשו כיון שבעיני הברווה שניהם שוים ונזהרו בשניהם שזה אינו חשוד אלא לדבר זה בלבד :

ו החשוד על שני דברים וחזר בו ויצא מדי' חשוד שניהם ואחר כך חזר ונחשוד על אחד מהם אינו חוששין שמה

ה אם שלח כיד גוי ירך בלא הותם אם היא חתוכה כדרך שישראל חתכה אחר חטושת הגיד כשר'וכן כל החיכה שניכר בה ניקור הישראל כגון כנסילת חוש' דידה וחוש שאצל החזה וכיוצא בו סומכין עליו ודבראי של ישראל הוא וכשר הוא שאם היה בה חשש איסור לא היו מנקרין אותה וישר החתיכות שעמהן אם יש לחוש שהחלפו אסורין ודווקא בבשר או שאר איסור דאורייתא אבל אם שלח איסור דרבנן כגון גבינות שיש לחוש שמה החלופים הנוי אם מכיר קצתם שלא החלפו כולם כותרת והו' שאותן שלא החלפו הם ה ותר שוכים ששלח דוראי אם החליף היה ליקח הטובים שבהם : ואם שלח ע"י גוי בהמה או עוף שחושש מלא הותם אחד אסורין שאין סימן שחושש סימן לסמוך עליו דשמה נתנבלה כידו :

ז אם שלח ע"י גוי בלא הותם דבר שהיה צריך הותם אם אותו המקום שהלך בו הוא מעבר לרכים מיהר שהוא ירא שמה יראני אחר מן העוברים ויחפס עליו כנגב ומיהו לכתחלה לא יטלח ע"י גוי בלא הותם אפי' במקו' מעבר לרכים ואפילו במקום שטכונת ישראל הוא בעיר מיוחדת ברחוב אחת בפני עצמה ואין דרך הרבים מפסיקה אפ"ה אין משלחין לכתחלה בלא סימן ע"י גוי :

ח מותר לשלוח בשר ביד אחד מעמי הארצות אף על פי שאינו מוחזק בהטרה כ'כואין חוששין שמה יחליפנו ואפילו עברי ישראל ואמהותיהם נאמנים בדבר זה דמרתהח וי"א שאם הוא חשוד לאכול דברים שאין דרך הרבים להקל בהם חשוד הוא אף להחליף :

ט בשר הנמצא ביד גוי וכתוב עליו הותם או בשר אעפ"י שאינו ידוע מי כתבו בשר דמידע ידוע שהוא של ישראל והוא שלא יהיו מצויין שם גוים או משומדי' שיכולין לכתוב : המניה נכרי בכיתו וכו' דברים שאם החלפו יש בהם איסור של תורה אם הוא יוצא ונכנס או אפילו שהה זמנ'רב ולא הודיע שדעתו לשהות ביתר ולא חיישינן שמה החליף אפי' אם היה הגוי מרויח בחליפין לא חיישינן שבוין שאינו ידוע מתיובצ הישראל מיתה ולא מהליף שחושש שמה עכשיו יבא ישראל פתאום ויראה מיד והוא שלא פנה הבית עליו אבל אם סגר הבית עליו או אפילו לא סגרו והודיעו שדעתו לשהות אסור שיש לו פנאי להחליף ואינו מתיירא מביאתו פתאום ויחליף :

יא ואם אין הגוי נהנה בחליפין מותר בכל ענין דלא חיישינן שמה החליף להכשילו כיון שאין לו הנאה בדבר לפיכך ישראל תוי' ששפתו ב' קררות זו אצל זו זה כשר שחוששה וזה בשר נכילה מותר ואין להוש' שמה כשהחזיר הישראל פניו החליף הגוי שחומה בנכילה אפילו אם של ישראל משובח ואפילו פיהו מנולה מותר דמרתת ולא מחלפה וגם אין לחוש שמה נתחו ניצוצים מזו לזו שאינו מצוי כן וה"ה בכל דברים צלויים זה אצל זה דמותר מה"ט :

יב ועל זה סימכין להניח הקדירות אצל השפחות גוים כשהולכין לבית הכנסת מיהו ירא שמי'ש להחמיר שלא להניח לבדן בבית אם לא ביוצא ונכנסין ואם אירע קילקול שנתנה דבר אסור בקדירה לא יאכול אותה לאותה שפחה כדי שלא ירגלח בכך :

יג ישראל שעשה גבינות כביה גוי וחמם בחותם דפוס של עץ ושכת הדפוס בכית הגוי אין חוששין שמה זיוף הגוי וחמם אחרים כמותו דפוס שירא הגר לזיוף שירא שמה דהודי'רגיל לעשות חותמו במקום מיוחד ויכירנו וכן אין לחוש שמה החליף הגוי פני הנכונות בשומן של חזיר שאין לו הנאה בדבר ולהכשיל לא חיישינן אבל מכל מקום נכונות הנמצאות ביד גוי אף על פי שהם חתומות בחותמות יהודים אסור ליקח ממנו שמה נגב דפוס של ישראל ושרח וזיוף כרי

היו הפירות קיימין מהזיר הפירות ונוטל דמיו ואם אכלין אכל ואין המוכר מהזיר לו כלום אבל כל דבר שהוא אסורי הנאת אפילו מדברי סופרים מחזיר הדמים שאין בו דין מכירה כלל טהרי אינו צוה כלום שאסור בהנאה :

יד המוכר בשר ואח"כ נודע שהבהמה לא נבדקה כהוגן דינו כמוכר דברים שאסורים מדברי סופרים שהרי אינה טריפה בודאי דמן התורה כל הבהמות שנשחטו בחזקת כשרות הן עומדות דאוליגן בהר רובא ורובן בשורות גינהו אלא שהכמים הצריכה לבדוק משום דטריפות הריצה טריפה דשכיח הוא ולמיעוט' דשכיח חשולו להו רבנן והצריכו לבדוק מספק וכ"כ א"כ אפילו אם הבשר קיים למה מחזיר הדמים ונוטל הבשר הא הוי ליה המוכר פוהוק והלוקח המוציא ועליו הראייה דכיון דסכל מקום פרישי אינשי סינה אין לך קום גדול מזה והוי ספק טעוה בדא' טנווע שהבהמה לא נבדקה כהוגן במריפות הריצה שהוא דבר שרגילין לבדוק אחריו אבל אם נולד אחר כך ספק טריפה אחר שאין הדרך לבדוק אחריו כגון שנמצאה מחט כריאה והריצה כבר החזקה ואין יודע אם נקבה הריצה אם לאו ועכשיו אי אפשר לבדקה בגפיה' ואסרינן ייה מספק כל כיהא גיונא אפי' הבשר קיים אין צריך המוכ' להחזיר הדמים שהוא טיהוק בהם שהלוקח' רוצים להוציא ממנו ועליהם להביע ראייה' וגם בזה אם סברה אחר שגולד הספק מחזיר הדמים אף ע"פ שאינה וודאי טריפה מ"מ לא היה לו למכרו לו :

טז המוכר דברים האסורים מעבירות אורו ומשבתין אורו ואין לו חקנה ליקח ממנו עד שילך למקו' שאין מכירין אותו ויחזיר אבדיה בדבר חשוב או ישתחו' לעצמו ויסעף טריפה לעצמו בדבר חשוב שוואי עשה חסונה בלא הערמ' כיון שאינו חש על ממנו :

יז מבח שפעשו מוכיחים שהיה רוצה להכשיל הציבות להאכיל טריפה כגון שעקר הקורבא שלא יכירו שהיה עם סירכא ונאחר כך נודע שהיה עם סירכא וכחאי גוונא מסלקין אותו מיד ואף על פי שמשיריפין בהבטה מספק מ"מ פטור המבח מלשלם הבהמה לבעלים שהרי אינה אלא ספק טריפה והמעה :

יח מבח שיצאה טריפה מתחת ידו אין לו רתגצלות לומר שזוג הייתי שא"כ אין לך מבח שיכלים לסלקו ויאכיל טריפות לישראל וכשנודע הדבר יאם' שזוג הייתי אלא לעולם מיד שהצא טריפה כרתת ידו מעבירין אותו מיד דבשוע מחשבינן ליה שאין יראת אלקים לגנר עיניו ואינו מדקדק במריפות מכל מקום בעונש אחר אין מענשין אותו עד שיתקדו היטב במעשיו ובעניניו אם פושע מפש הוא אם לאו הכל לפי מה שהוא אדם ויבא מאד צריכים לדקדק עליו אם ראוי למכור עליו אם לאו :

יט מבח שיצא טריפה מתחת ידו מחמת שלא היה בקי לא מחשבינן ליה כל כך ברשע שמה שעשה לא עשה פתמת רשעו ופשעו להאכיל טריפות לישראל אלא מחמת חסרון ידיעה לפיכך יש לו חקנה שילמוד ויהתכב עד שהיה בקי ומחזירין אותו מיד והוא דאמרינן שצריך לילך למקום שאין מכירין אותו לעשות חסונה היינו בשעשה כמודאן מוחק לכך אבל אם נוכל להלות כמעורו מני ליה נקבלות חברות ויעש' השוג' לפי ראות עיני הדיין ועל סמ"ד מי שהוא חסוד בדבר דלא קצמע לאינשי שהוא עבירה לא מיקרי חסוד שגם הוא היה נזהר אם היה יודע שדבר זה הוא אסור מיהו לאיתו דבר אינו נאמן מי שנונה איסור בדבר א' מחמת שסוכף טדי' הכי הוא או מחמת חוכמא שהחמיר על עצמו ואחרים נוהגים בו היתר מותר לו לאכול עם אותן אחרים שנהגין בו היתר וודאי לא יאכילוהו דבר שהוא נזהר בו איסור דלא יעברו על לאו דלפני עור ויכשילוהו וגו' :

חזר לסורו בשניהם וחזרין ליה על שניהם אפילו לא נחשר באחרונה אלא על הקל שבשניהם :

י אפילו מי שהוא ספורסם באחד מן העבירות שבתורה נאמן כשאר איסורין דמטופד לרכב אחד לא הוי מטופד לכל התורה כולה ולא עוד אלא אפילו על אוקו דבר עצמו הוא נאמן לומר שמתיר הוא אם הוא של אחרים חזקה אין אדם חומא ולא לו וכ"ש אם אינו עושה אותה עבירה אלא להיאבון טנאמן דאפילו הוא לעצמו לא שכיח התייר ואכיל איסורא חזק מן החסוד לע"ז או להלל שבתו כפרהסיא או שאינו מאמין בדבריו רז"ל הוא חסוד לכל התורה כולה ואינו נאמן על שום דבר :

יא החסוד על דבר איסור אינו נאמן עליו אפילו בשבוע שכיון שהוא חסוד על איסורו חסוד נ"כ שישבע לסקר על אורו דבר שהרי הוא כושבע ועמד על דבר זה מהר סיני ואינו חושש לשבועתו ולא דמי לנטען על ממון שמשביעין אותו ולא אמרינן מתוך דחשוד אפסונ' חסוד אשבעה אף על דגם על הממון מושבע ועומד הוא מדר סיני והזרין ליה טעובר עליה דשאני רח' דנבל לומ' שמא לאשהמטוי קמכיון ודעתו להשיב הגולה אה' כזמרה לו איזה הית' על זה באיסור הממון ועל השבועה שוא למוציאה מפיו כפנינו אמרינן אי אפשר לו להרות כן לפיכך משביעין אותו אבל כאן אין חילוק בין שבועה זו לשבועה זו ואם זו היא קיה בעיניו גם על זו ישבע לסקר כ"ל :

יב גר שחזר לסורו מחמת יראה וכן ישראל שחטא מחמת יראה שלא יהרגוהו ישראל גמול הוא ונאמן על האיסור' ושחיטתו מותרת וצני אופר ייה כסנעו :

יג וכן מסור אע"פ שהוא נרוע ופטול לכתוב הפילין ומחזות נאמן הוא על דאיסורים ואינו אופר שחיטתו ופגעתו יין ועיין לעיל סימן כ' שיש אסורין שחיטת מסור פפני שמשבטותיו רעות :

יד משאם ההולך מעיר לעיר ובעיר אחת הוא מאמין באילולים מפני הגוים ובעיר אחרת נכנס לבי' ישראל ואומר שהוא יהודי אינו עושה יין נסך דאמרינן מה שעשה עם בעיר האחת עשה מפני הדראה וכיון שבעיר הזאת הוא מדעתו נכנס לבית יהודי וודאי חזר בלב שלם דחזקה הוא בזמן הזה שכבר נתפרסם אפונת ישראל אפילו בפי הגוים לאמונה אמיתית וישנה וודאי כל הכימר אינו עושה אלא למאורו והגבורת יצרו וכל עת שאגורושים שהוא חזיר לית יהודי' וודאי עושה בלב שלם ואין דעתו לע"ז ולכך אינו עושה יין נסך ומה שעשה כבר בעיר האחרת מתוך יראה עשהו :

יז האנוסים שנאנסו בשעה השמד ואחר כך רבים מהם יצאו לבשריהם וקצתם נשארו בארצותם אם הם פתנהגים בכשרות בינם לבין עצמם ואין בידם להמלט למקום שיוכלו לעבוד את הטי' סופכין על שחימתן ואין אומרינן יין כסנעו ד' חזקין' להו עדיין לאנוסין כיון שלא יוכלו להמלט על נפשם והרי הם מהנהגין בכשרות בינם לבין עצמם ואין דעתם לע"ז :

יח המוכר לחבירו דבר שהוא אסור באכילה אם ער שלא אכלו הלוקח נודע לו דרי זה פקח טענת וחזיר לו מה שקנה ממנו והוא יחזיר לו הדמים ואם קשאכלו נודע קונסין למכור שצריך להחזיר ללוקח כל דמיו ומה שאכל אכל ואם מכרו הלוקח לגוי או שהסליכו לכלבים הואיל ולא נרם לו אפיכר איסור אין קונסין' אותו כל כך אלא הלוקח ישלם לו לשכר דמי טריפה כזול והמוכר יחזיר לו ללוקח המותר אף על פי שמכרו גם הוא לגוי בדמיו כיון שלא הודיעו המוכ' שהו' טריפה כשמכרו לו קונסין אותו שחזיר לו המתיר מה שהוא יתר על דמי טריפה כזול ואם לא היה האיסור שמכר אסור מן התורה אלא מדברי סופרים לא קנסוהו כל כך אלא אם

להטביל אלא כלי מחכות דווקא וכן לא הקפידה התורה אלא דווקא אכלים שהם צרכי פעודה שכן כתיב בפירשה כל דבר אשר יבא כאש העבירו באיש ואין דרך בכלים להשתמש באש אלא בכלים שהם של צרכי סעודה ושמ' שאין צריכין לשבול אלא כלים של צרכי סעודה כגון כוסות וצלוחיות יורות וקומקומין וכיוצא בהן שהן מצרכי סעודה וגם דווקא של מתכות אבל שאר כלים כגון מספרי' וכיוצא בהם או כלי צרכי סעודה ואינה של מהכות לא :

ד טרי' פוש ששופהין עליהם הקדירה וכן כלי ברזל שכופין על הלחם לאפותו אינן צריכין טבילה כיון שאין נותנין עליהם המאכל עצמו אבל השפודין וכיוצא בהן כגון כיסוי של ברזל וכלים שצולים עליהם המאכל עצמו כגון פדי' ולות צריך טבילה :

ה סכין של שחיטה וכן סכין שמפשיטין בו אע"פ שמהקן הברהמה לאבילה אין זה נקרא תיקון סאכל נמיר ואינו צריך טבילה ויש חולקין וטוב לשוכלו בלא ברכה :

ו כלי זכוכית כיון שראויים לחתיכה ולעשות כמנו כלי אחר הריהן ככלי מתכות דמי וצריכים טבילה וכן כלי חרס המצופין באבר והני מילי במצופין בפנים והשתא דמי לכלי סעודה שהצופי הוא בפנים במקום תשמישו אבל אם אין מצופין אלא בחוץ אין צריך טבילה ויש מטבילין אותו בלא ברכה אפילו כלי חרס המצופין בפנים כיון שאין כולץ של מתכות מסתפקין בו ואין מברכין עליהם דלא תהוי ברכה לבטלה אלא אם כן הוא מצופה בפנים ומכחין או מברכין עליהם דחשיב כלי מהכות נמיר :

ז וכן כוס של כסף שהוא מחובר בעץ כגון שעשאו עץ סביבו מכחין כדי להתחזקו והעמידו אף על גב שהעץ הוא המעמיד כיון שהמשקה נוגע בכסף צריך טבילה וכל שכן אם הוא קבועה כרגל של עץ שצריך טבילה אבל כלי של עץ המסיבב בחוץ בחשוך כסף או חשוך ברזל אע"פ שמעמידן את הכלי ומחזקין אותו כיון שאין המשקה או המאכל נוגע במהכות אלא בעץ אין צריך טבילה גם בכלים אילו יש מטבילין אותן בלא ברכה משום דמספקין אי אזלינן בהר המעמיד ולא בהר עיקר הכלי ואם כן הוי הרין איפכא על כן מטבילין שניהם בלא ברכה רחיים של פלפלין שיש בהן העץ כרזל קבוע שמטחנין בו הפלפלין צריך טבילה וכן המשפכות של ברזל או הברזות של ברזל ושאר כלי מתכות כולם צריכין טבילה ודווקא שעיקר הכלי הוא של מתכות אבל אם עיקר הכלי הוא של עץ רק שמעט ברזל קבוע בו הואיל ואיפשר להשתמש בו בלא הברזל אין צריך טבילה אבל כלי המתקן ביהדות של ברזל וכלא היהדות לא היה איפשר להשתמש בו והם מכפנים שהמטקין נוגעין בו צריך טבילה :

ח וכיון דלא ילפינן טבילת כלים אלא סבלי מדין אין חייבין להטביל אלא דומיא לכלי מדין דהיינו בכלים שהם נופן קנויין לו שהרי גם במדין קנו גם הם כל הכלים ככזית המלחמה שהיו של עצמם הני נמי אין חייבין להטביל אלא הלוקח כלים מן הגוי שקנאן לגופו אבל שואל או שוכר ממנו אין צריך להטביל אבל ישראל שלקח כלי מן הגוי והטאילו לחבריו גם השואל אסור להשתמש בו בלא טבילה כיון שכבר נתחייב ביד הראשון י' ברא' כשלקחו חכירו המטאיל מן הגוי נ"כ לצורך סעודה אבל אם לא לקחו חבריו לצורך סעודה אלא להתוך בו קלפים וכה"ג דברים שאינן צורך סעודה גם השואל ממנו אין צריך להטבילו אפי' אם הוא משתמש בו לצורך סעודה שהרי גוף הכלי אינו שלו ונס הכלי לא נתחייב ביד הראשון אבל הראשון אסור להשתמש בו צרכי סעודה בלא טבילה אפי' דרך ארעיא אף על פי שלקחו לצורך קלפים וכן אם קנאו ישראל השני מן הראשון לצורך סעודה צריך טבילה

ט האומר למי שחטור לאכול נבינה של גוים קנה לי נבינה כשרה מן המוסחה והלך והביא לו ואמר מן הכשרה קניתי ומן המוסחה אינו נאמץ שמא משל הגוי הביא לו כיון שהוא עצמו אוכל משל גוי קל וחומר שחשוד על לפני עור לא התן מכשול אבל אם אפר מאיש פלוני מוסחה קניתי נאמץ וסומך עליו חזק' דלא כחשלו שירא שמא ילך וישאלנו וימצא בראי וכן אם הביא לו מנחה בשם אחד מן המוסחין נאמץ דעביד לגלוייה הוא שהרי זה ישאל המשלח או ידבר עמו ממנה ואין חוששין שמא משלו נתן לו שאין אדם עשוי ליתן מנחה משלו בשם אחר ולא הייטינן שמא כיון להכשיל דלהכשיל אפי' בנוי לא הייטינן וגם אין חוששין שמא החליף שאינו חשוד אלא לאכול נבינה של גוים ואינו חשוד להחליף ברא' שאינו חשוד לגזול אבל אם הוא חשוד על הגזול כל שכן שהוא חשוד על החליפין ברא' כאיסור דרבנן כגון נבינה וכיוצא בו אבל החשוד על איסור דאורייתא אסור לשולחו לקנו' לו אותו הדבר ואפי' שלחו וכו' ואמ' מאיש פלוני ומוקחא קניתי אין סומכין עליו :

ך וא' שמי שהוא חשוד לאכול דברים שאין הרבים רגילין להקל בהם חשוד אף להחליף ואין סומכין עליו אפילו כשיאמר מאיש פלוני מוסחה קניתי שלא אמרו אין חושדין להחליף אלא כמי שחשוד לאכול אחד מן הדברים האסורים שריכים רגילין להקל בהם כדמאי לע"ה וכנבינה של גוים שכיון שהוא רואה שריכים מקילין באיסור' זה אינו כוש לעשות נס הוא כמותם אבל להחליף אינו חשוד כיון שהוא כמגזל ואין הרבים מקילין בו אבל אם הוא חשוד לאיסורין שאין הרבים מקילין בהן הרי הוא רשע נמיר וכגוי מחשבין ליה וחוששין אף להחליף ואין מפקדין אצלו דבר איסור של תורה אלא בשני היתמות :

קד דיני טבילת הכלים ובו מ"ז סעיפים :

א הלוקח כלים מן הגוי בין ישנים בין חדשים אסור להשתמש בהן עד שיטבילם טבילה הוגנת בלא חציצה במקוה של ארבעים סאה שכן נאמר בכלי מדין אך במי נדה ותחטא ודרשו רז"ל מים הראויים לנדה שחטבול בהם דהיינו ארבעים סאה כמו שיתבאר בהלכות נדה בעזרת השם וטבילה זו לא משום כליעת איסור שבהן נאמרה שהרי אינה מפלגת כלום אלא משום פליטת שומאה היא שיצא הכלי משומאיתו של גוי לקרושתו של ישראל הילכך אפילו הם חדשים שלקחם מן האומן צריך להטבילם יש אומרי' דטבילה זו צריכה דווקא להיות בארבעים סאה אפי' כשישכול כמעין ואפי' אם הכלי קטן שכולו עולה במים כל שהוא אפ"ה צריך להיות כמ' סאה אע"ג דמעין משהר בכל שהוא גם גוף הכלי עולה בו הני מילי לשאר שומאה אבל בכלים הלוקוח' מן הגוים צריך דווקא מ' סאה דמעט בהן רחמנא ואמרה וטהר אך במי נדה והוא וטהר מיותר הוא וכו' אלמר ממנו דלמעט אהא לומר וטהר דווקא במי נדה שהם ארבעים סאה ולא פחות אפי' טובל כמעין ויש חולקין ויש להחמיר :

ב וצריך שיהא הכלי רפוי בידו בשעת טבילה שאם היה מהדקו בידו בשעת טבילה הוי חציצה ומיהו אם לחלח ידו במים תחלה אין לחוש שכיון שלחלח ידו במים המים נכנסים ביניהם אע"פ שמהדק' ודווקא שלחלח ידו במי מקוה הכשרים לטבילה ולא הוציא ידו מן המקוה עד ששכל אבל לא במים הלויטין :

ג ויברך בא"י אמ"ה אקבו' על טבילת כלי ואם הם יותר סאחד יאמר על טבילה כלים . ולא הקפידה התורה בטבילה זו אלא על כלי מתכות שכן כתיב בתחלת הפר' אך את הזהב ואת הכסף ואת הנתחשת ונמיר הילכך אין צריכים

לבוש עטרת זהב לבוש עטרת זהב סדר הבשר פלים

ראוהו שטבלם אבל אינו נאמן על הטבילה !
י' מי ששכח ולא הטביל כלי מערב שבת או מע"ש יתן הכלי לגוי במתנה ויחזור וישאילני כמנו והוה ליה כשאלו מן הגוי ואין צריך טבילה ואפילו בחול במקום שאין מקוה מצויה להטבילו יכול לעשות כן / כבר אמרנו שהטבילה הזאת אינה אלא משום קדושה ולא משום איסור לפיכך אם נשתמש בכלי קודם שהטבילו לא נאסר מה שנתמש בו ויטבלנו עוד :

קבא דין הבשר הכלים הנקנין מן הגוים וכו' ז' סעיפים :

א' כלים הבלועים מאיסור וכן הלוקח כלים ישנים מן הגוי כדרך שנשרמט בהן האיסור כך הוא הכשרן שכן כתב' בפרשת מדין כל דבר אשר יבא באש העבירו באש לפיכך הלוקח מן הגוי כלי השמישי ישנים שמשמשין בהם בצונן כגון כוסות וצלוחיות וכיוצא בהן משפטן כדי להסיר ולמרק האיסור שעל נביהן ואחר כך שוטפן במים ומטבילין והן מותרין שכיון שנשתמש בהן בצונן לא בלעו טומאת איסור אלא מה שעליהם מבחין :

ב' לקח מהן כלים שנשתמש בהן בחמין כגון קדריות ויורות של מתכות שמשמשין בהן בחמין ממרקן מן האיסור שבחמין ומגעילן מפני הבלועה שכתובין ומטבילין והן מותרין ואין חילוק אם הם של מתכות או של עץ או של אבן כולן אם נשתמש בהן בחמין דינם טוה לענין הגעלה י"ש מקומות שנהנו היתר לשום יין בכלים שנשריהם מדובקים בחלב מש' ששכע היין לברוח מן החלב והחלב נקשר ועומד במקומו ואינו נוגע כלל ביין וכלי מתכות צריך להגעילן קודם שיטבילין שאם יטבילן קודם שיגעילן הוה כטובל ושרץ בידו שהרי עדיין האיסור יש בהן מיהו בדיעבד אם הטבילן קודם שהגעילן נגעילן ומותרין דהא כבר אמרנו שהטבילה לאו משום איסור היא רק משום טומאה והרי הטומאה הלכה לה ויגעילנו אחר כך משום האיסור שבו ויש מצריכין לחזור ולהטבילן שנית / ואם לא ירצה להשתמש בו אלא צונן יכול להטביל ולהשתמש בו בצונן וקשרצה אחר כך להשתמש בו בחמין יגעילנו ויטפיק לו טבילה שהטבילו כבר אפילו למאן דמצריך לעיל טבילה שנית שאני הבא שמתחלה לא היה דעתו להקטמ' בו אלא צונן ולצונן פני ליה בטבילה וכיון שכתבתי שכלו שוב אין צריך טבילה שנייה :

ג' כיצד היא הגעלה ישפץ הכלי היטב כדי להעביר כל חלודה שבו מפני שבמקום החלודה והטינופות אינו יכול לפלוש ולמרוח מקרא דכתוב אך את הזהב וגומר אך משמע שיעוטא בלומר הזהב לבדו שלא יהא עליו טומאת חלודה ואח"כ מנעילי שכן כתיב בתריה דבר אשר יבא באש העבירו באש אם הוא כלי ראשון כגון יורות וקדרות מגעילן בכלי הראשון ונקרא כלי ראשון כל זמן שהוא רותח אף ע"פ שהעבירו מן האש ואינו על גבינו ויש אומרים אם הוא כלי שדרכו להשתמש בו בעודו על גבי האש צריך שתהיה גם כן הגעלה שלו בכלי בעוד שהאש מהלך תחתיו קודם שיגעילנו מפני דכבולעו כך פולטו ואם הכלי גדול שאינו יכול להכניס כולי כאחד יכניס חציו ואחר כך יכניס חציו השני ודיו אם הוא ארוך שגם זה אינו מספיק לו מלבנו באמצע . ויורה גדולה שאינו יכול להכניס' באחת יעשה לה שפה סמיט או בצק כדי שיוכל למלאוהו היטב כדי שיכאו המים על כל שפתם או יכניס בה אוד בוער ומתוך כך ירתוהו המים ויעלו על כל שפתה . כלי שיש בו מלאי אינו ניהר בהגעלה לפי שמה שכלוע תחת השלאי אינו נפלוש בהגעלה וצריך להסיר השלואה קודם שיגעילנו / אם בא לערות על כלי איסור מכלי ראשון להכשיר

טבילה גם השני וכן אם הראשון לא לקחו לצרכו אלא לקח מן הגוי לעשו' בו סחורה ולחזור לטוברו אם השאילו לישראל חבירו אין צריך להטבילו שרדי לא נתייב ביד הראשון אבל אם קנאו ישראל השני משמו חייב להטבילו כמו קונה מן הגוי שרדי עכשיו היא בא לידי חיוב טבילה ויוציא מידי טומאה לקדושה :

ט' גוי שמשכנן כלי אצל ישראל ורוצה הישראל להשתמש בו אם נראה בדעת הגוי שרוצה לסקעו בידו צריך להטבילו ולברך עליו ואם אינו יודע דעת הגוי אם בדעתו לסקעו אם לא הרי הוא ספק קנוי לו ויטבילנו בלא ברכה או יקנה כלי אחר ויטבלנו עמו ויברך ברכה אחת על שניהם ויש אומרים אם אחר כך נשתקע שקיעה ודאית ביד ישראל צריך לחזור ולהטבילו בלא ברכה דבטבילה ראשונה עדיין לא שלו היה ולא כרי לו אם מהני ליה אותה טבילה :

י' ישראל שנתן כסף שלו לאומן גוי לעשות לו ממנו כלי אפילו חדש אין צריך טבילה אפילו למאן דאמר אומן קונה בשכח כלי כיון שלא נקרא שם הגוי עליו לא הו' דומיא דכלי מדין שהיו מתחלה שלהם ממש ואחר כך קנאו ישראל על ידי מלחמה ויש מצריכין טבילה בלא ברכה אבל אם היה הכסף של גוי אפילו נתן לו כלי שבידו להקנו והקנו הגוי בחתיכת כסף שלו צריך להטבילו בשביל תוספות חתיכת הכסף שהוכיף הגוי משלו :

יא' ישראל שמכר כלי לגוי וחזר ולקחו ממנו צריך להטבילו שרדי היה נקרא שם הגוי עליו אבל אם משכנו בידו וחזר ופדאו ממנו אין צריך להטבילו ; נפתח ישראל שעשה כלי מחדש אף ע"פ שקנה המתכות מן הגוי אין צריך להטבילו שרדי בשקנה המתכות מן הגוי לא היה צריך טבילה ולא היה שם גוי נקרא על זה הכלי מעולם / אומן ישראל שעשה כלי לגוי וקנאו ממנו ויטבילנו בלא ברכה אם היה כל המתכות של גוי שהרי כשנמר הכלי עדיין היה של גוי וזה קנאו ממנו / גוי ישראל וגוי שקנאו כלי בשותפות אין צריך טבילה שכיון שעדיין שם הגוי עליו אינו יוצא מטומאתו בטבילה / ישראל שנבנו או נגזלו ממנו כליו והחזירו לו אין צריך לטובלם אבל שר או מושל שאנסו ישראל ולקחו כליו והחזירם לו צריכין טבילה שכבר ראי' נתייאש מהם והם להו נשתקעו ביד גוי אלא שהחזירם לו במתנה :

יב' ידי הכלים צריכים טבילה כמו הכלי עצמו דהא לאו בפלישת איסור הליא מילתא אלא בקדושת הכלי מה לי הכלי מה לי ידויותו ;

יג' וצריך להעביר כל החלודה קודם שיטבילנו משום חציצה לפיכך אם לא העבירו וטבלו אם הוא במקום שמקפידין עליו הו' חציצה וצריך להעבירו ולהטבילו שנית ואם שפשו ונתנו בנחלים ונשאף עדיין מעט חלודה שלא יכול להעבירו על ידי כך הו' מיעוט שאינו מקפד עליו ואינו חוצץ ועיין לקמן ס' ר"ב דיני חציצה בטבילה :

יד' וטבילה זו כיון שהיא דאורייתא אין מאמינים קסן עליה אם יאמרו הטבילנוהו אבל אם גדול עומד על גביו כניחין לו להטבילו אע"פ שאין בוונתם בוונה ואנן ק"ל דמצות צריכו' בוונה כראיתא כלבוש התכלת סימן ס' סעיף ד' וסימן תקפ"ח בזה ק"ל מצות אינן צריכו' בוונה ומעמא משו דכפרשה גיעולי גוים משמע דטבילה זו לא בעי שליחות בעלים ואיפשר אם הטבילו ישראל שלא מדעת הבעלים עלתה לו טבילה דלא גרע מאשה שירדה להקר שכתבנו לקמן ס' קצ"ח סעיף ס' ח דלא בעי בוונה בו א"כ ממילא שמעינן הכא דאין צריכה בוונה יאע"ג דלעיל נבי אשה מסקינן דיש להחמיר לכתחילה היינו משום דכתב ורחק כו' כמו שכתבתי שם אבל הכא ליתא שום משמעות מן הפרשה דצריכה בוונה :

טז' וכן אם הטביל כלים על ידי גוי עלתה להם טבילה אם

לבוש עטרת זהב הלכות הכשר בלים של גוים

מ"ט

לא מהני אף על גב דקיימא לן דעירו בכלי ראשון היינו לענין זה שאם נשפך איסור רוחה על דבר היתר מכליעו בתיבו ואסורו מיהו אין הברייעה הולכה בכל החרוכה מעבר לעבר אלא נבלע האיסור בכדי קליפה הכי נמי בהני העירו על כלי האסור לענין זה שמפריש ממנו מעט בכדי קליפה אכל אין כת בעירו להפריש ממנו כל האיסור הבלוע בו מזכר אל עבר לפיכך לא מהני העירו לכלי שנשחמש בו האיסור אצל האש שנבלע בהיכו מעבר לעבר ומהאי טעמא גם כן לא מהני קליפה בכלי אומנות לכלי שצריך הנעלה ועיין לעיל סימן ק"ח גבי מרדה אבל כלי שלא נשחמש בו אלא על ידי עירו דילו גם כן בהכשירו על ידי עירו דככולעו כך פולטו והוא הדין דמהני ליה קליפה מיהו לכתחילה יש להמיר להגעילו וכלי שלא נשחמש בו אלא בכלי שני מנעילו בכלי שני ודיוכלי שמשחמשין בו דברים הריפס כמו מדוך שדכין בו שומן ופילפין עם דבר איסור אפילו לא נשחמשו בו כראי נזנא אלא בצונן צריכין הנעלה דאנב הויפיהו מכליעין אפילו בצונן ומיהו על ידי הנעלה שרי שאין מכליעין על ידי חורפיהו יותר בצונן משאר איסור על ידי האש ומן הדין היה לנו להשהות הכלי במים הוהחין כשמגעילו עד שיפלוש כל האיסור שבה וכיותר משיעור פרישה כל האיסור שבתוכו אסור להשהותו שיחזיר הכלי ויבלע מן המים שנאסרו מפלישת איסור אלא שאין אנו יודעין לשער פלישת כל כלי וכלי ויש לחוש שמא ושהנו בתוכו יותר מדאי עד שיחזיר ויבלע לכן כלי ירא שנים הרוצה להגעיל כלים ושהם תחלה מעת לעת להשימשם ויהיה הטע' הבלוע בהובם טעם פגום שאינו אסור ואחר כך יגעלם שאם אז ושהם יותר מדאי אינם נאסרים אף אם יחזרו ויבלעו שאין הטעם שבמים אלא טעם פגום ואינו אסור מיהו נהנו להבנים ולהוציאם מיד מפני שדרכן דהפלישת מיד ואם באולי נשאר בהם בלוע טעם איסור מעט אינו אסור מה שמשחמשים בו אחר כך שהרי הוא פגום והוא ל'ספיקא דרבנן ולקולא ומטע' זה גם כן אין דגילים ליותר מלהגעיל יחד כלים שנשחמש בהם בכלי ראשון עם כלים שנשחמש בהן בכלי שני שאע"פ שהכלים שנשחמש בהן בכלי שני הן פולטין מהו ויש לחוש סמא יחזרו ויבלעו מן המים הנאסרים מפלישת כלי ראשון מ"מ כיון שגם הכלי ראשון אינו בן יומן כשמגעילו והטעם הוציא ממנו הוא פגום ואינו אסור וניהיגן לשטוף הכל במים קרים מיד אחר הנעלה אפילו כשמגעילין כלי שאינו בן יומן כדי שלא יחזור הכלי ויבלע מן המים האסורים שנאסרו עליו כשהוציא מן היורה והם חמין ואסמכוה אקרא דכתוב ומורק ושופף במים מרוק ואחר כך שטיפה מיהו בדיעבד אם לא שטיפה מיד לא נאסר אפילו אם הגעיל כלי בן יומן אינו חוזר ונבלע במים מעטים כל כך שאם אהה בא לחוש לזה לא היה הקנה לכלי בהנעלה כי אי אפשר לצמצם למהר לשפוך עליו מים קרים מיד ונחוש שמא מיד כשהוציא מן המים הרוחחין עם עליותו בלוע אלא ודאי לא חטטה התורה לזה ואם רוצה להגעיל כלי שהוא בן יומן צריך שיהיה במים שבגעילין בו ששים כנגדו כדי שיחבטל הטעם שיפלוט ממנו כששים ואם הוא חוזר אחר כך ונבלע בכלי הרי נחבטל כבר כששים ואם אין במים ששים לא עלתה לו הנעלה שהרי חזר ובלע מן המים האסורים ולא עוד אלא אפילו הכלי שהגעילו אחר כך בתיבו נאסר אם היה של היתר אבל אם אין הכלי הננעל בן יומן אפילו אם אין במים ששים כנגדו אינם נאסרים מיהו צריך שיהיו במים כדי להחכמות בהן כל הכלי שהוא מנעיל ואם הגעיל שני כלים בני יומן או יותר במים שלא היו בהן ששים כנגד שניהם אבל היה בהן ששים כנגד אחד מהן אם הגעילה בכת אחת ודאי לא עלתה להם הנעלה שהרי לא היה ששים כנגד שניהם ואם הגעילם בזה אחר זה יש

אמרים שעלתה להם ההנעלה שכבר נחבטל טעם האיסור במים קודם שהגעילו השני ונשארו המים מותרים כשהגעילו השני ויש אסורין גם בזה משום החזר האיסור וניעור ואסור היצו וכן אם מנעיל כלי של בשר לאכול בו חלב או איפכא צריך שראי יהא בן יומן שלא יחזור ויבלע מעצמו הראשון והרי הוא כאילו לא הגעילו ואם הוא מנעיל בכלי של איסור צריך שיהא הוא גם כן אינו בן יומן כי אם הוא בן יומן הרי נאסרים המים ממנו שודאי אין בהן ששים כנגד כל הכלי שאי אפשר שיהא בהן ס' כנגדו דכתיב משערינו ואין שום כלי מהזיק שיעור ששים כנגדו ואיזהו בן יומן כל ששרה מעת לעת פמו שנהבאר למעלה סימן ק"ג ואם בתוך מעת לעת חממו בו אפילו מים לבדם צריך לטהות מעת לעת משעת ביטול המים מפני שעל ידי הכיטור נבלע טעמו במים ונעשו המים נבילה וזהו ואסורו הכלי כאילו בלע עכשיו האיסור עצמו כמה דברים אמרו ש בכלי שבלוע מאיסור אבל בכשר בחלב אינו כן שאם רוצה להגעילו מכשר בחלב או איפכא אין צריך מעת לעת אלא משעת ביטול הכשר או החלב אבל אם בשל בו מים לבדם אחר ביטול הכשר או החלב וכו' להגעילם אינו צריך מעת לעת משעת ביטול המים שאין המים נעשין נבילה שנחשוב כאילו עכשיו בלע טעם בשר כלי חרס שנשחמש בהן איסור בהמין אפילו שלא אצל האש אלא שיערה לתוכו ורוחח אין לו הכשר עולמת שהתורה העידה על כל חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם על ידי הנעלה שנאמר וכלי חרס אשר חבושל בו ישרר כלומר ולא מהני ליה מריקה ושטיפה הנאמרת בפסוק שלפניו ואפי' מלאו נחל' מבפני' ולכנו היטב אם הכריז שאין דרכו להסיקו בפני' בקריה לא מהני לו האם ה'דבר שדרכו להסיקו בפנים והסיקו בכנים שפיר דמי דככולעו כך פולטו אבל אם לבנו מכתחין לא מהני ואם החזירו לכבשן עד שנתה'ן אפי' קדירה שפיר דמי דלא העידה התורה על כלי חרס שאין יוצא מידי דופיו אלא על ידי מריקה ושטיפה שהזכירו בפסוק כמה דברים אמורים כשהחזירו לכבשן שמצריפין בו כלי חרס חרשה דכיון שמכניסו להיסק גדול כזה ודאי לא חיים עריה דילמא פקעי אבל לתנורים שלנו לא דאיכא רמחש דילמא חיים עלייהו דפקעי יוציאין קודם שיתלבנו היטב ואם א נשחמשו בו אלא בצונן מאח' שאין איסורו קשה לכ' סגי ליה כמריקה ושטיפה היטב ואחר כך מותר ליתן בו אפילו דברים חריפין כחומין וכיוצא בו ועיין לעיל סימן צ"א כלים שמשחמשין בו על ידי האור כגון שפורין ואסכלאות צריך ללבנן היטב עד שיהו נצוצים נחזין היכנו ואין צריך לשיפן תחלה כי האש ישרוף ויעביר הכל ולא דמי להנעלה שצריך לשפן תחלה שאין בה המים ככת האש :

ד יש אמרים כמה דברים אמורים בכלים הבלועים מאיסורא או צריכין ליבון עד שיהיה הניצוצים נהו' הימנו אבל כלים הבלועי היתר כגון מחבת של חלב שצריך ללבנה כלי לאפות תחתיה פשטי'א של בשר או איפכא אין צריכין ליבון כל כך גדול אלא עד שתהא הוד סולדת בו מכל עברה ובודקין אותה כנתינת קש עליה מכתחין אם נשרף הקש כהני סגי שכיון שהקש נשרף ודאי שולש הליבון מעבר אל עבר דכיון דהיתירה בלע היה די להן בהנעלה אף על גב דתשמישן על ידי האור דווקא היכא דבלע איסור לפינן מכלי מדין דנאיסורו כך הכשירו אבל הבלוע היתר סגי בהנערה אפילו בתשמישו ע"י האור וליבון כזה שנשרף הקש עליו הוא מפליט יותר מדנעלה :

ה הגעיל הכלי הצריך ליבון אסור להשרמש בו בחמין אפילו שלא על ידי האור שכל שתשמישו ע"י האש אינו פולט הכל אלא על ידי ליבון ולא ע"י הנעלה וכו' שהגעיל עדיין נשאר בו עוד מן האיסור שכתוב וכל זמן שישרמשו

א כל נותן טעם לפגם מותר עיין טעמם לעיל סימן קנ"ו ;
 ב וכל קדירה שאינה בת יומא דהיינו כל ששהה מעת לעת
 משתבשל בה האיסור חשיבה טעם לפגם והיתר
 שנתבשל בה אז מותר גם זה עיין טעמם לעיל סימן קנ"ו ;
 ואף על פניכן אמרו חכמים שלא לבשל בה לכתחלה גזירה
 אטו בת יומא יש אומרים דבדברים תריפים לא אמרינן בהו
 דין נותן טעם לפגם ודורפיה מחליא ליה לטעמא כמו
 שנתבאר לעיל סימן צ"ה וצ"ו : ולכן אם ביטל בקדירות
 איסור שאינה בת יומא מאכל חריף כגון תבשיל שרובו חמוץ
 או תבלין או שאר דברים תריפין אסור מכל מקום לא מחשיב
 התבשיל דבר חריף מחמת טעם התבלין שבו כגון נהגין
 אבל אם היה האיסור שבכלי דבר חריף ואחר כך שהה
 הקדירה מעת לעת וביטלו בו היתר שאינו חריף מותר שאין
 החריפות הראשון משוי ליה לזה לשבח ו ואין חילוק כגשל
 בין אם היה בלועה מאיסור לבשל בה היתר ובין אם בלועה
 מחלב ובא לבשל בה בשר או איפכא אף על גב דהיתר בלע
 לא אמרינן כיון שנפגם שרי אלא אף על פי שנפגמה הקדירה
 קודם שבא לידי בשר בחלב אסור לבשל בה לכתחילה האיסור
 שכנגדו :

ג והא דחשיב פגום בשהיית יום אחד דווקא שהקדירה
 יפה וסר ממנה כל שמנונית איסור הדבק בה אבל אם
 לא הדיחה יפה שהאיסור הוא בעין אינו נפגם בשהיית מעת
 לעת איהו גוף האיסור הנדבק בכלי כבחיוץ ואם ביטל באותו
 כלי צריך היתר להיחוס כנגד אותו האיסור הנדבק טכיון
 שהאיסור היה בעין אע"פ שהוא דבוק בכלי אינו פגום משום
 זה ויש סתירין גם בזה ואומרים שזהו גם כן נותן טעם לפגם
 הוא ויש להחמיר :

ד כלי שנבלע בתוכו איסור מעט אם דרכו של אותו כלי
 שלא להשתמש בו בהיתר מועט ככדי שיחזק זה האיסור
 טעם בהיתר שישתמשו בו כמו קדירה גדולה או חבית וכיוצא
 בהן הרי זה מותר להשתמש בו לכתחלה אף על פי שהוא בין
 יומו לפי שאי אפשר לבא לידי נתינת טעם לעולם ע"הרי אין
 משתמסין בו ככלי זה אלא בהיתר דרבה הוא נזרינן שמא
 יבא לידי איסור שישתמשו בו בהיתר מועט כיון שאינו מצוי
 להשתמש בו במעט לא נזרו חכמים בזה ולא דמי לקדירת
 שאינה בת יומא שגזרו בה אטו בת יומא דהתם שכיון הוא
 לבא לידי איסור בת יומא :

ה אבל אם רוא כלי שמשתמסין בו גם כן לפעמים כדבר
 מועט כמו קערה וכיוצא בו אסור להשתמש בו לכתחלה
 אפי' בהיתר הרבה שאין מבטלין איסור לכתחילה ואפי'
 איסור מועט ואפילו איסור הבלוע בדבר שמצוי לכא בו לידי
 איסור גזירה שמא ישתמשו בו בהיתר מועט ויש אומרים
 ונזורים אפילו בכלי גדול משום גזירה שמא יבא להשתמש בו
 בדבר מועט אף על פי שאינו מצוי :

ו כתם כלי גויס הם בחזקת שאינן בני יוסף לפיכך אם עבר
 ונשהמש בהן קודם שיכשירן התבשיל שנתבשל בהן
 מותר שהטעם שבתוכו הו' בחזקת פגום ושעמ'תבאר בסמוך
 אבל אם חתם מים בכלי של גוי ללוש בהן פת אסור ללוש
 בהן באותן מים דלדבר זה מקרי לכתחלה האויל ועדיין לא
 התהיל הנאתו שלא הוחסלו לשהי' אבל דבר שנעשה בטבילין
 ולא בטבילין דבר אחר אף על פי שהוא של גוי וישראל קונא
 מכנו מותר לכתחילה שמאחר שכבר נעשה ביד גוי מיקרי
 דיעבד ואף על פי כן אסור לכתחילה לומר לגוי בשל לי ויקרות
 בקדירות וכן לא יאמר לו עשה לי מרקחת שכל האומר בשל
 לי הרי הוא כאילו בשל בידו ואיפשר שע' דרקחים או שאר
 אומנים מותר שדרך כל האומנים מיוחדים להם כלים נקיים
 מיוחדים למלאכתן כדי שלא יפגמו אומנותם ובעל נפש יחוש
 שדברים

בו בחמין יפלוט מעט מעט אבל מותר להשתמש בו צונן
 אפי' לכתחילה על ידי הדחה וטפשוף היטב וכ"ש בכלי שאין
 צריך אלא הגעלה שדי לו בהדחה וטפשוף להשתמש בו צונן
 ודווקא כדרך עראי כגון שהוא בבית הגוי או בדיעבד אבל אם
 רוצה להשתמש בו כקבע יש סתירין ואומרים דאפילו
 להשתמש בו צונן צריך הגעלה או ליבון גזירה שמא ישתמש
 בו בזמין וכן נהגין אפילו בכלים שחשמיסין בצונן :

ז כל כלי מתכות שחם מקצתו חם כולו לפיכך אם לא נשתמ'
 בו איסור אלא במקצתו נאסר כולו שהולך בלועה בכלו
 מיהו דווקא לענין איסור אמרינן הכי אבל לענין הכשר לא
 אמרינן הכי אלא אם הכשירו מקצתו לא הוכשר כולו עד
 שיכשיר כולו בין לענין הגעלה בין לענין ליבון ומיהו יש
 אומרים דלא אמרינן הכי שצריך להכשירו כולו ולא סגי
 במקצתו אלא כשנשתמש האיסור בכלו אבל אם יודע בו
 שלא נשתמש האיסור אלא במקצתו נכשר נמי כשמגעיל או
 מלכב אותו המקצת שנשתמש בו ורכבולעו כך פולטו כלי
 שיש לחוש שבא חממו בו יין נסך כגון כלי כסף נוהגין להגעיל
 ואפילו תיבות ושולחנות הנקחין מן הגוים נוהגין להגעיל
 שמא נטפכו עליהן חמין ודווקא לכתחלה אבל דיעבד אין
 לחוש ויכול להגעיל או ללכב הצי הכלי ואחר כך הצי
 השני ולא חשיבין שמא יחזור ויבלע הצד המלוכב מן הצד
 שאינו מלוכב : מחבת שמתנגין בה אף על פי שלענין
 המין כפסח נוהגין שדי לה בהגעלה הני מילי בחמין דהתיר'
 בלע אבל לענין שאר איסורים דאיסור בלע לא סגי בהגעלה
 דכיון שמתנגין בה על האור ונדבק בה השמנונית הרבה
 אי אפשר לטופף יפה ואין כח בהגעלה לנקותה יפה לכך
 נוהגין ללכבה :

ח סבינים ישנים הנקחים מן הגוים בין גדולים בין קטנים
 אם בא להשתמש בהן בצונן ובאקראי בעלמא נועצה
 עטרה פעמים בקרקע קשה ודיו שהיא מעברת השמנונית
 שעליה ויש אומרים שלשה פעמים סגי וצריך שיגעון אותה
 בקרקע קשה בכל נעיצה ונעיצה ולא יגעון במקום שנעץ
 בפעם ראשונה שבמקום שנעץ כבר נעשית הקרקע רך ואינה
 מעברת השמן ואפילו להתוך בה דבר חריף כמו צונן סגי
 בהבי ודוקא להשתמש בו באקראי אבל להשתמש בו בקניעו'
 לא סגי בנעיצה וגם בצונן כמה דברים אומרים שהוא חלק
 שאין בה גומ' אבל יש בו גומות מלכבה או שסחזיה במשחות
 של נפחים היטב על פני כולה עד שהש' כל קליפתה ונעיצה
 אינה מועלת לה שאין הנעיצה מוציאה האיסור הנדבק בין
 הגומות וכן הגעלה לא מהני אפילו לצונן כיון שיש בו גומות
 שאין הגעלה מועלת אלא להפליש איסור הבלוע בתוך
 הסכין אבל לאיסור הנדבק בין הגומות אין הגעלה מועלת
 לכך צריך ללבנו או להטחיו יפה במשחות של נפחים
 ולהשתמש בו ברותח לא מהני ליה השחזיה ויש אומרים דסגי
 להו בהגעלה אם הם חלקים שאין בהם גומות ויש אומרים
 שצריכין ליבון אפילו הם חלקים מפני שהגוים משתמסין
 בהן על ידי האור שפעמים מהפך בו הגוי בשר אצל האט או
 מתקן כונן של חלב ויש להחמיר ואם לא יוכל ללבנו היטב
 מחמת הקתא ילבנו ויגעילנו אחר כך מיהו אם לבנו ולא
 הגעילו אפילו יש בו גומות או אם הגעילו ולא לבנו ואין בו
 גומות וחתך בו מאכל חם לא נאסר אפילו אם הסכין בן יומו
 שכבר נקלש איסורו בתוכו ואם השחזיה במשחות היטב בכל
 מקום ומגעילו אחר כך מהני אפילו לכתחלה כמו אם יוכל
 לנקות הגומות שבו :

קכב דין נותן טעם לפגם בכלים וכו' יב
 סעיפים :

שהגויס משמשות בהן ומתוך שעיעתן אינו ניכר :

הלכות יין נסך *

קבב כמה דינין מיינן נסך ובו כו' סעיפים :

א יין שנתנסך לעז אסור בהנאה מן התורה דילפינן לה מקראי דכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתיס הרי שהקיש הכתיב זבח של עבודה זרה למת מה מת אסור בהנאה כמו שיתבאר לקמן סימן ש"ט ב"ה אף זבחי עבודה זרה אסורים בהנאה ואחר כך הקיש הכתוב יין שנתנסך לעז לזבח שנזבח לה דכתיב בפרשת האזינו אשר חלב זבחימו יאכלו ויהו יין נסכים פסוק זה קאי למעלה על כן דיון ה' עמו וגומר ופי' אמר להם משה לישראל כשדיון ה' עמו ישראל בייסורין על עבירות שבידם ושעבדו עבור זה אזיאמר להם הקב"ה לישראל אי אלקימו צור חסיו בורל איה עז שלהם שהיא היתה הצור שחסו בו אשר חלב זבחימו יאכלו וגומר ר"ל אותן אלקות אכלו חלב של הזבחים שזבחו להם ושתי יין נסיכם שנפכו להם יקומו עתה ויעזריכם וגומר הרי שהקיש היין שנתנסך להם לזבח שלהם מה זבח אסור בהנאה אף יין נסך אסור בהנאה ודווקא שנתנסך לה בתורת תקינות כדרך עבודתם אבל סתם יינם של גויס ומנען שנעו ביין שלנו אינו אסור מן התורה אבל חכמים נזרנו אסור הנאה על סתם יינם ועל מנעם ביין שלנו ועיקר הנזירה לא היתה אלא משום יחור בנותיהם שלא יבאו ליחד עמהם על ידי השתייה ויבאו לזנות או להתחתן עמהן ודווקא ביין נזרו כן שיש בו קירוב הדעת למי ששותין יחד אבל בשא משקין דלית בהן איקרובי דעתא כל כך לא נזרנו בהן משום בנותיהן ומן השעם הזה לא היו צריכין לאסורו אלא בשתייה ולא בהנאה מ"ס ראו חכמינו ז"ל שאם לא יאסרו אותו גם בהנאה הרוואים לא ידעו הטעם דמשום בנותיהם והיו סבורים לומר דמשום ניסוך נאסר ויבואו להתיר נסך ממש בהנאה לכך נזרנו גם על סתם יינם ומנען אסור הנאה כדי להשוות היינות שלהם ואם תאמר אם כן נזירת בנותיהן למה יל' אדרבה הוא עיקר הנזיר דמשום יין נסך לחודי' לא היו נזרין כלל דיון שנתנסך לעז הוא מיעוטא ומשום המיעוט לא היו נזרין ארובא אלא כיון שהוצרכו לנזר על סתם יינם ומנען משום בנותיהן חששו שמא ישעו וישוו יין נסך כמש להתירו בהנאה והוצרכו לנזר גם על זה אסור הנאה נזירה משום יין שנתנסך לעז וי"א דהיינו דווקא בימיהם שהיו הגויס בקיאי בטיב עז והיו מנסכים יינם לעז והיו צריכים לחוש לכך נזרו אסור הנאה על כולם אבל בזמן הזה שאינו יזכיה שהגויס מנסכים לעז שאינם יודעים בטיב עז ומשמשיה ואין באן אסור אלא משום בנותיהן לא אסרו מנע נוי ביין שלנו בהנאה רק בשתייה וכך סתם יין שלהם אינו אסור בהנאה אלא בשתייה ולכן סתם לנכות בחובו מן הגויס סתם יינם משום דהוי כמציל מידם והוא הדק בשאר הפסד לא התמירו בו כל כך כגון אם עבר וקנה או מכר אבל לכתחלה אסור לקנותו ולמכרו כדי להשתכר ויש מקילין גם בזה וטוב להחמיר. ע"ס ק"ב *

ב אסור לעשות מרהץ אפילו מסתם יינם להולה שאין בו סכנה דהרחיצה הרי היא כשתייה אע"פ בדשאר איסורין לא נזרו אפילו על הסיכה משום שתייה שהרי לא מציינו בנפ"ש שאסרו לסוך בחלב או בשומן חזיר מכל מקום בדבר אסור הבא מצד מחמת נזירה דעבודה זרה החמירו בו לעשר הרחיצה בשתייה ועל סימן ק"ה :

שדברים אילו מביאין לידי טהרה ונקווה ופעם שמחזיקי' בל גויס בחזקת שאינן בני יומן הוא משום דהוי ספק ספיקא ספק אם נשתמש בו הגויס היום אם לא ואי אפשר בשאלה שהרי אין הגויס נאמנים לא לאיסור ולא להתיר ואפילו אם הל' נשתמש בו היום טמא נשתמש בו בדבר הפנו' בעין או בדבר שאין נ"ו וכיון שהוא ספק ספיקא תלינן לקולא אפילו באיסור דאורייתא *

ג ולפי זה הוא הדין נמי כלים שלנו שיש לנו ספק בהן אם נשתמש בהן היום אם לא ולא נוכל לומר לבא על האמת אם נשתמש בו היום ומה נשתמש בו שנשכח הדבר הוי נמי ספק ספקא ותלינן להקל :

ה כלי שנאסר בכליעת איסור ונהערב באחרים ואינו ניכר בשל ברוב ואף על פי שאפשר להגעיל ולהחזירו להכשירן אין דנין אותו ע"כ בדבר שיש לו סתירה לאסור כולם ואפילו הן א"ף עד שיגעילם אלא הרי הוא כאיסור יבש שנהערב ביבש ובשל ברוב שכל דבר שאין הסתירה שלו באין מאלוהן אלא צריך לפזר מעותיו ולהוציא הוצאת על הסתירה אינו בכלל דבר שיש לו סתירה שלא התמירו רז"ל כ"כ ובשל ברוב :

ט יש לזהר מלהניח בבית הגוי כלי סעודה דחיישי' שמא ישחמט בהם ואפי' נתנו לאומן לתקן צריך לעשות בהן סימן שלא ישחמט בהן הגוי ואם עבר ולא עשה כן כשחזרו ולקחין מן הגוי צריכין הגעלה ודווקא אם שהו קצת אצל הגוי והיינו כחצי היום שהיה הגוי יכול להשתמש בו באותו זמן ולחזור ולקנחו אבל לפי שעה אין לחוש וכל זה כשרוצה להשתמש בו כיום שנתנו לו דליכא אלא חד ספיקא שמא נשתמש בו הגוי היום אלא אם לא לקחו מן הגוי עד לאחר זמן שנוכל לומר אף אם נשתמש בו הגוי כבר שמא נשתהה מעה לעת ונפגם או נשתהה ביד ישראל אחר שלקחו מן הגוי מעת לעת אזלינן לקולא ואין חוששין בדיעבד ואם לקחו מן הגוי באותו היום שנתנו לו ועבר והשתמש בו בלא הגעלה יש אוסרים המאכל כמו בכלי שהוא כודאי כן יומן ובמקום צורך יש להקל בדיעבד ולכתחילה יש לזהר בכל ענין אפילו בעבדים ושפחות הגויס שבבית ישראל שלא ליתחד כלים שלנו אצלן שמא ישחמטו בהן כדברים האסורים ועל סימן ק"ו :

י ואם שלח קערוח עם המאכל שבהן לגוי ושהו שם בבית הגוי אם ניכר המאכל ששלח ישראל כתוכו מותר ולא חיישינן שמא אכל הגוי גם כן מה מאכל כזה של איסור ואם לא ניכר המאכל אסור אם רגילין להדיח כליהם בחמין דחיישינן שמא הות זה עם כלי של איסור שהיו מלוכלכים באיסור בעין ואסרו אוהו שהרי כבר אמרנו שהאיסור הנדבק בעין אינו נעשה פגום :

יא כלי סעודה שהם ביד גוי כגון קדירות מקרר וסכנינים מן האומן וכדאי נזנא והוא מסיח לפי תוכו ואומר חדשים הם ויראה שהוא אמת כמו שהוא אומר שלא ניכר בהן שנשתמש בהן מותר לקנותם ממנו אבל הנכנס באקראי לביתו של גוי ויש שם כלים קרובים לחדשים והוא מסיח לפי תומו שחדשים הן אין לסמוך על דבריו להשתמש בהן לכתחילה כיהו כשעת הדחק כגון שנחארה בבית הגוי ואין לו כלים יכול לסמוך עליו אם נראה לו שהם חדשים ועל סימן ק"ז : כללא דמילתא אין ליקח כלי מן הגוי אלא אם כן יש לו למכור הרבה כלים והוא קונה ממנו כלי מתוך אותה הכלים שבכונן זה ודאי לא נשתמש בהן הגוי אלא קנאם או עשה אותם למכרם :

יב יש מי שאומר שקערות הבאים מעבר לים והם של הרס שקערורות ירקקות או אדמדות אסור להשתמש בהן בחמין לעולם לכתחלה מפני שאינם חדשות

אין ראוי לנסך ונס הם אין מנסכין אותו לעבודה זרה לפיכך
 יין מבושל שלנו שננע בו גוי שותר לשתות כיון שאינו ראוי
 לנסך ומאימתי נקרא מבושל משהרהיח על גבי האש :
 ד וכן יין שמעריבין בו רבש או פלפלין ואחר כך ננע בו גוי
 אם נשתנה טעמו מחמתן שוב אינו נקרא יין כיון
 שנשתנה טעמו ואינו בכלל נזירת יין דמנע גוי ודוקא שיש בו
 רבש הרבה עד שנשתנה טעמו כרתיבכנ' אבל אין להתירו
 אפילו כשיש בו מעט רבש מטעם שאין ראוי לנסך על גבי
 מזבח דכתיב כל שאור וכל רבש לא תקטירו וגומר הא דאם
 כן בטלה נזירת מנע גוי ביין שלנו שכל אדם יעשה כן ביינו
 ויפקיע עצמו מאיסורי יין נסך ונמצאו טורים המיד עם הגוים
 ויבאו מתוך כך להתייחד עם בנותיהם ולא דמי ליין מבושל
 שהתירו דהם ליכא למיחש שיבשל אדם כל יינו כדי לשתותו
 עם הגוי דשריח' ליה מילתא טובא ולא יעשה אבל לתת בו
 מעט רבש או מעט שאור דבר נקל הוא ויעשו כן כדי שלא
 יאסר יינו במנע גוי ועוד אף אתל' שלא נזרו אלא ביין שראוי
 לנסך שכל נזירתם אחשש ניסוך אסמכותא ל'מ'ל' דאינהו
 לא מכסבי יין המעורב בו שאור ורבש הלא הם מקריבין בנות
 שוח ופירות לעז' שאסרת' תורה למזבח דבשלמא יין מבושל
 אנו יודעין שאין מנסכין אותו נם לעז' אבל זה לא ראינום
 נזורין בו :

ויש מי שאומר שאין להחיר מנע גוי מטעם המד כל שהיא
 משוכה לשתיה מטעם דמחליף ביין נמור :
 יש להזהר שלא להוציא חרצנים והזנים מהנחות עי'
 גוי אפילו אחר שהוציאו מהם יין ראשון ושני שעדיין יין
 טופח בהן ונאסר במנעו של גוי :
 יא שמרים שלנו שהמדן אף על פי שלא מצא בהם אלא
 כרי מרתן אפי' פעם ראשון אסורין במנע גוי שהמים
 נבלעו בשמרי' והיין יצא ופעם שני מותר שכבר יצא יין שהיה
 בהם כשרייה ראשונה אבל שמרים של גוי לעולם אסורים
 אפילו לא מצא אלא כדי כדתו אפילו חמדן כמה פעמים דהא
 עיקרן מאיסורא קאחו ויין ציטקין שהם ענבים יבשים שנהן
 עליהם טים הרי זה כיון נמור ומתנסך שהרי עיקר טעם מיצוי
 ענבים יש בהם אע"פ שנתייבשו טעם יין שבהם נשאר בהן
 ועכשיו על ידי שרייה יצא :

יב חכית שפנה שמריו ושכשכו במים אין לחוש אחר כך
 לשום מנע לפי שהיין בטל במים ששכשך בהם :
 יג חרטים שבלעו יין הרב' של יין נסך עד שבשטרוין אותם
 במים פולטין יינם הרי הן כמורה ואסורים בהנאה :
 יד חרצנים והזנים של גוים וכן שמרי יין שלהם תוך י"ב
 חדש אסורים בהנאה שעדיין טעם יין יש בהן ולא ידע
 יב חדש מותרין אפילו באכילה שכבר יבשומאד וכעין או
 עפרא בעלמא דמיין מיהו נם לאחר י"ב חרש לא רצו להחירם
 בעין עד שזמדן החלה במים דהו' תרהו לטיבות' אבל אם לא
 המדן אסורים לעולם אפילו יבשם בתנור וכל זה לא מירי
 אלא בחרצנים שהיו תוך יין נסך אבל אם שלה הגוי חרצנים
 מן הגת קוד' שהמשיך היין שאז עדיין לא נאסר כמו שיתבאר
 בע"ה אינן אסורין וכן אילו שדורכין הענבים בחבית אף על פי
 שהיין צף עליהם למעלה מההרים כמו שיתבאר בדיון משיכת
 יין בע"ה :

טו המחמין עיסרו בשמרי יין של גוים תוך זמן איסורם
 הרי הוא כמותם וכל העיסה אסור בהנאה דמילתא
 דעביד' לשעמיה אפילו בארץ לא כסיל ובמקום שדרך הגוים
 לחמין בהם על סיק' ד' אם מותר ליקח מהם :

טז יש מי שאומר שהמצית היין הנקשר על דופני החבית
 והקנקנים נהנו בו היתר שמשמשין בכלי גוים לאחר
 י"ב חדש או לאחר מילוי ועירוני ג'מים כדון עירוני ואין מקלפין
 ההמצית הנקשר עליו מפני שהוא נתייבש הרב' וכיון שנתייבש
 כל כך עד שאפילו שורין אותן במים אינו חוזר לליהוהו שהרי
 לא נפל מן המילוי והעירו ודאי כבר כלה כל ליחלוחית יין
 שבו וכעפר בעלמא הוא :

זן פאימתי נקרא יין ליאסר במנע גוי משהתחיל לימשך
 והיינו משנמשך בנת עצמה אף על פי שעדיין לא ירד
 וקלח ממנו לחוץ כלום אלא שהנת הוא מודרין ופינה חרצני'
 והזנים למקום אחר עד השולים ונשאר היין לבדו צלול עומד
 במקום אחד זהו נקרא המשכה ואם אזננע בו הגוי נאסר כל
 מה שנכנה אפילו לא ננע אלא בחרצנים וזנים אם יש בהם
 טופח על מנת להטפוח ואסור אבל כל זמן שלא הבדיל היין
 עד שולי הגת מן חרצנים והזנים לא הוי המשכה אף על פי
 שיש הרבה יין במקום אחד מנוסס בנוס' אחת שכין חרצני'ם
 והזנים שאינה מניע עד השוליים אינו נאסר במנע גוי הילכך
 אם הנת שהיכה ומלאה בעניין שאי אפשר ליין לבדו לימשך
 כה אין בו חורת יין ליאסר במנע גוי ואפילו לקח הגוי בידו
 הרבה יין עם חרצנים וזנים לא הוי המשכה ומותר להתזרים
 לחוכו :

יח אבל אם מילא הגוי מהנת כוס יין וכיון לשלותו
 מהחרצנים והזנים הוה המשכה ונאסר אפילו כל
 מה שנכנה וכל שכן אם הוציא מהיין דרך הכרזא דהוי המשכה
 ונאסר כל היין שבנת וכן אם נתן סל לתוך הנת או לתוך
 גינת :

ק' תבשיל שיש בו יין וננע בו גוי אפילו קודם שהרתיה אין
 בו מטעם יין נסך שהיין בטל ברוב ואין כתבשיל טם יין
 בר'א הרבשיל שאין היין ניכר בו בעין אבל בשומין או חרדל
 סננהו בו יין והוא בעין שהרי צף למעלה יש בו מטעם יין
 נסך והו' שלא נשתנה טעמו מזמת הלא שהוא מעורב בו ואם
 נתער' יין כיון מבוטל אם יש בו רבש לכו' על מ' שרי דאמרינן
 סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו וככסיו ואם
 אין בו רבש יא' דמסערין המבוטל כאילו היה מים ואם לא
 היה בו מראה יין מותר ויש אומרים שאפילו אין במבוטל אלא
 דרוב כנגד היין החי שנאסר על ידי המנע אין המנע אסור
 ויין סנקרש אין בו מטיס מנע גוי וכל שכן אם ננע הגוי בחרם
 הבלוע מיין שכל אילו לא היו בכלל הנזירה שאינם נקראים
 יין :

ק' חומץ לאו בר ניסוך הוא לפיכך חומץ שלנו אינו נאסר
 במנע גוי ומאימתי הוא חומץ נמור שאינו נאסר כל
 שמשליכין אותו על הארץ והוא מבעבע שאז הוא חזק מאד
 ומותר להניח לגוי לינע בו לכהחלה וכל זמן שאינו חזק כל
 כך נאסר במנע גוי דטמא עדיין יין הוא וחומץ של גוים אף
 על פי שהחמין הרבה והוא חזק מאד לא פקע איסורים מינה
 שהרי תהלהו היה יין ונאסר :

ק' מצא חביות של יין שנחתמזו אם הוא חזק כל כך עד
 שמבעבע כשמשליכין אותו על הארץ אף על פי שיודע
 שתוך ג' ימים שעברו ננע בו גוי אין לחוש למגעו שכין שהוא
 חזק כל כך אמרינן חזקה היא שעברו עליו יותר מנ' ימים
 שכבר החמין ולא נאסר במנע גוי שננע בו תוך ג' ימים :

ק' ענבים שלא נתבשלו ועדיין הם חמצים היין היוצ' מהם
 נקרא יין ונאסר במנע גוי שאין אנו בקראין עד מתי
 נקראו בוסר יין מווג אפילו נתן בו מים הרבה כל זמן שיש בו
 טעם יין יש בו מטיס יין נסך ויש מהירין כשיש בהם טטה
 חלקים כנגד היין ועל סימ' קל' ד :

ק' חמד והוא מים שנחתים על גבי חרצנים אם נדרכו
 ברנל ולא נעצרו ברנל וקורה פעם ראשון ושני עדיין
 כשאר מיצוי וליחלוחי' יין בחרצנים ונאסר אותו ההמד במנע
 גוי אפי' לא מצא בו אלא כדי מרה מים שנחתן לחוכן דאמרינן
 היין שהיה בזנים יצא על ידי שרייה' והמים נבלעו במקומו
 בחרצנים ואם נעצרו ברנל אין בו מטעם יין נסך אלא אם כן
 נתן ג' כדות מים ומצא ד' דעינינו ראו' שייך יצא סן חרצנים

עליו ה'ל נזירה שאין הציבור יכולים לעמוד בה וגם חתנות אין שייך כלל בזמנינו שהם מרחיקין אוהנו מאד כמו אנתו מהם ע"כ אין שייך לגזור בו אלא שכיין כיון שכבר גזרו עליו במניין אף על פי שהגויים בזמנינו אין יודעים בטיב ע"ז ואין כאן נזירה דיון נסך נמור אלא משום כנותיהם מכל מקום אי אפשר לנו להתיר שצריך מניין אחר להתירו וזהו דבר שאינו נמצא מי ששתה יין נסך בשוגג יש אומרים שיתענה ה' ימי נגד ה' פעמים נפן שבתורה ויחכפר לו :

קכד מי הוא העושה יין נסך ודיני נגיעת הגוי בחבת וכו' כ'ז סעיפים :

א לא מנע של כל הגויים אסרו בהנאה אלא דוקא כנדול שידע בטיב ע"ז ומשמשה דהיינו כל שזוכר ומזכיר בפיו ע"ז ומשמשה אבל קטן שלא הגיע לכלל זה אינו אוסר במנע אלא בשתייה ולא בהנאה :

ב גר הושב דהיינו שקבל עליו שבע מצות בני נח וכן נר שמל ולא טבל מנען אוסר בשתייה וכל זמן שלא טבל טבילת כראוי וברין טבילתו מקרי לא טבל ויש מקילין במנען אבל יין שלהן ודאי אסור :

ג הקונה עבדים מן הגויים ומלו וטבלו שוב אין אוסרין יין במנען ומותר בשתייה אף על פי שעדיין לא נהנו כדתי ישראל ולא פסק טמות ע"ז מפיהם כיון שמלו וטבלו :

ד בני השפחות הגויות שנולדו ברשות ישראל ומלו ועדיין לא טבלו הנדולים אוסרין במנען היין בשתייה כיון שלא טבלו אבל מנע הקטנים מותר אפי' בשתייה כיון שמלו אף על פי שעדיין לא טבלו מ"מ כל זמן שלא טבלו הרי הן גוים נמורים אף ע"פ שנולדו בכתי ישראל בין גדלים בין קטנים דהא אמר גויות הן :

ה ואם השפחה טבלה לשם עבודת יש מי שאוסר שאין כנה אוסר היין במנען אפילו עברו בו ולא מל אותו בין גדול בין קטן דקבין שאמו טבלה הרי הוא כעבד שמל וטבל אלא שרכו עובר על מצווה שמצווה עליו למולו :

ו כל גוי שאינו עובד ע"ז כגון היטמעאלים שאין להם פסילים וע"ז יינו אסור בשתייה משום כנותיהם אבל מותר בהנאה דלא שייך כאן נזירה דמשום חשש ניסוך ומנען ביין שלנו שזה ליינס שאסור בשתייה :

ז יש מי שאוסר טבל מקום שאמרו ביין שלנו שהוא מותר בהנאה ואסור בשתייה מפני צד נגיעה שנענו בו הגרי ומשמע אפילו נגע בו הגוי שלא בכונה היינו בניו עובד ע"ז דשייך ביה נזירה דניסוך אבל בניו שאינו עובד ע"ז ונגע ביין שלנו שלא בכונה או בטפח על פי החכיה הרי זה מותר אפי' בשתייה וכן כל כיוצא בזה :

ח ישראל משיך בערלתו אינו עושה יין נסך שאין הניסוך הלוי במילה אלא בכוננת הלב וזה אף על פי שהוא משיך בערלתו לבו לטמים אבל משומד אף על פי שהוא מהול מנעו אסור כמו בשל גוי דלבו לע"ז מיהו נאמן לומר ששב בתשובה :

ט האנוסים אפילו הטובים שבהם כל זמן שהם בין הגויים באונסם אינם יכולין ליהרר שצנע גוי וכיון שהם חשודי עליו אינם נאמנים על שלהם אפילו בשבועה אבל נאמנין על של אחרים ואין אוסרין יין במנען דהא אנוסים הם ואין להם לע"ז ודוקא אותן שדרין עדיין בין הגויים ומה שעושים עושין בפרהסיא מתוך אונסם ובצנעה הם נזהרים מעבירות ואף על פי שאיפשר להם לברוח ואינם בורחים מפני הפסד ממניהם שלא יוכלו להצילו וכיוצא בו אנוסים מקרין אבל אם עוברים עבירות גם בצנעה הרי הם מזידים וכגוים נחשבו אף ע"פ שתחלתן ע"ז אונס היה עכשו מזידין הם :

נזית שהיא דרוכה נקרא המשכה כיון שהיין שבחוד הסל הוא צלול ונבדל מן החרצנים והגויים שדופני הסל פספסיקים ביניהם ואם נגע הגוי ביין שבחוד הסל נאסר כל הגת והניגית :

יט נגיעת מלאה ענבים דרוכים עומדת בבית הגוי אסור לקנות ממנה שמה המשיך הגוי ממנה ואפילו בהעלמת העינין שהעלים הישראל עיניו ממנה אסור ליקח ממנה אם לא שחתם הניגית :

ך נת שהיא סחופה ופלאה עד שאין שייך בחוכה המשכה המבוארת למעלה וירד ממנה יין וחרצנים ביחד לחוד הסל שלפני הגת שהיין מסתנן בו וממנו ירד לבור אין על מה שבנת תורת יין שררי מה שירד ממנה אינו נקרא המשכה כיון שחרצנים ירדו עם היין אלא על מה שככל יש בו תורה יין דהא מה שמסתנן ממנו לבור הוא יין צלול והוא נקרא המשכה נמורה מן הסל לפיכך אם נגע גוי כמה שבסל נאסר ואם החזירו לגת אחר כך נאסר מה שבנת משום תערובת יין שבסל שנערב בו מיהו אם יש בחרצנים וזנים שבנת ס' כנגד יין שנפל בו מהסל פותר דאמרי סלק את מינו דהיינו היין שבנת כמי שאינו ושאינו מינו דהיינו החרצנים והזנים רבי עליו ומבטלו בס' אבל היין שבנת אינו מצויף לבטל בס' דהל סין במינו דאוסר כיון נסך במשהו ואף על גב דקיימא לן בשאר אשורין דבטלין בס' אפילו במין כמינו כדאיתא לעיל סימן צ"ח גבי יין נסך החמירו דבמין כמינו דהיינו יין ביין דליכא למיקם אטעמיה במשהו ובשאתנו מינו בס' מיהו דסך כמינו אינו אסור בהנאה אלא בשתייה ומוכרו לגוי חוץ פדמי יין נסך שבו כמו שיתבאר לקמן בע"ה :

כא אין דורכין עם הנכרי יין בנת או כניגית אף ע"פ שאין הגוי נוגע ביין לא בידו ולא כרגלו כגון ששם עצים על הענבים ועלה עם הגוי עליהם ונזרכו הכה שניהם עד שיצא היין אפה אסור דחיישינן שמא יגע הגוי בידים ביין וינסך ומשעם זה אסור אפילו בניו כפות מיהו היינו דווקא כשזרכו בנת שדרך להמשיך משם היין ונזרינן קודם המשכה משום לאחר המשכה אבל בעריכה שאין דרך למשוך משם מותר לדרוך ע"ז וכן מותר לקנות ממנו ענבים דרוכות בעריבה הואיל ואין דרך למשיך בעריבה :

כב מיהו כדועבד אם דרך ישראל כנה עמו ולא נגע הגוי ביין אין אוסרין אותו אבל אם דרך הגוי לברו על העצים אף על פי שהישראל עמד על גביו וראה שלא נגע בו והישראל הכניסו בחכיות אפה אסור בשתייה דכהו לברו הרי הוא כנגיעה כמו שיתבאר עוד בע"ה :

כג חכית של יין נסך המונח עם חכיות כשירות צרי' לעשות לא היפר דכיון דלא בדילי אינטי מיניה יש לחוש שמא ישתו ממנו :

כד אקורא אדרי ונטא והוא יין שרוף כשעושים אותו מיון נסך אף על פי שאינו רק יזעה בעלמא הרי הוא כיון נסך עצמו שכן ממנו ואסור בהנאה :

כה קונפיטי של קוליינדי מותר ליקח מן הגויים אף על פי שנתנין הקוליינדי בחומץ כדי לצומתם ולהקנס מפני שהחומץ נשרף מהם כשעושים הקונפיטי ועוד שהוא נ"ט לפנס ועל ס' ק"ד :

כו אע"פ שיעיקר נזירת היין לא היתה אלא משום כנותיהן כדאמרינן לעיל סעיף א' מ"מ לא נזרו אלא ביין דטבית שיכרותי' ויש לח' ליהוד כנותיהן אבל בדבש שלהם לא נזרו דלא טבית שכרותיה וכמדינות האילו אע"פ שיעיקר השתייה ושכרות הוא בדבש מ"מ כיון שתחלת הנזירה לא היתה עליו נהגו בו היתר נמור זלא חששו לכנותיהן וכל טעמא משום דכל משיאנו ומתנינו הוא עפהם וקשה לנו להיבדל מהם כי אדרבה רוב משא ומתן נעשה מתוך שתייה לא שייך לסיגור

לא כל מעט הנשים טוה לאסור שיש שאסור אפי' בהנא' ויש מותר בהנאה ואסור בשתי' ויש שמוחר אפי' בשתי' כמו שיתבאר הכל לפנינו בע"ה ומנע גוי לאסור בהנא' צריך ג' תנאים אחד שכוין ליגע לאפוקי תינוק שנוגע דלאו בר בוונה הוא וכן לאפוקי נפל לבור ועלה מת' שני שידע שהוא יו"ט שלישי שלא יהא עוסק בדבר אחר כגון מכיין למודרו או להוציא פרי וכו' כמו שיתבאר עוד בע"ה :

א' וכיצד היא הנגיעה האוסרת היין בהנאה אם נגע הגוי ביין עצמו ככוונה בין בידו בין ברגלו ודי זה אסור בהנאה וי"א דאם נגע ברגלו אינו אוסר בהנאה שאין דרך ניסוך בכך דהל' דרך ביוזן אבל בידו אפילו אינו נוגע בידו ממש אלא על ידי דבר אחר שבידו וישכבשך בו אף על פי שלא יצק ממנו כלום או אפילו בפיו כגון ששטה סמנו או שמצין במינק' מן החבית והעלה לפיו כל היין אסור בהנאה והיו כנוגע בכלו מ"מ כלי שיש לו חוסמין כמו שיט לכלי שנושלגן סמנו לידים ויש בו יין יכול ישראל לכצוץ מחוסם זה וגוי מחוסם זה כאחד ובלבד שיפסק ישראל קודם שיפסק הגוי שאם יפסק הגוי קודם מה שנגע בפי הגוי חזר ומערב עם היין ואוסרו בשתייה ואין להקשות דהא כמצוץ במינקת מן החבית והעירו לפי אמרינן שכל היין אסור בהנאה דהל' כנוגע בכלו ואם הוא בנוגע בכלו הכא אפילו אם יפסקו ישראל קודם הוה לן לאוסרו דהא הל' כנוגע הגוי כיון בשעה שהוא מוצץ עם ישראל דיש לומר דשאני התם כשהגוי מוצץ במינקת מן החבית הוא מעלה היין לפיו ונוגע ליין שבחבית שאז כל היין התחתון נעשה בסיס לעליון הולכך הל' כנוגע בכלו אבל בכלי זה של חוסמין הוא מוטב מן הצד ואין היין שבכלי בסיס לסה שנוגע בפי הגוי לפיכך אינו אוסר היין שבכלי עד שיפסיק הגוי מלמצוץ שאז חזר מה שנגע בפי הגוי לכלי ופתערב עם היין ואוסרו כשהייה לל ועל פי קב"ל לסה לא אסרינן ליה משום נצוק חיבור :

ב' גוי שנכנס לבית או להנות ישראל ושאל יש כאן יין והוא מחפץ ופשט ידו כשהוא מחפץ שנוגע ליין ושכבשו הרי זה הוי משכבך בכוונה ונאסר היין בהנאה ואם אחר כך נהערב היין מזה הכלי ביין אחר דמי היין המשיכשך שכן אסור בהנאה והשאר מותר בהנאה ואסור בשתייה לפיכך מוכרו לגוי חוץ מדמי יין נסך דהיינו יין המשיכשך שבו אבל אם הושיט ידו לחבית כסבור שהוא של שמן ונמצאת של יין מותר בהנאה דהל' נוגע שלא בכוונה :

ג' ואם פשט הגוי ידו לחבית של יין שלא בכוונת מנע אלא טרוד בדבר אחר כגון ליטול משם דבר שנפל לו שם לא נאסר בהנאה אפילו אם יודע שהוא יין שאינו מכוין אלא ליטול את שלו אבל בהוצאת ידו ישכבשך ויאסר בהנאה כיצד יעשה ותפסנו בידו קודם שיוציאה כדו שלא יגדה וישכבשך בכוונה ופתחו נקב בחבית מלמטה עד שיצא היין וירד למטה מידו ואז הוא מותר בהנאה דהא לא שכבשך :

ד' חבית שנישלה ממנו הברזא והכניס בה הגוי אצבעו עד שנגע ביין שמבפנים הוי נוגע בכלו וכל היין שבחבית אסור בהנאה וכן אם הוציא ברזא התחובה כנקב הנוגעת עד היין שמבפנים אי אפשר שלא שכבשך בראש הברזא וכל היין אסור ודווקא שידע הגוי שהברזא עובר כל השלילים אבל אם לא ידע הוה ליה מנע גוי שלא בכוונה ע"י דבר אחר ומותר אפי' בשתייה כמו שיתבאר עוד בע"ה הכעוף כד' ואם אין הברזא עוברת כל עובי השלילים בענין שאי אפשר לו לשכבשך ביין שמפנים כשמוציאו אלא במעט היין שכפי הגבך הוי כמו כחו ומה שיצא אסור בשתייה ומה שנשאר בחבית מותר אפילו בשתייה דלא אחמר הכא לאסור משום נצוק ואם הוציאו שלא בכוונה אף מה שיצא לחץ מותר בשתי' דכחו של גוי שלא בכוונה לא גזרו בו ומותר כמו שיתבאר

לקמן סי' קכ"ה וצ"ע היה ברזא ארוך שנכנס תוך החבית והוא כמו קנה חלול ובתוך אותו החלל יש בו ברזא קטן לסתום אותו שלא יצא היין ולא הוציא הגוי רק אותו הברזא הקטן הי' דינו כברזא שאינו עובר עובי השלילים דהא לא שכבשך הגוי בהוצאתו ביין שמבפנים :

ז' גוי שוטה נגיעתו חשוב נגיעה שלא בכוונה דהא לא כן דעת הוא לפיכך אם נכנס לבית שיט בו חבית של יין ונכנס ישראל אחריו ומצא היין יוצא דרך הנקב שהברזא תחובה בו מותר אפילו בשתייה דכיון שהוא שוטה ואינו יודע בשיב ניסוך תליגן לקולא לומר זרק כלים בשטותו בברזא ומתוך כך נתגרנד ויצא היין ומעולם לא נגע ביין עצמו ולא שכבשך בברזא עצמו :

ח' גוי שנרנד בברזא ולא יצא מן היין לחוץ והברזא ארוכה שעברה עובי הרזוף ונכנסה בתוך היין שמבפנים אם הברזא היא רפויה נאסר היין כגורנד זה דהא שכבשך אבל אם היתה מהדוקת בחזקה מותר :

ט' יש מי שאומר שאם אחז גוי בכלי פתוח של יין ושכבשך אף על פי שלא הנכיהו ולא נגע ביין נאסר היין כיון שהכלי פתוח ושכבשו הל' דרך ניסוך בכך וי"א אף על פי ששכבשך בגופו של כלי בלא הנכיהו לא מיקרי שכבשך וכמוק' פסיד' יש להקל :

י' נפל גוי כלי של יין והנביהו ויצק היין לכלי אחר אע"פ שלא נגע ולא שכבשך נאסר שהרי בא היין מכתו ואם לא הנביהו ויצק ממנו על ידי שהטוד על צדו ומריק היין ללוי אחר ולא נגע בו או הנביהו דבלי ולא שכבשך ולא נגע מותר שאין דרך ניסוך בכך וכל שכן שבנגיעת כלי לחוד אינו אוסר :

י"א בור מלאה יין ומדד גוי את היין שבבור לידע כמה הוא על ידי קנה או שהיה מטפח בידו על פי חבית המרוחחת כדי שהנות הרתיחה אף על פי שבכל אילו יש הוכחה שלא כיון לנסך רק למלאכתו קמכיון והוה ליה כמו מנע גוי שלא בכוונה אפילו הכי אוסר בשתייה דכיון שמתעסק בו כל כך חיישינן שמא נגע ממש או שכבשך אבל מכל מקום לא אסורו בהנאה אבל אם מדד ביד אסור אפילו בהנאה אף ע"פ שטרוד כמדודה אי אפשר שלא נגע בכוונה שלא לצורך הסדירה ויש מהירין בהנאה אפילו מדד ביד הואיל וכמלאכתו הוא עוסק ויש להקל במקום הפסד מרובה וכן כמטפח בידו על פי החבית המרוחחת כדי שהנות הרתיחה אף על פי שנגע בידו ברתחה והנוגע ברתחה שעל היין הוא כנוגע ביין עצמו מ"מ כיון שדעתו היה להניח הרתיחה הוי כמו עסוק במלאכתו ואינו אוסר אלא בשתייה ולא בהנאה וכן אם דרך היין ברגליו וראה ישראל שלא נגע בו בידו אין היין נאסר בהנאה רק בשתייה אפילו לט' דיש דרך ניסוך ברגלים לא נאסר הכא בהנאה דהא כמלאכתו הוא עוסק ואינו מנסך ברגליו אלא אם כן נגע בו בכוונת מנע ועל סיומן קב"ל אבל אם לא ראה ישראל שלא נגע אסור בהנאה דודאי חיבה ניסוך עליו וכן אם הכניס ידו לתוך חבית ואינו יודע שיש שם יין אינו אוסר בהנאה ואפי' אם נודע לו שהוא יין אם הוציא מיד שנודע לו ולא שכבשך מותר בהנאה הואיל וכשרבניסה לא ידע שהוא יין ואין לדמות מילהא למילהא ברברים אילו כי בדבר קל וכשירד קלה משתנה בוונת הכנע וע"כ משתנה הדיון לפיכך אין לך בו אלא מה שאמרו חכמי' ז"ל שהוא שירד או אינה שירד' כי ברוחב דעתם ועומק תבונתם ירדו לחרדי בשן עשתנותיהם וכוונתם בניסוך ודרבנן :

ך' גוי שנפל לבור של יין אף על פי שראה עצמו נופל להוך היין ומת שם לא אסרו רק בשתייה דכיון שע' אונס בא לשם והיה באונסו כהחלה ועד סוף שהרי שם לא היה לו דעת לנסך דשרוד היה והוה' אם נתקל ונפל ליין ונתגלגל בתוך

לאיך היין שבחכית והראש האחר חוץ לחבית ומוציין היין ועל ידי כן יוצא כל היין שבחבית והניח הגוי אצבעו על פי המנקה ומנע היין מלירד נאסר כל היין שבחכית בהנאה. שרתי הכל יוצא ונגרר לחוץ ולוי הניח ידו ונמצא הכל ככא. מכחו ונגע היה ככולו ואם לא נגע הגוי אלא בקילוח היין שבמרוכז אסור משום נצוק ושאר כל היין שבהוד החבית הוי נצוק בר נצוק ומותר אף בשתייה :

כד מגע גוי ביין על ידי דבר אחר שלא ככוונת מגע כגון שמהלך ומקל בידו ואנכ הילוכו נגע ביין כרא' המקל שלא ככוונ' או שהיה מהלך ונגע ביין בכנף כגדו שלא ככוונה א"נ שיטלו כוונת מגע על ידי דבר אחר אלא שאינו יודע שהוא יין מותר אפי' בשתייה וה"ה אם הבנים כרוא לחבית או הוציאו שלא ככוונ' וכמו שנהגאר בזמן הזה דק' ל דגוים לאו עובדי ע"ז הם כל נגיעתן מיקרי שלא ככוונת ולכן אם נגע גוי בזמן הזה ביין על ידי דבר אחר אף על פי שיודע שהוא יין וכיון ליגע בו מותר אפילו בשתייה דמיקרי מגע על ידי דבר אחר שלא ככוונה וה"ה אם נגע אפילו בידו בלא כוונה מגע או ככוונת מגע ולא ידע שהוא יין מותר אפילו בשתייה ואין לפרסם הדבר בפני עמי הארץ שלא יבאו להקל יותר ויין שהיה מונח ברשות הרבים ובאו גוים ודקרו שם בסבין להוציא יין מה שיצא לחוץ שכאן אסור ומה שכפנים שרי דכיון דלא כיון הגוי רק לנקוב החבית ולא כיון ליגע ביין אפי' נגע ביין ה"ל מגע גוי על ידי דבר אחר שלא ככוונת ומותר וע"ל סימן קכ"ט סעיף י"א :

כה נזד שיש בו יין ופיו סהוס ונגע גוי בנוד מכחיון אפילו הוא חסר ונדנדו עד שהיין בתיבו מקרקש ומתנדרך אן הגיע דופנותיו וז עס זו מותר אפילו בשתייה שאין דרך ניסוך בכך :

כו וכן כרזא שהיתה רפיה בחבית או מניפה שהיתה רפיה ובא גוי ומרהקה מותר אפי' בשתייה שאין דרך ניסוך בכך ועוד שאין הגוי עושה אלא מעשה לביתו בעלמא כמו בחבית שנסדק לרחב שחכנו כסעף כ"ב דה"ג לא היה הברזא נפל מן החבית אלא שהיתה רפיה והיין מטפטף מעט והוא מכביד בו ומחזיקו ואין זה כחו ביין :

כז וכן חבית של עץ שאין שוליה סהודקין והיין מטפטף או שחתת יקח הישראל נעורה בידו ויניחה כנגד דגבך עד שיסנע היין קצת מלצאת אף על פי שעדיין מטפטף מעט ואז יבא גוי אומן ויהדקנה בסבין בנקב עד שיפתחם היטב דלא הוה אלא מעשה ליבנה בעלמא כיון שאינו מטפטף אלא מעט ואינו דוחק את היין מכחו ואין דרך ניסוך בכך מירא אם היין שחת הרבה אז צריך ליהרהר ביותר שלא יגע הגוי ביין בידו אלא אם אינו נוגע אלא בסבין מותר אפילו מטפטף הרבה שאינו מכיון רק לסתום הכלי ולא ליגע ביין והוי כמו נוגע על ידי דבר אחר שלא ככוונת מגע והרואה לעשות מן המוכחר יהדק החבית בחבל עד שיפסוק שתיתח היין ואחר כך יתקננו הגוי גוי שנגע ביין של ישראל להכעיס כדי לאסר ע"ו עליו ואפילו אין יודעים בודאי שעשה להכעיס אלא באומנות המוכיחות אומדות שדעתו להכעיס היה אז ודאי לא כיון לנסך ומותר היין אפילו בשתייה אף על פי שנגע בו ככוונה מגע כיון שלא היה דעתו אלא להכעיס ה"ל כנגע בו בלא כוונת מגע דאמרינן לעיל סעיף כ"ד דבזמן הזה מותר אפילו בשתייה ה"ל הכא ויש לשתותו מיד בפני הגוי כדי שידע שאין משיחין בו לאסורו ולא ירילו עצמם לעשות כך דבכרואי גונא לא גזרו רבנן :

קכה דין יין הבא מכח גוי וכח כחו וכו' י"א סעיפים :

א כחו של גוי נזרו עליו משום מגעו לפיכך גוי שנפל בלג

בתוך היין עד שנתגלגלם גם לחוץ שהיה באונסו מחלה ועד סוף לכשיצא מן היין לא אסרו בהנאה רק בשתייה אבל אם נפל לבור ועלה חי אסור בהנאה דודאי נסכיה בעלייתו שהורה לע"ז שלו על שניצל ולא אמרינן בהול היה ולא אסיק אדעתיה לנסכו דאדרבא מי אנפשי' שניצל והורה לע"ז וניסך : **כא** ישראל שנפל לבור של יין ושלח גוי ידו ואהז בו והוציאו וישראל אחר היה שם ששמר וראה שלא נגע ביין היין מותר אפילו בשתייה שאין כאן מגע גוי אפילו על ידי דבר אחר שמה שהוא נוגע בישראל זה שנפל והישראל נוגע ביין אין זה נקרא נגיעה על ידי חיבור דבר אחיון שהוא אדם כמותו ואפי' יחכוין הגוי לנסך בדרך זה ואומר בפירוש שהוא מנסכו אין בדבריו כלום שאין זה דרך ניסוך בלל : **כב** חבית של חרס שנסדקה לארכה והיין יוצא וכא גוי וכרכה או חבקה בזרועותיו וחברה בכחו ומנע שלא יצא היין ה"ל כנוגע ביין על ידי דבר אחר דהיינו ע"י חצאי החבית שהיו מתפרדים ונפולו והיין היה נשפך לגמרי אם לא היה הגוי חוכקה לפיכך אסרו בשתייה אבל לא בהנאה דהא לא שכשך וה"ל מגע עד ידי דבר אחר שלא ככוונה ניסוך שהרי להציל היין נחכוין ודוקא נסדקה לארכה כדאמרן אבל נסדקה לרחבה היין מטפטף לצאת וכא גוי ונתן ידו עליה הכביד עליה עד שהרקה שלא יצא היין שמשעל לו חוץ לסדק מותר אפילו בשתייה משום דלא הוי נוגע ורוחקיין שבחבית אלא מעשה לבינה בעלמא קעכיד שהרי לא היו החלקים נופלים ומתפרדי' זו מזו שחצי העליון יושב על התחתון אלא שהיין יוצא מעט מעט והגוי הכבידן זו לזו ולא היו אלא כלבינה הנחונה על פי החבית ומכבידה ובחביות שלנו שהם של עץ ויש להם חשוקים שקרוין בל"א רוי' גם כשנסדק' לארכה אין הרפנות נופלות שרתי החשוקים מחזקין בהן ולא היה היין יכול לזוב רק מעט לפיכך אם בא הגוי וחבקה או ברכה מותרת אפי' בשתייה :

כג חבית שהיה נקב בצדה וסהמו ונשמט הפקק מן הנקב והניח הגוי ידו במקום הנקב כדי שלא יצא היין ומנעו מלצאת כל היין שסמאש החבית עד הנקב אסור בהנאה שהרי אם לא הניח הגוי ידו היה נעקר ונשפך כולו ונשאר על ידי כחו של נגיעת הגוי ואסרו ושמן הנקב ולמטה אין לו עניין לכחו של גוי לפיכך מותר בהנאה אבל מכל מקום אסור בשתייה מכח היין העליון שמתערב בו כיצד יעשה ימכרנו הכל לגוי חוץ מרמי היין העליון שבו שהוא אסור בהנאה ודוקא שהיה שם ישראל שהיה יכול להציל וקדם הגוי והציל אז חייטינן שמא לנסך איכוין אבל אם לא היה כאן ישראל להציל ובא גוי והצילו אז גם העליון לא נאסר בהנאה אלא בשתייה דגוי לאו לנסך קמיכוין דהא כמלאכתו הוא סרוד ועסוק ודוקא בכהאי גוונא נבי נקב שאין כאן אומנות להניח ידו על הנקב והישראל היה יכול לעשותו כמו הגוי אז אמרינן הכי שיש חילוק בין יש כאן ישראל לאין כאן ישראל אבל לעיל גבי חבית שנסדקה ובא גוי וכרכה או חבקה כו' שיש בו אומנות לעשותו אפילו יש כאן ישראל וקדם הגוי לא אסרו בהנאה דלא אמרינן לנסך קמיכוין כיון שקדם אלא אמרינן שהיא סמך על אומנתו וחשש שמא הישראל לא יוכל להצילו כ"כ במדרה עד שישפך היין והגוי להנאת שכרו או למצא חזקמכוין ולא לניסוך ודרי הוא מירד במלאכתו ואין כאן כוונת מגע ולא אסרו בהנאה וכל זה לא מיירי אלא שהניח ידו על הנקב מכחיון או שחבט שם כירוא ואינה עוברת עובי השוליים אבל אם הכניס אצבעו לפני' או כרזא ארוכה שמנעת לפנים ואי אפשר שלא יטבשך ביין שמכפנים כבר נתבאר דכולו אסור בהנאה אפילו מה שלמטה מן הנקב וכן אם הוא בעניין שאילו לא הניח הגוי ידו על הנקב היה יוצא כל היין כגון שעושין מינקת כפופה שמניח ראשה האחר

של יין והגבירה והמתו עד שיצא היין אף על פי שלא שבשך
 גאסר היין שיצא בשתיה שרדי בא מכתו ומה שנשאר ככלי
 הוא גם כן אסור משום נצוק דהוי חיבור שהיין שבכלי הוא
 צונע על ידי חיבור ביין שיצא מכתו ויש אושרים הלא נזרו
 על נצוק להיות דבור אלא שהניצוק הוא צמגע נוי כגון
 צינצוקו לכלי שיש בו יין שנגע בו נוי או שנגע נוי בקלוח
 היוצא אף על פי שמה שיצא הולך לאיבוד סכל מקום הא
 נגע בו נוי ואוסר היין שבכלי אבל ביין הכא סכח נוי לא נזרו
 משום נצוק דהוא גופא נזירה ומכל מקום יש להחמיר אם לא
 בהפסד מרובה בדלקטן סי קב' וכל זה דווקא שנפל הגוי
 הכלי בכוננה וידע שיש בו יין אבל אם הגבירה שלא בכוננה
 שלא ידע הגוי שהוא יין או שלא הגבירה הכלי אף על פי שידע
 שהוא יין הכל מותר אפילו בשתיה :

כ כח כחו דמי כיצד כשמניחין נסרים על גבי ענבי'
 והגוי עולה על הנסרים ומכבירם עד שנשחטים הרי זה
 נקרא כחו שהיין נמשך מכתו ובמקום שסוחטין בקורה על
 ידי נלגל סהגוי מנלגל כנלגל והנלגל מפיל הקור' על הענבי'
 והקורה סוחט הענכים בלא הגחה דפיס כאמצע הרי זה נקרא
 כח כחו ואוסר גם כן בשתיה אבל כשאניחין דפין כין הקורה
 והענכים הרי יש כאן ג' נחות דהוי כח כחו והנלגל ונקורת
 נהדפין הרי זה מותר בדיעבד אפילו בשתיה אבל לתתילה
 מיהא אסור אפי' בעשרה כחות :

ג אם כח ישראל וכח נוי מעורבין יחד כגון ששניהם עירו
 ביחד לא נזרו עליו ומותר בדיעבד אבל לתתילה מיהא
 אסור דחיישינן שמא יסמוך הישראל על הגוי לבדו ויהיה
 הכל מכתו אבל בדיעבד אפי' אם היה הגוי יכול לברו לערות
 בלא סיוע ישראל מתירין דכיון שהוא מדבריה' הולכין להקל
 לומר הישראל עשה העיקר ולא הגוי והוא שיה' הישראל
 חססייע גדול שנוכר הכל לתלות בו אבל אם היה נער קטן
 אסור משום דהוי מסייע שאין בו ממש :

ד אם היין מקלח מהחבית שבעלה לתוך הבוכע והגוי
 מבניה את הענלה כרי שיקלח היין יפה יפה הרי זה
 מותר דהא בלאו הכי היה מקלח ולא הועיל מעשה הגוי אלא
 שיקלח יותר יפה הרי זה מסייע שאין בו ממש ואינו אוסר אבל
 אם לא היה מקלח בלא הגבירה נוי הרי הכל בא מכתו ואסור
 וכן אם הישראל מריק יין מכלי אל כלי וכא נוי ומנענע ידו
 של ישראל אם היין מקלח בלאו הכי שרי ואם לאו אסור גוי
 הבא לפרוק חבית של יין מעל הענלה ויצא מכתו יין לתוך
 דהוי ליה כחו שלא בכוננה דהא הגוי במלאכתו הוא שרוד
 ואפי' מה שיצא לתוך מותר בשתיה :

ה זרק אבן או חפץ לתוך היין מותר אפילו בשתיה דנרע
 מכתו כחו אבל אם החפץ מתגלגל והוא דוחהו עד שגוף'
 לתוך היין אסור אפי' בהנאה דהל' כ'ע בכונה על ידי דבר
 אחד ואם עשה כן בחמתו אף על פי שמתגלגל ודוחהו לתוך
 היין מותר אפי' בשתיה דהל' כ'מנע על ידי דבר שלא בכונה
 כלל דשרוד הוא בחמתו ואין לו מחשבה לנסך :

ו לפיכך נוי שהביא ענכים בסלים או בניית קטנו' וזרקן
 לנת שיש בו יין דרוך מותר דהוי כזרק אבן לתוך ומכל
 מקום לתתילה אסור לעשותו שמא יגע ביין שבגת שבכר
 נמשך ובדיעבד מותר אף על פי שיש בניית למטה יין שזב
 מן הענכים שבו ומצא הגוי שופך יין צלול לנת מכתו אפילו
 הכי מותר בדיעבד מפני שעדיין לא נדרכו הענכים ולא נמשך
 יצמו ועוד שאין סביון לשפכת היין אלא לשפכת הענכים והוי
 שפיכת היין הצלול כחו שלא בכונה :

ז ניהו זרק מים לתוך היין לא הוי אלא כזרק אבן ומותר
 אפילו בשתיה ואפילו אם קילוח המים יורד מיד הגוי
 לתוך היין מותר דאפילו למאן דאית ליה נצוק חיבור כמו
 שיתבאר בעה' הפ' יין ליין נזרו בנצוק להיות חיבור אבל

כמים ליין לא נזרו על הנצוק כמה דברים אמורים שאינו
 סביון למזונו כגון זורק מים לתוך הכוס ולא ידע שהוא יין
 שידוע שאינו ככיון למזינה והוי כחו שלא בכונ' שאינו אוסר
 אבל אם כיון למזינה אסור בשתיה דנזרו כושאם ינח
 הישראל לגוי למזונו יניחיה רגיל אצלו כששותה יין ואחרי
 למינעה כיה לפיכך אם ידע שהוא יין וזרקו לכוס בין שפך בו
 הרבה בין שפך בו מעט מים אסור שרעת בני אדם חלוק
 במזינה ובין מעט פיז הרבה מזינה מיקרי ואם זורקן לתוך
 חבית גדול אפי' נתן בה מים כדי שיעור מזינה שריא לפי
 שאין דרך למזוג חבית בכת אחת ומילתא דלא שפיחא היא
 ולא שייך למיזוג ביה שלא יהא רגיל אצלו בזה ואם אין ידוע
 אם כיון למזינה אם לאו אין אוסרין אותו מספק דהוי ספקא
 דרבנן וספקא דרבנן לקולא :

ח נוי שמערה מבלי שכירו לכלי שביד ישראל יין היוצא
 אסור בשתיה דהא מכת גוי קאתי וישראל שמערה
 הכלי שבידו לכלי שביד גוי מותר אפילו בשתיה כד'א שלא
 נדנר הגוי הכלי שבידו אבל אם נדנר הגוי הכלי שבידו הרי
 נדנר גם היין שבו מכתו בכונה ואסור היין :

ט נוי הנושא נד של יין של ישראל ממקום לפקס ופני
 סתום ואחזו פי הנוד בירו שלא ישבשך היין כמטו ויגע
 בו כין שיהיה הנוד מלא כין שיהיה חסר מותר בשתיה ואף
 על פי שהיין מיקרקש ומתנרנד כחו' הנוד מכת הגוי כשהוא
 חסר אין דרך נישוך ככך ולא שייך למיזוג ביה :

י ואם היה נושא כלי פתוח וכו' יין וישראל הולך אחריו
 לשומרו שלא יגע ביין אם הוא חסר ולא שכשבו מותר
 בשתיה ייש אומרים אפילו שכשבו בכלי שרי וכן עיקר כיון
 שהכלי חס' ואי אפשר לו ליגע כיון שבו והגוי שרוד במלאכתו
 הל' כחו שלא בכונה ולשמא השם בכונה ונגע לא חיישינן
 דהא אזיל ישראל אחרתו וחזי ליה ואיהו נפי' מסתפי' דילמא
 חזי ליה בהשוחו ויתפש בו בכך כנגב ואם הוא מלא אסור
 בהנאה שמא בכונה נגע בו ולא ראה כיון שחולך אחריו
 ואם הישראל הולך כמס' בצדו ונשר ליה אפילו מלא מותר
 שא' לו ליגע שלא יראנו' ואם היה נושא הכלי כמות כענין
 אפי' הכלי הוא מלא והישראל הולך אחריו מותר' כיון שנושא
 כמות הכלי רחוק ממנו ולא בקל ויכל ליגע בה שלא יראנו
 הישראל וה'ה לנושא דלי דרך שבעת ובלבד שהישראל
 סייעו כשרכנים המוטבטבעת של כלי שלא נגע הגוי ביין
 או שראה כשהכניסו הגוי שלא נגע :

יא נוי הנושא חבית אפילו על כתפיו ובלכתו יצא היין
 לתוך שלא בכונה מותר בשתיה אפילו מה שיצא
 לתוך דכתו שלא בכונה לא נזרו כיה :

קבר דיין שנתערב ביין נסך ודין אם נצוק
 חיבור וכו' סעיפים :

א עוד התמירו חול' משום חומרה דין נסך ואסורו אפי' יין
 כשר המחובר ליין נסך ע'י נצוק כיצד המערה סבלי
 שיש בו יין של היתר לתוך כלי שיש בו יין של גוים שאסור
 בהנאה הרי זה הנצוק מחבר בין היין שבכלי העליון ובין
 היין שבכלי התחתון והואין כאילו דין של האיסור מעורב
 בשל היתר ואוסרו ודוקא' ככהאי גזונא שקילוח של הנצוק
 נוגע בשני היינות ביחד אבל אם עירה וקיסף שקודם שרגיע
 דקילוח מן העליון למטה בשל האיסור הפסיק קילות היורד
 מהיין של היתר מותר ואין להקשות כיון דק'ל דנצוק דרי
 חיבור אמאי שרינן לעיל סימן קבר סעיף' א' לשהות ישראל
 עם הגוי מבלי שיש לו חומטין נוי מחוטם זה וישראל מחוטם
 זה והרי הכלי מחבר היין שבפי הגוי היין עם שבפי הישראל
 ולא ידע נרע מנצוק כבר תירצו דכי נזרו בנצוק דלהוי חיבור
 ה'ס' מאי דאתי בההוא פיתחא או בההוא ברזא אבל כהאי כלי
 דחוטמין

שבקנקן שהם אינן מינו מכסלזין את היין שבצלוחות כשישים ואינו אוסר את היין שבקנקן :

ז וכן הדין בנת שהיין יורד ממנו לכור ונגע נוי בקילוח היורד ונאסר הקילוח אמרינן על יין שבקילוח רואין כאילו הוא בנת ואם היה בנת הוה אמרינן סלק את היין שבנת כמו שאינו מפני שהוא מינו והתרצני' והזנים והענבים שבנת שהם אינן מינו באין ומכסלזין את היין היורד בקילוח שנאסר בשישים ואינו אוסר את היין שבנת משום נצוק * וכן הגי המרים שלנו לא יאסרו בנצוק דכל היכא דאיכא מיא אמרינן סלק את מינו כמו שאינו כולה' ושמי' יין שלא נתרד ולא עברו עליהם י"ב חדש מיקרויין והוה עסיין מין במינו אף על גב דקמו נד אחד ואינם מתבלבלין עם היין ואינם דומין ליין ס"מ שמים עליהם ושמי' יין מקרו וכאלו לא נשתנה שמים דמי :

קכז אם נאמן האדם לאסור יינו של חבריו ובו ד' סעיפים :

א מן התורה סומכין על כל אדם כשיאמר על שלו שדבר זה כשר הוא ומותר לאכול ויוליפינן לה מקרא דכתיב וספרה לה לעצמה כלומר שהיא נאמנת על עצמה לומר שהיא טהורה לבעלה וה"ה לטאר איסורין כל אדם נאמן על שלו ועל עצמו ועל סימן פ"ה לפיכך אם בא אחד ואמר לחבירו נתנסך יינך והבעל מבחישו הבעל נאמן על שלו במה דברים אמורים שהיין היה מעולם ביד הבעל ולא היה ביד זה שבא לאוסרו אבל אם בא ליד זה הבא לאוסרו בגון שנחננו לו לשומרו אם הוא עודנו בידו פשיטא שנאמן שהרי יש בידו לאוסרו אלא אפילו אינו עתה בידו שכבר החזירו לבעלים אם בפעם הראשון שמצאו אמר לונתנסך יינך נאמן אפילו הבעל מבחישו דהא היה בידו פעם אחת לכדו והוא ידע בכיורו שנתנסך אבל אם לא היה בידו או שלא אמר לו כן בפעם הראשון שראוהו עכשיו כשרואהו פעם שניה אומר לו אינו נאמן דאי קושטא קאמר למה לא אמר לו בפעם הראשון אלא ודאי עכשיו משקר ולהקניטו אומר כן בד"א שהבעל מבחישו חוץ כדי דיבור או אמר לו אינו יודע ואינו מאמינך אבל אם שתק שתיקה כהודאה דמיא ומלמדין אותו לכחזהל שיאמר אינו מאמינך שכל בעל נאמן על שלו מדכתיב וכפרה לה כדאמרן ואם הבעל שותק וכא אחר ומבחישו אינו הכחשה כיון שהבעל שם ושותק הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל אם אין הבעל שם ומבחישו אחר הוי הכחשה ויש מי שאומר דעד אחד בהכחשה אינו כלום ומאמינים לאותו שאומר נתנסך שבין שאמרו ז"ל עד אחד בלא הכחשה נאמן באיסורים דהיינו כשיאמר שנתנסך ואין כאן שום הכחשה צריכין אנו להאמין לו הוי עדוהו כבי תרי ואוסרין אותו על פיו גם כשיבא עד אחד ומבחישו הוה זה העד כעד אחד נגד שנים ואין בדבריו של האחר כלום נגד שנים והא דשתיקה כהודאה דמיא דווקא כשאמר לו נתנסך בפניך או שאמר לו אתה יודע רגלים לדבר והו' שתק אז הוי כהודאה אבל בעניין אחר לא הוי שתיקה כהודאה ואפילו היכי דהוי שתיקה כהודאה אם שתק תחלה ואחר כך מבחישו ואמר כה ששתקתי מתחלה לא שתקתי בטביל שהודיתי אלא לדתייטב ולחשכ בלבי לזכות אם הוא אמת נאמן וכן זה שבא לאסור כשהיה בידו שאמרנו שאם לא אמר לו בפעם הראשון טראהו וצחק כך ראתו ואמר לו אינו נאמן אם בפעם שנית אמר לו ונהג אמתלא לדבריו למה לא אמר לו בראשונה יש לחוש לדבריו * ואם הבעל אומר אינו מאמינך אף על פי שלכו נוקפו ומאמין לו כבי תרי אין צריך להחמיר ולחוש לדבריו שההורה לא ראמינה עד אחד לאיסור אלא להחמיר מוספרה לה מיהו אמרו ז"ל דווקא ביין

דחושמין מאי דאתי בכרזא דישאל לא אתי בכרזא דניומ' לא הוי חיבור :

ב וגם כמאי דאתי כהווא ברזא לא אסרו אלא בהפסד מועט אבל בהפסד מרובה כגון שהוציא יין מחב' לכלי שיטבו יין נסך לא אסרו היין שבחבית ואין חילוק בין אם היה הרכה יין בחבית או לא דכולה הפסד מרובה חשבינן ליה משום לא פלוג ואע"ג שאיפשר למוכרו לגוים מעט פחות משווי ס"מ ביין נסך בזמן הזה דאקילו ביה בכמה דוכתי לא דייקינן כולי האי להחמיר ודוקא ביין נסך בזמן הזה דאקילו נביה בכמה דוכתי ותו דלא שייך הכא כ"כ למיחשביה הפסד מועט משום טעמא דאיפשר למכור לגוים ונימא דמשום הכי נחמיר לשווייה יין נסך ולמכרו לגוים דהוי חומרא דאתי לדייקולא דכמה רבורת' סברי שאסור למכור יין הנאסר כמגע נוי לגוים ואנן איך ניקום ונאסרנו משום טעם זה דהוי הפסד מועט כיון שנוכל למכרו לגוים לפיכך לא נתיר למכרו לגוים והוי הפסד מרובה ומתירין לו אבל בשאר איסורין אם יוכל למכרו לגוי' בלא הפסד מרובה אין מתירין וימכרנו לגוים ובין נסך נ"כ כל מה שהוא בקנקן או כנוס מיקרי הפסד מועט ואוסרין אותו וישפכנו מיהו לא ימכרנו לגוים כיון בהפסד מרובה מטעם זה מתירין לו כדכתיבנא נ"ל דהל' כסותרין :

ג תצוק בר נצוק לכו' שרי כיצד כגון שיצק הישראל מהקנקן לצלותות של נוי שנאסר מה שבקנקן משום נצוק ואם אחר כך חזר ישראל ויצק יין מכלי אחר למה שבקנקן מותר :

ד ונצוק הוי חיבור על ידי מגע נוי ואוסר היין הכשר אפי' אם היין האסור הולך לאיבוד כגון ששופכין יין על גבי קרקע ונגע נוי באותו קילוח נאסר הקילוח מן הנגיעה ונאסר מה שבפנים על ידי הנצוק אף על גב דהולך לאיבוד משום דלפעמים מולפין יין על גבי קרקע לפני עבודה זרה שלהם ועל סימן קב"א סעיף א' אבל אם נוי מערה יין של ישראל מכלי לטיש או לאשפה או למקום כלוהן אין דרך ניסוך בכך והכל מותר בין מה שיצא לחוץ בין מה שבפנים ואפי' אם נגע זה הגוי המערה בקילוח היין אינו נאסר שבין שהוא בעצמו שופכו לטיש או למקום ליכלוך דרי בטליה מחשבות' ושווייה כמיא בעלמא ואין כאן מחשבת ניסוך כלל והכל מותר אפילו אותו שבחזין אף על גב שנגע בו וכו' ש מה שבפנים דמהיבן יאסר הא אין כאן נצוק המחברו שאסור אבל אם היה ישראל או נוי מערה לטיש או לאשפה ובא נוי אחר ונגע בקילוח הכל אסור אפילו מה שבפנים משום נצוק דהוי חיבור למגע נוי עצמו דהאי נוי בתרא לא בטליה מחשבותיה וקא מנסך ליה :

ה המערה יין לתוך כלי של נוי שלא הודח' ואין בו משקה שופח ע"מ להטפוח את שעורה בו אסור כשתו' שנתערב עם אותו היין שהיה נדבק בכלי שלא הורחצתה שעורה ממנו מותר אפילו בשתייה ולא נאסר מטעם נצוק דעי' יין מעט שהיה נדבק ברופני הכלי שלא הודח לא אמרינן כיה נצוק חיבור מפני מעיומו אבל אם יש בו שופח כדי לתפוח אוסר כנצוק מיהו אינו אוסר יותר מאילו היה כולו מעורב ביין העליון דלא נרע חיבור דנצוק מתערובת ממש לפיכך אם היא סתם יינם ויש ס' בעליון לבטלו מבטלינן ליחב' בס' מותר כמו שיתבאר לקמן סימן קל"ד בע"ה :

ו קנקן יין שיטבו קיתוץ מים ועירה ממנו לתוך צלוחית שיטבו יין של גוים אם יש במים שבקנקן ששים כנגד היין שבצלוחית לא נאסר היין שבקנקן משום נצוק דאמרינן על היין שבצלוחית רואין כאלו הוא בקנקן ואם היה בקנקן הוה אמרינן סלק את היין שבקנקן כמו שאינו מפני שהוא מינו ובין נסך כבר אמרנו לעיל דמי' במי' לא בטל והמים

לבוש עטרת זהב הלכות יין נסך

בדבר איסור שיש בידה לתקן תקנתו ודווקא בודאי איסור כגון ניקור כשר וכדומה אבל בספק אם יש כאן איסור או אין כאן איסור כגון שצריכה לברר דנים, טמאים מתוך שהורים או איסור שיש בו צדדים להקל אינה נאמנת דנשים עצלניות הן דעתן קלות להקל, ועל שלובל אדם נאמן אפילו היבא דאיחזק איסורא דהא כתיב וספרה לה ונומר והיא כבר החזקה טמאה אם לא שחשוד לאותו דבר ועל סימן ק"ט ביון חשוד, ודיון מ' שאומר חכם פלוני הכשיר לי זה והתחכם מכחישו עיין לקמן סימן קפ"ה, וכן ואם אמר נן לגבי עדות הפה שאסור הוא הפה שרתיד עיין בלבוש הבוין וארגמן סימן קצ"ב :

קכח דין מקום שיש בו יין ונתתיחד שמה גוי ובוה' סעיפים :

א גוי העובר ע"ז ודרבו לנסך אין מיוחדין אותו עם יין אפילו שעה בעושה ואפילו הוא ברשותו ואם ייחדו אצלו אסור בהנאה דחיבת נסך עליו וכדאי נסכו אבל גוי שנוגע לנו שאינו עובר ע"ז ואינו נאסר אלא שאסרו בגניעה בשתייה מותר לייחדו אצלו יין ברשותו לזמן מועט ולא חיישינן שמא יגע דמרתח שמא יבא הישראל ויראה ודווקא לזמן מועט כגון כדי שילך סיל או יותר מעט אפילו בעיר שכולה גוים ואפילו הודיעו שהוא מפליג אבל לזמן מרובה אפ"י ככתינו או להפקיד יין אצלו בכיתו אפילו לזמן מועט אסור ואם עבר והפקיד אסור בשתייה שמא יגע, וגוים שבחוצה לארץ אף על פי שאינם עובדים ע"ז ואינם יודעים כשיב ניוסד מכל מקום סנהג אבותיהם בידיהם לעשות כמעשה ניוסד ואין מיוחדין יין אצלם אפילו לזמן מועט ואם עבר אסור בשתייה :

ב ישמעאלים לאו עובדי ע"ז הן ומותר לייחד אצלם אבל לא להפקיד וישאר כל הגוים מנסכין ואין מפקדין ולא מיוחדין אצלם ולא טבעים שאסור לייחד אצלם אלא אפילו בלא בייחוד כל היבא דאיכא למיחש שמא יגע בו אסור כגון גוי שנמצא עומד בכית שיש בו יין של ישראל אם יש לו מלוה על אותו יין כגון שעשאו לו אפוחיקי או משכנו לו אסור דחיישינן שמא יגע דבכה' לא מרתת ליגע ואפילו אם היה היין בחותם אחד, אבל אם אין לו מלוה על היין אף על פי שיש לו מלוה על הישראל בעל היין והגיע זמן פרעון המלוה אפ"י מותר דמרתת ליגע דמה לו ליון שמא הישראל יפרע לו פעותיו ואפילו היה עומד בצד היין סמוך לו ממש בכרי פישוש הידים ואילו אין בין שום חותם לא חיישינן שמא יגע שמא יגע שהוא יודע שיפסיד הישראל יינו אם יגע בו ירא הוא ליגע ואפילו נמצא בידו קצף שרגיל לעלות על פי היין מיהר שאנו תולין לומר מדופני החבית לקחו ולא מפירי אבל אם נמצא בידו דברים שאינם נמצאים רק על פי החבית אף על פי דהגוי נחפשי עליו כנגב אסור דהא מ"ס פני החבית בא' וכן אם מצא שרגיל תופש הברזא בידו היין אסור ולא אמרינן שהברזא מנפשה נפיל והגוי הגביתה דלעולם תלינן בדבר הרגיל להיות ואין דרך הברזא ליפול מעצמו וכדאי הגוי הציאו ונגע ביין :

ג בית שיש לישראל וגוי יין בחוכו ונכנס הגוי לראות יינו וסגר הדלת אחריו כמנעול מבפנים עד שאם בא ישראל ליכנס שלא סדעת הגוי לא היה יכול היין של ישראל אסור שהרי אין הגוי נחפש כנגב על סתרתו דהא יש לו רשות לעשו' כן ואם היו נקבים בדלת הישראל יכול להסתכל ולראות משם כל החבית מותרת אפילו בשתייה ואפילו הם פתוחות דמרתת הגוי מליגע מפני הנקבים ואם לא יוכל הישראל

נסך בזמן הזה שאין צריבין לדקדק בו כל כך אבל כשאר איסורים אם אומר איני מאמינך ובלבו מאמין יש לו להחמיר :

ב במה דברים אמורים שאין העד אחד נאמן לומר נתנסך יינך על פי הדרכים שאמרנו ה"ם בפועל שעושה עמו בחנם או אפילו בשכר והוא בעניין שעל ידי עדותו לא יפסיד משכורתו כגון שאומר נתנסך יינך אצלי באונסי או ששכרו דבר מועט שאינו מקפיד בהפסדו ואמר כן כדי להקנינו אבל אם שכרו הרבה והוא בעניין שעל ידי עדותו מפסיד כל שכרו כגון שאומר נתנסך יינך בפסיעהי נאמן אפ"י אינו עתה בידו וגם לא אמר לו בפעם ראשון שמצאו שכיון שהוא באמירתו מפסיד שכרו ודאי קושטא קאמר ודווקא שאומר שנאסר היין באופן שהוא פשוט לכל שהוא מפסיד שכרו גם כן על ידי כך כגון שאומר בפירות פשעתי בכל אבל אם אמרו בדרך שאיפשר לומר טענה ואמר שלא יפסיד שכרו ואף על פי שפסיד היין אף על גב ששכפו יצא דינו שנאסר היין וגם שכרו נפסד אינן נאמן דאמרינן כיון שצדד ונקט עילה ותחבולה שלא להפסיד שכרו מען ואמר שכרו לא יפסיד שכרו ולהקניט אמר כן :

ג אף על גב דהא דילפינן סוספרה לה דעד אחד נאמן באיסורים להתיר אבל לא לאיסור מכל מקום אמרו הז"ל בדבר דאיכא לבחורי כגון שאומר לו אחד בא ואראך גוי מנסך יינך צריך להוסיף לרברו ולראות אם כן הוא כיון שאפשר לו לברר :

ד ובל היבא דאמרינן דעד אחד נאמן על דבר אם באו שני עדים והכחישוהו אף על פי שהוא דבר שיש לו מנובון שהיה בידו והיה נאמן לאיסור בעניין שלא היו העבדים מכחישינן אותו אינו נאמן לאסור משום מנו דמנו במקום עדים לא אמרינן אבל מכל מקום לריריה אסור דהא שוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא אחד אומר לשני שהתפס נתנסך יינכם ואחד שותק והשני מכחישו לאותו שמכחישו ולכל העולם שרי ולאותו ששותק אסור דהא שתיקה כהודאה דמיא ושוייה אנפשיה חתיכה דאיסורא, שכת שעשה סימן בבבסה כדרך שעושינן ככהמות טריפות ואומר עליה שהיא טריפה ואחר כך חזר ואמר שהיא כשרה ומה שאמר תחלה שהיא טריפה נותן אמהלא לרברו ואומר שאומר כן כרי שחישאר לו ליקח ממנה ופה יש מי שאומר מאחר שנותן אמהלא לרברו נאמן ועל סעיף א', שני אחים אינם אלא בעד אחד לענין איסורין שהחורה פסלתן להעיד יחד וכל הפסולים ערו' למסן נאמנים לענין איסורין דלאיסורים אינם חשודים חוץ מן הקטן כיון שאינו יודע כשיב איסור והיתר ואינו נאמן אפילו בדבר דלא איתחזק בו לא איסור ולא היתר לא להתירו ולא לאיסור ודבר שאין בו חזקת איסור אלא חששא שמא יחליפנו הגוי או ביינן שמא יגע בו יש מי שאומר שסימכין על הקטן מכיון שבא לכלל דעת שמירה ואם הוא הרף ונקי בדבר דאיכא רגלים לרברו יש להחמיר אם מעיד על דבר איסור ואם מעיד על דבר איסור דרבנן להקל ולא איתחזק איסורא כגון בדיקת חטין נאמן דהימניהו רבנן בדרבנן אבל אם איתחזק איסורא אינו נאמן כלל אפילו בדבר שהוא בדרבנן כל דבר שלא איתחזק לא לאיסור ולא להיתר עד אחד נאמן עליו הן לאיסור הן להתירו שאין זה נקרא עדות אלא גילוי פילתא ואם היו בכאן שתי חתיכות אתה של איסור ואחר של היתר נאמן עד אחד לומר זהו של איסור וזהו של היתר דהא תרווייהו בלא איתחזק דמוכל היבא דאיתחזק דבר באיסור כגון מביל או חתיכה כשר שאינו מנוקד שהוא איסור דאורייתא יש אומרים אין העד נאמן עליו להתירו בדבר שאינו שלו ולא אם בן ים בידו לתקנו ואפילו אמה נאמנת לומר

לבוש עטרת זהב

הלכות יין נסך

גד

עקלתון דלטנות אילו משמעות שבוה הדרך יבא ואז הוי דינא הכי אם החביות פתוחות מיד שנעלמו מעיניו אסורות שהנוי סמך על דבריו שלא יבא פתאום ונגע ואם הם סתומות אשי בהפלתו שיעור כדי שיוכל להסיר מנופת החבית כולה בין שהיא של מיט בין שהיא של סיד ולהחזיר לשוחה מחדש והינגב אסור אבל אם אומר לו להפליג פחות מזה השיעור, אפילו יש בו כדי שיעור שניקוב חור בחבית או במנופה ויסתמנו מוהר דלא חיישינן לפתיחת הנקב וגם לזיוף החותם לא חיישינן דמרתת שמא ירגיש הישראל ויש אומרים שאם הם סתומות שרי בכל ענין דגוי לא מרת לפותחם וחזור לתקנן ויש לסמך על זה בהפסד מרובה ועל סיסמא קל :

ב והא דשרינן כשיש דרך עקלתון דווקא בשהנוי לברו אבל אם הם שנים או יותר אסור שאיפשר לאחד מהם לשמור הדרך העקלתון והאחר יגע :

ג והא דשרינן כשהחביות פתוחות לגמרי בלא פקק לא אמרן אלא בספינה או בחנות שאין מלאכהו של גוי מיוחדת שם שיגע בחבית עצמה אלא לשימורו או להוליך הספינה אבל במעביר החביות ממקום למקום שצריך הגוי לאחוז בחבית עצמה לא התירובחבית פתוחה דבכל הוא נוגע ולא יראנו הישראל והגוי אינו מרתת מליגע שיכול לאישתמושי ולומר להחזיק בחבית נחכונתי שלא חפול ואפילו היא חסרה שאינו נוגע כל כך בקל אפילו הכי כיון שיכול לאשתמושי נוגע ולא מרתת ומיהו דווקא שאינה חסרה כל כך שאם הרכינה בעודה על כתיפו יכול ליגע ביין אבל אם היא חסרה כל כך עד שאין יכול ליגע ביין אלא אם כן הורידה מכתפו לא חיישינן בכלוי האי מרתת ולא יכול לאישתמושי :

ד והא דאשרינן בהודיעו שהוא מפליג אם החבית פקוקה דווקא במקום שיש להושט שמה נגב ושהת ונתן מים במקומו או החליף טיב ברע אבל במקום שאין לחוש שמה נגב ממנו כגון בין הגהות שריבים עוכרים שם מותר מפני שהוא מתיירא סעוברי דרכים אפילו הסגויים :

ה המוסר מפתח חתימת לגוי היין שבו מותר אפילו הודיעו שהוא מפליג ואפילו הלך היהודי לעיר אחרת להונות שם חג המועד ולא נשאר שום יהודי בעירוהני' היין בכרהפו ומס' המפתח ביד הגוי מוהר שלא כסר דו אלא שפירת המפתח ולא ליכנס הרשהו והוא ירא ליכנס בו אפילו מפני הגויים שבעיר שיגדוהו ליהודי כשיבא יפסיד נאכניהוהו וילא שלא התירו אלא כשאניוידע שהוא מפליג ואז מוהר אפילו מצאו שנכנס שבין שלא היה לורשות ליכנס והיה נתפש על הכניסה ודאי היה בהול בעודו שם ולא נגע שהיה צריך להתיירא בכל פעם עתה יבא שהרי לא הודיעו שהוא מפליג ולצורך דבר אחר נכנס שהיה לו לאשתמושי בו ולא ליגע ביין אבל אם הודיעו שהוא מפליג אפילו נתפש כנגב על הכניסה אסור דהא לא מרתח מן הגויים או אחרים שראוין שנכנס שיגידו ליהודי שהרי נכנס וכיון שיודע שהפליג לא מרתת גם כן כל כך ליגע והמיקל בספדא ראשונה לא הפסידו אם עבר הגוי ונכנס שם אם נתפש כנגב שריואם אינו נתפש כנגב שיש לו ההנצלות לאשתמושי למה נכנס אסור ודווקא כשסגר הדלת במגעול בפנים ואין סדק בחדר שיכולין לראות משם אבל אם יש סדק וכל שכך אם הנית הדלת פתוחה היין מותר אפילו היה לורשות בפירוש ליכנס שם ולא אמר לו שיפליג ויוכל לכא בכל עת דמרתח ואם הוא גוי שאינו מרתת כגון עברי המושל המחפשים בבתי יהודים בכל ענין אסור אם לא שיש לו סימן שיודע בו שלא נגעו ביין :

הישראל לראות דרך הנקבים כל החביות שלו רק קצתם את שיוכל לראות דרך שם מותר בשתייה והשאר אסור כהנאה שמה ניסך ואפילו החביות סתומות אם שהה שם הגוי כדי שפתח וינוף ותנוב המנופה ואפי' היה ישראל דר באותו בית אסור ואף על פי שאין הגוי יכול למנוע לישראל מליכנס וצריך לפתוח לו כשיבא פתאום וידבוק אפילו הכי אינו מתיירא שהרי יכול לשמוש ולומר ישן הייתי ולא שמעתי ולכך לא פתחתי לך אבל אם לא סגר במגעול מותר בשתייה דמתיירא הגוי שמה יכנס הישראל עליו פתאום :

ואם אין בבית אלא יינו של ישראל לבד ונמצא גוי בתוכו אם אין הדלת נעול היין מותר בשתייה דמרתת הגוי שמה יבא הישראל פתאום ואם הוא נעול במפתח מכפנים אם אין הגוי נתפש כנגב על הכניסה כגון שיכול לישמע ולומר טעם למה נכנס אף על גב שנתפש כנגב על הנגיעה לא מרתת כיון שהוא נעול וחיבת ניסוך עליו ונוגע בו מהרה קודם שיבא הישראל והיין אסור כהנאה דשמה ניסך ואם הוא נתפש כנגב על הכניסה מותר בשתייה דוראי מרתת ליגע ויש אומרים דכומן הוה שאין הגויים מנסכין אפילו אינו נתפש כנגב על הכניסה טרי ורדאי לא נגעו כיון דאין חיבת ניסוך עליו אלא אם כן יש לחוש שנגעו לשחות ממנו או להנאה אחרת מיהו אם פי החבית רחב או שהוא בקנקן שיש לחוש שמה נגע בו בדרך מתעסק חיישינן ואסור בשתייה :

ה חביות של יין של ישראל מונחת בשוק ונמצא גוי עומד ביניהם אם היא גוי חלש שאיבת שופטי העיר עליו שאם ימצאוהו נוגע נתפש כנגב לעשות בו דין על הנגיעה כנגב היין מותר בשתייה ואם לאו אסור כהנאה ועל בדין הסמוך עוד מדיני אילו :

קבט דין המניה יין ביד גוי וישאל יוצא ונכנס וביב סעיפים :

א כל מקום שהיין בחזקת משתמר דאיכא למתלי שלא נגע בו הגוי מותר אפי' בלא חותם כיצד המניה נכרי בחנותו ויצא או שהיה לו יין בספינה או בקרון והניחו עס הנכרי והלך לו לבית הכסא או לבית המרחץ או שהיה גוי מעביר לו חביות יין ממקום למקום והניחו לבדו עם היין ויצא אף על פי שבכל אילו יש לנכרי שייכות בין דאית ליה לאשתמושי שהרי ברשות עוסד שם שהישראל הניחו שם מותר מיהו לכתחלה לא יעשה אדם כן שיניח גוי לבדו בבית עם יין אבל ברעבד מותר אפילו אם שהה זמן רב מפני שהוא ירא בכל פעם עתה יבא ויראנו ואינו נוגע אלא אם כן נודע שסגר הגוי החנות או שהרחיק הקרון והספינה בענין שאין יכולין לראותו אז היין אסור אבל כל זמן שלא נודע מספק אין חוששין שמה סגר החנות או הרחיק הקרון והספינה דגם בזה מרתת הגוי שלא לעשותו ואפילו אם סגר החנות נמי אם יש שם סדק או חור שיכולין לראותו בתוכו חשוב כפתוח בלא שיש דרך עקלתון שיוכל לכא עליו פתאום שלא יראינו וכן כשהלך לבית המרחץ הלך דרך עקלתון בענין שלא ידע הגוי שהלך לבית המרחץ ועל ידי כן ירא הגוי בכל פעם שמה יבא עתה אבל אם ראה הגוי שהלך לבית המרחץ יודע שלא ימרח לכא ואינו ירא וכן אם הניח גוי בחנות לא יאמר לו שמור לי שאם אמר לו שמור לי יודע שנשתלק משמירתו ואינו ירא שיבא פתאום וכן כגוי המעביר לו חביות יין ממקום למקום לא יאמר לו אני אבא אחר כך שזה הלשון משמע שרוצה לשהות אחריו וכי' שלא יאמר לו שהוא מפליג כהנחה בחנות או במעביר יין אבל אם אמר לו שוב אינו ירא שמה יבא פתאום או דרך

לבוש עטרת זהב הלכות יין נסך

ישראל ונוי שהיו כפינה ובה יין של ישראל ושמע
הישראל קול הקיעת שופר שתוקעין לשבו ונכנס לעיר
והג' היו שבספינה עם הגוי אם יש דרך עקלתון שיוכל
לכא עליו פתאום ואין כס נוי אלא אחד היין מותר דמרתת
הגוי שמא יבא פתאום ולא נגע ואפילו אם יש בינו ליון יותר
מאלפים אמה מה מפורסם אפי' לגוים שאין הישראל יכול
ללכת בשבת יותר מאלפיים אמה אפי' היין מותר דמרתת
מפני שאין אנו בעיניהם בחזקת שומרי שבת כראוי ויאמר
הגוי היהודי יחלל שבת בשביל היין וכא :

היו יושבים ישראל ונוי לשהות כל אחד מינו ושפע
הישראל שקורין לב' והלך שם להתפלל והגיה יינו אם
יש דרך עקלתון שיוכל לכא עליו פתאום היין מותר דמרתת
ולא נגע כד' בשביל אחד שיהיה מינו ואין לגוי רשות לשתות
מינו של ישראל אבל אם היו שותין ביחד מין אחד
שהישראל מזג לגוי כשיצא לשתות ויין לפניה על השולחן
ויין אחר חוץ לשולחן והגיה הגוי לכדו את שעל השולחן
אסור שיאמר הגוי הרי הישראל ומנני לאכול ולשתות ו
וכרשות נגע ואת שחזין לשלחן כה שהוא בתוך פישט ידיו
אסור שהגוי מזג לו פסגו ומה שהיו לפישט ידיו מותר דלאו
אורח ארעא של אורח לעמוד ולמזג כמה שאינו על השולחן
ולא הוכן לסעודה זו אבל אם אמר לו הישראל הוי מזוג ושות'
אף מה שחזין לפישט ידיו אפילו בכל הבית אסור דסמכא
דעיה דגוי שחזקו לשתות מן הכל אפילו לא הודיעו
שמפליג שהרי הרשו לשתות מכל אשר יבחר הלכך כל
ההכיות הפתיות אסורות והסתומות מותרת אם לא שיהא
כדי שישי' המגפה ויחזירנה וחננוב שהרי היה לגוי רשות
לעשות זה ולא היה צריך למירתת שפא יבא בעת סיסר
אותו וכיון ששהא כל כך חיישינן שפא הגוי עשו ועל
שאלתו ליכא למיסמך :

ישראל ששכר בית בחצר הגוי והגיה בו יין וסגר הדלת
והכניס הכרית כשבעת ושבת ולא סגר במפתח הפלג
ולסוף ימים הרגיש הגוי שלא היה סגור והודיע הדבר ליהודי
היין מותר ולא חיישינן שפא נכנס הגוי וחזר והכניס הכרית
דהא לא ידע שהישראל הפלג ומירתת דמימר אמר גוי
השתא מדבר ישראל שלא סגר במפתח ואתי לפיכך ודאי לא
פתח ולא נכנס :

בית שיש בו יין לישראל ונוי רר למטה וישראל בעליה
וארובה מעליה לבית לראות משם היין ויצאו שניהם
בבהלה מן הבית לראות חתן או הספר וחזר הגוי קודם
שחזר הישראל וסגר המפתח אחריו ואחר כך בא הישראל אף
על פי שאין לישראל מעבר אלא דרך הבית ואי אפשר לו
לעבור שלא יראנו הגוי אפילו הכי היין מותר דאמרינן
כשסגר הגוי לא סגר כדי ליגע ביון אלא היה סבור שהישראל
כבר נכנס לביתו והוא בעליהו ושפא יראנו ולא נגע ואפילו
היה היין פתוח מותר דמרתת ליגע והוקא שיצאו בבהלה
וחזרו דאיפשר לומר מתוך בהלתו חזר ולא דקדק יפה א
ככניסת ישראל אבל שלא בבהלה היין אסור דשפא דקדק
הגוי ודע שעדיין לא נכנס הישראל וסגר ונגע קודם
שיבא הישראל :

גוי ששמע קול טאנת אריה ומספדו נכנס לבין החכות
של יין וסגר הדלת אחריו אפילו הכי היין מותר ואפילו
הן פתוחות אף על פי שאינו נחפש כנגב על הכניסה שהרי
להציל עצמו נכנס מ' הא ירא שפא גם אחרים נחבאו שם
ויראו אותה כשנגע :

נכניס שנגסו למרתף ופתחו חכות של יין אם רוב
נכני העיר גוים אסור ואם רוב נכני העיר ישראלים
מותר דהליגן בהו ואם רובן ישמעאליים אסור בשתייה ומותר
כרגא דישמעאליים אינם נספכים כדלעיל סימן קכ"ד

ואם יש ליהודים שכונה לברם שאין דרך הגוים מפסיקת
ואפילו מעט גוים דרים נס כן בשכונתה הולכים אחר
רוב בני השכונה אף על פי שרוב בני העיר גוים היין מותר
ובמקום שרגיל להצניע סמנים בהביות ומניחין אותם
בין החכות של יין כדי להציל סמנים שיחשבו הנכניס שגם
חבית זו היא של יין ולפעמים יודעים הנכניס שבני אדם
עושי' תחבולה זו וכאין ופותחין החביות לראות אם ימצאו
שם סמון אפי' רוב נכני העיר גוים היין מותר דכיון דפתחו
לשום ממנא וחזו ההוא חמרא פרשו דבגניבותיהו שרדו
ולא מנסכו ואין לומר שפא נגעו וליתסר בשתייה דהל' כל
ס' שפא לא פתחוהו ואת' ל פתחוהו שפא בתוך דהו שרדו
בגניבותיהו פרשו ואפילו לא נגעו וכן נכניס גוים
שדקרו חבית בסכין וכידם קרירה ומשכו יין לחוכה י' היין
שכחית יש להחזיר מטעם ס' שפא מתוך שהוא בהול
בקרירה זו לא נגע ביון אלא מיד כשעבר הסכין את עובי
הטוליים יצא היין ולא נגע בו בסכין ואת' ל נגע בסכין כיון
שלא נהכין הנכניס אלא לנקוב כדי שיצא היין ולא חשש
למנעו ה' לחו שלא ככוונה ושרי ויש להקל בזמן הזה
שאנינו מנסכי' אבל יין שבקדרה ודאי אסור ועל סימן קכ"ד
סעיף כ"ד ואם יש הרבה חביות קצתם ס' וכה בלא כרא
ובקצתם יש כרא ומצאו שעשו הנכניס כרא לחבית שלא
היתה מכרות מתחלה והוציאו ממנה יין אותו החבית אסור
והאחרים אפילו אורה יש בהן כרא מותרים ולא אמרינן
כיון שעשו כרא באחד ולקחו ממנו כל שכן שמשכו מן
המבורות דאחזיקו איסורא כן מחזיקין :

חיל שבא לעיר ונכנס לבית ישראל בשעת שלום חבית
פתוחה או אפי' הן פקוקה בעין אסורות דודאי פתחו
ונגעו וחזרו ופקקו כיון שאין מורה בפקיקה אורחא הוא
לפתוח ולחזור ולפקיק אבל אם הם סהומות במגפות של
שיט מותר דודאי לא פתחים שאם פתחו לא היו חוזרים
וסוהמים שהרי אין איפה שום אדם עליהם ולמה ישריחו
עצמה להזר ודסוהמה אבל בשעת מלחמה אלו ואלו
מותרת דבהוליים ושרודים הם ואין להם פנאי ליגע וכ' ש
לנסך דווקא שהיה פתוחה מתחלה דלא מינכרא ונגעו
הליגן לקולה לומ' חס' שירדה לא נגעו אבל סתומי' שנפתח
ודאי אסורות דהא חזינן דלא איכפת להו כשירדיהו ופתחו
ודאי נגעו נסך :

גוי שנמצא עוסד אצל הגוי אם יש בו שופח על מנת
להטפח צריך הדחה ונינוכ ולא סני בהדחה דחיישינן
שפא נגע ווע' דלעיל נבי נמצ' כבור אמרינן דמיר' ולא נגע
הא אמרינן דלא מירת למיגע שהא סבור שאינו מפסידו כיון
שאינו יין לפיכך אם יש בו שופח ע' לרשפי' הוי חיבור
למה שכלוע כנת וצריך נינוב אבל כשאין בו ליחות יין כל כך
שמטפח אף על גב שהוא שופח אינו חיבור למה שכלוע
בנתוסני בהדחה ואין צריך נינוב אבל הדחה מידא בעי
להדיח השופח שהוא נאסר כמנעו :

זונה גויה כמסיכה ישראל היין מותר שאינם מניחין
אותה לנסך דאף על גב דתכפיהו יצרא דעבד' לחנות
לא תקיף יצרא ליון נסך אבל זונה ישראלית כמסיכה גוים
אף יינה של הזונה אסור דהואיל וזילא עליהו בתרייהו גיררא
ושבקה להו לנסך יינה :

ישראל הניח יין בביתו בתלון שהוא פתוח בא גוי
והכניס שם זונה וסג' הדלת אחריו ואח' בא הישראל
ומצא את יינו כמו שהניחו ואינו מרגיל בו שנגעו היין מותר
דאמרינן הגוי כעבדיתי' שרדו ולא היה לו פנאי לנסך
מ' חצר שחלקה כראשית ידיות בין ישראל לגוי אע"פ
שחביות פתוחות עומדות סמוך לחלקו של גוי תוך פישט
ידיו מותרה דמרתת הגוי לפשוט ידיו ולגע וכן אם היה נכני
של

של ישראל למעל פגנו של גוי וחלוקי כיתרות מניח הישראל
טע ינו אע"פ שידו של גוי מנעת שם דמרת :

ק חכית של יין שצפה כנהר ונמצאת כנגד עיר שרובה
ישראל אם יש כנהר שכסולת ופכר אנמי פים שהיו
מעמידים אותה אילו באה פפקוס אחר מותרת שאין לתלותה
אלא בעיר שנמצאת כנגדה והוא רוב ישראל ואם אין כנהר
פכר אנמי מים אסורה שאנו תולין אותה כרוב הסביבות שהם
גיים שבכל מקום שיש רוב וקרוב הולכין אחר הרוב דרובא
עדיפא דהתורה אחשבה אחרי רבים להטות ואם נמצאת
כנגד עיר שרובה גיים אם רוב הסביבות ישראל ויכולה לבא
עם דרך ישרה שלא תסבכה מותרת אפי' קרובה הרבה לעיר
של גוים עד שמוכיח קרובתה שהיא של גוים כניחין הקרוב
ההולכין אחר הרוב דרובא עדיף מקרו ואם לאו שאינה יכולה
לבא מהסביבות חייין אסור בהנאה והחכית מותרת בהנאה
לפוצאה ממ"נ שאם הוא של ישראל גם היין היה מותר כ
בשתייה ואפי' אם הוא של גוי אף על פי שהיין אסור בהנאה
שכל מקום החכית מותר בהנאה ואם בא ישראל ונתן בה
ס"פ רתי יצאה מחוקת יין נסוף ומותרת בשתייה אבל אין צריך
להתוודה לו והיא של פוצאה דכין דרובא גוים ודאי נתייאשו
הבעלים ודוקא שהיא סרופה או אפילו פקקה בעץ שאם
פצאוה גוים ופתחוה לפה להו לחזור ולפקקה שהרי הכוחה
ללכת לאיבוד ולא היה להם להתירא מטוס ארם דהא
פצאוה על הנהר אבל אם היא פתוחה לנמר חיישנין שמא
פצאוה גוים ונגעו בה ואחר כך הניחוה ולא רצו לישלה
ואסורה •

קח חכית של יין שנמצאת בכרמי של ישראל ויש כרמים
אחרים של ישראל כמוכים וכרמים רבים מהם של גוים
שכיבותיהם אף על פי שרחקים משל ישראל החכית אסור
דאוליגן בתר רובא אע"ג דאיבא קורבא דמוכח דשל ישראל
היתה ואין צריך לומר כשאין שם כרם אחר של ישראל אלא
זה דוודאי לא פכרם זה הוא דאין דרך לננוכ מלרם ולהצניע
צתוכו וה"ה להקל אמרינן הכי כנון שפצא בכרמי של גוי אף
על פי שיש כרמים אחרים של גוי ואי אכא כרמי של ישראל
רבים מהם אפי' הם רחוקים מהם הולכין להקל והוא שיושבת
בין ההרים שאינה מעבר לעוברי דרכים הא לאו הכי אסורה
שכוב עוברי דרכים גוים הם ותיישנין שמא מהם נפל דהא
אזלינן בתר רובא ברא בכקבוק שדרך עוברי דרכים לה לך
כיוצא בו אבל חכית שאין דרך עוברי דרכים להוליד כיוצא בו
אין תולין אותו בעוברי דרכים דוודאי לאו מהם נפל שאין
מוליכין ככיוצא בזה :

קט נורות יין שנמצאו פושליכי כדרך אם רוב שופכין בנודו
ישראל הם מותרים אם הם נורות גדולים שאין דרך עוברי
דרכים להוליד כיוצא בהם אבל אם הם קטנים שדרך עוברי
דרכים להוליד כיוצא בהם אסורים שאנו תולין בהן שרובה
גוים ואם היו גדולים וקטנים כולם מתירים שהגדולי פושכיים
על הקטנים שהם פשוכין והרי רובם ישראל והקטנים
להכריע המטא ולהשוותו באו שכן דרך מיליכי היין כשיש
להם שתי נורות זה גדול מזה פעט ומכביד המשא לצד אחר
מניחין נוד קטן אצלו להשוות המשא :

ק ישראל שיש לו יין באוצר שלו ופתה האוצר פנור כ
במפתח אחר ומצא הפתח פתוח וגוי אחד מודה שהוא
פתחו לשאוב מים מכור שבאוצר שהיה צריך לבניין ביתו וכי
דאי גונא היין מותר מהרי פעמ' דהא שאין צריכין להאמין לו
שנכנס לא הוא ולא גוי אחר ואת'ל נכנס שהרי היה נתפש
כנגב על הכניסה ואמר' דאי דלה פים יוצא ולא נגע דמרת
דזה בעל בית שאמר לשפתחו להכין השולחן והשפחה לא
היתה בקיאה בדת יהודית וכא בעל בית ומצא יין על שולחני
שפתחו הגויה אושרת שלקחה היא היין מפרתנו שבו יין

הרכה כל היין שבמרתף מותר דאין הגויה נאמנת לאוסר
ואיפא פפקוס אחר לקחה אבל שעל השולחן ודאי אסור דהא
היא הביאתו • וכן ביהודית ששמנת המפתח מהמרתף ולא
מצאו במקומו ומצאו אחר כך יין פמון בכית ואמרה שפחה
הגויה שהיא לקחה היין מהחכית שבמרתף אינו נאסר לאסור
היין שבמרתף ואימר ממקום אחר לקחה אבל נכנס שנכנס
למרתף ומשכו יין והניחו ברזות פתיחות ונמצא אחר הכרז
סתום ואמרה שפחה גוי שהיא סתמתן כיון שנהניחה הגויה
בוודאי עם היין ואינה נחפשת כנגב על חכניסה דאית לה
צמלא שנכנסה להציל היין ואיכא רגלים לדבר שהיא
סתמתן היין אסור מיהו בזמן הזה שאין הגוים פנשכין שרי
כמו שנכתבאר לעיל סימן קכ"ה :

קל דיני חתימת היין וכו' סעיפים :

א מה שאין מיוחדין ולא מפקדין יין ביד גוי דוקא כשאנו
חתום אבל אם הוא חתום מפקדין ושולחין על ידו ל
דמרת הוא לפותחו שמא ירגיש הישראל ובלבד שלא יהא
בחכית שום נקב כקב שמניחין בו שיצא מים הרוח וחותם
שאמרו צריך להיות חותם בתוך חותם כמו שכתבאר
בסעיף ד' או מפתח וחותם דכחותם אחד חיישנין דלפא
שרח וזיין אבל בשתי חותמות שריחא מילתא לזיין ולא שרח
והני פילי בחכית של חרם ששורח לעשות בו נקב ולסימנו
אכל בחכית של עץ אפילו חותם בתוך חותם לא מהני מפני
שיבולין להוציא יין מבין הנסרים ולא ירגישו וכל שכן כ
בנורות שבקלי יכולין להוציא יין מבין הפתחות ואין להם
הקנה אלא שיכנסו כל החכית של עץ אוכל הנאד בשק שאין
בו תפירה מבחין וחתום פי השק שאם יש בו תפירה מבחין
יש לחוש גם כן שמא יתיר התפירה ויחזור ויתפרנו ולא
יגרסנו • ויש מתירין אפילו בחכית של עץ ואין הושטין
שמא יוציא יין בין הנסרים דשרחא להו מילתא וכן נוהגין
ובלבד שיוהר שיהא המנופה נסחם כראוי וכן שרא יהיה
שם ברזא שלא יוציא דרך הכרזא דקוחתוך כל הכרזות
וישים עור על המנופה והכרזות ויקבענה במסמרו ויכתוב
עליה אותיות חציין על העור וחציין על דופני החכית או על
הכרזא או המנופה שאם יגביה הגוי העור לא יודע לחזור
ולכוין האותיות שעל העור עם חציין שהוצה לה כבתחילה
וגם יעשה חשוק אחד שקרין ציר' קלא סביב משוליים במקו'
שמחברין דופני החכית ויקבעו שם במסמרות מפני א
שפעמים נעורת תחיבה שם סביב ויש לחוש שמא יוציאנו
הגוי להוציא היין דרך שם ולתוכו אחר כך אל מקומו
הראשון שזה נקל לו לעשות ואם מצא סכין בהכית שהוציא
יין מבין הנסרים עיין לעיל סימן קכ"ד וסימן קכ"ט
סעיף י"א

ב אם הפקדו יין ביד גוי בחותם אחד יש אימרים שאסור
בשתייה מספק שמא שרח חזיף ומהר בהנאה ויש
אוצרים דבריעבד יש להתיר אפילו בחותם אחד אפילו
בשתייה ואין צריך להכיר חיתמו אלא א"כ אם רואה שחתמו
מקולקל אז אסור אבל אין צריך לבדוק אחריו וכן נוהגין
להקל • ועיין לעיל סימן ק"ח • ס"ה טוב ונכון הוא
לכתחילה כששולח לחבירו יין אפילו בשני חותמות יכתוב
לו איגרת וידעו באיזה צורת חותם החמו כדי שיכירנו
וגם יודיע לנוי שהוריעו לחבירו את חותמו דאז מירתת הגוי
יותר ולא יפתחנו ובריעבד אפילו בחותם אחד ככהצי גוינא
שרי • בעל הבית השולח שפתחו או עכדו גוי לאוצר של יין
סני ליה כששולח עמו אפילו נער קטן לשימורו לא יגע בו
שאין דבר זה תלוי בעדו הקטן שיעיד שלא נגע אלא שהגוי
פרתת מפני שאם יגע וישעלהו יגלה הדבר :

ג אף על גב שבבר נתבאר לעיל סימן קכ"ג שיין מבוטל או חומץ חזק אין בהם משום נישוך וכן יין שעירבו עם דברים אחרים כגון סמך ודבש והוא שקרוין יינמלין ואלונית מכל מקום לא יפקידם ביד נוי אם לא בחותם דהיישנין שמא יחליפנו שיטתה מזה וישפוך אחר לחובו מיהו בחותם אחר פני דלא שרת הגוי ושייף כדי לאחלופי ואפילו יש נקב קסן באותו פלי והוא קסן כל כך עד שאין יכולין להריק בהוטו יין מותר להפקידו אצלו דאף על גב דאיפשר שימוצין וישתה ממנו מה בכך דהא לא מינסך ולהזור ולהריון בתוכו אחר אינו יכול לפיכך מותר :

ד חותם בתוך חותם היכי דמי כחם החכית בכלי שאינו מהודק כדרך שפוחטין כל אדם כדי שלא יחוב היין ושחו בשיש הרי זה חותם אחד דבכלי יכול לזייפו היה הכלי מהודק יפה הרי זה חותם בתוך חותם ולא שרת לזייפו וכן אם צר פי הגוד הרי זה חותם אחד ואם הפך פי הגוד להוכיח וצר עליו הרי זה חותם בתוך חותם כל שינוי שמשני מדבר שאינו מדרך כל אדם הרי זה כחותם אחד והשתיה או הקטירה הוי חותם שני :

ה שני קשרים משונים זה מזה הוי כשני חותמות :
ו שתי אותיות הוי כשני חותמות והדפוסים טמדיפסין בו אותיות אפילו יש בהן כמה אותיות לא חשיבי אלא כחותם אחד שהרי בבית אחת הם נרפסים ובקל יוכל לזייפו ובמקום שמצויים משומדים נונים שיהיה לכתוב אין אותיות סי' א"כ מכיר כתיבת ידו הכותב :

ז מפתח ביד ישראל וחיתם הוי כשני חותמות :

ח חתמו בשני חותמות וחזר על חותמו ולא הכירו או שצאצא סתור הרי זה אסור דוודאי הגוי זייפי ודוקא אם דואין בו שנסתר ככוונה על ידו אדם אבל במקום שיכולין לתלות שנסתר ונתקלקל מעצמו עלידי שולשול או עלידי בהמה או תינקות שעשו שלא בכוונה תולין להקל דספק דרבנן לקולא ואפילו אם רואה שנתקלקל בכוונה אם ישראל יוצא ונכנס תמיד מותר דמרתת ולא נגע במה דברים אמורים שחזר ודארו כדאמרן אבל לכתחלה אין צריך לחזור עליו ולהקיר אם הוא מקלקל דאוקמינן ליה אחזקתא שהיא חתום אלא אם הודיע המשלח לאותו ישראל שגשלה לו שהו' שולח לו יין חתום בחותם בתוך חותם אף על פי שלא הודיעו ענין חתימתו היאך הם כיון שמצאו הישראל השני חתום בשני חותמות מותר וכל מקום נכון הדבר להודיעו בכתב צורת החותם כדי שיחזור עליו מידו אם כתב עליו אותיות אין צריך להודיעו צורתם דסהם נוי אינו כקי לכתוב אותיות ואם הגוי אומר שהחכית היה מטפשא והוא הדקו ונגע ביין אינו צריך להאמינו לאוסרין שאין הגוי נאמן ואפי' ניכר עדיין קצת יין מבחוץ ויש אומרים שהוא כדבריו אינו צריך להאמינו רק לתלותו בדבר אחר :

ט ישראל ששבר או קנה בית בחצרו של נוי ומלאהו יין אם ישראל דר שם אע"פ שהניח היין בחצר ואין עליו לא חותם ולא מפתח מותר אפילו היה גם הנכרי דר בהצר דמירתת מליגע שמא יבא פתאום הישראל אבל אם לא היה הישראל דר באותו חצר אם היה המפתח ביד ישראל וחותם מותר ואין צ"ל ב' חותמות דעריפי הם סמפתח וחותם דמפתח נקל היא לפותחו ע"י מפתח אחר וכיוצא בו ואפ"ה מותר אפילו בעיר שכולה ניים ואם לאו אף על פי שהיין הוא באותו בית שקנה או שכר הישראל אסור אף הנכרי דר בחצרו שכיון א' ששכרו או קנאו ממנו יש לו שייכות ליכנס לכל המקומות שבבית שכן דרך לראות מה שבר או מה השביר ואינו נהפס כנגב' ואם אינו דר בחצר מותר שהרי אין לו שייכות לבא לכאן ואינו אסור אלא אם כן נמצא עומר בצד היין ואף על פי דמן הדין אין לו שייכות לבא לכאן מכל מקום כיון דחזונו

שנכנס וחושב עצמו שיש לו שייכות כאן הואיל ונכרו או קנאו ממנו וגם נמצא בצד היין יש לחוש שנגע דהא חזונו דלא מרתת פלגא גם לא מירתת מליגע אבל אם נמצא עומר בחצר שלא בצד היין לא חיישינן :

י בד"א בשובר או לוקח בית בחצירו של נוי שיש לו קצת שייכות ליכנס שם כדאמרן אבל בחצרו של ישראל ממש שלא לקחו ולא שכרו מגוי אפילו היה נוי דר באותו חצר ואין ישראל דר בו מותר ואפילו אין מפתח וחותם ביד ישראל לפי שאין לו בה שום שייכות ואפילו נמצא עומר בצד היין דמרתת שהרי מכל מקום נחפש עליו כנגב' וה' מביוס אבל בלילה אסור שאינו ירא שמא יבא הישראל פתאום בלילה ודוקא בני האי גוונא יש לאוסרו בלילה אבל בשאר מקומות דאמרן לעיל עינן קב' חוק' כ"פ דהגוי מרתת אין חילוק ביין וים ללילה דשאני הכא שהגוי יש לו שייכות בחצר זה ומסתמא נועלו בלילה הואיל והוא לבדו דר שם ואין הישראל עמו כבי' ואינו מרתת כולו דאי ולכן אפילו ביום אם נעל ואין שם חור או סדק שיכולין לראות בו היין אסור דכיון שהוא לבדו דר בו יש לו לאשהמושי על נעילתו אבל אם יש חור או סדק שיכולין לרא' משם היין מותר ביום אפי' נעל בודאי ובלילה אסור אפי' מסתמא דלא ידעינן אם נעל אם לא אפילו הכי אסור דוודאי נועל הוא בלילה ואפי' אינו נועל אינו מתיירא שיבא הישראל פתאום בלילה :

קלא

דין יין כשר שנעשה ברשות הנכרי ובו ב' סעיפים :

א ישראל שעשה יינו של נכרי בהכשר כדי שיהא מותר לישראל לשתות ממנו בין שמכרו הגוי לישראל ועדיין לא פרע לו המעות בין שלא מכרו לו אלא שהו' עושהו בהכשר כדי למכרו על ידו לישראלים אם נתנו הישראל בחצירו על אותו נוי בעצמו והישראל דר בחצר מותר אפילו בלא חותם אפי' אם גם רגוי דר שם דכיון שהניח לעשות בהכשר ודעתו למכרו ודאי מיתת מהאי ישראל שדר בפניה שלא יגלה הדבר והוא עצמו נזהר בשמירתו כדי למכרו ביוקר לישראלים ואם אין הישראל דר באותו חצר אם דר ישראל באותו חציר והכית שהיין בתוכו הוא פתוח לרשות הרכים מותר אם יש לישראל מפתח וחותם וכדועבד אפילו בחותם אחר פני כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ל סעיף כ' דכיון שהוא פתוח לר"ה הוא מתיירא מן העוברים והשבים ואם אין הכית פתוח לרשות הרבים אף על פי שישראל דר בעיר או בעיר שאין שום ישראל דר שם אפילו הבית פתוח לרשות הרבים היין אסור אפילו בחותם בתוך חותם עד שיהא ישראל יושב ומסמך דכיון שהיין שלו אף על פי שהניחו לעשותו בהכשר ממי מתיירא ליגע בו אם אין שם ישראל השומר ואם ישראל יוצא ונכנס ואפילו אם לפעמים מפליג כל זמן שלא הודיעו שהוא מפליג הרי הוא כיושב ומשמר דמתיירא שמא יבא פתאום כמה דברים אמורים כשהיין בבית הגוי בעליו אבל אם נתנו בבית נוי אחר מותר במפתח וחותם דאותו הגוי וודאי לא שרת וזיף דמירתת ולשמא יניחנו לגוי בעליו ליכנס שם לא חיישי' דלמא יעשה כן ולנומלין לא חיישינן והוא שלא יהא הגוי הצחר כפוף חתח יד הגוי בעל היין שאם הוא כפוף חתחיו בענין שאם יבא ליגע ביין אינו רשאי לפתוח בו הוי כאילו הוא ברשות בעל היין ואם רוכלין ישראלים רגילין לבא לעיר ואין לה חומה דלתים וכריח לעיר בענין שיכולין לבא שם בכל שעה שירצו חשיב כמו ישראל דיון שם דמרתת מינייהו שפא יבאו פתאום וצותי במפתח וחותם וכדועבד אפילו בחותם אחר ואם הבית פתוח לאשפת חשוכ כפתוח לרשות הרבים שמתתיירא הגוי שמא יבא הישראל לישוב על האשפת ודאנ

נתינת הדמים של ישראל אין האיפו' שעל היין חושש הדמוס ומתירין בהנאה מיהו דווקא לאחרים מתירין אבל לקבל היין שמכרו קנשו חכמים ואסרום לו לעולם בהנאה שלא הנח מדמי יין נסך :

ב לפיכך ישראל שמכרו יינו לנו עובר עקודה וזה צריך לזוהר שלא יאסר היין בעודו ברשותו כיצד יעשה פסוק עמו בדמים קודם שימטוך הגוי היין שכיון שפסק עמו על הדמים כשימטוך הגוי אחר כך בשימורו לו הישראל סמכת דעתיה כמשיכה זו לקנותו דגוי קונה במשיכה ויין נסך אינו נצטפה עד שידע בו נמצא בשעה שנאסר גמר הקניין שהוא שעת המשיכה היה היין מותר ודמי יין כשר קשקול הישראל ומתירין אבל אם מדד לו ומשך הגוי היין עד שלא פסק דמיו הסעות אסורים שהיו כשעת משיכה לא נגמר הפקח דלא פמכה דעתיה דגוי ביון שרא פסק דקסא יתבע ממנו דמים מרובים ויחזור בו אף על פי שמשך ומאחר שבא לרשות נוי אין הישראל נזהר בו שלא יגע ויש לחוש שמא נגע ונמצא שכשנגע עדיין לא סמכה דעתיה ליקח והרי היין עדיין ברשותו של ישראל וכבר נאסר היין בנגעתו של גוי ואם אח"כ יפסוק עמו בדמים ויקנה הגוי ויין לו הדמים נמצא כמוכר קתם יינם שאסור במה דברים אמרו' כי שמד הישראל לכליו של גוי שאין בו עבכת יין ומשכו הגוי דמדד ששכחו קנויהו ויין נסך לא הוי עד שיגיע בו דמי יין כשר הוא נוטל אבל אם מדד לכליו הגוי שיש בו עבכת יין שנאסר יינו של הישראל המוכר מיד כשיבא לכליו של הגוי מחמת שמהערב עם עבכת יין שבכלי של גוי וכן אפילו אם מדד לכליו של ישראל והגוי ש מחזיקו בידו ומנוד הכלי ומנסך היין בשכשוך נדנדו כיון שהכלי עומד על הקרקע אלא שהגוי מנודו או שהגוי אחז בו באויר שאז על כרחו מנודו או צריך ליקח הדמים מן הגוי קודם שימורו ואחר כך ימורו לו שאז ביד כשימורו לו ויקנה הגוי היין ויהיו המעות נקנים לו בעור היין כשר קודם שיגיע בו הגוי אבל אם ימורו לו קודם שיקח הדמים אף על פי שפסק עמו כבר מכל מקום כבר נאסר היין דוודאי יגע בו הגוי כשימדד לו ואם יקח אחר כך דמים דמי קתם יינם הוא נוטל שאסור לו בהנאה ומיהו בדיעבד אם מדד בכליו של גוי שיש בו עבכת יין שאינו נאסר אלא משום הערובת מעט היין שהיה בכליו כל זמן שלא נגע בו הגוי ולא נדנדו מותר לקבל הדמים שכולן מתירין בהנאה חוץ מדמי מעט היין שהיה בכליו דהא קיימא לן יין שלנו שנתערב בסתם יינם מיכרו לגוים חוץ מדמי יין נסך שבו נגסם לכתחילה לא אמרו שאסור בשיטתו עבכתו יין אלא בשעה מעט היין הוא כפי הכלי של הגוי שנאסר יינו של ישראל המוכר מיד כשבא כפי הכלי אבל אם היה זה העבכת יין כשוליו הכלי והכלי של הגוי היה עומד בתצרו של הגוי או אפילו אינו בתצרו של גוי אלא בתצרו של מוכר אלא שהגוי חופשי הכלי בידו או עומד ברשות המוכר על הקרקע וא"ל יקנה לך בליד מותר שמיד שבא זה היין לאויר הכלי קנאו ולא נאסר עד שנגע בעבכת יין שכשוליו הכלי ודמי יין כשר הוא נוטל אבל אם לא אסר לו המוכר יקנה לך בליד אין כליו של גוי קונה לו דקיי"ל כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה לוקח כמו שיחבצור בליבש ציר שושן סימן ר' בע"ה ולא קנה הגוי עד שימטוך והרי היין כבר נאסר בעוד היותו ברשות ישראל המוכר כשיש בו עבכת יין בכליו ואסור לכתחלה ואם הגוי מודד רגל לעצמו אם הנכיה הכלי בגג לקנות היין שבתוכו אף על פי שמדד לעצמו דמיו מתירין דכל שפוסק דמים גיביר הוא בדערו לקנות וכשהנכיה קנאו הכל ויין נסך לא הגוי עד שיערה למדוד משעם דנזרו ככתו של גוי במאי דנשיק לבראי בדאיתא לעיל סי' קכ"ה ובשעירה הונעשה יין נסך לא של ישראל הוא אלא של גוי והישראל דמי יין כשר קשקול ואם לא הנכיהו לקנותו ומדד אף על ששהנכיהו

ויראנו וכן אם ישבצור כנגד פתח הבית הלזן פתוח לרשות הרבים חשוב כפתוח לרשות הרבים שהרי יכול לראנו משם מיהו כבר פתחנו לעיל בסוף סימן ק"ל דחלון פתוח לא מהני רק ביום ולא בלילה וכן אם יש דקל לישראל כנגד פתח הבית חשוב כפתוח לרשו' הרבו' שמתירא הגוי שמא יעלה הישראל עליו ויראנו משם ולא מכביעא אם יש בו פירות שירא הגוי כל שמא יעלה עליו ללקוט פירותיו אלא אפילו אין עליו פירות הוא ירא ששם ענה יעלה עליו לצודך תשיש אחר ויראנו משם ואם כתב הגוי לישראל ההקבלתי דסי' היין אף על פי שלא פרעו אלא שזקפו עליו במלוה כשטר אחר שאין המלוה דווקא על היין אם כשיבא הישראל הוציאו מכיהו בלא מעות אינו מעכב עליו כיון שכבר זקפו עליו במלוה כשטר אחר הרי הוא כיינו של ישראל שברשות גוי ומותר במפתח וחותר ובדיעבד אפילו כחותם אחד אפילו בעיר שקולה גוים ואם כשבא הישראל להוציאו אינו מנחו עד שיהיו לו מעותיו אף על פי שכתב לו התקבלתי הוי דינו כאלו לא כתב התקבלתי דהא לא אחזי ליה כתיפתו ומה שכתב לו התקבלתי לא היה אלא בהערמה להחיר וינו באופני ההיתר של התקבלתי אף אבל אינו מועיל להגוי לא פרתת יס' מי שאוסר שחותם בתוך חותם מהני בכל ענין אפילו ביינו של גוי והוא ברשותו ובדיעבד שכולה גוי דלא שרר ומזיף ויש לסמוך עליו להחירו בהנאה אבל לא בשתייה :

ב ישראל וגו' שדרו יינו של גוי אהר בשותפות כדי למכרו לישראלים ומפתח ביד ישראל אם יש על היין עיר חותם אחד רוי חורפ בתוך חותם כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ל וה"ל חיישנן לשותפות הגוי דכיון דאית ליה לישראל שותפו בגויה פירתת דנתפש עליו כנגב גוים שקונים יין מישראל ומחתיפין אותם חורף בתוך חותם ומוליכין אותו כמה יס' בספגה לברם מותר ואף על גב דנכיון של גוי ששהרו ישר' אמרינן שבשהוא בעיר שקולה גוים ולא כתב לו התקבלתי אסור עד שיהא ישראל יושב ומשמר לא אמרו כן אלא במטה' ויינו של נכרי שגדל בכרפיו שלא שרת בו הרבה ולא הוציא עליו הוצאו' שאינו חושש כ"א ידניש הישראל שחייף אבל בשמולץ יין לומר חוק למכרו לישראל שהוא כן לו כמורח גדול והוצאה מרובה שקנה אותו חייש לשרת ולהוצאתו ולא חייף דמתירא שמא לא יקנותו ישראל כשירגשו :

הלכ' שלא ליהנות מין נסך וכו' סעיפים :

א אף על גב דקיימא לן בגוי עובר עקודה וזה שדרבו לנסך שאם נגע ביון שלנו אסור בהנאה דדילמא נסכיה מכל מקום כותר הישראל ליקח דמיו מאותו הגוי דהא הוא הזיקו בידים כאלו שפכו ומדינה חייב לשלם לו ומה לו אם הגוי יקח היין ויהו לישראל המעות הישראל אינו מקבל המעות בהרות דמי מכירת היין רק בעד הזיקו שהזיקו דמי יין כשר לוקח ואפ"ל אם אותו גוי לוקח היין תחלה ומיכרו ואחר כך נתן לישראל המעות מותר דגוי בירידה קטרת ומכר ומשלם לישראל הזיקו אבל הישראל אסור למיכרו לגוי אחר ולהינות ממנו ואם מכרו הישראל לגוי אחר אם הגוי נתן לו המעות קודם שיתן לו הישראל היין המעות אסורים בהנאה שאין המעות נקנין לישראל עד שימטוך הגוי היין שהרי על פניה כן נתנו לו ומיד כשימטוך הגוי היין נקנין המעות לישראל בעד היין והאיסור שער היין חופש הדמים ואסורין בהנאה אי נמי משום דרוב פוסקים סבירה ליה שהגוי קנה בבסך והרי נאסרו המעות מיד שקבלה בעד ה"ל שקנאו הגוי בעד המעות האילו והופש דמי ואסורין בהנאה אבל אם לקח הגוי היין תחלה מישראל ואחר כך נתן המעות מתירין כיון שאחר שקנה הגוי היין במשיכה נתן הדמים ולא היה היין בשעת

שלא פירש לנוי כפי שיהי למלך יין נסך אבל אם אמר לו היה במקומו ליתן למלך אסור דהוי כאילו אמר לו היה במקומו לחת לו יין שיש עלי ליתן והוי כאילו קונ' הי' מ' הגוי וכסצונו נותנו הגוי לאוצר והוי פורע חובו יין נסך והוי ליה הנאה מיין נסך :

ן מלך שיש לו חק על בני מדינתו שכשיש לו יין שהוא מחלקו עליהם פלוני יקנה כד וכך ופלוני כך וכך אם כתבו נס על ישראל חלק ידוע והויהו ישראל אומר לנוי הא לך וזו וצלטני מאיצר המלך מותר לפי שזה הולך וקונה לעצמו היין מן המלך כדי שלא יבזק את ישראל לקנות אבל אם אומר הישראל לנוי הכנס במקומו וקח מאוצר המלך אסור דהוי כאילו אמר קבל אותו בשבילי ואני מכור לך ויש אומרים שאם כתבו כבר על הישראל חלק אסור בכל לשון שיאמר לו ואין בו היתר אלא כל זמן שרא כתבו עליו שמתור לומר לנוי פייס בשבילי שלא יכתבו עליו שסיד שכתבו לו קנאו מדינת דמלכותא והוא שלו ואסור לו למכור :

ן הא דדמי ע"ז ויין נסך אסור בהנאה דווקא בשל ישראל דכתבי והיי' חרם כמורה ודרשין כל שאתה מחיה ממנו הרי הוא כמורה אבל בשל גוי מותר והא דאמרינן דמי עבודה זרה ביד גוי אסורין היינו דווקא שמוכר הגוי עבודה זרה שלו כדי לקנות בדמיה צרכי ע"ז או ע"ז אחרת שאז נשארו הדמים באיסורין אבל כשמוכרה לצדקו מותרין לפיכך ישראל שהיה נושה בגוי עובד עבודה זרה פנה והלך הגוי ומכר עבודה זרה שלו או יין נסך והביא לו דמיהם בפרעון חובו מותר ואם אמר לו הגוי קודם שימכר הכתוב לי עד שאמכור ע"ז שלי או יין נסך או אפי' סתם יינס שיש לי ואביא לך ומכר והביא לו אע"פ שלא הקנה הע"ז או היין נסך לישראל הרי זה אסור מפני שהישראל חצה בקיומו של איסור כדי שפרע ממנו את חובו וכיון שאנו מצווין לבטל ע"ז אין אנו רשאין לרצות אקנימה ויש אומרים שאין זה נקרא רוצה בקיומו של איסור אלא דוקא אם אינו יגול לפרע ממקום אחר אבל אם יופל לפרע ממקום אחר וכל שכן אם יש לו ערב בעדו שמתור דמה לו ולקיים האיסור כיון שיכול הפרע ממקום אחר או מן הערב אין זה כ"כ הנאה מדבר האיסור סיהו בזמן הזה שאין הגוים מנסכים אין להחמיר כסהם יינס ובכל עניין שאמר המתן עד שאביא דך שיי וע"ל סימן קכ"ד :

קל"ב שלא להשתכר ביין נסך ולא לעשות ממנו סחורה ובז' סעיפים :

א כשם שאסור מדרבנן למכור סתם יינס וליהנות בו כך אסור להשתכר בו לפיכך ישראל שנסכר לנוי לעשות לו מלאכה אפילו בסתם יינס או שישכר לו חמורו או ספינתו להוליך בו אפילו סתם יינס או מרחיפו להניחו בו שברו אסור בהנאה ואם עבר ונטל ממנו מעות בשכרו שותק וזורה לרוח או מטיל לים ואם נתן לו פירות ויליכס לים המלח או שרפס ויקביר העפר בבית הקברות כדי שלא יבא שום אדם ליהנות ממנו דבלאו הכי אין נהנין מכית הקברות כמו שיתבאר בע"ה ולא סגי שיפור אותה בבית הקברות בלא קבורה דיש לחוש שמא יבא אחר וישול אותה אפר לזבל בה במקום אחר אבל כשהיא פכוסה בעפר דלא חזי לזבולי לא מסקי אדרעתייהו שיש החתיו אפר לזבל בה ואפילו אם יפגעו בו כהפכם איזו קבר כיון שרואין אותו קבור ידעו דמאיסורי הנאה הוא דאפר אינו חשוב לומר בו איניש נגב וקבר הכא בדאמרינן בחז"ן נפיהו ואפילו לקח קרקע בשכרו או בהמה דבר שאינו נאסר בהשתחוה להן ועכ"ן אפילו הכי אם קבלו בשכרו התמירו לאוסרם בהנאה וע"ל סימן קכ"ג :

ד בזמן הזה מקילין לעניין היתר הנאה מסתם יינס ולכן אין להחמיר

כשהוא מודד לא קנאו שאין דעתו לקנייה אלא למדידה ודינו בשאר יין הגבא מנח גוי כפי שיתבאר לעיל סימן קכ"ה ואין להקשות אהא דאמרי' אם משך הגוי היין עד שלא פסק דמיו המעות אסורין בו מפני שכבר נאסר היין בנגיעתו של גוי וכו' אמאי אסורין הא כיון שאינו מוכרו אלא לאותו גוי שנשכרו מותרין בדאמרינן כריש סימן זה דבאותו גוי מותר ליקח הדמים דהא הזיקו ל' ולא דמי דהתם נגע בית הגוי שלא מדעת הישראל ואף על גב דנגע ביה שלא במתכוין ותיב לשלומי דהא קלייה ואדם מועד לעולם אבל הכא מדעתו ופרצונו נוגע בו שהרי גם הישראל שנחט לו למשך קודם פיסוק דמים ידע דמסתמא יגע בו ואף על פי כן נתנו לו ה"ל כאומר לחבירו קח כלי זה ושכרו בנדה וקראו ועשה כן שהוא פטור אף על פי שלא אמר לו על מנת לפטור כדאיתא בלבוש עיר שושן סימן ט"פ ואם כן כשנוטל אחר כך ממנו דמים דמי ל' הוא נוטל ולא דמי הזיקו ל' וכל זה לא מיירי אלא בגוי עובד עבודה זרה כגון ביניהם שהיו הגוים מנסכים ואסורין בהנאה במגען אבל בזמן הזה שאין הגוים מנסכים ואין אסורין במגען רק בשתייה בכל ענין מותר בהנאה וכן המנהג פשוט לסכור יין לגוים ואין מקפידין להקדק בכל אילו הדינים :

ג פועלים ישראל' שעשה מלאכה אצל גוי עובד עבודה זרה ושולח להם יין בשכרם אם קודם שזכו בו אמרו לו חן לנו דמי מותרין דהא הגוי לא נתחייב להן אלא פעולת ולא דפי היין המה נוטלין אלא דמי שפיהרן אבל אם לאחר שזכו בו וקבלוהו כדמי שכירותן אמרו לו חן לנו דמי אסור' שהרי הגוי כבר נפטר מהם משכירותן והוי כאילו מוכרין את היין דמי יין נסך המה נוטלין ובזמן הזה אף משקבלו מותר וע"ל סימן קכ"ג :

ד מי ששכר פועלים גוים עובדי עבודה זרה ופסק להם מוזנות אסור להשקותם יין נסך דהא יש לו הנא' כמנו שפוסר עצמו בו משכירותו ואם אמר להם צאו ושתו מחנוני פלוני נג ואני פורע אם לא הקדים לו דינר לחנוני מותר אף ע"פ שיחה לו הדינר והוא בעין ביד הבעל בית דהא לא נקנה לו היין נסך מעולם אלא שמשלם בעד הפועלים אבל אם הקדים לו דינר לחנוני שיהיה להם לאכול ולשתות אסור שמיר נקנה לו היין שכיר לחנוני דמעותיו קנות לו ומשלו הוא משקה אותם יין נסך והרי פרהנה מיניה ויש אומרים אפי' אם הקדים הדינר אינו אסור אלא אם כן אמר לו לחנוני יהא הדינר זה בידך עד שהשקה לפועלים ואני אחשוב עמך באחרונה שאז לא קנה החנוני הדינר מיד עד שישקה אותם וכיון שהדינר הוא בעין בשעה שמשקה אותם נקנה היין לישראל בעד הדינר ומשלו הוא משקה אותם אבל אם נתן לו הדינר להוציאו עכשיו על מנת שאם יצטרך לו יין לפועליו שיהיה להם יין אין כאן איסור שבשעה שנותן לו הדינר עדיין לא קנה היין דהוי כמו מסופק שמא יקח היין שמ' לא יקח ואם יקח כמה יקח שאינו יודע כמה יין יקחו הפועלים עליו ואין זה קניין נגור עד שישקה הפועלים ובשעה שמשקה אותם ליתיה הדינר בעין דהא על מנת להוציאו מיד נוהגו לו ולא דמי יין נסך הוא מי שמוזמין אנהביו גוי לשתות רשאי לומר לעבדו או לשפתתו הא לך מעות ולכו וקנו יין לאלה הגוים שכיון שהוא אומר לקנות בעבורם נמצא שהיין אינו שלו בשעה שקנאו אותו :

ה במקום שהדרך הוא שישראל שיש לו יין צריך ליהן ממנו חלק ידוע למלך יכול לומר לנוי פייס למלך בשבילו אף על פי שהגוי נותן למלך יין נסך והוא חוזר ונותן לו דמים חובו הוא פורע לו דהא לא התנה עמו שיתן למלך יין נסך אלא סלקו פסח שותבל ק' לואפי' הוא בעניין שאין הישראל היה יכול ליבצר מן המלך אלא ביין אפילו הכי מותר כיון

לבוש עטרת זהב הלכות יין נסך

להחמיר באילו הדעות רק ב'ג' נמור :

ב השכיר לו חמורו לרכוב עליו אף על פי שהניח גם לגינו של יין נסך עליו או שהשכיר לו ספינתו להוליך בה סחורתו אף על פי שנותן בה גם מאכליו ומשקיו שכרו מותר ביון טעיקר השכירות לא היה בשביל היין נסך ואם לא היה מניח עליו היין נסך לא היה מנכה לו משכרו כלום הרי"א נהנה בלום מן היין נסך :

ג גוי עובד עבודה זרה ששכר פועל ישראל ואמר לו העבר לי מצה חביות של שכר במאה פרושות הרי זה נקרא קבלנות שקבל עליו להעביר כולם במאה פרושות שלא פרט כל חבית וחבית בפרוטה לפיכך אם נמצא בהן חבית אחת של יין שכרו כולו אסור שכיון שהכל קבלנות היא הוי דינא שאלו לא העביר לו גם אותו חבית לא היה צריך ליתן לו שום דבר משכירותו עד שעביר גם זו והרי אותה פרוטה מעורבת בכל השכר וכולו אסור דאכל חדא וחדא יהיב ליה כוליה אנרא ואין לו תקנה אפילו בדיעבר ע"י הולכא בהנאה מחבית אחת לים המלח מיהו דווקא כגון זו שיגיע שכר אותו חבית בכרי פרוטה שהרי נותן לו מאה פרושות בעד מאה חביות הרי מניע פרוטה לחבית אבל אם לא יגיע פרוטה על חבית אחת כגון ששכרו להעביר מאה חביות בכ' פרושות והיתה אחת מהן יין נסך כל שכרו מותר אף על פי שיטבה חצי פרוטה של יין נסך ואף על פי ששכרו בקבלנות כיון שאין עיקר האיסור שזה אלא פחות משהו פרוטה לאוכלים היא דפחות משהו פרוטה לא הקפידה עליו התורה בכל מקום מיהו דווקא בדעבר אבל לכתחלה מיהא אסור ואם אמר לו העבר לי מאה חבית כל זכיות וחביות בפרוטה נמצא שכר כל חבית וחבית בפני עצמו קאי שאין זה קבלנות ואין כאן איסור אלא של חבית אחד אף על פי ששכרו שזה פרוטה אינו אסור האחרים ומוליך פרוטה אחת לים המלח והשאר מותר מיהו גם זה לכתחילה אסור לעשותו :

ד ואפילו בחנם אסור לעשות עמו ביון נסך ואם עשה עמו בחנם ביון ממשכנים אותו מנכסיו כנגד שכרו דאי לאו דאנהו הגוי כנגדו וודאי לא היה עושה עמו והרי נהנה מיין נסך :

ה לפיכך לא יהא ישראל מטמם ומזון לגוי ביון נסך וכן אסור להיות תורגמן לגוי למכור יין נסך וכן אסור ליהן יין בכלי ליד גוי המכריו להטעמו לאהרי שיקנו ממנו שכיון שיגיע בו הגוי נעשה היין נסך וכשמצריו ומראהו לאהרים נהנה הישראל מיין נסך ועוד שרוצה בקיומו עד שיטלים להכריו בכל העיר ורוצה בקיומו כבר אמרנו סימן ק"לב סעיף ז שהוא אסור :

ו אפ"אמר לו הגוי שמור לי בחנם חבית זו של יין נסך ואם השבר או חיבדתי פטר אפ"ה הכי אסור דמכל מקום מיצר דאם תישכר או תיאכר כחך שמירתו והוי ליה רוצ' בקיומו של איסור שאסור :

ז ישראל ששכרו גוי לשכר לו חביות של יין נסך ולאכרם אע"פ שרוצה בקיומם שלא ישתברו מאליהם עד שישכרם הוא ויסול שכרם שכרו כותר שאין רוצה בקיומו של אסור אלא כשירצה בקיומו כדי להשיבו לבעליו או עד שימכר אבל הכא הוא רוצה בקיומו כדי שיאבדנו כידיו אלה תע"פ שרוצה למעש התפלה והאיסור מן העולם :

קלד' דין יין שנתנסך ונתערב וכו' ג' סעיפים :

א יין שנתנסך לע"ז ונתערב ביון של היתר אפילו כל שהו כולו אסור בהנאה והואיל ואית ביה דע"ז החמירו בו לאסרו בהנאה במשהו במה דברים אמורים כשהורק היין המותר על מפה של יין נסך שכל מפה ומפה מן המותר

נאסר מיד ואינו חוזר וניעור להיתרו אף על פי שמחברו אחר כך עד שיש בהיתר ששים נגד האיסור אפילו הכי אסור אף על גב דבשאר איסורין כי האי נזונא היה חוזר וניעור להיתר ביון נסך החמירו לאסור הכל אבל אם עירה יין נסך מצרצור קטן לתוך בור של יין אפ"עירה כל היום כולו ראשון ראשון בטל ומותר אפילו בשתייה ואינו חוזר וניער לאסור כשמתרבה כל זמן שיש ששים בהיתר לבטלו ואם עירח מן חביות יין ליון ל"ש עירה מהמותר לאסור או מהאסור למותר הכל אסור מפני טעמוד הקילות היורד בבת אחת מפי החבית הוא גדול ואינו מתבטל אפ"י ששים בהיתר לבטל משום חומרא דיון נסך :

ב סתם יינם של עובדי עבודה זרה אף ע"פ שאסור בהנאה לא החמירו בהערוכתו כמו ביון נסך נמור ואינו אסור תערוכתו במשהו אלא בשתייה ולא בהנאה ומוכרו כולו לגוים וליקח דמי היין האסור שבו ומשליכו לים המלח ויהנת בשאר המעות וכן אם נתערבה חבית של יין נסך בין חביות כשרים ואינו מכיר כולם אסורים בשתייה וזיתרים בהנאה והואיל ולא נתערב גוף היין ביון נסך לא החמירו בו כל כך אלא מוכרין כולו לגוים ומוליך דמי אותה חבית לים המלח וכן הדין בחבית של סתם יינם והיא דחבית של יין נסך אסור כל החביות שנתערבה בהן היינו דווקא בחביות גדולות שחשובות ואינן בטלות אבל אם הם קטנים ואינם חשובים חד בתרי בטל כמו בשאר איסורים דביכש בטלים כרוב ואפילו בגדולות נמי אם נפל אחד מן התערובות לים או נשרף הותרו כל האחרים דתלינן האיסור בזה שגפלו או נשרף וע"ל סימן ק"ו וכל יין שאינו אסור אלא בשתייה אינו אסור תערוכתו אלא בששים ויש אומרים דבזמן הזה כל סתם יינם בטל בששים וכן נהגין להקל ויין שנאסר על ידי צנזוק חיבור בדלעיל סימן קכ"ו אם יש בכלי התחתון ששים היתר כנגד האיסור שניהם מותרין ואם אין כתחתון ששים אלא עם מה שבעליון העליון מותר והתחתון אסור שמה שבתחתון מצרף עם העליון להיתרו שכאסורו כך היתרו שנים איסורו מן חיבור התחתון יכא לו אבל מה שבעליון אין מצרף עם התחתון לבטל האיסור שבהובו להיתרו דהוי ליה קולא יתירה :

ג מים אסורים כגון שנתנסבו לע"ז או שנעברו שנתערבו ביון של היתר או יין נסך שנתערב במים לא החמירו בו לאסור במשהו מפני שחם מין בשאינו מינו ואינם אסורין אלא כנותן טעם כמו שיתבאר בסמוך בסעיף ה' בין שנפל המשקה המותר לתוך המשקה האסור ונתרבה ההיתר עד שאין באסור בנותן טעם בו בין שנפל המשקה האסור לתוך משקה המותר ואין בו בנותן טעם מותר ואם נחרבה אחר כך המשקה האסור עד שיש בו בנותן טעם חוזר לאסור ויא כשיוק האיסור מצרצור קטן שהיה מריק מעט מעט יורד ראשון ראשון בטל לגמרי ואינו חוזר לאיסור אפילו נתרבת ונותן טעם ויש להחמיר :

ד בור של יין היתר שנפל לחוכו קיתון של מים החילה ואחר כך נפל לתוכו יין נסך רואין את היין של היתר כמי שאינו והמים שנפלו בו משערין אם יש בהן כדי לבטל טעם של אותו יין נסך שנפל בו והרי המים רביעליו ומבטלין אותו ויהיה הכל מותר ודווקא שנפלו המים החילה כדאמרן אבל אם נפל בו היין נסך החילה ואחר כך נפלו בו מים אין המים מבטלין שהיין היתר כבר נאסר ונעשה נכילה ושוב אינו חוזר להיתרו כשה דברי אמרנו' ביון נסך ודאי אבל סתם יינם שנפל לתוך יין של היתר לא החמירו בו כ"כ אלא אפ"י לא נפל הכוכו הקיתון של מים אלא לבסוף אם יש בהן כדי לבטל את טעם היין האסור מותר מיהו דווקא שנפלו המים אחר כך בשונג

אבל הפילום במיד אסור שאין מבטלין אסור לכתילה :
ה כמה יהא כמים שיהא בהם כדי לבטל טעם היין אם יש
במים ששה חלקי כנגד היין מותר אפי' בשתייה טעם
היין בטל לגמרי בששה ואם אין כמים כשיעור הזה מוכר
דכל לגימס חוץ מרמי יין נסך שבו מיהו לא ימכור להם הרבה
ביחד שמא יחזור וימכור המים לישראלים וכן הדין בכל דבר
הנאסר במשהו שניקח מן הגמים ואם נתן מים או יין בכלים
האסורים מחמת יין נסך עיין לקמן סימן קלה כיצד משערים
לבטלו :

ז חומץ של גוי שנפל לתוך יין של היתר או יין של גוי שנפל
לתוך חומץ של היתר שניהם חשובים כשאינו מינו ואינו
אוסרין אלא בנוהג טעם ואין להקשות בחומץ לתוך יין אפילו
בנט לישתרי דהא הל' נט לפנס דאין זה נקרא נט לפנס
דאיכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא :

ח וחומץ של יין של גויים שנפל לתוך חומץ אפילו של שכר
אוסר בכל מפני שהוא מיני ששניהם חומץ הם דבתר
שמה אזלינן :

ט יין של גויים בין חדש בין ישן שנפל על ענבים אם הם
שלימים ידחם והם מותרות אפילו באכילה דלא בלעי
דרך קליפתן ואם הם מבוקעות או שניטל עיקרן שאז חשובים
כמבוקעות ובלעי טעם היין דרך שם אם יש בו בנותן טעם
אסורות באכילה ויעצרו וימכרו לגויים חוץ מרמי יין נסך
שבהן אבל לא ימכרו כמו שהן שמא יחזור הגוי וימכרם
לישראל ואם אין בו כדי ליתן טעם מותרין באכילה אע"ג דיין
חדש בענבים הוה כמו מין במינו דחד טעמא ית' להו לא אסרינן
להו במטהו דאזלינן בתר שמה והאי שמה לתוך והאי שמה
לתוך והל' מין כשאינו מינו :

י יין של גויים שנפל על גבי האנים מותרין באכילה מפני
שהיין פוגם בטעם החאנים :

יא ואם נפל על ערשם ושעורים וכיוצ' בהן שאינן מבוקעות
ידחם והם מותרין ודוקא שהדיחן מיד או בזמן מיעט
אבל אם עמד עליהן זמן רב ודאי בלעי ואין להם הית' בהדחה
ומשערין אותן כנוהג טעם :

יב ואם נפל על חטין אין להם היתר בהדחה כפני שמתוך
שיש בהן סדק היין נבלע בהן לפיכך אם יש ביין כדי
ליתן טעם אסורות באכילה ולא ימכרו לגוי שמא יחזור
וימכרו לישראל אלא כיצד יעשה אם הוא במקום שאין
נוהגין לאכול פת של גוי' לוחץ אותם ועושה מהם פת ומיכרו
לגויים שלא בפני ישראל שאם ימכרנה בפני ישראל שמא
יקנהו אותו הישראל מן הגוי שיראה שקנהו מישראל : ואם
הוא במקום שנהגו לאכול פת של גויים אין להם הקנה למוכרה
לגויים אלא בפרוסות שאסור לקנות פרוסות מגויים בכל מקום
כדלעיל סימן ק"ב :

יג חומץ של גויים שנפל תוך גריסין רותחין פוגמן ומותרים
אכל לתוך צוננן משבוחן ואסורין אפי' הרתיחן אה"כ
וחזרו להיות טעם לפנס דכל שתחלתו לשבח הרי כבר נאסר
ואפי' אם אחר כך פוגמו אינו חוזר להתירו ובשמים הבלועים
מיון נסך ונהנו בתכשיל אם יש ששים כנגד היין הבלוע בהן
הכל שריאף על גב דבשמים לטעמא עבידי ולא בטל הואיל
ואין האיסור מחמת עצפן כפולו דאע"ג דטעם הכשמים ניכר
בתכשיל טעם היין הוא בטל ובשמשערין משערין בכמות כל
החבלין ולא כשיעור היין הבלוע דלא ידעינן כמה הוא ואם
היין נותן בהם טעם לפנס אפילו ששים לא צריך :

יד כל המשקים של גויים שדרכן לערב בחוכן יין או חומץ
אסורין ועל ס' ק"ד כד' א' במשקין שהיין והחומץ הוא
בהן לשבח או שאינו פוגם אבל אם הוא פוגם בהן כנון צבע
שנותנין בהן חומץ או מלח שפבשלים גויים ונותנין בו יין או
דם ללבנו או דיו של גויים מותר דכל זה וכיוצא בו הוי טעיה

לפנם ויש מחמירין בדיו של גויים מפני שלפעמים לוחטין
קולמוסו לתוך פיו והדיו עליו אבל נוהגין להיות דהא מ"ס
טעם לפנס הוא ועל סימן קכ"ב :

הלכות בלי היין

קלה באיזה כלים יש לחוש משום יין נסך וכו'
ל' כעפים :

א ברור וידוע הוא שהכלים שמשמשין בהן יין אין
משמשין בהן יין אלא בצונן וכבר ידעא דצונן אינו
בולע לפיכך כל הכלים בין שהם של עור בין שהם של עץ
וטל זכוכית ושל אבן ושל מתכת שנתמש בהן יין נסך אם
לא הבניסוהו סם לקיום אלא משמשין בהן לשעות סני להו
בשכשוך שבשכשכן היטב במים להסיר היין נסך הנדבק
עליהם מכוחן ומותרין שהרי לא בלע לתוכן יין בין שהיה
תחילת חשמישן ביד גוי בין היה ביד ישראל ונגע בהן גוי
צריך שבשוך היטב כד' א' כשאין זפותין אבל אם הם זפותין
אפילו הלוקח אותן חדשים מן הגויים אם דרכן לתת בהן יין
בשעת זפיהה כדי למתק מרירתו של זפת לא סני בשכשוך
שעל ידיו הזפת' כולע היין בכלי מעט וצריך לקלוף הזפת
ולשכשכו והוא הדין בכלים זפותים שלנו שנגע בהן הגוי
בעוד היין טיפח עליהם שהיין נבלע בזפת וצריך לקולפו
ולשכשכו וכל שכך אם הם ישנים שנתיישנו ביד גוי בתשמיש
יין שקולף את הזפת ומשכשכן ואם אינו רוצה לקלוף ממלאן
מים ושורן בהם יום שלם ומערן ויעשה כן ג' ימים זה אחר זה
ומותרין שהמים בשרייתן מקלישין בהם טעם היין עד שנפסד
ויש אומרים דבכלים שלנו שהיה משקה היין טופח עליהם
ונגע בהן גוי אם הם של עץ ואבן או מתכת ושכשכן אפילו
הם זפותים ועבר ונתן בהם יין בלא קליפה ובלא עירוי שלשח
ימים אין לאסור בדיעבד כיון שבשכשכן ובהפסד מרובה יש
להקל כמה דברים אמורים בשל עץ ואבן ומתכת שהם קשים
ואין הזפת מבליע לתוכן אבל של עור זפותים צריכין עירוי ג'
ימים ולא סני בשכשוך אפילו בדיעבד לפי שהן רכין והזפת
מבליע היין בהן שפי לפיכך צריכין עירוי :

ב כלי שניקב וסהמו בזפת אינו נדון ככלי מזופף להצריכו
קליפת הזפת או עירוי ג' ימים הכלי מזופף לא החמיר
בו משום בליעת הזפת שהוא בולע שפי אלא משום דסתם
מזופף עשוי להכניס בו יין לקיום וכל שעשוי להכניס לקיום
החמירו בו אפילו לא נשהמט בו יין נסך אלא לפי טעם כמו
שיהבאר בסעיף ז' בע"ה אבל כלי שניקב וסתמו בזפת סני
בשכשוך לפיכך משפך שהוא מזופף מעט סביב הברזל דינו
ככלי נט שיהבאר לקמן בע"ה סימן ק"ח
וסני בניגוב :

ג כלי שהו' טוע בשעוה אין דינו כמזופף דשעוה לא בלעת
אף על פי שמכניסין בו לקיום :

ד וכלי חרט מפני שדרכן לבלוע הרבה בטבען אפילו
בצונן ואפילו אין מכניסו בו לקיום לפיכך משתנה
דינה משאר כלים כיצד אם נשתמש בהן הגוי כל זמן שלא
שבעו לבלוע שעדיין הם בולעים צריכין מילוי ועירוי ג' ימים
אפי' אינם זפותים ומאימתי שבעו מפעם שנייה ואילך לפיכך
אם נשתמש בהן הגוי יין פעם ראשונה ושנייה לכ' צריך
מילוי ועירוי ואף ע"ג דלענין הגעלה ק' שאין הגעלה לכלי
חרט שאינו יוצא מידו דופיו לעולם שאני הכא נבי הכשריד
מיון נסך שהשמיטו ע' צונן עירוי המים מקלישין טעם היין
שבו עד שאין בו עוד טעם יין אלא טעם מים ואינו אוסר עוד
היין שמשמשין בו שאינו נותן בו טעם כלל ואם נתן בהם
תחלה

בהן קצת ונתון בהם חמיר שמיד שמעלין זה חוזרין וממלאים אותו ויין אחר דינו כמכניסו לקיום שעל ידי כך בולעין הרבה אבל כוסית אף על פי ששותין בהן תדיר מכל מקום אין היין שהוא בהן חמיר שהרי דרכו להתרוקן בין הסעודות ובסעודה ממלאו לפי שעה ושותרו וחוזר וממלאו ושותרו הילכך אין להם דין מכניסין לקיום :

כלי עור שצריך מילוי ועירווי צריך שיוסיף ההיכה עור וכיוצא בו על פיו סביב כעין גדנפא כדי שיעלו המים על כל שפתיו נקיב או יעשה בן לאחר שעירה אהו שלשה ימים ויחננו בתוך כלי אחר של מים ויהפכנו על פיו בתוך אותו כלי ג' ימים אחרים :

כל מקום שאמרנו שצריך שכשן צריך להדיחו שלשה פעמי' וההדחה זו אם צריכה להיות דוקא במים או אפי' ביין כשריתבאר בסעיף הסמוך בע"ה בדין העירווי :

בכל מקום שאמרנו שצריך עירווי כה משפמו שימלאנו מים על כל גדותיו ויניחם בו כ"ד שעות מע"ל ולסוף כ"ד שעות ישפכם מירו המים בעצמם מותרין ששעם היין שנכנס בהן בצונן דבר מועט הוא ובטל ואין זה מכיל אינו לכתחילה שאין כוונתו לבטל האיסור אלא להכשיר הכליוט אוסרין אותן המים ואחר כך נוהג בו מים שניים ויניחם בו כ"ד שעות ויערם וכן יעשה פעם שלישית אף על גב דבכליעת היין היתה הכליעה בג' ימים מיין אחד זה אחר זה מכל מקום בהכשרין צריכין להיות מים חדשים בכל יום דקים להו להכמים ז"ל במים שאחר שעמדו יום שלם בכלי שוב אינם פועלים עוד פעולתם כשריית ביטול טעם היין ואלו ה' ימים אין צריכין להיות רצופים שאפילו לכתחלה יכול לעשות שלשה ימים מפוזרים ואם עמדו בו המים כמה ימים ולא שפכם לא עלו לא אלא ליום אחד מכל מקום ליום אחד עלו אעפי' שלא שפכם מיד אחר כ"ד שעות אין בכך כלום ולא אמרינן אחר ששרו שלשה ימים חוזרין וכולעין חדא דהא אמרינן שהמים עצמן מותרין ואם בן אפילו אם המצא לומר כולעין מה בכך ועוד אפילו למאן דאסר לא אמרינן נעשה נבלה לאסור דהא קליש איסוריהו ואם שפך המים קודם שעמדו בו כ"ד שעות לא עלו לו אותן המי' טבל שיעורו חכמים כך הם מדויקין בדווקא מיהו הא דלא עלו לו היינו לומר דלא עלו ליום שלם אבל אותן שעות שעמדו בו עלו לו שאם ירצה להטלים עליהם כו' שני מים הד' כל כך שעו' כש' עור שחשירו מאותו היו' עולין ליום אחד וכן השכשוך וכן העירווי שאמרנו צריכין להיות דווקא במי' והוא הדין בשאר מושקין אבל ביין כשרי' אין מכיל טעם יין ואפילו רוצה לאסור אותו היין שמדיח או מערה בוויט מתירין לשכשך או לערות אפילו ביין כשר אלא שאוסרין אותו היין אבל הכלי הוכשר בכך ויש להקל בדיעבד להריר הכלי על ידי שכשוך או עירווי ביין כשר אבל היין עצמו יש להחמיר לאיסרו וציר או מוריים שרפין ומבטלין טעם היין לציכך אם הכניס ציר או מוריים בפלי שצריך עירווי הותר הכלי ובלבד שיטהא טם מעת לעת וכן הדין במי מלח חזקים שיש בהן שליש מלח וב' שלישי מים מועילין במעת לעת כמו עירווי מים פשוטי' בשלשה ימי' דווקא חזקי' אבל לא כמותם שלוקחי' מלח מלא קמצם ומערבין אותו במים ומשפשפין בו והרי כאילו לא עשו כלום ועוברי' על דברי חכמים :

יג. קים להו לחכמי' שהיין הואיל ותשמישו בצונן אינו נבלע אפילו בכלי שמכניסין בהו בו לקיום יותר מבדי קלפה לפיכך אם העביר על חוץ הכלי מלקט והרישני או קלפים בקרדוס הוכשרו ואין צריכין עירווי אבל בלי' המזופתים אין קליפתם הזפת לבדו מהני להו בכלים שמכניסין בהן לקיום דודאיהלך טעם היין דרך הזפת הוה דופני הכלי וצריך עירווי או קליפת סגוף דופני הכלי אף על פי שקלף הזפת מיהו

תחלה מים ג' פעמים ואחר כך נתן בו יין ונגע בו גוי סגי בשכשוך דשוב לא בלע בו היין אלא משכשך סמנו מה שנרסק בו מחוץ אבל אם לא נתן בהם מים אלא ג' פעמים ואחר כך נתן בהם יין ונגע בו הגוי יש אומרים שצריך עירווי שעדיין לא שבע כל צרכו וכולע מעט גם כפפע ג' ואם נתן בהם מים פעם אחת ושהו בהם שעה גדולה בכמו רביע היום דרי' בלע הרבה מים והוי כמונתן בהם מים ג' פעמים ואם הם זפותים אפילו נשתמש בהם הגויים הרבה פעמים במים ואחר כך נשתמש בה ביין צריך לקלף הזפת או מילוי ועירווי שפני שעל ידי הזפיתא הוא כולע לעולם כיון דשל חרס הוא עלול לבלוע יותר ואפילו בשלנו שנגע בהן הגוי בעור משהק היין טופח עליהם הוי דינה הכי לכתחלה מירו בדיעבד שנתן בהן יין אחר שכשוך בלא עירווי דינן ככלי אבן ועץ כמו שנחבאר למעלה בסעיף א' :

ק. כלי נתר והם העשווי' ממחפורת של צריך שקורין אליון שבעין הוא לבלוע הרבה יותר מכלי חרס ואין להם שחרה עולמית אפילו בישן י"ב חדש כדבעי' למישר לקמן גבי נת זבליה ואפילו באין מכניסין לתוכו לקיום ואפי' היה התלת חשמישן ביד ישראל אין אומרים כבר שאבו ושבעו דלעולם אינן שכעין וכולעין בכל עת :

ך. וכלי חרס המצופים באכראו בהתוכי זוכית אם הם ירוקי' דינם ככלי נתר מפני שיש בו ג' קרקע ממחפורת צריך אבל לבנים ושחורים אם הם חלקים שאין בהם בקעים דינם ככלי מתכות ואם יש בהם בקעים דינם כשאר כלי חרס שאינם טועים מפני שהיין נכנס בהן דרך הבקעים וכבר אמרנו דהא דמהני עירווי לכלי חרס היינו דווק' שלא נשתמשו יין נסך רק בצונן אבל אם נשתמשו בו יין בחמין דינו שוה לשאר איסורין דהיינו בשאר כלים ע"י הנעלה ובכלי חרס אין לתקנה שאינו יוציא מידי דופיו לעולם :

ס. וכלים שמכניסין בהן יין לקיום בלעי' שפי' שנישחאה בהן היין הריכה לפיכך צריכין מילוי ועירווי ג' ימים מעת לעת בין שלקחם ישנים מן הגויים בין שהם שלנו ונשתמש בהם הגוי אפילו לא נשתמש בהן הגוי אלא לפי שעה שכיון שהוא כלי שדרך להשתמש בו לקיום לא פלוג רבנן וגזרו בו אפילו לא נשתמש בהן הגוי אלא זמן מועט וסיהו מילוי ועירווי סגי להם אפילו הם זפותים ואין צריך לקלף הזפת תחלה קודם העירווי :

צ. ויש מי שאומ' שלא החמירו בשביל שמכניסו לקיום אלא בכלי חרס בלבד ויש מוסיפין גם של עץ ושל עור ויש שמוסיף גם של אבן ושל מתכת וכן ראוי לנהוג להחמיר אבל בשל זכויות לדבריה הכל אין המחמירין מתמת שמכניסין בהן לקיום מפני דשועי וקשין הן ובליעתן מעושה מכל הבליים וכל כלי שדרך להניח לעמוד היין בו ג' ימים מיקרי מכניסין בו לקיום ולכן נתנו בו שיעור העירווי ג' כ' שלשה ימים וכל תיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון גבי הנעלה דאורייתא בכלי מדין מצינו בכל הבליים כאיסורי כך הכשירו דככולעו כך פולטו דכתיב כל אשר יבא באש תעבירו באש וגומר ה' נבי עירווי אמרו כיון שהיין נבלע בו ג' ימים זה אחר זה ה' ה' היה התירו דמיקלש טעמו ע"י המים בג' ימים עד שנפסה הטעם מן הכלי מיהו אפילו אם עמד בו היין יותר מג' ימים אין צריך בעירווי יותר מג' ימים דקים להו לחכמים ז"ל במה שבלע בג' ימים שבע ושוכ אינו כולע יותר :

ט. נודות שאינן זפותין אין חשובין מכניסין לקיום ואינם צריכים עירווי שאינם עשוים להכניס בהם יין לקיום אלא להוליך בהן יין מהנת לחבית אבל חמת של סחורים שמוליכין עמהן הולכי דרכים מלאים יין לשתותו בדרך אף על פי שאין מכניסין בו יין לקיום ג' ימים דלפעמים שיתים ומערים אותם כיום אחד או פחות מכל מקום כיון שהיין שוהא

עיהו עירוי לבדו מועיל אפילו לא קלף הזפת דכנולעו דרך הזפת כך פולטו דרך הזפת :

יד כלי חרס שהסיקין מבחוץ שהחזירם לכבשן ונתלבנן אפילו לא השתם בחוכו עד שנשר הזפת אלא שנרפה שרי רבין שהסיקם לכ מבחוץ עד שנרפה זפתן מבפנים הרי הרי ודאי נתלבנן כל החרס ונשרף טעם היין שבו אבל אם הדליק אש בתוך הכלי אפילו נתחמם עד שנשר הזפת לא מהני דהא איפשר הזפת להימס והחרס עדיין לא נתחמם אלא אם כן הסיקין כל כך עד שעבר חומם לצד חוץ עד שהיד סולדות בו :

מן לפיכך הכות של עין בין מזופתין בין שאינן אעפ"י שמכניס בהן שלהבת לא מהני וצריכין עירוי או הנעלה והענלה ברותחין בכלי ראשון מהני בין נסך לכל הכלים ואפילו בכלים שהכניסו בהן יין לקיום בין לכלי עץ בין לכלי עור ואפילו לכלי חרס ואע"ג דבשאר איפורין אין הנעלה מהני לכלי חרס ביין נסך שתשמישו בצונן מהני להו הנעלת רותחין בכלי ראשון דבקל הוא פולט מה שנבלע בצונן ויש מתירין אפילו על ידי עירוי רותחין שמערה בהן רותחין ומגלגל החכית עד שיעברו המים רותחין על פני כולה ויש לסמוך על זה בדועבר ו אפילו לכתחלה נוהגין ליתן אבנים קטנים מלובני חוץ החכית או אפילו אבנים גדולים מנחוץ על המשפך על פי החכית ושופך עליהם רותחין ויורדין לחוץ החכית ואח"כ מגלגל החכית שיעברו המים על פני כולה ומחשבין זה לכלי ראשון להחירו :

מן כל הכלים שיששן י"ב חדש שרו שודאי כלה כל לחלות יין שהיה בהן ואפילו נתן בהם מים תוך י"ב חדש לא אמרינן כיון שחזר ונתלחלח הכלי אין הלחלוחית כלה עד שיעברו י"ב חדש משעה שנתלחלח במים אלא מונין ה"ב חדש משעה שהיה בו היין כי המים אדרבה מפיגין הם טעם היין ואין זה לחלות האוסר :

קלף השולח כלי יין ביד גוי צריך להתמו ובו סעיף אחד :

א השולח ביד גוי כלי המיוחד ליין צריך להתמימו בחותם אחד כדי שיהא ניכר אם הכניס בו הגוי יין אם לא ויש מי שמצריך חותם בתוך חותם ואם עבר ושלחו כלא חותם צריך להכשירו בכל ענין ההכשר כמו אם היה של גוי ונתיישן בבית הגוי וקנהו ממנו אבל אם עבר והשתמש בו בלא הכשר אין לאסור אותו הדבר בדועבר וע"ל סימן קנ"ב וחכיות גדולות פותר להשהותן בבית גוי אומן יום או יומים לתקנם דכלי גדול כזה אין רגילין להשתמש בו לפי שעה וכדאי לא ישתמש בו גוי כלום :

קלף דין יין כשר שהושם לתוך כלי שלא נכשר ובו סעיפים

א כל הכלים האסורים מחמת יין של גוים והכניס בהן ישראל יין קודם שהכשירו אסור בשתייה אפילו הוא יבש ואעפ"י שיש ביין זה שהכניס טישים כנגד קליפת הכלי מין במינו לא בטל כיון שיש בו טעם יין אסור כל זמן שלא עבר עליו י"ב חדש ומ"מ מותר בהנאה ואם הוא כלי שמכניסין בו יין לקיום נזרו עליו לאסור היין שהכניס בו מיד שהכניסו בו אעפ"י שבודאי עדיין לא קבל טעם יין אסור החמירו בו שלא יבא להכניס בו לקיום אבל אם הוא כלי שאין מכניסין בו יין לקיום והוא יבש לא החמירו בו כל כך דהא צונן הוא ולא בלע ולא אסרו היין אלא אם כן עמד בווינו של ישראל ב"ד שעה דמעת לעת בולע אפילו צונן דכבושן הרי הוא

כמבושל ואם היה ביין שהכניס בו מעורב קיתון של מים אם יש במים ששה כנגד קליפת הקנקן מותר אפילו בקאמיה דאכרינן סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו וככר כהכנו סימן קל"ד שטעם היין בטל בששה פעמים כנגדו ומיהו צריך ו' פעמים כנגד כל קליפת הכלי ולא סני כנגד היין שבלע דלא ידעינן כמה בלע אלא שזה ברור לן שלא נכנס בו יין בצונן יתר מכדי קליפתה ו"א שאפילו אין בו מים בטל בששים ביין כסתם יינם וע"ל סי' קל"ד וכלים האסורים משו"י יין נסך אין חילוק בין אם הם בני יוסן או אינן בני יוסן דביין נסך לא אמרי' טעמו פגום בכלי שאינו בג' יוסן דכל טעם יין נסך אסור אפילו הוא פגום דמ"ט טעם יין הוא שאין כל היינות טעמן יין משובח הוא ואע"פ כן אסרו חכמים ואין לו היתר עד שנתיישן הכלי י"ב חדש שאז ודאי נתייבש כל לחות יין שהיה בו :

ב אם דרך ענבים בנת של גוים שלא הכשירו מותר שהרי החרצנים והזיגים שאינם מין יין אם יש בהן טישים כנגד קליפת הנת אבל אסור להוציא היין דרך הנק' שהיין של גוים יורד בו שהנקב אסור מחמת בליעת יין נסך והיין יוצא מ"ט צלול מבלי תערובת החרצנים ונאסר ואין כאן שאינו מ"ט שמבטלו ודווקא בדרך ענבים בנת כן הוא הדין אבל אם יש בו קיתון של מים מותר להוציא גם דרך הנקב דהא כל יין שיוצא יוצאין גם עמור המים המעורבין ומבטלים אסור הבלוע כנקב הברזל ואם עבר והוציא דרך הנקב גם בדרך ענבים לפי מה דאמרינן כסימן קל"ד דסתם יינם בטל בששים גם כאן הכל מותר ולא אמרינן ראשון ראשון נאסר כיון דצונן הוא וע"ל סימן צ"ט :

ג יין שניתן לקנקנים של גוים שלא הוכשרו שנאסר במשהו לפי מה דאמרינן מין כמינו ביין במשהו ואחר כך הריק אותו היין וערכו עם יין אחר כשר שהיה לו בקנקנים אחרים הרי היין הראשון אף על פי שכבר נאסר מ"ט אם יש ביין הטני טישים כנגד יין הראשון הכל מותר לכלי עלמאפ"י בשתייה אפילו לאסר דאמר מין במינו לא בטל שכיון שהיין הראשון לא נאסר כי אם בשתייה אינו אסור במשהו אלא בנ"ט ואם אין בו טישים ביין השני כנגד היין הראשון אם יש ביין השני מים ששה חלקים כנגד היין הראשון שנפל בו או כנגד קליפות הקנקנים האסורים ג"כ הכל מותר אפ"י בשתייה ואעפ"י שלא היו מים ביין הראשון דאמרינן ביין השני סלק את מינו כו' :

ד כלים האסורים מחמת יין של גוים אעפ"י שאסור ליתן בתוכן יין בדכהבונן מכל מקום מותר ליתן כהובן בין מים בין שבר ושאר כל מיני משקין אעפ"י שרוצה לשתותן לפי שהיין פגום אותם ולא נזרינן בהו פשוט שמא יתן בהן יין ואין זה פגמלין אסור לכתחלה כיון שפלישתן טועמת ואי איפשר לבא לידי נתינת טעם במשקין ובלבד שידוח בתחלה ליכליכו היין שעל פני הכלים דכלי האי אין להקל לבטל האיסור בעיין לכתחלה אעפ"י שהוא דבר מועט וכל שבין שמוחר למלוה כשר באוהו כלי שנאסר מחמת יין אף על פי שהכניסו בו לקיום דהא שאין מלח מפליט כלי ועוד שאי איפשר לבא לידי נתינת טעם ועוד דאידי דטרוד לפלוט דמא לא בלע :

ה אם נתן יין נשר בכלי האסור מחמת יין לדברי המתירין סתם יינם כשישים מותר לתת אחר כך בתוכו יין שכבר יצא טעם יין שבו ונתבטל ביין הראשון ונראה לה דמיירי והוא דעביד ליה ביין זה כדינו או בשכשוך או בעירוי שדבר פשוט הוא שיהיה יצא ונפלט בליעת הקנקן ונתערב בהיתר ונתבטל וחזר ונבלע בתוכו מן ההיתר ממה שהיה פתייבש על ידי יישון שני עשר חדש ולדברי האוסרים במשהו לא נתרלחת בו יין פעם אחרת עד שיכשירונו כיון שהיין הראשון

ד נגינת נדולה שדורכין בה והמשפך וכלי המדה והמחץ והוא בלי שדולין בו חייזן מן הכור לחבית כולם דילס כנת עצמה כל אחר לפי מה שהוא אם אבן אבן ואם עץ עץ ואם חרס חרס שגם אותם משחין עם הליון כלימות הגהות והיו כמו מכניסו לקיום :

ה הקורה שעוצרין בה הענבים וההפנים שמשמיזין על העביט סגי להו בהדהה שאינה משתמשים ביון כ"כ כמו שאמר בלי הגת :

ו העקלים שכורכים סביב הענבים העשויים מחרות של דקל ושל קנכוס מנגבן ושל שיפא ושל גמי כולעין יותר וצריך ליישנן שנים עשר חדש וכן הרין בשל קניפ וזאם רצה לשרדן מיד מעולין כרותחין או הולטין במי זיתים או מניחין מחת צינור שמימי מקלחין או במעייזן שמימי חזפיץ י"ב שעו ואחר כך יחרו :

ז משמרת של יין של גוים אם היא של שעו דיה בהרחח דשער אינו כולע ואם היא של צמרי צריכה ניגוב ואם היא של פשתן כולע יותר וצריכה יישון י"ב חדש :

ח כלי של הוצין וכיוצא בו מכפופות שמשננין בהן היין אם הם תפורין בחכלים מדיחין דרפויים הם והמים נכנסין בין החכלים ואם הם אחתות זו כזו במיבור קטה אין המים נכנסין בין החיבורים וצריכין ניגוב ואם הם תפורות בפשתן חיישנן משום הפשתן שבלע הרבה ומפות שלנו שנפל עליהם יין של גוים סגי להו בהדהה אפילו נפל עליהם יין רותח דארונין מחושין דקין הן ובקל יוצא מהם היין בהדהה לכהה :

ט כל מקום שאמרו שצריך ניגוב צריך להתיר הקשרים החלה שאם לא יתירם החלה שמא לא יספיק הניגוב לכלות לחלוות היין המובלע בקשרים אבל בהכשר מילוי ועירוי או ביישון שנים עשר חדש אין צריך להתיר הקשרים שכל היין יוצא על ידי מילוי ועירוי או מתייבש הכל ביישון שנים עשר חדש :

י וכיצד הוא הניגוב אם הם לחין אפילו מין מקנחן הישב באפר עד שתהא נגובה ואחר כך מדיחין במים להעביר האפר ואחר כך חוזר ומקנחן באפר פעם שנייה וחוזר ומדיחין במים שנית ואם הם יבשים מקדים לחילה מים ואח"כ מקנחן באפר דקינה באפר בכלי יבש אינו מועיל לכך צריך לחלחו חחלה במים ואח"כ לקנחו באפר ואח"כ מדיח את האפר במים וחוזר ומקנחו באפר פעם שנייה ואחר כך חוזר ומדיחין במים :

יא גת שדרך בה הגוי לשבא ישראל לנגבה מכבדה כדרכו ואין מחייבין אותו ללקוט החרצנים שאף אם ישארו בה מעט חרצנים לית לן בה דיתבטלו ברוב ואין זה מבטל איסור לתחלה שאין כונתו לבטל :

קלט הלכות ע"ז ותקרובתה ומשמשיה וביטולן ובו ט"ו סעי'

א ע"ז אסורה בהנאה היא ותשמשיה נוגיה ותקרובתה בין של נכרי בין של ישראל דכתוב לא תביא תועבה אל ביתך וכתוב לא ידבק בך מאומה מן החרס כלומר אפילו כל שהו והיינו שלא יהנה ממנה אלא דשל נכרי אסורה מיד ושל ישראל אינה אסורה ע"ז שתיעבר ותשמשיה ונוייה בין של נכרי בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן ותקרובת' מה שביאה לפניו ועשה ממנו תקרובת נאסר וכל זה ילפינן מקראי והכו ילפינן לה דשל נכרי אסורה מיד דכתי' פסילי אלקיה' תשרפון באש לא תחמוד כסף וזה' מדקאמ' קרא פסילי אלקיהם ונומר ולא כתיב אלקיהם תשרפון באש שמע מינה דהכי קאמר קרא מיד שפסלו לאלוק כלומר שטיפה לשם אלוך

הראשון גם כן אסור היה לא הכשיר הבלי אף על גב דעביר ביה כדניו שכשוד או עירוי שאין יין מבטל טעם יין וכבר בהבתי בס' י"מ ק"ל ה' סעיף י"ב דבריעבר יש להתיר ע"ש :

ו גוי מסית לפי הורוואאר על כליון שנתיישנו ונחאי גוונא אינו נאמן דלא האמינו גוי מ"ת אלא לערות אשה מן הטעם שנהבאר שם במקומו בעה' ולא בשאר איסורים אפילו הם דרבנן ועל סימן ק"כ סעיף י"א :

קלח דיני הכשר כלי היין בגת ובנ"א סעיפים

א גת של אבן שזיפתה גוי ונתן בה יין בשעת זפיתה כדי לעבורי קוטריא דזיפתא או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה גוי בעיר משקה טופח עליה הרי נאסר היין שבא בנגיעה וצריכה ניגוב כדי להוציא כל טעם היין נסך הבלוע שבתוך הזפת ודין הניגוב יהבאר לקמן סעיף ב' ע"ה . וכן הרין אם ררך הגוי בנת של אבן אפילו פעם אחת ואפילו שאינה זפוחה צריכה ניגוב ולא סגי בהדהה רבנת שדרך בה התמירו שפי אפי' לפי שעה מפני שמהיין אותה ביון כלימות הגהות והיו כמכניסו לקיום וסיהו בניגוב סגי כיון שאינה זפוחה אבל אם דרך בזפיתה לא סגי לה בניגוב עם הזפת משום דעיל חמרא כפילי דזיפתא אלא יקליף הזפת ואחר כך ינגב מפני שהיין נכנס בדופני הגת דרך הזפת . ואם ירצה לעשות לה עירוי ג' ימים סגילה ואין צריך לקליפה דעירו מפליט כל הבלוע בנת וכן אם רוצה ליישנה שנים עשר חדש גם כן אינו צריך לקליפה שעל ידי היישון נתייבש מתוכה כל טעם היין ושל עץ אינו קטה כל כך כמו אבן ובעי זפת טובא יותר משל אבן ובלעה חמרא טפי לפיכך אם דרך בה גוי כשאינה זפוחה ינגב ואם זפחה הגוי ונתן יין בה בשעת זפיתה למתק מרירות הזפת אפילו לא דרך בה או שזפתה ודרך בה אח"כ אשזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה גוי בעוד משקה טופח עליה דין אחד להם שצריכה קליפה וניגוב או עירוי בלא קליפה ואם יש נעירת של פשתן או בלאא בנדים בין נסר לנסר כמו שעושיין כדי לדבק כדי שלא יספסף היין משם לא סגי לה בניגוב שאין הניגוב מועיל לנעורה ולבלאי' ההחוב' בין הנסרים אלא צריכה מילוי ועירוי שלשה ימים או הגעלה שהמים נכנסים בכל מקום ומפליטין ושל חרס שהוא רך ביותר וכולע טפי אם זפחה הגוי ונתן בה יין בשעת זפיתה אפי' לא דרך בה או שזפתה ישראל ונתן בה יין ונגע בה הגוי בעוד משקה טופח עליה אינה ניהרת בקליפה וניגוב דניגוב אינו מפליט בכלי חרס אלא במילוי ועירוי שלשה ימים ואין צריך קליפה אבל אם זפחה הגוי ודרך בה צריכה קליפה ומילוי ועירוי או הגעלה בלא קליפה או יישון שנים עשר חדש או להסיקה ככבשן עד שירפה הזפת וכשל אבן ושל עץ שאינן זפוחים שאמרנו שהמירו בהן כשנךר בהן הגוי וצריכות ניגוב הני מילוי כשתחילת תשמשיהן על ידי גוי דכפע' ראשון בלע יותר אבל אם תחילת תשמשיהן על ידי ישראל ונאסרו על ידי דריכת גוי סגי להו בהרהה דכפעם שנית אינו כולע הדיבה ובשל חרס שאינה זפוחה דרך בה גוי אם תחילת תשמשיה' על ידי גוי צריכה עירוי שלשה ימים ולא סגי לה בניגוב מפני שהחרס כולע כפעם ראשון שהוא עודנו רך ורפה הריכה מאד עד שלא מועיל לו ניגוב אלא עירוי ואם תחילת תשמשיהן ע"י ישראל ודרך בה גוי אינה צריכה אלא ניגוב דכבר שבעה מכליעת יין כשר של ישראל ולא בלע הריכה משל גוי :

ב גת הבנייה בלבנים או סו' או נפסית דינה כשל חרס :
ג הגת וכליו הצריכים ניגוב ניתרים בהגעלה ע"י עירוי שמערה עליהם מים רותחים מכלי ראשון שאין הגעלה זו זפוחה מניגוב כמו שתבאר בסמוך :

אלוק נעשה אלוהו ולא ההנה ממנו אלא תשרפנו באש ושל
 ישראל אינה אסורה עד שהיעבד דכתיב ארוד האיש אשר
 יעשה פסל ומסכה חועבת ה' מעשה ידי הרש ושם בטהר
 וגומר הרי לא חייבו הכתוב אלא עד שיעשה לה דברי שבטהר
 דהיינו שעובדה שישראל העובד ע"ז סהמא דדכו לעשות
 בסתר שלא ישמעו בית דין ויסקלוהו ותשמישיה ונויה כ"ן
 של נכרי בין של ישראל אינן אסורין עד שישתמשו בהן
 דכתיב אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים
 ונומר כלומר תאבדון אותם ולא ההנו מהם ואמרו הכתובים זל
 דהאי מקומו על ברתך פירושו דכתיב שגשג משו בהו לע"ז
 הכתוב מדבר דאי במקומות שעבדו שם כמש הא לא מי. סרי
 דכתיב בסיפא דהאי קרא אלקויהם על ההר' ונומר שפירושו
 תאבדון את אלקויהם שעל ההרים ולא ההרים עצמן שהם
 המקומות שעבדו שם ואם כן על כרחיך מאי דקאמר ברישא
 דקרא אבד את כל המקומות ונומר בכלים שגשגמשו בהן
 לעבודה זה הכתוב מדבר שהם גם כן נכללין במקומות אשר
 עבדו שם ונומר טקרי בהם עובדין לה ומרסוים אשר עבדו
 ולא כתיב אשר עשו לה ט"ס שאין חייב לאבדן כלומר שאינן
 אסורין בהנאה אלא עד שיעבדו בהן לע"ז ופסוק זה כמשמשי
 ע"ז של גוי נאמר הרי הגברים קל וחומר ומה ע"ז של גוי שהיא
 עצמה אסורה מיד ברילפ' מקרא דאפי' הכי לא אסר משמשיה
 אלא עד שיעבדו בהן ע"ז של ישראל שהיא עצמה אינה
 אסורה אלא עד שהיעבד משמשיה מבעיא דלא עדיפי מע"ז
 עצמה וכיון דמשמשיה דהיינו הכלים שמשמשין לה בהן
 אינן אסורין עד שיעבדו כל שבן נויה שאינן אסורין עד
 שיעבדו ונויה דאסורה גם כן בפירוט נקרא לא תחמוד
 בסף וזהב עליהם כלומר כסף וזהב שעליהם דהיינו דבר של
 בוי שלהן לא תחמוד אלא השרפנו גם כן דעל השרפנו
 באש דלקמ' קאי • ותקורבתם דאסורה
 ילפינן נמי מקרא דכתיב אשר הלכ זבחימו ואכלו ישתו יין
 גביהם מה זבח אסור בהנאה אף יין שנתנסך לע"ז נמי אסור
 בהנאה ויין היינו תקרובת והוא היינו שאר תקרובות כגון
 שמים וסלתות ומים ומלח שדרך להקריבן בפנים היו כמו יין
 משכן רכבו לנסכו בפנים חבת גופיה מנלן דאסור בהנא' דכתיב
 וישמר לבקל פעור ויאבלו זבחי מתיים הקישו למתיים מה מת
 אסור בהנאה אף זבח נמי אסור בהנאה ומת מנלן אתיא
 גם שם מצנלה ערופה כתיב הכא ותפת שם מרים וכתל' התם
 וערפי שם את הענלה כנחל מה להלן אסור בהנאה אף כאן
 גמי אסור בהנאה והתם גופיה מנלן כפרה כתיב ביה כפר
 לעבך ישראל אהרי הוא בקדשים שבכפרים הילכך הוא אסור
 בהנאה גם כן בקדשים ובקדשים בהריא כתיב בכמה מקומות
 ישאסורים בהנאה והנהנה בהן מעל זה אין צריך פנים :

קמו בע"ה וכיון דע"ז של גוי עצמה יש לה ביטול כל שכח
 כלי השמשיה ונויה שיש להן ביטול אבל הקרובתם גרוע
 יותר ואין לה ביטול עולמית אפילו בשל גוי דהואיל והוקשה
 תקרובתה למת שקראו זבחי מתיים הוקש לגמרי למת מה מת
 אין לו ביטול עולמית אף הקרובת ע"ז אין לה ביטול עולמית ;
 הויכח דמינו והויכח דמי תקרובת גוי כגון שכדליק לפניה
 נירות או ששה לפניה בגדים וכלים נאים ותיקרובת
 כל שכיוצא בו קרב על גבי המזבח דומיא דדין כמו כל מיני
 מאכל כגון בשר ויורה שמינים וסלתות מים וכלת אם הניחו
 לפניה לשם הקרובת נאסר מיד אפילו לא עשה עמו כעין
 עבודת פנים וגם לא הקטירו ממנו כלום אלא נהנו לפניה
 להקרובת כיון שהוא דבר שדרך להקריבו בפנים היו כמו יין
 שנתנסך לע"ז ואסור מיד שהניחו שם ואם הוא דבר שאין
 מקריבין ממנו בפנים אלא שדרך לעבוד לע"ז זו באורו
 דבר אם עבד לה באורו דבר כעין עבודת פנים כגון כעין
 זבחה או כעין זריקה המשתברה אע"פ שאין דרך לעבודה
 בזה העניין הוי נמי בכלל הקרובת כיון שהוא כעין עבודת
 פנים כיצד עבודה זרה שעובדין אותה במקל כגון שדרך
 לקשקש בפניה במקל או עוברין אותה במקל בענין אחר הוי
 המקל לגבי דידה כיון שרגילה בו כמו בהמה לגבי פני' שרגילה
 בה לפיכך אם שבר המקל לפניה הוי שבירת המקל לגבי
 דידה כמו זבחת בהמה בפנים וחייב משום שעבדה ועל
 שאין דרך לעובדה בשבירת מקל אלא בקשקוש מקל וכדאי
 גוונא ולא בשבירה מ"מ ילפינן מכתוב זוכת לאלקים יחרם
 שהוא מיותר דהא זבחה בכלל לא העבד הוא ואם כן זוכת
 לאלקים יחרם למה לי אלא לרבות כל הזבחה לכל עבודה זרה
 אע"פ שאין דרכה בכך חייב מפני שהיא עבודה פני' אמרינן
 הרי זה בנה אב מה זבחה היא עבודת פנים וחייבים עליה
 בכל ע"ז אע"פ שאין דרכה בכך והוא הדין שאר עבודת שהן
 מעין פנים אע"פ שאין דרכה בכך חייב דאי כדורכה בכך
 מאיכא יעבדו נפקא דאפילו אינה כעין פנים דחייב ושבירת
 המקל דימה לזבחה ששובר צואר בהמה לפיכך חייב משום
 עובדה אפילו אין עבודתה בכך וגם המקל נאסר משום
 תקרובת דהוי בכלל זבחי מתיים ואמרינן נמי כשהוא דבר
 שאין מקריבין ממנו בפנים שחייב היינו דווקא בדבר שדרך
 לעבודה כוונתו חייב וכו' וכו' וכו' בעבודת בענין שהיא
 כעין עבודת פנים אפי' הוא כדבר שאין מקריבין ממנו בפנים
 אבל אם הוא דבר שאין דרך לעבודה בו כלל ועשה בפניה עמו
 אפילו דבר שהוא כעין עבודת פנים אינו חייב בעבודתה ולא
 נאסר אלא דבר כיצד כגון שאין עובדין אותה במקל כלל
 ושיבר מקל בפניה אינו חייב משום עבודתה וגם במקל לא
 נאסר דזה לא שייכא בפני' וגם היא אינה רגילה בזה לעבודתה
 ואין כאן איכא יעבדו ואם עבד במקל בקשקיש שהוא דרך
 עבודתה חייב משום עבודתה דאיכא יעבדו כתיב לופר
 כשעובד לה כמו שהן עובדין חייב אבל אין המקל נאסר משום
 הקרובת שאין זה דרך פנים ולענין אסור הקרובת בכעין
 פנים תליא פילתא דחלב וזבחימו ישתו יין נסיכיהם כתיב וכן
 בכל דבר שעובדה כדרך עבודתה בין שהוא דרך כבוד או
 דרך בזיון ואינו כעין פנים חייב על עבודתו משום איכא
 יעבדו ולא נאסר אותו הדבר משום תקרובת דהא אינו כעין
 פנים לפיכך אם זרק מקל בפניה אם דרך עבודתה במקל
 כזריקה חייב על עבודתה משום איכא יעבדו ואין המקל נאסר
 שאין כאן דומיא דעבודת פנים אף על גב דעבודה פנים הוי
 נמי כזריקה דמים לא דמי זריקת דמים לזריקה מקל דזריקת
 דמים הוי זריקה המשתברת שנולד טיפים טיפים ואינה
 מחוברת דזריקת מקל אינה זריקת משתברת אלא מחוברת
 ואם אין דרך עבודתה כזריקה מקל וזרק מקל בפניה אף על גב
 שבוגנתו לעבודה בכך אינו חייב שאין כאן איכא יעבדו כל

לבוש עטרת זהב הלבנות עבודה זרה

ט

יא מלבושים שלובשים הכומרים כשנכנסים לבית ע'ז נוי שלהן הן שמתנאין כנגד הבריות בהן ולא נוי של ע'ז ואפילו ביטול אינם צריכין אבל מה שלובשין לע'ז עצמה היו נוי של ע'ז וצריך ביטול ויש מצריכין ביטול אפ' למלבושי הכומרים :

יב נכיעים וכלים שאוחזו הנלח בידו עם יין והסתתה שמקטיר בה ככלל משמשיה הם וצריכין ביטול ואם מכרז הנוי או משכנז לישראל זה הוא ביטולן ו'א שאין זה ביטולם אלא צריכין ביטול אחר חוץ מן המכירה או ההשכנה כמו בע'ז עצמה דלקמן סימן קס"ו ונראה לי דאפילו לפי היש אומרי' הללו דלא מהני מכירה או משכנז לביטול נכי משמשי' ונויה כמו נכי עבודה זרה עצמה נכי נירות של שעוה דלעיל מודה דמהני מכירה או משכנז כיון שאינם אלא ספק נוי דהא דומה לחקירות ותקרובות כזו אין צריך ביטול נראה לי :

יג מיהו לרבר מצוה כגון נר של שעוה לעשוה ממנו נר של שבת או של חנוכה או לבית הכנסת ודאי אסור דמאיסו לנבזה שבאו ממקום טינופות עבודה זרה וראייה ממוקצה לעבודה זרה שאסרה התורה לקרבן ברעיל סעיף ו' וכן תכשיטי הכומרים כגון המעילים שלובשים הכומרים בשעת עבודתם לא יתקן מהם מליחות ולא שום דבר מצוה משום דמאיסו לנבזה / ועיי' לעיל בלבוש התכלת סימן קכ"ד :

יד וכן לא יכהוב ישראל על ספרים של נויים אלא אם כן מתקן עד שלא יהיה רישומן ניכר ויש מי שאומר דאפילו הכי לא יכתוב עליהם דברי הפלות וחתוננים שאין קטיגור נעשה סניגור :

טו ספרי עממין שהשכיבו נבי ישראל ונשתקעו יש מי שמתיר למוכרם שאין הספר נקרה תשמיש עבודה זרה ויש אומרים אם הם ספרים שמזמרים בהן לעבירה זרה אסורין למכרז לנויים משום לפני עור וגומר שנס' בני נח מצווין על עבודה זרה ו'א דווקא לכהניהם אסורין למכור דודאי יזמרו בהן לע'ז אבל לשאר נויים מיהו שאין דרך סהס נוי לשפר לעבודה זרה והמזמיר תע'ב ויש מחמירין לאסור אפילו למכור להם קלפים ודיו לכהוב בהן אפילו ספרי דתן שאין בהן זמר לע'ז אפ' מחמירין דסתכא הכל עישין לשם ע'ז שלהן ויש מי שאוסר להלות מעות לצורך בניין ע'ז דהוה מסייע ועובר משום לפני עור וגומר וכן לצורך משמשיה או תכשיטיה אסור וכו' למכור לה תשמישין כגון מתות והשנע מצליח ואין לקשור להם ספרים חוץ מספרי דיניהם וספריהם ואם חושש משום איבה ישמש בכל מה שיכול וע'ל סימן קכ"א :

ק דין תקרובת ע'ז שנתערב ובו סעיף אחד :

א וכיון דע'ז ומשמשיה ונויה ותקרובתה אסורין בהנאה ברלפינן לעיל מקראי אסורין הערובתן אפילו בכל שהיא דבכל שהוא נמי הנאה איכא לפיכך כוס או טבעת או צורה של עבודה זרה שנתערבו אפילו באלף כולן אסורות מן התורה ואינן בטליון ברוב כמו שאר איסורין אבל ס' ס' פוהר כמו בשאר איסורין כיצד אם אחד מן הערובות הראשון נפל לתוך שנים אחרים עדיין היו בספק אחד וכולן אסורות מן סדרבנן כיון דמן התורה התערובת הראשון כולו אסוי ואינו בטל ברוב נעשה כל אחד מהם כגוף איסור וכשנפול אחר כך לה שנים אחרים אף על נב דמן התורה בטל ברוב כמו בשאר איסורים כיון שאינו ודאי עבודה זרה מכל מקום אין כאן אלא ספק אחד ואסור מדרבנן אבל אם אחר כך נפל אחד מן הערובות השני לתוך שנים אחרים הרי אילו האחרים כולם

שכן שאין המקל נאסר שאין כאן זריקה המשתברת וכן כל כיוצא בזה :

ד ואם שחש לפניה חגב חייב ונאסר משום תקרובת דכין דצוארו של חגב דוכה לצואר בהמ' הוי שחיטה שחיטה ממש כמו שחיטת בהמה ואפילו אין דרך לעבודה כחגב כלל חייב משום עובר ונאסר משום תקרובת כאילו שהש לפניה בהמה והויה עבודה פנים :

ה כל דבר שכווצא בו קרב לפנים אם מציא אותו לפני ע'ז או שמצא אותו לפני מהמחיצה הפרוסה לפניה אסור משום תקרובת שאנו תולין לומר שהכניסו שם לשם תקרובת ואפילו פים ומלח שאינו דרך כבוד כיון שדרכן ליקרב לפנים יש בו פ'עוה תקרובת ע'ז וכל שמוציא חוץ מהמחיצה אם הוא דרך כבוד אסור משום נוי אבל אין בו משום תקרובת אפ' הוא כעין פנים שאין דרכן להביא תקרובת אלא לפנים מן המחיצה ונאסר שיכול נוי לבטלו ואם אינו מונח דרך כבוד גם משום נוי אין בו ומותר לנמרי ופוער ומרקולוס כל מה שהוא מוציא עמהן אפילו דרך כיוון בחוץ הכל אסור דהא עיקר עבודתן אינו אלא דרך כיוון דפוערין לפעור חזוקין למרקולוס ולכך אין דרך כיוון לגבי דידהו סימן שאינו נויה רביוניה הוא נויה :

ו כל פה שרואין שהנוי מכניס אוהו לע'ז ועדיין לא נכנס מותר בהנאה שעדיין לא נעשה תקרובת ואינו אסור משום הקצאה שהקצה אותו לע'ז שאין הקצאה והקדש לע'ז לגבי הדיוש דגבי הקצאת הקדש ע'ז כתיב אדם כי יקרב פנים וגומר והתם מרבה הקצאת ישראל לע'ז לאיסור לנבזה שספע דלהדיוש שריו ואפ' הכשר כששחשו ישראל ומטילא יש' דגם כששחשו הנוי מותר בהנאה ולא אמרינן שמה שחשו לעבודה זרה דסהס נוי אין מחשבתו בשחיטתו לע'ז וע'ל סימן ב' :

ז מצא בראשה מעות כפית וכלים אם מצאן דרך כבוד אסורין משום נוי דכתיב לא תחמוד כסף וזהב עליהם ואם הם דרך כיוון כגון כיס תלוי בצוארו ובגד מקופלת על כתפו וכלי כפוי על ראשו מותרין שאין זה נוי :

ח הכברות שנתנים לכומרים אפ' שכווצא בו קרב לפנים שחרי היו מביאין לפנים מנחת מאפה תנור אפ' מותרין שאין מביאין אותן דרך תקרובת אלא חק לכהנים שלהם הוא כי מה שהיו מקריבים לחם לעבוד זרה בימים הראשונים היו מאבילין לע'ז עצמה ואין כן דרכן כיום הזה :

ט נירות של שעוה שמדליקין בפניה לקלונא יש להסתפק בהן אם הם ככלל תקרובת או בכלל נוי שאם היו בכלל תקרובת היו מותרין בלא ביטול שאין זה תקרובת של פנים שלא היו מדליקין ומקריבין שניה לפנים אלא שמן ואין שעוה דומה לשמן דשעוה נקדש ומתקשה עד שמשחבר ואין זה דרכו של שמן לפיכך אינו דומה לתקרובת פנים אבל אם בכלל נויה הן אסורין לפיכך אזלינן לחומרא ואמרינן שמה בכלל נויים הן ואסורים ואם משכנז הכומר או מכרז לישראל מותרין דכיון שמכרז או משכנז לישראל אמרינן בשולי בטליות ואפילו נכחו מעצמן מותרין דסני בביתול המכירה או ההשכנה כיון שאינו ע'ז עצמה כמו שיחבאר לקמן סימן קמ"ו אבל אם נפל מיד הנלח ומצאו ישראל או אפילו נתנו לישראל בלא מכר ומשכנז אי ידעין שכיבן הגוי אפילו כיבן על דעת לחזור ולהדליקן הרי אילו מותרין דכיבוי הוי ביטול ואין מחשבתו לחזור ולהדליקן סזיק דאין הקדש לע'ז ברעיל אבל אם כבו מעצמן אסורין עד שיבטלם הגוי על ידי מעשה כגון היתוך או על ידי מכירה או משכנז :

י והתיבות של שעוה שנתנים לפניה מותרת דלאו נויית הן וגם תקרובת לא דהו שאינן בעין פנים :

כולם מוהרים מטעם פ"ס שעל כל התיבה מהם נאמר שמא זה הוא שנפל לכהן שמה אינו והאל זה שנפל לכהן שמה אינו אהיה שנפל לתעובות השני מן התעובות הראשון אבל גבי התעובות השני אין יכולין לומר כן כיון שכל התעובות הראשון נעשה כגוף האיסור כמו שנתבאר שעמא ועל סימן ק"י וכן אם אחד מן התעובות הראשון נפל לים או נשרף בענין שנאבד מן העולם כל הנשארים מוהרים ליהנות בהם דאמרינן האיסור הוא שנפל ונאבד ודווקא משנים שנים יחד יכול ליהנות דכמה נפשו איכא הדין דהתירא אבל לא מאחד לבדו דשמה האיסור ובלבד שלא יהנה אדם אחד מכולם דנהנה ודאי מספק איסור אבל אם נהנו שנים מהם כל אחד יכול לומר דידו דהתיר הוא ויש מי שאוסר אלא אם כן נפרו שנים לים הגדול או נשרפים וכן דווקא שנאבד מן העולם כמו שנתבאר טעמא לעיל סימן ק"י סעיף ה' ע"ש

קמ"א דין הצלמים והצורות וכו' ח' סעיפים

א וכיון דספק ע"ז אסורה כל הצלמים הנמצאים בכפרים אסורין בהנאה דסתמא לשם ע"ז נעשו שאין דרך הכפריים לעשות צלמים לנו אבל הנמצאים בכרכים מהרים בהנאה דודאי לשם נוי נעשו אלא אם כן עומדים על פתח המדינה והיה ביד הצורה צורת מקל או צפור או כדור או סייף או עשרה ושבעה דאילו ודאי לשם עבודה זרה נעשו ואותן צלמים שעושין עכשיו בשתי וע"ד דינו כדון שאר צלמים ואסורים בהנאה כמסתמא משחחויים להם אבל אותן שהולין בצואריהם לזכרון עבדו שבאו ממקומות טעותיהם ולא מחזקין בהו' וישראל שזקף לבינה להשחחיות לה זהשתחווה לו נוי נאסרה ואינה נאסרה מיד בוקיפה דעבודה זרה של ישראל אינה אסורה יעד שתיעבד כמו שנתבאר לעיל סימן קל"ט סעיף א' מיהו בהשתחווה לה נוי נאסרה אף על גב שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו שאני הכא נבי עבודה זרה דאמרינן כיון דחזינן דישאל זה נוחא ליה בע"ז נזיזה שליחותי דישאל קעביד וליפנין לה מקרא דכתיב גבי מלהמת יהושע בארץ ישראל ואלשריהם תשריפן באש ופרכינן מכדי הארץ וכל המחובר לה ירושה היא מאבאיהם שהיה נאמר לאברהם לך אהננה ונאמר ונניש שבאו אחרי כן היאך יכלו לאוסרן בהשתחווה ואי משום אשיות דמעיקרא כלומר שהיו קודם שיחנו לאברהם ולא ידעין היא נזנהו מכדי ע"ז של נכרי כביכול סני להוקל נכרי מבטל ע"ז בעל פרחו ליכפונתו לניש דליכבלינהו אלא ע"כ טעמא הוא מדפרחו ישראל לעגל גלי אדעתיהו דנחא להו בע"ז וכי אהו ניש דא"י ופלהו לאשרית שבה שליחותם דידהו עכדי לפיכך נאסרו והכי נמי ישראל שזקף לבינה גלי דעתיה דנחא ליה בע"ז ובי אהא נוי ופלה לה שליחותא דיריה קעביד ואסרה :

ב המוצא שברי צלמים מושלכים בארץ או שמצא בתוך שברי נחשת או אפילו שברי ע"ז עצמה שראינו שעבודה כשהיתה שלימה אפ"ה מותרים שכיון שנשברה שוב אין עובדין אותה ואמרינן הגוי רתח עליה וברצונו שברה וכודאי כשליה ונשברה מאליה לא חיישינן דמסתמא עבודה זרה אינה משתברת מאליה דהגוי מנשר לה אבל אם מצא הבנית יד או רגל והוא עומד על כפיפו כלומר שיש לחם בית מושבר רחב שיושבים עליו לברם הרי זה אסור בהנאה שכזה ניכר שתחלתו נעשה כך לעובדו ואין זה שבר ולא נתכשר סגן דרכן לפעמים לעבוד ולהשתחווה ליד או לרגל בפני עצמו :

ג המוצא כלים ועליהם צורת חמה או לבנה או דקין

והיא דומה לנחש ויש כמין שנפירין בין פרק חוליות שבצוארו א"כ הכלים מכובדים אסורים שודאי נעשו לשם עבודה זרה ואם הם מבזים מותרים שלא נעשו לשם לעבוד במקום ובודאי לנוי עשאוהו והיא צורת חמה או לבנה כתב מורי מהרש"א ז"ל לאו דווקא צורת חמה ממש או צורת לבנה ממש אלא אפי' צורת שעושין לשמן כמו שעושין בעלי השלפסאות צורת לכבבים לעשות בהן סלאכתן כגון כצורה המתוהמתם לשמש מצירין מדך מעושר יושב על ענלה וכן ללבנה יש להן צורת מיוחדת שעושין לטמיה וללא אלוהם אסורות עד כאן והידידמים מבזים והיו רשי מכובדים שעל השיראים ונזמים וטבועת הר"ל מוכובדים ושעל המסבעות ויורות וקומקמיסין וחשי חלל ופסות ששותין בהן בין אם הם נעשו למטה מן המים או למעלה מן המים ואפילו על אינני הכלי הרי אילו מבזים ופותרים כיון שמשתמשין למאכל ומשתה ודאי אינה עובדים אותם וכל זה בסהם שאין אנו יודעים שנעבדו הכלים הללו אם לא אכל אם בידוע שלא נעבדו כרים הללו אפי' שעל המכובדים נמי פותרין וכן אם ידוע שנעבדו הכלים הללו אפילו מבזים אסורים ולא אמרינן כיון שהם מבזים אין עבודתן עבודה ויש מי שאוסר שכל צורה שדרכה ליעבדה בודאי אפי' על המכובדים אסורים אף על פי שאין אנו יודעים אם הכלים הללו נעבדו אם לא כיון שדרכה ליעבד חיישינן שמא נעבד ואסורה ולפי זה בזמן הזה שחקקים חקק ככלים ומצירים בהן שתי וערב ודמות אשה סניקה המוצא אותן כלים אסורים אבל אין נוהגין להחמיר בזה מישום דקל הגויים בזמן הזה אינם אדוקין בעבודה זרה הן ואין עובדים נפש לצורות אילו ופותרין בהנאה אם מצאן שאינם נעשים אלא לנוי מיהו אין להשתחווה משום חשד ויש מחמירין בכל צורה שלא להשתחווה משום חשד אפילו בזמן בזה :

ד וצורת שאר כל המזלות ושאר צורות המוצא אותם מותרין בהנאה שאין דרך לעשותם אלא לנוי ולא לעבודה זרה אם לא שיש הוכחה שנעשה לע"ז כמו שנתבאר בריש הסימן ב"ד א כמוצא אבל לעשותם כולם אסורים אפילו לנוי בעלמא דכתיב לא תעשון אתי אלקי כסף ואלקי זהב לא תעשו לכם ואמרו ז"ל דהאי לא תעשון אתי אלקי כסף ואלקי זהב לא תעשו לכם עם אלקי כסף ונאמר דהא חזיר וכתיב בסוף הפסוק לא תעשו לכם והוא קאי אאלקי כסף ואלקי זהב ואם כן לא תעשון אתי למה לי ודרשו ביה שפירושו לא תעשו כאתי פי' דמות אותן שאתי כלומר דמות שמשו שמעמטין אתי במרום וה"ה דמות שמשו שסטמטין עמהן בפני כמקדש לפיכך אמרו שאסור לארס לעשותן ל"ש צורת אותם שבמדור השכינה כגון ד' פנים להרדי הרדי ולא שנא אותם שבמדור העליון כגון חיות שרפים ואופנים ומלאכי השרת ול"ש אותם שבמדור התחתון כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות ל"ש דמות אדם לבדו שה"ה ג"כ נאמר ממלת אתי דדרוש ביה נמי אותי לא תעשו כאתי כלומר דמות סאני מתראה בו לנביאים והיינו צורת אדם ונ"ל דכולהו משתמעין מהאי קרא על זה הדרך סדלא כתיב לא תעשון שאתי שהיה פירושו כאותם שאתי ש"ס שפירושו לא תעשון כאותי ומדלא כתיב אותי ש"ס שנ"כ פירושו אותם שאתי והיינו דמות שמשו וכן נמי שמטין שבכפרת הם בכלל שאסור לעשותן מיהו בשמטין שבמקדש כיון שאפ"ש לעשותן פמשכמות אמרינן לא אסרה אלא דוגמתן ממש ואם טינת כל סהו לא אסרה התורה כמו שיתבאר בע"ה בסעיף ח' אבל כאותם שבפדרות העליונים שאי אפשר לומר שדוגמתן ממש אסרה תורה שאין בכח האדם לעשותן לפיכך כולם אסורים בכל אופן מיהו נפס ביאלו ככל מה שנוכל לומר שהוא דוגמתן ממש אמרינן שבאותו ענין אסרה התורה ולא באופן אחר

לעשות כמכתוב אבל של עץ שרי שאינה כשרה כלל במקדש וצין זה דמות שמשין שבמקדש :

קמ"ב שהעז ותשמישיה אסורין בהנאה ובו מו סעי'

א כשם שהעבודה זרה עצמה אסורה בהנאה כדאיתא לעיל בבמה מקובל כך כל הנאות הבאות ממנו אסורות דכתיב והיית חרם כמוהו שפירושו כל שאתה מהיה רצה לומר מהיה בלומר כל שאתה הנהג ממנו רצה לומר מן העבודה זרה הרי הוא חרם כמוהו ויגיד דידה כתיב לא ידבק בך מאומה מן החרם ואפילו אם שרפה אסור ליהנות בהחלטה ואפריה אבל משלהבת מותר ליהנות דדבר שאין בו ממש הוא :

ב סבין של עץ שמשין בה בקרבנות לעזאס הוא חדש או ישן ולבנו באור מאיסור שבו מותר לטחוש בו אפילו לכתחילה ברמה בריאה שאין זה נקרא הנאה מה שנהנה בסבין זה ששחט בו דאדרב' מקלקל הוא תקלקל את הבהמה דעבודה חיה היא עומדת בין לצמרה בין לעבודה בין לאכילה והשתא לאתר ששחטה אינה עומדת אלא לאכילה והרי קלקלה אבל בהמה מסובל אסור לטחוש בו מפני שהוא מתקן והרי יש לו הנאה משמשיו עבודה זרה ואם שחט בה הרי זו אסורה עד שיוליך הנאת הסבין לים המלח וכן אסור לחתוך בו בשר לחתיבות הראוייה לדיון מפני שהוא מתקן ואם חתך יוליד הנאה לים המלח אבל אם חתך דרך הפסד והשחטה בנזק שחתך חתיבות הראוי' לדיון לנתחים קטנים מותר ואם אין הסבין חדש וגם לא לבנו אסור לטחוש בה אפילו בהמה בריאה משום שמנוגות שבו שנבלע ככשר ואם שחט יקלוף בית חשוישה :

ג נטל כרכי מן אסירה ואמר בן את הכנד הנכד אסור בהנאה ואם נתעריב אותו הכנד בכנדים אחרים יורד דמי אחרו הכנד לים המלח ושאר כל הכנדים מותרים אבל על הכנד הראשון לא אמרינן יוליד דמי הכרכ' לים המלח ויהיה כל הכנד הראשון מותר כיון שכולו נעשה באיסור ולא דמי לטחוש בו בהפה מסוכנת דאמרין יוליד הנאה הסבין לים המלח ובל בהמה מותרת דהתם הבהמה כבר נלה ולא היתה חסרה כי אם להכשירה לאכילה ע"י שחיטה לכך סגי כהולכת הנאה הסבין לים המלח אבל הכא הכנד כולו נעשה ונגמר באיסור לפיכך אין לו היתר כלל על ידי הולכת הנאת הכרכ' לים המלח :

ד וכן אם נטל ממנה עצים אסורים בהנאה היסק בהם את החגור בין חדש בין ישן לא יאפה בו פת עד שיוצן ואחר כך יחזור ויהם אותו בעצי היסר ויאפה בו ויאף על גב דגבי ישן הוה ליה זה וזה גורם תנור דהתירא ועצים דאיסורא וכוה וזה גורם קיימא לן דמותר כדיעבד והכי נמי הוה דיעבד דהא כיון שצריך לצננו ולחזור ולחממו זה מפסיד דמי עצים דראשונים מ"מ כיון שאין כאן אלא הפסד מועט דמי עצים לא חשי חכמים וזכרונם לברכה להפסד מועט ולא התירו אלא כציון וכתנור חדש שהוסק באיסור הנאה אף על פי שהוא עצמו אסור שנגמר באיסור דאמרין היסק זה גמור מכל מקום כיון שתנור ומחמתו בעצי היסר ואופה בו הוה ליה זה וזה גורם התנור האסור והעצים המותרים זקיימא לן זה זה גורם מותר כדיעבד והכי נמי הוה במו דיעבד שאין זה א לבתחילה לפח שאיפה בו דהא אי הוה אפרינן לאפות בו היינו צריבין ליסר יותן ואי אמרינן יותן נמצא התנור מופסד לכך חשיב דיעבד ואם לא צננו את התנור ואפנו בו את הפת באורו היסק כיון מותר דהא הוה ליה זה וזה גורם

יא א ו ו דמיתר

אחר לפיכך אמרו שבד' פנים וכן צורה חיות שרפים ואופנים ומלאכי השרת אינם אסורים אלא בכוללות שכן כשמראין עצמן לנביאים במראה הנבואה הם מראין עצמן בצורות בולטות אבל בשוקעות כאותם שאורגים בבגד ושמצייירים בנותל כספנים מותר לעשותן שאין זה דונמתן כשמראין עצמן לנביאים במראה הנבואה ודוקא אילו שאין איסורין אלא בעשייה משום לא תעשון אתי ובמציא הם מותרין מפני שאין דרך לעשותן לעבודה זרה אינם אסורין בעשייה אלא בכולט' אבל חמה ולבנה שדרך לעבודן אסורין בין בעשייה בין כמציא בין בכולט בין בשוקע דהא בסוצא אסורין משום שמא נעבדו וביון שאנו חוששין לשיבא נעשית' א לעבודה זרה אף בשוקע נמי איכא למיתש ובעשייה אף על גב שאין אסורין משום לא תעשון אתי אלא בכולט שכן הם נראין ברקיע בכולטין מכל מקום אסור לעשותן אפילו שוקעות משום חשרא דעבודה זרה ובכל אילו שאמרו שאסור לעשותן משים לא תעשון אתי אסור לעשותן אפילו לגוי דהא סהמא כתיב לא תעשון אתי ולא כתיב לא תעשון לכם משמע רבכל גוונא קאסר עשייה אפילו לגויים וכן מהאי מצמא אין חילוק בהן כיון שכבודין ומכוזין דביון דאיסורא דידהו משום לא תעשון בכולהו אסרה תורה דהא סהמא כתיב לא תעשון וגומר' ואם גוי עשאם לו אסור לישראל לתשריהם וכן אם מציא אותם אף על גב שמותרין בהנאה לא ישחם משום חשר שאמרו הוא עשאן וכל היכא דאיכא משום חשר אינה אסורים אלא ביחיד אבל בשל רבים מותרין שאין חשרא לרבים וכן העשויון להתלמד להבין ולהורות בהן כולן מותרין אפילו בולשות דלהבין ולהורות לא אסרה הירה ללמד אפילו דרבי עבודה זרה דכתיב לא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין :

ה שבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם אם היתה הצורה בולטת אסור להניחה ומותר לחתום בה שהצורה נסקעת בשעוה' ואם הצורה שוקעת מותר להנחה ואסור לחתום בה מפני שהחתום חעשה הצורה כוונה ואפילו חתם לו גוי אסור לו להשתותן וכן הדין בשאר הצורות האסורות :

ו צורת בהמית חיות ועופות ודגים וצורות אילנות ודשאים וימים ונהרות והרים ונבעות כוונת לעשותם ולהשתותם ואפילו היתה הצורה בולטת שאין באילו לא משום לא תעשון אתי שאינה שמישים לא כמדורות העליונו ולא כמדור התחתון וגם אין דרך לעשותן לעבודה זרה :

ז יש מי שאומר שלא אסרו בצורות אדם ודקון אלא דוקא בצורה שליטה בבל איכריה אבל צורת ראש בלא גוף או גוף בלא ראש אין בה שום איסור לא במציאה ולא בעושה שאין באן דמות אותי או שמי וגם אין דרך לעשול' ע"ב וכן נהרגין להיהר :

ח בכר אמרנו שנים דמות שמשין שבמקדש אסרה הורה מהו לא אסרה אלא דמותן ממש לפיכך לא יעשה אדם חכנית היכל כשיעור גובהו ואורכו ורחבו' או אבסודרה חבנית אולם' חצר חכנית עזרה' שולחן חכנית שולחן' מנורה חכנית מנורה' אבל עושה מנורה של חמישה קנים או ששה קנים או שמונה קנים שאין אילו דונמת מנורה שבמקדש שהיו לה שבעה קנים לפיכך של שבעה לא יעשה אפילו משאר מיני מכתוב אף על גב דשל מקדש היתה של זהב כבר למדו רז"ל בכלל ופרט וכלל בפרק הקומץ רבה שנים שאר מיני מכתוב היתה כשרה במקדש אם היו צריבין לה אלא דשל זהב קרמה משום נוי וכן אפילו בלא נביעין ובפתורין ופרחים או אפילו אינה נבנה ית שפחים היתה בשרה ואסורה

לבוש עטרת זהב הלכות עבודה זרה

דמותר בדיעבד ובחדש אסור שאין כאן גורם היתרא כלל במה דברים אמורים שאין אבוקה כנגדו אבל אם אפה בלא צינור וכעוד שהאבוקה כנגדו אפילו בישיב הפת אסור בהנאה שפנה מנוף עצי איסור דיש שכח עצי איסור בפת ואם נתערב אותו הפת באחרות יוליד דמי אותו הפת ליום המלח ושאר הכבדות מותרים והא דאמרין יש שכח עצים בפת היינו בדבר שאיסורו איסור הנאה אבל אם אפה או בישראל אצל דבר שאין בו אלא מטעם איסור אכילה אפילו אבוקה כנגדו מותר שאין הפת הנאפה מקבל טעם האיסור אלא שנאפה ונקרם ממנו וזה אינו טעם אלא הנאת עצים בעלמא הוא ודברי זה לא נאסר בהנאה :

ה קערות זכוסות ונלוותות וקדחת שבשלג היוצר בעצי אשירה אסורים בהנאה מטעם ההנאה בלא גורם שני הוא שעל ידי גורם ראשון שאסור בהנאה דהיינו על ידי עצי אשירה נעשו חרשים ומשתמש בהן בין ברנאת נופן ולא דמי לתנור חדש ולא מטיא הנאה מיניה עד דאיכא גורם שני דהיינו עצי היתיר ואפילו בקרירה שמכשילין בו אף על שאין עיקר הנאתו אלא אחר שנהכשל התכשיל והרי יש כאן גם כן גורם שני דעצי היתיר מ"מ כיון שנהנין ממנו כששתמשין בו במה שיש בחוכו קודם שמתחיל להכשיל ה"ל הנאה בלא גורם שני ואסור מה שאין כן בחנור שאין נותני' בו הפת אלא לאחר היסק של גורם היתיר דהיינו העצים :

ו פה או קרירה דבישלה על גבי נחלים של עצי עבוד זרה מתרת שכיון שנעשו נחלים הלך איסורן אף על שיעדין הן בוערות ומה שאמרנו בסעיף א' שנחלת אסורה היינו לכתחלה אבל בדיעבד מותר :

ז קרירה שבשלה בעצי ע"ז ובעצי היתיר התכשיל אסור ואף על גב דאמרין לעיל זהו גורם מותר בדיעבד היינו כתנור שזהו טעם ששני הנרצין עושין פעולתן יחד בבת אחת אבל הבא יש לחוש שמא הקרירה נתבטל ראשונה מחמתן של עצי האיסור ונאסר בעוד שעדיין לא בא הוסף של עצי היתיר ואף על גב שאתר כך נגמר הבישול גם כן על ידי עצי היתיר לא הותר בכך דכיון שנאסר נאסר שוב אין לו היתיר :

ח אפרוחים שקננו באשירה ואינה צריכ' לאמן מותרין ואינן כשלין אגב אשירה לואסר עמה אבל בעי' שעולה או אפי' אפרוחים שעדיין צריכין לאמן הואיל ולא יוכל ליקחם אלא אם כן נהנה מן האשירה לעלות עליה או לסמוך בה נחשבים כגדולי אשירה ואסורין בהנאה מדרבנן אבל נופן אינו נאסר בהנאה דליחסרו אפילו כשיגדלו זה לא אמרין דהא במקום אחר באו וכן הקן עצמו מותר מפני שהעץ סביב עצי סמקום אחר מיהו אפילו באפרוחין שאין צריכין לאמן וכן הקן עצמו דאמרין שמוותרין היינו דוקא שמורידן על ידי קנה שיתין בהן עד שיפלו ויקחם ולאכזרים טמא יעלה על האילן אבל לעלות על האשירה ללקחם אסור דה"ל נהנה באשירה שעולה עליו :

ט האשירה בין שהיא עצמה נעבדת בין שהיא ע"ז מנתת תחתיה אסור לישב בצילה דהא נהנה ממנה ואף על גב דאינו סמוך ליהנות מן הצל אלא יושב לנוח אסור נזירה שמא יסחא בישיבה ואתא לכוננו אבל לעבור בצילה מותר ודוקא בצילה אבל תחתיה אפילו לעבור דרך העברה בעלמא אסור משום הרחק מפתח ביתה ונמי אם יש לו דרך אחרת קצרה כמות ואם אין לו דרך אחרת שהוא קצרה כזה עובר תחתיה דכיון שהעמידוה עליו אם הדרך במקום שאין שם דרך אחרת לעבור הוה היא נחלת את הרבים לפיכך מותר לעבור תחתיה ובלבד שלא ישאא הרבה תחתיה אלא ימיר וירויך בכל מה שיוכל שלא יבא ליהנות ממנה :

והוא אשירה אסור לעבור בכל ג' ה' מפני שסתם אשירה

עשויה לצל בין לתחתיה בין לחוצה לה אבל בית של ע"ז סתם בית אינו עשוי לצל שחוצה לו אלא להוכיח הוא עשוי לפי' חוכו ונגד פתחו ד' אמות שלונאסור אבל צל של אחריו מותר אפי' תוכו אם גזול את הרבים שקדם לו הדרך ואח"כ בנה שם בית ע"ז מותר לעבור דרך שם אבל אם קדם הבית לדרך אסור ויש אוסרין בכל גוונא משיש חומרא דע"ז :

יא מותר לזרוע ירקות חמת האשירה אפילו לכתחלה בין בימים הגשמים בין בימות החמה אע"ג שצל האשירה מצל עליהם ומנין עליהם כפני החמה ועל ידי כך הם צומחין היושב והרי נהנה כצל האשירה אפ"ה מותר מפני שצל האשיר' שהוא אסור והקרק' שאינ' נאסרת גורמי' לירקות אילו לצמות וכבר אמרנו דזהו גורם מותר ואף על גב דאמרין לעיל דלא שרינן זהו גורם אלא בדיעבד היינו היכא שהוא עושה דזהו גורם בידים כגון בפת דלעיל שמניחו בידים בתוך החנור שהוא חסלקו ועשאו זהו גורם וכגון הנשע אגוז של ערלה שזה אסור מפני שהוא כמו מבטל איסור לכתחלה אבל ירקות דהכא הנאה מן הצל מטילא אתיא ולא דמי למבטל איסור לכתחלה אבל לזבל בזבל של ע"ז לזרוע אותם אסור וכן פרה אסורה לפטמה כבר טיינו ע"ז ולאכלה שזה הוה עושה זהו גורם לכתחלה ואסור כמו בתנא' אבל שדה שכבר נזכלה בזבל של ע"ז או פרה שפטמה כבר טיינו אליל' בדיעבד מותר לזרוע אותה השדה ולאכול הפרה שזה הוה דיעבד אף על גב דלנבי זריעה ואכילה הוה לכתחלה שאם תאסור השדה או הפרה הוה מופסדים לגמרי והיינו דיעבד שמוחר :

יב כל אילן שעבודה זרה תחתיה נקרא אשירה אפי' אינה עוברין את האילן כ' שאם עוברין אותו בעצמו וכל אילן ששומרין פירותיו לעשות מהם שכר לשנות ביום אידם אסור בידוע שעוברין אותו ולכך סצניעין פירותיו עד יום אידם :

יג ואילני סרק שרגילין לישע בפני אלילים לא נרע מנו ע"ז ואסור :

יד מרחץ שע"ז עומדת בחצרה וכ' שיש ע"ז בחוכה מותר לרחוץ בה שאין המרחץ לעשות לנוי בשבילה אלא היא נעשית למרחץ לנוי ולא לעובדה שהרי זה הוא בזיונה שמכזין אותם שהולכים בפניה ערום והעם מסתעינים בפניה והתורה אמרה אלוהיהם כוונן שנהנין בה מנהג אלקות וילא כוונן שמכזין אותה / מיהו גם כן אם היה הדרך עבודתה בכך ודאי אסור כמו פוער לפעור וכתיב איכה יעבדו וגו' :

טו אסור לשמיע בלי שיר של ע"ז או להסתכל בנוי ע"ז אף על גב שזהו דבר שאין בו כמש סבל מקום הא נהנה משמיעה זו או מראייה זו ולא ידבק בד' מאומה כתיב מיהו אם הוא באופן שאין מהכוין לראות או לטמוע מותר דכל דבר שאין סתכוין לא אסרה תורה והתמא לרא' בעי' ואין עבודה זרה אמר' אלא סנעשית לשם ע"ז אף על פי שעדיין לא נעבדה דפסילי אלקיהם כתיב אבל צורה העשויה לנוי מותר להסתכל בה :

קמ"ג

שלא לבנות ביתו סמוך לבית עבודה זרה ובאיוזה אופן מותר ליהנות מע"ז וכו' ו' סעיפים :

א כשם שאסור ליהנות מע"ז משום לא ידבק כך מאומה וגו' כך אסור ליהנות דכל מהנה נהנה לפיכך מי שהיה ביתו סמוך לבית עבודה זרה ונפל אסור לחזור ולבנותו מפני שמהנה לה לבנות לא כחל כיצד יעשה כונס לתוך שלו ארבע אמות וכונה כחל ואתם ד' אמות לא יניחם פנוי דאם כן הוה מרחיב אהל הע"ז ואין לך מהנה גדול מזה אלא פטלא

ודוקא שהדבר ידוע שמוכרה לעשו צרכיו בדמיה כנוז לפרוע חיבותיו או שאר צרכיו אבל אם אין ידוע יש לחוש שפא שכרת לקנות בדמיה עז אחרת והרו המעות מוקצין לעז ואמרוין ועל סוף סי' קלב :

ב יש אופרים ישראל שהיו בידו ויון נסך ועז וכיוצא בהם דברים האפורים בהנאה ומכרם לנוי בהקפת וחזר הנוי ומכרם לאחר קודם שפרע לזה הישראל הקפתו וכא הנוי ופרע לישראל הדמים פותרים בדיעבד שכיון שבשעת הפרוען שפורע הנוי לישראל את דמי העבודה זרה שלקח פמנו אין העז ברשות הנוי אין אילו המעות שנותן נקראין חליפי עבודה זרה ומותרין בדיעבד פיהו לכתחלה אסורה דמכוער הדבר :

קמ"ה אינו עז מותרת בהנאה וכו' ט' סעיפים

א לא אסרה התורה בעז אלא עז המישלשלת ויש בה חפיש' יד אדם אבל דבר המחובר לקרקע לא אסרה אפי' עשאו עז ועבדה דכתיב אלקיהם על ההרים כלומר צלמיהם ופסיליהם שעל ההרים אסרתי לך ולא ההרים עצמן אף ע"פ שעשאו אלוה לפיכך השתתחה להר לא נאסר ההר ואפילו אבני ההר שנדלדלו ונעקרו מאליה והשתתחה להם אם עדיין הם במקומם ועבדם שם אינם נאסרים כיון שמעולם לא היה בהן תפישת יד אדם רק מאליהן נעקרו וכן נהרית ומעיינות גל רבים חשיבי כמחבורין ואינן נאסרין כן כתב בשלחן ערוך ונ"ל דה"ה של יחיד דכיון דטעמא משום שהם מחבורים דומיא דהרים מ"ט של רבים מ"ט של יחיד אלא אשגרת לישנ' דגמר נקטיה דאיתא שם בגמרא בהך סוגיא אמר רבי יוחנן משום שמעין בן יהוצדק מים של רבים אינם נאסרים אבל המעיין שם בגמרא ימצא דלא מייירי ר"ש דווקא במחבורים אלא אפילו במים שהם תלושין ומקוין בקרקע ואשמועינן דכיון שחם של רבים אינם נאסרים אבל מים של מעיין שהם עדיין מחבורים ולא נהלשו מעולם דמייירו שם אפילו של יחיד אינם נאסרים להדיוט פהמת שנעכרו כמחוכרין חשיבי ודם כפר ההרים שאינם נאסרים אלא בגמרא בעי מה הם לנסכים נ"ל ואילנות שלא גשען לשם עבודה זרה ואחר כך נעכרו אינם נאסרים אף על פי שבכר היו תלושין והיה בהן תפישת יד האיל ונטען ונשרשו בקרקע בקרקע נחשבים וילפינן לת מדכתיב נתחת כל עץ רענן משפע העבודה זרה שתחת העין נאסרת ולא העץ עצמו נאסר אפילו עשאו אלוה ורמינן עליה והכתיב ואשיריהם תשרפון אלא כאן בעץ שנשעו בתחלה לשם עבודה זרה ונכאן בעץ שלא נשעו מתחלה לשם עבודה זרה אלא שאחר כך השתתחה לו שאינו נאסר מכל מקום אף על גב שלא נאסר גוף האילן בשמשתתוין לו כל הפירות והשרינים והעליו שיוצאין ממנו אחר כך כל זמן שהוא נעכר אסרוין בהנאה איבעית אימא סברא ואיבעית אימא קרא איבעית אימא סברא שכל מה שיוצא ממנו אחר ההשתתחות הוא כמו אשרה שנשעו מתחלה לך ואב"א קרא מדכתיב ואשיריהם תגדיעין משפע שהנדוע אסור ולא עיקר האילן ואיזה זה זה אילן שנשעו שלא ל"טם עבודה זרה ואחר כך נעכר שהוא עצמו מותר ומה שיוצא ממנו אחר כך הגרע והגרדוע אסור :

ב ואף על פי שמחובר אינו נאסר פשוט עז כדאמרן אבל ציפיו נאסר בהנאה דבתי"ל לחסוד בסף וזהב עליהם ולקחת לך ונוסר וכבר אכרנו לפעלה סיפן קר"ט דמשפשי הרי הוא כציפיו ואסורים בהנאה אבל תקרובתו אפילו שחם לו בהמה אינו נאסר בהנאה דכיון שהוא עצמו אינו נחשב עבודה זרה שהתורה התירוה בהנאה נס תקרובתו אינו נקרא תקרובת עבודה זרה ופיהו כאכילה ודאי אסורה שאין שתישה

מפלא אותו הרוח קוצי' או צואה שלא והנו ממנו העובדים לה ואם היה בניין הכותל והמקום שהוא בנוי עליו פשוטף בניחם שהחצי הוא שלו והחצי של עז וחצי מקום הכותל שהוא שלו עולה לו להרחקת הו' אמות וחלקו פן העצים ופן האבנים אם מכריז מותרין ואם אינה מכריז הכל אסור בהנאה בין עציו בין אבניו בין עפרו פיהו מותר למכור להם חלקו בכל מקום שהוא :

ב כותר לבנות לגוים פטרקלין או בתים או חצרות אף על פי שרוצין להעפיד עז בכותלים פמני שהם אינם אלא חשני' דתשמישו עז אבל הכיפה שמעמידן בה העז אסור לכנותם עמהם ואם עכר וכנה אפילו עז עצמה כל שכרו מותר מפני שאינה נעשית עז אלא כשנמנר ואין הגמר אלא במכוש האחרון וק"ל ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וא"כ בכל פורת' ופורת' שעושה בה הוא קונה חלק בשכירתו והיא עדיין ג"ה נאסרת שעדיין אינה נעשית עז אלא כשעושה מכוש האחרון ומכוש האחרון אינו אוסר שאין בו שוה פרושה ועל סי' קל"ג סעיף ג' :

ג עז שיש להגינה או מרחץ והמטובה ר"ל השכר היוצא מהם היא של כהנים שלה מותר ליהנות מהם בחנם שאינו מעלה להם שכר שאינו נרעה מן העז אלא מן הכהנים ד... השכר שלהם הוא אבל אסור ליהנות מהם בשכר מפני שהכהנים מהעסקים בצרכי העז ומצויאין גם זה השכר לצורך העז כשצריכים לו ואפילו אם יש לאתרים חלק עם הכהנים באותה המטובה אסור רמבל מקום חלק המניע לכהנים מוצי' לצורך העז ואם אין המטובה היוצאת מהם לכהנים אלא לעובדיה ר"ל למשרתים שבגינה או שבמרחץ מותר ליהנות מהם אפילו בשכר שהרי אין נהנין מן השכר אלא המשרתים שם ואע"פ שגוף הגינה או המרחץ היא לעז עצמה ולא שאין אסור ליהנות מהם אפילו אם המטובה באה לכהנים לברם אלא כשהגינה או המרחץ עומדים בחצר העז עצמה אבל כשאין עומדים בפניה אע"פ שהמטובה היוצא מהם היא לכהנים לברם מותר ליהנות מהם דסחמא כשאין הגינה נחוצה עומדים כבית העז אין מוציאין השכר לצורך העז אלא חק היא לתת להם שיוציאנהו לצורך עצמם ויש לקמון על זה להקל דרוב' דרוב' כן הוא שהוא להנאתם ואין מוציאין לצורך עז לכך מותר לקנות ולשכור מן הכומרים אם לא שיודעין שהמטובה היוצאה מהם היא לעז עצמה :

ד חלילים של עז אסור לספור בהן בין בחנם בין בשכר ;
ה וכן חנוניות של עז אסור לככור בהן בין בחנם בין לשכור מהם כמה דכרים אמורים כשכני העיר נוסלין השכר ופייחדין אותו לקנות בו צרכי העבוד' זרה אבל אם בני המדינה נוסלין השכר לעצמה אלא שהם מספיקים בעבור זה צרכי העז כשתצטרף לה דבר הרי זה מותר כיון שאין זה שכר מיוחד לעז :

ו וכן גבאין שנוכין מהם לעז אסור ליתן להם מכס וה"ג פייירי דוק שנוכין המכס ומייחדן אותו לעז אבל אם בני המדינה לוקחין זה המכס לעצמם והם מספיקין בשביל זה צרכי העז מותר שכיון שהם לוקחין אילו המעות לעצמן הרי הוא שלהן ומה שנותנין אח"כ לעז נותנין מכיסן ;

קמ"ו דמי עז מהדינם וכו' ב' סעיפים :

א כשם שעז ותקרובת' אפורין כך דמיהו אסורין שגן כתי' והיית' חרם כמוהו כל מה שאתה מהיה פמנו ויהיה חרם כמוהו ואסור בהנאה לפיכך ישראל שפכר עז דמיה אסורין אבל גוי שפכר עז שלו אף ע"פ שפכרה כרי שעבדה חלוקה דמיים מותרין שלא אסרה חורה והייתה חרם ונוס' כל מה שאתה מהיה ממנו יהיה חרם אלא גבי ישראל ולא גבי גוי

לבוש עטרת זהב הלכות עבודה זרה

גרועה כזו מהירחה לאכולה לפיכך אפי' אינה שלו אסור שאף ע"פ שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הכא מעולם לא הותרה בשחיטה זו ומה שהציפוי נאסר בהנאה גזירת הכתוב הוא שאמר לא תחמוד כסף וגו' :

ג אף על נב שאמרנו נבי עין שהיתה חלוש ונטעו שאינו נאסר היינו משום שחזר ונשרש בקרקע חשיב כמחומר אבל שאר חלוש ולבסוף חברו חשיב כחלוש לפיכך הכונה בית לעבודה זרה שהיא הכית עצמו נעבד אף על פי שעדיין לא השתחוה לו או המשתחוה לבית בניו נאסר בהנאה אבל אם לא בנאו לעובדו אלא להעמיד בו ע"ז הרי זה משמשי ע"ז ואינו נאסר עד שישתמש בו ואם היה הכית של גוי בניו וסיידו וביידו הגוי לשם ע"ז לעובדו אם באישראל לבטלו נופל מה שחדש והחדוש אסור בהנאה מפני שעשאהו לעובדו ושאר הכית הזר להתירו והוא שעדיין לא נעבד הכית אבל אם השתחוה לו הגוי נאסר כל הכית ובעיניו לבטלו ובשל ישראל אין לו בשלה עולמית כמו שיתבאר בע"ה הכניס ע"ז לתוך הכית כל זמן שהיא שם הכית אסור בהנאה מפני שהוא משמש ע"ז וכשמוציאה הותר מיד והוא שלא הקצוהו לע"ז אלא לפי שעה לפיכך סועיל הוצאה לפי שעה אפי' רעתו להחזירה או אפי' הוציאה ישראל מותר כיון שלא הוקצה לכך אינו משמשי ע"ז מן התורה כלל ואין צריך ביטול אבל אם הקצוהו למשמשי ע"ז אינו מותר אלא א"כ הוציאה משם דרך ביטול דהיינו שהוציאה גוי על מנת שלא להכניסה עוד שם זה אינו מועיל ע"ז ישראל אלא ע"ז גוי שבישראל לא מהני ביטול על סימן קלש :

ד שלשה אבני' הם לענין ביטול ע"ז ואלו הן אבן שחצבה גוי מן ההר תחילה לשם לעבוד את האבן בע"ז הרי זו אסורה מיד ואפילו לא העמיד עליה הגלם דהא פסלה לע"ז וצריך הגוי לבטלה דהיינו לחסר ממנה מעט עד שתפנס ואם ישראל חצבה לעבד עליה ע"ז ועבדה אסורה עולמית היתח חצובה כבר וסיידה וכיידה הרישראל לע"ז ועבדה אפילו סייד וכייד דב"מ כגוף האבן כגון שחקק בה צורת כבוד נוסל מה שחדש וזרה לרוח והאבן עצמו מותר שלא נעשה ע"ז אלא החדוש ובגוי דמהני ביטול אפילו לא נטל משם כל הצורך כש"ז שפנמו מותר :

ה העמיד עליה ע"ז לפי שעה ולא הקצה לכך אפי' בישראל ואצ"ל דבגוי סגי בסלוק ואין צורך ביטול רק סלוק :

ו שלש אצטרות הן אילן שנטעו מתחלה לשם שיהא נעבד אסור בהנאה והוא סתם אצטרות שנאסרה בתורה כמו שנתבאר לעיל היה האילן כבר נטוע שלא לשם ע"ז ונדעו ופסלו להיות הגורלות משם ואילך ע"ז אפילו הברוך והרובב בנופו של אילן אין האילן נאסר אלא כל מה שהוציא אחר כך שרינין ועלין ופירות הוא אסור בהנאה וכורת אותם ושורפם והיטא האילן מותר ואילן שנטעו מידן תחתיו אלילים כל זמן שה' תחתיו הרי הוא משמשי ע"ז ואסור בהנאה בשלה מתחתיו חזר להתירו מפני שאין האילן עצמו הוא הנעבד וכמו שנתבאר הכל מתוך פסוקי התורה בדברינו למעלה :

ז וקרקע עולם וכל שכן אילן אף על פי שאינו נאסרים מפני שה' מחוברין וכתיב על ההרים אלקיהם ולא ההרים אלקיהם היינו שלא עשה מעשה בנוף הקרקע אבל אם עשה בהן מעשה כגון שחפר בה שיחין בורות וסערן וכי האי גונא להיותם הם עצמם ע"ז נאסרים מדרבנן וכמו שיתבאר בסמוך נבי ב"ה :

ח לא אסרה תורה לישראל דבר הנעשה לע"ז אלא דברים שהם פגרי' ממים ופסלם או עשאים לאלוה כמו שנתבאר בדברינו אבל בעלי חיים אינם נאסרים משום עשונן ע"ז שאפי' השתחוה לבהמה שלו לא נאסרה וילפינן לה מקרא מדמיעט' התורה לנבנה דכתיב הן חבהמה מן הבקר מן הצאן ופיתורה

דמן מן מסעטינן מוקצה ונעבד שלא להקריב' לטם קרבן ש' דלהדיוש שרי אפילו באכילה כלומר דווקא לאכילה מוכח אסרה דשל קרבן מקרי להם אלוה הא לאכילת אדם שרי מיהו היינו דווקא בשלא עשה בהן מעשה אבל אם עשה בהן מעשה כגון ששחמה להיוחה עבודה זרה אפילו לא שחט בה אלא סימן אחד אסרה ואפילו אינו שלו וק"ל שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כדילפינן מאיש כי יקדיש את ביתו קדש מה ביתו שלו וברשותו כו' הני מילי שלא עשה בו מעשה אבל עשה בו מעשה אסרה מדרבנן שכן מצינו באבני סובח שננזום מלכי בית חשמונאי משום דשיקצום מלכיון לע"ז ואף על נב דשל הקדש היוולא שלהן היו אפי' הכי כיון דעבוד בהו מעשה אסרינהו דבנן ודחוקא גוי שעושה מעשה בבהמת ישראל לשם ע"ז אסרה אף על פי שאינה שלו דאמרינן ודאי מחשבתו לטם ע"ז אבל ישראל שעשה מעשה לשם עבוד זרה פבהמה הכירו לא אסרה דאמרי' ודאי אין שחשבתו לע"ז אלא לצעורי חברו קמכוין כמה דברים שאין לו חלק בגווא אבל אם יש לו חלק בגווא אסרה דוודאי דעתו לע"ז בחלק שלן דלובא למיכר לצעוריו עצמו קמכוין ויש אומרים דאפילו יש לו חלק בגווא לא אסרה דלצעורי חברו קמכוין ואם ישראל משומד הוא או שהתרו בו וקבל דהתראה הרי זה וודאי מחשבתו ולבו לעבודה זרה הוא שהרי הוא מוסר עצמו למיתה בשבילה ואוסר וע"ל סימן ד' ותקרות ב"ח ומשפטיה' אף על פי שבקרקע אינם נאסרים בהנאה כדאיתא לעיל סימן ב' כ"כ נאסרים בהנאה דכיון דהם עצמם יכולין להיות קרויים זבחי מתים ונאסרים מחמת תקרבת כשקריבים אותם לעבודה זרה גם תקרבתם שפקריבים להם נאסרים :

קב"ד אינו ע"ז יש לה ביטול ואינו אין לה ביטול ובגוי ס' סעיפים :

א כתיב פסילי אלקיהם חרפון באש וגומר ודרשנן פסלן מאלוק כלומר שבטלו ולקחת לד' וגו' כדאיתא לעיל סימן קל"ט סעיף ב' לפיכך גוי יכול לבטל ע"ז שלו ושל חברו גוי אבל ישראל אינו יכול לבטל ע"ז של גוי דהא פסילי אלקיהם כתיב משמע שהם עצמו פסלו אלקיהם מדיות עוד אלוה להם ולא ספיקלו ישראל וכ"ש שאין ישראל יכול לבטל ע"ז של ישראל דע"ז של ישראל אינו בשלה עולמית כמו שנתבאר גם כן לעיל סימן קל"ט סעיף ב' לא ע"ז ישראל ולא על ידי גוי ואפילו אם יש לגוי שותפות בה עכו"ם אין ביטול הגוי מועיל לחלקו של ישראל דישראל ארעתא דנפשיה קבלה ואין נכדרי יכול לבטל חלק הישראל :

ב ואפילו ע"ז של גוי משבאה ליד ישראל וזבח בה הישראל הרי נעשית כמו ע"ז של ישראל ושיב אין לה ביטול עולמית מדרבנן דגזרו בה חכמים אטו עבודה זרה של ישראל עצמו ה"מ עבודה זרה עצמה אבל משמשי ע"ז ונויה אם באו ליד ישראל ואחר כך ביטלה גוי מותר' דלא החמירו בהן כמו בע"ז עצמה :

ג לפיכך הלוקח גרשאות פירש סבירי כסף מן הגוי ומצא בהם ע"ז אם לא משך אף על פי שנתן המעות יחזירם לו שעדיין לא קנולו שאין ישראל קונה מן הגוי במעות אלא במשיכה כמו שיתבאר בע"ה בלבוש עיר שושן מיהו אפילו אם משך כל זמן שלא נתן מעות יכול נס' לן להחדרם לו אף על פי שמשכה קונה לישראל מן הגוי מכל מקום חגי במשיכה

מ נפלה עליה מפולת אף על נכ שלא פניהו ממנה וכן ננבזה לסטים ולא חכעוה מהם לא אמרינן משום דבטלה הוא אלא אמרינן דעתו עדיין לפנות מעסקיו ותובעו מן הלסטים ואסירה :

ה הניחיה עובדיה והלכו להם בטעת שלום מותרת דהואיל ויצאו לדעת ולא נטלוה ודאי בטלוה ואמרו שאין בה פסולות ולכך הניחיה בטעת פלחמה אסורה שעל כרחם הניחיה ולא בטלוה והוא שאינם יכולים לחזור לת אבל אם היו יכולין לחזור לה ולא חזרו ודאי בטלוה ומותרת ולא דמי לנפילה עליה מפול ולנבזה לסטי דאמרי לה דשמא לא בטלוה היינו משום דהתם אמריה מנח תחת המפול מייקחנה כשיהיה לנו פנאי נפנה ונקחנה ובגבנות לסטים אמרי אותה שנפנה לא נבנה אלא שחושק בה או לעוברת או למוכרה כיוקף והרי היא בכבוד ומה לנו להדר אחריה אבל הכא היה להם לחשוש שמא יבזוה ומדלא מהדרי אחריה בטלוה ומותרת :

יא ע"ז שגשברה מאליה כל שכריה אסורים בהנאה עד שיבטלו נוי לפיכך המוצא שכרי ע"ז הרי אילו אסורים בהנאה דשמא לא בטלוה הניחיה ואם היה של פרקים ונפל ממנה פרק או פרקים והדיוט יכול להחזיר צריך לבטל כל פרק ופרק מפריקה דכיון דהדיוט יכול להחזיר חפרק שנפל בליטול האבר אינו מקטל המותר דכונתו להחזיר אותם ולהקנם במעשה הדיוט אבל אם אין הדיוט יכול להחזירה כיון שבטל אבר אחד שנפל ממנה בטל כל השכרי דכיון שאין יכול להחזירה אלא במעשה אומן כשיבטל אבר אחד אמרינן משום שאינו יכול להחזירו הוא מבטלו וכדאמי דעתו כן אבולוהו שיהיו בטלים שהאי פעמא טלא ויכול להקנם במעשה הדיוט :

יב מזבח של ע"ז שנפנס עדיין הוא אסור עד שינתן רובו דעדיין שם מזבח עליו כל זמן שלא ינתן רובו דכתוב בשימו כל אבני מזבח כאבני ניר מנופצו לא יקומו אסריה ורמנים אימרי אסריה וחמנים לא יקומו בשכל אבני מזבח יהיו כניפצו כאבני ניר וירובו ככולו ואם לאו טלא יפוצו כולם או רובם יקומו כלומר ואינם בטלים אבל בימים מיד שנפנס נפסל וכותר והוא שינתן או יפנס על ידי נוי אבל ניתן או נפנס מאליה לא הורה בכך ואיזהו כימוס ואיזהו מזבח כימוס אבן אחד כזכב אבנים הרבה :

יג המבטל ע"ז נבטלו שמשמיה ואפילו המשמשין ביד ישראל והע"ז ביד נוי ובטל הנוי הע"ז שבידו נבטלו המשמשין שכרי ישראל שה' מפליג אצלה אבל ביטל משמשי לא נתבטלה היא :

יד מצות עשה על כל המוצא ע"ז או משמיה וכל הנעשה בטבילה שבערנה ויאכרנה מן העולם שנאמר אבר תאבדו את כל המקומות אשר עבדו שם וגו' וכיצד מאכדת שוחק וזורה לריח או משיל לים :

טו וצריך לשרש אחריה דכתיב אבר תאבדו וגומר כלומר אבר ותזור ותאבד יותר דהיינו שירוש וצריך לבנות לת שם לנאי דכתיב ואכדתם את שמים מן המקום ההוא כלומר שישנה את שמה בכינוי אחר כדי שישתקע ולא יזכר עוד ולא עוד אלא שצריך להיות זה הכינוי כינוי של גנאי דכתיב שקן חשקצנו והעב חתעכנו כי חס הוא הא כיצד אם הם היו קורין לה בית גליה שהוא לשון גובה חקרא לה אתה בית כריא שהוא לשון חפירה ושפלות פני מלך פני כלב עין כל עין קוצ וכל כיוצא בזה :

כמשיכה בשעות דלאו אדעתא ע"ז מסך וחזור המקח אבל אם נתי מעות ומשך הרי זה קניין נמור ואם יחזרנה וישול מיתוי במיכר ע"ז לנוי לפיכך צריך לקיים מקחו ואף על פי שהוא מקח מעות לא יחזרנה ואסורה בהנאה ואין להם ביטול עולמית אלא יוליכם לים המלח :

ד ג' ונוי שירשאות אביהם נוי ויש ע"ז בירושתם כל זמן שלא חלקו וכול הנר לומר לנוי טול אתה ע"ז ואני אטול מעות אבל משחלקו ובאת הע"ז לרשות נר שזכה בה אסור אחר כך להחליפה עם אחיו נוי ליטול מעות כנגדה דדמי ע"ז הוא נושל :

ה גוי מבטל ע"ז אף על פי שאינה שלו דשהמא קאמרה רחמנא פסלו מאלוק ולקחת לך כלומר כל שפסלו הם העובדים אותם מהיות אלוה אפילו אינה שלו ולקחת לך ואפילו הוא אינו עובד לאותם ע"ז א"א לאחרת כגון שהוא עובד לפעור וכול לבטל מרקוליס דבכלל פסילי אלקיהם הוא ואפילו בעל כרחו טכופה איתו הישראל שיבטלה הוי ביטול דהא סבל מקום פסלו הוא מאלוק ובלבד שידע כשיב ע"ז אכל קטן שאינו יודע בשיב ע"ז וכן שוטה אינו יכול לבטל שאין זה אלקיהם שאינם יודעים שידעו בו וכל מי שאינו עובד עבודה זרה כגון נר הושב אינו יכול לבטלה שאין זה הנקרא פסילי אלקיהם שהרי אין זה אלוהו שאינו כחזיקו לאלוה כלל וכן ישמעאלים שאינם עובדים עבודה זרה אינם יכולים לבטלה :

ו כיצד מבטלה נשל מקלומן האשיר או אפילו עלה אחד שנשל ממנה לצורכו נבטלה דודאי אינו מחזיקה עוד לאלוה כיון שניטל ממנה לצורכו ובין האסירה עצמה ובין השפאים שנשל ממנה מותרים ואם נשל השפאים לצרכה ר"ל ליפות לא נבטלה והיא אסורה אבל השפאים מותרים דמיוקף זיק להו ולא פלח להו :

ז היתה של צורה וקטע ראש אונה או ראש חוטמה או ראש האצבעה כיוצא בו מקום שנחשב לה לנאי ולמים או שמיכה כפניה אפילו לא חסרה בטלה שזה מננה אותם מיכה טלא כפניה ולא חסרה או שרקק או השתין כפניה או נירה וורק בה צואה לא בטלה כיון שלא עשה מעשה בנפוח ויש אומרים דאפילו בטלה באסירה בעלמא הוי ביטול מיהו אם בטלה באונס באמירת אינה כביטלה עד שיעשה בה מעשה בנפוח כמו שנחבאר :

ח מכרה אפילו לצורף ישראל לא בטלה דמימר אמר הישראל יחזור ויסכרנה ביוקף לצורף עבודה זרה וכ"ש אם כ סכנה טלא בטלה שדעתו עליה לפדות ואין צריך לומר אם מכרה לצורף נוי או לישראל אחר שאינו צורף טלא בטל מן השעם שכתבנו ולא אמרינן אדרבה איפכא מסתברא דלצורף ישראל לא בטלה משום שחושב הנוי אף כשיטבין לא איכפת לה בו שאין הישראל יודע מה היא והיא ככהה עתה כחה או ואינה בטלה אבל לצורף נוי נימא הוא תלה דע"ז כהו צורף וחושב הרי הוא יודע מה היא כמינו ואם יסכרנה ודאי אין בה ממשות ובטלה וכן נבי ישראל אחר לא אמר כן אדרבה היא בטלה יותר מפני שכשמוכר לצורף ישראל הוא חושב הצורף יתקננה ויפנה ויסכרנה עם כלים חדשים לגוים לכך לא בטלה אבל לישראל אחר דליכא למימר הכי שאין דרכו למכור כלים חדשים וכדאמי ישברנה לפיכך בטלה ולא אמרינן הכי דמכרות החוקות הן אילו ויש מתירין במכרה לצורף ישראל דוראי מתיאש ממנה ויאמר שהצורף יתיכה לעשות ממנה כלי אחת ואין לך ביטול גדול מה ומשמש עבודה זרה יא דלא חמידי כל כך לפיכך אם משכנן או מכרן תלינן לקולא ולומר ודאי בטלן כשמשכנן או מכרן :

קמ"ד דין השבעה בשם ע"ז ודיני הזכרת שמה וכו' ה' סעיפים :

א אסור להזכיר שם ע"ז בין לצורך בין שלא לצורך דכתיב ושם אלקים אחרים לא הזכירו והנודר או נשבע בשם ע"ז הרי זה לוקה דכתיב לא ישמע על פיך וגו' :

ב ודוקא שם ע"ז עצמה אסור אבל החגים שלהם שקורין בשמות בני אדם אין חשש להזכירם ובלבד שלא יקרא אותם בלשון חשיבות כמו שקורין אותם הגויים בלשונותם בלשון חשיבות :

ג ואסור לנרום אפילו לגוי שידור או שיטבע בשם ע"ז דכתיב לא ישמע בקמץ תחת השין שהוא מבניין נפעל כלומר לא יהא נשמע אפילו מאחרים על פיך בגרמה שלך ועל בלבוש ההכלת ס' קנ"ו :

ד ושם ע"ז הכתיבה בתורה מותר להזכיר כמו כרע כל קרם נבו העורכים לגד טולחן וכה"ג כיון שהתורה הזכירה' אנו נמי נוכל להזכירה :

ה ומותר להתלוץ בשם ע"ז כגון שיאמר לו שקול ע"ז ואנח בשת שלך פי' בהחת שלך מלשון השיני שתי' וכן מותר לומר לגוי אלקיך יהיה בעזרך או יצלח מעשיך שאין זה אלא דרך התלוצנות בעלמא :

קמח דיני חגי העזובו יב סעיפים :

א כבר כתבנו בלבוש התכלית סימן קנ"ו סמך הדין היה לנו לזהר שלא להשתתף ולהתעסק עם הגוים דשמא יתחייב לו הגוי שביעה וישבע בשם אלקיו והרי זה עובר פסוקים לא ישמע על פיך אלא שאין העולם נזהר בזה מפני שהוא דבר שאי אפשר לעמוד בו מ"ס אחז"ל שלשה ימים לפניו אידיהם מלבד יום האיד אסור לשאת ולתת עמהם טמא יתנהגו או רויח הגוי במשאו ופתנו עמו וכיון שהוא כל כך סמוך ליום איד שלו אזיל ומורה ומשבח לע"ז על זה ביום האיד ששא לפניו והרי זה הישראל שנשוא ונחן עמו גרם לייקר שם ע"ז ועובר משום לא ישמע על פיך לפיכך אמרו שלשה ימים לפני חג איד של עובדי ע"ז אסור בין ליקח בין למכור להם דבר המתקיים מפני שהגוי ששח בו בדבר המתקיים בין כמכירה בין כבנייה כבנייה הוא שמח על הזופץ שבירו ובמכירה הוא שמח על המעות שבירו ואזיל ומורה לעבודה זרה כיום איד שלו הסמוך ודבר שאינו מתקיים כגון ירקות והכשיל מותר למכור להם עד יום אירס שאין הגוי שמח בו כל כך כיון שלא יתקיים בידו שהולך לאיבוד ולא אזיל ומורה אבל לקנותו מהם ודאי אסור דאזיל ומורה שמכרן ולא הופסד בידו וגם המעות הם בידו וכן אסור להשאיל לו כליו ולהלוותו מעות בלא ריבית דאית ליה הנאה ורווחה מזה גם לשאול ממנו וללות ממנו בין בריבית בין בלא ריבית אסור דחשיבא ליה מילתא שהישראל צריך לו ומתהני ביה ואזיל ומורה אבל להלוותו בריבית מותר מפני שהוא מצער שצריך ליתן לו ריבית ואסור לפרוע לו חובו בין בשטר בין בלא שטר דמתרגי הגוי ושמה שנפרע חובו אף על פי שהיה לו שטר עליו וכן אסור ליפרע מהן מלוה בשטר או על המשכון מפני ששמח הגוי שנפטר מחובו ואזיל ומורה אבל מלוה על פה מותר ליפרע ממנו אפילו ביום איד שלו מפני שהוא כמציל מידו והאידינא שידם תקיפה עלינו אפילו מלוה בשטר מותר ליפרע מהם דחשיב כמציל מידם וכן אפי' מלוה בריבית שהגוי נותן לו ריבית לישראל ואפילו ישלו משכון בידו מותר ליפרע מהם שמפני שידם תקיפה עלינו בקלהם מעלילים עלינו ומפקיעי' אפילו מלוה בשטר ואפילו משכון בידם מפקיעים ומוציאין מידיו והוי הכל כמציל מידם מיהו יא' ה"ס במשכון שהלוה עליו בריבית הם מעלילין להוציאם אבל משכון בלא ריבית אין נפרעין אפי' האידינא שאין מעלילין כל כך להפקיעו

ואדרבה שמח ואזיל ומודע שפרע חובו והודר לו משכנו :

ב עבר ונשא ונתן עמהם מה שנשוא ונתן עמהם ביום הגם אסרו בהנאה ומה שנשוא ונתן עמהם בשלשה ימים לפני חגם לא אסרו בהנאה :

ג כבר כתבנו דשלישה ימים שאמרו הם מלבד יום האיד לפיכך אם היה חגם של אותן הגוים ג' או ד' ימים כל אותם הימים הם כיום אחד וכל אותן הימים אסורים עם ג' ימים שלפניהם :

ד כמה דברים אמורים דשלישה ימים שלפני אידיהם אסורים בארץ ישראל שאדוקין הם מאד בעבודה זרה אבל בשאר ארצות אינו אסור אלא יום הגם בלבד שגוים שכתבתי איני עובדי ע"ז הם שאין אדוקין בה כל לפיכך הקילו בהן ולא רצו להתמיד לפני שאין אנו יכולין להעמיד עצמנו מלישאל וליתן עמדם שביניהם אנו יושבים ופרנסהינו מהם ועוד משום יראת האיבה שיהיה להם עלינו כחמת זר' ונגנו מרחיקין מהם כל כך :

ה אסור לשלוח דורון לגוי ביום הנודר ואזיל ומורה אלא אם כן נודע לו שאינו מודה בע"ז ואינו עובדה וכן גוי עובד ע"ז ששילח ביום הנודר לישראל לא יקבלו ממנו שהגוי כחהני בו שקבלו ממנו ואזיל ומורה ואם חושש לאיבה קבלנו ניוזקנו בפניו לבור או למקום האבד בלאחר יד שלא ירגיש הגוי שמדעהו השליכו ויהיה לו איבה ומכל מקו' יעשת זה בפניו שיראה הגוי שאבד ממנו ולא ישמח בקבלתו שהרי רואה שלא נהנה בו :

ו אין נקרא יום איד ליאסור שלשה ימים לפניו בארץ ישראל ובחל' יום חגם לבדו אלא יום שהוא קבוע לכל המדינה העובדים אותה עבודה זרה ועושין אותו בכל שנה ושנה ומיהו אם הוא יום קבוע אסור אפילו אינו עיקר האיד שההזיקו על שם אלוה שיה אלא הוא הדין שאר האיד' שהחזיקו בהן על שם שאר הקדושים ואפילו יום שמתכנסין בו הגוים להעמיד להם מלך ומקריבים ומקלסים לאלקיהם יום חגם נקרא והרי הוא כשאר הגוים רבכולהו אזלו ומודו לעבודה זרה :

ז וגוי שעושה חג לעצמו כיום שגולד בו ויום הנחת זקנו ובלוריהו ויום שעליה בו מן הים ויום שיצא בו סבית האסורין ויום שעשה משה לבנו וכיוצא באלו שהוא לבדו אין הוא וסיעתו אזיל ומידו ומקלסי לע"ז על הדבר' הללו שאירעו לו אינו אסור אלא אותו האיש בלבד ואין אחרים לאסרו עמו ואותו היום בלבד אפילו בא"י :

ח ואפילו ביום הקבוע לכולם וכא' משנה לשנה אין יום החג אסור אלא לאותן הגוים העובדים בו כיום לאותה ע"ז בלבד אבל שאר גוים שאין עובדים לאותה עבודה זרה אלא ששמחים עמהם ואוכלים ושותין ומשמרים אותו גם כן או מפני מנהג או מפני כבוד המלך שמשו עבדים לו ומשם כבודו הם חוגים עמו כיום אידו אבל הם אינם מודים בו הרי אילו מותרים לשאת ולתת עמהם שהרי הם אינם מודים לע"ז זו :

ט אסור ליכנס בכיה הגוי עובד עבודה זרה ביום חגו וליתן לו שלום מפני שהגוי נהנה וטמא בזה וחושב שלכבוד יום חגו עושה כן ואזיל ומורה ואם מצאו בחוץ מותר רק לא יראה לו פניו כבוד ביותר אלא יאמר לו בשפה רפה ובכבוד ראש :

י מן הדין היה אסור ליתן שלום לגוי מפני שהשלום שטר של הב' והוא ישיל שם שמים על הגוי אבל אחז"ל מותר לשאול בשלומן מפני דרכי שלום אבל אמרו דפני בפעם אחת ואסור לכפול לו שלום לעולם כדי שלא להזכיר עליו שם שמים שהי פעמים לפיכך טוב להקדים לו שלום כדי שלא יתחיל הגוי ויצטרך לכפול לו ששששאל הגוי בשלומנו וצטרך

הוא להתרחק מליך בו אם יש לו דרך אחרת קצר כסוהו ועל סמקמב :

ג הולכים לירידים אפילו הם ביום איד של גוים ולוקחים מהם בהמה עכרים ושפחות ובתים ושדות וכרמים מפני שדברים אילו אין אדם מוכר אותם אלא מפני חסרון כוונת בליכך מותר לקנותם מהם אפילו ביריד שבוים אדם מפני שהם יישוב ללוקח ומיעוט למוכרים וצער הוא להם שצריכים לכך ועוד דדילמא לא משכח לקנותם אלא ביריד והוא ליה לגבי ידידה דבר האבד וגבי ידידה לוכא רווחא דביריד זול תרעו מפי שהרבה מוכרים יש שם יותר משאר זמנים לפיכך קונה אותה מהם ומעלה אותה בערכאות שלהם מפני שהוא כמציל מידם כלום כיהב שטרותיו עליהם ומעלה אותה שם לפני גדוליהם ושופטיהם לחהום ואף אל פי שכבוד ותפארת הוא להם ואיכא למימר דאזיל ומודה מותר מפני שהוא כמציל מידם שמתוך כך יהיו לו עדים ומסייעים להצילו מן העוררין מיהו כי שריגן משום דבר האבד היינו דווקא בדברים שהוא קונה אותם לעצמו אבל להשתכר בהם לא דהנאת ריוח ודאי אסור כמו בשאר סחורות דמאי שנא אילום משאר סחורות במה דברים אמורים בלוקח מבעל הבית שאינו נוהג ככס אבל הלוקח שם מן התגר אסור מפני שהוא נוהג ככס והמכס לעבודה זרה והרי מהנהג לעז ואף אם יניחו לו המכס אסור דהוי נהנה מעבודה זרה ואם עבר ולקח הדיו זה אסור בהנאה כיצד יעשה אם הוא בהמה נושר פרסותיה מהארנבוכה ולמטה שלא הוכל ללכת ותמות מאליה ואם לקה כסות וכלים ירקבו לקח מעות וכלי מתכות שלא ירקבו ויוליכס לים המלח ובכל אינך לא הסריחוהו להוליכס לים המלח כיון שיוכל להפסידם במקומם ואם לקח עבד לא מעלין אותו מן הכור להצילו ולא מורידן אותו לבור להמיתו בידים אלא מניחין אותו ואין נהנה ממנו :

ד ואם המכס הוא לכהנים ואוכלין ושותין מסני ואין קונין ממנו לא תקרובת עז ולא נוייה מותר ובזמן הזה סתם כל הירידין מותרין דסתמן המכס לאו לעבודה זרה הוא וכמקום שדרך הגוים לומר בכך וכך אני נוהג לך ועוד פשוט לאלוק מותר ליקח ממנו דאיפשר לאלוק דקאמר שהננו לעניי גוים דאשנת ליטנא כן הוא כשרוצין ליתן לעניים אוסרים נותנו לאלוק אכר אם מפרש בהדיא שאותו פשוט הוא רוצה לעבודה זרה שלו או שיוע שטב לעבודה זרה או שאומר לקדש פלוני אסור לקנות ממנו דהא מהנה לעז :

ה ההולך ליריד שמוכרין שם עז וצריכה מותר לשאת ולתת עמו כיון כהליכה בין בהזר דאמרינן שהלך שם למכור גלימא או חמרא ואפילו אם תמצא לומר עז זבין האמרינן לעיל דמי עז בירנוי מותר אבל ישראל שהולך לשם כהליכה מותר ליטא ולהיזן עמו בחזרתו אסור שאנו אומרים ודאי עז מבר שם ודמי עז ביד ישראל אסור דאי גלימא זבין או חמרא זבין כאן היה סוכרן מהלו ללכת לשם אם לא בעז בידו :

ק התרחק מדרך עז ושלא לשחות בפניה ובוג סעיפים :

א מצוה להתרחק מדרך עז ארבע אמות כדי שלא יחשדהו וכתוב הרחק מפתח ביתה ונזמר :
ב ישכלו קין כרגלו בפני עז או נתפזרו לו מעות בפניה לא ישוה להסיר הקין וליטול המעות מפני שנראה כמשתחוה להואם אינו נראה כמשתחוה לה כנון שמצדד עצמו ופונה מן העבודה זרה מותר מעיין חמשתן מים בפני עבודה זרה לא ישחה וישתה אפילו אי מאית אי לא שתי דנראה כמשתחוה לעז :

יצטרך להשיב לו שלום ואחר כך יצטרך הוא לחזור ולשאל בשלום הגוי גם כן לומר שלום עליך שכן הוא מנהג העולם בדרך ארץ :

א גוים הולכים לחגם למרחוק כהליכה אסור לשאת ולתת עמהם משום דאזיל שם ומורה וכחזרתם מותר דמאי דהוה הוה והוא שלא יהיו נקשרים וקבוצי חכורו חבורות יחר אבל אם הם בחזרה קשורים וקבוצות חבורות חבורת אף בחזרה אסור לשאת ולתת עמהם שמתוך שהם עדיין קשורים וקבוצים יחד ניכר הדבר שדעתם לחזור שם שכן דרכם ובחזרתם יודו להם וישראל ההולך עמהם לחגם כהליכה מותר לשאת ולתת עמו דאף על פי דודאי לא שפיר עביר שהולך עמהם אמרינן דילמא הדר ביה בדרך ולא אזיל ומורה ובחזרה אסור דכיון דאביק ביה מיבק כלומר כיון שהרגיל עצמו להתחבר בה ודאי דעתו לחזור וללכת שם ובחזרתה יודה לה ואם ישראל משומר הוא אסור בין כהליכה בין בחזרה דאביק בה יותר מגוי דאזיל ומודה לה כהליכתו וגם בחזרתו ובודאי דעתו לחזור ויודה בחזרתו :
ב יש אומרים שאין כל הדברים האילו הנאמרים בס' זה אומרים אלא בזמניהם שהיו הגוים אדוקים בעז והיו יודעים כשיבי עז לעבודה אבל גוים שבזמן הזה לאו עובדי עז הם ואינם יודעים כשיבי עז לפיכך מותר לשאת ולתת עמהם אפילו כיום חגם ולהלוותם וכל שאר דברים מותרים ואפילו נותנין המעות לכהנים מותר שאין עושין מן הקרובות לעז או נוי לעז אלא הכהנים עצמם אוכלין ושוהין בו ועוד דאית כזה משום איבה אם נפריש עצמינו מהם כיום חגם ואנו שרויים ביניהם ועיקר פרנסתנו מהם שאנו נושאים ונותנים עמהם כל ימות השנה ואם היינו פורשין מהם כיום אידם היה לנו איבה גדולה מהם עד שלא היינו יכולין לעמוד לפיכך אם נכנס לעיר ביום חגם ומצאן שמחיים שפח עמהם שאינו אלא כמחניף להם שלא יטילו עליו איבה ומכל מקום בעל נפש ירחיק עצמו מלשמוח עמהם אם יוכל לעשות שלא יהא לו איבה בדברוכן אם שולח דורן לגוי בזמן הזה כיום ח' שאחר ניטל שקורין לו בלא נייא יאר ר'ל שנה חדשה והם יקחו להם לסימן טוב כשיטלתו לו דורון כיום זה ושמחים בו אם איפשר לו ל ישראל לטלוח הדורון מבערב קודם שחחיל החגם והטנ' החדשה יעשה כי יהיה בטל סימנו מכל מקום אם אי אפשר לטלוח לו מבערב ישלח לו בחגא משום איבה :

קמט דיני ירידים מעבודת עז ובה סעיפים

א עיר שיש בה יריד כיום חגם והגוים מתקבצים שם מכמה מקומות והולכים שם לכבד העז אסור לישראל ליכנס בתוכה ומותר לילך חוצה לה שאין עובדים לעבודה זרה. אלא בתוכה ואם היריד חוצה לה מותר ליכנס בתוכה :

ב ההולך ממקום למקום לא יעבור בדרך המיוחד לעיר שיש בה יריד לעז כדי שלא יחשדהו שהולך לשם של עז כמה דברים אמורים באכסנאי טאינדר שם ויש בו משום חשד אבל כן עיר הדר שם מותר שאין חושדין אותו שהולך לשם של עבודה זרה אלא מפני שדר שם והולך לביתו שיירא מותר שכן דרך שיירא לילך בכל מקום שאין רבים נחשדים וחצר של עז יש אומרים דדינו כעיר של עבודה זרה ובזמן שאין הגוים מתקבצים לשם להרפותם כמו ליריד להיות שם מותר ליכנס שם ויש אומרים דבכל ענין אסור ליכנס לאותו החצר אם אין הדרך עובר בו למקום אחר אבל כשהדרך עובר בו למקום אחר מותר וכן המנה פשוט לעבור דרך אותו חצר למקום אחר ומכל מקום מידת חסידת

2 פרצופות המקלחות מים בכרכים אף על פי שדרכות לעשות לנו לא ינחו פיו על פיה ויסתה מפני שנראה כמשק לעז' ויש אומרים דכל שאינו אסור אלא מפני מראית העין כגון בדינים הללו אם יש סכנה בדבר כגון אם לא יסתה ימות התירו לשהות ואין בזה משום יהרג ואל יעבור כיון שאין אסורן אלא משום מראית העין שרים או כהנים שיש להם שתי וערב בכנדיהם או שנושאים צלם בפניהם כדרך ההנמנים אסור להשתחוות להם או להסיר הכובע לפניהם רק בדרך שאינו נראה כמו שאמרנו גבי נתפזרו לו מעות כולו או יקום לפניהם קודם בואם וכן יסיר הכובע וישתחוה קודם בואם ויש מקילין ברכב ונוהגים פעם לדבריהם היאיל וידוע שגם הגוים אינן מסירים הכובע או מסתחיים לצלם רק להשר ושוב להחמיר לעשות כפברא ראשונה :

קנא דברים הצרכים לעז' אסור לישראל למכורם וכו' דעמימים :

א דברים שהם מיוחדים למין סמיניעז' שכאותו מקום אסור למכרם לעובדי אותה עז' שכאותה מקום משום לפני עור לא תתן מכשול דאף בני נח מזהירים על עז' ואם קונה הרבה ביחד שניכר הדבר שהוא קונה אותם לסוחרה שותר וכן אם אומר שצריך אותם לדברים אחרים והישראל יודע שבדבריו כן הוא מותר למכור להם צפילו אינו קונה הרבה ביחד דלא נזרז בזה משום מראית העין שאין הכל יכולין לעמוד בה שצרכים ליטא וליתן עמהם וגם בקונה הרבה ביחד אין לאסור משום דילמא איזל וזבן לאחרני לצורך עז' דאלפני עור לא תתן מכשול מפקדינן אלפני דלפני לא מפקדינן ודברים שאינם מיוחדים לעבודה זרה מוכרים אותם להם סתם ואם פירש הגוי שהוא קונה אותה לעבודה זרה אסור למכור לו אלא אם כן פסלן מלהקריבן לעז' שדבר שפסלו ופגמו ודאי לא יקריבוהו לעבודה זרה דזו פעורכים דברים המיוחדים עם דברים שאינם מיוחדים כגון לבונה זכה ככלל לבונה שהורה מוכר להם הכל בסתם ואין חוששין שמה ילקח הזכה לבדה לעבודה זרה וכן כל כיוצא בזה אבל לבונה זכה לבדה ודאי אין מוכרין להם ורוקא לכהן או לגוי שחזקתו שיקטירנה לעבודה זרה אבל לכתם גוי שרי שקונה אותה להרית ולא להקטירה לעז' אסור למכרות מים לנלחים כשודע או מרגיש שרוצה לעשות מהם מים להשכיל :

ב אם הגוי מחזיר אחר הדברים המיוחדים ומערים לכלול דברים אחרים עמהם כרי שלא יבינו שקונה אותה לצורך עבודה זרה ולא ירצו למכרם לו אסור למכרם לו ; ג אסור למכרו שעוה לגוי ביום חנו או כיום שלפניה מפני שדרכן לעשות נירוח לעז' ביום חנם אבל בשאר ימים שרי ועיין לעיל סימן קל"ט יש אומרים דהא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם היינו דוקא אין לאחרים למכור כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר שאז זה הוא המפייע עובר אלפני עור ונוסר אבל אם יכולין לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר שאין בזה משום לפני עור לא תתן מכשול כיון שהוא בעצמו יכול להכשיל את עצמו ולישלוב במקום אחר אין זה המוכר לו מכשילו מבלתי ושותר ונהנו הרבה להקל בדבר זה אבל כל בעל נפש יש לו להחמיר לעשות כדעת הראשון :

ד בקצת מקומות נהנו שלא למכור בהמה דקה לגוים וטעמם היא משום דישראל מצווין על שביתה רבבה שלהם בשבת דכתיב לא תעשה כל מלאכה וגומר ארצה וברמתך וגומר והיו חוששין שאם ימכרו בהמה לגוי

והגוי יעשה בה מלאכה בשבת לפעמים ישאלו או ישכחו אותה להם ולעשה בה גם כן הגוי מלאכה בשבת ויעבור הישראל כלאו דלא תעשה כל מלאכה וגומר וברמתך דעדיין הבהמה היא שלו שלא קנאה הגוי בשאלה ובשכירות אי נמי משום נסיונו פירש דזמנין דזבנה ניהלה במעלי שבת סמוך לשקיעת החמה ואמר ליה תא נסייה ניהלי ושבעה לקליה ואזלה מחמתיה וניחא ליה והוה כהמר אחר בהסתו בשבת ומחמר דאורייתא לפיכך נזרז באוהן מקומות שלא למכור שם בהמה לגוי נזירה בהמה דקה אשו בהמה גסה ובקצת מקומות לא חשולנזירות אלו ומכרו בהמות לגויה וגם חכמים ז"ל שם לא מיתו בידם ולא רצו לנזור להם כי היה נראה בעיניהם נזירות רחוקות לנזור בכמה דקה שאינה מיוחדת למלאכה אשו בהמה גסה לפיכך אזל מקום שנהנו למכור להם בהמה דקה מוכרין ובמקום שנהנו שלא למכור אין מוכרין אבל בהמה גסה בכל מקום אין מוכרין להם מפני שהיא מיוחדת למלאכה יותר וגזרו בה ואפרו למוכרה אפילו לישראל החשוד למכור לגוים ועל ידי ספורי שרי אפילו גוים דאי משום נסיוני הא לא ידעה לקליה דאזלא מחמתיה ואי משום שאלה וטכירות ספורי כיון דלאו דידה הוא לא מוטיל ולא מוגיר ועוד משום דלא ליגלי מימא שהספורי מקפיד בזה יותר מן הבעל בית משים רווחא דידה וכן אם יודע שהגוי קונה אותה לשחיטה מותר ועכשו נהנו היתר בכל והטעם לפי שבטיהם היו דרים הרבה יהודים ביחד והיו יכולין לעמוד בגזירה זו שהיו יכולים למכור זה לזה אבל האידנא שמשט יהודים דרים במקום אחר ואי לא אזבני לגוי איכא פסידא הוה ליה נזירה שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בה וכבר הוסכם מפי חכמים ז"ל שאין נזורים נזירה על הציבור שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה ולא מפעיא אם יש לישראל בהמה שמתר למוכרה אלא אפילו לכהתילה לקנותה על סתם למוכרה או להשכיר לגוי ולהריות בה נהנו היתר משום דאיכא פסידא דרווחא פרגסתו ומחיתת עם לא יתירו לו :

ה אין מוכרין לגוים ולא לישראל החשוד למכור להם ולא לישראל ליטשים דבר שיש בו נזק לרבים כגון דובים ואריות ולא שום כלי זיין ולא סדן שקורין סט' אק בלשון אשכנז ועושיין אותו להפוש בו החייבים ולא ככלים וקולרין ושלשלאות של ברזל ואפילו עשת של ברזל שראוי לעשות סמנו כלי זיין אין מוכרין להם ולא מסחזים להם כלי זיין ולא כונים להם מקום סונים בו בני אדם וכל אלף אסורים משום שלא יסייעו לדבר עכירה שיבא להזיק בהם לישראל וללספסום ישראל אסור למכור אפילו אין דרכו להרוג בהן מ"ס כיון שעזי הזיין הוא עומד על נפשו שלא יוכלו לעמוד כנגדו ופולסמם הבריות אסור :

ו והאידנא שאנו דרין ביניהם ודרכן לכרות עטנו ברית מוכרין להן כל כלי זיין לעכרי המלך ונייסותיו מפני שעושיין עמהם מלחמה עם שונאי המדינה להצילה ונמצא הם מגינים גם כן עלינו שאנו שריון כיניהם :

ז כתיב בתורה לא תחנם ופירשו חכמים ז"ל שהוא לשון חנייה כלומר לא תתן להם חנייה בקרקע וסתם חניית ישראל הוא בארץ ישראל לפיכך אפרו שאין מוכרין להן בארץ ישראל כל דבר החשוב לקרקע כגון אילן וקפת דה"ל חנייה אבל אפרו שמתר למכור להם על תנאי שקוק וקוצץ מיד :

ח וכיון דקיימא לך שאילן וקפת אפורין בארץ ישראל למכור כל שכר דבתים ושרות אפורים למכור להם בארץ ישראל דהוה ליה חנייה גמורה בקרקע אבל להשכיר להם התירו כבתים ולא בשדות דבתים ליכא בפנינתם אלא תר איסורא משום חנייה ואם היינו אופורים להשכיר להם

ללא תתן להם הן לחודיה אתא לימא קרא לא תחנם מלא בקריאתו הוהוה משמע לשון חנינה והוא הן מאילא תחנם חסר אלא קרי ביה לא תחנם כלומר לא תתן להם מהנת חנם ואי למתנה חנם לחודיה אם כן לימא קרא לא תחנם ב"ד בין החיות והנ"ל אלא קרי ביה לא תחנם כפתח החת התי"ו שהוא לשון חניית קרקע ומלא קרינן לא תחנם בפתח שמע מינה כולוהו דיש אם למקרא ויש אם למסורת היכא דכל אחד עניין בפני עצמו ולא סתרי אהרדי כגון הכא :

קנב שלא יאכל הישראל עם הגוי אף על פי שאוכל משלו וזבוב סעיפים :

א נוי העושה משתה לחופה כנואו בתואסור לישראל לאכול בה אפילו אוכל משלו ושמשט טלו עומד עליו ומשמשו והאוכל או שותה שם מעלה עליו הכתוב כאלו אכל מזבחיתו מתים שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחיתו ומזכתיב וקרא לך ולא כתיב סתם ואכלת מזבחיתו שמע מינה דהכי קאמר קרא בשקרא לך ואהה תאכל שם אפילו אהה אוכל משלך על ידי קריאתו אותך שם מעלה אני עליך כאלו אכלת מזבחיתו שדיא זבחי מתים וסתם קריאה משמע כשיקרא איהה לפעודה משחה של שמחה כגון חתונה בנו וכתו אבל שאר סעודות של דרכי שלום מתר ובסעודה משחה של שמחה מאיכתי אסור קודם החופה משיחזיל להכיין צרכי הסעודה וכן לאחר ימי המשתה כל שלשים יום הכל הוא לצורך הסעודה ואסור במה דברים אמורים בפהם אבל אם אמר הגוי בפירוש שמזמינו בטביל החופה אפילו עד שנים עשר חדש אסור ולאחר שנים עשר חדש מתר אפילו אומר בשביל החופה שאין כאן עוד שום שמחה בזה דכיון דדדש דש ואדם חשוב אפילו אחר שנים עשר חדש אסור שהגוי משמח בו ואזיל ופודה לע"ז שהישראל כבדו והוא שהגוי מכירו ומכברו ביותר בשביל חשיבתו :

ב דווקא בשחולך לבית הגוי על ידי הקריאה ואוכל שם אסור אבל אם נוי שעושה חופה שולח לישראל לביתו עופות חיים או דגים או אפילו בשר שהיו כררכו מתר לאוכלו בביתו שאין כאן וקרא לך ונוטר דהא שלח לביתו :

קנב דיני ייחוד ישראל וישראלית עם הגוים וכו' ד' סעיפים :

א אין מעמידין בהמות בפנדקאו' של גוים מפני שחשודין על הרביעה והיא אחת משבע מצות בני נח שנאסרו בה ויש כאן משום לפני עור לא תתן מכשול ואסור אפילו זכרים אצל זכרים דגם בזכר' שייך רביעה ואפילו נקבות אצל נקבות ג' אסורים מפני שהגוים מצויין אצל נשי חביריהן ומצא זו הכהמה וירביעה הילכך אסור אפילו נקבות אצל נקבות ואין צריך לומר נקבות אצל זכרים או זכרים אצל נקבות ולא אמרינן דווקא נקבות אצל נקבות אסורים משום שהגוים מצויין אצל נשי חביריהן ואם יבא אחד לזנות עם הגויה ולא ימצא או לא תתרה לותקף יצרו עליו ורביעה את הכהמה אבל נקבות אצל זכרים לא תקף כל כך ומותר לא אמרינן הכי אלא הכל אסור דחשדו אכולה וכן אין מותרין בהמה לזועה שלהן שפא ירביעה בהם דברים אמורים בזמן ובמקום שהם חשודים על הרביעה אבל במקומות הללו וכזמן הזה אינם חשודים ואדרכה הם מכים ועונשין עליה לפיכך הכל מותר :

ב אין מותרין להם תינוק ללמדו ספר או אומנות שלא ומשגגו למינות ולא יתייחד ישראל עם נוי מפני שחשודין על שפיכות דמים :

היה לן טעמא לצסור אלא משום נזירה דמכירא ומשום דך נזירה לבדה לא רצו לאסור דלא שכחא כולי האי אבל בשדות דאית במכירה תרתי לאיסורא חדא שנחתן להם חנייה ועובר על לא תחנם ועוד דמפקיע הך שדה ממעשר שהגוי לא יתן ממנו ממעשר זגול אח השבט והעניים נזרו שכירות אטו מכירה ובסוריא שהיא ארס פמוכה לארץ ישראל ודודי כיבשה ביחודות בלא ששים ריבוא וחברה לקדושת ארץ ישראל שלא על פי הדיבור אין קדושתה כמה קדושת ארץ ישראל לא החמירו כל כך אלא אמרו מותר למכור להם שם בתים דלאו הלא תחנם לא נאמר אלא על עיקר ארץ ישראל ולא על סוריא ולא רצו לגזור אטו מכירה דארץ ישראל אבל שדות דאיכא בארץ ישראל תרתי לאיסורא נזרו ובסוריא למכור אטו ארץ ישראל אבל להשכיר לא אסרו הוהוה ליה נזירה לגזירה אבל בחוצה שהוא רחוקה מארץ ישראל לא נזרו כלום ותתירו הכל בין להשכיר בין למכור בין שדות בין בתים :

ט מיהו אף בחוצה לארץ אמרו חכמים ז"ל שלא ימכור ולא ישכיר בתים לשלטה גוים ביהוד בשפנות היהודים כרי שלא יעשו אבדה וקנוניא ביחד להזיק את היהודים ועובר הישראל משום לפני עור ונוטר אבל לאחר או לשנים לא אסרו למכור או להשכיר כל מה שרצה אפ"ה רכבה ולא חייש' שמא ימכור הוא או ישכיר עוד לשנים אחרים דאלפני מקפדינן ואלפני דלפני לא מקפדינן :

י בכל מקום שאמרו מותר להשכיר לא התירו אלא לאוצר או לשאר תשמיש חוץ מלדיר' אבל לדירה אסור להשכיר מפני שהגוי מכניס בו עבודה זרה ועובר הישראל משום לא תביא תועבה אל ביתך אבל במקום שאמרו למכור מותר למכור אפילו לדירה שכיון שקנאו הגוי ואין לישראל זכות בו אף על פי שמכניס בו הגוי עבודה זרה לית לן בה ולא דמי לשוכר שאף על פי שהוא ברשות הגוי כיון דעיקר הבית ה' לישראל אית ביה משום לא תביא תועבה ונוטר מכל מקום עיקר הלאו דלא תביא לא נאמר אלא לישראל עצמו אבל כשינרס הישראל שהגוי מכיא כגון כמשיכיר אינו אסור אלא מדרבנן ורבנן לא אסרו אלא בזמניהם שהיו רגילין להביא עבודה זרה לבתיהם בקבע תמיד אבל בזמן שאין הגוים מכניסין ע"ז לבתיהם אלא באקראי בעלמא ולא בקבע לא אסרו לפיכך נהגול להשכיר האידנא אפילו לבית דירה שגם הגוים עכשו אין נוהגין להביא עבודה זרה לבתיהם בקבע ישראל השוכר בית מן הגוי יש לו לחמיר שלא להניח ע"ז של גוי בביתו :

יא עוד דרסו חכמים ז"ל בלשון לא תחנם שהוא לשון חנם כלומר לא תתן להם מהנת חנם לפיכך אמרו שלא ליהן לגוי מהנת חנם במה דברים אמורים כשאינו מכירו אבל אם מכירו או שכנו מותר שאינו אלא כמכור לו שבין שמכירין זה את זה גם הגוי יחזור ויתן לו מתנה כזו פעם אחרת כנגדה או יחזיק לו טובה בעדה ויהנהו ממקום אחר :

יב וכן מותר לפרנס ענייהם ולבקר חוליהם ולבקר מתיהם ולהספידם ולחנם אביליהם משום דרכי שלום :

יג וכן אין מוחזק ביד עני גוי מליטול לקט שכחה ופאה משום דרכי שלום :

יד עוד דרשו מלשון לא תחנם שהוא מלשון חן כלומר לא תתן להם חן לפיכך אמרו שלא לספר בשבחו אפילו לומר כמה נאה נוי זה בצורתו קל וחומר שיספר בשבח מעשיו או שיחכב דבר מדבריו אבל אם פכוין בשבחו להודות להקדושת ברוך הוא שברא בריה נאה כזו מותר :
טו ומה שדרסו שלשה דרשות מפסוק לא תחנם דנימא שמא לא בא ללמדנו אלא חד שינייהו כבר תרצו בגמרא דאי

ואסור ללמד אופנות לנוי שמלמדו להחיות עצמו והרי פתח
בן לעבודה זרה :

קנה אם מותר להתרפאות מעבודה זרה וכו'
ג' סעיפים :

א כל מכה וכל חולי שיש בהן סכנה הם שפחלילין עליהם
את השכת אין מרפאין מן הגוים שאינם פומחים
לרבים מפני שחשודין על שפכות דמים וודאי יורגנו ולא
יחוש שיאמרו עליו שהוא הרגו ואינו בקי ברפואות שיש לו
טענה לומר מסוכן היה למות ולא משום חסרון בקיאותו
ואפילו הוא ספק חי ספק מת אין מרפאין ממנו שוודאי
ימתנו כיון שיוכל לישמש בטענה זו אבל אם וודאי ימות
אלא שרוצין לפקחו לחיי שעה מרפאין ממנו ולשמש יקרב
מיתתו לא חיישינן ואם אמר סס פלוגיני פה לו וסס פלוגיני רע
לו יכול לסמוד עליו שירא שמה ישאל גם לאחרים וחיישינן
שמה ימצא שקרן מירו לא יקחנו ממנו בטעות דכרילמכור
פקחו לא חיישינן לשמא ימצא שקרן וחולי שאין בו סכנה אף
על פי שצריך אומנות מרפאין מהן שלא יחוש לרפואתו כיון
שלא יוכל להמיתו שאם ימיתנו יאמרו בידים המיתו ולא יהיה
לו טענה על מיתתו וכוליו האי לא עביד ככה דברים אמורים
כשאינו מומחה לרבים אבל אם הוא מומחה לרבים מרפאין
ממנו ככל דבר דלא מרע לנפשיה וכשאינו מומחה לרבי' נמי
לא אסור דאסור אלא כחנם אבל כשכר הכל מותר דחיישינן
לפשידיא דאגריה וכן נהגו להקל וכל המקוים קל שהם
פומחים לעניין הקזה דידן ומותרין להקין ממנו וכל פה
שאמרנו היינו בשבא הגוי לרפואתו כמסים אבל אם בא
לרפואות בלחש מותר מהכל שאין סכנה בלחש כמה דברים
אמורים בסתם שאינו יודע אם מזכיר שם עבודה זרה אבל
אם יודע שזוכיר שם עבודה זרה אסור אפילו אם יודע
שוודאי ימות שלא יאמרו בן העז נתרפא דבעז אמרו יהרג
ואל יעבור במו שיתבאר ס' קנז והוא דבסתם לחש מותר נמי
לא אמרן אלא בסתם גוי שאינו מין אבל מין אפילו סתם
לחש נמי אסור שוודאי מזכיר שם עבודה זרה וכן אסיד ללמוד
ממנו לחש ומירו להתרפאות ממנו ע"י סס אפילו מין דינו
כשאר גוי דעלמא לכל דבר :

ב ונוי סתם שאינו מין טבא לרפואת את ישראל ואל קח
מסים אילו או כאילן זה שהוא של עז אסור להתרפאות
ממנו מפני שחולה רפואתו בעז ודוקא שאמר לו שאין לו
רפואה אלא במים אילו ואילן זה שהן של עז שאזנראה
כאילו ישראל נוחן ממשות בעז וממשיך אבחרה אבל אם
אמר לו קח ממים אילו או מאילן זה ולא הזכיר לו שם עז אף
על פי שאין אותן מים ואותו אילן מצויין אלא של העז מותר
כיון שלא תלה הרפואה במה שהם של עז לא מיסרך אבחרה
ויש אופרין גם בזה ואפילו אמר לו שהם הכאלי עלים מאילן
זהביא לו עלים מעצי אשירה אסור אפילו אם ימות משו' דלא
ידבק כך מאומה מן החרס כתיב ואף על גב דליה לא דעז
משמשו שאר איפורין לא אמרינן יהרג ואל יעבור פל' לאוין
הנוגעין בעז אף על פי שאינו משום עז אפילו קל שהוא
יהרג ואל יעבור :

ג ודוקא בענייני עז קל יהרג ואל יעבור כמו שיתבאר
פעמא סיפן קנז בע"ה אבל בשאר איפורין אפי' איפורי
הנאה מרפאין בהן במקום סכנה אפילו דרך הנאתן דוחי
בהם אפרה רחמנא ולא שימות בהן ושלא במקום סכנה
ברוך הנאתו אסור ושלא בדרך הנאתו כגון פניית חלב של
שור הנסקל על גבי פתחו שאין דרך הנאתו אלא כאכילה וכן
בשאר איפורין מותר דקל כל האיפורין שאפרה תורה לא
אפרה אלא בדרך הנאתן דככולהו לשון אכילה כתיב בהן
דהיינו

ג אם נהפך לו גוי בדרך אם הוא חגור סייף שופלו לימינו
ואם היה לגוי מקל בידו שופלו לשמאלו מפני שדרך
הסייף לחוגרו בשמאל וכמצא שנשפל הישראל את הגוי
לימינו הסייף פמוכה לירימין של ישראל ואם ירצה הגוי
לחוגרו ישלח הישראל יד ימינו בסייף שהוא סמוך לה ויאחו
בה שלא יהרגנו אבל המקל דרך להביאו בידו ימיין לפיכך
שופלו הישראל לגוי לשמאלו כדי שתהא יד ימין הגוי שהשקל
בה סמוכה לישראל שאם ירצה הגוי להכותו במקל יחזיק
הישראל במקל שהוא סמוך לו ואי שופלו לימינו הוי המקל
דחוק מידו של ישראל ולא היה יכול להחזיק בו מיד כשרצה
הגוי להכותו הוי עולים בעלייה או יורדים כירידה לא
יהא הישראל למשה והגוי למעלה אלא יראה לעולם שיהא
הישראל למעלה כגון כירידה יהא ישראל אחרון ובעלייה
יהא ראשון ובלבד שיהא שופלו לימינו גם כן שלא יהא הגוי
ממש אחריו דבכי האי גוונא יוכל ויהר ליהר ממנו שלא
יבנו ולא ישהה לפנינו לעולם שלא ירוץ את גולגלתו
ואם ישאל לו הגוי להיכן אתה הולך יחזיבו הדרך שאם
צריך לילך פרשה יאמר שתי פרסאות אני הולך שמה יסתין
הגוי סלהכותו עד פרסה כנייה והוא יפרשו ממנו קודם
לכן :

ד אשה ישראלית לא תתייחד עם גוים אפילו הם רבים
ונשוהיהם עמהם אף על גב דבכ"ה גבי ישראל שרי
אפילו באיש אח' ואשהו עמו מפני שאשהו משמרתו כראיתא
בליבוש הבוץ וארגמן סיפן ב"ב גבי גוים אסור אפילו הם רבים
משום דפריצי בערוה ואינם כושים אפילו מנשותיהם אבל
עם הגויה מותרת ישראלית להתייחד דאין לאסור משום
טפיכת דמים דמרחמין עליה כיון שאינה בת מלחמה ומשום
שהגוים מצויין אצל נשי חכירותה נ"כ אין לאסור כמו בבהמה
דאשה בת דעת היא וכשתרא' שיבא הגוי תצא מיד :

קנר דיני טיילדת נכרית וישראלית וכו' בס' :

א נכרית לא תילד לישראלית בינה לבניה ואפילו היא
פומחית מפני שחשודה על שפכות דמים וחיישינן שמא
תמות הולד' וליבא למיטר כיון שהיא פומחית לא מרעא
לנפשיה כדאמרינן גבי רופא גוי דשאני הכא שיכולה לומר
בן נולד ולא היה חיי מעולם ולא מרעא נפשה כזה אפילו
אחרות עומדות על גבה אסור שאינן יכולין להרגיש אם
תמיתנו שהיא יכולה להמיתו כהושטת ידה לפנינו ואין
דאות וכן לא תינוק נכרית לבן ישראל ואפילו אחרים עומדי'
על גבה שנקל חוכל להמיתו בעת ההנקה כד'א שאסורה
בכית המיילדת או בכית המינקת גויה אבל בכיתו של ישראל
מותר לילד בין להניק אם אחרים עומדים על גבה או יוציאם
ונכנסים שם דמרתחא ולא תעשה והוא שלא תיחננו עמה
לכנה כלילה להניק אפי' בבית ישראל דבליילה לא מירתחא
ב ישראלית לא תינק בן גויה אפילו בשכר מפני שפגדלת
בן לעז וליציא למיחש משום איבא דאי פפנויה היא
אמרה בעינא לאינסובי ואין דרך לישא מינקת דמאיפא עליו
זאי אשת איש היא אמרה לא קא מזדהימנא באפי גבראי
זאשה שיש לה חלב הרבה ומצערת אותה מותרת להניק בן
גויה דלא צולו נפשא מצערא קעבדא ושרי ולא תיליד
ישראלית את הגויה שמילדת בן לעבודה זרה ויכולה לישמש
ולמד אינו בקיאה בכך אלא אם כן היא ידועה לטיילדת שאז
מותר משום איבא מירו דווקא בשכר אבל לא בחנש ודווקא
בחול אבל לא בשבת אפילו בשכר שיכולה לומר לא פחלל
גזכת בעבודך ואף על גב דחזו דשילדן נשי דידן בשבת ליבא
איבא כזה דיכולה לשיטר דידן דמשפרי שבחא פחלילין עליהן
דידכו דלא מטריי שבחא לא פחלילין עליכו :

ואל יהרג דוחי כהם אסרה רחמנא ולא שימות בהן מיהו אם ירצה להחמיר על עצמו וליהרג רשאי ולפי אמרי שמהחייב כנפשו הוא כיון שכונתו לשם שמים שהגוי מכון להעבירו על הדת ובווא מסר עצמו לשמים הרי הוא בכלל חסדו ישראל ומתקדשי טמיות וכל שכן אם הוא אדם גדול חסיד וירא שמים ורואה שראויו פרוץ ככך שרשאי לקדש את השם ולמסור עצמו אפילו על מצוה קלה כדי שיראו העם ליראה את השם ולהאבהו בכל לבנם ובכל נפשם ואם אינו רוצה להתמיד על עצמו ליהרג ויוכל להציל עצמו בכפון חייב לחת כל אשר לו ולא יעבור דוחי בהם אמרה תורה כלומר שאינו חייב למסור חיותו בשביל המצוה אבל מסוגו חייב למסור כל אשר לו ולא יעבור אפילו מצוה קלה שבתורה אם יוכל להציל עצמו בכפון מיהו במקום שאמר ז'ל כל מקום שיש בידו למחו ואינו מוחה הוא בקפא באותו עון לא השילו עליו למתות אלא בשיכול למחות ולא יבא לו ממנו היזק סמוך מזה אבל יש חשש היזק והוצאות ממון מתוך דעהמחאה אין צריך למחות ואין צריך להוציא ממנו על זה ושעמא דמסתבר הוא שאם הוא יתן כל אשר לו כדי שימחה כד אחרים היום או למחר יחזרו לפורס ומה תועיל המחאה והוא דאמרינן ככל שאר העבירות שיעבור ואל יהרג היינו בצנעה וכמו שאמרנו דליכא קידוש השם ככך אבל בפרהסיא דאיכא קידוש השם אם יהרג יהרג ולא יעבור אפי' במצוה קלה כגון שהגוי ירצה לבופי לשנות ערקאת דססאנא להעבירו על הדת בכך יקדש השם ויהרג ואל יעבור דכתיב לא החללו את שם קדשינו ונקדשתי בתוך בני ישראל ואין פרהסיא בפחות מעשרה בני ישראל דילפינן חוך תוך לנ"ט כתיב הכא ונקדשתי בתוך בני ישראל וכתיב ההם גבי מרגלים הברלו מתוך העדה הזאת מה להלן גבי מרגלים היו עטרה דיהושע עוכל לא היו עמהן בכלל והיו כולן בני ישראל אף כאן ונקדשתי בתוך בני ישראל דוקא כשיש עטרה וכולן בני ישראל אבל אם יש פחות מ' בני ישראל אפי' יש שם הרבה גוים וחסעה יהודים אינו צריך ליהרג בשביל קידוש השם אלא יעבור ואל יהרג אם יצוה וכל היכא דאמרינן יהרג ואל יעבור כד'א שהגוי מכוין להעבירו על דת אבל אם אין הגוי מכוין אלא להנאתו כגון שיצטרפו בשל לוי קדרה בשבת דלהנאת אכילתו הוא עושה וכיצא בזה מותר אפילו בפרהסיא ואפילו להחמיר על עצמו אינו רשאי דכחובל כנפשו הוא שצוין קידוש השם בזה אם יהרג ואם הוא טעת השמר על ישראל לברם רחמנא יצילן אפי' לשנות ערקאת דמסאנ' שאינו אלא מגה יהדות בעלמא ואפילו נראה דלהנאתו עושה יהרג ואל יעבור דכיון דאיתו פעם טעת נזירת השמר הוא כ' מדיא כל מה שעושין אין כוונתם אלא להעבירה על דת וכדי שלא ירגלו הגוים הו' להאריך הלכות ולהפר התורה ולכסלה יהרג ואל יעבור וכל זה דוקא אם רוצים להעביר על מצוה לא העשה סאם יעבור עליו יעש' מעשה עבירה כירם ויעבור על ההורה אבל אם גזרו שמוך שלא לקיים מצות עשה אין צריך לקיימה וסיהרג סמוך שנקיים נזרת השמר אינו עובר על ההורה בידים אלא בשב ואל תעשה יכול לישב בטל לקיים נזירתם ושללא לעשות המצוה ועור שהיה יגולים לבטלה כמג בעל כרחו כגון שנייתוהו בשמר שלא יוכל לעשות שום מצוה או שיקחו ממנו צצית וחפילין ויחבטל המצוה כאליה הילכך חיבטל ואל יהרג מיהו נס בזה אם ירצה להחמיר לקיימה אף על פי שיוע שיהרגוהו הרשות בידו ואינו נקרא חובל כנפשו כי ודיא גם זה חסידות ויראת שמים וקידוש השם הוא וכל זה בשאר עבירות אבל בעז' נוע' וש' אפילו בצנעא ואפילו שלא בשעת השמר ואפילו אין הגוי מכוין אלא להנאתו יהרג ואל יעבור וכולהו ילפינן מקראי עז' דכתיב ואהבת אתי' אלקיך ונאמר פירש שלא חסרנו בעז' בכל

דהיינו דרך הנאתו ורכנן הוא שאסרום בהנאה אפילו שלא בדרך הנאתו ובמקום צערה אף על פי שאין בו סכנה לא גזרו חז"ל מכלאי הכרם וכשר בחלב שאיסורין אפילו מן התורה שלא כדרך הנאתו שבשמים אילו לא כתיב לשון אכילה דגבי כלאי כרם כתיב פן תקדש וכל הנאות כמשמע זגבי כלאי בחלב ג' פעמים לא תבשל בתיב וחד מינייהו אסור לאיסור הנאה לפיכך אין מתרפאין סהן אפילו שלא כדרך הנאתו אלא במקום סכנה משום דחי בהם ושלם במקום סכנה אסורין אפי' שלא כדרך הנאתו וכל איסורי הנאה דרכנן מתרפאין בהן אפילו חולה שאין בו סכנה ואפילו יין נסך כזמן הזה מתרפאין בו ועל' סימן קכ"ג ומותר לעשות ממנו מרחץ אע"פ שהוא נמי דרך הנאתו ככך שרגליו לעשו' סכנה וכל שכן שמתר לולף יין נסך בזמן החז' על גבי אש דריחא לאו מילתא היא וזה אפי' לבריא מותר ודוקא כביהאי גונא התירו לחולה שאין בו סכנה אבל לאכול או לשתות האיסור אע"פ שהוא מרובכך לא התירוהו כיון שאין בו סכנה אצל לשרוף שרץ או שאר דבר איסור לאכולו לרפואה מותר אע"פ שאין בו סכנה ואע"פ שהוא איסור דאורייתא דכיון שגשף אלא ליה איסוריה דנעשה בפירשה בעלמא חוץ מבעצי עז' שאע"פ שגשף אפרו אסור בהנא' משום לא יברק וגמר וכל חולה שמאכילין אותו האיסור צריכין שתהא הרפואה ידועה או על פי מוסחה דמספיקא לא מתירין ליה אכילת איסורא ואין מאכילין שום דבר איסור לחולה אם יכולין לעשות הרפואה בהיתר כמו באיסור ואע"פ שצריך לשהו קצת קודם שימצא והיתר כיון שאין סכנה בשהייה :

קנו אם מותר להסתפר מגוי עובר עז' וכו' ג' סעי'

א וכן שחשודין על שפיכות דמים אין מסתפרין מן הגוי שמא יהרגנו לפיכך ברשות הדינים שהכל עוכרים ושבים שם מותר דמרתת מן העוכרים ושבים וכן אם הוא מסתכל במראה מותר אפי' בבית הגוי ספני שהגוי חושב כיון שהישראל הזה הרגיל עצמו לראות במראה אדם חשוב הוא וירא לעשות לו רעה :

ב ולא התירו לראות במראה אלא כמסתפר מן הגוי וכמו שאמרנו וה' ביוצא בו להציל עצמו מהיזק או צער כגון שמספר את עצמו שזה לא יוכל לעשותו בתקינתו אם לא יראה במראה או שחושש בעיניו ורואה במראה משום רפואה אבל בלאו הכי אסור לראות במראה משום לא ילבש גבר שמלות אשה וי'א הא ראסור לראות במראה היינו דוקא במקום שאין דרך לראות במראה אלא הנשים שאינן בו משום לא ילבש גבר ונאמר אבל במקום שנס דרך האנשים לראות בו מותר ואפילו במקום שנהגו להחמיר אם עושה לרפואה כגון להאיר עיניו אף על פי שאינו חושש בעיניו אלא שמא ירין בוותר או שעושה להסיר הקסמים מפניו או גזנות מראשו שרוכן נהגו ועל' סימן קפ"ב :

ג וישראל המספר את הגוי ביון שהגיע סמוך לבלותו בנ' אצבעות שמט את ידיו וכן הקרחה שעושים הגלתי' אסור לעשות להם שעושים כן לשם עבודה זרה ואסור לישראל לעשותו :

קנד על איזו עבירות יהרג ואל יעבור וכו' ג' סעיפים :

א נמנו גמרו חז'ל שעל כל עבירות שבתורה חוץ מעז' ונ' ונ' ונ' עריות ושפיכות דמים אם אומרים לו שיעבור עליהם או יהרג אם הוא בצנעא אם ירצה יכול לעבור עליהם

לבוש עטרת זהב הלכות עבודה זרה

בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך ופקטינן אס נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל מאודך ואם נאמר בכל מאודך למה נאמר בכל נפשך לבתוב המסתבר שפי וליהי האריך בקו אלא אשכוינן אס יס לך אדם שגופו חכיב עליו ממזנו לך נאמר בכל נפשך ואם יש לך אדם שטמנו חכיב עליו שגופו לך נאמר בכל מאודך כלומר תהא אהבתו חביבה עליך יותר מכל החכיב לך הרי ע"ג ע"ש דכתיב כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש מן הדבר הזה וכי מה למדנו מרצחם כלומר מה למדנו מרצחם כפי פשטו את האונס דקאמר לך קרא אין לנערה חשא משפט מות כי כאשר יקום איש וגו' ומשמע כי היכי דהתם אונס פשור ה"ג היא פשוטה ופה נלמוד מהתם כיון דכתיב בפירוש אין לנערה חשא משפט מות א"כ כי כאשר יקום למה לי מעתה הרי זה בא ללמד ונמצא אף למד כלומר תרווייהו הוקשו להדדי מקיש רוצח לנעיה המאורסה מה נערה המאורסה גיחן להצילה בנפש דכתיב ואין מושיע לה מכלל הא"י מושיע בכל מה שיוכל להושיע לה מישיע לה אף רוצח גיחן להצילו כפי שמוקשו נעדה המאורסה לרוצח מה רוצח יהרג ואל יעבור שאם אופרים לוהיו רוצח והרג את הנפש ואם לא הריני הורגן יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה היהרג ואל העבור הרי"ג מרצח נלמד דנערה המאורסה בכלל נ"ע הוא וכ"ח רוצח נופיה מלן סברא הוא דמי ימיר דמא דידך סומק שפי דילמא דמא דההוא גברא סומק שפי פי' סברא הוא שאם אופרים לו הרוג את הנפש ואם לא הריני הורגן אומרי' הורגן ואל העבור דמי יודע שיהא דמא דידך חגיב ונראה ליוצרך יותר מדם חבירך דהא דאמר רחמנא לעבור על הפצות משום חיי בהם היינו משום דיקרה בעיניו נשמה של ישראל והכא נבי רוצח כיון דסוף סוף איכא איבוד נשמת ישראל למה יהא מותר לעבור מי יודע שנפשו חביבה ליוצא יותר מנפש חבירו לכך אומרים לו תיחרג ואל העבור שאם אתה תהרגן את חבירך אימא תתי' לרעותא איבוד נשמת חבירך שהיא יקרה בעיני הטי' כשלך וגם אהה תדחה מצות קונך שאמר לא תרצח אבל אם תהרגן אתה לוכא אלא חדא רעותא איבוד נשמתך והוא לא יעבור על מצות קונך כזה שהיא לא יעשה לך כלום לפיכך תהרגן אתה ולא תעבור מצות כוראיך דעל זה לא נאמר וחי' בהם ולא שימות בהם ובאילו ה"ג אין לחלק בין שעת הקומד לשלא בשעת השמר ובין פצנעה לפרהסיא ובין להנאת עצמן לטלא להנאת עצמן דאילו ה"ג לצו משה חילול השם אסור אלא משום חומר עצמן הילכך בכל עניין אפירי' וכל זה דוקא כשאומרי' לו לעשות מעשה כנגד התורה והרג ואל יעבור אבל אם אין אומרים לו לעשות מעשה כגון שאונסין את האשה לכא עליה שהיא אינה עושה מעשה דקרקע עולם היא אינה חייבת לתת עצמה להורגה אלא היא תהא מושכתה וחקועל יעשה מעשה וכן באיש שהוא כבר שקשה עומד ורוצי לתקוע אותו בערות אינו חייב ליהרג וכן אם אומרים לו הנח להשליך עצמך על התינוק ויהמך התינוק ויחרג אינו צריך ליהרג שהוא אינו עושה כלום אבל לעשות מעשה כגון שאומרים לאשה הביא ערה עליך תהרג ואל תעבור וכן האיש שאינו מקושה ואופרים לו הנח לתקוע אותך בערות יהרג ואל יעבור דלא כצי למיטר לא עכידנא מעשה שאין קיסוי אלא לרעת ומה שהוא מתקשה הוי מעשה וכל איסורי הנוגעי' בע"ז נ"ע וש"ד אעפי' שאין בהן מיתה אלא לאוין בעלמא כולם בכלל הג' הם וצריך ליהרג ולא לעבור בהם חוץ מלאו דלפני עור לא התן שכשול דאף על גב שהוא נוגע בהן מ"ס ה"כ לכולל כל העבירות ואין אומרים בו יהרג ואל יעבור אלא כמו שאר עבירות הוא דיעבור ואל יהרג אפילו בדבר הנוגע באילו ה"ג עבירות דמנו רוחי בהן קאי עליו בשאר עבירות קאי נמי על עבירות גוי הבא

על כתי ישראל לאו בכלל עבירות הוא דאי פנויה ובנות גזירות בית זין של שם הוא ואי דרך חתנות מלא תחתן בס נפקא דמשאר עבירות הוא ולא מכלל נ"ע א"כ היא אשה איס היא בכלל נ"ע כמו בישראל וכן ישראל הבא על הגויה בכלל נ"ע הוא דהא מחייבי מיתות הוא דהא דקנאים פוגעים בו וכחייבי כריתות נמי מקחשיב ליה קרא דכתיב וכתב ה' לאיש אשר יעשנה וגו' גוים שאמרו לישראלים תנו לנו אחד סכס ונהרגנו ואם לא התנו נהרגנו כולכם יהרגו כולם ולא יתנו שום אחד מהם דלאו כל כפינייהו לברוד איזה מהם שירצו אבל אם ייחדו הגוים אחד מהם ואמרו תנו לנו את זה ונהרגנו או נהרגו אתכם לא יתנוהו ולא יהרגו כולם וראייה מסבב בן בכרי שמסרוהו בני העיר להציל מלם ואפילו אינם אלא ג' וייחדו הגוים אחד מהם מוטב שיהרג אחד ולא יהרגו רבים או אפילו שנים ואולי אפילו אינם אלא שנים ואמר לאחד מסור לי חבירך או אהרנך אם חא ג' יבור סמנו יכול למסור ולא דמי לאומרים לו הרג חבירך או אהרנך דאמרינן יהרג ואל יעבור דהתם הוא צריך לעשות טעשה הרצחה ולעבור על מצות קונך שאמר לא תרצח ואמרינן מאי חזית דדפך סומק שפי כנ' וכדפריש' לעיל אבל הכא אינו עושה מעשה הרצחה אלא המסירה לידו ויא' אפילו כבי האי גונא ואפילו אינם רשאים למסורו ואף על פי שיתחוו לו מר תנו לנו את זה יהרגו ואל ימסרוהו ומעשה דשבע בן בכרי שאני דשבע בן בכרי חייב מיתה מדינא הוא דמירד במלכות בית חד הוא ולפי זה היה אם היה זה שתבעו חייב מיתה למלכות מוסרי' אותו להם אלא שאין מציין להן לעשות כן שאינו מיתה חסידות וכן הדין בנשים שאמרו להם גוים תנו לנו אחת מכם ונפסמנה וימאנו כולם ולא ימסרו אחת מישראל ואם ייחדוהו הוי דינא כדלעיל למר בדאית ליה ולמר כדאית ליה' כל מקום שאמרו יהרג ואל יעבור ועבר ולא נהרג אע"ג שחלל את השם ועבר על לאו דלא תחללו וגו' ועל עשה דוהקדשתי וגו' אין עונשין אותו לא במלקות ולא בשום עונש אחר דאנוס החשב ופסור מהכל דאנוס רחמנא פטריה דכתיב ולנערה לא תעשה דבר כר'א שלא היה יכול למלט נפשו אבל אם היה יכול למלט נפשו ולכרוח מתחת יד הסדך הרשע ואינו עושה הרי זה נקרא עובר ע"ז בסוד ומסר מן העולם הבא ויורד למדרגת החתונה שבניהם :

ב אסור לאדם לומר שהוא גוי כדי שלא יתהוהו שכיון שאומר שהוא גוי הרי מודה לרשע וכופר בעיקר אבל אם כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי משנה מלבושו בשעת הסכנה מותר כיון שאינו אומר בפירוש שהוא גוי הוא אינו עושה טום הדואה במלקות אלא שחם מעשים נפשם ואינם פבירים אותו ואפילו בלאים מותר ללבוש כדי להציל עצמו : דאע"פ שאסור לומר שתאמר מכל מקו יוכל לומר להם לטי' דמשתמע לתרי אפי' שהגוים יבינו שהוא אומר שהוא גוי והוא בנותו לדבר אחר ואינהו דמטעינפשייהו וכן כל כיוצא בזה שיוכל להשתעוץ שהם יסברו שהוא גוי מותר דאינהו אמעי אנפשייהו וכן בדרך זו בעריות פי שלבו העלה שינא וחושק באשת איש שאם תוכל אשתו לבא אליו להשתעוץ באופן שיסבור שבא על הערוה שרי וכל זה דוקא כמקום שיש בו סכנה אבל שלא כמקום סכנה כגון שילבש כנדי גוים כדי שלא יכירוהו שהוא יהודי ויעבור המכס או כדומה לה אסור לעשותו שמציל ממנו בע"ז והוא לא התירה התורה :

ג במקומות שהגוים נוהגים קלון בבתי ע"ז שלהם שכל מי שיגרה לשם אפילו הוא חייב מיתה ניצל ואין מסייתך אותו מותר לישראל לברוח לשם להציל עצמו שאין זה נתנה מע"ז מחמת סטודה שיש בה ממשות רק שהם בטעותם ושקרוחם אינה רוצים להמיתו משום כבודו והוא אינו עושה כלום ורצאה בה מיתה משעת השמר יא' שהוא אסור

וחי אחיך עמך וגו' אין מצווין להחיותו דאחיד כתיב שמעונו
מיניה שמיהר להלוות לנו בריבית אבל חכמים אסרוהו
גזירה שמא ילמד ממעשיו בלובר שבתוך שילוחו ויהיה לו
משא ומתן עמו תמיד ילמד ממעשיו כדור כה"ה שאין להושל
לזה לא אסרוהו וגם בשאר כל אדם לא אסרו אלא ריבית
דאורייתא אבל ריבית דרבנן שרי וגם ריבית דאורייתא
לא אסרו אלא בוהר מכדו חייו וגם זה דוקא בימיהם שהיו
רוב יהודים דרים יחד והיו נושאין ונותנין זה עם זה והיו
יבולין ליזהר פמטא ומתן עם הגוים אבל האידינא שאי
איפטר לנו להשתכר בשום משא ומתן אם לא שנשא ונתן
עמהם אם כן לא שייך בריבית שמא ילמד ממעשיו כפי
מבשאר משא ומתן לפיכך גזרו כל אדם היהר להנות
בריבית לגוים אפילו אינו הלמיד הכנס ובכל מיני ריבית ואין
להקשות גם בשיהם מ"ש שגזרו על הלוואה הריבית לגוי
משום שמא ילמד ממעשיו יותר מבשאר משא ומתן שהרי לא
מצינו בשום מקום שגזרו על שום משא ומתן עם הגוים משום
שמא ילמד ממעשיו רק לגוי הלוואה להם בריבית דגל דאין
זה קושיא דביטורם שהיו הרבה ישראלים דרים יחד והיו
יבולין לישא וליתן זה עם זה לא השתחיל לגזור שלא ישאו
ויחננו עם גוים משום שמא ילמד כו' דלמה ישא ויתן המיד
עם גוים ולא עם ישראל חבירו ואדרבה כל ישראל בחזקת
כשרים הם מצלם ולא יעברו על ספק הדרש שדרשו ז"ל
מפסוק וכי חמכרו ממכר לעפתך או קנה מיד עמיהך שדרשו
בו מניין כשאתה מוכר מכור לישראל חבירך ת"ל וכי תכרו
ממכר לעמיתך מכור ופניין שאם באה לקנות קנה מישראל
חבירך ת"ל או קנה מיד עמיתך לפיכך לא הוצרכו לגזור על
שאר משא ומתן וגם לא אסרוהו מדרש דפסוק וכי תכרו
ממכר וגומר שאינו אלא אספקתא דעיקר קרא לאו להכי
הוא דאתא בדפרישי' שם ועוד גם האסמכתא לא נאמרה אלא
להקדים הישראל לגוי ולא לאסור דמשא ומתן עמהם אבל
משא ומתן הלוואה ריבית דאיפכא הוא שהוא נאסר לגוי
ישראל חבירו ועוד שהוא משא ומתן שלבו של אדם נמסך
אהריו מפני שהוא משא ומתן שאין בו טורח וזרייה בנקל הוא
חששו ז"ל שכל מי שיהיה לו מעות הרבה יעמיד כל משאו
ומתנו על הריבית להלוות לגוים ויהיה עסקו עמהם ולא יהיה
לו שום עסק עם ישראל חבירו לפיכך גזרו עליו שלא ילמד
ממעשיו וזה דוקא בימיהם שהיו יבולין רוב הצבור לעמוד
בו אבל בזמן הזה שאין יכולין לעמוד ובדאברן לא גזרו בו
בג"ל טעמא :

ב ששומד מותר להלוות בריבית בין שאין אנו מצווין
להחיותו ואסור ללות הימנו בריבית דאף על פי שחשא
ישראל הוא ועובר משום כספך לא ההן כגשך כשהוא מלוח
לישראל בריבית והנהונו לו עובר משום ולא השיך וגם כשו'
לפני עור לא ההן מבטול ואין להקשות אם כן גם כשישראל
מלוה לו בריבית אית ביה משום לפני עור וגו' דהא מבטולו
למשומד שיעבור על לא השיך שאין זו קושיא דבל תסיד
גבי ישראל לזה לא נאמר אלא במקום שהוא גם כן גוים
למלוה שלו שיעבור על לא הקח אתו נשך אבל גבי משומד
אין מלוה שלו עובר על כל תקח דהא מותר ללות לו בדאמרן
ואם כן גם הוא אינו עובר משום כל השיך ואין כאן למלוה
ג"כ משום לפני עור וגו' מיהו יש מחמירין גם להלוותו ושבו
להחמיר אם איפשר לישמש פסנו :

ג הכותיים יש להם דין משומדים כיון שהם מתחלה
מעצמם חזרו לסורס חזרו גם בניהם להיות כמותם דהו
כמו גוי שנחנייר וחזר לסורו אבל הקראים הם קצת אנומים
היו מתחלה שטעו בקבלתם לפיכך אין להם דין משומדים
ואסור להלוותם בריבית ואין צריך לומר שאסור ללות
בהם בריבית וכן חינוק שנשבה בין הגוים בינקותו
יב א 1 12 דינו

אסור כיון ששעת השמד הוא הם יאמרו מפני שמדה בה
ומקיים גזירתן ניתוחו והו כעובר על דת שעושה רצונם על'
סיסוקן :

קנה עובדי ע"ז אסור להצילם מהמות ובג' סעיפים :

א הגוים עובדי ע"ז שאין בינינו וכיניהם מלחמה אין
פסבבין להם המיתה שהרי התורה אמרה בהם והיו
לך למס ועבדך ולא צוה להמיתם אבל אם נסו למות כגון
טרואין אחד מהם שנפל לים אינו מעלהו שהרי אמר תורה
לא תעמוד על דם רייעך אבל על דם גוי מותר לעמוד שלא
להצילו ואסרו חכמים אפילו בשכר לפיכך אסור לרפאותן
אפילו בשכר אם לא היבא דאיבא משום איבה שאינו יכול
להישמש ממנו שאז אפילו בהנס מותר משום איבה ופותר
לנסות רפואה בני אדם תועיל כדי להתחכם ברפואות וכן
הדין בישראלים הרועים בהמה דקה שלהן בארץ ישראל
בזמן שהיו רוב שדות של ישראל דפתמן רשעים היו שרועין
הבהמות בשדות אחרות וגזולין אותן וכן כל ביוצא בהן
בד"א בישראל בעל עבירות והעומד ברשעו תמיד ושנה
בה כגון ברועי בהמה דקה שאמרו שפקרו בגזל והורכים
תמיד באיולחם החמירו עליהם חכמים ז"ל כדי שיחננו לך
לשוב אבל ישראל בעל עבירות שאינו עומד ברשעו תמיד
אלא עושה עבירות להנאת עצמו כגון אכילת נבילות לחיאבון
וכיוצא בהם דהיינו כשאין להם היתירה אובלים איסורא
להנאת' וכשיש לפנייהם היתירה ואיסורא לא שבקי היתרה
ואכלי איסורא הרי זה מצוה להצילו ואסור לעמוד על דמו
באחד מישראל הכשרים ועל העבירה שהוא מוחזק בה
שעושה להנאתו ובעל הגמול השלם ישלים לו גפולו ועונשו
בבא עתו :

ב אכל המינים והם כופרים ע"ז בין גוים בין ישראלים או
ישראלים העושים עבירות להכעיס והיינו שיש לפנייהם
היתירה ואיסורא ושבקי היתורא ואכלי איסורא אפילו אכול
גבילה או לבש שעשנו להכעיס הרי זה כפין והמוסרים ממנו
ישראל לגוים והאפיקורוסים והם ישראלים הכופרים בתורה
וגבנבואה כל אילו מצוה להורגם לבער הרע מן העולם ואם
יש בידונת להורגם בסייף הורג אותם ואם לאויבא עליהם
בעלילות עד שיכבד הרגנתו כיצד ראה אחד מהם שנפל לבאר
ויש סולם בכאר וקדים וישול הסולם כדי שלא יעלה ויש ביה
להיטי' ולומר הרני טרוד להוריד את בני מן הנג ואחזינו
לך וכיוצא בדברים אילו עד שבין כך יסת שם משומדים
בזמן הזה שפמתיים עצמם ומטמאין בין הגוים לעבור ע"ז
כמותם הרי הם כמו משומד להכעיס ומורידין אותן ולא מעלין
ומ"ס אם בא לשוכן אין מחפירין עליו שקשה לו לפרוש מן
הגוים וחיישינן שלא יחזור לסורו ועל בלוש עיר שושן
סיפן תפ"ה :

הלכות ריבית

קנט שמתר להלוות לגוי ולמשומד בריבית ובג' סעיפים :

א דבר תורה מותר להלוות לגוי בריבית וטעמא לא
מדכתוב לנכרי השיך ולפינין לה דא"ב לנכרי השוך
מבעי ליה דאז הוה במשמעו חשך אהוב כלומר תקח ממנו
ריבית אבל מדכתוב השיך לשון מפעיל הוא ומשמעו תנרום
לו שישיך אותך כלומר יבול אתה ליתן לו ריבית ולא שתקח
ממנו ריבית אלא בין שנתנה התורה הטעם גבי ריבית

דינו כקראים ואסור להלוות לו כריבית דכיון שמנדל הוא בכך הוי כמו אנוס וכן משומדת שילדה בן פז הנכרי וק"ל שהבן הו' כמוהו ה"ל כתינוק שנשקה לבין הגוי ואסור להלו' לו בריבית ואצ"ל שאסור ללוות ממנו בריבית :

קס גודל איסור הריבית וכו' כ"ג סעיפים :

א ריבית הואיל ואהא לידן נימא כיה מילתא מאד מאד צריך אדם ליהדר באיסור ריבית שכמה לאוין נאמרו בו ואפילו הלוה הנותנו עובר בלאו דלא אחיך לא תשיך מדלא כתיב לא תשיך משמע דללוה צותה התור' שלא יגרום שאחיו ישיך אותו בלוס' לא ילוה ממנו לתת לו ריבית מה שלא מצינו כן בכל שאר דיני ממזוני' שאם אדם רוצה ליוזק בנכסיו ולהתם לחבירו אין מוחים בידו וכאן אסרה לו להת לחבירו משלו דרך ריבית :

ב ועונשו מרובה מאד מפני שהוא ככופר ביציאת מצרים ובאלקי ישראל שאין לו חלק לע"ה ונכסיו מתמטטים כמו שהסמיכו כל זה אקראי ולא עוה אלא אפילו הערב והעדים וכל המתעסקין לפייע דלבר עובדים בלאו דלא השימוין עליו נשך שכן הוא משמעות לא חשימוין לשון רבים ומשום לפני עור לא התן מכשול ואין חילוק בין עשיר לעני כעניין ריבית דהא הלאוין סתמא נאמרו :

ג התולה מעותיו לומר שהם של גוי ומלוה אוהם לישראל בריבית ואין הלוה יודע מזה דינו מסור לחוקר לבבות ליפרע ממנו שפפני זה כהבה התורה לגבי ריבית אני ה' אלוקים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים וגו' ורקדקי חז"ל מה עניין יציאת מצרים נבי ריבית לומר לך אומר הש"י אני הוא שהבחנתי במצרים בין שפה של בבור לספה שאינה של ככור אני הוא שעת' ליפרע ממי שחולה מעותיו בגוי ומלוה אוהם לישראל בריבית :

ד ועיקר איסור הריבית שהפקידה עליו התורה אינו אלא בהלוואה שכן משמע בספד לא תתן כנשך הלוואה משמע שכן אמר שלמה מרבה הונו כנשך וגומר ודווקא כשקוצץ עמו בשעת החלוואה מדכתיב לא תתן משמע אשעת נתינת הכסף קפיד רחמנא אבל משום הומרות איסור הריבית אמרו חז"ל שאפילו אם בשעת הפרעון נוהג לו יותר ממה שהלוה לו ולא התנה עמו מעולם ואינו אומר לו שנהגנו לו בשביל ריבית אסור דמתני כריבית ורחמנא לבא בעי ודווקא שכאן לידו המעות מר חלה דרך הלוואה דכתיבנא אבל אם דרך מקח וממכר באו לידו ואחר כך הוסיף לו בחזרת המעות לא אסרוהו דה"ל כחזר וקינה ממנו :

ה אפילו אם אמר לו לווה למלוה בשעת נתינת הריבית אני מחלו אותו לך ונתתו לו במתנה גמור' אסור לקבלו ממנו שכל ריבית שבעולם מחילה היא אבל התור' לא מחלה ואסרה מחילה זו לפיכך אין המחילה מועלת כלום ואסור לקבלו ממנו ואפילו מתנה על מנת להחזיר אסור לקבלה ממנו בריבית ואפ"י בריבית שלדכריהם מיהו אם קבלו ממנו ואפילו ריבית דאורייתא דהוי דינא שיצא בדיינים וצריך להחזירו לו מועלת לו מחילה לפוטרו אחר כך שקבלו כמו בכל גזל שיכול למחול לו אחר גזלו זהו השבחה :

ו ולא ריבית בשעת הלוואה כל זמן שהמעות בידו לכד אסרו אלא אפילו ריבית מוקדמת וריבית מאוחרת נמי אסרו והיכי דמי מוקדמת כגון שנתן עיניו ללוות ממנו והיה שולח לו דורות ופירש ואמר בשביל מעותך אהלוני אני פשגך לך זהו ריבית מוקדמת ודווקא במתנה מועטת אז אינו אסור אלא אם כן פירש אבל במתנה מרובה אפילו לא שלחה לו אלא סתמא ולא פירש הוי כאילו פירש ואסור שאין דרך לשלוח מתנה מרובה אלא אם כן רוצה ליהנות ממנו שילווה

לו והרי זה ריבית מאחר' ה' ד כגון לאחר שהחזיר לו מעותיו שלח לו דורות מועט ופירש כשביל מעותך שהיו בשלות אצלי או מתנה מרובה אפילו לא פירש זהו ריבית מאוחרת ואסור אבל במתנה מועטת וכפת' שלא פירש מותר מיהו גם בפירש אם עבר וקבל ממנו לא נקרא אלא אבק ריבית ואינו יוצא בדיינים הואיל ולא קצץ כשעת הלוואה כמו שכתבא בדיני אבק ריבית קע"ה :

ז צריך המלוה ליהדר שלא ליהנות מהלוה שום דבר כל זמן שמעותיו בידו אפילו בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו וה"מ שהמלוה נהנה מהלוה בלא דעתו שביק שנהנה ממנו בלא רשותו נראה שסופך עליו שבשבי' מעותיו שיט לו בידו יסכול לו אבל אם נהנה ממנו מרשותו מותר בדבר שהיה עושה לו אף אם לא הלוהו וקבלו שלא יהא דבר של פרהסיא כגון להור כחצירו חנם ולהשתמש בעבדיו שהו הוא אסור בכל עניין בדלקסן ואפילו ללמוד הלוה עם המלוה חודה כחנס או עם בנו של המלוה שסתנהנו שהאב משלם שבר ללמוד עם בנו לא ילמוד הלוה עמו כחנס אם לא היה רגיל בזה ללמוד עמו כחנס קודם שיהלוה :

ח ואסור לאדם ללוה בריבית אפילו מכניו ומבני ביתו אע"פ שאינו מקפיד עליהם וכדאי נוהגו להם במתנה גמורה אפ"ה אסור כדי שלא להרגילם בדבר :

ט אף על גב דנשך האמור בתורה בפירוש לא נאמר אלא בכסף ואוכל דכתיב את כספך לא התן לו כנשך וכמריבית לא תתן אכלך וגומר דמשמע שממנו מתרבה בכך דכתיב מרבית הדנו כנשך וגומר . מכל מקום רבה התורה ובתבה נשך כל דבר אישי ישך לרבות כל מיני נשך שאסורין ולא לבד בכסף ואוכל אלא אפילו בכל דבר לפיכך לא יאמר לחברו עשה עמי מלאכה עכשו על פנת שנים אנכי אעשה עמך מלאכה אחרת שהיא כבודה מוז שאתה עושה עמי שיהיה גם כן נשך ותרבות שגושך אותו אחר כך כשיעשה עמך מלאכה הכבודה וגם זה היה צריך להרבות כשכר לפועלים ודרי נשך ותרבות נותן לו בשכר שהפתין לו מלפודעו שכר עבודתו עד שיעשה הוא עמו גם כן מלאכה הכבודה אחר כך ואפילו באותה מלאכה עצמה שייך בה ריבית כשיעשה זה עמו היום והוא יעשנה עמו אותה מלאכה בזמן אחר שחומץ יותר קשה עליו לעשות מהיום כגון שיאמר לחבירו נכש עמי בגרוד ואני פגכש עמך ברביעה סימי רביעה קשים למלאכה שבשדות אבל באותה מלאכה ובזמן שזה לזה כגון שיאמר לנכש עמי היום ואני אנכש עמך למחר מותר :

י ומתא' שצמאיש אומרים גם כן שמתור לאדם לומר לחבירו הלוני פאה זהובים לחדשימים ואחר כך גם אנכי אלוה אהך מאה זהובים לחדש אחד ויש אומרים שזה אסור ולא דמי לנכש עמדי הוי' ואנכש עמך לפתח הואיל וע"י הלוואה כמתן באה לו הרי נוטל ממנו שכר אגר נסר בהדיא כשביל מעותיו שהיו בשלות אצלו ובוזה יש בו להחמיר יותר הואיל והתורה אסרה דרך הלוואה בפירוש ועו' לל שנים בזה יש בו עניין כמו עשה עמי מלאכה קלה ואני אעשה עמך מלאכה כבדה שלפעמים שחדש אחד יותר טוב המשא ומתן מבהדש אחר כגון שבוה החדש ישנן שירות מצויות לו סחורה מצויה כגון במקומות שישנן וידין וכה"ל והל' כשר ריבית נגמור ויש להחמיר ועיין לקמן סיפן קע"ז :

יא ואפילו ריבית דברים אסור דכתיב כל דבר אשר ישוך משמע אפילו דיבור וישך לפיכך אם לא היה רגיל הלוה לחקדים שלום למלוה לא יקדים לו שלום בשביל הלוואתו : יב וכן המלוה לא יאמר ללוה הודיעני אם יבא איש פלוני ממקום פלוני בלאמר לכשיבא פלוני ממקום פלוני הודיעני הרבר פפני שצריך אני לו כי זה ריבית שחושב המלוה

המלוה מפני שמעותיו בידו של זה הוא צריך לעשו' לו טובת הנאה זו ויבוא בה אבל הוא אסור על כן מאד צריך ליהרר בענין ריבית שלא לבקש שום צד היתר כי הוא דבר הפוסך לאדם ואם היום יפתח לו כחודרה של מחטי יוסף מידי יום יום עד שיפתח לו כפתחו של אולם :

2 כל הפוסקים הנאמרים אצל ריבית אין משמעותא אלא שלא יקבל המלוה הריבית מן הלוה עצמו שכן כתיב גבי מלוה את כסףך לא התן לו בנשך לו משמע ללוה וכן גבי לוח כתיב לאחיד לא תשך וגומר משמע לא הזדירותו אלא שלחת למלוה עצמו אבל ריבית שאינו בא מיד לוח ליד מלוה לא אסרתו התורה לפיכך מותר לאדם לומר לחבירו הילך זה והלוה עשרה דינרין לפלוני והוא שלא יחזור ויקחנו מהלוה וגם לא יאמר הלוה למלוה אני לא אתן לך אבל פלוני יתן לך בשבילי אע"פ שאותו פלוני נתנו מכיסו והוא לא יחזירנו לו מקר מקום נראה כשלוחו ויא' שצריך גם כן שלא יפייסנו הלוה לאותו פלוני שיתן למלוה בשביל שילוהו רק אם הוא מעצמו בלי ידיעת הלוה יאמר לחבירו אני אתן לך זה והלוה עשר דינרין לפלוני אז הוא מותר ויש מהירין אפילו אם יפייסנו הלוה ליתן למלוה בשבילו רכיון דזה משלו הוא ניתן ואין הלוה משלם לו כה לי פייסו מה לי לא פייסו והיאך נעשה שלוחו אם משלו הוא ניתן אלא ודאי אפ"ה שרי ויש מקילין עוד ואמרים שמוחר לישראל לומר לחבירו ישראל לך ולוה לי מעות מפלוני ישראל בריבית ומותר לתת אחר כך הריבית לזה השליח להביאו לו משום שלא אסרה היא אלא ריבית הכא מיד לוח ליד מלוה והשליח אינו עושה שם איסור והאי ריבית לאו דידה הוא ואי משום ששלוחו של אדם כמותו אין שליה להבר עבירה כלומר יאניו נקרא שלוחו ולא ילפינן מן התורה ששלוחו של אדם כמותו אלא בדבר היתר אבל בדבר האיסור אינו נעשה שלוחו ומותר ופייסן דבריהם ואמרו אבל אין לפרסם הדבר בפני עפי הארץ שלא יבאו להקל בעיקר הריבית ועוק אפרו ואף על גב שיש מפקפקין ואוסרין יש לסמוך על זה בשעת הצורך ובכל מקום אם הלוה קבל המעות בעצמו מיד המלוה רק שולח לו הריבית על ידי שליח זה ודאי אסור דהוי כמי בא מיד לוח ליד מלוה כיון שקבל הקרן מידוכן אם שליח המלוה הלוה ללוה בריבית אף על פי שהלוהו שלא מדעת משלחו ועשה השטר על שם המלוה כאלו הלוה לו המלוה עצמו ואסור להשטר עכיד ליה עיקר ההלוואה והרי הוא נכתב על שם המלוה וגם הריבית יבא לידו והוי ריבית הבא מיד לוח ליד מלוה כן כהבנו בשם רש"י וגם מורי' והרמב"ם ז"ל מביאו כנהגותינו בשולחן ערוך והימנה מאד על מורי' ז"ל אחרי ראותו דברי רבינו בית יוסף שכתב על זה ה"ל והוי יודע שאין דעת שום אחד מהפוסקים א שיה לדעת רש"י בזה והוכיח כן מדברי הפוסקים ודבריו רבינו בעל הטורים ז"ל ופייסם בדבריו שלא התיר רש"י דבר זה מעולם אלא איזה חלמוד טועה כתבו והלה עצמו באילן גדול עכ"ל: על כן מהתני על מורי' ז"ל איך פה קדוש יאמר כז"ל מה יקל מורי' כזה להתיר עלידי של חכי היה נ"ל דאיסור נמור הוא מדאורייתא ממ' נדהא טעמא דאין שלוח לדבר עבירה אינו אלא משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין כלומר ואין למשלח עבירה במעשה זה שהיה לו שלוח להשטם ושלא לעשותו ולכך פטור המשלח אבל חייב השליח דהא מכל מקום נעשית העבירה כגון האומר לשלוחו צא ואכול חזיר וכה"ג והלך השליח ואכל אין המשלח נעשם משום דברי התלמיד ודברי הרב כו' כשידע השליח ואם לא ידע השליח ואכל בלא ידיעה הרי עבר המשלח על לאו דלפני עור לא תתן מכסול וממ' כמי נעבד' העבירה ה"ג נימא ממ' נעבדה עבירה במזיד אם ידע השליח

דריבית הוא הרי הוא גורם לכשל הלאוין דנשך ודלא תשך והרי כאילו אבל החזיר דהא מ"מ נעבדה העבירה ואי לא ידע השליח מן הריבית בשעה שהכיוא אע"ג שלא בא מיד הלוה ליד מלוה מ"מ הא עבר המשלח משום לפני עור וגומר באמת אומרי אני אם היתה כן דעת התורה במה שלא אסרה אלא ריבית הבא מיד לוח ליד מלוה להתיר הריבית באופן זה היה בחוכמה ואיטלולא בעיני ההמון ושוכו היה שלא לאסור הריבית כלל מלאוסרו ולהתירו בכה"ג שכל אחד מישראל יכול לעבור עליו בכל עת ושלא לקיים לאו ריבית כלל ולמה לה לכתבו אשו ונתנית הריבית בעלמא לברו מיד לוח ליד מלוה אסרה הורה ושוה הוא האיסור אף על פי שיבא לו החסרון כים מצד אחר ללוה והנה"א למלוה חלילה דהא לא אסרה הריבית אלא משום וחי אחיד עמך ואי הותר באופן זה איך יתקיים וחי אחיד עמך כל אהד הלוה או המלוה יעשו כן לעולם וילוו בריבית וכי קשה למצא שליח ישראל ואף על פי שסייבנו בה בשם רש"י ואסור לפרסם בפני עמי הארץ התורה לא צוה להעלימו אם היה זה ההיתר מן התורה והתור' בפומבי ניתנה לכל ישראל לקשנים ולגדולים לחכמי' ולעמי הארץ וכה"ה התורה ריבית שאינו בא מיד לוח ליד מלוה לא זו הדרך ולא זו העיר כי לא התירה התורה אלא באופן שבאותו ריבית יתקיים נ"כ וחי אחיד עמך ועל הצדדין שכחבנו שהנתנו אין לו מעות להלוהו וכונתו הוא להתחסד עם הלוה שיהיו לו מעות להחיותו ויש בזה נ"ח ללוה שמקיים בו נ"כ וחי אחיד עמך אבל ככה"ג שיאמר הם חלילה על כן אני אוסר באמת אי בדניא דידי ואישר חילוי הייתי מצוה ומתיר' למוחקו בכל הספרים כי ראיתי קלי הדעת ועמי הארץ במעשיהם שקורין אותו ומתירין אותו להם לכתחלה והירי על ידי הדפוס נתפרסם לכל ועברו גם על דברי רש"י לפי דעתם ודיני הריבית בעיניהם כחוכא ואיטלולא או להם ולמזלם כיתמוטשו כנכסיהם ורעה תהיה אחריהם הנ"ל ע"ד כתבתי והנני כמבאר דבריו של הב"י ז"ל שאמר כי איך יעלה על הדעת שרש"י התיר דבר זה ע"י שליח ישראל שיש בו כמה איסורים משום דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ולאו דלפני עור לא תתן מכסול וכמה לאוין שיתבאר בסמוך יעברו ע"י שליחות ישר' ויקמן כס' קשם כתב רבינו בעל הטורים והעיר בשם רש"י גם הר' אשכול הפוסקים בשמו אפ"י גבי שליח גוי לדעת רש"י שיש שליחות לגוי לחמרא הרי הוא שלוחו של הישרא' ואסור והיתר אין כאן לא משום דברי הרב כו' ולא משום לפני עור כולו ואפ"ה העירו בשם רש"י שאסור ק'ו דהבא אסור ואיך יעלה על הדעת שיהיה רש"י אפ"י ע"י ישראל שיש בה ככה איסור' כמו שנתבאר בסמוך אלא ודאי צדקו דברי רבינו הב"י שלא יצא זה מעולם כפי רש"י ואשם תלמיד טועה כתבו וחלה עצמו באילן גדול ונתתן יודאי כנגזן זה שלוחו של אדם כמותו ולרעהו ולחובותו להאשימו בכל עונשים הנאמרי גבי ריבית נ"ל :

יד אסור לומר לחבירו אני אלוה אוהך מנה ע"ס שחתן זה להקדש או לפלוני אפ"י אותו פלוני הוא גוי ואף על פי שאינו חייב לו כלום אסור והוי ריבית קצוצה שכיון שבשליחותו הוא נוהגו לו הוי כאלו נתנו למלוה עצמו ואין חילוק בין יאמר המלוה כך בין שאמר לו הלוה מעצמו כך הלויני ואני אתן לפלוני עבודך זוז שזה הוי מיד לוח ליד מלוה כיון שבעבורו ולהנאתו הוא נתן לזה :

טו וכן משמע זה יא' ג"כ שאסור לומר לחבירו תן ד' דינרי' לפלו' ואני אלוה לו מנה או שיאמר כן ללוה עצמו אמר לפלו' שיתן לך ד' דינרי' ואני אלוה לך מנה אסור שכיון שהוא אינו רוצה להלוות לו עד שחבירו יתן לו ג"כ הד' דינרי' יב ג 12 א

והמותר יקח לו הכל ומשוין ליה כאלו התנה לתת לו שליש אורביע ואם לא עלה הריוח ככדי שישראל או כנגד הריבית אין צריך ליתן ליתומי' רק חצי הריוח שעלה דאף על נכ שלא התנו כן למחצית שכר כמאן דאתני דמי ככתבנא בד' משום תקנת היהוס :

ב אפוטרופוס שעבר והלוה מעות של יתומים כריבית קצוצה והאכיל אותו את היתומים פטורים מלשלם אפי' לכשיגדלו שהרי הם לא הלווה ולא שלחהו ולא קצצו עמו כלום וגם האפוטרופוס פטור מלשלם שהלוה לא לאפוטרופו' הוא נותן על דעת שיעכב לעצמו אלא כדי שתתן ליתומים והרי האפוטרופא אינו אלא סרסורא דחמאה הוא ואין בו הורה השבון שאינו גזלן עצמו וכך הדין במעות של הקדש עניים או ת"ת כו' :

בא האפוטרופוס שיש בידו מעות של יתומים ומלוה לישראלים כריבית קצוצה וכשחובקין אותו להתחייב לאו כל כמינה לומר מעות של יתומים או של הקדש היו וכבר נהתים להם והאכלתים כבר אם לא בראייה ברורה שאינם המעות של יתומים היו ואם אין לו ראייה ברורה מוציאין מידו ללוה דכיון דריבית קצוצה יוצא בדינין מן התורה כמו שיחבאר בסיו' קב"א סעיף א' ה"ל האפוטרופוס כמוציא מן הלוה ליתומים וזה לא כל כמינה אבל לנבי יתומים והקדש מיהא נאמן לומר בשבועה שמה שהוציא ממנו היה מריבית שלהם אם עריון הוא מוחזק במעות של יתומים ואם כבר נתן להם הכל אינו יכול להוציא מהם כלא ראייה והרי אין לו ראייה שאם היה לו ראייה גם ללוה לא היה צריך להתחייב ומפסד :

בב מותר ללוה כריבית לפיקוח נפש כגון להציל נפש אחת מישראל שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש כגון מצני בעובדיה שלוה כריבית מיהורם בן אחאב לפרנס הנביאים כסערה אבל קהל הצריכים למעות מפני דוחק המסור אסור ללוה כריבית מישראל לצורך זה אפי' כריבית שאינו קצוצה שאין זה נקרא פיקוח נפש כי אין צרכיה קהל סתם פיקוח נפש אם לא היה הצורך והדוחק גדול מאד :

בג המלוה מעות לחבירו ע"מ שכל מלאכה שתבא לידו יתן אותם לעשותם למלוה אע"פ שאין עושה עמו בזה אלא טובת הנאה הרי הוא ריבית דרבנן ואסור ולמ"ד טובת הנאה ממקו הוא הוי ריבית קצוצה וה"ל כל טובת הנאה כיוצא בזה שאסורה אבל דבר שאין בו אלא מחזיק טובה זה לזה ולפעמים לכשיזדמן יעשנה המלוה ללוה ולפעמים הלוה למלוה כמידי שהוא שכיח ומצוי הרי זה מותר לעשות הלוה למלוה אפי' בעוד מעותיו בידו :

קסא דין איזה אבק ריבית או ריבית דאוריית' וכו' כ' כע"פ :

א בכל דבר שהוא מסיף לו בפרעונו מחמת שהל' לויש בו משום ריבית דאורייתא בין כסף בכסף בין אוכל באוכל בין אוכל בכסף בכסף ובאוכל בשאר דברים בין שאר דברים זה כזה אף על גב דכתוב נשך כסף נשך אוכל הא מריבית מכתוב כל דבר אשר ישך לרבות שכל דבר של הלוואה יש בו משום איסור ריבית אפילו פחות משה פרוטה יש בו איסור ריבית דאורייתא אלא שאין מוציאין אותו בדינין מפני שאין דינין נזקקין לפחות משה פרוטה כדאיתא בהלכות דינין בלבוש עיר שישן אבל שאר ריבית קצוצה יוצאה בדינין דכתוב גבי ריבית וחי אחיד עמד משמע לא תקח מאתו וגו' ואם לקחת אהרר ליה כי היכי דנתיה :

ב והוקא ריבית דאורייתא יוצאה בדינין אבל ריבית דרבנן אינה יוצאה בדינין שלא התמירו כל כך ואיזה

אם כן יש לו הנאה כמה שהלוה יקבל אותה ה' דינרים במתנה מזה וע' שיקבל אותה ההנאה הוא משעבר עצמו להלות לזה המתנה הוי ליה אותה ההנאה ריבית מן הלוה למלוה בעד ההלוואה כמו נבי אני אלוך מנה ע"מ שתתן זוז להקדשאו לפלו' כו' שאע"פ שאינו חייב לו כלום אלא ההנאה שיש לו כמה שזה יקבל הוון על ידו הוא הריבית ה' הכא : **סז** ומינה שמעינן שאם אין המלוה אומר כלום אלא אחר מתחיל ואומר אני אתן לפלוני ד' דינרים ע"מ שאתה תלוה לו מאה מנה שזה ודאי הוא מותר אע"ג שנהנה המלוה כמה שזה נותן ללוה ה' זוז אין זה ריבית דהוי כמו האומר לפלוני הילך זוז והלוה עשר דינרין לפלו' דאמרינן לעיל שה' מותר וכו' שמתוך לאדם שיאמר לחבירו הילך זוז ואמר לפלוני שילוני מעות שאין זה ריבית כלל אלא שכר אמירתו הוא וישל ואפילו לכן המלוה מותר לומר כן והוא שיהא גדול ואינו סומך על שיתן אביו אבל אם הוא סומך על שולחן אביו אסור דבאילו נותן ליד המלוה דמי ויא' שאסור למלוה ליקח זה הוון מזה המקבל שלא יבא להערים :

סח מותרים להלוות זה לזה כריבית לפי שיודעין שהוא אסור ונהנין אותה כבהנה גמורה ודוק' ב' כ' כע"פ שאם רגיל ליתן לחבירו כמת' דהיינו עד חומש ההלוואה ודוקא בדברים של מאכל שזהו דרך כבוד לשלם זה לזה ונהנינים כמהנה אבל שלא בדברי מאכל או אפי' בדברי מאכל ויותר מכדי חומש אסור אפ"ל ה"ל יא' היכא דשרי לת"ת שרי אפילו כהתנו מתחלה על זה בדבר מועט מ"מ לא ידגלו ה"ל עצמם בכך מפני ההמון עם שלא ילמדו מהם ויתירו ריבית כהדיא :

יח מעות של יתומי' מותר להלוות בכל ריבית דרבנן וה"ל מעות של הקדש שהוקדשה לעני' או לת"ת או לצורך ב"ה אבל כריבית דאורייתא אסור להלוות אף על גב דהקדש גמור כגון שהוקדש לבדק הבית מותר להלוותו אפילו כריבית דאורייתא שאני הקדש גמור ששם הקדש חל על המעו' עצמן שהם קדושים עד שיצאו לחלוץ ונבי ריבית אחיד כתיב ולא של הקדש אבל אילו ההקדשים לעניים או לת"ת כו' אין שם הקדש חל על המעות אלא שצריכים לקיים הגדר להם לעניים או לת"ת לכך מיקור של אחיד ואסור' להלוות כריב' דאורייתא מדרבנן דאי מדאורייתא לא אהי מיד לזה ליד המלוה דניזכר לאו מלוה הוא וגם העניים לא עשאוהו שלוח להלוותם כריבית אבל ריבית דרבנן לא נזרו עליה' ומתהרין להלוותם כריבית דרבנן לפי מקומות שנהגין שהאפוטרופוסין מלין מעות של יתומים כריבית קצוצה שעות גמור הוא ולא עדיפי מהקדש עניים כו' וכל אפוטרופוס שעושה כן מפקיען מיני' ועיין בלבוש עיר שושן ס"ל ד' אי פסלינן ליה בכך אבל כריבית דרבנן שרי להלוות מעות יתומים כל זמן שלא הגדיל היהוס שיוכל לעסוק בעיותיו כדרך שאר אנשים אף על פי שכבר הוא כן ג' שנה ויותר אלא שלא הגיע לכלל דעת משא ומתן מיקריתים לענין זה :

יט מי שחייב ליתומים וכשבא לפרוע טוען שנתן להם ריבית ורוצה לנכות הריבית מסעות אלו שחייב להם והיתוס טוען שלא קבל שום ריבית של איסור היהוס נאמן בלא שבו' דאחזקי אינשי כרשיעי לא מחזקינן וכו' דאי כל מה שקבל בדרך היתר קבל אפוטרופוס שהלוה מעות היתומים כריבית קצוצה אם דריות הלוה במעית ה"ל כל כך עד שבשיתן ליתומים הריבית שקצץ ישראל לו נכריח לחלקו בכמו שהעלה הריבית שיתן להם אז חייב ליתן להם כל הריבית שקצץ דמשום טובת היתוס מפקיעין ליה משום ריבית קצוצה ונאמר שקבל המעות למחצי שכרה וכו' ה"ל דה"ה אם ישאר לו ריוח יותר מכדי מה שיתן להם הריבית קצוצה שקצץ אין צריך לתת ליתומים רק דריב' שקצץ האפוטרופו' ואיזה

ואתה ריבית דאורייתא כך אמרו זח"ל כללא המילתא כל
אמר נטר לו אסור פירש שבשכיל המהנה מעותיו הוא נותן
לו שכר בין שכא לו החוב דרך הלואה או דרך מקח וממכר או
דרך שכירות כמו שיהבאר בע"ה והוא נותן לו יותר מחמת
ששפתין לו הרי זה ריבית ואסור אבל אין ריבית מן התורה
אלא אמר נטר שנותן לו מחמת הלואה טכן ששמע לשון נשך
כסף וגומר מרכתיב מרכה הוננו כנשך והרבית וגו' וכן בהלואה
על חצרו ואל' ע"מ שידור בו חנם או ושיכירוהו לו בפחות אבל
אמר נטר שהוא נותן לו דרך מקח וממכר ושכירות זהו הנקרא
אבק ריבית ואינו אסור אלא מדרבנן ואינו יוצא בדוינין וה"ה
כל אבק ריבית שתבאר לפנינו בע"ה אינה יוצאה בדוינין
ואם בא לצאת ידי שמים חייב להחזיר ככל אבק ריבית חוץ
מהריבית מאוחרת ומוקדמת שהוא קל ואפי' לצאת ידי שמים
אינו חייב להחזיר:

ג לוח שנתן למלוה אבק ריבית וחזרו ותפש ממנו לום שאינן
רוצה לתת ריבית אין תפישתו כלום ומפקינן ליה מיניה
שכיון שכבר נתנו למלוה הרי הוא שלו:

ד והא אבק ריבית אינו יוצא בדוינין דוקא כשקבלו המלוה
מדעת הלוה שנתנו לו אבל אם קודם שקבלו טען עליו
הלוה שלא יתנו לו והמלוה הוציא ממנו בעל כרחו כדני
האומות או בדוינין ישראל שטעה והכריחו לשלם יוצ' בדוינין:
ה והא דאמר' שריבית דאורייתא יוצא בדוינין היינו שכופתינן
אותו ומכין אותו עד שתצא נפשו עד שיקיים מצו' עשה
דחיי אחיך אבל אין ב' ד יורדין לנכסיו להנכותו ללוה אם אינו
בפנינו דבזה עיינן אינו מתקיים וחי אחיך וגו' כיון שאין כאן
הוא בעצמו לכופו לקיים העשה:

ו לפיכך אין ריבית קצוצה יוצאה בדוינין אלא כל זמן
שהמלוה קיים אבל אם מת אין הבנים צריכין להחזיר
אף על פי שהוא ריבית ועל כיוצא בזה אמר הכתוב יכין רשע
וצדיק ילבש כלומר האב שהיה רשע הכינו ובנו שהוא צדיק
ולבטנו ואינו צריך להחזיר אבל אם הריבית הוא דבר מסויים
כגון שנשל אביהם טלית או פרה כריב' צריכין להחזיר משום
כבוד אביהם ודוקא שטעה אביהם תשובה כתיו על לקחתו
הריבית הזה אלא שלא הספיק להחזירו עד שמת אבל אם לא
עשה תשובה אין צריכין להחזירו משום כבודו שאין חייב
בכבודו כיון שלא עשה תשובה ומת לאו עושה מעשה עסק
הוא ואין חייבין בכבוד שום אדם אפילו באביו אלא בשעושה
מעשה עסק כלומר שהוא צדיק והולך בדרך הישר ודתיב
ונשיא בעמך לא תאור והאי עמך מיותר הוא לדרוש ממנו
בעושה מעשה עסק וה"ה לכל אדם אפילו אביו דוקא בעושה
מעשה עסק:

ז מלוה ריב' שבא מעצמו לעשות תשובה ולהחזיר הריבית
שקבל אם הוא דבר מסויים מקבלין היסטו שכיון שהוא
דבר מסויים אין כבודו שיונח הריב' בידו והוא יעשה תשובה
שכל מי שיראהו אצלו יאמר דבר זה לקחו הוא ריבית וגנאי
הוא לו אבל אם אין הריב' שלקח דבר מסויים אף ע"פ שצריין
הוא בעין אין מקבלין ממנו והמקבלו ממנו אין רוח חכמים
נוחה היסטו ודוקא בבא לעשות תשובה מעצמו או אין מקבלין
ממנו כדי שלא לנעול דלת בפני בעלי תשובה שיאמרו הואיל
ואין תשובתו תשובה עד שאחזיר הריבית לא אישכ בתשובה
אכל העומד בטררו מוציאין ממנו בעל כרחו ואפי' בכא רעשות
תשובה מעצמו נמי לא אמרן שאין מקבלין אלא ממי שרוב
עסקו ומחיותו היה כריבית לפי שתשובתו קשה שהיה צריך
להחזיר כל משניו ולא יאמר לו כלום אבל כמי שעשה כאקראי
אפילו עשה תשובה מעצמו מקבלין ממנו ומוציאין ממנו
בעל כרחו:

ח מי שהיה לו ליתן לחבירו דינר של ריב' ונתן לו בשכילו
ה' פרות של חשין והיו נמכרין ארבע דינר כשבא מלוה

להחזירו לו צריך להחזיר לו ה' פרות ולא אסרינן אוחלויה
דקפו זילו נביה ונתן לו ה' מדות כדינר וכי יהיב ליה דינר סני
אלא צריך להחזיר לו כל מה שנתן לו ומיהו אם רוצה להחזיר
לו דמיהם דינר ורביע רשאי שהמקח קיים אף על פי שנעשה
באיסור ועל סימן ק"ע:

ט היה חייב לו דינר של ריבית ונתן לו בו גלימא אוכלי
צריך להחזירו לו מפני שהוא דבר מסויים ולא לימרו
אינשי גלימא דמכסי וקאי גלימא דריבית הוא:

י ואם המלוה שכר מהלוה חפץ באותו דינר של הריבית
ולא היה ראוי לשוכרו אלא בחצי דינר כשמוציאין
ממנו להחזירו מוציאין ממנו כל הדינר משלם אע"פ שהוא לא
קבל ממנו אלא שזה חצי דינר ולא מצי למימר כי אנרות הכי
משום דבריוה אהא ליה אבל השתא דלאו בריוה אהא ליה
כדאמר כולי עלמא הוא דאנרנן משום דאמר ליה סבנת
וקבילת:

יא שטר שיש בו ריבית בין של תורה בין של דבריהם נוכח
את הקרן ואין קונסין אותו בעד הקרן בשכיל ריבית
והוא שיהא ניכר שתוך השטר שזה הוא הקרן והוה הריבית
כגון שהוא מפורש בשטר הקרן בפני עצמו והריבית בפני
עצמו והעדים לא נפסלו אם הוא ריבית דרבנן אי נמי אפילו
כריבית דאורייתא דלא השימן לאינשי במלוה ולזה משמע
להו לא בעדים אי נמי שבאו עדים אחרים והועידו על אלו
העדים דאנוסים מחמת נפשות היו או שלא נכהב בשטר רק
הקרן ועדים מעידים על הריבית בעל פה אבל אם אינו ניכר
מתוך השטר אלא שכלל הקרן עם הריבית קונסין אותו ואינו
נוכה בו אפילו הקרן וכל מי שיבא לידו שטר זה בין ב' זה בין
ב' ד אחר יקרענו כדי שלא יבאו לגבות בו ועיין בלבוש
ע"ש סימן נ"ב:

יב הפוסק סך מעות לתת לבתו לנדוניה ובעת הנישואין
נתרצו שיתן לו אבי הכלה לבתו כך הנדוניה הפסוק'
לשנה או שנתים ויתן לו ריבית קצוצה לכל שנה כך וכך סך
קצוב הרי זה היתר נמור כיון שהתנו כן קודם הנישואין
שעדיין לא היה שום חוב על אבי הכלה רק הנאי הנדוניה
ואם לא יתן לו נדוניה לא ישא את בתו ואין זה אמר נטר
אלא הוספות על הנדוניה ומותר לעשות כן לכתחילה ובלבד
שיכתבו בתוך השטר מאין בא החוב הזה ומקורו שהוא מעות
של נדוניה ושנכהב שטר זה קודם החופה שאם נתפסרו כן
אחר החופה הוי ריבית נמור שרי' מיד אחר החופה נעשה עליו
הנדוניה כמלוה וגם קודם החופה אם יכתבוהו סהם בלשון
הלואה וכתבו בו ריבית לא יהיה הפרש בין שטר זה לשטר
שכתוב בו ריבית ולא יגבו רק את הקרן ומיהו כדי לזהר מריין
שיעה שירצה לדמות גם דבר זה לשטר שכתוב בו קרן וריבית
ולא ירצה לגבות הקרן טוב הוא לעשות הכל קרן וכתבו
משטר שאבי הכלה חייב ליתן לחתן כך וכך בשנה הראשונה
והכוונה לפך המגיע לריבית בשנה הראשונה וכך וכך
בשנה שנייה ובשנה השלישית יתן לו סך כל הנדוניה כמו
שהיא או יעטו שני שטרות אחר על הנדוניה בפני עצמה לזמן
הקצוב ואחד סהם על סך הריבית לזמנים המוגבלים לריבית
וכיוצא בזה יכולין לעשות ככל חוכות הסתנות והוא היתר
נמור שאינו אלא הוספות הסתנה
ועל סיק' ע"פ ז':

קסב

שלא להלוות סאה בסאה וכו' ה'
סעיפים:

א אסור ללוות סאה בסאה בין קצב לו זמן לפרעון בין
לא קצב לו זמן דשמא יתייקרו ונטצא שנותן לו יותר
מטהלוהו אם לא שעשנה דמי' שאם יתייקרו או יחלו שיהן
לו כן וכך דמי' ואם לא עשאוה דמי' ונתייקרו נוהן לו
יב ג ז יג יד

הדמים שהיו שוים בשעת הלואה ואם הוזלו נוהג לו חסין
 וה' כל דבר אסור לו ללות זה בזה מהאי פ'טא שמייתיקרו
 חוץ ממטבע כסף היוצא או בהוצאה שאין שייך בהיוקר
 אוזול אלא בפירות או דברים שיוקחים בעדה והמטבע
 בדקאי קאי ורוקא של כסף אבל דינר זהב יש לו דין פרי
 שאסור ללות דינר זהב בדניר זהב מפני שררכו להויל
 ולהוקיר כמי פרי וסמא אותו שטוה בשעת הלואה כ' דינר
 כסף יהיה טוה בשעת פ'רעו כ'ה אבל מטבע של כסף היוצא
 בהוצאה מיתרואם אינה יוצא בהוצאה שנפסל היו כשאר
 פרי ואסור ללות זה בזה ומטבע של נחשת כגון פרושות
 לעולם נקרא פ'ריא פ'לו יוצאות בהוצאה לפיכך אי אויף
 פ'רושות' כ'ך כגון דמעיקרא בשעת הלואה היו'ק' בדנקא
 והוא הלוח ל'ולכסף בשעת ת'לומין היו'ק' בדנקא הוא
 מחזיר לו ק'כ פרושות או דנקא אסור מדאורייתא דכתיב
 מעיקרא אזלינן והרי לא הלוחו אלא מאה ואמה מאה היו
 שוין דנקא ועכשיו אם מחזיר לו מאה ועשרים או דנקא
 שטוה עכשיו ק'כ הרי איכא נשך ואיכא תרביח ואסורות
 מדאורייתא אלא אינו נוחז' לו אלא ק' פרושות אף על פי
 שהחלו הפרושים ואם נתן לו ק'כ פרושות או דנקא יוצא
 כריגין אבל אם הלוח לו מאה פרושים שהיו הולכין בדנקא
 בשעת הלואה ועכשיו בשעת ת'לומין הוקרו הפרושות
 והולכים שמינים בדנקא אם הוא נתן לו מאה פרושות כמו
 שהלוחו והם שוים יותר מדנקא זהו אסור דה אריבית דרכנן
 דאף על גב דליכא תרביח איכא נשך ואין צריך ליתן לו דנקא
 שמינים פרושות או דנקא ואם נתן לו מאה אין מוציאין מ'רו
 יש מי שכתוב ט'ומן הזה מטבע של זהב דינו כמטבע של
 כסף ולוין זהב כוהב מפני שהוא חריף ויוצא בהוצאה בזכינא
 חריפה כמ'מטבע של כסף וכן נוהגין ואין למחית בידם
 וכן יש מי שאומר שסותר ללות ככר לחם בככר לחם כמטבע
 של כסף מפני שהוא מצוי מאד ואף על פי שאין לזה יס'וה
 ועוד שהוא דבר מועט ואין מקפידין על הפ'ש דבר מועט
 שכין זה לזה וכן נוהגין להקל :

והיוצא ללות סאה בסאה ושיתחייב לו חסין אף אם
 יתייקרו אז אם יש לו ללוה אפילו סאה אחת או אפילו
 פחות בכיתו אפילו אינה מצוייה עתה בידו כגון שאין בידו
 עתה המצת או עד שיכא כנו שאז תהא הסאה בידו לוח
 עליה כפה שאין אפילו כלן ביחד ואין צריך לומר קני כין כל
 אחת ואחת דבשיל כל סאה טלוה אנו רואין הסאה טלוה
 כאילו הוא נחלפת מיד לטלוה ואם תתייקר ברשותו תתייקר
 ואז אף אם בשעת הפ'רעו יתייקרו חייב לחת'לו חסין
 דברשותו אתייקר דכיון דסאה בסאה אינה אלא מדרבנן דמן
 החורה אין כאן איסור דאף על גב דאיכא נשך ליכא תרביח
 מ'ה הקילו בה ואפ'אם אין לו ללוה כלום מאותו המין טרוצ'
 ללות התייר למלוה שיתן לו פ'טא מאותו המין או יקנהו לו
 ואחר כך ילוה לו עליו מה שירצה ואם יש ללוה מעט מאותו
 המין פקדון כיד אחר הרי זה כאילו היה כידו וכל היכא
 דאיכא ברשותו איכא אבל אם אחרים חייבים לו לא מקרי
 יש לו דהא מחסורת נוכינא וכן אם יש ללוה במקום אחר
 ואין למלוה דרך לסס לא מקרי יש לו ואין לזה עליו ואם
 הלוח אומר שיש לו מעט מה המין אף על פי שאין המלוה
 רואהו יכול להאמין ללוה ואין צריך ראי' לרבניו דמוקמינן
 ליה אחזקת כשרות והא דאמרינן שמתר'להלותו כטיט
 לו מאותו המין היינו בסתם אבל אם התנה עמו שאם
 יתייקרו החסין ישלם לו חסין ואם יוזלו יתן לו מעות רמי
 שוים בשערי של עכשיו הרי זה אסור דהוי ליה קרוב לטבר
 ורחוק לחפסד :

ואם יצא לאותו המין טע'ר קבוע ועל פ'סין קצ'ה איזה
 נקרא טע'ר קבוע וידוע בשוק יכול ללות לו סאה בסאה

אף ע'פ שאין ללוה כלום ממין זה בכיתו שכיון שיצא השער
 בשוק ויכול הלוח לקנות לפחות סאה אחת או אפ'לו פחות
 ככל עת שירצה הוי כאילו היה לו בכיתו ללוה עליה והא
 דאמרינן שיכול ללות על טע'ר שבשוק היינו שהלוח יכול
 לפרוע לו איסתי שירצה בין הוזלו בין הוקרו יתן לו כ'כ סאה
 כמו שהלוחו אבל אם התנה עמו שלא יקבל הפ'רעו עד
 שעת היוקר ולא כשזולו הרי זה אסור דהוי קרוב לטבר
 ורחוק לחפסד :

ד מי טיש לו ארים כותר לו ללות לו סאה נסאה כרי
 לזרעה בשדה דהוי כאילו התנו שיקח כעל הבית סאת
 אחת החלה מהיוצא כשדה ויחלקו המותר ואין כאן הלואה
 ל'ש קודם שירד הארים לתוך השדה ל'ט אחר שירד בד'א
 במקום שנהגו שיתן הארים הזרע ואם לא יתן הארים
 הזרע יכול הבעל הבית להעבירנו שכיון שבעל בית יכול
 לסלקו אם לא יתן הזרע אפילו אחר שירד לתוך השדה וכבר
 חרש בחמת שאין לו זרע לזרע אז כטלוה מסנו וזוירע
 . וכ'סיקרו חסין אין זו הלואה אלא מתחלה לבציר
 מהכא נחית לתוך השדה יתרי הוא כיווד לחיב' מעכשיו על
 מנה ש'פ'ל הבעל הבית הזרע החלה מחלק המניע לארים
 והארים ישול השאר בטב' שרחו אף על פי שהוא פחות משאר
 אריסות כשיעור הזרע הואיל וע'מ' כן ירד הזרע אין כאן ט'וס
 הלואה אבל במקום שרדק בעל הקרקע ליתן הזרע והארים
 נתרצה ליתנה הוא אז אין הב' יכול ללוה לו סאה בסאה
 לזרעה אלא אם כן הלוחו מיד בשעה שירד לתוך השדה או
 קודם לכן אבל אם כבר ירד לתוך השדה אסור שכיון שרדק
 ב'ה ליתן הזרע והארים הזה נתרצה ליתנה שכלו אמרינן
 ודאי משום שיוע' הארים שרקעו זו פ'ה משאר קרקעות
 לכך שינה הוא ממנה שאר אריס' העיר לקבל עליו הזרע
 הלכך אם פסק עמו מתחלתו וקודם שירד טע'רין יכול הכ'ה
 לסלקו כי נחית לבציר מהבי נחית ואין זו הלואה .

אבל אחר שירד ומתחלתו לא פסק עמו שיהא הזרע
 שלו אלא שאחר כך נתרצה עליו ע'י קבלת דמים או מתנת
 אין ירדתו עכשיו לתוכה דנישא לבציר מהבי נחית והלואה
 היא נכיה ואסור והא דאמרינן ללות לארים סאה בסאה היינו
 דוקא בשאין לו לארים כלום בכיתו ממין זה ונס' אין טע'ר
 בשוק במקום הראו אבל אי איכא דהא מהגך פ'שטא שמתר'
 ללוותו כמו לשאר כל אדם :

ה המוציא שטר על חבירו שהלוח לו סאה בסאה כך וכך
 שאין ותובעו שחז' לו חסין עכשיו אף על פי שהוא
 שעת היוקר ושוען שהלוח לו בצד ההיתר כגון שיצא הטע'אנ
 שהיה לו ללוה סאה בכיתו וכה'נ באחד מצדו התתיירש
 הנאמרים והלוח טוען שהלוח לו סתם ולא היו בו צד היתר
 ואינו חייב לתת לו אלא דמי חסין כוול כמו שהיו בשעת
 ההלואה אם יברר המלוה שיצא הסער בשעת הלואה או
 שהיה לו ללוה מעט בכיתו מאותו המין בשעת הלואה וראי'
 שצריך ליתן לו חסין אף אם הוקרו דודאי הלוחו כהיתר
 דבחזקת כשרות הוא אבל אם לא יכול לברר ישבע הלוח שלא
 יצא הטע'ר כשהלוחו ושלא היה לו כלום מאותו המין ולא
 יפרע לו אלא דמים טהיה שוין בשעת ההלואה ואין המלוה
 יכול לומר הקניתי לו מעט משל ע'י אחר טוה לאפ'הני כל'ה
 דעת הלוח שאין חכין לאדם שלא בפניו זה חוב הוא לו ואין
 לומר ג'כ נוקי לתריוויהו אחזקתיהו דכשרות וכדאי בצד
 ההיתר עשו שאין כאן איסור דניכא כ'היה דעתה פתחלה
 לעשות עמו טובת הנאה דלכשיתייקרו יקבל ממנו דמים של
 עכשיו ואם יברר המלוה או הלוח לא ירצה לישבע ויחייב
 לו חסין וההלואה היתה במקום אחר לחב'ביעה במקום אחר
 והתחזין יקרים במקום החב'ביעה יותר מבמקום ההלואה לא
 ישלם לו אלא בשוויין במק' ההלואה / לא התירו ללות סאה
 בסאה

בסאה באחד מצדדי ההתירים הנאמרים אלא כשיש לו ללוה
 מאותו הסין כגון הלווה חטין ויש לו מעט חטין אבל
 להלוות לו חטין ויש ללוה דוחץ אף על פי שהן בשער אחד
 ויצא השער מטניהן אסור ואף על גב דביצא השער של
 חטין לבדו אמרינן לעיל סעיף ג' שבוחר ללוה סאה בסאה
 אבא שאלוהו על הדוחץ גרוע טפי שהדוחץ לא נקנה לו במקו'
 החטין שאינו מינו ועל החטין שיצא עליו השער כשוק לא
 היה דעתו להלוות עליו ואם כן ה' כאילו הלווה סאה בסאה
 שהם בלא חטין בכיתובלא שער שבשוק נראה לי: ראובן
 הלוה שמעון כמה סאין ברזן סאה בסאה בכל צד ההיתירים
 ואחר כך תבע המלוה ללוה תן לי חטין אמר לו תן לי דינרין
 שאהיה חייב לו ואני אתן לך חטין ושתק המלוה והלך לו
 אחר כך הוקרו החטים יותר והזור המלוה ותובע החטין ואמר
 אם אני חייב לך איזה דבר אשלם לך גם כן השיב הלוה כיון
 שהיתה חייב לי בשעת הזול דינרין כדי דמי החטין והיה
 בידי למעון על החטין עד כדי דמיהם ואני נאמן בטענת מנו
 מאותה השעה עמדו החטין ברשותי ולקחתים לעצמי בפרעון
 חובי ואני חייב לחשוב עמך כי אם בשעת הזול הדין
 עם המלוה שלעולם יש לו להחזיר חטין אף אם הוקרו אלא
 שהוא נאמן על העשרה דינרים בשבוע בטענת מנו דפרעתי
 וזה גובה חטין וזה גובה מעותיו ואף אם יודה לראובן שחייב
 לו העשרה דינרים זה גובה וזה גובה שחייב לא נתן לו החטין
 בתורת פרעון העשרה זהובים וכל זמן שלא החזיר לו חטין
 ברשות מלוה אתיקרו ולא כל כמיניה דלוה לאתפושניה עד
 שיתפישו אותו הב' בכך:

קטג דין המוסק חטין לחיובו בשער של עכשיו וכו' סעיפים:

א פי שהיה נושה בחכירו מעות וכא ואל' תן לי מעותי
 שאני רוצה ליקח בהן חטין אל' אין לי מעות אלא צא
 החשוב כמה יבא לך חטין בעד מעותך בשער של עכשיו
 ועשה עלי כשער של עכשיו והיו לך אצלי חטין בהלוואה
 אימתי שתרצ' אתן לך חטין אם יש לו חטין כשיעור מעותיו
 שחייב לו מותר אפילו לא יצא השער משום דזכי בהו מהשתא
 וע' דלא מטיך כי מוקרי ברשותי פוקרי ולא הויליה ריבית
 האיל ואם בא לחזור קאי עלייהו במי שפרע ואם אין לו חטין
 אסור אפי' יצא השער דכיון שאינו נוהץ לו עכשיו מעות שיוכל
 לקנות חטין מיד כשוק במעות אם ירצה שמה אחר כך
 ותיקרו בשעת הפרעון והווי ריבית ונאמן המוכר לומר טיש לו
 חטין ואין צריך ראיה לדבריו כדלעיל בסימן שקודם זה
 סעיף ב':

ב וכן הדין אם מתחלה כשכא ואמר ליה תן לי מעותי
 ב' ואל' זה יהיו לך חטין אצלי בהלוואה והיו לו חטין
 ועשה הלוואתו עליו כשער של עכשיו ובא אחר זמן ואמר
 ליה תן לי חטין שאני רוצה למוכרו וליקח בדמיהם יין ואל'
 צא ועשה אותם עלייך כשער של עכשיו שבשוק על היין
 אם יש לו יין הרי זה מותר דזכיבו מעכשיו בעד חטין אף
 על פי שלא משך ואם אין לו יין אסור כיון שאינו נוהץ לו
 מעות מזומני עכשיו שהיינו יכולין לומר הרי יוכל לקנות יין
 עכשיו בשוק:

ג אמר לחכירו הלווי מנה ואל' מנה אין לי חטין במנה
 ישלי שאני נוהץ לך ונתן לו חטין במנה כמו שהוא
 השער בשוק וזה מפני שהיה דחוק למעו ולא יכול להפתח
 עד יומא דשוקא אזיל לנביה זה המלוה שהלווה וחזרו ומכרו
 לו בעד תשעים אף על פי שערדיין הם שוים מאה והחוב של
 החטין ישאר עליו לשלם לו מאה הרי זה אסור לעשות כן אם
 לא שיתנו ביניהם כשיפרעו לאחר כך המאה שחייב לו בעד

החטין שיפרע לו בפירות אבל במעות אסור להמתנם דפיחוי
 כהערפת ריבית שלא קבר הלוה מזה המלוה רק תשעים
 ומתנה עמו שיפרע לו פאה אף על גב דאזיל הפירות נביה
 והוא לקח ממנו פירות בעד מאה מ' מ' פיחוי כריבית ודוקא
 שאמר ליה מתחלה הלווי מנה דנרא' שבא הכל דרך הלוואת
 מעות אבל אם אמר לו הלווי כך וכך סאין חטין אף על גב
 שחזר ואזול נביה ומכרו לו בזול מותר להתנו לתת לו בפרעון
 מעות כל דמי החטין ואם עבר ועשה כן ואמר לו הלווי כנה
 ב' והתנה עמו לתת לו מאה במעות י' שמוציא ממנו ק'
 בדין שאע"פ שחכמי אסרוהו לא אסרוהו אלא משום הערמת
 ריבית אבל אפילו אבק ריבית אין כאן וי' דאבק ריבית מירא
 הוי ואסור ואין מוציאין לא מלוה למלוה ולא כמלוה ללוה מ' מ'
 אם רוצה זה לפרוע לו חטין בעד מאה אע"פ שהתנה מעות
 הרי זה מותר אלא שאין כופין אותו לפרוע חטין להוציא מידו
 אבל מעות אסור לו ליתן אפילו מעצמו משום אבק ריבית וכל
 זה לא מיירי אלא כשלא התנו מתחלה שיחזור וימכור לו
 הפירות בזול אבל אם התנו כן מתחלה הרי זה ריבית גמור
 אפילו פרע לו פירות •

קסד הממשכן שדה לא יחכירנו וכו' ארבע סעיפים:

א המלוה לחכירו על שדהו אסור לחזור ולהשכירה לו
 בדבר קצוב לשנה שזה הוי ריבית גמור שהרי השדה
 הוא לא קנה ואין לו עליו אלא הלוואה וכל מה שנוהץ בשכירות
 קצוב הוי כמוריבית קצוצה ויש מי שמתיר לעשות כן
 במשכנתא דסורא כיצד כגון שכתב לו במשולם שניא אילין
 תיפיק ארעא דא בלא כסף טאז נראה כאילו כבר או חשכירו לו
 הקרקע עד אותו הזמן וכתוך אותו הזמן יכול ליהנות ממנו
 מה שירצה דשכירות קונה כמו מכר ובלבד שלא התנו כן
 מתחלה שאם התנו הרי היה הלוואה זו פשוט על דעת ריבית
 וגם צריך שכבר החזיר המלוה בשדה לו שיהא נראה לכל
 שהשדה היא שלו וקנאה במשכנת' דכיוצא שהוא מותרת כמו
 שיתבאר בע"ה סי' קע' בואח"כ השכירה ללוה עצמו על אותו
 חנאי אבל בלאו הכי לכ' אסור:

ב ואם היתה במשכנתא דסורא ולא החזיק בה המלות
 אלא השכיר אותה המלוה מיד לאחר ואותו האחר
 השכיר אותה לבעל השדה הרי זה מותר כיון דאפסקיה אחר
 שאינו מלוה ולא אתני כן מתחלה לא פיחוי כריבית שאינה
 באה מיד לוח ליד מלוה ויש מי שאוסר:

ג אבל דרך מכירת חלוטין מותר ביצד מותר לשכור שדרו
 או ביתו לאחר בתורת מכר גמור לחלוטין לעולם וחזור
 ומכרו ממנו אע"פ שיתנה עמו שיחכירנו לו אחר כך מותר
 דבתורת מכר גמור אין שייך בו ריבית שאין ריבית אלא הבא
 בדרך הלוואה:

ד הלווה על שדהו כחנאי שאמר לו אם לא התן לי מעותי
 מכאן עד שלש שנים הרי השדה קנויה לי לחלוטין
 ולא אל' מעכשיו בענין שאין המקח מקח משום שהוא
 אסמכתא ואסמכתא לא קניא כמו שיתבאר בלבוש עיר שושן
 בע"ה סי' ר'ז וא"כ לא הוה אלא הלוואה מעות בלא קניין
 בשדה לפיכך חוץ אותן השלש שנים לא יאכל הפירות והוי
 ריבית קצוצה ואם אכלם יוצאים בדיינים וי' שמה
 שאכל חוץ השלש שנים אינו אלא אבק ריבית דלא הוי אלא
 במשכנתא בלא נכיתא כמו שיתבאר בסימן קע"ב בע"ה דהא
 מכל מקום על שדהו הלווה ואין הפירות באין לו אלא מן
 השדה ואין זה אלא אבק ריבית לפיכך אם שאלך זה והניחה
 כידו אחר השלש שני' מפני שהיה סבור שנתלטה לו וזה אכל
 הפירות גם אחר הנ' שני' ואחר כך נודע ליה שבטעות
 הניחה.

הניחה בידו דאספכת אינה קונה ומחילתו אינה אלא מהילה בטעות כשכא להוציא מידו צריך להחזיר לו גם הפירות שאכל אחר הג' שנים דקוזילה בטעות אינה קונה אבל הפירות שאכל תוך הג' שנים הוו משום אבק ריבית ואבק ריבית אינה יוצאת בדיינים ו עוד דתוך הג' שנים אמרו' הואיל והיה בידו לפדות ולא פדה הרי מחל הפירות ואין כאן מחילה בטעות כמו שרוא לאחר הג' שנים שהיה סבור שזה לא יצטרך לתת לו לפדותו :

קסח דין המלוה על המטבע והוסיפו עליו וכו סעיף אחד :

א המלוה להבירו סכום מטבע ונפסל ועשה מטבע חדש והוסיפו עליו במשקל עד שהוא יותר גדול וכבר מן הראשון אם הוזלו הפירות בשביל התוספות שנתנו יותר פירות במטבע החדש ממה שהיו נותנין בישן מחמת שהכל יודעין שהוא כבד יותר מן הראשון לא יפרע לו אלא לפי חשבון הראשון אפילו לא הוסיפו עליו אלא כל שהוא דהא הווי נשך והריבית משם כפירו ובכסף אלא שהמטבע ראשונה הוא שנפסלה ואם לא הוזלו הפירות מחמת התוספות אינו מנכה לו כלום אלא נותן לו המטבע הוצא באהה טעה שאם הלוח לו חמשה מן הישן משלם חמשה מן החדש אף על פי שהיא שוה יותר להתיבה במה דברים אמרים כשאין ביניהם אלא החומש שארבע מן החדש שיקלין כמו שהיו שוקלין חמשה מן הראשון טאז אין טבח מסקל הנוספות נחשבת לנשך והריבית של כסף משום דקים להו לחכמים שאם מתיבין אורו לנסכה לעשות ממנו הכשים יפחות אותו החומש על ידי ההתכה ושכר הצורך והרי אין כאן טבח ריבית לא במטבע שהרי לא הוזלו הפירות בשביל התוספות ולא בנסכה שהרי יהמר בהתכה ובשכר הצורך ואין לומר שהרי גם אם היה המלוה רוצה לעשות תבשים ממטבע הישן היתה מחסרת בהתכה כי יכול המלוה לומר אין רצוני לעשות לי תבשים רק להוציא בהוצאה וליקח פירות ואין לו שום תרבות שהרי לא הוזלו הפירות ואין לומר דהא מכל מקום יריות עכשיו בכלי שיעשה שכר הצורך ותשרין ההתכה אם ירצה לעשותו לא קפדינן על זה דקים להו לרבנן דגם כשיבא קמא איכא זוזי דתקילו שפי עד חומש והיה יכול לכרוך משיב' קמא גם כן הכבד' ולעשות מה' כלי כזה ואין כאן ריבית כלל אבל אם הוסיפו עליו יותר מהחומש הרי יש כאן תוספת כסף בהתכה ויש כו' ריבית ואסור לפיכך כשיפרע לו אם הוזלו הפירות מנכה לו כל מה שהוזלו הפירות ואם לא הוזלו הפירות אין לו תוספות בפירות כשיוציאנה בהוצאה אלא תוספות כסף כי שתיכנס ולא יכול המלוה לומר אין רצוני להתיבן לעשות כלי דודאי כדי להריות אותו התוספות יעשה ממנו כלי לפיכך לא יפרע לו ממטבע החדש אלא כפי משקל מטבע הראשון ולא לפי המניין דהא יש בו תוספות כסף ולא יוכל המלוה לומר אף אם אעשה ממנו כלי הרי יצטרך ליתן שכר הצורך ואחמר החתכה ולא יהיה לי תוספות כסף על המטבע שלי רק מעט ואותו המעט תנכה לי כי בלא הכי לא היה רצוני לעשות לי כלי כסף כי יוכל הלוח לחשוב ולומר סוף סוף אם הייתה עושה כלי ממטבע שלך הייתה גם כן צריך ליתן שכר הצורך ומחסר ההתכה לפיכך מנכה לו כל התוספות וכן הדין אם הלוח לו סכום מטבע ופתחו ממנו שאם לא הוזלו הפירות בשביל החסרון שאין נותנין כל כך הרבה פירות בעד המטבע החדש כמו שהיו נותנין בעד הישן צריך להשלים למלוה לפי חשבון הראשון ואם הוזלו הפירות שנתנו

כל כך הרבה פירות בהדש כמו שהיו נותנין בישן ואין כאן הפסד למלוה אלא בהתכה אז אם לא פחתו רק עד חומש שחמש מן החדש אינם שוקלין רק כמו שהיו שוקלין ארבע מן הישן אינו צריך לשלם לו רק ארבע מן החדש בשביל ארבע מן הישן שיאמר לו הלוח הוציאם בהוצאה ולא תפסיד כרום כי גם כשבע קמא הווי דקילו שפי עד חומש ושמא שלך היו כן ואם אחז לך חמש מן החדש בעד משקל ארבע של הישן תריות בפירות ויהיה כאן ריבית אבל אם פחתו יותר מחומש צריך לשלם ממטבע החדש כפי משקל מטבע הראשון ורא לפי המניין אף על פי שהוזלו הפירות ונותנין בחדש כמו שהיה נותנין בישן מכל מקום למה יפסד המלוה משקל וכסף שהלווה וכת' הרי ירבה בפירות מכל מקום יפסיד בהתכה ויאמר המלוה פירי הוא דול החזר לי משקל מטבע שהלויתך דשמי' אימלך ואעשה מסנה כלי ולא יוכל לומר הויה אם כן אחז לך נכסא כמשקל המטבע הישן או אחזירי לך המטבע שהלויה לי אע"פ שנפסלה שיוכל המלוה לומר שמי' אימלך ואקנה פירות ובעד מה שתתן לי לא אוכל לקנות פירות ואני בעת שהלויתך הלויתך כסף שהייתי יכול לקנות בעדו פירות לפיכך יד המלוה על העלוין ועיי' בע"ש סי' ע"ד ואם לא פחתו ולא הוסיפו אלא שנפס' הראשון ועשו חדש כמשקל הא' בצור' אהרת פשלם לו מטבע הוצא אף על פי שהוזלו הפירות שנתנו יותר בחדש ממה שהיו נותנין בישן דאמר' פירי הוא דזילוי וגם אם עדיין היה הישן יוצא בהוצאה הווי זילוי פירי והוא מטבע הוצא הלוהו וצריך לחזור לו מטבע הוצא ומה לנו לשינוי צורתו והיכ' ששינו את המטבע ולא ידענו אם הוסיפו או פחתו בחומש ולא יכלינן לשאול פי שורע בכך רק האומנים הגוים הבקיא' בכך סמכ' עליהם במסיחין לפי חושן או בערכאות הממונים על כך ואם נזר המלך שכל מי שיפרע לא יפרע אלא ממטבע החדש הולכין אחר גזירת המלך בין פחתו בין הוסיפו ואין כאן לא נזל בפחתו ולא ריבית בהוסיפו והואיל וגזרת המלך הוא ועל כרחו יתננ' הלוח ויקבל כן המרוה דדינא דמלכותא דינא ואם אין כאן גזירת המלך והיה התוספות בעניין שיש בו יותר מחומש או שהוזלו הפירות מחמת המטבע ועבר וקבלו' א' שהוא ריבית קצוצה יוצאה בדיינים ולא שאינו אלא אבק ריבית ואינה יוצאה הואיל ולא התנה כן בשעת הלואה :

קסו המלוה לחבירו לא יעשה מלאכה בעבדו ולא ידור בחצירו וכו' סעיפים :

א המלוה מעות לחבירו אף על פי שהלוהו פתם ולא התנה עמו כלום לא ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות ולא יעשה מלאכה בעבדו אפילו אם הוא הולך כסל שבשביל מעותיו הנכסלות אצלו הוא עושה ודומה לריבית ואפי' בחצר דלא קיימא לאגרא ונכרא דלא עביד למינר אלא שבא לדהי' בו חנם אחר שהלוהו אסור וצריך ליתן לו שכר ואם עבר ודד' בו כיון דחצר לא קיימא לאגרא אין צריך לשלם לו שכר אפי' לצאת ידי שמים ואפילו אם הוא נכרא דעביד למינר דזה נהנה זה לא חסר הוא ואין כאן נשך אף על גב דאיכא תרבות דהא נהנה אפילו הכי אין צריך להחזיר וי' דאבק ריב' סי' ת"א הווי וצריך להחזיר אם בא לצאת ידי שמים ואפילו כנכרא דלא עביד למינר ונצר דלא קיימא לאגרא ובחצר דקיימא לצגרא הווי אבק ריבית לכ' דהא סמונא חסריה וצריך להעלות לו שכר ואם אמר לו מתחילה הלוני ודר בחצרי משפעו יכוליך לפרשו כאלו התנה ואי קיימא לאגרא הווי ריבית קצוצ' ויוצאה בדיינים ואי לא קיימא לאגרא הווי אבק ריבית ואינה יוצאה בדיינים ודווקא שאמר לוכזה הלשון שזה הלשון יכולנא נמי לפרושי דתרי מילי נינהו ומילי מילי קאמר וה' ק' במסד מיעך

ע"כ הליני מי' ועוד אני אומר לך דור בחצרי חנם אם תרצה ואף על פי שרא' הריני ולכך מקילינן ביה בלא קיימא לאגרא לומר ש'יני אלא אבך ריבית אבל אם אמר לו כפי' הלווני ודור בחצרי בשכר הלוואתך אפי' לא קיימא לאגרא הוי ריבית קצוצ' ויוצאה בדיינים דהואיל ואמר לו בשכר הלוואתך הרי עכשיו שווייה קיימא לאגרא והשכירו לו עכשיו אף על גב שמעולם לא היה דרכו להשכירו עכשיו השכירו :

ב וכל זה שאמר לו כן בשעת הלוואה שעיקר איסור הריבית אינו אלא כשקוצץ עמו בשעת הלוואה שכן כתיב בספך לא התן לו כנסך בשעת נתינת הכסף שהוא שעת הלוואה משמע אבל אם הלווה סתם ואחר זמן תבע חובו ואמר לו הלווה דור בחצרי עד שאפרע לך חובך יש אומרים שאינה אלא אבך ריבית ויש אומרים שהוא ריבית קצוצה והוא שיאמר לזכן בשעה שמרווח לו הזמן דהוי כמו שעת הלוואה אבל אם כבר הרווח לו הזמן ובא לרא' כ בתוך הזמן ואמר לו דור בחצרי בשכר מעותך שהן בטלות אצלי לא מחזי כ"כ כריבית קצוצה ולא הוי אלא אבך ריבית וה' בכל ריבית כיוצא בזה שאינו בא לאדם ע"י שקוצץ עמו חלה בשעת הלוואה או בשבת הרחבת זמן י"א שאינו אלא אבך ריבית וי"א שהוא ריבית קצוצה דלא דרשו לא תתן דווקא אשעת נתינת הכסף אלא אבל זמן שמעותיו בידו :

ג וכל היכא דאמרינן דהוי אבך ריבית בדר בחצרו לא מבעיא אם פרעו הלווה כבר ואחר כך תבע ממנו שכר דירתו דלא ספקינן מיניה דמלוה שכר הדירה שדר בביתו שכיון שפרעו ולא נכה לו הוי כאילו נתן לו בתורת ריבית הדמים שהיה לו לנכות וכיון דבשעת פרעון החוב הוא דיהיב ליה ה' ריבית מאחרת ושוב אינו יכול להובעו לא משום גזל ולא משום ריבית לא משום גזל דהא מדעתיה יהיב ליה ולא משום ריבית דהויא ריבית מאחרת אלא אפילו לא פרעו הלווה עדיין ושואל הלוח שינכה לו מחובו שיעור השכירות שראוי ליתן לו על שדר בחצרו לא מנכינן ל' והואיל וכבר דר הוי ליה אבך ריבית שכבר קבלו ואינה יוצאה והוא צריך לפרוע לו כל החוב משלם ויש חולקינן ואומרינן דמנכינן ליה שכיון שלא הורידו הלווה לדור שם לא הוי כתפישא למלוה ומנכינן ליה וכן עיקר מי שקיבל מעות בהלוה מאחד וגם לומר עם בנו והתנה עמו שיתן לו כשכיל זה מזונות על שולחנו אף ע"ג שה' נתן לו דמזונות כחבת שילמד עם בנו אפילו בלא הלווא' אסור דהואיל והיה התנאי יחד בעת אחד מחזי כניזון לזה מזונות משים לימוד בנו ומש' ההלוואה אבל אם הלווה לו סתם ואחר כך שכר אותו ללמוד עם בנו ולתת לו מזונות בעד שכירות הלימוד נ'ל דמותר גמור הוא שכן הוא דרך ההננות את המלמד כנו תורה ואינו מתנהו בשכר הלוואה המעות שהרי מתחילה לא קצץ עמו כן אדרבה הוא עושה עמו טובה שילמד עם בנו לזה שאינו לזה המעות אלא בשכר להנה' את המלוה כגון ראוכל שהיה לו חורבה והוא אין צריך לה לבנותה ואין רצונו לבנותה עכשיו ואומר לו לשמעון בנה לי חורבתי שהיא שלי ודור בה וחשוב כל הוצאתך והעליהו לחשבון עלי וכשתבעם ממני אחזירם לך ולא אקח ממך שכירות הרי זה מותר ולא דמי להליני ודור בחצרי חנם כיון שמעולם לא באו המעות ליד ראוכל בתורת הלוואה להוציאם לשובתו רק תחלה הוצאם היא לשובת שמעון להיות לו בית לדור בתוכו והיתר גמור הוא דשמעון בשלו לשובת עצמו הוא שורה :

המלוה עד שיהא שני מנים וכל הזמן ההוא יהיה כאחריות המלוה ולכשיהיו שני מנים יחזרו שני המנים למלוה לקרן ומשם ואילך יתעסק בו עוד הלווה לשובתו שיהיה כל הרווח של הלווה ויהיו אז המעות באחריותו ובלבד שיתן לו המלוה שכר עמלו עד שיהיו שני מנים שלא יהיה ריבית מוקדמת ואם התנה עמו שכרו בתחילה אפי' בכל שהוא שיתן לו שכר עמלו כני אבל אם לא התנה עמו כן מתחילה לא סני ככל שהוא רק צריך לתת לו שכר כפועל בטל בכל יום ויום כמו שיתבאר בסימן קע"ו בע"ה כן הוא מסקנת הפוסקים וראיתי אהר מן המורים שלמד המלוה לעשו' כן ויצה למצוא החכולה שיהא המלוה בשוה שירות הלווה בבירור עד שיעלה הרווח לשני מנים בזמן כועט וקצוב שקצב לו המלוה להיות המעות באחריות וסדר והיקון לכתוב בשטר על זה הדרך שכשהתנה שיתעסק הלווה במעות לריות המלוה ובאחריותו עד שיהיו שני מנים יגבילו לו זמן ללווה לאותו ריוח ויאמרו בהדין זה הזמן כגון כהדש או בשנים תרווח סך קצוב עד שני מנים ואחר כך יהיו בידך על אחריותך עד כלות חצי שנה או שנה ואחר כך תשלם לי הקרן עם הרווח הראשון דהיינו ש' שני מנים ואחר כך צוה להתנה בתוך השטר צד ההיור של בעל חרומת הדשן בסימן ש"ב ע"ש ואמר שבתוך השנים חרשים הראשונים שהם באחריות המלוה ועל הרווח שלו לא יהיה שום אדם נאמן לומר שהפסיד הלווה או שלא הרווח כ"כ רק פלוני ופלוני כגון הרב והש"ץ שיעידו שידעו הם שהפסיד ושלא הרווח בו וכל זמן שלא יהיו לו עדים כאילו יכול המלוה לומר אני יודע שלא הפסיד ושהרווחת כל הסך וצריך אתה לשלם לי כך בכלות השנה הקרן וגם הרווח שקצבת לי דהיינו שני מנים עד כאן התחכולה שהמציא המורה ועתה ראה טעות הגדול מזה המורה שבא להתיר ריבית גמור כי טעותו כפירסתם שאין זה דומה כלל להקנה נאון בעל חרומת הדשן ז"ל שהיה ז"ל לא המציא תקנה זו והיקל קצת רק כדי לתת פתיה לבני ברי' שאינם בקיאי במשא ובמחן כדי שיהיו לפחות בטוחים על הקרן שלהם ואמר מאתר דמכר מקו"ש בזה קצת אחריות הפסד על דמלוה דשמא יזדמן שאותן שנים האנשים שכיררו ידעו בהפסד ויהיה ההפסד על המלוה וה"ל בצד מח קרוב להפסד ולשכר שזה הוא דבר שאינו נמנע דאדרב' דבר מצוי הוא דהפסד ברוב פעמים מילתא דעבידא לנלווי הוא ועוד שיש בזה טענת מחילה כמו שיתבאר בסמוך בע"ה אבל לעשות בזה בשחזן על הריבית חלילה חלילה שיעלה על לב הגאון להתירו דודאי דבר זה נמנע הוא שיהיו עדים מצויים על זה שאין דרך בני אדם לידע בריוח של חברו במשאו ובמחנה ועוד כאן אין שייך טענת מחילה כמו שיתבאר גם כן בסמוך בע"ה ואם היה זה עולה על הדעת שאפשר לעשות בשחזן על הריבית היה הם חכמים ה' ויתר ממה רבינו ע"ה והורחה חלילה דודאי לא היתה החורה אוסרת את הריבית אם היה אפשר לתקן למצא בו היה נקל כזה שהם עושים עצמם לנביאים בהחילת ההלוואה שיאסרו ברור לנו שהריח כן וכך כתוב מ'עכשיו שהשלם לי סך קצוב כזה לזמן כך דאם לא כן בכלות אותו הזמן שקצב אם יאמר הלווה לא הרווחתי ולא יהיה לו עדות וכי יוכל המלוה לומר ברי לי שהרווחת כך וכך וסך כך וכך יש לי בידך דכשלמא הקנה הגאון בעל חרומת הדשן ז"ל שהיה אינה אלא על הקרן שהלווה לו כשיגיע הזמן אם יאמר הלווה הפסדתי כן הקרן יאמר המלוה ברי לי שפך כך וכך יש לי בידך וא"ת כבר הפסדתי פסלת עצמך שלא תהא נאמן אפי' בשבועה שהפסדת וגם פסלת כל העול' מהיות עדים על כך חזן מפלוני ופלוני לכן או הכיאי לי אתם העדים או תן לי מעותי שאני שיען ברי שהם לי בידך ואף אם תימצא לומר שאמת הוא כמו שתאמר שהפסדת כבר מחילתי לי

קסז

באיזה אופן מותר להלות מעות בתנאי שיתעסק בו לריות וכו' סעיף אחד :

מלוה אדם לחכירו מנה על תנאי שיתעסק לו לריות

ההפסד והבטחה הני לתת לי מעותי הנפסדים כדרך מתנה אם לא יהיו לך עדים פלוני ופלוני על ההפסד ומהנה כזו לא מצינו שאסרה החורה אבל על הריבית איך יעלה על לב שום בר דעת שיסעון המלוה כן שאף אם המלוה פסל את עצמו משבועה על זה וגם פסל כל העדים שבועולם חוץ מפלוני ופלוני מכל מקום המלוה לא יוכל לסעון ברי לוי שהרווחת כך וכך רק שמא הרווחת אעפ"י שעטו עצמו בחללת ההלוואה לנביא נביא שקר הוא ועשה אם האמת הוא שלא הרויח הלוה הרי הלוה והמלוה שניהם עוברים איסור דאורייתא הלוה עובר ודאי איסור דאורייתא והמלוה ספק איסור דאורייתא שהלוה יודע בודאי שלא הרויח וכשנתן הכל עובר ודאי על לאו דלא תשיך אלא שהבד' מכריחין אותו לעבור עליו לשלם והמלוה נכנס בספק ריבית דאורייתא דשמא לא הרויח הלוה והוא מקבל ריבית קצוצה ולא עוד אלא שמכשיל גם הדיינים שצריכים לפסוק לו שישלם לו על פי השטר ועובר הוא והם על לפני עור נגמר טאי אית לך למיסר יאמר המלוה אף אם לא הרויח כבר מחל לי הלוה והכשחני לתת לי במתנה אפי' לא ירויח זה עיקר הריב' שאסרה התורה מתנה ומהילה כזו על כן אני אני אומר שהשטרות הנזכרים הם המכשילים את הרבים לעבור על כמה לאוין הלוה והמלוה והערב והעדים והדיינים ראה מעות המכשול הגדול היוצא מזה כי כן שמעתי ממנה מרוין באילו השטרות שאפילו המלוה בעצמו יודע בבירור לפי אומד דעתו שלא הרויח הלוה כלום היא נוטל הריבית וקראת לו ריוח כי הוא חושב כהיבית השטר גורם לו היתר לקחת ריבית נמוך המכונה בשטר ריוח ואני חמה על אילו המשיכשים לפי דעתם המשובטת ודברי נביאותם מה להם להאריך כשצרותיהם המשובשים ולטבש אותם באריכות דברים אם נביאים הם לא היה להם לכתוב רק שטר קצר ויכתבו כך פלוני קבל מפלוני מאה זהובים לשנה למחצית שבר והחנה עמו שריוח בשנת' זו וכלות מאתים זהובים והמלוה קבל עליו אחריות החצינ' וכלות השנה ישלם לו הלוה מאה של הקרן ומאה של הריבית המכונה חצי ריוח ולא יהיה שום אדם נאמן לומר שלא הרויח כן רק פלוני ופלוני שהם אחד בסוף העולם כמזרח והשני בסוף העולם כמערב כאשר הם נוהגים לכתוב שני עידים שידוע הוא שדבר נמנע הוא שידעו הם בהפסד ולא בריוח רק יסמכו על נביאותם ויאמרו ודאי הרויח ומתירין לעבור על כמה לאוין כמו שכתבתי סוף דבר הכל הולך אחר החיה' ועינינו רואות שגולם נכסיהם מתמושטים באחריות על כן אני אומר טאי אשטר לשום אדם לתקן הלוואה לישראל בריוח אם לא יקבל עליו המלוה קצת אחריות אשר עוד יתבאר לפנינו בעזרת השם ושיאמין המלוה ללוה על הרויח אם הרויח אם לא ועיין לקמן סימן קע"ו סעיף אחד דהיבא דק"ל לבא לידי ביטול תורת ריבית החמירו בו ע"ש ולי נראה למצא תקנה למלוין על השמרות ולכתוב כך שחייב לו הלוה למלוה סחורה שיש לו עבשיו בביתו ומיכרה לו בזול שהרי כל אדם יש לו רשות למכור סחורתו בזול אפילו שיה מאתים בעד מנה ושיעמידנה למלוה בזמן פלוני ואם יעבור הזמן ולא יעמידנה לו לזמן שקבע חייב לשלם לו בעד זו הסחורה אם ירצה אפילו ותר מכפל מה שנתן לו שזה היתר גמור והו' שידע המלוה שהאמת כן היא שיש ללוה אותה הסחורה בביתו באותו פעם כמו שיתבאר לקמן סימן קע"ו סעיף י"ח ויקנה לו זו הסחורה מיד בקיבול קניין שיעשה על החוב ואם לא יעמידנה לו לזמן שקבע הרי הוא חייב לו חוב נמור לשלם לו בבל שוויה שהיה יכול המלוה למכרה בשטר היותר יוקר שאיפשר אבל אם אין לו הסחורה בביתו ודאי ריבית נמור הוא ואסור ואם אין ללוה שום סחורה בביתו יש לו גם קן איקין שכתוב לו שחייב לו סחורה ידוע שכבר יצא השער

ושחייב ללוה עמידנה לו לזמן פלוני בעד אותו השער ואם לא יעמידנה לו לזמנו זמן שחייב לו בעדה כך בשטר היוקר שאיפשר להיות כמו שרצה וצריך המלוה להאמין ללוה שלא יעמיד לו אותה הסחורה לזמן שקבע אם אינו רוצה בה רק יכניס עצמו לשלם כל החוב שהתנה עמו בעדה אבל זולת זה שלא יאמין המלוה ללוה שום האמת אי אפשר ונמנע הוא לדעתו למצא היתר למשא ומתן בריוח נראה לי ונחזור לדברינו וה' שמותר לעשות ההנאי איפכא כגון שמלוה לו מנה שיתעסק בהם הלוה לזמן על אחריות תחלה וכשיעלה כך וכך או אפילו לא יעלה כלום או יעלה יותר או יפסיד ויזויב ככלות הומן לההעסק עוד עם המעות אח"כ זמן סוגבל לריוח המלוה ובלבד שיה' לו מעט בשכרו כדי שלא יהא ריבית מאוחרת דמשום ריבית מוקדמת או מאוחרת שאינה אלא מדרכנ' הקיילו ככה' וגם בכאן צריך שיאמין המלוה ללוה אם ירויח אם לא ירויח ומה שירויח ולא יעשה עמו סך קצוב להרויח בתוך אותו הזמן ולפסול כל העדים אם לא פלוני ופלוני כי כמו שהורה המורה דהוה ודאי ריבית נל :

קסחוקטט כמה דינים ריבית הנעשים באמצעות וכו' כ' עיפים :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריבית וביקש להחזירם לו ומצאו ישראל חבירו ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאחה מעלה הרי זה פשיטא דאסור דהא הישראל באחריות והמעות הללו שלו הם ומשלו ליהוה בריבית וריבית קצוצה היא אלא אפילו אומר הישראל השני הנס לי ואני אעלה לגוי כדרך שאחה מעלה לו אסור ואפי' כהב ישראל שני שטר בשמו לגוי ונתן משכנות וגם הריבית לגוי הרי זה אסור וריבית קצוצה היא וכל מה שנתן לגוי חוזר ומוציא מישראל ראשון שבשליהתו הוא נתן לגוי מה שנתן ודומה למי שאומר להבירו אני אלוה לך על כנת עההן הריבית לגוי שהוא אסור וריבית קצוצה היא כמו שיתבאר בסמוך לא מבעיא אם המלוה שהוא ישראל הראשון חייב המעות לגוי וישראל השני הלוה נותנם לגוי בשבילו כי הכא דאסור דהא הוא פוטר אותו מן הריבית מן הגוי והרי הוא כאילו נותנו לו הריבית והוא הדין אם הישראל הראשון היה חייב מעות לגוי בלא ריבית שיש לו דין זה כיון שבשעת שנותן לזה המעות הו' אחריות המעות עודם עליו נגד הגוי והוי לגמרי כאילו הלוה לו מעותיו אלא אפילו אין המלוה חייב לגוי כלום כיון דבשכר ההלוואה נותן לגוי הריבית על פי המלוה הו' ריבית קצוצה וכשחייב לו גמי אפי' העמידו אצל הגוי ואמר לו הגוי הנס לישראל זה והפסד ממני ואני אהנה עמו שיתן לי קרן וריבית הרי זה אסור שכיון שמקבל זה המעות מיד ישראל חבירו נראה כנותן הריבית בשליחותו :

ב אבל אם קבל הגוי המעות מיד הישראל הראשון ונתן לשני מותר אפילו לא פירש בפירוט שפטר הראשון דמסתמא אמרינן שפטרנו ונתחייב לו השני ומותר אפילו אם נותן הריבית ליד ישראל הראשון שבשביל הגוי הוא מקבל אותם ודומה לגוי שמלוה לישראל בריבית ע"ם שיתן הריבית לישראל דשרי :

ג וכן אם העמידו אצל הגוי ואמר הגוי לישראל ראשון הניחם ע"ג קרקע וכן עשה ונסהלק ואח"כ לקחם השני משם מותר שהראשון נפטר לגמרי מן הגוי בהניחם על נכחי קרקע בציוויו ומשם ואילך המעו' עומדים באחריות הגוי ומותר הישראל הראשון גם כן לקבל הריבית וליתנו לגוי שבשביל הגוי הוא מקבלו כדלעיל יש אומרים אם אומר הגוי ליתנם

עבד ואם הלוהו באשראי בעלמא והאמין לנוי בזה נראה לי יש להחמיר למלוה אפילו למד אין שליחות לנוי שלא לקבל הריבית לכהחילה כיון שהמלוה הובע לנוי והגוי את ישראל מחזי כמאן דשקיל מיניה הריבית ואם עבד וקבלו אין צריך להחזירו כן נל בהכרעה דרך מציעא וקובו לדין :
ח ישראל שאמר לנוי לזה הריבית מן הגוי והלך הגוי ולו' מישראל בריבית הדין זה מותר לקבל הריבית מסנו שכיון ששנה בשליחותיה הרי אינו שלי' מישראל אלא לנפשי' לזה והייב לשלם הריבית לישראל המלוה אע"ג שיחזור וינכנו מן הישראל המשלח אין בכך כלום שהרי אינו שלוחו אלא הוא בעצמו הלוה משלו בריבית שהמעות שהלוה הוא הוא קנאם לעצמו הואיל ושנה בשליחותיה :

ט וכל זה בישראל ששלח את הגוי ללוות בריבית בלא משכון אבל ישראל שנתן משכון ביד גוי ללוות עליו בריב' מישראל והלוה עליו מישראל ולא ידע שהו' של ישראל אף ע"פ שבשעת פדיות המשכון בא הישראל ואמר שלי הוא המשכון אין צריך המלוה להאמינו ואפי' אם יביא עדים שהוצא שלו ויביל המלנה לומר אותה המעות שנתתי לו לנוי עכבן הגוי לעצמו והמעות שהלוה לך היו משלו ולפי טעם זה אם המלוה ידע מתחלה שהמשכון הוא של ישראל אסור להלוות עליו ואף אם הוא מסופ' אם הוא של ישראל או לא כגון שהוא מלבוש או דבר שאין הגוים רגילין בו מכוונת הדבר להלוות עליו בריבית או ליקח ריבית כגון זה ויש מקילין עוד ואומרים אפי' יודע שהוא של ישראל מותר לו ליקח הריבית אפי' הלך הגוי למרחקים ובא הישראל לפדותו יכול הישראל המלוה ליקח ממנו הקרן והריבית שיכול לומר לו מסתמא לא שבקת התורה ואבילות איסור' כי מוחזק אתה בעיני לאיש ירא אלקים שהרי גס הלוה מזהר על הריבית ובדואי אקניית המשכון ניהליה לנוי וגוי קנייה במשיכה ודרי המעות הראשונות היו של הגוי בעצמו וכל מה שאתה גותן לי בשביל הגוי אתה נתון לי וכל זה אפילו לפי דעת המחמיר ואומר דק' יש שליחות לנוי לחומרא אלא שעל זה אמרו מיהו משום הרחק מן הכיעור' יש לכל אדם לזהר מזה אפי' בלא ידע וכ' שבעל נפש אבל לדעת האומר שאין שליחות לנוי אפי' לחומרא אמרו שמותר בכל ענין לקחת הריבית ואמרו עוד שמותר אפי' לכתחילה לתת משכון ביד גוי ואפי' לעכבו ושפתחו ומקניהו לו כדי להשכינו אצל ישראל אחר אפילו הם ספריו ומלוה מכירין ומותר למלוה לחזור ולהשאלם או להפקיד' ביד ישראל הלוה להחזירם לו לכשיצאה או אפילו ימכרם יתן לי הקרן והריבית הואיל ויד גוי באמצע ואפי' אם הלך הגוי לדרבו וישראל פודה המשכון שרי וכבר אמרנו שאין למחות ביד הנהניג היתר ואמרו עוד הואיל ואין שליחות לנוי אם יצאה המלוה שלא ליתן המשכון לפדות לישראל הרישות בידו כי אין לו עסק רק עם הגוי וישראל הזה ששלחו לא בעל דבר' ידיה הוא לפיכך אי פיקח הוא המלו' יזהר בתחלה שלא ילוה על המשכון בכדי שיווי אלא ירא שיה' ית' לכדי הקרן והריבית כדי שלא יצטרך להיות לו שום עסק עם הישראל הלוה אם יצאה וגם אם אבד המשכון אין לו דין ודברים עם המלוה :

י ישראל שהיה חייב לנוי ומשכון הגוי את הישראל ולקח ממנו משכון בשביל חובו וחזר הגוי ומשכון אותו המשכון אצל ישראל בריבית אם הישראל הממשכן עצמו פודה מיד הישראל המלוה הזה אסור ליקח ממנו הריב' שהרי המשכון הוא שלו ולא הקנהו לנוי מעולם כיון שבעל כרחו משכנו והוי כאילו לוקח הריבית ממנו בשביל עצמו אבל אם הגוי עצמו פודהו אע"פ שודאי הישראל יתן לו הריבית מותר לקחתו מיד הגוי ואם אחריות החוב והריב' אינו על המשכון לבד אלא גם הגוי שיעבד עצמו על זה וקבלו עליו מותר ליקח הדיבית אפי' מישראל זה שאינו נתון לו אלא בשליחותו של הגוי וכ' אס' הישראל

ליתנם לישראל השני דרך פקידון ואחר כך יהיו בידו בתורת הלואה דשרי דהואיל ולא באו מדי ישראל ראשון ליר ישראל שני בהורת הלואה לא מחזי כריבית ואם הישראל השני לא עשה שום תנאי והלואה עם הישראל הראשון רק עם הגוי וא"ל הגוי לישראל שני לך וקבל אותם מישראל ראשון הרי זה מותר שאין הישראל ראשון רק בשלוחו של גוי ואפילו נתון הישראל השני הריבית לישראל הראשון שרי נ"כ :

י וגוי שלוח מעות מישראל בריבית וביקש להחזירם לו ומצאו ישראל ואמר לו תנם לי ואני אעלה לך כדרך שאתה מעלה לו מותר ואפילו אל אני אעלה לו כדרך שאתה מעלה לו מותר שהרי המעות עודם באחריו' הגוי ובשבי' הנז' הוא נתנו לו ואם העמידו אצל הישראל ואם הישראל הראשון לנוי ליתנם לשני אע"פ שנתן הגוי המעות מידו ליר ישראל השני והוא עורנו הלוח לבני ישראל הראשון אפילו הכי אסור דהואיל ומדעת הישראל נחז' הוה ליה כשלוחו של ישראל ואסור ואע"ג דאין שליחות לנוי דאמרינן מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית לבני ריב' החמירו ויש מקילין ומתירין בכונן זה שהגוי נתן המעות מידו לישראל השני מטעם דאין שליחות לנוי מ' יש להחמיר ובמקום שנהגו להקל אין מוחזין בידם :

יא וכ' שגוי שמלוה מעותיו לישראל בריבית על מנת שיחזן הריב' לישראל אחר פשיטא שמותר ולא אמרינן הגוי שלוחו של ישראל הוא :

יב גוי שלוח מישראל בריבית והלך מיד והלוה אותו לישראל אחר בריבית אסור לישראל הראשון לקבל הריבית מן הגוי דנראה כהערה ריבית כאילו הלוה לו הישראל הראשון לנוי כדי שבשליחותו ילך וילוה אותם לישראל שני אף ע"ג שאין שליחו' לנוי הא אמרינן לעיל דלחומרא אמרינן יש שליחו' לנוי ולא דמי למה שאמרנו בסמוך גוי שלוח מעות מישראל בריבית וביקש להחזירו כו' שמותר דהתם נראה לכל שהגוי לצורכו הלוה אותם שהרי רצה להחזיר אחר שעשה בהם מה שהיה צריך ויודעים דלא בשליחות הישראל הראשון הוא נתנם לישראל השני אבל הכא נראה שהגוי מעולם לא לצורכו לזה אלא להערימה זו אע"פ שהמלוה הראשון לא היה דעתו לכך אסור משום הערמת ריבית דהוי כהעמידו אצל הישראל כו' :

יג ישראל שאמר לנוי לזה לי מעות מישראל בריבית בשטר שנתן לו עליך או באשראי ומאי דיהבה לי קרנא ורווחא עלי הוא והמלוה לא ידע שכ'ביל ישראל לקח אותה ולכסוף נודע הלוה ודאי עבד איסורא דהא אמרינן דק' ליש שליחות לנוי לחומרא והמלוה נחרבו בו הדעו' יש אומר לקבל הריבית ויש מחזירי וכל שדינו חלוק אם יש לו שטר על הגוי יכול לכופו לשלם לו קרן וריבית דהא על כל פנים אינו אלא אבק ריבית ושטר העומד לנכות כנכוי דמי ואמרינן כל פלוני בלא זוזי אפוקי הוא ולא דמי להא דאמרינן לעיל גבי דר בחצירו דק' דמנכין ליה שאני התם דמ' יש לו עסק עם הישראל והוי במקבל ממנו אבק ריבית לכתחילה אם לא ינכה לו אבל הכא שעסקו עם הגוי יכול לקבלו ממנו הואיל ובתחלה לא ידע ואף על גב שהגוי יחזור על הישראל יש לסמוך אתרי קולא דאיכא למד' אין שליחות לנוי ויש מקומות שנוהגין כן וגם אין זה ריבית הכא מיד לזה ליר מלוה שהתירו רש' לפי דברי קצת אפי' בשליח ישראל ואף ע"ג דכבר כתבין שאינה הלכה הכא דשליח הוא גוי ואין כאן לא משום לפני עור לא תתן וגו' ולא משום דברי הרב ודברי ההלמיד דברי מי שומעין ואפ' לומר שזה לכ'ע מותר אפילו יש שליחות לנוי יש לצרף טעמי דהרי קולי כיון דלא סתרי אהדי ולסמוך עליהם ואף ע"ג שכל אחד בפני עצמה אינה אליכא דהיכתא יש לצרפם יחד וכל שכן דבא שיש עוד טעם שלישי להיתר שהמלוה לא ידעו בהדרג

הישראל הממושכן לא ידע שהגוי הממשכן רוצה למשכנו ביד ישראל הרי וודאי היתה דעת הישראל להקנותו לגוי וזה המלוה לא הלואה אלא לגוי ופותר ליקח הקרן והריבית מיד ישראל הממושכן :

יא ישראל שהלואה לגוי בריבית על משכנו ואחר כך אמר ליה הגוי תן המשכון לראובן והוא ימכרנו ויתן לך מעותיך וכן עשה נתן המשכון לראובן למכרו וראובן עיכב המעות בידו אחר מבירת המשכון והפלוה תוכב ריבית עד זמן שיכוי המעות לידו והגוי אינו רוצה ליתן יותר מעד שעת המכירה בעניין שיכוי הגוי את ראובן ליתן המותר פסלו יכול המלוה ליסול בל הריבית מהגוי שכיין שהגוי היה בשעת הלואה המעות אין למלוה עסק עם ראובן כלום ולמה לא יסול המלוה דריבית מן הגוי ואם הגוי יכופ את ראובן לפירוע הריבית בשביל שעיכב לו הסעית מאי נפקה לה מינה למלוה בזה הוא אין לו עסק עם ראובן כלל :

יב ישראל שהסאל משכנו לגוי ללווה עליו בריבית לעצמו ומשכנו הגוי אצל ישראל מותר לישראל להלוות עליו לגוי בריבית ואפי"אם הלך לו הגוי ופורע הישראל בעל המשכון קרן וריבית מותר ולא אמרינן כיון שאין המשכון הזה אלא שאול ביד גוי הל כאלו הלואה לישראל המלוה לישראל לבעל המשכון על משכנו והוא ישראל זה והלואה המעות לגוי והל הריבית כאלו בא מיד ישראל בעל המשכון ליד ישראל המלוה דהא אקנייה לגוי וקנייה במשיכה ואין זה פורע אלא בשביל הגוי ואם הגוי אלס שאילו היה כא הוא בעצמו לפדותו היו צריכין לתת לו המשכון כלא ריבית כגון שהוא מוחזק בכך צריך המלוה גם כן לתת המשכון לפדותו לבעל המשכנ בריבית דהוי כגזלן שהמשכון הגוילה או מכרה שצריכין להחזירה לנגזל כמו שקנאה ואם אין הגוי אלס כל כך שהי צריכין לתת לו המשכון בלא ריבית אבל בהא מיהא אלס הוא שאין בעל המשכון יוכל לכופו שיפדה את המשכון ויחזירנו לו צריך ישראל המלוה גם כן לתת המשכון לפדות לישראל בעל המשכון ולא יוכל לומר לו לאו בעל דברים ידיו את דלא עדיף האי גוי גם כן מנזלן דעלמא אבל צריך לתת לו הקרן והריבית שיכול לומר המלוה נכיר דידך הוא גזלן ולא נכיר דירי שלי היה צריך ליתן לי הגוי הקרן והריבית אבל אם אינו אלס כלל ויכול בעל המשכון לכופו שיפדה את המשכון שלו וכא הישראל בעל המשכון עצמו ורוצה לפדותו ויכול המלוה לומר לו לאו בעל דברים ידיו את ואין לי עסק עמך ואין צריך ליתנו לו אם ירצה וכ"ש שאם ירצה לתת לו שיכול לקחת ממנו את הקרן ואת הריבית שאין זה פורע אלא בשביל הגוי דהא אקנייה משכנו לגוי בשהסאליו לו וכשמשכנו לישראל כליו לגוי להשכינו לישראל בריבית יתנהו לידו שיקנהו במשיכה אבל לזכות לו על ידי אחר לא סגי דאין קניין זכויו לגוי אלא במשיכה כמו שיהבאר בע"ה בלבוש עיר טושן :

יג גוי שאומר לישראל לזה לי מעות שישראל בריבית והבא לי המעות ואני אתן לך את משכוני מותר המלוה ליקח הריבית מיד ישראל השליח ולא משום דאמרינן דהישראל השליח הוא שלוהו של גוי דהא לב"ע אין שליחות לגוי לקייל אלא אמרי שהישראל השליח נעשה שלוחו של המלוה לרביא לו המעות לגוי ולהביא לו המשכון אחר כך ואפילו אם פדאו שליח אחר כך במעותיו ונתן למלוה קרן וריבית פותר שלא אסרה תורה אלא ריבית הבא מיד לזה לזה מלוה וזה לאו לזה והוא אלא שליח בעלמא וקנה המלוה המשכנ של הגוי במעו שהלואה עליו והוי כאלו מכרו עתה לזה הישראל שפדאוהו יצדיק שיאמר לו המלוה לשליח אתה היתה שלוחו להביא לי המשכון מיד הגוי באחריותי והלוהיך לו המעו נ"כ על אחריותי כדי שלא יבא שום אחריות על ישראל השליח שאם היה שום

אחריות על ישראל השליח הזה כאלו הוא הלואה והיה אסור אחר כך ליקח ריבית ממנו ואם נתן הגוי המשכון לישראל המלוה קודם ששלח את זה אחר המעות או שהביא השליח המשכון עמו למלוה ללוות לו עליו לגוי אף ע"פ שהיו אחריות המשכון על ישראל השליח נגד הגוי עד שיביא לו המעות מותר רק שיהיה אחריות הבאת המעות ליד הגוי על ישראל המלוה נגד השליח וכן בטעת פדויה צריך שיאמר לו תהא שליח להביא לי מעותי מן הגוי ויהיו באחריותי מיד כשיצא מיד הגוי וכן תהיה שליח לתת לו המשכון על אחריותי ואם אינו מאמינו יאמר כך כלכו ואין צריך להודיעו או יהנה עמו שלא יהא נאמן לומר נאנס או נאבד אלא בעדים ואם עשה כן וכשעת פדויה אומר השליח לא אמרת לך אמת החילת אלא שלי הוא המשכון יאמר המלוה איני מאמינך אלא

לדברך הראשונים אני מאמין כשיני רוצה לתחזקך ברשע שאתה תעבור על לאו דלא תשך כי אין אתה חשוד עיני כן אבל מ"מ אני חושש לדברך ואיני רוצה לקבל ממך המעות וכשיבא הגוי ויתן לי המעות אתן לו משכנו ואפילו אם ירצה לישבע על זה אין צריך להאמינו ואפילו עדים מעידים שהיה של ישראל לא מגני כיון שהודה תחלה שאינו שלו והודאת בעל דין כמאה עדים דמי ואם הוא כופר שלא אמר כן כתחלה ישבע ויפסור ולא יחזור לו המשכון לעולם עד שיבא הגוי ויפדנו ואם לא יבא הגוי ימכרו והוא שלו אפי" טוה הרבה מיהו אם נודע הדבר בכיורו שכן הוא האמת שהמשכון הוא של ישראל עד שלב המלוה גם כן מאמינו אסור לקבל ממנו הריבית והלואה שהערי ועשה כן הרי הוא נקרא רשע גמור ועבר על כפה לאוין לא תשימון ולא תשך בו ולפני גזר בו :

יד והא דאמרינן ואפילו אם ירצה לישבע על זה אין צריך להאמינו היינו משום שהמלוה הוא תפוס במשכון ואין נשבע להוציא אבל ישראל הנתן מעות לחבירו להלוותם לגוים על משכנות בריבית ואחר כך אמר מקבל המעות לא הלוייתם לגוים אבל לקחתים לצורך עצמי נאמן לומר של צורך עצמו לקחם ואם חושרו שהוא משקר יחרים עליו שכתבנו בן הוא ואם פוען המלוה ברי שהוא יורע שהלואה אורם לגוי בריבית ישבע הפקבל שבועת היסת שלא הלואה אותם בריבית רק לקחם לצדכו ומחזיר לו הקרן מכל מקום העושה כן נקרא רשע :

יז ישראל שלוחו שישראל בריבית לצורך גוי על משכנו של גוי לזמן והביא המשכון עמו בשעת ההלואה ואחר זמן רוצה המלוה למכרו והשליח אומר אל המכרו כי הגוי אלס אין המלוה צריך לחוש לדבריו כי אין למלוה עם הגוי בלום כמו שאמרנו למעלה שמחזילה הוי אחריות המשכון לגוי על ישראל השליח ועכשו אף ע"פ שהמלוה הלואה עליו לא קבל אחריות נגד הגוי בלום ואם השליח ירא ממנו יציל עצמו ויפדה המשכון או יוסיף משכון למלוה כדי שלא יפסיד בהמתנה ונל דווקא בכה"ג שהביא השליח המשכון עמו בשעת ההלואה וכדאמרן אבל אם לא הביא המשכון עמו בשעת ההלואה אלא ששלחו הגוי להביאה מעות ואחר כך יתן לו משכנו דאז לא היו אחריו המשכון מעולם על השליח רק השלוח היה שלוחו של ישראל כמו שכתבנו לעיל היש מעוף י"ג יכול השליח לומר אל תכזרו כן תזיקני כי הגוי אלס כן ואם מכרו ובא השליח לידו היוק מה חייבת המלוה לפנותו נראה לי :

יח ישראל שאמר לחבירו שול מעות הללו והלואה אותם לגוי בריבית אם אחריות המעות על השליח כהולכה או כהובאה אסור למלוה ליקח הריבית מיד השליח אפי" שולוחו של שליח ואפילו עד מאה דכיון שקבל עליו השליח אחריות המעות בהויא הנאה שקבל עליו אחריות ויתר

פרינו היה הרשות פירו והוציאם לצרכי ואם כן הנה ליה כאלו הלוה לו כריבית ואם אין האחריות עליו אלא כטעם שלוחים אם שומר חנם שומר חנם אם שומר שכר שומר שכר אינו נקרא לנה אלא נפקד ומותר ליקח ממנו הריבית ישראל טלוה מחבירו לצורך הגוי וקצב עם הגוי על הריבית ביוקר ועם ישראל הטלוה קצב בפחת זכה הלוה כמה שקצב עם הגוי יותר ממה שקצב עם הישראל הטלוה וכשכא הגוי לפדות המטבון ונתן כל הריבית חייב הטלוה להחזיר הערבון כמה שקצב עמו והמותר זכה הסרסור בשאריתו פן הגוי אבל אם קצב עם הטלוה ביוקר הגוי אלם ואינו רוצה לפרוע כל הריבית לא יפרע הלוה מביטו שהרי על דעת גוי הלוהו שאם יחייב הישראל החל ליה ריבית קצוצה כאילו ליה ישראל זה מישראל כריבית נתזה הוא והלוה לגוי ריבית זה איסור נמוי הוא לפיכך אסור להתנות טהלה עם השליח שיחייב הוא בקרן וריבית שהרי הוא אינו הלוה ואם היה מחנה הוה הוא הלוה כאלו חלונת בריבית וממנו טעמא נ"כ שאין למלוה עסק אלא עם ישראל שיש לו השליח לפרותו לו לעצמו ממעותיו ואע"פ שיש לו שליח ליקח ממנו קרן וריבית כמו שכתבנו למעלה הלאו דוקא אם יעשה זה המלוה שריצו אבל מכל מקום זה הלאו דוקא פן השליח טוה לא הלוהו טהלה אלא עם ישראל המספר בידו עד שיפרדו הגוי ואם היה רוצה המלוה שיפרדו השליח ליה הית יכול לכיפו מטעם זה כמו שיבאר בסוף סי' זה לפי נ"כ אם ירצה המלוה שלא ליתנו לפרותו לזה השליח עד שיבא הגוי הרשות כידו :

ין ישראל שאומר לחבירו לזה לי טעות מהגוי אם נתן לו מטבון ללוות עליו מהגוי מותר שהגוי סומך על מטבון ומותר לשליח ליקח הריבית וליתנו לגוי לפי שהוא שלוחו של ישראל וכל מה שלוקח ונותן אינו עושה אלא בטלוחו שר זה ואינו לא לזה ולא ע"פ זמם לא נתן לו מטבון אסור שהגוי אין לו עסק אלא עם הישראל שהלוה לזה הוא חוזר ומלוה לישראל שטלוה ומקבל ממנו ליקח ואם אגרי להחזיר לזה לי מעות מהגוי על שם מותר וזהו שכתבנו הגוי ואינו סומך אלא על הלוה עצמו וקצב עליו שאין לו שום תביעה על השליח לא משום לזה ולא משום ערב לא עוד אלא אפילו בשנותו לו מטבון וצריך שיקבל הגוי כל אחריותו על המטבון ולא יהיה לו שום תביעה על השליח וכלאו הגוי אסור שא"כ הוה ליה השליח כהלוה מן הגוי וחזר והלוה לישראל כריבית וכשקבל עליו הגוי כל האחריות בין פטבון בין כלא מטבון אז מותר אפילו שליח זה לקחת הריבית מיד הישראל הלוה ולהביאו לגוי שאינו אלא שליח בעלמא ודין ערב והבאר בסי' שאחר זה בע"ה ויא שמותר לסנהיגי הקהל ללוה סגויים בריבית לצורך הקהל אע"פ שאינם נותנים מטבונות ואין אחריות הגוי אלא עליהם והרי הם לזיוס מן הגויים וחזירים ומלווים בריבית לקהל שרי דהו כאפטרופוס של יתום שהחירו ככה"ג אם הם עושים כן לטובת היתומים וכן נתנו אע"פ שאין כאן כל כך היתר ברור טהרי הם עוברי על לא תשך נגד הקהל והקהל עוברים לא תשך נגדם כי מה להם לקהל שהם נותנים ריבית לגויים אלא שנהנו כן אבל מ"ס אסור אח"כ ליקח מקצת הפרעון ממקצת הקהל ושללו לצורך הקהל במקום אחר ולנכות להם אח"כ בזמן גביית חוב זה ערך הריבית ממה שהלוו כאן כי אותו הריבית עולה על האחרים והוה להו כאלו לוו זה מזה בריבית קצוצ' לצורך האחרים :

פי' משכנו של גוי ביד ישראל והביאו לישראל חבירו שילוח לו עליו ולכשיבא הגוי לפרותו שיקח הוא הריב' שעלה עליו עד אותו היום והשני יקח הריבית שיעלה עליו מאותו היום והלאה מותר ובלבד שיאמר לו הריני מוכר לך גל כח וזכות ושעכבר שיש לי על מטבון זה ואין לי עסק

עמך ולא לך עקי שאם לא יאמר כן ישא המטבון ככה המלוה הראשון והשני הוא מלוה מעותי לראשון כריבית מריוס והלאה אבל ככה"ג הוי כפי ואין כאן ריבית ומטעם זה שהוא כמכרו לו נ"ל שמותר לישראל להשכין מטבון של גוי אצל ישראל אחר אפילו ביותר ממה שהוא פמוטבן אצלו והריבית לא יהיה יותר רקמה שהגוי נותן לו ולולא אמרינן דהל' כמו שקצב עמו הגוי ביוקר והישראל ילוגו כוול ומה שנתן לו הראשון לשני יותר ממה שגויע בערך ריבית של הישכאל על מה שהלוה הוא לגוי הוא ריבית על מה שהלוה לעצמו אלא אמרינן סבר כל המטבון לשני והשני נוטל כל הריבית מתגו ומה שהלוה לוח יותר הלוה לו כהנם בלא ריבית נ"ל ואם לאו זמן רצה השני לחזור וללווה סהראשון קרן וריבית ולהחזיר לו מטבון אף ע"פ שאין הגוי פודהו עריון מותר מפני שהוא כאלו חוזר ומכרו לו ויא שאפי' לא אמר לו כן שימברנו לו כפי' אלא משכנו אצלו כהנם רק שאל מטבון זה עומד אצלו מהגוי בך וכך חלו' לי עליו בך וכן תקבל הריבית מהיום והלאה שרי דוראי נחכין להתירא וכאמר ליה דמי ואם כן הראשון לפרות המטבון ואין השני רוצה להחזירו להרשות בידו דהא מכרו לו וכאילו מכרו לו בהראשון דהא בלא תכי הוה עכנו איסורא ובודאי להתירא כבוד ואין צריך ליתנו לו עד שיבא הגוי לפדותו ואם ההנו מתחלה שיחייב להחזירו לו כשיבא לפדותו הכל לפי הנאם שנתן במכר ויכול להחנות כן והמטבון עכשיו להחזיר לפדותו אע"פ שלא התנו בהחזירו אפי' לא התנו כאלו התנו דמיא :

ומותר ללוה לקצוב עם ישראל השני בפחות ממה שנתן לו הגוי דעל מנת כן מוכרו לו וכן יכול לומר לו אני אקח חלק מן הריבית שיבא עוד מן הגוי ככל שנועיל להבא דלא נרע הוא מן הסרסור שיכול להתנות כך בשכרו נסאם יתרוו הראשון וששני שלא ליקח תמלוה השני המטבון לידו רק ויחזרו בני המלוה הראשון שהלוה לגוי עליו שרי אבל צריך שיקנהו לו ושהיה המטבון מכאן ואילך באחריות המלוה השני שברי הוא שלו ולקחו ממנו בתורת סקח וכיף הראשון הוא בתורת פקדון ומיטו אם התנו זה עם זה שהמלוה הראשון שהלוה עליו לגוי יחייב באחריותו הרשות בידם שהוא אינו כלוה נגד המלוה השני אלא בשומר ונפקד וק"ל המתנה שח להיות כשואל ויא דאפי' להקנות המלוה הראשון למלוה השני את המטבון אינו צריך אלא מיד שהמלוה השני נתן מענת והלאה למלוה הראשון מיד קניו לו המטבון ככל מקום שהוא דק"ל דבר תורה מעות קונות ואע"פ דמדברנן בעי משיכה מ"ס כה"ג שאינו אלא להיקון האיסור ולא לקנין חלושין אוקמינן אורווייתא ועוד שלא חקנו משוב אלא בדבר המצוי כמו שיבאר בע"ה בלבוש ע"ש כו קצ"ש תהיב שאינו מצוי הוא מידו קרב שיקנהו לו ע"י אחר לרווח בשליחא ונאמן הלוה שהוא המלוה הראשון לומר למלוה השני שיש לו משכנות הגויים והיא מקנה אותם לו כדי שילוו ואין צריך להביא ראיה על דבריו ויכול המלוה השני להלווה לו על פיו דאחזקי אינש כרשיעיל לא כחוקינן שהרי גם הלוה מותר שלא ליתן ריבית אם לא שצ"נו מהזק בכך שאז ודאי כשקד כך פשט המנהג דינינים אילו ואין למחות כוד העושי' כן דנו להו דיני ניהו וכול זה לא פיירי אלא כשהשכין הגוי המטבון אצל המלוה הראשון כריבית קצוב לכל שבוע ושכוע כנהוג ולא זקף לו הקרן עם הריבית אבל אם זקף המלוה הראשון עם הגוי הקרן עם הריבית ביתד כגון שהשכינו אצלו לזמן קצוב וחשב עמו הריבית שיעלה עד אחר הזמן ונחייב לו סתם סך קצוב כך וכך הוי הכל כאילו הוא קרן של ישראל הראשון בין שהלוה לגוי על המטבון בין שהלוה לו בלא מטבון ואסור ללוות על זה מישראל חבירו כדי שיעלה לו הריבית מהיום והלאה כל זמן היות

ההלוואה או המשכון אצלו שדה היו כאלו נזהג הריבית מכיון שבזקופה הראשונה שיש לו אצל הגוי נעשית הכל קרן שלו / אך יכול למכרו לו סתם בלי שום תנאי כולל כפחות ממה שיש לו עליו ויאמין לחבירו שכשיחזור וירצה לקנותו מסגנו יחזור ומסגרו לו במעט יותר ממה שמכרו לו כפי ערך הריבית שהיה להעלות עליו אף על פי שיזכיר לו: כך וכך סך קצוב יותר מעט דרך דיבור בעלמא אבל להחנות עמו כך בתנאי גמור הרי זה אסור רק כדי לתקן שהיה המלוה הראשון בטוח מזה שיחזירנו לו יכול הלווקה השני להמשיח בדברים אמתיים על אמונתו שכשיהיו לו מעות שיחזור ימסרנו לו בדרך הנזכר במעט יותר אי נמי אם ארצה אחזירנו לך ואיחש' כדאי אם לא אחזירנו לך ולא הצטרך להובעני לדין בשכיל כך כי על פי הדק לא אתחייב ליחן לך שהדין לא יפסק ליריבית ולא יכפני להחזיר המשכון שיש אצלי במקרה נמר / וכחוב טל אשראי ששלו על הגוי אין אדם יכול להקנותו לחבירו בשום אהרן מחקניני אפילו בקניין ואגב קרקע זמעל שלשחם כולם אין מעולי בני שאין הגוי משתעבד בכך כרצו יעשה אם רוצה ליטכרו לישאל חבירו צריך לסיק עצמו מן ההוב מכל וכל וימחול המוכר ללווקה את הכל וכך יאמר לו כשתהן לי סך כך וכך אגב מוחל ופוסר לך את הגוי מכל וכל וכל עשה לו עוד עסק עם הגוי בחוב זה וכך וכך וכן יתקן לך וכל מה שתוכל להוציא מיד הגוי הרי הוא שלך ואני מוחל לך שאז כל מה שזה יוציא מן הגוי לא יוכל המוכר לחזור להוציא ממנו שכבר מחלו לו הכל / ואם ירצה הלווקה צריך המוכר ללכת עמו אל הגוי ובעל קורב נשירי / להם החוב שאתם חייבים לי הרי זה אסור / ואם ירצה המוכר לו היפטר ממנו והלאת לא יאמר / ואם ירצה המוכר אפילו על הקרן לבטל שוה / ואם ירצה המוכר להפטר ואם לא עשה כך אסור / ואם ירצה המוכר להפטר / ואם לא עשה כך אסור / ואם ירצה המוכר להפטר / ואם לא עשה כך אסור /

היו באחריות הישראל אסור ליקח הריבית ואם הלוח אותם שלא מרעת הישראל מסתמא כאחריות הגוי הם ושרי :

כב וכן אם מעותיו של גוי מופקדת ביד ישראל אם הם באחריות הישראל אסור לו להלוותם לישראל אחר כריבית ואם באחריות הגוי מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין מיהו אם הדבר מפורסם לרבים שהם באחריות הגוי אין כאן מראית העין ומותר :

כג ישראל שאומר לגוי הילך שכרך או פליגא לך בריות והלוה מעותי כריבית אסור שהם באחריות הישראל וגוי שאומר לישראל הילך שכרך והלוה מעותי כריבית מותר אבל אסור לעשות כן מפני מראית העין ואם הדברים כפורסם לרבים מותר :

כד וכן גוי שעשה לישראל אפטרופו על נכסיו מותר ללוות ממנו בריות הישראל בעשה לגוי אפטרופוס על נכסיו אסור ללוות ממנו כריבית וגם זה הלוי במי שאחריות עליו / ואין שרף כגון אסור משום מראית העין שזה דבר נלו ומפוחם שאין הנכסים שלו / גוי שיש לו חוב על ישראל ועשה עמו שיעבדוים להן לו כל שנה ושנה כך וכך ריבית או עשה אירות משדהו אם אין ביד הלוה לטק את דגו אפטרופוסה פת כוסן הקצוב כיניהם הרי זכה הגוי במה שנתקנת לו הלוה לפרוע ככל שנה עו אותו הזמן / ואם ירצה המוכר ללוות את הגוי אסור לו לקנות ממנו ולקחת מה שנתקנת לו הלוה לפרוע ככל שנה עו אותו הזמן / ואם ירצה המוכר ללוות את הגוי אסור לו לקנות ממנו ולקחת מה שנתקנת לו הלוה לפרוע ככל שנה עו אותו הזמן / ואם ירצה המוכר ללוות את הגוי אסור לו לקנות ממנו ולקחת מה שנתקנת לו הלוה לפרוע ככל שנה עו אותו הזמן / ואם ירצה המוכר ללוות את הגוי אסור לו לקנות ממנו ולקחת מה שנתקנת לו הלוה לפרוע ככל שנה עו אותו הזמן /

כה ראובן תובע את שמעון ואומר לקחת ממני ריבית קצוב מיד ליד ההזרקה לי ושמעון משיב לא לקחת אלא עלידי גוי נאמן שמעון בלא שבועה דאחוקי איכשר ברשיעי לא מחוקינן וכיון שסודה שלקח ממנו מה שתבעו אלא שבצד הדין לקח מהמינין ליה והוא הדין בכל פענה בכיוצא בזה בין לוחלמיה שזה שוען כהיתר לקחת זה שוען באיסור לקחת מהמינין ליה בלא שבועה דאוקמינן ליה אחזקה דלא סביק דעריא ואכל איסורא זבודא כהיתר עשה כל מה שהיה יכול לעשות אבל אם שוען לא היו לרבים מעולם או איש יודעם נתת ליריבית מעולם צריך לישבע דלא דוו דברים מעולם או שאינו יודע דאין שיד כאן לפוטרו בלא שבוע' רמאי שנא פענה זו מכל מענות שבעולם שאדם בופי בה או שוען אינו יודע שצריך לישבע דאמינין דכי היכי שזה אינו מוחזק לנזול נס זה אינו מוחזק להשיד ולפען של דה' בציחף שכל אדם להוש' אחר הממון לא היה יכול להריותו באופן אחר ולכן מטילין עליו שבועה אולי יודה דחשוד ארם אממונא או אסא עבירות כגון גלה או נגיפה ולא חשיד אסבועתא דשבוע' חמדי בעיני כל אבל כשרוא מודה לעיקר החביעה אלא שזה שוען באיסור לקחת ממני זה אופר כהיתר לקחת אמינין כיון שהיה כיוו להריות זה הממון על ידי ההיתר כמו שהיה מריותו על ידי האיכור אוקמינן ליה אחזקה דבהיתר

על ישראל המלוה לחבירו / אילו שום שלבד מלוה לחבירו / ישראל והוא מעלה / מעות כריבית ואם / המיטבין למילה הולך / ריבית כלא שחודע / הלוה דרי נדע לו עכשו שמאכילו / איסור ואין יטלנו /

ד מיטבנו של ישראל ביד גוי בעד ריבית והוצרך הגוי למעות ומסכנו ביד ישראל אחר כריבית הרי זה מותר להלוה לו ויקח ממנו הריבית שהרי הגוי לעצמו הוא הלוה ואפילו אם נתן הישראל הראשון את הריבית שהוא חייב לגוי ליד ישראל השני בשכיל הגוי מותר דמה שחייב ישראל ראשון לגוי הוא נתון לישראל השני מחמת הגוי ואין עסק לישראל שני עם ישראל ראשון כלל ואף על גב דגוי אינו קונה משכון אין בכך כלום דלא יהא אלא שנמל גוי בליו של ישראל שלא מיעת ישראל ומסכנו אצל ישראל אחר כריבית וישראל זה חייב לגוי ואסר ליה הגוי לפרוע לישראל חבירו קרן וריבית ממה שהוא חייב לו איזה איסור יש בזה ולא אסרה החורה אלא ריבית הבא מיד לזה למלות :

כא מעותיו של ישראל מופקדים ביד גוי לשמור אותם בחורה פקדון והגוי הלוח אותם לישראל אחר כריבית ורוצה ליתן הריבית לישראל המפק' אם היו המעות באחריות הגוי מותר לישראל המפקיד ליקח הריבית מהם שכיז שהם באחריות הגוי השוכין כשלו ומה שנתון לי הריבית לבעל המעות אינו אלא כמהנה בעלמא ואם

דביתר עשה דלא שביק התירא כו' ואין צריך לישבע ועיין לקמן סימן קע"ז סעיף י"א / ואין להקשות כי נמי אומר להר"ם או איני יודע להימניה בלא שבועה במינו דאי בעי אמר אין לקחתיו ובהיתר לקחתיו דמינו לפוטרו שכל וכל לאיפסורי אפילו משבועה לא אמרינן כמו שיתבאר בע"ה בלבוש עיר שושן והווקא בשלהו בא להוציא מן המלוה כגון שיש לו משכון או שכבר פרע לו אבל אם המלוה בא להוציא מן הלוה ושושן שחייב לוריבית על ידי מעשה היתר והלוה שושן באיסור קצצנו נשבע הלוה ונפטר אף על גב דמשוי נפשיה ונפש המלוה רשיעי חזקא דסמונא עדיפא ללכת אחריו על ידי שבועה ואם יש שטר ביד המלוה נשבע ונוטל על ידי השטר / ועיין לעיל סימן ק"ס ולקמן סימן קע"ז

כ משכון שביד ישראל מישראל חכירו שהשכין אצלו בלא ריבית ואחר כך אמר ליה לך והשכינו אצל גוי בריבית ועליו לפרוע קרן וריבית הרי זה מותר וחייב היא ג' לפדות המשכון ולפרוע הקרן והריבית ולא אמרינן שהמלוה הראשון לזה סגנו בריבית ותחור ומלוה לישראל זה בריבית מכאן ואילך שאין זה אלא שלוחו להיפר' חבו ממעות הללו וכל היכא שימצא זה משכונו יפדנו אבל אם הלך זה ושינה בשליחותו והשכינו אצל ישראל אחר בריבית ואמר ליה שהוא משכון של גוי אסור דהא שינה בשליחותו ולא נעשה שלוחו כזה ואפילו אמר ליה סהם לך והשכינו בריבית וזה הלך אצל ישראל והשכינו בריבית באמרו של גוי הוא אין זה שלוחו דאין שלוח דובר עכירה ואין הלוה הראשון צריך ליהן את הריבית דודאי לא היתה דעתו כשהרשהו להשבין בריבית שיעשה הדבר בצד איסור אלא בצד היתר וחייב המלוה הראשון להחזיר המשכון ללוה בלא ריבית והוא יהא דינו עם המלוה שלו ואם יכרר הדברים בבירור שכן היה גם המלוה השני חייב להחזיר בלא ריבית כמו שכתבנו למעלה ואם לא יכרר הדברים מאימין על המלוה השני אם אין לבו נוטה לדברים שהם אמת לומר לו דברי כבושים כגון מפני זה נאמר נבי ריבית ויראת מאלקיד וכיוצא ואם לא ישגיח כזה הרי אין בית דין יכולין לכופו כמו שכתבנו למעלה שהוא יכול לומר לדברך הראשונים אני מאמין ואחס עושים עלי קנוניא להוציא ממני בלא ריבית ואז יתן לו המלוה הראשון את הריבית מכיסו ויחזיר המשכון ללוה ראשון בלא ריבית כל' :

כ ראובן שהשכין משכונות של גוי אצל שמעון בריבית בשם הגוי ולימים תבע שמעון את ראובן שיפדה אותם רמטכונות אין ראובן חייב לפדות אותם שאין ראובן אלא שלוחו של שמעון להלוין מעות אילו לגוי ולהלוהם לו בריבית כמו שכתבנו למעלה וכיון שכן אין לשמעון על ראובן הכרח לפדות המשכון ולא למוכרו אלא כדרך שהיו עושין במשכון זה אם היה הגוי עצמו ממשכון אותו אצל שמעון אבל מכל מקום חייב ראובן להעמיד את שמעון אצל הגוי ולהראות לו את הגוי כדי שיהיו דבריו של שמעון עם הגוי לכופו בדיניהם כמו שיכול הואיל וראובן שלוחו של שמעון הוא להלוות מעותיו לגוי זה :

קע שלא יוכל ישראל להיות ערב לישראל שלוחו מן הגוי בריבית וכו' ב' סעיפים :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריבית אסור לישראל אחר להיות ערב בשכילו כיון שבדיניהם בהר ערבא אזלי החילה נמצא הערב כאילו הוא לוח מן הגוי

וחזר הוא והלוה לישראל שהרי הוא יתחייב החילה לפרוע לגוי ואחר כך יתבע הוא את הלוה לפיכך אם קבל עליו הגוי שלא להכוע לערב החילה אם יהיה שם ולא יברח הרי זה מותר / ויש אומרים שאינו אסור אלא בערב שלוף דין דהיינו שאין דין המלוה עם הלוה כלל ואפילו אם יתבע את הלוה יכול הוא לדמותו אצל הערב זה וודאי אסור אבל בסתם ערב ואפילו בערב קבלן שיכול להכוע מאיזה מהם שירצה הרי זה מותר כיון דאי בעי גוי אוזיל אצל לוח חחיה ונוכה ממנו ריבית זה על הלוה נהרבה והערב כשהוא פורע מה שנתרבה על הלוה הוא פורע ואם עבר ונעשה ערב בעדו אפילו ערב שלוף דין צריך לשלם לו כל ההפך המגיע לו על ידו אבל הריבית אינו צריך להחזיר לו שאין אומרים לזה שיחן ריבית מיהואי בכר פרע לו הריבית לא עדיף מאבק ריבית ואין מוציאין ממנו :

ב וכן גוי שלוח מישראל בריבית אסור לישראל אחר להיות לו ערב לישראל זה אלא אם כן סהנה עם הגוי שכל זמן שיהא לו לפרוע לא ידהנו אצל הערב ואם קבל עליו כן אז מותר לישראל להיות ערב בעדו אף על גב דבי לית ליה שקיל המלוה קרן וריבית מישראל זה מותר לזה לקבל הריבית ממנו שאז אינו משלם אלא בעד הגוי אבל אם לא קבל עליו כן הוה ליה כאילו הלוה ישראל זה לישראל הערב ואסור לקבל ממנו או הריבית ואם לישראל הערב לא ערב אלא בעד הקרן לבדו ולא בעד הריבית אלא שהישראל הגולה יקח הריבית מן הגוי עצמו או איפכא שערב לו בעד הריבית ולא בעד הקרן זה בכל אופן מותר ממ' שאם לא ערב אלא בעד הקרן אפילו אם תמצא לומר שהוא הלוה הרי אינו לוח אלא קרן בלא ריבית והגוי יחן ריבית בעדו וזה אפילו לגוי ישראל מותר כדאמרינן לעיל יכול אדם לומר להבירו הילך זון והלוה עשר דינרין לפלוני כיון שאין הריבית בא מיד לוח ליד המלוה ואם לא ערב אלא בעד הריבית והגוי הוא הנקרא הלוה למן לא יתן הישראל הריבית בעדו אין כאן איסור כלל אפילו נבי ישראל וכל שכן שיחזור ויקחננו הגוי אף על פי שזה היה אסור לגוי ישראל ורווחא שהגוי נוטל המעות מיד המלוה אבל אם ישראל הערב נוטל המעות מיד המלוה אסור להיות ערב אפילו בעד הריבית לבדו שכיון שהוא נוטל המעות מיד המלוה אף ע"פ שנהגן לגוי מוחזי כאילו היה הוא הלוה ואין יתן אחר כך הריבית וכשנטל הישראל הערב המעות מיד המלוה נמי לא אמרן דאסור אלא כשהיה ההלוואה בלא משכון אבל אם הלוה על המשכון אף על פי שנשל הישראל הערב המעות מן המלוה ונתן לגוי מותר להיות ערב בעד הריבית שאין אחריות הקרן למלוה אלא על המשכון / ויש אומרים דבלא משכון אפילו נטל הגוי המעות מיד המלוה ואפילו לא ערב הישראל אלא בעד הריבית לבדו אסור לישראל להיות ערב קבלן בעד הגוי שכיון שאומר לו הישראל כל זמן שמעותי ביד גוי אהה נתן לו דינר כחדש הריכל זמן שאין הגוי פורע הוא חייב ליתן לו ריבית נמצא אחריות הקרן גם כן עליו עד שופרענו והרי זה כלוה מעות מישראל ואמר ליה כל זמן שאני נוהג לך דינר ריבית בהדש לא יהא לך רשות לכופני לפרוע לך הקרן / ואם היה לישראל משכון מגוי או ערב גוי וביא ישראל ואמר ליה לפלוה שיחזור לגוי את המשכון או שיפטר את הערב גוי והוא ערב לו צריך לשלם לו כל הקרן והריבית שעלה עליו עד אותו היום אבל לא הריבית שעלה עליו מכאן ואילך שכל מה שעלה עליו עד אותו היום נעשה הכל קרן ואינו נקרא ערב אלא בעד הקרן אבל מה שיתרבה מכאן ואילך עדיה דידיה יתרבה אם לא שהמשכון היה שוה יותר שאז צריך להעלות לו גם הריבית שעלה עליו מכאן ואילך עד כדי

נחזק לו בהורה הלואה אלא בהורה שכירות אלא שמשכיר לו
בזול לכמה שנים קצובות וזה יכול כל מי שיש לו קרקע לעשות
להשכיר בתו ושרותו כזול כי מימחה בידו ואם התנו בנייה
שאין אחד מהם יוכל לבזק את חברו לפדות הוך הזמן שקבעו
ובכלות הזמן תחזור הקרקע לבעליה כחנם אין כאן השש
איסור בעולם אף על גב דאחיל גביה משום שהיה צריך
למעות כן הוא דרך המסא והמתן בעולם שמי שצריך למעות
הוא מוכר קרקעותיו בזול ושכירות ליומיה ממכרו הוא וזה
גם כן מפני שהיה צריך למעות השכיר בזול ואין כאן

איסור / ואין להקשות אם כן מאי נפקא מיניה שבהב
לוסך שנים קצובות ינכה לו כל שנה ושנה בפני עצמו
שנשפך שכן לא מיחזי כהלואה אלא בלוקח ממנו הפירות
של כל השנים הללו או כשוכר הקרקע לכל השנים הללו
בדמים אילו אבל כשאינו כוחב לו כך אלא מנכה שנה
ושנה בפני עצמו נראה כאילו מזויל גביה פירות אותה
שנה בשכר כותר המלוה והנן לא ישכור בפחות ולא
דיוקא אם שניהם אין יכולין לחזור בהן הוך הזמן שהאחד
לא ברצון חברו אלא הוא הדין אם התנו שכל זמן
שירצה הלוח לסלקו הרשות בידו ויביא לו מעות ויחשוב
לו עשר בכל שנה וינכס לו ויסקלו מן המותר במעות מן
השדה או מן הבית הרי זה מותר שמאחר שאין כח ביד
המלוה לגבות סחוכו כלום בלומי המשכנתא ולהחזיר לו
הקרקע ללוה אינו הלואה אלא שכירות ששכר ממנו הקרקע
לשנים הללו ולא יוכל לחזור בו והמשכיר יכול לחזור בו
אם ירצה ואין שייך בו ריבית והוה הנקרא משכנתא דסורא
משום שבסורא היו נוהגין כן וזה דומה למוכר שדה בזמן
שהיכול נוהג שהתורה התורה ללוה לגאולו לפי חשבון
הדמים ואין זה דומה לשאר הלואה דהתם כל אחריו המעית
על הלוח ואין למלוה שום חשש הפסד אבל הכא אין אחריות
ההלואה על הלוח רק על המלוה שאם שטפה נהר או נשרף
הבית אינו נוטל כלום אלא פירות כפי מה שהן ואינו יכול
לכופו לפרוע לו חובו לא מזו ולא משאר נכסים והרי המלוה
קאי קרוב לשכר ולהפסד ויש אומרים שאפילו אם לא
לחב לו במשלים שניא אילין תיפוק ארעא דא בלא כסף כגון
שמלוה לו מעות הרבה והיה צריך לכתוב לפי ערך המעות
שאחר שנים הרבה תיפוק בלא כסף ואין המלוה רוצה
להלוות לזמן ארוך כל כך יכול להלוות לו כמו שירצה
ויכתוב לו בהודן כך וכך שנים אנכה לך כך וכך לכל שנה
ובכלות אותה השנים תחזיר לי מותר המעות בעד הקרקע
וגם בתוך אותה השנים היתה הכרירה ביד הלוח לסלקו
ולגבות לו לכל שנה ערך המגיע רק שהמלוה לא יוכל לבזק
הלוח הוך הזמן ההוא לפדות זהו גם כן מותר אפי' אינו מנכה
לשנה אלא דבר מועט שכיון שהמלוה לא יוכל לחזור בו הוך
אותו הזמן ובהודן אותו הזמן קאי המלוה קרוב לשכר ולהפסד
כגון שמא ישטוף השדה וישרוף הבית ולא יהיו בו הפירות
הרבה הוי כמכר או כשכירות ומותר וכן נוהגין במדינות
אילו והדוקא בית או שדה אבל משלטי שמתקלקלין
הרבה ונפתחים וכלייה קרנא אם ישחמש בהם אפילו

בנכיהא מיהו יותר כריבית ואסור ויש מקילין במקומות
בבית הכנסת ואפילו בספרים הואיל וצורך מצוה ללות עליהן
אפילו בלא נכיהא ואינם דברים של מעט בקושי התייר
בספרים אפילו בנכיהא מפני שאין דרך להשכיר ספרים
כך ויכר שהוא מלוה וכבר ידעת שהוא שכל זה לא מירר
אלא כשהאחריות המשכנות על המלוה אבל אם האחריות
על הלוח אסור דהוה ליה מלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד
ואסור ובכל מקום דהוי אנק ריבית במשכנתא אם כא
והלוח לחזור בו וגמר לנכות למלוה הפירות שאכל מפני
שהם ריבית לא מנכינן ליה דהואיל והמשכנתא ברשות
מלוה

דמיו של המשכון או יחזיר לו המשכון שהרי על פיו נתנו לגוי
והוא ערב בעד כל המשכון ואם זקף הגוי מתחילה הקרן עם
הריבית אז אפי' מה שיעלה אחר כך הוי כקדן עד כדי הזקיפה
וצריך לשלם לו הכל עד כדי הזקיפה בין היה לו משכון על
הכל בין לא היה לו משכון על הכל אלא פשוט הערב הגוי ע"פ
דיבורו שכיון שזקף עליו הכל הוי הכל כקדן והרי לא נעשה הוא
ערב אלא בעד קרן ואין כאן ריבית !

קעב דין גוי שהלוה בריבית ונתגייר ובו
סעיף אחד :

א ישראל שלוח מעות מגוי בריבית וזקפו עליו במלוה
ונתגייר אם עד שלא נתגייר זקפו עליו במלוה גובה
את הקרן ואת הריבית והואיל שזקפו עליו במלוה קודם
שנתגייר נעשה כולו קרן מטעם זקיפה וחשוב כנכסו ואם
לאחר שנתגייר זקפו עליו במלוה גובה את הקרן ולא את
הריבית ואפי' הריבית שעלו קודם שנתגייר אסור ליקח הואיל
וזקפו אחר שנתגייר וגוי שלוח מישראל בריבית ונתגייר אף
על פי שזקפו עליו אחר שנתגייר גובה קרן וריבית שלא
יאמרו בשביל מעותיו נתגייר זה מיהו אחר שנתגייר אינו
גובה ממנו אלא הריבית שעלה עליו בעוד שהיה גוי אבל
ריבית שעלה אחר שנתגייר אינו צריך ליתן שהרי ישראל
הוא ואסור לקבלו ממנו ולא דיוקא זקפו עליו במלוה אלא
אפילו בלא זקיפה נמי דינא הכי הוא גבי גוי שלוח מישראל
בריבית אבל ישראל שלוח מגוי דיוקא בזקיפה הוה דינא
כמו שכתבנו אבל בלא זקיפה יכול לגבות אחר שנתגייר
הריבית שעלה קודם שנתגייר עד שנתגייר אלא
שכזקיפה אחר שנתגייר החמירו עליו מדרבנן ואיפשר לומר
דגם בלא זקיפה לא יגבה אפי' הריבית שעלה קודם שנתגייר
שאסרו לו חכמים ולא משיס חומיא אלא משום כבודו כדי
שלא יזכרו לו שם דגיות בגימח
ויש לו לחוש בכבודו :

קעב הממשכן בית או שדה ע"מ שיאכל
פירות ובו ו' סעיפים :

א אף על פי שאמרו המלוה לחבירו לא ידור בחצירו
חנם ולא ישכור ממנו בפחו' היינו משום דהוי הלואה
ממש דקאי המלוה קרוב לשכר ורחוק להפסד ויש לפעמים
בו משום ריבית קצוצה ולפעמים משום אנק ריבית כמו
שנתבאר הכל בכיור רהב בס"מ קס"ו אבל היכא דקאי
המלוה קרוב לשכר ולהפסד או באופן שאינו נקרא הלואה
אלא שכירות או מכר אין בו משיס ריבית ומותר לפיכך אמרו
משכנתא שריא והיכי דמי כגון המלוה את חברו ומשכן לו
בית או שדה לשנים ידועות על סנת שידור בבית ויאכל פירו'
השדה כל ימי המשכונה וכתב לו במשלים שניא אילין תיפוק
ארעא דא בלא כסף וכשיעשה באופן זה אז אפי' מרדב הזמן
הרבה שאין מגיע לכל שנה אלא דבר מיעט כגון שהלוח
מנה והתנה עמו שאחר עשר שנים תחזור קרקע זו לבעליו
חנם אף על פי שלפי חשבון זה לא יגיע לטנה רק עשרה
דינרים והיה שכר אותה קרקע שוה אלף דינרים לשנה מותר
שאין זה הלוא' אלא כמי ששכר בפחות ואף על פי שאמרו לא
ישכור ממנו בפחות היינו שהלוחו תחלה מעות ואחר כך
שכר הימנו את הבית בפחות ואחיל גביה מחמת ההנאה
שהלוחו כבר או שהלוחו על סנת זה שיטכור לו הבית
בפחות וישאירו אילו המעות בהורת הלואה גביה והרי זה
ריבית נמר שאסרה התורה אבל הכא כל אילו המעות אינו

משוויו ובעל הקרקע אוכל הפירות ואמר לו הפלוה על הנאי זה אני פלוה לך שכשתרצה למוכרה לא תמכרנה אלא לי ברמים הללו או שיוסף לו בו מעט אלא שמכל מקום הוא שוה יותר הרי זה אסור שבשכר המתנה המעות הוא אוזיל גביה אחר כך אבל אם אמר לא תמכרנה אלא לי בשווייה ואפילו אמר ע"מ כן אני מלוה אותך אפ"ה מותר כיון דלא מזיל גביה סיהו הלוואה זו כל שאינה דוחה את המצרין דאם לא כן ה"ל הנאת דחיית המצרין ריבית גביה דחא אין לו שום קניין בקרקע זו כ"ל :

ה גוי שמשכן בית או שדה לישראל הישראל המלוה דרבו או אכל פירות ואחר כך הלך הגוי ושכרה לישראל אחר אין הישראל הראשון צריך להעלות שכר לישראל השני שקנאה מהגוי אלא דר בתוכו בהנכם עד שיהן לו הגויעותיו ואין זו ריבית שדר בבית זה שהלוה עליו חנם והוא של ישראל שהרי אין הישראל חייב לו כלום אלא הגוי ואם הישראל הקונ' קמתין לגוי ואינו כופה את הגוי לפדותו מאי איכפ' לו לישראל המלוה בזה אין הישראל בעל חוב שלו ואפילו היה מוסל על הישראל הקונה לפדות הבית אינו צריך להעלות לו שכר דכיון שאם מכת הגוי ובדיניהם הרי הוא כמכור לו עד שיהא נפרע לא יפה כחו מכת הגוי וכשפודה אותו הרי הס'ל כחוזר ומוכרו לו . וכן הדין במשכון משלולי שבמשכן גוי אצל ראוובן ואחר כך מכרו הגוי לשמעון ולאחר זמן בא שמעון לפדות המשכון קד ראוובן פותר לראובן ליקח הריבית שעלה בו אחר שקנאו שמעון אף על פי ששמעון נחתמו משלו טהרי שמעון אינו לא לוה ולא ערב ומה שנותן נותן בעד קניין שנשם באילו המעות קונתו . הממשכן קרקע שלו לישראל על הדרך שהוא קותר אף על פי שהמלוה אוכל פירות מותר ללוה לפרוע המס כן הקרקע שאין המס הזה מוסל על הפעות שלו אלא על גוף הקרקע של לוח אבל אם המס הוא כפירות כגון שנשול האדון עישור כהבוא וכיוצא בזה אסור ששים דהני פירות דאדון נתנו ואין כח לבעל הקרקע למכור חלק האדון ולא למשכנו וכי יפרע לוה לאדון ריבית הוא דקיהוב ליה למלוה : **ו** מי שיש לו חורבה ורוצה לבנותה ואומר לחבירו בנה חורבתי ודור בה ונכה לי בכל שנה דבר קצוב עד שיכלן דמי ההוצאה אפילו אם שוה ג' זהובים לשנה והוא אינו חושב אלא זהוב א' מותר שוה דומה למשכנתא דסוריא . ראובן השכין ביתו של שמעון אצל לוי ושמעון שתקולו דר בב'י זה כמה שנים מפני שהיה תושב שהוא ביתו של ראובן ודר בה בכניית ובא' מדרכי ההי' שבהבנו ואח' כחכע שמעון את לוי והוציא הבית מיד לוי והוצרך לוי לשלם לו גם השכירות קבל הזמן שדר בו מפני שהיה קיימא לאגרא ונכרא דעביד למיגר וכה"ג צריך ראובן לשלם לו ללוי הכל הקרן וגם כל שכירות הבית שנתן לשמעון ואין בו מסום ריבית . שמת שמושיף לו אינו מוסיף סחמת המתנת ההלוואה רק בעד השכירות שנתן הוא נותן לו מחמת שמכר לו דירת הבית לרוח בתוכו בעד הנכיתא שמנכה לו ונמצא עכשיו שאין דירת הבית שלו והשוכר דבר שאינו שלו הרי הוא חייב באחריותו ואף כי אוזיל גבי האי הוי באילו קיבל עליו אחריות הפקח בכל מה ששוה :

מלוה היא אם היינו מנכין לו היינו מוציאין האבק ריבית בדינין דכל סליקי בלא זוזי אפוקי הוא כמו שכתבתיו פעמים ושעמא משום דאפריזן סתמא מחלם לו אבל אם התרה בו הלוה כמלוה ואמר לא בעינא דתיכול עוד פירות דריבית הוא והוא עבר ואכל אח' כ' ואח' הוכעו הלוה מנכין לו הפירות שאכל אחר ההתראה שהרי ירענו שלא סחלם לו דהא צווח כי כרוכיח ולא אשנח ביה :

ב משכנתא זו שאמרנו כשכתאתה ליד מלוה י"א שאסור לחזור ולהשכירם ללוה בדבר קצוב לשנה רהוי כמנו ריבית הכאה מיד ללוה ליד מלוה דאם לא אתני בשעת הלוואה סיוחיו כריבית קצוצה והרי אבק ריבית לפחה ואם אתני הרי ריבית קצוצה פשוט רש פתירין אם לא אתנה בשעת ההלוואה כיון דלא אתני וגם אם יפול הבית או ישרוף יפסיד שמעון מעותיו וה"ל קרוב לשכר ולהפסד . אבל אם אדם אחר שכרה מהמלוה כגון ראוובן משכן ביתו לשמעון ולוי שכרו משמעון ונסאר ראוובן בבית ופורע השכירות ללוי ולוי פורע שכירתו לשמעון הרי זה מותר דה"ל לוי גבי שמעון כשומר משלו ה"מ גביריבית קצוצה אבל משכנתא כי הך דהוי כמו מקח או שכירות קרקע וליכא אלא אבק ריבית לית לן בה מיהן גם בזה נ"ל שצריך שלא יתנו בכך מהחלה בשעת הלוואה ועיין לעיל בסוף ק"ד :

ג במשכנתא זו אם נותן המלוה ללוה דבר מועט ככל שנה בשביל שיקבל עליו הלוה כל אחיות הקרקע אפילו שנפילה או שריפה י"א שזה אסור דהרי לויא קרוב להפסד כלל המלוה בהאי משכנתא ובשביל אותו דבר מועט לא מיקרי קרוב להפסד אבל אם התנה עמו לתת לו דבר מועט לשנה בשביל איזה תיקון קל שיצטרך בבית כגון שכירת קורה וכיוצא בזה שרי דאכתי נשאר על המלוה אחריות נפילה או שריפה ומשכנתא זו נפדת לחצאין שאם בא הלוה למחזיר לו קצת מעותיו תוך הזמן צריך לקבל במקצת פרוען סיהו אף על גב שמביא לו קצת המעות המלוה אוכל כל הפירות עד שיתן מותר המעות דכולא משכנתא אשתעבידא ליה לכולא מלוה ואינו רואין המעות ענתהו כאילו הם פקודן בידו עד שיפרע הכל : והא דאפריזן התירא דמשכנתא דויקא בשהשכין לו השרה בשעה שנותן לו המעות דהוי כמכר וקונה המלוה השרה במעותיו דקרקע נקנית בכסף אבל אם הלוה היה חייב לו מעות למלוה כבר ועכשיו הוא נותן לו שדה זו במשכנתא הרי זה אסור שאין הקרקע נקנית לו למלוה דבמאי קניית פריטי אין כאן נסכא אין כאן והוי אכילת פירות ריבית שאין כאן אלא הלוואה ולא מכר ולא שכירות בקרקע . ומשכנתא שנעשית סתם ולא הנתנה עס זה כלום הולכין אחר מנהג אהו העיר וכן בעניין אסויכל לסלקו אולא הכל כמנהג העיר :

ד משכנתא זו כיון דכמו ממכר חשיבא דשכירת ליומיה ממכר הוא כמו שאמרנו לעיל סעיף א' לפיכך אם בא הלוה למוכרה אותו שהיא פשוט שכנת בידו קרוב לקנותה יותר פבעל המצר ואפילו אם קנאה כבר בעל המצר בעל המשכנת' מסלקו מפנה כיון שכבר היא קנויה לו ליומיה ואם בתחלת המשכנת בא בעל המצר ואמר אני אלוה לך כי אתה מערים למשכנה לאחר בשביל שאתה רוצה למוכרה לו . אחר כך אין שומעין לו דמצוי למיפר הוא נוח ליללות ממנו שירחיב לו חזקין או לא יגוש אותו אמנם דבר זה תלוי בראיית הדיינים אם רואין גיש ערמה בדבר כגון שלא נמשך זמן המכר אחר ההלוואה או שאינו רגיל ללוות וכיוצא בזה אינה דוחה המצרין וצ"ל כע"ש סימן קע"ה . משכן לו בית או שדה כפחות

ק"ע הרבה פרטי דיני ריבית ובו יטעמים :

א אע"ג שלא אסרה התורה אלא ריבית דבא ע"י ההלוואה שנוהן לו דבר קצוב בעד המתנת הלוואת המעות מ"מ אסרו חז"ל כל אגר נשר ליה אפי' הבא על ידי מכר כיצד מכר לו דבר ששוה י' זהובים ב"ב בשביל שממתין לו המעות ואפילו היה אותו הדבר שעכשיו הוא שוה י' ובזמן שקבע לו ודענו שיהיה שוה י' כגון יינוט ושכר תמרים דכתשרי הם

המוכר כגון שנמצא פרוע או שטרפו בעל חוב מוקד אין צריך שיהיה על הלוקה ואם יש ביד המוכר משכון על הלוה מותר למסרו ללוקה וכן הלוה עצמו יכול להבטיח לזה בערבות או במשכנתא כמו שירצה שאין הלוה לזה שלו במה שפרע לו שהרי כבר הוא נתחייב מעות הלוה למכור ואם עבר וקבל עליו ממוכר כל אחריות הנאו קיים ולא נרע מוכר שטר חוב מסוכן שאר דבר שחייב באחריותו מיהו אם לא יוכל לנכותו ויחזיר הוא על המוכר אין צריך המוכר להחזיר לו רק המעות שקבל ממנו לא כל החוב שזה ודאי הוי ריבית אלא חזר הסקתו ויחזיר לו מעותיו שנתן ואם אח"כ יגבנו המוכר אפילו כל החוב הרי הוא שלו ואין ללוקה עליו כלום :

ה קהל הצריך למעות יכולין למכור עזר היין או הבשר לשנים או נ"מ יחידו הקהל לפתע הסך לזמנים ידועים והקונים יתחייבו לקהל בשטר ואח"כ ימכרו הקהל החוב ההוא בזול למי שיתן להם המעות מיד :

ו מי שהמרו ופועליו הובעים אותו בשוק ואמר לשלחני חן לי דינר שבע לפרעם ואני אתן לך כמות שאינה שבעות שיש לי בבית שיהיו שוים יותר משווי של דינר הרי זה מותר המעות שאינה שבעות אינה אלא פירי והוא סכר לו מחיל אורה נביה בשביל להקל סודו שלא יהא צריך ללכת לביתו ולהלהיפם במשכע כדי לשלם לחמרו ופועליו והוא שיש לו כל דמי הדינר בכיתו דה"ל מוזיל נבי כדי להקל טרדו שאל"כ הוה המותר שנתן לו כמו שבר המנהג שימתיך לו עד שיהיו לו מעות וכתב מורי סהרמ"י ז"ל דנ"ל שאפילו אין לו בביתו אלא מעט המעות שאינן שבעות מותר דלא נרע זה מהלואה טאה כמאת דמי קס"ב שאפילו יש לו מעט מלוה עליו כמה שאין ה"ז הכא והוקא דינר כמעט שזהו דרך פקח ומכר כמו פירו' במשכע אבל מעות כמעות הוי חלואה נמורה ואפ"י יש לו הכל בביתו אסור לחת לו יותר עכ"ל הדברי תמוהים מאד כיון שאמר דינר במעות הוה כמו פירות במשכע אם כן למה אמר ברישא שאפילו אין לו בביתו אלא מעט מן המעות שאינן שבעות מותר דהא בין דהוי כמו משכע בפירות אינו יכול להחזיל נביה אלא מה שיש לו בביתו אם לא שירצה השער כשוק ואז אפילו אין לו כלום בבית מותר ואי מדמי ליה ליצא השער אם כן למה אמר אפילו אין לו אלא מעט אפילו אין לו כלום מבעי ליה וע"ל סימן קע"ה ועל כל פנים יותר משה דינר ליתן וצ"ע .

ז וכשם אסור למכור ביקר בשביל המנהג המעות כך אסור ליקח בזול בשביל המנהג המעות כיצד הוא קונה ממנו דבר ששוה י"ב בעטרה בשביל שמקדים לו מעות והמוכר אין לו אורו הדבר בכיתו הרי אין אילו המעות אלא הלואה ומה שמוזיל נביה הוה משום הקדמת המעות ואסור דמיא לאגר נטר ואפילו אם יש לו כמות המין בהקפה כדי אחרים והם יתנהו לו אפ"ה אסור דהא עדיין מחוסר נוכי"נא הוא אבל אם ישנו אותו הדבר בביתו אלא שאינו מצוי לך עכשו עד שיבא בנוא עד שימצא המפתח מותר שכיין שיש לו בכיתו הרי מיד שמקבל זה המעות נקנה לו אותו דבר דדבר תורה מעות קונות ונביענין זה שדוא איסור דרבנן אוקמה אדאורייתא לקנות בלא מסיכה ואין כאן הקדמה אלא דאחיל נביה וכל אדם יכול להחזיל את שיוכמו שירצה ואין זה הלואה . ונאמן המוכר לומר שדבר יש לו בביתו ואין צריך להביא ראיה דאחזקי אינסי ברשיעי לא מחזקינן והוקף שפבר לו סתם אבל אם מפרש לו לומר אם אקדים לך המעות אתן לך ה"ו ואם תרצה ל"כ לא אתן לך עד שתתן לי החפץ הדי זה אסור אפ"י יש לו למכור בכיתו וכל זה בדבר שיצא השער או שומתו ידועה אבל אם אין שומתו ידוע אפילו אין לו סוד ובלבד בסתם אבל לא במפרש :

ח מותר להקדים מעות לגיטא שיתן לו לזמן פלא דילועין שיהיו

נמכרים בזול ובניסין יתיקרו והוא מוכר כתשרי כשע" שבניסין הרי זה אסור שזה אגור נטר ליה הוא בשביל שממהין לו מעותיו עד ניסין ואפ"י אם המוכר עשיר ואינו צריך למעו' וגם הסתורה היא טובה ולא היתה נפסדת אצלו ויאמר המוכר אם לא יתן לי בשיעור הווק אחזיק בעצמי עד אותו הזמן ואין לי שום הנאה וריוח מזה אפ"ה אסור דמיא חזית דאולת בתר המוכר זיל בתר לוקח' ונבי דידרו ודאי אגור נטר יהבו ליה דאלו הוה להו זוזי הוה שכית להו הרבה לקנות בשער של עכשו והרי איבא נבי דידרו נשך ותרבית בד"א כדבר שיש לו שער ידוע כגון יינות ושכר המרים שאמרנו וה"ה נמי דבר ששומתו ידוע כמו פלפל או שעוה אבל דבר שאין לו שער ידוע ואין שומתו ידוע כגון סלית ופרה וכיוצא בהן מותר לזכרו ביוקר לפרוע לו לזמן פלא ובלבד שלא יאמר לו בפ"י אם תתן לי מעות מיד הרי הוא לך ב' זהובים ואם לזמן פלא הרי הוא לך ב"ב שזהו הוא משמע ממש אגור נטר ויש מי שאומר שאפ"י אם אינו מפרש בהד"א אין היתראלא במעליהו מעט אבל אם מעלהו הרבה עד שניכר לכל שבשביל המהנות המעות היא מעליהו הוה ליה כמפר' ואסור וכל זה דווקא שקצין לו סך קצוב לפרעון לזמן שקבע לו אבל אם מוכר לו כלא קצב לפרעון אלא שאמר לו כך וכך חביות אני מוכר לך ותשלם לי בזמן פלא' כמו שיהיה השער באותו הזמן שראף על גב שיצא השער ואף על גב דמסתמא יתייקר ועכשו אינו שוה כל כך לא כיהוי כאגור נטר האול ולא הזכיר שום סך קצוב ובלבד שגם לא יאמר לו אם תתן לי המעות עכשו תן לי כך וכך או תן לי כשער של עכשו :

ב היו לו פירות ואם היה המוכר צריך למכרם מחמת שהיה צריך למעות והיה מוציאם לשוק ליקח דמיהם מיד לא היו קונים ממנו רק בעטרה מפני שידעוים כזה שצריך למעות לכך רוצים ממנו בזול ואם היה ממתין זה עד שיבא לוקח לביתו לקנותה ממנו היה לוקחים בעד י"ב וגם היה נתון המעות מיד וכל לומר לאחז לא תרצה לחת לי מעות רק מיד הרי לך אותה בעד עטרה ואם לא תתן לי מעות רק לזמן פלוגי לא אחז לך רק ב"ב שהרי גם אם היה בא לוקח לביתו היה לוקחה בעד י"ב ונתן לי מעות מיד וכן דבר הנמכר ב' ולפעמים באים שרים לעיר וקונים ביוקר שוה עכשו עטרה קונים בעד י"ב אם הרבר שכית שהשרים יבאו לעיר ואין להם דווקא זמן מוגבל רק כל הימים שיון לזה כשירצו לבא מותר למכרו לישיאל גם כן ב"ב לזמן שהרי שכית שיבאו שרים גם היום וקנו ממנו ב"ב :

ג וכשמוכר דבר לחבירו בעד י"ב לזמן פלוגי וכדרך ההיתר שבתכני יפול לומר לו אחר כך תן לי מעותי מיד ואקח ממך עטרה שזה אין בו משום ריבית אלא דמחיל נביה סקח החוב שיש לו שכמו שהיה יכול למכור החוב לאחר בזול כמו שירצה כמו שהבאר בסמך בע"ה יכול למכרו גם כן ללוה עצמו דמי' מה לו הוא מה לו אחר . והוקא שכבר נגמר הפקח וזכה הלוקה במקחו אבל אם קודם שנגמר הפקח אמר לו בעד י"ב וא"ל אחר כך אם תתן לי המעות עכשו אקח אסור לו אחר כך ליקח ממנו י"ב לזמן אחר :

ד מי שיש לו שטר חוב על חבירו או מלוה על פה מותר לו למכרם לאחר בפחות ואפילו לא הגיע זמן הפרעון והלוקה עדיין צריך להמתין מהשתלם עד הזמן ההוא אין בו משום ריבית שזה מוזיל נביה סחכת שצריך למעות ואין זה אגור נטר ובלבד שיהא אחריות של השטר והמלוה על הלוקה כגון אם יעני הלוה שלא יהיה לו ממה לפרוע שלא יחזור על המוכר שאם קבל עליו המוכר אחריות השטר אין זה מכר אלא הלואה שהלוקה הלוה לו מעות ואחר כך מקבל הלוקה יותר בעדו והרי ריבית אבל אחריו אבא מחמת

שיהיו בני אמה בזו אף על פי שעתה אין שוין אלא בני זרת
בזו ואע"פ שאין לו עהה בני אמה שערדין לא גדלי אמה
ואינן אלא בני זרת חשבינן להוא כאלו הוו בידו כיון דממילא
קארבונגם כבר התחילו לגדל קצת שיסגן בעולם קנאן
ודוקא שנותן לו פאותן שהיו גדלין קצת בשעת פיסו הדמים
דה"ל כהקנה אותה לו מעכשיו והשאלו לו קרקעו עד ג'
שיתגדלו ויתבטלו אבל לתת לו בני אמה מדלועין אחרים
אסור דכמו אגרא נטר הוא :

אבל ההילך לגזוז צאנני ולחלוק רחליו לרדות כוורתו
ואומר לחבירו מה שעזי חולבת וגוזזות ומה שכורתו
רודה אני מוכר לך המדה בכך ומחיל גביה בשביל הקדמת
המענות אסור ולא דמי לדלועין ולחוב בין בשטר בין בעל
פה אע"ג דלא מסא זמניה דהתם גבי חוב. ודלועין כל מה
שניתוסף מבח הקפנות בא דהא אי שקלת להאי בוצינא
זוטרא לא אתי אחרונה בדוכתא וא"כ כיון שהקפנות היו בעין
בשעת המכר מידה משבח ואילו וכך שעבוד החוב קאי
ועמר כוליה עד הזמן אבל גזיה וחלב הגדלים אח"כ אינו גדל
מבח מה שהיה בבהמה בשעת המקח דהא כי שקלת להאי
כלי' לגמר אתי אחריו ואין זה הלא בוח הילכך מה
שניתוסף לאו בידו חשבינן ליה אבל אם אמר לו כל מה שעזי
גוזזות וחולבות וכוורתו רודה הן מעט מכור לך בכך
וכך מותר שהוא קרוב להפסד כמו לשכר :

ובכרם כבי האי גוונא אסור למכרו ולקנות פרי הפרס
קודם שיגמורו יתבטלו ברבר ידוע כדי שיקדים המעות
ואפילו נעשי כבר סמדר או בוסר אסור ואף על גב דקאי גם
בן בקרוב להפסד כמו לשכר כגון באחריות ברד או קרח או
גשמים שמפסדין אסור ולא דמי לדלועין אף על גב
דהבא גם כן ממילא קארבולא לגזוז וחולב רחלותיו או
רודה בכוורתו גם כן דגבי דלועין הוא מצוי למכור כך משום
דלא קפרי אינטי כל כ"ס צאנן חילוק גדול בדמי בין בני זרת
לבני אמה אבל בכרם יש קפידא רבה שמה שמוכר
עכשיו בעודו סמדר או בוסר בעד עשרה יהיה שוה בעת
הבציר עשרים וניכר התוספות ונמצא מיחזי כל התוספות
בשביל ההקפה אף על פי דממילא קארבולא ומשעם זה גם כן
מצוי כל כך למכור פירות הכרם כך כמו דלועין ומשעם זה
גם כן אינו דומה לגזוז וחולב ורודה דהתם אין התוספות ניכר
כל כך בדמים פועטין ולכך כיון דקאי בקרוב להפסד לא
מיחזי כריבית כל כך אבל הבא אף על גב שמקבל עליו
אחריות וברד וקרח וגשמים הואיל וניכר התוספות הרבה
בדמים מרובים מיחזי כריבית ועוד דהתם אין רגילות לזולז
בשביל המתנת שאינם אלא יום או יומים לפן מתור כשמקבל
עליו שכרו והפסד שכך יכול להפסיד כמו להשתכר הילכך
אפילו ימצא יותר סן הדמים שנתן לא הוי אגרא נטר אבל
פרדסים שקונין בעו' שהוא בוסר ומשום הקדמת המעות עד
הבציר שהוא זמן רב ואילו גביה מיחזי טפי כאגרא נטר /
ואף על גב דהתם נמי זיפנין דאית בהו תויה' כגון ברד או
קרח או גשמים ומפסיד הכל לא חייושי אינטי להכי דלא
שכיח הוא ואף על גב דגבי משכנתה דסורה דלעיל אין
מקפדין אפילו לזמן רב ואפילו לשנים הרבה שאני התם
דנקנה לו הקרקע מעכשיו לקמה ולשטח בה פירו ולהעמיד
בה כהמתיו וכל תשמיש שירצה אבל בפרדסא אינו מוכר
לו אלא הפירות בלבד לכשיגדלו וכיון כך ובין כך אינו זוכה
בכלום אלא הוו המעות כמו הלוואה גביה ומחזי טפי כריבית
ועוד יש לחלק בין פרדס לכלום דשאני פרדס' שצריך עוד
המוכר לעבוד ולטרוח בה הרבה כעבודת הכרם וזה עושה
הכל לשוכת הלוקח ומיחזי יותר כריבית מכלום :

וכן המקדים מעות לבעל כרם על השריגים ועל
הזמורות לבשיכתו שהם ביוקר והוא קונה אותם

עכשיו בזול ומקדים המעות וממתין עד שיבשו ויכרהו אסור
אלא אם כן היפך בהם בעודם מחוברים להתעסק בעבודתם
ולקנות אותם שאז הוי כקונה אילן לזמורותיו ומותר / ומותר
לקנות עגל בזול ולהניחו ביד המוכר עד שיגדל שאם ימות
או יבחוש הוא ברשות לוקח מפני שהמיתה והכחשה מצויין
וקא בקרוב להפסד כבשכר :

שומרי השדות שהם שומרי הקמה עד הקציר ובעלי
השדה חייבים ליתן שכירותן מיד אחר הקציר אסור
להוסיף להם בשכרם כדי שמתניו אהר הדישה ומירווח יהוי
אגרא נטר אלא אם כן יסייעו גם כן להרש ולהכר שאז מושכת
פעולת שכירותם עד כלות הגזון ואין שכירות משתלמת אלא
לבסוף לכך מזהין אין צריקין לתת להם גם שבר השמירה
עד לבסוף ואין כאן שכר המתנה :

מותר להקדים מעות על יין בשעת הבציר על מנת
שיהיו לו יין טוב כניסין ולא חשיב ריבית מה שהמוכר
מקבל עליו האחריות דהלא אודקטרא שהוא יעמיד לו יין
שוב ואם יחמיץ ירא באחריותו וזה מקבל עליו בשביל הקדמת
המעות ושעמא משום דקים להו לרבנן שכל יין שפופו טוב
גם תחלתו היה יין וכל שמחמיץ לבסוף גם מתחלת עשייתו
היה חומץ והיתה קלקולו בתוכו אלא שלא הורגש בעודו
תירוש מחמת מתקתו וזה לא היה יכול לברור הטובים כן
הרעים ועכשיו שנהגלה הוא בורר לו יינו שקנה אם ימצאו
טוב מקחו קיים ואם ימצאו נרע אין זה מקחו

שקנה כי הוא לא נתן מעות רק איין לא אחמין
ואם כן כשהחמיץ בסוף נודע למכרע שמקח טעית היה והייב
זה להחזיר לו מעותיו או להעמיד לו יין טוב כמו שהתנה
ומשעם זה מותר להקדים גם כן מעות אפילו על הבית ידוע
של יין ולהתנות עם המוכר שאם יזול או יתייקר עד זמן
מכירת היין יהיה ברשות הלוקח ואם יחמיץ יהיה באחריות
המוכר ל"ש משכו הלוקח לרשותו ל"ש לא משכו אלא הגיחו
ברשות המוכר שמה שמקבל עליו המוכר אחריות דהוסיף
אין זה משום הקדמת המעות אלא משום הנאו וכיון שהחמיץ
נתגלה למכרע שתכית זה היה הוסיף מעיקרו אלא שלא
הורגש עד עכשיו ובמה שקבל עליו הלוקח אחריות הזול
הרי קאי קר' להפסד כמו לשכ' אבל אם לא קבל עליו הלוקח
אחריות הזול הרי זה אסור אפילו משכן הלוקח לרשותו
שבשביל הקדמת המעות קבל עליו המוכר אחריות הזול
והלוקח קאי קרוב לשכר ורחוק להפסד :

יד חביה של יין שהיא שוה עהה דינר אחר ומכרה לו
בשתיים שפרענה בו בזמן הקיץ על מנת שאם הארע
בה תקלה הרי היא ברשות המוכר עד שימכרנה הלוקח הרי'
זה מותר דלא משום המתנת המעות אוקיר גביה אלא משום
שאם אבדה או נסברה לא ישלם לו כלום ואם לא ימצא
למכרה ולחרייה בה יחזירנה לו ואם מכרה זה ולא חריוה בה
או אפילו הפסיד בה איהו דאפסיד אנפשיה דלכה מכרה הוה
ליה להחזירה וצריך לשלם לו כל הטנים דינרין וכן אם
מכרה לו בשתיים ואמר לו היתר על השתיים יהיה לך בשכרך
בשביל שאהה מיטפל בה למכרה ואם לא ימצא למכרה
כמו שתוצה החזירה לי הרי זה פותר אף על פי שאם אבדה
או נגנבה או החמיצה תהיה ברשות לוקח שאין זה אלא
כט"ש ויכול הט"ש לקבל עליו אונסים דההמיצה :

מי שיש לו סחורה שנמכרת כאן בזול ובמקום אחר
ביוקר ואל חבירו במקום הזול הנה לי כאן ואוליכנה
למקום היוקר ואמכרנה שם ואעשה צרכי במעות עד זמן
פלוני ואפרענה לך כפי מה ששוה שם כדי שתמתין לי המעו'
אם האחריות בהליכה על הלוקח אסור שכיון שקבל עליו
הלוקח אחריות נעשית עליו הלוואה מיד במקום הזול כפי מה
ששוה שם ומה שמוסיף לו לפורעה כבמקום היוקר בשביל
המתנת

לו פאה ליטרין תריוה מותר לפי שאין באן הלואה אלא כעין מכר שמקבל עליו זה אחריות מעות האחר בעד הפך ההוא שנתן לו זה ואפילו אם יקדישו לתת לו עתה העשרים ליטרין פיר אין חששתין בזה שאינו הלואה ויש כתיובין להלוות לאחר יב דינרין שיקנה בהן סחורה על היתיר ושיתן לפלוה בשבוליג דינרין בעדה ובלבד שקבל הפלות הסחורה ויליכנה לכתוביה ויהיה אחריות הדרך על הסלחה דהוי כמזי שיש לו חלק בריוח הסחורה עצמה הואיל ומקבל עליו אחריות ;

קדף דינ הטוכר להבירו על מנת להחזיר וכו' סעיפים :

א מנר שדה לחבירו ואמר לו לכשיהיו לי המעות החזיר לי השדה אסור ללוקח לאכול הפירות שאין באן מכר אלא הלואה כיון שצריך להחזירו לכשיצאה המוכר ומצא שאוכל הפירות בשכר המהנת המעות ואפילו אם עבר ואכל הוי ריבית קצוצה ויוצאה בדיינים ואפילו אם לא התנו כך אלא הלואה סתם ומנהג הוא בן בעיר שכל מי שמכר צריך הקונה להחזירו למכר כשידור לו מעות אסור ללוקח לאכול הפירות דכל המכר אדעתא דמנהגם דעיר הוא מוכר וזת קונה אדעתא דרכי אבל אם במקום שאין המנהג כן אמר הלוקח מדעתו כשיהיו לך מעות אני אחזיר לך הקרקע אינו חנאי אלא פשוטי מילי דחנאי בזה על המוכר להתנות ולא על הלוקח ומקח קיים לפיכך הלוקח אוכל פירות ; ואם כשאמר בן הלוקח חלש המוכר והחזיק דבריו הרי הוא חנאי אבל כל שעשאו הלוקח ואפילו בתוך המכר ושתק המוכר ולא חזקו אין זה חנאי אלא פשוטי מילי והמכר מכר הואיל שלא עשאו המוכר שהיו לו לעשותו מפני שהוא שובתו ואם פכר לו קרקע מעשיו והמתין לרמעות לזמן כל זמן שלא נתן הפעות הלוקח מותר לאכול הפירות והמוכר אסור דבשכר המתנת מעותיו הוא קאכיל ;

ב מכר לו שדה במנה ובאורו יום עשה לו הלוקח שפר שאם יחזירו לו מעותיו יחזיר לו שפר המכר אם נעשה חנאי זה קודם המכר או בשעת המכר אין לו דינ מכר שהרי לא חל המכר מעולם אלא דינ הלואה יש לו והלוקח חייב להחזיר כל מה שאכל אפילו קודם שיחזיר לו זה מעותיו אבל אם נעשה השטר לאחר המקח אפילו טעה אחת הרי חל הפקח והרי זה פכר גמור ואוכל הפירות ואפילו עשה לו שפר על זה בקניין וככל מיני חזוקים חסד הוא שרועה להתחסד עמו להחזיר לו מקחו וכל זמן שלא יחזיר לו מעותיו הפקח קיים ואוכל הפירות ;

ג האומר לחבירו קנה לי שדה מפלוני ואמר המוכר לשליח אני מוכר לך על הנאי שיחזירנו לי כשיהיו לי מעות והשיב השליח אתה והלוקח חברים ותתפרשו בטוב לא מכר לו אלא על זה התנאי וצריך הלוקח להחזירם ומוציאים ממנו גם הפירות שאכל משם ריבית ;

ד מכר לו השדה ונתן לו קצת המעות ואמר לי לכשתביא לי המתקנה לך השדה פעכשני ומצא המכר תלוי ועומד אם ישלים לו הפעות נקנה לו השדה לפערע ותשלום המעות היו אצלו בהלואה ואם לא ישלים יתבטל המקח ומה שהיו מהם ביד המוכר היו הלואה ביד הלכך אין שום אחד מהם רשאי לאכול הפירות מוכר לא יאכלם שמא ישליו הלוקח המעות ומצא קונה השדה למפרע והרי שאכל המוכר הפירות בשכר המעות שנשארו לו ביד הלוקח בהורת הלואה והוי ריבית והלוקח לא יאכלם שמא לא ישלים הפעות ולא יצא השדה מרשות המוכר מעולם ומצא שאכל בשביל

המתנת המעות הוא ואם האחריות על המוכר מותר שאין באן הלואה עד שהימכר וכל מה שתיפכר ביוקר ברשות בעלים ראשונים הוא והוא שנתן לו שכר שרחו על חבאחו למקום היוקר דאל"כ הגה ליה שרחו ריבית פוקדמת ואם המוכר אדם חשוב טפוסירין ללוקח הפנס בשבילו מותר אפילו אינו נתן לו שכר שרחו שהמכס שהוא היה צריך ליתן הוא שכר שרחו ;

טז התמרים שדרך להוליך תבואה ממקום הוול למקום היוקר מותר להן לקבל המעות מבעלי בתים במקום היוקר להתעסק בהן זמן קבוע על מנת ליתן להם לזמן פלוני תבואה בשער המקום הוול אפילו אין נותנין להם שכר טורח בהבאה ואפילו אין הנותן המעות אדם חשוב שיפטרנו המכס בשבילו ואין באן טורח ההכאה שכר הפתנה המעות עד אותו הזמן שקבע דלא פטום המתנת המעות היא מטרות להביאם למקום היוקר אלא משום דניחא ליה לחמרי לטרות בהבאת התבואה ליה בשביל דמגלין להו תרעא פי' שיחזיקו אותה לתנר גדול כשרואין אצלו מעות הרבה לקנות בהם ומכירים אותו בעלי בתים שבמקום הוול ונתנין לו בהקפה ומשתכרים אצלו א"ג דמזילי נכיהו פירש בני מקום הוול כששומעין שאין אילו משהכין עכשו מזילי נכיהו כפעם אחרת כדי שלא ישכחו ידיהם מהרגיל אצלם לפיכך נוח להם לטרות ולהיות שלוחים להביא התבואה ממקום הוול למקום היוקר ובלבד שהיו אחריות הדרך בהבאה על נותני המעות שאז בשיע שהוול לוקח התבואה במקום הוול לשם נותן המעות הוי כפרעו אז והרי אין באן שום ריבית ודוספה לנותן המעות ומה שהיו אחריות המעות עד הנה על תחשרם היינו משום שהיה הלואה אצלו להתעסק בהם ומכאן ואילך מתהיל זמן הפירעון בלי שום דוספה ואחריות על הפלות אבל אם היו גם אחריות ההכאה על תחשרם היו גם התבואה ברשותם ולא היה באן פירעון עד הכאת התבואה למקום היוקר והוא נותנת לו בשער הוול זה היה ודאי אסור ויש מתירין אפילו אחריות הדרך על התנה המכר ובלבד שיתן לו הבה שכר שרחו ועמלו שאז מתחיל גם כן הפירעון בשעת לקיחת התבואה במקום הוול שהרי פיר מתחיל שכר שרחו ודווקא בתבואה ובחמרי הרגילין להוליכה התייר לעשות כן משום דתבואה מירי דשביח הוא דאזלינאמי כל שעתה אמרינן ניוו להו דמגלין להו תרעא א"ג דמזילי נכיהו אבל בסחורה אחרת לא התייר דליכא מגילי תרעא ולא מזילי נכיהו כשאר סחורה דמי שמיכר לו עכשו אינו מוכר לו למחר ופיקדמשיא שלקחו היום אינו לוקח למחר ולאדם חשוב שצריך לרקק מעשיו אפילו בתבואה אפרי לעשות כן ישמא וימחו ממנו להקל כריבית כי יחמיהו לריבית ואע"פ שטועין יבאו להקל כריבית נסור ויתרו עצמן בזה ;

יז המוליך פירות ממקום הוול למקום היוקר ונצאו חבירו במקום הוול וא"ל תנס לי כאן ואני אחז לך שם פירות במקום היוקר לזמן פלוני אם יש לו עם פירות מותר דמהשת קנאם בכל מקום ששם ואם לא אסור דהוי סאה בסאה שנתכר כסוימ קס"ב ;

יח להלוות לחבירו ישראל דינר זהב שהוה עשרים דינרין על אחריות ספינה ההולכת מעבר לים ושיתן לו בשוכה כ"ד דינרים זה ודאי אסור לפי שזו הלואה דבר קצוב כריבית הוא וריבית קצוצה היא ואף על פי שהמלוה יקבל עליו אחריות המעות כל ימי משך מהלך הספינה עד שוכה לא יצא מידי הלואה דזויה יהיב וזווי שקיל ולא דהרי בעינייהו ולא דמי למרא ושאר כלים דהדרי בעינייהו ;

יט אכל להת עשרים ליטרים למי שבשחינו בעד מאה ליטרים שיש לו בספינה שאם תטבע הספינה יחזיר

כשכיל המעות שהיו לו ביד המוכר כהלואה נמורה והיו ריבית
אלא יהיו הפירות מנחים ביד שלישי אם יגמר המקח יתנם
למוכר והוא יחזיר המעות שקבל ואפילו אם יאמר הלוקח אני
אוכלם ואם לא אנמר המקוח כשיחזיר לי המעות שנתתי לו
אשלם לו הפירות אסור דסוף סוף ריב' קאכיל אלא שמתורו
וריבית על סנת להחזיר אסור אבל ודאי אם יאמר הלוקח
אוכלם אני ואם לא יגמור הספק כשיבא המחזיר להחזיר לי
מעותי אעשה עמו חשבון ואנבלו דמי הפירות מותר שלא
היה כאן צד ריבית וזה אם המוכר אימר כן :

ה ואם בשנתן לו מקצת המעות אמר לו קנה כשיעור מעותך
כל אחד אוכל פירות כפי מעותיו :

ואם אמר לו כשהביא מותר המעות קנה ולא אמר
מעכשיו לוקח אסור שאין כאן מקח כלל עד שיביא מותר
המעות ואם היה אוכל נמצא שבשכר מעותיו הוא אוכל ומוכר
מותר דשלו הו' אוכל ואם אמר קני מעכשיו וזויהו הלואה
גבך או אפי' קנה סתם בלא הנאי זה לוקח מותר שמיד נקנית
לו אפילו בסתמא ושלו הו' אוכל ומוכר אסור דבשכר המתנת
המעות הוא אוכל :

ו זבין ולא אצטריכו ליה זוזי דאמרינן דהדרי זבינו וכן
זבין ארעא אדעתא למיסק לארעא דישראל ולא סליק
או לא אתדור ליה דאמרינן נמי דהדרי זבינו כדבעינן למי' ^ל
לקמ' בע'ה לבבוש ע'ש מן אסור ללוקח למיכיל פירות אפילו
בתנאי עד ידיע דליקים זבינו מיהו ג' דאי אכיל ליה נמי
אדעתא דמנכי לי מדמי כי הדרי זבינו שמותר שאין זה דומה
למה שאמרנו לעיל סעיף ד' דהכא ספקא דריבית הוא :

ז הישכר מחבירו בית או שדה בדבר מועט לשנה כדי
שיקדים לו שכר עשרים שנה שזה נבי שכירות מותר
כמו שיחבאר בס' קצ' בע'ה הוהקדים לו שכר עשרים שנה
והתנו שאחר שנה או שנתיים אם ירצה המשכיר להחזיר לא
ינכו שכר הזמן שהיה הקרקע תחת ידו כמו שפסקו ויחזיר לו
זה קרקעו מותר שזה לא דמי למוכ' שדה לחבירו וא"ל כשהיו
לי המעות תחזירהו לי שאסור דהכא שאני מנכה שכר
הזמן שהיה הקרקע תחת ידו וכל זמן שהיא מושבת
לו היא קנויה לו דשכירו ממכר ליומיה הוא אף על פי שהוא
מוטטר בפחות משווי הא אסור דבשכירות שרי לפיכך מותר
ואע"פ שיהא כל אחריות הקרקע סתפלה או שריפה על בעל
הקרקע שכן דין שכירות קרקע מה שאין כן במשכנתא שהוא
דרך הלואה :

קעה דין הפוסק על הפירות כפי השער ובו ח' סעיפים :

א אין פוסקין על הפירות עד שיצא השער פירוס הרוצה
להקדים מעית לחבירו על חטים או שאר פירות כדי
שיתן לו אותן פירות במקח זה כל השנה כשיעור מעותיו
שנתן לו עכשיו אינו פוסק עמו כן אלא אם כן יצא השער
בשוק שכל זמן שלא יצא השער אסור שזה וודאי מזיל גביה
בשביל הקדמת המעות ומקבל עליו שאף אם יתייקרו יתן לו
בזול כמו שהם שוה עכשיו בשביל הקדמת מעותיו והיו זה
ריבית אבל משיצא השער פוסקין שאף על פי שאין לזה יש
לזה כלומר שכיון שיצא השער בשוק של עירות זה נתן לו
מעות לתת לו כל השנה חשין במקח הזה אין כאן ריבית אפי'
י' י' יתייקרו שיוכל הפוסק לומר למוכר שקול שיובתך ושרייה
אחזיזי מאי אהניתי לי אם יהיו זוזי אלה בידי אוכל לקנות בעד
המעות הללו חשין בשוקי' שכעירות בשער של עכשיו שספיקו
לי לכל השנה וחשכין מנני זה כשנתן הפוסק המעות הללו
ליד המוכר אף על פי שאין למוכר פירות בביתו הוי כאלו קנה
המוכר בדמים הללו תבואה בכל הדמי' והקנה אותם ללוקח

וזכה בהן הלוקח וכשתייקרו אחד כך ברשותו נתייקרו דכיו
שאינו דרך הלואה אלא דרך מקח שאינו ריבית של חורה לא
אחזר בה רבנן במה דברים אמורים שאין פוסקין עד שיצא
השער המ' כשאין לו למיכר פירות בכיתו וצריך לקנותו בשוק
לכך אין פוסקין עד שיצא השער אבל אם יש למוכר פירות או
חשין יכול לפסוק עמו אפילו בזול עד כדי כל החשין והפירות
שיש לו אפילו יצא השער דכיון שיש לו יכול הו' להחזיל גבית
כמו שירצה שכל אד' יכול למוכר פירותיו בזול ופי' יתנה בידו
והפוסק על שער שבשוק אם היו החדש' בשעת
פסיקה ארבע סאין בסלע והישנות שהם טובות
יוחר שלשה סאין בסלע אין פוסקין עד שיצא השער שזה
לחדש ולישן שכל זמן שיש חילוק בשער בין חדש לישן אינו
נקרא שער קבוע ואינו יכול לפסוק עמו שיתן לו אפילו מן
החדשות ד' בסלע עד שיצא השער לחדשות וישנו' בשינה שכל
זמן שאין השער בטובה אין השער נמשך זמן רב וכל זמן א'
שאין השער נמשך היאך יוכלו לפסוק אין דעת המיכר ולא
הקונה יכולין לסמוך עליו שהיום או מחר ישתנה השער אבל
אם השער בטובה דרכו לימשך ופוסקין עליו :

ב וכן אם היו של לקושות ד' סאין בסלע שהן מעורבין
מכמה שדות ואינן טובין שמעורבין גם כן שיכולים
שיפיץ עם שבולי חשין של בעל הבית מנ' בסלע מפני שהם
טובות יותר אינו יכול לפסוק עם כ"ה שיתן לו אפילו משל
לקוט ד' בסלע עד שיצא השער לכר כשהו כמה דברי אמורים
בשפוסק עם בעל הבית או תגר שבשוק על פירות הלוקשות
מצויין לו תמיד לקנות אבל אם פוסק עם הלוקש עצמו על
פירותיו יכול לפסוק עמו מר' בסלע מחבואתו משיצא השער
ד' של לקוט אבל אם כ' הלא יפסיק כלל אפילו על תבואה של
של לקוט עד שיצא השער קבועה להבואה של כ"ה רסתם
מאן דיהיב אפירי לכ"ה אפירי שפירי יהיבנס זול כיה מילתא
לכ"ה למוכר של לקושות ובודאי יהן טובות שאין נמצאין לו
חמיד לקנות מלקושות :

ד אם היו לו פירות למיכר דאמרינן שיכול לכסוק אף על פי
שלא יצא השער יכול לפסוק עמו כדי כל השיעור שיש
לו אף ע"פ שערין לא נגמרה מלאכתן והוא שלא יהא מחוסר
אלא מלאכה אחת או שתים אבל מחוסרין שלשה מלאכות
אסור לפסוק עליהם דכמו שאין לו דמיון הואיל ומחוסרין כ"ב
מלאכות :

ה הפוסק על השער צריך שלא ירוח בדבר כלום כגון
שאם המנהג שהלוקח נותן שכר הסרסור צריך ש
שיתנו גם כן הפוסק וצריך שינכה למוכר החסרון שראויים
הפירות להתהסר לפי המדה כגון אם הם חדשות יהייבשו עד
זמן הפרעון ולא יהיו מעשרים של עכשיו בכמו'ט בשעת
הפרעון וכי האי גוונא שדרך להמסע ער ידע עכברים C
שיאכלום שאם לא כן הוי ריבית שמרווח זה בשביל הקדמת
המעות :

ו הפוסק על הפירות ונתייקרו בשעת הפרעון וזה אין לו
פירות ורוצה ליתן לו מעות כמו שמוכרין הפירות בשוק
יכול לשום הפירות שנפסק עליהם כמה מעות יבא בעדם
עכשיו בעד כ"ב סאין שהייבלו ויהיו פירות אחרות כמו
שהם יוצאים בשער בעת הפרעון אבל מעות אסור ליתן לו
שזה מיהזי כריבית שזה לא נתן לו כ"ב מעות וזה יצטרך לתת
מעות יותר וי'א שאפילו מעות מותר לתת לו דמה לי הן מה לי
דמיה שררי זה הוא חייב לתת לו חשין והחשין יש לו כ"ב שעי'
בשוק עכשיו ואם היה נוהג לו חשין היה יכול למוכרן מיד
בשוק בעד אילו המעות ולמה נטריח המוכר לעשות שומא
וליקח פירות אחרות וזה יחזור וימוכר גם הפירות האחר' בעד
אילו הדמים מה לנו לכל השרחות הללו הואיל ולא ע'י' הלואה
באורק ע'י' מבר הקילו בהן מטעמא דמה לי הן מה לי דמיתן
ויכול

ז ויובל גם כן בשעת הפרעון לפסוק עמו על פירות אחרות כשער שלהם שבשוק באותו זמן אבל בשפוסק על פירו' אחר' לא ישום את אילו בדמים שיאמר כך וכך הם דמי החטיף שאת' חייב ליתן לי בה' יין זה אסור דהא כל פה שאנו סתירין לפסוק אין אנו סתירין אלא מטעמא שיובל זה לקנות פירות אילו שפסק עליהם בשוק מיד בעד אילו המעות שזה נתן לו וכאן פרושי אין כאן נסכא אין כאן כמו בהלואה דלעיל סי' קס"ג אלא כך יאמר כך וכך סאי' חטיף יש לי אצלך תן לי בעדו כך וכך חכיות יין או שאר פירות שזה נס כן מצוי שמחליפים פירות בפירות :

ז הפוסק על השער צריך ליפרש בשעת הפסיקה שאם יודלולו מזה הסכום שפסק שיתנם לו כשער הזול כגון שעבשו היו ארבע בסל' ובשעת הפרעון יהיו ששה בסלע צריך ליתן לו ששה כבשעת הפרעון ואם לא פ' כך והוזלו ורוצה הלווקח לחזור בו לאחר שגודלזלו צריך לקבל עליו מי שפרע וזה מחזיר לו מעותיו דהא מעות אינן קונות אלא למי שפרע כמו שיבאר בע"ש בע"ה סימן קצ"ח ואם פירש כך והוזלו והמוכר חוזר בו ואינו רוצה ליתן לו כפי הזול צריך המוכר לקבל עליו מי שפרע ומחזיר לו מעותיו ואם עשה שליח לפסוק והשליח לא פירש ליתן לו כשער הזול והמשלח רוצה לחזור בו אינו עומד כמי שפרע שיכול לומר השליח היה לו לפרש וכיון שלא פירש לא שלחתי לעוותי ונתבטל שליחתי וגם השליח אינו עומד כמי שפרע דמה לו ולזה מה לו לעשות שזה אינו רוצה ליקח שב"ד יקללו אותו :

ח מקח שנעשה באיסור כגון שהוסיף במקח משום אגר או שפסק קודם שיצא השער ולא היה לו למוכר פירות המקח קיים ויתן כשער של היהר באופן שלא יהיה בו ריבית יאין אחד מהם יכול לומר המקח בטל הואיל ונעשה באיסור דא"כ ה"ל חושא נשכר דהא שניהם חסאו הלוח והכלוח ואם היה בו באופן שכא ריבית ליד המוכר אין מוציאין מידו דהוי אבק ריבית והוא שנעשה המקח באחד מדרכי ההקנאות אבל אם לא נעשה המקח אלא באופן שאין בו אלא מי שפרע המקח בטל לגמרי ואין אחד מהם החוזר בו צריך לקבל מי שפרע דהוא יקבל מי שפרע לקלל אותו והוא רוצה לשוב מעבירה שעשה :

קדו איזה השכרה מותרת ואיזו אסורה וכו' סעיפים

א מעות אסור להשכיר אפילו בלשון שכירות שיאמר לו אשכיר לך י' דינרין כדינר להרש כמה דברים אמורים כשהשוכר צריך להוציאם דהוי שילה שניתנה להוצאה וישבו ריבית קצוצה אבל אם שוכרם כדי להתלמד כהם או ליראות בהם מפני הכריות שיחזיקוהו בעשיר ויחזירו לו בעין אותה הדמים ממש שלקח אין זה דומה להלואה וסותר וכלכד שלא יחייב עצמו בהן אלא כשאר שוכר שיהא חייב בנגבה ואבדה ופסור מאונסין אבל אם קבל עליו כל אחריו' אפי' אונסין אסור שזה יצא מכלל שוכר ונעשה לוח ואם קבל עליו המשכיר כל האחריות בין דנגיבה ואבדה בין דאונסין יש סתירין אפילו השכיר לו להוציא שזה אינו תור' הלואה אלא תורת השכרה כדלקמן בסימן קע"ז אבל אם לא קבל עליו המשכיר רק נגיבה ואבדה ולא אונסין או אונסין ולא נגבה ואבדה אכו' להשכירן להוצאה דלא יצא בזה מכלל מלוה ולוה מדרכי דאצו ששום דשינו שמו מהלואה להשכרה יחזירו לו הריבית שהוא קרוב לדאורייתא דא"כ בקל הבא לבטל תורת ריבית האמור בחורה שהקפידה התורה בכל מלוה הניתנה להוצאה שלא יטוץ איש את רעהו מיהו זה לא הוי אלא אבק ריבית ואינו ריבית קצוצה אא"כ לא קבל עליו המשכיר שום אחריות :

ב

וכלים מותר להשכיר אפילו נתן לו רשות למוכרן ולעשות כו' כל הפצורק שלבסיף יחזירו לו כלי אחר כזה שאין זה נקרא הלואה :

ג

מותר להשכיר כלי ולקצוב דמיו מיד ולהנות ע"מ כן אני משכירה שאם ישכר באונס שישלם לו דמיו אף על פי שצ"ח הדין השוכר פסור מאונסים אלא שה' מרצונו נהרצ' לזה שמתר לשוכר להנות להיות כשואל לעמוד בכל אחריו' האונסין ואם כן הוה לן למיגר כיון ששם אותו בדמים ומתחייב באונסים הרי הדמים כהלואה אצלו והשכר שנותן לו מיהו כריבית אפילו הכי שרי כיון שאינו מתחייב בדמיו אלא אם כן ישכר וכל זמן שהוא בעין הוא מחזירו כמו שהיה ועד שעת שכירה הוא כרשות בעלים לעניין יוקרה וזולת' הוא נפחת על ידי שפחתה שם בו ואם זה מחזירו בעין הרי מפיסד בעל הכלי אותו הפחת שנפחת נמצא שעד אות' שעה הוא אצלות כשכירות ובהרת שכירות הוא נתן מה שנותן בשכרו ואם נשכר אחר כך באותו הפעם נעשה עליו כהלואה וחייב לשלמו והשכירות עד אותו העת נחתיב קודם שנעשה ההלואה הילכך לכשישכר אינו מחוייב אלא בדמים שהיה כיה בשעת שכירה מה שנפחת משעת ההשכרה עד השכירה מנכה לו מן קצבו הראשונה וכן אם נדלול משומא הראשונה מנכה לו ואם נתיוקר מוסף לו דברשות בעלים הראשונים נתיוקר ונדלול וככאן ואילך נעשים עליו הדמים כהלואה ומשלם לו ולא מבעי כלי שאינו נפחת מיד ע"י השמיש ואין ההלואה נעשית מיד דשרי אלא אפילו יורה שמתחלת ליפחת מיד על ידי שריפת האט מהחתי' מותר לשוכרה ליקחנה במשקל ולהחזירה במשקל והוא ישלם פחת המשקל אע"פ שההלואה מתחלת מיד בשעת שכירות וכיון שנפחתה מיד נעשה אותו הפחת עליו כהלואה אפ"ה שרי כיון שעדיין הוא ברשות משכיר לעניין יוקרא וזולת' ולעניין קלקול הנחשת שאף המשקל שמחזיר לו הוא שנה פחות כמה שהיה שוה כשנטלם לפי שגשרף באש :

ד

וכן מותר לשכור פרה ולטובה בדמים כגון שיאמר הרי פרתך עשויה עלי כשליש דינר אם חמות וכל זמן שהיא אצלי אעלה לך סלע בשכירו' לפי שהיא ברשות בעלי' לענין יוקרא וזולת' עד שעת מיתה וגם נכחשת ובלבד שישוב אוחם נס כן בשעת מיתה מה שהיא שוה בשעת מיתה ואם הוכחשה או הוזלה ינכה לו דאם ל"כ הוה זקופה עליו במלות משעת השכרה והוה השכירות אבק ריבית :

ה

השוכר שדה מחזירו ב' כורין לשנה יכול לומר לך הלויני מאה דינרין שאוציא עליה לחרוש ולנכש ואני אעלה לך י"ב כורין לשנה אע"פ שהמאה שלוקח ממנו בתורת הלואה לוקח אותם שהרי מחזירם לו כסוף ונמצא שמוסיף לו שני כורין בשכר הלואה המאה דינרין אפ"ה מותר כיון שמוציא אותם כגוף השדה הוה ליה כחומר שדה משובחת ומעלה השני כורין בחכירה שדה טובה מאה זוז יותר משדה רעה * וכן אם שכר לו חנות או ספינה ב' דינרין יכול לומר לו הלויני מאה דינרין שאבנה בהן החנות ואציירנה ואביירנה או אהקן בהן הספינה וכליה ואני אעלה לך כספינה ובחנות י"ב דינרין כיון שמוציא ומשכירה בהן הספינה והחנות הרי הוא שוכר חנות נאה וספינה מתוקנת בכל צרכיה בעד ב' דינרים יותר אבל אסור לומר לו הלויני מאה דינרין להתעסק בחנות או לקנות בהם סחורה להוליך כספינה ואני אוסיף לך בשכירה שזה הוי ריבית ממש בעד ההלואה :

ו

מותר להרכות כשכירות קרקע כיצד שמשכיר לו שדה ואומר אם עכשיו הפרע השכירות הרי הוא לך ב' סלעי' לשנה ואם לא תפרע לי השכירות עכשיו אלא בכל חדש וחדש או כסוף השנה הרי הוא לך ב' סלעים סלע לכלל חרש מותר וה' בכיוצא בזה בשכר אדם גם כן קוטר ומעמא משום

ובהנחה ההלואה הוא מתעסק הנם בחלק בעל הצאן וקבל עליו אחריות אבל אם אין למקבל ריח כלל כמה שמקבל אין צאן הלוואה כלל ואפילו אם קבל עליו כל האחריות שרי דהא מותר לשומר הנם לקבל עליו להיות בשואל :

ב ולא מבעיא זה שקבל עליו המקבל כל האחריות שאסור אלא אפילו נתן לו סחורה או מעות או דבר אחר כהרות עסק דהיינו שחצי האחריות על הנותן וחצי על המקבל אפי' הכי אסור שכל הנותן מעות להכירו בחזרת עסק שהצי אחריות על הנותן וחצי על המקבל היו פלגא מלוה ופלגא פקדון שהחצי שלוקח הוא ממנו את הריבית הוא מלוה והצי דאחר הוא פקדון גביה ונמצא טעוריה בחלק הפקדון בשביל חלק הסלולת לפיכך צריך לתת לו שכר שרתו שבכל יום ויום ולא כל שבת אלא כפועל בכל של אותה מלאכה שבכל ששנו כלאמר איזה מלאכה שהוא רגיל לעשות כמה רוצה לישול ודא במל סמטא כמה דברים אמורים שצריך לתת לו בכל יום ויום כפועל בשל בשאין לו למתעסק שום עסק אחר עסק העסקא דהה כנון שהושיבו בחנות שצריך זה לישב בחנות כל היום וצניי ויכול להתעסק בשום אומנות אחר שהמושיב חכירו בחנות אסור לעסוק באומנותו לפי שאין ענינו על החנות כשעה שהוא עומק באומנתו דהל גביה כשכיר יום בעל הלוואה וצריך לתת לו שכירות הרבה שרי ודא מחזי קריבית מחמת העסקא אבל אם יכול המתעסק לעסוק בעסק אחר אם העסקה של זה קנן רואה שיש לו בהמות בפני עצמו ולוקח אחרות בעסקא שאין צריך לשרות ותר הרבה בשביל העסקא דגביל לתורך נכיל לתוראי וכל כיוצא בזה שאינו כב כמשועבד לנותן העסקא אינו צריך להעלות לו שכר של כל יום ויום אלא אפילו העיה לו דינר אחד בכל ימי השוחפות דיו ואז אם פחתו המעות או הותרו הכל הוא לאמצע בשנה וכן אם אמר ליה מבל הריח יורה לך שלישייתו או עשיריתו מקודם בשכרך והמותר נחלוק בשוה אף על גב שיהו ספק אתי ספק לא אתי דיו וכזה הואיל וישלו עסק אחר עם זה העסקא ואם הפסידו יפסידו מהצה ואם היה המתעסק אריסו והיה לו עסק אחר אצל אריסות אינו צריך להעלו לו שכר אחר כלל שהאריס הוא משועבד לבעל חסדה לכל צרכו והא דאמרינן דפלגא הוה פקדון דהיינו בשאין המתעסק עליו אלא כשח ואין לו עליו שום אחריות על המקבל בחלק הפקדון רק כשח דהיינו על הפסיע אבל שאר אחריות של הפקדון בין דאונסין בין דגניבה ואבירה יהיה הכל על הנותן ואם נותן לו עליו שכר כדינו הנאמר הרי המקבל עליו בשומר שכר להתחייב בגניבה ואבירה ולא באונסין :

ג כמה דברים אמרינן בשל פסק עמו בתחלת העסק אלא צניי ויחזיקו פתח למחצית שכר אבל אם פסק עמו בתחלת העסק שפר שרתו כדבר ידוע ואפילו כדינר אחד ואפי' אין לו עסק אחר אלא זה מותר וכל זה לא אמרן אלא כשאחד נותן המעות והשני מתעסק בהם לטובת שניה אבל אם כל אחד נותן מעות אלא שהאחד מתעסק בהן אין כאן עסקא אלא כשוחפות בעלמא ושניהם שוין בהפסד ובריות ואין צריך ליחז שכר כלל להתעסק אם לא שהתנו מתחלה :

ד הנותן מעות לחכירו סהם להתעסק בו ולא פסק עמו בתחלת העסק דבר לשכר שרתו וכשאין לחשכון אין הנותן רוצה ליתן למתעסק כלום לא שכר של כל יום ויום מימי השוחפות באין לו עסק אחר וכאז לדין תקנת חכמים הוא שיהיה למתעסק בשכרו שלישי הריבוי בחצי הפקדון דהיינו תרי הלתא באנר בכל הריח ויהיה לולשהות הריח בכל הריח בשכרו לפיכך אם הריחו וישול המתעסק שני שלישי הריח דהיינו הצי הריח שלו מחצי המעות שרתו מלוה עלת

בשום שאין זה משום ריבית אלא הוא שוכר לו בשוויו בלב סלעים לשנה ומן הדין אין שכירות משתלמת אלא לבסוף כדלפינן מקרא דכתיב כשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה אחרת כלומר בתחלת השנה האחרת דהיינו בסוף שנה זו הילכך כי שקיל מיניה סלע כדדשי"ב סלעים לשנה אין זה שכר המתנות המעות שהרי לא נתחייב לו לשלם השכירות עד סוף התבשר או סוף השנה והוא דאמר ליה אם עכשיו נתן לי הרי היא לך ב' סלעים או הוה מקדים ליה זהו סתיל ליה מרמי השכירות ומגיר ליה בפחות משוויה ולא דמי למכר ואמרינן דאסור לומר אם נתן לי הדמים עכשיו הרי לך בעד עשרה זאגבים ואם לזמן פלוני בעד ר' ב דתתם מיד כשמישך הפקדון דינו ליתן המעות ובי אלא אם מעכשיו נתן לו עשרה דהרי לך כל הן דמיה וכי מוסיף לית לזמן שכר המתנת המעות הוא דמוסיף ליה לפי אסור וכן בשכירות כבה נמי משכחת לה דאסור כנון אם השכיר לו הצירו מעכשיו ב' סלעים והחזיק בה ואחר כך אמר ליה אם נתן לי בכל חדש סלע אמתיך לך המעות הרי כמו מכת ודא צניי ויהי מ' סלעים שכבר החזיק בה בכך זהו רב דמינן אנר נפר ואסבחי כותר להרכות בגזירותיהם כיצד כנון שנדר בגזירות לבתו והתנה עם התגר שכל שנה שנית לו הנותן אצלו יתן לו כך וכך לשנה מותר הרי זה מותר שאין זה אלא כמסוף לו הנותן ודוקא שהתנו כן קודם הנשואין שעדיין לא התל המלוה אבל אחר כך אסור דהוי אנר נפר ועל סימן קס"א סעיף י"ב :

ז ואסור להרכות בשכר אדם כיצד כנון שיאמר לו עשה עמי מלאכה היום ששוה דינר ואני אעשה עמך לשבוע אחרת ששוה שתיים :

ח וכן השוכר את הפועל בימות החורף לעשות עמו בימות הקיץ בעך דינר ליום ומקדים לו שכרו מעתה ושכרו שיה בימות הקיץ סלע ליום אסור מפני שגראה כאלו מלוה לו מעתה מדיום כנון שיתן לו שכר ולא המתקדים שכרו דלעיל בקרקע שהמכיר אדם שיש לו מעות בעת י ובכל חדש סלע דתתם הוא זוכה בקרקעו וזכיה גמיה אפילו אינו רוצה לדור בה מיד קנה בשכירות הקרקע בזול אבל הכא במאי זכה אינו אלא כהלוואה ומגיל גביה משום הקדמה ההלוואה מיהו הכא גם כן אם אמר לו עשה עמי מלאכה מהיום עד יום פלוני כדינר ליום מותר ליתן שמתחיל לעשות עמו מלאכה מעתה ונמשכת עד אחרת היום הכל מלאכה אחת היא מעתה ואינו נראה כנושל שכר מעותיו שמקדים לו אלא הוי כשאר שכירות שאינה משתלמת אלא לבסוף ומותר להדלו בהקדמה :

קעז דיני מקבל צאן ברזל מישראל וכמה דיני משאומתן האסורים משום ריבית וכו' מ' סעיפים :

א אין מקבלין צאן ברזל מישראל כיצד כנון שמקבל מחכירו מאה צאן והיו הגזיות והולדות והחלב לאמצע או לשליש או לרביע עד שנה או עד שתיים כמו שהתנו ביניהם ושם הצאן בדמי' שאם ימותו יושלם המקבל דמיהם הרי זה אסור שהרי בעל הצאן הוא קרוב לשכר ורחוק להפסד ומיר ששם אותם בדמים נעשו עליו כמלוה ונמצא הריח שנותן לו הוא ריבית לפיכך אם קבל עליו בעל הצאן שאם יוקרו או יזלו או ישרפו יהיו ברשותו הרי זה מותר וכן כל כיוצא בזה וכן הדין במקבל עליו סחורה בענין זה ששם אותה בדמים וכל זה דוקא כשיש למקבל ריח כנון הצאן או בסחורה שאז הוי כשיעור חלקו לגביה הלוואה להשתכר בו

שכר כחף אבל אם המנהג בעיר לשכור כחף להוליכה לשוק או לבית יעשה הוא גם כן כמנהג העיר ולא יאמר לו הנותן כיון שאני נותן לך שכר שרחף שככל יום יום אם אין לו עסק אחר או דינר אם יש לו עסק אחר אתה תחזן שכר הכהף לא יאמר לו כן שאין זה בכלל שכר שרחו הנאמר אלא יתנו הנותן שיהיו יכול לשום אותו בכלל הקרן להעלות אותו שכר הכהף למקבל בכלל הקרן שהרי גם זה הוא מוציא בעד הסחורה וכאילו קנאה כך בעד סך הזה במקח עם הקרן שנתן בעדה וזה יהיה גם כן בכלל פלגא מלוה ופלגא פקדון ואפילו אם היה העיסקא בביתח המקבל כגון שהפקידה הנותן אצלו כבר לא נאמר הואיל והיא כבר בביתו אחר שוב אותה כאילו הוצאתיה ויעלה אותה על הסחורה בקרן למקבל אלא שאין הסתד' כשער שבשוק ומה שה' צריך ליתן לכתף זה יתן לו ג' הנותן למקבל בתורת קרן במעות מוימנים כדי להחמס' בהן גם כן עד הזמן ויהיו גם הריוח ממנו לאמצע ואם לא כן הנה ליה השכר כחף שמעלה בו הסחורה ריבית :

כג הנותן לחבירו בהמות כעסקא שיחלקו בגיזה ובולרות שיערו חכמים ז"ל שאם נותן לו אהונות על דרך זה חייב המקבל לשלם בה י"ח חדש וכדקה כ"ד חדש ובהודף זה הזמן כל אחד מעכב על חבירו שכל אחד יאמר לחבירו אני רוצה לגדל חלקי בולר או בגיות האם עד שיהא ראוי למה שאני צריך לו וקודם הזמן יכול לומר שמא יהיו שימות ומ"מ בחילוק הוולרות הלוי במנהג המקום שנהגו להלקם מיד חולקים ובמקום שאין כנהגו יגדלם המקבל בדקה שלשים יום ובנסה חמשי"ים ומשם ואילך הרי הם כמחולקים ואם יניחם הנותן ביד המקבל אפי' סחם נוטל המקבל חצי השכה שהוא בחלקו וגם מחלק השני של הנותן הוא נוטל החצי בשכר שרחו אבל אינו צריך הנותן ליתן לו שכר שרחו מחלקו יותר על זה כיון שכלאו הכי צריך לטרוח בו בשביל חלקו ואם בא המקבל לחלוק בסוף שלשים יום לדקה ובכסף חמשים יום לגסה צריך להודיע לנותן כדי שידע גם כן לעשות בשלו מת שצריך או ישים אותם בפני ג' ולהודיעם שאינו רוצה לטרוח בשל חבירו אם לא בתנאי כך וכך ואם לא עשה כן לא עשה כלו' ואינו נוטל מחלק חבירו רק שחצית השכר כבראשונה כי כל זה הוא תקנת חכמים ז"ל :

כד הנותן עסקא לחבירו לא יצרף הריות עם הקרן ויעשה ממנו כולו קרן ויעשה עליו שטר מזה דשמא לא יהיה כל כך בריוח ונטשא נוטל ממנו ריבית ועוד שמא יפול הישטר לפני יורש וינכה הכל אפילו לא יהיה שם ריוח שלא ידע דשטר עיסקא הוא וכן לא יכתוב עליו שטר חוב אפילו על הקרן לבדו שכיון שאינו כפויש בשטר שהוא עיסקא נעשה כל החוב מלוה על המקבל והוי הנותן קרוב לשכר ורחוק להפסד ואפילו ההנו ביניהם בעל פה שיחלקו הריות ביניהם אין התנאי כלום דבהר שטרא אזלינן והוא לית כולו פלוה ואסור ליקח ממנו אחר כך שום ריוח דהוה ריבית ועוד שמא ימות ויפול הישטר לפני יורש ואפילו אם יהיה בו הפסד מן הקרן ינכה בו הכל שלא כדון כי לא ידע ולא יאשין למקבל :

כה ואם היה כחוב בשטר פלגא כאנר וכהפסד אסור דמשמעות לטון זה הוא שנעשה באיסור דהא ששמע שיהיה המקבל טוה להפסד כמו לשכר ולא יהיה לו שכר שרחו מכל מקום אם המקבל או הנותן אדם גדול וידוע שלא היה עושה איסור ריבית דנין אותו לומר וודאי נעשה בחיתר וה"פ שבא לומר אם ישול חצי הריוח יקבל עיניו שני חלקים באחריות ההפסד ואם לא יקבל עליו אלא חצי אחריות ההפסד לא ישול אלא שלישי הריות אבל באיניש אחריונת איתחוק כהכי דיינין לשטרא כפשטיה ותי ליה שטר שיש כ' ריבית ואם יש הפסד

נותן לו ההוצאה כשביל שיהיו עם בנו אפ"ה מאחד שהתנו כן מתחילה בשעת הלואה המעות הז' ריבית ואסור מיהו אם הוא נותן לו מעותיו בסחנה נמורה שאם יוצה הבעל בית לעכבם הרשות בירו אף ע"ג דזה מחזי הערמת ריבית שסומך על זה שהבעל בית וודאי לא יעכב ויחזיר אפ"ה מותר וע"ל סי' קס"ו :

כז הסחייב עצמו לחבירו שאם לא יאפירענו הלוואתו לזמן פלוני ותחייב לו מעכשיו לזמן הלוואתו כך וכך דינרין יתר על הלוואתו הרי זה אסור מפני הערמת ריבית : והוא הדין הכלוה לחבירו על המטכון ואמר לו אם לא אפרט עד זמן פלוני יהיה שלך כל מה ששאה המטכון יתר על החוב יש שאומרים שאסור משום הערמת ריבית ועיין בע"ש סימן ע"ב וע"ג :

כח המחייב עצמו לחתנו בנדונייתה לפרוע לזמן פלוני ואם יעכב מלפרוע יוסיף לו על סך הנדונייא על כל עשה' דינר מהם א' פשישים לכל הדש מותר שזה אינו דומה אלא לזמן שנתנה לחבירו ואמר לו אני נותן לך כד וכך מתנה לזמן פלוני ואם לא אתן לך לזמן פלוני אני יוסיף לך עוד פ' הוא מותר ה"ג הכא וכבר כתבתי בסי' קע"ו ושם דוקא הנדונייא אבל לאחר הנישואין שכבר נתחייב לו הנדונייא הרי זה אסור :

כט אם נתחייב עצמו בהלוואה לתת לו כך וכך בכל שבוע אם לא יתן לו לזמן פלוני הרי זה ריבית קצוצה ואף ע"פ שזה היה פירע בזמנו לא היה כאן ריבית כלל מ"מ הואיל וכתב לו קצב לכל שבוע אם לא יתן לו הוי ריבית נמור :

ק המוכר סחורה לחבירו בעד ששים זהובים וקבל ממנו המעות מיד ותתנה עמו לתת לו הסחורה להצי שנה ושם יעבור על אוהו הזמן ולא יעמידנה לו יתן לו בעבורה מאה זהובים וקנו מידו מעכשיו או שנשבע לו באופן שאינו אסמכתא והגיע הזמן ולא נתן לו הסחור' חייב לתת לו המאה זהובים ואין כאן ריבית כלל אלא דרך מקח וממכר הוא ומותר להתחלה לעשות כן והוא שהיתה הפסיקה שעשה על הסחור' בהיתר כגון שיצא השער על אותה הסחורה בעת הפסיקה אע"פ שלא היתה לו הסחורה או בכיתו או שהיתה לו הסחורה קצא בכיתו אף על פי שלא יצא השער כמו שנתבאר בסימן קע"ה :

קא המפקיד מעות אצל חבירו והנפקד חלוס לגוים בריבית הרי שלחירו כפקדון ואינו עליהם בלוה אלא כגזלן לפיכך אין צריך לתת למפקיד הריבית שאין כל הגזלנין 4 פסימין אלא בשעה הגזילה מיהו אסור רוצה הנפקד לתת למפקיד קצת או כולו הרי זה מותר ואין בו משום ריבית הואיל ולא היה מתחילתו אלא פקדון ולא הלוואה ועיין בע"ש סי' רצ"ב :

קב השתעסק בשל חבירו ונתן לו הריוח בכל שנה ולבסוף פשיטאו לחטבון ואמר שלא היה שם ריוח ורוצה לנכות לו בקרן מה שנתן לו כבר בעד הריוח אינו נאמן הואיל וכבר חזרה שזה היה ריוח מה שנתן לו הודאת בעל דין כמא' עדים דמי ועיין בע"ש סי' פ"א :

קג הנותן מעות לחבירו למחצית שכר ויש לו למקבל סחורה שקנאה בזמן הוול לא יאמר אקח המעות לעצמי ואתן סחורה שלי לעיסקא בשער הוול כמו שקנתי' שזה הוי ריבית בחצי חלק הלוואה שלו שמוזיל סחורתו בזול בשביל הלוואה שמלוה לו חצי העסקא אלא יטום את הסחורה שלו בשער של עכשיו וכך ינהג להודף שוהפ' העסק' : ואם מנותן הנהג סחורה בעסקא למחצית שכר לא יקבל המקבל גם כן עליו לעשות מה שאינו צריך שזה הוי ריבית כגון אם המנהג בעיר שרמקבל סחורה מבי' הסחורה לבתו יביאה הוא גם כן כמנהג העיר ואין צריך ליתן לו

הפסד יפסיד הנותן החצי כפי תנאו ואם יש בו ריוח לא יקבל כלום רק הקרן שכל מה שיתן לו יתר על הקרן יהיה ריבית דהא חז"ל חציו הלוואה גבי המקבל והוא הדין בכל עסקא שנעשה באיפור שיד הנותן על התחננה :

כו והיכא שיש אדם גדול שדנין להחירה אם יש בו ריוח בתוך הזמן ואמר הנותן אני אטול החצי מיד אם יהיה בו הפסד לקבל אחריות ההפסד שני חלקים או אם יש בו הפסד תוך הזמן ואומר אני מקבל אלא חצי ההפסד ולכשיחיה ריוח לא אקבל בו אלא השליש והמקבל אומר בהפך אם יש בו ריוח ישול הוא מיד שני חלקים ואם יהיה בו הפסד יקבל עליו חצי האחריות ההפסד או אם יש בו הפסד אומר שאינו מקבל אלא השליש וכשיחיה בו ריוח לא יקח ממנו אלא החצי או דייגינן ליה לפי לישנא דשטרא אם כתוב בשטר דיהיב מרי עסקא למקבל פלגא באגר ובהפסד משמע דמילתא במרי עסקא קיימא ובדידיה תליא מילתא לסיבת המקבל מאי דניחא ליה למרי עסקא ואי כתוב ביה למשקל פלגא באגר ובהפסד משמע דמקבל תליא מילתא למשקל מאי דבעי ואי כתוב בשטר או פלגא באגר ותילתא בהפסד או פלגא בהפסד ותרי תילתא באגר על כרחך האי לישנא אמקבל קאי וכאלו לא התנו וידו על העליגה הואיל והוא מוחזק אם יש ריוח יכול לומר אקח שני חלקים שאם היו הפסד הייתי מקבל עליו החצי ואם יש הפסד יכול לומר לא אקבל אלא שליש ההפסד שאם היה ריוח לא הייתי לוקח אלא החצי ואם כתוב ביה פלגא באגר ולא הזכיר ההפסד ישול מלוה חצי הריוח ואם יהיה הפסד יקבל שני חלקים וכן אם כתוב ביה פלגא בהפסד ולא הזכיר הריוח יקבל עליו חצי ההפסד ואם היה בו ריוח לא יקח אלא השליש ואין כזה חילוק בין גבר רבה לאיניש אחרנא דבתר לישנא דשטרא אזלינן :

כז וכן הדין לפי ערך זה אם לא נתן לו העיסק למחצית שטר דווקא אלא לשליש או לרביע או לחלק אחד והתנו על חלוקות הריוח ולא הזכירו חלוקת ההפסד או איפכא שאם התנו חלוקת הריוח ולא הזכירו חלוקת ההפסד והיה שם הפסד יפסיד המתעסק שני שלישי החלק שהיה מרווח ואם התנו על חלוקת ההפסד ולא הזכירו חלוקת הריוח והיה שם ריוח ישול כמו אותו חלק שהיה מפסיד ותוספות שלישי של חלק חבירו כיצד אם התנו שישול המתעסק רביע השטר ולא התנו על ההפסד והיה שם הפסד היה זה משלם שהוה ההפסד שהוא שני שלישי הרביעי שהיה לו להרווח אם היה שם ריוח וכן אם התנו שיפסיד המתעסק רביע בהפסד ולא התנה על הריוח והריוח ישול המתעסק חצי הריוח דהיינו חלק כמו אותו חלק שהיה לו להפסיד שהוא רביע ועוד רביע של כל הריוח שהוא שלישי חלק הריוח המגיע על הנותן לשכרו דאזלי בתר מלוה שהרי טרה בחלקו שהיה יותר הרבה מחבת המתעסק :

כח ואם לא היה שם לא ריוח ולא הפסד והמתעסק תובע שכרו אז היה דינא גבי אם התנו מתחילה שהנותן יפסיד שני חלקים אם יהיה שם הפסד ואם יהיה שם ריוח לא ישול אלא חלק אחד דהיינו השלישי עכשיו שאין כאן לא הפסד ולא ריוח לא ישול המתעסק כלום בשכרו כיון דבמלכה היה לו שכר בין אם היה ריוח בין אם היה שם הפסד לפיכך אם אין שם לא ריוח ולא הפסד מוליה גרמא ואינו נוטל שום שכר אבל אם לא נתנו רק באופן שלא היה מגיע שכר למתעסק אלא בצד אחד או בריוח או בהפסד וכל שכן אם התנו למחצה שכר ולמחצה הפסד שאין כאן שום שכר מפורש ולא היה שם לא ריוח ולא הפסד שנוטל המתעסק שכרו מן הקרן :

כט המשיב חבירו בחנות להתעסק וחלקו הריוח דרי זה נשתעבד לבעל החנות ואין לו רשות להתעסק

בעסק אחר שכן דרך בעלי החנות שלא להתבטל מן ההנות אפילו טעה אחת שמי יודע איזה טעם יבאו הקונים לפיכך לא יהיה לוקח ומוכר דברים אחרים ממועותיו ואם לקח ומכר ממועות של עצמו צריך ליתן חצי הריוח לבעל החנות כאלו המתעסק במעות בעל החנות :

ל הנותן מעות לחבירו להתעסק אף על פי שחציו יש לו דין מלוה אינו יכול להציאם לצרכו ולהתעסק למלוא בהצי האחר שלא על דעת כן הלווהו אלא צריך להתעסק בכולן שיותר טוב הוא כשהתעסקים בהרבה מעות מבעט והחלק האחד הוא משיב את האחר וכן מטעם זה אין הלה יכול לומר אתעסק בחציו שלי ואני החצי של פקדון בני בית דין :

לא מתעסק שמת ויש עדים שמעות אילו או כן נטלן אילו הם מזה העסק נוטלן בעל הממון ובעל הממון ובעל חוב ואל האשה נוטלים מהם לא מהקרן ולא מהחלק הריוח של הנותן ומטעם שיעסקא בכל מקום לא הוא של בעל המעות ואינו כשאר בעלי חיים שאין על הלה שיהיה אלא שיעבוד וכמו שהוא משועבד לו כן משועבד לאשתו בכחוכתה ולשאר בעלי חובים ואיכא ריבית איזה מהם קודם ושאר חילוקים המבוארים בספרים הלכה בלבוש הבזק וארמגז ובלבוש עיר שושן אבל הבא אף על גב דפלגא מלוה הוא גבי המתעסק הינו לענין אונסין וריבית המבוארים אבל מ"מ מיקרי עיסקא לומר שהם של הנותן בכל מקום שהם לכך נוטלים בלא שבועה ואין שום שינוי של אחרים שעל המתעסק דין ודברים עליהם ויכול הנותן ליקח אם שלו מיד אף ע"פ עדויות לא כלה הזמן של העיסקא שיוכל לומר ליורשים לאביכם האמתי וסמכתי עליו על משא ומתן שלו ולא עליכם כמבואר בעיר שושן סי' קע"ז רק חלק הריוח המגיע על המתעסק שמת אותו חלק הוא משועבד לאשה ולב"ח כשאר נכסיו :

לב ואפילו אם נתן המתעסק מתנה לאח' מהמטללן של העסק או אפי' מהמעות ויש לבעל הממון עדות או ראיות ברורה שהם מזה העסק מוציאם מידם ואפילו אם שינה אותה מקבל המתנה או מכרם או נתנם לאחרים או הפסידם חייב לשלם כמו שביארנו שבכל מקום שהם שלו והכל בראייה ברורה ובמקום שנתנו לתת מעשר מרווח המעו' אין המקבל יכול ליתן המעשר מחלק הנותן אלא יתנו חציו לנותן והוא נותנו למי שירצה דשוכח הנאה שלו היא :

לג מי שנתן לחבירו עיסקא אחת וכתב עליה ב' שמרות אין שטר אהד משועבד לחבירו לומר שאם היה בא' ריוח וכשני הפסד שילאו הקרן ואחר כך יחלקו הריוח אלא יחלקו כל שטר לפי תנאם שכל אחד עיסקא בפני עצמו הוא ויש נפקותא בדבר כגון שהתנו בנייהם שיקח המתעסק חרי תלתי באגר ופלגא בהפסד והולכך כיון דתרי שטרי ניניהו כפסידא דחד שטרא משלם בעל המעות פלגא וכיוון דאיך שטרא לא שקיל אלא הילתא ואלו היו בחד שטרא הוה עייל רוחא לאשלומי פסידא ואם היה נשאר ריוח מכלול א"ע היה נוטל המקבל חרי תולתי או נמי שלא התנו כלום ואין בעל המעות רוצה לתת כלום דאמרינן לעיל ד המתעסק על העליונה ואם כן בשטר שיש בו ריוח הנישול המתעסק חרי תולתא ובשטר ההפסד לא ישלם אלא תילתא ואם נתן לו שתי עסקות בשני פעמים וכתבם בשטר אחריות בא' והפסיד בשנייה כל אחד משועבד לחבירו וימלאו הקרן ואח"כ יחלקו המתן :

לד המקבל עיסקא מחבירו והפסיד ולא הודיעו אלא חזר ונתעסק במותר והריוח וימלא את הקרן הראשון אין המתעסק יכול לומר לו כבר הפסדתי ואתה תפסיד חלקך מן אותו ההפסד שהיה כבר ואחר כך נחלק מן הריוח האחרון

האחרון כפי התנאים שבינינו אלא יחמלא הקרן מהריוח ואם יש מותר יחלקוהו אז לפי הנאם דרווח לקרן משועבר כמה דברים אמורים שלא הודיעו אבל אם הודיעו ראשונה שהפסיד ואמר ליה לא אעסק עוד אם לא שנהלוק כרווח מכאן והלאה לפי התנאים הרשומים בידו ואפי' אם הוא עדיין תוך זמן העסקא יכול לחזור בו שאינו אלא פועל ופועל חוזר בו אפי' בחצי היום :

לה יחיד המקבל עסקא לזמן קצוב המקבל יכול לחזור בו אימתו שירצה כדיו פועל שחוזר בו בחצי היום ולוקח חלקו שעלה כרווח ובעל הפעוט אינו יכול לחזור בו :

לו אבל שנים שקבלו עסקא מאחד לזמן ואמר אחד לחבירו קודם הזמן נחלק העסקא ואתעסק אני בחצי ואהה בחציין אין שופעין לו ואפי' אם יאמר אני אקבל עלי האחריות בחצי שלך שאם תפסיד אני אפרעך ובלעל המעות אפי' אין שומעין לו ואפי' אם יאמר ישאר הקרן בין שנינו ולא נחלוק רק הרווח אין שומעין לו ויוכלו שניהם לפחות בידו הנותן מחבירו המקבל עמו שיוכלו לומר מלא דביתרי עדיף ונטל להריוח יותר בשותפות מכל אחד לבדו גם כרווח שעלה עד הנה יעלה עליו עוד ריוח ג' עד זמן שקבעו שזה אינו חוזר מפלאכתו שקבל אלא רוצה לעשות חלק מלאכתו לבדו בלא שותפות. מיהו גם בשנים שלא אחד יכול לחזור בו שלא להתעסק עוד אימתו שירצה ויחול חלקו מן הריוח המגיע עליו עד החזרה וי' שנים הריוח שהגיע עד הנה אין צריכין לתת לו עד תשלום הזמן שקבעו פשוט שאותו הריוח משועבר לרווחה שיעלה עליו עד הזמן שקבעו ויש כאן אחד שרוצה להתעסק בו להריוח ובתחלה קבל עליהם כך מה שאין כן באחד שחוזר בו ובכלות הזמן יתנו לו הריוח הזה שהגיע לו עד הנה הוא ואיכאן מחעסק במעות למחצית והא דאמרין דרווקא כשקבעו זמן לעסק אבל לא קבעו זמן יכול כל אחד לחזור בו ולחלוק בו אימת שירצה וי' בהם סתורה אבל בסתורה הודיעה שאם יפתין מלמכה עד זמן פלוני ותוסף בה ריוח אפילו לא קבעו זמן קבעו דמיא וכל אחד מעבד על חבירו עד אהרן הזמן :

לז הלוקח מעות מחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר לא יהיה לוקח בתלוקו חסין וכשל חבירו שעורם אלא הכל חסין אהכל שעורין כדי שיהא פעוט שניהם ויהא בקבלת הריוח ואחריותם ולא יהא לחבירו תרעומת אם לא יהיה הריוח שזה :

לח הלוקח מעות מחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר יכול ליקח בהן כל מה שירצה אפי' בעלי חיים שגם בעלי חיים איקרי פירות דבתיב פרי בהמתך וגו' ובלבד שלא יקה בהן לא כפנות ולא כלים דלא מקרי פירות :

לט הלוקח מעות מחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר רשאי לקנות גם לעצמו מפעותיו מאותו הפנן וכ' ש' פטין אה' ובלבד שלא ימכרם ביחד אלא אלו בפני עצמן ואילו בפני עצמן וכל זה כדי להיות נקמאליקים ואדם שבכל ציוצא בזה יש בו חשד ותרעומת לנותן שיאמר שיהדל בשל עצמו יותר מבשל השותפות אפי' שהוא נושא ונותן באמונתו יש בו חשד וראוי להרחיק ממנו :

לם הלוקח מעות מחבירו ליקח בהן פירות למחצית שכר ואמר לא לקחתי אין לו לחבירו עליו אלא תרעומת ואם יש עדים שלקח לשמו במעותיו ומכרן מציאין ממנו בעל כרחו שכב' זכה בהן חבירו ואילו ובעד מעותיו קנה ואם שלח בהן יד בפני עדים או בשעת לקיחתו חזר בפניהם משליחותו אפי' שקנה באילו המעות רדי זה קנאה לעצמו אלא שנקרא גזלן ועיין בע"ש סימן קפ"ג :

א אסור ללכת בחוקת גנים ואין צריך לומר שלא לקפוט ולגחש ולואנון שכל אילו מפרשין בתורה דבתיב לא תלמד לעשות כהועכת הגנים לא ימצא כך מעבדו בנו ובתנו באש קוסם קסמים פעוץ מנחש ובכסף וחומר - סבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל הפתים ואפילו כנהג כעלמא שנהג בולתק אסור לילך בו שנאמר ובחוקותיהם לא הלכו ולשוך חק הוא אחד משני דברים האחד שהוא עושה דבר משונה אשר אין בו טעם נלה אלא שהם נהגים כן לפיכך ישראל העושה אותו הפנהג נראה ודאי כנמשך אחריהם ומורה להם דאלכ למה יעשה כדבריהם התמוהים ההם ועיני השני הוא דבר גשש בו פריצות נדר דרך הצניעות והענוה ונהגו כג הגנים כי לא כאלה חלק יעקב אלא דברי ישראל ודיכס להיות צנועים ועניים ירשן ארץ ולא לפנות אל הרבים לפיכך לא ילך אדם בחוקת הגנים ולא ירמה להם ולא ילבש מלבוש המיוחד להם והיינו מלבוש שפירשו ישראלים פמנן סחמת צניעות ויהדותן ולא יגדל ציצית ראשוכמו ציצית ראשם והיינו שלא יגלה הצדדין ויניח השער באמצע כמו שהם עושין ולא יגלה השער מכנגד פניו מאוזן לאוזן ויניח הפרע ולא יכנה שקופות כבגין היכלות טל ע"ז כדי שיכנסו בהם רבים כמו שהם עושין שכל אילו הם דברים שהם עושין בלא טעם אדרך נאווה ויהישראל היא מוכרל מהם במלבושיו ובטאור מעשיו כמו שקרא מוכרל מהם במדעו ובדעותיו כדבריהם שיש בהם פשוט חק בעלמא או משום פריצות כגון מלבושים אנומים שנהגו כן משום נאווה ומשום פריצות אבל דבר שנהגו לתועלת כגון שדרכן שכל מי שהוא רופא סופחה יש לו מלבוש מיוחד שהוא יוכר בו שהוא רופא אומן פותר לרופא ישראל גם כן ללבושן וכן מה שעושין משום כבודו או טעם אחר התנון סוחר ולכן אמרו שורפין על המלכים ואין בו משום דרכי האמורי :

ב מי שחוא קרוב למלכות וצריך ללבוש במלבושיהם ולדמות להם שיהיה לא ננאי אם לא ירמה להם התיור לו חכמים הכל כדי שיהא מכובד בעיניהם ואין להסוה כיון שדברים אילו פדאורייתא אסורין ומילקי נפי לקי עליותו האך היה ביד חכמים להחיר איסור תורה לקרובי המלכות שכיון שיש בהם משום הצלת נפשות מישראל שכשיל ישראלים קרובם למלכות עומדים בפרץ לבטל הגזירות לכך יש להם לחכמים כח להתירם להם ועוד שנתורה לא פרשה דבר אלא כחמה ובתכה ובחוקותיהם לא תלכו וספרה הדבר לחכמים והם אסרו דברים אלו לשאר בני אדם ולא ראו לאסרה לקרובי המלכות וקרא דבחוקותיהם לא תלכין תקיים בקרובי המלכות בדברים שאינם מעלים ולא מודיעין לעניני קורבנם למלכות :

ג אחזל כל מי שאינו משייר פת על שולחנו אינו רואה סימן ברבה לעולם ואסמכוה אקרא שנאמר אין שרוד לאוכליו על כן לא יחיל שובו ועיקר הטעם הוא כדי שיהא מוזמן לעני הבא לפיכך לא אמרו לשייר אלא פתיחין אבל לא יביא שליפה ויניח על השולחן אחר שאכל שזה כחק ע"ז הוא שנאמר העורכים לנו שולחן המלאים למני מסמך לפיכך יש למחות ביד הנהוגים לערוך את השולחן ולשום עליו כל מיני מאכל בלילה שלפטר ימולו את התינוק שיש בזה משום עורכים לנו שולחן וכל דהה' שיש למחות ביד הנהוגין כן לערו השולחן כליל שכב בפת שלם ומניחין אותו שם כל הלילה ושמעתי מקצת מהם שאומרים שעושין כן זכר למן שהיה מונח בקופסא כל הלילה ולכך מכסין ג' באהג הלחם במפה כל הלילה אבל גם זה גל' טעות שהרי המן לא היה מינה כן בכל הלילה אלא בבקר נפל המן דכתיב ובבקר היתה שכבה הטל וגומר לכך גל' ש' למחות הודאי

קעח שלא ללבוש בלבוש גנים וכו' וסעיפים

לא נתפשטה המנהג אלא מחש ע'ז שנ' עליה העורכים לגד שולחן וגומר כל :

קעט - שלא לכשף ולעונן ולנחש וכו' ט' מעי'

אזיה קוסם זהו שעושה מעשה עד שיטם והפנה מחשבתו פכל הדברים עד שאומר דברים העתידים להיות ויש שמשמשין כחול או באבנים ויש שגוהר לארץ וצועק ויש שמשחל כמראה של ברזל או של עששית ומרמין ואומרין ויש שאוחז מקל כידו ונשען עליו ומכה בו עד שתפנה מחשבתו ומדבר ויש כשיוציאים לדרך כודקים בקסמי' קודם צאתם ולוקחים קסמים מעץ ומקלפים אותם פצד אחד ומצד השני מניח הקליפה ולוקח הקוס וזורק מידו אם כשנפל נמצאה הקליפה למעלה אומר זהו איש ואכ' זורק קיסם אחר אם מחשוף הלבן עולה למעלה אומר זהו אשה הרי איש ואחר כך אשה יאמר זהו סימן טוב והלך לדרך או עושה המעשה שחפץ לעשות ואם לא יבא כן נמנע והוא שאומר הנביא עמי בעצו ישאל ומקל יגיד לו כל אלו אסורים משום קוסם אחד הקוסם ואחד השואל אלא שהקוסם לוקח שעיקר הלאו נאמר עליו והשואל אינו לוקח שהלאו לא נאמר עליו כמו שנאמר ושואל אוב וידעוני דהיינו השואל את האוב וידעוני עצמו ולא השואל לשואל האוב לויכך כל הנזכרין בפסוק זה והעושה המעשה חייב והשואל בהם אינו חייב אותו העונש הנזכר בפסוק זה אבל מכין אותו מכת מרדות מדרבנן מענין זה האוחז את הענים שמרמה כאלו עושה מעשה ואינו עושה כלום הילכך אין בו אלא איסור ואינו לוקח כל אילו הם דברי שאו והכל ואין בהם ממשות בל וקב' התורה בלאין ועונשים גדולים שלא יענו בהם אלא הכותב בחוים ככבים או כנורות אף על פי שלמקמים איסור אמת וחכמה גדולה היא ונתיב שו' רק מה ששתי' בראשית להנהיג עולמו בכך ככל' קודם אמר חז'ל שאסור לשאול בהם משום שהם תורה עם הלקיחה כלומר שיתלה אדם עצמו בשי' שאמר ונתנה העולם והוא כחמדת' ליל עבדיו מפני רע ועל סעיף מ'ז בשימ' זה :

ב' ומה שנהגו העולם שאין נישאין נשים אלא במילוי הלכנה או שאין מתחילין ללמוד אלא ברח' אין זה משום ניהוש אלא לשימ' טוב בעלמ' וכב' ור' נמי אין מתחילין משום הכוכבים הצופחים בהם שהם קשים ומה שאדם יודע שהוא כנגד המזל לא יעשה כי לא יסמוך על הנס אלא שלכתחלה לא יחקור אחר זה משום תמיסת'ה ונוסר כמו שנהבאר שלא ישאל ויחקור באיזורים או באיזה טעה ישלוש הכוכב השוכ או הרע' אבל בימים אילו שיודעים כוכב שלהם כלא חקירה ישמר מעלעטת כנגדם ולא יסמוך על הנס :

ג' אזיהו מנחש האומר פתי נפלה מפי אומקלי' מידי או בני קורא לי מאחרי או שצבי הפסיקו בדרך או שעב' נחש פמינו או שועל שמשאלו כל מי שאירעו לו אחד מאילו ועושק ממנו ניהוש שלא לצאת אחריו לדרך או שלא להתחיל במלאכה כי לעתו לא יצלח וכן אלו המנחשים בחולדה ובצופה ששומעין צפצוף העופות וקול החולדת ואומרים דבר זה יהיה או לא יהיה וכן האומר אל תתחיל כי לבנות סמני חובי שחרית הוא מוצאי שבת הוא מוצא רח' הוא שאינו רוצה שיהיה תחלת עסקו ביום או בשבועה או בחדש בתינת דבר מתחת ידו וכן האומר שחוש תרנגול זה שקרא כעורב ותרנגולת זו שקראה כתרנגול כל אילו בכלל מנחש הם ואסורין ויא' שאין ניהוש כתרנגולת שקראה כתרנגול אלא כשאומר בפירוש שחשואת התרנגולת ששים שקראה כתרנגול אבל אם אומר שתמה שחשו תרנגולת זו ולא יותר

אף על גב שהאמת שקראה כתרנגול והוא שוחטה משום זה אינו ניהוש וכן המנהג :

ד' וכל דבר שעושין לכיבין שאומר אם יארע כך אעשה דבר פלו' ואם לא יארע לא אעשנו וסומך עליו לעשותו כמו שעשה אליעזר עבד אברה' ויונתן בן טאול הרי זה ניהוש ואפור וכו' ויונתן ואליעזר למה עשו אליעזר יש לומר שעשה כמו שכתוב בפרשה שניה ששאל החלה ואחר כך נתן לה המתנות ויונתן לזרו נערו אמר כן אבל הוא בלאו הכי גם כן היה הולך אליהם ויא' שהיה נמור לעשות כמנ' שעשו שאין זה אלא סימן בעלפא ולא ניהוש ויש להחמיר וההולך בתום חסד יסוכנו ובית חינוק ואשה לכולי עלמא אינו ניהוש אלא פי' בעלם כנוץ שבנה או קנה כי' או נולד לו ב' או נשוא אשה ופצליה אחר כך בסחורה או בדברים אחרים יכול לסמוך עליו לומר שיצליח עוד והוא שהצליח נ' פעמים אחר שבנה או קנה בית או נשוא אשה או נולד לנצן ואם לא יצליח ג' פעמים אחר אילו המעשים לא ירגיל לצאת יותר מדאי שמא לא יצליח עוד ואסמקוה אדברי יעקב אבינו ע'ה שאמר יוסף אינו ושמעון אינו ואת בנימין הקחו עליהו כולנה כלומר אמר כיון שאירע לי צרה זו נ' אין לך צרה שלא תעבור עליו וכן מותר לשאול כתינוק שאומר לו הגד לו איזה פסוק אתה לומד אם אומר לו פסוק מן הכרכות ישמח ויאמר זה סימן טוב שאין זה אלא סימן נבואה דאמרין מיום שנחרכה בית ניטלה הנבואה מן הנביאים ונתנה לתינוקות :

ה' חזירי חכמה ועל' להם מקבץ חיות בין גדולים בין קטנים ואינו ניהוש ועקרבים תושוין ופרעושים וכו' ויש אלו כד' שלא יזוק אסור להתורה אסרה : ומה שכתבנו בחש' נעקרים מותר להחוש ולענין אפי' בשבת ומה שכתבנו על פי שי' שכתבנו דברים יתורים בשבת מותר דבר כדאיתא לעיל בלבוש החזיר סי' ש' א' עפי' מן התירוהו' מטעם שישבו תועלת התירוהו' שאין בו תועלת שאינו מעיל כלום אלא משום דמפוכ' הוא התירה כדי שלא תטרף דעתו עליו שהוא חושב שיש בו תועלת : אבל מי שרודפין אחריו נחש או עקרב מותר לחבר כדי שלא יזיקוהו וזהו אסרה התורה שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש חוץ מע'ז ונ' ע'ש' ומה שאמרנו למעלה שאפי' עושה כדי שלא יזוקו אסור היינו כשאין רודפין אחריו : וז' הלוחש על המכה או על החולה ורוקק ואחר כך קורא פסוק מן התורה אין לו חלק לעולם הבא מפני שגזר ברוקק על פסוקי התורה מיהונס אם אינו רוקק איסור'א מיהו איכא ללחוש פסוקי התורה על המכה לרפואה אפילו אין בו שם מפני שעושה דברי תור' רפואת הגוף והקרוב בדרך הוא לא נהנה אלא לרפואת הנפש אם לא שיש בו סכנה שאז הכל מותר שאין דבר עומד בפני פיקוח נפש כולו ויש אומרים דהיינו דוקא כשקורא הפסוק בלשון הקדש כמו שניתן מסיני אבל אם אומר בלשון לע'ז מותר אפילו אין בו סכנה אך ברוקק יש ליתור ככל לשון כפרט אם מזכירין את השם שאז אין לו חלק לעולם הבא אם רקק ואמר במקום שאין בו סכנה :

ו' וכיון שאסור ללחוש פסוקי התורה על המכה ה' שאסור לקרות פסוק או להניח ס'ח או הפילין על תינוק שנפגע ולא יוכל לישן כדי שישן שאין זה דבר סכנה : אבל בריא מותר לו לקרות פסוקים כדי שחנן עליו זכות קריאתם שינצל מצרות ומזקים : ופותר למרוד האזור וללחוש עליו אפילו בשבת וה' שאר לחשים ועל' בלבוש החזיר סימן ש' וש' איזה לחשוקמיע אסור או מותר :

לבוש עטרת זהב הלכות מבשלת

יב ומותר להתרפאות בקמיע אפ"ש בהן שפות וכן מותר לישא קמיעון אע"פ שיש בהן פסוקים ודוקא להגן עליו כלומר שיגן עליו וזכותם שלא יחלה אבל אם חלה כבר אסור להתרפאות בהן כמו שכתבתי לעיל שאין התורה ניתנה לרפואת הגוף לפיכך לבתחילה אסור לכתוב פסוקים בקמיעים כלל שמכשיל הבריות שיבאו להתרפאות בהן :

יג אוב זה המעלה המת בבשפיו ידעוני זה המניח עצם חיה ששמה ידוע בתוך פיו והוא מדבר מאליו דורש אל המתים זה שמרעב עצמו וכן בבית הקברות כדי שחשדה עליו רוח הצומאה :

יד אבל המטביע את החולה בחייו לשוב אליו לאחר מיתה להגיד לו את אשר ישאל אותו אין זה דורש אל המתים שהרי בשעת דרישה עודנו חי והוא ומותר ויש מהירין בהשבעה אפילו לאחר מותו אם אינו מטביע את הגוף שמת שיבא רק את הרוח שאין אסור דורש אל המתים נאמר אלא על הגוף שהוא מת אבל רוחו חי הוא ולא מת :

ומה שהקשה על זה המטביע וז' זממנו וזה המטביע חלוק זה הוא מגומגם דאי דורש לגוף המת ממש בלא רוח אסור גוף לחודיה מדידו ממש אית ביה עכל כל שאינו נמנו ובעיניו אין תמיה כלל כי ככה שגור פ"י כל חכמי הקבלה וכוהר הוא בכמה מקומות שצורת גוף האדם שמת ופרחה ממנו ונשמתו ורוח שמיד חושקין אליו כל כחות וצורות השומאה ומתדבקין בו וחושקין ליכנס בתוכו וכוונתם הוא להתדמות לנשמה השהורה שהיתה בו כבר כי הם נכראים צורות שמואל בלא גופים וחושקים להיות בגוף שהיה בו צורת אדם וזה

הוא עיקר טעם איסור לינת המת וטעם שגוף אדם המת מטמא באהל וגוף של בהמה מתה אינה מטמאת באהל ולא עוד אלא אפילו פגרי מתים הגוים אינו מטמאין באהל אלא דווקא מת ישראל מפני שישאל קריו"ם אדם ואין אומות העולם קריו"ם אדם ואין כחות השומאות שהם הטרדין ורוחין ולולין חושקין להתדמות בנשמתיהן שהיו בהן כתייהם כי גם בחייהם שמים הם ויודעים הצורות השומאות שלא יהיה להם מעלה כשיתרמו בנשמות הגוים השמאים ואין להם שום חשק ותאה ליכנס לגופם דק בגופי ישראל שהיו בהם נשמות שהורות חפצים להתדמות כי חושקין יגיעו בזה

4 למעלה גדולה ממה שהם כבר ולפיכך הדורש אל גוף של מת של ישראל ודאי יהדבק עם אותם כח השומאה שחשקו להתדבק באותו גוף ומטמא את עצמו ויש בו ממש על ידי אותם כחות השומאה ולפי זה עיקר לאו דדורש אל המתים לא נאמר אלא בגופן של מתים ישראל א"כ במת גוים וברוחם שהם גם בחייהם נקראים מתים אבל הרוח אל גופי מתים גוים אינה נקרא דרישה שאין בהם ממש כלל והדורש אל רוחו של ישראל נ"כ אינו נקרא דורש אל המתים שהרי הוא חי כל מהו גם זה אינו מות אלא דוקא בהשבעה שאינו עושה מעשה אבל העושה מעשה כגון אותם שלובשים מלבושים ידועים ואומרים רברים ומקטרים קטורת ידוע וישנים לברם כדי שיבא מת פלוני ויספר עמו בחלום גם זה וכיוצא בו הוא

כלל דורש אל המתים ולוקה עליו :

טז מכשף יש בו שלשה חלקים העושה מעשה ע"י כשפים חייב סקילה ואם אינו עושה מעשה כמו אווז עינים פטור אבל אסור ועל ידי ספרי צירה מותר לעשות כן לבתחלה אפילו לעשות מעשה דשמות הקדש הם והש"י נתן בהם כח שיוכלו לפעול על ידיהם החסידים והנביאים והפעל בהם מראה גדולתו ונבחרתו של הב"ה אך שיתעסקו בה בקדושה ובטהרה ולצורך קדושת השם או לצורך מצוה רבה אשר זה לא נמצא בדורות הללו בעוה"ה ואפילו בומניהם מצינו שנענש ישעיה על זה וכל שכן בזמן הזה שאי אפשר לנהוג בטהרה ובקדושה והחמא לבא בעי והבל הולך אחר החיתום אם

יחוס כשוכב אשורו
טז מעשה שדים הוא בכלל מעשה נשמה מאתו וכוונתו
 שמחיר לישאל בהם על הנגיבה וכוונתו כוח כמת
 שעבר מפני שאינו עושה שום מעשה אלא שנופה אותם ע"י

ההשבעה שהוא אומר שיעשו רצונו ויניחו ליובעל ברחם מה שהוא שאל אותם ואילו אותם השמות ששוק קדש הם שהם כפופים מפניהם ומכרחים לעשות רצון השואל בעל ברחם וכדאשכחן בכניהו שעשה במצות שלמה וכפה את אשמואל ע"י שם שאמר לי' שמה דמרד עלך ואפ"ה לא ידשמות הטומא

הם אין זה רומה למעשה כשפים אלא השגעת וכפיה כולם הוא ע"י אילו השמות ואינו רומה לשואל אוב וידעוני שעושה מעשה ואיך להמה ס' ר' נבי שואל כחוזים בככבים וגורלות אמר' לעיל סעיף א' שאסור לשואל בהם משום תמים תהיה עם י' אלקין והכא נבי שאלת שדים מסקינן דשרי דנ"ל דאינו דומין כלל דרתם נבי שואל וחוזים בככבים אינו שואל מהם אלא מה שיהיה בעולם ע"י סבב ומכש בככבים כדי שיוכל לידע וליזהר מכמה פנעים הבאים לעולם ועל זה נופל לומר תמים תהיה עם י' אלקין לכת בתום וכיושר והוא כרחמינו יציל עבדיו מכל פגע כיוולך בתום ולך בטח וחסד יסובבנו

אכל הבא נבי שאלת שדים על הנגיבה או כיוצא בזה לידע ממה שעבר לא שייך לומר עליו המיני תהיה נוגס לפיכך מותר כל זהו לפי הדין אבל מכל מקום ראינו שרוב הנטפלים להם אינם יוצאים בשלום מתחת ידם ולכן שאמר נפשי ירחק מהם וחמים תהיה עם י' אלקין גם בזה :

יז ודוקא ע"י השבעה מותר לבקש את השד כמו שאמרנו אבל המקטר לו שיעשה רצונו הרי זה חייב משום עובד ע"ז שהקישור הזה הוא עבודתו וע"י שזה עובד לו הוא עושה רצונו אחל הלומד מן האמנושי אפילו דברי תורה חייב מיחה ואמנושי י"א שהוא מכשף וי"א שהוא מין אדוק בעבודה זרה ודרכו להסית ולקרוב בני אדם לאמנתו ורעה לפיכך יש ליהרר משניהם :

יח הגוהנים לערוך שולחן עם מיני מאכל כליל המילה ואומר' שהוא למול התינוק כבר כתבנו לעיל סי' קע"ח סעיף ג' שהוא אסור משום העורבין לנג שולחן אבל העורכי מטה ומציעי' אותו למול הבית אין בו איסור שלא היה זה מעולם עבודה לע"ז דבפ"י אסר קרא עורכים לנג שולחן ולא מטה :
יט נשים המקטרות הבית בעשכ שיש לו ריה טוב י"א שהוא אסור מפני שנראה כמקטרות לשדים א"כ יש שם ריח רע ועושים כן כדי להסיר הריח רע מותר :

קפ אסור כתובת קעקע וקריחה על כת וכו' יג סעיפים :

א כתוב' קעקע מחוקי הגוים הוא והוא שכותב על בשרו בשריטה וממלא מקום השריטה בחול או דיו או שאר צבעונים הרושמיין וכלל מקום שיעשה כן על בשרו חייב בכל מה שיכתוב אפילו אינו כוהב שם ע"ז דחק הגוים הוא והתורה אסרתו :

ב ודוקא העושה כן על בשרו בין של עצמו בין שמניח אחרים לעשותו בו והוא מסייע בדבר דבת' לא תהנו בכשרכם ואם עושה כן בכשר חכירו אותו שנעשה לו פטור א"כ סייע בדבר והעושה חייב כמו בדין הקפה שיתבאר בסי' שאחר זה בע"ה נבי הקפה דה"נ כתיב לא תהנו שניהם במשמ' הכותב והנכתב אם מסייע היו לאו שאין בו מעשה שפשוט בדאמרינן לקמן גבי הקפה סעיף ד' :

ג ומותר ליחז אפר מקלה על גבי מכתו דמכתו מוכיח עליו שאינו עושה כן משום חוקיותיהם אלא להפאה המכת :
ד והרושם על עברו לעשות בו זה לסימן שלא יכרה פטור

משום חוקת הגוים הוא עושה מ' לכתחילה אסור לעשות כן מדרבנן אפי' בעבוד :

ג גדידה וקרימה ג' הוא מחוקת הגוים דכתיב בני אדם לוי אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כלומר אמר השם יתברך לישראל שאר אומות עושין כן שגודדין וקרחין עצמן וזוהי זה לחוק להם לעבוד זרה שלהם אבל אתם בני אדם לוי אלקיכם לפיכך לא תתגודדו ונומר כלומר משום חוקותיהם ועוד אני מצוה אתכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת אפילו בלא משום חוקותיהם והרי כאן שתי צווים בלאו עליהם חד משום חוקת הגוים וחד על מת ועוד כתיב גבי מת ושרש לפש לא התנו בכשרים וקיימא לן שגדידה ושריטה אחת היא זהו ששרש בכשרו עד שעושה כו הבורה בין ביד בין בכלי אלא שיעקר פי' גדידה בכלי ועיקר פי' שריטה ביד לפיכך השרש בכשרו אינו חייב אלא כ' עשה כן על מתו או לעז' אלא שעל מתו חייב בין ביד בין בכלי דהא תרווייהו גדידה ושריטה גבי מת דתיבי דכתיב לא תתגודדו למת וכתיב ושרש לפש וגו' שפירוש ג' שרש כשכיל נפש המת לא התנו בכשרים ולעז' אינו חייב אלא בכלי דגבי עז' לא כתיב אלא לא התגודדו שיעק' פירשו הוא שריטה בכלי ואע"ג דתרווייהו סובלים פירושם בין ביד בין בכלי אלא שיעקר פי' גדידה בכלי ועיקר פי' שריטה ביד מ' מהקפידה התורה לכתוב גדידה בפסוק זה שהזכירה בו עז' ולא איפכא ש' דלא חייב על עז' אלא בכלי שהוא עיקר פי' של גדידה :

ו דווקא להק' עז' או על מת אכרה התורה אפילו שלא בפני המת דהא סתם כתיב למת או לפש בין בפניו בין שלא בפניו אבל השרש על שאר צעיר כגון על ביתו שנפל ועל ספינתו ששבעה כים שרי דלא אסרוהו התור' וכל חכמים לא רצו לגזור בה שאין אדם נהפך על צערו אלא דגבי מת גזירת הכתוב הוא :

ז ויש מי שאומר עוד שגם על מת אינו אסור אלא דווקא בשריטה אבל אם מכת בידו על בשרו בשביל מת עד שדמו שותת לארץ אסור ויש מי שאומר בזה כיון שהתורה אסרה בין ביד בין בכלי ההכא לא גרע' סהד מנייה דדמי • או ליד או לכלי •

ח וכיון דקיימא לן שגדידה ושריטה אחת היא כלומר דפירוש של שניהם הוא בין ביד בין בכלי אם כן פסוק של ושרש לפש לא התנו כולו מותר הוא דשרש בכלל גדידה הוא ולפש מרכתיב למת ולפינן דווקא על מת הקפידה התורה ולא על צער אחר כגון ביתו שנפל או ספינתו ששבעה בים הקטו בנמרא ואם כן ושרש לפש למה לו ותירצו דשרש בא ללמד שאם שרש ה' שריטות על מת אחד שחייב חמשה מלקיות על כל שרש ושרש מלקיות אחד ומדכתי' לפש אמרו שבה ללמד שאם שרש שריטה אחת על ה' מהים חייב גם כן ה' מלקיות על כל נפש ונפש מלקיות אחד אף על פי שלא שרש אלא שריטה אחת ואין להקשות אם כן היאך ולפינן לעיל דגדידה לעז' אינה אלא בכלי מרכתיב לא התגודדו בעז' והא דקיימא לן דתתגודדו סובל פירוש שניהם בין ביד בין בכלי ואי מרכתיב כאן ושרש לפש ונומר הא לגפיה איצטרך לחייב על כל שרש ושרש ואפילו ה' שריטות על מת אחד ואין זה קושיא דאכרינן אם לא היתה כוונת התורה אלא לחייב בחמשה שריטות על מת אחד היה לו לומר בפסוק זה גם כן גדידה לפש לא התנו והיינו גם כן מבינין זה מינייה כמו ששרש לפש מכת דמותר הוא אלא מדינית התורה וכתבה כאן לשון ושרש שיעקר פירושו הוא ביד לומר לך דלא התגודדו דכתיב על עז' אינו חייב אלא בכלי דאי ר' למת דווקא בכלי הא תרווייהו לשונות גדידה ושריטה במת כרתיב שלא הוכל לפרש במת כע"א אלא בשניהם בין ביד בין בכלי

ומה ששינתה לטובה ככאן לומר ושרש שבה לגלות על לא התגודדו דכתיב בפסוק אחר שאינו אלא בכלי על גדידה של עז' בא ללמד שאינו אלא בכלי ואין לומר דילמא כוליה להכי הוא דאתא ושרש ה' שריטות על מת אחד מניין שחייב הד"ב לא תשרשו לפש מגבי לי למיטר כמה שאמר כאן לא התגודדו מ' דכתיב ושרש וגו' אלא ש' תרתי נ'ל :

ט קרחה הוא שתולש משער ראשו על המת ככל מקום בראש שיקרח חייב אף על גב דבין עיניכם כתיב דמשמע דווקא בין העינים בלבד מניין לרבות כל הראש ת' לבי כהנים לא יקרחו קרחה כראשם וילפינן ישראל מכהנים מההם כל הראש אף כאן כל הראש ושמה תאמר . דווקא בכהנים שזכה בהן הבהו מצות יתירות חייב כל הראש אבל ישראל מניין ילפינן להב' ש' נאמר כאן קרחה ונאמר להלן גבי כהנים קרחה מה להלן כל הראש אף כאן כל הראש ומה כאן למת דווקא אף להלן אפילו הכהנים אינם חייבים אלא על מת דווקא והקורח חייב בין ביד בין בסם שלא הקפידה התורה אלא על הקריחה ואין חילוק מה שהבא מן הד' או מן הכלי לעולם חייב ובשיעור נחלקו בירושל' י"א כדי שיראת מראשו פניו כגרים בלא שער וי"א אפילו כשתי שערות חייב ואף על גב דקיימא לן דכל שיעורין הלם הם כל אחד יאמר מה שקבל מרבו בשם הלם לעניין מלקות אבל איסורא אפילו בשער א' איכא :

י קרח קרחה אחת על ה' מתים אינו חייב אלא אחת שאין כאן ימים בכתב לרבות שהיא תיבה ה' כמו גבי שריטה אבל אם קרחה קרחות על מת אחד חייב על כל אחת ואחת דכתיב גבי כהנים לא יקרחו קרחה והאי קרחה מותר הוא דבלא יקרחו סני קרחה למה לי אלא לרבות שהיא חייב על כל קרחה וקריחה נאמר גבי כהנים ודבר ילפינן ישראל מכהנים ג' דלעיל נאמר כאן קרחה כל דאין ג' למחצה והכל ילפינן ממנה :

יא הקורח בראשו של חבריו והמשרש בבשר חבריו וחבריו מסייע אם שניהם מודין שניהם לוקין דלא יקרחו כתיב שניהם במשמע ואם אחד שתג' ואחד מוד' המוד' לוקה והשונג פסור :

יב אחד אנשים ואחד נשים מותרות בכל ישרשו וככל יקחתו דכל מצות לא תעשה שכתורה הנשים מותרות עליהם כמו האנשים דהוקטו נשים לאנשים לכל עונשים שכתורא חוץ מבלתקף ובל תשחיה ובל תטמא למתי ואפילו בלא היקש כתוב כפי' כאילו השני לאוין שריטה וקרחה כי עם קדוש אתה לוי' אלקיד והנשים ג' ככלל עם קדוש הם לפיכך יש להזהר הנשים העומדות על המת' שלא יחלשו בשעריהן ע"מ שלא יבאו לירי שריטה וקרחה :

קפא איסור גילוח הפאות ובו יב' סעיפים :

א כתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקניך י"א שהשעם שאסרו הכתוב הוא גם כן מפני שעושין כן עובדי עבודה זרה וכמריהם אבל אין זה מפל' בפסוק ואין אנו צריכים לזה שאין אנו צריכים לבקש טעם למצות כי מצות המלך הם עלינו אף אם לא נדע טעמם ומה שכתבנו גבי גדידה ושריטה וכתובת קעקע שהם משום חוקת הגוים היינו משים דהתם מפורש בקראי שהם משום חוקת הגוים דגבי גדידה כתיב בני אדם לוי' אלהיכם ונומרי כלומר משום דבני אדם חסו לוי' אל הלכו בחוקת שאר האומות ולא בני' גינהו אלא בני העבודה זרה וגם כן הכא גבי ושרש לפש וכתובת קעקע כתוב אני ה' כלומר מה שעם שרש וכתובת קעקע לא התנו בכשרים מפני שאני ה' וכתובת הקעקע היא חוקת שער עז' אבל הכא סתם כתיב לא תקיפו

תקיפו פאת ראשכם בלי שום טעם אלא מנזירת המלך ות' ופאת הראש הם שנים סוף הראש הוא מקום חיבורו לחי מיטין ומשמאל אצל האוזן :

ב ואין חילוק בין אם מגלח הפאות בלבד ומניח שאר השיער שבראש או שמגלח כל הראש עם הפאות ככל עניין חייב דכולה נקרא הקפה :

ג יא שאין חייבין על ההקפה אלא בתער אבל במספריים אפילו בעין תער מותר וילפינן לה מדכתיב נבי פאת הזקן פאת זקנם לא יגלחו וכתיב הנא לא תשחית פאת זקנך מטמע שאינו חייב אלא בגילוח שיש בו השחחה והיינו על ידי תער אבל במספרין אינו נקר' השחחה וילפינן פאות הראש מפאות הזקן דלא מחייב אהקפה אלא בתער ויש אוסרין אפי' במספרים בעין תער כיון דלא הוזכרה השחחה בראש אלא בזקן ש'מ דזקן אפילו במספרים בעין תער אסור ויש לחוש לרבניהם :

ד ואחד המקיף ואחד הניקיף חייב דהמקיף לא תקיפו לשון רבים משמע דלשנים אזהר דהמקיף למקיף ולניקיף והוא דקעביד הניקיף מעשה המספריים בדוכר כגון שמזקינן לו השערות שמשה עצמו אלו להקיפו ואם אינו מסייע אף על גב דאינו לוקה היינו משום דהוי לאן שאין בו מעשה ואין לוקין עליו אבל איסורא מיהו איכא אף על פי שלא סייע לפיכך אסור להיות ניקף אפי' ע' גוי אע"ג דהמקיף לאו בר חיובא ה'דחא לדידיה אזהר רחמנא יהיה המקיף מי שיהיה וקטן מותר להיות ניקף מגוי דהקטן אינו מוזהר :

ה וחמקיף את הקטן חייב אע"ג דהקטן לאו בר חיובא הוא למקיף אזהר רחמנא אבל להקיף את הגוי מותר ולא דמי לקטן דשאני קטן דאתי לכלל חיובא ופאה ראשכם קרינן ביה אבל גוי לאו פאת ראשכם הוא והוא הדין שמותר להקיף את האשה כיון שהיא אינה מוזהרת עליה כמו שיתבאר בסמוך :

ו אשה אינה במצות הקפה כלל דפאות הראש ופאות הזקן והקטן להדדי וכיון שאינה בכלל כל תשחית פאת הזקן שהרי אגב'ה זקן אינה גם כן בכלל הקפת הראש לא שלא להקיף אחרים ולא שלא להיות נקפת ויש אומרי' אע"פ שמוזרת להקיף פאת ראשה אסורה להקיף פאת ראש האישה ואפי' הוא קטן דהוה כמאכלתו איסורא בידים :

ז עבדים אע"פ דהוקשו לגוים ואינם חייבים במצו' אלא כמה שהנשים חייבות מג' דלת לה מאשה מ'מ בלאוי דבל תקיף וכל תשחית אע"פ שהנשים פטורים העבדי חייבים וטעמא דהא לא נפטרנו הנשים אלא משום שאין להם זקן והעבדים איש להם זקן לפיכך חייבים בכל תקיף וכל תשחית כאנשים מישראל :

ח טומטום ואנדרונינוס אסורים בהקפה מספק שהם ספק זכרים ספק נקבות :

ט שיעור פאת הראש יש בהם כמה דיעות עד היכן היא מגעת וכיון דספיקא דאורייתא הוא יש ליהדר מגלח הצדעים לא בתער ולא במספריים בעין תער מכנגד שער שבפדחתו ועד למטה מן האוזן מקום שהלתי התחתן יוצא ומתפרד שם וכל אורך המקום הזה עם הרחוב הוא בכלל ספק פאת הראש ולא תנע בויד :

י על השחחה פאת הזקן אינו חייב אלא כשמגלח בתער וזהו נקרא השחחה אבל במספריים אפילו בעין תער מותר ומיהו המקידיקים נזהרים כשמספרים במספרים שאין עושין כוונת החתוך כלום אלא בעליון כי חוששין שמא יעשה כל הגלוח כחתוך דטמא פי הזוג בעליון לא יחתוך והיו בעין תער מטמא מיהו תחת הגרון אין לחוש לזה שאין שם עיקר מקום הפאות :

יא פאות הזקן אמרו ר' ז' שהם חמשה ורבו בהם הדעות לפיכך ירא שמים יצא את כולם ולא יעבור תער על כל זקנו

כלל ואפילו תחת הגרון שמה יבא ליגע לאחת ממקומה

יב אשה אינה בכלל השחחה זקן כלל שהרי ויגזרוהו דרכו אין להם זקן ואפילו תודמן אחת שיש לה זקן מותרת להשחית דבטלה היא אצל שאר כל הנשים שכולן אינו בכלל הלאו והיא כמותן ובהשחת זקן האישה הוי דינה כדינה שכתבנו בהקפת הראש סעיף ו' :

קנב דברים האסורים משום לא ילבש גבר שמלת אשה וכו' סעיפים

א כתיב לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת האלקיך כל עושה אלה פשוטו של מקרא זה אינו ר'ל שלא ילבש איש שמלת אשה ואשה שמלת איש ושאיין כוונתו אלא ללבישה בעלמא דמה תועבה יש בדבר זה אלא ר'ל שלא ילבש איש שמלת אשה באופן שלא יכירו אותו וילך וישב בין האנשים לניאוף וכן אשה שמלת איש והשב בין האנשים לניאוף שזה והיא תועבה גדולה ואין מקרא יוצא מידי פשוטו דמאן דעביד ככה'ג דלוקה אבל אהני דלאו דווקא בלבישת גבר שמלת אשה לבדה אסרה התורה אלא ר'ל ה'ה בשאר דברים שלא יתקן האישה עצמן להתנאות כתיקון וקישוט גופו כאשר ונראה לי שרדקו זה מדכתיב גבי אשה לא יהיה כלי גבר וגומר משמע שום היות ולא דוקא בלבישה והוא הדין לא ילבש גבר וגומר לאו דוקא בלבישה קפיד רחמנא אלא כל היות דאשה לא יעשה האישה מפני שמכיא לידי תועבה לפיכך אמרו חכמים ז"ל המעביד שער בית השחי ובית הערוה בתער הרי זה לוקה ובמספרים בעין תער מכין אותו מכת מרדות כשה דברים אסורים במקום שאין דל'העבי' אותם שם אלא הנשי' דהוי בכלל שמלת אשה אבל במק' שמעבידין אותו גם האנשי' מותר לכהילה לעשות צ' ואפי' משום פרישות אין בו : ועל כ' קנ' ושיער דשאר אברים אפי' בעין תער מותר להעביר בכל מקום שאין בהם משום שמלה אשה וכן אפילו בית השחי ובית הערוה שלא בעין תער אסור דבכה'ג לא הוי תקן אשה :

ב ומי שמגלח כל שער שבו מראשו ועד רגלו מותר לו לגלח גם של בית השחי ובית הערוה דכיון דמגלח כל גופו אין זה יפוי וקישוט דאדרבה ניוול הוא והבל יודעין שאינו עושה אלא לשם רפואה :

ג אסור לחכך בידו בשיער בית השחי ובית הערוה כרי להשירו אבל מותר לחככו בכנרדו להשירו דהוי שינוי גדול ואינו מקקן כ"כ :

ד ומי שיש לו תשטיץ בבית השחי ובבית הערוה ומצטער מחמה השיער ששם מותר להעבירו :

ה ושמלת האשה ממש שאסרה התורה היינו מלבושים המיוחדים לאשה דלא יעדי איש עדי אשה כגון שילבש בגדי צבעונין וחלי זהב במקום שאין לובשין אותן הכלים ואין משייזין אותן החלי אלא הנשים : וכן לא יהיה כלי גבר על אשה פירושו דלא תערה אשה עדי האישה כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו ממלבושי האישה לפי מנהג המקום ההוא או שתגלה את ראשה כאיש וכנגדים שאמרנו שאסורים אפילו בלבישת אחד מן הבגדים אסור בין האישה בין האשה אף על פי שנכרים הם בשאר בנדיהם שהוא איש או אשה ?

ו איש אסור ללקט לו אפי' שער אחד לכן מתוך השחורות שזהו עדי אשה שעושהו כן להראות שהיא בחירה ועובר משום לא ילבש גבר שמלת אשה וכן אסור לאיש לצבוע שערות לבנות שכוכדי שהיו שחורות להראות שהוא בחור שזה גם כן עדי אשה ואפילו שיערה אחת אסור לצבוע

לבוש עטרת זהב הלכות נירה

זהו אסור לאיש להסתכל במראה לפי שהוא הכשיר לנשים
אם לא לצורך בדפי לעיל סימן קנ"ו :

הלכות נירה

קפ"ג אשה שרואה טפת דם וכו' סעיף אחר

א כתיב בפרשת מצורע ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זוכה
בכשרה שבעת ימים תהיה בנדתה וכו' ודרשו חז"ל
שלא בכך מקום שיזוב ממנה דם תהיה טמאה אלא דוקא דם
הבא מן הסקוד וכתיב בפרשת קדושים גבי הבא על הנדה
והיא גילה את מקור דמה ש"ס שלא הקפידה התורה אלא
על הדם הבא מן המקור ונס במקור אין כל הדמים טמאים
ארי המטה מינים כאשר יתבאר בע"ה בסימן קפ"ח ואף באילו
ה' מינים אינה טמאה עד שהרגיש בציאתו וכתיב דם יהיה
זוכה בכשרה משמע עד שהרגיש זיבת הדם בכשרה מיהו
מרכיב בכשרה ולא כתיב בכשר בלא האמרו חז"ל דמשמע
מינה עוד דין אחר והוא זה שכל מה שחרגיש הדם בכשרה
אע"פ שלא יצא לחוץ אלא שחרגשה שנעקר הדם ממקומו
וצא לבית החיצון טמאה וזה משפטה מן התורה כל אשה בין
פנויה בין נשואה רחם אשה כתיב משמע כל אשה
שיצא דם ממקורה בין ברצון בין כאונס כגון שקפצה ממקום
למקום או נראה בהמה או חיה או עוף מהעסקין בחשמיש
וחמ"ה וראו זה אפילו לא ראתה אלא טפת דם כתרדל או
כחית מזה הריו וכו' וזהו מה שראו דם אכזב ואפילו לא
ראתה איצ"ל פעם אחת הריו וכו' טמאה שבעה ימים וסיני ז' ימי
עם יום ראיה"ה היא סתם ז' ימים תהיה בנדתה כתיב עם יום
ראיה"ה משמע ושיבלת בערב בליל ח' ואפילו היחה שופעת
דם כל ה' כן הוא דינה רק שתפסוק בשחרה ביום ז' קודם בין
השמשות שאם תראה דם נס בין השמשות של ליל ח' אין
סברא שתטבול ותטהר כליל ח' שהוא ספק יום ראיה"ה וכל
זה הוא דין הנדה מן התורה ומדכתבה התורה בפר' שאחר זו
ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים בלא עת נדחה ונוסר ש"מ
שיש אשה שרואה דם ואינה נקראת נדה אלא זבה וקבלו חז"ל
הלכת למשה מסיני ש"א יום יש אחר שבעת ימי הנדה ואם
ראתה באותו ה' ימים היא נקראת זבה ואחר כך חוזרת
להקרו' נדה וכן לעולם שבעה נדה ו"א ימי זיבה הם שחכמי'
קוראים אותם י' יום שבין נדה לנדתה וזה משפטה של הזבה
מן התורה אם ראתה כהןך אילו ה' ימים יום א' לכך בין
שתראה בהחלת הלילה או בסוף היום רק שתפסוק בשחרה
משכר' כל הלילה שאח"כ אם לא תראה השב"ל למחר ותטבול
סיד לאחר הנץ החמה אם תרצה ומ"מ אסורה לשמש כל
היום שמא החזור ותראה בו ביום אחר התשמיש והסתור
והיה טמאה למפרע וההיה היא וכו' ולה' הימים כרת שהרי
בעל זבה למפרע וזו היא שנקראת שומרת יום כנגד יו' ראתה
נס ביום השני עסקה כי משכמת ביום הג' ושוללה אם הרצה
ולא השמש כל היום משמע שפירש ונס זו היא בכלל שומרת
יום כנגד יום וזו היא שנקראת זבה קשנה יכל זה למדו חז"ל
מקראו ומפני שאין השבילות הללו נוהגין עכשיו בימינו כמו
שיתבאר לא הארכתו בהם מאין יצא להם ז' זה ואם ראתה
גם ביום הג' נעשית זבה גדולה ולא תטהר עד שיהיה לה ז' ימי'
נקיים חוץ מיום שפוסקת בו ושוללת ביום שביעי לאחר הנץ
החמה מיד אם תרצה שכן כתיב וספרה לה ז' ימי' ואחר חטה
ודרשו חז"ל דהאי ואחר מותר הוא דוספרה לה שבעת ימים
וחטה מכעו ל' מאי ואחר לפיכך אמרו שפירושו אח' מעשה
תטהר כלומר אחר מעשה שנה' בשמאים במקום אחר שהיא
השבילה כמו שיתבאר בע"ה תטהר ור"ל שאם טבלה ביום

השביעי אף על פי שלא ספרה אלא טקצת יום השביעי מקצת
היום ככולו והטבול וטהר ונ' להבי דיוק לה שעל כרחק אין
לפרש ואחר מעשה השבילה שאחר שבעת הימים תטהר
ואחא לאטמועין דאפי' אחר ספירה שבעת הנקיים שלימים
אינה עולה מטומאתה עד שחטבול דהאי מהיה בנדתה
דכתיב נבי נדה נפקא וכו' לזכה א"נ מרחצו במים נפקא
דאמרינן זה כנה אב לכל הטמאים שאינם עולים מטומאתן
עד שיטבול כדבעינן למיטר לקמן ריש סימן קצ"ו ואם כן
ואחר תטהר למה לי אלא לרבו' לה טהרה שאע"פ שלא ספרה
אלא מקצת יום השביעי תטהר מיהו אחז"ל גם היא אסורה
לשמש בו ביום שמא החזור ותראה בו ביום והסתור ספירה
לכפרע וה"ל כועל זבה למפרע ואם עכרו כל ה' יום שבין
נדתה לנדתה ולא ראתה כהן חוזרת לתחלת ימי הנדות שאם
שוב תראה חוץ ה' ימים יש לה דין הנדה שכתבנו בהחלת
הס' ואם ראתה כהןך ה' יום ג' ימים רצופים ונעשית זבה
גדולה אינה חוזרת לימי הנדות עד שיהיה לה ז' נקיי' ואז יהיו לה
ימי הנדות ואחריה ימי הזיבות וכן לעולם כל ימיה וכל זה
פרין תורה ומתוך הלכה למשה מסיני כאשר פירשנו אבל
עכשיו משרבו הגלויות ותכפו הצרות ויטהרו מעייני
החכמה ואין לנו בקיאין במראה הדמים להבין בין דם שהור'
לדם שמא חטו חז"ל שסא יבאו לשעות באיסור כרת כגון
שמא תראה האשה כימי נדחתה ימים ויהיה הכל דם שהור'
ובשביעי שמא תראה דם שמא והפסיק והיתה צריכה שבעה
ימים מיום שביעי ואילו ה' היא סבורה שהיה הכל דם
שמא והספור השבעה ימים מתחלת ראיה"ה והטבול בליל
שמיני ועדיין היא טמאה נדה כראיה"ה יום שביעי שהוא היה
תחלת ימי ראיה"ה נדחתה ועוד אפילו כדמים שכלם טמאים
יבאו לשעו' בין ימי נדה לימי זיבה ותבא לשמור יו' א' כשתראה
פעם ושתים כימי נדחתה כי תאמר ימי זיבה הם א"נ תראה
שלשה ימים רצופים כימי זיבתה ותצטרך שבעה נקיים והיא
סבורה לומר שעכשיו הם ימי נדות ולא תספור רק שבעת
ימי מתחלת ראיה"ה עם ימי הראיה והטבול בסוף ז' מתחלת
ראיה"ה והרי עדיין זכה גדולה היא עד שיהיו לה ז' נקיים
שלימים ועוד דאפילו כימי זיבה עצמה הוכל לשעות כגון
שדחתה זכה גדולה שראתה ג' ימים רצופים וסופרת ז' נקיים
ואם ראה טפת דם אפילו כהרדל חוץ אילו ימי הנקיים ואפי'
כגוף ז' כותרת כולם וצריכה לחזור ולספור ז' נקיים אחרים
שלימים והיא חשבוש שאינה אלא כרואה יום אחד שאין דינה
אלא לשמור יום כנגד יום והטבול למחר וכי האי גונא שעות'
דכות עצמו כספר לפיכך השוו חז"ל סרותם והוסיפו עוד
הוסרות על חומרות עד שאמרו שאפילו אם לא תראה אשה
אלא טפת דם כהרדל או אפילו פחות מזה ואפילו פעם אחת
השב עליו ז' נקיים כזכה גדולה שלא לחלוק לה ימי שהרתה
ושיכלתה בשום מראה דם בעולם / הארכתה קצת בסימן זה
יען כי הוא מקור ויסוד שעליו נבנו כל דיני הלכו' נדה הנהוג'
בזמן הזה כמו שיתבאר לפנינו בע"ה :

קפ"ד שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה וכו' יב סעיפים

א רוב הנשים יש להן וסות לראות בזמן ידוע כל אחת
לפי זמנה כגון מעשרים לעשרים יום או סכה לכה' אג'
סל' ל' מיהו רובה דרובה סתם וסתה הוא סל' ל' והו' נקרא'
עונה בינונית וכל אשה שיש לה וסת קבוע מותר לבעלה
לסמוך עליו ולבא עליה שלא בשעת וסתה בכל עת שירצה
ואינה צריכה בדיקה ואדרכתה האשה אין לה לבדוק לא לפני
תשמיש ולא לאחר התשמיש שלא יהא לבו נוקף לומר אי לאו
דרגיש דם לא היה בודקת ויפרוש ממנה אבל שלא
בשעת

בשעת תשיש כל אשה המרבה לבדוק שלא תבא לידי איסור הרי זו משובחת :

ב ובשעת וסתם צריך לפרו' ממנה עונה אחת סמוך לוסת' שמא תראה בשעה השמיש שאו שמא נעקר הדם והיא שטמאה ל' דאורייה ויולפי לה מריבוא דקרא דכתב והזרתם את בני ישראל משוממתן ופסו' ליה והרה בנדהה וגומר וי' דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא הוא והכי ק' לא וכמה שיעור עונה אם דרך וסתם לבא ביום פור' ממנה אותה היום כולו אפילו אם דרך הוסת לבא בסופו ומותר מיד בלילה של אחריו וכן אם הוא כתחלה פורש ממנה כל היום ומותר כל הלילה שלפניו וכן הדין אם הוא בלילה פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו בין שקבעה וסת' בנ' פעמים או בפעם אחת' וכל זה דוקא בנסת תחלוי בימים אבל ביסת התלוי בשינוי הגוף אין פרישות עונה זו שייך בה כמו שיתבאר לקמן סימן קפ"ט בע"ה ואשה שדרכה לשנות וסתה להקדים או לאחר ב' אונ' ימים מוסנפ' התקנע צריך לפישי' ממנה בעונה שב' אונ' ימים קודם לת' או אחרי' כן ועל ס' קפ"ט וכל פרישות הללו אינם אלא מתשיש המטה ולא משאר קריבות משום דבר :

ג בל' בנדולה אבל בקטנה שלא הגיע לימים הנעורים ולא הכיאה סימני עדיין אין דמיה מצויין כל כך ואין צריך לפרוש הימנה סמוך לוסת' כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים וכן הדין בזקנה שבכר נסתלקו דמיה :

ד אשה שרגילה לראות בהנץ החמה ולא קים לה שפיראי קודם הנץ החמה או אחריו ה' ספיקא דרבנן דהא ק' שהוא דרבנן כדלעיל סעיף ב' ואינו פורש ממנה אלא ביום שהוא ודאי ימי נדתה דהא אף אם הייתה ראיתה' קודם הנץ היתה גם כן אסורה כיום ואין צריך לפרוש ממנה בלילה שקודם לכן דספיק' דרבנן לקולא :

ה ואם רגילה לראות ראיה מרובה מקודם הנץ החמה עד אחר הגץ החמה לא אזלינן אלא כתר תחלת וסתה ולא מיתסר אלא בלילה מיהו גם כיום צריך לפרוש כל כך שיעור משך זמן שדרך למשוך וסתה על היום ואחר כך מותרת מיד :

ו ואם וסתה נמשך ב' או ג' ימים שדרכה ששופעת או מזולפה ב' או ג' ימים אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת דכרת תחלת וסת אזלינן ובין שעברה עונה ולא ראהה מותרת ואף על גב דבסעיף דבסמך א' אמרינן שצריכה לפרו' גם כל משך זמן שדרך וסתה למשוך שאני התם שדרך הוסת של אשה למשוך כך אבל הכא במזלפת או שופעת כל כך אין זה דרך וסת' אלא אמרינן אורה בזמנו בא והדמים שהיא רואה אחר כך דמים יתרים הן דאיתוספו בה הולכך עכשו בשינוע זמן עיקר התחלת וסתה ולא ראתה אינה צריכה לחוש עוד לדמים היתרים שאם עקר דמי וסת' נסתלקו ב' דמים היתרים נסתלקו כן משמ' שעמא בה רא' ש' סוף פיק האשה שעושה צריכה ע' ש"ל :

ז אם הגיע נסתה בימי עיבורה אין צריך לפרוש ממנה סמוך לוסתה ואפילו בתוך וסתה מותרת אפילו בלא בדיקה וכל שכן אחר הוסת מפני שמעובר' דמיה מסולקים והוא שהוכר עוכרה אבל קודם לכן לא ושעור הגר' העובר יתבאר לקמן סי' קפ"ט בע"ה וכן מניקת בימי מניקת שהם כל כ' חדש אחר שנולד הולד בין מניקתו בין אינה מניקתו כגון שמת הולד או שנמלתו אינו צריך לפרוש ממנה סמוך לוסתה ואפילו בתוך וסתה מפני שכל כ' חדש אחר הלידה דמיה מסולקים מחמת שאבריה מתפרקים מצער הלידה ועי' כך משהלקין דמיה ואינן חזורי' עד כ' חדש :

ח אשה שהיתה נכחית במחבא מפני פחד והגיע שעת וסתה אינה חוששת לו מפני שחודרה מסלקת הדמים

ו'א דסילוק דמים דמחבוא אינו כל כך כמו קילוק דמים דמעוכרה ומניקה דמעוכרה ומניקה עינינו: והוא: שמה: מסולקות דמים אבל נהבאה כמחבוא עינינו: והוא: שמה: מהן שלא ישנו את הפקידים לפיכך אמרינן דמתסירתו הלא נסמוך אסילוק דמים דחרדה אלא בדיעבד ולכתחלה סיבה חוששת לו וצריכה לבדוק עצמה בשעה וסתה אך כריעבד אם עבריוס הוסתולא בדקהולא הרגישה כלום סמכינן אזוזקה דחרדה מסלקת הדמים וטהורה מכאן ואילך בלא בדיקה :

ט ושאר כל הנשים צריכות בדיקה כשיגיע וסתה עבר ה' הוסתולא בדקהולא הרגישה טהורה בלא בדיק דאף על גב דאורה בזמנו בא מ' מ' כיוון שדרך רובה להרגיש וה' לא הרגישה סמכינן ארובה ו'א שאסורה עד שתבדוק דחוקת אורה בזמנו בא עדיפא ומיהו אם בדקה ומצאה עצמה טהורה טהורה וכל זמן שלא בדק' אסורה והוא שיש לה וסת קבוע בנ' פעמים' או שהוא יום ל' אף על פי שאינו קבוע דיוס ל' עונה בינונית הוא כדאמרינן לעיל סעיף א' והכי נוהגים דכיון דיש לה וסת קבועה אמרינן אורה בזמנו בא ואסורה עד שתבדוק וכשבדקה ומצאה טהורה מותרת אבל כשיש לה וסת שאינו קבוע לא אמר' אורה בזמנו בא וכל זמן שא' הרגישה היא מותרת אף על פי שלא בדקה בשעת וסת' דכיון דעונת פריש' זו אינה אלא מרבנן אזלינן בה לקולא על ס' קפ"ט :

י ואף על פי שאחז'ל שצריך אדם לפרוש אשתו עונה סמוך לוסת' כדאמרינן לעיל סעיף ב' מ' כשרוצה לצאת לדרך שאו חייב לבא עליה מפני שהיא משתקקת לו ביותר כדלפינן לה מדקתיב ואל אישך השוקתך שפרישתו ז'ל דמיירי כשרוצה לצאת לדרך אז'ל שאזוזיב לפוקדה אפילו תוך עונה הסמוכה לוסת' ואפילו מתשיש ואסמכתא אקרא דכתב וידעת כי שלום אהלך ופקדת נוך ולא החפצו ופירשו לקר' אוצא לדרך וה' כשתפקודיך שהיא אשתך בניצאך לדרך אז' יהיה שלום באוהלך שלא תזנה עליך אשתך מחמת רוב תשוקתה וגם אתה לא תחשא עי' הרמורים רעים שכיון שיש בזה מצלה לא גזרו בו רבנן לפרוש מיהו ל' המהסיר שלא לפוקדה עי' תשיש רק בדברי ריצוי ובשאר כל מיני קרובות חוץ מתשיש כמו בשאר כל אדם הע' ב' א' כשאדם רוצה לצאת לדרך כשאשתו נדה ויודע שהטכול הוך עונה אחד צריך להסתין עד שתטכול ואסמכתא גם כן אהא קרא וידעת כי שלו' אוהליך וגו' מיהו כל זה לא מיירי אלא כשהולך לדבר הרשות אבל אם הולך לרבר מצוה אין צריך לפוקדה כ'ט שלא יסתין שמא יטרד מן המצוה :

יא אשה שיש לה וסת לימים לכד הגיע עת וסתה אסור לו לבא עליה עד שישאלנה אף על גב דקיימ' לו וסתה דרבנן כיון דרוב פעמים אורה בזמנו בא חושש שמא ראתה ועדיין לא טבלה בד' א' שלא שהתם אחר הוסת שיעור שהיתה יכולה לספור ולטכול' אבל אם שהתה אחר עת הוסת שיעור שהיתה יכולה לספור ולטכול בא עליה בין אם היא עירה בין אם היא יטינה אין' משום חקצט נידות בין גדולה בין קטנה ואין צריך לשאול דה'ל ספק ספקא שמא לא ראתה ואת'ל ראתה אימור שטבלה אף על גב דקטנה לפעמים היא בושה לטכול בלא הביעת הכעל מ'מ כיון שיש כאן גם כן ספקא דשמא לא ראתה אזלינן לקולא ואמרינן את'ל ראת' שפא טבלה וה'ה'ה'ה'ה' אין לה וסת קבוע ועברו ל' יום מוזמ' ראייתה כך הוא דינה כיון דל' יום הם עונה בינונית לרוב נשים הוא לגבי דידה כיוסת קבוע לה וחוששת :

יב במה דברים אמורים שיש לה וסת לימים לחוד דאז שייך לומר אורה בזמנו בא אבל אם היה לה וסת

* לבוש עטרת זהב הלכות נדה * * לבוש עטרת זהב הלכות נדה *

וכן אם היא מכחשת אחרים כגון שאמרה פלוני הכס מיהר לי כהם זה וההכס אומר שהיא משקרת החכם נאמן וממאה היא שלא האמינה ההור' על עצמה בלא אמתלא על הספירה דכתיב וספרה לה' ומה שהאמינה על האמתלא שאמרנו לא מוספרה לה ילפינן להו אלא סכרת וקבלת חכמים הוא כן שכל בני ישראל בחזקה כסרות הם להאמינה על אמתלא' מוכחות :

ד היה שמיש עם הנהורה ובשעת תשמיש פירשה נדה והרגישה ואמרה לו נשמאתי לא יפירוש ממנה מיד באברחי ואם פירש מיד והוא בקישויו חייב כרת שיציאתה הנאה לו כביאתו והוא ליה בועל נדה כיצד יעשה יעוץ צפוני רגליו בקרקע המטה ושונה בלא דושה ולא יזוז מסקומו עד שימות האבר ושמיש ממנה ופירש באבר מת וכל עוד שלא פירש ימלא לבו כפתור ורתח על העכירה שבאה לידו ולא יסמוך עליה רקיסמך על רגליו וידו כדי שלא יהנה מגופה' ואם פירש ממנה בקישויו בשוגג שלא ידע שאסור לפירוש ממנה בקישויו יתענה על שגגתו ארבעים יום כנגד קרבן החטאת שהיה חייב להביא בזמן המקדש מיהו אינן צריכין להיות רצופין רק כל שבוע שני ימים כגון שני וחמישי וכליל התענית אסור ביין ובשר ואם לא וכל לרהענות וכול לפדות עצמו בממון שיחן לצדקה דהיינו שיתן בכל יום עיש לו להתענות כפי ערך ממון שיש לו שעשיר יהן יותר מעני ויש להחמיר בתשומתו וכל המרכה בחשוכה זכות הוא לו . והאשה אינה צריכה כפרה דגבי דירה אונס נמור הוא ל דראיתה אונס הוא ואונס דפמנא פסריה מולנערה לא תעשרת דבר וגו' וגם הוא היה פטור ממעט זה ומה שמתבין אותו היינו משום מעשה הוצאת האבר שעושה אחר כך - שיש לו הנאה על ידי מעשה מעבירה אבל היא אף על פי שיש לה הנאה גם כן שהיא לא עשתה כלום שאש' קרקע עולם היא ואינה עושה מעשה אף על פי שנהנית גם הוצאה לגבי דירה אונס הוא אבל לגבי דירה אינו אונס שהיה יכול להחאפק ולנעוץ רגליו בקרקע אם ידע ואם לא ידע הרי שגג בעבירה על ידי מעשה וחייב חטאת . ואם שמשו שלא בשעת וסתה וסצאל דם אחר התשמיש אפילו נמצא על עד שלו מיקרי אונס אפילו שלא ברקת תחלתהרי בדיקה אינה צריכה כיון דשלא בשעת וסתה היתה ושניהם אינן צריכין כפרה לא היא ולא הוא דמה היה להם לעשות דהא בדיקה לא היתה צריכה קודם השמיש ואימור אחר גמר ביאתה ראתה אבל אם שמשו בשעת אונס וסתה אפילו שנמצא הדם אחר התשמיש שניהם צריכין כפרה והוא קרבן אשם שלא היה להם לשמש בעת וסתה כדאמרינן לעיל שחייב אדם לפרוס מאשתו סמוך לעונתה :

ה ימים עם וסתות מוסתות הגוף כגון קפיצה וכיוצא בה כמו שיחבאר בעה כיון שוסתה הלוי במעשה אימור לא קפיצה ולא ראתה דאין שייך כאן לומר אורח בזמנו בא שהרי אינו בא בלא מעשה מיהו לעונה בינונית שהיא ל' יום חוששת כיון שהוא וסת של רוב נשים :

קפה דיני אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני וכו' סעיפים :

א מה שאמרנו למעלה כששתה' אחר עם הוסת שיעור שהיתה יכולה לספור ולטבול בא עליה בלא שאלה ה'מ בספק ראתה ספק לא ראת' אבל אש' שהיא בחזק' סמאה שוראי ראתה אף על פי ששהא שיעור שהוכל לספור ולטבול אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו טבלתי וכו' כשאמרת לו טבלתי נאמנת והוא שעברה לה ימים שאיפשר לה לספור ולטבול ואפילו רואה בגדיה מלוכלכ' כדס נאמנת לומר בשוק שבחים עברתי או בצפור נתעסקתי וכדומה לזה שהתורה האמינת' דכתיב וספרה לה לעצמה כלומר נאמנת לומר שספרה לה ושהורה :

ב והאי הוחזקה לאו לחומרא דוקא שאמרה לו טמאה אני אלא אפילו הוחזקה נדה בשכינותיה כגון שר' וכו' ובשם בגדים המיוחדים לה בימי נידתה חשובה כידאי סמאה ואסור' עד שתאמר לו טבלתי כדלעיל :

ג אמרה לבעלה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני ועדיין לא עברו ימים שאיפשר לה לספור ולטבול אלא אומרת מה שאמרת טמאה אני לא היה אמת ומה שאמרת לא אמרת אלא דרך שחוק והיתול ומשמיה היות כך אינה צאטנ' דשווייה נפשה חתיכה דאיסור והתורה לא האמינתה אלא על הספירה דכתיב וספרה לה ולא על החזרה שחזרת מדיבורה והוא שחזרה מדיבורה אחר כדיבור אבל הוך כדי דיבור בדיבור דפי וכאילו לא אמרה מעולם טמאה אני דפי ולאחר כדן דיבור גמי לא אמרינן שאינה נאמנת אלא שאינה נותנת אמתלא לדבריה לומר מעשה למה אמרה כתחלה טמאה אני אבל אם נותנת אמתלא לדבריה כגון שאמרת שלא אמרה כן מתחלה אלא מפני שלא היה לה כח לסבול התשמיש או טענה אחרת כיוצא בזה כגון שחבכה בעלה ואחותו או אמו היו בהצר ואמרה לו טמאה אני ואחר כך חזרה אמרה טהורה אני ולא אמרת לך טמאה אני אלא מפני אחותך ואמך סנהכיישתי שמא יראו אותנו הרי זו נאמנת ומכל פקוס מי שרוצה להחמיר על עצמו ולא להאמין לה עד שתטבול מידת חסרות הוא אבל מדינא נאמנת אפילו בשתיקה אחר כך כגון שהיא באה ושוכבת אצלו והוא יודע ומבין טמא שאמרה מהחלה טמאה אני לא עשתה אלא משום קטש שהיה לה עמו וכיוצא בזה הרי זו מתרת לו' כמה דכריס אכורים שאמרה לו באמירה בעלמא טמאה אני אבל אם הוחזקה נדה בשכינותיה שראוה לובשת בגדים המיוחדים לה ימי נידתה ואחר כך אומרת שחזרה אני אף על פי שנותנת אמתלא לדבריה כגון שאמרת לא לבשתי בגדים אילו אלא שלא תפרידני עכשו כי לא הייתי בריאה וכהאי גוונא אינה נאמנת שזה עדיף מכשאמרת לו טמאה אני ואחר כך אומרה לו שחזרה אני ונותנת אמתלא דנאמנת דההם לא עשתה אלא אמירה בעלמא שזה דרך בני אדם לומר דבר שקר משום בושת או אונס אבל לעשות מעשה כולו האי ללוש בני נדה כדי שלא יפרידה וכהאי גוונא לא עבד איניש אלא כשאמרת אחר כך לא נשמאתי כפי שפכחש עצמו דמי וכמו שאמרת טמאה אני ואחר כך אמר גדי דיבור אמרה טהורה אני דמי שאינה נאמנת :

קפ"ו דיני בדיקת האשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש וכו' סעיפים :

א אשה שיש לה וסת קבוע סומכת אחזקה זו שאין אורח בא אלא בזמנו ואינה צריכה בדיקה כלל שלא בשעת וסתה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש ואדרבה אין לה לכדוק כפני בעלה בשעת תשמיש כדי שלא יהא לבו נוקפא ונמצא בטל מפריה ורביה' והרמב"ם ז"ל מצריך לה בדיקה אחר תשמיש היא בעד אחר והוא בעד אחר לראות בהם שמא ראהה דם בשעת תשמיש ולדעתו הצמיתות בדיקה עצמן אפילו קודם תשמיש אבל אנו נוהגין לקולא' כמבאר ראשונה :

ב ואם אין לה ונסת קבוע צריכה בדיקה נ' פע' אגני קודם תשמיש ואחר תשמיש טכיון שאין לאג' ז' חיישינן הואיל וראיותיה לא יבא לה מעצמן ודאי יבאו מקרים כגון ע' קפיצות או על ידי אכילות וכיוצא בהן רחוש לה גם כן שמא יבוא לה על ידי תשמיש משו' הכי בעינן בדיקה בנ' פעמים הראשונים קודם תשמיש שתדע שהיא והיא שהורה ואחר תשמיש הבדוק היא בעד שלה והוא בעד שלו כדי לראות אם ראתה מחמת תשמיש ואם המצא דם שלשה פעמים זה אחר זה תהיה מוחזקת לראו' מחמת תשמיש מכעל זה ותיאמר עליו לעולם כמו שיחבאר דינה עוד בעה' בסימן קצתה' והוא לא תראה דם כלל לאחר התשמיש לא בעד שלה אלא בעד שלה שלשה פעמים הראשונים תהיה מוחזקת לדין רואה דם מחמת תשמיש ושוב תהיה כאשה שיש לה וט' מועד ולא הצטרף בדיקה כלל לעולם לא לפני תשמיש ולא אחר תשמיש ולהרמב"ם והראש ז"ל כל זמן שאין וסת צתה' היא בדיקה לעולם בין קודם תשמיש בין אחר התשמיש לעולם יש לה לחוש שמא תראה דם מחמת תשמיש הנאמ' וזמן לה וסת מעצמה ולהרא' שלא אחר לה אלא שהיא צריכה בעד שלה ולא בעד שלה ולהרמב"ם צריכה שאפילו בנ' בעל יבדוק בעד שלה אחר התשמיש לעולם / מיהו אין צריך לרבוך אחר כל תשמיש ותשמיש שעושין בלילה וצ"ל מקנחין עצמן כל הלילה בעד ולמחר בודקין אותו אם תראה דם טמאה ואם קנחה עצמה בעד ואבדה ולא בודקה אחר תשמיש עד שתבדוק עצמה דשמא היה דם על העד שאבר הואיל ואין לה וסת :

יכול לארס להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו דמנו הנאמנת על שלה נאמנת גם על שלו :

ד אשה שאינה רואה אחר טבילה לעולם בפחות מארבע עשר יום אבל לאחר י' יום אין לה קבע באיזה יום תראה עד ארבע עשר י' דינה כדון אשה שיש לה וסת ומשם ואילך עד שתחזור ותראה דינה כדון אשה שאין לה וסת :
ה אשה שראתה דם מחמת תשמיש נ' פעמי' רצופי' אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל ויחבאר עוד מזה בכ"י שאחר זה בעה' :

קפד דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש וכו' יד' סעיפים

א אשה שרואה דם מחמת תשמיש משמשת פעם ראשונה וטנייה ושלישית עם בעל זה אם בכלן תראה דם וכל שכן אם המצא דם על עד שלו לא תשמש עוד עם בעל זה ונאסרה עליו שכבר הוחזקה שלעולם תראה דם בתשמישו של בעל זה אלא תתגרש ותנשא לאחר נשאת לאחר וראתה דם מחמת תשמיש או בעד שלו משמשת גם כן עמו פעם ראשונה שנייה ושלישית אם בכלן תראה דם הרי נאסרה לו גם כן והתגרש ותנשא לשלישי נשאת לשלישי וראתה גם כן מחמת תשמישו משמשת גם כן עמו פעם ראשונה שנייה ושלישית אם גם בכלן תראה דם הרי נאסרה לו גם כן והוחזקה זאת האשה שתראה דם מתשמיש של בעל האנשים שבועולם אבל מאיש אחד נ' פעמים לא נאסרה על כל העולם שאין כל הכחות שוות ואין כל האצבעות שוות וראו' נאסרה אלא בשלשה אנשים שאז הוחזקה לראות שיש לה כל האנשים אלא שעדיין אינה יודעת מה זה הדם מאין יבא אם הוא בא מן המקור והיא טמאה עדיין והיא שהורה לפיכך לא תנשא שוב לאחר אלא נבד' עד שתבדוק עצמה ותראה מאין יבא לה זה הדם ויחבאר אופן הבדיקה בסמוך בעזרת הצור' ודווקא שתראה הדם בעד שלו או מיד אחר התשמיש בכדי שתושיש

ידה לתחת הכר או לתחת הכסת והטול עד לבדוק בו ותקנה עצמה דהשתא הזינן ודאי שזה הדם ככח השמש אתי אבל אם לאחר שיעור זה מהמת קילקול וספה הוא יבא ואינה נאסרה אפילו בפעמים רבות אלא מותרת לו לאחר שבעה יום ויש אומרים שאין אנו בקיאים איזה מיקרו מהמת ז' שמיט שאין אנו בקיאים כשיעור הבזכר ולכן כל שרואה דם שלשה פעמים סמוך לתשמיש מיקרו לדיון מהמת תשמיש ונאסרה לבעל : ואם אינו סמוך לתשמיש לא נאסרה על בעלה אלא מותרת לו לאחר שתרחה כדון אשה שאין לה וסת גם בסמוך לתשמיש אינה נקרא חזקה שתראה מהמת תשמיש אלא כשתראה שלשה פעמים רצופים בשלשה השמיטין זה אחר זה כמו שמצינו בשור' המועד שלא קראו התורה מועד אלא בשלשה פעמים רצופים אבל אם לא היו רצופים לא נאסרה על בעלה ואין חילוק לענין איסור לבעלה בין אם ראתה השלשה פעמי' מיד שנשאה מן הכי' ראשונה ואילך ובין נתקלקלה אחר כך וראתה נ' פעמים לעולם נאסרה עליו שאין חילוק בזה אלא לענין הכתובה כמו שיתבאר בלבוש הבזכר וארגמן בסימן ק"ז בעה' :

ב כיצד בודקת לידע מאין יבא לה זה הדם נוטלת שפופרת של אבר שפיה רצוף להוכיח אבל לא הקח שפופרת של עץ או של קנה מפני שהם אינם הלקים ומסרטין ומוציאים דם ואפילו בשל אבר נ' באם אין פיה רצוף לתוכה כפרש אבל פיורצוף לתוכה היא חלק ואינה מסרטה וניהנת בהוכ' מכחול ובראשו סוף וכנסת אותו באורו מקום עד מקום שהשמש דטואו אם נמצא דם עס ראשו בידוע שהוא מן המקור ואסורה לכל אדם ואם לאו בידוע שהדם שראה כבר היה מן הצדדין ומותרת וסומכין על בדיקה זו אפ' בזמן הזה אעפ"י שאין אנו בקיאים בשאר בדיקות בדיקה זאת קלה היא אבל כמכחול כלא שפופרת אין מועיל בדיקה שעדיין לא נדע אם היה מלוכלך בדם מאין יבא הדם אם מן המקור אם מן הצדדין אבל כשרוא תוך השפופרת השפופרת מפסקת בין המכחול והצדדין וכשהיה דם בו על כרחך מן המקור בא וטמאה וכלא מוך גם כן אין הבדיקה כלום מפני שדם כל שהוא אינו ניכר בעץ כמו במוך וכך אם אינה מכנס' את המכחול עד מקום שהשמש דש לא נוכל לומר כשלא נמצא דם בראש המוך שהדם שרגילה לראות בשעת תשמיש מן הצדדים הוא בא ולא מן המקור דהא איכא למימר שאם היה מניסיהו עד מקום שהשמש דש היה נמצא דם על ראשו הולכך על כרחינו לומר שעד מקום שהשמש דש היא צריכה להכניסו :

ג ואם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון אחר ששמשה שלשה פעמים ומצאה דם הרשות בידה ואם רא המצא דם בראש המכחול העמוד תחתיו ואם המצא היאמר מיד אכילי עלמא כמו שיתבאר טעמא בסמוך ולא אמרו שתתגרש מן הראשון אלא להקל עליה להחיר' לשני ולשלישי לכל אחד שלשה פעמים בלא בדיקה ואם היתה בודקת תחת הראשון ומצאה דם בראש המכחול לא היה פתורין אות' לשני ולשלישי כלל כיון שהיה מתברר שהדם ודאי מן המקור בא וף על פישתיהו איפשר לומר אין כל הכחות או האצבעות שוות לא היינו פתורין זה מספק אחד אבל עכשיו בלא בדיקה תחת הראשון הוה ליה ספק ספקא ספק מן הצדדין ספק מן המקור ואם תימצי לומר מן המקור אין כל הכחו' או האצבעו' שוות וי'א כיון שהוחזקה לראו' דם מתשמיש בעלה זה נאסרה לו לעולם ואינה ניתרת לו אפילו הבדוק עצמה תחתיו והמצא שאינו מן המקור שלא התירוהו על ידי בדיקה אלא כשאין לה תקנה עוד דהיינו משלישי ואילך כדי שלא תשכ ענונה אבל יש לסמוך על אברא ראשונה להקל ואם הרגישה צער ומאכ בשעת תשמיש לכולי עלמא יש לסמוך אבדיקה ר' הראשון שיש רגלים לדבר שכן הצדדין על ידי

* לבוש עטרת זהב הלכות ניליה *

הוא זימנא אחר ראייתה כיצד כגון אם ראתה פעם אחת או פעמים בליל ראשון של סבילהה כשתגיע סבילה אחרת זפורט מבעלה ליל ראשון של סבילהה אבל אינה צריכה לפרוט עוד ליל ראשון של סבילה שלישיית אחר ראייתה דכל מידודלא קבעה וסת לא חייושי ליה אלא הדא זימנא ואם ראתה שלשה פעמים כל פעם בכיאה ראשונה שאחר סבילהה אסורה לבעלה באילו ראתה שלשה פעמים רצופים שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו עוד שהרי היא הוחזקה רואה כל פעם ראשון אחר סבילהה אבל אם אינע לה שראתה שלשה פעמים בכיאת ראשונה שאחר לידתה או אפילו שראתה אחר כל לילה שלשה פעמים רצופים לא ראתה יש שכתבו להקל להתירה לבעלה כי הרי היא נזדווגה בחולשא שמהפנת לידה שהוכו הצדדים מכה ודה ולכן היא רואה סמוך ללידה ולא אחר כך ותלינן בלילי שהלינן במכה וכל זה שכבר עברה ושמשה בין לילי הראשונות והוחזקה ביאות של היתר אחר כיאת של איסור וכל לכתלהה אם ראתה שלשה פעמים רצופין אפילו אחר ידנלא הלינן מיד בלידה אלא צריכות בדיקה שפופרה והוא לין בכל מקום שצריכ' בדיקה אם עברה ושמשה ולא ראתה מורת דהשמש זה שלא ראתה בו עדיף מברואת השפופרה ופסק מורי מהרמ"ז :

יא אשה שראתה מהמת השמיש ולאחר חצי השנה חזרה וראתה מהמת השמיש מותרת לבעלה שהרי לא קבעה בשלש וסתות שיום וגם לא בדילוג מיהו חולשה לאהרן פעם אחת דהיינו כשיגיע אותה חצי שנה מיום ראיתו דם האחרון הפרוט סבעלה אותה עונה ואם קבעה וסת לראיית דם מהמת השמיש שלש זימני וסת שונה מותרת לשמש בין וסת לוסת אך ימי הוכת פורשת מבעלה עד שיעקר שלש פעמים :

יב הרואה כדמת השמיש שלש פעמים חתנרש לאלהי ואכור לחטרותה אצלו אפי' אינו רוצה לבא עליה דחיישינן שמא יבא עליה שבין שאפורה לו עולמית חוששין שמא לא יתאצק ויבא עליה דחיישינן לזה אפילו באיפוד דאורייתא כל שבין הכא שאינו איכור אלא דרבנן דקיפנא לן וסתות דרבנן דקילא בעיניו ועבור ויבא עליה מיהו אם רוצה להשאורה ע"י שליש שלא ילך עליה אלא בעדים מותר להשתותה :

יג הבעל את הבתולה אפילו כמה פעמי' וראתה דם בכל פעם מהמת השמיש מחזקין ליה לעולם לדם בתולים ומותרת עד שהשמש פעם גח' ולא ראתה דם מהמת השמיש שאז אינו רואין שכלו בתוליה כיון שפסק ממנה דם בתולים ואם אחר כך ראתה שלש פעמים מהמת השמיש הוחזקה להיות רואה מהמת השמיש ונאסרת ו אפילו אם לא תפסק פעם אחת מלראות אלא שלא תרגיש עוד צער כלל בשעת השמיש הרי היא ככל הנשים ולא הלינן כדם בתולים מי שיוצא ממנו דם דרך פי האמה ושמש האשה תולה בו ועל סימן ק"ץ :

יד אשה שיש לה מכות ופצעים שהמים קרים מזיקים לה ואינה יכולה לטבול תצא מהחת בעלה כדי שלא יבטל מפריה ורביה :

מן המקור לא היה לה כאב מהשמיש דם המקור בא בלא מכה רק הוא נולד וגדל עם בטבעה כפירי באילין או כמעין הנובע ולכן נקרא מקור וממנו נוצר הולד והפותר שאין ולד נוצר ממנו מתבטל ויוצא וכשהוא מתבטל הוא נעקר משם ויוצא כפירי הנעקר מן האילן וזו האשה מרגשת בו ורובן נופרה ואיכריה כבירן עליה באותו פעם אבל העקרה אינה כזאת לה וגם הרשמיש אינה מצערה וכשהשם' מגיע שם בדיושו לפעמים מתכלך והוה הויאה דם מהמת השמיש :

ד אם עמשה סמוך וסתה וראתה דם אנו תולין ראייתה משום וסתה ולא חשבינן לה רואה מהמת השמיש :

ה אם יש לה מכה באותו המקום תולין כדם מכהה ואם דם מכהה ששנו' מדם ראייתה הרי אינו רואין שאין זה מדם מכהה ואין תולין בו וכל זה באשה שיש לה וסת קנוע ואז יכולה לתלות שלא בשעת וסתה כדם מכהה אף על פי שאינה יודעת כוראי שמכהה מוציאה דם וכן אם היא ספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדן תלינן במכה כיון שאינה שעת וסתה מכה ס' ספק מן הצדדן או מן המקור ואם תופצי לומר מן המקור שגא הוא מכה המכה שמנעת עד המקור אבל אם הוא יודע שבא מן המקור אף על פי שיש לה מכה במקור אינה תורה כמכה אפילו אינו שעת וסתה אלא אם כן יודע כוראי שמכהה מוציאה דם ימכל מקום בשעת וסתה באשה שיש לה וסת או משלשים יום לשלשים יום באשה שאין לה וסת א' תולין כלום במכהה דאם לא כן לא תסמא לעולם : אבל כהמים שהן דרבנן כמו שיתבאר בע"ה תולין בטכה בכל ענין דספיקא דרבנן לקולא :

ו נאסנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא כענו וכן אם אומרת כילו יש שאין דם זה בא מן המקור נאמנת ושהיה שררי התורה האמינה על ראייתה ועל ספירהה כשהיא אומרת שנשמעה :

ז אם כל זמן שהיא בדיקה בכל החודים והסדקים אינה מוציאה כהמים כי אם במקום אחד כצדדן יש לתלות שממכה שכאורה עד בא וכל שבין אם מרגשת בשעת בדיקה בשנועה בצד המקום ההוא כזאת לה קצת וכשאר הדין וסדקין אינה מרגשת כלל שתולה שיש לה מכה בצד ההוא ותורה בה דמה :

ח אשה שרואה דם מהמת השמיש ונתברר שבא מן המקור ורוצה להתרפאות צריך להתרפא קודם שתרזוק אבל לאחר שתרזוק יש מהתפקים אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אחר כך עשה ויש מי שמתיר אם הרופא הוא רופא ישראל ואמר לו שנתרפאתה היא קיימא לן עד אחד נאמן באיסורין אבל על רופא גוי אין לסמוך אפילו מוחזק לרופא מימחה דסתמא לא מרע נפשיה אין סומכין עליו מיהו אם תראה האשה בעצמה שפסק דם וסתה וראייה על ידי רפואתו ויניכר שהועילו יש לסמוך אף על הגוי :

ט הפחידות פתאוי ונפל ממנה חרדת דם נתרפאת ומותרת מפני שאותו הדם נובע וגדל לה מאד כמיעינה עד שהיה מקובץ לה במקורה והוא אשר ראתה בשעת השמיש מחמת שנגע בו השמש בשעת השמיש והוא שנפל עכשיו ממנה כולו ככת אחת ואם חזרה וראתה מהמת השמיש אפילו בפעם אחת כידוע שלא נתרפאת כולה ועדיין יש לה דם הרבה במקורה וחזרה ונאסרה מיד על בעלה אפילו בפעם הראשון שרואה מחמת השמיש הואיל וכבר היתה מוחזקת ואינו אלא שהייתה פבורה שנתרפאת ובזמן הזה אין מתירין אותה לכתלהה על ידי רפואה זו ומיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו עד שתיבעל ותחזור לקלקולה :

י אשה שרואה דם בשעת השמיש פעם ראשונה הרי זה מותרת לשמש בשתהר פעם שנית מיהו מיהו חיישא

קנח דיני מראות הדם וכו' כעופים

א כבר ידעת ממה שכתבתי בסימן קפ"ג שלא סתמו התורה אלא מראה הדם הבא מן המקור דם אדום הוא דכהיב ויראו מאב את המים אדומים שבע מינית דם אדום הוא ודרשו חכמים ז"ל שיש הפקור לא ממאתה התורה כל מה שוב מן הפקור אלא

מיני פראה דמים שהם כולם או אדומים ממש או נוטים לאדמימות והם אילו האדום והשחור וכן כרכום וכמיסי אדמה וכמזוג ודרשו זה מדכתיב שני פעמים בתורה נבי נדה דמיה וכתוב והיא גלתה מקור דמיה וכתוב ושהרה סמקור דמיה ודמיה היא לשון רבים ומיעוט רבים שנים הרי כאן ארבע מיני דמים כלומר ארבע מדרגות של אורם זה למעלה מזה שטמאים בהוטה טאמרו חמשה משום דשחור ואדום הוא דהאי שחור אדום הוא אלא שלקה לפיכך אמרו חז"ל דבי אורה חמשה דמים טמאים באשה ותו לא והם אילו שהזכרתי שכולם נוטים לאדמימות של דם ומראה אדמימות שהוא למטה מאילו אינו נקרא דם ולפי זה לא ידענו איך באריות אלו לא אריות בפירושן כי עכשיו למיעוט הבנתנו במראות אנו מטמאין כל מראה אדום בין אם הוא כהה היכה או עמוק הרבה וכן כל מראה שחור אנו מטמאין ואין משהוין אלא מראה לבן או מראה ירוק אפילו הירוק כשעיה או כזה שהם נוטים קצת לאדום וכל שכן הירוק בכרתי או כעשבים שאינם נוטים כלל לאדמימות וכן מראה שקרין בלשון אשכנז בלא בכלל ירוק הו' וטורח הוא ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הדכה ואפי' הו' דאי מן הקמור כגון שהרגישה שנפתח מקורה ודק' מיד ומצאו טמאות הללו שהורה שהתורה מיעדתו ואם הרגישה שנפתח מקורה ודקה מיד ולא מצאה כלום על פיסת ק"ץ :

אשה שכמה לפנינו והראתה לנו מראה דם שאינו מטמא ואמרה כזה ראתי ואכרתיו נאמנת ואם הוא לבן או ירוק משהוין אוחס שאין מחזיקין אורה במשקרת כיון שהתורה האמינתה שנאמר וספרה לה ונימר ולשועה בדמינה לומר טמא דידה לא היה משם כזה מחזיקין אותה מן הסתם אבל אם הביאה לפנינו והחזקתה בטמא או אפילו נסתפק אם הוא טמא או שהו' והיא אומרת שכן פלוגי שיהר לי כיצא בזה אין סומכין עליה לא משום דמחזיקין אותה במשקרת אלא כיון שבעינינו הוא טמא או מסופק אמרינן גם היא טעוה בדמינה ומה שספירה לה אותו פלוגי החכם לא היה מראה במשכה אלא יותר לבן או ירוק מזה :

הכניסה שפופרת שהוא קנה חלל באורו מקום נמצא בתוכו דם שהורה שלא טמאתה התורה אלא כדם היוצא כדרך יציאתו מרוב הנשים דהיינו דם שיוצא דרך כותלי בית הרחם דכתיב דם יהיה זובה בבשרה והיינו שיהיה זה דרך בשרה בכותלי בית הרחם כדרכו בסתם נשים והכא הלא יצא כדרך שיוצא מרוב נשים שאין דרכה של אשה לראות דם בשפופרת וכן אם ראתה דם בחתיכה אפילו היא מבוקעת והדם הוא בכקעים אף על פי שהוא בעניין שנוגע שם כבשרה אפילו הכי שהורה כיון שאין דרך נשים לראות כך שאין דרך רוב נשים לראות דם בחתיכה . וכן אשה שנעקר שקור שלה ונפולים ממנה כמין חתיכות בשר בבית החיצון אפילו ראתה דם כל זמן שהחתיכות בבית החיצון שלה שהורה שהדם נמשך מן החתיכות הללו ואין דרך אשה להיות רואה כך כי אם הדם הנמשך מן המקור והוא שהשיל החתיכות במים פושרין ולא נימחו טאו הם בשר המקור ואין דרך ראייה בכך אבל אם ניסוח מוכה שהם עצמן דם אלא שנקפה ונקרש והיו דרך ראייתו ממש . והחזקת חתיכות קטנות שאין חקבר נפתח על ידם דומיא דשפופרת אבל חתיכה גדולה שאינו יוכל לצאת בלא פתיחת קבר טמאה אפילו לא ראתה כלום לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם של המקור ואפילו כנפל שלא נמרה צורתו ואמרינן הכא נמי הוה דם ונאבד :

ד כל דם היוצא מן האשה בין לח כיוצא שטמא ולא עוד אלא אפילו אם יצא ממנה צורת נריה כמין קליפות או כמין טעוה או כמין יבחושים אדומים אם הם נימוחין על ידי שרייה שטורין אוחס במים פושרין מעת לעת טמאה מפני שעל ידי השרייה נתנלה הדבר שאינם אלא דם קפו וקרוש ולא חתיכות בשר ואם אינם נימוחים שהורה שאינם דם אלא חתיכות בשר והוא כריה בפני עצמו ולא כחולדות הדם שכמקורה בא אלא מחמת מכה שיש לה בתוך מעיה וכשטורין אוחס במים פושרין לבדוק מה הם צריך שיהיו המים פושרין כל משך מעת לעת שהן בתוכו ושיעור החימום צריך שיהיו כמו פים שטאבו בקיץ מהנהר או מהמעין ועמדו מעט בבית שהם הבית מחמתן וכחוסם של אילו כך הוא שיעור פושרין בימות החורף והוא כשיעור חמימות הדוק כשיוצא מן הפה ואם הם נימוחים בפשרין כאילו בתוך מעת לעת הרי הם דם נפור וטמאה ואם הם קשים כל כך שאינם נימוחים בתוך מעת לעת בשריית דמים שהורה היא אפילו אם הם נימוחים על ידי מיעוד שממעכן אחר כך בצפורניו אינו דם ושהורה ואם מיעכן בצפורן קודם שרייה ולא נימוחו ודאי שהורה היא לכולי עלמא דבידוע שאינם דם ואין צריך לבדוק על ידי שרייה דמיעוד ציפורן הוא עריף משרייה וכיון שלא נימוחו בטיעוד כל שכן שלא ימוחו על ידי שרייה ואם מיעכן על ידי ציפורן ונימוחו לא עשה כלום דשטמא על ידי השרייה לא היו נימוחין והוא שהורה ויכול להיות שגם על ידי השרייה היו נימוחין וטמאה לפיכך טמאה מספק :

ד כמה דברים אמורים שאם לא נימוחו שהיא שהורה בזמן שהם יבשים נמורים שאין עשהם דם כלל אבל אם יש עליהם שום ליחלוח דם טמאה מחמת אותו הליחלוחית דם דהא אפילו טיפה במטהו מטמאה והיא הדין אם נימוחו קצתן וקצתן לא נימוחו דטמאה מחמת אותן שנימוחו וכתב מורי הרמ"א זכרוננו לברכה דנראה לו אם בדקה שלשה פעמים כל מה שראתה ולא נימוחו כלל טוב אינה צריכה לבדוק מה שהיא רואה אחר כך ברך זה שררי החזקה שדברים אילו לגבי דידה אינם דם רק באים ממכה שבגופה ודוקא באשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה כמו שנתבאר לעיל גבי מכה פיסת קפ"ז עכ"ל :

ו והא דאמרן שצריכה בדקה בשרייה דוקא כמפלח כמין קליפות ושערות שאותן צורת יכול להיות שאינם דם שדרך כן הוא אבל חתיכה הניכרת שהיא דם אף על פי שקשה ואינה נימוח כלל טמאה מכל מקום דם ראתה כדרך אשה רואה יש אומרים שיש בזה צריך בדקה בשרייה לבדוק מה הוא והוא שיהא חתיכה קטנה ודקה כשיעור ספירת של קטנה דקה לשברקים שאם היא גדולה היא קיימא לן דאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם ודאי טמאה היא בלא בדקה כדאמרינן לעיל סעיף ג' :

קפ"ט דיני אשה שיש לה זמנית קבוע ושאינן זמנית קבוע וכו' ד' סעיפים :

א כבר ידעת חכמות יצירת האשה שנבראה לצורך קיום המין וכמו דכתיב לא טוב היות האדם לבדו וגו' שלהכלי' זו נבראת כראה הש"י באופן שיהא ראוי להיות הולד נוצר בגופה וראת' חכמהו והכרך שחומר האדם טבעו להיות נוצר מן הדם לכך ברא יחברך בגוף האשה מקום אשר משם נובע אותו הדם בלי עים מכה רק מקום ישרה שהוא נובע דם כמעין והוא הנקרא מקור אשר שם יתקבץ הדם ונולד מעט מעט כמו המים במעין וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה כל אשה שדמה מרובין בניה מרובין וכמו הפרי הגדל באילן וכמו

לבוש עטרת זהב הלכות גרה

ז ופעמים שתהיה הפלגה שקובע בהם הוכח בדילוג כגון שראתה היום וראתה שנית לסוף ל' ושלישית לל"ג ורביעית לל"ב הרי זה קבעה וכת לרילוג של הפלגות בין שהרחיקה דילוגה הרבה כגון שראתה שניה לסוף שלשים ושלישית לל"ד ורביעית ל"ה בין שלא הרחיקה אלא יום א' וכמו שאמרנו ראשונה לעולם קבעה וסת לרילוג השוה שככל ענין שתהא משה ראייתה קבעה לה וסתה :

ז וכשם שקובע וסת בהפליגה מימים שמים ושמינים שנים כך קובעה בימי החדש וכימי השבוע שיון וסאינן שיון כיצד ראתה ג' פעמים כאחד בשבת או בה' בשבת או כאחד בניסן וכאחד באייר וכאחד בסיון או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון הרי זו קבעה לה וסת כאחד בשבת אלא כגון וכאחד בניסן או בה' בו אע"פ שאחד מלא ואחד חסר ואין הימים שבוין ראייתה לראייה שוים מ"ם קביעות החדש נורם ובפחות הללו היא קובעת כג' ראיות אף על נב דלעיל סעיף ב' אמרנו שצריכה ד' ראיות לקביעות היינו - דיוקא בוסת ההפלת דמיירינן בה לעיל שאינה חלילה לא בימי החדש ולא בימי השבוע אלא בהפלת לפיכך אי אהא זיבול לומר בהפלתה כך ימים היא רואה שתראה עד פעם שנייה שהדי און הפלגה הראשונה נודעת אלא על ידי זמן שבין ראשונה לשנייה ואחר כך צריכה שלשה פעמים לקביעות ההפלת והרי ע"כ צריכה ד' ראיות אבל הכא בוסת דהלוי בימים השוים בימי השבועה או בימי החדש בראייה ראשונה נמי איכא קביעות שהרי אתה אומר שהיא רואה בא' בשבת או בה' בשבת וכן בא' בחדש או בה' לפיכך סגי לה לקביעות כג' ראיות :

ז דיוקא בקביעות בחדש בימים השוים כמו שאמרנו קובעת כג' פעמים שוים אבל הקובעת בימי החדש בדילוג אינה קובעת ג' אלא בד' ראיות כיצד כגון שראתה כג' בניסן וט' באייר וי"ז בסיון עדיין לא קבעה וסת לדילוג עד שהראה ב"ח לתמוז שאין ראייה ראשונה מצטרפת בין שאין ההפלות שוות שהרי מראייה הראשונה שהיא ט' בניסן עד ראייה שנייה שהיא ט' באייר יש הפלגות ל"ב יום הניסן מלא ומי' באייר עד י"ז בסיון אין כאן הפלגה מראייה לראייה אלא ל' יום והרי אין כאן הפלגות שוות וגם בדילוג החדש לא דילגה רקב' דילוגים לפיכך אינה קובעת וסת עד שהחזור והראה ב"ח בתמוז שאז אף על פי שהיו מראיית כ"ז בסיון עד ראייה יח בתמוז ל"ב יום ולא יהיו ההפלות הללו שוות מ"ם כיון שהם שוין בימי החדש בדילוג שדילגה ג' פעמים שוים ליפות החדש קבעה וסתה לדילוג דהיינו שתושטת משם ואילך לי"ט באב ול"ב באלול וכן לעולם וי"א שנים בוסת זה אף על פי שלא ראתה אלא בש"ו בניסן וי"ז באייר וי"ז בסיון הרי דינה כמו ראתה בימים שוים בחד לקבוע כג' ראיות נחושטת הכא לי"ח בתמוז וי"ט באב וכן לעולם ויש לחוש לדבריה ולהחפיר מיהו נס סברה הראשונה מודה אם היה לה וסת קבוע קודם שהחלילה ראיו' הללו ועכשיו שינתה וראתה ג' פעמי' בדילוג מוסתה הראשון קבעה וסתה כג' ראיות לפי שאף הראשונה בדילוג היתה שהרי דילגה מוסתה הקבועה לליום אחר :

ח ראתה ג' פעמים כג' חדשים בדילוג וחזרה וראתה באותה דילוגים בעצמן אסגהנה כג' הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה כיצד ראתה ט' בניסן וט' באייר וי"ז בסיון וחזרה חלילה וראתה ט' בתמוז וט' באב וי"ז באלול ועוד חזרה וראתה ט' בהשרי וט' במרחשוון וי"ז בכסליו קבעה לה וסת לדילוג חלילה וחושטת לעולם ט' לחדש זה וט' לחדש זה וי"ז לחדש זה :

ט ראתה כאחד בניסן וכאחד בסיון וכאחד באב קבעה וסת לראשי חרשים לדילוגים אבל אם ראתה אחד בניסן

זכמו שבאילן העושה פירות ישנן בו בטבעו הרכה ליחיות מותריו שמהם גדלים העלים והקנקנות והפרחים והקליפים ואחר כך יפלו ממנו ואחר כך יוציא הפרי כן יש באשה מותריו דמים הרבה שאין ראוי להיות ולד נוצר ממנו וסתם אשה יש לה זמן קבוע עד שיתבשל אותו הדם פתוכוכמו שיש לאילן זמן בשיתבשל הפרח בענפיו ואחר כך נופל ממנה וכמו שהפירות באילנות נפלות ממנו כשיתבשל כן הוא טבע הדם הזה נופל ממקור האשה כשהגיע זמנו להתבשל ויוצא ממנה וזהו שקראו לו הכמים ז' לוסת שפירש זמן ועידן וכמו שבאילן לפעמים יתמעטו ליחותיו ולא יתכשלו בו פרחיו ויתאחרו זמן רב עד שיפלו או ימהרו ליפול כן הוא וסת האשה לפעמים עוקרת וסתה ותמהר או תאחר פלראות טרא כשעת וסת וכמו שבאילן אין זמן נפילת פריהם שיה כן הנשים אין וסתם שיה אלא שסתם נשים דרך אותו הדם להתבשל בתוכם בשלשים יום לפיכך א"ל כל אשה שאין לה וסת קבוע חושטת יום שלשים לראייתם מפני שהיא עונה בניגויה לסתם נשים ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכ' לכ' אומ"כ לה או לזמנים אחרים חושטת לזמן הידוע לה שאסורים לשבש כל עינת אותה וסת ולאחר הוסת עד שתברוק והמצא שהורה כדפירשי' לעיל סימן קפ"ד :

ב וכיצד קבעתו שתראה ד' פעמים וכינה ג' זמנים שוים בדפחות מזה אי אפשר שהפעם הראשון לא טייך לביחשב כמו שיתבאר כיצד כשתראה היום לסוף עשרי' יום פעם אחרת ועוד לסוף כ' ועוד לסוף כ' יום זה נקרא וסת ההפלתו כלומר שנודע לנו שמה מתבשלת בתוכה להיוטן מבושלת לצאת ממנה בעשרים יום מופלג זה מוח לא פחות ולכך צריכה ארבע ראיות שראייה ראשונה אינה מן דמניין לפי שאינה בהפלתה מיהו אפילו קודם שקבעתו ג' פעמים חושטת לו סמיר אחר שראתה פעם אחת לסוף עשרים חושטת מכאן ואילך כשיגיע יום עשרים' וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש מד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש כגון כ"א או כ"ה בו חושטת לפעם אחרת לזמן היום ואסורה לשמש כל אותה העונה והה לסאר מיני וסת שיתבאר עוד כשימ' זה צריכה לחוש להם כן מפעם ראשון ואילך חוץ מיסת הדילוג וכמו שיתבאר בס' זה בע"ה ולא אמרן שצריך לקבוע שלשה פעמים אלא לענין עקירה שבוין שקבעתו ג' פעמים אינו נעקר ממנה בפחות מן עשרים שכל זמן שלא עקרתו ג' פעמים צריכה לחוש לו אבל ליאסר אפילו בפעם ראשונה חושטת לו בפעם שנייה ומיהו אף על פי שחושטת לו נעקר בפעם אחת אפי' קבעתו כ' פעמים שאם ראתה שני פעמים בזמן ידוע ולשלישית לא ראתה בו ביום אינה חושטת לזה היום עוד כיון שנעקר ממנה פעם אחת :

ג ואם קבעה וסת לשעות ידועות ולא לימים אין זה וסת חזק וקבועה ואינה חושטת אלא לשעתה כלבר וסת זה נעקר ממנה בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה שאם עברה אותה השעה ולא ראתה ודאי נעקר ממנה זה הוסת כיון שאין זה וסת חזק לחוש לו כל כך :

ד עוד יש חילוק בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו שלשה פעמים שהקבוע הוא חמור משאינו קבוע והוא זה שאף על פי שעברה עונתו ולא הנישה אסורה לשמש עד שחברוק והמצא שהורה ושלא קבעתו ג' פעמים אסר הגיעה זמן הוסת ולא בדקה ולא ראתה כיון שעברה עונתו ולא הנישה דם אוקמינן לה אחזקה שלא ראתה ואינה צריכה לבדוק ומותרת כד' בוסת שאינו קבוע והוא לה בפחות מעונה בינתית אבל עונה בינתית שהיא לשלשים יום הרי הוא לה בוסת קבוע שאע"פ שלא הנישה כדם אסורה עד שתברוק והמצא שהורה :

לבוש עטרת זהב **הלבנה נדה** **פר**

כניסין ואחד באייר ואחד בתמוז ובאחד בסיון לא ראהה לא קבעה לה וקט שאף על פי שראתה שלשה פעמים כר"ח מ"מ אין הראיות שוות לא בהפלתן ולא כדילוגים וגם בראש חדש הפסקה ר"ח אחד וה"ל עקירה בפעם אחת כיון שלא הוקבע וכן ראתה בסיון בניסן ויו באייר וי"ח כסיון לא קבעה לה וקט לכ' אפילו לפי ה"א דלעיל סעיף ז' שהרי דילוג פעם השלישית אינו דומה לדילוג הראשון שזה היה יום א' וזה ב' ימים לפיכך אינו מצטרפין :

יא אף על פי רבסאר וסתותאמרנו לעיל סעיף ב' דחושט' לא אפילו בפעם אחת כוסת הדילוג אינה חוששת לו לא בפעם אחת ולא כשתים עד שתקבענו ג' פעמים ביצר כנון שראתה ט"ו לניסן וט"ז לאייר דנימא כיון שכבר דילנה פעם אחת יום אחד נחושט' לו מ"ג בפעם האחרת לדילוג והיאסר לשמש' ל' לסיון לא אמרינן הכי כוסת הדילוג לא בפעם אחת ולא בשתיים דקיס לה לחכמים ל' דלא אליס וסת הדילוג לחשוש' לו עד שתקבענו ג' פעמים כנון שראתה כ"ז כסיון וי"ה בתמוז אז חוששת ל"ט כאב :

יב כבר כתבנו בסעיף ב' דראיית יום ידוע בחדש חוששת לו אפילו בפעם אחת לפיכך אם ראתה כר"ח ניסן חוששת לר"ח אייר ואם לא ראתה כר"ח אייר וראתה כר"ח סיון חוששת לר"ח תמוז הסמך לו ואם לא ראתה כר"ח תמוז ה"י נעקר יו"ר חו"א חוששת לר"ח אב' וזו היא הנקראת וסת הסיון לשון סירוגין כלומר שהחדשים מפרגים זה בזה בראייתה ביוסף על פי שהם הפלגת כ' חדשים מר"ח סיון עד ר"ח אב כעין הפלגת הראשונה שהיתה מר"ח ניסן עד ראש חדש סיון אפילו הכי אינה חוששת לו מפני ד' שהפסקה ר' חאייר בטלה ראיית ר"ח הראשון וראיית החדש השלישי שהוא סיון היא התחלה וסת והרי חששה לר"ח תמוז ולא ראתה והרי נעקר ממנה ר"ח פעם שנית ואינה צריכה לחשוש' לו עוד :

יג אין אישה קובעת לה וסת אפילו ראתה שלשה חדשים זה אחר זה אלא אם כן יהיו בולם בעונה אחת כיום בלילה אבל אם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה שלא על הסדר כנון הראשונה ביום השנייה בלילה והשלישית ביום לא קבעה לה וסת ואם ראתה ג' פעמים ביום ונהרביעי בלילה הרי הוקבעה לה היום וראיית הלילה צריכה לחשוש' לו בפעם אחת כדכתבנו לעיל והרי זו חוששת ביום ובלילה כזמן וסתה וכן הדין בראתה ג' פעמים בלילה ופעם אחת ביום • ואם ראתה הראשונה ביום ושלושה אחרונות כלילה או הראשונה בלילה ונ' אחרונות ביום או ג' בזה ונ' בזה הרי כבר נעקרו הראשונות ואינה חוששת אלא לאחרונה בלבד כבר ידעת מזה שאמרנו שאשה שראתה חוששת לוסת החדש ולוסת ההפלגה עד שתקבע וסתה דהיינו וסת הקודש היא קובעת ג' פעמים ווסת ההפלגה היא קובעת כד' פעמים ולוסת החדש היא חוששת בפעם אחת ולוסת ההפלגה אי אפשר לה לחושט' עד שראתה פעם שנייה שהרי בראשונה אינה יודעת לאזה יום היה מפלגת נמצאת אומר שהראש בראש חדש ניסן חוששת לר"ח אייר ראתה כו חוששת לר"ח סיון ראתה כו הוקבע לה וסתה לראשי חדשים לא ראתה לר"ח סיון נעקר לה וסת של ראשי חדשים דהא וסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת ואינה חוששת לו עוד משום ר"ח אף על פי שצריכה לחושט' לאותו יום משום שהוא יום ל' לראייתה שהיא עונה בינונית ואשה שאין לה וסת צריכה לחושט' לעונה בינונית כמו שאמרנו פעמים מכל מקום אינה חוששת לו משום ראיית יום ראש חדש אלא משום עונה בינונית ונפקא מינה שאינה צריכה לחשוש' עוד לראש חדש הבא כיון שנעקר עכשיו אבל משום עונה בינונית צריכה לחשוש' עוד ביום ל' הבא אף על פי שלא ראתה

היום ויום ל' אינה נעקר בפעם אחת באשה שאין לה וסת כמו וסת קבוע באשה שיש לה וסת כמו שכתבנו עור כע"ה ואם לא ראתה היום חוששת גם כן לכ' כסיון דשמע תקבע להפלגות מלא ללא שהרי מר"ח ניסן עד ראש חדש אייר הוא ל' יום דניסן הוא מלא ומר"ח אייר עד ב' בסיון הוא גם כן ל' יום דאייר לעולם הוא חסר לפיכך חוששת לכ' כסיון דשמע תקבע מלא ללא וחשטות הללו דוסת החדש וההפלגה חוששת עד שתקבע אחד מהם שלשה פעמים כרינו או עד שיעקר אחד מהם ביצר ראתה באחד בניסן ועשרים בו הרי נפלה לשלט חששה א' כיון שכשיו ראתה כר"ח שמא תקבע לה וסת בכל ר"ח וכיון שראתה אחר כך בעשרים בו צריכה לחשוש' שמא תקבע בהפלגות בכל פעם מעשרים יום לעשרים יום כמו שראתה עכשיו מר"ח עד עשרים יום או שמא תראה בכל פעם בעשרים לחדש כמו שראתה עכשיו בעשרים כ"ז שניסן לפיכך כשיבא ראש חדש אייר חוששת לו משום ראיית ר"ח ניסן ואם לא ראתה בו או אפילו ראתה בו חוששת ג' לט' באייר משום וסת ההפלגות של עשרים שהיא יום עשרים מראיית יום עשרים בניסן ואם לא ראתה כט' באייר או אפילו ראתה חזרה וחוששת בעשרים באייר דשמא תקבע וסת בימי החדש והיא כבר ראתה בעשרים בניסן ושמא גם כן עכשיו תראה בעשרים באייר וכן היא חוששת בכל פעם לשלשתן עד שתקבע וסת אחד כרינו דהיינו וסת ההפלגות בראיות או וסת החדש יומי וחדש בג' ראיות דשוב אינו חוששת לטני שלא נקבע שעי' קביעתו של זה נעקר השני או עד שיעקר אחד מהם בעיקרת פעם אחת שאז אינה חוששת לו אף על פי שהשני לא נקבע ראתה ט"ו בניסן והומטכה ראייתה ד' ימים וכיום מ"ז באייר חזרה וראתה והומטכה ראייתה ג' ימים ובסיון התחילה לראות כ"ז בו"א שחוששת מכאן ואילך לוסת לדילוג דהיינו ל"ח כחצון וי"ט כאב וכן לעולם כולו • ולוסת השנה דהיינו ליום י"ז לחדש שראתה בו ג' פעמים זה אחר זה עד שתעקר אחד מהם או שניה וי"א שאין כאן וסת שזה בלל דהלבין תמיד אחר תחלת הראייה וכן עיקר ועל

סימן קב"ד סעיף ו' :

יד דעתה רגילה לראות יום עשרים ויש לה בו וסת קבוע ושינתה ליום לחוששת לשניהם שכשיגיע יום עשרים לראיית שלשים אסורה משום וסת הראשון שהיה לה מעשרים יום לעשרים יום ושמא גם עכשיו תראה מעשרים לעשרים ואם לא תראה בו חוששת ליום ל' שינתה פעמים ליום שלשים עדיין זהוה אסורים דיום עשרים שאחר הראייה השנייה כיון שהיה כבר לה לוסת קבוע לעשרים יום לא נעקר ככ' ראיות אחת וחוששת לו עד שיעקר ג' פעמים ויום שלשים השלישי חוששת לו גם כן דשמא תקבע וסת משלטים לשלשים שינתה שלשה פעמים ליום ל' הותר יום עשרים שבכר נעקר ג' פעמים והוקבע יום ל' לוסתה ואם לאחר שינתה פעם או פעמים ליום ל' חזרה וראתה ליום עשרים חזר וסת של עשרי' למקומו ונקבע באותו פעם האחת דחזין דאורח בומנו כא והותר יום שלשים אף על פי שראתה בו פעם או פעמים :

טו שינתה רגילה לראות יום עשרים ויש לה בו וסת קבוע אחד ליום ל' והשני לל"ב והשלישי לל"ד הרי היא באשה שאין לה וסת ואינה חוששת אלא לעונה בינונית שהיא מל' לר"ח הרי דוסת הראשון שדה קבוע לה כבר נעקר ממנה בג' ראיות משונות ווסת הדילוג עדיין לא נקבע עד שתחזור ותראה פעם רביעת ללו וכבר אמרנו פעמים דלוסת הדילוג אינה חוששת עד שתקבענו • מהדומה שאמרנו המצא שיש הפרש בין עקירת וסת קבוע לעקירת וסת שאינו קבועה שהוסת שאינו קבוע כיון שעכ' אותו היום

טו ב ז ט ו לא

* * * לְבוּשׁ עֲטֵרַת זֶהָב * * * חֲלָבוֹת גְּדָה * * *

אמרינן כיון שקפצה בשבת ולא צלחה ואחר כך ביום אחד ראתה בלא קפיצה אינלאי מילתא שהיום גורם לה ולא הקפיצה והרי ראתה ביום זה ג' פעמים ונקבע לה זקנה וכן כל כג' צ"א כזה :

יח ודווקא וסת הנקבע מחמת אונס אינו וסת אבל וסת המורכב מאונס וימים הרי זה וסת כיצד קפצה ביום ידוע כגון בראש חודש או באחד בשבת וראתה בו ואירעו כג' ראשי חודשים או כג' אחד בשבת קבעה לה וסת וחוששת לכל פעם שהקפון ביום כזה כגון בראש חודש או באחד בשבת הגיע אחד בשבת ולא קפצה או טני בשבת וקפצה אינה חוששת להם שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת וכן כ"ח וצ"א בו :

יט ויש אשה שקובעת וסת על ידו מקרה שיעראה בגופה שאין זה נקרא רוחא מחמת אונס המקרה שאדרבה טבעו האשה כן הוא שכשיגיע זמן וסתה הוסיף מעורר כחות וזכרי וזאת האשה מחמת כבוד צער הוסיף שיעראו לה אילו המקרים ומהם המקרים כגון שמהקת דחינו באדם שפושט זרועותיו מלמט כבוד או באדם שפוחת פיו בהסת כבוד או שמוציא קול דרך הגרון מחוד מצבל שאכל והוא שקורין בלשון אשכנז קלעפיצין וכל אילו נכללו בלשון מפקת וכן אם מעטשת דרך משה או חוששה בפי כריסה דחינו נגד טיבורה ובשפולו מיעיה וחינו בכית הדמם או שאחזה צירי הקדחת או שראתה ואיבירה ככדים עליה בכל אחד מאילו אם יאירע לה שלשה פעמים וראתה קבועה לה וסת שככל פעם שראתה חוששת מהם אסורה לשמש ולדבר בפיהוק או עיניו של פעם אחד אין הוסיף נקבע אפילו בשלשה פעמים שנה דרך כל האדם אלא קבועה כן דברי הפוסקים והוא זה ואם יאירע לה שלשה פעמים שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים זה הוא כוביח מחמת צער הוסיף לה מתעוררין בכך כחות גופה לעשות בן ובשרואה על ידי כך שלשה פעמים זה אחר זה קבעה לה וסת וצדיקה להיש לואב פעם שעושה כן יואסדה לשמש וכל אילו הוסיפות שבגופה אין להם זמן ידוע אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה הוא זמן וסתה שצריכה לחשוש לו ואם באוסת מקרה הגוף לזמן ידוע כגון מ"ח לר"ח מ"י יום לב' יום קבעה לה וסת לזמן ולביהוש הוסיף ואינו חוששת אלא לשניהם ביחד ואם הגיע העת לא בא החיוב או שבא החיוב בלא עקו אינה ריששת והוא שקבעה וסת לשניהם ביה אכל כהחלה כל זמן שלא קבעה וסת לשניהם ביה צריכה לחוש לכל אחד בפני עצמו לימים לבדן ולכיתות לכדו שהרי עדיין אינה יודעת לאיזה מהן הקבע וכמו שכתבנו לעיל גבי וסת הפלגה וימים וכן יתבאר עוד בע"ה :

כ פיהקה שני פעמים כ"ח וראתה ואחר כך פיהקה שלא בראש חודש וראתה הוכרח הדבר שאין ר"ח גורם אלא הפיהוק קבע וסת לפיהוק לבדו וכן אם כפעם השלישית ראתה כ"ח בלא פיהוק הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח וקבעה וסת לר"ח לבדם אבל אם פיהקה שני פעמים כ"ח וכפעם השלישית פיהקה בכ"ח לחדש ולא ראתה ובראש חודש ראתה בלא פיהוק קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח שפיהוק של אהמול גרם לראייה של ר"ח ומה שלא ראתה אהמול מפני שבא הפיהוק קודם זמנו אף על גב דגבי קפיצה לא אמרינן הכי כדכתבנו לעיל סעיף י"ז שאני קפיצה שאינה בא אלא על דרך בתירת מעשה ועל ידי אונס המעשה בא לה הראייה אז הדעת נוהג לומר שאם הקפיצה גורם הראייה כלומר ששל ידי הקפיצה נעקר דמה ממקורה דה לה לראות מיד אחר הקפיצה וכיון שלא ראתה אהמול מיד וראתה היום אמרינן היום לבדו גורם ולא

ולא ראתה נעקר לנמרי בפעם אחת ואף על פי שלא שינהה וסתה אבל וסת שהוא קבוע אפילו עברו עליה שלשה עונות כמותן ולא ראתה אם חזרה וראתה בו ביום חזרה לקביעות הראשון וחוששת לו כיון שלא שינהה ליום אחר ונהי דאינה חוששת לאותו יום עד שתחזור וראתה בו אם חזרה וראתה בו ביום אפילו אחר כמה הפסקות חזר הוסיף הראשון למקומו וחוששת לו חמיר וצריכה ע"ד ג' פעמים לעקרת מ"ט דאמרינן אורח בזמנו בא ודווקא שלא שינהה לוסת אחר אבל אם שינהה לוסת אחר כבר נעקר הראשון לגמרי ואם החזור עוד לראות בו ררי הוא לה כהחלה וסת וכאזה שהיא ש"ש וסתה לוסת אחר דבעינן ג' פעמים לעקרת הוסת הראשון ולקביעות השני והיא נעשה שני והשני נעשה אחר עוד יש הפרט כוסתה והוא זה כבר אמרנו שאשה שהפסיק ג' עונות ולא ראתה ולסוף הג' עונות ראתה שחזרה לוסתה הראשון וחיטשת מעינה לעונה כמו שהיה רגילה לחלוש בעת קביעות מסוים דאורח בזמנו בא כמו שאמרנו ואם הפסיקה ע"ד ג' עונות אדורה ולכסוף ראתה חוששת גם כן מעונה לעונה שעדיין הוסת במקומו ע"מ ולא חשיב נעקר אלא שני פעמים כיון שלא ראתה בנהיים אבל אם הפסיקה עוד ג' עונות אחרות ולכסוף ראתה טוב אינו חוששת ע"ד פעם לה לעונה שכבר עקרה הוסת האחד שהיה קבוע לה בעונות וקבעה לה וסת אחת בהפלגת ג' עונות בנתיים וכל אשה שקבעה לה וסת באחה ענין שתקבע אהו או קרוב או רחוק אינה חוששת אלא לאותו וסת בלבד וזה חומר יש בוסת שאינו קבוע מן הקובע דאילו וסת שאינו קבוע חוששת כהחלה וסתה לב' חטשות א' ליש' החדש ואחר לשיעור ההפלגה מה שאין כן בקבוע שאינו חוששת אפילו בפעם הראשון כשיחזור לה אלא לעונות הראשונות שהיתה רגילה לחשוש להן כמו שאמרנו

טז כעקרת זקנה הפלגה כן עקרת וסת החדש אלא כעקרת שזו חוששת ליומה של ההפלגה ואין לה עסק במספר החדש חו היא חוששת לר"ח כיצד יהיה רגילה לראות כ"ח ועבר עליה ר"ח ולא ראתה חוששת לכל ר"ח עד שייעברו עליה ר"ח ועבר עליה שלשה ר"ח ולא ראתה אינה חוששת להם עוד וראתה כ"ח אפילו אחר כמה ר"ח חזר הוסת הראשון למקומו בפעם אחת והוא הדין אם שנה לראות ביום אחר בעונות שאינם שוות שלא קבעה לו וסת ואחר כך חזרה וראתה כ"ח שחזר הוסת הראשון למקומו :

יז כל וסת שאינו נקבע אלא מחמת אונס כגון שקפצה וראתה ע"קפיצה אפילו וראתה כמה פעמים ע"י קפיצה אם לא קבעה אותו לימים כמו שיכתבא בסמוך אינו וסת כיון שמפני אונס ראתה דובי חוב זכ דמה אמרה הורה זיכה דמאליה שמשע ולא מחמת אונס מיהו אחר שראתה כז' ג' פעמים אף על פי שהיה ע"י אונס חוששת לו מדרבנן כמו שחוששת לוסת שאינו קבוע ואם היה הקפיצה בימים ידועים שקפצה בהם וראתה אף על פירשאתה אחר הקפיצה קבעה לה וסת לימים בלא קפיצות כיצד לא מבטיח אם קפצה באחד בשבת וראתה דם ולאחר עשרים יום חזרה וקפצה בא' בשבת וראתה דם ולאחר כ' יום בא' בשבת ראתה בלא קפיצה דקבעה וסת לימים דהא הוכרח דלאו בקפיצה הלא וסתה שהרי ראתה בשלישית בלא קפיצה כלל אלא אפילו אם אחר שראתה ב' פעמים באחד בשבת ע"י קפיצה כמו שאמרנו ולאחר י"ט יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם ולמחר באחד בשבת חזרה וראתה דם בלא קפיצה נקבע לה וסתה כל אחד בשבת טאחר עשרים ולא אמרינן מה שראתה באחד בשבת השלישי לא היתה אלא מחמת הקפיצ' שקפצה בשבת ומה שלא ראתה בשבת כשקפצה מפני שעדיין לא הגיע זמנה של קפיצה לא אמרינן הכי אלא

אסורה לשמש כל זמן המשכ' הוסת שאף על פי שעשוי לא ראתה בתחלת הוסת צריכה לחוש שמא תראה באמצעו או בסופו ואם היתה רגילה לראות בסופו אינה חוששת אלא בסופו בזה דברים אמורים בזמן שכל הראייה רגילה להיות שובלעת תוך הוסת כלומר שאין דרכה לראות אלא כל זמן שמפסקת או מעששת אבל אם אין כל הראייה שובלעת בתוך הוסת אלא נמשכת גם אחר הפיהוק או העישוש או שדרכה לראות הכל אחר הפיהוק או העישוש או בקרוב לה שעה אחת או שתיים אסורה לשמש בתחלת הוסת עד סוף עונה אחת ועל פי' קפ"ד סעיף ו' :

כה ואם הוקבעו לה שלשה פעמים בהרכבה עם דמים לימים ידועים אז כשיגיע אותו היום של הפיהוק או העישוש צריכה לפרוט מבעלה כל העונה כיון וסת לימים לחודיהו :

כו כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת כן חוששת לוסת הגוף בפעם אחת כיצד היתה מפקדת פעם אחת וראת' לכשתפק בפעם אחרת חוששת לו וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת שאפילו אם ראתה שני פעמים לזמן ידוע אם הגיעה הזמן השלישי ולא ראתה בו נעקר לגמרי כן הוא וסת הגוף . וכשם שוסת הימים הקבוע כג' פעמים צריך עקירה שלשה פעמים ובדיקה כן הוא וסת הקבוע בנזף . ומאמתו עקירתו פשוטה לה מקרה זה רוצה לומר פיהוק או עישוש ולא תראה דו"ד המקרה לזמן ידוע אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלשה פעמים באותו זמן ולא ראתה אבל במקרה לבדו בלא זמנו או זמנו בלא מקרה שיא ראתה בהן לא נעקר :

כז תינוקות שלא הגיעה זמנה לראות והיא קטנה שלא הגיעה לישי הנעורים דהיינו בעודם פחות מ'ב' שנים אפילו הביאה שתי שערות אינם אלא שומא והוא הרך אם הגיעה לימי הנעורים שהיא בת י"ב שנים ובדיקה ולא הביאה שתי שערות עדיין בכלל לא הגיעה זמנה לראות היא ואם ראתה פעם ושתיים אינה חוששת לאותו וסת כלל כיון שלא הגיע זמנה לראות מכל מקום אם ראתה שלשה פעמים קובעת וסת כשאר הנשים דהיינו בשלשה ראיות כשאר הוסתות ובד' ראיות בוסת ההלנות דכבציר מהכיל לא משכחת לה כדפרשינן לעיל סעיף ב' מכל מקום יש הפרש בינה לגדולה פמש מפני שאין דמים מצויין בה והוא זה שאף על פי שהחזקה תהא קובעת לה וסת כג' פעמים אם אחר כך פסקה מלראות שלשה עונות בינונית שהם חשעים יום שלא ראתה בהן ואחר כך חזרה וראתה אינה חוששת לוסתה הראשון כלל וחזרה לקדמותא כמו שהיתה קודם ראיות הראשונות שהיא בחזקת פסולת דמים כמו שהיתה קודם לכן ואם אחר כך חזרה לראות אפילו באותו עונות פמש שהיתה לפוד' לראות כהן כבר אף על גב דבגדולה אמרינן לעיל סעיף ט"ו דבכהאי גוונא חזרה מיד לקביעותה הראשון הבא בתניקות אינה חוששת לו כלל עד שחזור והקבענו שלשה פעמים דהיינו בשלשה ראיות כשאר הוסתות ובד' ראיות בוסת ההלנות לפי שאינה בת דמים ונתנלה בזה שפסקה לראות שלשה עונות שלישות שדמים הראשונים פקרה היה לה מחמת דמים יתירים שהיו לה ואם אחר שפסקה מלראות הג' עונות בינוניות חזרה וראתה שלשה ראיות פנ' עונות לג' עונות מכוונת שלא פחתה ולא הותירה נתנלה שרילוג הראשון לא היה פילוק דמים אלא שניו וסת לפיכך ראייה ראשונה שממנה התחילה לדלג מצטרפת לשלשה ראיות אחרונות ונמצא ארבע ראיות ושלשה הלנות ביניהן מצ' יום לצ' יום וקבעה וסת להפ'ת מצ' לצ' / אבל אם פחתה או הותירה שיא היו הראיות מכוונות או אפשר לראשונה להצטרף ועד שהראה ארבע ראיות

ולא הקפיצה אבל הפיהוק שבא מעצמו וכבר היה דרכה לראות שני פעמים על ידי הפיהוק ובפיהוק כבר אמרנו שאין הפיהוק גורם הראייה כי אדרכה קיבוץ דמה במקורה הוא הגורם הפיהוק לפיכך הרעת נותן שעל ידי שנתקבץ דמה במקורה כדי ליעקר ולצאת נעשו אבריה ככדין עליה ומחוד כך פיהקה קודם לכן בשני פעמים הראשונים גם עכשיו מתוך שנתקבץ דמה במקורה ליעקר מאחמול בא לה הפיהוק גם כן מאחמול אלא שהדם שבתוכה עדיין לא נתבשל לנסריל לצאת עד היום והיום כשנתבשל יוצא אבל מכל מקום הפיהוק של אחמול הורה עליו והוברר הדבר שאינה קובעת בראייה של היום לבדה בלא פיהוק גל' :

כא פיהקה בראש חדש וראתה וחזרה ופיהקה בתוך ישי החדש חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש עד שתבדוק שכל וסת בין של ימים בין של מקרה הגוף חוששת לו בפעם אחת ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע ואם בדקה ונמצאת שלא ראתה אינה חוששת עוד לפיהוק נרידא ולא עוד אלא אפילו בדקה ומצאה ואחר כך חזרה פיהקה פעם ג' ולא ראתה אינה חוששת עוד לפיהוק נרידא כמו שכבר ביבנו פעמים שוסת שאינו קבועה נעקר בפעם אחת אבל חוששת לר"ח שמא תקבע לר"ח כיון שכבר ראתה בראש חדש אע"ג שאחר הפיהוק ראתה שמא הפיהוק מקרה בעלמא קרה לה והיום גרם הראייה וצריכה לחוש לו עד שיעקר :

כב וכן הדין בימים אם פיהקה היום וראת' וחזרה ופיהקה לסוף שלשים וראתה אם הפקה אחר כך אפילו שלא ביום ל' חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק נרידא פיהקה בתוך ל' ולא ראתה אינה צריכה לחוש עוד לפיהוק נרידא אבל צריכה לחוש לסוף ל' וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו שמא תקבע וסת לימים נמצאת אומר שכל אשה שרואה חחלה על ידי מקרה הגוף כגון פיהוק וכהאי גוונא צריכה לחוש לג' מיני וסתות לפיהוקים וליום הקבוע בחדש ולהפלגה לפיהוקים שבפעם הראשון שתפקה חוששת שמא תראה ליום הקבועה כחדש שאם ראתה בראש חדש חוששת כיום ראש חדש הראשון שאחריו ואם בפ"ו לחדש ראתה חוששת ליום פ"ו לחדש הראשון להפלגה שאם חזרה וראתה לסוף עשרים צריכה לחוש לסוף עשרים לראייה שנייה ואם היתה ראייה שנייה לסוף ל' צריכה לחוש לסוף ל' לאותה הראייה וכן כל כיוצא בזה :

כג כל אלו הוסתות שנקבעין ע"י מקרה הגוף אין אחד קובע עם חבירו אלא כל אחד בפני עצמו כיצד פיהקה שלשה פעמים וראתה קבעה וסת לפיהוק נתעששה נ' פעמים וראתה קבעה וסת לעישוש אבל אם פיהקה פעם אחת וראתה ונתעששה שני פעמים וראתה או איפכא אין מצטרפין לקבעה ואם אכלה שום וראתה אכלה בצל וראתה אכלה פלפלין וראתה ואם אכלה שום וראתה אכלה בכל פעם שאוכלה דברים חמים . ויש אומרים שדינו כוסה שהראה על ידי מקרה שבגופה וקבעה לה וסת לראות על ידי כל אכילות דברים חמים וקובעת אותו אפילו בלא ימים שויים ו'א כיון שאינו בא לה זה הוסת אלא על ידי בחירות מעשה דהיינו כשתאכל דברים חמים היו דינה כמו שתראה על ידי קפיצה ושאר מעשה שהיא עושה דמקרי ראייה על ידי אונס ואינה קובעת וסת אלא בהרכבה עם הימים כמו שכתבנו לעיל גבי קפיצה סעיף י"ז ו'ח :

כד ואילו הוסתות של ע"י מקרה הגוף אם קבעה לה וסת שלשה פעמים לפיהוק או לעישוש לחודיהו אינה צריכה לפרוש אלא לשעתן כיצד היתה רגילה לראות עם מתחלת הוסת כלומר מיד שהיא מתחלת לפיהוק או לעישוש

* לבוש עטרת זהב הלכות נדה *

להפתח מחסת דיבוי דמים שנקבצו בה אבל ראיות ראש חדש היא עיקר הראייה כיון שכבר ראתה פעם ושחיס בראש חדש וזו היא הנקראת קובעת כימי נדתה, בימי זיבה כיצד כגון שראתה בראש חדש וחזרה וראתה בפ"ו בו שהיא עומדת בימים שהיא ראוייה לזיבה דהיינו ב"א יום שבין נדה לנדה וחזרה וראתה בראש חודש ובט"ו בו וחזרה וראתה בפ"ו לחדש ולא ראתה בראש חדש שלפניו הרי זו קבעה לה וסת לפ"ו בחודש שמצטרפן תרתי ראיות דימי זיבה להן ראייה לימי קביעות הוסת ולפעמים אשה קובעת לה וסת בהודך וסת בלומר אף על פי שכבר קבעה לה וסת אחד אפילו הכי יכול להיות שבא לה עוד וסת אחר עם זה צרכי לקבוע גם אותו ותחוש לשתי הוסתות הקבועים הללו עד שתעקרנו בשלש פעמים כיצד כגון שראתה שלשה פעמים בראש חדש והרי קבעה לה וסת לר"ח ואח"כ ברכיעית ראתה בעשרים לאחר ונס בראש חדש שאחרי וכן בחמשי וכן בששית דרי זו קבעה לה ב' ופחות כר"ח ובעשרים לחדש :

לג מעוברת לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חדש אחר לידת הולד אינה קובעת וסת אפילו ראתה כמה פעמים ואפילו מת הולד או גמלתו דקים להו לחכמים וזכונם לברכה שדמים מסולקין מהן כחסת צעד ההריון וצער הלידה כל זמן עיבורה מעת שחטבה הולד דהיינו משלשה חדשים לעיבורה עד כ"ד חדש אחר הלידה ואם תראה אינה אלא מקרה ומכל מקום אם תראה חוששת לאחתה ראייה כדרך שחוששת לוסת שאינה קבוע שלא דסיא לחינוקה שלא הגיע לראות ולזקינה דאמרינן לעיל סעיף כ"ז שאם ראתה בזמן סילוק דמיה שאינה חוששת לוסתן כלל דמעוברת ומזיקה שאינה משעמא שיתבאר בסמוך בסעיף ל"ד ב"ע :

לד מעוברת משהוכר עובריה ומניקה כל כ"ד חדש אינה חוששת לוסתה הראשון אפילו היה לה כבר וסתה קבוע והגיע הוסת תוך הזמן הזה אינה צריכה בדיקה אם ראתה ומותרות לבעליהם מפני דסתמן דמיהן מסולקות ואפילו אם לפעמים יקרה לה שיזופעת וראות דם באותן עונות שהן למודות לראות בהן אינה צריכה לחוש לו עוד אחר כך לאותה עונה שמה שראתה כבר לא היה לה אלא מקרה ממותרי הרם שנקבץ בתוכה לפי שעה עכריומי העיבור וההניקה הוזרוח לחוש לוסתן הראשון כיצד היו לה וסת לימים אם היתה למודה לראות בראשי חדשים חוששת לראש החדש הראשון שפונעת בו אחרי כלות כ"ד חדש אחר הלידה ואינה עוקרתו אם לא תראה בו עד שתעקרנו שלשה פעמים וכן כל פיוצא בזה וכן הדין אם היה לה וסת הגוף כגון פיהוק או עיוש בלא ימים יודעים חוששת להם בכל פעם שיערה בה אותם מקרה ואם בא בזמן ידוע חוששת לו אם יבא לזמן הידוע אבל אם היה וסתה וסתה וסתה הרפלה ולא לימים אי אפשר לה לחוש לו עד שתחזור לראות פעם אחת דאם לא כן מהיכן התחיל למנות הרפלה ומיד שחזרה לראות אפילו פעם אחת חוששת ליום הרפלה שהיחה למודה כבר הרפליג ואף על גב דנבי זקינה ותנינקה אמרינן דכיון דחזקין דמיהן מסולקות כשפסקו מלראות שלכה עונות שלימות שאינן חוזרין לוסתן עד שיהחזקו בשלשה פעמים מעוברת ומניקה לא דמיון לזקינה ותנינקה דהתם נבי זקינה כל שפסקה שלשה עונות מוכחא מילתא דהיא נפה מסולקת מדמים לגמרי ולעולם נבי חינוקות כיון שלא הגיע זמנה לראות היא נפה מסולקת מדמי משכעה לפיכך אף על פי שחוזרות וראות אחר שהפסקו לא חזרו לוסתן עד שיוחזקו בנ' ראיות כשאנשים טערינן בחזקת מסולקות

ראיות מכוונת אינה קובעת וסת להפלות :
כח וכן זקינה שעברו עליה שלשת עונות משהזקינה ולא ראתה הרי זו מסולקת מדמים ואינה חוששת לוסתה הראשון ונס אינה חוששת כלל עוד לוסת שאינו קבוע כמו שכתבנו לעיל גבי קשנה :
כט ואינו היא זקינה כל שהיא זקינה כל כך שראויה להקרות לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה מקפדת כלומר שאין ראוי שתקפיד מפני שהכל יודעין שהיא זקינה מוחלטת ואף על פי שהיא מקפדת בשקורין לה כך לאו בדירה תליא מילתא :

ל ואם חזרה וראתה אחר הג' עונות דינה כדיון תינוקות שלא הגיע זמנה לראות וראתה ופסקה שלש עונות וחזרה וראתה כמו שכתבנו בסעיף כ"ז :
לא ואם חזרה לראות בעונות קטנות כמו שהיתה רגילה לראות קודם שפסק' הג' עונות חוזרת מיד לקביעות הראשון דהיינו אם חזרה לראות בוסת ההפלות אם היתה הרפלה בב' ראיות כמו שהייתה רגילה כבר חזרה לקדמותא בהפלה הראשונה ואם בשאר וסתות אפילו בפעם אחת חוזרת לקדמותא שעכשיו נתגלה שדילוג הראשון שדילוגה ג' עונות לא היה לה מחמת סילוק דמים כיוסת הראשון לא נעקר ממקומו אלא מקרה היה לה ועכשיו חזרה הוסת למקומו ובה חמור דין הזקינה מדין הקשנה שלא הגיע זמנה לראות וטעמא דפסתבר הוא דבקשנה לא שיוך לוסת הוסת הראשון לא נעקר ממקומו ועכשיו חזר שריו עדיין לא היו לה דמים מעולם מה שאין כן גבי זקינה שהיתה לה מקור דמים בלימיה :

לב כבר ידעת שני מיני מעיינות ישנן באישה אחד שקראו החורה נדה ואחד שקראו זיבה ומדחלקה החורה כדניניהם ונס תלאו בימים מיוחדים לזה ימים בפני עצמם ולזה ימים בפני עצמם כמו שנתבאר קצת מדניניהם כסימן קפ"ג שמע מינה שאין שבע מעיין זה נקבע מעיין זה ואחר שנפע יותר או פחות מחמורו ומן הדין גם בוסתות היה לנו לחלק אף על פי שהם מרבבין ולא ידעה וסת של זה כוסת של זה או שלא יצטרפו הוסתות של שניהם יחד כיון שאין שפעתן שוה וכן אשכחן דחילקו ביניהם הרבה בימי חכמי התלמוד כדאימא בגמרא אבל עכשיו שכבר החמירו בנות ישראל על עצמן בהרבה חומרות כדי שלא תבאנה לידי טעות אם אתה מחלק בין ימי נדה לימי זיבה נמצאת אתה מצריכין ללמוד גם עכשיו פתחי נדה וימי זיבה ויבא לדידי טעיות הולך נזהרין עכשיו שכל ראייה שהיא רואה שלש פעמים בין בימי זיבה בין בימי נדה חוששת להן וקובעת אותם בין שיבא לה ממעיין סתום בין שיבא לה ממעיין פתוח ואיזה נקרא מעיין פתוח כגון שראתה באחד בחדש וחזרה וראתה בחמשה בו זהו שנקרא מעיין פתוח מפני שהוא תוך שבעה ימי נדה לראייה ראשונה ואם ראתה עוד אחר כך שתי פעמים בחמשה בחדש לא אמרינן ולא קבעה וסת לה' כחדש מפני שראיה ראשונה מצילו השלשה ראיות היתה ממעיין פתוח ואינה חשובה ראיה לצרפה לשתיים ראיות האחרונות שעל ידה תקבע וסת מפני שהיא עלולה לראות בימי נדתה אלא אזלי לחמירה ואמרינן שמא מעיין אחר הוא וקבעה לה וסת וכל שכן אם היתה ראיה הראשונה במעיין סתום כגון שראתה בפ' בראש חדש ובפעם השלישי ראתה בכ"ה בחדש ואחר כך חזרה וראתה בראש חדש שאף על פי שהיא ראיה השלישית של ראש חודש היתה ממעיין פתוח שהיא תוך ימי נדות של ראית כ"ה בחדש מכל מקום כיון שראייה הראשונה מנ' ראיות הללו שהם ראיות ראשי חדשים היתה ממעיין סתום אמרינן דאי קבעה לה וסת בראש חודש ומה שראתה בכ"ה לחדש נס הוא ממעיין זה הוא אלא שמייד

ל"ו שערות כמו שהן קבועין כנופו של אדם וכל זמן שאי
 בו כזה השיעור אנו תולין להקל ולומר דם כנה שהרנה הוא
 אף ע"פ שאינה יודעת כודאי שהרנה כנה אמרינן הרנה ולא
 ארע"א אבל משיש בו כזה השיעור אין יכולין לתלות בכנה
 שאין דם כנה אהה גדול כזה דלעולם לא תלינן אלא בכנה
 אהת שאם אהה אומר לתלות ביוחר מאהת אין לדבר סוף
 והיבטל גזירת חכמים בכמהים מכל וכל ואין חילוק בכהם
 אם הוא מרובע או עגול או ארוך בכל אופן אם היא פחות
 מכגריס ועוד תולין בכנה ואם הוא מצטרף לכגריס ועוד
 אין יכולין לתלות בכנה שאין גדולה כל כך ואם נודמן לה
 גריס יותר גדול מזה השיעור לשער בה הכהם מקילינן
 ומשערינן בו ותולין אותה בכנה עד שיהא בו מעט יותר
 מכגריס הגדול הזה :

הא דבעינן בכהם שיעור כגריס ועוד י"א דמסערין כן כ"ז
 בכהם הנמצא על חלוקה בין כהתם הנמצא על כסיה
 וי"א שלא אמרו שיעור אלא לכהתם הנמצא על חלוקה או על
 סדינה אבל כהתם הנמצא על כסיה במקומות שתושבין להו
 כמו שיתבאר אין לו שיעור שאין דרך דם כינה לידבק בכשר
 גופה ומשפין לה אפי' בכל שהוא בד"א שנמצא על גופה
 בלבד אבל אם נמצא על כסיה ועל בגדיה כאחד תולין בכל
 פה שיש לתלות כמו בכגריה לכן :

אם הרנה פשפש שקרוין בל"א וואג"ן או הריחה ריחו
 תולין בו עד כחורטום אבל אם לא הרנה ולא הריחה
 ריחו אין תולין בו מטום דלא שכיח' הרנה פשפש כהרנה
 כנה וכן אם הרנה ומצאה יותר מכחורטום אין תולין בה שאין
 לך פשפש שיש בו דם יותר מכחורטום לפיכך אמרינן כודאי
 דם נדה הוא :

אם אין כהתם במקום אחד כגריס ועוד אע"פ שיש שם
 שיפין הרבה סמוכים זה לזה עד שאם נצרפי' יחד יש
 בהם יותר מכגריס שתורה שאנו תולין כל טפה ושפה בכינה
 בפני עצמה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד דלמיעד
 לומר שנתמעכ יותר מאחת במקום אחד לא חיישינן אף ע"ג
 דהכא תלינן בלאו הכי להרבה י"א דה"מ כשנמצא על הלוק'
 אבל אם נמצאו על כסיה כולן מצטרפינן לכגריס ועוד וכל
 אפילו לפי הכברא הראשונה דכהינן סעיף ו' דלא מחלקינן
 בשיעור כגריס ועוד בין כהתם שנמצא על חלוקה לנמצא על
 כסיה וכשניהם שיעורין כגריס ועוד וככהתם מאן תלינן
 בכנה הכא מודה דלא תלינן כל טפה בכנה וכל שעמא מטום
 רחלוקה וסדיני' עלולים הם לכניס שדרך למעך שם הרבה
 כניס ולכן כל שפוזמפת תולין בכנה בפני עצמה אבל הנוף
 בדוק דוא אצל הרבה מאכלות ר"ל שאין דרך למעך כניס
 הרבה על כשר תנוף ואף על גב דס"ל דכספה חר שהוא
 כגריס או פחותה תלינן בכנה אפילו כנוף בהרבה כניס כנוף
 לתלות כל טפה ושפה בכנה בפני עצמה מודו דלא תלינן דזה
 לא שכיח נ"ל :

ושיפין הללו אפילו אינם עופדים כסדר זה אצל זה אלא
 עומדים בשינוי כנון שהן מעורבכים או עשויין שורות
 שורות או עומדין כחצוב או בעיגול או שארכן לרוחב הירך
 או שהיה נראה כאלו היו נטופים ממש להמלה אין אומרים
 אי נפלי מאותו מקום לא הונו נפלי כה"ל אלא כל שהוא כנדר
 ביהתהורפת מיקרי ונפלי ובכל ענין טמאה :

כהתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו
 עליה ואכסמכה אקרא דכתיב ונקתה לארץ תשב פיר'
 כיון שיסבה לארץ ונקתה וסתם אין אינה מקבל טומאה
 לפיכך אמרו ז"ל כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מטמא
 בכהתם כיצד בדקה קרקע עולם או אצטבא שנמרחין או
 שנכית הכסא ובל דבר שאינו מקבל טומאה ולא מצאה בו
 כלום ואח"כ ישבה עליו ומצאה בו כהתם שתורה יכן לא גזרו

מסולקת דמים עומדת אבל הכא נבי עוכרות ומניקות משכע
 גופן הן עצמן ראיות לראות הן ואורח בזמנו היה כא אפילו
 כימי עיבור ומניקתן אלא שיעיבו הגורם שהם כחולות
 שראשו ואבריהן ככדון עליהן ואברי חלדת מתפרקין ואין
 נפשה חוזרת עליה עד כ"ד חרש ומתוך כך דמיהן מסתלק
 מהן מחמת חרדת גופן ועכשוו טנסתלק הגורם אמרינן רחור
 האורח למקומו ואורח בזמנו כא :

ק"ז

דיני כתמים ובדיקת האשה וכו' נ"ד
סעיפים :

כבר ידעת ממה שכתבנו שאח"ל דמראמה התורה
 דם יהיה זובה בכשרה שהוא מיותר לומר שלא טמאה
 התורה הים אפילו היוצא מן המקד ע"ד שתרגיש היציאה
 בכשרה לאפוקי כהם הנמצא בגופה או בכגריה ולא הרגישה
 בו שהוא שחור מן התורה אבל חכמים נזרו על כהתם שנמצא
 בגופה או בכגריה שהיא טמאה ואסורה לבעלה ואפילו לא
 הרגישה ואפילו בדקה עצמה ומצאה שתורה אפ"ה אסורה
 לבעלה וצריכה הפסקה שהרה והיינו שתבדוק עצמה והמצא
 שתורה וכזמן הזה הצריכה עוד שתמנה ז' נקיים קודם
 שתטבול חוץ מיום המציאה כמו בנדה ודאי שצריכה ז' נקיים
 ממעמא שנחבאר לעיל סי' קפ"ג ויתבאר עוד בסימן קצ"ו
 בע"ה ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה
 אחר כך ולא מצאה כלום יש מי שאומר שהיא טמאה שכיון
 שהרגישה אמרינן ודאי יצא טפת דם כחרדל ונתקנה או
 נימוק וזכה יש להחמיר אפילו בספקי דהרגשה דאורייתא
 היא דרשינן בכשרה שתרגיש הים בכשרה אף על פי שלא
 מצאה אותו :

לא נזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות כיון שאין
 דמים מצויין בה דהיינו בעוד שהיא פחות מ"ב שנים
 ואפילו הביאה שתי שערות וה"ה אם היא יותר מ"ב שנים
 ובדקות ולא הביאה שתי שערות בין שהיא בתולה בין שהיא
 בעולה שאפילו סתתה מלוכלך בהם ולא ידעה מאין בא
 מנופה או לא ואפילו אין לה כמה לתלות כנון שלא עברה
 בטוה של טבחים אמרינן עברה ולא אדעתא דכיון דכתמים
 אפ"ה הו' מנופה הו' דרכנן כו' שאין דמים מצויין בה תלינן
 לקולא ואינה חוששת ואפ"ה אם ראתה כבר כ' פעמים אבל
 לאחר טראחה ג' פהרי היא כשאר נשים ונזרו על כהמה
 וכת"ב שנים כתמא שלא בדקה אם יש לה ב' שערות אם
 לא אף על פי שלא ראתה דם מעולם נזרו על כהמה דמסתמא
 כיון שהגיעה ל"ב שנים בתקת הביאה סימנים היא עד
 שיבדקה ומצאו שאין לה סימנים ולא חיישינן שמה היו לה
 עשור דדווקא נבי סיאון חיישינן לזה שהוא שפיקא דאורייתא
 אבל הכי נבי כתמים שהם דרכנן אולינן לקולא ולא חיישינן
 לנשור זכפות מ"ב אפילו בדקה ומצאו לה סימנים אינו
 כלום שאינה אלא שומא ולא נזרו בה :

היתה שופעת כמה ימים או שהיתה מולפת מ"ב אחר טיף
 בלא הפסק אינה אלא כראיה אחת עד שתפסק אבל
 אם פסקה מעט וחזרה וראתה ופסקה וראתה כן ג' פעמים
 אפילו כיום אחד הרי זו מוחזקת בדמים וכתמא טמא ויש מי
 שאומר שאין כהמה טמא אלא ראתה ג' וסתות אבל יש
 להחמיר ככברה ראשונה :

תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' ואחר כך
 פסקה מלראות שיעור ג' ענינה שהם חשעים יום חוזרת
 לקדמיתא וכתמא שחור עד שתחזור וראתה ג' פעמים
 ה' לא נזרו על הכהתם אלא א"כ יש בו כגריס ועוד ושיעור
 הגריס הוא כש' ערטים כמרוכע דהיינו ג' על ג' ושיעור
 ערטה אחת היא כד' שערות נמצאת אומר דשיעור גריס הוא

* לבוש עטרת זהב הלכות נדרה *

יג אם נמצא הכתם על בית יד של חלוקה אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד חורפה שמא אפי' אינה יכולה להגיע שם אלא א"כ תטחה הרכה ושמא שתתה וננעה ואם אינה יכולה ליגיע שם כלל טהורה :

יד היתה פושטתו ומתכס' בו בלילה בכל מקום שימצא בו טמאה מפני שהוא חוזר אילך ואילך ושמא בא כנגד בית תירפה וכן הדין אם נמצא הכתם בסעפות שפסכה בו ראש' או שחונד כו' ואם קשרה בו ראש' היטב וכשניעור' מצאתו גם כן קשור יפה ונמצא בו כתם אינה חוששת דודאי מעלמא אתא דהא חזינן שלא נהפך ולא חזר אילך ואילך :

טו שתי נשים שניסו ראשן בחלוק אחד בלילה ונמצא בו כתם שתייהן טמאות דהא ודאי ממקור של אחת מהן בא וכל אחת עומדת בפפק דאורייתא שמא מסנה הוא ואם אחת כסתה ג' והאחרת לא כסתה בו אף על פי ששתיהן לבשו החלוק אם נמצא הכתם למעלה מהחגור אות' שכסת' בו ראשה טמא' שהרי החמיה חזר אילך ואילך ובא לה כנגד בית חורפה וקרוכ להיות טמנה בא והאחרת שלא כסתה בו אלא לבשה בו טהורה כיון שהוא לה למעלה מהחגור רחוק מבית חורפה רבול לתלותו באחרת היו ככו עברה בשוק של שבחים וחולה בה :

טז אם יש לה מכה בצוארה ונמצא הכתם כחלוק אפילו למטה מהחגור שאי אפטר ליגע שם הכתם פושטתו ומתכסה בו בלילה תולה במכתה: שאני אומר נהפך ובא לשם :

יז מצאה בחלוקה כתם א' למעלה מהחגור וכתם אחר למטה ממנו ושניהם ממין' צבע אחד יודע' שלא נזדקק' טהורה שאני אומר בבה אחת נחלכלבו וכמו שהעליון בא מעלמא כך בא התחתון עמו מעלמ' ברא' שיש בעליון כנרים ועוד או יותר שודאי בא מעלמא שהרי אי אפטר לתלותו בכנה ונס היא יודעה שלא נזדקרה ואי אפטר שבא מנופה לכאן אבל אם אין בעליון כנרים ועוד שאין תולין אותו ומעלמא אתא רק תולין אותו בכינה והתחתון שיש בו כנרים ועוד אי אפטר לתלותו בכינה הרי היא טמאה כמו בכל הכתמים וכן אם יש בעליון כנרים ועוד ואינה יודעת שלא נזדקרה טמאה היא דחוששין טמא נזדקרה ושני הכתמים הללו באו מנופה ואף על גב דלעיל סעיף י"א אמרינן שאינה חוששת שבא נזדקרה שאני הבא שיש בה עוד ריעותא אחת בכתם התחתון ואם היינו תולין לומר לא נזדקרה ומעלמא אתא ואחר כך נתלה גם הכתם התחתון גזה לומר כשם שות בא מעלמא כך האחר בא מעלמא ובכת אחת נחלכלבו הו' להו שתי תליות לקולא וכוליהו לא מקילינן . וכל זה דווקא ששני הכתמים הם ממין' צבע אחד דאית לן למימר' בבה אחת נחלכלבו ובעת שנתלכלך העליון מעלמא נחלכלך גם כן התחתון מעלמא אבל אם הם משני מיני צבעים אפילו העליון יותר מכנרים ועוד ואפילו היא יודעת שלא נזדקרה אין תולין בו דנימא כשם שהעליון על כרחך בא מעלמא על ידי עסק מה שעסקה ולאן אדעתא כן בא התחתון מעלמא על ידי עסק אחר שנתעסקה ולאן אדעתא זה לא אמרינן שאם אתה אומר כז' כישלול כל נזירת הכרמים שכל אשר שהמצא שום ללכוד על חלוקה לא ישמא בה שום כתם דנימא כיהיבי דבא עליה ללכוד זה בלא דעתה הכא נמי בא עליה הכתם מעלמא בלא ידעתה חז' אין ספק שאי אפטר לחלוק בלא שום ליכלוד ותהכסל כל נזירת הכתמים אלא מחורתא רבטני כתמים שהם ממין' צבע אחד קמייירינן :

משום כתם כשנמצא על בגד צבוע כי מפני שאין הכתם ניכר בו כל כך הקילו בו לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים :

יח תם בשאר כל המקומות שנמצאו כתמים לא נזרו עליה' בכל מקום שימצא שם כתם אלא במקום שאיפשר שבא לשם מן המקור כיצד נמצא על עקיבה שמא דסמא נגע באותו מקום בשיבת' וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה שבפנים והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שהעמוד ותרכק רגל ברגל ושוק בשוק וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה וכו' על רגליה ממש דפעמים דתתרימי בשעת הליכת תחת אותו המקום ונוסף עליו וכן אם נמצא על ידה אפילו על קשריה אצבעותיה מכחין שהידים עסקניות הן ושמא נגעו באותו מקום אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה לצד קוץ או אפי' מן הצדדין ואין צריך לומר למעלה מאותו מקום טהורה ולא חיישינן שמא הכיאתו שם בידה דטומאה ממקום למקום לא מחזקינן ואם יודעת שנזדקרה והגביה רגליה למעלה שמאה בכל מקום שתמצאו בגופה אפילו למעלה מן החגור בין מלפניה בין שלאחריה כי עי' שנזדקרה הדם ניתו מנופה אפילו מטה למעלה ואפי' עברה בשוק של שבחים או נתעסקה בכתמים לא תלינן בהן דכל שנמצ' בגופה אין תולין להקל והווקא שידוע שנזדקרה אבל מן הסתם אינה חוששת שמא נזדקרה ודוקא שנמצא על בשרה לבר דאז ודאי מנופה אתאי דאי מעלמא אתא אף על חלוקה מבקיע ליה לאשתכוחי אבל אם נמצא על חלוקה לכו או על בשרה וגם על חלוקה אם עברה בשוק של שבחים או נתעסקה בכתמים תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שנזדקרה והגביה רגליה ונמצא לכעיה מהחגור וכשנמצא הכתם על בשרה כלבו נמי לא אמרן שאינה תולה ה' כשאין לה לתלות אלא בשוק ושל שבחים או בעסק הכתמים ואין לה מכה בגופה לתלות בה אין תולין בשוק של שבחים או בעסק הכתמים אבל אם יש מכה בגופה שיכולה לתלות בה שאיפשר שישב הדם ממנה תולה בה וטהורה אפילו נמצא על בשרה ואם המכה בכתפה והכתם על ירכה במקום שאי אפטר לבא מן המכה לשם טמאה ולא אמרינן שמא נגע ודה במכה ואחרי כן ננעה כאן בידה דקלוי האי לא מקילינן :

יב ואם אינה יודעת שנזדקרה ונמצא הכתם על חלוקה למטה מהחגור או אפילו במקום החגור עצמו אם לא עברה בשוק של שבחים טמאה שפעמים שהיא שוחה מעט ובא לה בגדה של מטה מן החגור או אפילו מן החגור עצמו כנגד בית החורפה ונטף עליו הדם ואפילו נמצא הדם על חלוקה לבר ואפילו לצד חוץ של החלוק בין מלפניה בין שלאחריה בין מן הצדדים לעולם היא טמאה מפני שהבגדים חחרים הגה והנה מה שבצר חוץ לצד פנים ומתכפלין ומתלכלכין ואם עברה בשוק של שבחים או נתעסק בכתמים תלינן בהם וטהורה אפי' נמצא לצד פנים של חלוקה וגם על בשרה דאמרינן מעלמא אתא ואיפשר טהורה מבין רגליה דאי מנופ' על בשרה לחוד איכעו ליה לאשתכוחי ואם נמצא על בשרה לבדה טמאה אפי' עברה בשוק של שבחים דודאי מנופ' אתא וכל שכנופה לא תלינן להקל כדלעיל ואם נמצא על חלוקה לבר מהחגורה ולמעלה טהורה אפילו נזדקרה והגביה רגליה ואפילו לא עברה בשוק של שבחים דודאי מעלמא אתא שאילו בא מן המקור היה נמצא גם על בשרה ואם יודעת שנזדקרה ולא עברה בשוק של שבחים אם נמצא על בשרה אף ע"נ שנמצא גם על חלוקה טמאה טכיון שלא עברה בשוק של שבחים ולא נתעסקה בכתמים וגם נזדקרה אמרינן קרוב לדאי דמנופה אתא אע"פ שנמצא גם על חלוקה דפהינן יבא לה :

יח וכיון דכתמים דרבנן כמו שאמרנו לפיכך מקילין בהן ותולה איתן בכל דבר שיכול לתלות כיצד שחמת חיה

הרי זה הולך בגדים כדם שנתעסקה בו והמותר עד בגדים שני הולך במאפלות ושהורה אבל אם נמצא הכהן יותר פכשני גריסין טמא שאף אם התלה בגדים כדם שנתעסקה בו לא תוכל ללבוש המותר בכנה שהרי הוא כגדים ועוד אלא מנופה קאתא :

כז נתעסקה בפחות סכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד שהורה שאני אומר כהם זה מקצתו הוא מן הרם שנתעסקה בו והמותר הוא לסמכות שהיה שם ככרוכין אם נתעסקה בפחות מכגרים ונמצא עליה כשני גריסין שהורה אף על גב דכשנתלה מקצתן בפחות מכגרים שנתעסקה בו יהיה המותר כגרים ועוד שלא נזכר להלות במאכלת מכל מקום תלינן לקולא ותולין לומר דהפחות מכגרים שנתעסקה בו הוא נזדמן באמצע והמותר שכשני הצדדין כל אחד הוא מעט ותולין כל אחד במאכלת כפני עצמו אף על גב דבסעיף שקדים זה שנתעסקה כגרים ונמצא כשני גריסין ועוד לא אמרין הכי נמשכין לה התם דאיכא הרכה דם יותר משיעור מאכלת כפנינו לא רצו להקל בכך במילהא דלא שכיחא דמתרמי הכי אבל הכא דרם מעט הוא מעט יותר משיעור דם מאכלת אחת הקילו לתלות אפילו במילהא דלא שכיח כולו היא בצירוף שמה מאכלת נפלה היתה כיון וכולו דם מאכלת דלא והוה ליה כמותר ספיקו כן כל שצמא לפי סברא זו אבל יש מחמירין גם כזה מיראם נתעסקה כדם כהם ואינה יודעת בכמה לכע אולינן לקולא ותלינן ביה כל כהם שנמצא דתולין לומר שהדם שנתעסקה בו היה כשיעור כל הכהם :

כח אשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו שהורה שהגרים האחד והאי סכינה המעוכה בו הוא וכגרים השני תולין אותו בכינה אחרת כיון שאין בו כגרים ועוד :

כט והיכא שהרגה פכשש שאמרו שהולין בו עד כהורמוס חזר שיעור כהורמוס לשיעור הגרים לכל הדינין שאמרנו :

ל כשחולין הנתם בדבר אין אנו צריכין להקיף הכהם לאותו דבר שהוא הולך בו ולראות אם הם דומין זה לזה אלא לעולם תולין עד שהדע שאינו דומה לו כלל כגון שכתור לה שנתעסקה בשהור זה אדם או איפכא אבל מן הכהם תולין :

לא אשה שמצאה כהם ואין לה בהם לתלות והרם מסופק אם הוא דם או צבע מעורה עליו ז' סמנים אם עמד בעינו ורמי ז' צבע שהיה ואם עבר או כהה עינו הרי זה דם ושמה וכל זמן שאינה מעברת עליו הסמנים טמאה מספק וקבעה הסמנים הם מטארינן בגמרא ועכשו אין אנו בקיין בקצת משמטות של אחת הסמנים ואין אנו יכולין לחעלה לפיכך משמאינן כל כהם שמספקין בו שהוא דם ואף על גב דכהמים דרבנן ודברבנן הא אולינן בספיקא לקולא שאני הכא דהאי ספיקא יכולין לברר אמתו על ידי בדיקה הסמנים וכל פקק שאיפשר לברר אמירתו לא אולינן ביה לקולא אפילו בדברבנן שמה יתברר היפוכו ויהיה בזה זילותא דרבנן והא דמטמאינן לעיל סעיף כ"ה שתי הנשים שנתעסקו בצפור אחד כו' מספק אף על גב דאי אפשר לברר שאני התם דאיכא כאן והאי שומאה באחת מהן ואי אפשר לשהר שתיהן על כן צריכין לשמא שתיהן דאיזה מהן נטהרת שמה נטהר והוא שמה :

לב האשה שהיתה עוסקת במלאכת ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהוא מקבל טומאה והוא היה ברוק לה מתחלה תחזור ותתעסק כמי שעשתה כבר אם יזדמן לה שתעבור על המקום שנמצא בו הרם טמאה ואם לאו

זזה או עיף או נתעסק' כהמים או ישבה בצד המעסקין בהן או שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בבגדיה הולך בה ושהורה אפילו לובשת שלש חלוקים זה על זה ונמצא כהם אפילו כהתהוון שהורה דאמרינן מכין רגליה ניהו לשם או שנקפו בגדיה וניהו על ההתהוון אבל אם נמצא על בשרה אינה הולך באילו אלא אם כן יש לה מכה בנופה אז תולה בה אפילו אם נמצא הכהם על בשרה אם הוא במקום שאיפשר לרם לנטף פשים ואפילו נהרפאת המכה אם איפשר עוד להתלה ולהוציאם על ידי הברך תולה בה ואע"פ שעכשו עלה עליה קרום ואינה מטמא דאמרי' שמה גלה שלא פרע' וכן אם נתעסקה בדינה משה בכהמים ונמצאו הכהמים על ידיה הולך בהן כמו במכה :

יג כשם שהולה בה כך תולה בכנה וכבעלה אם נתעסקו בכהמים או אם יש בהם מכה לפי שדרכן ליגע בה ומהם בא לה אבל אם היו עסוקים פדם ובהם עצמם לא נמצא דם אינה תולה בהם דהיאך תתלח בהם מחמת שגנעו בה ובהם עצמם אין כהם דם מירו אם היו עסוקים בדבר שדרכו ליגע כגון שחיסה וכו' וצ"ע בה תולה כהם אף על פי שבחם אינה נמצא תולה שמה ניהו וכן אם שכבה בפסגה עם נשים שיש להם מכות בנפול חולת בהן כמו בכנה וכבעלה :

יד מי שהגיל לצא מקטו דם דרך פי האמה וכשע' השמיש נמצא דם בעד האיש או האשה תולה בבעלה :

טו היכא דאשתכח כהם כשיפלה מאחוריה ומכה אינה מקמה הליא כה דאיפשר אדוכא הך דבהרא אהא לקמה ונמטה כה מההוא סבה :

כב ספק אם עברו בשוק של טבחים או אם ישבה מצד המתעסקים בכהמים אינה תולה בהם מספק לומר שמה עברה כמה דברים אמורים בעיר שהם בחי' המתעסקי' בכהמים וישבים במקום ידוע בעיר ודרך לידע אם עברה שם אבל אם רובם להתעסק כאן וכאן בהרכה רחוקה מן העיר תולין אפילו מספק שמה עברה ונתעסקה במקום אחד מהם ולא אפילו אמרו בגמרא עיר שחז' מספיקין בה אין אישטין לכהמים והאי דנא אנו אחו דין נהני בנינו מפני שביטחם היה מצוי שטרע' ונכילות היו מוטלין דתקובות ובשוקין באשפות והיו החזירים כאן וטברין בהן ומקוין דם למרחוק לפיכך היתה כל אשה יכולה לתלות כהמיה בחזירים שנתנו עליה אבל הראוינא הדבר ידוע שאין נכלות ושכנים מצויין באשפות שבהרבות ושכשווקין ואין החזירים מצוין ומתוין דם לפיכך חוששין לכהמים אפילו בעיר שמה מצויין בה ואין תולין בחזירים :

כג נתעסקה בדבר ארום ונמצא עליה כהם שחור או איפכא אין תולין בו כמה דברים אמורים ארום בשחור או שחור בלרום אבל ארום בארום ושחור בשחור אפילו אינו ניכר שדומה לו משה תולה בו כגון שנתעסקה כמו תלחן או במי בשר או בקילור ארום קצת תולה בו כל הארום שכן דרך להיות ששפה אחת מזה המין עצמו הוא יותר ארום מחבירו :

כד ואם נתעסקה בתרנגולת תולה בה ארום ושחור וכרכומי לפי שדם שחישתה ארום ודם אכריה שחור ודם בני מעיה כרפומי לכך יכולה לתלות בכל אחת מאלק :

כה שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד שאין בו דם אלא כסלע ונמצא על בל אחת כסלע שתיהן טמאות כיון דעל כרחק אחד מהם לא מן הצפור הוין שהרי לא היה בו יותר כסלע ואין לך לתלות השני אלא שבא מנופה ואין אנו יודעין איזה מהן לכך שתיהן טמאות מספק :

כו נתעסקה כדם מעט שאי אפשר שיהיה ממנו כהם אלא כגרים ונמצא עליה כגרים ועוד עד ב' גריסין

לבוש עטרת זהב הלכות נדה

לאו שהורה דאימא כמו שעכשו לא עברה כאן גם כבר לא עברה כאן ואין זה הרס ממנה :

לג אשה שבדקה עצמה בעד הכדוק לה ובקרתו מיד ומצא עליה שפת דם אפילו כהדולף בין ענול בין משוך טמאה דהא ודאי מנופה הוא כיון שהעד בדוק לה ולא היה בו דם קודם דיקה ולא עוד אלא אפילו נמצא על הבתם מאכולת מעוכה טמאה היא אמרינן דם זה מאכולת מעוכה זו היה ועד זה מיעבור קל שאובו המקום בדוק הוא אצל מאכולת מלכא סם לפיכך אמרינן רגלים לדבר שהרס מנופה הוא והמאכולת היתה כבר על העד כך כמו שהיא מעוכה בלא דם וכן הדין כשבדקה עצמה בו ולא בדקה העד מיד אלא הניחתו מיד כקופסא ואחר שעה בדקה אותה ומצאה בו דם כל שהוא בין ענול בין משוך טמאה דליכא למיתלי שהרס בא על העד ממקום אחר אחר שבדקה עצמו בו והיא הנהתו מיד כקופסא ולא אמרינן בין הבדיקה והנחה בא עליו הדם מיד דכולי האי לא מקילינן ואפילו מאכולת מעוכה בו ומשמעינן לה :

לד בדקה עצמה בעד הכדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת ולמחר נמצא עליו דם ודשרא איכא למתלי כוס כנה שנתמעה תחת הכר או הלכא הילכך אם הוא ענול שהורה שודאי אינו מדם הקינות אלא מאכולת שנהרגה תחת הכר שאם היה מדם הקינות היה משוך כיון שענול הוא שהורה הוא והוא שאין בו כנאים ועוד שאם יש בו כנאים ועוד אפי' הוא ענול טמא דהא דאי לאו דם מאכולת הוא כיון שיש בו כנאים ועוד והוא טמא נוכח לתלות במקום אחר אבל אם יש במקום לתלות בו מאהד מן הדברים המבואר לעיל שתולין בו גם דם תלינן אבל כיון שלא היינו שם ביציאת הדם מנופה אם הוא משוך אפילו צמות מכנאים טמאה דודאי מן רבצו בא וזה חומר בעד מבחלוק שהכנס הנמצא בחלוק אף על פי שהוא בדוק בין ענול בין משוך תולין אותו להקל במאכולת עד שיהא בו כנאים ועוד ובעד שקנחה בו לא מקילין כל כך :

לה זכין אם בדקה עצמה בעד הכדוק לה ושחזר בירכה תמצא עליו דם הנ' איתא למתלי בגנה שנתמעה בירכה לפיכך אם הוא ענול טמאה אם אין בו כנאים ועוד דתלינן בכנה ואם הוא משוך טמא אפילו אין בו כנאים ועוד דכיון שהוא משוך ודאי מן הקינות בא ויש אמרים דהבא אף ענול טמא בכל שהוא דכיון שאין יכולין לתלות אלא בירכה שהוא גופה הוי כמו נמצא על גופה וכל ענין טמאה אפילו בכל שהוא ואפילו לפי ה' אומרים שכתבת לעיל סעיף ו' שאין חלוק בשעור כהם בין נמצא על חלוקה או על כשרה דהתרווייהו אינו טמאה אלא בכנאים ועוד הנא מסתבר כיון שגם קנחה עצמה בעד זה באותו מקום והיה בדוק לה שלא היה בו דם קודם שקנחה יש להחמיר יותר :

לו בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה אפילו הניחתו שמור בתיבתה ולמחר מצאה עליו דם בין ענול בין משוך אינה טמאה אלא אם כן יש בו כנאים ועוד וכפחות מבאן תלינן במאכולת ושהורה כיון שלא היה בדוק לה מקודם לכן :

לז בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה ושחזר בירכה ואחר כך נמצא עליו דם אפילו כנאים ועוד שהורה דהוה ליה ספק ספקא טמא מן הירך קמא אינו מן הירך ואח' אינו מן הירך טמא מקודם לכן היה עליו דם כיון שאינו בדוק לה במקום לכן וכל שכן אם הניחתו אחר הבדיקה במקום שיש לתלות הכתם ששהור הוא אפי' ביותר מכנאים ועוד אבל אם הניחתו במקום שאין שכיח דם אם הוא יותר מכנאים טמאה דליכא כמאי לתלות :

לח איזה ער הבדוק לה כל שבדיקתו בין היא בין חברתה ולא נודע שנכתם בו כתם מצד אחר ולא העבירתו כשוק של שבחים ולא בצד המתעסקין בכתמים הרי זה בחזקת כדוק אבל עד כינוני שאינו בחזקת כדוק וגם אינו בחזקת שאינו כדוק כגון שנשלתו ממקום מוצנע שרובן של נשים להצניעו להכיין לכן שם עדיהם ואינן מוליכות אותן לשוק ולא מתעסקין בהם בכתמים על הרוב וזוהי הנקרא עד שאינו כדוק שנהבאר דינו בסעיף לו ולז' אבל אם לקחה חלקמן השוק ואינן יודעת ממי לקחתה או מן הנכרית או מן הישראלית או יודעת שמישראלית לקחתה ואינה יודעת אם היא נדה או שהורה או כיצא כזה או שקנחה בעד המודמן לת בבית ומצאה עליו דם אפילו ביותר מכנאים ועוד תולה בו ושהורה :

לט אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשנו אבל אם לקחה חלוק מן השוק אפילו יודעת ממי לקחתה ולבשתה בלא בדיקה ומצאה בו כתם אפילו ביותר מכנאים ועוד אינה צריכה לשאול אותה שלקחתה ממנה אם היה בו דם או לא אלא מסתמא היא שהורה שאני ואמר כבר היה כהם זה בחלוק זה כמו שכבר ידעת' שהכתמים מדבריהם והולכין בהן להקל :

לך אשה שבדקה חלוקה ופשטתה ומצאה שהור והשאלת' לחברתה ולבשנה אותה ומצאה בו כתם הראשונה שהורה והשנייה טמאה דכדיקת חברתה כבדיקת עצמה וצריכה היא לסמוך עליה לחומר ולשמואל את עצמה דבחלוק הבדוק לה הוא :

לכז לבשה חלוק הבדוק לה ופשטתה ולא בדקתה והשאלתה לישראלית נדה ותחזיתיה לה ומצאה בו כתם הוליה בה אבל לישראלית שאינה נדה אף על פי שגם היא לא בדקתה ותחזיתיה לה ומצאה בו כתם אינה יכולת לתלות בה כי חברתה תאמר אררכה הוא ממך מכל מקום ישארו שתיהן בספק ושתיהן חוששין לו כמו שיתבאר עוד סעיף מ' וכן אם השאלתה לגויה שהגיע זמנה לראות וראתה פעם אחת אע"פ שעכשו בימי השאלת החלוק לא ראהה והתחזיתיה לה ומצאה בו כתם הוליה בה והיא שהורה אע"פ דהשאה בימי שאלתה לא ראתה תולין לומר מדמים ראשונים נתחלכו כשרה ובגדיה דלכלבו חלוק זה מה שאין כן בישראלית דבנות ישראל רגילין לנקות כשרן ובגדיהם מדמים ובחמ' אפילו אין כדעתן לשבול והוא הדין אם בדקתה והשאלתה להן ואחר כך לבשתה היא חוששת לה שחולה בהן ואפי' היא כספירת ז' נקיים שלת זרקמן כס' קצו' יחבאר דבג' ימים הראשונים של ז' נקיים אין מקילין בכחמים לתלותם בדבר אחר ע"ש סעיף י' ובכרית שלא ראתה מעולם אף על פי שהגיע זמנה לראות או שלא הגיע זמנה לראות וראתה פעם או שתיים אינה חולה בה כלום שהרי אין דמים מצויין בה :

לכח השאלתה לקטנה שלא ראהה מעולם ולבשתה קטנה זו לאחר שנבעל קודם שחיית' המכה או שהשאלתה לגערה שלא ראתה מעולם ולבשתה בתוך ד' לילות לבעלתה תולה בהן ושהורה אפילו בזמן הזה שאין נוהגין לבהולת אלא בעילת מצוה בלבד וזהו היא מקלקלה בתלייתה בה אפילו המי תולה בה לפי שעכשו דמים מצויין בחוכן אם השאלתה ליושבת על דם פוזה פירוש שהוא בימי דם פוזה שלה אף על פי שעכשו אינה שופעת דם תולה בה לא מכע' בזמן או במקום שנהגין לבעול על דם פוזה שתולה שאינה מקלקלת אותה כמה שתולה בה שהרי אפילו נאמר שהוא ממנה היא נשאת שהורה לבעלה ואין כאן קלקול לשום אחת מהן אלא אפי' בזמן הזה שאין בועלין על דם פוזה ואם התלה בה דרי היא מקלקלת חברתה אפילו הכי תולה בה שאנו

מז לבשה חלוק הברוק לה ופשטוה וכבסתו והשולת לחבירת' ונמצא עליו כתם אם מגליר בידוע שאחר הכיבוס בא ומהשנייה הוא והיא שמאה והראשונה שהודת ואם הוא מקדיר בידוע שקודם הכיבוס היה ומהראשונה הוא והיא שהורה והראשונה שמאה ואם אינן יכולין לעמוד על הדבר שתיהן חוששות ושמאות מספ' דלא שייך כאן לפיזול לקולא מטעמא דלעיל .

מח שתי נשים שלבשו חלוק אחד ונמצא בו כתם אם הוא מהחגור ולמטה לשתיהן שמאות שמאות מספק דלא ידעין מאיזה מהן הוא ואם הוא למעלה מהחגור לשתיהן שתיהן שהורות דודאי פעלמא אתא היתה אחת ארוכה ואחת קצרה אם הוא מהחגור ולמטה לארוכה כל שכן שהוא מן החגור ולמטה לקצרה ושתיהן שמאות ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה ולארוכה הוא למעלה מן החגור קצרה שמאת וארוכה שהורה כמה דברים אמרים בשלא פששו אותו בלילה לכסות בו אבל אם פששוהו וכסו בו את ראשן שתיהן שומאות שבלילה מחננדג ובא החתיהן כסיהן אחת מהן בו את ראשה ולא השנייה אותה שביסת' בו את ראשה שמאה וחברתה שהודה אף על פי שהוא לשתיהן למטה מן החגור תלינן יותר פראיית לילה מבראיית יום מפני שאם היתה רואה ביום היתה מרגשת לפיכך תלינן באותה שכסתה בו בלילה דאמרינן שהיא ראתה בשניה ולא הרגישה :

מט שלש נשים שלבשו חלוק אחד זו אחר זו ולא בדקו בנתיים או שיטבו על ספסל אחד זו אחר זו ואחר כך נמצא עליו כתם כולן שמאות והוא הספסל מרבר שמקבל שומאה שאם אינו מקבל שומאה כבר אמרנו שאינה שמאת בכתמים כמה דברים אמרים בזמן שכולן שוות לראייה אבל אם היתה אחת מהן ראויה לראות יותר מחברתה כגון שהיא ילדה וראתה כבר ואינה מעוברת או מניקה וחברתה היא זקנה או מעוברת או מניקה או שלא ראתה דם מימה אף על פי שגשואה היא אורה שאינה ראויה לראות תולה בראייה :

נ שלש נשים שישנות במטה אחת ומשולבות שרגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן כולן שמאות ואם אינן משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית כולן שמאות שכן דרך במטה כשהם ישנות שהם דוחקת זו בשניה ונכנסת האחת למקומה של חברתה ואין ידוע מאיזה מהן בא הדם כמה דברים אמרים כשהן ישנות אבל אם הם נעושות אם אחת מהן אומרת ברי לי שלא באתי למקו' הרם נאמנת ושהורה וכשהן ישנות ואין רגליהן משולבות ונמצא הדם תחת הפנימית דא' והאמצעית שמאה והחיצונה שהורה לדוחקת האחת במקום אחרת הסמיכת לה חיישינן אבל לדוחקת החיצונה למקום הפנימית דרך שתי מקומות כולי האי לא חיישינן אף על פי שכשהיא ישנה לברה במטה בכל מקום שימצא הדם היא שמא אפילו במטה גדולה מאד היינו כשאין שם אחת עשה המונעה המתנגד הנה והנה בשניה אבל הכא האחת מונעת את האחרת שלא תוכל לדחוק דרך שתי מקומות וכן אם נמצא הדם תחת החיצונה היא והאמצעית שמאה והפנימית שהורה כד' שהפנימית שהורה כשעלו דרך מרגלות המטה שלא עברה הפנימית על מקום מציאות הדם שתחת החיצונה אבל אם עליו כולן דרך החיצו' כולן שמאות אף הפנימית דשמה דרך עברתה נשף ממנו נפל שם . והני מילי שלא נמצא הדם על סדין העליון שמכסות בו אבל אם נמצא על סדין העליון בין כך ובין כך כולן שמאות מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך ואין ידוע מאיזה מהן בא הדם :

שאנו אמרים אף על פי שהחמירו בנות ישראל שלא לבעול על דם שהיה לעצמן החמירו אבל לענין שלא תציל על חברתה לא החמירו כיון שהיתה מצלת מן הדין בזמן ובמקום שהיו בועליה על דם שהיה נס עכשיו היא מצלה והי' מקולקלת וחברתה שתוקנת ומה לנו לחומרא שהיא נהנת בעצמה וזה הטעם גם כן דיינו יכולין לומר בפה שאמרנו שהולה בנערה בת ד' לילות לבעילתה אף על פי שהיא אינה רואה כיון שגם הידין יולה ד' לילות ואינה מקלקלה בתלייתה אלא כהוד' החומרא שחמירין עכשיו שאין נותנין לה אלא לילה אחת לכך יכולה לתלות בה . אלא שאין אנו צריכין לזה כיון שדמים מצויין בה וכן אם השאילתו לסופרת שבעה נקיים כל זמן שלא שבלה תולה בה אף על פי שמקלקלה שררי היא פותרת ספירתה מכל מקום כיון שהיא גם עכשיו מקולקלת לבעלה ואף על פי שטלמו טבעה ימי הספירה וישיבדו לשכל מכל מקום עדיין מקולקלת היא ומתוסרת מעשה הסבילה היא ותולין הקלקלה במקולקל וככל מקום שאמרנו שהולה באחרת בעלת החלוק שהורה וחברתה ששאלתו מקולקלת :

נג השאילתו לאשה הסמאה משום כתמאינה תולה בה בין שהיא יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחד לאחר ששאלה את זה אין תולות זה בזו ולא זו בזו לפי שאין ידוע בכירור לבעלת הכתם שהכתם יצא ממנה ושתיהן צריכות לחוש לזה הכתם ועל כן אם השאילתו לשהורה וחזרה ולבשתו ששתיהן צריכות לחוש לו :

נד פעמים שהיא תולה בעצמה כיצד כגון שלבשה חלוק בימי נדותה ופשטתו ולא בדקתו ואחר כך חזרה ולבשה אותו בימי שהרתה ונמצא בכתם תולה שמימי נדותה היא :

נה לבשה חלוק קודם שהיתה מעוברת ופשטתו ולא בדקתו ואחר שנתעברה חזרה ולבשתו בלא בדיקה ונמצא עליו כתם תולה בלבישת הימים שלא היחה עוברת שאז היו הדמים מצויין בה ועכשיו היא מסולקת דמים וכן המניקה תולה בעצמה בימי הלידה וימי פורת כמו שהולה בחברתה וכן זקינה תולה בעצמה בימים שלא היתה זקינה :

נו חלוק שלבשתו בימי נידתה ונתכבס וחזרה ולבשתו בזמן שהיא שהורה בלא בדיקה ונמצא בו כתם אם נתכבס על ידי ישראלית ואינה בפנינו לשאול אותה אם בדקתו בשעת כיבוס אינה תולה בעצמה לומר שמימי נידותה היא דחוקה הוכבסת בדקתו בשעת כביסה אפילו אינה שלהן בדיקה חלוקין וסדינין בשעת כביסה אפילו אינה שלהן ואם היה בו כתם היתה כובסתו ער שעבר וכדאי עכשיו הוא שבא ממנה ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו תולה לומר שמתחלה היה ולא עבר על ידי הכיבוס ואם נתכבס על ידי שפחה או נכרית אפילו אינה לפנינו תולה לומר שמתחלה היה שאין דרך שפחה ונכריות לראות אם יש שם כתם לכבוסו ביותר עד שיעבור ואם איפשר לעמוד על הכירור כגון שמכרת במראיתו ואם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הכנד בידוע שקודם כיבוס היה ואם מגליר דהיינו שאינו נכנס לתוך הכנד בידוע שאחר הכיבוס בא הכתם ואם אינה בקיאה בכך חוששת להחמיר ושמאה דאף על פי שהוא דרבנן לא שייך לתלות לקולא ולסדר בספק כשאר ספיקא דרבנן . דכל ספק הכא מיעוש הברה אינו ספק שאם אין זה בקי ומכיר שמא יבא אחר ויכיר ויתברר דשלא כדון שיהיה ויהיה בזה זילת' דרבנן לכך לא משהרינן וצריכין לחשש לחומרא :

לבוש עטרת זהב הלכות גדה

הבדוק לה שהיא מקנהת בו גופה והם מסמאים ככל שהו
כמו בראיית עצמה . והוה ליה כראייה לכל דבר שהרי אם
רואין שביום זה יצא דם מגופה ג' פעמים וזה הוא וסתה :

קצא דין אשה שמצאה בתם בהשתנה וכו' סעיף אחד .

א אשה שהשתנה מים ויצא ממנה דם בתוך ההשתנה
עם מי הרגלים בין שהשתנה והיא עומדת בין
שהשתנה והיא יושבת הרי זו טהורה ואפילו הרגישה בנפוח
ונזרעוה אינה חוששת שהרגשה זו דרגשה מי רגליה היא
ואין מי רגלים באין מן המקור לפיכך רואי גם הדם אינו בא
מן המקור אלא ממקום שיוצאין משם המי רגלים ומכאן יש
לה שם במקום יציאת המי רגלים ומשם יוצא הדם מן
החלחולית או מן הכוליא . וי"א שאין לרתיר אלא ביושבת
ומשהנת שאז יש למי רגלים פהח פתוח לצאת בריוח ואינם
הוזרים לצד המקור שיבאו משם הדם וכודאי הדם הזה ממקום
מי הרגלים בצד וכו' שאמרנו אבל אם היא עומדת ומשהנת
או אם ההשתנה היא מקלחת לתוך הספל ונמצא שם דם
בספל טהורה שכיון שהיא מקלחת הרי ודאי היה רחמה
פתוח לרווחה והיה מקום ריח למי הרגלים לצאת ולא חזרו
לצד המקור וכודאי הדם הזה גם הוא ממקום כי הרגלים יציא
ממכה טיה לה שם ואם היא שותתת שאין המי רגלי שותתין
אלא על שפת הספל ונמצא שם דם סמאה דכיון שהיא
שותתת הרי לא נפתח רחמה וסחך שבית הרחם צד לא
יוכלו המי רגלים לצאת בריוח וחוזרין ודוחקים לצד המקור
ומכאן משם הדם . אבל ביושבת אפי' בשותתת טהורה
דכיון שהיא יושבת רואי נפתח רחמה ויצאו המי רגלים בריוח
ומה ששותתת אינו אלא מפני שאינה משתנת כנבורה ולא
באו המי רגלים למקור והדם מן המכה יציא . וי"א דבשותתת
ככל ענין אפילו ביושבת וכן בעומדת ככל ענין סמאה אפילו
במקלחת שכיון שהיא עומדת ודאי רחמה צר ומה שיוצאין
המי רגלים בקילו' אינו אלא מפני שהיא משהנת בכח ונכורה
אבל אף על פי כן בתוך שרחמה צר חזרו המי רגלים למקור
והביאו משם הדם והרי אין כאן היתר אלא ביושבת ומקלחת
דאיכא תרתו לשיכוחא וגם בזה לא התירו אלא כשמצאה הדם
תוך הספל שאז ודאי יצא הדם עם קילוח מי הרגלים וממקום
מי הרגלים בא אבל אם נמצא הדם על שפת הספל הרי היא
סמאה אף על פי שיטבה ויצאו המי רגלים בקילוח וישיג
שמה אחר שפסק הקילוח יצא הדם מן המקור ונסף על שפת
הספל שאם בתוך הקילוח יצא היה לו להיות בהוך הספל
ולכן היא סמאה והכי נהני לחומרא בליטנא בתרא וכל זה
מיירו דווקא בספל שהיא לבדה משהנת לשם שירוע שהדם
ממכה הוא אלא דמספקין בו אם מן המקור אם ממכה שבמקור
מי רגלים אבל אם נמצא בספל שהאיש והאשה שניהם השילו
שם מים ככל ענין היא טהורה דס' הוא ספק מן האיש ספק
מן האשה ואם היציא לומר מן האשה סמא לא מן המקור
כאו אלא ממכה שיש לה במקום מי הרגלים לפיכך טהורה
בכל ענין וכן אשה שרגילה לראוח דם במי רגליה ומרגשת
כאב בשעה שהיא מטלח מים כנוח בחולו שקורין הרי' ויניג
כהב מורי רמ"י ז"ל יש לרתיר בכל ענין דהא איכא ידיים
סוכיחו' שיש לה מ' המכאוב אות' בהטלת מי הרגלי' וממנה
הדם יוצא ואם מצאה הדם אחר הטלת מי רגליה כשמקנת
עצמה טהורה היא ולא אמרין אם מן הפכה בא היה לו
לצאת בעת ההטלה עם מי רגליה בשעה שהבאובי לה דכיון
שמרגשת

בא וכל מה שכתבנו בשני הסעיפים הסמוכים מיירי
שלא ברקה שום אחת מהן או שבדקו שלשהן
ונמצאו טהורות דחששות כולוהו שוה ואין אחת מהן הוכל
לתלות בחברתה אבל אם בדקה אחת או שתיים ומצאו טהור
הן טהורות והאחרת שלא בדקה סמאה שכולן תולות בה ואם
אחר כך מיד בדקה גם השלישית ומצאה גם היא טהורה
חזרו להיות כולן סמאות ואם מתחלה בדקה אחת ומצאה
סמאה והאחרות לא בדקו האחרות שלא בדקו תולות בזו
והן טהורות ואין צריכות לבדוק שתולות בזו שמצאה סמאה
וכל שכן אם בדקו שתיים ומצאו סמא שהן סמאות והשלישית
טהורה ואינה צריכה בדקה שהרי יש לה לתלות בשתיים
שמצאו סמא והא דהליגן באותה שמצאה סמאה לשהר
האחרות וכן הא דבשהרי' לאות' שמצא טהורה דוקא שקנחה
עצמה בעד שבידה חכף למציאת הדם אבל אם שהיתה כרי
שיעור בדיקה דהיינו כדי שהקנח בחורין ובסקרין אין הבדיקה
טועלת למצאה לשהר האחרות ולא לטהורה לשהר עצמה
דכשמאה לשהר האחרות חיישינן סמא עכשיו הוא שראתה
והדם הראשון מאחרת הוא ובטהור לשהר עצמה שמא ראתה
ופסקה מלראות ונתקנח הליכולך כחוכה :

גב כמה דברים אמורים בשכולן שוות כנו' כולן זקניות
או שאר המסולקי' מדמים כנו' עוברות ומניקות
כו' כמו שיחבאר או כולן ילדות אף על פי שאחת הגיע וסתה
ואחת לא הגיע וסתה קרייין שוות ואין תולות זו כזו אבל אם
אחת ראוייה לראות יותר מחברתה שאינה ראוייה תולה
בראוייה כיצד אחת זקנה שעברו עליה שלשה עונות ולא
ראתה ואחת ילדה זקנה שהורה וילדה סמאה אחת מעוברת
שהוכר עוברת ואחת שאינה מעוברת מעוברת טהורה ושאינה
מעוברת סמאה אחת בתולה דמים שלא ראתה מעולם ואחת
שראתה שלא ראתה טהורה אפי' היא נשואה ושראתה סמאה
אחת מניקה ואחת שאינה מניקה מניקה טהורה ושאינה
מניקה סמאה וכשם שתולה בחברתה תולה בכל שנתו בזמן
שאם לבשה הלוק בזמן שאינה עוברת ואחר כך לבשתו בזמן
שהיא עוברת ונמצא עליה דם תולה בימים הראשונים שרא
היתה עוברת וכן מניקה וזקנה וטהורה ואם היו כולן שוות
מניקות או זקניות או אחת זקנה ואחת מניקה אין תולות זו כזו
היו שישתן ערות ושכבו' על המטה או יושבות על הספל
כאחת ונמצא דם החת אחת מהן אפילו תחת האמצעית היא
סמאה והאחרות כיון שכל אחת מכתת מקיפה אותה שתאמר
ברי לי שלא באת למקום שנמצאת הדם טהורה . ואם נמצא
ביניהן השתים שנמצא ביניהן סמאות והאחרות טהורה ואם
עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה כולן סמאות דשמה
דרך עלייתן נשף מהן והרי כולן עלו דרך כאן תחת האמצעית
אמצעית ופנימית סמאות והחיצונה טהורה שהרי לא עברה
שם תחת הפנימית היא לבדה סמאה ושתיים החיצונות
טהורות . ואם היה להן עסק לצד פנים שורכן לקרב לצד
הפנימי כנו' שהן טהונות בריחים אע"פ שנמצאה דם תחת
הפנימית כולן סמאות שכולן דוחקיה ליכנס להקרב למעמד
הפנימית להתקרב לריחים ולא ידעין מהי מינייהו נפל .
ואם נמצא תחת החיצונה היא סמאה ופנימית טהורות שאין
פנימית דוחקת לבא לצד החיצונה נמצא ביניהם השתים
סמאות ביניהן סמאות :

גד הא דאמרין נמצא דם בחלוק או במטה או בספסל
שכולן סמאות אם נתעסקה אחת בכתמים כולן
טהורות שהאחרות תולות בה והיא חולה בכתמיה :

גה אין בכתמים משום וסת כיצד מצאה נתם כר"ח אפילו
ג' פעמים לא אמרין מסום זה שכן תמצא נתם בכל
ר"ח דזה לא שייך ולא קבעתו ולא עוקרתו חוץ מכתמי עד

השירובין או אפילו הקירושין ולא נישאת לחופה אף על פי שהרחוק מזמן הנישואין שאין דילה בכך אלא כל שמתקרב לזמן החופה לכה יותר הוכנה לפיכך צריכין להיות אילוף נקיים משעה שהיא סמכת בדעתה שתנישא בוודאי וסכינה עצמה לחופה טאז הוא פתחיל החימוד אף על פי שלא נחקרש' עדיין אך יש לסמוך הטבילה סמוך לבעלת מצוה בכי מה שיוכלו שלא תראה מחמת חימוד בין הטבילה והבעילה ומנהיגו עכשיו לטבול הכלה בליל ד' אע"פ שלא היבעל קודם מוצאי שבת שכיון שבמים שבנתיים מתעסקין עמה בחתנת' לא חיישינן להתאוות חימוד באילו ימים אבל מכל סקום אין להראות הטבילה מן הבעילה יותר מזה ואם לא תיבעל במוצאי שבת יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה ודווקא לכהחילה אבל בדיעבד אין להתמוד אפ' בדיקה פעם אחת בתוך ימים וכל חתן ישאל לכהל קודם שיגע בהאם למרה ז' נקיים :

ג ואם קבעו יום מוגבל לחופה והכינו הכל לחופה ונזדמן שנדחה הנישואין אף על פי שכבר ישבה ונפרז' נקיים כהלכתן כשיחזור ויתפטר לחזור ולהכין לחופה יום אחד מוגבל צריכה לחזור וליישב ז' נקיים אחרים סבך לזמן האחר אף על פי שבדיקה המיד עצמה בימים שבנתיים לא מהני לעשות החופה פתאום ולהיבעל עד שחזור והספור ז' נקיים כהלכתן כראשונים כמו שכתבתי למעלה ונ"ל אפילו אם מתחלה כשרחחופה מיום הראשון אחר שהכינו לה וההנו מיד וקבעוה ליום אחר מיוחד ומוגבל אפילו לא מ' הרחיקה רק יום או יומים וכל שבז יותר אפילו הכי צריכה לחזור וליישב ז' נקיים אחרים שכיון שהסירה דעתה מזמן הראשון חזר החימוד להעורר פעם שנית סמוך לזמן האחרון ועוד ג' אפילו לא נדחה הזמן אלא נתחלף החתן וכמעשה שהיה שהעמידו את החופה וסירב דחתן ולא רצת ללכת לחופה מחמת שיצאה שלימו לו נדונייתא ובאו בתוך כך לריבוקטש ובהך כך אמרו לאחד שיקח הוא הנדוני' וילך החת החופה מיד ונתרצה האחר ואמרו הדבר לכהל ונתרצה גם היא ומיד באוהה שעה הולכים לחופה והכניסום לאותה החופה המוכנס ועופרת היתה והכלה כבר היא ישבה ז' נקיים והיתה מוכנת לטבול באותה לילה לחתן הראשון ואמרת' שצריכה לחזור ולישב ז' נקיים אחרות לחתן זה כי אמרת' נחחדש החתן נחחדש החימוד והימים הראשונים יפלו ואין להם עסק לזה החתן צריכה שבעה נקיים פחדש נראה לי :

ד עבר וכנסהה הך ז' הנקיים אף על פי שאינם אסורה אלא משום השש ששא ראתה מחמת חימוד אפילו הכי אסור לו להתייחד עמה דכיון שלא בא על אשחזו מעולם חיישינן שמא יצרו תוקפויבא עליה כסומאחה אלא הוא ישן עם אנשים והוא יטעה עם נשים ואין חילוק בזה בין ת' לאחר ולא אמרינן דוקא באחד נזרו שאינו יודע טעמא דנזירה דשפא ראתה מהסת חימוד בויש לחוש אם נגלה לו הנזירה לא תכנס באזנו כי יאמר הא היא יודעת שלא ראתה יקבל כנזירתנו אבל בת' שידוע טעמא דנזירה דשפא מחמת חימוד ראתה לא נזרו ביה שלא להתייחד עמה שודאי ירחיק עצמו ממנה משום האי טעמא וכן הוא דעת הר' מכס לפי דברי מקצת מפרשי דבריו אבל אנו לא קל הילכתה כותה' בזה אלא אפילו בת' חיש לחוש שמא יצרו תוקפו ואפ' בחתן שכנס כלה שהורה ופרסה הכלה נדה כמט קידם שבא עליה ביצה ראשונה נזרו שלא להתייחד עמה כיון שהיא וודאי נדה וקרוי לכא לידיו חוב כרת מחמת שיצרו תוקפו ואחר שבא עליה אפ' פעם אחת שוב היא כשאר נשים ומותר לו להתייחד עמה אפילו היא נדה כמט שאין צריך תוקפו כיון שיש יותר לאיסורו והוא כבר בא עליה

שפ' נשת כאב אמרינן ודאי כאותו הפעם נתעורר ונזדעע על ידי ההטלה ולא פירש קמנו לגמרי מיד ופסקו המים ונשאר כתובה אך יש מחמירין שלא להתיר רק באשה שיש לה זמנת וזה נמצא שלא כשעת וסת' ומצריכין לה עוד בדיקה דהיינו קודם שהשתין הבדוק עצמ' היטב בחורין וכסדקין ואם לא נמצא דם תכניס אחר כך מיד נקי על הפקויה בפנים ותשתין ותקנה עצמה ופתופה ממי רגליה ותוציא המוך נקייה היא הוכחה גדולה שאין זה דם מן הפקויה והכי נהוג ואם בדיקה עצמה ג' פעמים כבי האי גונא ומצאת המוך נקי מותרת אחר כך לבעלה בלא בדיקה שלא כשעת וסת' החזקה דדם מכה הוא מאחר שאינה מצאה אותו רק אחר שהשתנה וכל זה דווקא שפרגשת כאב עם יציאת מי רגליה אבל אם אינה מרגשת כאב ובודקת עצמה אחר השלתה מי רגליה ומצאה דם וודאי סמאה כיון שלא מצאת דם בתוך מי רגליה אבל אם מצאה דם חוץ מי רגליה וגם על העד שבדיקה עצמה בו יש אומרים שהוא סמאה שלא התירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה שיצא עמהם שאוהו ודאי סקום מי רגליהם בא ולא מן המקור ועל הדרכים שכתבתי למעלה אבל מה שנמצא על העד הוסיף מן המקור וסמאה ויש אומרים שנס כזו היא שהורה שמה שנמצא על העד אינו רק מה שנשאר מתמצית הדם שיצא עם המי רגלי' ויש להחמ' מיהו אינה צריכה לבדוק אחר זה ואפילו אם היתה רגילה לראות אם בדיקה עצמה ג' פעמים ומצאה שהורה שוב אינה צריכה בדיקה ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים אם הוא דרך קבוע קובעת לה זמנת כשאר אשה הרוואה בופת בין וסת שיה בין וסת דילוגין ואם אינה מוצאת דם אחר כך כשבדקת עצמה רק מוצאה קרשין קרשין כמו הול וחצץ אד' ונמצא כזה ג' כמי רגליה ובשעת וסתה או לפעמים אחר רואה דם ממש כשאר נשים וצ"ע מוצאת אותו החול כדם ראיתה רק אחר השלת מי רגליה הרי זו שהורה דוודאי אין זה דם ראיה אלא כמו חול ואבנים קטנים שחדך להוולד כבוליא מחמת שום חולי אומכה ע"כ

קצב דיני כלה הנכנסת לחופה וכו' ה' סעיפים :

א אמרו חז"ל טבל אשה קטנה שתובעים אוהה להינשא היא רואה מעט דם מחמת תאות החימוד ואינה מרגשה לפיכך אמרו כל אשה הנתבעת להינשא ונתפייסה צריכה לישב שבע נקיים בין נרולה בין קטנה ואפילו בדיקה עצמה בשעת תביעה ומצאה עצמה שהורה חיישינן שמא מחמת חימוד ראתה טפת דם כחרדל שלא הרגישה כי ונאכד ומנה ה' נקיים מחמת יום התביעה שאין יום התביעה מן דמנין שהרי מחזקינן לה כרואה מיום והיא צריכה שבע ימים שלימים נקיים כמו שנתבאר טעמא לעיל שנוהגין הנשים עכשיו לחוש לחימ'א דרבי זירא להתזיקם כולן כדון זכה גדולה ואם היו יום תביעה מן הפניין לא היו שלימים וסיהו דקילו בזו כיון שאינה וודאי רואה ממש ואמרו שאינה צריכה הפסק כשהרהר שאף על פי שלא בדיקה ביום התביעה להפסיק כשהרהר אמרינן וודאי הפסיקה כי לא ראתה רק מעט ומנה סיום המחרת שבעה נקיים אבל בדיקה בתוך השבעה צריכה בכל יום ובכל יום חיישינן שמא תראה שכל שהיא יותר קרובה לזמן החופה לכה יותר הוסיף ומשתאה ותדיר מ' חיישינן שמא תראה מחמת חימוד מיהו בדיעבד אם לא בדיקה עצמה רק פעם אחת תוך ה' סני וטובלת בליל סמיני ושהורה :

ב ויטעה ימים נקיים הללו שאמרו מעה שתבעוה לינשא אין הכוונה לומר משעה הראשונה שנעשו

לבוש עטרת זהב הלכות צדקה

בעה ונוהג עמה ככל דיני צדקה לענין הרחקה אלא שנדה גמורה אסרו לו לישן על מטתה אפילו כשהיא אינה במטה כדו שלא יבא לידי הרגל עבירה כמי שיחבאר בעה וזכו כיון שאינה אסורה מן התורה הקילו בה והתירו לו לישן באותה מטה לאחר שטמאה מאצלו ואפילו בסדין שהדם עורט עליו :

קצו דיני יולדת ומפלת ובו יד סעיפים :

א יולדת טמאה כנדה אפילו לא ראתה דם דכתיב אשה כי תזרע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים כימי נדת דווחה הטמא שפירושו כסדר כל טומאה האמורה בנדה מטמאה בטומאת לידה ואפילו נפתח הקבר בלא דם דאי דווקא בנפתח הקבר בדם כלומר שראתה דם בלילה אם כן וטמאה שבעת ימים למה לי כיון דכתב כימי נדת דווחה ונומר שפירושו ככדר טומאה האמורה בנדה כו' ממילא הוה ידעינן דטמאה שבעת ימים כנדה שכבר כתיב בנדה טמאה דם שטמאה שבעת ימים ואם כן וטמאה שבעה ימים דהבא לכה לי אלא לומר לך כיון שילדה צורת וולד אף על גב שלא ראתה דם הרי היא טמאה שבעת ימים בין וילדה וולד חי או ולד מת ואפילו נפל דכלידה תלה רחמנא וכל שתלך צורת וולד וילדה קרינן בה וטמאה שבעה ימים וטובלה כליל שמנה אפילו היא שופעת דם כל טבעה ופחוד טבעה לאחר שבעה שהכל דם אחר הוא ומסעיין אחד בא אפילו הכי טובלת כליל שמנה אפילו בעירה שופעת וטהורה וכל ל' ימים שאחר השבעה של הלידה מותרת מן התורה לשמש עם בעלה אף על פי שרואה בהן דם שכן אמרה התורה בפירוש ושלשים יום ושלשת ימים תשב בדמי טהרה שפירוש אף על פי שרואה דם טהרה היא ולאחר שלשה ימים אסורה לשמש עם עודה שופעת דם ואפילו אם שופעת מתוך ל' לאחר ל' שהכל דם אחד הוא ומסעיין אחר בא אפילו הכי טמאה ואסורה לשמש דחזרה לאיטרא כשאר נשים דמעיין אחד התורה שיהררו והתורה טמאתו טבעה הראשונים ללידה טמאתו ולאחר ז' כל שלשה ושלשים שיהררו וכן בתוך שלשה ושלשים שיהררו ולאחר ל' חזרה להיות כשאר נשים וטמאה אם רואה ליל ס' ימים הלידה צריכה לפרוש מבעלה בין רואה בין אינה רואה ל דכתיב וראתה אסורה לשמש מן התורה שהרי חזרה להיות כשאר נשים ואם אינה רואה צריכה לפרוש מדרבנן דמתוך טהורגלה לשמש בל ימי טהרה ואפילו ראתה חיישין שמא גם עתה תראה ולא אדעה והשמש לכן יודיענה בעלה שהוא פורש ממנה לילה זו בטובל שכלו ימי טהרה שלה ותרע ליהרר מבאן ואילך והיולדות נקבה טמאה יד ואפילו נפתח הקבר בלא דם שכן כתיב בפי' ואם נקבה תלד וטמאה שבעים כנדה וסברה הוא דמשמעותיה דהיא ומסא טבועים דנקיבה משמעותיה הוא כמו וטמאה שבעת ימים דזכר ובזכר כבר הוכחנו דאפילו נפתח הקבר בלא דם מיירי ה' שבועים דנקיבה אפילו ראתה דם טמאה יד וטובלת ליל ס' וטהרת כל ס' יום טהרה אפילו היא שופעת מתוך יד לאהר יד דכתיב ושלשים יום ושבעת ימים השב על דמי טהרה כלומר אף על פי שרואה בהם טהרה היא ולא יום אסורה לשמש אפילו היא שופעת מתוך ס' ולאחר ס' דמעיין אחד הוא אפילו הכי טמאה שהתורה שיהררו והתורה טמאתו כו' כדלעיל וצריכה לפרוש מבעלה ליל פ' אפילו אם אינה רואה דכתיב וטמאה שבעה ימים וזכר וכל זה הוא מן התורה דין היולדת שלא בעת שפירט טהרת ימי היזבה אבל אשה שהיתה זכה גדולה ופסקה זכת והתחילה לפרוש שבעה ימי נקיים וילדה בתוך אותן שבעה ימי הנקיים דין אחר ושלשה מן התורה וזו זה כבר ידעת

עליה פעם אחת כבר נתקרה דעתו ויש אומרים כשנשארה שהורה ולא בא עליה ופירש' נדה אינה צריכה שימור עוד כיון שכבר נתייחד עמה בעודה טהורה ולא בא עליה הרי הזינן דלא תקיף יצאו באשה זו לפיכך לא חיישין ליחוד ידידה דוודאי לא יעבור דהא לא תקיף יצירה עלה מכל מקום המחמיר בזה תבא עליו ברכה ואין חילוק בזה בין בהור לאלמן או בתולה לאלמנה וכל היכא דאפרינן שאמורה להתייחד עמו אסורה להתייחד עמו ביום כמו כלילה דבתחוייהו איכא לפיח שומה שאמרו הוא יושן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים אין הכוונה לומר שצריכין שניהם אלא או קאמר או הוא יושן עם אנשים או היא ישנה עם נשים אבל שני טמירות אינם צריכין ונוהגין להשכיב קטן עם החתן וקטנה עם הכלה וגם ביום אין מתיידין בלא קטן או קטנה כל זמן שלא בעל ואם אינם ישנים בחדר אחד אינם צריכין שימור כלל דלייחוד בחדר שאינו מיוחד לשניהם לא חיישין :

ה מחזור נרששו צריכה ליישב שבעה נקיים שאף על פי שבא עליה כבר כיון שנהגרה והסירה דעתה ממנו יש לחוש לחיטור חדש :

קצו דין דם בתולים ובו סעיף אחד :

א כבר ידעת שלא טמא חתונה דמים באשה אלא דם הבא מן המקור ולא שאר דמים וגם ידוע שכל אשה הנבעלת בכלחוליה יוצא ממנו דם בתולים ואחת הדם אינו בא מן המקור רק מבח השרית בתוליה ומן התורה טהור הוא אבל הכמים אסרוהו משום רואה דם נדה משם אינמי משום שמא נתערבו בו דם מן המקור ואף על גב דנבי רואה דם מחמת השמיים כשיש לה מכה באורו מקום הולא במכה ולא חיישין ששא דם מן המקור גתערב בה והכא הא אין לך מכה גדולה מזו הכא החסר יותר מפני שאינו אלא לשעה ופעם אחת אבל נבי רואה דם מחמת השמים ויש לה מכה היה איפשר לכה שתיאמר לעול על בעלה והתענג אם הו' חוששין לעירו דם מן המקור לא רצו להחמיר סם כל כך לפיכך אמרו הכונס את הבתולה כיון קטנה בין בוגרת בועל בעילת מצוה ופירש ממנה פיר מיהו אותה כעילה נומר כדרכו ואפי' היה דם שותת ויורד מתחילת הבעילה אינו צריך לפרוש ממנו ואף על פי שהשיר הבתולים וגם אינו צריך לנעוץ צפורניו בקרקע עד שימות האבר כמו שאמרנו נבי משמש עם הפהורה ואמרת נשמתי דהתם הרם הוא דם גרה דאורייתא אבל הכא דם בתולים הוא וטהור הוא מן התורה לפיכך נזכר בעילתו כדרכו ופירש מיד אחר גמר כל הבעילה מן המטה ואפילו היא קטנה שלא הניע זמנה לראות ולא ראתה מעולם אפילו הכי צריך לפרוש חמישה ימים ואילך כמו מן הגדה שהרי וודאי ראתה דם בתולים על ידי הבעילה שאי אפשר לחבורה בלא דם ואפילו בדקה עצמה ולא מצאה דם טמאה ואפילו בוגרת שכבר כלו בתוליה וכדקה ולא מצאה דם אפילו הכי טמאה דחיישין שמא ראתה טיפת דם כהדל וחיהו שכבת זרע במה דברים אמורים שבא עליה ביאה נמורה או צריך לפרוש הימנה כמו מנידה נמורה שיתבאר לקמן בעה אפילו לא ראתה דם בתולים דטמא דפרו שכבת זרע אבל אם לא בא עליה ביאה נמורה אלא הערה בה ולא ראתה דם נוהגין להקל ואין פורשין ממנה ולא חיישין בזה שמא ראת' מיהו כל בעל נפש יחוש לעצמו שלא לשחוק בתינוקות ואחר שבעל ביאה נמורה הרי היא כנדה נמור וצריכה לנהוג עצמה כנדה נמורה דהיינו שצריכה להפסיק בטהרה ותבדוק עצמה כל שבעה בכל יום ולא תתחיל למנות שבעה נקיים עד יום חמשה לשימושה כמו שהבאר מעמא לקמן בס' קצו

לבוש עטרת זהב

הלכות גידה

צב

ידעת שהוב' צריכה לספור מעת הפסקת זיבת ז' ימים רצופים שהם נקיים משום ראיה דם כיניהם וזו שילדה תוך ז' ימי הספירה אם ראתה דם בלידה הגי סתרה ז' ימי ספירה ואינה יכולה להיטהר מזיבת' עד שחזרו ותספור ז' נקיים משום דם אחר הלידה ואפילו דם הטוהר סותר שכן דרשו רז"ל מדרבנא דתתה הטמא שהוא מותר דהוי ליה למכתב כימי נדה ולשתוק מאי דתה אלא לרבות כל זמן שהיא דוח פרש שדם זכ ממנה אפילו הוא דם שהור הטמא לומר שאינו עולה לז' ימי נקיים של זכה כגון שאחר שבעה ימי הלידה לזכר או י"ד לנקיבה חזרה וראתה דם אף על פי שאותו הדם הוא דם שהורא מחמת אותו הדם לא היה אסורה לבעלה כמו שאמרנו מכל מקום עדיין לא נקתה מדם הזיבתה שראתה קודם הלידה שהרי עדיין לא ספרה שבעה נקיים רצופים ואינה יכולה למכול עת שיפסקו כל דמיה ויהיה לה ז' ימים רצופים נקיים מכל דם ואז חטרה ותשכול לבעלה מיהו אם לא ראתה דם בלידה אף ע"פ שנשטמא שומאה שבעה לזכה ושכויעי' לנקיבה מחמת הלידה כל זמן שלא תראה דם עולין לה אות' הימים לספירת שבעה ימי הנקיים של הזיבה ושכולת לבילול' ט' אחר הלידה לזכר ובבילול' ט' אחר הלידה לנקיבה כמו שאר יולדת דהרי הו"ל שבעה ימים נקיים מרפ' אח' הפסקת הזיבה אף על פי שהם ימי טומאה מחמת עצמן שהרי הם ימי לידה אפ"ל הכי עולין לספירת הנקיים מדרבנא וספרה לה ונומר ודרשו בו מובהק וספרה ולא ספירה כיומי ביון ששהרה מזוכה סופרת מיד ואינה צריכ' להמתין עד שיעברו ימי לידת' אלא ימי לידה שאינה רואה בהן עולין לה לימי ספירת' של הזיבה אף על פי שהיא טמאה משום הלידה זהו דין יולדת כזכר מן הגוהר והאידינא נשי דיון שהחמירו עליהן שאפילו רואות שפת דם כחרדל וישבת עליו שבעה נקיים בזכות גדולות ואינן מחליקות בין ימי נדה לימי זיבה כדו שלא יבאו לשעות כמו שכתבנו למעלה וגם אנו קיימא לן כמאן דאמר שאי אפשר פתולת הקבר בלא דם כלומר מסתמא כל החלרות רואות דם ואפילו לא ראינהו אמרינן שהיה דם ונאכר כל היולדת חטובות וולדות כזכר וצריכות לספור שבעה נקיים נמצאת אמר' ה' שולדת זכר וישבת שבעה ימים ללידה וגם צריכה ז' נקיים לזיבתה והיולדת נקבה וישבת שבעה ימים ללידה ושבעה נקיים לזיבתה ואילו ז' ימי הלידה לזכר והי"ד לנקיבה אם לא ראתה בהן עולין גם לספירת' ז' נקיים של ספירת הזיבה ואם שלמו זהו נקיים כהו"ד ימי של לידת הנקיבה הרי זו אסורה עד ליל ט' ואם שכלה קודם לכן לא עלתה לה שכלה שאף ע"פ שנקמ' מן הזיבה עדיין היא טמאה לידה ולאחר שכלו ז' לזכר וי"ד לנקיבה עם השבע' נקיים שכולת ומותרת לבעל' כל זמן שלא תראה ואם אחר כך חזרו ותראה אפי' שפת דם כחרדל הרי זו טמאה אפי' תוך ל' יום של ימי טוהר לזכר או תוך ס' יום של ימי טוהר לנקיבה שאותו הדם הוא שהור מן הגוהר ואינו נהנין לאסור שכן פשט הגנה כבר בכל ישראל שאין בעולין על דם טוהר ודינו כשאר דם לכל דבר וחשב עליו שבעה הנקיים כדו שלא יבאו הנשים לשעות ולהקל גם בדם נדות ויש מקומות שנהגו הנשים שאין טוהרות כלל תוך איבעים לזכר ושמינים לנקיבה כי מפני שהוא כל כך קרוב ללידתה הדמים מצויים בהן וחוששות שמא יראו ולא ירגישו מה וחשש אחר הוא מן הגוהר מיהו במקום שנהגו להחמיר בכך דם טוהר הוא מן הגוהר מיהו במקום שנהגו להחמיר נהגו ואין להתיר להם שלא יבאו להקל בנדות כיון שכבר הורגלו להחמיר ואתה בא להקל להם ויקלויותר אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר כלל רק מירשתפסוק מלדאות אפילו בתוך טעיה לזכר תספור שבעה נקיים ותשכול ולנקיבה אם תפסקו תוך הי"ד וגם תספור שבעה נקיים ושילמו קודם כלות הי"ד המתין עד ליל ט' ותשכול ומותרת לבעלה ואם לא

שלמו השבעה נקיים עד אחר הי"ד תשכול בכלות שבע' ימים הנקיים ותשכול :

ב אין האשה טמאה לידה עד שיגמר צורה הולד דכתיב וילדה ואין נקרא וילדה אלא כשתלד צורת וולד נמור וקום להו לחול' שאין צורת הולד נגמרה בכשן כפחות ממ"א יום בין לזכר בין לנקיבה לפיכך אשה המפילה אם יודעת כ בקיור שהפילה תוך הזמן הזה הרי היא טהורה מטימאת לידה אבל טמאה היא טומאת נדה אפי' לא ראת' דם מפני שאי אפשר לפתיחת קבר בלא דם וכ"ת מאי נפקתא יש ברב' לרודן שאנו נהנין לעולם חומרא דר' זורא שצריכה שבעה נקיים מה הפרשיט בין אם היא טמאה משום לידה לטמאה משום נדה הפרשיט גיול' יש כדבר אפילו לרודן שאם היא טמאה משום לידה אמ' לידה נקיבה אפי' ספרה ז' נקיים צריכה להמתין למשכול עד ליל ט' כמו שאמרנו למעלה בסעיף א' ואם היא טמאה משום נדה כל שספרה שבע' נקיים טובלת מיד ואינה צריכה להמתין כלל :

ג אין האשה טמאה לידה אלא כשיולדת צורת וולד אדם שכן הוא משמעות וילדה דסהם אשה היולדת יולדת צורת אדם לפיכך לא ספקיא המפלת כמין דגים ושרצים טאינה טמאה לידה מן הגוהר שאין אילו צורת שם וולד כלל שאפילו במינים אין שייך לומר עליהם לשון לידה אלא לשון טריצה אלא אפילו ספלת כמין בהמה חיה ועוף שכלינים נקראו ולדות האשה אינה טמאה בהם טומאות לידה שאין זה נקרא וולד לנבי אשה ליד' שהיא לפחות חצי צורת פניו דוכה לאדם כגון המצח ונבין אחד ועין אחד ויסת אחד ונכתר קן וכשחצי הפרצוף דומה לאדם אפילו כל שאר הגוף דומה לבהמה הרי היא טמאה לידה לפי מה שהיא אם זכר אם נקיבה נקיבה ואם הפנים הוא צורת אדם אף על פי שהפה והאזנים דומין כשל בהמה הרי זה ולק' טמאה לידה ואם אין פניו בצורה פני אדם אף על פי ששאר הגוף נוף אדם שים וידיו ורגליו ודי אדם ורגליו אדם אין זה וולד ואין אמו טמאה לידה והרמב"ם דרמות נחשיט אומרים אמו טמאה לידה מפני שגלגל עיניו ענול כשל אדם ויש אומרים שאינה טמאה לידה דמה לי אפי' יניו דומין לשל אדם וכל שאר האברים אינם דומין לשל אדם וכל זה מדין הגוהר אבל האידינא שאין אנו בקיאים בצורת הולד כבולגן חוששת לולד וטומאות לידה מספק ואפילו אם הוא נדמה לנו לודאי זכר לא סמכינן ערה ומסתמינן לה טומאת נקיבה וטמאה י"ד ונפקא מיניה בזמן הות כמו שאמרנו למעלה טמא כולאשבעה נקיים בתוך הי"ד יום צריכה להמתין למשכול עד ליל חמשה עשר ללידתה ואם שכלה קודם ליל חמשה עשר לא עלתה לה שכלה וכן הדין ביולדתה ספק צורת וולד שוטפו אטום דלא וולד הוא הואיל ונביא כענין שאינו ראוי לבריית נשמה כיון ששטו נביא סתם או שילדה בריה שיש לה ב' נבין וכ' שדראות אי חוהכת וקיעוה ויש בה עצם או יד או רגל או סנדל או שפיר או שריא בכלהו חוששין לולד ואף על פי שהיא לידה ובישהא בלא דם טמאה לידה מספק וצריכה להמתין בטבילה אחר שספרה שבעה ימי נקיים תוך י"ד של נקיבה עד ליל ט' מכח ספק טמא נקיבה היא אבל לשאר ענייני טומאה ודם טוהר אין נפקותא בזמן הזה שהרי אין אנו בעולין על דם טוהר וכל אשה שרואה שפת דם אפילו כחרדל מצרכינן לה שבעה נקיים וקיימא לן בכל אילו שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם :

ד ילדה וולד חי ואחר כך הפילה שליא אין חוששין ממנה לולד אחר ואם היר הרשאון זכר אין מספקין בשריאי זו לומר שמא וולד אחר יש בה והוא נקיבה והמתין עד ליל ט' אלא תולין השליא בולד החי שיצא ראשונה עד כ' ימים שאפילו תפיל השליא אחר לידת הולד אפילו כ' יום ותולין

* לבוש עטרת זהב הלכות נדה *

חתימות כבר הוא כילוד ושמאה לידה ואם יצא מהופך כגון שיצא דרך פרטותיו אינו חשוב כילוד עד שיצא רובהולד בין אם חי או מת ואם הוצרכו להחכו ונחמד במיעוה ויצא אבר אבר בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא תחלה הרגל ואחר כך השוק ואחר כך הירך בין שיצא שלא על הסדר אינו שמאה לידה עד שיצא רוכו ואם יצא ראשו כולו כאילו אף על פי שהתחיל לצאת מהופך הרי זה כרוכו ולאו דווקא שצריך שיצא לחוץ ממש אלא משיצא חוץ לפרוודו חשוב כיצא לחוץ לגמרי :

יא הוציא העובר את ידו והזירה הרי הוא כילוד ואינו שמאה לידה מדרבנן ואסמכיה לקרא דכתיב ויהי בלדה ויתן יד אלמא לידת יד קרויה לידה ולא דווקא יד ולא ההרגל או שאר אבר היא שמא מדרבנן וכתב מ"מ לירדן דהיא שמא לידה מדרבנן והואיל והיא שמא נדה אפי"ן התור דהא קיימא לן שאין פתיחת הקבר בלא דם אפי"ן לאברי איכא נפקותא כגון היכא שהוציא ידו או אבר א' והזירה לא לידת עד אחר שבועיים דאי משום נדה דנה שבע' והשאה ממאין לה שבועיים משום לידה ומשום שפק נקבה ואם שלמו לה ז' מקיים תוך הי"ד וים צטרכ' להסתיק לטבילה עד ליל ט"ו ליציאת האבר :

יב היתה מקשה לילד ושמעו קולו של ילד חשוב כילוד טכיון שנשמע קולו או איפטר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוודו דבעודנו בפנים בתוך מעי אמו או איפטר להשמע קולו :

יג היולדות תאומים קולה ולד אחד אחר חבירו כגון שיצא האחד קודם שקיעת החמה והא' אחר שקיעת החמה משיצא הראשון שמא לידה אבל אין מניין ימי טומאה אלא משיצא היחיד ואם הראשון ניכר שני וישני ניכר שהוא נקבה או שאינה ניכר השני הזה אם הוא זכר או נקבה מונה ימי טומאה לנקבה מספק משיצא השני דשמא נקבה היה :

יד ולד היוצא דרך דופן אם לא יצא דם אלא דרך דופן אמו שחורה מכולם מלידה ומנדה ומזבה / שחורה מלידה דכתיב אשה כי תזרע וילדה וגו' הרי לא שמאה התורה אלא עד שתלד ממקום שמזרעת ומגד ומזיב' דכתיב ואיש כי יטבב את אשה דוה וגלה את ערותה ואת מקורה הערה וגו' מלמד שאין אשה שמאה משום דה עד שיצא מדוה דרך ערות ומלמ' דוה כולל נדה וזבה שאין פירושו אלא לטו' דבר הזב מנופת וכו' אם כן הקישא דהזרע וילדה למה לי לידה גם כן בכלל דוה דוה דהא כתיב נכה' כימי נדת דוהה תטמא לא נצרכה אלא ללידת יבישת' נל' :

קצה דברים האסורים בזמן נדתה וכו' י' זמנים :

א כל זמן שלא סבלה אשה מנדרתה אף על פי שכבר ספרה אפילו שבעה נקיים עורונה בטומאתה כמו נדה גמרת כמו שכתבאר שטמא לקמן בע"ה סימן קצ"ו לפיכך חייב כל אדם לפירוש' שיהי כל ימי טומאת' עד שתספור ותטבול ואפי' שהיה זמן ארוך ולא סבלה היא נשאת כנדרתה עד שתטבול ולא מתטמא לכך אסורה דפשיטא שזהו דבר שאסורה התור' בפירוש אלא בשום דבר לא יהקרב אליה אפילו בדברים אם מתגלים לעבירה כגון דברי שחוק וקלות ראש לא יזכר בהן עמהות מדרבנן :

ב אבל ליגע בה אסור מן התורה דכתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרבה שהיא מיותר וכלל למד שלא יגע בה' ויש אומרי' דנגיעה נמי דרבנן וקרא אסמכתא הוא לפיכך צריך אדם ליזהר שלא יחבקנה ולא ינשקנה ואפילו בדברים דברי קלות ראש המביאים ליד הרגל עבירה וקירוב הרע

אותו בולד זה דהכי קים לה' לחז' שדרך השליא לשהות מלצאת אחר הולד אפילו עד כ' ימים כדא' בשילדה ולד של קיים' החילה דאו אמרינן הולד מתוך שהיה נדנד ונתרוצץ בכשנה וקרע את השליא שהיה מונח בתוכה ויצא החילה והשליא נשתהה בתוכה ואפי' עד כ' יום יכולה לשהות אבל אם הפילה נפל החילה אין תולין ברה שליא שהפילה אחר כך דאמרינן אם היה הנפל יצא החילה מונחת כזו השליא למה לא יצא השליא עצמו מ' קרע אותה הגפל אין בו כח לקרעה לכך חוששין שמא ולד אחר היה בשליא זו ונימוח ושם נקבה היתה ונהנין לה מספק ימי טומאה של נקבה מעת יציאת השליא :

ה ואם יצאה השליא תחילה אין תולין אותה בולד שחלד אחר כך שאם לומר יהיה זכר נתן לה ימי טומאה הזכר לא אמרינן הכי אפילו היתה ליד שילדה אחר כך חי וכריא שאין שייך לומר שהוא היה מונח בשליא זו וקרעה שאם כן היוצא תחיל' כיון שנעקר וקרע השליא אלא חוששת לשליא שמא היה בו נקבה ונתנין לה ימי טומאה של נקבה מעת יציאת השליא אף על פי שהולד טאחר כך היא זכר :

ו יצתה מקצת שליא ביום א' ולא נמירה יציאת' עד יום שני חוששת ללידה מיום ראשון דחיישינן שמא רוב מוחל הולד היה באותו מקצת שיצא ביום ראשון והרי הוא כילוד ושמאה משום לידה אפילו היתה לידה יבישת' דקיימא לן אין שליא בלא מקצת ולד אבל מני הי"ד יום של ספק נקבה אינו מונה אלא מיום שני דאיכא למיחש נמי איכא דשמא ביום ראשון לא יצא מן הולד אלא המיעוט והרוב ביום שני יצא והיה עיקר הלידה ביום שני לפיכך מונה ליום שני :

ז המפלת דמות בהמה חיה ועוף באופן שהיתה שמאה לידה כגון שהיה חצי צורת פניו דומה לאדם ושליא קשורה בה אין חוששין לולד אחר דכיון שהיא קשורה בה מדאי כתוכה היתה מונחת ולמ' דבדמות בהמה חיה ועוף אם חצי צורת פניו דומה לאדם כשהיא זכר אינה יושבת אלא לזכר הכי נמי אינה יושבת אלא לזכר ואם נה קשורה בו חוששין לולד אחר ואף על פי שיצאה היא והרמית בכת אחת דהואיל ואינה מונח בתוכה אמרינן כיון שאין דרך נשים ללדת דמות בהמה חיה ועוף אלא צורת אדם ממש חיישינן שמא בשליא זו ולד אחר של צורת אדם היה ואף על פי שהנרמה הזה זכר צריכה לממת ימי טומאה של נקבה מספק בטביל השליא אפילו למאן דאמר דלדמות בהמה חיה ועוף זכר בחצי צורת פניו דומה לאדם אינה יושבת אלא לזכר אבל כבר כתבתי בסעיף ג' דאנו ניהנין דלעולם נהנין לה ימי טומאה של נקבה אפילו כרמית בהמה חיה ועוף לכה :

ח היולדת טומטום ואנדרוניוס בכל חד מינייהו מספקין ליה אי זכר אי נקבה ונתנין לה ימי טומאה של נקבה לחומרא :

ט הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה כגון שעכירה כנהר והפילה במים אפילו לא היתה בחזקת מעוברת הרי זה שמאה לידה וחוששת שמא נקבה היתה :

י מדרבנן האשה שמאה לידה מיד שיצא אבר אחד ואע"ג דבלאו הכי היא שמאה נדה מן התורה דהא קיימא לן דאי איפטר לפתיחת קבר בלא דם אפי' לאבר אחד מ"מ גם היא שמא לידה וכי תימא א"כ מ"מ שהיא שמא לידה מדרבנן הנפקותא התבאר בסעיף הסמוך בע"ה ומאימתי מונין לה ימי טומאת לידה מן התורה אם יצא הולד כדרכו דהיינו דרך ראשו מיד שהצא פרתו בין דהא חי בין מת חשיב כילוד ואמו טמא' לידה מן התורה ואפילו נתחך אחר כך ויצא תתיבות

כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה הנדה עושה לבעלה
 חוץ ממזוגת הכוס שאסרו' למזוג בפניו אבל שלא בפניו
 מותרת למזוגתלו וכן אסורה להניחו לפניו על השולחן אפילו
 הוא מזוג בכר על ידי אדם אחר או על ידה ושלא בפניו שכל
 זה דרך חכה הוא ויבאו לידי הרגל דבר אלא אם כן העשה
 שם היכר שעל ידי כך יהיו שניהם זוכרים כגון שגניחנה
 לפניו על השולחן כיד שמאל או הניחנה על הכר או הכסת
 ואפילו כימינה :

יא ואסורה להציע לו מטתו בפניו ודווקא פריסת סדיניו
 והמכס שהוא דרך חכה אבל הצעת הכרים והבסתות
 שיש בו פורח אינן דרך חכה ושלי ושללא בפניו הכל מותר אפי'
 הוא יודע שהיא מצעת אותו שכן שלא בפניו אינו דרך חכה
 ואינו מביא לידי הרגל דבר :

יב ואסורה ליצוק לו מים לרחוץ לו פניו ידיו ורגליו ואפי'
 אינו נוגעת בו ואפילו הם מים צוננים אפי' אסור :

יג וכשם שהיא אסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה
 ולא עור' אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור משו'
 דע' כך נותן לבו עלי' ל' ש' כוס של ברכתו ל' ש' כוס של אחר
 אם הוא מיוחד לה אבל אם כולם טוהים מכוס זה שהוא איהו
 אבהריהו וליה ל' בה :

יד וכל אילו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נידות' ממש
 בין בימי ליבונה שהן כל ימי ספירת' ואין חילוק בכל
 אילו בין רואה ממש למוצאת כהם ויש מקילין בימי ליבונת
 בענין איסור אבילה בקערה וראוי להחמיר :

טו אם הוא תולה ואשתו נדה מותרת לשמש לו אפי' למזוג
 לו את הכוס ולהושיטו לידו רק שתזהר ביותר בכל מה
 שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו
 ואם אי אפשר לה להזהר כך מותרת גם באלו השתי מלאכות
 שכיון שהיא תולה ותשש כחו ואין לחוש כל כך שיבאו לידי
 הרגל דבר התירו לה :

טז אבל אם היא חולה והיא נדה לפי שה שכתבתי סעיף ב'
 הנניעה דאורייתא הכא אפי' אין לו מי שיטמנה אסור
 בעלה ליגע בה כדי לטמש לה כגון להקימה ולהשכיבה
 לסוסכה שמא יפייסנה ויבא עליה : ויא' דק' לנניעה דרבנן
 וקרא אסמכת' בעלמא לפיכ' אמרו שאם אין לה מי שיטמנה
 זולתו מותר בכל וכן נוהגין אם צריכה הרכה לכך :

יז ואם בעלה רופא אסור למשש לה הדפק ולפי היא'
 דבסמוך שמתירין לו שיטמש לה אם אין לה מי שיטמנה
 וכן אנו נוהגין אם צריכה הרבה לכך הנ' אם אין רופא
 אחר מותר לו למשש לה הדפק בשרואין שיש סכנה בחוליה
 וכי תימ' אם רואין שיש סכנה בחוליה אפילו למאן דאמר נניעה
 דאורייתא היא מותר ששום פיקוח נפש לאו קרשא היא דהא
 איסור נדה היא כאיסור אחת מן העריות בגילוי ערוה הא
 אמרינן והרג ואל יעבר' אבל נוהגין להקל במקום שיש סכנה
 בלבוש התכלת בסימ' פ' ח כתבתי אם מותר לאשה נדה
 ליכנס לבית הכנסת ולהתפלל :

קצו דין לבישת הליבון ובדיקתה וכו' יג סעיפים :

א אף על גב דקיימא לן בשאר מילי דאפילו בסוף יום
 אמרינן מקצת היום ככולו לגבי זבה ילפינן מקרא
 דלא אמרינן בסוף היום מקצת היום ככולו כגון
 שפסקה מלראות באמצע היום לא אמרינן שתספיד אותו
 מקצת של סוף היום עד הלילה ליום אחד מן השבעה ימים
 נקיים ואחר כך תשלים עליו עוד ששה ימים לתשלים ספירת
 ה' טו ג 3 16 הו

הרעת לא יקרב אליה אבל מותר להתייחד עמה דכיון שבא
 על אשה זו אפי' פעם אחת ויודע שעתידה לחזור להתירה לא
 הקיף ליה יצירה לבט' עליה כימי טומאתה ונניעה בה אפילו
 באצבע קטנה אסורה ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא
 יקבלנה טירה שמא יגע בכשרה ואפי' על ידי זריקה מידו
 לידה או אפי' אסור :

ג ולא יאכל עמה על שלחן אחד אלא אם כן יש שום שינוי
 שיזכירנו שיהא פרוש ממנה כגון שיהא שום דבר
 מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה לחם או קנקן או שפירסו
 לה או לו מפה בפני עצמה שיאכל עליה וכל כי כהאי גוונא
 ויא' הא דצריכין הפסק בין קערה שלו לקערה שלה היינו
 דווקא שנים בהיות' שהורה אובילת היא בקערה בפני עצמה
 שאז אין כאן היכר כימי טומאתה אלא על ידי הפסקה אבל
 אם כשהיא שהורה אוכלין בקערה אחת סגי עכשיו אם אוכלת
 בקערה בפני עצמה שיש היכר גדול בזה ואינה צריכה חיכור
 אחר וכן נוהגין :

ד ולא ישתה הוא משיווי כוס ששתת' היא ממנה כדי של
 יבא ליה' לבעוליה ויבא לידי הרגל דבר ואם מפסיק
 ביניהם אדם אחר לשתות ממנה או שהורק אותו המשקה
 מכוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר אחר כך לכוס ראשון לית
 לן בה כיון שנשתנה בחרקה אחרי שהיית' ויש אומרים שאפי'
 לאכול משיו' מאכל שלה אסור' כמו שאסרו לשתות משיווי
 כוס שלה דמ' : ואם שתה היא והיא אינה יודע ובא הוא
 ורוצה לשתות מכוס שלה אינה צריכ' להיגר לו ולמניעו שלא
 ישתה שכיון שאינה יודע אינו נותן לבו עליה ואם שבה היא
 מן הכוס והלכה לה אע"פ שהוא יודע ששת' ממנה יא' שיותר
 לו לשתות המותר דמאחר שפבר הלכה לה אין כאן חכה וכל
 זה דווקא שלא ישתה הוא אחריה כדי שלא יבא לתת' לבו עליה
 ויבא לידי הרגל דבר כמו שאמרנו אבל לשתות היא אחריו
 לית לן בה דאיהו לא כרגלא ליה :

ה ולא ישב במטה חמוצתה לה אפילו שלא בפניה משום
 דהרהור איכא אפי' שלא בפניה ומצד ההרת' יבא לידי
 הרגל עבייה :

ו ואין צריך לומר שלא יישן עמה במטה אפילו כל אחת
 בכנורו ואין נוגעין זה בזה ואפי' יש לכל אחד מצע בפני
 עצמו ואפי' אם שוכבים בכ' מותר והמשות' נוגעות זו בזו אסור
 ואסורין עוד אפילו ליטב יחד על פסל ארוך שמהנדנת
 ואינה מחוכרת לכותל שמתוך שמתנדנת יבאו לידי הרגל
 דבר ויש מתירין כשאדם אחד יושב ומפסיק ביניהם' וכן לא
 ילך עמה בענלה אחת ובספינה אחת שסביא' גם כן לידי חכה
 כמה דברים אמורים כשהולך עמה דרך טיול כגון לגנות
 ופרדסים וכיוצא בזה אבל הולך עמה מעיר לעיר לצרכיו מותר
 אף על פי שה' ואשתו לבדו על הענלה או על הספינה שאין
 זה דרך כשהולכין לצרכיהם שהרי אפי' ב' אדם נכדיים דרכן
 להתקבץ ולשכור ענלה לילך בה מעיר לעיר לצרכם יאה'
 איש ואשתו אפילו נדה ובלבד שישיבו בדרך שלא יגעו
 זה בזה :

ז ולא יסתכל אפילו בעקיבה ולא בכל המקומות שרגלין
 להיות מכוסין בה מפני שאילו המקומות מביאין אותו
 לידי דרהור ביותר ושמא יבא לידי הרגל דבר אבל מותר לו
 להסתכל במקומות הגלויים שבה אע"פ שנהנה בראייתה אף
 ע"פ דבשאר אשה שהיא עליו ערוה אפי' זה אסור שאני אשתו
 דיצו' לא חקיף עליה כ"כ הואיל ויודע שהיא מותרת לו לאחר
 זמן ולא יבא לידי עבירה :

ח וראו לכל אשה שתהייחד לה בגדים מיוחדים לימי
 נידות שהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה :

ט ובקושי התירו להתקטט כימי נידות' אלא כדי שלא
 תהגבה על בעלה :

שהורה כשחריית ולא הרגישה עוד אוקמינן לה אחזקה מיהו לעולם ילמד אדם לתוך ביתו להחמיל לכתחלה ושתהא בודקת ביום הפסקה הרתה כמוד דחוק לאוהנמקום ושיהא שם כל בין השמשות ואח' כתוציאנו והבדוק המוד ואם המצא שהורה זו היא בדיקה המוציאה מכל הספקות שתרע בכירור שפסקו דמיה מכל וכל שאפי' בין השמשות עצמה לא ראתה יש אומרים שאם התפללו הקהל ערכית אף ע"פ שעור היום גדול אינה יכולה שוב לבדוק או ללוש לבנים ולהחיל לכנות מיום המחרת דכיון שהתחילו הקהל להתפלל ערכית כבר עשו אותה שעה לילה וחשבינן ליה כאילו הוא יום המחרת והוא ליה יום המחרת שפוסקת בו ואינו עולה לה ממנין השבעה ויש אומרים שמותר ואפילו היה כערב שבת והקהל קבלו עליהם שבת אפילו הכי מותרת שאף ע"פ שהקהל קבלו שבת הא עינינו רואות דעדיין יום הוא והוא יום ששי הוא תחילת לספור מיום השבת ולכתחילה נוהגין ליהודי לחומרא ובדעבד אין לחוש נוהגות מקצ' נשים שאם פסקה קודם ברכו מלראות את כחזרה לראות כהם אדם תוך ימי ספירתה שכבר אמרנו ונדבר זה סותר ספירתה אם בא הקולקול אחר ברכו רק שהוא יעודנו יום ופסקה פוסקת בו ביום בטהרה שבדקת עצמה אפילו לכתחילה לאחר ברכו ומתחלה לספור מסות

ב. מה שאמרנו שאם בדיקה עצמה שחריית ומצאה שהורה ולא הורה ובדיקה סמוך לבין השמשות והתחילה לספור שבעה נקיים דסגי בכך היינו דווקא כשמשבה ראית כבר גנייפסם אצל שיהיה יום אומקמינן לה אחזקה שהורה בבדיקת שחריית של יום שפסקה בו שחזקה הוא כיון שכבר ראתה כל כך ודאי נסתם מעיניו שאין דרך רוב נשים לראות יותר מזה אבל אם לא ראתה אלא יום אחד בלבד ופסקה בו ביום ובדקת עצמה מיד שחריית אחר הראייה או בעוד היים גדול ומצאה שהורה ואח' בין השמשות לא בדקה לא מהני שינוי שתחלת לספור מיום המחרת דכיון שיום זה הוא יום ראשון לפתיחת מעיינה אין דרכו להסתם מיד רק דרכו להיות נוכע ופתוח כל היום ודמיה חלדים כל אות היום לפיכך צריכה לבדוק עצמה סמוך לבין השמשות ובמוד דחוק ושיהא שם כל בין השמשות מן הטעם שכתבתי למעלה כסעיף א' מיהו בדעבד אם בדקה עצמה סמוך לבין השמשות ומצאה שהורה אף על פי שלא היתה המוד מצלה כל בין השמשות סגי בדעבד ויכולה להתחיל ספירה שבעה נקיים מיום המחרת : וכו' שפסקה מלראות דאמרינן שצריכה לבדוק עצמה וכמו שאמרנו הלפני נס כן חלוק הבדוק לה שאין בו רפס כלל כיון שאם המצא אחר כך בו כהם בידוע שכתם זה בא לה אחר בדיקתה ותסתר ספירתה כמו שיתבאר עוד וכן בלילה שאחר הבדיקה תשים סדינים נקיים ובדוקים לכל כהמים וכו' המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים ומנהג כשר הוא בשיהי' פוסקת בטהרה שתרדוף ותלב לבנים אמנם אם לא רחצה רק פנים של משה די בכך וכן נוהגין ואין לשנות רק בשעת הדחק כגון אשה ההולכת בדרך ואין לה בגדים אחרים תוכל לספור שבעה נקיים בלא רחיצה כלל רק בבדיקה ושהחלוק יהיה נקי ובדוק מכל דם :

ד. וככל יום משבעה ימי הספירה צריכה להיות בודקת לכתחילה פעמים בכל יום אחת שחריית ואחת סמוך לבין השמשות מיהו אפילו אם לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת ל' שבדיקה כיום ראשון מן השבעה או ביום השביעי או באחד מן האמצעים מאחר שבדיקה בתוך ה' שספרתם לנקיים

הו' נקיים ותטבול בליל שביעית לא אמרינן הכי אלא אינה סופרת ז' נקיים רק ממחרת יום שפסקה בו וילפינן לה מקרא הכי דכתיב וספרה לה טבעת ימים ואחר תטהר והיא וספרה לה ספירה אחת מטעם כלומר ספירה אחת של שבעה ימים נקיים צריכה אחר כל הזיבות ולא תהא שום טומאת זיבה מפסקת בין אלו השבעה ימים לשבילתה רק היינו כולם רצופים נקיים מזיבה אבל אם היתה זיבה מפסק' בתוך אילו השבעה ימים סותרת ספירת' וצריכה לספור שבעה נקיים אחרים ונבי זב אמרינן כנמרא כשם שזיבה סותרת ספירת' שבעה ימים וזכה דין אחד להם כך שכבת זרע סותר השבעה ימים שאם ראה הזב קרי תוך אילו השבעה ימים סותר גם כן ספירת הו' נקיים וילפינן לה גם כן מקרא מרהוקש הכתוב שכבת זרע לזיבה דכתיב זאת חורה הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע וגומר מה זיבה סותרת כראמין אף שכבת זרע סותר ומסיק בנמרא שאין סותרת השכבת זרע דומה לסתירה העיבה . ד. כסתירה הזיבה סותרת כל השבעה שאם חזר וראה זיבה תוך השבעה נקיים כל הימים הראשונים שהיו נקיים יפלו וצריך לספור שבעה ימים נקיים אחרים דספירה אחת לכולם בעינן כראמין וסתירה השכבת זרע אינו סותר רק יום אח' שאם ראה קרי ביום השביעי אין צריך לספור עוד אלא יום אחד כנגד אותו היום וילפינן לה מקרא מוכתיב לסמאה כה אין לך כה אלא מה שאמור כה כלומר מה שאמור בה בטומאת שכבת זרע כן נאמר בסתירתו פירש מה טומאתו אינה מטמא אלא יום אחד דהכי כתיב כפירש בקרא טאינוטמא אלא עד הערב כן הוא דין סתירתו שאינו סותר אלא יום אחד והשתא לנדון דידן ילפינן אי אמרת בשלמא דיום שפוסקת בו אינו פן המנין רק מהחילת ממחרת יום שפסקה בו היינו שאמרה תורה דשכבת זרע יסתור יום אחד והספור מחרתו יום אחד כנגד זה היום אלא אי אמרת מקצת היום ככולו ועולה לה יום שפוסקת בו למנין השבעה שכבת זרע דסותר יום אחד היכי משכחת לה והוא מקצת היום ככולו והוא ראה קרי באמצע היום דהיינו עוד מקצת היום עד הלילה ואותו מקצת היום ישלים מניין הו' נקיים וזה אין שבהא כלל לומר דילמא קרא איירי בגוף שראה קרי סמוך לשקיעת החמה הליכא אפילו מקצת היום אחר ראית הקרי ולא איכפול כל הכחובים לרנע אחד ואמרינן ודאי סירי הנתנב בכל היום אימתי שיראה קרי בו ביום יסתור הספירה יום אחד ושכע מיניה ר' לא אמרי' גבי זב וזבה סוף מקצת היום ככולו ולפיכך אמר נס כן דאפילו ראה זיבה ביום השביעי עצמו סותר וצריך שבעה נקיים אחרים רצופים . וכבר ידעת דנידות דידן כולן רואות כוונ' ופסק זכות הן ודין זכות יש להן כמו שאמרנו כמה פעמים לפיכך ק'ל שהשבעה ימים שהן סופרות אינן מתחילין אלא ממחרת ויום שפסקה בו וכה משפטה אם תראה שני ימים או שלישה ימים ופסקה מלראות בודקת עצמה כיום שפסקה כדי שתפסוק בטהרה שאף על גב שהרגישה שפסקו דמי' מ' צריכה לבדוק כרי שתרע בנראי שנסתם מעינה והיא שחורה ובדיקה זו לכתחילה צריכה שתהיה סמוך לבין השמשות וכן נוהגין לחזר' דאם תבדוק קודם לכן שמא עדיין תראה עד התחלת בין השמשות שהוא ספק לילה של יום המחרת ואם תהחיל לספור ביום המחרת הרי תספור יום שפסקה בו בתוך הו' ואנו כבר אמרנו דיום שפסקה בו אינה מכל' השבעה וכל שכן אם תבדוק לאחר התחלת בין השמשות שיש לחוש שמא ראתה בהתחלת בין השמשות והוא ליה יום זה יום שפסקה בו לפיכך לא תבדוק עד סמוך לבין השמשות שתרע כוונתו שפסקה בטהרה ותתחיל לספור מיד בהכנסת בין השמשות שהוא ספק ליל יום המחרת והוא לכתחילה לחומרא אבל בדעבד אפילו לא בדקה עצמה רק בשחריית ומצאה עצמה שהורה והתחלה לספור ביום המחרת סגי בכך דכיון שמצאה

בשאר כתמים שתולין אותו להקל כמו שנתבאר לעיל סי' ק"ץ
הנא בתוך השלשה ימים הראשונים אין תולין מפני שעדיין
היא מוחזקת רואה מהמת פתיחת מעיינה ושקא עדיין לא
נחתם לגמרי אבל לאחר השלשה ימים דינו כשאר כהם
לתלותו להקל וכן עהנין ודוקא כשנמצא כהם שהוא יותר
מבגדים ועל שאין יכולין לתלותו במאכולת אלא בדבר אחר
כגון בחבורה או מכה כ' כמו שנתבאר לעיל הנא לא הליגין
דכתם גדולכזה לא שכיח ויכולה אשה ליהדר בו לפיכך לא
הליגין אותו בדבר אחר תוך השלשה ימים הראשונים אלא
ממנה הוא ושמה אבל פחות מבגדים ועוד שיכולין לתלותו
בם בכינה שהיא שכיח במקומו ובחלוקים תולין אפי' בשלשה
ימים ראשונים והוא הדין אם ידוע שיש לה מכה בגופה ויודעת
שמוציאה דם תולה בה אפילו בתוך שלשה ימים הראשונים
ואפילו ביתר מבגדים ועוד דהשתא לנכה דידה היו נמי שכיח
אלא במכה שאין ידוע שמוציאה דם או בשאר דברים שהליגין
בהם כהם מצד אחר כמו שנתבאר לעיל סימן ק"ץ הנא תוך
שלשה ימים ראשונים אין מקילין להזהר בהן מטום דלא
שכיח ונבי דירה עדיין דמים שכיח :

יא אמרו חכמי האמת ששעם שומאת השכבת זרע בטעם
שומאת המת וסודי יניחה הוא שבמקום שהיתה סם
נשמה שהורה כגון גוף המת או דבר המוכן להיות נוצר ממנו
צורה שתחול עליו נשמה שהיתה והוא השכבת זרע המוכן
להיות ולר נוצר ממנו שם חפצים וחושקים כחות השומאה
להתדבק ביותר וזהו סוד השומאות האילו בפי המקובלים
וקים להו חכמים ז"ל שבתוך שלשה ימים הראשונים אהר
הביאה עדיין הזרע הוא מוכן וראוי להיות ולר נוצר ממנו
ולאחר שלשה ימי אחר הביאה הוא נסרה כמעט האשה ואינו
ראוי עוד להיות ולר נוצר ממנו וכל אשה שאינה קולטת הזרע
שהתעבר ממנו תוך שלשה ימים אחר הביאה טוב אינה
מתעברת מזה הזרע וכל זרע שאין האשה מתעברת ממנו אינו
נשאר בתוכה אלא פולטתו לפעמים פולטתו תוך שלשה ימים
לשימושה ולפעמים אחר שלשה ימי' לשינוייה רפיכך אמרו
חז"ל הפולטה שכבת זרע תוך שלשה ימים לשימושה הוה
כאילו היא עצמה ראתה קרו ושמה יום אחר כאיש החוזה
קרי ואם פולטת אותו לאחר שלשה ימים לשימושה אינה
שמה שכבר נסרה הזרע מיערה ואינו אלא כפירש' בעלמא
וכבר ידעת ממה שכתבתי כסי' ו' ע"פ א"ח"כ הזאה קרי תוך
השבעה ימים של ספירת נקיים סותר ג"כ מהוקש שכבת
זרע לזיבה וגם ידעתה ממה שכתבנו פעמים דגשי' דידן כולין
רואה כזוב הן ודינה כזב לפיכך אמרו אשה הפולטת שכבת
זרע בימי ספירתה אם הוא תוך ששה עונות לשימושה דהיינו
תוך שלשה ימים דעונה אחת היא שנים עשר שעות סותרת
ספירתה היוכך אשה המטמשת מטתה ואחר כך ראתה דם
ופסקה אינה מתחלת לספור ז' נקיים עד שיעברו עליה ששה
עונות שלימות דחיישינן שם תפלוט שכבת זרע אחר
שהתחילה לספור והיא לא תרגיש לפיכך אינה מתחלת לספור
עד יום ה' לשימושה כגון אם שמשה כליל מוציא שבת אינה
מתחלת לספור עד יום ה' גמיעה והא אמרינן שאין השכבת
זרע מסריז עד שיעברו עליו ששה עונות שלימות מעת לעת
ואם שמשה כליל מוציא שבת אין הששה עונות שלימות כלין
אלא עד ליל רביעי ואם היא שמשה כליל מוציא שבת שעה
אחת תוך הלילה ופולטה כליל דקודם עת שימושה כליל
מוציא שבת עדיין היא עומדת תוך עונה ששית לשימושה
וסותרת אם היתה מתחלת לספור קודם לכן לפיכך היא
חושבת כל יום ד' ליום שפסקה בו בודקת עצמה ביום ד' לעת
ערב ופוסק בטהרה ולמחרתו ביום ה' מתחלת לספור ויהיה
יום ה' יום ראשון לספירתה כי הוא עורה לה למניין ז' נקיים

לנקיים ולא הרגישה דם וספרה לה שבעת ימים קרינן בה
ואוקמינן לה אחזקת נקיות ועלו לה כל השבעה לספירת נקיי'
וטובלת בליל ח' דהא מכל מקום קיימא וספרה לח וגומר תוך
השבעה אבל אם לא בדקה בכל השבעה רק בדקה ביום
שפסקה ולמחרתו מתחלתו לספור ולא בדקה בכל שבעה ימי
הספירה ואח"כ ביום השמיני לספירה חזרה ובדקה ומצאה
שהורה אין לה אלא יום שמיני בלבד ומשלמת עליו שזו
לא קיימה מצות ספירה שאין ספירה אלא ע' בדקה בתוך
ימי הספירה ויש אומרים שצריכה שתבדוק ביום ראשון
שהשבעה וביום השביעי ואין להקל והבדיקה תהיה לאור
היום ולא לאור הנר שאין קמס ניכר כל כך לאור הנר מיהו
בדיעבד אפי' אור הנר סג' :

ה ואת בדקה עצמה ביום שפסקה מלראות ומצאה שמהא
או אפילו לא בדקה כלל ביום שפסקה מלראות ובדקה
עצמה לאחר שלשה או ארבע ימים ומצאה שהורה הרי זו
כחזקת שמהא עד עכשיו שבדקה ופסקה בבדיקה בטהרה
ואינה סופרת ז' אלא ממחרת בדקה זו דלעולם אינה סופרת
עד שתבדוק אם פסקה ואז מנה למחרתו :

ו כל בדיקת אילו בין בדיקת הפסק שהרה בין בדיקת כ
כל שבעה לא הפדוק לא כגוד שחור ולא כאדום שאין
כתם ניכר בהן וה' כשאר צבעונין אין הכתם ניכר בהן
ואינה בודקת בהן אלא בלבן מכל מקום לא הבדוק כגוד
פשתן חדש אפילו שהוא נקי ורבן מפני שהוא קשה ואינו
מקנת יפה אלא צריך להיות כגוד פשתן לבן ישן שהוא נקי
ורך או בצמר גפן או בצמר לבן נקי ורך ותכניסנו באותו מקום
בעומק לתרוין ולסדקין עד מקום שאבר התשמיש מגיע
ותראה אם יש בו דם או שום טמאה אדמימות אם לא אם
יקטב בגינה מאד להכניסו כל כך בעומק ככל פעם לכל
הפחות בדיקה של יום הפסק שהרה ובדיקת של יום ראשון
מהשבעה תהיינה פאותו עומק עד מקום שאבר התשמיש
מגיע ואם לא עשתה כן בבדיקת יום ראשון תעשה כן פעם
אחר בבדיקת שאר הימים מיהו בדיעבד אם לא עשתה כן
כלל רק שבדק עצמה יפה בחורין ובסדקין בעומק היטב ופי
צחה אף על פילא הנגיעה למקום שחטמס דם סגי לה אבל
בקינוח בעלמא לא סגי רק כמו שאמרנו בחורין ובסדקין
היטב כ' :

ז הפוסא בודקת עצמה ומראה אותו לחבירתה :

ח החרשת בין שומעת ואינה מדברת בין מדברת ואינה
שומעת הרי היא כפקחות : אבל אם אינה שומעת
ואינה מדברת וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי
צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבלע להן ולתתו כדי שתהיינה
מותרות לבעליהן הוקבע להן וסת הרי הן כשאר כל הנשים
ואם לא הוקבע להן וסת חוששות משלשים יום לשלשים יום
שזו היא עונת ראייה לרוב הנשים ואחר כך בודקת על ידי
פקחות :

ט האשה שמרפת לבדוק בין כימי ספירת' בין בימים שלא
ראתה בהן הרי זו משובחת שתשים יראה אלקים לנגד
פניה וחוששת שלא תבא לידי ביאת איסר אעפי' שיש לה וסת
קבוע איפשר שיבא לה דם אפילו שלא בטעת וסתה מיהו אם
ישבה ולא בדקה בין באונס בין ברצון הררזו בחזקת שהורה
חזק מכה הוא לה אחר וסת הקבוע לה שהיא אסורה עד
שתבדוק כמו שנתבאר לעיל סי' קפ"ד :

י כבר ידעתה דילפינן מקרא שספירתה כל השבעה נקיים
צריכים שהיו רצופים ושלא תראה שום דם בהן שאם
ראתה דם אפילו בסוף יום השביעי סתרה כל הימי הראשונים
וצריכה לפסוק בטהרה לחזור ולמנות שבעה ימים נקיים
רצופים אחרים ויא' דבשלשה ימים הראשונים של ימי
הספירה אפי' מצאה כתם אין תולין אותו להקל כמו שהודין

הקליעה עד שהתהויר אותו לגמרי ואם הם כרוכות בשאר מקומות בנוף לא יוכלו כחם על שהרפס חוץ מאם הם כרוכים בצואר שאינם חוצצין ופי שאין דרך להדקן שם שאין אשה חונקת את עצמה ובודאי מרופים הם אבל קטלא שהיא רצועה חלקה ורחבה שכורכת סביב צוארה חוצצת מפני שחונקת עצמה כו' כחוקן כדי שהא כשרה בולט ותרוא בעלת בשר ומחוך שהרצועה חלקה ורחבה אינה מזיקתה :

והא דחושני צמר ופשהו חוצצין הם כשהם עשויים מעשה גדול או אפילו ארוגים מפני שהן מהורקין ולא עיילי בהו מיא וחוצצין אב אם הם חלולים עשויין מעשה רשת אינן חוצצין דרפויין הנעילי בהו מיא ויא שאם היו מזהבות חוצצין ואע"ג דעילו בהו מיא כיון שפקפדת עליהם שלא יטנפוס דמים והוה נוחא לה שלא יבאו שמה המים פוסלה בטבילה בחציצה דלא עיילו בהו מיא וכן אם היו מטנפין מתחלה קוד' שטבלה בהן חוצצין מפני שפקפדת שלא יבאו שמה המים מפני שהמים ממחין את השיט ומלכלך כשרן בעלייתן מן הטבילה והבינו למי כיון דהוה נית לה שלא יבאו שמה המים הוה בחציצה דלא עיילי בהו מיא ופסלת הטבילה ויש אומרים הטעם דמוהבנה ומטנפות דחוצצין הוה הני משום דלא עיילי בהו מיא דכשהם מזהבות או מלוכלכות על ידי הטיב או הלכלוך הם מתהדקות וכו' עד דלא עיילי שם מיא ולכך חוצצין אבל דבר הרפוי דעיל שם מיא לעולם אינו חוצצין אפילו דרכו להקפיד עליו לפעמים להסירו :

ד חושני של שער אינן חוצצין מפני שהמים כאים בהן והחריהן :

ה ב' שערות שכנופו אם הם קטרוין ביהר או יותר אינם חוצצין מפני שאינם מהקטרו ומתהדקות יפה ויכולין המים לרא בהן ואין חלוק בין אם קשר ב' שערות עם שני שערות או שקשר ב' שערות בפני עצמן אבל שער אחת שנקשרה מההדקת יפה וחוצצת שאין המים באין שם ברא שחוצצת כשהיא מקפדת עליה אבל אם אינה מקפדת עליה עלתה לה טבילה עד שהארוב שערות קטרוים נימא נימא בפני עצמה שאז אע"פ שאינה מקפדת חוצצין ואף על גב דכי חשבינן השערות עסקינן הוה להו אפילו רוב השערות מיאט לנבי כל הנוף זמני עוש שאינן מקפדת לכלי עלמא אינו חוצצין שערות שאני דכיון דאתרבו לטבילה כפשוט בפני עצמו מאה הטפל לבשרו כדאמרן לעיל סעף א' נידונין טבילה השערות לענין זה לעצמן וכיון דאיבא חציצה ברובן בפני עצמן אף על גב דאינה מקפדת ואין על הכשר שום חציצה חוצצין ואורייהא דהוי רוב של שערות ומקפיד עליו דחוצצין מהלם :

ו שער שכנגד הלב ושכונן הנדבקה זה כוה מחמת זיעת חוצצין שדרך בני האדם להקפיד על זה להפרידם ושכראש ושכביה השחי אינו חוצצין שאין דרך להקפיד על זה ושכראוהו מקום באיש אינו חוצצין שאינו מקפיד עליו ושכראשה נשואה חוצצין מפני שמקפדת עליו שלא לההננות על בעלה אבל בפנייה אינו חוצצין שאינה מקפדת עליו ואוחז שיש להן שערות דבוקות זו בזו כמין קליעות שנעשי כלילה עי שר וקורין להן ב' לא מור ליק ששכנה הוא להסיר והוא מתייאש שהיו עליו עד שיפלו מאליהן ואינו מקפיד עליהם להסירן לפיכך אינן חוצצין :

ז לפלוף שחון לעין חוצצין אפילו הוא לח שדרך להקפיד עליו לקנחו ושכחון העין אינו חוצצין שאין מקפדין עליו ברא כשהוא לח אבל כשהוא יבש חוצצין בשניהם בחוץ ובפנים שכשניהם מקפדיים להסירן ואיכותי נקרא יבש כשמתחיל להרויק :

ח כחול שבעין אינו חוצצין דליחות העין מעכירהו תמיד

טבילה כיום שביעין וחעשה כנגד היא ואף על פי שהרבה גזירות לגזירות יש כאן שמא השמש מיד לאחר טבילה ושמה תראה ושמה הסדך בה בהא מכל מקום משום חומרא דכרת והרגל עבירה ההמירו בה חכמים מיהו הכלות הטובלות קונם החופה יכולות לטבול כיום דליבא למיחש שמא תשמש כו' דהא לא באין אצל החתן עד הלילה אבל סיד אתר התופה דין כשאר נשים :

ד והיבא דאיכא אונס כגון שראה לטבול כלילה מחמת צנה או פחד גנבים וכיוצא בו או שסוגרין שערו העיר ובית הטבילה הוא מחוץ לעיר יכולה לטבול בשמיני מבעוד יום דכיון דאין כאן אלא משום סדך בתה הכא לא גזרו אבל כשביעין לא תטבול מבעוד יום אע"ג דאיכא אונס כיון דבגדה דאורייתא אסורה לטבול כיום שביעין אפי' מן התורה לא רצו להקל כנשי דידן אפי' במקום אונס אלא תטבול למחר כיום אם יש אונס בשלא הוכל לטבול כלילה :

ה מירו בדיעבד גמרי שפירו זנקיים וטבילה אפי' כיו' ז' ואפי' בלא אונס על טבילה סמ"ג שאם זכה היא הרי ברין טבילה שזכה טובלת כיום מן התורה כדאמרן ואם נדה היא הרי הוא לה יום שמיני או יותר שהרי לא היתה צריכה לספור אלא שבעה ימים בין שסמא' בין שהורים והיא ספדה שבעה שהורים מלבד השמאים מכל מקום לא תשמש אפי' בשמיני עד הלילה ותסתיר טבילה מבעלה עד הלילה שלא יכפנו יצאו לשמש עמה כיום :

קצה דיני טבילה וחציצות וכו' מ' סעיפים

א צריכה שתטבול כל גופה ערומה בפעם א' וילפינן לה מדכתיב כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר האקשו רחיצת המים וטהרת ביאת השמש להדרימה שהרתה שע' ביאת השמש כולה כאה בבת אחת דהיינו בעת סוף השקיעה אף שחרת רחיצתו במים הדיה כולה בפעם אחת ואם היא בעלת שער חטבול כל גופה עם כל שער ראשה בבת אחת דשערות ראשה הם כגופה וילפינן לה מכתוב ורחץ את כל בשרו את הטפל לבשרו והיינו השער וכיון שצריכ' לטבול כל גופה בפעם אחת צריך שלא יהא עליה שום דבר חוצצין שאם יש עליה דבר חוצצין אף על פי שתסירנו אחר הטבילה והחזור ותטבול אותה במקום שהיה שם דבר החוצצין לא הויא לה טבילה כל גופה בפעם אחת אלא צריכה להסיר אותו דבר החוצצין ולחזור ולטבול כל גופה שנית בפעם א' שטבילה ראשונה בעוד היה דבר החוצצין עליה לא עלתה לה כלל דהלכה למשה מסיני הוא דחציצה ברוב גופו פוסלת הטבילה ורבנן גזרו אפילו בחציצה כל שהוא משום חציצה כרוכו ברא כשהחציצה הוא דבר שדרך בני אדם להקפיד עליו ואפי' אם היא אינה מקפדת עליו עתה או אפילו אינה מקפדת עליו לעולם כיון שדרך רוב בני אדם להקפיד בכך חוצצין דדעתם בטלה אצל כל אדם ואם הוא חופה רוב הנוף אפי' אין דרך בני האדם להקפיד בכך גזרו בו שחוצצין מיהו לכתחלה לא תטבול אפילו בדברים שאינם חוצצים גזירה משום דברים החוצצים ואין זו גזירה להגזירה דהלכתא אדיעבד נאמרה וכיון דחציצת רוב ואינו מקפיד גזרו אפילו בדיעבד גזרינן לכתחלה אפי' בדברים שאינם חוצצים ואין זו אלא דהא גזירה כל :

ב ואילו הן הדברים שדרך בני האדם להקפיד עליהן וחוצצין חושני צמר וחושני פשהו ורצועות שכורכין בהן השער בראש לא תטבול בהן עד שתרפס מפני שמקפדה עליהם להסירה בשעת חפיפה מפני שאין המים נכנסין בהן וכיון דאיכא זמנא דמקפדת אע"ג דעכשו אינה מקפדת חוצצין ודוקא שהם כרוכים על השער אבל אם הם כחוד קליעת שערה אפי' רפויין אינו מעיל בהם שאין המים נכנסין בתוך

* לבוש עזרת זהב הלבנות טבילה * * * *

ממשות של צבע אלא חזותה וכת מכל מקום כיון שאין כוונתו לניו של עצמה מקפדת עליו שכל שמלכתו בכך אין דרך להקפיד וכבר אמרנו דמיעוטו שאינו מקפיד לא נזרו ואע"ג דשאר נשים שאינן צובעות דרכן להקפיד וכבר אמרו שכל שדרך רוב העולם להקפיד אעפ"י שזו אינה מקפדת חוצץ שאני הכא שנס שאר נשים שהן בני אותם אומנות עינן מקפדות וכן הדין בשאר אומנות כגון מי שאומנותו להיות שוחט או קצב וידיו מלוכלכות חמיר כדס אין הדם חוצץ לגבי דיורה אע"ג דלשאר בני אדם חוצץ ברכתנו כסעוף הקורס שאני הכא כיון שרוב בני אומנות זו אינן מקפדות אינו חוצץ לגביהו :

יח ציאה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר מקפידין עליו וחוצץ כנגד הבשר אין דרך להקפיד עליו ואינו חוצץ ובצק שיהיה הציפורן אפילו כנגד הבשר דרך להקפיד עליו וחוצץ ואיזה שלא כנגד הבשר זה שהציפורן ערוף על הבשר ולפי שאינן יכולות לכיון שכל כנגד הבשר או שלא כנגדו נהגו הנשים ליטול ציפורניהן שעת טבילה ימי אומרים שדין זה לא נאמר אלא על הגיסים הטובלות שדרך המיד להקפיד ולזהך מדברים הרבה שאין האישי מקפיד עליו והן מקפדין כדי שלא יתנגז על בעליהן לפיכך אמרו ז"ל דבצואה שתחת הציפורן שלא כנגד הבשר חוצץ לפי שדרך הנשים הנשואות כן הוא כשהולכות לבית המרחץ מקפדות שלא יהא לה שום צואה תחת הציפורן שלא כנגד הבשר כדי שלא יתנגז לבעליהן באומרים להן שמצואתן לא רחצו אפילו יבמקומות הגלויים דדינו שלא כנגד הבשר הילכך חיישינן לעולם ואפילו אם זו אינה מקפדת בטלה דעתה כמו שנהבאר לעיל אבל כנגד הבשר גם אין דרך הבעל להקפיד עליה ולצננתה בכך כיון שאינו במקו' גלוי כל כך אבל כבצק שתחת הציפורן אפילו כנגד הבשר היא מתנגה בכך על בעלה משום דבכל מקום שימצא בצק תחת ציפורניה יאמר בעלה שמא בלתי זההמת ציפורניה שבשעת לישנה מטלת זוהמהה בעיסה ועל כן נכנס בצק בציפורניה ולפיכך דרכן להקפיד ולהסיר כל בצק בציפורניה הילכך חוצץ בטבילה ואף על פי שזו אינה מקפדת בטלה דעתה ע"כ ואיפשר לומר שזה השעשע מה שאין העולם נזהרים כיון זה בנשיות ידים אע"פ שאמרנו ז"ל כל דבר החוצץ בטבילה הנוף חוצץ בטבילת או בנשילת הידים היינו משו' דעיקר דין נשילת יד שנוזרו רבנן לא נזרו אלא על האנשים משום סרך תרומה כמו שנבאר בלבוש החכלת והאנשים אין דרכם להקפיד בכל זה לפיכך לא נהירו בזה בנשילתן כמו שכבר ידעתה מה שאין מקפדין עליו אינו חוצץ וביזו שהאנשים שעיקר הגזירה של נשילת ידים לא היתה אלא עליהם אף על גב שגם הנשים נזהרין בנשילת ידים ודרך הנשים להקפיד על זה אינן נזהרין בכל זה גם כן בנשילתן אף על פי שגם בנשילת שידן חשש שלא תתנג' על בעלה לא עדיפי מאנשים כיון שעליהם לא היתה הגזירה מה שאין כן בטבילה שהיא חייבת לטבול מן התורה אינמי נבי נשילת ידים אין כאן חשש שלא תתנגה כלל שאין דרך הבעל להקפיד על אשתו כנגד זה אלא כשהולכת למרחץ להתנקות ולהיותה טהורה ונקייה לבעלה אבל בנ"י אינו משגיח כל כך כן כל מעמא לפי מה שמקילין העולם אבל מדינא ודאי גם לאנשים יש לזהר בכך ואפילו בנשילת ידים שהוא דרבנן וכמו שכתבנו מעמא לעיל בלבוש החכלת סימן קס"א סעיף א' :

ומה שנשאר בו אין ממש ואין דרך להקפיד עליו ושחון לעין חוצץ מפני שנעשה עב ויטבו במש ודו"ה העבירו ואם היתה פותחת ועוצמת עיניה הריר אף שחון לעין אינו חוצץ לפי שפתחת העין ועצמתה הריר מעבדלתו שאינו עב על גבי העין ואין בו ממש :

ט דם יבש שעל גב המכה חוצץ וריר שבחוכה אינה חוצץ דלח הוא המיד ויצא הריר מתוכה כל תוך ג' ימים דראשונות עדין לח הוי ואינו חוצץ לאחר מכאן יבש הוא וחוצץ שהרי מקפדת עליהם להסירה לפיכך אשה בעלת השטין צריכה לחוף בל"מ חמין עד שיתרכבו :

י רשייה שעל המכה חוצץ ודואי אין המים כאים תחתיה וגם הכל מקפדין עליו להסירו :

יא חץ או קוץ התחוב בבשר אם נראה מכחין חוצץ ואם אינו נראה אינו חוצץ ע"כ השולחן ערוך ואחרי עיוני בבית יוסף ב"ד דה' פ"ח או קוץ שהוא תחוב בבשר אם נראה מבחין בלומר שהוא בולט קצת או שהוא שוה לבשר כיון שאינו משוקע בבשר חוצץ מפני שאין אפשר שלא יהא מקצתו מונח על בשר העור שמבחוץ וחוצץ בין המים ואחרי מיעוט הבשר והוא ליה מיעוט שמקפיד עליו להסירו שחוצץ ואם אינו נרא' מבחוץ לא שאינו נרא' כלל אלא שהוא משוקע בבשר שכבר עבר סן בשר העור ולכנים אף על פי שעדיין נרא' מונח על הבשר הפנימי אינו חוצץ שלא נאמרה בטבילה ורחץ בשור במים אלא על בשר העור החצוני ולא על הפנימי שאפי' ראוי לביאת מים לא בעינן לשה רק בבית הסהרים כמו שיתבאר בע"ה :

יב לכלוכי צואה שעל הבשר כחמת זיעה אינו חוצץ ואם נהייבש ונלמד כגליר חוצץ שמקפדין עליו :

יג וכן מלומלין שעל הבשר חוצץ פירש כשאד' לש עיסה או מגבל ש"ט ומשפש' ידיו זו בזו נופל מהן כמו חומץ אם מפליג על בשרו חוצץ :

יד שיט היון ומיט היוצרים ומיט של דרכים שנמצא שם חמיר אפילו בימות החמה כל אילו אפילו עומד לחים חוצץ מפני שהם מרוקבים מאד שאף ע"י שפשוף המי' אינם עוברים עד שיפשושם הרכה אבל שאר שיטין כשהן לחין אינן חוצץ מפני שהם נחמים בל"מ מיד ואין דרך להקפיד עליהם וכשהם יבשים חוצץ שאינם נופלים מיד מיהא אם היא מקפדת אפילו בדבר לה חוצץ :

טו הדיו החלב והרבש שרף והאנה ושרף התות ושרף החרום ושרף השקמה הנזשפות שהאילן על בשר האדם יבש חוצץ לחים אינם חוצץ שאין מקפדין עליהם בלחיותם אבל שאר כל השרפים אפי' לחים חוצץ מפני שהן שרף לכלוכי פירות ודרך בני האדם להקפיד עליהם :

יו ודם שנסרך בבשר אפי' הוא לח חוצץ שדרך בני האדם להקפיד עליו הרבה :

יז צבע שצובעת הנשים על פניהם וידיהן ושער ראשן אינן חוצץ שאין בו ממש אלא חזותא בעלמא ועוד שהרי עשאוהו במהבון לנוי להם ואינן מקפדות להסירו ואדרבה שיהיו חזרות ומתחדשות אותה המיד לנוי ואף על פי שצבע זה נתפשט בכל השער או כרובה וכבר אמרנו דברובה אעפ"י שאינה מקפדת נזרו משום רוב המקפיד שצבע כיון שהוא רוצה בה היא כנופה ועדיף מאינה מקפדת דהוי כנגד צבוע שאין הצבע נחטבה לרבר נוסף שהוצץ אלא בעקרו של בנד ואינו חוצץ שהרי מצינו טבילה לפרוכת אע"ג שהיו בו צבעים חכלת וארנמן ותולעת שני ואינו דומה לחכול שבעין והרי דאמרין חוצץ יבשים דשאני החם שהכחול והלוי"ש בהן ממש וממש הדיו הוא המשחיר הכתם אבל הכא אין כאן אלא המראה וחזות' בעלמא הוא לפיכך גם הנשים שמלאתן לצבוע אין אותו צבע שעל ידיהן חוצצת שאין כאן

יח אשה שיט לה נפח על מקום הציפורן ואינה יכולה לא לחותכו ולא לחטשו מן הצואה הוא אם נפוח כל כך שאין השיט שחת הציפורן נראה אינו חוצץ :

יט ודווקא בצק שחת הציפורן חוצץ או הציאה שלא כנגד הבשר אבל הציפורן עצמה אינה חוצצת ואפי' אם היתה נגולה

גדולה ועודפת הרבה על הכשר ופירחת ועוברת מכננ' הבשר ועומדת להיקצץ אינה חוצצת דהא מנופה הוא וכנופה דמיא כמו השער ואיפשר דמתרבי ג'כ סאת השפל לבשרו רק שלא יהא צואה או כצק החתיו מיהו כבר נהגו לישול הציפורנים ואפי' צ'פון אחת שנשאיר בידה ומכלה מצריכין אותה טבילה אחרת ואפילו אין רואין לא שום צואה ולא כצק מתחתיה ואיפשר משום דחייסי' סמא היתה שם צואה או כצק בשעת טבילה ונפל לפיכך אין לשנות המנהג דכבר הורו זקנים :

כא ציפורן המדוללת שפירשה מעושה חוצצת פירשה רובה אינה חוצצת בטעם דין זה כחב רבינו בעל הבית יוסף ז'ל שני פירושים וטעמים באחד הניח פי' חוצצת כפשוטו ואמר בה טעמא והוא זה דחשיב מקום חיבורן כמקושע וצריך לבא שם מים והרי אין מים יכולין לבא שם מחמת שחיבורו מינע המים מלבא שם והל' בבית הסתרים שי' שם דבר החוצץ סמעכב בטבילה וראוי לביאת מים ב בעינן אבל הוא בעיני טעם חלוש ורחוק מאד עיין דכריו ובפירוש השני שניה לשון דחוצצת ואמר דחוצצת פירושו אם יש עליו דבר אחר החוצץ בו אם פירשה הציפורן במיעושה שייך בו חציצה ואם פירשה ברובה לא שייך בו חציצה כדבר החוצץ המונח עליו והארץ בדבריו לייפותם וכחב עליהם שהוא הנכון בעיניו ובאמת בעיני הוא דחוק מאד יותר מן הראשון לשנות פירש לשון חוצצת השנוי במשנה נכאן מכל שאר חוצצין השנויים שם על כן אענה חלקי נס אני את אשר מן השמים יורוני ואמר וודאי לישנא דתנוצצת דהכא פירושו ככל החוצצים הנאמרים דהיינו שהציפורן עצמה המדוללת אם פירשה חוצצ' לבשר שתחתיה וטעמא דמילת' שכיון שפירשה אותו המקצת שפירש אף על פי שלא פירש אלא מיעושה אין דרכו לחזור ולהתדבק כבשר שתחתיה כבראשונה רק דרך הציפורן לילך ולהתנונ' עד שיפירש כולו ואחר כך יגדל ציפורן אחר מחדש במקומו ואפילו אם אינה הולך ומתנונ' סכל מקום אותו המקצת אינו חוזר ומתדבק רק צריכין להתחבר וכיון שכן מה שפירש ממנו כיון שעומד לחתך הרי הוא כחתך דמי וא"ג אורו הבשר שתחתיה נחשב עכשיו מיד כבשר העור החיצון של כל הגוף וצריך לבא כפי' בטבילה כמו בשר החיצון של כל הגוף לפיכך כשפירשה מעושה חוצצת מפני שאין הדילדול מתרווח ונפתח הרבה ונשאיר הציפורן מונח על הבשר שתחתיה ולא יוכלו המים לכא התתיה על אותו הבשר שהוא נחשב עכשיו כעור החיצונה של כל הגוף ואין לך חציצה גדולה יותר מן וכוודאי שהיא מקפדת עליו ורצונ' לחתכו אלא שאין דרך לחתכו מיד עד שיראו אם יתנונ' להתדלדל יותר אם לא אבל אם פירש רובה וודאי מהרווח ונפת' מקום הפרישה הרבה ויבאו המים תחתיה לפיכך אינה חוצצת וזה ל' נכון מאד :

כב ואבר ובשר המדולדלים חוצצין אפילו פירשו אכן נס בזה אויל רבינו יוסף לשישתו בטעמים הדחוקים כמו שאמרתי ונס אני אלך בזה לדרכי ופירושי דלעיל דאבר ובשר המדולדלים אף על פי שפירשו רובן אין דרכן להפתח ולחירווח ממקומן שמדולדלין משם ואין המים יכולין לבא שם מתחתיה וכיון שהם פתולדלין אין דרכן לחזור ו' ולהתרפאות ולהתקשר רק הם כפחותים דמי ואחר שיפלו לא יבא נס כן בשר או אבר אחר תחתיהם רק ישאר גומא וצלקת בטקופם לפיכך נחשב הבשר שתחתיהן כבשר העור החיצון של כל הגוף וצריך לבא כמים בטבילה והם חוצצין אפילו פירשו רובן כמו שפירשתי ל' ויכלה או יותר שאינן מדולדלין אינן חוצצין דכנופה חשיבי :

כג השרים והגזמים והשכעת והקפלאות אם הם רפויים אינן חוצצין טרתי וכולו המים לבא תחתיהם ואם הם

דחוקים ומהודקין חוצצין אף על ג' דהוי מיעושה שאינה מקפדת עליהם דאדרבה נוי דא' לה ורוצח אשה בתכשיט' מכל מקום פעמים יש שמקפדת להסירן כגון בטע' לישא וכיוצא בו וכיון שמקפדת בשום פעם אף על פי שאינה מקפדת עכשיו בשעת טבילה הוי חציצה ועל סעיף ב' וכן הדין באגד שעל המכה וקטקטית שעל גבי הטבר מהודקין חוצצין רפויים אינם חוצצין אע"פ שמקפיד עליהם להסירן הא יכולין חטים לבא תחתיהן :

כד אף על ג' דלא בענין שיבאו בית הסתרים כמים דהכי כתוב ורחץ בשרו כמים ודרשינן מה בשרו מאבראי אף כל מאבראי לאפוקי בית הסתרים שאין צריכין רחיצה כמים מ' ראויין לביאת מים בעינן כדק'ל גבי בלילת הסולת כל הראוי לביילה אין כילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לביילה הביילה מעכבת בו הכי נמי כל הראוי לביאת מים אין ביאת מים מעכבת וכל שאינו ראוי לביאת מים ביאת מים מעכבת בו לפיכך צריכה לחצות שניה שלא יהא שום דבר משורוי ו הפאכלים דבק ביניהם ואם טבלה ונמצא שום דבר דבק ביניהם לא עלתה לה טבילה שהרי אותו הדבר היה חוצץ בין הטינים שהם בית הסתרים בכלל ולא היו ראויין לביאת מים בשעת טבילה וכל דבר הדבק בין השניים דרך להקפיד עליו להסירו והוי חציצ' שמקפדין עליו ולא עלתה לה טבילה ונוהגות הנשים שלא לאכול בשר כיום לכהן לבית הטבילה מפני שהוא נכנס בין השניים יותר ממאכל אחר ואף ע"פ שדרכן לברוק בין השניים קודם הטבילה מ' חוששת דילמא משתייר מינה ולא אדעתא וכנהג יפה היא וכן נוהגות שלא לאכול כלום בין הרחיצ' לטבילה שלא יהא דבר חוצץ בין שניה ונס כן מנהגי יפה הוא ואין לה לעסוק כל היום אפי' קודם הרחיצה לא כבצק ולא בנירות י'ל שעות מפני שנדבקין בה ביותר וכן נהגו :

כה ואם לא הדיחה בית הסתרים ובית הקמטים שלה ונמצא בהם דבר חוצץ לא עלתה להם טבילה דהא אתגלי למפרע דלא הוי ראויין לביאת מים בשעת טבילה ואם לא נמצא עליה דבר חוצץ אף על פי שלא ברקה קודם טבילה עלתה לה טבילה דלא דמי לבדיקת הגוף וחפיפת הראש דאם לא עשתה לא עלתה לה טבילה כמו שיתבאר בע"ה דהתם חיישינן אם היה שם דבר החוצץ שמא אחר טבילתה בעת עלייתה מן הטבילה נפלו מסנה על ידי המים ובעת הטבילה חצצו אבל בית הסתרים אם היה שם דבר החוצץ אמר' ודאי נפל קודם נמר טבילתה שאם לא נפל קוד' נמר טבילתה אינו מצוי שיפול אחר נמר טבילתה אדרבה כיון שכך יצא מן המי' ולא נפל ע"י פתיחת בית סתריה בעת הטבילה למה יפול אחר הטבילה אדרבה שם יצאו מקום להשאר ולהתדבק שם בבית קמטיה וכיון שלא נמצא דבר וודאי לא היה שם או נפל קודם נמר טבילתה :

כו ואם לא בדקה קודם טבילה בין שניה ולא שאר בית הסתרים שלה ואחר טבילה נמילא בדקה עד ש שנתעסקה בכתמים ובתבשילין ואחר כך כדקה ומצאה עצם בין שניה או דבר חוצץ בין סתריה הואיל ואקילה כה דחמנא בבית הסתרים שאין צריכין ביאת מים אפילו לכתחילה רק ראויין לביאת מים תלינן ה' לוקול ואמרינן כמה שנתעסקת בתר טבילה עיילי לה :

כז נתנה שעריה בפיה לא עלתה לה טבילה דהא לא כאו המים באותו שער וכבר אמרנו שהשער צריכו' טבילה ולא עוד אלא אפי' קרצה שפתותיה או קפצה ידה בענין שלא באו המים בהם לא עלתה לה טבילה אבל אם נתנה מעות או דבר אחר בפיה וסגר פיה בסגיר' בעלמא שלא יפול ונפל ממנו עלתה לה טבילה שהרי המעות או הד' אינו מהודק בה וראוי לביאת מים הוי וסגיר' דהפ' בעלמא שלא יפול אותו

הדבר מחוב לא חשיב כמו קריצת שפתיים הקריצה שפתותיה פירושו שהדביקין ודחקתן זו על זו ביותר אבל הדיוק בערסא אינה פוסלת טבילה:

כה לא תאחז בה חכירתה בידה בשעת טבילה לפי שאין האים כאים במקום אחזת ידה ואפילו רפה ידה כדי שיבאו המים במקו אחזת ידה עלתה לה טבילה ואם הריחה חכירתה ירידה החילה במים שרי לפי שמשקה טופח שעל ידה בתחבר למקיה והוי כמוהו ואין כאן תצוה אף על פי שלא רפתה ידה:

כט שיעור מקוה יתבאר לקמן סימן ר"א שהיא מסאה ולא פחות לפיכך הטובל במקוה שאין בו אלא ארכע' סאה פצומצמין אם אמר לחבירו כבוש עליו ידוך במקוה הרי זה כגונה שכשזה מכניס ידו במקוה לכבוש עליו חיישנן שמה וצויה קודם שיטבול זה ונמצא טובל במקוה חסר שהרי חסרו ממנו המים שטפחו בידו של זה שהכניסה לכבוש עליו:

ל אינה צריכה להגביה רגליה בשעת טבילה אם אין שם מים שאף ע"פ שהורסת על הרצפה אין כאן חציצה כיון שקדמו המי' לרגליה קודם שהגיע לרצפה ונתלחלו הרגלים מן המים אותה המים הוו חיבור למקוה בעת טבילה כל גופה ואין כאן תצוה:

לא בסימן ר"א פיעף א' יתבאר בע"ה שאין שובלין אלא במקוה שכתוך קרקע ולא בכלי' שלא אמרה תורה אלא מעין ומקוה ודרשינן מקוה דומיה דמעין מה מעין בקרקע אף מקוה בקרקע לפיכך אם היה מים במקוה שטובלת ויא הוכל לטבול שם מחמת יראה שתטבע בתוך המים או שלא יעלה המים על רגליה ויחצוין כמו שיתבאר בסמוך סעיף ל"ג וצריכה לעמוד על דבר הבונה שם שלא תטבע לא העמוד על גבי כלי עץ שמקבל שימאה סגבו ולא על גבי נסרים הראויין למדרסות ולא על גבי גומם כלי הראוי למדרסות שכל נזירה שלא תבא לטבול במרחצאות של כלים ואפי' אם עברה ושכלה על גבי אלו ביון דאיכא חשש ששא הבא לדי אסור דאורייתא לכתחיל' גזרו דלא עלת'ה טבילה אבל נותנה' לחבילי זמור' תחת רגליה מפני המים ולא העמוד גם כן על גבי כלי חרס ולא על גבי בקעת של עץ והטבול ואף על פי שאין כלי חרס משמא סגבו ואינו ראוי למדרס וכן הבקעת אינו מקבל מומאה חשש חכמים הוא שמה תפחד שלא הפול ולא תטבול כראוי וגם אילו כיון שאין החשש אלא שמה בדיעבד לא רטבול יפה לא נזרו בהן אלא לכתחלה אבל אם עברה ושכלה על גבן עלתה לה טבילה ובכלי עץ כיון שנזרו בהן משום נזירת מרחצאות של כלים נזרו אפילו על פשוטי כלי עץ אף על נכ שנס כן אינ' מקבלים שימאה מכל מקום איכא למיגזר בהו משום טעות נזירה מרחצאות של כלים שיטעו לומר מ"ש זה מזה כיון דלאו משום קבלת שימאה נעשו כה לפיכך מקוה שיש בו טלבוות של עץ אף על פי שהם מחכירי לכותלי דמקוה לא תעמוד עליהם והטבול ואם עברה ועמדה ושכלה על נכיהן לא עלתה לה טבילה דפשוטי כלי עץ מקוה וצריך לעשות במקומו מדרגה של אכנים ותהיה המדרגה רחבה ד' נמקום הנחת הרגל שתעמוד עליה כרי שהיא בה שיעור מקום לכל תפחד ליפול ממנה שמהוך שתהיה בהול לא תטבול יפה אמר המעשיר בן הוא מסקנת רוב הפוסקים ומעכשו תמיהני מאד מה שראיתי נוהגין במקצת קהלות שעושין במקומות נפרים למטה לעט' עליהם בשעת טבילה ולא עוד אלא עושין מדרגות סולמות רחבות מנסרים ועומדות הנשים על אותן מדרגות של נסרי עץ והוא במקומו הבא דאפי' על טלבוות של עץ אף על פי שהם מחוכרים לכותלי המקוה לא תעמוד עליהם והטבול ואם עברה ועמדה עליהם ושכלה על גביהן לא עלתה לה טבילה אף על נכ דפשוטי כלי עץ הם

כל שכן נפרים רחבים הראויין למדרס ויותר המתו פה ק"ק דובלין שעושין הקפים כמו חדרים מנסרים הן הכריכה ועושין נסרים רחבים משהת הוך המים נאמצע הנובה גבוה מן הקרקע לעמוד עליהם ולטבול וחרי אילו וזמין משם למרחצאות של כלים והיה נראה לי רשיף למיגזר בלאו משום נזירה מרחצאות של כלים יותר מככל הכלים שנתנו למעלה ואפילו בדיעבד לא העלה לה טבילה ואף על גב שהם קבועים במספר' עדיין הם מקבלים שומאת מדרס שכן נהג הרמב"ם בפ"ק מהלכות כלים וז"ל כלי עץ הראוי למדרס שקבעו בכחול בתוך הקניין קבעו בכחול ולא כנה על גבן או בגנה על גבן ורא קבעו עדיין משמא במדרס כשהיה קבעו במסמורים וזנה עליו שהור עכ"ל הרי שכתב בפירוש שאינו שהור עד ליקבענו במסמורים וזנה עליו דהרי בנינו עינינו במסמורים ובגין אבל מסמורים לחודיהו אינו פועיל והיה נ"ל דלא שפיר עבדי ואין טבילה עליה להן הו' וכפה פעמים דהיינו מחכינן על זה ודאמרי עליו כי לא מלאני לבי לפסול אותה עליהם להזיחה עי' ואם בישראל כמה שנים שנתיישבך הקהלה יצ' אשר שם יש בו כסאות למשפש כסאות לנאנו ערים אשר בלמי אני זוכר שהיה שם הגאון הגדול מהר"ר שכנא ז"ל ונאנו ורבינו מהר"ר שלמה לוריא ז"ל ומהר"ר נתן ז"ל ושאר רבני גדולים ז"ל שבעיהם וכולם ראויים מינו בידם ואיך אנכי הפעוש אעמוד אהרודם לפסול אותה כי דבר כזה לא שייך לומר הניחו לי מקום להתגורר בחלילה להם דאדרכא ה"ו זה הוא דבר המציא לעז על הראשונים לומר שהיו כולם כגבול בעלי נרות מדרבנן כיון שטבילה נשייבול עלתה להם מדרבנן הלילה הלילה להעלות על לב אדם דבר ריש שהיו רוצים לתקוה אומרו לעשות נקבים בנסרים שבהתה שעומדים עליהם כי יאמרו שעל ידי ש הנקבים נחשבו הנסרים כברים שבורים שאינם סקבלין ונקבול תורה בלי מעליהם כמו שהבאר לקמן סימן ר"א סעיף ז' ולכך יצ' מרו שמהר לעמוד עליהם אבל אין תאמת אהש ימעות הוא בידם כי לא הרה הנזירה משום קיבול שימאה רק משום דומיא דמרחצאות של כלים דהא מסקינן שגזרו אפילו על פשוטי כלי עץ ואפילו על טלבוות של עץ משום דשוד בהן נזירת מרחצאות כל שכן באילו המקוואות שהם דומין במש למרחצאות של כלים שנזרו בהן ולא יועיל להן אילו הנקבים כי כמה ידעו שמרחצאות של כלים פסולים אי משים שינוי הנקבי' יאמרו דמי למרחץ אדרבה יאמרו ששעשו הנקבי' כיון שיכנסו בהם המים בטפע ולא משום סי' והיכר שינוי למרחצאות ולא דמי לכלי דלקמן סימן ר"א סעיף ז' דההם לא נעשה בתחלה לכך לפיכך כשקבעו למטה אפילו כל שהוא שלא יוכרו עוד המים ליטאו שם נהבטל שם כלי ממנו מה שאין כן כאן ועוד פשוטי כלי עץ דבלאו הכי אין לו בית קיבול לקבל המים מה יועילו לו הנקבים לטבול מתורת פשוטי כלי עץ נראה לי וכמה פעמים נשאתי ונתתי מזה עש חכמי הדור יצ' ולא השיכו לי דבר נכון רק קצתם אמרו לי כיון שהגאונים הכותינו ז"ל מהר"ר שכנא ומהר"ר שלמה לוריא ז"ל לא מיחו נס אתה שב ואל העשה כלום כי ודאי טעמם ונימקים נכונים וברורים היו עפיהם אשר הם נעלמים ממנו הצעירים ושכ ואל העשה עדיף אבל לבי היה חלל בקרבי מאד באמרי או לי מיוצרי או לי מיצריבי לא ידעתי טעם לדבר עד עינתי בעניית העתי בעומק דברי רבינו יוסף קארו זכרוננו לברכה ומצאתי און לי ואמרי אולי זאת היתה גם כן כונת הגאונים ז"ל שלא מיחו בי ראו שמקום ועת הדחק הוא פה לנבלין שאי אפטר לחקן מקוה מצפה אכנים כי בין בצעיה המים הם יושבים ופסמו על ישוב ותירוץ אחד כעין שהיוץ רבי יוסף קארו זכרוננו לברכה דברי הרמב"ם ז"ל ואף על פי שהם ז"ל לא ראו דברי רבינו יוסף ז"ל כי לא היה

אילו הוא הנקרא מדרס בכל מקום עב"ל וש"מ שאין הפסקת האכז מיעיל הא כבר אמרנו שלא היתה הנזירה רחמ"ה משום קבלת טומאה רק משום דומיא דסרחצאות של כלים לפיכך אם יניחו אבן על הנסרים אף על גב שאינן מועיל לענין טומאה מכל מקום יש בזה הכירה שאינו דומה למרחצאות של כלים שיטאילו אכנים אינו למה ויאמרו למה מפני שאסור לשכולו על גבי כלים של עץ כגון במרחצאות של כלים וזה אין לחוש ששא מתוך תיקון זה יפלו בטעות אחר שיבאו לוכר שמתר לעשות כן גם במרחצאות של כלים להניח אבנים על האצטבאות ויטבילו שם דבוליה האי לא חיישנן שכיון שיראו השינוי ויש לו ויחקרו מתוך זה אחר טעם הענין הכא לומר להם הטעם יאמר להם כל הדין כפירוש נ"ל.

לב וסילון של עץ המחובר בקרקעית המקוה שהמים עוכרים דרך טפ למקוה אחר ואין לו לבזבזין מזהר לעמוד עליו ולשכול דלא שייך למינזר ביה משום נזירת פרחצאות כמו בשאר כלי עץ דכיון שהוא מחובר לקרקע אינו נקרא כלי ונס משו"מ שאוכין לית ביה כיון שאין לו לבזבזין שעוצרין המים כמו שיתבאר עוד בסיון ר"א בע"ה ונס משום ביערותא שמה הפחד שתפול ליכא כיון שהוא קבוע בקרקע ; ל"ג לא תשכול במקום שיש בקרקעותו טיש משום טעולה השיש וחוצץ ברניה אלא א"כ תתן שם חבילי זמורות וכוונתו בהם דבר שאין מקבל טומאה כמו שכתבנו בסעיף ל"א ואם טבלה ולא היתה שם שום דבר יש אושרו שלא עלתה לה טבילה משו" חציצת השיש בעת הטבילה ואף על פי שעכשו אין רואין שום שיט ברניה אמרינן כששכשכה רגליה במים בצאתה נפל מסנה ואע"פ שאמרנו למעלה סעיף י"ז השיש לית אינו חוצץ ס"ל לה"א רחמ"ה שהשיש בקרקעותיו נכנס לה השיש בין אצבעות רגליה שהוא מקום דחוק ונדבק שם הוא חוצץ ויש לחוש לדבריהם ;

לד ולא תשכול במקום שיש חשש שיראה בני אדם מפני שמתוך כך משהיה למכול שלא יראה בני אדם ; ותתכייש ואינה פדקרקת למכול כדא"י מיהו בדיעבד שהיא יודעת שטבלה כראוי סומכת על עצמה ועלתה לה טבילה ולא אמרינן דילמא אנכי ביערות' לא טבלה שפיר ולא ארעהא שבקל תוכל למכול עצמה כראוי וכדאי שפיר טבלה אלא דלכתחלה חיישינן לחומ"א ;

לה לא תשכול בקומה זקופה מפני שיש מקומות שמשפתחין בה בהיוחה בקומה זקופה ואין המים יכולין לכא שם לפיכך תשחה כדי שיבאו המים שם באותן המקומות מיהו לא תשחה הרבה עד שידבקו סתריה זה בזה אלא שזחה מעט עד שיהיה סתרי בית הערוה נראין כדרך שנראין בשעה שהיא עורכת את הפת שמפסקת רגליה קצת ויהיה תחת רדיה נראה כדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה ויהיה תחת בית השחי נראה כדרך שנראה כשאורגת במעומר שמנכהת ידיה קצת ימיני יותר מן השמאלית ואינה צריכה להרחיב ידיכותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להרחיק והועתיה מן הגוף יותר מדאי אלא כדרך שהם מרחקין בעת הילוכה דבכל אילו שיערו חז"ל כשעושה כן יכולין המים לכא בכל מקומות גופה הנלוין הצריכין ביאת מים ושאר המקומות נקראו בית הסתרים קצין צריכין ביאת מים לכא ואף על פי שלא באו שם המים מ"מ היו ראויין לביאת מים ואם שינתה כגון ששחתה ביותר או נקפה ביותר י"א טעלתה לה טבילה וי"א שרא עלתה לה ;

לו וכיון שצריך שלא תשחה יותר מדאי כמו שאמרנו צריך שיהיה מי המקוה נבתי' מעל לטיבורה לפחות זורה שאם אין נבתי' כ"כ צריכה לשחות הרבה עד שנעשו קמשי' קמשים כבטנה שלא יבאו שם המים ולא היו טבילה טבילה ;

היה משהי' אלא גם להם היה לב כמותו וכולם טרועה אחר טעמו כינו יוסף ז"ל בתירוץ קושיא א' שהקש' על הרמב"ם ז"ל צמר אס וז"ל ויש לומר דמתניתין מייקי בשביל מי המעיין עיבת על הספסל ור"ל המשנה כפ"ה המסכת מקוואה שאמרה מעישה עבירו על גבי כלים או על גב ספסל הרי הוא כמו שהזכרנו רבי יהודא רבי יוסי אמר הרי הוא כמקוה וכלכד שלא שכול על גב ספסל והלכה כרבי יוסי ועל זה אמר רבילוסף מה שאמר במשנה שלא ישכול על גב ספסל מירי ביש' מי המעיין אינם עוכרים אלא על הספסל וחוצה לו מן הצד ואין מי המעיין כלל שאז אילו היה כלי שיש לו בית ק"ל היו נפסלין למשכול אפילו במים שנמשכין מן הכלי וז"ל וכתנן מעיין שהעבירו על גב השוקת פסול ושעמא טוס דהו"מ מים שאובים והשתא שכלי זה אין לו בית קיכול או נפסל וסבל מקום נזור רבנן שלא ישכילו על הכלי עמו אף על פי שאין לו בית קיכול נזירה אטו כלי שיש לו מ קיכול כו' אבל אם לא היו מי המעיין עוכרין על דפסל וחוצה לו מן הצדדין ליכא למינזר כלל דהא אפי' היה כשיש לו בית קיכול כיון שקצת המים יוצאין חוצה לספסל מצדדין לא נתכשל דין מעיין מהמים הנמשכים מן הכלים ודין מפני שהם מחוכרים למעיין כשר מן הצד וכתנן גבי מן שהעבירו על גבי השוקת העבירו על גבי שפה כל שהו כע הילכך כשהוא כלי שאין לו בית קיכול כספסל וכיוצא בחינמי כלי שיש לו בית קיכול אלא שאין המים עוכרים מח כי אם מאחוריו כגון שהוא כפוי על פיו מותר למשכול אפ על גביו עכ"ל והשתא אני אימר טנאוננו שהיו פה לזן ובשאר קהלות סמכו על ענין דומה לזה ואמרו הואיל דהם שכבר יכיה סיככים ומקיפין אילו המקוואות שכל צד פסכותיהם מכוונתה ומכפנים ומתחמיהם לא נתכשל דין געי ומקוה מן מימי כל המקו' או הכריכה ומותר למשכול אפיו על גב אילו הנסרים ואף על גב דתירוץ זה לא נאמר אלא א"כ ההרמב"ם והרמב"ם לא ס"ל שעמ"א דנזירת מ מרחצאות כמו שמבאר היטב בדברי רבינו הבית יוסף ז"ל אבל לפי טעם נזירת דמרחצאות שכתבנו דקיימא לן דהכי הליכתא רא נאמר תירוץ זה ומשמע שכל דבריהם שאין שייך לומר תירוץ כזה לפי סברת נזירה דמרחצאות אמר אני דכנס זה יש לומר אפילו לפי טעם הנזירת פרחצאות כי נ"ל דלא שייך למינזר משום נזירת מרחצוא' אלא בשליבות וכיוצא בו שהלכת השליבה מביטל לכותל בפנים וכמו שכתבו כן בפירוש אף על פי שהן מתוכרין לכותלי המקוה בו דמשמע שהלכת השליבות מכותל לכותל בפנים זה הוא באמת דומיא דמרחצאות של כלים שלהם שהיו להן אצטבאות ודרך האצטבאות להיות מכותל לכותל בפנים ואין מים חוצה להם ונזרו באילו משום אילו אבל במקוואות שעושין בקהלות וכל שכן באילו שעושין פה לובלין שהמים מן פין אותן מכל צדדיהן סביבותיהן מבפנים ומכחוץ ומאחריהן אינן דוחין כל כך למרחצאות וליכא למינזר כהמשום מרחצאות של כלים שאין מים אלא מבפנים ע"כ ;

דהווי ליה מיעושי שאינו מקפיד עליו :

ב נדה שטבלה בלא כוונה כגון שיודד להקר באחד בילה כהוד המים כמו שהיונה צריכה נטבילתה לא שאלא נטבונה רשם טבילה או אפילו ענפיה לחוד המינילא יהיה בכוונה ביל מחחילה לבא במים הריו מותרה לטבילה דהא מכל מקום נרחץ כל בשרה במים ויש שמחייב ומצויבן אותה טבילה אחרת דהא ורחץ כהוב משמע מדעתו ויש להחמיר לבחחילה יש שכתבו שיש לאשה להיות צנועה ליל טבילתה שלא להודיע על טבילתה וכן נהגו הנשים לרסוד ליל טבילתן שלא ללוד במחומה או בפני הכרות שלא ירגע בהן בני אדם ומי שאינה עושה כן עליה נאמר אחר שכתב עם כהמה יזיש לזוהר כשיוצאת מן הטבילה שיפגעו בה חכרותי כרי שלא יפגע בה החלה דבר טבא או נוי ואם פנח בה דברים אילו אם היא יראה ששם החזור והטבול כפי שפניעת דברים אילו מעלין להמחכות רעות ופגמין אן תולד אם תתעבר כליה אז אם מותר להטיל חמין למקח או אם מותר לחזור ולרחץ אחר הטבילה על ס' ר' א :

קצט שצריכה האשה לבדוק בית כהרן ודיני חפיפה בשבת ובחולו וכו' י' סע

א וכיון בבית הסתרים צריכין להיות ראויין לכיאת מן ט'א יהא שום ובר חוצץ צריכה כל אשה ספוד לטבילה להדיח בית השתי וכל בית סתריה כמי ולא בשר משקין דשאר משקין אין מעכריה הלכותין ואודבה הם עין מלכלבין במקום וישאירו שם בהמים וצריכה הסרוק שיר ראשה יפה במסרוק שלא יהיו שערוחיה נדבקין זה בזה וצריכה לעיין בעצמה ובבשר וכו' וקח כל גופה ססר לטבילה שלא יהא עליה דבר כיאוס כחוצץ ואזרחך ההף כל נהה וישטוף במים המין בשעת רפיהה נופה ושערה :

ב חפיפה שבמקום שיער לא תהיה כפיס קדים כפני שמשכבין את השער אלא כמי דמין וס' הוא אפי' חמין שהוחמו בחמה סגו ולא תחחוף כנתר הנקרא בלא קריד' לפי שמתחך את השער וחוזר ומסתבך ולא באהל לפי שמשכך את השיער ולא בכל דברים המסכב השיער וכל זה דווקא לכתהרה אבל אם חפפה כנתר וכיוצא בו ותאהה בעצמה שאין שערות שיה קטורים ומסובבים ועשתה כן ב' אונ' פזמים ואין שערותיה קטורים הרי אנו רואים שאין שערותיה כשכע שערות דשאר נשים שכן דרך הרבה ענינים עשבען של בני אדם חלוקין לפיכך אשה זו חופפת כנתר וכאהל ואין מוחץ בידה ותכמינו ול לא דברו אלא ברוב נשים ואשה שזזה לה הרופא' שלא החף ראשה במים רק ביין ים לשזור לרופא' אם היין מסכך בשערות ואם אומרים שאין מסכבין יכולין לסמוך על הרופאים אפי' הם גוים כיון דמילתא דעכידא לניו הוא ואם אין הרופאים בקיין בדבר הנסה האשה אח עצמה חחלה באו נ' פעמים אם היין מסכך שערותיה אם אינו כסוד וחובל לסכוד על הנסיון :

ג חפיפה זו צריכה שתהיה סכוד לטבילה כדי שלא יחזרו השערות ויסתכבו בין החפיפה והטבילה ודבר ידעתה שטבילת נדה אינה אלא כליה ואם החף בעודים היתה הטבילה רחוקה מן החפיפה ואם החף כחיה ענה כדי שהטבול מיד אחריה יש לחוש שמה ההא מתימה לכה ותמהר לטבילה ולא תחוף יפה וכיצד העשה דמנהג דג'ר הוא שתחחול לחוף מעבור יום ועוסקת בחפיפה עד ש' וק' ואז הטבול וכן גם כן סנהג כשר שאף על פי שחפפה כלהת השא עמה מסיק לכית הטבילה והחזור ומסרוק עצמה ששם ובשעת הדחק שצריכה לחוף ביום כגון בערב לכה או אפי' כ

ל' מיהו יש מי שאומר שאם אין בנובה המקוה ב'כ ואפילו המים הם מרודין ושטחין עד שאין יכולה להעלות בהן כל גובה בבת אחת אלא א"כ פניה ונופה בכוישים בקרקע שפיר דמי ועל בסימ' ר' א :

לח אענה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים כמו שכתבנו שפעם לפעלה דבית הסתרים אינן צריכין ביאת מים וגם לא הקפוז אותו יותר מראי ואם קפצה פיה לא עלתה לה כמו שכתבנו ג' שפעם לפעלה סעיף ב' ז' רק השיק שפתיה זו בווד רבוק בינינו בדרבה :

לט וכן לא העצים עיניה ביותר ולא הפתחה ביותר שאם פתחה אותה ביותר הוי חציצה למעלה ואם עצמה ביותר הוי חציצה למטה ואם עשתה כן יש אומרים שלא עלתה לה טבילה :

מ וכשהיא טובלת בשעה שטובלת צריכה שרעמדי על גבה אשה יהודית שהיא גדולה לפחות י'ב שנים ויום אחד שתראה שלא ישאר כשער ראשה צף על פני המים אבל גויה אינה גאמנת הואיל ואחחוק איסורא ואם אין לה מי שהעמוד על גבה או אשהוה בליה ולא הוכל האשה העומדת על גבה לראות אם ישארו השערות צפין חכרוך שעה על ראשה בחושי צמר או ברצועה שכראשה דאנכה יכנסו השערות גם כן במים ובלכוד שחרפס עד שיוכלו המים ליכנס בהוכם או תקשים כטרטרות של חומין חלולות שאינן חוצצין כמו שנתבאר למעלה כעף ג' או קיסרת בגד רפוי על שערותיה :

מא המזשלת בנה לאחוריה כשהיא ערומה וטבלה לא עלתה לה טבילה דטמא היה שיש בינלי ההינוק או בדין ונדבק באמו וחצץ בשעה טבילה ואחר שעלתה נפל לכך לא חזינן ליה :

מב צרות וקסמין שכתבו בסדקי הנגלים מלמשה הדי הם חוצצין :

מג וכן אספליניה שלונמה ורשיה שעל בית הסתרי חוצצין כמו שכבר כתבנו דבית הסתרים אף על גב דביאת מים לא בעינן ראויין לכיאת מים בעינן י'א שהאטה צריכה לבדוק עצמה בנדולים ובקסמ' קודם טבילה כדי שלא תהא צריכה לעצור עצמה שיש העצור עצמה הוי כמו עצמה עיניה ביותר קפצה פיה ביותר שרא היו ראויים לכיאת מים ולא הויא טבילה לפיכך הבדוק עצמה מקודם אם היא צריכה לבך וצריכ' גם כן להסיר ציאות החוטם קודם הטבילה שלא יחוף :

מד היתה שערות אחת או שתים חין למכה וראשן מדיבק למכה או שהיו ראשי שתי שערות מדיבק בטיש או בצואה או שהיו שתי שערות בריס עיניה מלמטה ונקבו ויצאו בריס עיניה מלמעלה וכן אם היו ב' שערות של משה מתדבקין בריס עיניה של מעלה הרי אילו חוצצין :

מה לא הטבול כאבק שעל רגלים ואם טבלה יש מי שאומר שאינו חוצץ מפני שהמים משפשפין אותו ויש מי שאומר שחוצץ ולא עלתה לה טבילה מפני שכשיורד למים כך עם האבק שעל רגליו נעשה האבק כמו שיש ברנלו ונדבק בו וחוצץ א"כ שפסף רגליו במים מקודם לכן וזה כ' יטכול ואם טבל בחמין לכולי עלמא אפילו לא שפספן אינו חוצץ כפני שהחמין מעבירין הלכיוך כאלו שפסף :

מו כל הטמאין שנטבלו בבגדיה עליהם להם טבילה מפני שהמים באין בהם ואינם חוצצין וכן הנדה שטבלה בבגדיה כותרת לבעלה :

מז מין כניס יש שדוקים בבשר הרבה ונישכים בעור במקום שיער ונדבקים בחזק ככשר והם שקורין בלשון אשכנז פולץ לייז צריך להסירן על ידי חמין לגררן כציפוף ואם אינו יכול להסירן אינן חוצצין

לבוש עטרת זהב הלכות טבילה צח

ד איכא שאני יכולה לחוף כלל ביו' כגון כמ"ש יחבאר בסמוך ; ואם חל טבילה כמ"ש שאני אפשר לה לחוף מבעוד יום עד שתחשך די לה שהחוף בליל טבילה ומ"מ כדו שלא תמרה שהיא מהומה לביתה ולא תחוף יפה טוב הוא שהחוף השיב בע"ש ובמ"ש תחזור ותחוף מעט במים חסין והסרק מעט ואז לא תצטרך לחפ"ה הרבה ומסתמ' לא תמרה דמסתמ' היתה נזורה כל יום השבת מלהתעסקה בחיצונית ומקשרת שערותיה ואינה צריכה חפ"ה וסריקה הרבה :

ה ואם נזמנה טבילה בליל שבת שאני אפשר לה לחוף עד שהחשך אלא עד קודם בין השמשות שעדיין ודאי יום הוא די לה בחפ"ה היום סמוך לבין השמשות וטבולת משתחשך :

ו ואם חל ליל טבילה כמ"ש והוא י"ט שאני אפשר לחוף בליל טבילה ולא ביום שלפני טבילה וגם לא רצו הכמים להפסידה עונתה לפיכך החישו לה אז שתחוף בע"ש וכן אם חלו ב' ימים טובים ביום ה' ו' וחל טבילה בליל שבת או ביום א' ב' וחל טבילה בליל ה' התירו לה שתחוף בע"ש או ביום ד' בשבת ותקטור שערותיה שלא יסתכבו ויתבלבלו וגם תיזהר בימים שבין החפ"ה לטבילה מכל שינופת ושלא ידבק בה שום דבר גם מגניעת תבשילין או מנהינתן לבניה דקטנים אם אפשר לה להזהר אם הם דברים הנדבקים ואם אי אפשר לה לזהר כגון שאין לה מי שיעשה זה במקומה או שצריכה ליגע בהן בשעת אכילה אין לחוש ובלבד שהחוף יהיה בכל פעם בלא הכא לגדי הציצה ובשעת טבילה תחזור והעייין ותדקוק היטב כל גופה ושערות ראשה שלא יהא בה דבר חוצץ ותדוה בית הסתרים במים חמין שהחמו אפילו כ"ט וכן חתנין שיניה בטוב בשעת הטבילה שלא ישארו בניניהן לא פירורין ולא כשר ולא עצם ממה שאכלה מן החפ"ה עד הנה ואם לא חל טבילה כמ"ש או במוצאי י"ט אם תוכל לטבול במוצאי שבת או במוצאי י"ט ע"ל סי' קצ"ו : כמקום שראות לטבול בלילה וחלה ליל טבילה בליל שבת אין להתיר לחוף מערב שבת ולטבול ביום שבת והוא יום שמיני דתרי קולי בהדי הדדי לא מקילינג קולא דסרך בתה וקולא דהרחקת חפ"ה מטבילה :

ז ק"ל דעיון כל גופה ואפילו שערותיה הוא מן התופה וכיון דהציצה היא מן הל"מ שהוא כמו דאורייתא אי נמי מדכתיב ורחץ את בשרו במים ודרש"ן בשרו שלא יהא שום דבר חוצץ בין בשרו למים ודרש"ן נמיא נמיא בשרו את הטפל לבשרו ומאי ניהו שער ממילא שמעינן שחייב קודם הטבילה לעיין ולברוק בכל גופ' שלא יהא עליה דבר חוצץ והוא הדין שצריכה לעיין ולברוק בשערותיה שלא יהיו קשורות זה בזה אכל חפ"ה לא שמעינן לא מתוך ההלכה ל"מ ולא מקרא אלא היא מתקנת עזרא לפיכך כשתל טבילה בחול וכ"ש בליל שבת ויום טוב אם חפ"ה ועיינה עצמה ביום וטבילה בלילה או אפילו בליל יום של סחרתו עלתה טבילה בדיעבד אף על פי שלא היו חפ"ה וברקה סמוך לטבילה אבל אם לא חפ"ה כלל לא עלתה לה טבילה אף על פי שעיינה בעצמה בגופה ואפילו חפ"ה מיד אחר הטבילה וסרקה במסרק ולא מצאה שום נימא קשורה אפילו הכי לא עלתה לה טבילה שאני אומר בשעת טבילה היה קשור ועכשיו ניתר או נישר עם המסרק ואין צריך לומר אם חפ"ה במקום שער ולא עיינה בטאר גופה שלא עלתה לה טבילה שעיון הגוף הוא דבר תורה כסו שאמרנו ואפילו אם בדקה את גופה אחר הטבילה ולא מצאה שום דבר חוצץ אינו מועיל דשם היה עליה דבר החוצץ ובעלייתה מן המים נפל ממנה :

ח ברא בשאר כל הגוף אבל בבית הסתרים כיון שאין צריכין לכיאת מים אם לא עיינה אותם קוד' לכן ואח"כ עיינה

אותם ולא מצאה בהם שום דבר עלתה לה טבילה וכן אם לא עיינה אותם קודם טבילה ואחר טבילה נכלא עיינה אותם עד שנתעסקה בהבשיל ומצאה עליו סאוהו הבשיל תולין להקל אע"פ שכשאר הגוף אין תולין להקל בכחאי גוונא הכא בבית הסתרים כיון דאפילו לכהחלה אין צריכין כיאת מים ממש תולין בדיעבד להקל וע"ל סי' קצ"ה סעיף כ"ה :

ט חפ"ה ועיינה גופה ושערה וטבילה ובעלייתה נמצא עליה דבר חוצץ אם סמוך לחפ"ה ועיון טבילה אינה צריכה טבילה אחרת ואם לאו צריכה טבילה אחרת וכמה מקרי סמוך לטבילה שיערו הכמים ז"ל שאם בתוך עינה אחת חפ"ה ועיינה וטבילה ונמצא עליה דבר חוצץ אינה צריכה טבילה אחרת דודאי אחר טבילה בא עליה אומנו דבר החוצץ ואם לאו צריכה טבילה אחרת ואף על פי שהירה החפ"ה והעיון סמוך לטבילה כגון שחפ"ה ביום סמוך לערב וטבילה כהחלת הלילה לא עלתה לה טבילה הוציל והחפ"ה והעיון היו בשתי עונות עם הטבילה ולהל"מ כמ"ש בין כך ובין כך צריכה טבילה אחרת פ"ן שנמצא עליה דבר החוצץ אלא שזו שחפ"ה וטבילה בתוך עונה אחת אינה צריכה לחזור ולחוף ולעיון רק תטבול טבילה אחרת וזו עבשתי עונות צריכה לחזור ולחוף ולעיון גופה ולטבול טבילה אחרת :

יא כמה דברים אמורים כשלא נתעסקה באותו המין אחר הטבילה אבל אם נתעסק' בו אחר הטבילה בין טבילה לבדיקה אינה צריכה טבילה אחרת שבין שבכך טבילה ועיינה וחפ"ה אף ע"פ שהיו מרותקין תולין להקל כאוהו מין שנתעסקה בו אחר הטבילה אבל אם לא חפ"ה קודם הטבילה אין תולין בו אע"פ שנתעסקה בו אחר הטבילה :

יב כמה דברים אמורים בשאר כל הגוף אבל בבית הסתרים אפילו אם לא עיינה אותה קודם טבילה ואחר הטבילה גם כן לא עיינה עד שנתעסקה בדבר החוצץ ואחר כך נמצא עליה סאוהו חמין תולין להקל וכמו שכתבתי טעמא בסמוך סעיף ט' :

יג חפ"ה קודם טבילה ובין חפ"ה לטבילה נתעסקה בדברים החוצצים או שנתמנה לבנה הבשיל הראוי לידב' בה לא עלתה לה טבילה אפי"אם ביקה מיד אחר טבילה ולא מצאה שום דבר חוצץ שאני אומר בעלייתה מן המים נפל ממנה וצריכה טבילה אחרת מיהו אם בדקה עצמה קודם טבילה וראתה שלא נדבק בה דבר כני ואינה צריכה חפ"ה אחרת וטבילה כיון שבכך חפ"ה ולא נתעסקה אלא כזה ומותר ללבוש בגדיה בין חפ"ה לטבילה ואין הלבישה חשיבה דהרחקה בין חפ"ה לטבילה דניחוש שממ' בין כך ובין כך נדבק דבר תיזרר שלא תקה תינוק אצלה אחר החפ"ה שמה יכלך אותה ולאו אדעתה וע"ל סימן קצ"ח :

יד אימתי תעשה ברכת הטבילה ובן סעיף א' וכו' שטבילה זו מצוה היא צריכה לברך עליה כמו על כל שאר המצוות ומימי מברכ' כשפושט מלבושה ועומדת בחלוקה שהוא ההחלת עשייתה המצוה תכרך ברוך אחת יי' אמה אקב' על הטבילה כמו שבכר ידעה שעל כל המצוות מברכין עובר לעשייתה ולא תבר' אחר שפשטה הלוקה שאסורה להזכירה שם כשהוא ערומה ולבה רואה את הערוה ואם שכחה ולא ברכה קודם שתפושט חלוקה הכנס כמים עד צוארה ואז מברך בשדרים מכסין אותם שאין לבה רואה את הערוה ואם המים צלולין עוברתן כרגליה כדו שלא תראה רבה רואה את הערוה ומברכת וזה שמכרך כעל ולא ברמ"ה לטבול שהוא נוסח הברכות שקודם המצוה היינו מפני שלא רצו להתקן לה כ' מטבעיה וכו' שכתבתי נר צדיק

סא זוה נס כן מדרבנן אבל דאורייתא סני בכל שהו אפילו כמד' אם כל גופו טהור כו והך אמה על אמה ברוס ג' אמות שאמרנו היינו אמה על אמה כמרוכב ברוס ג' אמה כולף כמרוכב ולא כעגול ואמה שאמרנו צריכה להיות אמה שוחק' דהיינו אמה בלתי שפתי' אצבע אף ג' ודמס' אמה היא ו' שפחים אמה דהכא עיקרו שצריכה להיות אמה שוחקת ואמת שוחק' יתירה על צומצום' חצי אצבע נמצ' שיעלה כחשכור' מ' אלף אצבע' קו' האצבעות כגודל ועיד' חצי אצבע וצריך שיהיה הבור שבו המים מכונסין גדול יותר משיעור זה כדי שכל המים בה הטובל יתפתו המים שישארו כל המים שהם ארבעים פאה תוך המיקוה כשיהפנתן על ידי נמיסה הטובל ולא יצאו חוץ לבור ויוחסרו המים שלא יטארו בהן מ' פאה בעת הטבילה ומפני שאין אנו מצויין שיעור זמ' פאה רבן כדי שיעלה כל גופו במים ככת אמת לפיכך אין צורך שיהא המיקוה דווקא גבוה ברוס ג' אמות אלא כל שהו גבוה כמעט לשיכורה וזה כמו שכתבנו למעלה במסמן קצ' סעיף ד' שהוא שיעור שחובל להחכמות כל גופו ככת אמת ואינת צריכה לשחות הרבה אם דמקוה היא רחבה עד שיש בה פרוה ובגובה שיעור חסכון האצבעות הנל' הרי זו מקוה כשרה לטבול בתוכה :

ב כבר ידעת דסת' מעיין זרכו בזוהילה וסת' נור מקוה מים פירושו שהם מכונסים ועומדים ואינם זוחלים כעניין שנאמר יקוה המים אל כקום אחד לפיכך מי מעיין כשהיה אף כשהם זוחלים וכ' כשהם מכונסים במקום אחד וכלבו טיובל לטבול כל גופו בהם ברוח שנס שם מעיין עליו כן שכן דרך הרבה מעיינות שיעמדו במקום אחד אבל מי המקוה אינם מסדרים' אלא באשכורו כלומר כשהם מכונסים ועומדים במקום אחד כדרךן ולא בזוהילה ולא אמרינן שדהקושו להדרי' נאמר כמו שהמעין מסהר בווחלין אף מקוה מסהר' בווחלין שכן אמרו חכמים ז"ל איפה מעיין מסהר בווחלין יכול אף מיקוה מסהר בווחלין הלאך מיעושא היא מעיין מסהר' בווחלין ומקוה אינו מסהר בווחלין אלא באשכורו ש' מ' טאם הם זוחלים פכולין מן התורה ומי המקוה הללו צריכין שיהיה מכונסין בידי שמים כגון מי גשמים או הצטר' סלגים ולא שלעשו בידי אדם שכן דרשו חכמים ז"ל מהקושו בור מקוה מים ומעיין להדרי' ולפינן מה מעיין בידי שמים אף מקוה בידי שמים לאפוקי אם מלא מים על כהפו ועשה מקוה סהר' פסולה' ועוד אמרו איה מה מעיין מסהר ככל שהוא דמעין כל שהוא נקרא מעיין יכול אף מיקוה מסהר ככל שהו הלכור לומר אך מעיין כלומר אך מיעושא הוא מעיין מסהר ככל שהו ומקוה אינו מסהר ככל שהוא אלא בשיעור מ' פאה כמו ששמרנו סיהו לא דהך שיעורא דמקוה כמ' פאה אינו אלא אסכתא בעלמא דכיון שאין בו טעם אלא כדי שיהא כל יף הנטבל בו עולה בו בכת אחת אמרו חז"ל שאין שיעור זה מ' התורה ככל דבר הנטבל אלא כל דבר שכל גופו עולה במים ככה אחת סני לו כהנין המים וכלים קטנים כגון מחשין וצינורות סני להו' ככל שהו בין כמעין בין במקוה כל שהו מן התורה אבל רבנן סללו טבילת מקוה כל שהו דאיל ואין סהרחה אלא במכונסים אפילו בכלים קטנים ואסכתא אקרא דאך פנינא ויחטא שאפילו כלים קטנים צריכין מ' פאה במקוה כמו כנדה וכמו שאמרנו למעלה אבל במעיין מסהרתי סין במכונסין כיון בזוהילה אקמו' דאורייתא ואמרו כן אדם בין כלים יקולין לטבול אפילו במעיין כל שהו וכלכך שיהא כל יופי של אותו הנטבל עולה בו בכת אחד לפי מה שהוא הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו וי' אה דהי' דמעין מסהר בכל שהוא היינו בכלים אבל לטבילת אדם לעולם בעיני מ' פאה בין כמקוה בין במעיין בין באדם גדול בין באדם קטן שאפילו כל גופו עולה כפחות מכאן צריך כ' פאה

לכך בעל כמו שיחכאר בסמוך אף בשאר הטובלי' שמכרכין לפני הטבילה קבועה בעל שהוא לשון הכולל עבר ועתיד מפני שהוא בינוני ויש אומרים אף על גב דבכל המצו' מברכין עובר לעשייתה בטבילה לא מברך עד אחר הטבילה דכיון דאינא טבילת גר שלא יוכל לברך עד אחר הטבילה דקודם לכן אינו יכול לומר אשר קדשנו במצותיו וצונו שעדיין לא נצטוה דעדיין נוי אף על גב דמל' קיים' לן מל' ולא שכל כאילו לא מל' וכתן דגר אינו יכול לברך עד אחר הטבילה הקנו בכל הטובלי' שלא יכריעו על הטבילה עד אחר הטבילה הוכן נוהגין שי' אחר הטבילה מדי בעודה עומד' לתוך המים מכסים עצמת כנדה או בחלוקה ומברכה על הטבילה ויפי מנהג זה מיושב טעמ' מה שמכרכין בעל ורא' בלס' לטבול שאין לשון הרס' נופל אלא להבא •

הלכות מעיין ומקוה

דא דיני מקוה ומימיו ובו ע' סעיפים :

א אף על גב דכתיב בכל הטמאים ורחץ במים אין הנונה סיהו עול' משומאחן כרחיצה כסרחץ בעלמא שאפילו עלו עיריהו כל מ' מות שבעולם עדיין הם כמיטאם וכן צטה נדה אפילו עלו עליהם כל מימית שבעולם עדיין היא כמיטא' לבעלה וחייבין עליה כית ככראשונה בכתובתא שעתא לעיל סימן קצ' סעיף א' אלא צריכה שחטטול כל גופה ככת אחת ממי מקוה או במעיין דכתיב אך מעיין ובור מיקוה מים יהיה שהור שפירושו הטובל בהן משומאחן יהיה שהור דאילו הם עצמן פשיטא שהם טהורים אם נפל בהן דבר טימא' שהיו הם מתוכרין לקרקע ואינם מקבלי' טומאה ועוד יהיו שהור' מבעי ליה אי אמעיין ומקוה הוה קאי ומקוה פירושי מים מכונסין ועומדין כאלטברין במקום אחד ואפילו אינם מים חיים דרא' כתיב מים חיים כרחיצה שים אחד מן הטמאים אלא כזכ' לוקא ולא שאר טמאים ואפילו זכה אינה צריכה דווקא מים חיים אלא אפילו מקוה מסהר אוהו ושיעור דהך מקוה הוא ככדי שהוכל לטבול בו כל גופה בכת אחת דכתיב ורחץ את כל בשרו במים ודרשינן כמים כמי מקוה מלא כתיב במים חיים כל בשרו מים שכל גופו עולה בהם וככת אחת דרשו' גם כן מהדקא ששהרת רחיצת הבשר לשהרת ביאת השמש דכתיב כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש ושרר מה שהרת ביאת השמש בכת אחת אף שהרת רחיצת הבשר בכת אחת כמ' שכתבתיו לעיל כראש ס' קצ' ושערו' הכמים דבור מלא מים שכל גופו של אדם בינוני עולה להם בכת אחת צריכה להיות לפחות אמה על אמה ברוס שריש אמות והיא הנקראת מקוה מן התורה ושיעורה ז' שהם מ' פאה מים וזהו שיעור מקוה ואפילו אשה קטנה שכל גופה עולה בכת אחת אפילו כפחות מארבעים פאה צריכה לטבול במקוה של ארבעים פאה ואפילו אם טובל בה כלי קטן צריך להיות בה ארבעים פאה דכתיב נבי כלי' מדין אך כמי נדה ויחטא ודרשינן במים שהנה טבילת כהם יחטא כהם גם כן הכלי והיינו מ' פאה שפתח נדה טבילה בהם וכשמע' אפילו כלי קטן יחטא כמי נדה שהם ארבעים פאה ואם חסר אפילו כל שהוא פסול סיהו לא אמרו זה אלא מדרבנן וקרא אסכת' בעלמא הוא אבל מן התורה בין אדם בין כלי שחטא כפחות מארבעים פאה רק שכולו עולה בה בכת אחת כדלפינן לעיל מהקישא ומעיין גם כן אף על פי דמסרה בכל שהו דמעין כל שהו נמי נקרא מעיין היינו דווקא כשצ' בלין בוכלי קטן אבל כשטובל בו אדם אפילו הוא קטן שכל גופו שחטא כפחות מ' פאה אין טבילה עולה בו אצ' היא מ' פאה

במקום אח' כדלפינן לעיל מכתוב אך מיעוט לומר מעיין
 מסחר בזוחלין ואין המקוה מטהרה בזוחלין אלא באשכנז
 לפיכך צריכין כל המ' סאה של המקוה שלא יהיו שאובין בידו
 אדם אלא שהקצו מן נשמים ועומדין בנומא אחת אהל אם
 נשאבו או אפי' לא נשאבו ונתקבצו בידו שמים ואינן עומדין
 במקום אחד אלא זוחליו על הארץ פסולו; מיהו שאוב אינו
 פסול מן התורה אלא בשהו' כולו שאוב או רוכו אבל אם רוכו
 נעשה בידו שמים ומיעוטו שאוב בידו אדם מקוה הוא ואינו
 פסול מן התורה אלא סדרבנן נזירה מיעוט אטו כולו או רוכו
 דולכך כל ספיק' שיארע בו קודם שיחיה רוב המים מקובצים
 שם הוי' ספיק' דאורייתא ואזלינן ביה לחומרא אבל אם נולד
 בו ספק אחר טעשה הרוב בהכשר הוי' ספיק' דרבנן ולקולא
 כיצד מקוה שרתה חסרה בפנינו ובא ומצאה מלאה ולא
 ידענו היאך ומ' מלאו אורה ושטא בשאיבה מלאו אורה אם
 היה כבר רובה בהכשר דהיינו שהיו בה כל' סאין בלא
 שאיב' אזלינן לקול' ותולין לה' ודאי ישראל מלא אור' ובהכשר
 מלא אותה בלא שאיב' : ואם לא היה כבר רוכו בהכשר
 דעכשיו איב' ספיק' דאורייתא אם יש לחוש שנוי' מלאוה ושכנו
 במים לתוכה כדי לתחין בה וכהנ' פסולה ואם לאו כגון
 דיעינן ודאי דישאל מלא אותה כדי לטבול בה אלא דלא
 ידעינן היאך מלא אותה אם בשאובה או במשיכה והוא אינו
 בפנינו לטבול אותה כשרה רוב המצויין אצל סקוה ועושין
 כדי להכשירה בקיאי' הן ובודאי בהכשר מלא אותה וכ' טאם
 הישראל בפנינו ואומר שבהכשר מלא אותה רנאמן סאחר
 שהיה בידו לתקנה וק' דלכה' ער אחר נאמן באיסורין.
 כדכתבנה לעיל ס' קכ' סעיף ג' ועוד כמה דיני ספק שאנבין
 עיין לקמן סוף סימן זה :

ד מקוה שהיא של גוי שמשיכה לישראל שיהיו לכול
 הטובל בו. דבר ידוע בכל פעם אין להאמין הגוי עליו
 דשמיא חסר וימלאנו הגוי בשאובין ואף על נכ דודאי עדיין
 ישבו רוב המים מכל מקום לכתחלה יש לחוש דודאי יעשה
 כל מה שיוכל לייפות ולהגדיל המים כדי שלא יפסיד שכרו :
 ח כל הימים יש להם דין מעיין לשהר בין האשכנז בין
 בזחילה כלומר שטובלין אפילו בלשונה הימים דגמרי'
 ונמשכים מהם ואף על גב דכתוב ולמקוה המים קרא ימים
 שמע מינ' דמי ימים מקוה איקרי' מקוה אינו מטהר בזחליו
 הכי פיהו' ולמקום שכל הנהרות נקוין והולכין שם דהיינו
 הים הגדול דכתוב כל הנחלים הולכים אל הים וגימראוהו
 המקום קרא' לו ימים וכבר ידעת שלשון ים הוא לשון חפירת
 גומ' כמו שפרש' בפירוש החומש לכך קראו אותו המקום שכל
 הנחלים הולכים שם ימים כלומר חפירות וגומא הרבה יש
 שכל אחד הוא מין ים בפני עצמו אשר כשום זה אמרו אינו
 דומה טעם רג העולה כעכו לפעם דג העולה באספמא אבל
 היים שכיבים אף על פי שאינם מים חיים שאינם נובעין
 מכל מקום דומין הם למי המעינות שהרי אינן נקוין מן
 הנשמים אלא טכך נבראו ומאי אפקיה רחמנא בלשון מקוה
 היינו מים שאינה נובעין שם מים חיים אבל אין הבי נמי
 במקום צצריכין מים חיים כגון מזב ומצורע וקידוש אפר פרה
 אדומה שנאמרה בה מים חיים אל כלי מים חיים פסולין אבל
 לטבילה דשאר טמאים דין מעיין יש להם ומטהרין בין
 באשכנז בין בזחילה כמעיינות לפיכך נל' שנתלש מהים
 וכום' סאה ונפל על האדם או על הכלים עליה להם טבילה
 דכיון שהם עומדים על הארץ והנל נחלש ועובר עליהם דרך
 נפילתו על הארץ הוי' הטבילה כמתוכר לקרקע כטובל במים
 הנגדרים ונמשכין על הארץ כמעיינות וטבילה מעליה היא
 וטהורים אף על גב שכפתאום נפל עליו בלא כוונה שלא
 נתכוין עכשיו לטבול ק' הטובל אין צריך כוונה דהא מכל
 מקום בא במים ונטהר לחולין והווקא

סאה שלא חילקה התורה כשיעור גבי אדם בין גדול לקטן
 וכיון דבאשה נדה יש בה איסור כרת יש להחמיר דאפילו
 בדעבר לא עלתה לה טבילה אפי' כמעיינות אין בו מ' סאה
 שלימים בחשבון האצבעות הנזכרים ואם היו מ' המעיין
 הזוחליו מהערכים עם המים שנוטפי' שהם מי נשמי' נחטב
 הכל כמעייין לכל דבר' מטה' אפי' בזחליו ואם רבו הנוטפי'
 על הזוחליו וכן אם רבו מ' הנשמים על מ' הגדל' אזלינן בתר
 רוכא ונחשכים כולן למי נשמים ואינם מטהרין בזחליו אלא
 באשכנז לפיכך נהרות בזמן' שהם מעורבין עם הרבה מי
 נשמים יש להקפד מפני וכוצא בו עד שיקוו הכים למקום א'
 ויטבול בהם ויש מקילין ופחירין לטבול בנהרות כל השנה
 אף כטעה הנשמי' והפטר' השלגי' שרבו הנוטפי' על הזוחליו
 אפי' הטובליו בהן בזחילה ויהבו טעמא מפני דעיקר הנהר
 מן המקור קא רבו ואין לך טפח יורר מלמעלה שאין תהום
 עולה לקראתו טפחיים ונמצא דלעולם זחלים רבים על
 הנוטפים דהא לטפח נשמים איכא טפחיים אפעייין ואף על גב
 שאנו רואין דרוב פעמי' אין הנהרות מתרביין אלא כשגשמים
 יורדי' גמא אומרים מסכרתם לא שמתרביין מן הנשמים אלא
 מים רבזמן שהנשמים יורדין ואור העולם מתלחח ונעשה
 רטוב ואזנן סקור הנהר מימי מקבלין טפע מלחלוחית
 האויר ומצויאין מים בטפע והנהר מהגבר והולך מעצמו וכן
 גהנו ברוב המקומות במקום שאין מקוה לטבול בנהרות ואין
 למחו' בהן כי יש להן על מי שישמכו מיהו יש ליזהר מלטבול
 בנהר המתהוו לגמרי ע' נשמים וכשאין נשמים הוא פוסק
 לגמרי אף על פי ששאר נהרות המעינים שופבין לתוכו נעת
 הנשמים מהמת שנים הם מהרבי' מן הנשמי' ועולין על שפתי'
 גדוהיהם וחוצה לה' עד ששופבין ביהן זו הנהר ומתהווה
 הוא על ידן מ' הוואיל והוא פוסק' לגמרי בשעת שאין הרכה
 נשמים יורדין אינו נק' מעיין אלא מן המטפים הוא גדל וכמו
 מקוה הוא ואסור לטבול בו דרך זחילתו עד שיקוו המים כה' בו
 למקום א' ועומדי' שם אבל בנהר שאינו פוסק אע"פ שבטעת
 הנשמים מתרחב ומתפשט על כל גדותיו מותר לטבול בו ככל
 מקום דכל מקום מ' הנהר הבאים מן המקוה רבים על מ'
 הנשמים מסעם דאיין לך טפח הורד מלמעלה כו' הם אפילו
 במקום שנתרבה לפי דעת אלו הפקילין והעולם נהנה להקל
 בה דעת' מיהו עיקר הטעם שנתפשט המנהג להקל ושלל
 מיהו בו הקדמונים לא נתפשטו כן אלא מים רחשו יכמה
 עינות שנחפורו שם היהודים לאתר אול' אולג' ואין ספק
 ביהם להפיר להם מקואות ואי דיו אכרי להו לטבול בנהרות
 אחר יזוולו בטבילה לגמרי ויבאו לידי איסור כיה לכך לא
 מיהו כידם ושהו' כך נהפשו המנהג להקל ברוב המקומות
 אבל הטהמיר שלא לטבול בנהר אלא בזמן' שהיא קטנה מאד
 שרואין בה שלא רבו מ' הנשמים כלל הרי זו מצוה מן הכותב'
 והע"ב או יטבול במקוה נמידה עשויה כהלכתא כמו שהבאר
 עוד בע"ה : ואתן בארות העשויות בין אדם שחופרין
 בארץ לעומק עד שהמים נובעים מהם אף על פי שרדכן דקו
 וקיימי ואין יוצאין לחוץ דין מעיין זוחליו נמור יש לו ואף ע"ג
 דאמרינן מה מעיין בידו טמים אף מקוה בידו טמים והני
 בארות הם עשויים בידו אדם האי בידו אדם דפסול לאו
 למימא שלא יהיו חפורין בידו אדם אלא לאפוקי טהמים לא
 יבאו הנה על ידי אדם כגון מלא בכתף וכה' אבל מים דהכא
 נתהוו כגון בידו טמים ית' המנביע אותם מ'טם אלא שהיו
 פכיסין מחמת שהמעייין ששם היה מתום מן העפר והאדם לא
 עשה אלא שהסיד העפר משם עד שנתגלו המים ובגוף המים
 לא עשה כלום :

ג כור מקוה זו מן התורה צה' להיות בידו טמים כדלפינן
 לה לעיל מדיקט בור מקוה למעיין מה מעיין בידו שמי'
 אף בור מקוה בידו טמים וצריכה שיהיו המים נקוין ועומדין

לבוש עטרת זהב הלכות מקוה

שנפל עליו כשהוא עומד על הארץ דהוי דומיא דזוחלין כדאמרו אבל אם טבל בו בעודנו באויר קודם שיפול על הארץ אף על פי שיש בו מ' סאה לא עלתה לו סבילה שאין שוכלין באויר דדומ' דמעין וכו' מקוה מים בעינן והגך אין דרכן להיות באויר אלא מחוברין לקרקע ואפילו אם היו ב' ראשי הגל נוגעין בארץ ובאמצעי עשוי ככפה ואינו נוגע בארץ וזרק כלי לאמצעות הגל וטבלו לא עלתה לו סבילה דהוי סבילה בארץ אבל כראש הגל במקו' שהם נוגעין בארץ שוכלין אע"פ שעדיין אינו כולו בארץ מ"מ מחובר לקרקע מיקרי כיון שהנשכל עומד על הקרקע :

אין שוכלין בכלל כמו שאין שוכלין במים שאובין וכולו חד טעם אית כרו והוא מפני שכבר אמרנו פעמים דכל הסבילות בעינן כדבר הדומה למעין ופיר' מקוה מים לפיכך צריך ג' סאה והו' המ' שאין הללו כהך כלי דפה מי מעיין וכו' מקוה מים הבאים מנטיפ' הנשכים סהמין אינם אלא על הקרקע כך כל כים המחוברים לקרקע לאפוקי מים שבהן הכלים שפסולין אפילו אינם שאובין לפיכך נגית הקבועה בארץ אע"פ שהחברה טעם ונהמליאה ממין גשמים אין שוכלין בה כיון שהיא טעם כלי עליה קודם שקבעו אבל אם לא היה טעם כלי עליה קודם שקבעו כגון שקבעו אבן בקרקע וחברו שם בסיד ופה ואחר כך חקקו והמשיך שמתחת המים אינו פסול למקוה שאין זה כלי אלא חפירה כקרקע הוא אבן מותר לעשותו אפילו על הגג שיקבע שם אבן אחד ויחברנו היטב בסיד ונפסים ולחוקקו אחר כך ולהמשיך טעם מים אבל לחקקו ואחר כך לקובעו כחוטא פשיטא שאשור לעשותו מקוה וחיבור אבנים הרבה בסיד לעשותו כמו נטמא לקבל מים אינו נקרא גלי כולל שאין דרך לעשות כלים כן :

ואם היה עליו טעם כלי סתחלה כגון חבית או נתיח או עריב גדולה ונקבו בטולי הכלי או מצדדיה סמוך ל' לשוליים עד שלא יוכלו מים כל שהוללשאר בתוכה נקב המטרהו מדי טובאה כלומר שהנקב הוא כל כך גדול עד שלא נשאר שם כלי עליו שאינו מקבל עור טובאה מפני שהוא שבר כלי וי"א שצריך שיהא הנקב גדול כשפופרת הנוד וכמה נקב בשפופרת הנוד כל שבהללה ב' אצבעות חוזרות למקוה וכו' יש להתמיר ואם נקבה נקב כזה ואחר כך קבעו בקרקע ועשו מקוה הרי זה מקוה כשר שכבר נתכשל שם כלי מעליו ונס לא יוכלו אפילו מים כל שרו לישאר בתוכו ואפילו פקק את הנקב בסיד כבעין שהביא פיר' וצירות ופקקו או שהושיבו בהחיתיו על הארץ כדי שלא יצאו המים או שמרית הנקב במים מן הצדדין כל אילן אע"פ נחשבים פרייה ועדיין שבה כלי הוא וכשר למקוה אבל אם סתמוה בסיד ונפסיס חוי סתימה מעליותא ותור ונחשב כלי ופוסל :

בדיקה שאמרנו שצריך שלא יהו הארבעים סאה בכלי שזה מעיין למקוה שאפילו מעיין הנמשך ומקלח לתוך כלי אסור לטבול בתוך הכלי מן חשעם שאמרנו במקוה דסתם מעיין על הקרקע הוא ואם מקלח המעיין לתוך הכלי ויוצאין המים ממנו ולחוף פסולין לטבול בהן כיון בתוך הכלי בין לאחר שיצאו מתוך הכלי דכיון שעבדו דרך הכלי כבר נפסלו אילו המים שנעשו כמו שאובין ושוכ אינן חוזרין להכשרן ביציאתן ממנו ואם המעיין מקלח על שפת הכלי ולחובו שהיו מי המעיין מקצתו נופלין על שפה הכלי ומקצתן לתוך הכלי הוה הכלי אסור לטבול וחזן לכלי מותר לפי שהמ' הניפלים על שפה הכלי אינם נאמרו ששום שאובין שאין שם בית קיבול והם משררין גם המים שהיו בכלי ויצאו ממנו אף על פי שהמים שהיו בתוך הכלי טרובין מן המים שעברו על שפת הכלי מפל מקום כיון שאותן המים המעיין עדיין

מחוברין למעיין ולא נפסלו הם מחברין עמהם כל המים שהיו בתוך הכלי ונפסלו גם הם על ידיהם אף על פי שכבר נפסלו בטובאה כשעברו תוך הכלי עכשיו חזרו להיות מחוברין למעיין על ידי אילור המים המעיין ונשררין לטבול בהם דשם מעיין גם עליהם על ידי חיבורם למים המועט' שעברו על שפת הכלי :

הכנים כלי שמתלתוך כלי אחר לטבולו במקוה או במעיין אם הכלי החיצון הוא שחור צריך שיהא כפי החיצון לפחות כשפופרת הגוד כדי שיוכלו המים לכא שם כשפע בשעת סבילה ואז נשאר הפנימי ואם אין כפי החיצון כשפופרת הגוד לא עלתה לטבילה לפנימי ואם גם החיצון טמא אז אין צורך שיהא כפי החיצון כשפופרת הגוד אלא אפילו פיו צר מאד רק שראוי לביאת מים עליה לה סבילה לשניהם דמנו דלתה הסבילה לכל' נופיה וחיצון כין סכפנים בין פכחץ שרדי היה ראוי לביאת מים בפנים ובא שם מעט מים זהו כמו דרך השקה שהיא דאורייתא ועלתה הסבילה גם כן לפנימי ברא' דמני לחיצון הטמא אפילו פיו צר הו' מילי כשהגיה פיו למעלה בשעת הסבילה שהיה עיקר נונגה שרתרו שישאר על ידי חיבור המים דרך השקה מ' פלמעלה שיכנסו שמה מעט וישאר הכלי מטעם שראוי לביא' מים אבל אם הסהו על צדו והסבילה לא עלתה להם סבילה לשניהם עד שיהיה פיו של החיצון רחב כשפופרת הגוד ככיון שהשהו על צדו גלה דעתו דאין כוונתו לטהר אותם אלא ע"י שצעת המים שיבאו שמה מן הצד ושפעת מים אי אפשר אם לא יהא פיו רחב כשפופרת הגוד מיהו מותר לטבול כלים בסל או בשק בין טמאים בין שדורים שכיון שאינם מתיקנים מים כלל חשיבי כניקבו הרבה יותר משפופרת הגוד דבכל נכנסו שמה שפעת מים הרבה :

כבר אמרנו דמעין מטהר בזוחלין וכ"ש במכונסין ועומדין לפיכך מעיין שהמטיבו לבריכה מים טמאים נקיין עוברין שם יש לה כל דין מעיין ואם הפסיק ראש הקילות ושאינו מחובר עוד למעיין אף על פי שלא היו שם מים אחרים בכריכה מתחלה אלא היה בכריכה ריקן אפ"ה חזר להיות לו דין מקוה שאינו מטהר אלא במ' סאה ובאסבורן ואם חזרו המשיך קילוח המעיין לתוכה חזר לדין מעיין לטהר בזוחלין ובמשהו ואפ"ה הו' שם מ' גשמים סתחלה דהא מעיין מטהר בכל שהו :

וכיון דמעין מטהר בכל שהו כמו שאמרנו פעמים לפיכך מקוה מים שאובים שהמטיבו עליו מי מעיין אפילו מי המעיין מעיין המעושין של מעיין מטהרין את השאובין המתכים בין קדמו מי מעיין לטאובין בין קדמו השאובין למעיין ומכל מקו' אין לטבול בו אלא באסבורן ולא עדיף מנדרתה שרבו הנוספין על הזוחלין ואין חילוק בין קדמו מי מעיין לטפנין או שאובין בין קדמו נוספין או טאובין למעיין לעולם מעיין מטהר בכל שהו ויתבאר עוד לקפ"ד בע"ה :

מעיין שהעבירו על גבי אחריו פליס והמטיבו למקום אחר אע"פ דאחריו הכלים אין להם בית קבול אפ"ה הכי נפסלו מדין מעיין מדרבנן ואינו מטהרין עוד בזוחלין ובמשהו אלא כדון מקוה דהיינו לשהה באסבורן ובמ' סאה ובלבד שלא יטבול על גבי אחריו הכלים מסט גזירה שמה יבא לטבול תוך הכלי :

מעיין שיורד מן ההר ומטיבו נופלין טיפין טיפין בשיפולי ההר בהפסק אף על פי שאותו טיפית יורדה במרוצה תכף וז' אחר ז' כיון שאינו זוחל אלא יורדין בהפסק הו' להו' כמי גשמים הניפסים ויש להחזן מקוה ובעו מ' סאה ואינם מטהרין בזחילה ותורו ואם ירדו בקילוח בלא הפסק חזרו להיות להן דין מעיין :

יד נוספין שעשאן אמרין כגון סמך למקום המנטף
 שבלא חלקה של הרם שאיננו מקבל טומא והרי המים
 נוחלים ויורדים עליה הקוים כשרים וכל דבר שמקבל
 טומאה אפילו נכבדו קשרים צנן מוחלוק בו אע"פ שהוא
 פתור וילפין לה מקרא ברוב מקוה מים יהיה פתור שיהי
 בריית ע"י פהרה כלומר ע"י דבב שהוא פתור שאינו מקבל
 טומאה כלל לאפוקי דבה שמקבל טומאה אף על פי שעכשו
 הוא פתור שאין מוחלוק בו ואם קלמן ועשאן זוחליו ע"י עלי
 אנת לחים כשרים שאין עליה אנת הלח שנתא צובע חשוב
 בכליו כיון שיוסר לצבוע בו :

טו מקוה שהוא כשרה דהיינו שיש בה מ' סאה אומעין
 אפילו אין בו אלא כל שהוא וכבר אמרנו דמעין מטהר
 בכל שהוא יוכל לשאוב אפילו לתחלה מים שואבין ולתת
 לתוכן כל מה שירצה והם נשארין בכשרותן זה באשבורנותו
 וזה בחוליתו ואע"פ שהמים שהוא שואב ומוסף עליהם הם
 מתחבין ורבים על המים שהיו בהם תחלה אינן פוסלין
 אותן העדיין שם הראשון עליהם ויכול בהם בכל מקום
 שירצה אפי' במקום שנתרחבו המים ויש אומרים שדינים
 תלוקים יש בהן ובמקוה בכל מקום בין במקום שהיו בו מים
 מתחלה לבין במקום שנתרחבו ע"י השאובין אינן מטהרין
 אלא באשבורן ובמעין מקומות יש בו דהיינו במקום שהיה
 נחל מתחלה קודם שהוסף עליו גם עכשו כשהרין בין
 הים בין בוחליו כדון מעין ובמקום שנתרחב על ידי
 הים השאובין הינו כמקוה ואינו מטהר בוחליו אלא
 השאובין ובארבעים סאה ואין חילוק בין קדם המעין
 לטאובין או לא ועל סעיף מ' דיש חולקין אבל כל זמן שאין
 במקוה ארבעים סאה אפילו אם אינו חסר אלא כל שהוא אם
 נפלו לתוכו שלשה לוגין מים שואבים פסלוהו רבנן לא
 שנה שאובין בכליו לא שנה שחשך כסותה לחובה ואף על פי
 שלא נשירה אלא בזו המקוה שהיו בתוכם ארבעים סאים
 פבונין ושרה כסותה עד שבלע שלשה לוגין מים והגביהו
 ונקדו מן המים ותסרה המקוה ואחר כך חזרה וסחמאת
 הבטתם לתוך המקוה פסלה דחשיב המים הכלועים בפסות
 שאובין מיד כשעקרו אבל כל זמן שהכסות עדיין נופע
 מקצתו במקוה אף על פי שהם בלועים בתוכה לא חשיבו
 שאובין ויש אומרים דווקא כשזבין מעצמן מתוך הכסות
 למקוה לא מיקרי שאובין אבל אם סחטן כידיו אף על פי
 שהבטו עדיין מקצתו בתוך המקוה היו שאובין ופסלו וכשעקרו
 אף על נב' מים באין וזבין מן הכסות בין על ידי סחיטה
 בין על ידי זכה מעצמן ממקומות הרבה וכן המערה המצרר
 ופסלו ממקומות הרבה להבט או שזרקם בחפניו ואפילו
 נפלו בו משטן כלים או משלשה סזה מעט ומה מעט
 מצטרפין לשלשה לוגין שאובין ופסלו במה דברים אמרום
 שמתחיל לערות מבלי השני עד שלא הפסיק הקילוח מבלי
 הראשון אבל אם פסק הקילוח מבלי הראשון קודם שמתחיל
 לערות מהשני אין מצטרפין דקמא קמא בטיל ואפילו
 התחיל לערות מן השני עד שלא הפסיק הקילוח מן הראשון
 נמי לא אמרן דמצטרפין אלא דווקא שנפלו השלשה לוגין
 פסלוהו כלים אבל מארבע כלים שלא יגיעו לפחות לוג וכל
 כלי לא חשיבו ואין מצטרפין במה דברים אמרום שמארבע
 כלים אין מצטרפין שלא היה דעתו מתחלה ליתן כל' ג'
 הלוגין דאז אמרין הואיל ולא חשיבו קמא קמא בטיל אבל
 אם מתחלה היה דעתו ליתן כל השלשה לוגין סחשבתו
 מצטרפין ואפילו לא נתן אלא מעט מעט מכמה כלים
 עד שהשלים לשלשה לוגין פסלו ואם העביר בו שלשה
 לוגין כידיו על גבי הקרקע זהו הנקרא המשכה שמערה
 המים על הקרקע תוך למקוה והם נמשכים למקוה שזה אינו
 דופה לשאבה שמערה המים מידו לתוך המקוה לפיכך כשר

וכן כשצתן בו מכת רגלי כהמה נמי כשר רגליו בהמה חשיב
 כהמטכה הואיל ולא באו המים מכת אדם ואפי' נתקבצו כל
 הארבעים סאה ככהא' נזנא על ידי רגליו בהמה כשר ויש
 אומרים רגליו בהמה היו רינם כרגליו אדם ובטניהם אינו
 כשר אלא כהעביר על גבי קרקע דהיינו כהמטכה אבל לא
 כגחזן ועיין לקמן בסוף זה סעיף ל' וכל זמן שלא יפלו
 במקוה החסד' לוגין שאובין נשאר המקוה כמו שהיה
 ולכשישלים אותו למ' סאה מפי נשמים כשר :

טז הפטו טבלועין כו' לוגין ובסנפל למקוה אין דד'
 כל המים הכלועים בו לצאת ממנו אלא ארבעה טי
 המקוה נבלעים בו גם כן ומתערבין עם המים הבלועים
 בו כבר וכן דלי שפוי צר ובר שלשה לוגין מים שאובין ונפל
 למקוה ולא יצאו כל המים שבתוכו אלא נחערבו פי המקוה
 עמהם לא פסלוהו שלא אמרו לפסול אלא שלשה לוגין שנפלן
 ונחערבו כולו עם מי המקוה :

יז מים שאובין שהיו בצד המקוה אע"פ שהם ננועין במה
 מקוה לא פסלוהו :

יח שתי בריכות זו אצל זו או אפילו זו למעלה מזו וכו' תל
 ביניהם והעליונה מלאה מים כשרים והתחתונה מלאה
 מים שאובים הנקב ככחל שביניהם אם יש כנגד הנקב שלש'
 לוגין מים שאובין נפסלה העליונה שאנו רוצין את הנקב
 כאילו הוא באמצע העליונה לא בצדה כיון שיש ג' לוגין
 יהי נקב וכל שכן אם העליונה מלאה שאובים והתחתונה
 מלא כשרים ויש כנגד הנקב כשיעור זה שנפסלה דהא דאז
 נפלין מן מי העליונה לתחתונה וכמה יהא נקב ויהיו בוג'
 לוגין אם היתה הבריכה התחתונה ארבעים סאה מכונין אם
 היה הנקב אחד משלש מאות ועשויים לבריכה הרי זה
 ימחיק מכוון שלשה לוגין לפי חשבון זה שהסאה ששה קבין
 והנקב ארבע לוגין הרי כד' לוגין בסאה ונ' לוגין הוא חלק
 שמינית מן הסאה צא וחשוב' פעמים מ' פאה יהיו שלש
 מאות ועשרים הרי נקב שהוא ארבע מאות ועשרים
 בכריכה שיש בו ארבעים סאה מחיק נ' לוגין וכבר ידעת
 שלא נאמרו דברים הללו אלא כשאין במים הכשרים ארבעים
 סאה שאז היא נפסלת כנ' לוגין שאובין אבל אם יש ארבעים
 סאה בכשרים מל מים שאובין שבועלים לא יפסלוהו כמו
 שאמרנו למעלה סעיף טו :

יט שני מקוואות שאין בשום אחת מהן ארבעים סאה
 ונפל לוג ומחצ' לזה ולוג ומחצ' לזה ונתערכה אילו בהמקומו'
 הרי אילו כשרים מפני שעולם לא נקרא על שום אחד
 מהם שום פיסול אבל מקוה אחד שלא היו בו מ' סאה ונפלו
 להיכין לוגין מים שאובין ואחר כך נחלק לב' וריבה עליהם
 מים כשרים על כל אחד מהם והשלים למ' סאה לכל אחד
 מהם אפילו הכי פסולים מפני שכל מקוה שנפסל מחמת
 מים שאובין חשיב כולו מים שאובין וכאלו כל מיני שבו
 נשאב' להוכיח בכלי :

כ כור שהיא מלא מים שאובים ואמה של מי נשמים
 נכנסת לו והודר ויוצאה ממנו לעולם הוא בפיסולו
 עד שיחשב שלא נשארו בו מה שאובים שהיו כבור שלשה
 לוגין ודוק' אמה של מי נשמים כמו שאמרנו אבל אם היתה
 אמה של מים הנובעים אפילו לא היתה אלא כל שהו
 היא משהרת כל המים השאובים שכבוד מעיין משהר
 בכל שהיא :

כא וכור שהיו בתוכו מים כשרים ואינם ארבעים סאה
 נפלו להוכיח מים שאובין ונפסל ואחר כך ריבה
 עליהם מים כשרים עד שנמצאו כל הכשרים הראשונים
 ואילו שריבה עליהם למ' סאה וכבר אמרנו דק' לכל מקוה
 שנפסל מחמת שנפלו בתוכו מים שאובים חשיב כולו מים
 שאובים לפיכך מקוה זה הוא בפיסולו עד שיצאו כל המים
 שהיו

שהיו בתוכו סתהלה ויותר כדי שיפחתו גם מן השאובין שנפלו לתוכו עד שלא יאשרו בו ג' לוגין שאובין כיצד מקוה שיש בו כ' סאה מי נשמים ונפל לתוכו סאה מים שאובין שהם טעם קבין שאובין ואתר כך הרבה עליו מים כשרים הרי זה כפיסולו עד שידע שיצא ממנו ג' סאה הראשונים שהיו בו גם חמשת קבין מן הששה קבין שאובין שנפלו בתוכו ועוד רביעי הקב שהיא לוג כי הקב הוא ד' לוגין ועוד יותר מעש מרביע הקב ואז לא יאשר מן כל שנפסל רק פחות משלשה לוגין וכן אם עשה מקוה בשלשה שישי בה ארבעים סאה מים כשרים אצל מקוה זה ועירבו עם המקוה הזה הפסול סהרו אילו את אילו והוא הדגן אם המשך למקום זה שנפסל מעיין כל שהו נמשהו כמו שנתבאר פעמים דמעין מסה בכל שהו ואם האמרו ש' הבא כדין זה דאמרינן שיצאו מסנו כל המים שהיו בתוכו פתהיל שפירשו דחסבינן המים הראשונים שיצאו שהם כולם אורג המים שהיו תחילה ולא אמרינן דנתערבו בו מן המים שהרבה אחר כך אלא מיד כשיצאו מים כשיעור מים הראשונים שהיו בו הוכשר הפותר ויעיל בסעיף שקודם זה אמרינן לעולם הוא כפיסולו עד שיתחשב שלא נשארו בו מים שאובים שהיו בכור שלשה לוגין ולשון שיתחשב בפירושו דחשבנן לפי ערך וחשבון כלומר שהמים שיצאו לא נחטבו אולם כולם מן הראשונים אלא לפי חשבון יחד המים שהיו תחילה בכור וערך המים של האמה הנכנסת ולא אמרינן שכל המים היוצאים הם המים שהיו בו בתחילה אלא אמרינן שהם יוצאין מעורבין אין זו קושיא והבא כל המים כשרים אלא שנפסלו מחמת נפילת המים השואבים שנפלו בו לכך מקילינן בה ותולין לקולא לומר שכל המים שיצאו הם הראשונים אבל לעיל כולהו פבולין ואנו באין להכשיר כולהו על ידי האמה לכך אזלינן לתוספתא לומר שאין נכשרין אלא לפי ערך והשבון כמו שאמרנו :

בב היה המקוה חסר שלשה לוגין ונפלו לו שלשה לוגין מים שאובים לעולם הוא כפיסולו עד שירבו עליו מי נשמים או שיטפו עליו מים כשרים עד כדי שנשער שנפלו עליו כמלואן הראשון ועוד מעט יותר שהמים הכאים עליו דוחין את המים שבתוכו ומוציאין אותן ואילו יאשרו התחילה היה המקוה חסר אפילו קורטוב שהוא דבר סועט ונפלו עליו מים שאובין פחות משלשה לוגין והשלמה לא ג' הכשירוהו ולא פסלוהו כיצד הרי הוא כפיסולו עד שירדו עליו מי נשמים או שיטפו עליו מי כשיעור המים היה חסר נפלו עליו מי נשמים כשיעורן הרי זה כשר היה חסר אפי' קורטוב ונפלו לתוכו ג' לוגין מים שאובים פסלוהו והרי הוא כפיסולו עד שיצא ממנו מילואו ועוד דוחקא בשהמקוה כולה כשיר ונפסלה ע"ג לוגין מים שאובים שנפלו בתוכו הוא דמקלינן והכשרינן בכה ג' שתולין לומר המים הראשונים יצאו כולם ראשונה אבל אם היתה קלה שא"כ לא מקלינן כל כך אלא אפילו נתן עליה מים כשרים עד שיצאו כדי מילואם הראשון ועוד יותר הרבה לא מהגי' אלא מחשבין המים היוצאים לפי ערך הכשרים והפוסלים וכמו שכתבנו בסעיף שקודם זה :

בג לא נזרו חכמים על שלשה לוגין שאובין שיפסלו את המקוה אלא אם כן יהיו כל הג' לוגין שלימות ויהיה מראהן מים דנבי מקוה דוקא מים כתיב ופקיה מים לפיכך לא נזרו אלא במים דומיא דעיקר המקוה של תורה לפיכך שלשה לוגין שלימים מים שנפל לתוכו יין עד שחזרו לראיה יין ונפלו למקוה חסר אף על נב שיטבאן שלשה לוגין שלימים מים לא פסלוהו כיון שאין מראהן מים וכן ג' לוגין חסרים כל שהו צנפלו לתוכו מעט חלב והשלמה ל' לוגין ונפלו למקוה חסר אף על גב שיטבאן הכל מראה מים לא

פסלוהו כיון שאין כאן ג' לוגין שלימים מים דהרתי בעינן שיעור מ' ופראה מ' והא דאמרינן ב' לוגין מ' שנפל לתוכו יין עד שחזרו למרא' יין דלא פסלוהו היינו דוקא כשלא שינו מראה המקוה אבל אם שינו גם כמראה המקוה פסלוהו : **כד** וכשהן שלימים מים גם מראהן מים פוסלין אפילו הם מי כשרים ומי שלקות וחמד שלא החטיין וכז' מי צבע פוסלין את המקוה בג' לוגין שכולם מים כמו שיתבאר בסעיף הסמוך אבל כל שאר המשקין ומי פירות ושוריים והמד משהחמיץ כל אלו אינם נקראים מים ואין פוסלין פקוה החסר בג' לוגין וגם אין משלימין אותו להכשירו טאם היו בולטין שאין ונפלו לתוכו סאה אחת מאילו אין משלימין אותו שהרי צנעו מים ודתורה מקוה מים אמרה אבל אם יש בו סאה ונפלו לתוכו סאה אחת מאילו אפי' שנפלו מחוכו סאה אחרת כנגדו כשר דכבר נאכלת במ' סאה מים שבו ונעשו גם הם מים אפילו עשה כן עד י' פעמים דעדיין נשארו בתוכו כ' סאה מים נקיים דהוורובו כשר ופסול אבל במים שאובין כיון דמ' מים הן לא החמירו בו כ' אלא אפילו עשה כן עד עולם כגון שנפלו סאה מים שאובין למקוה שישי בו ס' סאה כשרין ונשל מהוכו סאה אחרת כנגדו וחזר ונפלו לתוכו סאה שאובין ונשל מהוכו סאה אחרת מים כשרי אפילו עשה כן עד עולם כשר כיון דמ' מים הן ושואבין דרבנן אמרינן קנא קמא בשילולא עוד אלא שהוכשר עד שחזר ונפלו אפי' אם יאשר בתוכו :

כה מי צבעו יש להזדין מים ככל דבר דצבעא ליה משמא ולא דמי למים שנשתנו מראהן ע' יין דהתם חסרה מזינא מקרו והבא מיא דצבעא מקרו לפיכך יש להזדין מים לפסול את דמקוה החסר בשלשה לוגין אף על פי שכשרים מראהן מראה המים ומקוה השלם אפי' שנפלו בו מי צבע ושנינו מראה לא נפסל כמו במים פשוטין וכן אם הדיחו בו כלים ונשתנו מראיו או ששרה בו סמנים או אובלין ונשתנו מראיו לא נפסל שאין שינוי מראה פוסל עד שיהערב בו נוף הדבר דמשתנה שאז אינו נקרא מים אלא מזוג אבל היכא דלא נהערב בו נוף הדבר דמשתנה אלא המראה בלבד מחמת שנשרה בתוכו עדיין מים נמשך ה' לוגין נפסל ואם נהערבו בו דבר המשתנה אפי' לא נהערב בו אלא לוג אחד ומשנה מראהו מאותו המעט נפסל לפיכך אם נפל לתוכו יין או מוהל ושנינו מראיו כממ' שהיה נפסל ליה יש לשנינו מראה הקנה כיצד אם המקוה חסר ימתין לעד שירד נשמים ויהמלא ויחזרו מראיו למראה מים ואם מ' סאה שאינו נפסל עוד בשאובה ימלאנו בכחף וית' לתוכו מים שאובין עד שיחזרו מראיו למראה מים ושנינו מראה שפוסל אין לו שיעור אלא כל שנשתנה מכות שהיה מים פוסל דמקוה מים כתיב ושנינו מראה פוסל אפי' שלא בשאובין כגון שנמשך לתוכו יין מהנת וקוהל מביח הכר שלא מהוד' כלים פסול דלפינן פסול דשינוי מראה מקרא דמקוה מים ולא מקוה דכל שאר משקין ודייקינן מינה מקוה דכל שאר משקין הפוסלין דומיא דמקוה מים המשתנה מה מקוה מים המשתנה דוקא שלא בשאובין אף מקוה שאר משקין הפוסלין פוסלין אפילו שלא בשאובין :

כו היו בו מ' סאה ונפלו לתוכו יין ונשתנה מראיו של חציו השובר במקוה זו אפילו במקום שלא נשתנה מראיו לא עלתה שכיילה אלא אם כן היו בו מ' סאה במקום שישי בו מראה מים : **כז** מקוה שנשתנה מראה מימיו מחמת עצמו ולא נפלו דבר לתוכו כשר שהרי כולן אינו אלא מים ועדיף פסול צבע דכשרינן : **כח** אין שינוי מראה פוסל אלא במי נשמים שנעשו מקוה דמקוה מים כתיב אבל מעיין אין שינוי מראה פוסל כו דעיינן

שאיבה חשיבי כלים :

לה פ"כ המניח מכלא תחת הגזר שבשר כנון שקבעו ולבסוף חקקו מניח שם את השבלא אצל המקוה כדי שיפלו המים ממנה למקוה אם יש לה ד' שפות עד שראוייה לקבל המים פוסלת משום שאיבה ואם לאו אינה פוסלת זקפה על צדה לידוח אפילו יש לה שפות אינה פוסלת כיון שאינה עומדת בעניין שראוי לקבל וכנון שהמים ראויין לכא למקוה וזולתה אבל אם אין המים ראויין לכא למקוה וזרחה אפילו זקפה על צדה או כפאה על פיה פוסלת ולא מטעם דשאיבה דהא אין המים עוכרים במקום שיש בית קיבול אלא משום דבעינן הויה על ידי דבר שהורו שאינה מקבל טומאה דיהיה טהור כריב כמו שנתבאר לעיל ויתבאר עוד בסמוך בע"ה והבא הסבלה שיש לה שפות חריש לה בית קיבול ואינה פשוטו כלי עץ ומקבלת טומאה לפיכך פוסלת המים שעוכרים עליה למקוה :

לו צינור שאין לו ד' שפות אינו חשוב כלי שהרי אין המים נסארים בהוכו אלא מקלחין לחוץ לפיכך ראוי להביא על ידי מים למקוה ואינם נקראים שאובים ואם חקק בו גומא אחת קטנה קודם שקבעוהו בקרקע אם הוא של עץ אפילו אין הגומא מחזקת אלא כל שהוא נעשה הצינור כולה כלי על ידי גומא זו כן דרך כלי עץ לעשותו וכל המים שעוכרים עליו תשובין שאובים ואם הוא של חרס אין התקיקה פוסלתו אלא אם כן הגומא מחזקת רביעית שאין חשוב כלי פחות מרביעית והא דבצינור של עץ אמרו שהוא כלי אפילו אין הגומא מחזקת אלא כל שהו היינו משום דכן דרכו של כלי עץ כשמשחמטין בו עץ קלות מים שמתחלחל על ידי המים ונעשין בו גומות לפיכך מיד שנעשה בו גומא כל שהוא חשיב ככלי ודא יתחלחל על ידי המים ויתרחב מרד עד שיקבל רביעית מה שאין כן בכלי חרס שאם אין עושין בו גומא לא יתחלחל כלום על ידי המים כי אדרבה הוא מחליק על המים וכי תימא אם כן בכלי עץ אפילו לא חקקה בו גומא כלל יחשב כלי דהא ודאי יתחלחל על ידי המים וירקב עד שיהיו בו גומא לקבל רביעית אין זה קושיא שאפילו יש גומא המחזקת רביעית בצינור לא חש בכלי אלא אם כן גלה דעתו ע"י מעשה דנית ליה כנוסא זו ועושה אותם לשם כלי לפיכך כשחקק בו גומא כל שהו הרי גלה דערו דניתא ליה טיהא לה בים קיבול לצינורו שיתעכבו שם הצרורות והעפר והוא ידע שהמים יתחלחו בו עוד עד שיתרחב לקבל רביעית לפיכך חשיב כלי מיד אבל אם לא חקק בו מתחלה כלום אפילו ניתא ליה אחר כך כשיחלחל ממילא לא חשיב כלי וכשחקק מתחלה ועשאה כלי ואפילו אם נפלו צרורות או עפר בגומא אינו חושב סתימא לבטלו מתורת קבלה אלא אם כן יהיו מהודקים לתוכה וכיון שאין נעשה כלי אלא כשנעשה הגומות בכונה על ידי חקיקת אדם אבל נעשו מעצמא אינם חשובין בית קיבול לפיכך מותר לעשות סקוזאות על ידי צינורות וסילונות של עץ שמכאין ומליכז המים מן הגה או משאר מעיינות אל המקוה וכן על ידי מרובות שעל הגנות שמקלחין מהנשמים הוודים ולא חיישינן שמא נעשה בהן הגומא דמקבלת מכה לחלוות ונטיפה המים דאף אם היה שם גומא לא מקרי ביה קיבול הואיל ולא נעשית על ידי אדם בבית כמי שאמרנו וכן סילון שהוא צר מכאן ומכאן ורחב כאמצע אינו חשיב קבלה לפסול בו מקוה מפני שלא היתה הבוניה לעשייתה באופן זה שהיה החלל הרחב בית קיבול למים אלא הכינה כעשיותו כך כדי שיצאו המים מן המקום הצר שכפוי בהיזק ואם המים באין אל הצינור על ידי כלים הקבועים בגלגל זהם נקובים בדרך ולא מיקרו כלי ומן הצינור כאין אלא המקוה

דמעין לא כתיב מעיין מים אלא כעיינ סתם ולא קפיד דחסנא על מראוהו ולא עוד אלא אפילו המקוה שנפסל על מראה והמשיך עליו מי מעיין מטהר אוקו אפילו לא תזרו למראיהו דמעיין מטהר בכל שהו :

כט מקוה שנפלו לתוכו ג' לוגין וין ולא שינו מראיהו אפ"י במקום שנפלו היון הרי הוא כאילו לא נפל ומותר לשבול בין במקום היון בין במקום המים היה שאוב והיו בו שינוי ב' ג' א' ג' מקואות והשיקו למקוה אחר הכשר כדי להכשירנו לשבילה השיקו במקום היון זה זה לא שהרואף על פי שיש במקום המים שינוי מקוה דשאובין נינהו ולא פליג להו השקת שבמקום היון ואם השיק במקום המים מקום המים פהור פקום היון לא שהר ומקוה חסר שנפל שם וין ונשתנה מראיו למראיהו הרי הוא כולו וין ונפקא מיניה שאם נפלו שם אז טל' לוגין מים שאובין אינן פוסלין אותו שלא נזרו הכמים על שלשה לוגין שיפסלו אלא במים ולא כיון לפיכך כשחוזר אחר כך ומטלים המקוה במים כשרים עד שתזרו למראה מים חזר כל המקוה להכשירו אפילו הים הראשונים שהיו בו קודם שנפלו בו השלשה לוגין מים שאובין :

ל בבית עת שלא נזרו חכמים על השאיבה אלא במים אבל בתולדות המים כנון הטלג והברד והבזיר והמלח המים שהוא עכקצת אפילו יש בו רכות שיכולין להריקו בלי אל כלי אין שאיבה פוסלת בהן שאם שאב מאילו גתנה למקוה החסר לא פסלוהו שאין שאיבה נקרא שאיבה ולא עוד אלא אפילו משלימין לארבעים סאה ואפילו עשה כל המקוה משלג או כפור או ברד שהביאו בכליו ועשה מהן מקוה כשר לשבול בו אפילו בלא הוכשרו דתולדות המים הם וכולם נקראו מים אלא שנעשו כך בידי עובדים וכל מים שנעשו בידי שמים כשרים למקוה דמקוה מים הזקש למעיין מה מעיין נעשה כך כדי שמים אף מקוה בידי שמים ואין שינוי מראיהו פוסל בהן כמו במעיין שאין שינוי מראיהו פוסל בו וכיון דשיטטי' טיהא אינו פוסל בהם שאיבה נמי לא פסל בהו וכששער שינוי המקוה בשלגי לא ישערנו כמו שהא עכשו תפוח וחלול אלא יסעד חללו תהיה ואז סותר לשבול בו כמות שרויש מחזיקין ואוסרין לשבול ככל אלה עד שנימות ונעשו מים ושוב להחמיר לכתחלה ועיין בלבוש התבלת סימן ק"ס סוף י"א :

לא ולא עוד אלא אפילו מקוה שהיה שאוב והיה פסול מחמת שאיבה והגליד פירש שהקרישו מימיו מחמת הקור נטהר משום מים שאובים ופשוטו אחר כך כשר למקו' כיון שחזרו למים שלא על ידי שאיבה הוי כמי נשמים : **לב** מקוה שיש בו ס' סאה מים ושיש רך עד שהפריה טוחה ושותה ממנו אם המים צפין על גבי השיש יבול לשבול אפילו כשיש טכיון שהוא רך כל כך שמתערב עם המים נחשב כמים עכורים ואם אין המים צפין על גבי השיח אין מובלין במקום המים אבל במים שאצלו טוכלין אפילו אין בה ס' סאה אלא על ידי צירוף השיש משלים הוא למ' סאה

לג כל שתחלת כרייתה הוא מן המים כנון יבחושין האדומים סיוסקים חשיבים כמים ומטבלין כזבזב בשומן הנימוק כחור עינו טל דג גדול חסוכ כמי ומטבלין בו **לד** אין הכלי חשוב כלי לפסול המים שבו משום שאיבה אלא אם כן היה ראוי לקבל קודם שיקבענו בקרקע ושיחמלא לרעת כמו שיתבאר בסעיף מ"א בע"ה וכשהיה פל זה או פוסל המים טכו משום שאיבה כיון הוא גדול עד שמחזיק ס' סאה בלא שהם כוריים ביכש כן הוא כלי קטן ביותר ואפילו הם כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה דלענין טומאה כל אילו אינם נקראים כלי לקבל טומאה הכא לענין

המקוה מותר לטבול בה אם יש שם במקוה מ' סאה אבל אין בה מ' סאה אין לטבול במקוה דלא מיקרי חיובי לנהר על ידי זה ועיין בלבוש ההבלת סימן קנ"ט סעיף ז' :

ל' רעפים שמכסים בהן הגנות והעביר בהן המים למקוה אע"פ שיש בהן גומות וחלקים אינם פוסלי המקוה לפי שלא נעשה הגומות לקבל בהן :

לח המניח שק או קופה תחת הצינור והמים נחלין מן הצינור דרך השק או הקופה למקוה אין המים הנמשכין מהם פוסלין את המקוה אף על פי שאין בהם נקב אחד בשפופרת הנוד כיון שיש בהן נקבים הרבה ואין מחזיקין מים לא חשבו בית קיבול ליחשב כשאובין :

לט זה שאמרנו פעמים שכל שאינו עשוי לקבל את המים אינו פוסל את המקוה לא אמרו אלא כשנפל מהוכן למקוה מעצמן אבל אם נתנם אדם משם למקוה הרי זה פוסל שבר על ידי אדם אפילו זילף בידיו וברגליו ואפילו עובר במים ונודלפו מאלוהם ברגליו למקוה פסלוהו דמקוה בידיו שמים בעינן וה"ל דמעיין כמה רברים אמורים כשנודלפו בידיו אי ברנליו אבל אם היה רוכב על גבי בהמה ונודלפו מים ברגליו בהמה לא פסלוהו דכל שעל בהמה הוי כבאו מעצמה כיון שאין לבהמה טום דעת וכוונה ואף על פי שעל ידי בהמה נהוה רוכב עליה באו"אין זה כמזלף ברגליו וכבר כתבתי לעיל סעיף ט"ו דיש חולקין ע"ש :

מ כלי שניקב בשוליו אפילו כל שחו אינו חשוב עוד כלי לפסול המקוה ומכל מקום אין להקל לעשות מקוה לכתחלה ולהביא מים בכלי מנוקב כזה ואם הנקב בצדדן אינו בטל מתורת כלי עד שיהא ברוחב הנקב כשפופרת הנוד והיינו בשתי אצבעות ראשונים מה' שבפס היד ומתהפכות כהלל הנקב ברויה בין שהוא מרובע בין שהוא עגול והיא הנקב הזה סס"ך לשוליו שאינו יכול לקבל טום מים ממש ולמטה אבל מקבל טום מים למטה ממנו לא נתבטל מתורת כלי שהרי הוא כלי מן הנקב ולמטה שמקבל שם מים ואם עירב סיד וצורות וסהם בהם הנקב לא חשיב סתמ"ל לחזירו לתורת כלי או אם הושיכו על גבי הארץ ואפילו על גבי סיד ונפס"ס לא חשוב סתמ"ל הילכך הרוצה להוציא המים מן המקוה לנקותו וירא טמא יחזרו מן הכלי שמוציאין בו המים ג' לונג' למקוה אחר שיחסר ממ' סאה ויפסלוהו ויקוב הכלי בשוליו כל שהוא ואז לא יחשבו המים שבו שאובין ואם יחזרו למקוה ליפסלוהו ואם המים שבמקוה מים נובעים אין צורך לכת' כי המעיין אינה נפסל בשאיבה ויכול לקטוהו בכד כלים שיוצא אפ"י בלתי נקובים ואם יחזרו המים מן הכלי ויפלו בהוכן אחר שיחסר ממ' סאה מה בכך הלא מעיין מטהר ככל שהוא ואינו נפסל ככל מים שאובין שבעולם ואפילו לכתחלה ממלאנו בכהף וטובל בו ומכל מקום נהגו להחמיר גם במעיין כיוש חולקין אפילו במעיין ואימרים דשאיבה פוסלת ברובלן לכתחלה יש להחמיר ולנקב הכלי ששאובין בו כשמנקין אותו אף במעיין ואם לא עשה כן ושאבו בכלי שלם ונפלו שם שלשה לונג' שאובים ונפסרה המקוה ורוצים לחזור ולנקותה ולהבשירה אם איפשר לפקוק נקבי הנביעה בקליה ושלא יתעכבו כנות ישראל משבילתן ע"י הוי"ש להחמיר ולעשות כן אבל אם יש שירח נדול או שיחעכבו ע"י זה בנות ישראל משבילתן והחשלו מפריה ורביה על ידי כך יש לסמוך על המקוה שסוכרין שאין שאיבה פוסלת במעיין כי כן עיקר ואפילו במקוה שאין בה מעיין אם אין הכלי גדול כל כך עד שכדי אפילו שם יעשה לונג' אלא שיש חשש בעלמא לומר שמיא נפלו בזה אחר זה וכוונתו כזה אזלונג' לקולא דכיון דספיקא דשלשה שאובין אינה אלא דרבנן כבר אמרנו פעמים דספיקא דרבנן אזלונג' לקולא ואין חוששין לה בדועבר :

טא כבר אמרנו בסעיף ל"ד שלא נזדו הכמים ג' לונג' במים שאובים שיפסלו את המקוה אלא שנשאבו לדעת אבל אם נשאבו שלא לדעת לא נזדו בה ושעמא דמסתבר הוא דהא כל נזירה היא כדו שלא יעשה כנפסם אחר או בעניין אחר וה"ל נזדו בג' לונג' כדו שלא יעשה המקו' כולה או חמ"ל שאוב וכשנעשית השאיבה של ג' לונג' שלא לדעת לא שייך לפוסלה ולכזור כדו שלא יעשה פעם אחרת כולה או רובה שאוב דהא אפילו שאיבה זו הוא לא עשה מדעתו ולא שייך למימר שמא יעשה כן בפנים אחלה לפיכך אין פוסלין ג' לונג' שאובין אלא כשנשאבו לדעת והאי לדעת לא מבעי' כששאובין בידים שפוסלין אלא אפילו אם עשה מעשה שגלה דעתו דניח' ליה שיכא אילו השאובין שם אף על גב שהיו נתנה שם בידים מיקרי נמי לדעת ופוסלין כמו שיחמאה בסמוך מקראי כיצד צינור המונחת בקרקע שקבעו ודבקו חקקו כדו להמשיך מי גשמים למקוה והניח כלים התחתיה שיפלו מהם המים למקוה וכבר ידעת דכלים פוסלים כמים שאיבה לפיכך אם הניחם שם בשעת קישור העבים קזרם שנחפזו העבים ירדו גשמים ונהמלאו הכלים זה נמי השוכ לדעת כאילו שאובין בידים ופוסלין דהא חזינן שבשראה שנתקשרו העבים והתקב שירדו המים הניח כאן המים וגילה דעתו ע"י מעשה דניחא ליה שיחמלאו הרי נתקיימה דעתא שירדו הגשמים ומלאו הכלים אלוהם המים שחישב עדיהם והווי ממש כמו שאיבה בידים ופסלי אף על פי שלא הריקו למקוה בידים אלא שבר הכלים או כפאן על פיהם עד שנפלו המים למקוה אבל אם לא נתקשרו העבים בשעה שהניחם שלא היו כאן מים בעולם שהושב עליהם ואחר כך נתקשרו ונחמלאו או אפילו הניחם בשעת קישור העבים וחישב על אלו המים אלא נתקיימו מחשבתו שנחפזו אותו העבים ולא ירדו אותם מים שחישב עליהם ונשארו הכלים שם עד שחזרו ונתקשרו העבים פעם אחרת וירדו גשמים ונחמלאו הכלים אז לא השיב שאיבה לדעת וכי נתפזרו אסח דעתיה דסבר לא ירדו גשמים עוד ואינם פוסלין אלו המים את המקוה ובלבד שישיבר הכלים או יהפכ' כשרוצה שיזלו המים אל המקוה בענין שלא יכיה' מעל הארץ שאם הגביהם מן הארץ עם המים נעשו שאובים ע"י ההגבה פסולים את המקוה וכל זמן שלא הגביהם אף על פי ששיבר הכלים או כפאן בידים כדו שיזלו למקוה ילפינן מקראי דאפילו עשה כל המקוה כך שבשרה ואינה השובה נעשית בידיו אדם והכי דרשנן לה כתוב אך מעיין ובור מקוה מים יהיה שהור אילו נאמר ומקוה מים יהיה שהור יכול אפילו מלא מים בכתפו ועשה מקוה בהחלה יהיה שהור תלמוד לומר מעיין מה מעיין בידו שמי' אף מקוה בידו שמים אי מה מעיין שאיף בו הפיסה ידי אדם כלל כלומר שנתנה לזרו בידו שמי' בלו שם סוע מעשה ידי אדם אף מקוה לא יהא בה טום הפיסת מעשה ידי אדם כלום שהיעשה המקוה בלי טום סיוע ע"י מעשה ידי אדם יצאו כנון זה ששיבר הכלים או הפכין וכפאן ונפלו למקוה דנעשית מקוה זו קצת ע"י הפיסת ידי אדם ת"ל בור כלומר דסה"ר נעשית על ידי אדם והמים באו שם על ידי פעשה ידי אדם ש"ס שאין מקוה נפסלת אפילו יש בה סיוע הפיסת מעשה ידי אדם כנון הכא ששיבר או כפה הכלים ונפלו המים על ידי זה למקוה ואפילו עשה כל המקוה כך ואפילו שלח בהם יד לשברם או לכפותם כטר ובלבד שלא יגביהם לערות דאז הווי שאובין ממש :

מב לכן המניח קנקנים בראש הנג לנגבם ירדו עליהם גשמים ונחמלאו מים אע"פ שהניחם בשעת קישור עבים ורא נהפזו וירדו גשמים הרי זה ישיבר הקנקנים ממש :

או יבפס שזילו למקוה והמים שהיו בקנקנים בשמים לטכול
בהם ואפי' נעשית כל המקוה מתמים הללו והיה בהן ש
קצת הפיסת יראתם ששברים או כפאן כשרים שהרי לא
מילאן בידו ואינם פסולים א"כ הגביה הכלים ועירם דאז הוא
שואבין והוא דמבשרין הוא אפילו הניחם בשעת קישור
עכש וירדו נשמים ולעיל נבי מניח תחת הצינור אמרינן
כשהניחם בשעת קישור עכש וירדו נשמים דפוסלין ולא
דמיין דרחם הניחם ע"מ שיקבלו המים והיו שואבין ממש
והכא הא לא הניחן בראש הגג אלא לנגבן ולא לקבל המים
ואינן רומין לשואבין :

ג וכן הסייד שסדר את הכור במיש וחביא השיש בעציץ
ושכח העציץ בכור ונתמלאת העציץ מ'ממי הנשמים
אם נשארו בכר קצת מים כשרים בכור אעפ"י שהם מועטין
ובעציץ יש בו הרבה מים עד שיהיו רוב המקוה הרי זה ישבור
אה העציץ במקום וינמצא המקוה כולה כשר והוא דהכא לא
התירו לכפות את העציץ אלא רווקא שבירה ונס לא התירו
אלא כשיש מעט מים בשרים בכור כדי שיתחבר אלו המים
עם אותן המים אבל אם אין שם שום מים בכור לא התירו
ולעיל נבי מניח קנקנים בראש הגג התירו אפי' בפניית הכלים
ואפילו אין שום מים בכור אלא כולו מאלו המים הכשירו
היינו מעמא משום דהכא יש בו הפיסת ידי אדם בעציץ יותר
מכמניה קנקנים בראש הגג דהתם לא הניח הקנקנים על הגג
אלא לנגבן ולא היחה סחשכרו כלל שיקבלו שום דבר לכך
הקילו בו והתירו אפי' כפיה אעפ"י שיש בכפיים קצת תפיסת
ידי אדם והתירו אפילו אין שום מים בכור אבל הכא נבי עציץ
יש בה מתחלה תפיסת יד יותר שהרי הסייד הכניסו מתחלה
על דעת קבלה שהרי היה בו השיש הילכך לא התירו אלא
בשיש שז כבר מעט מים בכור שיחברו אילו עמהם וגם לא
התירו אלא שבירת כלי ולא כפיית כלי שיש בו הפיסת יד יותר
וכן הסדר קנקניה בתוך המקוה לחסמן פירש שמניח קנקני'
של עץ או של חרס לתוך המקוה שהיא מלאה מים כדי
שיבלעו המים בתוך דופני הקנקנים שהיו הופנות בלועים
מלאים מים ולא יוכלו אח"כ לבלוע היין שינהן לתוכן והניחם
שם עד שיחמלאו דפני הקנקנים מים בלועים וגם באו מים
לתוך חלל הכלים אפילו נכנסו כל המים שבכור לתוך חלל
הכלים ולא נשאר שם מים כלל בכור אלא המי' שבתוך חללי
הקנקנים הרי זה ישכור את הקנקנים והמים הנקרים מהם לא
חשיבו שואבים והמקוה כשר שהרי לא כיון שיכנסו המים
לתוך חללן אלא שיבלעו לתוך דופנותם והכא נבי קנקנים
התירו נ"כ אעפ"י שלא נשארו שום מים בכור מה שלא התירו
בן נבי עציץ דסייד היינו נשמעא שכתבנו דהסייד הכנים
העציץ מתחלה על דעת שתקבל השיש ומסדר הקנקנים
לא הכניסן כלל על דעת שתקבלו מים לתוך חללן רק יבלעו
כדפנותיהן מיהו הכא נבי הסדר קנקנים במקוה גרע קצת
שמניח קנקנים בראש הגג דהתם לא הניחן אלא לנגבן ולא
היחה שם דעת שאיבה כלל אבל מסדר קנקנים בתוך המקוה
היחה שם דעת שאיבה קצת שהרי מתחלה כשסדרן למקוה
לדעת שישאבו ובלעו ממי המקוה סדרן לפיכך הקילו נבי
מניח קנקנים בראש הגג שפי והתירו אפילו כפיית הכלים ביד
והכא נבי מסדר קנקנים בכור לא התירו אלא שבירת כלי ולא
כפיית הכלי' כדי דהוי תפיסה היד שפי ואף על גב דלעיל סעי'
מ' א נבי מניח כלים תחת הצינור בשעת קישור עכש ונתפזרו
וחזרו ונתקשרו שרינן אפי' כפיית כלי ביד אעפ"י דעל דעת
שיקבלו מן הצינור הניחם שם דשאני התם דבשעה שנתפזרו
העבי' כשלה לה המחשבה קמית' לנמרי ואין כאן לדעת כלל
הכ"ט בהניחם בשעת פזור עמ' דמכת מילת' שלא היחה שם
מחשבה כלל הילכך שרי אפי' לכפות :

ד לא נזרו חז"ל כמים שואבים שיפסלו את המקוה אלא
כשפסלו ג' לונין שואבין מן הכלי לתוך המקוה אבל

אם נגרה המים השואבין חוץ למקוה על נבי קרקע או על
נבי סולין ונכשכו וירבו למקוה אינם פוסלין את המקוה כג'
לונין עד שיהיו מחצה על מחצה אכר אם היו הרוב מהכשרים
המקוה כשר : ביצד מקוה שיש בו עשרים סאה ומשהו
מים כשרים והיה ממלא ושואב חוץ למקוה והמים נמשכים
וירדו למקו' בין שהיו נמשכין על נבי קרקע או בתוך הסירין
וכוצא בו פדברים שאינה פוסלין את המקוה הרי הוא ש
כשר ואפילו השלימו לארץ סאין כך כשאיבה והמשכה כשר
כיון שהיו שם מתחלה רוב של מ' סאה שהוא שיעור מקוה
הכשרים ואפי' נפל השואבין לתוך רב סאה ומשהו על ידי
שאין ממשמן הכלי בלא המשכה ואח"כ המשיכוה כולה
למקום אחד כגון גג שהיה בראשי עשרים סאה ומשהו מי
נשמים ומילא בכתיפו ונתן להוכו פחות מעשרים שאעפ"י
שנמצא הכל פסול שהרי יש בו כ' סאין פחות משהו שואבין
אם פתח אחר כך הצינור ונמשכוה הכל למקום אחר הרי זה
מקוה כשר שהשאיבה כזו שהמשיכוה כולה נעשית כשרה
הואיל וחיה שם חב מהבשר קודם שהמשיכוה ודוקא שהיה
בהחלה הרוב מי נשמים ואח"כ באו לשטן השואבים על ידי
המשכה וכן כגון שהיו הבשרים בתחלה ואח"כ באו השואבין
לחוכו ואחר כך נכשכו אבל אם המסוך תחלה מים א'
פסולים ואחר כך הביא עליהם רוב מים כשרים או שהיו
בראש הגג החלה עשרים סאין פחות משהו שואבין ואחר כך
באו שם המים נשמים כ' סאין ומשהו והמשיכין אח"כ למקום
אחר לא מהני :

ה וכשמכשירין המקוה ע"י המשכת לא ימשיך המים
פחות משלשה טפחים וכל פחות' משלשה טפחים
לא נחשב לכולם וכאילו לא המשכים :

ו ולא התירו חז"ל המשכה אלא על נבי קרקע או על נבי
צינור שלא היה עליו שם כלי בחלוש אבל אם המשוך
על נבי כלים אפילו כלי נללים וביצא בהן לא מהני דשם
יהפוך בית קיכול למעלה והיו שואבין : ולא עוד דאפיו
על נבי קרקע לא התירו אלא דוקא על נבי קרקע היאנה
לכלוע בה המים שאז המים נהבשו אנב קרקע וכשווחלת
לנומ' נעש' כאילו באו מהמציית הקרקע ונתכשל מהם שם
שואבים אבל אם המשיכוה על גבה רצפת אבנים או נסרים
שאינם ראויים להבליע הוון כמו שמונחים בכלי ולא מנטל שם
שואבים מיניהו שהרי אינו יוכל לדונם כאילו באו מהמציית
הקרקע קודם שהמשיכו עליו שהרי אינם ראויים לבלוע
ולהמציית ושוב להחמיר לכהתלה :

ז מקוה הנובע ונהייבש כולו בקיץ והיה בור רחוק מסנו
קצת ומלאוהו מים שואבים ונהמלא המקוה מחמת
לקרקע מאותם מים השואבים אעפ"י שלא נשאר שום מים
במקוה הוכשרה כולה מאילו המי' אעפ"י דק"ל המשיכוה כולח
לא מבשרינן הבא שכשרינן דערף זה מהמשכה דהויא דומיא
דנובע :

ח כבר אמרנו פעמים שהוויית המקוה צריך שיהיה על
ידי דבר שהור ולא על ידי דבר המקבל טובאה דכהיב
מקוה מים יהיה שהור שיהא הוייתו על ידי שהרה לפיכך הבא
להמשיך מים למקוה צריך שלא יהא ההמשכה בדבר המקבל
שומאה ביצד כגון שרוצה להמשיך מי נשמים למקום אחד
לעשותו מקוה לא יאחז דף בידו ויעכירם עליו אלא יניח הדף
בקרקע ויסיר ידו משם כשרם יעברו המים עליו שהרי ידיו
מקבלים שומא והדף אינו מקבל שומאה דפשוטי כלי עץ הוא
וכן סילון של אכר או של מתכת שהן מקבלים שומאה אפילו
אין להן ביה קיבול אסור להמשיך בהן המים למקוה והוא
שהיו המים נופלים להדיא מדבר המקבל שומא לתוך המקוה
אבל אם נופלים על שפתו כחוף וממשיכין לתוכו על נבי קרקע
או שמתבר לפי הסילון של אכר או על מחבת צינור קטן של

* * * לבוש עטרת זהב הלכות מיקוה * * *

עץ או של חרס שהם מקלחין ממנו למקוה כשר דהוי הוייתו ע"י שהרה ואם הסילוף של אבר או של מהמת מחובר לקרקע אפי' מקלחין המים ממנו להדיא לתוך המקוה כשר שהדי אינו מקבל פוטאה לפי שהוא כסול אגב קרקע ואין חילוק בין אם הוא שמוץ חמה הקרקע או לא .

כ"ג עד שיש לו חצי אצבע מים מעין או מקוה זה למקוה אחר אפילו ממשיך על ידו דבר המקבל מופא כשר דחשיבין לזה המקוה כממשיך המים משם ומטיר על ידו השקה דזו הוי השקה ואע"ג דגבוי כמשיך מים מן המעיין לכלי אמרינן לע"ד נפסלו המים בכלי ואפילו כשיוצאין מן הכלי עדיין פסולין הן ולא מהני להו חיבורים לפעוין לא דמי לזה דשאני התם דהו כלי שיש לו ביה קיבול ונפסלו משום שאובין וכיון שנפסלו משום שאובין אין שוקך יומר טוב חוזרין להכשרן ליחשב אינן שאובין על ידי חיבורן למקוה דמה ענין זה לזה הויאך יעשו המים שאינן שאובין שבמקוה את השאובין לטאנן שאובין אבל הכא מיירי בכלי שאין לו כנת קיבול אלא שהו' כלי המקבל פוטאה ואין בו אלא משום שהוא הווייתו על ידי שהרה וכיון שהן מחוברין למקוה אמרינן דנשארו הווייתו על ידי השקה דשהה' דהשקה ילפנין לה בח"כ מקראי לענין טבילת מסקין הג' מועלת ההשקה שישארו המים היוצאים בשהרתן ולא נימא שהיחה הווייתו ע"י שומאה ג'ל :

נ כבר ידעתי שאין המקוה משהרה בו זחולין אלא באשכורן לפיכך מקוה של מי גשמי' שנסדק אחד מכותליו והמים יוצאין דרך הסדק לא טעל ידו אותה הוציאה חשיבו כל המים שבמקוה וזחולין ואין טוברין בה אפילו יש בה כמה שאין ואפילו יש בו מן הסדק ולמשה שיעור מקוה שאף על פי שיש ציצי' כל המים עד הסדק ישארו כמותה מ' סאה מן הסדק ולמשה אין טוברין באותו מקוה עד שיסתום הסדק והיו כל המים נקוין ועומדין בכוכין כדון מקוה ואז טוברין בו דלא שאם ישארו מ' סאה במקוה אחר שיצאו העליונים עד הסדק המקוה כשר וטוברין בו אלא א"כ הסדק הוא למשה ולא ישארו בו מ' סאה אחר שיצאו עד הסדק דה"ל זחולין ויש להחמיר כסברא ראשונה שלא לשבול בו לכתחלה אפילו יש בו כמה שאין עד שיסתום וכשבא לסתום הסדק לא שלא יסתום אותו בידו ולא בכל דבר המקבל פוטאה דה"ל כמו הווייתו על ידי דבר המקבל פוטאה שאסור ויש מהירין לסתום בידו ובכל דבר המקבל פוטאה שלא אמרה תור' אלא יהיה שהו' הוויית המקוה יהיה על ידי שהרה אבל הכא אין זה הוויית המקוה שכבר נהיה כהכשר אלא שרוצה למנוע המים שלא יצאו חוץ לא נקד' הווייה ולא מצינו שאסרה תורה למנוע יציאת המים ע"י דבר המקבל פוטאה ואין המקוה נפסלת להיות נקראת וזחולין ע"י שיצאו המים ממנה אלא כשיצאו ממנה המים ואינן חוזרין לתוכה אבל אם יש מקוה שיוצאין ממנו וחוזרין למקוה אין זה נקרא זחילה ולא נפסל בכך וכל זה במקוה המכונס ממי גשמיים ואין לו מעיין אבל מקוה הנעשה ממי המעיין אף על פי שהגירוהו למקום אשכורן שהיו המים סקוין ועומדין שם לא נפסל משום זחילה אם נסדק עד שהמי' וזחולין ויוצאין משם דהא סקורו מן המעיין הוא בא ומעיין ססדר בזחולין כמו שאמרנו פעמים :

נא כמה דברים אמורים שנפסל המקוה על ידי שיוצאין ממנו המים דרך סדק המ' בסדק גדול שיוצאין המים בזחילה אבל אם לא נקבה המקוה אלא מעט שמימיו נוספין מעט מעט או נבלעים כקרקע מעט מעט שאין זחולתן גיברת הרי זה מקוה כשר שאין זחילה :

נב הבא לערב מקוה פסול או חסר עם מקוה נשאר להכשירו או שטניהם חסרים ונא לערבם להכשירם צריך שיהא הנקב שכיניהם בשפופרת הנאד דהיינו שיהא חב שני מצדו ודאשגוים מה' שכנס הוי' וספופרת בחלל הנקב בריית בין שהוא מרובע בין שהוא עגול וצריך שיהא קילוח המים בשפע כרוחב הנקב ולאחד שנהערב הפסול עם הכשר אפילו רגע אחד נהלכהו הוכשר ונשארו לעולם נהבסירו אפי' גסתם הנקב אחר כך ואם נפק אס הנקב הו' בשפופרת הנאד אם לא פסולה כיון ששבילה עיקרה מדאורייה אין ספק במטהרה וכל דבר שיעור נקב וממעטו בשפופרת הנאד אפילו הוא דבר הבא מבריייה המ' לא נחשב כמיס והוי טיעוש ואם יש שם נקבים דקים הרבה מצטרפין לשפופרת הנאד בדא' כשהיתה המקוה האחד שלם ואחד חסר שאין צריך אלא להבור החסר עם השלם להכשירו להיות נחשב כמקוה אחד עם השלם או פני בהצטרפות נקבים דקים לשפופרת הנאד והוכשר החסר ע"י השלם אבל אם שניהם חסרי ורוצה להכרם יחד שיהיו שניהם סוויים למקוה אחד וכל אחד ישלים את חבירו אז צריך חיבור יפה ולא סגי בנקבים דקי' שיצטרפו דק צריכין שיהא הנקב בשפופרת הנאד במקום אחד וה"ה אם יש כאן מקוה שלם שיש בו מ' סאין או יותר וחלק אחרו' בסל או בשקולא נשארו שיעור מקוה בצד אחד נפסלים שניהם ואינם מצטרפין לשיעור ע"י הנקבים דקים שבסל או בשק יפותר לחפור מקוה בצד נהר ולשבול בה אף על פי שאין בה מ' כאף שזו הוי כמקוה חסר שבצד מקוה שלם דאמרינן דסגי שם בהצטרפות נקבים דקים לבשפופרת הנאד וזו הוי ד נהה מקוה שלם וסתם ארעא לחלולי מחלחלא בלוכר יש בה גירין חלולין בתוך הקרקע סודך שם מכבצין המים מן הנהר לתוך החפירות הסמוכים אליה והם נחשבים כמו נקבי' דקים החולקים מן הנהר אל חפירת המקוה ומחברים אותה לנהר ליחשב מקוה כשר :

נג יא הא דאמרינן דבעינן נקב בשפופרת הנוד להכשיר והמקואות היינו דוקא כשיש שם פסול דאורייה כגון כשרוצין להכשיר חסר מן השלם או שניהם חסרין וכיוצא בזה אבל הבא להכשיר מקוה לפסולו משום שאיב' דרבנן אפקי' שלם שאין בו שו' פסול אינו צריך הכשר כ"כ בנקב גדול בשפופרת הנאד אלא כשהוא משיקו אפי' בשערה כשר ואפי' אין מי ההשקה רואין את האויר סני כיון שאין כאן אלא פסול שאיב' דרבנן ויש חולקין וכן ראוי להורות להחמיר :

נד ג' מקואות סמוכים זה אצל זה שיש בהן מים כשרים אלא שהם חסרים ואין בכל אחד מ' פאה וכותל ביניהם ונסדקה הכותל אם נסדקו ברוחב כל הכותל מצד זה לצד זה ובחם אפילו כל שהוא רק שהפי' מחלחלין ומכבצין מעט דרך הסדק מצטרפין ומחברין סתי המקואות להכשירן לשבול בכל אחד מהן שכל אחד כשלים את חבירו להשלים השיעור של מ' סאה שבין שהסדק הולך ברוחב הוי חיבור טפיו ואם נסדק הכותל פלמעלה למטה אינו מצטרף עד שיהא בסדק נקב שהוא בשפופרת הנאד במקום אחד ואם נפרץ הכותל למעלה עד שהולכין הפי' מעט מזה לזה למעלה על עובי הכותל אסי' ברוחב הפרצה בשפופרת הנאד ומחברים המים ברוחב שפופרת הנאד וברום בקליפת השום מצטרפין וכשרים שכיין שחיבור המים הוא למעלה רואה את האויר והכל רואין אותו ונא' שצריך חיבור בשפופרת הנאד בכל סביבותיו ברוחב ובגוב' אלא כשמחברין המקואות ע"י נקב שבאמצע הכותל כמו שאמרנו למעלה פעמים ג' מקואות

נה ג' מקואות שיש בשנים מהם ככל אחד עשרים סאה מים כשרים ובאחד מהם עשרים סאה מים שאובים ועומדים זה בצד זה אם השאוב מן הצד וירדו בהם שלשת בני אדם בבת אחת ושכלו בהם ככל אחת אחד מהם שהורי כל שלשת' שכיון שירדו בבת אחת ומתוך כך נתמלאו ויצאו על שפתם ונתערבו יחד הוקשרו שלשתם בפעם אחת כיון שהיו מחוברים ביחד השנים מקואות שיש בהם מ' סאה מים כשרים והוכשר השאוב בהשקה שנתחבר עמהם ואפילו אם נתחבר האמצע לשאוב שאצלו קודם שנתחבר לכשתלא נפסל בכך שהרי בבת אחת ירדו ונתחבר גם לבשר קודם שירדו השאובין לתוכו גם כשירדו השאובים לתוכו על ידי תערובת המטבה ירדו לתוכו שהרי לא נפלו מן הכלי לתוכו אלא מן הכלי לבורתמם הו' נמשכו לבור פקיה זה ואין כאן אלא חשש דרבנן ולקול' ואם השאוב באמצע שאין שנים הכשרי' יכולין להתערב אלא על ידו לא הוכשרו אלא נשארו במו שהיו החלה ואותם שטבלו בהם לא נטהרו :

נו שני מקואות של עשרים עשרים סאה אחד שאוב ואחד כשר וירדו שנים בבת אחת לשניהם ועלו המים עד שהושקו וטבלו בהם אפילו היו המים של הכשר אדומים ושל השאוב לבנים או איפכא והולכין האדום מן הלבן והאדום הלבן מן האדום לא עלתה להם טבילה כיון שהכשר אינו שלם וגם המקואות הם כסות שהיו כלומר שהבשר כשר להקות עליו ר' ל' להוסיף עליו מים כשרים להשלימו למ' ולהכשירו ואף ע"פ שראינו שנתערבו מי שאובין לתוכו ככר נתבטל ברוב הכשרים קודם שנעשית המקוה כשר' ולא אמרו' ארובה נפסלה מן השאובין דודאי נפלו לה' לוגין כיון דמ' מ' דרך המשל נפלו כמו שכתבתי בסמוך לא נפסלה :

נז כל המעורב למקוה הרי הוא כמקוה ומטבילין בו לפיכך נומות הספוכות לפי המקוה וכן מקומות שדורסין שם הבהמות עד שנעשין נומות והיו בהן מים מעורבין עם מי המקוה כשפופרת הנאד מטבילין בהן וכן כלי המונח בצד המקוה ורוצה לטבולו שם כמקומו מנענע כידו בתוך המקוה כדי שיעשה גל במים ויעבור ה' על הכלי ועולה לו הטבילה לכלי ובלבד שלא יעקור הגל ממקומו כשעובר על הכלי אלא ישאר מחובר למקוה :

נח חורי המערה וסדקי המערה פי' מערה הו' מקוה ומפני שהיו עיקר המקואות שלהם בתוך המערה קרא המקוה בלשון מערה ודרך להיות בה חורין וסדקין שהם מלאים מים מטבילין בהם אף ע"פ שאין המים שבהם מעורבין עם המקוה שכמערה אלא בכל שהוא מפני שמכלל המקוה יחשבון :

נט ועוקה שכתוך המקוה פי' חפירה שעושין תחת טמח המקוה אם חיה הקרקע המוכרלות בין העוקה וכין המקוה שעליה בריאה ויכולה להעמיד את עצמה שאינה נופלת כשטובלין במקוה שעליה הרי זו העוקה נומא בפני עצמה היא ואינה מכלל המקוה לפיכך אין מטבילין בתוכה עד שהיו מימיה מעורבין עם מי המקוה כשפופרת הנאד ואם אינם יכולה להעמיד את עצמה עד שאילו טבל בעליונה נפל ויתחברו המים במים הנה הוא יחשב ככלל המקוה ואפי' אינה מעורבים אלא בכל שהוא ומטבילין בהם :

ס גחל שיש בה ג' נפשות התחתונ' והעליונה של כ' כ' סאה והאמצעית של סאה ושטף של ג' שמים עובר בתוך הנחל אף על פי שהוא נכנס לתוכו ויוצא מתוכו אין זה עירוב ואין מטבילין אלא באמצעית שאין המים הנזחלים מערבין אא"כ עמדו :

סא מי שכופת ידיו ורגליו וישב לו באמת המים אם נכנסו ועברו המים על כולו עלתה לו טבילה :

סב מקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות האדם הטובל בתוכו לא יקפץ לתוכו שלא יחסרו המים מעט ע"י

קפיצתו בתוכו ולא עלתה לו טבילה לא יטבול בו פעמיים זה אחר זה דשמא בראשונה לא טבל כהונן שפסד על טבילתו השנייה שהיה כדעתו לטבול שנית וכשנייה יס לחוש שמא חסרו המים בטבילה הראשונה אבל כשאינו טובל אלא פעם אחת נזהר לטבול כהונן טרם יחסרו המים ואם טבלו בו שנים זה אחר זה הראשון עלתה לו טבילה והשני לא עלתה טבילה ואף על פי שרגליו של ראשון עדיין נוגעת במים של מקוה כשטובל השני וכל המים שעליו מחוברים למקוה הא' אפ"ה לא עלתה לו טבילה שהרי עינינו הוראות שחסרה המקוה מארבעים סאה כאותם המים ששופחין על גופו של ראשון ולא אמרינן כיון שכל המים שחסרו הם על גופו של ראשון והראשון עדינו עומד כרגליו כמקוה והרי כל ה' צ"ג שבגופו עדיין מחוברים למקוה הם ומשלימין לארבעים סאה ונימא נוד אחיה לא אמרינן הכי שהרי אין שמים שעל הגוף אלא שופח ע"מ להטפיה וקל שופח ע"מ להטפיה אינו חיבור לטבילה ולא דמי למה שאמרו למעלה סעיף ט"ו וכרבעינן למימד נמי בסעיף הסמוך שאם שרה כסות כמקוה מצומצמו' כל זמן שעדיין נוגע הכסות במקוה אע"פ שהם בלועין בכסות מחברים עם המקוה להשלימו מ' סאה בעיד שרגליו של ראשון ננועי כמים לא דמי שאין הכסות דומה לאדם שהאדם אין המים בלועין בעצם חלקיו אלא בטמח גופו ואינו אלא שופח להטפיה זה אינו חיבור והרי נחסרו המים אבל הכסות הוא בלוע הרבה מן המים לפיכך כשקצתו עדינו במים ררי הוא כאילו כל המים הבלועים בכנר בקצתו של מעלה ניגעים במים שבקצתו שבתוך המים והרי כל המים מעורבין למקוה :

סג הטביל בו במקוה המצומצם כגד עכה שהמים נבלעים בהוכו כל זמן שהכנר נוגע במקוה הוא כשר וטבילין בו שעדיין מלא כשיעורו הוא אע"ג שובין ממנו אפילו ג' לוגין למקוה שאין זה נקרא שאובין כראמתי' בסעיף ט"ו העלהו ממנו פסוק שנתחסרו המים משיעורם ועוד שנעשה שאוב מן המים שיוורדין מהבגד לחוכו ואם מטביל בו ויזה או שאר כלים מורידין לתוכו דרך פיהן שלא יתזו המים בשמכניסין לתוכו ונמצא שהוא חסר ולא יעלה להם טבילה וכשמעלין מעלן דרך טוליהם כדי שלא ישארו בהן מן המים ויחסרו המקוה כל האים שכלו ועוד שהמים שכלים יהיו שאובים ואם יפלו אח' למקוה יפסלו אהנמאחר שלא נשארו בתוכו מ' סאה כשיעור מקוה :

סד המטביל כד אוכסת כמקוה שיש בו ארבעים סאה מצומצמים כיון שמגביה שפתותיהם מהמים נמצאו המים שבתוכן שאובין כיצד יעשה מטבילין ומעלן כדרכן והן שהורין ומסירין מיד מעל המקוה שלא יזלו המים לחוץ המקוה ויפסלוהו ואח' כיתקן המטבה במים משובין או בשאר תקונים שנתכארו בעיה :

סה מקוה שטמלוהו בארבעים סאה ויותר והוא מוחזק לפעמים להתמעט ולפעמים להתמלאות ולעיות וגם הוא מוחזק להיות מימי מתמעטין ולעמוד לפעמים על פחות מארבעים סאה וטבילה בו ולא מדרה קודם ל הטבילה צריכה לחזור ולטבול כל זמן שלא ידענו בודאי שבשעה שטבלה בו היו בו מ' סאה כיון שמוחזק להתמעט לפחות מ' סאה ואף על פי שעכשו אינו חסר לפנינו שמא בשעת טבילה היה חסר מארבעים סאה אבל אם לא הוחזק להיות מימי מתמעטין כל כך שיעמדו על פחות מארבעים סאה אף על פי שפעמים מימי עולין ופעמים מתמעטין קמה שהיה אינה צריכה לחזור ולטבול ולא חיישינן שמא עכשו בשעת טבילה היה נתמעט לפחות מ' סאה כיון שאינו מוחזק בכך אוקמינן ליה למקוה אחזקתו שהיה בו מ' סאה ואע"ג שיחזקתה האשה כנגדו שהיא בחזקת טמא

* * * לבוש עטרת זהב הלכות נדרים * * *

חסר לפנינו אלא. ידועין שזה המקוה היה מלא היו כמו ס' ספק
 ולפעמים להתמעט ועכשיו יש בו כ' סאה אלא וחוששין כיון
 שדרכו לפעמים להתמעט שמא בשעת טבילה היה התמעט
 לפחות מ' סאה אע"פ שעכשיו הוא שלם התם אמרינן דלא
 חיישינן להכי כיון שאין דרכו להתמעט לפחות מ' סאה ונס
 עכשיו אינו חסר לפנינו נ"ל :

עב שני מקואות שאין בכל' פה מ' סאה ונפלו ג' לוגין
 מים שאובין לתוך א' מהם ידוע לאיזה מהם נפלו
 ואחר כך נפלו שני' ואין ידוע לאיזה מהם נפלו תולין השניים
 בראשונים לומר במקום שנפלו הראשונים נפלו גם השניים
 שהרי לא נפלינן בהליה זה כלום שאוהו המקוה שנפלו שם
 הראשונים כבר הוא נפסלו מהם אבל אם בראשונים לא נודע
 לאיזה מהם נפלו ובשניים נודע לאיזה מהם נפלו אין תולין
 הראשונים בשניים לומר במקום שנפלו השניים נפלו גם
 הראשונים שאין שייך לתלות במה שנעט' אה"כ הואיל ובעת
 הנפילת הראשונים היינו צריכי' לפסול שניהם כדלעיל סעיף
 ס' ח' אחד יש בו מ' סאה ואחד אין בו מ' סאה הריני אומר
 לתוך של מ' נפלו וכן אחד שאוב ואחד שאינו שאוב הריני
 אומר לתוך של שאוב נפלו שהרי אין פוסלין כלום בתליה זו :

עג שני מקואות שאין בכל אחד מהם מ' סאה ונפלו ג' לוגין
 לתוך אחד מהם ואין ידוע לאיזה מהם נפלו ואח' כירדו
 גשמי' ונהמלאו למ' סאה לא יטבול פשים אחר מהם לכתחלה
 שהרי שניה היו בספק פסול שנפסלו כולו מחמת השאובין ולא
 נכשר על ידי הגשמים אלא אח' מהם אוהו שלא נפלו בו ולא
 ידעין איזה מהם מיהו אם שכל באחד מהם עלתה לו טבילה
 בדיעבד ואע"פ דלעיל סעיף ס"ז מכשרינן הספק שאובין אפי'
 לכתחלה שאני התם שאין ודאי פסול תוך הספק אבל דבא
 אחד מהם מן הספקות דאי ודאי פסול לפנינו אלא שאין אנו
 יודעים איזה לפיכך לא יטבול בהן לכתחלה שמא הודאי פסול
 יתרוי ליה אבל בדיעבד תולין להקל לומר בכשר טביל דאייל
 ושאובין אילו דרבנן :

עד כל המקואו הנמצא' בזמן הזה פסולין שחוקת' שאובין
 עדה יש מי שאוסר להטיל ויר' מלאה מים חמין לתוך המקוה
 לחממו ואע"פ שהמקוה שלימה ואין כאן משום פסול
 שאובין מ' אסרו משום גזירת מרחצאו' וכן למצות מקוה
 מים חמין לחברו לנהר כשפופרת הגוד להבשירו ע' חיבור
 לנהר אוסרין לטבול ג' משום גזירת מרחצאות ויש מקילין
 (מתירין) להטיל חמין למקוה כדי לחממה דלא שייך בזה גזיר'
 מרחצאות כ' כיון דסוף סוף במקוה כשרה עצמה הוא טובל
 ומ' יש להחמיר אם לא במקום שנהגו להקל אז אין למחות
 בידן ופחמי' שבריה מתיר לכו' דלא שייך ביה גזירת מרחצאות
 כלל שהכל יודעים דמעין הוא ואחר שטבילה במים צוננים
 כשרים מותרת לכ' לעינכם למחין כדי שהחם עצמה אבל
 לחזור ולרחוץ אה"כ יש אוסרי' כדי שלא יאסרונו זה המרחץ
 היא מסתיר כמו השבילה ויבאו אה"כ לומר המרחץ לחודיה
 מסתיר כמו המקוה : וכן נהגו לאיסור :

דברים החוצצים בטבילה ובו ט' סעיפים :

א כבר אמרנו כסי' קצ"ח החיצה בטבילה הילמ"ל באר'
 ול' בבליים ועיקר החיצה הוא בדברים שמקפידין עליהם
 לפיכך אמרו ז"ל אלו דברים חוצצין בכלים הזפת והמור בכלי
 זכוכית בין מבפני' בין מבחוץ ודוקא אלו חוצצין ככלי זכוכית
 מפני שבלי זכוכית הם חלקים ושאר דברים הנדקקים בהם
 אין אדם מקפיד עליהם מפני שטפלו' ממנו מעצמן מחמת
 חלקיותו אבל הני זפת ומור מדבקי טובא ואינם נופליש
 מהו וירך האדם להקפיד ע'יהם לפיכך חוצצין אבל כשאר
 כלים כל דבר הנדבק בהן חוצץ ומקפידין עליו חוץ מן
 השחרורית

ס' כיון דידעין בודאי שהמקוה היה מלא היו כמו ס' ספק
 שמא לא נתמעט כלל וא' תל נתמעט שמא לא נתמעט לפחות
 פמ' סאה לפיכך טהור ס' כיון שדרכו להתמעט טוב ובשר
 הדבר לעיין קודם טבילה אם יש בו מ' סאה :

סו מקוה שיש בה מ' סאה אלא שאינה עמוקה והמים
 הפחמשיין ברוחב עד שאינו יכול ללסות בהם כל גופו
 בבת אחת נחז' בו מצד אחר אכנים או חבילי עצים כדי
 שתקצבו מימיו אל מקום אחר ויעלו בענין שיובל להתכנסות
 בו ובלבד שלא יחלקו כל המקוה לשנים על ידי אלו האכנים
 וחבילי עצים דא"כ ה' כמקוה שחלקו בסל' ונרנאני דאמרינן
 לעיל סעיף ג' ב שהיא פסול . ודוקא באכנים או חבילי עצים
 וכה' דברים שאינם מקבלים טומאה אבל על ידי כלים או
 דברים המקבלים טומאה לא יתקנ' דה' הווייתו בטימאה
 דפסול וכשהקנו' שיה' עמוק יעשו עמוק לפחות עד שיכורו
 ולמעלה ממנו זרת כדאמרי' לעיל סימן קצ"ח דא"כ לא תוכל
 לטבול יפה מיהו אם אין מקוה אחר ואי אפשר לתקן גם את
 זה אפי' צריכה להשתעשע ע' פניה מחמת שאין המים עמוקים
 אם מתכסה בהם כל גופו כדרך זה בפעם אחר טובלת שם
 וע' סימן קצ"ח :

סז מים שאובין דפסלי' מדרבנן ספקן לקולא ביצד מקום
 חסרה שנסתפק אם נפלו לו מים שאובי' אם לא נפלו
 או שנפלו בו מים שאובים בודאי אלא שספק לו אם יש בהן
 ג' לוגין או שידע בודאי שנפלו בו ג' לוגין מים שאובים אלא
 שספק לו אם היה במקוה מ' סאה אם לא היה בו מ' סאה
 בכל אילו אולינן לקולא ומכשרינן שאינן אלא מדרבנן ופסיקא
 דרבנן לקולא :

סח שני מקואות אחד יש בו מ' סאה ואחד אין בו מ' סאה
 ונפלו שלשה לוגין מים שאובין לאח' מהן ואינו יודע
 לאיזה מהם נפלו ספקן טהור כיון שיכולין לתלות ולום לשלם
 נפלו ואע"פ שתולין בו לא מפסלינן ליה במה שתולין בו אבל
 אם היו שניהם פחותים ממ' סאה שאין בשום אחד מהם מ'
 סאה ונפלו ג' לוגין שאובין לאחד מהן ואין ידוע לאיזה מהם
 נפלו אחד משניהם פסול שאין לנו במה לתלות שלא נפסלנו
 שאם לזה נפלו פסול ואם לזה נפלו פסול לפיכך צריכין אנו
 לפסול שניהם שאם נכשיר אחד מהם ונפסול האחר נאמר
 מאי חזית לפסול את זה להכשיר את זה אימא אפבא לפיכך
 פוסלין שניהם :

סט מקוה שהניחו ריקן ובאו ומצאו' א ואינו יודע מי
 טייל אותו או היאך טייל אותו ע' סעיף ג' :

ע צינורה שמקלה מ' למקוה והמכתשה הוא כלי בצדו
 ספק אם קלחו המים מן הצינור למקוה ובשר ספק מן
 המכתש למקוה ופסול הרי זה פסול מפני שהפסול מוכיח עליו
 ואם יש במקוה רובו מים כשרים ה' יזהר כשר כיון שיש שם
 מקוה כשר קבוע כן כתב בש"ע ונ"ל שכתב כן לפי סברת
 הרמ"ם דפריא ליה אצילו כולו שאוב דרבנן לכך מיקל אם
 יש בו רובו מים כשרים אבל אנו שכבר כתבנו בסעיף שלישי
 דקיימא לן דכולי שאוב דאורייתא אצילו כרוב מים כשרים
 פסלינן כה' שהפסול מוכיח עליו נ"ל :

עא שמא שירר למקוה לטבול ספק שכל ספק לא אבלי
 שישכחאו ידע בודאי שטבול אלא שמתפק אם היה
 בו מ' סאה במקוה או לא היו בה מ' סאה או שיש כאן ב' מקואו'
 אחד יש בה מ' סאה ואחד אין בה מ' סאה יודע שטבול באחד
 באילו השנים ואינו יודע באיז' מהם הרי זה שמא לפי שהשמא
 בחזקתו עד שיוודע שטבול כראוי . וכן מקוה שנמדד ונמצא
 חסר בין שהיה המקוה ברשות הרבים בין שהיה ב' שות היהוד'
 כל הטהרות שנעשו על נביו למפרע שמאות שהרי המקוה
 אסר לפנינו עד שיוודע הזמן שנמדד בו והיה שלם ולא דמי
 לספ' דלעיל בסעיף ס' דמטהרינן דהתם אין המקוה עכשיו

מיד שנודר אף על פי שמקיימו ונקרא חוטא דמכתוב וכו' התהלך לנדר לא יהיה בך חטא משמע הא לא הולת אלא נרת יהיה בך חטא :

ב וכל הנודר ומאחר את נדרו פנקסו נפתחה כלומר פותחין לו למעלה פנקס של מעשיו ומדקדקין אחריו דהכי כתיב מוקש אדם ילע קרש ואחר נדרים לבקר פירש המאחריו נדריו מבקרין אחריו פנקסו לידע מעשיו כיון שהוא משיע לידור אי נמי כיון שהוא מחזיק עצמו צדיק ובוטח שיוכל לקיים נדרו ולא יבשל מדקדקין כמעשיו אם הוא כן :

ג אמרו חכמים ז"ל כל הנודר הרי הוא כאילו בנה במת בשעת איסור הבמות והמקיימו הרי הוא כאילו הקריב עליה קרבן ושעמא דמילתא שהמשילו שניהם זה לזה הוא מפני שהם דומין שהנודר מעלה על דעתו דמצוה קעבד שחשב כדעתו כיון שמצינו בתורה שאסרה עלנו ה' דברים שמע מיניה דניחא ליה לקודשא בריך הוא שיאמר האדם על נפשו כמה דברים המתירים הרי זה משוכח ולכן הוא על עצמו אפילו דברים המתירים הרי זה משוכח ולכן הוא נודר ואוסר דבר על עצמו / וכן הבונה במה כרוך להקריב עליה קרבן חושב כדעתו דמצוה קעבד שכיון שצוה הקדוש ברוך הוא להקריב קרבנות בפנים הוא רוצה להוסיף עליהם להקריב קרבנות אפילו בחוץ לכך אמרו ז"ל שזה טועה הוא דהא חוינן שהחזירה צויה עלינו הרבה מצות להביא כנה קרבנות בפנים ואף על פי כן אסרה עלינו לבנות במה להקריב עיניה קרבן בחוץ הכא נמי נהי דרחמנא אסרה עלינו כמה דברים כי מוסיף איהו לאסור על עצמו יותר ממה שאסרה התורה ועל דרך אמרם ז"ל גם כן במקום אחר לא ד יך במה שאסרה התורה אלא שאתה אוסר עליך דברים אחרים והמקיימו כלומר שאינו נשאל עליו הרי הוא כאילו הקריב על אותה במה קרבן וחייב משום שחשוי חוץ הכי נמי אין קיום נדרו רצויו לפניו ותברך אלא טוב לו יותר שישאל עליו שמא לא יוכל לקיימו כראוי ויבא לידי מכשול כמה דברים אמורים בשאר נדרים אבל נדר הקדש וצדקה מצוה לקיימו וכן אמר דוד עליו השלום נדרי לה' אשלם ולא ישאל עליהם אלא מרוחק וכן שבעה שנשבע על איזה דבר מצוה הוא שלא ישאל עליה אלא מדוחק דשבעה חמורה היא דכתיב בה לא ינקה :

ד מיהו יהא אדם נזהר שלא ידור שום דבר ואפילו לצדקה אלא אם ישנו בידו אותו דבר יתנו מיד ומה לו לנדר ואם אינו בידו עכשיו לא ידור עד שיהיה לו ואם פוסקין צדקה כרבים והוא צריך לפסוק עמהם יאמר בלא נדר :

ה ובעת צרה מותר לנדר שעי' אותו הוכוח ינצל מן הצרה שכן מצינו ביעקב אבינו עליו השלום שנדר בעת צרה דכתיב וידר יעקב נדר לאמור ואמרו רבותינו זכרונם לברכה מאי לאמור אלא לאמור לדורות שהיו נודרים כעת צרה :

ו ושרי ליה לאניש למינדר כדי לזרוזי נפשי' לדבר מצוה שכן אמר רוד עליו השלום נשבעתי ואקיימה לשמור משפטיו צדק כיצד כגון שיש לו לשנות פרק אחד וירא שמא יתחיל לדבר מותר לידור או לישבע שישנה וכן אם ירא שיתכפנו יצרו לעבור על איזה מצוה המצות לא העשה או יתחיל לקיים מצות עשה מצוה לישבע ולנדר כדי לזרוז עצמו למצוה :

ז מי שנודר נדרים כדי לכונן דיעותיו ולהתקן מעשיו הרי זה זרוז וסובח כיצד מי שהיה זולל ואסר עליו הבשר שנה או שנהיים או עזרה שונה בין ואסר היין על עצמו זמן מרובה או אסר השכרות לעולם וכן מי שהיה רודף שלמונים ונכהל להון ואסר על עצמו המהנות או הניית אנשי מדינה וזו כן מי שהיה מתנאה כיופיו ונדר בנזיר וכיוצא בנדרים כאלה הם כולם דרך עבודה לטעם יתברך

השתריות שבדופני היורות והמחבות מכתוך שאינו חוצץ מפני שהוא בדופן הכלי עצמו שדרכו ככך ואינו חוצץ :

ב כללא דמילתא כל דבר שדרך להקפיד עליו חוצץ ואם לא אינו חוצץ אלא חופה את רוכבו שאין חוצץ אפי' אינו מקפידין עליו כמו שנתבאר לעיל סימן קצ"ח דנזרינן ברוכו ואינו מקפיד משום רובו ומקפיד :

ג ידות הכלים שאינם עומדים להיות קבועים שם כגון שהכניסן שלא כדרכן או שלא הבניסן כולם חוצצין וכן שהכניסם כולם ונשכרו שאז ודאי יוציאם ויעשה אחרים חוצצין שאין זה מקום :

ד יד המגל ויד הסכין שנסתכרו אם משתמשין מעין מלאכתן ראשונות הרי הם קבועי' במקומן שישארו שם ואין חוצצין ואם לאו חוצצין שאין זה מקומן שוראי לא יניחילם :

ה מגל שנסכרה ידו מן השפה ולפנים אינם חוצצת מפני שהיא בבית הסתרי' מן השפה ולחוץ אם משמשת מעין מלאכה הראשונה אינה חוצצת שזהו מקומן שישאר קבוע שם ואם לאו חוצצת כמו שאמרנו טעמא בסמוך ואם סירנא בנמי או במשית הרי זו חוצצת שאין זה תיקון יפה אלא תיקון ארעי הוא ובידאי אין דעתו להניחו שם אבל אם דבקה בשרף שהוא דיבוק ותיקון טוב ועל דעת להניחו שם הקנה לפיכך אינה חוצצת :

ו כלי שהטבילו דרך פיו פירו' שכפה פיו למטה והכניסן כך למים אם פיו צר קצת אין המים יכולים ליכנס בתוכו לעולם אפילו מכניסו כולו ולא עלתה לו טבילה אלא אם כן דהפך פיו למעלה כשהוא בתוך המים אבל אם פיו רחב עלתה לו טבילה אפילו לא הפכו למעלה שיכולין המים לבא עד שוליו במים ומותר לטבול כלי בתוך כלי אם יש כפי החיצון כשפירת הנוד ויזהר שכלי הפנימי יהא רפוי בתוך כלי החיצון שיכולו המים לבא ביניהם ולכן כשטבול סבינים לא יתחבם בתוך הרלי ויטבולם כי לא העלה טבילה בראשם וכן אם הכלי הפנימי הוא ככד ומינח בכבודו על שוליו החיצון אין המים יכולין לבא ביניהם ולא תעלה הטבילה במקום שמונת ועיין לעיל סימן ר"א סעיף ט' :

ז כלי שצר מכאן ומכאן ורחב באמצע אין המים באין לו לכל צד עד שיטהו על צדו :

ח בל כלי שפיו צר יותר משפופרת הנאר צריך להשתותו במים עד שיתמלא או ימלאנו קודם שיכניסנו למקוה אף ע"פ שהמים שיהיו בתוכו יהיו נשאים הלא יושקו אח"כ במי המקוה בעת הטבילה ותעלה לו הטבילה :

ט ידות הכלים שהם ארוכים ועתיד לקיצצן משביל עד מקום שעתיד לקצוץ ודיו דכל העומד לקוץ כקצוץ דמי ומקום החתוך לא הוי חציצה דבבית הסתרים דכלים לא חיישינן כ"כ לחציצה שאין דרך להקפיד שם :

הלכות נדרים

יג איזה דברים משוכחים בנדרים ואיזה הם כגונים וכו' סעיפים :

א כל הנודר ואינו מקיימו עובר בלאו ועשה דכתיב איש כי ידור נדר לה' או הטבע שבעה לאסור איסר על נפשו לא יחל דברו ככל הוציא מפיו יעשה וכתיב מוצא שפתיו השמור ונמסר לפיכך לא יהא אדם רגיל בנדרים שלא יבא למעול בהם ולא עוד אלא אפילו הנודר ומקיימו נקרא רשע ונקרא חוטא נקרא רשע דילפינן נזירה שוה חרלה חרלה כתי' הבא וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא וכתיב החם שם רשעים חרלו ורגזו מה חרלה דהתם כרשעים מיירי אף חרלה דהכא כלומר שלא תחדל לנדר אלא תדור הוא נקרא רשע

ובנדרים אילו וכיוצא בהם אמרו חכמים נדרים סייג לפרישות
 מיהו אף על פי שהם עבוד' לא ירבה אדם בנדרו איסור ולא
 ירגיל עצמו בהם אלא יפרוש עצמו מדברים שראוי לפרוש
 מהם בלא נדר :

דף דין המתפיש בנדר וכו' סעיפים :

א עיקר לשון נדר האמור בתורה הוא שתפיש בדבר הנדור
 כגון שאומר כבר זה עלי בקרבן או שאומר יאסר עלי
 כבר זה או שאומר כבר זה עלי איסור כל אילו הלכות וכיוצא
 בהם הם בכלל לשון נדר האמור בתורה אף על פי שאין שם
 הזכרת שם ולא כינוי ואם תלמוד בדבר הנדור עליו כבר כגון
 שאמר עליו כבר אחד ואמר אחר כך על כבר אחר או דבר אחר
 וזה יראה כזה הרי זה גם כן אסור שזהו לשון איסור הנאמר
 בתורה מלשון אסור חג וגומר כלומר שקושר ואוסר זה בזה
 ראפילו עד מאה כולם אסורים וכן אם נדר על יום אחד
 להתענות או שלא לאכול בשר ואמר אחר כך על יום אחר יהא
 כזה אסור :

ב ולאו דווקא מתפיש בקרבן אלא ה' מהפיש בכל דבר
 הקדוש בקדושת הפה כגון שאומר כבר זה כאימרה שפי'
 כשה ומשמעו כשה ה' דודע ואמרינן ודאי כשה של קרבן קאמר
 דסהם נדרים להחמיר ואסור וכן אם אמר כבר זה כדורים
 ומפרישים ליה כדיר של קרבנות קאמר וכן אם אמר כמזבח
 כהיכל כירושלים או כאחד מכל משמשי המזבח כל אילו
 בכלל נדרים שתולה בדבר הנדור ואסור ואם אמר בשלחן
 שבמקדש הרי זה נדר אבל אם אמר בשלחן סתם ולא הזכיר
 המקדש אין זה כלום שהרבה שלחנות של חולין הם שכיחי
 ובהם נדר מכל מקום בעם הארץ יש להרוחט שישראל עליו
 שלא יהא פרוץ בנדרים . אמר הקרבן שאוכל לך בפתח
 או שאמר העולה החטאת התודה השלמים שאוכל לך כולן
 בפתח הא הידיעה הרי זה אסור שמטמען האי ליהי בקרבן
 קאמר כלומר שמה שיאכל משלו יהיה אסור עליו בקרבן .
 וכן אם אמר לקרבן לא אוכל בשבט תחת הלמד אסור טבן
 פירושו לקרבן יהא אם אוכל לך לפיכך לא אוכל משלך .

אבל אם אמר לקרבן לא אוכל לך בפתח הרי זה מותר דלא
 אמר כלום דהכי מטמע לטונו לא קרבן יהא מה שלא אוכל
 אסור ועל מה שאוכל לא אמר כלום לא היתר ולא איסור ולא
 אמרינן אדרבה זניסא מדקאמר על מה שלא יאכל לא יהא
 קרבן משילא שמעינן הא מה שיאכל יהא קרבן זה לא אמרינן
 שכן דרך כלשון בני אדם מה שלא אוכל יהא לי אסור ויוצא
 לומר אבל מה שאוכל יהא מותר וכן אם אמר קרבן לא אוכל
 לך מותר דהכי קאמר קרבן יהא מה שלא אוכל משלך ומה
 שיאכל יהא מותר וכן אם אמר הקרבן העולה המנחה החטאת
 השלמים שאוכל לך בצירי תחתיה א' הרי זה גם כן מותר
 שזה לא אמר בלום על מה שיאכל אלא הוא כנשבע כחי
 הקרבן שיאכל עמו והחליף החלי' בה' כאילו אמר חי
 הקרבן חי העולה כו' שאוכל משלך ולאו כלום הוא . אמר
 לא חולין שאוכל לך אסור דהכי קאמר לא חולין יהא מה
 שאוכל לך אלא קרבן יהא וכן נמי אם אמר לחולין שאוכל
 לך בפתח שפירושו לא חולין וכן נמי אם אמר לא כשר לא
 שהור לא דכי מה שאוכל לך או לכשר לשהור לרכי בפתח
 שאוכל לך אסור שכולן מטמען לא יהא כשר לא יהא
 שהור לא יהא דכי מה שאוכל לך ואסור וכשאומר לא כשר
 לא מפרטינן ליה לא כשר אלא מריפה או נבילה חזה לא הרי
 מתפיש בדבר הנדור דמריפה ונבילה מעצמו הוא וכבר אמרנו
 שאין מתפישין אלא בדבר הנדור וכמו שיתבאר טעמא עוד
 לפנינו אלא מפרטינן ליה לא כשר אלא פסול והיינו קדשים
 דשייך בהו כשרות ופסולות והוי בדבר הנדור וכי תימא מאי

חזית דלמא לא כשר אלא נבילה קאמר כבר אמרו חכמים
 זכרונם לברכה סתם נדרים להחמיר דכין דף עתו להתפיסו
 בנדר אמרינן לרוב הנדור נהוין וכן כשאומר לא שהור אלא
 טמא טומאה השייך בקדשים קאמר וכן לרבי פירשו אינו
 מותר אלא אסור בקדשים מפרטינן ליה דקאמר . אמר טמא
 או נותר או פיגול מה שאוכל לך אסור דטומאת קדשים קאמר
 וכן נותר ופיגול דקדשים קאמר אמר לא חולין לא אוכל לך
 יאו לחולין בפתח לא אוכל לך אסור דהכי קאמר לא חולין יהא
 אלא קרבן לפיכך לא אוכל לך ואם אמר חולין החולין בחולין
 שאוכל לך מותר לדברי הכל אבל אם אמר חולין החולין
 בחולין שלא אוכל לך או לחולין לא אוכל לך בשבט יש אמרינן
 דבחולין החולין בחולין שלא אוכל לך הכי קאמר מה שלא
 אוכל יהא בחולין דהא מה שאוכל הוא בקרבן דמכלל לאו אחת
 שומע הן ואסור וכשאומר לחולין לא אוכל בשבט נמי הכי
 קאמר לחולין יהא מה שלא אוכל לך אבל מה שאוכל לך יהא
 בקרבן ויש מתירין דלא אמרינן מכלל לאו כו' . דלא דמי למה
 שאמרנו לעיל לקרבן בפתח הרי זה מותר כו' דהתם דרך לשון
 בני אדם הוא כן והבא שפת יתר הוא :

ג המתפיש בנדר הרי זה גם כן נדר בדבר הנדור כיצד שמע
 חכירו שנדר ואמר הוא בתוך כדי דיבור ואני כמתוך הרי
 זה אסור כמה שנאמר בו חכירו שמע שלישי זה שאמר ואני
 ואמר גם הוא ואני אפילו היו מאה וכל אחד אמר ואני בתוך
 כדי דיבורו של חכירו הרי כולם אסורים :

ד לישן הנדר משמעו שאוסר על עצמו דבר סה לפיכך
 אוסר אדם על עצמו אפי' דבר שלא בא לעולם לכשיב'
 לעולם שיהא אסור עליו שהאיסור חל עליו :

דף דין האוסר עליו דבר באסור התודה וכו' סעיפים :

א מרכתיב איש כי ידור נדר לה' וגומר ולא כתיב איש כי
 ידור או השבע שבועה זגומר דקדקו חז"ל שאין מתפיש
 בנדר חל אלא בשיתלה נדרו בדבר הנדור לה' כלומר שאומר
 דבר זה יהא אסור עלי בדבר זה האסור ואותו דבר שתלה בו
 גם כן הוא לא נאסר אלא על ידי נדר לה' כגון שתולה נדר
 בקרבן שאמר דבר זה עלי בקרבן וקרבן כבר נאסר בהנאה
 על ידי שנדר או נדב לה' ועשה בהמה של חול לקרבן וזהו
 משמעות לישן' דידור נדר לה' אבל האוסר פירות אילו עלי
 או מין פלוני עלי או מה שאוכל עם פלוני עלי כבשר חזיר או
 מעבודה זרה או כנבילות ושריפות וכיוצא באילו וכן האומר
 לאסתו הרי את עלי כאמי או כאחותי או כערלה או ככלאי
 הברם הרי אילו מותרים ואין כאן נדר שאין דברים אילו
 נאסרים על ידי נדר לה' אלא אסורין וקיימין הן ואפילו
 טאלה אינו צריך מן הדין מיהו אמרו חכמים זל אם היה
 האומר הזה עם הארץ צריך טאלה לחכם וסראין בפניו
 שאשתו אסורה עליו ושאותם פירות אסורים עליו ומחמירין
 עליו לומר לו שאין די לו בחרטה לבדו אלא שצריך לפתוח לו
 פתח ממקום אחר ואז מתירין לו נדרו כדי שלא ינהגו קלות
 ראש כנדרים יש אומרים דכזם הזה לכולי עלמא דיינין ליה
 כדון עם הארץ לפי שרובן אינן בני תורה מיהו יש אומרים
 דאפילו בעם הארץ אין צריך להחמיר כל כך בשאלתו אלא
 באוסר עליו אשתו אבל בשאר נדרים אינו צריך :

ב האומר שיהא ייני יין נסך ופתו פת כתיב לא נאסר
 ייני בכך שררי לא נדר בדבר הנדור אבל אם אמר
 בדרך קנס כגון שאמר אם אעשה כך וכך או אעבור על
 כך יהיה פתי פת כתיב ייני יין נסך ועכר יש אסורין ולא
 משום

בל תאחר ואין אדם כשר נודר שלא יבא לידו תקלה בל תאחר :

ה האומר לחבירו אני נודר שלא אוכל עמך או שאוכל עמך אפילו יד לא הוי ואינו נדר כלל שהרי לא אסר האכילה על עצמו אלא נדר על גופו שיאכל או שלא יאכל ואין זה לשון נדר אלא לשון שבועה כלומר בשבועה צריך שיאסר בהאי לישנא שיאסור עצמו על החפץ ואומר נשבע אני שלא אוכל עמך או שאוכל עמך אבל בלשון נדר צריך לאסור החפץ על עצמו ולא דמי לאומר סודרני מכך דהתם אסור על עצמו הנאת חבירו ואף על פי שלא התפס בדבר הנדרר שלא סיים דבריו יד מיהא הוי אבל לשון זה אפילו יד לא הוי אם לא שנדר לעשות מצוה כדילפינן מבפך זו צדקה שאם אמר אני נודר צדקה צריך לקיימו וסויה כיון דהאידינא מרגלא בפומיהו דאינשי למינד' כי האי לישנא אין להקל וצריך התרה כדי שלא ינהנו קלות ראש בנדרים ויש מי שאומר דנדר שאמרו בלשון שבועה או שבועה בלשון נדר מהני דלא נרע מידות נדרים ונזירות שהוציאו בלשון שבועה לדברי הכל אסור :

ששם התבסס נדרים אלא כמו שב' דיכולין לענוש ולהחמיר לפעמים על אחד יותר מדינו כפי צורך השעה כמו שכתוב כל רבונותיחרם והוא יבדל מקהל הנולה כן כל אדם יכול לקבלו על עצמו כל החומרות ויש מתדיין מיהו בעם הארץ יש לשאול עליו שלא יהא פרוץ כנדרים ודווקא יחיד שקבל עליו כן אבל רבים כולו עלמא מודו שיכולין לרדות המורדים והפושעים ולעשות יינם ויין נסך ופתן פת כותי וכל מה שגוזרו עליו שהיא קיים כדרכיב יחרם כל רבושו וגוסרו ועל סיסן רבא :

ד דינידות נדרים ובו ה' סעיפים :

א עיקר הנדר אינו הלוי אלא בלשון דכתיב כל היוצא מפיו יעשה וכמו שכתבאר עוד לפיכך דיות הנדרים הרי הם כנדרים כלומר שהחיל בלשון שמשמעו נדר ולא גמר הדיבור אף ע"פ כן הוא נאסר עליו כאלו גמר כל הדיבור וזה חמה לאדם שאוחז ביד הכלי ועל ידי כך משמש בכלי כאילו אחז בו בעצמו והוא שיהו מוכיחות קצת על הנדר כיצד האומר לחבירו מודרני ממך שאיני אוכל לך או מפרשני ממך שאיני אוכל לך או מרוחקני ממך שאיני אוכל לך אסור לאכול עמו שכיון שהחיל לומר כלשון מודרני ולא סיים אותם לומר בקרבן לא הוי נדר שלם אלא יד כמו יד הכלי ויש אומרים דאפי' אם אומר שאני אוכל לך עם אלו הלשונות גם כן אסור לאכול עמו אבל אם אמר שאיני אוכל לך לבד בלא מודרני ממך לא הוי יד ואינו אסור עמו בכלום ואם אמר מודרני ממך או מפרשני ממך או מרוחקני ממך ולא סיים דבריו שאיני אוכל או שאני אוכל לך גם כן אינו נאסר לאכול עמו אלא במאי דמשמע הלשון כגון מודרני ממך משמע שלא ידבר עמו מפרשני ממך משמע שלא ישא ויתן עמו מרוחקני ממך משמע שלא יעמיד בר' אמותיו :

ב האומר לחבירו מודרני לך מאכילה או מהנאה שניהם אסורים לאכול או ליהנות זה כזה שכן הוא משמעות דלך שלי אסור לך ומשמע גם כן מודרני משלך אבל אם אמר מודרני ממך או מאכילה או מהנאה אין משמעותו אלא שהוא אסור בחבירו אבל חבירו מותר בו ואם לא הזכיר לא אכילה ולא הנאה אלא סתם מודרני לך או ממך לא הוי נדר כלל שאין בלשון זה מוכיח מאי קאמר :

ג אמר מנודה אני לך או משמתי' מינך אם סיים דבריו ואמר שאני או שאיני אוכל לך לא אסר כלום ומותר בכל דמנודה הוא לשון שבת' ואין לשון שבתא שייך לענין אכילה ואפילו יד אינו ואם סיים דבריו אסור לו לעמוד עמו בד' אמותיו אבל אם אמר נדינא ממך וסיים כדבריו שאני או שאיני אוכל לך אסור לאכול עמו דלישנא נדינא אינו לשון שבתא דווקא אלא גם כן לשון ריחוק כמו מרוחקני ממך ואם לא סיים דבריו בשאיני או בשאני אוכל לך יש אומרים דלכוננו גם כן משמע שבתא שאסור אפילו ליהנות ממנו בכבודה וי' שאינו כלום :

ד האומר כנדרני רשעים עלי חייב בקרבן שכן דרך רשע החוטא להביא קרבן על חטאו וכן כנדרני רשעים כבר זה עלי אסור בו דהוי כאומר כבר זה עלי בקרבן דסה"ל רשע חייב קרבן ואם אמר כנדרני כשרים עלי או כנדרני כשרים כבר זה עלי אינו כלום שאין דרך כשרים להביא קרבנות שאינם צריכים להם ואפילו כנדרני כשרים כבר זה עלי קונם אינו כלום כיון שאמר כשרים מבטל לישנא דקונם שאין דרך כשרים להקדיש קרבן אפילו בנדר אבל אם אמר כנדרנות כשרים עלי או כנדרנות כשרים כבר זה עלי הוי נדר שכן דרך כשרים לנדוב דלא אתו בהו לידו תקלת כל תאחר דנדרבה וי' שאומר הרי זו אבל נדר דאמר הרי עלי אתי לידו תקלת

ד דיני בני נדרים ובו סעיף אחד :

א ומשעם שאמרנו שאין חלוי אלא בלשון הוא הדין שבינוי נדרים ראויים להיות כנדרים כיון שהוא סוכר באותו הלשון וסוכרו בו שבלשון זה הוא אסור החפץ עליו נדרו קיים כיצד אמרו חז"ל שכלשונם קונם או קונת או קונם הם בנינוי נדרים כלומר שאם אמר קונם או קונת או קונם כבר זה עלי הרי זה נדר ואסור בו בכבר וה"ה כן בכל מקור' שהולכין אחר הלשון שרגילין בו שאם יש לרם בניו לנדר ונדר בו הרי זה נדר ומי שאינו מכיר באותו לשון ונדר בו אינו נדר ואפילו בלשונות אילו שדברו בהם חכמים מי שנדר בהם ואינו מכיר אותם נדרו אינו נדר שהרי אינו יודע מה שמדבר אבל בנינוי בנינויים דהיינו לשון שרחוק הרבה מלשון נדר באותו זמן ובאותו מקום אינו כנדר :

ה דיני סתם נדרים והנודר בהם ובו ה' סעי' :

א סתם נדרים להחמיר טאם אסר לשון שהוא משחמע' לתרי אפי' לקולא ולחומרא אזלינן בו לחומרא כיצד אמר הרי פירות אילו עלי כבשר מלוח או כיון נסך שיש במשמעו מליח של קדשים דכתיב ברו על כל קרבניך תקריב מלח וכן ביין נסך יש במשמעו ויין נסך לשמים שהוא נדר שהרי הוא מתפס בדבר הנודר לה' ויש עוד במשמעו כשר מליח ויין נסך לעבודה וזה שזה אינו נדר שהרי מתפס בדבר האסור' אנו חולין אותו להחמיר כמה דברים אמורים שהוא עצמו לא פ' מה היה בלבו אלא אפי' כן נדרתי כמו שפירשתינו חכמים אז אנו מפרשים אותו לחומרא אבל אם הוא אומר שדעתו היה בכשר מליח ויין נסך של עבודה וזה נאמן ואין צריך שאלה ואפילו עם הארץ ואם רוב אנשי המקום קורין לכשר מליח של קדשים כשר מליח סתם וליין נסך לשמים ויין נסך סתם אינו נאמן דהוה לפרש כיון דרוב אנשי מקומות לא הכינוהו כפירושו :

ב נדר בהרס ואמר לא נדרתי אלא בהרסי' שלי יס' בקרבן ואמר לא נדרתי אלא בקרבנות של מלכים דרי עצמי קרבן דמשמע שהקדיש את עצמו ואמר לא נדרתי אלא בעצם שהנחתי להיות נודר בו קונם אשתו נהנית לי ואמר לא נדרתי אלא מאשתי ראשונה שגרסתני אם הוא תלמיד חכם נאמן ואין צריך התרה ואם הוא עם הארץ צריך שאלה שרא' ינהג' קלות ראש בנדרים ומי שמורה לו שאינו צריך שאלה

לבוש עטרת זהב הלבנות נדרים

פשמתינן ליה וסיהו: בחרטה סני ואין צריך לפתוח לו פתח
 מסקים אחר ואם עבר על הנדר אין קונסין אותו לנהוג
 בו אסור כמים שעבר על הנדר ונהוג בו היתר ומה שהחמירו
 כאילו בעל הארץ יותר מבראשונות הנאמרים כשעיקר שקודם
 זה בשר מלוח ויין נסך בו היינו שעמא משום שכאילו כגלה.
 דעתו שנהבין להערים ולהוציא דבריו בלשון שיטעו
 השומעים ולפיכך מחמירין עליו ומנחין כוונתו כמו שכיון
 להטעות השומעים ועוד דתם לסונות לפי פירושו לטון
 שטונה הוא ורוב אין מדברים בזה הלשון על כוונה כזו אבל
 בראשונה הלשון בולל זה כמו זה ואינו מטונה כל כך בפני
 הבריות אפילו בפני עמי הארץ לכן הקילו עליו ומה שהקילו
 באלו שלא לקונסו לנהוג בו אסור כימים שעברו בו לא
 הקילו אלא דוקא כנדרים כאילו שאינן אלא דרבנן אבל
 הנדר נדר נמור שהוא דאורייתא ועבר עליו במזיד קונסין
 אותו ואין מתירין לו אלא אם כן יחזור וינהוג אסור כימים
 שעבר עליו ונהג בו היתר / כדאשכחן נבי נזיר הימים
 הראשונים יפלו ואם יש מכסול כדבר כגון שנדר כדבר שאינו
 יכול ליתור בו כגון שאמר עליו כל הפירות שבעו"ס חיי
 מדגן שזהו דבר שאינו יכול לעמוד בו ועבר עליו במזיד
 מתירין לו מד ואין קונסין אותו לנהוג אסור כימים שעברו
 עליו כדי שלא יבא לירי מכסול ויש פי שאומר שמכל מקום
 יש להחמיר עליו שלא להתירו בחרטה אלא כפי המקום
 אחר ומה נלמד לפי שאמר על עצמו בשר ויין ועבר וכא
 להתיר נדרו שמתירין בו מיד ואינו צריך לנהוג אסור כימים
 שנהג בהם היתר כיון שיש חשש מכסול בדבר מיהו יש
 אוכרים אם נראה לחכם שיוכל לעמוד על עצמו ולא יעבור
 עוד אין מתירין לו עד שינהוג אסור כימים שנהג בהם
 היתר .

ג כמה דברים אמורים שצריך לנהוג אסור כימים
 שנהג בהם היתר בימים מעמיס אבל בכרובים דין
 שלשים יום :

ד פי שעבר על נזיר אין צריך לנהוג אסור כימים שנהג
 בהן היתר מפני שגידו דרבנן :

ה נסבע כלא ישא איהו הך שלש שנים ועבר ונטא אם
 אמר לשון שמשמעו שלא יעשה עמה נישואין הוי
 כנשכ' על הכבר ועבר ואבל דנשאל עליו ומתירין לו ונעקר
 הנדר מעיקרו כאלו לצ היה נדר אבל אם אמר לשון
 שמשמעו שלא תהיה אשהו אין מתירין לו עד שגירשנה
 כימים שנהג בהם קלות ראש בנדרו ואם הם ימים מיובים
 כבר נחבאר דבשלשים יום סני עכל הש'ע : ונראה לי
 הא דבריטא אין קונסין אותו ובסיפ' קונסין אותו היינו שעמא
 דבריטא לא שייך לומר דליקנסניה שיגרשנה רלמה יגרשנה
 שהרי אינה אסורה עליו מכאן ואילך ואין צריך היקון אלא
 על מה שעבר ונטא שהוא מעות שלא יוכל לתקן כמו נבי
 אבילת הכבר רק כדי להצילו מן העונש אשכחו ליה תקון
 זה שיטאל על נדרו לעקור את השבועה או הנדר מעיקרו
 שזהו שעם התרה הנדר כמו שיחבאר עוד לפנינו בע'הודי
 ליה למפרע כאילו לא עבר על הנדר אבל בסיפא שאמר לטון
 שמשמעו שלא תהיה אשתו בו' שזה הלשון שמשמע שאפילו
 אם ישאנה תהא אסורה עליו ותייב לגרשה ועודה אסורה
 עליו מכח נדרו ואם יתיח לו השבועה מיד לעקור השבועה
 מעיקרא כדי להצילו מעונש על מה שעבר תהיה ממילא
 פותרת גם להבא ויהיה חוטא נשכר גם להבא ע'י התרתו
 לפיכך קנפוהו שיגרשנה לפתות כימים שחפא ונהג בהם
 קלות ראש בנדרו נל' :

ו השומע שחכירו נדר ואמר אמוןבו סעיף
 אדא :

א אחד הנודר מעצמו או שהדירו חבירו ואמר אמון או דבר
 שענינו כעניית אמון שהוא קבלת דבר הרי זה אסור
 כנודר עצמו דכתיב ואמרה האטה אמון אבל כשחכירו מיד
 משלו אין צורך לקבל דבריו שאפי' לא קבלם אסוריו לו שהרי
 זה על כל פנים יכול לאסור לו נכסיו עליו בעל כרחו :

ך שצריך לפרט הנדר בשפתיו ובו ג' סעיפים

א אין הנדר חל עד שיוציאו בשפתיו ויהיה פיו ולבו שוין
 דכתיב נבי שבעה לבשא בשפתים שיוציא בשפתיו
 מה שמחשב בלבו וה' לנדרים דשוין הן כן מסיק בנמרא
 פ'ג דשבועות ומה שלא למדו זה לקריום ודכריא כתיב בהן
 ככל הוציא מפיו יעשה נל משום דכבר אפקיה פ'ק דנדרים
 לידו נדרים וכינייהם כלומר ככל מה שדרך בני האדם
 להוציא מפהם בלשונם כדכתיבנא לעיל סימנ'ו ואילא
 לבשא בשפתים ה'א כשנמר בלבו להוציא מה שדרך בני
 האדם להוציא בלשונם לפי המקום ולפי הזמן אף על פי שרא
 הוציא לכך נאמר לבשא בשפתים ושבעה ונדרים שוין הן
 דנבי הדדי כתיבי כי יודר נדר או השכע שבועה ונמ' נל
 לפיכך אם היה בלבו לידור מפת חטין והוציא בשפתיו פת
 שיעור מ מהר בשניהם בחטין מותר דהא לא הוציא בשפתיו
 ובשעורים גם כן מותר דהא לא נהבון לומר שעורים ולא עלה
 על דעתו לאוסרו עליו אבל אם היה בלבו פת חטין אופת
 שעורים והוציא בשפתיו פת סתם אסיד באותו פת שהיה
 בלבו בפת חטין בלבד או בפת שעורים לבד אף ע'פ שהוציא
 בשפתיו פת סתם שהוא כולל כל מיני פת כיון שלא היה דעתו
 אלא אחד מהם ואותו האחד כולל גם כן כבילת פת שהוציא
 בשפתיו חשיב גם כן פיו ולבו שוין אף על פי שאין שוין למד
 וילפינן ליה מריבויא דכלל אשר יבשא האדם ואם נדר על
 דעת אחרים אינו הלוי בלבו אלא כפי מה שיאמרו האחרים
 שהיה דעתם כך יחול הנדר :

ב הנודר כחלוס אינו כלום שהרי לא שייך לומר שהיה
 פיו ולבו שוין שאין כאן לא לב ולא פה . ויש אומרים
 אדרכה כיון דמן השמים הדירודו לא סני בהר' מועסת אלא
 צריך שיתירודו לו עשרה בני אדם דידעי למקרי ויתירו לו
 בחרטה כאלו נדר בהקין ויש לחוש לדבריהם מיהו אי לית
 בקלות י' בני אדם דידעי למקרי אין צריך לטרונ הרבה
 ויתירודו לו שלשה כשאר נדר :

ג הנודר וחזר כותך כדי ריבור או סמיחו בו אחרים הך
 כדי ריבור וקבל דבריהם תוך כדי ריבור לנדרו לא הוי נדר
 ודא שאום' כך בפיו דלא עיף חזרתו מקבלתו שצריכה להיות
 בשפתיו ואם אמר חזרתי בלבי אינו כלום .

ריא המתנה שנדרין לא יהיו נדרים ובוד סעיף

א האומר נדר שאני רוצה לידור לא יהא נדר ואחר כך נדר
 אינו נדר כמה דברים אמורים שהוציא תחילה כשפתיו
 לומר שלא יהא נדר אבל אם חשב כך בלבו פה שידור לא יהא
 נדר ונד' נדרו נדר דברים שבלב אינם מבטלין הנדר שהוציא
 בשפתיו ר'א דאפילו אמר כן בלחש שלא יהא נדר ואחר כך
 השמיע קולו ונדר שמשמעו הוי דיבור הלחש כמו דברים
 שבלב ואינן מבטלין הנדר שהשמיע בשפתיו ועכשיו שאנו
 נוהגין לומר כל נדרי ביום הכיפורים דהי תנאי לכל נדריו של
 כל היסנה ומכל מקום לא סמכין על זה להתיר בלא שאלה
 לחכם כי אם לצורך גדול :

ב מי שהתנה ואומר כל נדרי שאדור עד זמן פלוני יהיו
 בשלשם ונדר בהך הזמן אם הוא זוכר לתנאו בשעת
 הנדר נרו קיים שהרי מכמל התנא בשעה שנודר דאם לא

סמיעין אף על פי שלא נדר אלא שמיעת קולו שהוא דבר שאין בו ממש צריך שאלה מדרבנן אבל אם אמר קונם פי מלדבר עסק קונם ידו עושות לך קונם רגלי מהלכות לך קונם עיני בשניה דרי זה נדר נכור מן התורה שהרי פיו וידיו ורגליו ועיניו יש בהם ממש ועליהם חל איסור הנדר וכ"ש אם יאמר יאסר פי עליך לדבורי וידי לעשייתו ורגליו להולוכי שחל עליהם הנדר ויא' דה"ה אם אמר דיבור פי עליך אונטילה אבן עלי דהוי נדר הואיל והזכיר הפה והאבן בנדרו שהם דברים שיש בהם ממש :

ב האומר אסנה פרק זה אף על גב שאין זה לשון נדר ממש שהרי לא התפיש נדרו בדבר הנרור מכל מקום דין נדר נמור יש עליו כיון שנדר לדבר מצוה והוי כאילו נדר לחת צדקה דילפינן מפניך לעשותו שחייב לקיים וה"ה לנדרו לעשות שאר מצוה דהוי נדר ונדרו קיים :

ג האמור קונם עיני בשניה היום אם אישן למחר לא ישן היום צמא למחר ישכח הנאו ויישן ונמצא שעבר למפרע בכל יחל דברו אבל אם אמר קונם עיני בשניה למחר אם אישן היום יכול לישן היום ולא חיישינן שמא למחר ישכח נדרו ויישן דכיון דיום של מחר הוא עיקר הנדר שאסור בו לישן משום נדרו שיועד שישיא אהכול ואם יישן היום ילקה משום שנה דהיום לכך נזהר ביה טפי ולא לעבור בכל יחל דברו כיום זה אבל ברישא טיום של מחר אינו אסור בשניה מחמת נדרו אלא שהוא הנאי לשינה של אהמול שאם יישן היום ילקה על שינה דאהמול ולא משום שינה דהיום בזה אין אדם נזהר בו כל כך כיון שעכשיו אינו עושה שום איסור לפיכך לא יישן כיום נדרו שסא למהר לא יזהר בהנאי וישכח ויישן :

דין לעבור על מנהג צריך התרה וכו' כ' סעיף

א דברים המתירים והיודעים בהם שהם מותרים נהגו בהן איסור הוי כאילו קבלום עליהם בנדר וצריכים התרה בדין התרת נדרים הילכך מי שרגל להתענות תעניות שלפני ר"ה ושבת ר"ה ליום הכיפורי ומי שרגל שלא לאכול בשר וטלא לשתות ויין מ"ח אב או מ"ז בהמח עד ט' באב ורוצה לחזור בו מחמת שאינו בריא צריך ג' שיתירו לו אם בעקה שרתחיל לנהוג היה דעחו לנהוג כן לעולם ונהג כן אפילו פעם אחת צריך התרה ויפתח כחרשה במתירי כנהג כן לשם נדר לפיכך הרוצה לנהוג בקצת דברים המתירי לסיני ופרישת יאמר בתחלה הנהגו שאינו מקבל עליו כן בנדר ונס יאמר שאין בדעתו לנהוג כן אלא בפעם ההוא או בפעמים שירצה ולא לעולם כן כתב רבינו בשולחן ערוך אבל ג' דהאי ונס יאמר כו' שאין צריך לאוכח אלא לפי דעת הי"ט מי שאוסר שאכתוב בסמוך בע"ה דמחמיר טפי אבל לפי הסכרא הזאת דאנו קיימין בה עכשיו סני בשיאמר שאינו מקבל עליו בנדר ג' ולהנהיגם איסור בדברים המותרים מחמת שסוכרים שהם אסורים לא הוי כאלו קבלום בנדר ומותר לומר להם מותרים אהם כלא שום התרת נדר אלא אמר להם טועים אהם בדין ומותרים אתם ויש מי שאומר שאם טועה ונהג איסור בדבר המותר נשאל ומתירין לו בשלשה בעין התרת נדרים ואם יודע שהוא מותר ונהג בו איסור אין מתירין לו אפילו בעין התרת נדרים דהוי כאילו קבלו על עצמו כאיסורין שאסרתן תורה שאין לה דוהר לעולם והמנהג כסברא ראשונה :

ב קבלת הרבים חלה עליהם ועל זעם אחריהם ואפילו בדברים שלא קבלו עליהם כני העיר בהסכמת אלא שנהניג בו מעצמם לעשות נדרו סיני לתורה וכן הבאים מתוך לעיר לדור שם הרי הם כאנשי העיר וחייבין לעשות

בן למה נדר ואם אינו זוכר לתנאו כשעת הנדר התנאי קיים והנדר כשל ויש אומרים שאין התנאי מועיל לבטל הנדר אלא אם כן יזכור לתנאו תוך כדי דיבור לנדר שכיון שזוכר לתנאו תוך כדי דיבור אף על פי שאינו מוציא בשפתיו עכשיו רק שתושב בלבו שהוא סומך על התנאי סני והוי כאילו בטל נדרו הך כדי דיבור כיון שכבר הוציא התנאי בשפתיו קודם שנדר אבל אם אינו זוכר לתנאי תוך כדי דיבור לנדרו נדרו קיים ויש לחוש לדבריהם :

ג ההנה על קצת דברים שידור שבזמן פלוני יהיו בטולים ואינו זוכר על אזה שהם התנה אם על אכילת בשר או סתיית יין ונדר אחר כך משניהם אם אומר כפיו כשעת הנדר על דעת ראשונ' אני נודר שאם אזכור על מה שהתניתו שאלך אחר התנאי ואחר כך נזכר על מה התנה התנאי קיים והנדר בטל שהרי לא נדר אלא על דעת הראשון דהכא ליכא למיטר כיון שזוכר שכבר התנה לבטל נדר למה נדר אלא והאי בטליה לתנאו דאיכא למיטר שהוא נודר ע"מ לכשיזכור לתנאו שידא נדרו חל על המותר ואם לא אמר על דעת ראשונה אני נודר התנאי בטל והנדר קיים שהרי הוא זוכר בשעת הנדר שכבר התנה על ביטול אזה דבר והוא נודר סתם אמרינן ודאי בטל תנאו וקיים נדרו אבל אם היה זכר כל תנאו בטעה שנדר אפי' אמר כפיו על דעת הראשונה אני עושה בטליה לתנאו וקיימיה לנדרו דא"ל למה נדר : ד אין דברים הללו אומרים אלא בשבועה או נדר' שנשבע ונדר לעצמו אבל מי שהשבעו חבירו או הדירו אין ביטול זה מועיל לו כלום שהרי על דעת חבירו נשבע ונודר וכמו שבבטל תנאו לנמרי דמי ועיין לעיל בלבוש התכלת סימן תריס :

דין הנודר בתורה וכו' סעיף אחר :

א הנודר בתורה והיא מונחת לפניו שאינה כיוז ואמר פירות אילו עלי כזו ולא אמר כמה שכתוב בה לא אסוריהם שלא כיון אלא על הגוילים ואין הגוילים ממנה אסורים עליו לפיכך אם ת"ח הוא אין צריך התרה דודאי לא כיון אלא על הגוילים אבל אם הוא עם הארץ צריך התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ויבא להקל אפילו כשיאמר כפירוש כמה שכתוב נה שאם אמר כמה שכתוב בה אפילו ת"ח אסור שהרי כתוב בה איסור ואם נפלה כידו ונדר בה אף על פי שלא אמר כמה שכתוב בה כמי שנדר כמה שכתוב בה דמי ואסור ודוקא בנדר אבל הנשבע בתורה בכל ענין צריך התרה בין אוחזה בידו בין לא אוחזה בידו בין אם' בה בין אם' כמה שכתוב בה בין ת"ח בין ע"ה ואפילו אינה מונחת לפניו שלא נשבע אלא בשמות הכתובים בה ועל' סימן רל"ז :

דין שאין הנדרים חלים על דבר שאין בו ממש וכו' ג' סעיפים :

א כבר ידעת דעיקר לשח הנדר הוא שאוסר דבר מה עליו כגון שאוסר הרי זה אסור עלי כזה האסור וכיון שהוא כן דיעת נותן שצריך להיות אותו דבר דאסור דבר שיש בו ממש שיהאל עליו הנדר אבל אם אין בו ממש אין כאן דבר שיהאל עליו הנדר ואין הנדר כלום כיצד האומר קונם שאיני לדבר עסק שאיני עושה לך שאיני מהלך לך שאיני ישן עסק אינו נדר שלא אמר אלא הדיבור או העשייה או ההילוך או השינה ואילו הם דברים שאין בהם ממש וכ"ש אם אמר בפירוש דיבורי או עשייתו או הליכתי אסורים עליך או שאמר שינה אסורה עלי שאינו נדר וסיהו כל יחל דברו ורבנן איכא כאן וצריך שאלה מדרבנן לפיכך אסורה עליו שמיעה תפלת

ופורים אף על פי שאינם מן התורה אלא מדבריהם עשו חז"ל חיוב לדבריהם ואמרו ז"ל שנדרו בשל מפני נזירתנו שלא יבאו לזלזל בהם ועיין בלבוש החור סימן תקע :

ה מן השעם שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה נחבאר דהא דנדרים חלין על דבר מצוה היינו דוקא במצוה עשה בין שיש בהן עשה נרדא בין שיש בהם עשה בקיומה ולא העשה בכישולה ואין הפרש בזה בין איסור הכא מפאלי לאיסור הבא על ידי עצמו אבל על מצות לא תעשה אינו חל כן בכישולו כיון בקיומו שאינו נכנסים בשע' שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה ביצד הרי שאמר אכילת נבילה עלי אין הנדר חל עליו שיתחייב עליה שנים משום נבילה ומשום כל יחל שהרי אין לשון הנדר אלא שאוסר החפץ עליו מהתירו וזו כבר היא אסורה עליו וקיימא ות"ה לאיסור הבא על עצמו כגון שאמר שבועה שלא אוכל ככר זה והוא ואמר ככר זה עליו אינו חייב אלא א' דהיינו משום כל יחל דשבוע' וכן אם אמר שבועה שלא אשתה יין וחזר ואמר הריני נזיר ושתי יין אינו חייב אלא אחת דהיינו כל יחל דשבועה אבל לא דנזירות אלא אם כן נשאל השבועה שאז חל הכף הנזירות עליו כיון שפקע ממנו איסור השבוע ופי שנשבוע שישן או שישהה כבר ידעת' ששבועה זו חל עליו לקיימה ואחר כך נזיר ואמר קונם עיני בשניה או שתיית יין עליו כנדר או קונם פי בשתייה הנדר חל עליו ואסור בשניה ובשתייה אף על פי שעובר בקיום נדרו לא תעשה דכל יחל דשבועה מ"מ זה הוא נכנס בשעם שאמרנו שהנדר חל על דבר מצוה שזה דומה מאש' לנדר על דבר מצוה כמקונם סוכה עלי שאוסר הסוכה עליו והוא כבר מוצה ועומד מסיני ליטב בסוכה ואף על פי כן חייב לקיים נדרו ה"ל הוא מושבע על ידי שבועתו שישן וישתה יין ועכשיו הוא אוסר השינה והיין עליו והוא חייב לקיים נדרו :

ו וא"כ ק"ל דנדרים חלין על דבר מצוה אין חילוק בין מצות עשה למצות לא תעשה לפיכך אמרו שאם נדר מדברים האסורים כגון נבילות ושריפות חל עליהם הנדר גם כן ואם אוכל מהם חייב שתיים אחת משום לאו דנבילה ואחת משום כל יחל דברו אבל אם התפיש בהם אחד כך דבר אחר שאמר עליו הרי זה כוון אינו נתפש בה שאף על גב שיש בנבילה זו גם כן איסור נדר לא אמרינן הא נדר בדבר נזיר אלא אמרינן אין דעתו אלא עיקר האיסור וה"ל מתפיש בדבר האסור ולא בדבר הנזיר ואינו נדר אבל דבר שהוא אסור מדב"ל והוא אסור עליו גם כן בשלשון נדר והתפיש בו דבר אחר כיון שאין עיקר איסורו אלא סדרבבן לא אמרינן שיהיה דעתו עיקר איסורו אלא איסור נדרו שעליו שהוא חמור יותר וה"ל מתפיש בדבר הנזיר שאסור הנזיר או הנשבע שלא לאכול מצוה כליל פסח אין מצוה עשירה אסורה עליו דודאי היתה עיקר דעתו אמצה ענייה שאין אוכלין כלילה זו סתמא אלא מצוה ענייה לחס עוני אפרה רחמנא אבל אם נדר או נשבע שלא לאכול מצוה כל השנה אסור גם במצוה עשירה דלפעמים אוכלין עשירה ולפעמים ענייה ושמא היה דעתו על שניהם ועיין בלבוש התכלת סי' הפ"ה :

ד"ר חילוק בין האומ' פיות אילו או לא אמ' אילו ודין הנדר מהמבושל וכיצד הולכין בנדרים את' לשון תורה וכו' יב סעיפים :

א כל הנדרים הולכין אחר הלשון אם הוא לשון תורה כפי מה שיצא משמעו וואם לשון בני אדם כפי מה שידברו אנשי המקום ההוא בזמן ההוא ואחר כוונת הנדרים כמו שיתבאר הכל לפנינו בע"ה וכדלפינן תכל מקראי דכל היוצא מפיו יעשה וקרא' דלבטא בשפתים לעיל סימן ר"ף וסיפן

בתקנתו ואף בדבריהם שהיו אסורים בהם בעירם מפני שנהגם ואין מנהג העיר שבאו לרדו בה לאסור והתרו בהם אם אין דעתם לחזור :

ר"ט שהנדרים חלים על דבר מצוה וכו' סעי'

א נדרים חלים אפילו על דבר מצוה כלומר שאם נדר נדר שעל ידי כך יבא לבטל מצוה נדרו קיים ומבטל את המצוה אבל שבועה אינה חלה על דבר מצוה שאם נשבע לבטל את המצוה שבועתו כשלה ולוקה עליה וצריך לקיים המצוה וברר זה יש בו סוד אבל בנגלה גם טעמא דמסתבר יש בו שהרי כבר אמרנו פעמים דעיקר לשון הנדר הוא שאוסר החפץ על עצמו לפיכך כשנדר ואוסר על עצמו דבר של המצוה אף על פי שנדרו סבת ביטול המצוה אינו כנודר לבטל את המצוה שהרי לא קבל על עצמו כלום אלא אסר את החפץ עליו ואין מאכילין לאדם דבר האסור לו שהרי איפשר לקיים המצוה ע"י דא' כיוצא כאילו אבל שבועה הוא אוסר עצמו מלעשות דבר וכיון שהוא עצמו מחוייב לעשות המצוה ששים דמושב ועומד הוא עליה מהר סיני לאו כל כמינה להפקיע עצמו מחיוב המצוה ולקיים שבועתו דשבועה דהר סיני קרמה וחמירא כיצד אסר קונם סוכה שאני ושב לולב שאני נוטל הפלוח שאני מניה אף על פי שאין לו סוכה אחרת או לולב אחר או הפלוח אחרים וצריך לבטל המצוה אם יקיים נדרו אף על פי כן אסור לו ליטב בסוכה זו וליטול לולב זה או להניח הפלוח אילו עד שיתירו לו אה נדרו דלאו דוקא על אילו הוא מושבע ועומד שהר סיני אבל אם נשבע שלא ליטב בסוכה ושלא ליטול את הלולב או לכרך הפלוח שהוא איסור שחל על גופו הרי זה שבועת שוא וכשלה מחמת שבועת הר סיני ולוקה על שבועת שוא וצריך לקיים המצוה :

ב וכן אם נדר להתענות זמן ידוע ואירעו בו שבתות וי"ט ור"ח חל הנדר גם עליהם שזה דומה לאוסר החפץ עליו וכו' לא יצום בהם אלא שפותחין לו בהם שאמרו לו אילו שמת ללבך שיפגעו בתוך הזמן אילו הימים כלום הייתה נודר ושתירין לו והותר כל הנדר נדר שהותר מקצתו הותר כולו כמו שיתבאר פעמא בע"ה בסיומן ר"ט :

ג כמה דברים אמורים שצריך התרה בקשבלו בשלשון נדר כמש"כ נזיר שאמר קונם אכילת ימים כך וכך עלי אבל אם לא הוציאו אלא בשלשון קבלת העניות שאמר הריני בתענית כימים אילו אינו דוהר לא שכת ולא י"ט ולא ר"ח ולא חנוכה ולא פורים ואינו צריך התרה והוא שלא קבל עליו להתענות אלא בשב' יום טוב בלבד שאז נעקר כל הנדר ואין צריך להתענות כלל שלשון זה משמע כמו לשון שבוע' שהוא מקבל על עצמו שיתענה והוא כבר מצווה על עונג שכת ויום טוב זע"ה ור"ה מקראי דאורייתא והנזיר ופורים מנזירה דרכנן ולא כל כמינה להפקיע עצמו ועיין בלבוש החור סימן ת"ח ובסיפן תקע :

ד כבר אמרנו בסעיף ב' שהמקבל עליו בלשון נדר לצום בשבת וי"ט שחל הנדר וכן הנזיר לצום יום אחד בשבת או ב' בשבת כל ימיו ופגע בהם י"ט או ערב י"ב שחייב לצום מפני שכל אילו איסור תעניתם הוא דאורייתא וליכא למיחש בהם שיבאו לזלזל בהם לפיכך צריך לקיים נדרו עד שיתירו לו בהתרה נדרים כיון שהנדר חל על דבר מצוה ואין צריך לומר אם פגע בהם ר"ח שאין איסור תעניתו מן התורה אלא מאסכתא כמו שנתבאר בלבוש החור סימן ת"ח שנתן חל וחייב לצום וליכא למיחש א"כ שיבאו לזלזל בו דמ"מ חמור ח"א בעיניהם כיון שישלו אסכתא מפסקו סמן התורה כמו שנתבאר בלבוש החור סי' ת"ח אבל אם פגע בהם תנוגה

אסור דכל היוצא הלציו קרויין כיתו של אב :

אמר ראובן שמעון קונם בית זה שאת נכנס בו ומת או שמכרו לאחר אסור שהאוסר דבר בעוד שהוא שלו אף על פי שיצא מרשותו עדיין הוא באיסורו עומד ולא פקע איסורו מיניה אבל אם אמר לביתי שאחה נכנס אם מת או מכרו או נתנו לאחר מותר דהא לבתי קאמר כל זמן שהיא ביהוה משמע :

אמר לחבירו ככרי אסור עליך והיה קונם ביתי שאחה נכנס אפילו נתנה לו במתנה או מכרה לו אסורה לו דאף על גב דאמר ככרי וביתי ועבשיו אינם שלום עיקר כונת לשון גדרו לא משמע אלא כן בכרי וביתי לכשיבא לידך ממני יהיו אסורים עליך אף על פי שיהיו שלך והיה לך לאוכלו או ליבנס בו בהיתר מעבשיו אני אופרו עליך דאם לא כן תיפוק ליה שאסורים לזה סחמת גזל מה צריך לאוסרו פשטא שלא יגזלנו ויאכלנו אלא ה'ק לכשיבא לידך ממני וכרצוני אפילו במכירה או במתנה יהיו אסורים עליך אבל אם מת וגפלו בירושה או שמכרה או נתנו במתנה לאחר ואותו האחר נחנ' או מכרה לזה מותרת לו שלא אמר אלא ככרי או ביתי ועתה אינה שלו ואם אמר לו בכרי זה או ביתי זה הוי דינו כמו נבי האומר ביהך זה שכתבנו בסעיף' שתופסין בו חומרות שתי הלשונות נ'ל האומר לבנו הרי אתה אסור בהנייתו או שנשבע שלא יהנה בו אם מת יירשנו אף על פי דאמרין לעיל בסעיף זה שהאוסר דבר בעוד שהו' שלו אעפ"י שיצא מרשותו עדיין הוא באיסורו עומד ה'מ באומר בית זה אסור עליך שכל האיסור על הבית או על דבר הנאסר ולא פקע ממנו אף על פי שיצא מרשותו אבל לשון זה שאוסר אסור אתה בהנייתו או שלא יהנה בו דומה כמי שאומר ביתי אסור עליך שאינו אסור אלא בחייו או כל זמן שלא מכרו אבל אם פירש בחייו וכמותו שאמר אסור אתה בהנייתו בחיי ובמותי אם מת לא ירשנו שזה כאומר נכסי אילו עליך אסורים או קונם ביתי זה שאתה נכנס בו שאסור עליו לעולם אף על פי שמת או מכרו לאחר מי שנשבע לאשתו המסודרת לו שלא ישא אשה עליה וקודם שכנסה נפלה לו יבמה מותר ליבמה דלשון עליה אין משמעו אלא לאחר נישואיה לא ישא אחרת אבל זו מן השמים נפלה לו קודם שנשאה ומצוה ליבמה מיהו לכתחלה לא יכנס המסודרת אלא אם כן יחירו לו שכועתו דשמאל לא חתא טופא אשה נשואה לו אחר נישואיה קאמר ותרדי יבמתו אסורה עליו :

אמר קונם בשר ויין עלי מותר בהכשיל שיט בו בשר ויין אע"פ שנתחבן בו טעם שזולא אסור עליו אלא בשר ויין גמור ולא תערובתם ואם אמר קונם בשר ויין שאני טועם או שאני אוכל או שאמ' קונם בשר זה או יין זה עלי אסור אף בתכשיל שיט בו טעם אותו בשר או טעם אותו ויין שכוין שאמר זה שוייה עליה הרו' בשר וההוא יין חתיכה דאיסורה ואוסר עליו בנ"ט כשאר איסורין שנתורה אבל כשלא אמר זה לא אסור עליו אלא דבר הנקרא בשר או יין :

נתערב יין זה שאסרו על עצמו כיון אחר אפילו טפה אחת בחבית נאסר הכל מפני שיט לו להשאל על נדרו נעשה כדבר שיט לו מתירין שאפילו כאלף אינו בטל במינו וכשאינו מינו בס' ועל ס'ימ' ק"כ סעיף א' :

האוסר על עצמו יינו של פלוני או יין של מקום פלוני דינו כדיון האוסר על עצמו יין זה שאסור בתכשילן שנפל בו ויש בו טעם הדיינו שאין בו ס' וה'ה אם אותה יין נעשה חומץ אחר הנדר שהוא אסור עליו דעדיין יין זה הוא אבל מה שהיה חומץ בשעת הנדר מותר דיין אסור עליו ולא חומץ :

אמר קונם זתים וענבים עליה מיתר בשמן ויין הי' א' מהם אפילו הוא חרש שעדיין לא נשתנה טעמן הרי ה' טעם

קס"ט ר' לטון תורה כיצד אמר קונם פירות אילו עלי ביון שאמר אילו אסור בחילופיהם ובגדוליהם ואין צריך לומר לומר במשקין היוצאין מהן וכן אסור בגדולי גידוליהן שהכל בכלל אלו הוא אבל חילופי חליפין מותרין דחלופיהן הוי כמו דמי הקדש ותופש דמיו והוי כמו אילו ולא בחילופי חליפין וכן בגדולי גידולין אם הוא דבר שזרעו כלה גידולי גידוליו מותרין שאינם בכלל אילו וכן הדין אם לא אמר האילו אלא היו מנחים לפניו ואמר קונם הם עלי וכן אם אמר פירות של מין פלוני או מקום פלוני או פירותיו של פלוני קונם עליהי כאלו אמר פירות אילו :

ואם אמר קונם מה שאני אוכל או טעם מהם לא אמר עליו כזה הלשון אלא טעמיהם לפיכך אם הוא דבר שזרעו כלה כגון חסין וכיוצא בהן מותר בחילופיהן ובגדוליהן דהנהו פירות דאסר עליו כבר אזלי להו ואילו אחריני נהנו ואם הוא דבר שאין זרעו כלה כשזרעין אותו כגון טעם ובצלים אפילו גידולי גידולין אסורין שטעמא עורנו קיים ואין אופרים יבטל עיקר טעם האיסור בגידולן שרבו עליו שהרי הן דבר שיש לו מתירין וכבר ידעת דק"ל דדבר שיש לו מתירין אפילו כאלף לא בשיל וכן משקין היוצאין מהן אסורים וכן אם אמר אחר שיט לו פירות קונם פירות האילו על פלוני אסור בחילופיהם ובגדוליהם ובמשקין היוצאין מהן :

אמר לאשתו קונם מעשה ידיך עלי כזה הלשון משמע שהוא אוסר עליו כל מה שהיא עושה ומכין' לו לאכול לפיכך אם נטעה אילן אסור בגידולן ובחילופיהן וי' א' אם נתנו לה פירות בשטר במעשה ידיו אסור בחילופיהן וגיודוליהן ואין פירושו שאמר כן קודם שעשתה נטעתה או מלאכתה שזה הוי כמו נודר בדבר שאין בו מש' אלא לאחר שעשתה או נטעה הוא אומר כן לפיכך אסור בגידוליהן ובחילופיהן ואם אמר קונם שאני אוכל או שאני טועם פמעשה ידיך לא אסר בזה הלשון אלא הנטיעה בעצמה או אותו הדבר או מה שקבלה בשכרה ומותר בחילופיהן ובגידוליהן כדבר שזרעו כלה אבל כדבר שאין זרעו כלה אפילו גידולי גידולין אסורין וכמו שכתבנו טעמא בסעיף שקודם זה :

אמר לחבירו קונם אני לביהך שאני נכנס שדך שאני לוקח לא אסר עליו הבית הזה או השרה הזה אלא כל זמן שהוא של חבירו זה אבל אם מת או מכרו או נתנן לאחר מותר אבל כל זמן שהוא ברשותו של חבירו זה אפילו מכרו וחזר וקנאו או שנפל הבית וחזר ובנאו אפילו לא בנאו במקומו דראשון אסור לו ליכנס בתוכו שאילו האבנים והעצים הם גאסר עליו כל זמן שהם של חבירו זה :

אמר קונם לבית זה שאני נכנס אסור בו לעולם כיון שמת או מכרו או נתנו לאחרים דמכל מקום בית זה הוא דאסר על נפשיה ואם נפל וחזר ובנאו אפילו במקומו הראשון ובמדתו הראשונה מותר דבית אחר הוא כיון שנפל :

ואם אמר ב' הלשונות יחד ביהך זה שאמר קונם לביהך זה שאני נכנס י'א שתופסין בו חומרת של שני הלשונות שכוין שאמר ביהך אסור בו כל זמן שהוא של חבירו זה ואפילו נפל וחזר ובנאו או שמכרו וחזר וקנאו אסור בו דהא מ"ס ביהך הוא וכיון שאמר זה אסור בו לעולם אפילו מת או מכרו או נתנו לאחר דהא מ"ס בית זה הוא ויש מי שאומר תפוש לשון ראשון וכאלו אמר ביהך לחוד דמי ומתיר במת או מכרו או נתנו לאחר ואוסר בנפל ובנאו ויש מי שאומר תפוס לשון אחרון וכמי שאומר בית זה דמי ומתיר בנפל ובנאו ואוסר במת או מכרו או נתנו לאחר ויש לתפוס חומרות שתי הלשונות דספיקא דאורייתא היא ולחומרא האומר לחבירו קונם בית אביך שאני נכנס בו אף על פי שמת דהא

גשבע או נדר במקום. זהו מן הבשר נאסר אף בבשר דגים
דמרמליך השליח שם דמקום זה כשר דגים. ככלל סתם
בשר הוא וכן כל כיוצא בזה. וככל מקום הגורד מהבשר
אסור אף בבשר עופות ובקרבים ובראש וברגלים בקנה ובלב
ומותר בחנבים שאינם נקראים בשר כלל ואם מראים הרברי'
בעת שנדר שלא נתכוין אלא בבשר בהמה בלבד אינו אסור
אלא בבשר בהמה ומותר בבשר עופות ובבשר דגים ואפילו
במקום שהשליח נמלך עליהם :

ט. הנודר מהקיפה מותר ברוטב מהרוטב מותר בקיפה ופי'
קיפה י"ס שהוא הפרורין שהוא הדק דק של הבשר
הנקפין כשולי הקדרה ויש מפרשים שהם החבלין. שם מאכל
ופירש רוטב היא המרק והגורד מן הבשר מותר בשניהם אם
לא שאומר קונם בשר שאני טועם או שאני אוכל שאנו נדר
גם מן הטעם :

הנודר מן הניסין אסור במקפ' של גריסין שהוא תבשיל
העב של גריסין ואע"ג דנבי הנודר מן הבשר הוא
מותר במקפה לא דמהתם סתם מקפה קרו ליה והכא מקפה
דגריסין קרו ליה וכיון דשם גריסין עמו נכלל גם כן בלשון
גריסין אבל אם אמר מקפה של גריסין אינו אסור אלא
במקפה ולא בגריסין הנודר מן המקפה אסור בשום דלשון
מקפה בולל כל דבר קפוי ועבה ושום נמי קפוי הוא שסמחין
אוחו במעט מים ונאכל ככך מהשום מותר במקפה בדהבלין
אסור כתיין ומותר במבושלין ועם אמר קונם תבלין שאני
טועם אסור בתיים ומבושלים ודע שכל דבר הכא ליהן טעם
בקדירה כגון שומין ובצילום וכיוצא בהם הכל נכלל כשם
הבלין וכהני הוא דשייך לפלוני בין חיים ומבושלים אבל
בפלפלין וכיוצא בהן אין שייך לחלק בהם בין חייל למבושלין
מהכרוב מותר באספרטס מהאספרטס מותר בכרוב דשני
מינים הם מהכרובין מותר בקפלוטות מהירק אינו אסור אלא
בירקות הנרלים כגנות אבל מותר בירקות השדה מפני שהוא
שם לוי בלומר דסתם לשון בני אדם הוא בן שקרוין לירקות
הגינה סתם ירק ולירקות השדה קורין ירק השדה ואף על גב
דשם ירק קרוי עליו מכל מקום מין אחריו הוא ולא דמי
ליין מבושל דאכרינן סעיף פו' משום דשמיין קרוי עליו
דהתם מין זה הוא אלא שנחבשל וכל שכן דלא דמי לקומא
דחלבא לפי ה"א דהתם מיחסין אותו אחר החלב בעאלו
עדיון חלב משיה הוא .

יא. הנודר מהחלב מותר בקום מהקום מותר בחלב דשני
מינים הם ופירש קום הם מי חלב הנכדלין מפני ו"א
באתרא שקרוין לקום על שם החלב כגון שקרוין אותה קומא
דחלבא הנודר מהחלב אסור גם בקום אבל הנודר מהקום אף
על גב דקרוי ליה קומא דחלבא אפילו הכי מותר בחלב דהא
קומא אסר מהחלב מותר בגבינה מהגבינה מותר בחלב
ונבינה אסור בין לחה כזוין יבשה טפלה ומלחה .

יב. הנודר מן הדגים מותר בציר ומריים של דגים .
יג. הנודר מן התמרים מותר בדבש המריס אף על גב
דעדיין שם התמרים עליו סנקרא דבש המריס לא דמי
לקומא דחלבא לפי ה"א דסעיף י"א דהתם איכא תרתי חדא
עדיין שמו עליו ועוד שלא נשתנה כל כך מצודה לצורה
דמעיקרא נמי כשהיא מעורב בחלב באותה צודה עצמה
ד"ה אלא שהיה מעורב אבל הכא נשתנה צורת' לגמרי לכך
אינו ככלל נדר ועוד דמה שנקרא דבש תמריס אינו אלא
להכדילו משאר דבש שאינו מתמריס סה שאין כן בקומא
דחלבה צמה שקרוין אותה קומא דחלבה הא מפני שעדיין
תורת חלב עליו קרו ליה הכי ולא להפרי' בין קום זה לקום
אחר שאין נקרא קום אלא זה לכך הוא כלול לשון חלב
שנדר והנודר מדבש המריס מותר בתמריס סתחונני'
פירש

משעם זתים וענבים אפ"ה שוהר בהן שלשון זה לא משמע
איסור אלא בזהים וענבי עצמן ואם אמר קונם זתים וענבים
שאני טועם או שאמר קונם זתים אילו עליו אסור אף במשקים
היוצאים מהם בתבשיל שנתחנן בהם טעם :

דין דין הנודר מהמבושל מהמליח ממעשה קדרה ודומיהם וכיצד הולכין בגדרים אחר לשון בני אדם וכו' מ"ח סעיפים :

א. אחר לשון בני אדם כיצד הנשבע או נודר מן המבושל
אם דרך אותו המקום באותו הלשון ובאותו זמן שקוראין
מבושל אפילו לצלי ולשלוק הרי זה אסור בכל ואם אין דרכם
לקרוא מבושל אלא לבשר שנחבשל במים ובתבלין הרי זה
מותר בצלי ובשלוק וכן המעושן והמסונן והמבושל בחמי
טבריה וכיוצא בהם הולכין בו אחר לשון בני העיר :

ב. הנודר ממעשה קדרה אינו אסור אלא בדבר שנמא
ונרתח בקדרה כגון ריפות ולביבות וכיוצא בהן ואם אמ'
קונם היורד לתוך קדרה עליו אסור בכל המתבשלין בקדרה
אפילו אינו נגמר בתוכה אלא באילפס או בכלי אחר נדר
מהיורד לתוך קדרה אסור ביווד לתוך האילפס שכבר ירד
לתוך הקדירה קודם שירד לתוך האילפס טכן הדרך שמבשלין
אותו קצת החלה ואחר כך משנגין אותו באילפס נדר מהיורד
לתוך האילפס מותר ביווד לתוך הקדירה שאין כל מה שיורד
לתוך הקדרה יורד לתוך האילפס וי"א דמותר במה שיורד
לתוך הקדרה אפילו הוא דבר שנתהננס אותו אחר כך לתוך
האילפס שכיון שאמר היורד לתוך האילפס משמע דבר
שהחלתה ירדתו לאילפס נדר מהנגמר בקדירה מותר
בנגמר באילפס מהנגמר באילפס מותר בנגמר בקדרה כהיורד
לתוך התנור אינו אסור אלא בפה ואם אמר כל מעשה התנור
עליו אסור בכל הנעשה בתנור :

ג. נדר אונשבע מן המליח אם דרכם במקומו לקרות מליח
לכל המלוחים הרי זה אסור בכל המלוחים אפילו אינו
מלוח אלא להתקיים לשעה ואם אין דרכם לקרות מליח אלא
לדג מליח בלבד אינו אסור אלא בדג מליח נדר אף נשבע
מן הכובש אם דרכם לקרות כבוש לכל הכבושים הרי זה
אסור בכל ואם אין דרכם לקרות כבוש אלא לירק כבוש בלבד
אינו אסור אלא בכבוש של ירק וכן כיוצא בזה היו מקצת בני
המקום קורין לו כך ומקצתן אין קורין לא שייך לומר בזה
ניזול בהר רובא כיון דאיכא לספקי שמה זה אף למיעוט
נתכוין והווי ליה ספיקא גדרים וכבר אמרנו פעמים דק"ל
דספק גדרים להחמיר :

ד. אומר קונם ירק עליו אינו אסור אלא כנאכלין חיים ואם
אמר ירק קדרה עליו אסור אף בנכבשים בהואם אמר
ירק המתבשל בקדר' עליו אינו אסור אלא כמתבשל בה וסיה
אסור בכל המתבשל בה אף בדילועין שכל דבר שהשליח
נמלך עליו הוא בכלל המין שהוא אם אמר ארס לשלוחו קח
לי ירק ואינו מוצא אלא דילועים הוא בא ונמלך בו אם תרצה
דילועים מזה נראה שדך לקרא' גם הדילועין ירק אבל אם
נדר מהדילועין מותר בירק :

ה. הנודר מן הירק אסור אפ"י ביבש מאחר שאין לו גורן
כולם סתם ירק מקרי ומותר בפולין יבשים מאחר שיש
לו גורן ואין נקראים ירק אלא הלחין .

ו. הנודר מן הירק נסתפק בירושלמי אם הוא אסור בקולקם
ז. הנודר מן הבשר מותר בגידין מן הגידין מותר בבשר
דשני מינין הן :

ח. מקום שדרכם אם ישלה ארס שליח לקנות לו בשר
הלך ולא מצא נבא ואומר לא מצאמי אלא דגים אם

העין טמא הם בכלל פרי האדמה ומותר בכמהין ופטירות שאינם נקראו פירות רק כמותר ליוחם הארץ הם גדלים ואם אמר גדולי קרקע עליגם כמהין ופטירות בכלל ואסור ככולם :

כד הנודר מהקיץ אינו אסור אלא בתאנים שקרוין אוהם כך /

כה הנודר ממים הגשמיים ממעיין פלוני אסור בכל הנהרות היונקות ממנו ואין צריך לומר מהגשמיים ממנו אף על פי שנטתנה שמו ואין קורין אותו אלא נהר פלוני ומעיין פלוני ואם אמר מנהר פלוני או מעיין פלוני אינו אסור אלא בנקראים על שמו /

כו הנודר הנאה ממעיין טובל בו טבילה של מצוה כימות הגשמים שאין לו הנאה ממנו אלא השכלה של מצוה ומצות לאו ליהנות נחננו אבל לא יטבול בו כימות החמה דאיכא גם כן בגאות הגוף המיקר ביה *

כז הנודר מהכסות מותר בשק ובכירעה ובחטילה והם מיני בגדים נסים *

כח הנודר מהבית אסור בעליה שהכל בכלל בית בעליה מותר בבית /

כט הנודר מהעיר אסור ליכנס לעיבורה והיינו תוך שבעים אמה וסיריים :

ל הנודר מהבית אינו אסור אלא מהאנף ולפנים דהיינו מסתימת הדלת ולפנים אבל מסתימת הדלת ולחוץ על עובי המפתח מותר /

לא והנודר או נשבע שיעמו בבית ולא יצא לחוץ אסור לצאת מן האנף ולחוץ דהיינו אפילו על עובי המפתח אסור והנודר לדור בשכנת היהודים צריך לדור בשכונה גדולה ברחוב הגדול שלהם ולא אמרינן כאן דסני כג' בתים דמקרי שכונה לענין שאר דינים ובנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ולשון בני אדם כן הוא שאין קורין שכונה היהודים אלא רחוב הגדולה שלהם * קהל שגזרו שלא לקנות בתים מגוים אסורים להחליף עמהם דהליף גמי מקרי * קנויה ומכירה בלשון בני אדם ;

לב נדר מיושבי העיר אסור במי שישיב שם יב חרש * ואם אמר ממי שדר שם אפילו דירת ארעי מקרי דירה ואסור אפילו בדר שם יום אחד או שנים שאין דירה אלא לשון גירות שלשון דר הוא תרפס של נר מיהו פתח לשון בני אדם הוא שאינו נקרא דירה אלא דר שם עס כני ביחו דרך קבוע אף על פי שהיא פתוח מל' יום אך אם ידוע שדרך לשון אותו המקום בלשון אחר הולכין אחר לשון המקום וכונת הנודר :

לג נדר מירדי הים אסור בכל יורדי הים אפילו באוהם שאין הולכים אלא אפילו מעכו ליפו * לוי באותם שורדים לסיל ומותר ביושבי יבשה ונעשה מיתבי יבשה באניות ;

לד אבל אם נדר מיושבי יבשה אסור גם ביורדי הים ואפילו באותם שמפליגין בו הרבה והם עכשיו כים שהרי סופם לירד ליבשה :

לה ואם אמר יורדי הים אחר ל' יום עלי מי שהוא בשעת הנדר מירדי הים אסור בו אחר ל' יום אע"פ שלאחר ל' יום כשחל הנדר כבר עלה ליבשה ונעשה מיתבי יבשה ומי שאינו מירדי הים בשעת הנדר מותר בו אע"פ שלאחר ל' יום כשחל הנדר הוא מירדי הים /

לו נדר כרואי חמה אסור אף בסומין שלא נהבין זה אלא למי שהחמה רואה אותו לאפוקי עוברים ודגים שכמים שאין החכה רואה אותם ומותר בכל דבר שאינו כ"ח אף על פי שהחמה רואה אותו שכיון שהזכיר רואי החמה משמע כ"ח

פירש סופי תמרים שאינן מבושלו אלא כסתיו מותר בחומץ היוצא מהם אע"ג דחומץ סתונויה מקרי ועדיין שמן עליהם אפ"ה מותר מן הטעמים שפירטתי נבי דבש תמרים דתרויהו שייכי ביה :

יד הנודר מדבש סתם מותר בדבש תמרים דסתם אינו אלא דבש דבורים מן החומץ סתם מותר בחומץ סתונויה דסתם חומץ אינו אלא חומץ שכר אויין ;

טו חנודר מן חוץ אסור גם כיון מבושל דשמן עדיין עליו ומותר בקונדיטין שהוא יין מבושל קמינו בשמים דטמא אחרנית הוא ריש מי שאוסר גם בקונדיטין דהא מקל מקיים יין הוא אבל מותר ביין תפוחים דאע"ג דשם יין עליו מ"ס מינה אחרנית הוא כדאמרינן לעיל סעף יב וביורה השדה ודין החומץ ממנו עיין לקמן סוף סימן ;

טז הנודר מן התירוש כיון זה בלשון הקדש אינו אסור אלא ביין ומותר בכל מיני מתיקה שעכשיו לעיקר לשינוי בלשון לעז אינו אנוקורין תירו' בל"ה אלא לויין בלשון שקראו התורה שכן קמלו חז"ל תירושך זה יין אע"ג דביביהם כשהיה עיקר לשונם לשון הקדש היו קורין תירוש לכל מיני מתיקה כבר ידעת דאין הולכין בנדרים אלא אחר לשון בני אדם באותו זמן ובאותו מקום ;

יז הנודר מהשמן אם הוא כמקום שמתפקין בשמן זית ודאי לא היתה דעתו אלא על מה שמתפקין ממנו ואינו אסור אלא בשמן זית ומותר בשמן שושמין ואם מסתפקין בשמן שושמין אינו אסור אלא בשמן שושמין ומותר בשמן זית ואם מסתפקין בשניהם אסור בשניהם אע"פ שרוב שיפוק מאחד מהם מ"ס איכא לספוקי שפ"א זה אף למיעוטא נהבין וספק נדרים להחמיר ;

יח הנודר מתבואה אינו אסור אלא בחמשת המינין וכן אמר מן עללתה שהוא לשון תרגום פירוש ה' מינין שכן תרגום תבואה עללתה ה' מן הדגן ג' בולל אלא החמשת מינין ;

יט הנודר סתם פתם אינו אסור אלא בפת חטין ושעורין ובמקום שנוהגין לעשות פת מכל דבר ונדר מהפת או מהחזן אינו אסור אלא בחמשת המינין דמזון משמע דבר דחין וסועד את הלב וכל חמשת המינין שהם מיני' דגן סעד דליבא הם אבל אם אמר כל הון עלי אסור בכל חוץ במים ומטלה דכל הון משמע כל דבר המטביע אע"ג שאינו סועד הלב ומים ומטלה לא יזין ולא מטביעין ;

כ הנודר מן החטין אסור בהן בין חוין בין מבושלין חמה שאני טועם אסור באפונה ומותר לכוס חיה חמה חטים שאני טועם אסור בהן בין קמה בין פת בין כאפוי בין חי בין מבושל האומר פת חטין ושעורים וכוכמין עלי אינו אסור אלא בפת חטין ופת שעורין ופת כוסמין דפת דקאמר קאי על כלם ויש מחמירין לאסור אף כשעורין וכוסמין לגמרי שכיון שהזכיר פת כראשונה קאי על כולם וכיון שלא הזכיר פת בכלן אסור עליו תאחזים אפי' שאינה פת אלא אם כן אמר שלא היה כוונתו רק אפת יטאז נאמן או שעודו שלשון בני אדם שפאתו העיר כן הוא שאין הולכין אחר לשון בני אדם ;

כא גרים שאני טועם אסור לאוכלן מבושלים ומותר לאוכלם חוין גריסין שאני טועם אסור לאוכלם חיים ומותר לאנבלם מבושלים גרים גריסין שאני טועם אסור לאוכלם חיים ומבושלים ;

כב הנודר מפירות השנה אסור בכל פירות השנה ומותר בגדלים ומלאים כחלב ובכציים כנחלות של שנה זו שלא אסור עליו אלא פירות אבל אם אמר גידולי השנה עלי כולם בכלל ואסור ככולם ועיין לקמן סימן רלב סעף ה' ;

כג הנודר מפירות הארץ אסור בכל פירות הארץ וגם בפרי

בליטת דרבנן וכפסוק שהם גם כן נקראו י"ט בליטת דרבנן עבירה יומא מכא לרבנן וכפסוק כ"ע על י"ט באנו לפיכך אין לנו לסמוך אלא על דעת הגורר או הנשבע כמו שיפרשנו אם אמר שבדעתו היה להוציא גם הנוכח ופורים מהכלל נ"ל דבר זה אין לו הכרע מן הלשון אם לא בכונת הגורר ואם בדרך סתם ולא העלה על דעתו לאילו הליגן להחמיר ואסור גם כהם ועל בלבוש החור סימן קע"ט :

מח מי שנדר או נשבע שלא יצחוק שום צחוק אין כונתו אלא בשחוק המביא לידי הפסד ממון לפיכך אסור בכל שחוק המביא לידי הפסד ממון אפילו להטיל גזרות כגון מנה גדולה כנגד מנה קטנה או להמרות עם חבריו שקורין אפוסט' אר' בלעז וב' אוועטן' וכן שום אדם לא יעשה שום שחוק כשכיליו וכל הדינים הנזכרים בסימן זה אין חילוק בין גורר לנשבע / קהל' שגזרו חרם שלא להתפלל במנין משום איזה דבר אסורים לקרות בהורה שכל דבר שבקדושה נקרא הפלה בלשון בני אדם' מי שנדר שלא לקבל פקדון אסור לו להלוות ליטבאל על מסכת שגם המשכון הוא פקדון לנביה ועל סימן ר"ח מי שנדר להתענות סך ימים ואירע בהם הענית' חובה עולה לו למנין הימים וכן מי שנדר לילך לבית הקברות או למקום אחר ואירע לו שהלך לשם ע"י עסק אחר יצא כזה יודיו נדרו ועל סימן רל"ט עוד מזה :

ד' ריה כיצד הולכין אתר כונת הגורר וכו' סעיפים :

א אחר כונת הגורר כיצד כל הגורר או נשבע רואין דברים שבגללן נדר או נשבע ולומדים מהם לאיזה נתיבות והולכין בו אחר אותו הענין לא אחר משמעת הדיבור כיצד היה מעון משא של צמר או טל פשתן והזיע והיה דוחקשה' עליו ונדר או נשבע שלא יעלה עליו צמר או פשתן לעולם סתה לו לכסות וללבוש בהן ואינו אסור אלא להפשילין לאחוריו וכמעשה שהיה לו היה לבוש בגדי צמר ונצטער בלבישתו ונשבע או נדר שלא יעלה עליו צמת לעולם אסור לו ללבוש וסוחר למעון עליו ולהפשילין לאחוריו ומותר להתכסות בגדי צמר שלא נתיבות זה אלא לבגד צמר וכל כיוצא בזה וכל זה דוחק כגורר בינו לבין עצמו שאין חבריו מדירו אבל בגורר לחבירו המדירו אין הולכין אחר כונת הגורר אלא כל שלטון הגורר כולל הולכין אחרים שהרי על דעת חבריו הוא נודר אם לא באוכדנא דמונח' :

ב מי שהעלילו עליו מפני שמצויין ליטמעאלים ונשבע כפני כך שלא יעשה יין למכור והיה לו יין עשוי מקודם אסור למיכרו אע"פ שלא נשבע אלא שלא יעשה יין למכור וזה כבר היה עשוי אזליגן בדר דעת הגורר ואין ספק שזה היה כוונתו שלא ימכור עוד שום יין מדי שלא יעלילו עליו עוד ואין חילוק בין יין שיעשה ובין יין העשוי כבר שלא ימכרנו וכ"ש קהל שעשו הקנה כיוצא בזה שאסורין למכור אפילו מה שהיה להם קודם לכן וכן כל כיוצא בזה :

ג הו מפצירין בו שיטא בת אחותו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם וכן המגרש את אשתו ואמר קונם שהיא נהנית לי לעולם הרי אילו מותרת ליהנות לו שהענין סובבת שלא נתיבות זה אלא לשם אישות :

ד היה חבריו מפציר בו שאכל אצלו ומיאן ואמר קונם לבייתך שאני נכנס ומיפת צונן שאני שועם עמך מותר ליכנס לביתו ולשתות עמו טפת צונן שלא נתיבות זה אלא שלא יאכל ולא ישתה עמו בסעודה זו וכן כל כיוצא בזה מי שנדר צדקה או שאר נדר מחמת חולה ומת על סימן ר"ך :

שעישוין לראות החמה והחמה רואה אותן ואפילו הוא אומר לא נתיבותי לכך לא ציינתן ליה דלא נדר אינש אדעתה נפשה היכא דאיכא שני בליטתו ואם אמר מרואים החמה כותר בסומין הגורר מכל דבר שהוא אדם אסור לראות בחמה שגם היא ארומה /

לז נדר משחורי הראש אסור בכל האנשים אפילו בבעלי שיבה אולמי ששערותיו לבנים דסהם אנשים יש להם שחורי הראש ובעלי שיבות כבר היו להן שערות שחורות וכו' ששערותיו לבנים סופן משחורין וגם אסור בקרחים מרלא קפ"ר בעלי שער ומותר בנשים ובקטנים ענין סימן שחורי ראש ואם דרכן לקרות שחורי ראש לכל בליטת אסורים שהכל הולך אחר לשון בני אדם / הגורר מן הילדים אומן הילדים אסור בין באותן שנולדו כבר בין באותן שילדו אחר כך ותריוויהו תרוויהו משמע שכן מצינו לשונות אילו בפסיקים לשעבר ולעתיד נולדים כתיב שני בניך הנולדים לך לשעבר וכתביהנה בן נולד לבית דוד להבא ילדים גם כן כתיב כל העם ותיקנים במדבר לשעבר וכתבי כל הבן הילוד להבא לפיכך לא כיון זה אלא ממי שדרפו להולד ואינו מותר אלא בעופות ודגים שנוצרין מן הכאים ואין דרכן להולד /

לח הגורר משוכתי שבת אסור בכתיים ומותר בגוים המטמאים את השבת שלא פיון זה אלא למצווין על השבת ומקיימין אוהו והכתיים גוים הם ומצווין גם הם על השבת והגוים המטמאים אותן אינם מצווין והגורר מאובלי שום אינו אסור אלא בישראל שדרכן לאכול שום בע"ש מתקנה עזרא :

לט נדר מעולי ירושלים אסור בישראל ומותר בכתיים שלא נתיבות זה אלא למצווין לצלות להג' ומקיימין הכתיים אף על פי שמצווין הם לעלות להג' שהרי גוים הם אבל לא קיימיהו עליו להר גרזים :

מ הגורר סכני נח אסור באים העולם ומותר בישראל דאף על גב שגם הם מבע נח הא נתיחדו בשמם המיוחד וישראל והנדר מוצע אברהם אסור בישראל ובגוים שכל הדינים נקראים זרע אברהם מדכתיב אב המון גוים וגומר ומותר באומות העוים אפילו בכני ישמעאל ועשו דכתיב כן ביצחק ולא בישמעאל כיצחק ולא כל יצחק לאפוקי עשו : **מא** הגורר מערלים אסור אפילו במילי אומות העולם היינו שלא במלוא אלא להפיאה וכו' יצא בה שאף על פי שבימולו ערלים נקראו דכתיב כל הגוים ערלים וגומ' וכה' כמה פסיקים ומותר בגוים שנתיירו לשמ' ומותר בישראל אפילו בערלים שבהם כגון שמתו אחיו מחמת מלה דכל ישראל מולים נקראו :

מב נדר מהמולים אסור אפילו בערליו ישראל ומותר במול' מות העולם דכתיב יטעמא בעי' הסמוך :

מג נדר מ' ישראל אסור גם בגוים שגם הם נקראו ישראל אבל נדר מהגוים מותר בישראל :

מד נדר מ' ישראל אסור גם בכהנים ולויים שגם הם ישראל מכהנים ולויים מותר בישראל :

מה נדר מהכהנים מותר בלויים בלויים מותר בכהנים שכן בלשון בני אדם נקרא כל אחד בשמו המיוחד אף על גב שמצינו בפסיקים לפעמים שהכהנים נקראו לויים כבר ידעק' דבגדרים הולכין אחר לשון בני אדם :

מו נדר מהכנים מותר בכני כנים אף על גב דכני כנים הרי הם ככנים בגדרים הולכין אחר לשון בני אדם :

מז מי שצד או נשבע על דבר חין ממעדים וימים מוכ' יש להסתפק אם חניבה ופורים בכלל דטמא לא כיון אלא על י"ט האסור במלאכה ואילו הם מותרים במלאכה וטמא כיון עליו שיש בו תוספת שמחה ומשתה שמצינו

חלוקים הם ולא אתי לאיחלופי אבל הכא איכא למיחש דלפא
 אתי לאיחלופי כיום אח' וצריך דתרה לכשתחשך ויש אומרים
 עוד טעם אחר דבהיום דהכא צריך שאלה לכשתחשך ולא
 בהעניה יחיד משום דלא דמי דהכא בהיום הותר לו יום זה
 כהחלתו עד שנדר ודומה בזה ליום א' שאינו נאסר מעת לעת
 אלא משעה הנדר וכיון דרמיין להדרי אתי לאיחלופי אבל
 העניה דמתסר מהחלה היום לא דמי ליום אח' ולא אתי
 לאיחלופי דמיסר אמ' להכי שרינא לכשתחשך לפי שאסרתי
 מהחלה היום אבל ביום אחד שלא חל איסורו מהחלתו אינו
 בדין שיהא מותר לכשתחשך **ועתה נלמד** דבהיום דהכא
 נמי מי לא עסיקנין דקאי ב' דר קודם שעלה עמוד
 השחר שנאסר אותו היום מהחלתו כל היום עד הלילה
 בתענית יחיד ואפילו הכי הצריכוהו שאלה חכם לכשתחשך
 ואם כן נבי הענית יחיד נמי נצריכונו שאלה חכם לכשתחשך
 דאיין זה קושיא דאף על גב דאיין הכי נמי רגבי היום דיי אפי'
 איקאי בשעת הנדר קודם שעלה עמוד השחר צריך שאלה
 לכשתחשך לא דמי להענית יחיד דהתם בהיום כיון דכי קאי
 בשעה הנדר באמצע היום דדמי ליום אח' שהותר לו מקצת
 היום הוצרכו להצריכו שאלה אף כדקאי בשעת הנדר קודם
 שעלה עמוד השחר הצריכוהו שאלה דלא פליג רבנן במלתייהו
 אבל בתענית דלא משכח ביה כלל סמקת תחלה היום
 והא מותר לקבא לאיחלופי באימרו יום אח' לפיכך כחולי עלמא
 הכא בהיום צריך שאלה לכשתחשך מיהו יש אימרים
 אם היה הנדר של מצוה כגון ללמוד או לקיים שום מצוה
 אחרת כגון שאמר אלמוד היום אינו צריך ללמוד מכהנדר
 אלא עד הלילה ואינו צריך דתרה לכשתחשך דאף על גב
 דרך נזירה נמי שייך הכא מכל מקום נזירה זו להודא לא הו'
 מצריכו שאלה אלא משום דבכל נדר איכא בלאו הכי קצת
 נידונה עכירה נדאמרינן לעיל כל הנודר בלאו בנה במה כו'
 לפיכך הכא רשיכא בהרזיה נם כן הך נזירה קנסייה יתירו
 שלא ישחה עד שיסאל עליו להכנס אבל כנדר של מצוה כיון
 דלא שייך קנסא דשפיר עבר דנדר בסלוג נם כן נזירתם ולא
 הצריכוהו שאלה :

אמר לחבירו השאלני פרתך אמר לו אינה פנויה כלומר
 מראה לו שאינו רוצ' להשאלה לו ונכבס השואל כנגד
 המשאל על זה ואמר קונם שאיני חורש בה לעולם אם היה
 דרכו של זה השואל לחרוש שדהו בעצמו וודאי לא היה דעתו
 אלא שהוא לא יחרוש בה והוא לא יחרוש באותה פרה אבל
 אחרים חורשין לה בה' ואם אין דרכו לחרוש בעצמו אלא
 ארסיין חורשין לו הוא וכל אדם אסורים לחרוש לו בה דלא
 לתרסמו נהכוין אלא שלא יהנה בחרישתו קאמר בין הארש
 הוא כן חורשים אחרים לו :

הסכמה וחורם שעשו הקהל וצוה השר לבשל מקצתה
 אין כל ההסכמה בשלה מפני צויו שנאמר נדר שהותר
 מקצתו הותר כולו כמו שיחבאר לקמן סימן רכ"ט בע"ה דלא
 אמרינן כן אלא היכא שהותר מקצת הנדר על ידי דין ההתרת
 נדרים דאמרינן שהותר הנדר מעיקרו וממילא הותר כולו
 כאילו לא נדר כלל אבל הכא לא הותר הנדר מעיקרו אלא
 השר יצוין שלא יקיימוהו עוד מה שיצוה יצוה ועל פי נזירת
 השר התירו אותו מקצת ואונם הוא אבל הנדר עודנו קיים
 קהל שהחרימו על אחד שלא ידור עמהם ואחר כך רוצה
 ליישב סם בחנות דנין כפי הענין שנדרו עליה מחסת אחיה
 דבר נהיו עליו ואם יראה הענין שלא נדרו אלא על דירת קבע
 עם אשתו ובניו חנות שרי ואם לאו הכל אסור :

דין הנודר בלא קביעות זמן ובן שלשה סעיפים :

א מי שנדר או נשבע לישא אשה או לקנות בית וביוצא בו
 ולא קבע לו זמן אין סתייבין אותו לישא אשה או לקנות
 בית עד שימצא הראוי לו שלא כיון זה אלא להזמן לו :

ב הנודר או נשבע לשכור מלמד לבנו עד עשר לישרין כל
 זמן שיטכור כלמד הנון הלא פטור ולא נאמר שנשבע
 או נדר לשכור מלמד הותר חכם שכיון שכל הנדרים הולכים
 אחר כוונת הלב וזה דבר דיוע סכתחלת לימוד הנער כל כך
 ראוי והגון אפילו מלמד שלא הגיע למדרגה סביבנות כמו אחר
 כגדוליה הרבני לפיכך אמרינן לא נחכוין זה אלא למלמד שהגון
 לנער זה וכלבד שיטכור מרמד ראשון ההגון שבא לו שודאו
 כוונתו היה שלא יתכשל הנער וכל זמן שיעכב הוי פסידא
 דלא הדר לנער ולא ישיה המלמד הראשון שיש לו עד
 שיביא השני :

ג מי שאסר עליו דבר אחד בלא זמן אסור כו לעולם דאיהו
 זמן ההן לו וזה לא מסתבר ליתן לו זמן המועש שנוכל
 דהיינו רגע אחד שאין דרך העולם לנדר כך :

דין חילוק שבין קונם יין להיום או לזמן לדין הנודר על דבר שאינו קבוע ובן כג סעיפים :

א אמר קונם שאני טועם יום אחד או קונם יין שאני טועם
 יום אסור כו מעת לעת : ואם אמר קונם יין שאני
 טועם היום אינו אסור אלא עד שתחשך בין עומד בהחילת
 היום או בסופו מיהו כשתחשך צריך שאלה לחכם קודם
 שיסתהיין נזירה שבא פעם אחרת יאסור עליו יום אחד ולא
 ידע להפריש בין היום ליום אחד וכא לשחות בלילה אפילו
 באומר יום אחד ואף על גב דרגבי הענית יחיד דלא הוי אלא
 מצפרא ועד פניא נהנינן כשתחשך שריא ליה לאבול בלא
 שאלה ולא נזרינן משום יום אחד היינו משום שהדבר יודע
 שדינו של תענית כך הוא שאין איסורו כשאר נדרים שכבר
 קבעו לו חכמים זמן הילכך אפילו שרית ליה לכשתחשך בלא
 שאלה לא אתי לאיחלופי כנודר יום א' שרינו הענית ונדרים

ב אמר ביום שאעשה דבר פלוני לא אוכל ארוה היום דינו
 כהיום שמותר ברילה ואם אמר אותו היום ולמחרתו גם
 לילה שבנתים אסור שכיון שרהחיל נדרו לא פקע עד עכו
 זמנו ולילה שאחר המחרת מותר :

ג היה עומר כאמצע השבוע או קודם לו ואמר קונם יין
 שאני טועם שבת זו או שבוע זו אסור עד השלום כל
 השבוע ויום שבת הכא אסור נכ' ואח"כ מוצא אפ"ל בלא שארת
 חכם דלא שייך הכא סום נזירה דהכל בקייין כהכי ואם אמר
 שבוע א' או שבוע סהם אסור מעת לעת :

ד היה עומ' כאמצע החדש או קודם לו ואמר חדש זה אסור
 עד תשלום החדש ומותר ביום ראש חדש הכא אפ"ל ר"ת
 הכא שני ימים סיום ראשון של ראש חדש הוא לתשלום
 החדש זה אה מותר כיון שכל שון בני אדם קורין איהו ר"ת וכל
 שכן אם נדר לעשות דבר קודם ר"ת שצריך לקיימו קודם יום
 ראשון :

ה אמר חדש א' או חודש סהם אסור מיום ליום :

ו היה עומד באמצע השנה או קודם לו ואמר שנה זו אסור
 עד תשלום השנה ומותר ביום ראש השנה ושנה זו כיון
 מהשרי עד תשרי שאפילו עם עומ' כל'ש באפ"ל ואומר שנה זו
 כיון שתחשך והגיע תשרי מותר ואין אומרי' שבא פיון עד ניסן
 שהוא גם כן ר"ה לכמה עניינים דבנדרים הולכין אחר לשון
 בני אדם :

ז אמר שנה אחת או שנה סהם אסור מעת לעת היה
 עומד בראש השנה או אחר כך קודם אדר ורא' דיע
 י"א א' ו' שנתהער

לבוש עטרת זהב

הלכות נדרים

שתהעבר השנה ויאמר שנה אחת או שנה שהם ואחר כך נודע שנתעברה השנה אסור ל'ג' חדש' מיום ליום ולא אמרינן לא היתה דעתו על שנה מעוברת אלא בסנה השנים שהם שני עשר חדש ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם בין פשוטה בין מעוברת קרוייה שנה והנמי כוון שאמר שנה כוונתו היה לשנה חמישה כצו שיהיה הן פשוטה הן מעוברת וכן אם עמד בתרף ואמר שנה או ודאי מעוברת אע"פ שלא ידע שהיא מעוברת אסור עד השני ולא אמרינן שאדר שני יעלה לו במקום אלו :

ח אמר עוראש חתני יעד ראש חדש אדר ראשון עד סוף אדר עד סוף חתני דשני אדר במעוברת לא נחשבו אלא לתרש אחד והרמב"ם חילוק ואמר כמה דברים אמורים דעד ראש חדש אדר ראשון שאינו יודע שהשנה מעוברת שכיון שאינו יודע שהשנה מעוברת ודאי כשאמר עד ראש חדש אדר לאדר הסמוך לשבט נהכוין אבל אם יודע שהיא מעוברת ואומר עד ראש חדש אדר כוונתו לראש חדש אדר שני דסביר ליה דבלשון בני אדם אדר ראשון נקרא אדר ראשון ואדר שני נקרא אדר סתם וסבירא ליה שכן נ'כ' כוונתו בנשין ובשאר שמירות אדר ראשון כותבין אדר ראשון ואדר שני נקרא אדר סתם :

ט היה עומד באמצע השמיטה או קודם לה ואמר שמיטה זו אסור עד סוף השמיטה והשנה השביעית עצמה נ'כ' אסור דדיון שמיטה ודיון שבת שווין הן :

י אמר שמיטה אחת או שמיטה סתם אסור טבעה שנים שעת לעת כמו בטבוע אחד :

יא האוסר עצמו על דבר אחד עד הפסח או שאומר עד פני הפסח אינו אסור אלא עד שיגיע פסח בלבד ואם אמר עד שיהיה הפסח הרי זה אסור עד שיצא הפסח ויש אומרים דעד פני הפסח מס' כן אסור עד שיצא הפסח ויש ליה דהאי ליטנא דפני יש במשמעותו שלשה עניינים איכא למימר עד פני ימים הראשונים דהיינו עד שיגיע שכן הוא דעת הסבורה הראשונים ואיכא למימר נמי עד פני הימים האחרונים ואיכא למימר שהוא לשון פנייה עד דפני הפסח כלומר עד דמתפני ימי הפסח דהיינו עד שיצא ואוליגן להומרא :

יב אמר עהקציר או עד הבציר או שאמר עד שיהא הקציר או הבציר אינו אסור אלא עד שיגיע שכל דבר שאין זמנו ידוע וקבוע ליום מוגבל בכל לשון שאמר אינו אסור אלא עד שיגיע :

יג וככל מקו' זמן הנדר לפי מה שממדין או מאחרין לקצור בו ואנו הולכין אחר מקום שעומד בו הנודר בשע' הנדר אפילו אם הלך הנדר אחר כך אלא מקום אחר בין להחמיר בגון שהלך למקום שמאחרין הקציר בין להקל כגון שהלך למקום שמהרין אותו :

יד קציר סתם הוא קציר חטים ואם המקום שנדר בו רובו קציר שעורים הולכין אחריו ולא דמי לספק דלעיל דסימן ר"ז סעיף ג' וסעיף י"ז דהתם מספקינן כמה היתה מחשבתו אם לרוב לשון טל העיר או לרוב ספק העיר ואולי לחומרא אבל הכא ודאי דאחשיב הוא לאנשי עירו וקוד' סתם קציר למה שהוא הרוב בעירו :

טו אם היה לו זמן קבוע למשחה בנו ונדר עומד משחה בנו מספקא לן אם חשוב זמנו קבוע או לא דנימא כיון שזמנו קבוע ליום מוגבל הוי דינא כמו הנודר עד הפסח וכהאי גוונא או נאמר כיון שבידו להקדימו או לאחרו הוי דינו כמו עד הקציר ולא אפשיטא לפיכך הולכין בו להחמיר ואפ"ל אפ"מ הכן קודם שיגיע משחה שלו צריך להמתין עד אותו הזמן וכן הדין אם נדר לעשות דבר מה עד שיהיה הבן בר מצוה ומת הבן קודם שתיגיע לשלש עשרה שנים צריך לקיימו

עד זמן שהיה בו ראו להיות בר מצוה אם היה חי ועיין בלבוש התבלת סימן הקס"ט יחיד אורבים שקבלו עליהם העניה מחמת אזהרה ועברה אם צריכים להשלים תעניתה והוא הדין בגודר נדר לעשות צדקה או שאר נדרים :

וכתב מורי מהרמ"א ז"ל וזה לישנו ונראה לי דכל זה מיידי בקבלו עליהם סתם אבל אם פירש דבריו כגון מי שנדר ואמר אם יחיה פלוני החולה אחענה כך וכך או אחזן כך וכך לצדקה אם מת אותו פלוני פשו' מנדרו דהא התנה כן בפירוש ולא בעינן הנאי כפול בנדרים דלא ג' דיבורו מכוונת הנודר כולעיל סימן ר"ח וכן יתבאר לקמן סימן ל"ב וכל שכן האומר סלע לצדקה כדי שיהיה בני ואם לא יחיה לא אתן אף על גב דעובר על סנת לקבל פרס ולא שפיר עבד מכל מקום פטור אם לא יחיה : ע"כ :

טז הנודר עד הקיץ זמנו עד שיקצו הרכה שמכניסין התאנים בכלכות לא בעוד שיקצו ארעו :

יז עד שיעבור הקיץ עד שישמרו הסכנים שקוצצין בהן התאנים להצניע כדי לקצוץ בהם לשנה הבאה דהיינו שכבר עבר כל זמן קציתן בשנה זו :

יח האוסר עצמו ברבר עד הגשם הרי זה אסור עד זמן הגשמים דהיינו רביעית שלישית שהוא

בארץ ישראל עד ראש חדש כסליו הניע זמן הגשמים הרי זה מותר בין ירדו גשמים בין לא ירדו ואם ירדו גשמים ברביעית ראשונה דהיינו בארץ ישראל משבעה עשר במרחשון ובגולה טיים יום לתקופה דהיינו כשמת' לין הקאלה הרי זה מותר מיד דלשון טל עד הגשם חרת' משמע או שיהיה זמן טל עיקר הגשם שהוא זמן האחרון דהיינו רביעית שלישית אף על פי שלא ירדו גשמים וכיון שראו לשון יהוד משמע נמי אפילו אם לא יגיע רק זמן גשם ראשון שהוא טבעה עשר במרחשון ובלבד שירד בו הגשם דהיינו רביעית ראשונה וירדו כמוביעה שלישית וירדו לפיכך אמרינן ודאי שנתו של זה הנודר היה לצניעה לאיזה מהם שיהיה ראשונה עד אותו זמן ימשוך נדרו ומטם ואילך יפסק נדרו ויחזור להתירו ואם אמר עד הגשמים הרי זה אסור עד שירדו הגשמים ממש שכן הוא משמעות לשון של גשמים והוא שירדו זמן רביעית שציה שהוא בארץ ישראל ומקומות הסמוכות לה מכ' במרחשון ואילך ובגולה משבעים יום אחר התקופה שכיון שאמר גשמים לשון רבים משמעו נ'כ' שיעבורו שני גשמים דהיינו רביע' ראשונה שהיא בארץ ישראל שבעה עשר במרחשון ובגולה ששים יום לתקופה ושניה שהיא בארץ ישראל כ' במרחשון ובגולה ע' יום לתקופה והכל הולך לפי מקום נדרו כמו שנבאר בסעיף ג' :

יט אמר עד שיפסקו הגשמים אסור עד שיעבו' הפסח ונר' לי אף על פי שאנו מפסיקין מלומר משיב ארוה ותן טל ומטר מיום ראשון של פסח היינו משום דק'ל גשמים בחג סי' קללה ואין מחפליין על דבר שהוא קללה אף על פי שזמנם השכעי עדיין עד שיעבור הפסח אבל בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ולשון בני אדם כן הוא זמן הפסקת הגשמים הראשון משיעבור הפסח נ"ל :

כ קונם יין שאני שועם כחג אסור כל ימי חג הסוכות ונס' ביום טוב האחרון דאף ע"פ דיום טוב האחרון של חג שהוא שמיני העצרת רגל בפ' עצמו ה'כמו שכתבנו בלבוש החור סימן תרס"ח בלשון בני אדם בכלל החג היא ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם :

כא האומר לאסתו מה שאת עושה קונם שאני נהב' ממנו עד הפסח ממה שעשתה לפני הפסח מותר ליהנות ממנו אחר הפסח שלא אסר עצמו מזה אלא עד הפסח ואם אמר מה שאת עושה עד הפסח קונם שאני נהנה ממנו אסור ליהנות לן לעולם כמה שעשתה לפני הפסח : כב היה

כב. היה עומד קודם הפסח כנגד במרחשין או לאחר כך ואמר לאשתו קונם שאם נהנית לי מהיום עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג הלכה לפני הפסח אסור ליהנות ממנו מיד שהלכה עד הפסח מן התורה ואם נהנית משעת הליכה ללוקה ולא עוד אלא אפילו לא הלכה כלל לפני הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד משעה הנדר עד הפסח מחטש שמא תלך אחר כך ותעבור למפרע :

כג. אמר לה קונם שאם נהנית לי עד החג אם תלכי לבית אביך עד הפסח אסורה ליהנות ממנו מיד שמא תלך ותעבור למפרע ואם הלכה לפני הפסח ונמצאו מהנה אותה הרי זה לוקה ואסורה בהנחת עד החג ומותרת לילך לבית אביה משהגיע הפסח :

רנא

דיני הגדר הנאה מחבירו ובו ידועים :

א. ראובן שאסר נכסיו על שמעון או שאסר עצמו סנכסי שמעון הנאסר אסור אפילו לעכו' על שדה. האחר ואפילו ברבר שדרך לוותר אחר לחבירו ואינו מקפיד עליו כגון לעבור בבקעה שלו כימות החמה שאין בני אדם מקפידין על דריסת רגל שבה אסור. ואסור לשאול ממנו כל בלים שבעולם. ואם לא נדר ממנו אלא מאכל אינו אסור אלא לאכול משלו. ואם אמר הנאת מאכלי עלי אסור לאכול משלו ואסור גם כן ללעוס חטין ליתן על נבי מכתו דלישנא דהנאת מאכלי הכי משמע שלא ירבה מנוף המאכל אפילו בלא אכילה וכן אסור לחטט ידיו בכבדו אבל לשאול ממנו נפה וכברה אף על גב שהם כלי השמישו המאכל מותר שלא אסר עליו אלא הנאת ניף. המאכל ואם אסר הנאה המביא לידי מאכל עלי אסור לאכול משלו ומותר ללעוס חטין ולהתן על גבי מכתו שאין זה הנאת הנאה ליד מאכל אבל אסור ליהנות ממנו כל דבר שמשכירין כיוצא בו שכיין שדרך להשכיר כיוצא בו והוא מוחל לו השכירות הרבאיתם הרשים היא יכול לקנות אוכל נפש והוא ליה הנאה המביאה לידי מאכל והוא היריו מהנאה המביאה לידי מאכל ובה שאין משכירין כיוצא בו מותר כמה דברים אמורים שאין בו שייכות מאכל אבל אם יש בו שייכות מאכל כגון נפה וכברה אסור שהרי מתקן בו המאכל עצמו ואפילו שק להביא בו פירות וחומר להביא עליו פירו נמי אסור דהוה נמי כבלל דבר המביא לידי מאכל שמקרב אליו המאכל עצמו ואפילו סוס לרוכב עליו לבית המשתה ושבעת להראות בן בבית המשתה אסור שכיין שראוין אותו שבא לסעודה והוא הוכב על סוס או שבעת בידו יראה כאדם חושב ונהנין לו מנהיפה והוה ליה גם כן הנאה המביאה לידי מנוף ולעבור דרך סדהו לבית המשתה אף על פי שאין משכירין כיוצא בו אסור שכיין שעובר דרך השרה לקצר הדרך שיבא מהרה לבית המשתה הוה ליה גם כן הנאה המביאה לידי מאכל וכן אסור להשאיל לו קרום שמבקעין בו עצים לבשל בו מאכל וכן שהרי זה מקרי הנאה המביאה לידי מאכל אבל קרדש לנכש בו מותר להשאיל לו. ואסור גם כן לקנות לו צרכי סעודה שהוא מטש דבר המביא לידי מאכל :

היא שזה אין צריך לפרוע לו כדבעינן למיחבב שמעמא בלוס ע"ש סימן קכ"ח בעזרת השם כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה ולא אהגרו כלום אף על גב שמונע ממנו התביעה של המלוה שלא יתבענו עור אין זה נקרא הנאה שישבה ממש אלא הנאה של דברים כיון דאמרין שהיה זה יכול לפייסו בדברים עד שיפטרנו מכל וכל ככו שהבאר טעמא בלבוש ע"ש סימן קכ"ח. ויכול לזון את אשתו ובניו אף על פי שהיא חייב במזונות אינו אלא כפודע חובו דהכי נמי היה יכול הנאסר להישמט מהם והם יצבצבו ויפגסו עצמן וכן יכול לזון עבדו לא מבעיא העבדים א העבדים דמצוה קעביד ואין זה מהנהו אלא אפילו עבדים הכנענים דלאו מצוה קעביד מכל מקום היה זה יכול לישמט ממנו ולומר לו החזור על הפתחים ופגסך עצמך ואינו מהנהו כזה אבל אסור לזון נהמתו בין טפאה בין שהורה שהרי מפטמה ומעלה ברמים והוה ליה תצאה נמורה ואסור ללמדו מקרא כיון שמתור ליטול שכר עליה והוא מלמדו חנם נמצא שמהנהו בשכרו אבל מלמדו מדרש הלכות ואגדות פירוש מדרש ספרא וספרי שהוא מדרש הפסוקים הלכות

הלכה למטה מסיני. אגרות שהם סיכות על הפסוקים והוא שלא יאמר הנאסר לאוסר שלמדנו דאז הוי בשלוחו ואין לך מהנהו גדול מזה שעושה שלוחותו אלא כשהוא בא ומלמדו מעצמו מותר ויש חולקין ומתירין אפילו אמרו לו שילמדנו והוא הדין בכל דבר של מצוה אין נקרא הנאה כמה שזה עושה שלוחותו כיון דסצות לאו ליהנות ניהו וכן הלימוד עצמו אינו הנאה דמצוה קעביד ומצות לאו ליהנות נתנו והא דמותר ליטול שכר על המקרא היינו מ שלמדו פיסוק טעמים לנגן המקראות כהלכתן וכן הרגום שאותו הלימוד אינו דאורייתא כלומר אינה מצוה מן התורה ללמדו עמו לכך מותר ליטול שכר אבל טאר לימדי שהוא מצוה ללמדו עמו מן התורה אסור ליטול עליה שכר דילפינן מקרא דתהיב ואתי צוה ה' בעת ההיא ללמדו אחכם חקים ומשפטים וגומר כאשר צונוי האלקי מה כאשר צונוי וגומר. אלא מה אני בחנם לכך השם יתכרך עמדי אף אני עמכם חייב ללמוד בחנם והוא הדין כל מי שילמד עם אחרים מהיום והלאה צריך ללמוד עמו בחנם ודוקא חקים ומשפטים בחנם אבל פיסוק טעמים והרגום אינך מצוות בחנם והא דנא דקיימא לן דמותר ליטול שכר אף על הכרית וטאר לימורים דטב' כגלה הוא נוטל הכל אסור ללמדי בחנם דמהנהו כמה שאינו נוטל ממנו שכר ולפי מאי דבעינן למכתב כסעף הסמן גבי השבת אביה בשכר הוא גם כן אפילו בשכר אסור דשכר במלחמה כן הנאה היא נראה לי אבל ללמדו את בנו אפילו פיסוק טעמים מותר ואף על גב שהאב חייב למור את בנו תורה מצוה הוא וכבר אמרנו דמצות לאו ליהנות ניתנו ופיסוק טעמים גם האב אינו מצוה ללמדו לבנו ואינו מהנהו לאב. אלא לבן ועוד שהרי כל אדם חייב ללמוד תורה עם בן חבירו כמו שכתבנו לקמן סימן רמ"ה ואין זה מהנהו הנאסר אלא מקיים המצוה המושלת עליו ומותר לשמטו בכופ של בית האב ויכנס של בית המרחץ פירש שאם אירע בו אבלות בנאסר ששכירין אותו בכוס של הנחומין יכול המדדי לשמשו עם אותו הכוס להטקהו והוא שיהא הכוס משל הנאסר דאם לא כן הוי מהנהו אבל הנאת שימוש ההשקאה אינה אלא מצוה וכוס של בית המרחץ הוא כשיוצאין מבית המרחץ היה דרכן לטותו כוס של חמין לרפואה מותר גם כן לשמשו בו כשהוא של הנאסר והוא ציגו עושה אלא שימוש ההשקאה ומצוה קעביד שיש בו חינוכתי :

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים

ראובן שאסור נכסיו על שמעון אסור להשיאו בתו קטנה או נערה לפי שעדיין היא ברשותו והרי הוא מהנהו שמוסר לו שפח' לסמשו ומותר להשיאו בתו בוגרת שהיא אינה עוד ברשותו אלא מדעתה היא נשאת. ואם נכסי שמעון אסורין עליו מותר לישא בתו בעודה קטנה או בעודה נערה אף על פי שפטרנו מחיוב מזונת' שחיוב אדם לזון בניו ובנותיו הקטנים הא כבר אמרנו בסעיף שקודם זה שיכול המריר לזון אשתו ובניו של הנאסר וכל שכן הכא שנושא אותה ונהנה מחיובו לו בדין לפרנסה.

ומחזיר לו אבירתו בין שנכסי בעל אבירה אסורין למחזיר בין שנכסי מחזיר אסורין לבעל האבירה שאם נכסי בעל אבירה אסורין למחזיר פשיטא דשפיר קמהר לה שהרי הבעל אבירה לא נאסר מליהנות מן המחזיר מאי אית לך למימר הרי גם המחזיר נהנה בהשבתו האבירה לעושה מצוה מצות לאו ליהנות ניהנו ואי משאם פרוסה דרב יוכפ דאם נודמן לו עני פאותו פעם שפחזרה כהנה המחזיר שפטר סלתת לו פרוסה לעני דעוסק במצוה פטר מן המצוה זהו דבר שלא שכיח שיודמן לו עני צאוחו עת שמחזיר ולא חשיב הנאה כלל ואם נכסי מחזיר אסורין על בעל האבירה נמי שפיר קמהדר ליה דהא דיריה קמהדר ליה ואין הבעל אבירה נהנו בשלו כלום ובמקום שנוטלין שכר בשלה על החזרת אבירה אם נכסי הבעל אבירה אסורין למחזיר אסור לו לקבלו דאף על גב דשכר בשלה הוא נוטל מכל מקום הנאה היא לפיכך יחזירנה לו חנם דהא נכסיו אינם אסורים על בעל האבירה ואם נכסי מחזיר אסורין על בעל האבירה אינו רשאי להחזיר לו בחנם אלא צריך לקבל השכר ראם לא בן הוה ליה הבעל אבירה נהנה ממנו ואם נכסי שניהם אסורים זה על זה אין לו תקנה בהחזרה אלא שיחזירנה לקיים מצות השבה ויפול השכר להקדש שהמחזיר צריך רשאי לקבל השכר שאם בן הוא נהנה ולא ינהנו יחד שאם בן הוא מהנה אלא יחזירנה ויפול השכר להקדש.

והבטחה המות אם לא יעשנה מותר המריר לעשוהה והנה ליה כמחזיר אבדה וכגוה קעכיד ויש אומרים שאם אין שום אחר שיכול לרפאותו אפילו אינה בספק שהמות מותר לזה לרפאותו דזה גם כן הוי בכלל מחזיר אבדה נמצוה קעכיד ואם מת שמעון המריר יכול המריר להביא ארוה ותבייבין שאין הנאה למתים ואם חלה פן שמעון יכול ראובן ליכנס לו ולקבדו אפילו מיושב ואפילו במקום שנוטלין שכר על הישיבה דהא לא אסר ראובן הנאהו אלא על שמעון ולא על הבן וכישיבה זו אף על פי שהיה יכול לישול עליה שכר והוא עושה בחנם אינו מהנה אלא את הבן והנאת האב סמילא אהיה ואינה אסורה ואם נכסי שמעון אסורין על ראובן שהדירו שמעון מנכסיו וחלה שמעון נכנס ראובן לביתו לבקרו דאף על גב שאסר זה נכסיו עליו ואפילו דרסת הרגל בכירו אסור לו ומשום מצוה לית לן לאתהני מאיסורא מכל מקום אסורין מסתמא מחזיריה לא אדריה כלום מסתמא כי אדריה תולה זה למבקר לא אדריה במילהא דצריכא ליה כי הכא ישהחולה נהנה מביקורו מיהו גם זה לא שרינן ביה אלא מעומד אבל לא במיושב דכולי האי לא שרינן ליה למשהנות מיניה במה דברים אמורים שהחולה הדיר נכסיו על המבקר דאומדן דעתיה דמחזיריה לא אוריה אבל הוכח שהמבקר אסר עצמו על נכסיו של החולה לא יכנס לביתו כלל דבכהאי גוונא ליכא אומדנא ואם חלה בנו של שמעון בין שראובן המבקר אסר עצמו על נכסיו של שמעון בין ששמעון הדירו מנכסיו אינו נכנס כלל לביתו לבקרו דהא דרסת רגלו אסור עליו אלא שואל עליו בשוק דאף על גב דמחזיריה לא אוריה איפטר דאפילו מחזיריה דבליה אדריה ושמעון הנאסר שלא ליהנות מראובן יכול ראובן להעיד לו בין עדות סמוך בין עדות נפשות בין הרירה לבין מהנאותיו בין אסר שמעון על עצמו הנאה ראובן על כל פנים מצוה שלא לכבוש עדותו כואם לא יגיד ונוטר ואין נודרים לכחל לאוין כדאמרא לקמן סימן ר"ל.

ראובן שאסר הנאהו על שמעון יכול לישן עכו במשך עתה בימות החמה שאין גוף נהנה מן הגוף אבל לא בימות הגשמים מפני שהוא מהנהו רז ובגדולה מותר בין בימות החמה בין בימות הגשמים ורוחץ עמו באמבטי גדולה אבל לא בקטנה מפני שמבנהו במה שמנביה עליו המים ומזיע עמו אף בקטנה דבזיע כערמא ליכא הוספת חום אפילו בקטנה ומיסב עמי במטה אפילו במטה קטנה ולא חיישינן שמא ישן אצלו ואוכל עמו על השולחן ולא חיישינן שמא יאכל עמו דכיון שהדירו מסתמא שונאין זה את זה ואין אוכלין יחד אכל לא יאכלו בקערה שמא יאכל מחלקו ואם דרך שבעל הבית חוזר וממלא הקערה לאחר שאכלו כל מה שהיה בו עד שכולם יאכלו כל שבעם מותר דאין שייך לומר שמא זה יאכל חלקו של זה דהא כולם יאכלו כל שבעם ובן אדם היה תולה הרבה בקערה עד שורא לא יאכלו הכל כי יאכלו וישבעו ויחזירו זה נמי מותר ואם היו שניהם חופרים בכרם ביחד לא יתפור בשורה הקרובה לו מפני שמהנהו שטרפה הקרקע לפניו אבל ברחוק ממנו מותר ולא ישאלונו ולא יולונו ולא ישאל ממנו נזירה שמא ישאלונו וכן לא יולוה ממנו נזירה שמא יולונו ולא ימכרו לו שמא יזויל לו ויהנהו וכן לא יקח ממנו שמא יקח ביוקר ויהנהו.

ראובן שאסור נכסיו על שמעון ויש לראובן מרחץ אין בית הבר מיטכרין בעירו אם נשא לראובן בו הפיסת יד כגון שהשאיר לעצמו כל שהוא ממנו שלא השבירו זולו כגון שהשאיר לעצמו אמבטי אחת

ראובן שאסר הנאתו על שמעון וחלה שמעון יכול ראובן ליכנס לו לבקרו בין עומד בין יושב אף על גב ששמעון נהנה מישיבתו ביותר ראית ליה צוחא בשעה יושב אצלו ומחזיר ביה מכל מקום כיון שראובן מצוה קעכיד בכיקור זה שרי ליה לשמעון למהנהני מיניה הנאה זו ולא יתכלל זה מצוהו ובמקום שנוהגין שכר למי שיושב אצל החולה להיות לו לצוחא לא יושב אצלו דזה מתנהגי מיניה שכרו ואיפשר לי לומר אפילו נוהג לו שכרו לא יושב אצלו דמכל פקום מתנהגי זה מיניה אף על פי שנוהג לו שכרו ואין כאן מצות ביקור לזה כיון שבשכר שכתה הוא עושה נראה לי אלא מבקרו בעומד שאין כאן אלא מצות ביקור שהרי אין דרך לקבל שכר ואם ראובן הוא רופא אם אין דרך ליהן שכר רופא יכול לרפאותו אפילו בידים אפילו אסיש רופא אחר שירפאנו דזה מצוה קעכיד ולא מן הכל אדם זוכה להתרפאות ואם דרך ליתן שכר לרופא לא ירפאנו כהנם דזה מתנהגי מיניה שכרו מיהו נראה לי בשכר וכל לרפאותו אפילו יש רופא אחר משעמא דלא מן שכל אדם זוכה להתרפאות והוי מצוה אפילו כנסילת שכר נראה לי לא ירפא לכהנתו אפילו אין דרך ליתן שכר לרופא דהא שכל מקום מהנהו ברפואת כהנתו ולאו מצוה קעכיד אבל יכול לומר לו סם פלוגי יפה לה והוא לא יעשנה אלא אחר ומה שתתפא על ידי שגלה הסם אין זה הנאה דהנאה סמילא אהיה ואם אין אחר יאל לעשות הרפואה בסם שגלה

אלא על מנת שיבא פלוני ויאכל אסור כיצד כגון שהיתה עליו לעשות סעודה גדולה והוא רוצה שיבא אביו או רבו וכיוצא בהם וירוע שהם סודרים ממנו לאכול מסעודתו והרי סעודתו מוכחת שלא נמל' להקנוחם אלא כדי שיבאו אילו וכן כל כיוצא בזה אסור :

י מי שנשבע או נדר שלא לדבר עם חבריו יכול לכתוב לו כתב שאין כתב דיבור ולא עוד אלא אפילו יכול לדבר עם אחר בפניו מה שצריך לדבר עמו והוא שומע מיהו צריך השתדל שביניהם לדבר אל שמעון מה שאמר ראובן ולא יסמוך על שמיעת דבריו דנראה כמדבר עמו :

יא מי שאסור ספרו על חבריו אסור לנאסר ללמוד בו ולא אמרין שלא יאסר עליו משום מצות קריאה שיש לו דגאה מן הראייה בו חוץ מן הקריאה :

יב הנודר הנאה מחבירו אסור בנחלתו שיש בו ממש אבל פותר בשלהבתו כלומר מותר לו להרליק נר בשלהבת חבירו דשלהבת אין בה משום ומותר המדרד לשחש לו בהמה למורד דמקלה ואינו מהנהו ודווקא בהמה בריאה אבל לא מסובגת דמתקנה שלא הסות ומהנהו וכו' לתקוע לו תקיעה של מצוה דמצו' לאו ליהנות ניתנו :

יג וכן המודר הנאה משופר מותר לצאת בו ידי תקיעה של מצוה ועיין בלבוש החור סימן תקס"ו סעיף ה' וכן המודר הנאה ממעין טובל בה סבילה מצוה בימות הנשמים אבל לא בימות חמה דמיקר ביה :

יד הנודר הנאה מחבירו ונותן לו לולב לצאת בו ביום שני יצא דמצו' לאו ליהנות נתנו אבל ביום ראשון לא יצא דבעינן ולקחם לכם משלכם ולא משל אסורי הנאה :

ד מי שחתנו מודר הנאה ממנו ורוצה ליתן מעות לבתו וכו' סעיף אחד :

דבב

א בלבוש הבגד זארגמן יתבאר בע"ה כל מה שקנהה אשה קנוי לבעלה לפירותיהן ופי' שנותן מתנה לאשה הרי היא של בעלה לפיכך מי שחתנו מודר הנאה ממנו והוא רוצה לתת לבתו מעות שיהא צהנית מהם ותוציאם אותה בחפצים ותכשיטים הייך יעשה באופן שלא יהיו נקנין לבעלה לפירותיהן ושלא יצאה הבעל ממתנותו צריך שיאסר לה הרי המעות האילו נתנים ליד כמתנה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן אלא יהיו למה שאת נותנת לתוך פיך א או למה שתלבשי וכיוצא בזה וכשיאמר כן או כיוצא בזה קונה היא המתנה לבד לעשות בה מה שתרוצה ואין לבעלה רשות בה ואף על פי שההנו נהנה מהם שזן את אשתו כבר אמרנו המדרד הנאה מחבירו זן את אשתו כמו שנתבאר טעמא לעיל סימן רכ"א סעיף ב' ואם לא אמר כן יוכה הבעל בפירותיהן ונהנה ואסור ואפילו אמר על מנת שאין לבעליך רשות בהם אלא מה שהרצו עשי בהם לא קנה הבעל ומה שתרוצה היא העשה בהם אבל אם נתן לה ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהם ולא פירש שתהא המתנה הזאת לכך ולכך או למה שתרוצה העשה בהם הרי זה יקנה אותה הבעל לאכול פירותיו ודבר זה אסור שהרי הוא אסור בהננית חוהנו ויש אימרים

אחת במרחץ או עקל אחד בבית הכר אסור שמעון ליכנס בו באותו מרחץ ולא לדרוך באותו גת שעדיין ככלל נכסיו הם ואם לא הניח לעצמו כלום אלא השכיר הכל הרי זה מותר שאינם עכשיו בכלל נכסיו ולא היה דעתו עליהם כשאסר נכסיו עליו אבל אם אסרו עליו בפירוש חל אסור גם עליו שהרי גופן עדיין שלו הן ולא השכיר אלא העירות :

ז וכן המשכיר בית לחבירו ואחר כך הדיר את השוכר מנכסיו לא חל האיסור על הבית הזה שהשכיר דמסתמא לא היה דעתו עליו כיון שהשכירו מקודם לכך אבל אם פירש הבית בפירוש חל האיסור גם עליו ויש אומרים אפי' אם פירשו בפירוש אין המשכיר יכול לאסור מה שהשכיר על שום אדם דאלו אלו הרבנן שיעבודיה דשוכר עד שאין המשכיר יכול לאוסרו כלל בלשון קונם אם לא שיקדישנו בלשון הקדש ממש דהקריש חל על גוף הקרקע וספקיע מידי שיעבוד מה שאין כן בקונם שאינו חל אלא על ההנאה שיש לו בה וההנאה כבר מכרה דשכירת ליומיה מסבר הוא ולא יכול לאוסרו על שום אדם אבל השוכר יכול לאוסרו על מי שירצה דהא פירות הבית שלו הם שהוא קנאם

וסמטין דינו כמשכיר ובעל משכונא דינו כשוכר וכן המטאיל בית לחבירו אין יכול לאוסרו כל ימי שאלתו דהא המטאיל לו הנאתו לזמן והשואל יכול לאוסרו על אחרים דכל ימי שאלתו כדירה הוא הנותן שבלא לאומן לצייר ואסרה על בעלה אחר שציירה קודם שפרעו אינה אסרה חדא דהא קיימא לן אין אומן קונה בשבח כלי והרי אין לו בגוף הכלי כלום ואין לו כח לאוסרה ועוד אפילו אם היה אומן קונה בשבח כלי היינו דברר שיש בו כמשות בשבח כגון שנתן לו עצים והקן מהם בלי אבל הכא לא עשה האומן כלום אלא צייר בסמנים ואין בהן ממש :

ח ראובן שאסר נכסיו על שמעון ואין לו לשמעון מה יאכל כלל ראובן לומר לחנוני שמעון מודר הנאה ממנו ואינו יודע מה אעשה לו והחנוני יכול ליתן לו וחדר ונטול מראובן אם ירצה ליתן לו דלא הוי ראובן אלא כפורע היכו שכבר אמרנו לעיל סעיף כ' שמתר המדרד לפרוע חובו של המודר אבל אינו חייב לפריעו בשביל מה שאמר לרבן דאם כן הוה ליה זה החנוני שלוחו והיה שמעון אסור בו ולא דווקא שאין לשמעון מה יאכל אלא אפילו יש לו הרבה לאכול דינא הכי היא וכן הדין אם היה לשמעון בית לבנות או נדר לנדור וטדה לקצור ויכול לומך לפועלים שמעון מודר הנאה ממנו ואינו יודע מה אעשה לו והם עושים עמו וחוזרים ונטולים שכרם מראובן אם ירצה לפרעם וכן מותר לומר כל הדין לפלוני או עושה עמו אינו מפסיד אבל אסור לומר כל השומע קולו יזון לפלוני דכיון שהוא לשון צווי הוה כשלוחו ואסור וכן אסור לומר לחבירו בלשון יהוד אש תזון לפלוני לא חפסיד דכיון שאומר כן ליהוד נראה יותר בשלחה דדווקא כשאומר כל הדין לרבים אינו מיוחד שום אדם להיות שלוחו לפיכך מותר :

ט היו מהלכין בדרך ואין לו מה יאכל נותן לאחר לשם מתנה והלה מותר בה ואם אין עיניהם אחר מניחו על הסלע ואומר הרי הוא מופקר לכל מי שירצה והלה נוטל ואוכל ודווקא בכהני נוונא התירו שניתן לאחר בסתם אבל דיכא שניכר שיש ערמה בדבר כגון שאמר לחבירו הרי הסעודה כולה נתנה לך במתנה ויבא פלוני שהוא אסור בהנאתו ויאכל עמכם בסעודה הרי זה אסור אף על פי שלא החנה ואמר כדי שיבא פלוני ויאכל אלא ויבא ויאכל דמשמעו אם תרצה אפילו הכי אסור כיון שניכר דדבר שכיון לכך ולא עוד אלא אפילו נותן לו סתם וחזר ואמר לו רצונכם שיבא פלוני ויאכל עמכם אם הוכיח סופו על תחלתו שלא נתן לו

נאלו פרעם ממש והל הנאה ממש אלא כד מנבין אותן בעל כרחו ודאמרן :

דבר מי שאומר נכסך עלי חרם וכו כעף אחד :

א ראובן שאומר לשמעון דרי אתה אסור בהנאה וכו אמר הריני עליך חרם פירושו גמכן שהרא הנאה עליו אסור כחרמי כרק הבית הרי ראובן מותר בהנאה שמעון ושמעון אסור בהנאת ראובן ואם נהנה אינו לוקה שהרי אינו עובר בכל יחל שהוא לא אסור כלום ואם אמר ראובן לשמעון הרי אתה עלי חרם ראובן אסור בהנאת שמעון ואם נהנה לוקה שעובר בכל יחל דברו וכו מותר בהנאת ראובן ואם אמר הריני עליך חרם ואתה עלי שניהם אסורין ליהנות זה מזה ומותרין בדברים שהם בשותפות לכל ישראל כמו דרי הבית והעזרות ואסורין בדברים שהם בשותפות לבני אותה העיר שהם דרים בה כמו בית הכנסת והתיבה והספירס מפני שאין לאנשי עיר אחרת חלק בהם שהרי טבעה טובי העיר יכולין למכרם כמעמד אנשי העיר והוי ליה כשותפין שאסורין זה על זה ומה תקנת יקנו חלקם שיש להם בו לאת' לשם מנה ויהיו מסולקין למטרי ונמצא כשנהנין אחר כך מאותן הדברים שאין אחד מהם נהנה משל חבירו ויש אומרים שהם מותרים בכל דבר שאין בו דין חלוקה יש בתקנת רבי גרשם שיש יחל ביתו לבית הכנסת אינו רשאי לאוסרה על אחד מבני הקהל אלא אם כן יאסרה על כולם ומילתא דמסתבר הוא וטעמא רבה איה ביה שמרבה מחלוקה גדולות אם יאסרה על אחד או שנים מהם אלא אם ירצה יאסרה על כולם או לא יאסרה על שום אחד מהם :

דבר בו סעיף אחד :

א ראובן שאומר לשמעון הרי פירותי של פלוני אסורין עליך אינו כלום שאין אדם אסור דבר שאינו שלו וליפנין ליה מקראי איש כי יקדיש ביתו ונאמר פיהו אם יענה הנאמר ואמר אמן הרי קבלו על עצמו ואסור בהן :

דבר שותפין שהדירו זה את זה וכו כעפים :

א שנים שחם שותפין כחצר ונדרו רצאה זה מזה אם יש בו דין חלוקה חלה נדר ואסורין ליבנם בו כל זמן שלא חלקו דהא אסור לכל אחד לקרום על חלק חבירו שאסור עליו וכל זמן שלא חלקו בכל מקום שידרום כקרנלו שחם על חלק חבירו הוא דורס ואף על גב שדרך העולם לוותר על זה במודר הנאה אסור דודאי קפיד ולאחר שחלקו מיהא מותרין כל אחד ליבנם בחלקו שיפול בגורלו אף על גב דקיימא לן דבראורייתא אין ברירה ואם כן אף על גב שחלקו מאין דבר ינו למפרע שזהו חלקו שחם בשעה שקנו זה החצר אם חלקוהו מקודם היה זה נופל לחלק חבירו וחבירו הא אמר חצי אסור עליך וכי הימא לא נרעה זה חלוקה דאפילו אם חמצא לומר זה היה חלקו של חבירו הרי החליף עמו ונתן הלול חלקו בעדי והוי כחלקהא אמרינן לעיל דהאומר נכסי עליך אם קנאו המודר עצמו אסור בו א"כ ימכרה הדין לאחר ואיהו האחר מוכרו למודר הנאה אפילו הכי הכא בשותפין מותר דאמרינן אנו שהדין מחלילה כשנשתתפו על מנת כן נשתתפו שלא יוכל אחד מהם לאוסרה על חבירו

דאפילו כאמר ליה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ומה שתרצי תעשי בהם קנה הבעל ואכור בהם וטעמא דמילתא דדווקא כשאמר לה ובלבד שלא יהא לבעליך רשות בהן או למה שאת נותנת לפיך וכיוצא הר פירי שמה שאומר בתחלה המעות הללו נתונים לך כמתנה דאפילו לנכרידיה לא הוי מתנה לכל דבר אלא למה שפירשה הלך אהני נמי מה שאומר על מנת שאין לבעליך רשות כזה אבל אם אמר מה שתרצי עשיו וכל שכן אם לא אמר אלא על מנת שאין לבעליך רשות בהם כיון דהוי לגבי דידיה מתנה לכל דבר מיד קני ויהוון בעלה והוי לא אהני מה שאומר על מנת שאין לבעליך רשות בהן ודווקא כשרוצה לחת לה מעות או הבר אחר שאינו מין מזין צריך שיאמר כן אבל אי יתיב לה מיני סוונות אין צריך לומר לה כלום דבלאו אמירה אין לבעל זכיה בהם דהא תנן המזר הגאה מחבירו זן את אשתו כו' כדלעיל סימן הכ"א סעיף ב' :

דבר דין המדיר בנו לתלמוד תורה וכו כעפים :

א המדיר עצמו שלא יהנה מבנו יעשה כן כדי שלא יתבטל בנו כדמורו כשבילו מותר הבן ימלאוה לו חבית של מים ולהדליק לו את הנר ולצלוח לו דג קטן ולא כיון זה אלא שלא ליהנות ממנו מסרחו גדולות שלא יטרו עבדו ולא יתבטל מלימודו אבל מילין אילו מילו זוטרי גינהו ואין מבטלין אותו הרבה ועל דרך כן לא אדריה יכין סוחר לקנות לו מן השוק מה שצריך אם הוא אדם שאין דרכו לקנו בעצמו נכין הרין באשה שהדירה את בנה דודאי אדעתא דהכי לא אדריה :

ב האומר במה הרי אתה אסור בהנאתי או שמשבע שלא יהנה ממני אין כוונתו אלא כחייו לפיכך אם מת יירשנו אבל אם אמר הנאתי עליך ופירש בין בחיי בין במותי אם מת לא יירשנו ועיין לעיל סימן ר"ז :

ג אסור בנו בהנאתו ואמר אם יהיה כן כנייה תלמיד חכם יקנה בנו זה נכסי כדי להקנותם לבנו הרי הבן דהא אסור בנכסי האב וכן הלך מותר בהם אם חזיהו חבמו שהתנה :

ד זה הבן האסור כדמורו אביו אם נתן ירושה אביו לאחיו או לבנו הרי זה מותר וכן אם פרעה כחוכו או ככהונת אשתו מות' ובלבד שצריך להורישם אלו הן נכסי אביו שאסור עליו וטעמא דמילתא שצריך להורישם כן משים דבי אמרינן לעיל אם מת לא יירשנו יאו למימר דבזון דנכסיה אילן אסורין יו בהנאה לא יזכה בהם דאם כן ירושתו להיבא אזלא אלא ודאי נכסים דדידה ניתנו מכה יורשתו שהחורה זכתה לו אלא שאינו רשאי ליהנות מהם מכה נדרו של האב לפיכך בעל חוב וכחובת האשה שפיר נפרעין מהן אף על גב דאסורין עליו בהנאה מאי אינפת להו כהביהם נפרעין בעל כרחו דבית דין מנבין להן דאף על גב דאיהו ממילא א מתנה לא איפכת להן אבל כשניתנה לאחיו או לבנו ודאי ליתנם להם בהדיא כמתנה אסור רטופת הנאה שיחנם למי שירצה ודאי הנאה היא ואסורתו אלא כיצד יעשה מראת להם מקום ואמר להם נכפי אילו אסר עלי אבא ואינו יודע מה אעשה בהם שלו לעצמכם ועשו בהם מה שתרצו דבי האיגומא לא מתנה הוא אלא נזנא דהפקר הוא ולפי זה אפילו לבעל חובו ולאשתו בכמותה שותף לעשות כן ואינה צריכה להשתייח לבית דין דדרך הפקר הוא ולאן דרך תשלומין ויש אומרים דדווקא לאחיו ולבנו צריך לעשות כן דכיון דלדירה ישנמי שייכות כממון זה הילכך אין לו עליהם סוכת הנאה כשיעשה כן אבל לבעל חובו לא יעשה כן דהוי

חבירו כל כך עד שתהא נאסרת עליו אפילו אחר חלוקה דאם
בזיאסור על עצמי נכסי דידיה דכולי האי לא עכדי אינשי
יהחלוקה תהא בידם לחלוק בכל עת שרצו כך היה דעתם
מתחלה ועל מנת כן לקהא * וכל שכן אם אחד מהם הירד
לאחד מן השוק מנכסיו שאסור ליכנס בו אותו הנאסר לחצר
זה כל זמן שלא חלקו דשמה על חלק המדיר הוא דורס ואפילו
אם רוצה ליכנס לצורך השותף שזה צריך לשותף או השותף
צריך לו אסור כיון שיש בו דין חלוקה * ולו לשותף עצמו
יכול לאסור כל ששכח * ולאחר שחלקו שיתר ליכנס בחלק של
שותף השני שלא הירדו אים * בהצד זה דין חלוקה לא חל
הנדר מעיקרו ומותרין ליכנס בו בין הדירו זה את זה או שהירד
אחד מהם לאחר מן השוק מנכסיו שכיון שאין בחצר זה דין
חלוקה ואי אפשר לאחד מן השותפין לעכב על חבירו
מלהשתמש בו לעולם ולא לכופו לחלוק אמרינן ודאי מתחלה
כשקנאוה על מנת כן קנאוה שחאה נופה קנויה לגמרי לבל
אחד לתשמישו בשעת תשמישו וכשמשתמש בה אמרינן
הובחר הרבר לפפצע שמתחלה היתה קנויה לו לשעה זו ואף
על נכ דבעלמא קיימא לן דאין ברירה הכא יש ברירה לפי
שעיקר הקנייה נחבררה משעה ראשונה וכי תימא אם כן ביש
בו דין חלוקה נמי יהא מותר אפילו קודם שחלקו מטעמא
דהובר למפצע דעל מנת כן קנאוה לא דמי דההם כיון שיש
בו דין חלוקה אי אפשר לומר דמתחלה כשקנאוה קנאו כולה
בל אחד לתשמישו דשמה האחד יכוף את חבירו לחלוק לפיכך
אסור כל זמן שלא חלקו והא דאמרינן כאין בו דין חלוקה
כשהירד אחד מהן לאחר מן השוק דלא * הנדר ומותר אותו
דמן השוק לכנס בו היינו כשנכנס לצורך השותף השני כיון
שהשותף צריך לו כיון שהוא צריך לשותף אבל ליכנס בו שלא
לצורך השותף חל הנדר ואסור אותו דמן השוק הנאסר ליכנס
בו לפי שהחצר קנוי לבל אחד מהם ולכל מי שצריך להם וכן
הדין בשנים שהיה להם מקום בבית הכנסת אין בו דין חלוקה *
והנדר דהא סתם מקום בבית הכנסת אין בו דין חלוקה *
ואם הוא מקום גדול שיש בו דין חלוקה אם *
אמר חלקי יהא לך הקדש ודאי כינתו לאוסרו עליו * הקדש
ואסרה אבל אם אמר תהא הקדש ולא אמר לך לא קאמר אלא
שההא הקדש לעניים ומותר חבירו ליהנות ולישב עליה שלא
הקדש זה אלא שכרו שיהננו לעניים והוא הדין בכל כיוצא
כזה וכן אם היו שותפין בדרך המשתלשל אם יש בו דין חלוקה
ונדרו זה מזה אסורין בו ואם אין בו דין חלוקה מותרין בו *
ב וכשהירדו שניהם זה את זה אפילו באין בו דין חלוקה אף
על פי שמהירם בדריסת הרגל ומותרין ליכנס בו *
אסורים להעמיד בו הנדר וכירים וריחיים וחרנגולים דאע"ג
דשאר שותפות קיימא לן דדרך * שאינן מקפדין זה על זה
להעמיד דברים אילו בחצר שהם צרכי הבית כיון דגם בשאר
שותפין דאי קפדי יכולין למחות בדין הכא נבי מוד * הנאה
היא קפדי ואסורים אפילו באין בו דין חלוקה היה אחד מהם
מודד הנאה מחבירו ה' אסור בהעמדת הנדר וריחיי וחרנגולי *
אפילו אין בו דין חלוקה ואסור ליכנס בו אם יש בו דין חלוקה
וחבירו מותר בכל אבל בופין את הנדר למכור חלקו בין
שהירד את עצמו מחלק חבירו בין שהירד חבירו מחלקו
ושעמא דכפיה זה הוא כדי שלא יבא המודר לירי מכשול
בהעמדת הנדר וריחיים כו' ואין כאן דין כפיה למכור אלא
כשאחד מהם מודד והשני מותר דכיון דאיהו אסור וחבירו
מותר חיישין שמה יתקנא כחבירו וישתמש בהאף הו' ולפיכך
כדי שלא יבא כופין אותו למכור אבל כששניהם נדרו הנאה
זה מזה דשניהם אסורין לא חיישין דכל חד וחד מזהיר
באיסוריה וכן באוסר נכסו על עצמו מהאי טעמא נופיה אין
כופין אותו למכור דחזקה ה' ודאי יזהר באיסור * שיש לו כמי
להתקנא אבל כשאחד אסור והשני מותר יש כאן קנאה ואני

לידי מכשול לפי לא מכעיא כשהוא עצמו הנודד ואמר על
עצמו הנאת חבירו דהו' הגורם לעצמו חשש דאחי לירי
מכשול ודאי טעמא דמסתבר דנינא הוא שנוף אורו חשש
דמי חבירו ש' אסור על עצמו נכסי חבירו במקום שיש חשש
שיבא את עצמו לירי מפטול לכך קנסוהו שימכור חלקו ולא
יבא לירי מכשול אלא אפילו הדיר הוא את חבירו שלא יגנח
מנכסיו אע"ג דודאיש לוקצת אמתלא שחטא כנדרו מכל
מקום חשיב פשיעה וכפינן ליה למכור את חלקו כדי שלא יבא
חבירו לירי מכשול על ידו ואין להקשות מ' אמאי כפינן את
הנודד למכור כיון שהנאסר מותר בדריסת הרגל אי משום
שיבא לירי מכשול שיהקנא בחבירו שמשמש בו בהעמדת
הנדר וריחיים בו' ליעכב עליו ולא יעמיד גם הוא אמרינן
לעיל דמינא בל השותפין אי קפדי על זה יכולין למחות דיש
לומר כיון דשאר שותפין דרובא דעלפא כהאי גוונא לא קפדי
אלא ביה מ' להא לעכובי ואפילו בהדירו חבירו שפטע כנדרו
אפילו דבי חיישין טמא הוא יאמר בסופא לי מילתא לעכבי
ומתוך שיראה חבירו מעמיד הנדר וריחיים יתקנא בו לומר
אעשה בן גם אני והא דכפינן למכור כמה דברים אמורים
בשנאסר בלשון חצרך עלי או חצרי עליך שבוה הלשון
מהני כפ' המכיר שיחזור לתירו כשימכרו הנודד כדכתבנא
לעיל סי' ר"ז אבל אם אמר חצר זו לא מהניא כפית המכירה
שהרי אסור בו אפילו לאחר שימכור כדכתבנא גם כן לעיל
סימן ר"ז :

2 מי שאסר הנאתו על אחרים אסורים ליכנס גם בנכסי
מלוג של אשתו אפילו לצורך אשהו דאינו דומה לשהף
שהירד את אחד מן השוק בשאין בו דין חלוקה שיותר ליכנס
לצורך השותף והתם טעמא משום כירא כדכתבנא בפע"ף
א' וכירא זו לא שייבא בנכסי מלוג זה פשוט :

ר"ז דין מי שאסר עצמו מכל ישראל וכו' ג' סעיפים :

א מי שאסר עצמו מכל ישראל אסור לקנות מהם ולמכור
להם זכניה מציעא שוה בשוה דאית ביה הנאה ללוקח
ולמכור אלא לוקח ביותר ומכרה בפחות ואם אסר ונאתו
עליהם לוקח מהם בפחות ומכור להם ביותר אם ישמעו לו
וזכניה חריפה הוא הנאת הלוקח ולא המכר הילכך אם אסר
עצמו מהם יקננו מהם ביותר ומכור להם שוה בשוה ואם
אסרם עליו ימכרו להם ביותר אם שמעו לו ויקננו מהם שנה
בשוה וזכניה דדמי ליה באפיה הו' הנאת המוכר ולא הנאת
הלוקח הילכך אם אסר עצמו מהם ימכרו להם בפחות ויקננו
מהם שוה בשוה * ואם אסרם עליו יקננו מהם בפחות אם
ישמעו לו וימכרו להם שוה בשוה ולא נזרינן דבא לוקח מהם
אסור למכור להם או איפכא כי הובי דנזרינן כאוסר עצמו
מאי שאחר שאסור עמו בכל משא ומתן דההם אם לא ישא
ויתן עם זה ישא ויתן עם איש אחר אבל הכא אי אפשר לו
לפני * לא נזרינן :

ב ולענין שאלה והנאה אם אסר הנייה עליו משאין
ומלוג אותן אבל הוא לא ישאל ולא ילוה מהם
זאם אפי' הניתו עליהם והנאתן עליו לא ישא ויתן עמהם
והם לא ישאו ויתנו עמו ולא ישאל ולא ילוה להם ולא הם
ממנו :

ג מי שאסר הנאתו על הכהנים ועל הלויים אסור ליהן
חזמתו ומעשחתו לזניה כהן או לו שהוא רוצה דהו'
ליה הנאה כשזבת הנאה שבה אלא הם באים ונישלין ממנו
בעל כרחו ואם אמר כהנ' אילו ולויים אילו יתן לכהנ' ולויים
אחרים וכן הדין כשתנות עניים לעניים וכן הדין בצדקה היכא
דכופין על הצדקה אע"פ שאסר הנאתו על העניים סתם כופין
אותו בעל כרחו לתת צדקה ונותנין אותה לעניים ואם אסר
עניים

רבח דיני התרת נדרים וההבדל שבין פתח להרטה והיאך נקרא על דעת רבים ובנ'א סעיפים

א קבלו חכמים ז"ל שמי שנדר ונתחרש יש לו תקנה על ידי חרטה ושה היא תקנתו שילך אצל יחיד מומח' והוא חכם דגפיר וסביר ויתירנו לו כמו שיתבאר בעזרת הטם ואם אין יחיד מומחה ילך אצל שלשה הדיונות יתירו לו ודבר זה ילפינן מקרא דכתיב לא יחל דברו ואע"ג דעיקר לישנא דלא יחל הוא מלשון חלל שפירושו לא יחלל דברו כלומר לא יעשה אותן חולין אלא יקיים בהקדשן כמו שאמרנו פעמי' שעיקר לשון נדר הוא שאוסר החפץ עליו ועושהו כהקדש לכך נופל עליו לומר לא יחלל דבריו לומר שלא יחלל בדבריו כמו שמולל החולין שאינו חושש בשמירתן מן השומא' אלא יהי כחשבין לו הקדש שחושש בשמירתן מכל מקום אמרו רז"ל מדלא כתיב לא יחלל וכתיב יחל הוא מלשון מהילה ואמרנו לא יחל דברו הוא אינו שוחל אבל אחרים מוחלי' לו כלומר מתירין לו שאופרים לו מותר לך מחול לך וכמו שיתבאר ומהחילה גרידא ליכא למיטר דא"כ לא ימחול מכעיליה ושמע מינה חרתי ויחיד מומחה ילפינן מקרא כמו שפירוש רש"י בפירוש החומש מדכתבה רחמנא ראשי המטות בפרשת נדרים ולא באחת מסאר פרטיות שכתור דהא כל התורה כולה כך לסדור מפי משה תחלה לנשיאים ואח"כ לכל בני ישראל ולמה כתב כאן ראשי המטות יותר ממכל הפרש' שבתורה אלא ללמד שהפרת נדרים יהיו ביחוד מומחה כלומר כמו שהיו ראשי המטות שהם הנשיאים שהיו הגדולים והמומחין בידים כן יהיה המתיר הנדר' יחיד מומחה שבודדו ואף על גב דכתיב ראשי לשון רבים דעלמא קאמר כמו ערבי פסחים ואין לומר דטמא דוקא רבים מומחין בעינן כדמשמע לשון ראשי דאם כן ע"כ היינו צריכין שלשה דאי שנים מומחין משים דמ'עוש רבים שנים לא הוה בית דין שקול והיינו צריכים להוסיף עוד אחד שהיו בית דין שקול והיינו שלשה וא"כ מה הפרש היה בין יחידים מומחין ובין הדיונות המתירין דעל כרחק הדיונות יכולין גם כן להתיר דילפינן מנדרה שזה היה הדבר כמו שפירש רש"י גם כן נא"כ כאן זה הדבר ונאמר בפלפוליו חוץ זה הדבר מה להלן נאמרה לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל שנאמר טם בשחושיו חוץ דבראל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל וגו' אף זו נאמרה לכולן ופרטינן בנמרא דה' ג' למאי אתיא אי לסדר הלימוד תחלה לאהרן כו' הא כל התורה כולה הכי הוה סדר לימודם מפי משה רבינו ע"ה אלא להקיש כל בני ישראל שהם הדיונות לאהרן ולבניו לענין דותר נדרים ואם כן סתרי אהרדי ראשי המטות משמע דוקא יחידים מומחין וג' ש זה הדבר משמע אפילו הדיונות ומשנינן מומחין אפילו יחיד מומחה וראש ראשי דעלמא כדאמין והדיונות ג' כמו בדיני משינות ולומר שאם אין יחיד מומחה יתירו ג' הדיונות דאין לומר שנים דלא הוה בית דין שקול ועוד פירש רש"י בנמרא נדרים פר' נערה המאורסה דג' ילפינן מהכא אהרן חד ובניו חד וכל ישראל חד הרי תלתא ומדכתיב בהן ישראל שמע מינה הדיונות עכ"ל לפיכך מי שנדר ונתחרש אפי' נדר באלקי ישראל ילך אצל יחיד מומחה ויתירנו לו והאידינה בזמן הזה שאין יחיד מומחה נמצא שהוא ראוי להתיר ביחיד דבעינן סמוכים אורכ טובהך ומומחה בכל התורה כמו שהיו הנשיאים ילך אצל ג' אפילו הם הדיונות כלומר שאינה מומחים אבל בכל מקום יהיו דגמיר להו וסברו קצת כדי שידעו מה יתירו ונס שידעו לפתוח לו פתח כמו שיתבאר לפנינו בע"ה :

ב וכיון שחלקה התורה כבוד לשומחה כהיתר נדריו לפיכך לכתחלה לא יתיר אדם נדר במקום רבו ולא במקום שיש גדול ממנו כדי שיהלוק לו כבוד אלא אם כן נהג לו רשות ומיהו בדיועבד שהתירו אפילו ג' הדיונות דעלמא הותר הנדר :

ג כיצד היא ההתרה יאמר לו ג' פעמים מותר לך או שריו לך או מחול לך דלשונות אילו וכיוצא בהן כל לשון שיאמרה משמע ה' אדם המתיר את הקשר וחוזר הענין באילו לא היה כלומר באדם שמצא חכל קסוד והתירו כאילו לא היה קשור ה"כ עוקר הנדר מעוקרו כאילו לא נדר מעולם ומחול לך שהוא לשון מחילה גם כן הוא כמו שעושה את החוב או החטא כאילו לא היה חבו שסמכין אלשון לא יחל אבל אחרים מוחלין מה שאין כן כלשון הפרה טהרא כדבר שישינו אלא טים כאן מעכב מהשלימו כמו מפר מחשבות ערומים להפר ברית ולפיכך אמרו דבעל מינדינו והכס עוקר הנדר מעוקרו ואמרו גם כן חכס שאמר בלשון בעל ובעל שאמר בלשון החכס לא אמר כלום וילפינן לה מקרא דזה הדבר מיעשא כמו שיתבאר עוד לפנינו בע"ה סימן רל"ד סעיף ל"ז ויכולין להתיר ב' או ג' נדרים ביחד לומר לו מותרים לך כו' וכן יכולים להתיר לב' או לג' אנשים ביחד לומר מותר לכם ועל סעיף מ' ומה שמתירין לומר ג' פעמים מותר לך לאו דוקא דבהך גם כן מני אלא שעושין כן לחזק הענין ויכולין להתיר אפי' מעומד ובקרובים וכלילה ובשבת אפילו היה איפשר לו מאהמול לשאל עליו אע"פ דכדאי שצריכים ב"ד אין דנין מעומד א"א כיושב ושלא יהיו קרובים ואין דנין כלילה אלא ביים ואין דנין בשבת כמו שיתבאר כל זה בע"ה בע"ה בהתרת נדרים כולו סותרין דלאו דין הוא מיהו בשמתירין בשבת לא יתירו אלא שיהיה לצורך שבת כגון שנדר שלא לאכול או לבטל מעונג שבת אבל לצורך חול לכה יתירו בשבת ה"ל ממצא חפצין ואסור סיהו הם שאין מתירין לצורך חול נדריו יחיד אבל חרמי ציבור נהגו להתיר בשבת אע"פ שאינם לצורך שבת מפני שבשבת כולם מקובצים ואם לא יתירו אז לא יוכלו להתיר :

ד כמה דברים אמורים שנשאלין מעומד כשמתירין ע"י חרטה בלא פתח שזה אין צריך עיון רב ולכך כותר במעומד שאין צריכין ישוב הדעת אבל מי שאינו פתח משעיקרו וצריך למצוא פתח הוא דבר שצריך להתיישב בו וצריך עיון גדול דמה שאינו פתח משעיקרו היינו מפני שה' לו תועלת בנדר כגון שהיו אוהבים רוצין להעבירו על דעתו כגון שיאכל עסמה או שישיא בנו או בהו לפי דעהם וכיוצא בזה ובשביל הנדר נמלס מחס ולא היה רוצה עדיין שלא נדר הילכך צריך למצוא פתח שיהיה יודע שיבא לדי כך היה נמנע מלידור אע"פ שהיה צריך לשמוע לקול אוהביו ולעבור על ד' וכל כיוצא בזה ואם הוא צריך להכס או להדיונות הפתירו אין התרתו כלום וכיון שצריך ישוב הדעת צריך שיהיה כמיושב :

ה אסר על עצמו הנאת בני עירו שלא יהנה מהם וזהו גם החכס אשר שם בכלל שלא יהנה ממנו לפיכך אסור להישאל על נדרו להכס מבני אהם העיר שאם כן הוא נהנה מבני אהם העיר דהיינו מן החכס שבעיד שיתיר לו נדר מיהו אם נשאל לו והתירו נדרו מותר דאף על גב שעבר על נדרו ונהנה מבני העיר בהרהזו מכל מקו' התרתו התרה ואם אסר הנאתו על בני העיר שהם לא יהנו ממנו נשאל להכס אשל טם אף על פי שעל ידי כן יהיה מותר להם ליהנות ממנו אה"כ מה בכך הם לא אסרו הנאה ממש הו' אסר עליהם ולמה לא יתירו לו אע"פ שיש להם הנאה ותועלת בהתירו :

ו נשבע שלא יהיה גבאי או נאמן מהעיר אינו נשאל להכס שבעיד כן כתב רבינו יוסף בשלחן ערוך וי"ל לפרשו דלשעמיה :

דלשעמה אור וסברתו שכתבנו בסעיף הסמוך שקודם זה
 גבי אסר על עצמו הנאת בני עירו כו' שהוא סברת עצמו כמו
 שידא מ' שיעין בפנים בבית יוסף ה'נ' הוי טעמי' בזה מפני
 שהנשבע בן שלא יחיה נבאי כו' הוי כנשבע שלא יהנה
 ששרתו'ו שיתנו לו בני אהת העיר ואם נשאל לחכם שיטע
 חרי נהנה משרות'ו שיתנו לו בני אהת העיר שהוא החכם
 שבעיר שעל ידי שיתנו לו נהני ויכול להמנות נבאי או נאמן
 והרי נהנה בשפחה וז' העיר מן החכם שהוא גם כן מבני
 אהת העיר כן נ'ל סברתו ז'ל בזה :

ד' כבר ידע'ם' שיעדי' טעם החרת הנדר אינו אלא שיהא
 נדר נעקר מעיקרו כמו שמתיר את הקטר שהוא כאילו
 לא היה קטר מעולם ה'נ' צריך שהא הנדר כאילו לא היה
 נדר מעיקר ל'כ'ה'י' טעם החרת בעיקר הנדר דיו ואינו צריך
 לכצא פתח אלא שישאלנו החכם חפץ אתה בנדר זה והוא
 אומר אינו חפץ כו' ומתחרט אני שנדרתי מעיקר' והייתי רוצה
 שלא הייתי נהר מעולם ושתיר לו וסיהו צריך שיתחרט בעיקר
 הנדר שהיה רוצה שלא נדר מעולם שזהו פירושו של לא יחול
 אבל אחיים טיחלים אבל אם עתה הוא מתחרט כו' מכאן
 ואילך אבל מה שהיה עד עתה הוא חפץ כמה שנדר לא הוי
 תנשה ויהר הנדר מאז שלא יאמר לפני החכם בעת שמתיר
 שמתחרט מעיקר אלא כן הוא כבוד לו שהיה רוצה שלא
 נדר מעולם שיש לא כן אין בחזרה היתה והוא האיסור נדר
 כל ימיו ואם אינו מתחרט מעיקרו צריך לבקש לו פתח לומר
 לו אילו היית יודע דבר זה לא היית נודר ומצא הנדר נעקר
 מעיקרו ע' הפתח וכן מצינו שה'י' בעצמו בכיול מצא פתח
 למשה שיתיר את נדרו שנדר ליתרו שלא לשוב למצרי' ואמר
 לוית' לך טוב מצרים כי מתו כל האנ' ש'ונמרו וכמו שכתבאר
 לקמן בע'ה' סעי' י'ב וכיצד הוא הפתח בין שנדר על דבר
 אחד ומפצירין בו הרבה שישאל עליו אמרים לו אילו ידעת
 שיפצירי בך כל כך ולא יתוכל להשיב פניהם לא הייתה נודר
 והוא אומר כן אז מתירין לוי' שכוח נעקר גם כן הנדר מעיקרו
 ואע"נ שזה שאמרים לו אילו ידעת שיפצירי בך כו' הוא דבר
 שנולד אחר הנדר ולקצת כבאר בעזרת השם שאין פוהחין
 בגולד נדר כי האי' שהוא דבר מצוי ושכיח דבר מצוי הוא
 שקרוביו ואזהביו של אדם פ'ירו על מה שנודר לא חשיב
 גולד שדרך בני אדם לאסוקי מילתא כו' האי' אדעתיה אלא
 שזה מתוך מהיותו לא אסוקי אדעתיה לפיכך פוהחין לו בזה
 אילו ידעת כו' דבר רגיל ושכיח הוא להיות כן ו'לא רמ'ם' אתר
 שמצאו לו פתח חזקין ושואלין לו אם מתחרט והוא יאמר כן
 ואח"כ מתירין לו וכי תימא מאי אולמיה דפתח מתרשה רודאי
 פ'ה' אולמיה היא שכל נדר שהוא נותר בפתח כמו שאמרנו
 הרי הנדר אומר בפירושו שאפילו בתחלה כשנדר אפילו היה
 נחתן אל לבו אזוהו פתח לא היה נדר ונמצא נדרו כמו שעות
 אבל נדר שהוא נותר בחרישה אינו מצא עם עצמו טום ענין
 שאילו היה נהנה אל לבו מעיקרא שלא היה נודר אלא שהוא
 אומר עכשיו טום בלי שום אמתלא מתוך הכעס או מתוך
 מתירו' נדרתי ועכשיו אני מתחרט על שנדרתי מעולם ולפיכך
 אולמא פתח מתרשה אלא שהתורה לא הצריכה פתח במקום
 אדשה דפני בהרשה במקום שאין חרישה הצריכה לפתח ויש
 אמרים עוד יש הבדל בין חרישה לפתח בגורר לרכב פצה
 כגון להענות איזה ימי' וכי האי' נחנא והו' התחיל כבר לקי'
 נדרו והתענה כמה ימי' מהם והוא רוצה עכשיו להתירו טאם
 פתחו ע' חרישה יאכד ש'כ' עניניו שחתענה דהוי כחוחא
 על הראשונות אבל בשמתירו על ידי פת' אף על גב שנס הוא
 עוקר הנדר מכל מקום לא יאכד שכר מה שקיים אלא יאמר
 דיאי אם הייתי מעלה על לבי דבר זה שנולד לי עכשיו לא
 הייתי נודר כמו שנדרתי אלא הייתי מתנה כשיארע דבר זה לא
 הוא נודר לפיכך עכשיו שנולד לו דבר זה אינו מתחרט על'

מה שקיימתי אבל מתחרט אני על שנדרתי סתם שלא
 התניתי כלל לפיכך נדרו כפי' מעיקרו על מה שמכאן ואילך
 מה שאין שייך לומר כן בלא דבר נולד ועל סעיף י'ב ואפילו
 פתח שמנוף הנדר הוי פתח כצד כגון שהדיר פלוני מנכסיו
 אם יעטש דבר פלוני ועבר ועשאו פוהחין לו אילו היית יודע
 שיעטשו על דברך לא הייתה נודר מהייתה והוא אומר כן
 ואע"נ שזה עיקר הנדר הוא וא' עתה דהכי נדר שאם יעבור
 יאסר בנכסיו אמרינן לא אמר כן אלא לאיימי וק'ה'ירו שלא
 יעבור אבל אם היה יודע שלא ישגיח בצינונו לא היה נודר
 מעיקרא ומתירין לו ושמ' שמצריך שניהם פתח ונס הרישה
 ונהנו עכשיו להחמיר שעושה מן החרישה פתח כצד שראתה
 שאומר שמתחרט מעיקרא אמרים לו אילו ידעת שמתחרט
 כלום נדרת והוא אומר דא' ואז מתירין לו :

ד' חרם אינו צריך לא פתח ולא חרישה ענין צריכין
 לעוקרו מעיקרא אלא מכסלין ומתירין אותו מכאן ואילך :

ד' ופ'ה'חין לאדם בכבוד עצמו כגון שנדר לגרש את אשתו
 פוהחין לו אילו ידעת שלמחר יהיו אמרים עריך כה
 ראה פלוני לגרש את אשתו אלא טמ' עליה טם רע ומצאת
 פוגם בגוף או שיאמר אילו ידעת' שאתה צריך לפרוע לח
 כהונה לא הייתה נודר והוא אומר כן ומתירין לו :

ד' נדר שלא להשאיל כלול לחבירו או שלא לשאול בשלומו
 פוהחין לו אילו ידעת שאתה עובר על לא תקום או על
 לא תגא את אחיך בלבבך לא היית נודר אבל אין פוהחין
 בכבוד המקום לומר אילו הייתה יודע שהייתה סיקל בכבוד
 המקום ש'נדר הוא כנדר בחי' המלך או שיאמר לו אילו
 הייתה יודע שהנדר רע בעיני המקום שאין אדם חצוף לומר
 שלא היה נמנע בשביל כך והוא אומר שהיה נמנע אפילו
 אינו אמת ונמצא שאין הנדר נעקר מעיקרו ודוקא באילו
 אמרינן שאין אדם חצוף לומר כו' מפני שאילו הם עבירות
 גדולות ואין לך רשע וחצוף בישראל שלא יהי' לו לא הייתי
 נמנע בשביל כך אבל בפתח דלא תקום או לא השנא אע"פ
 שהם ג' עבירות שעושה' כנגד רצון ה' שהזהיר עליהם מ'
 כיון דהיתה הלאוין לא המירו להו לאנשי כולו האי' ואי
 באמת אפילו אדעתא דהכי היה נודר לא יחוקר לומר אילו
 הייתי יודע שכן לא הייתי נודר' אמר אע"פ שידעתה דלאו
 שפיר עב דנא אפילו הכי נה'תירין את' לא דברין קצת מה
 שאין שייך לומר כן כשאזכורין לו כבוד המקום כסתם
 ומטעם זה ג' כן אין פוהחין בהריא אפילו ידעה דפוהחין פנקד
 ומימש'ן בעובדך לא היית נדר ולא בהריא דכל הבד' ראוי
 להקדו' בהרי' דכתיב יש בושה בכדקרת חריב ונא בהריא דכל
 הנדר באילו בנהבמה זכר ומקיימו באילו הקריב עליו קרבן
 טיום שכל אילו ג' עבירות גדולות ולא חצוף אינשי לומר
 אפילו על דעה כן נדרתי ושקר ולא יאמר האמת :

ד' ואין פוהחין בכבוד אביו ואמו לומר אילו ידעת שיאמר
 לאבך ולא יבך ראו נדורים שנדרתם כמה בנכס קל
 בנדרים ונמצאה מלול' בכבוד אבין ואכך מהאי טעמא נמי
 שאינו חצוף לומר שלא היה נמנע בשביל כך שכבר הוקש
 כבודם לכבוד המקום ומהאי טעמא נמי אין פוהחין לו בכבוד
 רבו אבל פוהחין לו כדברים שבינו לאביו ואמו כגון אם הדיר
 מנכסיו שפוהחין לו לומר אילו ידעת שאתה חייב כמזונותיהן
 לא היית נדר שבוה חצוף אינשי לומר אע"פ ידעתה ונדרתי
 ואינו כתבייש לומר אמר לא לנדרו :

ד' אין פוהחין אלא בדבר ההייה ורגיל ושכיח טובא שנ'
 לו אילו הייתה יודע שיארע דבר זה לא היית נודר כיון
 דאותו נודר שכ' טובא אמרי' דעתיה שאלו היה מעלה כרבו
 נילד זה היה נמנע מלידור וכיון שלא נדר אלא מפני שלא
 העלה דבר זה באותה טעה על לבו הוה נדר טעות אבל אין
 פוהחין בדבר דלא שכיח טובא אלא נעשה נילד לעור' חוקף

כיצד נקח אמר קונס שאני נהנה לפלוני או שאני נכנס לבית פלוני ונעשה אותו פלוני הלימדכם שהכל צריכין לו או אותו בית הכנסת אין פותחין לו לומר איל' ידעת שיעשה פלוני זה הלימדכם אם או אותו בית הכנסת לא היתה נודר שעל ידי הפתח נעקר הגדר מעיקרו כדפירסנו ופתח כזה אינו עוקרו שאף אם היה מעלה אותו על לבו לא היה נמנע כשכילו מליודר כיון דלא שכיח שובא כי היה סבור שלא יבנה זה לעולם ואפילו הוא אומר איל' היתה ידע לא היתה נודר אין בכך כלום דאנן סהדי שאינו אמת והני מילי כשאנו פותחין לו כהאי גויל' או אין ממניין לו אבל כשיבא לפנינו כחם ואמר מתחרש אני אע"פ שאפשר שעיקר החרשה באה לו מכה הנולד הזה הוי חרשה ומתירין לו כיון שהוא יאמר מתחרש אני מעיקרו ומיתה לא חשיב נולד שכיח שנאמר איל' הית מעלה על לבך שימות זה לא היתה נודר כך וכך אלא תשבינן לה לנולד דלא שכיח מוכא ואין פותחין בה ואע"ג דחזינן רמיה מצויה בכל יום ואין לך מילת דשכיח מפי מנה מ"ס שמיט שונאו בחייו וכהאי גויל' לא שכיח שהרי דוד המלך עמר וצולח ואויבי חיים עצמו אי נמי שכיח כ"כ שמיט זה בחייו של זה כמו איפכא אע"פ שזה בחור זה זקן כדאמר אינטי כמה נמלי שכי שמונה ממשני דהונני וכיון דטקוליס לא השבינן מיתה דאריך בחייו זה שכיח ולא פתחין בה אע"ג שמצינו שפתח לו הקב"ה למטה במיתה שאמר לו כי מהו כל האנשים המבקשים את נפשך פי' נדר משה ליתרו שלא לשוב מצרימה בשביל אותה האנשים המבקשים את נפשך מאמר ויואל משה שפירשנו שבע לו ופתח לו המקום בכך לך שוב מצרים ומוחר לך גדין שבשביל אותה שנדרת כבר מתים הם כבר פירושו בנכרא דהאי מתולאו מיתה ממש היא דהא דהן ואבירים היויהם עדיין חיים היו וקרא להם מתים לפי שירדו מנכסיהם ונעשו עניים ולא הנה להם עוד יד במלכות ולפי' אמרו שפותחין בעניות דעניות חשיב שכיח מפי' מיתה וכן הירון אשה מקרי שכיח ולא חשיב נולד ואם האמר כיון דשעמא פותחין בנולד דשכיח היינו משום דהוי כנדר שעות א"כ לא ליצרכיה לשאל לחכם עליו דהא אדר מד' נדרים שהתירו חכמים הוא נדרו שגנות כמו שיתבאר בע"ה בס' ל"ב ל' ל' דנדר שעות הי אבל לא נדר שעות ממש דהתם מיירי שש בעיקר הנדר שעות נסוד כמו שיתבאר בע"ה אבל הכא אין בעיקר הנדר שום שגנה משום אונס אלא שנדר משיפו הרב אלא שיש לו פתח של שעות או אונס הרי זה חל הנדר והאונס או השעוה המביאו לכך שיתחרט הוא מסייע לזה שהא לו התרה בקל :

ג' ואף על פי שאין פותחין בנולד פותחין בהנאי נולד כיצד כגון נדר להזות נדר קודם שחרכ הכית ואח"כ חרב אין פותחין לו לומר אילו ידעת שיתרכ הכי' כלום הייתה נודר אבל פותחין לומר אלו בא אדם והיה משקר לך ואומר שכמותה שעה חרב הבית כלום היתה נודר וכן כל כיוצא בזה :

יד אחול שקודם שיתירו לו צריך שיפרש להם הנדר כדי ליתרה מן הרמאין שמא ידור וכו' שאין מתירין כגון שנדר להתרחק מן האיסור או מן הגזל וכה"ג שיתבאר שאין מתירין לפיכך יפרש להם הנדר והסכה שבשבילה נדר ואם לא פרש אין התרה התרה מדרבנן שגזרו כן מיהו כשפרש לאחד מן המתירין סני בין שיאמר להם אוהו האחד הפרש בין שיאמר להם סתם שהוא יודע שנדר זה מן הנדרים הגמרים הוא סופכין עליו אע"פ שהשנים האחרים אינם יודעים לא הנדר ולא הסכה שנדר עבודה :

טז נדר להתרחק מדבר איסור אין מתירין לו אפילו אינו אלא איסור דרבנן כגון נדר שלא לשחוק וכה"ג אין מתירין לו כדי שיטחוק ואפילו אם התירו יא שאינו סותר

ויש מתירין מיהו אם נראה למתירין שיש מכשול בנדר זה כגון שיש לחוש שיעבור בלא התרה מתירין לו להתחלה וכן מי שגדר שלא לשחוק ונשתתה ולפעמים כשטחוק ירונח לו מתירין לו על סוף סימן ר"ז :

טז אין מתירין הנדר אלא בפני הנודר כדילפינן מעובדא דבת יפתחעס פנחס לפיכך צריך הנודר לכא לפני המתירין כשיתירו לו ולא יעשה שליח לשאל על נדרו ומיהו אם הנודר לפניו מתירין אפי' כשעושה תורגמן לפניו דהא מ"מ הוא חסן קאי :

יז אין מתירין את הנדר עד שיחול דכתיב לא יהל את דברו בכל היוצא מפיו יעשה דמשמע כשחל הגדר ובא לכלל עשייה שיקיים את נדרו ואם אינו עושה יא הוא עובר בלא יס' ומינה ילפינן אבל אחר' מחלין ממילא ש"מ אשתו אחרים מחלים כשהגיע הזמן שאם יעשהו הנודר הזה עובר בכל יחול והיינו כשחל הנודר וקודם לכן גם אחר' אינן מחלין לפי' מי שעומד בניסן ונשכ' שלא יאכל בשר מ"ח אייר ואילך עד זמן פלוני וניהם אין מתירין לו עד שיכנס אייר ואפי' במקו' שיש לחוש למכשול הנדר אין מתירין לו עד שיחול דהא דאוריית' הוא שלא יתירנו קודם שיחול הגדר ומה לנו לכשחל הנודר וכ' ש' שאם נדר על תנאי כגון שאמר כבר זה עלי קונס אם לא אעשה דבר פלוני לזמן פלוני שאין לו התרה עד שיבא הזמן ויחול הנדר דהכא כיון שתלאו בהנאי אם לא יעשה דבר פלוני י' יכול להיות שלא יחול הנדר לעולם דמשום כשיגיע לזמן פלוני יעשה אותו הדבר ולא נאסר עליו הכבר לפיכך כל שכן הוא שאין לו התרה עד שיחול והוא הדין למנודה על תנאי שאין מתירין עד שיחול הנדר אבל בהפרת הבעל אינו צריך שיחול נדר של אשתו דכתיב מפר מחשבות ערומים כלומר דבר ה' בהפרה כגון הבעל בגדדי אשתו יכול להפר אפילו מחשבה בעלמא שעדיין לא חל המעשה וכן חרטי ציבור יכולין לבטל אפי' קודם שיחולו וחרטי ציבור אינם צריכין התרה דנדר' אלא ביטול בעלמא סני בהסכמת' שסיכמו לבטלן :

יח מי שנשבע או נדר שאם לא יפרענו המיו קודם הפסח שלא יהיה חג העצרת בעיר והגיע הפסח ולא פרעו ונתחרט אין מתירין נדרו העצרת דהיינו כשיחול וכתב רבנו יוסף בשולחן ערוך דנראה לו ששוב שיתיר לו שני פעמים אחת אחר הפסח ואחת אחר העצרת ונכון הוא משום דספקא לן בהאי לישנא שאמר אם לא יפרענו אמרי' כו' שלא יחול נדר עקירתו מן העיר עד העצרת וכדאמרן או דילמא הכי קאמר אם לא יפרענו קודם הפסח יחול נדרו מיד אחר הפסח שאם מן העיר ומכאן עד העצרת באופן שלא יהא כחן העצרת בחוץ העיר ואם כן הוה ליה חל הנדר מיד אחר הפסח לפיכך צריך להתירו מיד אחר הפסח דשמא חל וראוי להתירו לאחר העצרת יתירוהו לו שנית דשמא לא חל עד העצרת ולא היה בהתרה הראשונה ממש שעדיין לא חל הנדר וצריך עכשו להתירו שנית דראוי חל עכשו :

יט מי שנשבע או נדר שיעשה דבר פלוני תוך שנה הדי חלו עליו מיד ויכולין מיד להתירו לו דעכשו נמי חייך שנה מיקרי דהוי ליה כמ"ס מבאן ועד זמן פלוני יעשה דבר זה ואם לא יעשו עד יעבור הזמן אז יהא חייב לפיכך מתירין לו מיד ואין ממניין לו עד שיעבור :

כ' נדר על דעת חבריו אין מתירין לא א"כ הודיעו לאותו שנדר על דעתו שכן מצינו ששה רבניו ע"ה ששטר ליה הקב"ה במדין נדרת לך והתר נדרך במדין דכתיב ויאמר ה' אל משה במדין לך טוב מצרימה מאי במדין לך אלא הכי קאמר במדין נדרת בפנייתו שהדירו יתרו את משה שלא ישוב למצרים מפני האנשים המבקשים להורגו ואמר לו וחס' לטשה לך והתר נדרך בפני יתרו וטוב מצרימה ונאמר שצריך מתירין

מתירין אלא בפניו כלומר שיודיענו שיתיר נדרו וכו' היכן
 מצינו שנדר ליתרו דכתיב ויואל משה לטבת את האיש ואין
 אלה אלא שבועה דכתיב ויבא אותו באלה ויש אומרים
 דאפילו הודיעו אין מתירין לו אלא מדעתו ורצונו שנסה הוא
 וירצה להתיר לו וכן עיקר והווקא שנדר או נשבע על דעתו
 של חברו שהדירו או השביעו כשביל שום טובה שעשה לו
 כלומר שהוא עושה לו נדור שהוא ג' לטובה המריר שהדירו
 שיחזיק לו טובה על הטובה שעשה עמו כמו נבי משה שנדר
 ליתרו כשביל שהשיא לו בתו וחזר יתרו והדירו לעשות לו ג' כ
 טובה זו עמו שלא ישוב למצרים וירחיק את בתו ממנו
 מחמת הטובה שעשה יתרו עמו והשיא לו בתו אבל אם מעצמו
 נדר על דעת חברו כלומר שתלה נדרו על דעת חברו וחבירו
 לא הדירו אף על פי שהקדים עמו טובה יכולין להתיר לו בלא
 דעתו ויש אומרים דמכל מקום צריך שיודיענו שהתיר נדרו
 כדי שלא יחזקו אותו שעבר על נדרו ואם כבר מה חברו
 דטוב ליכא חסדא מתירין לומיד ואפילו אם נדר על
 דעתו שהדירו כשביל טובה שעשה להם בדיעבד התירו לו
 כרא דעתו הויה התרה והוא שפרט הנדר וידע החכם שהנדר
 נעשה לחולעת חברו ואף על פי כן התירו הויה התרה כ
 בדיעבד וזויה הבית דין שצוק לכך ראוי לייסרו ולהוכיחו
 שכן היה מעשה בצדקיה כשמרר בנכוכר נצר דכתיב ונס
 במלך נכוכר נצר מיד אשר השביעו כאלקים ואמרינן מאי
 מרחתיה אשכחיה צדקיה לנכוכר נצר דהוה קאכיל ארנבת
 תיבא אמר ליה אשתבע לך דלא מגליית עליו ולא תיפוק מילתא
 אשתבע לטוף הוה קא משער צדקיה כנופיה פירש שהיה
 מצה לנחמה הרבר שיהו מכונן אותו בני העולם אתשיל
 אשביעתיא ואמר שמע נכוכר נצר דהוה סכונן יתיה שלח
 ואיייתו סנהדרין וצדקיה אמר חזיתון מה עבד צדקיה אמרו
 ליה אתשיל אשביעתיא אמר ליה בפניו או שלא בפניו אמרו
 ליה בפניו אמר להון ואתון מאי מעמא עבדייתון מאי שעמא
 לא אמרייתון לצדקיה מיד ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון אמר
 ר' יצחק שלשמו כרים מתחתייהם טעע מיניה דאף ע'ג דהותר
 הנדר וצדקיה צדוק נמור היה ואי לאו דהותר לא הוה עבד
 וסנהדרין שהתירו לו נענשו משום דלאו ספיר עבדו להתירו
 לכהילה ואף על פי שהוצרכו לעשות מפני צמת חמלך אף
 על פי כן נענשו שבע מינה שהבית דין שצוק להתיר ראוי
 לייסרו ויש אומרים דנס הנדר לא הותר וצדקיה נס כן לאו
 ספיר עבד אע"ג דצדק נמור היה שכיון שלשבע לנכוכר נצר
 מחמת הטובה שעשה עמו שלא הרנו שהיה מסור בירו להורנו
 פרינא דמליכותא כדי שלא יתגלה קלוננו ועי' תשובה הניתנו
 לפיכך אפי' אם התירו לו לא הותר אבל מי שנשבע לחבירו
 לעשות לו איזה דבר ולא מחמת טובה שעשה עמו אף על פי
 שאין ראוי להתירו לו שלא מדעת חברו מכל מקום בדיעבד
 אם התירו לו הויה התרה ויש אומרים שאין חילוק
 בין עשה לו טובה ללא עשה לו טובה אולם אין מתירין אלא
 בדיעת חברו ואם מת אותו שנדר על דעתו לעולם יכולין
 להתיר לו בין נדר לו על ידי טובה או שלא על ידי טובה מיהו
 אם השביעה היתה לתועלת חברו כגון שנשבע לפת לו
 איזה דבר או שלא לעסוק בסחרה בלתי רשותו והיה זה
 לתועלת חברו כגון שנתעסק במעות חברו או שהיה לו
 טוחפות עמו אף על פי שמת יורשיו באי כחו הם במקומו :
 מי שנשבע לחבירו שלא יזון מעיר פלוני וביצא בו ועבר זה
 ויצא מתירין לו אפילו שלא מדעתו אפילו הדירו כשביל שום
 טובה שעשה עמו כיון שאין שוב הנאמר משביע שכבר עבר
 מותר שיתירו לו לעקור הבדר מעיקרו וינצל זה מן העונש
 כל מקום שהנשבע קבל טובה מן המשיבוע אף על פי שהמשיבוע
 קבל יותר טובה מן הנשבע ממה שקבל ממנו אפי' הכי מיקרי
 הטובה שהתיר יתרו קבל יותר טובה ממשה ממה שקבל משה

ממנו בחשיאו לו את כתו ואפילו הכי חשיב ליה הטובה נבי
 משה ויש אומרים דלצורך מצוה מתירין נדר שנשבע על
 דעת חברו אפילו בלא דעת חברו ומשמע דרובה לומר אפילו
 כשהנשבע קבל טובה מן המשיבוע ומשביעו השביעו כשביל
 זה אבל קשה לוי דאם כן למה אמר הש"ת למשה במדין לך
 והתר נדרך בפני יתרו שנשבעת לו והוא היה צרי' משה באותו
 פעם ללכת כשליחות לנאול את ישראל ואין מצוה גדולה מזו
 ולמה הוצרך להתירו בפני יתרו וצריך עיון איש ואשה
 שקבלו חרם או שנשבעו זה לזה לישא זה אחיו וזו את זה
 אין מתירין לאחד בלא דעת חברו שזה נקרא הטובה שכל אחד
 הכפית את חברו שישאנו ונשבעו משום כך זה לזה אבל אם
 האשה אומרת שאינא אותו ונתנה אמתיא ונתנה לרברית
 מתירין לה שלא מדעתו דהא אפילו אם כבר נשאה ואומרת
 מאים עלי חייב להוציאה קל וחומר שלא נכניסנה לו בעל
 כרחא ועל סימן קלן דין מי שנשבע שלא לישא אשה על
 אשתו :

וכן נדר שהתיר על דעת רבים אפי' מעצמו שלא הדירוהו
 הרבים אסרו ז' אלים טפי מנדר על דעת חברו מעצמו
 ואין לו התרה בלא דעתם אלא אם כן יש מצוה בהתרתו דכיון
 שיש מצוה בהתרתו סמכינן דמסתמא הם מסכימין להתרת
 לפיכך מתירין לו בלא דעתם אבל לדבר הרשו צריכין דעתם
 ולכשיסכימו להתרה מיהא מתירין אפילו לדבר הרשות ויש
 מפרשים דלדבר מצוה אין צריך דעתם כמו שאמרנו דמסתמ'
 יסכימו לדעת אחת ולדבר הרשות אפילו דעתם אינו מועיל
 דאפילו יסכימו הרבים שיתירו לו לא יהא נותר דכיון שתלה
 נדרו בדעת רבים אמרינן ודאי היה דעתו שלא יזא נדר זה
 נותר עד שימצא לו פתח מפי הרבים האילו וקיים להו לרבנן
 דנדר בזה אין לו התרה עולמית משום דהותר בזה שעל ידי
 חכם אינו נותר אלא על ידי פתחים ועל דעת רבים אין לו
 פתחים משום דפתחו של זה אינו כפתחו של זה שזה מתחרט
 מטעם זה וזה אינו מתחרט מאותו הטעם אלא מטעם אחר
 ואי אפשר להטוות דעתם כפתחי חרשתם לפיכך לא יבא לירי
 התרה לעולם אבל לדבר מצוה כולם מסכימים ונחרטים
 בדעת אחת מיהו אם אותם הרבים שנדר על דעתם אומרים
 שאינם מסכימים בהתרה אפילו לדבר מצוה אין מתירין לו
 מי שנשבע או נדר על דעת רבים שלא יבטו חברו לביהו ויש
 בית הכנסת בכיתו הרי זה נקרא דבר מצוה ומתירין לו כדי
 שיבא חברו להתפלל ברכים ואפילו אין להם מניין אפי' עמו
 לפרקים מצוה הוא שישתפנו לתפלה ובית אלקים יהלכו כרגש
 כיון שבכר קבעו כאן מקום לתפלתן וכן לעשות שלום בין
 איש לאשתו או משום צרכי רבים מקרי מצוה להתיר כשבילם
 נדר שהותר על דעת רבים והווקא שאי אפשר לקיים המצוה
 בלא התרת הנדר אבל אם איפשר לקיים המצוה ונס הנדר
 כגון שנדר ע'ג שלא ישא זו עד שיחפיים פלוני ואותו הפלוני
 אינו מסכים לא יאמר נהיר נדרו לדבר מצוה שישאנה אע"פ
 שפלוני זה לא יחפיים שהרי זה יכול לקיים נדרו ויפיים את זה
 במה שיוכל כגון זה יפייםנו ולא יתירו לו נדרו דמי יומר
 שהרבים יסכימו בהתרה זו כיון שיוכל לפייסו ולהתיר
 נדר שעל דעת רבים לצורך פרנסתו כגון שנדר על דעת
 רבים שלא ישא מכר יין וכהאי גוונא מתירין לו דהוי נמי
 לדב' מצוה ומי שנדר על דעת רבי' שלא יתנה מאכיו ומתחרט
 מתירין לו דהוי נמי דבר מצוה דהוי חציפותא רכתא לנדר
 נדר כזה שלא יתנה מאכיו שמצער את אביו ופצו' הוא להתירו
 אפילו נדר על דעת רבים : ומי שנשבע על דעת רבים
 שלא יבא עם אשתו בבית א' עד זמן פלוני מתירין לו גם כן
 אפילו נדר על דעת רבים הוי נמי דבר מצוה וכל כהאי גוונא
 ואין נקראים רבים בפחות משלושה זכר לדבר שכן מצינו נבי
 זכה ימים רבים ימים שנים רבים שלשה וכגון שיפירוש אותם

שאומר הרני נדר על דעת פלוני ופלוני ופלוני בין אמר כן בפניהם בין אמר כן שלא בפניהם אבל אם אומר שהם על דעת רבים ואינו פורש שום אדם יש לו התרה דודאי לא היתה דעת הגורר שייכבו בהרריו כל העולם דהא לא ידעין איהו ג' היו בדעתו לכך מתירין בלי שום הסכמה ויש אומרי' שאם נדר בפני שלשה אפילו לא פרש אותם אלא אמר שהם על דעת רבים אלים נדריה ואין לו התרה ומסתמא על דעת רבי' אותם שעומרים לפניו קאמרו וה' אם נשבע או נדר שהם וידענו על מי נהכוין כגון שנשבע על דעת הקהל או שאמר שנשבע על דעת שלשה רבני העיר ויש שם שלשה רבנים דודאי לאלו נהכוין ומקרי על דעת רבים' יש אומרים אריבעה שבעו יחד לעשות דבר אחד מקרי על דעת רבים' שכל אחד נשבע לשלשה חביריו ועל דעתן נשבע ועל סע' ל'מי שנשבע שלא לעשות דבר פלוני כי אם ברשות ג' אנשים נקובים בשמותם לא מקרי על דעת רבים' דאדרבה אילו הרבים הנקט להקל עליו נקטם לעשות הרבר ברשותם בלא התרה וכן כל כיוצא בזה יש אומרים אף על גב דנדר טעל דעת רבים אין לו התרה לדבר הרשות אם התירוהו בדעבד הותר ואין לסמוך על זה כי אם בשעת הדחק ויש צורך בדבר' אם נשבע או נדר על דעת רבים לעשות דבר שיש בו נדנוד עכירה כגון שנדר נדר ללכת לדור למקום פלוני ואשתו אינ' מהרצה ואם יקיים נדרו יצטרך לפרוש מאשתו מותר להתיר לו בלא דעתם שזה דבר כציה הוי' שלא להפריד בין איש לאשתו וכדאי אין דעת הרבים מסכמת בדבר שיש בו נדנוד עכירה ואפילו אמר על דרך המקום מתירין לו דודאי אין דעתו של מקום בריון הוא מצורף בדבר שיש בו נדנוד עכירה' מי שתפשה לו אשתו ראשונה נכסיו והבית והם ולא רצה להחזירם לו עד שיגרש אשתו שנייה שנטא לפנות זרבות וישבע על דעת המקור ועל דעת רבים שלא להחזירם עילמית ואחר כך החזירה לו נכסיו מותר להתיר לו עפילו של' מדעת הרבים דאנן סהדי שרבי' פסכמי'ן בפתחו של זה שלא אסרה אלא מפני האונס ושאתר שהחזיר לו סמינו יסאל על נדרו ועל דעת המקום שאמר בכאן אנו מפרישי' שנדר על' דעת המקום שידע דעתו שהוא אנוס ולא כדעת אשתו האונסת אותו הוא נשבע ואף על פי שנשבע בפני אשתו אין צריך להתירו בפניה רק שיודעוה מפני החשד ואין צריך שתסכים היא כהיתה שאין צריך שייסכים המדור בהיהר' אלא כשעשה עמי טובה כששה וצדקיה ונדרון זה לא עשתה עמו טובה בהחזרת סמינו רבנזילה בא ליהר' ולא דמי לשוכה נכוכר נצר עם צדקיה שמה וכול' להורנו דינא דמלכותא אם היה חושש שגלה סידו ודכא הוא שלא כדון תפסלו וכן כל כיוצא בזה מתירין היכא ידעין' אונסיה :

כב נדר שנדר מעצמו על דעת אחד או על דעת שנים יש לו התרה אפילו בלא דעתם מיהו אם נדר להם על דעת המקום הוי דינו כנדר על דעת רבים' ויש מקילין אם נשבע לדבר הרשות אפילו אמר על דעת המקום שלא הזכיר דעת המקום אלא שלא יערים אבל התרה יש לו :

כג ונדר שהורר רבנים ולא אמר על דעת רבים יש לו התרה שקרי לא הלה כלום כדעתם אלא נדר בפניהם :

כד והא נדר שהורר על דעת רבים אין לו התרה היינו שאין הכס מתירו כל שאינו לדבר מצוה אבל בעל ספר נדר שהדירה אשתו אפילו על דעת רבים ואפילו לדבר הרשות ושעמא פשים דכיון דאינו תלוי בדעתו שהרי הכעל מפר אפילו בלא חרטה דיהי' כסם שאין דעתה מעכבת בעלה מלהפר כך דעת רבים אינו מעכבתו ועיין לקמן סימן רל"ז :

כה ונדרים וחרימים שמטילין הקהל לא מקרי על דעת רבים אף על פי שאמרו על דעת המקום ועל דעת

הקהל ויש להם התרה בלא פתח וחרטה ואין צריך לא יחיד מוסחה ולא ג' הדיוטות שאינם אלא בעין נזדה ונדיו על כל מי שיעבור על נזירתם הילכך נודרי' ומתירין הם בעצמם אפי' הזכירו שכועה עם החרם שמה שהזכירו על דעת המקום ושכועה לא הזכירו אלא כדי שינהגו בהם חומרי יותר ולא יזים עליהם שלא ינהגו בהן קלות ראש אבל תלוי הבל בדעת הקהל כמו שיסכמו כולם או רובם וקרו שהזכירו על דעת הקהל לא משום שיהא כעל דעת רבים וכן מצינו בשבטי' שהתירו עצמם חרם מבירת יוסף כשהצאווה חי שגלו לאביהם ולא מצינו שנשאלו עליו ואם התנו בפירות שלא אכלו להחירו או שאמרו על דעת הקהלות הרחוקות וכיוצא בזה שמחשבתם ניכר שהם מוציאין אותו מכלל כנהגם וכן אם הוסיפו בחרם זה על מנהגם הראשון כגון התרעות או נודות נפוחים או כיבוי נרות וכיוצא באילו גלו אדעהייהו ודלהמיר באו ואינו ניהר כשאר חרמות אלא על דרך טאלת התול' שאר נדרים ואם החרם או הודר על דעת רבים אין לו התרה ויש אומרים דאפילו הנהו ש בפירוט שלא יהא לו התרה אפילו הכי יכולין לחזור ולהתיר דכל מעשה ציבור הוי כאילו התנו כך מתחילה ואם החרימו שלא להתירו מתירין חרם האחרון החלה כדי שלא יעברו עליו בהתרת חרם הראשון ואחר כך מתירין חרם הראשון ועל סימן רכ"ט :

כו וביון שחרימי ציבור אין תלויין אלא בדעתן כשדעו להתיר ואנן נעקירין מעיקרן בשאר נדרים לפיכך אין נדרי ציבור ניתרין אלא מכאן ולהבא ולא על מה שעבר וכי שעבר עונשין אותו אפי' שעכשיו הדיורו החרו הוי כעבר :

כז ויכולין הציבור להתיר חרמיהם אפילו לא כטלה הכבה שבטילה תקנו והחרימו ואפילו בתוך הזמן שקבעו להם וכן התקנה ואפילו לא בה זמן הנדר ולא הל הנדר כמי הפית הבעל לאשתו ויכולין להתיר קצתו ולהניח קצתו כבר אשיריכמו כולם או רובם כמעמד כולם כבר שהדין כן בדיונים דעלמא :

כח ואם היתה ההכמה נדר לרבים או סיני לתירה דל' מצוה אינם רשאים להתיר אפילו יככימו כולם וכן נדר של שחוק שהסכימו והחרימו שלא לשחוק ואחר כך רצו להתיר אפילו כולם פסכמיים להתיר אינם יכולים להתיר דשחוק עכירה ואין מתירין לעשות עכירה :

כט יש מי שאומר שאם קהל אחד עשו הסכמה בחרם למנדר מילתא והלכו קצתם לעיר אחרת לדור ואין דעתם לחזור אם הפרצה ההיא מצויה גם שם חייבין להנהגו כגדר שקבלו בעירם הראשונה ואם עברו הריהם עבריינים : ומפעם זה מי שיצא ממקום שנוהגין חרם רכינו נרשום שלא ליטא שתי נשים למקום שאין נוהג שם אותה התקנה אסור לו ליטא גם שם שתי נשים שמה שההרים רבינו נרשום בסקוטתן עליהם ועל זרעם אהריהם החריגים וכטביל שיצא זה ממקומו אינו מסולק בטביל זה מן החרם שאין המקום גורם אותו אלא אקרקפתא דגברי מונח בכל מקום שהם כיון שהם מבני בנייהם של המקבלים החרם והיה החרם חל עליו בעודו היה במקום שנוהגין שם החתם וכל שכן אם נטא פה אשה שבכר קבל עליו החרם ונושא אשה זו על דעת החרם הזה והלך אח' כך למקום שאין נוהגין החרם שאסור ליטא שם אשה על אשתו שיטל' פה עמנו :

ל צבור שהסכימו על עניין אחד ונשבע כל איש מהם עליו וזאתי כך רצו להתיר אין להם הקנה עד שיתחרמו :

שהירצו כולם וימצאו פתח לשבועה כשאר שבוע' דעלמא
 ויתיר להם ג' אנשים שאינם מבני העיר דכני העיר הם כולם
 בשמחה זו ואין אדם מתיר נדר עצמו או שבועות עצמו דלא
 יתל כתיב הוא אינו כותל אלא אחרים מוחלין ואם פתחם
 נדרתם שזה אחת לכולם יכולים המתירין להתי' לכולם יחד
 ואילו מתירין לכל א' ואחד כפי פתחו וחרשתו ואע"ג דכבר
 מבנו סעיף כ"א דאפי' ארבע שנסבעו יחד הוי שבועה על
 תת רבים נ"ל דצבו שאני וכצבו מקילין פדתרתם ויהי מפני
 ג' מעשה ציבו' כאלו התנו ואף על פי שהחמירו כמנהגם
 כ' לא החמירו שיהא כעל דעת רבים אלא בשבועה דיחידים
 דעלמא נ"ל :

א קהל שהסכימו בחדם על דבר מה ונודעים להתירו ויש
 בקהל קצת שמותים מלהתירו הולכים אח' הרוכ ואם
 רוב מסכימין להת' מתירין ומי שלא הסכים בהתרה לדיריה
 א' הות' ואם נתנו רשות לצובי העי' הם עומדים במקום כל
 הקהל וגם ביניהם הולכים אח' הרוכ שבהם :

ב במקום שלא נהוג לנהוג עם העוב' על הסכמת הקהל
 כדון מותרם עד שיכירו עולו אנו אומרים כן ככל
 התקנות שהם מתקנים כהם שמי שיעבור עליהם אין צריכין
 לנהוג בו מנהג מותרם עד שיכירו עולו אם לא שההנו
 בפירוש שכל מי שיעבור ירא מותרם ומנורה מעצמו בלוי שום
 הכרזה טאז חייב אפילו בעצמו לנהוג עצמו דין מותרם
 שיהבאר בע"ה :

ג הנשבע שלא ליכנס בתקנה הקהל הרי זה שבועות
 שא דעתו בשל אצל הקהל וחרם התקנה חל עליו
 כגל כרהו ואם אינו נהוג כמותם נכשל בחרם התקנתם ולוקה
 ול שבועתו וצריך לישאל עליה ואפילו אם נשבע על איזה
 דבר שלא לנהוג ואח"כ נתנו עליו חרם שיגדנו חייב להגיד
 ולא יוכל שום אדם לומר לא שמעתו החרם כיאף על פי שלא
 שמעו כולל אפ"ה חל החרם הציק' על כל אדם וציבו' שגזרו החרם
 על כל בני עירם כולם ככלל אפילו אותם שאין נהנין
 מכיס ואסור לעבור על החרם המקום כל זמן שהוא בתחום
 העיר וע"ל סימן ש"ד :

ד אם מקצת הקהל מסכימים לעשות דבר מה והם הרוב
 אף על פי שהשא' שהם המיעוט מוחין אין המחאה
 טועלת כלום :

ה קהל שמטילין חרם ומשביעין על דבר שלא לעשות
 ומי שיעבור עליו וחרם ויענט על שעבר כגון פילגש
 כנבעת שהשבועו' שלא לתת נשי' לשבט בנימין וכן שבועות
 שאול ושבועת יהושע שלא היה אלא כל מי שיעבור על גזירתם
 יהא כנדין בבגון אילו אי אפשר להשביע הנולדים אח"זמן אבל
 אם החרימו נידו וחרם מעכשיו על כל מי שיעבור הוא חל
 מעכשיו אפי' על כל הדורות הבאים :

ו מי שנדר לעלות לא"י ויש לו היתר כשאר נדרים שאין
 כאן נדנד עבירה כשאינו עולה :

ז הנשבע מעצמו על דעת חבירו בכר אמרנו בסעיף כ"ב
 שיכול להתירו שלא מרעתו לפיכך אם נשבע מעצמו
 על דעת חבירו שלא לעשות דבר פלוני אע"פ שנתן לו חבירו
 זה רשות לעשותו אין הנדר נותר בכך וצריך ג' אחרים שיתירו
 לו שיהיו אין אסורו ולא התירו תלוי בחבירו א"כ א"כ שרעתה
 היה כשנשבע כשיהיו לו אותו חבירו רשות לעשותו שיעשנו
 שאז הוא נאמן וע"ל סימן ר"א :

ח ואם נשבע בלשון זה שלא אעשה דבר פלוני שלא
 ברשות פלו' הרי זה משמעותו שאם יתן לו אותו פלו'
 רשות שיעשנו לפיכך כיון שנתן לו אותו פלו' רשות הות' ואין
 צריך התרה אחרת :

ט הנשבע לחבירו לפרוע לו ממנו לזמן פלו' יכול להתיר
 נדרו שלא על פי אדם רק שיאמר הריני כאלו התקבלתי

אבל להאריך לו זמנו ושיעמוד בחיובו לאו כל כמיניה אלא
 אם כן התנו כך בשעת השבועה ותיקון דבר זה שיאמר לו
 הריני כאילו התקבלתי ואחר-כך ישבע שיפרענו לזמן האחר
 שהסכימו ביניהם ואם המלוה חושש שמא אחר שיאמר הריני
 כאילו התקבלתי ישחק בו הלוה ולא ירצה לישבע לפרוע לו
 לאותו זמן האחר אין לו תיקון אחר אלא שיאמר לו הריני כאלו
 התקבלתי על מנת שתשבע לפרעני לזמן פלוני שאז אם לא
 ישבע גם כאילו התקבלתי דקאמר המלוה אינו כלום וחייב זה
 לפרוע לזמן הראשון אבל אין לתקן בזה שזה ישבע לז' ו
 שיפרע לו לזמן האחר שיסכימו קודם שיאמר זה הריני כאילו
 התקבלתי דזה הוי שבועות טאז והיאך ישבע זה שיפרענו
 לזמן האח' ועדיין שמעותו הראשונה קיימת שהוא משבע
 בה ועומד שיפרענו לזמן הראשון לפיכך אין כאן תיקון אחר
 אלא בע"כ כמו שאמרנו וע"ל סימן ר"ב :

מ אם שהשביע את בנו שלא ילוה ממנו לשום אדם כי
 אם ברשות שמעון ולוי מותר להלוה ברשות אחד מהם
 דאביו או שמעון או לוי קאמר ולא דווקא שניהם ביחד
 דהא ק"ל בכל התורה דהיבא דכתיב בה"ג או זה או זה מסמע
 עד שיפרש לומר יהיו כמו שאמרה תורה לא החרוש צפור
 וחמור יחדיו משמע דאי לא כתיב יחדיו הוי נמי או זה או זה
 משמע ה"ג משמע או ברשות שנירם או ברשות אחד מהם
 איזה שתרצה :

סא מי שחייב לעשות ולקיים דבר מה וכדי להחזיק
 העניין נשבע לקיימו הוד' זמן פלוני כשעבר
 אורו הזמן ולא קיימן הרי עבר על שבועתו וגם
 מפאן ואילך כל זמן שאינו מקיימו הוא עובר בכל יום על
 שבועתו כיון שעל כל פנים חייב לעשות דבר זה אפילו
 בלא שבועתו נמשכ' חומר שבועתו עמו עד שיקיימו כיצד
 כגון מי שחייב לחבירו מנה לזמן הרי על כל פנים חייב
 לשלמו או ששירך להשיא בתו לזמן ואחר כך נשבע גם כן
 לשלם לאותו זמן או להשיא בתו כזמנה ועבר הזמן הרי עובר
 בכל יום על שבועתו אבל נשבע לעשות דבר כיום פלוני
 והוא עניין שאינו חייב לעשות בלא שבועתו ועבר אותו היום
 לוקה על מה שעבר אבל מפאן ואילך אינו חייב לעשותו
 עיר אותו הענין מכח השבוע ואינו עובר כלום אם לא יעשנה
 דעב' זמנו בשל קרבנו ומעול' יוכל לתקן הוא ויש מי שחולק
 ואמר גם כזה עדיין חומ' השבועה עליו וצריך לעשותו עוד
 מכח שבועתו ואם לא יעשנו עובר עליו מהמת שבועתו וגם
 מפאן ואילך וב"ר מנדין אותו עד שיעשנו ויקיים שבועתו ועיין
 בלבוש ע"ש סימן ע"ג :

סב מי שנדר להענות או לתת דבר' לצדקה יש לו התרה עי'
 פתח וחרטה שמתירים לו ואין צריך להתענות ולא
 לתת צדקה אפילו נדרה ברכים אלא שלא נדר על דעת רבים
 והוא שלא באת הצדקה ליד הנכחי ואפי' נתן קצה מטה שנדר
 יוכל לישאל עלהסאר :

סג מי שנשבע לתת ברו' לאשה לפלוני לזמן פלוני וכתוך
 הזמן נתקלקל המשוך במעטו פסור וזה משבועתו
 וה"ה אם המירה אחות המשוך וכה"ג שלא נהכוין זה
 אלא להנזיל והאפילו התרה אינו צריך ולא דמי זה לנודה
 דאמרין שאין פותחין בגולד דלא שכיח ואפילו התרה אינה
 מועילה בו ובגולד דשביה התרה מיהא בעיניה גם כן דבר
 דלא שכיח הוא דשאני הכא דאנן סהדי שלא כיון זה אלא
 להנזיל והאפשיטא לן שהנדר או השבועה לא חלה מעיקרא
 על דבר כזה ולפיכך אפילו התרה אינה צריכה אבל שאר
 נולדים כבר אמרנו שהם דברים שאיפשר לומר בהם
 דאפילו ארעתה דהכי נדר אלא שעכשיו מהחלט לפרוע
 לפיכך בלא שכיחי התרה אינה מיעלה ופשיטא דתרה

שהם חייבונם ויבנו ממנו בית הכנסת ועכשיו כשגבו זקנות מן הגוים אין בו כדי לפרוע הובותיהם אינם רשאים ליקח מאילו המעות לפרעון הובותיהם אלא מהצד המעות ומחצה השני יקחו לבה שכיון שפרטו מתחלה גבית הרבית לשם שניהם הרי נדרו מחצה לזה ומחצה לזה כמו שדרשו ז"ל גבי לאהרן ולכניו מחצה לאהרן ומחצה לכניו :

ג קהל שהסבימו על ענין בהרם ובהבוחו בשטר ואח"כ נפל ספק פלוטון הרי זה נידון כפי מה שיאמרו חכמי הקהל איך היה כוונתם בשעת החרם וכן ככל הדברים שהקהל מהולקים בו בענין תקנתם וחרם שלהם הולכין אחר הריב ואם הרנו שכל לשון המסופ' הוא נדון על פי פלוני לא היתה הכוונה שהוא ידון אותם על פי אומר דעתו אף על פי שאינו משמעות השטר אלא ידון אותו על הלשון שנתראה לו משמעות לשון ההסכמת שנדבק ואם קצת מהם יאמרו שלג היתה כוונת לכף לא היו אלא דברי' שכלב ואינן דברי' והקהל שגזרו והקנו הרמות שאין הצבור יכולין לעסמסמן אין צריכין לקיימם :

גא קהל שיעשו הקנה וחרים ביניהם והתירוהו ע"י אונס כגון על ידי ציווי הש"ך אם הם מסכימים אחר כך בהיתר זה מדעתם צריכין שיתירוהו שנית שאין בהיתר הראשון כלום הואיל והיה ע"י אונס :

רבי דין נדר שהותר מקצתו או מי שנדר על דבר אחד ב' פעמים וכו' ט' סעיפים :

א נדר שהותר מקצתו הותר כולו אי בעית אימא סברנן אי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברנא דכיו שיעקר התרת הנדר הוא שעוקרו מעיקרו כמי שמותר אה הקשר כמו שכתבנו מלא יחל וסהם קשר שניה קצת הוא נפתח כולו ואי בעית אימא קרא דכתבין ככל היוצא מפיו יעשה אם ירצה לקיימו כולו ככל שיוצא מפיו יעשה ויקיימו ואם אינו רוצה לקיימו כולו אלא להתירו במקצה אינו צריך לקיים כלום ממנו כיצד נדר להתענות או שלא לאכול בשר זמן ידוע ואירעו בו שנהות ו"ט וכבר ידעת' שהנדר הל' אפילו על דבר מצוה אלא שעכשיו מתחרט אומרים לו אילו נתת אל לבך שיארעו בו שנהות ו"ט כלום היית נודר ומתירין לו וכיון ששבתה ו"ט הותרו הותר פולו וכן אם אמ' לחבורת אנשי קונס טאני נהנה לכולכם או שאמר קונס טאני נהנה לך לך לך שאמר קונס אה' לכולכם הוו כלל ואם הותר אחד מהם הותרו כולם אבל אם אמר קונס לכל אחד שאמר קונס טאני נהנה לך קונס טאני נהנה לך הוי כל אה' נדר בפני עצמו ואם הותר אחד לא הותרו כולם : ולהרמב"ם אפי' לא אמר קונס בין כל אחד אלא אמר קונס לך לך בלא וזין הוי כל אה' נדר בפני עצמו ואם הותר אחד לא הותרו כולם עד שיאמר קונס טאני נהנה לזה ולזה ולזה עם וזין בנתיים אז הוי נדר אה' וגם בזה לא אמרינן הותר אחד הותרו כולם אלא כשהותר הראשון אז ממילא הותרו כולם כמו קשר שהותר מעיקרו אבל אם הותר האחרון האחרון מותר וכולם אסורים כמו קשר שהות' עליונו ועדין החמונות קיים יא' דאפי' בכלול לא אמרי' הותר מקצתו הותר כולו אלא כשניתר על ידי פתח דבפתח שהוא כמ"ל נדר של טעות שייך לומר נעקר מעיקרו אבל אם הותר ע"י חרטה לא שייך לומר הותר מקצתו הותר כולו דבמה שנתחרט נחתר ובמה שלא נחתר למה נעקרו וי"א דלא שנא פתח ולא שנא חרטה כיון שלא נעקר אלא על ידי החכם המתירו או הנ' מתירין הוי עקירה החכם עקירה מעיקרו והותרו כולו ואין דברים אילו אסורים אלא כנודר לעצמו אבל אם נדר או נשבע לחבירו לפרעו או לעשות לו מלאכה והתיר לו חבירו מקצתו לא שייך לומר הותר כולו דמה שכתל מהל' ומה

מיהא בעי וי"א דווקא שבא זה לכ"ד בעיה בקלקלו ולא היה אפשר להנשא לובנן שנשמתך שהיה פטור משבועתו מחמת אונס שלא היה יכול להנשא לו אפי' רצה ולא שייך בזה התרה וכיון שהותרה טבעתו שוב לא יצא מהתירו אפילו אם אח"כ יחזור זה בהטובה וכ"כ שפטור מן הקנס אבל אם לא בא זה לכ"ד עד שחזר זה בתשובה ואח"כ בא הנשבע לכ"ד אף על פי דודאי פטור מן הקנס ששיעבר עצמו כחנאים סבל מקום צריך התרה לשבועתו :

מד שנים שנדרו ללכת יחד לא"י תוך שתי שנים והתח' פתעכב הן מתעכב בדין סמכת שום אפתלא או מתעכב שלא בדין השני פטור נ"ס הוא מנדרו שלא נדר אלא על דעת החברה ופטור אפי' בלא התרה וע"ל סוף סימן ר"ל :

מה נידוי של עולם הבא כגון המנדה עצמו ואומר אם יעשה או אם לא יעשה כך וכך יהא מנודה בעולם הבא יש מי שאומר שיש לו התרה וכו' אם בן עצמותו יל' יהודה למה היו מגולגלות בארון מפני שהודה היה טועה שהיה סבור נידוי על תנאי אם נתקיים התנאי אין צריך הפירה ועל כן לא שאל בחייו על נידויו הא' אם היה שואל עליו בחייו היה מופר : וי"א דיהודה לא היה טועה ונשאל עליו בחייו ואף על פי כן היו עצמותיו מגולגלות בארון משו' נידויו מע"ה אין לו התרה כלל בעולם הזה אף ע"ג דחל הנדוי מיד בעולם הזה אין מי שיוכל להתירו אלא השם ית' ככריכול בעצמו כמו גבי יהודה דשרייה רחמנא ע"י תפילת משה שלא מסר השם ית' ההתרה כידי ארם אלא נידוי הכרי' טבעולם הזה ולא בנידוי של ע"ה לפיכך יש לומר קלא לנדות עצמו בעולם הבא על שום דבר ואם כבר נדר כך אף להתירין אלא במקום מצוה כדון נדר שחות' על דעת רבים וכן נדר שנדר בשע' צרה אין להתיר אלא לצורך מצוה או לצורך גדול כמו נדר שעל דעת רבים שכן מצונו ביעקב אע"ה שנדר בעת צרה וסבל אח"כ כמה סכנות בדרך כדי לקיימו ולא נשאל עליו ומיהו אם התירוהו בריעבד מותר כמו בנדר שעל דעת רבים :

מו בהתרה אחת יכולין להתיר לכמה אנשים נדריהם אפילו אין נדריהם שאין בענין אחר דעל כולם נופל לומר לשון אחד שהוא מתיר לכם או מחול לכם וה"ה לאיש א' מתירין כמה נדרים בהיתר אחד שאומרים לו מתירי לך מיהו לאיש א' אין יכולין להתיר בכת א' אלא הרבה נדרים מחולפים שכולם כבר חלו אבל לאיש אחד שנשבע פעמים ושלש על דבר אחד אי אפשר להתיר כולם בבת אחת דהא אין נדר חל על נדר ואין הנדר הב' חל על הנדר הראשון עד שיה' נדר הראשון ואז חל השני במקומו וכבר אמרנו שאין תנס יכול להתיר הנדר עד שיחול לפיכך צריך שתיתירו לו בתחלה הנדר הראשון שעל זה הדבר ואז יחול השני ואח"כ כתיירין לו גם השני וכן השליש וכן לעולם :

מז אם צוה המלך שלא יחרימו שום חרם כי אם בהסמכת ראובן ואם יחרימו שלא בהסמכתו שהוא מבוטל ואח"כ החרימו הקהל שלא בהסמכת ראובן החרם חל שאין כח ביד שום אדם לבטל חרם של אחרים זולתי איש לאשקו ואב לכתו ואם מוכרחים לעבא מכח נזירת המלך אין איסור בדבר דאונס רחמנא פטריה מ"ם החרם הוא בתוקפו עומ' ואם יעבור נזירת המלך חייבים לקיימו ויש להם להשתהל בכל מאמצו כחם לבטל הציווי וע"ל סוף סימן ש"ד :

מח הנשבע לפרוע לחבירו מנה ב"ח ארר או אייר וכה"ג חרש שעושין שני ימים ר"ח חייב לפרוע ביום ראשון של ר"ח אף על פי שהוא נחשב למספר ימי החודש שעבר כבר ידעתה בשבועות ונדרים הולכין אחר לשון כפי אדם וכולי עלמא יום ראשון ר"ח קח ליה :

מט קהל שיש להם חובות אצל גוים כרובית והסכימו שיגבו אותה הריבית מן הגוי ויפרעו מן אותו הריבית החובות

לבוש עטרת זהב

הלכות גדרים

ומה שלא שחל עודנו עומד בחיובו וכגאם היו שנים והוהר האחר האחר הוהר ולא השני :

ב אשה שנדרה והזר לה כעלה במקצת לא הוהר כולו שאין הפית הבעל עוקר הגדר מעיקרו גיז דמינז וכן אם החרימו או ידו עשרה בני אדם והתירו אחד מהם הוא מותר וכולם אסורים שאין בהתרת חרם עקרה מעיקרו :

ג מי שנדר מאחד ואמר על אחר היא כפלוגי בולם אסורים אפילו עד מאה הוהר הראשון הוהר כולם בולם מבחו באוכיון שהוהר הוא כמלא פקע האיסור מכולהו הוהר האחרון הוא הוהר וכולם אסורים הוהר האמצעי כל שקודם לו אסורים והוא וכל של אחריו מתרים וכן מי שנדר ושמע חכירו וזמר הוהר כדי דיבור ואני ושמע ג ואמר ואני נשאל הראשון על נדרו והוהר היתרה כולם נשאל האחרון והוהר האחרון מותר וכולן אסורים נשאל השני והוהר השני והאחרון מתרים והראשון אסור והוא הוהר לנודר מבשר וההפיש אחר כך פת כבשר ואחר כך התפיש דבש בפת מי שאסר עליו ככראחד ב' פעמים או שנשבע עליו ב' פעמים אף על פי שנשבע עליו והתירו לו פעם אחת עודנו באיסורו עד שיטאל עליו פעם שנית שכיון שנשבע עליו שני פעמים האיסור האחרון לא חל על האיסור הראשון שלא היה לו מקום להול וכשהתירו לו פעם אחת פקע האיסור הראשון והבין חל עליו האיסור השני לפיכך צריך שיתירו לו פעם שנית :

ד נשבע על דבר אחר ואחר כך נשבע שלא ישאל על שבועתו נשאל החלה על האחרונה שנשבע שלא יתירו לו ואחר כך ישאל על הראשונה וכן אם נשבע או נדר שלא לעשות דבר פלוגי כלא הררה ובלא הפרה נשאל תחלה עי מה שאמר בלא הררה נבלא הפרה ואחר כך נשאל על עיקר הנדר וכן ציבור שהטילו חרם והתנו שלא יעשו התרה ולא התרה להתרה עד סוף העולם יתירו החלה חרם האחרון שההרימו שלא התיר ואחר כך יתירו הראשון מי שנשבע על דבר אחד ואמר ישאל על נדרו אינו יהודי זה הלשון משמע אם ישאל לא יעשה מעשה יהודי לפיכך אסור לשאול על נדרו שבושה עצמו לכופר ואפילו אם נשאל עליו ברענר יש להזכירו וליתרו שתלה אמנתו בנדרו וצריך כפרה וסליחה ורוקא ככה ג אין להתיר לו אבל אמר אם אעשה דבר פלוגי לא אהיה יהודי אפי' הוהר אינו צריך שזה הלשון משמע אם יעשה דבר פלוגי שאינו יהודי בעצמותו והיכי ישנה את הידוע שהרי אנו ידעין שהוא יהודי מ' יש לחכותו גם על זה שעל כל פנים ליטאל דחציפתא הוא בנדר אמירתו ולא שפיר עביר :

ה אסר על עצמו מין מאכל אם יעשה דבר פלוגי ואמר אחר כך בכל פעם ופעם שיטאל עליו יהא באיסורו יותר מהאיסור שחל עליו כבר וכן לעולם יתירו לו פעמים דבות כמו שיטארו כמה פעמים אסר וכן בכל פעם ופעם כו' ואחר כך יתירו לו עוד על מה שאסר וכן לעולם דאף על פי דלשון וכן לעולם משמע אפילו כמה פעמים בלי שיעורי מכל מקום אינו אלא נדר אחד וכמו שנדרו בפעם אחד כן הוהר בפעם אחד :

ו מי שנשבע על דבר אחד והתנה שלא יוכל להתיר לו שום אדם רק פלוגי ופלוגי שהם בארץ מרחקים ג ונתחרט יתחרט על התנאי ראשונה ויתירו לו אחרים אותו התנאי ואח' יתירו לו הוהר שנשבע עליו :

ז אם התנה בשעת שבועתו שלא תהא ניתרת לעולם אין כאן אלא דברים שאין כאן דבר שהוא חל עליו התנאי דעל מה יחול ועוד היאך יוכל לומר שלא תהא ניתרת שאם ישאל עליה על כרחו תהא ניתרת לפיכך אין בתנאי בלום עד שיאמר שלא ישאל על שבועתו שהוא נדר שחול

על עצמו ואז מתירין לו החלה השנייה ואחר כך הראשונה כאמור :

ח קבל עליו חרם ונדויו לעשות דבר פלוגי בלי שום פתח וחרטה מתירין לו שאין חרם צריך לא נהיה ולא חרטה שאינו נדר אלא כאילו אמר שאם לא יעשה דבר פלוגי יחול עליו עונש החרם והנדויו מיהו אם אמר בלי שום פתח הוהר וחרטה יש לחוש למילה הוהר שאמר דמשמע שלא יתירו לו החר' לפיכך מתירין לו החלה השנייה ואחר כך הרצונה :

ט נשבע שלא ידבר עם פלוגי ואחר כך נשבע שאם ידבר עמו שיאסר בכשר נשאל על הראשונה תחלה ואחר כך על השנייה שהרי השנייה לא חל עד שנשאל על הראשונה וכבר אמרנו פעמים שאין מתירין לא נדר ולא שבועה כל זמן שלא חלו וכן אם נשבע שלא יהנה לפלוגי או לחכם שיטאל לו על השבועה נשאל החלה על הראשונה ואחר כך על השנייה של החכם וכן אם נשבע שלא יהנה לפלוגי ואחר כך נשבע שיהא נזראם ישאל על שבועתו נשאל על ג' שבועתו תחלה ואז תחול עליו נזרו ואחר כך ישאל על נזרו וכן כל כיוצא בזה :

דל ובו סעיף אחד :

א מן הדין כתיבין שבועות ונדרין אפי' נשבע בהזכרת השם מכל מקום לא ישאל אדם על נדרו אלא מדוחק דהרכה צריכין לדקדק בו וכו' בנדר שיש בו נזר עבירה שאין להתירו ישימי שאומר שמי שנשבע שלא לעשות איזה דבר כגון שנשבע שלא למכור חפץ פלוגי ועבר וכבר אין המכירה מכירה הואיל ועבר בה על שבועתו :

דלא

הנודר על תנאי או שתולה נדרו ברעת אחרים ובו סעיף אחד :

א לא התירה התורה להתיר נדרו ולעוקרו אלא ע' חכם מומחה או ג' הדיוטות כמו שנתבאר לעיל ריש סימן רכ"ח ואפילו אם פירש והתנה בשעת הנדר אימתי שארצה אבטלנו מעיקרו או שתאלו באחר שיבטלנו אימתי שירצה אינו בלום דמיד כשחל הנדר אין לו התרה אלא על ידי חכם ואפי' אם תלוא ברעת אחר וקיימו ושוב נשאל על הקיום אינו מועיל דמיד כשקיימו האחר חל עליו הנדר וצריך חכם או ג' הדיוטות להתירו אבל אם לא קיימו האחר אלא מיד ששמעו אמר שלא יהיה נדר אין כאן נדר כלל וכו' אם התרה בפירוש שחכירו יוכל לבטלו שיוכל לבטלו מיד שישמענו כל זמן שלא חל הנדר ועל ס' רכ"ח סעיף ל' וז"ל ואם נדר לומר אין צריך התרה אלא לכשיגיע הזמן הנדר בטל מטילא :

דלכ

דין נדרין זירוזין והכאן וישגת ואנסין ובו סעיף

א יש דברים שאין צריכין התרת חכם כגון נדרין זירוזין ונדרי הכאי ונדרי שנגו ונדרי אונסין והתולה בדבר ולא נתקיים וכולם יתבארו לפניהם בע' הכי' זה :

ב נדרי זירוזין כיצד היה מוכר חפץ לחכירו ואמר קונם עלי כבר זה אם אפחות מסלע ואמר הלוקח קונם עלי כבר זה אם אוסיף על שקל ואחר כך נתלצו שניהם כג' דיגרים או בפחות מעט או ביותר מעט לא נאסר אחד מהם שכן דרך התגרים לידור או ליטבע כדי לזרז חכירו ואין בלבן לשום נדר ואנן בנדר פיו ולבו שוין בעיני אף על גב דקיימא לן דדברים שבלב אינן דברים הבא כיון דדרך התגרים בכך עדיפי משאר דברים שבלב דאנן סדרי בכך שלא היה כוננה לנדר מכל מקום יא' אף על גב דאמרינן לזרוזי נתמונו מ' לא יוכל המוכר להנו בשקל ולא יוכל הרוקח לקנותו בסלע שכיון שזה אמר בסלע והאמר בשקל

שלא אכל ושיא שקהולא היה דעהו לנדור כלל ולא היו פתי ולבו שיון הלכך לא היו נדר ובאם אוכל ואשתה כו' אף על פי שבשעה שיצא הנדר מפיו לא היה שונג שריו אמר קונס בכר זה עליאם אני אוכל ואם אני שותה ופסיטא דכפי בן היה לבו אלא שאחד כך שכח ואכל ושהה מכל כקום בין דנדרו באכילה קסית' חייל והיה שעתא הל' שונג כלומר שלא נזכר שיהא תלוי באותה אכילה טום נדר לא חייל נדריה כלל וילפינן ליה סבועות דכתיב נבי שנועות לכל אשר יבטא האדם בשבועה ודרשין שצריך שיהא האדם אדם בשעה שתחול השבועה כלומר שיהא זכור את השבועה אז הוא חייב על שנועות ביטוי ולא שיהא כבהמה בשעה שחלה השבועה כלומר ששכח ולא נזכר שנועותו בשעה שחלה השבועה אז אינו חייב משום שנועות ביטוי ה' נבי נדר וכן אם אמר קונס אשרי נהניתי לי שנגכה כיסיאו שהכתיב בני ומצ' שלא נגכה ושלא הכה וכן אומר אם היה פלוני אצל זה הדבר אתן אלף זוז לצדקה ונדע שהיה שם פטור דהוי נדר בשונג וכן אם אמר קונס לי שאיני נושא פלונית שהיא בעורה והיתה יפה בשעת הנדר שאם היה יודע שהיא נאה לא היה נודר אבל אם היתה כערה ויפיה הרי ה' הנדר יונל דאפילו פתח אינו להתיר הנדר על ידי פתח זו דיפיה נדולד לא סכיח הוא כמו כנו שיתכאר לקמן :

ז וכן אם ראה טרהוק אנשים שאוכלין פירותיו ולא הכירה ואומר הרי הם עליכם בקרבן וכשקרב אליהם רואה שהם אביו ואחיו שלא היה רוצה לאוסרם, עליהם אינו נדר אף על פי שלא פיר' קיין שהדבר כובח שאין אדם אוסר פירותיו על אביו ועל אחיו ואפילו נמצאו עמה' זרים כולם מתירין דכיון שכל הנדר אצל אביו ואחיו בטל גם עצל האחרים משום נדר שהותר מקצתו הותר כולו :

ח בלא שהותרו כולם לשהחליף לשון הנדר שאמר החלה בלשון כלל כולכם אסורים ולכסיף אמר אילו הייתי יודע שאבא בניכם הייתי אומר ל' וילפינ' אסורים ואבא מותר שכזה הלשון הורע נח הנדר כיון שהחליף לשונו מכלל לפרט ולא פרט כל מה שהיה ככלל אכרינן הואיל והותר מקצתו הותר כולו וה' כשאומר כהחלה כשראם מרחוק ולא הכירם יהא אסורין לזה ולזה והראה עליהם באצבע על כל אחד מהם וגם על אביו שהיה ביניהם ולא הכירו ואחר כך החליף דבריו לומר אילו הייתי יודע שאבא בניכם הייתי אומר' כולכם אסורים הוין מאב' דאף על נב שהחליף לשונו מפרט לכלל מ' כיון שאין הכלל האחרון כולל כל הפרט הראשון שהרי היצוא מביניהם אביו הוין נמי הותר מקצתו הותר כולה והואיל וכ' הלשונות הללו היה תחלתו כשעות ושונג חשיב כולה של שונג ושעות ואין נדרו נדר אכל אם כשעת האיסור אומר כולכם אסורין וגם בשע' חזרה אומר אילו הייתי יודע הייתי אומר כולכם אסורים חוץ כאבא שבלשון זה ל' החליף לשון הנדר ולא הורע לשונו אלא שהוציא אביו מביניה' נשארין כולם באיסורם חוץ מאביו שהיה בשע' וה' כשאומר בשעת האיסור יהא אסורים לזה ולזה הראה על כל אדם שבהם וגם על אביו שהיה בתוכם ולא הכירו ובשעת תורת' אמר נ' אילו הייתי יודע שאבא בניכם הייתי אומר פלוני ופלוני אסורים ואבא מותר שלא החליף לשון הנדר הראשון בין שעת האיסור לשעת חזרה ונשאר הכל בלשון פרט נשאר כל הפרט' הראשונים באיסורם הראשון חוץ מאביו שתנ' ב' מחמת שעותיו ובשכיל זה לא הותרו הפרטים האחרים שאין זה בכלל הותר מקצתו הותר כולו ורק הוא לבדו הותר :

ט אמר קונס יין עלי מפני שהוא רע למעיים ואמרו לו הרי המזונשן יפה למעיים ואמר אילו הייתי יודע לא הייתי נדר אפילו אמר אילו הייתי יודע הייתי אמר החדש אקנב והינן מותר מותר בינן ובחדש דהל' כמו נדר שהותר מקצתו

ועל הדברים הללו נדרו אמרינן ודאי היה דעת שניהם לפחות לנדר זה שלא ימלא אחד מהם דברי חבירו אלא זה יפחות מעט וזה יוסיף מעט ויש מקילין והוקא בשאין מעמידין דבריהם אלא מיד באותו מעמד נתרצו שניהם בנ' דינינן אבל אם לא נתרצה אלא זה בסלע וזה בשקל ונתכשל המקח ונתפרדו זה מזה ודאי לנדר נסור נתכוין וכל הנדר וכל מי שיעבור אחר כך על נדרו הרי זה תלל דבריו ואם האחר העמיד דבריו והשני לא העמיד אלא נתרצה בנ' דינינן מתוך שנתכשל לאחד נתכשל גם לשני ומותרין שניהם לקיים המקח בנ' דינינן וכל זה מיריד כסתם אבל אם אסורים שלנדר נסור נתכונו הוין נדר ואם המיכר אומר קונס אם אפחית מיותר מסלע או שאמר הלוקח קונס אם אוסיף לך על המעט פחות משקל הרי זה נדר שאין דרך לזרוק בשמפליגין כל כך ולנדר נסור נתכונו ואם נתרצו אחר כך בשלשה דינינן שניהם הללו דבריהם נדר לשנים שרוצים לקנות ממנו ואמר איני פוהת מסלע ואמר אחר כך לאחד מהם לנדר נסור כוונתי ולאחר לזרוזין נתכוין כיון שהנדר בטל לגבי אחד בשל גם לגבי השני הואיל ונדר אחד היה אין שייך לומר לזה יהא נדר ולזה לא יהא נדר וכדאמרינן הותר מקצתו הותר כולו :

י הזמין את חברו שיאכל עמו ומסיב זה מריר ואם אינו אוכל עמו או שאומר לו קונס שאני נהנה לך אם אין אתה מהאחר עמי ואוכל פת המה ושהיה כוס של צונג וזה מסרב ואינו מהאחר אצלו הרי זה נדר של זרזו ואינו נדר אבל אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו והוין מוסיבים אהו גם כן כמקום אחר והפן לאכול יותר עם ראובן ואמר לו הריני מנסבך אם לא אוכל ע'ך כרי שלא יפצירו כי במקום אחר הרי זה נדר נסור אם לא יאכל עמו הרי אילו נדרי וזוין מדין ההלמוד ואינו אין לנו כח ללמוד למקום אחר לדמות לאילו שאין לך כדום אלא מה שאמרו חכמים :

ך נדרי הכאי פ' גוזמא ושפתיתר שמיסיף לומר יותר ממה שראה והוא כעצמו יודע שלא היה כל כך כמו שאומר אלא שדך בני אדם להוסיף על מה שראה ולא היה דעתו לנדר כיצד כגון שאומר קונס בכר זה עלי אם לא דאיתי בדרך זה כיצא מצרם או אם לא ראיתי נחש בקורת בית הבד או נחש נכוח לשמים הרי זה נדר של הכאי ואינו נדר שכן דרך העולם להפליג ולא כיון לשם נדר והוא שאמר שראה עסרב או ראה נחש או חוסה אלא שהפליג דבריו אבל אם לא ראה כלל ואמר כן הרי זה כיון לנדר ואסור ואפילו אם ראה ומעמיד דבריו שאומר בדוקא אמרתי וכוונתי לנדר הרי זה נדר :

ה האומר כל פירות שבעולם עלי אינו נדר כיון שאדם יודע שאי אפשר לחיות בלא כל הפירות הרי לשוא נדר ודאי לא נדר איכיון ואינו אסור בכלום וכן אם אכר כל פירות שבעולם עלי אם לא עשיתי דבר פלוני אף על נב שלא עשהו אינו נדר ואף על נב דלעיל סימן ר'ז סעיף כ' אמרינן דהנדר מן הפירות פותר בנדרים ושלמים כולו ה' מן הפירות פתם אבל כל פירות שבעולם כולל כל מדי שבעולם שהכל מיקרי פירות שבעולם ודוקא בלשון עבר אבל אם אמר בלשון עתיד יאסרו כל פירות שבעולם עלי אם אעשה דבר פלוני יא' דאסור שכיון שאיפשר שזהר ולא יעשה אותו דבר ולא יאסרו עליו כל הפירות הרי זה נדר נסור וכן אם אמר כל פירות שבעולם עלי חוץ מחשין יא' הוין נדר דהא איפשר לחיות בחשין ויש חולקין :

ו נדרי שנת כיצד אמר קונס עלי בכר זה אם אכלתי ושתיתי ונזכר שאכלה ושתה או אם אוכל ואשתה ושבת ואכל ושחה אינו נדר ושעמא באם אכלתי כולו כיון שהיא שונג בשעת הוצאת הנדר מפיו דבשעת הנדר היה כסור

כאן נאמן אדם לומר ששכנעוהו היתה באונס או על חנאי כך וכך דכל אדם בחזקת כשרות הוא עומר ואצו נחשד שיקר בשבועתו מ' קודם שעבר על שבועתו אבל אם כבר עבר אינו נאמן לפטור עצמו מעונש או מלקות דלאו כל כמיניה דאם כן לאו דמלקות בשבועה למה לי כל אחד ופסור עצמו מן מי שהודה ברכים וכתב עליו והודה בו שנשבע ואומר אחר כך שלא נשבע ונחזק טעם ואמתלא למה אמר שנשבע נאמן וכל שכן אם האמת הוא שלא נשבע אלא שכך הודה בשטר שנשבע ולא נשבע אין עליו איסור שבועה משום הודאתו :

יג ואלו נד' גדר' אילו שאמרנו אינם צריכין ההרה אסור לידור בהם לתחילה אם לא שרוצה לקיים דבריו ואפסכוהו אקרא דכתיב לא יחל דברו לא יעשה דבריו חולין כלומר שלא לדבר בתחלה דבריו כמדבר בחולין על חנם אפילו שלא לעשותו :

יד הנדר' או הנשבע לאנס לא היו נדר ולא שבועה לפיכך נודרין להרנום ולמוכסים אם הוא מוכס העומר כל צווי המלך או אפילו מוכס עימר בציווי המלך ורוצה ליקח ממנו יותר מקצבתו יכול לידור או לושבע כדי שיפ' ממנו כיצד אומר לו יאסרו עלי כל פדות שבועול אם אין מביה המלך ליפטר מן ההרג או אם אין מה שאני מביא מביה המלך כדי ליפטר מן המכס וחושב בלבו יאסרו עלי רק היום אף על פי שפוציא מפיו סתם וקל' דברים שכלב אינם דברים נבי אונס שרי ובלבד שלא יוציא כפזו דבר שהוא בפירו' נגד מה שכלב נגון פירש יאסרו כל פירות לעולם ואיך יחשוב הוא שלא יאסרו רק היום דכנגדו כזה ודאי דברים שכלב אינם מבטלים מה שהוציא מפיו ואף על פ' שהיה אונס לפיכך אם משבעוהו המושל וגלגל דבריו שהכריחו לומר לעולם יחשוב כל זמן שאני באימה התת כמשהלך וכג' וכן אם הכריחו מל' כל ימי חייו יכול לחשב הנאי אף לא אצטרף לו ואם יוכל לבטלו בלחש בשפתיו הודך כדי דיבור עדיף טפי ואפילו לא בקש ממנו ההרג או המיס' שיודר והוא נודר לו עצמו או הוסיף לידור יודר ממה שבקש כגון שאמר לו אמר קונם שתהנה מאשתך אם אינו כדכריך והוא או קונם אשתי ובני נהנים לי או שבקש ממנו שידור הוא נשבע אינו בלום שכל מה שהוא עושה אינו עושה אלא מחמת אונס ולחוק דבריו נגד האנ' וכולם ככל אונס יחשוב וכל זה דיוקא בשנשבע לו בפזו או צריך לבטל בלבו באיזה הנאי ודרך שיוכל שלא יסתור מה שהוציא בפזו אבל שר או שלטון שצויו להחרים על א' דבר שהוא כרוז אין באוהו חרם כלום ואפילו ביטול בלב אינו צריך וכל זה לא מיירי אלא כשאפשר לית' עכור על שבועתו ועל נדרו שלא יודע לגרם האנס אבל אם אי אפשר לעבור אם לא שיוודע לגני האנס אסור ספני חילול השם ומהו השטעם גענט צדקיה כשעבר על שבועתו לנכוד נצר אף על פי שהיתה בדרך אונס' מיהואם הודיע לגני אחר שגיא מאונסו שהיה לו חנאי בלבו וסליכן יעבור על שבועתו לויכא למיחש לחילול השם הועיל והיה אונס מתחלה שנס הגוי יודע זה והכל לפי צורך הענין מלך או שליטון שצויו לישבע להניד על אהר אף בא על הגויה כדי להעניש ומקרי שבוע' אונס ויש לבטלה בלבו וכן אם ראונו הפק' ממנו ביד שמעון וצוה המיך או השר להחרים על מי שיוודע ממנו של ראונו אם הגוי רוצה ליקח משון של ראונו באונס שלא כרוז אין בחרם כלום וכן יוכל הנפקד לישבע שאין לו משל ראונו כל' ובלבד שיבטלנו בלבו ובלבד שלא יהא חילול השם כדבר וכמו שנתבאר שני יהודים שהבו זה את זה ונזר השליטון להניד עדות בחרם ושבועה אם יעניש המכה יותר מדינו נקרא אונס ואין צריך להניד ואם אינו

סקצתו שהיה מתחלה סתם יין אמר והוהר כולו אכל אם אמר אילו הייתי יודע הייתי אומר כל הינות אסורים עלי חוץ מן המיושן הרי זה אינו פותר אלא במיושן לבדו וכן כל כיוצא בזה שלא להתחילף לשונותיהם חלה נס כן אמר סתם יין וכולל כל הינות :

טו מי שנשבע שלא יעשה דבר זה מפני שהיה סבור שהוא איסור גדול ואחר כך נודע לו שאין בו איסור כ' בלא חלה השבועה כלל כי היתה בטעות :

טז מי שאמר לחבירו שהשר כלל אותו בפטרה שלו ועי' כך נשבע לו להל' לו כך וכך מעות ואיגלאי מילתא ששקר היה שהשר פטרו ליה אין ממש באותה שבועה כיון שהמעות נודעו זה מהאדם בשבועה דרשינן פרס לאונס שאין לך אונ' גדול מזה שזה כחש לו ואדע' דהבי לא נשבע : יז נדרי אונסין כיצ' כגון שזימן ראונו לשמיעון והרית אם לא יאכל עמו וארעו אונס כגון שחלה הוא או בנו או אונס אחר לא נאסר וכל כיוצא בזה ומיירי הכא כראובן שזימן לשמיעון והזמינו לשמיעון נס כן למקים אחר ובקש שמיעון אחר ראונו שירינו כדי שלא יפצירו בו במקום אחר כי הוא חפץ בו יותר דהוי זה נדר גמור דכתיבנא לעיל סעיף ג' אלא שעי' האונס אין הנדר נדר דבלאו הכי אפילו בלא אונס אינו נדר דהוי נדרי זרוזין כמו שכתבנו סעיף ג' וטעמא דנדריו אונסין פטורין משום דמעיקר' לא היה ברעתו שיחול הנדר ואין כזה משום דברים שכלב רק' דלא היה דברים דברים שכלב כי הני דמוכח וידעי' לכל הויין דברי' ואונס שאי אפשר לסלקו אלא עי' ממין הרבה וותר מן הראוי הוי נס כן אונס שזה לא עלה על דעתו וכן אם צוה עליו השר שלא לקיים שבועתו ונדרו אפ' לא צוה רק בקנס ממון מקרי אונס מכל מקום אם בקל' ויכל להשתדל לא מיקרי אונס ועל' סימ' רכ' סעיף מ' בדין חרם שנודר האושל לעבור עליו מי שנשבע או נדר לעשות דבר כיום פלוגי ונאנס כגון שנשבע לשלם וכשהגיע הזמן אין לו לשלם פטור משבועתו ואם יכול לקיימה אחר כך דינו כאילו עבר על שבועתו במזיד שכבר נתבאר דינו לעיל סימ' רכ' סעיף מ' ואם כשהגיע הזמן לפרוע הכריח המלך או השר למלות להרחיב הזמן ללוה או שפטרו לנסריה שבועה קיימת ולכ' צריך לפרוע אה' כ' ועל' כע' ש' כימ' ע' דינים אילו קהל שעשו חרם על ה' שנים וקבעו זמן לכשיחיל החרם וכאותו הזמן היו אנוסים או שוננים ולא התחילו לקיים הנדר הנ' בשל משום זה וצריכין לקיימו אחר כך מי שנשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה או כניס פלוגי שיש לו לעשותו סיד או בשחרית כשיגיע אותו היום דזרוזין מקרימין למצות דשמ' ישכח אחר כך ולא יעשנו ויעבור על נדרו ושבועתו ואם לא עשהו מ' שאמר עדיין יש לי פנאי לעשותו ואחר כך שכח או נאנס ולא עשהו ויש אומרים דמקרי אונס ויש אומרי' דפושט הוא ולא אונס דהוה ליה לעשותו מיד או בשחרית / לא מקרי אונס בשבועה אלא אם כן היה מגיע לו איזה רעה וכשנאנס אחר כך שלא יוכל לקיים שבועתו זה הוי אונס אבל אם לא היה מגיע לו מוכה ונשבע מרצונו המוכי כדי שיהא לו טובה מזה ונאנס שלא יוכל לקיים שבועתו לא מקרי אונס בשבועה דמי הכריחו לעשות שבועה זו מתחלה יניח הטובה ולא יטבע כיצ' כגון ראונו שנשבע לאביו שלא ישא אשה בלי רשותו וקודם שנשבע מסר מודעא בפני עדים לבטל שבועתו באומר שהיה ירא פ' לא ירצה אביו ללכס בעבורו למקום פלו' אם ימאן מלישבע לו על דבר זה אין כח במודעא זו לבטל השבועה דלא חשבו אונס כיון שאינו עושה לו דבר רע אם לא יטבע אלא שנמנה מלהשיב לו כל שהוא אונס בשבועה אף ע' שאמר על דעת רבי' או על דעת המקום אינו כלום דהא מ' אונס הוא והאדם בשבועה אין

לבוש עטרת זהב חלכות נדרים

שחאה נאה אבל הכא באציה רע עטוי לעשת חשבה ועשו
הוא למות הילכך אונדוין דעתו דכי אמר שאביה רע כל זמן
שאביה רע קאמר :

כ ועוד יש נדר שאין צריך התרה כגון שאמר לחבירו
קונס שאני נהנה לך אם אין אתה נוטל ממני כך וכך
הרי זה יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם שיאמר לו כלום
נדרת אלא לכבדני זהו כבודי שלא אטול ממך ואפילו אין
הסמך אומר בפ' שכך היתה כוונתו אלא פן תסתם וכן אם
אמר לוקונס שאחה נהנה לי אם אין אתה נוטל לי כך וכך
יש לו ג' התרה בלא שאלת חכ' שיאמר לו הרי הוא כאלו
קבלתי ועל פימן רכ"ח סעיף ל"ט ואין להקשות אילו נדרים
האחיזניים שאמרנו קונס אם אתה נוטל ממני כו' או קונס
שאם אין אתה נוטל לי כו' מ' ש' המזמין את חבירו שיאבל
עמו כו' שכתבנו בסעיף ג' דהשי' לר' של זירו וזינו נדר
אף על פי שאין זה אומר לו הריני כאילו אכלתי כו' או כלום
אתה עושה אלא לכבדני זהו כבודי שלא אוכל עסק דאין זה
קושיא דודאי גבי מתנה שייך לומר זהו כבודי שלא אטול
ממך כלומר תל' כבר יש ל' רב ואינו צריך ל' ואינו כחזק לך
על זה כאילו קבלתי המהנה ואין נוגע בזה בכבוד הנהוג כמו
שאמר עשוליעקב דודאי היתה כוונתו לכבדו בפניו ולא היתה
נוגע בכבודו אבל במזמין אם יאמר המזומן זהו כבודי שלא
אוב' עמך חרי נוגע בכבוד המזמין כאילו אמר לו שאינו ראוי
שהיא יאכל עמו והוי פוגע בכבודו שהרי כן דרך העולם
אפי' סליחי ושרים ויעצים דרד ארץ כבדוין אהן כסעודה
באבילה ושתיה יהוא כבודם וכבד המזמנים שאוכלים עמו
לכך אפי' בלא השובה המזמין אינו אלא נדר של זירוח כח
שאין שייך כן כגון שאם לא ישיב לו כלום נדרת כו' דילמא
הך בקושטא קאמר ולנדר יצויין וכן כסיפא אם לא יאמר
קבלתי שמא זה לנדר ממש איכויך שהיה צריך ליה ועכשיו
נמלך מפני שאין צריך לו עוד ל' לא דרוקא דבר שיש בו
קיום מעשה שייך לומר הכי כגון הכא שיאמר הריני כאילו
התקבלתי שהרי אפילו אם היה מקבל ממנו היה יכול להתחייב
לו לפיכך גם עכשיו יכול לומר דריני כאילו התקבלתי
והתחייבתי דאפוכי משראתה למה לי אבל כבישול מעשה כגון
שיאמר קונס נכסי עליך אם תלך לקמך פלוני לא שייך לומר
לך והרי הוא כאילו לא הלבת שזה הוא דבר שאי אפשר ויש
חולקין ואמרים שאפילו בעניין זה יוכל לומר כן לפי שאותו
התלמי' עצמו לא אמרן מתחיל אלא להשלים רצונו שהיה
רוצה שלא ילך ועכשיו כיון שאינו חושש אם ילך אם לאו
כבר נשלם רצונו וכן כל תנאי שהיה לשובת הנודר יכול לומר
לו הרי הוא לי כאילו קיימת התנאי כגון מי שאומר קונס
אתה נהנה לי אם אין אתה נוטל לבני כך וכך אם הכן עומך
על שולחן אביו הרי לא נתכוין האב אלא לשובתו שהרי גם
לא יתן זה צריך ליתן הוא לפיכך יוכל האב לומר דרי הוא
כאילו קבלתי ופשוט אבל אם אין הבן פומך על שולחן אביו
הרי לשובת הבן נתכוין ואין האב יוכל למחול ולומר התקבלתי
רק הבן ולי נראה דלפי תיש חולקין דבסמך אפי' אין הבן
פומך על שולחן אביו יוכל האב למחול ולומר התקבלתי
דה' יאמר כלום אמרתי אלא שחששה לצוני ועכשיו שאינו
חושש אם תתן לבני או לא תתן הרי הוא לי כאלו קיימת ל' :

ע"פ ח' :
ז' מי שנשבע שידור במקום חמיו אם לא יעכבנו אונס
אם סיבב הוא או אחרים בשבילו איום עליו שלא לילך
למקום חמיו אין זה אונס דשמה לאיים עליו עשה ואין כגון
איום של אמת אשה שנדרה לבעלה בתלו שלא תינשא
לאיש אחרי מותו או להיפך הוא נדר לה בתלוה או שי שנדר
להולה איזה דבר אם עשה זה משום הפצרת החולה שלא
השפך דעתו עליו הוי כנדר אונס ופשוט אבל אם לא עשה
כן מפני זה אלא מפני דבר אחר הוי כנדר על דעת חבירו ועל
דינם כאלו בפי' רכ"ח :

יח שותפין שחברו דרינים וקבלו חרם לקיים כל מה
שיגזרו עליהם הרינינים ואחד מהם מפר מודעא
שלא יקבל עליו הנכדריס אלא כדי שיתאמת מה שחייב לו
פפני שהוא ירא שמה יבתיס לו מעותיו שכבר התחיל לומר
שאין בידו כסף ואחר שגזרו הנכדריס הרעה מודעא זו
ואמר שאינו רוצה לקבל אלא שידון עליו דיון הקהל כדון
תורה אסור לולסתור דינם שאין זה בכלל נדרי אונסיין
כלל שהרי לא היו מברחיין אותו לקבל דינם רק הוא קבלם
עליו כרצונו :

דלג ענות נדרים לזכר ולנקבה ובו סעיף א' :

א דבר יהוה שאין הזכר מקרא גדול עד שיביא שתי
שערות ויוב בני אדם הזכרים אינם פכיצים שתי
שערות עד בני י' שנים ויום אחד וזו הוא נקרא איש וקודם
דכו עשין אינו איש אלא קטן ואשה ממדת להביא שתי
שערות שנה אחת מקודם לכן הריינו מבת שתיים עשרה שנה
ויים

יבולין להישמש וצריכין להגיד יעידו וישלמו לניזק נזקו ואל
יצילו עצמן במסון חביריהם דלאוכל כמינייהו דמאי
חזיה דהפך סומק טפי כולו ועיין לקמן במסין רל' עיר
מדינים אילו :

ט' מי שאנס את חבירו ויסרו במיני יסורין עד שנשבע
לתת לו כך וכך מעות אף באותה שבועה אדר או
ח'ים במש דהארם בשבועה בעינן פרט לאונס ואפי' לבטלה
בלבו אינו צריך דלא דמי להרנין ולמוכסין דהתם אינם
מיסרים אלא רוצים לעשות לו רעה והוא מציל עצמו בזה
אבל הכא כל מה שאומר ונשבע אינו עושה אלא מהוך
ייסורין ואין בהם כלום ואפילו אומר על דעת המקום ועל דעת
הקהל אורכים חלילה שתהא דעת המקום וקהל אורכים
מסבמת לזו וכל שכן אם היה כגון יראת מיתה שאינם כלום ;
טז מי ששדך בהוונדר לתת עמה סך מעות ונשבע ואחר
כך נהקלקלו החובות שהיו חייבים לו אם אין לו מה
לפרוע לא חובות ולא קקעות וחפצים חוק' מבית דרתו
וכלי השמישו פטור דאין לך אנוס גדול מזה ועל ביה וכולי
השמישו פטור דאין לך אנוס גדול מזה ועל ביתו וכלי
השמישו לא היה דעתו לתת ראובן ושמעון שהיו ימים בעיר
אחת ונשבעו שניהם לחשיא בניהם זה לזה ואחר כך יצא
ראובן ובנו חמסודין מן העיר לדור במקום אחר שמעון
פצור ואין צריך להוליד בתו אחריו דארעתה דהכי לא נשבע
גם ראובן פצור אם הוצרך לצאת דמיקרי אנוס אם לא מתדיר
ליה פה וכן אם נשבע הבן והאב הוצרך לצאת ואין לבן
פרנסה זולת אביו מקר' אונס ועי' בלבוש ע"ט סימן ע"ג
סעיף ח' :

יז מי שנשבע שידור במקום חמיו אם לא יעכבנו אונס
אם סיבב הוא או אחרים בשבילו איום עליו שלא לילך
למקום חמיו אין זה אונס דשמה לאיים עליו עשה ואין כגון
איום של אמת אשה שנדרה לבעלה בתלו שלא תינשא
לאיש אחרי מותו או להיפך הוא נדר לה בתלוה או שי שנדר
להולה איזה דבר אם עשה זה משום הפצרת החולה שלא
השפך דעתו עליו הוי כנדר אונס ופשוט אבל אם לא עשה
כן מפני זה אלא מפני דבר אחר הוי כנדר על דעת חבירו ועל
דינם כאלו בפי' רכ"ח :

יח שותפין שחברו דרינים וקבלו חרם לקיים כל מה
שיגזרו עליהם הרינינים ואחד מהם מפר מודעא
שלא יקבל עליו הנכדריס אלא כדי שיתאמת מה שחייב לו
פפני שהוא ירא שמה יבתיס לו מעותיו שכבר התחיל לומר
שאין בידו כסף ואחר שגזרו הנכדריס הרעה מודעא זו
ואמר שאינו רוצה לקבל אלא שידון עליו דיון הקהל כדון
תורה אסור לולסתור דינם שאין זה בכלל נדרי אונסיין
כלל שהרי לא היו מברחיין אותו לקבל דינם רק הוא קבלם
עליו כרצונו :

יט מי שפירש בשעת נדרו על מה נדר הרי זה כחולה
נדרו כאותו דבר ואם לא נתקיים הדבר שנשבע בגללו
פותר כגון שאמר איני נושא את פלונית שאבי רע ושמעו
שמת אב שעשה תשובה אין צריך התרה דהוי כאילו פירש
שנדר על זה התנאי כיון שנהבטל נתבטל הנדר ואף על גב
דאין פותחין בטל של מיתה כדאיתא לע"ל סימן רכ"ח סעיף
י"ב ה"מ שלא תלה בו נדרו בשעת שנדר אבל הכא תלה בו
נדרו בפירוש וע' זה נדר דכל זמן שאביה רע קאמר ומסבסם
זה נמי אין להקשות דהכא מטמע שאף על פי שטמע שיתר
הנדר מת או עשה תשובה מותר ומ' טמה דאמרינן כו' וכל
בפ' זה סעיף ו' בקונס שלא נושא אשה פלונית מפני שהיה
בעודה כולו ויפוח אחר הנדר דחל הנדר דלא דמי להיפוח
אשה בעורה עשויה להיות נאה לכך אמרינן דראי' לא יפוח
דעתו שכתבא זו לירי היתר לינשא לו דלא עלה על דעתו

וי"ס אחד ואז היא נקראת גדול והכא נבי נדרים כתיב איש כי יהיה נדר לה' גוכר לא יחל דברו ונומר והיינו גדול וא"כ ש"ס שאין חיובי' מסוס כל יחל אלא לכשיגדילו אך מרכבה ההור' גבי נדר איש או אשה כי יפליא לנדר נדר ונו"ס מרכינן ממלת כי יפליא אפי' מופלא חכם סמוך לאיש כי פי' כי יפליא בי יפירש כלומר כשהוא מופלא ויודע לפרש לשם מי נדר נדרו נדר ומרכיב איש כי יפליא ש"ס דהפלאה זו נ"כ אינה גירמ' להיות נדרו נדר אלא כשהוא סמוך לאיש דהיינו שנה אחת קודם זמן שהוא ראוי להביא שתי שערות וקצנו בתנוק' כל שהים עשרה וכתינוק כל י"ג נמצא דין עונות נדרים לזכר ולנקיבה הכי נטהו קצנ' בן י"ב שנה ויום אחד וקטנה בת י"א שנה ויום אחד דהיינו שנה סמוך לגדלות של כל א' אם יודעי' לשם מי נדרו ונשבעו נדריהם בוד' ושבעות' שבעות אף על פי שלא הביאו שתי שערות ומיהו אינן לוקין אם חללו נדרן ועברו על שבעות' עד שיגדלו דלאו רכל יחל לא קאי אפלא איש נמור כלומר גדול דהיינו בן י"ג לזכר וי"ב לנקבה ושנת י"ג לזכר ושנת י"ב לנקבה בודקין אותם אם יודעין לשם מי עדרו נדרו נדר אם לאו אין נדרן נדר כדכתיב כי יפליא לנדרו נדר נזיר להזיר לה' כלומר שיפרש שנדר לה' אז נדרו נדר ואפילו אם נדרו בתחלת השנה וברקו אותה וידעו לשם מי נדרו ואחר כך בסוף השנה חזרו ונדרו ואינו נדר עד שיבדוקה פעם אחרת דהכי משמע כי יפליא לנדרו ונומר קודם שיש י"ב זכר וי"א לנקבה אפילו יודעים לשם מי נדרו אינו נדר דסמך' לאיש בעינן מיהו גוערין בהן ומכין אותן מדרבנן שלא ילמדו לטונס' נדרים ושבעות ואם דבר קצנ' וקל הוא ואין בו עינוי גפיש אומרים להם שיעמדו בנדרים ושבעותם כדי שלא ירגילו עצמם בנדרים ויבואו לנהוג קלות ראש בנדרים וס' ג' ויום אחד ואילך לזכר ויום אחד לנקבה הרי הם גדולים ממש ואף על פי שאין יודעים לשם מי נדרים נדרים נדר לוקין עליהם אם יחללו הן אישה הן אשה דרוקשה אשה לאיש לכל עונשין שבתורה :

דלד מתי האב והבעל מפירין ומתי מפירין שניהם יחד ובו ע"ד סעיפים :

א האב מיפר נדרו בתוך כל זמן שהיא קטנה או נערה אפי' נדרה על דעת רבים כמו שכתבתי מעמס לעיל סימן רכ"ח סעיף כ"ד בנהיה אז נשאת שוב אינו יכול להפר שכן כתיב ואשה כי הדור לה' ואסרה' איסר בבית אביה בנעורה ונו"ס וכתיב ואם הניא אביה אותה ונומר והניא לטון דפרה הוא וכתיב בתורה לא יקום ונומר ובבית אביה משמע כל זמן שהיא ברשות אביה דהיינו קטנה ונערה שהיא בידו להשיאה פי שירצה כמו שנחבאר בלבוש הבין וארנמן ולא בגמת שאז אינה ברשותו :

ב הבעל מיפר נדרו אשתו לבדו משתכנס לחופה עד שתתגרש והניע הנש' דה' דכתיב ואם בית אישה נדרה דהיינו נשואה שנכנסה לחופה שאז היא בבית אישה וכתיב ואם הפר יפר אותה אישה ונומר היא סגנשת מספק לא יפר לה דשמה אינה אשתו ואין מס' הפירתו ותבא היא לידו מכשול על ידו :

ג נתן לה נש' על תנאי או לאחר זמן לא יפר לה בימים סבנתיים אע"פ שעדיין היא אנדה כיה מ"ס אינה נקרא' בבית אישה כיון שכתב לה נש' :

ד שמעה שמת בעלה ונישאת לאחר ונדע שעדיין בעלה הראשון קיים שניהם אינם יכולין להפר נדריה הראשון לא ודעמא מאי אמרה תורה שהבעל מפר נדרו אשתו מיום שלא התנה עליו ומהרי"א נהנה לו חורה רשות להפר אלא נדרו עינוי נפש כמו שיחבאר לפנינו ודעמא מסוס שלא

תתנה עליו והכא תתנה ותתנה שררי להוציא עומדת שנאסרה עליו והשני לא יוכל להפר שררי אינה אשתו שאין קידושין תופשין לו כהווא הדיו כל אשה שנשאת לחיוב כריתות אינו יכול להפר לה נדרה יאמינה אשתו שאין קדושין תופשין בחיובי כריתות נשאת לאיסור לאוין או לחיובי עשה לא יפר לה לכתחלה כיון שהיא אצלו באיסור מ"ס כיון דקידושין תופשין לו בה אם הפר הרי זה מופר :

ה משתארכ' עד שתכנס לחופה ועדה נערה אין הבעל מיפר לבדו אפי' אם הוא חיוב במזונה ה ולא האכ מיפר לבדו אלא שניהם מפירין כשותפות הבעל לבדו לא שעדיין אינה בביתו והחורה אמרה ואם בתי אישה נדרה והאב לבדו לא שנכרי יצאה קצת מרשותו על ידו הקידושין אלא שניהם מפירין בשותפות' שכן משמע מקרא מלא דכתיב ואם היה חיה לאיש ונו' והפר את נדרה ינו"ס וע"כ לא ר"ל דלכדו יוכל להפר דא"כ הא דכתיב אחריו ואם בית אישה נדרה ונו' והפר ונו' ל"ל אלא דאי קרא בארוכה דכבר ובא ללמד שהוא והאב יחד מפירין נדריה בעודה נערה דכתיב בנעוריה ביה אביה כל שנכעוריה עדיין ברשות אביה היא אבל כיון שמתק' טה נירוקנה קצת פרשות אביה ונכנסה קצת לרשות הבעל ושניהם יחד מפירין ואפי' נדרים שהיו עליה קודם שנתארסה ולא שמע בהן אביה ולא הופרו ולא הוקטו ונתארסה שניהם מפירין יחד דכתיב ואם היו ההיה לאיש ונדריה עליו ונומר משמע נדריה שגדלה קודם שנתארסה יש גם כן כח למאסר להפר עם האבואם דהיינו אחר בלא שני אינו מופר ושהיו חרפו שני שנישאר קלוש והקל איסורו שאין בו מיקול' להרמב"ם צריך שישמעו שניהם כיום אחד אבל אם שמע אחד היום והפר ושמע השני כיום שלאחריו אין יכול להפר ויולף לה מקרא דכתיב ואם דניא אביה אותה כיום שמעו ונו"ס וכתב אהר"י ואם היו ההיה לאיש ונדריה עליה ושמע אישה ביום שמעו ונומר משמע ליה דהאי ביום שמעו רבני אישה קאי על ביום שמעו של האב וה"ל קרא וי"ס היו ההיה לאיש ונדריה עליה שעדיין לא שמע האב ושמע אישה ביום שמעו של האב ונו"ס אז והרי' לה' ונו' כלומר עם האב הא למדת שיהי שהפר האב ושמע הארוס נ"כ ביום שמעו האב הרי זה מופר אבל אם שמע האב והפר ואחר כמה ימים שמע הארוס והפר ביום שמעו אינו מיפר וה"ה אם שמע הארוס והפר ואחר כמה ימים שמע האב והפר ביום שמעו אינו מיפר וכבר כתבנו שפסוק זה בארוס קמיירי וי"א שכל אחד מפר ביום שמעו ואף על פי שלא שמעו ביום אחד דלא משמע להו דהאי ביום שמעו דנבי הבעל אשמיעת האב קאי והכי מסתבר ואם נחארס ואין לה אב ונה' בוגרת שנתארסה אין הארוס יכול להפר :

ו אם קיים האחר אפילו חזר ונשאל על ההקמה אינו יכול להפר עם השני ונ"ל אפי' נשאל על ההקמה בו ביום של שמיעת שניהם אינו יכול שיב להפר עם השני אע"ג דאמרין לקמן סעיף מ"ט דההקמה נשאל ומיפר היו כשהתפירה חרורה בו לבדו אבל הכא שרהפרה תלויה בשניהם מיד שקיי' אחד מהם השני לא העילה על דעתו להפר כיון שיד' שלא יהיה בה שמש' והוי כאילו קיימו בבחשבתו ואמרין לקמן סעיף מ"א דקיום דמחשבה מחניא לגבי דידה וליכא למימר שיטאל נ"כ על הקמה דהא לא נדר כלום והתורה אמרה לא יחל דברו אבל אחרים מ"חלי' דברו משמע ולא מחשבתו כן נ"ל שדעמא דיוק :

ז שיפרת יכם שנדרה אין היכם מיפר אפילו אין שם אלא יכם אחד דודאי זקוקה לו ואפילו עשה כה אוהו היבט שאמר אינו כלום שלא אמרה תורה אלא בארוסה אבל באמר ביבמה אינה אלא מדרבנן וכל שכן זיקה לבדה שאינה כלום ; ח הלך האב או שלווחו עם שלווח' הבעל להביאה לו להכניסה לו לחופה עדיין היא ברשות שניהם להפירה

* לבוש עטרת זהב הלכות נדרים *

בעודה נערה אינה חוזרת לרשות **אביה** כיון שכבר יצאה
לנמרי מרשותו :

יג נדרה והיא ארוסה ונתגרשה וחזרה ונתארסה לארוס
זהאו לאחר אביה וארוסה האחרון מפדין לה אפי' כה

שנדרה תחת הארוס הראשון דבני ארוס כתיב ונדרה עליה
והיא עליה יתירה הוא ומשמע אפילו מה שנדרה תחת ארוס
אחר קודם שנתארסה לו הוא והאב יכולין להפיר והוא שלא
שמע הארוס הראשון קודם שנידרה סנדרה אבל אם שמע
קודם שנידרה שנדרה אין הארוס האחרון ולא האב יכולים

להפיר כמו שיתבאר לקמן סעיף צ"ו :

יד אבל אם כנסה ונדרה ולא שמע הבעל ונדרשה ואחר כך
חזר ואירסה אינו יכול להפיר אותו נדר שנדרה תחת

בעודה היתה נשואה לו משו' דאין ארוס מיפר אלא בשתופת
האב והכא כיון שכבר יצאה מרשות האב לנמרי ע"י כניסה
הראשונה שוב אינה חוזרת לעולם לרשות האב ואין האב
יכול להפיר הואיל ואין האב יכול להפיר גם הארוס אינו יכול
להפיר לבדו :

טו מת האב משנתארסה אין הארוס יכול להפיר ל"ט אפי'
לא הפיר האב חלקו קודם שמת אלא אפילו אם הפיר

חלקו ומת אין הארוס יכול להפיר דלעולם אין הארוס מפר
אלא בשותפות עם האב ואע"פ שהאב כבר הפיר חלקו ונקלש
מתוך הנדר שעליה לא יוכל הארוס להפיר דבנעויה בית
אביה משמע אפי' ליתיה לאב אלא שמת כל זמן שהיא נערה
היא ברשות בית אביה כלומר יורשי אביה ואין לארוסה רשות
עליה לבדו וכיון דיורשי אביה אינם יכולין להפיר נסתת
התורה רשות להפיר אלא לאביה גם הארוס אינו יכול להפיר
אפילו אם שמע הארוס והאב יחד והפיר האב קודם שמת
היה איפשר לארוס לבד להפיר בחיי האב ובזמן כך מת האב
נפלה היא לרשות בית אביה ולא נתחוקנה לארוסה ואינו
יכול להפיר המת וכל שכן אם שמע הארוס והפיר להולא
הספיק האב לשמוע עד שמת שאין הארוס יכול להפיר חלק

האב

טז שמע אביה והפיר להולא הספיק הארוס לשמוע עד
שמת אין האב יכול להפיר חלקו של ארוס שכיון שכבר

הוא הפיר חלקו בנדר זה כבר יצתה מרשותו לנמרי בזה הנדר
ושוב אינו יכול להפירו לה לבדו ולא אמרינן מתוך הנדר של
חלק ארוס כיון שמת הארוס חוזר וניתן למקומו על האב כיון
דנקלש לא אמרינן דנהוקי ונתיק על האב ולא דמי להא
דאמרינן בסעיף י"א מת הארוס חוזרה לרשות האב אפי' חלקו
של הארוס רהת מנו שעדיין יש לו חלק לאב בנדר זה להפיר
חלקו מיפר גם חלק הארוס אבל הכא אנב קולשה נדר לא
יוכל להנתק עליו ודווקא שמת אחרים שכיעה של האב אבל
אפי' מת ביום שמיעה של האב חזר האב וסיפר הכל ביחד ולא
גרע מאילולא שמעו ולא היפר כלל קודם שמת הארוס ומת
הארוס דק"ל לעיל סעיף י"א דחזרה לרשה האב הנ' ל"ט ואם
חזרה ונתארסה בו ביום שמת הארוס הראשון אף עלפי שמת
הארוס הראשון אחרים שמיעת האב חוזר ומיפר עם הארוס
השני ומעבא דמילתא משום דאע"ג דקשלא חזרה ונתארסה
אמרינן הואיל ונקלש לא מצי מינתק מן הארוס לאב דהיינו
משום דאב נבי ארוס שניו רשות השני ולא מצי מינתק משום
לכאן אבל היכא דאיכא ארוס אחרון שרכתה התורה שארוס
אחרון יכול להפיר מה שנדרה תחת ארוס הראשון מדכתיב
עליה כדכתיבין לעי' סעיף י"ג חוינן האי ארוס אחרון ככרעית
דראשון וכיון דמארוס לארוס קאתי אע"ג דאיקליש ליה נדרא
מצי אב ובעל להפיר דכה"ל לאו אנהוקי הוא ומיהו יש חולקין
ואומרים גם בזה אין האב חוזר ומיפר עם הארוס השני חולקין
דהוקלש הנדר לא מינתק כלל לנבי האב ומילא גם הארוס
השני לא יוכל להפיר לבדו :

יו נדרה

פסרה האב או שלוחיו לשלוחי הבעל יצאה מרשות האב
ואין לו עוד חלק בה בהפדה שאינה עוד ברשותו מיהו גם
זא אינה עדיין ברשות הבעל ואין הבעל סיפר לה עד
שתכנס לחופה :

יז נערה מאורסה שלא שמעו אביה ובעלה את נדרה עד
שכננה ויצאה מרשות האב אין האב יכול להפיר לבדו
שלא נתנה התורה רשות לארוס להפיר כי אם כשותפות האב
ועכשיו שיצאה מרשות האב שאינו יכול להפיר גם הפרת
הארוס אינו כלום :

נדרה ושמע אביה קפיר חלקו בעודה ארוסה ולא שמע
בעלה עד שכנסה לחופה אינו יכול להפיר שאין הבעל
סיפר לבדו נדרים שנדרה קודם לכן דהא בהדיא כתיב ואם
בית אישה נדרה דהיינו לאחר נישואים שהיא בבית אישה
והפירונו' אבל לא נדרים שנדרה קודם לכן לכן דרך ת"ח
לומר לה קודם שיכניסה כל נדרים שנדרה עד שלא תכנס
לרשותו יהו מופרין וכן יאמר האב לבתו קודם שתצ' מביתו
כל נדרים שנדרה עד היום הזה יהו מופרין :

יח מת הארוס בעודה נערה חוזרת לרשות האב ל"ט שפיר'
מה שנדרה אחר מות הארוס אפי' אפילו מה שנדרה
בחיי הארוס ושמע ושתק ומת ביום שמעו ולא הפיר מפר האב
לבדו ביום שמעו אפי' לא שמע ביום שמת הארוס ואפילו יש
לה יבם אחי ארוסה ועשה בה מאמר מפר האב לבדו ודבר זה
למדו מקרא כתיב ואם היו תיהא לאי' ונדרה עליה היו תיהא
בשתי היותו הבהוב מדבר ומקיש קודמי הויה שנייה לקודם
הויה הראשונה פירש קודם הויה שנייה שמת הארוס הראשון
ודאויה לחזור ולהתקדש הקיש לקודם הויה הראשונה שלא
נתארסה מעולם והיא יושבת בבית אביה מה היא קודם הויה
הראשונה אב מיפר לחזרה אף קודם הויה שנייה כלומר שמת
הארוס הראשון אב מיפר לחזרה כלומר שחזרה לרשותו
כבראשונה ופרכינן ואימא ה"מ בנדרים שלא שמע הארוס
הראשון והונו דומיא קודם הויה הראשונה אבל בנדרים
ששמע בהן הארוס הראשון קודם שימות ולא הספיק להפיר
אין האב סיפר עד שתחזור ותתארס שיפירו הוא הארוס
האחרון וכמו שיתבאר בסמוך בסעיף י"ג שהארוס השני יכול
להפיר מה שנדר תחת הארוס הראשון ומסינין האי מבנעויה
בית אבנה נפקא דמשמע כל כמה דיתבא בבית אביה כלומר
אף על נב שהיהה ארוסה וחזרה לבית אביה האב יכול להפיר
לה לבדו ואם כן תהיה להקיש הויה שנייה להויה ראשונה
למה לוי אלא לנדריה שנדרה ושמע הארוס הראשון ושהק
ומת ביום שמעו אפי' יכול האב להפיר וכל שכן אם לא שמע
הארוס הראשון כלל ודווקא שמת הארוס קודם שמעו או
שמת ביום שמעו ולא הפיר ולא קיים הנדר וכן אם הפיר צריך
האב לחזור ולהפיר ביום שמעו אבל אם קיים הארוס את הנדר
קודם שמת או שמת אחרים שמעו אין האב יכול להפיר
דכבר קיימו הארוס בשתיקתו ביום שמעו ולהרפ' בס' אפילו
שמע הארוס והפיר לה ומת אחר כך שמע האב אין האב יכול
להפיר לבדו ונראה לוי דהרמ"בם לשעמיה אויל דכי היכי דס"ל
לעיל בסעיף ה' שכהבנו בשמ' דהואיל וכתבה התורה ביום
שמעו נבי אישה שלמדנו ממנו דהיכא דשמע האב והפיר
זאחר כמה ימים שמע הארוס והפיר ביום שמעו דאינו מופר
ופכירא ליה להרמ"בם דהוא הרין אם שמע הארוס והפיר בו'
כמו שכתבנו לעיל הכי נמי סכירא ליה הכא דכמו דילפינן
פקדא דהיכא דנדרה כשנתארסה והפיר האב חלקו ומה דשוכ
אין הארוס יכול להפיר כדבעינן למכתב בסמוך בסעיף ט"ו
בע"ה ה"ה היכא דשמע הארוס והפיר ומת שוב אין האב יכול
להפיר נ"ל

יט כנסה צו אפילו לא כנסה טכס אלא שמסרה האב או
שלוחיו לו או לשלוחי להכניסה לחופה ומת הבעל

נעקרה ההקמה מעיקרה דקיימא לן התכנס עיקר הנדר מעיקר וממילא נתקיימה ההפרה למפרע ואין צריך לחזור ולהפר .

כג בעל שקיים נדרו אשתו והלכה לפני שלשה הדייטות והתירו לה יוש אומרים שהוא מותר שאין קיימו של בעל אלא חיזוק הנדר שיהא הנדר כשאר נדר דעלמא ואם כן ממילא יוכלו חכם או שלשה הדייטות להתירו אחר כך כמו כל הנדריו'א כיון שאמר תורה אישה יקימנו וגו' כיון שקיימו טוב אין חכם או שלשה הדייטות יכולין להתירו אבל אם לא הקם ולא הפר הבעל אלא חריוש לה אז הוא כשאר נדר ויכול חכם או שלשה הדייטות להתירו לה וטוב להחמיר לעניין זה שאם קיים לה הבעל ישאל הבעל על ההקם ואחר כך יפרנו לה ואם אינו ביום שסעו יתירו לה חכם או שלשה הדייטות אחר שנשאל הבעל על ההקם ועיין לעיל סעיף מ"ט וכל זה לכהחלהיש לחוט לסכרא האחרונה להחמיר אבל לעניין הדיו העיקר כסכרא הראשונה שחכם או שלשה הדייטות שהתירו אפילו אחר קיום הבעל ואפילו לא נשאל על קיימו דזותר הנדר שכן הוא סהם משמעות דקרא אתרים כוהלין לעולם :

כד וכיון שאין מפירין אלא עד שחשך אם שמע בשבת מיפר אפילו בשבת ואפילו נדר שאינו לצורך שבת שאם לא יפר היום לא יוכל עיד להפר מיהו משום כבוד שבת ישנה מעט ולא יאמר לה בפירוש מיפר ליכתי כמו שאומר בהול אלא מכסלו כלבו וכדי שהרע היא שיפירנו בלבו גס משום שלא יהיו דברים שכל יאמר לה שלי אכלי שלי ושתי וכיוצא בזה דברים המראים שהוא מיפר לה ועל סעיף לה :

כה הבעל או האב יכולין להפר בלא שמועה כלומר אפילו שמעו שנדרה יכול לומר כל נדרים שנדרה אשתי או בתי יהיו מופרין ודווקא שהיא פיקח שראו דשמוע דקיימא לן כרבי זירא כל הראוי לבירה אין בילה כעכבה בו אבל אם הוא חרש שאינו שומע והוא מדבר אינו יכול להפר לה כיון שאינו ראוי לשמוע ויש חולקין ואומרים אפילו פיקח אינו יכול להפר עד שישמעו מיהו אם הפר קוד' שיטבע ואחר כך שמע היו הפרה ואין צריך לחזור ולהפר :

כו שושה אינו מיפר לא טנא אבל לא טנה בעל דהא אינו יודע מה שדבר :

כז קטן אינו מיפר לפי שאין לו אישות כלום שאין קידושו קידושין מן התורה :

כח אין האב ולא הבעל מפירין קודם שהורו כגון האומר לאשתו או לבתו כל נדרים שתורו עד שאבא במקום פלוני הריגן מופרין אינן מופרין משום דאמר קרא אביה יקימנו ואישה יפירנו אה טנא יכלל הקם דהיינו אהר שנדרה בא לכלל הפר לא בא לכלל הקם לא בא לכלל הפר אבל משנדרה מפירין אף על פי שלא חל הנדר כיצד אמרה כבר זה עלי אם אלך למקום פלוני אף על פי שלא חל הנדר כל זמן שלא הלכה יכולין להפירו ואפיריו שלא בפניה גם כן יכולין להפירו כדילפינן מכתובי אשר אמרה על נכשה לא יקום וה' יסלח לה כי הניא אביה אותה שיש לדקוק כיון שאמר אשר אסרה על נפשה לא יקום מפני שהניא אביה אותה כה זה שאמר וה' יסלח לה איזה סליחה היא צריכא אחר ההפרה אריא נמה הכתוב מדבר באשה שנדרה בגזיר ושמע אביה או בעלה והפר לה והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושהיה בין ובטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה ואף על פי שהוא מיפר . ואם כן ממילא שמעינן שאם מפירין שלא בפניה הוא מיפר וכי תימא מכל מקום מאי נפקא מיניה כיון שעל כל פנים צריכה סליחה נפקא מיניה שאם לא היו האב או הבעל אצלה ביום שסעו שהיו רחוקים מסנה במקום אחר יכולין

נדרה והיא ארוסה ומת הארוס בין קודם שסמעה בין לאחר שסמעה ושמע האב וחזרה ונתארסה בו כיום אפי' ככה פעמים האב והארוס האחרון מפירין נדרים ואם לא שם האב בו כיום ונתארסה לאחרים ושמע אה"כ אפי' אחר נשתיימו האב והארוס האחרון מפירים ביהו כיום ששמע וששמע דהך מילתא התכונן מסעיף י"א ו"ג ע"ש :

זה נדרה והיא ארוסה ושמע אביה ולא שמע ארוס ונתגרשה בו כיום ונתארסה לאחר בו כיום אפילו למאה אביה וכו' והאחרון מפירין נדרים שנדרה בפני ארוס הראשון מפני שנתגרשה לו כיום ונתארסה שעה אחת שעדיין היא ברשות האב מפני שהיא נערה ועל סעיף י"ג :

נערה המתארסה שנדרה ולא שמע אביה ולא בעלה ונתגרשה ונתארסה לאחר אפילו לאחר כמה ימים והוא שמע האב והארוס האחרון מפירין נדרים שנדרה בפני הארוס הראשון ולא שמע אותה הראשון דאי שמעו כו' ונתגרשה הווי גירושין כמו ספק הקמה שיש לחוש שקיים נדרה דכיון שנתגרשה והיא לא היה רעתו להפר לה דמה לו והנדרה של עינו נפשה שיפירם הא שנאה וכיון שקיים כגון אמרנו סעיף י"א שאין האב ולא הארוס האחרון יכולין טוב להפר :

ך לפיכך הא דאמרינן לעיל סעיף י"ז דחזרת לרשות האב מה שנדרה תחת הארוס אף על פי ששמעו דווקא כשמת הבעל מן האירוסין אבל אם גירש לא דמספקא לן אי גירושין כהקמה דמי אי לא הילכך אם שמע נדרה וגירשה אין האב יכול להפר לא לבד ולא בשותפות עם ארוס אחר ואפילו עם הראשון נמי לא אם החזירה אפי' כיום השמיעה אבל אם לא שמע הארוס הראשון שנדרה וגירשה הוי דינס לכל דבר כמו נדרה ומת הארוס הראשון בין שמע בין לא שמע :

כא אין האב מיפר נדרו כהולא הבעל נדרו אשתו אלא ביום ששמעם דהכי כתיב כהדי נבי שניהם ביום שמעו ונותר וסהם ביום ששמע כל אותו היום ולא מעת לעת שאם שמע בתחלת הלילה מיפר כל הלילה וכל יום המחרת ואם שמע סמוך לחשיכה אנה מיפר אלא עד שחשך ואם עבר קיום ושתק אפי' לא כיון בשתיקה אלא לצערה וברעתו היה שיהא מופר אינו מיפר דברים שכלבאינם דברים ואדרכה שתיקה הוי קיום ואינו יכול להפר עוד אותו הנדר ואם שתק מפני שאינו יודע שיש ביד הבעל להפר או אפילו יודע אלא שנדרה נדר שסבור שאינו יכול להפר כגון שסבור שאין נדר זה מנדרי עינו נפש יכול להפר אפילו לאחר כמה ימים ולא הוי שתיקה קיום ושעת ידיעתו שהא מנדר עינו נפש הוא כאלו הוא שעת הנדר או יום השמיעה ופר לה אותו היום :

כב נדרה אשתו וקיים לה באחד משלושות של הקמה והוא כסבור שאינו לשון של הקמה וכו' כיום הפר לה הקמתו הקמה ולא דמי לאינו יודע שיש ביד הבעל להפר או לאינו יודע שזה הנדר הוא מן הנדרים של עינו הנפש שאמרנו בסעיף שקודם זה רשעת ידיעתו הוא חשיב שעת השמיעה דהתם כיון שאינו יודע שיוכל להפר זה הנדר אף ע"פ ששמע בנדר אינו קרוי ביום שמעו כל זמן שאינו יודע שיש בידו להפר דמה ארני שמיעתו אבל הכא שידע שיש בידו להפר על כל פנים הויא שמיעתו שמיעה אלא שהוא שיעה בליטו או דאפשעה אנפשעה למה לא הפר בלשון ידוע ומפורסם ואדרכה הוא קיימי ומה לנו שלא למד לשנון לרבר והוא הדין למי שידע שיש בידו להפר אותו נדר שנדרה אלא שלא ידע שצריך להפר ביום שמעו ועבר יום השמיעה שטוב אינו יוכל להפר כיון שידע שיוכל להפר והוא שמע ביום שמעו קרינן ביה מה לנו שלא ידע שצריך להפר ביום השמיעה היה לו שידע והוא דאמסיד אנפשה מיהו אם נשאל על הקמה הרי

להפר סם ביום שמעם והוא מופר ואחר כך יגידו לה כשיבאו לביהם ואם היא עברה קודם שהגידו לה צריכה כליחה :

כט הכעל מפר לשתו נשיו כאחת וכן האב לשתו בנותיו שאומר מופר לכם ושניהם מופרין ויש חולקין דסבירא ליה מכתוב אותה הניא אביה אותה וכן אשה יניא אותה אותה אחת לבדה משמע :

ל אין יכולין לעשות שליח לא להקמה ולא להפרה אף על גב דבכמה המצות שכתורה קיימא לן שלוחו של אדם כמותו הכא מיעשה רחמנא לשליח דכתיב אישה יקימנו ואישה יפירנו משמע אישה דווקא ולא השליח והוא הדין גבי אב והוא עצמו צריך להפר ולא השליח דבעל ואב שוין הם לכל דבר :

לא צריך שיכוין לסם האטה שהפר לה דכתיב יניא אותה משמע שיכוין לאוהיה אשה שיפר לה וכן צריך לכוין לשם הנדר שנדרה היא דכתיב והפר את נדרה משמע לאוהו הנדר שנדרה יקוין בהפרתו ואם לא כיון לשם האטה שנדרה או שלא לשם נדר שנדרה אינו מופר כיצד נדרה אשתו ואמר לו שבתו נדרה או איפכא והפר לה על שמיעה זו או שיאמרו לו האמ' אם אשתו ואם כתו אלא שהיא נדרה מהחאני' והם אמרו לו מהענבים נדרה או איפכא והפר לה על שמיעה זו לא היו הפרה אלא אם כן נודע לו תוך כדי דיבור ורצה גם בהפרה זו ואין צריך להפר שנית :

לב וכשנודע לו אחר כדי דיבור דלא היו הפרה יכול להפר כל יום ידיעה שנייה דהא ידיעה קמיתא לא הנייא ידיעה ואפילו אם קיים כידועה קמיתא לאו כלום הוא ואם רצה להפר בידועה שנייה מיפר טזה לא קיים מעילם :

לג ודווקא שנדרה אשתו ואמר לו שבתו נדרה או איפכא אז לא היו הפרה אבל אם אמרו לו שהם נדרה אשה בתוך ביהך ולא אמרו לו יותר והוא סבר שאוהיה שנדרה היא בתו והפר לה ונמצא שאשתו היא שנדרה אף על פי שלא נמצא אלא לאחר כדי דיבור הריזה מופר שהרי לא אכר בפירוש שמפר לבתו אלא שהשב כך אבל מסתמא ודאי היה דעתו לאותה שנדרה איז שתהיה והוא שגם עכשיו רוצה בהפרת אשה :

לד כל ההפרה תלויה בשעת הנדר כיצד אם בשעת הנדר היא נשואה אף על פי שלא יהול עד שתתאלמן כגון שאמרה קונם כבר זה עלי לאחר שלשים יום והפר לה ונתאלמן כנתיים הריזה מופר וכן שאמרה בפירוש קונם כבר זה עלי לאחר שנתאלמן והפר לה הרי זה מופר שכן כתיב ונדר אלמנה ונרושה כל אשר אמרה על נפשה יקום עליה משמע מה שאמרה על נפשה והיא אלמנה ונרושה יקום עליה אבל מה שאמרה על נפשה והיא אינה אלמנה ונרושה אלא נדרה בעוד שהיא נשואה וישנת החת בעלה אף על גב דבשעת שחל הגדר תהא אלמנה ונרושה אם הפר לה בעלה מופר ולא יקום עליה :

לה ואם היה אלמנה בשעת הנדר ונשאת קודם שיחול והפר לה בעלה אינו מופר ל' אמרה קונם עלי כבר זה לאחר ל' יום ונשאת בנתיים ל' שאמרה בפ' קונם עלי כבר זה לאחר שאנשא אינו יכול להפרוזה ג' כנשמע מקרא דלעיל ונדר אלמנה ונרושה ונ' כלומר מה שאמרה על נפשה והיא אלמנה או נרושה אף על גב דעכשיו אינה אלמנה ונרושה אלא נשאת אפ' יקום עליה ואין הבעל יכול להפרוה' אם היתה ארוסה בתולה שלא היתה לאיש מעולם בשעת שנדרה וחל הנדר אחר שנשאת לו אינו יכול ונ' ל' דזה נלמד ג' כמקרא דכתיב ואם בית אישה נדרה ונמר והפר כלומר מה שנדרה בביתו דהיינו לאחר שנשאת אבל מה שנדרה קוד' לכן בעודה ארוסה אינו יכול להפר נ' ל' :

לו אסרה עצמה בשני דברים כגון כהאנים וענבים בין בנדר בין בשבועה בין שאסרה עצמה ככל המין בין שאמרה האנים וענבים אילו קיים להאנים והפר לענבים או שקיים לענבים והפר להאנים מה שקיים קיים וזה שהפר מופר וכן כל כיצא הזוז שאין שייך לומר בהפרה נדר שהופר מקצתו הופר כולו שאין הכעל עיקר הנדר מעיקרו אלא יבטלנו לפיכך מה שכתב בטל ומה שלא בטל לא בטל ומקטיגין הקמה להפרה מה הפרה מה שהפר מופר ולא יותר ה' הקמה מה שקיים מקום ואם לא קיים אלא מקצתו יכול להפר המותר ו' ויש חולקין ואמרים דכיון דבהפרה לא אמרין הופר מקצתו הופר כולו הופר מקצתו נפי' לא אמרין ואינו מופר כלל ואם קיים מקצתו הוקם כולו ברא' שבלילה שניהם נכרד, אחד אבל אם אמרה קונם ענבים עלי קונם האנים עלי או קונם כבר זה עלי קונם כבר זה עליו שני נדרים הם ואין שייך אחד להבירו ומה שקיים קיים ומה שהפר הפר :

לז כיצד היא הפרה אומר לה מופר ליכי ג' פעמים כדי לחזק ההפרה אבל בפעם אחר נמי היו הפרה וכן בהקמה בפעם אחד הקמה היא ו' ומיפר אדם או מקיים נדרו אשתו ובתו בכל לשון ואע"פ שהיא אינה ככרה בו וכל לשון שיאמר שמורה שקיים לה כגון שאמר יפה עשית און כמותך ואם לא נדרת הייתי מרודך הוין קיום דכיון דאפילו אם שתה היו מקיים לפיכך אמרין כל לשון כל דהו שיאמר שמשמע לשון קיום הועיל בו ולא יוכל להפר עוד אפילו בו כיום ואפילו לא עשה אלא כדי לצערה הוין קיום ובהפרה אם אומר לה ג' פעמים מופר ליכי או בטל ליכי או אין נדר זה כלום וכיוצא בלשונות אילו שענינם מודה עקירת הגדר בין בפניה בין שלא בפניה היו הפרה אבל אם צמר לה אי ציפטר שהדורי או אין כאן נדר הרי זה לא הפר שאין בכשמעות לשונות הללו לשון הפרה כלל ואם אמר לה לשון השייך בהתרת נדר של רבם כגון שאמר לאשתו ולבתה מהול לך או מותר לך או שרוי לך וכל כיצא בענין זה לא אמר כלום שהתירה אמרה זה הדבר למעש לומר ההכנס כשמתיר יאמר דווקא בלשון תחיה וכלל הלשונות שהיא עוקר הנדר כעיקרו ולא בלשון הפרה מכתוב לא יחל אבל אחרים מזהליו והבעל והאב יאמרו דווקא בלשון דכתיב גכיהו והניא שהוא לשון הפרה בלומר שכפירו מעכשיו בעל כרדה ולא בלשון התרה ומה שאמרנו דלשון אין נדר זה כלום הוין לשון הפרה יש חולקין ואמרים שאינו לשון הפרה :

לח חייב לשון הפרה בלבד ולא הוציאו בשפתיו אינו כלום דכריס שבלב אינם דכריס כמה דבריש אמורים שלא אמר לה שלי אכלי אבל אם אמר לה שלי אכלי וחשיב לשון הפרה בלבו הוין הפרה בין כשבת בין בחול כיון שבזה כנלה מה שבלבו הוין כמו דברים מיהו כבר אמרנו כעיקף כ' שטוב דוא שברזל יאמר לה בפירוש מופר ליכי וכשבת לא יאמר לה אלא שלי ואכלי שלי ושתו ויחשוב לשון הפרה בלבו כדי לטנות שבת מכחול לכבוד שבת :

לט כל זמן שלא הפר הנדר לאשתו אינו יכול לכופה שהעבור על הנדר אלא אם כן אכר לה שלי ואכלי ויחשוב בלבו לשון הפרה ולהרמ' בס' המכסל נדרי אשתו וכתו אינו צריך לומר כלום ונס' לא לחשוב לשון הפרה בלבו ואפילו הכי נחבטלו כל הנדרים כיצד הביטול שימך אותה ביום שמעו לעשותה דבר שאסרה אוהו עליה דכביטולו עוקרו מעיקרו בעל כרחה והוין יותר כהתרת חכם שצריך להתת ברצונו אבל בהפרה אינה כופה אותה אלא מפר לה ומעוהה אס רצתה עושה

לה מופר ליכי הרי זה ספק דמספקינן כיון שאמר קיים ליכי אף על גב שאמר סיד שעה אחת דמשמע ולא יותר אפ"ה הוי קיום כל דהו וקיים כולה או דילמא כיון דהאי יומא כוליה בר הקמה ובר הפרה הוא כי אומר מופר ליכי לאחר שעה מהני דהא לא קיים בתחלה אלא שעה אחת וספיקא דאורייתא לחומרא :

ממ המקיים נדרי אשתו ובהו ונתהרס אין הקמתו אלא כמו נדר שנדר הוא לפיכך נשאל לחכם על הקמתו מהירו לו ואח"כ חוזר ומיפר לה בו ביום שנשאל אפילו לא נשאל אלא כמה ימים אחר ההקמה הוי ליה יום שאלתו כיום שמיצה וקודם השאלה הוי ליה כמו שאינו יודע שיוכל להפר שאין שתיקתו קיום ומפר אפילו אחר כמה ימים וי"א שאינו יכול להשאל על ההקם כדי להפירו אח"כ אלא ביום השמיעות דלא נרע משתיקה ויש להחמין כוע"ל סעיף ב' אכל אם הפר לה ונתחרט אינו יכול להשאל לחכם על ההפרה כדי שיחזור ויקים שמיד שהפר לה אזיל לה נדרה והותר ושוב לא יחזור ויחול עליה אם לא שתחזור ותדור היא בעצמה :

נ אמר לה קיים ליכי שני פעמים ונשאל על הראשון אז חל השני :

נא האשה שנדרה והתפיש אחר בנדרה או שאסרה עליה כבר בנדר ואחר התפיש בו והפר לה הבעל או האב היא מתרת והמתפיש בה אסור שאין הבעל והאב עוקרי הנדר מעיקרי כמו החכם לפיכך מה שהפר ה"ה והתפיסה קיימת : נב נדרה היא והתפיש בה הבעל או האב הרי גילה דעתו דנחא ליה בנדרה והוה קיום ושוב אינם יכולים להפר : נג נדר האב או הבעל והתפישו היא בו מפר שלה ושלו קיים :

נד נדר לעצמו והדירה כמורה ונמרה בלבו להדירה ואמרה אמן אין לך קיום גדול מזה ושוב אינו יכול להפר ואם נדר הוא והדירה דרך שאלה מה בלבה כגון שאמר לה התרצי בנדר זה להיות כמותי אי לא ואמרה אמן הרי זה מפר לה שאין השאלה קיום אלא לדעת מה בלבה כיצד אמר לה הריני נזיר ומה כלומר ומה נזירה כמורי ואמרה אמן אינו יכול להפר לה אמר לה הריני נזיר ומה תאמרי את האת נזיר כמותי ואמרה אמן הרי זה יפר ואם הפר לה גם שלו בטל וטוה כמי שתלה נדרו בנדריה ואם היא אומרת לו הריני נזירה ואתה ואומר אמן הוי קיום ואינו יכול להפר וכל כיוצא כזה :

נה לא נתנה התורה רשות לבעל להפר נדרי אשתו אלא נדרים שיש בהם עינוי נפש דכתוב כל נדר וכל שבועת איסור ילענות נפש אישה יקיימו ואישה יפרינו ועוד התירה לו התורה גם כן להפר נדרים שבינו לבניה דכתוב בסוף הפרשה אלה החקים אשר צוה ה' את משה בין איש לאשתו וגומר וכולם יתבארו לפנינו בע"ה אזהרם נדרי עינוי נפש ואזהרם דברים שבינו לבניה ומיהו כיון שהלקן התורה לשנים שמע מינה דהפרש יש ביניהם ומהו הפרש שביניהם דברים שיש בהם עינוי נפש כשהוא מפירין לה מותרת בהם לעולם דסתם אמרה התורה אשה יפרינה וכשהוא מפר מפירין לה לעולם משמע דברים שבינו לבניה אין ההתרה אלא לעצמו כל זמן שיש לו בה תועלת דהיינו כל זמן שהיא אשתו דכתיב בין איש לאשתו משמע כל זמן שהיא אשתו וגם לאחר שתתגרש כל זמן שלא תינשא לאחד שאיפשר שתחזור אליו להיות עו' אשתו אבל לאחר שתינש' לאחר דשוב נאסרה עליו חל הנדר גם לדירה ונדרים שאין בהם לא עינוי נפש ולא בינו לבניה לא נתנה לו התורה רשות להפר אלא היא כמו אחר החכם אג' הדיוטות מתירין לה :

נו וכשנדרה נדר שאין הבעל יכול להפר נעשה לה שליח להשאל על נדריה אעפ"י שהיא אינה לפנינו אפי' למד

עושה ואם רצתה אינה עושה כיצד נדרה או נשבעה שלא תאכל או שלא תשתה ואמר לה מופר לך הרי זה מופר ושותרת לאכול ולשתות נשל ונתן לה ואמר לה שלי ואכלי שלי ושתי הרי זו שותה ואוכלת והנדר בטל מאילו לפי שעניין לשון ההפרה הוא שיתיר הקשר מעכשיו ויחזור להיות העניין כמו שהיה קודם שבועתה דהיינו אם תרצה תעשהו ואם תרצה לא תעשהו והכיוול הוא שיכריחנה לעשות הדבר שנשבע שלא לעשותו ואם נשל ונתן לה ואמרה שלי ואכלי שלי ושתי מראה לה ההפרה שבלבו ואינו צריך להוציא בשפתיו והנדר בטל מאילו ע"י הראות מעשו :

מ לפיכך לדעת הרמב"ם המפר נדרי אשתו ובהו צריך להוציא בשפתיו ואם הפר בלבו אינו מופר אבל המבטל שהוא יותר מהפרה אינו צריך להוציא בשפתיו אלא מבטלו בלבו בלבד בלא שמעו וכופה אותה ויש להחמיר כסברא ראשונה לכן בהפרה בין כביטול ויציא בשפתיו ביום שמעו שאמר לה מופר לך אי שלי ואכלי שלי ושתי ויחשוב בלבו לשון הפרה :

מא המקיי' בלבו הרי זה קיים אעפ"י שלא הוציא בשפתיו דהא אפילו החריש לה קיים והמפר בלבו אינו מופר לפיכך אם הפר בלבו יכול לחזור ולקיים אפילו אחר כדי דיבור אבל קיים בלבו אינו יכול לחזור ולהפר אלא אם כן חזר בו בתוך כדי דיבור :

מב אמרו לו אשה נדרה ואמר בלבי היה להפר לה והפרתי לה גם בהוצאת שפתי נאמן אבל אמרו לו נדרה והוא אומר לא נדרה וכיון שרואה אזהר מעירין עליה שנדרה אמר בלבי היה להפר והפרתי בשפתי אינו נאמן דהא התרים לומ' מתחלה לא נדרתו וכיון שלא האמין שנדרה היאך יוכל לומר שהפר דרכה למה שאזל כל האומר לא ליותי כאומר לא פרעתי דמי ה' האומר לא נדרה כאומר לא הפרתי דמי והודאת בעל דין כמא עדים :

מג אמר לה קיים ליכי ומופר ליכי ולא תחול ההקמה אלא א"כ חלה ההפרה הרי זה מופר דהא לא חלה ההקמה וא"כ חלה ההפירה ולמי ההפירה חלה בהוצאת שפתי ושוב אין בידו לקיים וי"א דספק הוי ולחומרא הוי קיים :

מד אמר לה בבת אחת קיים ליכי ומיפר ליכי אין כאן לא הקמה ולא הפרה ויכול אח"כ לעשות מה שירצה או הקמה מעלייתה או הפרה מעלייתה וע"ג דאמרין לעיל סעיף מ"א דאם קיים בלבו יכול לחזור ולהפר תוך כדי דיבור שאינו התם דקיים בלבו אבל הא הוציא הקיום בשפתיו ומה שמוציא אחר כך ההפרה בפיו אינו מבטל קיו' לנמרי שהא אפילו מופר דסני שנאמר דאנהיא אמירתו תוך כדי דיבור מופר ליכי לבטל הקיום שלא יהא בו ממש אבל גם ההפרה אין בה ממש שנכתל ג' ע"י הקיום שהוצי' בשפתיו עכשיו תוך כדי דיבור הקודם ואין כאן לא הקמה ולא הפרה וכ"כ אם לא אמר שני פעמי' ליכי אלא שאמר קיי' ליכי ומופר בבת אחת או שאמר בפירש קיי' ליכי ומופר ליכי בבת אחת שאין כאן לא הקמה ולא הפרה ולהרמב"ם כבולה הוי קיו' דקיום כל דהו הוי קיום כמו שנתבאר טעמא לעיל סעיף ל"ז :

מה אמר לה קיים ליכי היום הרי זה קיים לעולם דפשיטא שלא יוכל להפירו למחר דהא היום שמע :

מו ואם אמר מופר ליכי למחר אינו לא קיי' ולא מופר ויכול אח"כ לקיימו או להפירו בו ביום ויש אומרים דהוי קיום דכיון שאמר מופר ליכי למחר משמע הא היום הוי קיום והוי קיום כל דהו דהוי קיום :

מז אמר לה קיים ליכי שעה אחת אע"ג דמשמע הא אחר כך יהא מופר אינו אלא הפרה בלב ואם עברי היום ולא הפר הרי זה קיים דהא הפרה בלב אינו הפרה :

מח אמר לה קיים ליכי שעה אחת וכשעבר השעה אמר

לבוש עטרת זהב הלכות נדרים

כפקום אחרים הצטרך :

סא אפילו נדרה כמין שחוררע ולא טעמא אותו מעולם הו עינוי נפש שכל דבר שאינה רשאה לאוכלו אס תרצה הו עינוי נפש :

סב נדרה שלא הלך לבית האבל או לבית המשת' או לבית אביה ואמה או שלא הלך במחול או שלא לסודר או שלא לשמוע קול שיר כולו הו נדרו עינוי נפש :

סג נדרה משני בכרוה כיהר על אחד מצטרפת אס לא תאכלנו וילג השני אינה מצטרפת והיכי דמי נראה לי

כגון שהאחד פת נקיה והאחר פת קיבר והיא אינה רגילה לאכול פת קיבר אס לא מתוך דוחק גדול ועכשיו היא רעבה ואינה רעבה לפיכך אס לא היה נדרה היתה הפצה לאכול עכשיו הפת נקיה ומצטרפה שלא הוכל לאוכלו מחמת נדרה אבל הפת קיבר אפילו לא היתה נדר לא היה איכלת אותו עכשיו אף על פי שהיא רעבה כיון שאינה רעבה כל כך ולא היתה דחוקה לאכול מתוך רעבון גדול אינה מצטרפת עליו שלא הוכל לאוכלו מחמת נדרה נדרה אינו מעלה ואינו מוריד דכלאו הכי נמי לא היתה אוכלת אוהו עכשיו והוא הפר לה סהם על אוהו שמצטרפת חלה ההפקה והו עינוי נפש ועל השני שאינה מצטרפת עליו עכשיו לא חלה ההפקה דאפריקן מסהמא לא היה דעתו להפר עכשיו אלא אותה שהיא מצטרפת עליו ואע"ג דבכסוף אמרינן דאפילו מן רע יכול להפר לה דהיינו כשדועה שהפר לכה בנרש

אורו המין כגון שלא נדרה אלא סאורו המין והפר לה אי נמי הפר לה בפירוש אבל הכא דהפר לה סהם אמרינן לא היתה דעתו רק על הנקיה ולא דמי נכ' לחאנים ועכשיו דסעיף ל' דהתם קרש שלא הפר אלא מקצתו אבל הכא הפרה שלימה היא דהו הפר סהם וכבר ידעת דבהפרת לא אמרינן הותר מקצתו הותר כולו אלא נבי התרת חכם :

סד אכרה קונם טאני נהנה לבריהו כלו' שהיא אוסרת הנאת הבריות עליה שלא תהנה מהם י' דהו בכלל נדרו עינוי נפש דודאי מצטרפת היא וי' טאניו משום עינוי נפש טאין שייך לומר עינוי נפש אלא כשפירש בפירוש דבר שדרך נופה ליהנות ככגון דהוצה וקישוט ופירות ואכילה ושתייה וכו' אבל סהם הנאת הבריות הוא כולל גם כן שלא הקבל מחנות או שאר דברים מהם לפיכך אינו נכלל בכלל עינוי נפש אלא בכלל דברים שבינו לבינה דהיינו שלא יהא זקוק להאבילה משלו בלבד דודאי הוא אינו בכלל הבריות טאסרה עליה :

סה וכיון שהבעל אינו בכלל הבריות טאסרה עליה כל זמן שלא הפר לה מתורת ליהנות משלו כל זמן שהו' החתני ואחר שהתגרש נכלל גם הו' בכלל הבריות ואי אפשר לה ליהנות אלא מלקש שכחה ופאה שהם הפקר ואינם של סום אדם עד שיזכו בהם וכל הקודם זוכה והוא גם היא יכולה לזכות בהן כאחד מהם ויהיו שלה והתנה משלה :

סו ואילו הם דברים שבינו לבינה דברים שגורמים איבה בינו לבינה כגון השמיש וכיוצא בו וצריך להפר .

סז והא דחל נדר מהשמיש רוק' טאמר הנאת השמישך עלי דאף על גב דמשועבדא לו מ' צין מאכילין את האדם דבר האסור לנזריכה הפרה אכל אסארה הנהת השמישך עליך אינו צריך הפרה שהיא משועבדת לו ולאו כל כמינה לאיסרו עליו וכן הוא טאמר הנאת השמישך עליך אינו נדר שהוא גם כן משועבד לה ולאו כל כמינה לאסור עליה אבל אם אמר הוא הנאת השמישך עלי הו נדר וצריך התרה דאע"ג דמשועבד לה איז מאכילין אותו דבר האסור לו ואין להקטות בהנאת השמישך עלי אמאי חל הנדר דהו הנאת השמישך דבר טאין בו ממש הוא ואין נדרים חלין אלא על דבר שיש בו ממש כדכתיבנא לעיל בהלכות נדרים דמתרצינן דיבורית לחומרא

טאין אדם עישה שליה להתיר לו נדרו כדאיתא בסימן רכ"ח מדה הוא כבעל שנעשה שליה לנדרו אשתו מפני שהיא בנופו וכלכד שיטמא נ' מקובצים יחד אכל הוא לא יקבעם שיתירו לה דטמא היא אינה רוצה שיתפרס' הדבר שנדרה וארעהא דהכי לא נהחרטתה ולא שלחה אוהו אלא כשהם מקובצי טאין הקול מתפרסם כ' כיא דכרי' בפניהם ויתירו לה לפיכך אס נתנה לו רשות גם לקבעם ולהתיר לה יעשה' :

נז וכיון שהבעל כנופה אינו מצטרף עם שנים אחרים להתיר לה נדרה דהוה ליה כנדרו עצמו ואין אדם מתיר נדרו עצמו' וכ' ט' שאינו מתיר לה בתורת יחיד מומחה כשהוא מומחה / אבל ראב מתיר נדרו בהו בלשון התרת ביחוד מומחה אס הוא מומחה או מצטרף עם שנים בתורת הדיוטות טאין בתו כנופו :

נח לפי משמעות פשוט' הכתובים משמע שהאב מיפר לבתו כל נדריה אפי' דברים טאין בהם עינוי נפש ואפילו דברים שבינה ובין אחרים דהא כתיב ואשה כי תרור נדר לה' וגו' וכתיב ואם הניא אביה וגו' כל נדריה ואסריה אשר אסרה על נפשה לא יקו' ואע"ג דבסוף הפרשה נ' כתיב בין אב לבתו דמשמע גם כן מה שבינו לבינה ולא מה שבינה לבין אחרים באב וכחו הו כל דבר בינו לבינה מפני שהאב מקפיד על כל מה שבתו עושה וי' אע"ג דגבי אב סחמא כתיב נלמר סהם מן המפורש מה הפרת הבעל דווקא עינוי נפש ודברים שבינו לבינה גם האב אינו מפר אלא דווקא עינוי נפש ודברים שבין בעלה לבינה והם הסו דבר' שבינו לבינה יש מחלקן ואומרים קודם שנתארסה מיפר כל נדריה אפילו טאין בהם עינוי נפש כמשמעות פשוט' דקרא אבל אס נתארסה ופח הארים נחזרה לרשות אביה אז אינו מיפר אלא נדרו עינוי נפש ודברים שבין ארוסה ובינה דטאמא משום דבעודה היתה ארוסה לא היה האב יכול להפר רק לשהות עם הארוס והארוס פשיטא דלא עדיף מבעל שנטו טאניו יכול להפר רק דברים של עינוי נפש ובינו לבינה דאיטה יפרינו קאי על הארוס כמו על הנשוי וכיון דבעודה ארוסה לא היה האב יכול להפר יותר מן הארוס דהיינו דווקא נדרו עינוי נפש ודבר' שבין ארוסה לבינה גם אחר מות הארוס שחזרה לרשות אביה לא חזרה אלא לענין נדרו עינוי נפש ודברים שיהיו בין ארוסה ובינה ולא לשאר נדרים :

נח איזה הם דבר' שיש בהם עינוי נפש כגון רחיצה וקישוט כיהול ופרכוס כגון שנשבעה שלא תרחץ או שלא תתקטט או שנדרה ואמרה הנאת רחיצה וקישוט עלי אס ארחץ או אתקטט אפילו לא חלה' אלא ברחיצה וקישוט של היום שאמרה אס ארחץ או אתקטט היום היום היאסר עליו מהיום ואילך כל הנאת רחיצה או קישוט ואיפשר שלא תרחץ ולא תתקטט היום ולא תאסר אפילו הכי הו בכלל נדרו עינוי נפש אע"פ טאין חל אלא ליום אחד דניוול יום אחד שמה' ניוול ויש אומרים דרחיצה וקישוט אינם בכלל עינוי נפש אלא בכלל דבר' שבינו לבינה כלומר שהו מקפיד עליהם שלא תתנה עליו אכל אין לה עינוי נפש אס לא תרחץ ולא תתקטט וכבר ידעתה מסעיף נ' מה ההבדל שביניהם וכל זה לא מיירי אלא בקישוט הפני' אבל קישוט של משה לכולי עלמא לא הוה אלא מדברים שבנו לבינה :

ס אמרה קונם פירות העולם עלי או אפי' פירות מדינ' אחת או אפילו אסרה עליה פירות של איש אחד לברו הו עינוי נפש ואפילו אותו האיש האחד אינו חנווני יש לאדם עינוי נפש כשנאסר עליו אפי' פירות איש אחד דטמא הצטרך משני ולהרבי' פירו' העולם עלי דודאי הו מנדרו עינוי נפש אבל פירות מדינה אחת וכל שבן פירות של איש אחד אינם מגדרי עינוי נפש דאפשר כאחרים אבל מ' מ' משום דברים שבינו לבינה יש בהן כפני שהו צריך לשררה ולהביא לה

* לבוש עטרת זהב * הלכות נדרים * קבא

עליו יהי נאסרה עליו כראסרה לעיל סעיף טז נתנו לו חכמים ז"ל זמן שיקיים אותם שבעה ימים אולי ימצא פתח לנדרו שיוכל להחירו כיון שהדירה בפ"ו ימים או יותר בין שהדירה סתם ולאחר יצבעה ימים אם לא ימצא פתח לנדרו יצא ויהן כתובה :

ב הדירה שלא תרנה ממנו אינו חל שהרי הוא משעבד לה ואם אמר לה צאי מעטה יריך במזונותיך והיא מספקת בהם לדברים גדולים ואינה מספקת לדברים קטנים אם כל משפחתה רגילים באותם דברים קטנים אינו חל שהרי הוא משעבד לה נס בהם ואם אין כל משפחתה רגילים בהם אלא העשירים ואביה עשיר ורגיל בהם ובעלה אינה עשיר ואינו רגיל בהם חל הנדר שהרי אינו חייב לה בהם ועל לבוש הבוץ וארגמן סימן ע"ב ומ"מ כיון שהדירה ממנו והיא צריכה לחזור לבית אביה הוא מתחיל לה עתה בהם הילכך עד שלשים יום יפרנסנה באלו הדברים הקטנים ע"י פרנס שיאמר כל הזן אינו מפסיד ריוח אותה אחר ויקח מהבעל ל"ש הדירה שלשים יום או יותר או שהדירה סתם דהכי נבי שלא תהנה ממנו כיון שאין צערה כ"כ גדול כמו נבי מדירה מתשמיש נתנו לו זמן ל"ו יום אולי ימצא פתח לנדרו ואם לא ימצא פתח לנדרו תוך השלשים יום או יוציא אותה לאחר שלשים ויהן כתובה ודוקא ע"י פרנס שיפרנסה על ידי כל הזן אינו מפסידו כשיהבע אותה לריון אחר כך אין מחייבין אותו כדיון לשלם אלא אם ירצה ישלם אבל הוא לא ימנה פרנס שיפרנסנה חוץ השלשים יום דאם כן שליחותיה קעביד והיה חייב לשלם לו והוי מהנה לה ממש ואסור :

ג הדירה שלא תהקשט או שלא תאכל אחד מהמינים אפי' הוא רע ולא שעמחו מעולם ותלאו בתשמיש שאם קונם השמישך עליו אם תתקשטי או תאכלי מין פלו' או שאמר קונם הנאת תשמישך עליו אם תלכי לבית אביך יותר והאריך זמן משך הנדר יותר מחדש והוא דר עמה בעיר או יותר מרגל אם הוא דר בעיר אחרת בכל אילנות הדברים הוא מקניטה וקשה עליה לקיימה והוא תלה בה השמישה שמצערה לפיכך נהנו לו חכמים זמן שבעה ימים אולי ימצא פתח לנדרו ויתירו ונס היא ניהא לה בכך דסבר' מירח רחח עלי והשת' הוא דמותיב דעתיה ואם לא ימצא פתח לנדרו הוה הו' ימים אז מיד אח"כ יוציא ויהן כתובה ואם היא נדרה קונם מין פלוני עליו או קונם שלא אתקשט בקישוש פלו' או שאמרה יאסר הנאת תשמישך עליו אם אוכל מין פלוני או אם אתקשט או אם אלך לבית אבי והוא שמע ולא הפר לה יוציא מיד ויהן כתובה ולא רצו חכמים לתקן בהא שחמתין ז' ימים שמא ימצא פתח רכיון דדיא נדרה והוא שותק לא שייך לומר דסבר' דמירח רחח דהשת' לא חזינן ביה דרחח שהרי היא התהילה אלא הא איכא למימר דסברא היא כיון שה' שותק ודאי שצאה נשורה לו בלבנו זה כלה ימים ולכך הו' שותק לולא יפיים עוד וכיון שסבור' שלא יתפיים עוד מצירה היא וקשה עליה להמתין לפיכך לא תקנו לה שחמתין ולרמב"ם בנדר' היא וקיים לה הוא אם רוצה לייש' ולא האכל מאותו המין הש' ואם הוא אומר אי איפשי באשה נדרנית יוצא ויהן כתובה וה' אם נדרה שלא תלך לבית אביה שאמרה קונם תשמישך עליו אם אלך לבית אבי ושמע הבעל ולא הפר וכן אם אמר' קונם תשמישך עליו אם אלך לבי' האכל או לבית המשתה ושמע ולא הפר לבי' ונ' אם אמרה קונם תשמישך עליו אם אשאל משכני כל'ם או אשאל אילם כלי ושמע ולא הפר אם תרצה לייש' ותקיים נדרה הרשית בידה ואם הו' אומר אי איפשי באשה נדרנית יוצא ויהן כתובה :

ד נדרה נדר מדברים שבינו לביתה או של עינוי נפשוהפר לה על מנת שתאמר לפלוני דבר של קלון או שתהא מתהפכת אחר התשמיש כדי שלא תתעבר והיא אינה רוצה לעשות אחד מאלו מפני שהם דברי פריצות או שיש בהן

לחומרא כאילו אמר נופך להנאת תשמישך עלי בעל שנדר שלא לקרב אל אשתו עד זמן פלוני אם עשה מרצון אשתו חל הנדר ואם לאו הנדר אינו חל דהא משועבד לה אשה שבקשה מבעלה שלא ישמש עמה ונהבעס הוא ונשבטע שלא לטמש עמה וכראות האשה שעלה חרון בעלה עליה ורצה לישבע מיד מחתה בו אפי' הכי חל הנדר רכיון שהיא התחילה ובקשה ממנו שלא לשמש עמה הרי מחלה לו שיעבורו ומה שסחתה בו לא עשתה אלא לפייסו כדי שלא יבעס :

ה אסרה עליה תשמיש של כל אדם כעולם נס בעלה בכלל והוא יפר חלקו ותרא משמשתו כל זמן שהיא תתחילו וכשימות או יגרשנה הרי היא אסורה בתשמיש של כל אדם וכן כל כיוצא בזה :

ו אמרה קונם שאני נהנה לאבא ולאביך אם אני עושה לך או קונם שאני נהנה לך אם אני עושה לאבא ולאביך יכול להפר מיד אף על פי שלא חל הנדר עריון עד שעושה לו או עד שתעשה לאבית ולאביו מכל מקום יכול להפר אע"ג דהם אינו מתיר הנדר עד שיחול בעל מפר קודם שיחול ע"כ כדכתיבנא טעמא לעיל סימן רכ"ח ודברים אילו הו' דברים שבינו לביתה שנגאי הוא לו שנאסרה בהנאה אביו ואביה אם עושה לו וכן שאינה ראיה לעשות לאביה ולאביו כדי שלא תאסר עליו הילכך אינו מפר לעולם אלא בעודה תחתיו כדיון נדרים שבינו לביתה :

ז אמרה קונם שאני עושה על פי אבא ואביך או על פי אחי ועל פי אחיך נדרה נדר שהרי אינה משועבדת להם ונס הבעל אינו יכול להפר שאין בזה לא משום עינוי נפש ולא משום דברים שבינו לביתה :

ח אמרה קונם שאני עושה על פיך אף על פי שאין נדרה חל בעודה תחתיו שהרי היא משועבדת לו ועכשיו צריכה הפרה מכל מקו' יפר לה דשמא יגרשנה ואז יחול ולא יוכל להחזירה הילכך קרינן ליה השתא דברים נה לביתו ואף ע"ג שעדיין אינו חל יכול להפר כדכתיבנא י"ף ס"ט ושני הסעפים הללו מירי כנון שאמרה יקדשו יעושהו שאם לא כן אינה יכולה לאסור מעשה ידיה שלא בא לעולם אבל הידים הא איתניהו בעולם ואין שות טעם כן נקדשו ידיה למעשה מעכשיו אפילו לבעלה גל פי שהיא משועבדת לו דהא ק"ל דהקדש מפקיע מירי נוד וקונם נמי לשון הקדש הוא דאל"מ רב' לשיעבוריה ולא חוכל להפקיע דשויה כלוקח נמור ולא כמלוה יקדש מפקיע מירי שיעבוד אלא דומיא דשיעבוד דפלוה ז' מחוסר גוביינא ועיין לקמן בלבוש הבוץ וארגמן סימן פ"א :

נדרה שלא תתן תבן לפני בקרו וכיוצא בדברים אילו שאין בהם עינוי נפש ואינם מדברים שבינו לביתה ונס אדם קדברים שהיא משועבדת לו לעשות אינו יכול להפר :

ט נדרה שלא לזרוח פניו ריו ורגליו או שלא למצול' הכוס ושלא להציע לו את הכסה אינו צריך להפר לפי שהיא משועבדת לו לעשותם :

י אשה שנדרה לשנות סם להתעבר אף על פי שהעובד מחויב ויפיה והסם קשה לגופה אין הבעל יכול להפר דוודאי על מנת זה נשאת לו שחתעבר ויהיו לה בנים ממנו :

יא וראשונה מתשמיש או שלא תלך לאביה ודומיו וכו' וסעיפים :

ו' מתשמיש המט' שאמר קונם תשמישך

לבוש עטרת זהב הלכות שבועות

גדנוד עבירה או שאמר לה ע"מ שתהא ממלא עטרה כרי מים ותשפכם לאטפה שהוא דבר של כריז וכל כיוצא בזה והיא אינה רוצה לעשות ונתקיים הגדר יוציא זיחן כתובה :

ה אמרה קונס תשמישך עלי אם אעשה שום מלאכה ושמע ולא הפר לה יוציא מיד זיחן כתובה ואם הוא אומר קונס תשמישך עלי אם תעשו שום מלאכה יוציא לאחר שבעה ימים דבפלה מביאה לידי שעמוס ולא תוכל לקיימו ושמעא דמיד אם אמרה היא וז'מים אם אמר הוא כבר נתבא' למעלה סעיף ג' ואם התיר לה שום מלאכה אפי' כל דהוא כגון לשחוק בכלבים וברצא בו דשוב אין כאן שעמוס לא יוצא אמר הבע' בלי שבכניו עליו או בליו על שכניו שלא תשא' ולא תשאלם מהם יוציא ויתן כתובה מפני שמיאיה שם רע בשכנותיה וכן היא שנדרה קונס תשמישך עלי אם אשאל מסכני כלום או אם אשאלם שום כלי ושע' וקיים לה יוציא מיד ויתן כתובה ואם הוא אומר קונס תשמישך עלי אם תשאל מהם או תשאלם יוציא לאחר שבע' ימים ואם היא אסרה בלי שכניה עליה כדי שלא תשאל מהם ולא תלתה בתנאי דאיסור' תשמיש זכך אם נדרה שלא לאחז בגדים נאים לכנה אינו יכול להפר שאינו דבר' שכניו לכינה ואסורה ליטאל משכניה ולארוג הכנדים הילכך תצא בלא כתובה שמיאיה שם רע בשכניו :

בירו וברשותו לעשותו ושלא לעשותו דומיא דהרע או להשיב שהוא לא אוכל ואוכל שהוא דבר של רשות מבינין מ הריבוי אבל כשבע לקיים המצוה כיון שאין בירו שלא לעשות שהרי מושבע ועומד עליו מהר סיני הוא ואם נשבע לבטל את המצוה הרי זו שבועת שוא וזוקה מיד שנשבע כן משום לא תשא זנום' בין עבר על שבועתו בין לא עבר וכיון שאינו חייב קרבן האמור כאן כשנשבע שלא לעשות לא מחייבין לה קרבן כשנשבע לעשותה ושיקר שאינו דומיא דהרע ולהשיב בכל צדדין וכן מי שנשבע להרע לאחרים כגון שנשבע להכות חברו או לקללו אף על פי שיש בירו וברשותו שלא לקללו ושלא להכותו כיון שאין בירו וברשותו להכות ולקללו שהרי עובר בלאו אם נשבע עליו ושיקר פטור מקרבן זה וכל שבין הנשבע שיעשה חבירו דבר פלוני כגון שיזרוך פלוני צרור לים או שלא יזרוך וכיוצא בו שהוא פטור מקרבן זה שזה אין בירו כלל לא לעשותו ולא שלא לעשותו אבל מי שנשבע להכות או לקלל את עצמו אף על גב דלאו שפיר קעביר מכל מקום בכלל להרע או להשיב הוא וחייב אף על גב דילפינן מקרא דהטמר לך ושמור את נפישך וגומר שלא יזיק לעצמו אסמכתא בעלמא הוא מיהו כל מקום שאמרנו שפטור הוא דווקא מן הקרבן פטור אבל עבירה גדולה היא בכל דבר שנשבע ומשקר בשבועתו שעובר כמה לאנו הנאמרים בחודה כגון לא תשא וגומר ולא תשבע בשמי לטקו זאפילו על חבירו אין לו ליטבע ואפילו על אשתו ובכיו' לו יטבע שיעשה שום דבר שאינו ברשותו שיעטנו על כל פנים וחבירו גם כן אינו מחוייב לעשותו אלא אם כתיב שבועתו דהיינו שיאמר אמן או דבר שעניינו כעניין אמן כגון שאמר הן' או מחוייב אני בשבועה זו או קבלתי עלי שבועה זו וכל כיוצא בזה מיהו אף ע"פ שלא קבלו אותם האחרים השבועו אם קיימו דבריו הרי אילו משוכחים שלא יביאו לזה ליד עבירה על ידם וכל שבין שהנשבע עצמו צריך לקיים שבועתו אם איפטר אף על פי שבעת שבועתו היה שבועת שוא כגון שנשבע שיטא אשה פלונית שזה שבועה שוא דשמא היה לא תתמצה מכל מקום כשהיא נתמצית צריך לקיים שבועתו ויש אומרים דבכהאי גונא לא מיקרי שבועת שוא אלא שבו ביטוי שהוא דומה לנשבע ליתן דבר לחבירו והוא אינו רוצ לקבלו שפטור משבועתו שלא נשבע שחבירו יקחנו הכי אם היא אינה רוצה להנשא לו הוא פטור אם אינה מתמצית ואם כן דומי' דשבועת ביטוי ואם תתמצה והוא אינו נושא חייב קרבן דשבועת ביטוי כיון שיש בירו לקיים :

ז בעל שאמר לאשתו אסור אני עליך איסור גמור שלא תלך לבית אביך או שאמר לה קונס עליך בית אביך או שלא תרבר עמה' אינו כלום שאין אדם אומר פירות חבירו על חבירו ה"נ הכא היאך יוכל לאסור' בית אביה ועל בלוש הבוץ וארנסן סימן ע"ד :

הלכות שבועות

דלו מה היא שבועת ביטוי ושבועת שוא וכו' ו' סעיפים :

ג כמה דברים אמורים שאין חבירו מחוייב לעשות כשזה נשבע על דבר שאינו ברשותו כגון שנשבע על שמעון שלא ילך כסחורה וכיוצא בזה אבל אם משיבועו על דבר שהוא שלו כגון שלא יכנס לביתו וכיוצא בו צריך ליתן בשבועתו :

ד הנשבע לשנות את היריע לאדם כגון שנשבע על איש שהוא אשה או על אשה שהוא איש חייב כ' זנוס שבועת שוא וכן אם נשבע לאמת האמת על דבר שהוא ידון לכל כגון על שנים שהם שנים וכיוצא בו וכן הנשבע לעשות דבר שאי אפשר לעשותו כגון שנשבע שלא איתן שלשה ימים או שנשבע שלא יאכל ז' ימים או שנשבע שלא יאכל מכל פירו' שבועולם היו שבע שוא ומליקין אותו וישן לאלר' ויאכל לאלהר ואין אומרים לא יאכל עד שיסתכן ואו תרחה שבועתו מפני סכנת נפשו משום דה'ל נשבע לעבור על דברי תורה שאסור להמית את עצמו והיו ליה שבועת שוא וכן הנשבע סתם שלא ישן ושלא יאכל משכחות לעולם והיו שבועת שוא :

א כתיב נפש כי תטבע לבשא בשפתים הרע או להשיב לכל אשר יבטא האדם בשבועה ונעלים ממנו והוא ידע ואשם וגו' והביא את אשמו וגו' הרי עיקר שבועה זו של ביטוי לא נאמרה בפידוש אלא להבא שבין ליטנא דלהרע או להשיב להבא משמע ופירש להרע היינו שנשבע להרע לעצמו כגון שנשבע שלא יאכל ואוכל ופירש להשיב שישיב לעצמו כגון שנשבע שיאכל זאינו אוכל ומדכתיב אחר כך לכל אשר יבטא רבתה התורה לחיי'גם לשעבר כגון שנשבע אכלתי ולא אכל או לא אכלתי ואכל ואפי' דבר שלא יוכל לעשותו אלא על ידי אחרים כגון אתן דבר לפלוני או לא אתן או נתתי דבר לפלוני או לא נתתי ואפי' דבר של הרעה והסכה שאין בו ממש כגון שלא ישן וישן או שאישן זלא ישן או לא ישנתי וישן או ישנתי ולא ישן או אפי' דבר שאין בו לא הרעה ולא הסבה כלל כגון שלא אזרוק צרור לים זורק או זורוק ולא זרק או זרקתי ולא זרק או לא זרקתי זורק ואפילו נשבע על אחרים כגון שיזרוק פלוני צרור לים או שלא יזרוק כל אילו ריבתה התורה בפסוק דלכל אשר יבטא וגו' דשבועות ביטוי הן ואם שיקר בשבועתו חייב קרבן אשם האמור בו :

ב ודקדקו חז"ל כיון דמגו' סוף יביתה התורה כל דבר כמו שאמרנו מיעושה דלהרע או להשיב למה לי ואמרו שבא למעשה מי שנשבע לקיים דבר מצוה ולא קיים שאינו חיי' קרבן האשם האמור כאן ומה שמיעשו נשבע לקיים את המצוה יותר משאר דברים היינו שצמא משום דכבר ידעתה שהמרה בתורה כן היא היכן שיש ריבה ומיעושה מבינין כל דבר הדומה למיעושה בהרבה צדדים ודבר שאינו דומה למיעושה אלא אחד עד ממעטין ליה לפיכך אמרו כאן כל דבר של רשות שיש

ה נשבע שראה נמל פורח באויר הרי זו אפילו אומר שראה עוף גדול פורח

לבוש עטרת זהב הלכות שבועות קבב

כן וקבל דבריו היו בשבועה אף על פי שלא הזכיר לא סם ולא כינוי :

ד האומר מבטא שאעשה דבר פלוני או שלא אעשנו הו' כשבועה שכן כתיב ונפש כי תשבע לבטא בשפתים :

ה האומר על דבר א' פעמיים אעשנו או לא אעשנו הו' שבועה שכן מצונו ה' אמר לנו ולא יבנה כל בשר עוד ממי המבול וכתיב ולא יהיה עוד הים למבול וכתיב כי פי נח זאת לי אשר נשבעתי ומדלאו לאו שבועה היא הן נמי שבועה והוא שיתכוין לשם שבועה במה דברים אמורים כשאמרם זה אחר זה בלא הפסק כמו שאמר ה' לנו שניה באמירה אחת וכיון לטבועה אבל אם מבקשים אותו על דבר והוא אומר לא אעשנו לא הו' שבועה שאינו אלא משיב על מה שבקשהו :

ו מי שנשבע בשמים ובארץ וכשמש וכיוצא בהם אף ע"פ שאין כוונתו אלא למי שבראם אינו לטון טבועה וה"ה לנשבע בבניא מהנביאים או בכהב מכתבי הקדש אף על פי שכוונתו במי ששלח נביא וכו' אלא במי שצוה בכתב זה מ"ס אין זה לשון טבועה ודוקא שלא נשלם בידו אבל אם נשל בידו כתיב אשורית אפילו אינה רק חכמה חיצונית או א"ף בית שאין בו רק האותיות אלא נשל בידו ונשבע בהם הריזה שבועה וה"ה אם לא אחזן בידו אלא שהיו מונחין לפניו ואמר במה שכתוב בהן הו' שבועה ועל סימן ר"ב והנשבע בשולחן המקדש או באחד מכלי קדש אינה טבועה מיהו ככל אילו שאמרנו בסעי' זה שאינן שבועה אף על פי כן מאימין עליהם ומראין להם שהוא שבועה ומצריכין אותם התרה כדי שלא ינהגו קלות ראש בשבועות .

ז הנשבע בעשרת הדברים שבועה נמורה הוא ועל סימן ר"ב :

ח הנשבע בימין הו' שבועה וכן בשמאל שכן כתיב נשבע ה' בימינו וכו' עמו זהו שמאל והוא שיכוין לימין ושמאל שאמר הקדוש ברוך הוא והיינו ימינו יתברך ושמאלו יתברך :

ט ידות שבועה וכינויה הו' שבועה כדלפינן מקרא דכל היוצא מפיו יעשה כמו שכתבנו לעיל סימן ר"ו ידות שמועה כיצד האומר כגדר רשעים שלא אוכל כבר זה הרי זה יד של שבועה כלום שזה מורה שדעתו היה לטבועה דסתר רשעים רגליו לאשבע וכיון שאמר כגדר רשעים במ' שרגליו הם לידוד קאמר :

י כינוי שבועה כיצד שבות שקוקה שלא אוכל כבר זה או סמי או אומי הו' שבועה שכן היה לשון של קצת בני אדם שלא היה בקיאי' במיכ לשון הקדש כיסיהם אבל אמר באומתא או באומי כבלי' אינו כלום וכללא דכינויים הכל לפי המקור והזמן שמדברים בהם בני אדם הן להוסיף על הכינויים או לגרוע מהם ואוחז שרגליו עכשיו לומר כלשון הקדש באמנה אעשה זאת או לא אעשה א"פ שלפעמים נשמעים שהם כגדרו וזוין מ' מצריכין התרה :

יא אפר לחבירו שבועה שאיני אוכל לך או הטבועה לא אוכל לך או לטבועה לא אוכל לך בפתח קולם לשון שבועה הם ומשמע שלא יאכל עמו כשבועה ולשבועה בפתח משמעו לא ידא לי טבועה מה שלא אוכל אבל מה שאוכל יהא אסור עלי בשבועה ואסור לאכול עמו :

יב אסר הטבועה שאוכל לך משמעו הוא שנשבע שיאכל עמו ואין חילוק בין הפציר זה בו כבר שיאכל עמו או לא הפציר בו ויש מי שאומר שאם הפציר זה בורה חלה שיאכל עמו ואומר זה שבועה שאוכל לך משמעו מה שיאכל עמו יהא אסור עליו בשבועה ואסור לאכול עמו :

יג דין שבועה שלא אוכל סתם או אם פירש וכו' כ"ג סעיפים :

אינו כלום שאינו יאכלין כל שבועות ונדריים אחר לשון בני אדם ואין קורין לעיף נמל אבל הנשבע על עניין כדי להחזיק דבריו אף על פי שהיה נזמ' קצת לא הו' שבועה שוא שכן הוא דרך העולם להחזיק דבריהם בקצת נזמ' הנשבע לבטל את המצוה כבר זכרנו שהוא טבועה שוא שהרי מושבע ועומר מהר סיני הוא שיכך הנשבע שלא יאכל מצה כליל פסח לוקה ואוכל מצה כליל פסח וכן הנשבע שלא יסב בצל פוכת מצוה לוקה ויושבמה דברים אמורים במפרש כמו שאמרנו אבל אם אמר אתם שלא אוכל מצה או שלא אטב בצל סוכה שהוא כולל הר כל ימות השנה עם הפסח וסוכות אסור לאכול מצה כליל ופסח ואסור ליטב בסוכה בחג הפסח דמגו דחילה שמעו אכל ימות השנה חילה נמי אפסח ואסוכות ככולל והא טבועה חיה לבטל את המצוה ככולל היינו דווקא במצאת עשה בשב ואל תעשה כמו שאמרנו אבל הנשבע לעבר על לא תעשה בקלם לטה אפילו כולל לא חילה כגון שנשבע שיאכל היום ואין מ' אלא נבילות וטריפות אין אומרי' שיאכל נבלה וטריפה כדי לקיים שבועתו :

י שנים שנשבעו לעשות דבר אחד ועבר אחד מהם על רשבועה השני פטור ואינו צריך התרה שלא נשבע אלא ע"מ שום חבירו וקיימנה יפיק איש ואשה שנשבתו זה לזה וקבלו חרם לינש' לזמן קצת מי שעייב והעביר המועד אסור לינשא לאחר דאף על פי שבכר הזמן שבועתו קיימ' והלה מותר ואין צריך התרה מיהו אם שם הלה לאחר גם המעכב מותר בלא התרה שהרי אינו יכל לקיים עוד שבועתו ואפילו אם שוען זה העובר המועד לזה אנוס אינו נאמן שיתחייב זה שכנגדו עדיין כשבועתו וכל מקום טוב הוא שילך אצל חכם ויתיר לו שבועתו שמתא יבא זה שכנגדו עדים שהיה אנוס כדבר שהעכיר המועד ונמצא עבר זה על טבועה אם נשא בלא התרה וכל זה לא מדי אלא בשנים שנשבעו זה לזה אכל שנים שנשבעו יחד לעשות דבר אחד כגון שלא לרבר עם פלוני ועבר אחד מהם הותר בזה לעבור גם השני כי ודאי צריך השני לקיים שבועתו ולעשות אותו הדבר מיהו דוקא כגון זה שאנוס תלויין זה היה אבל אם תלויים זה בזה וא"א לאחד לקיים שבועתו בלא חבירו כגון שנשבעו לילך ביחד לארץ ישראל והאחד עובר קשה לשני לילך לבדו פטור גם השני כמו שכתבנו לעיל פס' רכ"ח סעיף מ"ה ובנשבעו זה לזה דאמרין דהשני פטור ודוקא כשהם שנים אבל אם הם שלשה או יותר אף אם אחו' עובר הנשואים צריכים לקיים שבועתם :

דלז הנשבע אם צריך לישבע בשם או בכינוי ובו י"ב סעיפים :

א לשון שבועה הוא שאמר אני נשבע שאעשה דבר פלוני או שלא אעשנו הו' הו' שבועה אף על פי שלא הזכיר לא סם ולא כינוי ואין חילום אם הוציא השבועה כלשון הקדש או בכל לשון שיאמרה :

ב השביעו אחד שאמרו אני משיבעך שזעשה דבר פלוני אי שלא תעשנו וענ' אמן או לטון אחר שנשבע ממנו שיהא מקבל טבועתו כגון שאמר הן או קבלתי דברך הו' בלי' נשבע בעצמו שכן מצונו בפירוש נבי משה ואמרה האה' אמן ואפילו השביע גוי או קטן דהא נענש צדקיה כשהשביעו נטכד מר וקפולא נרע מגוי :

ג ולשון אלה אחר לשון שבועה הם אלה דכתיב נבי צדקיה עם נטכד נצו ויבא אורו כאלה וכתיב וגם בוכו נצר מרד אשר השניעו באלהים וארור כל שבועת דחורה היו בארור שבמטנה תורה לפיכך אם אמר אהא בולה או בארור אם לא אעשה דבר פלוני או שאמר ליה אחר

דמספקא לן כיון דלאו אכלי אינשי דעתיה במטהו או לא ולא אפשיטא :

שבועה שלא אוכל כבר זה חייב על כל כזית וכזית שיאכל ממנו דהא מיד שאכל ממנו כזית אחד חייב וכן בכל כזית וכזית שיאכל אבל איסורא אפילו בכל שהוא איכא וזו אמר שבועה שלא אוכלנה כולה משמע ואינו חייב עד שאכלנה כולה מיהו גם בזו איכא איסורא אפילו בכל שהוא מ"מ אם אכלו כולו אלא ששייר ממנו פחות מכזית חייב כאילו אכלו כולו הילכך אם אמר בתחלה שבועה שלא אוכלנה ויחר כך אמר שבועה שלא אוכל כבר זה גם שבועה שניה חלה שמהחלה לא נשבע אלא על כולה אבל על מקצתו אינו חייב וכשאוכל ממנו כזית עובר על השנייה וכשגומר לאכול מתחייב אף על הראשונה :

יא אמר בתחלה שבועה שלא אוכל כבר זה ואחר כך אמר שבועה שלא אוכלני אין השנייה חלה שאי אפשר לן לאכול כולה אם לא שיאכל מתחלה מקצתה ואין מקום ושני לחול שכבר הוא מושבע על כל כזית וכזית ממנו :

יב שבועה שלא אוכל ט' וחזו ואמר שבועה שלא אוכל עשר אין השנייה חלה דהא לא מצו למיכל ג' ושר אי לאו דאכיל ט' ועל הט' כבר הוא מושבע ואם אמר שבועה שלא אוכל ט' אילו ואחר כך אמר שבועה שלא אוכל עשר גם השנייה חלה דכיון שאמר רשונה ט' אילו אינו חייב אלא על ט' אילו ולא על ט' דעלמא וכשאמר אחר כך שם עשר חיילה השבועה השנייה אבל עשר דעלמא הילכך אפילו אי אכיל ט' אילו ועוד אחד חייב שהיו דמנו דחייל שבועה שנייה אפשר דעלמא חיילגמי אתשע אילו לצרף עם העשירי :

יג שבועה שלא אוכל עשר שבועה שלא אוכל ט' ויש כאן שתי שבועות ושניהם חלות מיד כשאוכל ט' עובר על השנייה ועל הראשונה אינו חייב ע"ש אבל כל העשר ובשאוכל אחר כך העשירית עובר גם על הראשונה בד"א כשלא נדר על כזית ודעות אבל אם נדר מכזית ודעות אינו חייב אלא אחת שהרי בשבועה ראשונה אפשר בכל אכילה ואכילה שבהם ואין כאן מקום לשנייה לחול :

יד שבועה שאוכל כבר זה מקצתו נמי במשמע שנשבע על כל כזית וכזית ממנו שיאכלה לפיכך אם נשרף מקצתו חייב לאכול המותר שהרי יוצא בו ידו שבועה שנשבע על כל כזית וכזית ממנו שיאכלנו ומיהו בשחא לפנינו כולו צריך לאכול כולו :

טו שבועה שאוכלנה לא יצאידו חובתו עד שיאכל כולו במשמע לפיכך נשרף מקצתה אין צריך לאכול המותר שאינו מרויח בו כלום שאינו יוצא בו ידו חובת שבועתו ויון שאינו יכול לאכול כולו :

טז שבועה שאוכל כבר זה ואח"כ אמר שבועה שלא אוכלנו הראשונה שבועת ביטוי והשנייה שבועת שוא שנשבע לבטל המצוה לעבור על שבועתו ועבר מיד אילו לא יאכלנו ואם יאכלנו קיים שבועתו הראשונה ואינו עובר אלא על השנייה הילכך מושב שיאכלנו כרי שלא יעבר גם על הראשונה ואם אמר שבועה שלא אוכל כבר זה ואח"כ אמר שבועה שאוכלנו הרי עובר מיו על השנייה שהיא שבועת שוא ואם יאכלנו יעבור גם על הראשונה הילכך מושב שלא יאכלנו כרי שלא יעבר גם על הראשונה צור שהחרימו על דבר אחד ואחר כך החרימו על הפכו אלא התירו החרם הראשון קודם שדחרימו השני אין השיבול שכבר מושבעים ועומדים עלהפכו ועיין לעיל סמן ד"ה פ"ק פ"ה :

יז מי שנשבע על דבר וחזר ונשבע לבטל שבועה הראשונה ונשאל אח"כ על הראשונה יש להסתפקא אריז :

א שבועה שלא אוכל סתם אסור אפילו בכל שהוא כמו דבר האסור שאסור אפילו בכל שהוא דקיימא לן מקראי חצי שיעור דאורייתא כמו שכתבתי לעיל אלא שאינו חייב מלקות אלא בכזית מהל"מ ואם פירש ואמר כל שהוא או אמר שלא אשעום אפי' בכל שיהו דשעימא כל שהוא מסמע :

ב נשבע שלא לאכול אסור אף לשתות דשתייה בכלל אכילה הוא איבעית אימא בלסון בני אדם דכי אמר איניש להכריה נשעם מידי עיילי ואכלי ושחי ואי בעית אימא קרא דכתיב ואכלת לפני ה' אלהיך וכתובונתת הכסף בכל אשר תשאלך נפשך ביון ונומר אבל אם נשבע שלא לשתות מותר לאכול דאכילה אינו בכלל שתייה :

ג שבועה שלא אוכל או שלא אשתה ואכל או שתה מאכלים או משקים רעים שאינם ראוייה לאכילה ולשתיה פסור אבל אסור :

ד אמר שבועה שלא אוכל נבלות וטרפות ואכל אינו חייב מטום שבועה זו שהרי מושבע ועומר מהר סיני הוא ואם אמר שבועה שלא אוכל כל שהוא מנכילות וטרפות ואכל פחות מכזית חייב על השבועה אף על גב דקל חצי שיעור כבר מושבע עליו ג' דאורייתא כיון שאינו מפורש בתורה אלא מיתורי דרש ליה שבועה חלה עליו לפיכך חייב על שבועה זו וכן אם אמר שבועה שאוכל פחות מכזית נבלה וטרפה אף ע"פ שמן התורה כבר אסור לו לאכול כיון שאינו מפורש בהריא בתורה השבועה חלה עליו ועל סימן רכ"ט סע"ף :

ה הנשבע שיאכל נכילה וטרפה וכיוצא בהן מאיסורי תורה ביון שכבר הוא מושבע ועומר מהר סיני שלא לאוכלה היו שבועתו זו שבועת שוא ולוקה מטום שבועת שוא ביון אבל ביון לא אכל :

ו שבועה שלא אוכל נכילה ושחופה או אפילו אמר סתם שבועה שלא אוכל שהוא כולל ביון שחופה ביון נבלה חלה השבועה גם על הנבלה ממנו דחיילה על השחופה וכן אם אמר שבועה שלא אוכל תאנים וחזר ואמר שבועה שלא אוכל תאנים וענבים חלו שתי השבועות על התאנים אף על גב דאם אמר שני פעמים שלא אוכל תאנים אינו חייב אלא אחת שאין שבועה חלה על שבועה הבא ממנו דחיילה שבועה שנייה על הענבים חיילה גם כן שנית על התאנים הנשבע לקדש אשה אחת פלונית אם תרצה עד הפסח ואחר כך נשבע שלא לקדשה סתם שבועה שנייה חלה לבטל הראשונה ע"י כולל דשבועה שנייה כולל היא שנשבע שלא לקדשה ביון קודם הפסח ביון לאחר הפסח ומ"מ שבועה הראשונה אינו חייב לקדשה אלא כשתרצה עד הפסח ואם תרצה אחר הפסח אינו חייב לקדשה ומנו דחייל שבועה שנייה לאחר הפסח חיילי נמי קודם הפסח אפילו אם תרצה ודווקא שנשבע לקדשה שלא ע"י שידוכין או שאיזלה הועלת בזה אבל אם שביעה היתה לתועלתם או ע"י שידוכין אין לו כח להפקיע זכותם בשבועה שנייה דלאו כל כמיניה לפיכך צריך להתיר השבועה השנייה ולקיים הראשונה :

ז אמר קונם אשחי נהנית לי אם אכלתי היום ואכל נבילות וטרפות אשתו אפורה עליו דאכילות נבילות וטרפות חשיב שפיר אכילה דהא חישבה לאכילה והרי אכל :

ח אמר שבועה שאוכל היום ואכל עפר ידו שבועה דהא אחשביה אכילה :

ט אמר שבועה שלא אוכל היום ואכל עפר פסור שאין עפר בכלל אכילה סתם ואם פירט שלא אוכל עפר ואכלו חייב בכזית ובפחות מכזית פסור אבל אסור משום דמספקא בנמרא כיון דמידי דלא אכלי אינשי הוא בכל שהוא קאמר או לא ומספקא לא מחייבין ליה וכן שבועה שלא אוכל תרצין בכזית חייב פחות מכזית פסור אבל אסור משום

אמרינו שנקמד מידי שבועות שוא והחזור שבועה שנייה
 שבועות שוא ל שבועת ביטוי כיון שמצאה מקום לחול או
 אם נאמר מיד שנשבע שבועה שנייה עבר מסוים שנשבע
 לשוא ושוב אינו נפטר במה שנשאל על הראשון ואין בשנייה
 כשום שבועת ביטוי והכי מסתבר דנשאר בשבועת שוא :

א הנשבע לפרוע לפלוני מנה בחדש אדר ואחר כך נשבע
 לפרוע לאחר ג' כ באותו הזמן וכתיב בשטר הראשון כל
 זמן שיתבענו וכן בשני ועכשיו בא השני לתובעו כל זמן שלא
 תבעו הראשון חייב לפרוע לשני שהרי מצאה השבועה מקום
 לחול אך א"כ יש לו לקיים גם הראשונה אם יכול :

ב נידוי או איסור חל על השבועה כיצד אמר שבועה
 לעשות דבר פלוני וא"כ אמר אם אעשה דבר פלוני
 הרי הוא בנידוי צריך שיעשה הדבר לקיים שבועתו וכשיעשנו
 הוא בנידוי וסובב הוא שיעשנו ואחר כך יתירו לו את הנידוי
 ולא קודם שיאכלנו שאין מתירין עד שיחול וכן באיסור שאמ'
 שבועה שאוכל כבר זה ואחר כך אמר אם אוכל כבר זה היתה
 אשתי אסורה עלי ואם יאכלנו הרי אשתו אסורה עליו אי נמי
 אמר כבר זה עלי קונם הרי זה אסור לאכול כבר זה עד שיתירו
 לו את נדו וכן האומר קונם אשתי אסורה לי אם לא אוכל
 היום נבלות ושריפות אף על פי שמושבע ועומד עליהם מדר
 סיני שלא לאכול אם לא אכל אשתו אסורה עליו וכן אם אמר
 הרי הוא מנידה אם לא יאכל היום נבלות ושריפות ואף על פי
 שהוא מושבע ועומד שלא לאכול נבלות חל הנידוי ואם עבר
 היום ולא אכל הרי הוא מנידה ואין זה מהנהג על מה שכתוב
 בתורה שאמרים לא תאכל ותהיה אשהך אסורה לך או לא
 תאכל ותהנהג :

ג נשבע על כבר זה שלא יאכלנו ואכלו אפילו כולו נשאל
 עליו ונפטר מעונש שבועתו שהחכם עוקר השבועה
 מעיקרה וכאילו לא היתה שבועה מעולם ולא עבד איסורא
 באכילתו למפרע :

ד שבועה שלא אוכל כבר זה שבועה שלא אוכל כבר זה
 אין השני חלה שאין לה מקום לחול עליו ואם נשאל
 על הראשונה חלה השנייה במקומה :

ה מי שאכל באותו היום ואמר שבועה שלא אכלתי היום
 שבוע שלא אכלתי היום אע"ג שאמרנו בסעיף הסמוך
 שאין שבועה חלה על שבועה היינו בלהבא שאין לה מקום
 לחול אבל בלעבר יש כאן עונש שתי שבועות שקר שהרי
 משיצתה שבועה ראשונה מפיו לשקר הלכה לה וזו שבועת שקר
 אחרת היא וחייב עליה כפני עצמה :

ו מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אפילו בשבועה לפיכך
 אם נשבע ליתן טוים מתנה יכול ליתנה ע"מ להחזיר
 ונתקיימה שבועתו :

הוקשו לכל דבר מיהו גבי שבועת הבאי אמרו ב' אדמותרות
 היינו כשאנו מעמיד דבריו אבל אם מעמי' דבריו כגון שאמר
 יאסר עלי כבר זה בשבועה אם לא ראיתי בדרך זה בעולו
 מצרים וא"כ אומר בפירוש שאינו מכין להבאי ודרך הפלגה
 אלא אומר שזורא אמת הוא שראה באוהו דרך כיוצא מצרים
 וכה"ג הכר אסור עליו ומברבי הרמב"ם משמע דשבועות
 זירוזין גם כן אסורות ובשאר אמר' אע"פ שהם פקורות כקרבן
 איסורא מיהו איכא לפיכך יהודי שנגב לגוים וחייבהו לישבע
 במעמד שאר היהודים ויודעים שנשב לשקר וכפיהו שיתפטר
 עם הגוים ולא ישבע לשקר אפילו אם היה אנוס על השבועה
 הואיל ויש חילול השם בשבועתו ועם היה אנוס וליכא חילול
 השם בדבר מבטל השבועה כלבו הואיל והוא אנוס בשבועה
 כדלעיל סימן ר"ל :

ב תקיעת כף יש אמרים שהיא חסרה מאד יותר משבועה
 ואין לה התרה דהוי כמו כריחת כרית שהוא מפור' בקרא
 דיתזקאל רכתיב על צדקיה שמלך כנכוכר נצר וכזה אלה
 להפר ברית והנה נותן ידו וכל עושה אלה לא ימלא ויא' דהך
 נתינת יד דצדקיה לא היתה הקיעת כף כמש' א"א דונמת
 שימת יד דעבד בירך אכרהם לאנקושי חפצה דמילה הכי נמי
 היתה נתינת יד דצדקיה אנקושי חפצה בידה' כגון ספר תורה
 וכה"ג מ"מ נהנו עכשיו הדרות לאחמור בהקיעת כף לפחות
 כמו בשבועה ושיהא דינה ממש כמו בשבועה ויש לה התרה
 ולתחילה יש להחמיר בה כמו בהתרה שבועה שלא יתירנה
 רק במקום שמתירין שבועה ועל סיכ' ר"ג ור"ל ה"מ כשהוא
 עושה אותה בדרך קבלת שבועה אבל כשה' בדרך חסותים
 שתוקעים כפס זה לזה לקיים המקח אין לה דין שבועה כלל
 והמגביה ידו ואמר אני תוקע כפי לשמים או לצורי הוי כמן
 נשבע לשמים וצריך דעתה והגויזן תקיעת כף לחבירו והלת
 העניין כדעתו יכול למחול לו בלא התרה חכם ואם לא תלה
 בדעתו רק עשאו כדרך שבועה לא יכול למחול לו וצרי' התרה
 חכם או שלשה דיושות' ונידוי יש לו דין שבועה ז"א
 דאזלינן בו לחומרא שחל על כל דבר שחל השבועה ועל כל
 דבר שחל עליו הגדר :

ג וישעור דברים שהשבועה חלוקה מן הגדר והוא שהגדר
 אינו חל אלא על דבר שיש בו ממש כמו שנתבאר לעיל
 סימן ר"ג ושבועה חלה אפילו על דבר שאין בו ממש כיצד
 כגון שנשבע שלא יישן או שלא ידבר השבועה חלה אפילו מן
 התורה והטעם כזה שהשבועה חלה על נוף האדם שנשבע
 שאוסר על גופו לעשות דבר זה או שלא לעשות והנוף יש בו
 כמש' מה שאין כן בגדר שאוסר החפץ עליו לכך צריך אותו
 דבר הנאסר להיות דבר שיש בו ממש לחול עליו :

ד ומטעם זה גם כן השבועה אינה חלה על דבר מצוה
 בין שהוציאה בלשון שבועה שאמר שבועה שלא אשב
 בסוכה בין שהוציאה בלשון נדר שאמר ישיבת סוכה עלי
 בשבועה טכיון שהשבועה חלה על נוף האדם היאך ישבע
 שהוא לא ישב בסוכה והרי הוא מושבע ועומד עליה מהר סיני
 שחייב לישוב בה לפיכך לוקה על שבועתו מסוים שבועת שוא
 ויושב בה אבל בגדר כיון שהאיסור חל על החפץ שאוסרו
 עליו ואם הוא אוסר ישיבת הסוכה עליו היאך נאכילנו דבר
 איסור לומר לו שישב בזו הסוכה התורה לא צותה עליו שישב
 בסוכה זו או בזו לקיים המצוה על ידה והוא כבר אסר א'
 עליו ואין לו אצרת וכמי שנאנס שאין לו סוכה דמי מט' כן
 בנשבע שאין מעכב על גופו אלא שבועתו ונפיו כבר נתחייב
 בישיבתה מיהו גם בשבועה דווקא כשנשבע על המצוה לחוד
 אבל אם נשבע עליה בכלל חלה גם השבועה על דבר מצוה
 כמו שנתבאר לעיל סימן ר"ל
 וסימן ר"ל :

ר"ל נשבע על דבר שאין בו ממש או לבטל
 המצוה ובו י' סעיפים :

א דין השבועה כיון הגדר לכל דבר דנבי הדדי כתיבי כי
 ידור גדר או השבע שבועה ונומר בין לעניין שצריך
 שיצויה בשפתיו כדלפי' מקרא דלכשא בשפתים כמו שכתבנו
 לעיל דיש סימן ר"י וה'ה ברין שנתכווין לומר פת חטין והוציא
 בפיו פת שעורין או פת סתם כדכתיבנא גם כן בסימן הגזכר
 ושהלובין בה אחר לשון בני אדם כמו שנתבאר בסימן ר"ו
 ולעניין הקמתה וביטולה דאב לבתו ואיש לאשתו הם כתיב
 בהריא בפר' וכדכתיבנא בסימן ר"ג ור"ד וסוף סימן ר"י וכן
 לעניין שמשיל בה הנאי שכתבנו סימן ר"א ובשבועת זירוזין
 והבאי ואונסים ושנולד יש מחלוקת בין האחרונים ז' הואיל
 ושבועת חטיו דכתיב בה ולא ינקה אפילו אילו ה' חייבים
 ז' ארנס באילו טוין שבועות לנדרים וסותרים דהואיל והוקשו

לבוש עטרת זהב הלכות שבועות

ה מלמד שנשבע שאם לא יפרעוהו תוך ששה שבועות יבטל הילדים מלימודם עד שיפרעוהו השבועה חלה המצוה לאו עליה רמיא אלא על אבות הנערים :

ו הנשבע על דבר מצוה שהוא דרבנן כגון שלא להדליק נר חנוכה או שלא לקרות הסגילה בשבועה חלה השבועה וכן אם נשבע לקיים מצוה שהיא דרבנן ומכילה חייב גם משום שבועה וה' הדבר שהוא מדרש חכמים שאינו מפורש בתורה ונשמע משבועה זו דכתובה כפי' בתורה אלימא והמורה היא ויכולה לחול על דבר שהוא קלוש וקיל מינה כמה דברים אמורים כנשבע שלא לעשות מצוה דרבנן בשב ואל העשה או נשבע לעשותה ולקיימה ראלמי אלמא למצוה אבל אם נשבע לעבור על מצוה לא תעשה אפי' דרבנן בקום עשה לא חלה עליו שבוע לעבור על לא תעשה דרבנן שעוב' על לאו דלא חסור אבל מכל מקום טוב הוא שיסאל עליה שלא יעבור עליה להדיא :

ז הנשבע לחלוץ ליבמתו לא לייבמה אין זה נשבע לבטל את המצוה של יבום בדבדידה תלה רחמנא אי ניהא ליה לייבם אי ניהא ליה לחלוץ' הנשבע שלא לגלות לחבירו דבר שיצילנו מן ההפסד הוי נשבע לבטל את המצוה והשכ' אבידה סמדרש חכמים ואינו חל ומכל מקום ישאל עליה תחילה שלא יעבור להדי' על השבועה ואחר כך יגלה לו קריאת דתורה כציבור אינה אלא דרבנן וכד' או שבועה חל עליה :

ח מי שנשבע לדור במקום שנשא אשה אף על פי שעל ידו כך שתבטל מכבוד אב ואם לא הוי נשבע לבטל את המצוה כיון שלא היו נותנין לו אשה זו עד שיטבע כן והתורה אמרה על כן יעזוב איש אביו ואמו ודבק באשה ועוד שהרי לא נשבע בפירוש לבטל מצות כיבוד אלא שנמשך מזו השבועה חלה לא הוי נשבע לבטל את המצוה וכל שכן מי שנשא אשה זקנה ונשבע לה שלא יסא אשה אחרת עליה אף על פי שלא קיים מצות פריה ורביה ועל ידי שבועה זו נמסך שמבטל מצות פריה ורביה דחלה שבועה זו מפני שהיא כוללת כל שאר נשים בין ילדות בין זקנות בין עקרות וכה' נשים שאינם ראויות לקיום מצות פריה ורביה ומנו דחילא שבוע על אלו חלה נמי על ילדות הראויות למצות קיום פריה ורביה ועל כפיס' רכ' :

ט מן הסע' שאמרנו דבגדר חל האיסור על החפץ ובשבועה חל האיסור על גוף האדם לפיכך אמרו המתפיש בגדר נחפיש שהרי האיסור הוא על החפץ וכשאומר על ככר אחר שיהא כמוהו הרי הוא כמוהו דכמו שחל האיסור על הראשון חל על השני אבל המתפיש בשבועה כגון שנשבע שלא יאכל ככר זה ואמר אחר כך על אחר שיהא כמוהו אינו כלום שהרי אין שום איסור חל על הראשון שיחול על השני מיהו דווקא שיהא פטור ממלקות ומקרבן על הככר המותפס אבל איסור דרבנן מיהו איכא אבל אם אמר על השני אני נשבע על ככר זה כמו שנשבעתי על הראשון אין זה מתפיש אלא שבועה הנמורה על השני בפני עצמו ואסור בכל איסורו של ראשון :

י ומן הסעס' הנזכר כהבדל שבין מתפיש בגדר למתפיש בשבועה שמעינן נמי מי ששמע שבועה מפי חבירו שנשבע ואסור עליו דבר בשבועה ואמר זה ואני כמותך הרי זה אסור כמצויא שבועה מפיו שהרי התפיש גופו לאיסור באיסור גופו של חבירו :

יא בכל ענין שמזכיר שבועה בין שאמר בשבועה שלא אעשה דבר זה או אעשה דבר זה שחזו עיקר לשון שבועה בין שהוציאה בלשון נדר כגון שאמר אכילת ככר זה עלי בשבועה כיון שהזכיר שבועה דינו כשבועה לא נרע זה מיהו שבועה וכן נדר שהוציאה בלשון שבועה לא נרע מיהו

נדרים שהם כנדרים ועיין לעיל סימן ר'ו סעיף ה' :
ב ויש עוד כשבוע' מה שאין כן בגדר שאין שבועה חלה על שבועה ואם אמר שבועה שלא אוכל ככר זה שבועה שלא אוכל ככר זה אין השג' חלה ואינו חייב אלא אחת אם אכלה שאין לה לשג' מקום לחול ואם אמר אם אוכל ככר זה הריני נזיר וחזר ואמר אם אוכל ככר זה הריני נזיר ואכל אותו בכר חלו כ' הגזירות כפעם אחת וצריך לנהוג שני פעמים נזירות דהיינו שני פעמים שלשים יום וסהם נעוה שלשים יום וכבר זה נלמד מקרא דכתיב נדר נזיר להז' ליי' ואז'ל נדר להזיר כבעי ליה מאי נזיר להזיר אלא ללמד דנזירות חל על נזירות :

ג סידה גם בשבועה אע"ז דאין שבועה חלה על שבועה ואינו חייב אלא אחת דהיינו משום שאין לה מקום לחול אבל אם נשאל על הראשון' חלה השג' מיד במקום ונשאר באיסורו עד שיסאל גם על השנייה :

ד וכיון דמעם שאין שבועה חלה על שבועה משום שאין לשג' מקום לחול אם אמר שבוע שלא אוכל ככר עשרים יום וחזר ואמר שבועה שלא אוכל ככר יום כ' יום רבינו יעקב בעל הטורים שאסור בבשר כ' יום וכתב עליו בעל השולחן ערוך ח'ל ואינו נראה לי אלא אינו אסור אלא כ' יום עכ'ל ושמעו הוא משום שרוצה לדמותו למה שאמרנו למעלה סימן ר'ח סעיף י'ב שבועה שלא אוכל כ' ככרות אלו וחזר ואמר שבועה שלא אוכל עשר דאמר' שאם אוכל תשעה אילו ועוד א' שחייב על כ' השבועות שמצטרפים מ' הראשונים עם העשירי לחייב על השבועה השנייה ה' אינו אסור אלא ככ' יום דמצטרפין ד' הראשונים עם שני' האחרונים לחייב על השבועה השנייה זהו שמעו של רבינו יוסף ז'ל בשולחן ערוך אבל לי נראה שאין סמאן קושיא על רבינו יעקב בעל הטורים כלל דשמעו דרבינו יעקב בעל הטורים שאוסר מ' יום משום שרוצה לדמיתו לנזירות וכיון דדבר דחילא בימים הוא דומה יותר לנזירות משהוא דומה לככרות וכיון דבגזירות אמרינן דבפעם שנית מוסיף כל ה' יום על ה' הראשונים הכי נמי מוסיף כל הכ' ימים על העשרים הראשונים וסכריא ליה דווקא כשמוסיף ימים בשנייה על הראשונה אמרינן כן אבל אם אינו מוסיף הוה מסט דומיא דנזירות מהו כה שמיעטא רחמנא בגזיר להזיר דווקא בגדר אמרינן כן ולא בשבועה אבל כשמוסיף רא מעשר רחמנא וחלה השג' מיד לכ' ימים אחרים זהו נ'ל שמעיה של רבינו יעקב בע' הטורי' ודאוי' להוש' לדבריו וכת' מורי' מהרמ' ז'ל דאפי' באינו מוסיף יש חולקין ואמרים שאם אמר שני פעמים עשרים יום אסור מ' יום כמו בגזיר דאמרינן ודאי כיון בפעם השני לעשרים יום אחרים דאם לא ה' לן למאי קאמר שהרי כבר אסורים עליו ד' יום הראשונים ואין אומרים שאין שבועה חלה על שבועה אלא בככר וכיוצא בו שאינו חייב אלא אחת כדכתיבנא ריש סעיף ג' :

ה ויש מי שאומר שגם כנדרים אם אמר קונם עלי ככר זה וחזר ואמר קונם עלי ככר זה ועבר על נדרו אינו חייב אלא אחת ולא רבחה התורה נדר' חל על נדר אלא דומיא דנזירות דחילא בימים :

ו לפי מה שאמרנו דשבועות שנגזרות מותרות ובלפינן לה מהאדם בשבועה אם נשבע שלא אוכל ככר זה אם אמר פלוני דבר זה ונמצא שאמרנו והוא היה סכד שלא אמרו מותר בככר וכן אם תלה ככר באחר שאמר שבועה שלא אוכל ככר זה אם אוכל זה באיזה מהם שיאכל תחילה סתתלת שבועתו לפיכך אם שחב ואכל את של התנאי תחלה לא חלה איסור השבועה על השני ומותר לאוכלו דאימתי תחול השבועה על האיסור בעת שיאכל את התנאי והא כשעה שאכלו שונג היה ואין השבועה חלה מתוך שונג והאדם

* לביש עטרת זהב הלכות בבוד אב ואם * קבר

התנאי ואנן קיימא לן דהתראת ספק לא סמיה התראה לפיכך בתלאן זה בזה נ"כ כשאכל את הראשונה ולא נזכר לשבועתו בין שהיה של תנאי בין שחיה של האיסור מותר בשנייה ודלא כר"י נראה לי :

* הלכות בבוד אב ואם *

רמ איזה כיבוד ואיזה מורא ודיניהם ובו כ"ה סעיפים :

א מצות עשה שייכבר אדם את אביו ואת אמו דכתיב כבוד את אביך ואת אמך וגם מצות עשה שירא מהם דכתיב איש אמו ואביו תראו ומה שהקדים בכיבוד האב לאם ובמורא האם לאב מפני שנלוו יודוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מכבד את אמו יותר מאביו מפני שמשרלתו בדברים לפיכך הקדי' הכתוב כיבוד אב לכיבוד אמו ונלוו יודוע לפני מי שאמר ומה העולם שהבן מתיירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה ומייסרו לפיכך הקדי' הכתוב מורא אב למורא אב וכאן ללמדך ששניהם שויים בין לכיבוד בין למורא וצריך לזהר מאד בכבודם ובמוראתם שהוקש כבודם לכבוד המקום כתיב הכא כבוד את אביך ואת אמך וכתיב התם כבוד את ה' מהונך ובמורא כתיב איש אמו ואביו תיראו ופתי' גבי מורא מקום את ה' אלהיך תירא ואמרו חז"ל שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו בזמן שאדם מכבד את אביו ואח אמו משתתף גם כן הקב"ה בכיבוד עמהם ואומר מעלה אני עליהם כאילו אני דרתי ביניהם וכבודני :

ב איזה מורא ואיך כיבוד מורא לא יעמוד במקומו המיוחד לו לעמוד שם כסוד זקני' עם חבריו לעצה מפני שנראה שהוא מחשיב עצמו מכלל אנשי העצה ונמצא שהוא משהו עצמו לאביו וכן לא יעמוד במקום המיוחד לאביו להתפלל שם ולא ישב במקום המיוחד לו להסב שם בביתו אלא יעמוד לפניו כעבד לפני רבו ולא יסתור את דבריו ולא יכרוע את דבריו כגון שהיה אביו חלק אביו אחר כדבר הלכה לא מבעיא שלא יאמר נראין דברי פלוני דהיינו כסותר את דבריו אלא אפילו אם נראין לו דברי אביו לא יאמר בפניו נראין לי דברי אבא שזה דלות' לאביו מפני שנראה שדעתו מביעת יותר מדעת אביו אלא אם יש לו תשובה להשיב על החולקין עם אביו יסוב וזה דווקא בפני אביו אסור אבל שלא בפניו ודאי יכול לומר לכל החולקין נראין לי יותר דברי אבא מדבריכם שאין זה הכרעת הדעת אלא זהו כבודו של אביו ולא יקראנו בשמו לא בחיו ולא במתו אלא אומר אבא מרי ואם היה שם אביו בשם אחרים משנה את שם שם שלא יהא נראה כקורא אביו בשמו ודווקא בשם שהוא פלאי שאין הכל רגילין בו להקרא כך אבל שמו שהכל רגילין בו כגון אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן וכיוצא בהן שמות שרגילין בו בכל לשון ובכל זמן מותר לקרות בהן אהריב שלא בפניו :

ג ועד היכן מורא אפ"ה היו לבוש בגדי חמוד' ויושב בראש הקהל וכא אביו ואמו וקרעו בגדיו והלכו על ראשו ורקו בפניו לא יכלים אותם אלא ישחוק ויירא ממלך מלכי המלכים שצוה בכך שאלו בשר ודם נזר עליו דבר שהוא מצער יותר מזה לא היה לו לפרנס בדבר'ו במלך מ"ה הקדוש ברוך הוא :

ד איזהו כיבוד מאכליהו ומשקרו מלביש ומכסה פגני' ומוציא ויחננו לו בפנים יפות שאפילו מאכילו בכל יום פטומות וחראה לו פנים זועפות נענש עליו וכן איפכא אפילו אם בא הצורך להשחינו ברחיים וכוונתו לטובת אביו כגון שציל על ידי זה את אביו מדבר קשה מזה ומדבר דברי פיוס' על לב אביו שמראה לו שכונתו לטובה עד שיתרצה

דהארס בשבועה בעינן ואם אכלו במזיד שזכור את השבועה בעת שאכלו חלה השבועה על השני מיהו מותר לו לאכול את של התנאי תחלה ואע"ג שתחול השבועה מדעתו לא חיישינן שמא ישכחו ויאכל את האיסור אחר כך דמזוהיר איניש באיסוריה אבל של האיסור אסור לאכול תחלה דהא תחול השבועה מיד שיאכלנו במזיד והארס בשבועה הוא וחיישינן שמא ישכח ויאכל אח"כ את התנאי בשוגג ויהיה אוכל איסור למפרע דבתנאי כיון שאין שום איסור חל על גופו של כבר באכילתו אלא כשיאכלנו יחול איסור על זה למפרע וכיון דלא עבד איסור בשעת אכילה זה לא מזוהיר כיה איניש כ"כ דאף על גב שתהיה אכילתו זו בשוגג אין זה שבועה בשוגג שהשבועה התחילה בעת אכילת כבר הראשון שהיתה מדעתו והיה כאן הארס בשבועה ואפילו אם אכל את האיסור בתחילה בשוגג אסור לאכול אח"כ את התנאי ונראה לי טעמא דאע"ג דבתחלת חלות השבועה לא היה כאן הארס בשבועה מכל מקום כיון דלא מזוהיר איניש בתנאי חיישינן שמא גם כשיאכל את האיסור תחלה במזיד לא יזדהר לאיסורא ויאכל את התנאי אח"כ :

ז ואם תלאן זו כזו שאמר לא אוכל זה אם אוכל זה ולא אוכל זה אם אוכל זה אסור לאכול לתחלה כל אחת מהן שכיון שכל אחת מהן היא האיסור חיישינן שמא יאכל השנייה אח' כך שיחשוב שהשני אינו אלא תנאי לראשון ולא מזוהיר איניש בתנאי ואם אכל האחת בין נזכר לשבועתו משהו שאכלו בין לא נזכר לשבועתו בשעה שאכלו אסור לאכול השנייה שאם נזכר בתחילה לשבועתו חייב על השני משום שבועה ואם לא נזכר לשבועתו בתחלה מ"ה השני אסור לו לפי מה שכתבתי בסעיף הסמוך ואם אכל את האיסור בתחילה בשוגג שאסור לאכול אחר כך את התנאי וכן משמע בפירוש מדברי השור שכתב זה ולטוב ואין נפקות' במחלוקתן אלא לענין קרבן אם אכל האיסור תחילה בשוגג והתנאי באחרונה במזיד לרש"י פטור ולר"י חייב אבל לענין איסורא הבל מודים בו ע"ל משמע דאפילו לרש"י אסור לאכול התנאי אפילו אם אכל את האיסור בראשונה בשוגג והכא הא על בר פנים היה גם הראשון של איסור ועל כן תמיהני מאד מה זה שחייב כהאן השור וגם בעל שולחן הערוך נבי תלאן זו כזו וזה לשונם ואם אכל האחת אם נזכר לשבועתו בשעה שאביו אסור בשנייה ואם לא נזכר לשבועתו מותר בשנייה ע"ל כיון שהראשון שאכל היה נ"כ של האיסור אע"פ שלא נזכר לשבועתו למה מותר בשנייה דהא לר"י דסבירא ליה שתלוי הבל בשעת אכילת התנאי חייב כשאוכל השנייה כמזיד שהרי הוא של התנאי נ"כ אע"פ שהיה שוגג על אכילת האיסור ולרש"י דסבירא ליה שתלוי הבל בשעת אכילת האיסור בין של האיסור מ"ה אית ליה כשאכל האיסור בראשונה אפילו אכלו בשוגג ואח"כ אכל התנאי במזיד דאע"ג דפטור מקרבן מ"ה איסורא מיהא איכא ולא החיר בשנייה לכתחלה אלא כשאכל התנאי בראשונה בשוגג והרי שתרן אהדידי וצ"ע ואיפשר לי לומר דס"ל כיון דלכ"ע ק"ל שאם אכל את התנאי בראשונה בשוגג מותר לאכול את האיסור אחריו משום דהשבועה לא חלה באכילת הראשונה שלא היה כאן הארס בשבועה כל שכן כשאכל את של האיסור ראשונה בשוגג ולא היה כאן הארס בשבועה בעת חלות השבועה ואכילת האסור שלא נחמיר אחר כך כל כך על אכילת התנאי לנזר עליו כיון שאף אם אכל את של האיסור ראשונה כמזיד ואח"כ התנאי אפ"י כמזיד לא היה כאן מלקות מן התורה אלא למפרע דהא אינו חייב מלקות מן התורה אלא ש כשמותרין בו בעת עשיית העבירה והכא אם היו מתרין בו בשעת אכילת האיסור היתה התראת ספק שהיו צריכין להתרות מו אל האכל זה שמא תאכל אח"כ את השנייה של

בעירו איכא למיחש לביוז תורה אם יתבזה הבן בפני האב ויש להם להרחיק זה מזה שלא יקל שום אחד בכבודו לפני חברו וכן עשה מותרים עם אביו :

ח ומרכיביו ככרסחם משמע שיכבדו בכל הכיבוד הנדול שאיפשר לפיכך אצל הרבן כיבוד אב ואם אפי' נטלו בימי של זהובים והשליכוהו בפניו לים לא יכלימם ולא יצער בפניהם ולא יכעוס כנגדם אלא יקבל גזירת הכתוב וישתוק ויש אומרים כיון דקל שאין צריך לכבדו משל הבן אלא משל האב אין חילוק בין כיבוד ובין שלא יצערנו וכשם שאינו הייב לכבדו אלא משל אב כן נ"כ אינוס הוייב שלא לצער אלא משל האב ולא משל בן לפיכך אמרו אם רוצה לזרוק מעו' של הבן לתיך היס יכו' הוא למנועו ורוק למנועו קוד' שיזרקנו דאיפשר שימנע ולא יזרקנו אבל אם עבר וזרקו אסור לביישו ולהכילמו בשביל זה דמאי דרוה הוה והשתא כי שהוק כיבוד שאין בו חסרון כים הוא דמחויב בגויה ודווקא לביישו ולהכילמו אפילו אחר שזרקו אבל להבעו לדון שיפדענו לו מותר דהא הזיקו בידיים אבל אם האב רוצה לזרוק כים של עצמו לים אף על פי שהבן ראוי לירוש אסור לביישו ולהכילמו כדי למנועו ונס כים של הבן דווקא שיש בו חסרון כים בעדס אז מותר למינועו אבל אם רוצה להעביר ממנו ריוח בעלמא אסור נס כן למנועו בכל עניין אלא ישתוק ויקבל גזירת הכתוב • ובן שיש לו דין עם אביו אף על פי שהאב הוא התובע צריך הבן לילך אחר אביו אפילו הוא דר בעיר אחר' שזהו כיבוד האב אבל מ"ס חייב האב לשלם לבן הוצאתו דהא אינו חייב לכבדו משל בן :

ט וחייב לכבדו אפילו לאחר כוונה כיצד היה אומר דבר שאועה מפיו לא יאמר סתם כך אמר אבי מרי אלא יאמר כך אמר אבי מרי הרני כפרת משכבו כלומר עליו יבא כל רע הראוי לבא על נפשו כמדא' הך שנים עשר חדש למיתתו אבל אם הוא לאחר שנים עשר חדש שכבר קבל האב מה שקבל שאין משפטי רשעי ישראל בגיהנם אלא י"ב חדש ואז אין צריך לומר רק כך אמר אבי מרי זכרנו לברכה וכבר ידעה דאב ואם שוין ביה י"א שאם כותב כתב הך שנים עשר חדש מזכירנו אביו אין צריך לכתוב הרני כפרת משכבו אלא כותב זכרנו לברכה דהא הכתיבה חתקים לאחר י"ב חדש ויש מחמירין אפי' בכתיבה וכן נוהגין :

י מי שנטרפה דעת של אביו או של אמו שסתדל לנהוג עמהם כפירדעתם עד שירוחמומן הסמים ואם אי אפשר לו לעמוד מפני שנשנתנו ביהר ילך לו ויניחם ויצוה לאחרים לנהגם כראוי :

יא ראה אביו שעבר על דברי תורה לא יאמר אבא עברת על דברי תורה אלא יאמר לו בלשון שאלה אבא כתוב בתורה כך וכך כאילו הוא שאל ממנו ולא כמזהירו ומתוך כך הוא יבין מעצמו ולא יתבייש ואם היה אביו איפר שכועה בטעות לא יאמר לו לא תתני הכי :

יב גדול כיבוד אב טרחה שאר מצות עשה שבתורה כגון אם יש לפניו מצות כיבוד שאמר לו אביו השקני מים ויש לפניו לעשות מצוה כגון קבורת מת או לוויה למת אם איפשר למצוה שתיעשה עלי ידי אחרים יעסקו בכבוד אביו ויניח המצוה לאחר מיהו דהני מילי בשטתיהם לפניו אבל אם התחיל במצוה תחילה יגמור אותה תחלה דהעוסק במצוה פטור מן המצוה ואין חילוק בין גדולה לקטנה ואפילו אם לא התחיל בה והיא מצוה עוברת ואין שם אחרים לעשות אותה יעסקו בה ויניח כבוד אביו עד לאחר כך שהוא ואביו חייבין לעשותה כיון שהיא מצוה עוברת ומוטב שיעשה שניהם אבל אם אינה עוברת כבוד אביו קודם ואחר כך יעשה גם אותה המצוה :

שיתרעה אביו לשחון ברחיים נוחל עה"כ וישמטנו בשאר דברים שהטמטש משמט בה את רבו :

ה ומצות כיבוד אב ואם היא מצות עשה שפתן סכרה כתוב בצדה וקבלו חכמים ז"ל שכל מצות עשה שמהן סכרה כתוב בצדה אין כ"ד מצווין עליה לכופו ושעמא דמסתבר הוא שכיון שגלתה התורה במצוה זו את סכרה בפירושה הרי פעולתו לפניו ושכרו וענשו אתו דמכלל הן אחת שומע לאו ומה לנו למופו עוד הוא רשע בעונו ימות אם לא יקיים ואמרו ז"ל זה שמאכילהו ומשקהו היינו משל אב אבל הבן אין חייב אפי' יש לו לאב ואם אין לו לאב ויש לו לבן אף על פי שמן התורה אין חייבין לכופו כדאמרן מ"ס צח"ז שכופין אותו פדרכ' וזן את אביו כפימה שהוא יכול ואם אין לו כלום אינו חייב לחזור על על הפתחים להאביל את אביו דלא עדיף כבודו מכו"ה המקום כ"ה שלא אמר הכתוב אלא ככד יי' מהונך היינו נשיש לך פהונך ואם אין לך אינך צריך לחזור על הפתחים להת צדקה וכה"ג ויש אומרים דאפילו אם יש לבן אין חייב ליתן לו כל מה שצריך לו אלא כפי מה שהיו מחייבין אותו ליתן לצדקה לפי סמון שיש לו מ"ס אמרו שאם ידו מנעת תבא מארה לבן שמפרנ' אביו ממעות של צדקה שלו ואם יש לו בנים רבי' מחטבין לכל אלפי סמון שלהם ואם מקצתן עניים ומקצתן עשירים מחייבין את העשירים לבד וגם הבן שאין לו משלו אף על פי שאינו חייב לחזור על הפתחים להאכילו מכל מקום חייב לכבוד בגופו בכל מה שיכול אף על פי שמתוך כך בטל ממלאכתו ויצטרך ע"כ לחזור על הפתחים ונ"ל ג"כ דטעמא דמסתבר הוא דלחזור על הפתחים כרי להאכילו אינו צריך דלא עדיף בכבודו מכו"ה המקום וכמו שכתבנו שרוא דומה לנתינת צדקה אבל לקיים שאר מצות כיבוד כגון מלביש ומכסה כו' דהו דומיה דשאר מצות עשה שחייבים לעשות ולקיים משום כבוד המקום אף על פי שיצטרך ע"י כך לחזור על הפתחים ה"כ הו' שאר מצות כיבוד אב ואם חוץ ממאכל ומשקה וזהו אצאמר ככד את יי' מהונך ולחייב ככד את אביו' וגומר מה כיבוד וי' בחסרון כים על ידי ביטול מלאכה בעת עשיית המצוה ה"כ כיבוד אב נ"ל מיהו נס בהן לא אסרו אלא כשים לבן מונות לפחות לאתונני ביה ההוא יומא אבל אי לית ליה מונוי אפילו לההוא יומא לא מחייב לבטל ממלאכתו של היום ולחזור על הפתחים שכן מצינו נ"כ קצת מצוות גבי כבוד המקום שאין צריך לחזור על הפתחים ולקיים אותה כגון ביקור חולים וניחום אבלים שאין צריך ארס לבטל ממלאכתו לקיים אותה ולחזור אחר כך על הפתחים ה"כ הכא אלא ישמטנו בשאר דברי שהטמטש משמט לרבו :

ז וחייב לכבדו בשאר דרכיו מענייניו במשאו ובמתנו ועשית חפצו כיצד היה צריך לבקש על שום דבר בעיר וידוע שישלימו חפצו בשביל אביו אף על פי שידוע שיעשו גם כן בשבילו לא יאמר עשו דבר פלוני כשבילי אלא יאמר עשו דבר פלוני בשביל אבא כדי לתלות הכבוד באביו וכן כל כיוצא בזה יכלול בכל דבריו שהוא חושש לכיבוד אביו ומראו אבל אם יודע שלא ישלימו חפצו בשביל אביו ובשביל עצמו ישלימו לו לא יבקש בשביל אביו שאין זה אלא גנאי לאביו כיון שלא יעשו בשבילו :

ח וכיון שהוקט כבוד אב לכבוד המקום חייב הבן לעמוד בפני אביו ואם הוא רבו של אביו שניהם עומדים זה בפני זה מפני שהוא רבו וזה מפני שהוא אביו ואם הבן רוצה למאיל על כבודו לשמט את אביו אף על פי שהארבו הרשות בידו דהא ק"ל דרב שמחל על כבודו כבודו מחול דכתיב וכתורו יהנה וגומר התורה היא שולו למחול עליה מיהו דווקא כציועא או אפילו בפרהסיא ורש בעירו שהכל יודעין שהוא אביו אבל אם הבן גדול בתורה ואין אביו רש

* לבוש עטרת זהב * הלכות כבוד אבואם * לבח

ג מרכיבין להו אמקו"ל שאינו חייב בכבודם אלא בעוד שהאב חייב בכבוד אביו ואמו שמש דהיינו כל זמן שאביו קיים חייב אף בכבוד אשתו וכן כל זמן שאמו קיימת חייב אף בכבוד בעלה אלא לאחר מיתה יאכיו ואמו אינו חייב בכבודם מ"מ אח"ז שדבר הנזק הוא לכבודם אף לאחר מיתה :

כב ומדכתיב ואת אמך כבודו יתירה דרשו כושיבא לרכות שחייב אדם אף בכבוד אחיו הגדול בין שהוא אחיו מאכזו בין שהוא אחיו מאמו ואפילו הקטן הוא ת"ח וגדול בתורה יותר סן הגדול חייב לכבדו אחיו הגדול כמנו כן פסק מורי מהרמ"א ז"ל :

כג ואח גדול שחירף וביזה לאחיו הקטן ממנו בשנים והוא ת"ח ונדידה הקטן את הגדול יפה עשה שנידהו דכיון שאינו נושא פנים לתורה אינו עושה מעשה עמך הוא ואינו חייב לכבדו :

כד וחייב אדם בכבוד חסיו בכבוד אביו שכן קראו דוד לשאול אבי ראה נס ראה ושאלו חסיו היה וקראו אביו :

כה כבר אמרנו בסעיף י"ט שהאב שמחל על כבודו כבודו מחול לפיכך אם האב רוצה לשרת את הבן מותר לקבל ממנו ואם האב הוא בן תורה לא יקבל ממנו דכיון דכר תורה הוא חלשא דעתיה ולא עביד כל כך מרצונו הטוב תלמוד שרוצה לצאת למקום אחר ללמוד מפני שדעתו נוטה שהוא בוטח שיזכה בתלמוד לכבוד מן הרב אשר שם יקבל ממנו ויראה פיסן ברכה בלימוד לפניו ואביו מיחה בו מפני שהזנא מפני הגנים אשר שם שדרכן להעליל על היהודים פן יעלילו עליו ויתפשהו אין צריך לשמוע לו בזה שלא מכל אדם אדם זוכה ללמוד והוא כאילו מונעו מלימודו ולעבור על דברי תורה שאין חייב לשמוע לאביו כדלעיל סעיף ט"ו וכן אם האב מוחה בכך לישא איזה אשה שיתפוזר בה הבן אין צריך לשמוע לו שלא מכל אשה אדם זוכה להוליד בנים והויליה כמנועו מפריה ורביה :

דמיא דיני מכה ומקלל אביו ואמו וכו' סעי'

א המקלל אביו או אמו חייב סקילה אם הוא בעדים וההרואה שנאמר איש איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת אביו ואמו קלל דמיו בוי' וקיימא לן כל מקום שנ' כן את אביו ואת אמו משמע טניהם כאחד ומשמע כל אחד ואחד בפני עצמו עד שיפירוש הכתוב יחדיו כמו שאמר גבי לא החרוש כשור וחמור יחדיו וסקילה דרשו ז"ל מדכתיב מות יומת בסקילה או אינו אלא אחד משאר מיתות הנאמרות בתורה נאמר כאן דמיו בוי' ונאמר להלן דמיהם בם מה להלן בסקילה דכתיב שם באבן ירנמו אותם אף כאן בסקילה ואחד האיש ואחד האשה שקללו חייבים מדכתיב עוד פסוק אחר בפרשת מטפטים ומקלל אביו ואמו מות יומת לרכות את האשה ואפילו המקללם לאחר מיתה חייב וילפינן לה דמחזור לכתוב בכוף פסוק אביו ואמו קלל שהוא מיותר דהא כבר כתב בראש הפסוק אשר יקלל את אביו ואת אמו אלא כא לרכות המקלל לאחר מיתה שחייב בר"א שקללום בשם מן השמות המיוחדים אבל קללום בכינוי אינו אלא בלאו כמי שמקלל אחד מישראל וילפינן זה מדכתיב גבי מקלל בנקבו שיומת דלא הוה ליה למיכתב אלא בנקבו יומת מה תלמוד לומר שם כלומר דהא כבר כתיבהתם באותה פרשה ונוקב שם וגומר אם בן שם פעם שנית למה ליה אם אינו עניין למכרך השם חניה עניין למקלל אביו ואמו שאינו חייב סקילה עד שיקללם בשם דהתם בפרשת מכרך השם סקילה כתיב אבל מקללם בכינוי כגון שדי צבאות חנון רחום אינו חייב סקילה מ"מ

ותלמוד תורה גדול מכבוד אב ואם שכן מצונו כיעקב אביו שכל אותן השנים שהיה בבית עם ועבר אף על פי שלא קיים מצונו כיבוד לא נעניש עליהם :

יד אמר לו אביו השקיני מים ואמו אומרת לו נס כן השקיני מניה כבוד אמו ועוסק בכבוד אביו שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו כדא בעודה תחת אביו אבל אם היא מגורשת ממנו והיא אינה חייבת שוב בכבוד אביו לגבי דידה כבוד טניהם שוה הוא ואיזה מהם שירצה יקדים :

טו אמר לו אביו לעבור על דברי תורה כיון מצות עשה בין מצות לא תעשה ואפילו מצוה של דבריהם לא ישמע לו וילפינן לה מקרא דכתיב איש אמו ואביו תיראו ואח מצותי תשמרו אניה' כולכם חייבים בכבודי ומוראי למעלה ממוראכם ואין לך רשות לעבור משום כבוד האב ואפילו במצוה דרבנן נמי זה כבודו של הקב"ה שיקיים דבריהם שהרי הזהיר עליהם בלאו דלא תסור והווי כאילו אמר לו לעבור על דבריהם :

טז ואם האב יצוה לבן שלא ידבר עם פלוני ושלא ימחול לו עד זמן קצוב והבן היה רוצה להתפייס מירדו זה נס כן בכלל לעבור על דברי תורה שהרי כתיב לא תשנא את אחיך ונוטר ואין צריך לחוש למצות אביו כזה :

יז אחד האיש ואחד האשה שוין בכבוד ובמורא של אב ואם דכתיב איש אמו ואביו תיראו לשון רבים הרי כאן שנים אחד האיש ואחד האשה חייבים במורא ודקדקו ה"ל אם כן למה נאמר איש דמשמע סיעושה איש ולא אשה ותירצו איש ספק בידו לעשות ואין מי מוחה בידו לפיכך חייב לעולם אבל האשה ברוב פעמים אין ספק בידה לעשות שהרי רשות אחרים עליה דהיינו בעלה שהיא משועבדת לו לפיכך אמרו שאשה פטורה מכבוד אב ואם בעודה נשואה תחת בעלה אבל אם נתגרשה או נתארמלה או כל זמן שעדיין לא נישאת חייבת :

יח כמזר חייב בכבוד אביו ומוראו אף על פי שהוא רשע ובעל עבירות טכבדו וסתירא ממנו שכיון שחשבה התורה אותו לבנו לענין שפוטא את אשת אביו מן החליצה וכן חייבים בדילפינן מדכתיב וכן אין לו כיון דעייז עליו איזה בן שיהיה לו אפילו ממזר תפסא אשתו מן החליצה וכן חייבים ה"ה שיחשוב זה נס כן אביו לענין כיבוד ומורא וכ"ש שאסור להכותו ולקללו משמע זה ואף על פי דכתיב ונשא כעמך לא תאור ודרשינן בעושה מעשה עמך ה"מ לענין דינא שאינו חייב מלקות על הכאתו וקללתו אבל לענין איסורא אסור אפילו ברשע נמור ואפילו לא עשה תשובה ה"ה שחייב לכבדו ולהתירא מפניו ו"א בעורנו רשע כל זמן שלא עשה תשובה אפילו איסורא ליכא ואין הבן חייב במוראו ובכיבודו עד שיעשה תשובה דדוקא נשא בעמך בעיניו בעושה מעשה עמך דהיינו שעשה תשובה :

יט ואף על פי שאדם חייב לירא מפני אביו ואמו מאד ולכבדן אסור לו לאדם להכבדו עולו על בניו ולדקדק בכבודו עמהם שלא יביאם לידי מכשול אלא ימחול ויעלים עיניו מהם שהאב שמחל על כבודו כבודו מחל דלא עדיף כבודו מכבוד המקום ומצינו שאפילו הקב"ה מחל על כבודו דכתיב וה' הולך לפנייהם וכו' :

כ המכה לבנו הגדול מנדין אותו שהרי עובר על ולפני עור לא תתן מכשול שמכשילנו לבנו שמה מתוך כעסו ותזוזי חוזרו ויכנו ואימתי נקרא גדול לענין זה כשהוא בן כ"ב שנה ולא בפחות וע"ל סימן ט"ד :

כא חייב אדם לכבד אשת אביו אף על פי שאינה אמו כל זמן שאביו קיים וכן חייב לכבד בעל אמו כל זמן שאמו קיימת וילפינן לה מקרא דכתיב כבד את אביך את לאינ' אשת אב ואת אמך לרכות בעל האם וכיון דמריבויא דאת

❁ לביש עטרת זהב הלכות כבוד אבואם ❁

א שכל המבזה אביו או אמו אפילו בדברים אפילו ברמיה רזי זה בכלל ארור מפי הנבורה שנאמר ארור מקלה אביו ואמו ויש לבד להכות על זה מכות מרדות ולענוש כפי מה שראוי ומי שנתחייב שבועה בכ"ד אינו משביעו שבועה שיש בה אלה והיינו כמו שרגילין להשביעו בנידוי ושמתא וכיוצ' בהן שהרי זה בא לקלל את אביו אלא ששביעו שבועה שאין בה אלה :

ב שרוקי חייב על הכאת וקללת אמו שהרי רמאי אמו היא אבל אינו חייב על אביו אע"פ שנבדקה אמו ואמרה בן פלוני הוא אינה נאמנת להיותו נענש על פיה :

ג בנו מהשפחה או מהנכרית אינו חייב לא על אביו ולא על אמו דבנו מן השפחה אינו נקרא בנו דכתיב האשה וילדה תהיה לאדוניה וכן הבן מן הנכרי אינו נקרא בנו דכתיב כי יסיר את בנך מאחרי גבי המשיא בנו לנכריו או המשיא בתו לנכריו וכתיב כי יסיר את בנך ולא כת' כי חסר את בנך ש"ם דקאי על משי בתו לנכר כי יסיר הנכרי את בנך וגו' ש"ם הבן שהלך בתך מן הנכרי קרוי בנך אבל הבן שהלך הנכרית לבנך אינו קרוי בנך אלא בנה לפיכך אינו חייב על אביו וכ"ש על אמו בשפחה שהרי אין לו יחס אחריה שאין יחס לעבד הנקרא עם הדומה לחמור חרמת סוסים וזכתם ובנכרי גם כן אף על פי שיש להן יחס לא צוהה התורה שלא להכות הנכרי וכן מי שדחתה יהיה שלא בקדושה אף על פי שלידתו היה בקדושה על אביו אינו חייב דרא נר שנתגייר כקסן טולד דפי ואין זה אביו ועל אמו אינו חייב אף על כן שנתגייר נכ"ו וילדתו אח"כ אינו חייב עליה דכל שהיב על אביו חייב על אמו וזה הויאל ואינו חייב על אביו דקסן שגולד חסויב אצלו אינו חייב נכ"ו על אביו :

ד מיהו אף על נכ דנר אינו חייב על אביו אע"פ שנתגייר מכל מקום כדרכנו נר אסור לקלל אביו אפילו הגוי ולא לרבותו ולא לבזותו כדי שלא יאמרו באנו מקדושה המורה לקדושה קלה אבל עבד שנשתחרר אין לו יחס והרי הוא כפי שאינו אביו לכל דבר :

הלכות כבוד רבו ותח

רמב שלא להורות בפני הרב ודין רב שכחל על כבודו וכו' סעיפים :

א וכיון שצוהה התורה על כיבוד אבואם ילפינן מק"ו שבשם שאדם מצוה בכיבוד אביו ויראהו כך חז"ל מצווה בכיבוד רבו ויראתו רבו יותר מאביו מפני שאביו לא הביאו אלא לחיי העולם הזה ורבו מביאו לחיי העולם הבא ואין לך חיוב כבוד כחיוב כבוד רבו וחוב מורא כמורא רבוואת זל ומורא רבך כמורא שמים ואפילו אינו רבך נמור דכתיב את יי' אלקיך תרא לרבות ה' חרי שהיה מורא ה' למורא שמים :

ב וכל החולק על רבו כחולק על השכינה וכל העושה מריבה עם רבו כעושה מריבה עם השכינה וכו' המתערעם על רבו כאלו מתערעם על השכינה וכל המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה :

ג ואיזה חולק על רבו כל הקובע לו מדרשו ושוב ודורש ומלמד שלא ברשות רבו ורבו קיים אף על פי שרמ נמדינה אחרת מיהו אם רבו פסק איזה פסק אחד וישלל הכותות וראיות ברורות שהם סותרין את רבו יכול לפסק שלא כמותו :

ד ואסור לו לאדם להורות בני רבו לעולם וכל המורה לפניו חייב מיתה שכן כצינו בתורה שלא מנו בניו של אהרן אלא מפני שהורו הויאה מפני משה רבן וזהו דוקא דה' שלש

לא נרע שאחר משאר כל ישראל שהמקלל אחד מישראל חייב בלאו כמו שיתבאר בלבוש ע"ש בע"ה סימן כ"ז :

ב והמכה אביו או אמו בעדים והתראה חייב פיתה ומיתתו בחנק דכתיב ומכה אביו ואמו מות יומת אביו ואמו פירושו או אמו כדלעיל כסעיף הכמוך ומות יומת חנק שכן קבלו חכמינו ז"ל כל מיתה האמורה בתורה סתם אינו אלא חנק ואחר האיש ואחר האשה שהכו אביהם או אמם חייבים דלשון ומכה אביו וגומר הכי משמע סתם מכה אחר איש ואחר אשה כמשמע ואינו חייב חנק אלא כשעושה בהן חכורה דכתיב מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה עד דעביר בה חכורה דכתיב בהנפש ונפש משמע דס דהיה חכורה אף מכה אדם עד דעביר חכורה אבל אם לא עשה בהן חכורה אינו אלא בלאו דלא נרע ממכה שאר אחד מישראל הנפקא לן שהוא בלאו מקרא דפן יוסיף להכות ולפי שאינו חייב חנק אלא כשעושה בו חכורה ש"ס שאינו חייב אלא כשמכה אותם בחייהם אבל לאחר מיתה פסור שהרי אינו עושה חכורה לפיכך אם הכהו בחייו על אוננו וחרשו חייב מיתה שאי אפשר שיעשה חרש בלא חכורה שטפת דם יוציא מבפנים באזן וממנו נתחדש :

ג היה קרן תחוב לאביו כבשרו לא יוציאנו שמא יבא לעשות בו חכורה ויבא לידי שטנת חנק וכן אם הוא מקיז דם או רופא לא יקייז דם לאביו ולא יחחוד לו אבר אף על פי שמקיז לרפואה ורפואה מן התורה מותר לעשות אפי' לאביו ואפילו לעשרו חכורה דכתיב מכה אדם ומכה בהמה מה מכה בהמה לרפואה מותר אף מכה אדם לרפואה מותר אי נמ"כ מצוה קעבד אפילו במקום שיש בו סכנה דהא כל אדם ודאי ניתא ליה שיעשו לו רפואה וכתוב ואהבת לרעך כמוך כלומר כל מאי דניתא לך דרתי עבד בעצמך תעשה גם כן לחבירך והוא הדין לאבד מכל מקום להקייז לו דם או להחזיק לו אבר שהוא דבר שקרוב לידי חבדה שמא יחבול בו יותר ממה שצריך לרפואה זו לפיכך טוב לו שלא יעשה לאביו שלא יבא לידי שגגת חנק כמה דברים אמורים כשיש שם אחרים לעשותו אבל אם אין שם אחר לעשותו והוא מצטער הרי הוא מקיז וחחוד לו כפי מה שירשוהו לעשות :

ד אפילו היה אביו או אמו רשעים נמורים ועוברו עבירה ואפילו נגמר דינם להריגה יוצאי ליהרג אסור להכותם ולקללם דמכל מקום אביו הוא והתורה סתם אמרה ומכה אביו ואמו ונמור מכל מקום אם הכה אותם או קללם פסור דלאו עושה מעשה עמך הם ואם עשו תשובה הרי זה חייב ונהרג עליהם אף על פי שיוצאין ליהרג ועל בסימן שקידם זה סעיף י' ח"ב"א שנהרג אפילו ביוצא ליהרג בשעשה תשובה בכנו דלאו עדיף ממקללו לאחר מיתה ואף על נב דאמרין לעיל דכמ"כ אינו חייב לאחר מיתה והכא מהייכינן ליה אמנה אפילו ביוצא ליהרג הא אמרין דטעמא דככה לאחר מיתה פסור הוא משום דבעינן חכורה ולאחר מיתה ליכא חכורה אבל הכא ביוצא ליהרג הא ככל מקום חכורה איבא דחי הוא אלא שיוצא למות לפיכך בנו חייב אבל אם בא אחר והכה ביוצא ליהרג אף על פי שעשה תשובה פסור הויאל והולך למיתה והכתוב אומר בעסק לא תאור במקייים שבעמך זה אינו מקייים בעמך דהרי יוצא ליהרג אבל ביישו חייב כקנס המבייש דלא נרע מי שן דקל המבייש את אה הישן חייב כמו שיתבאר בע"ש בע"ה :

ה עכר אביו או אמו עבירה שלוקין עליה הויה הבן שליח לדיינים לא יכה אותן וכן אם נחתיבו נידוי לא יכה שליח לנדותן דנהי קלה ואורו הוא ולא ירדף אותן ולא יכה אותם בשליחות כ"ד כלל אף על פי שראוי לכך ולא עשו תשובה שלא על הכאה וקלה לבד הקפידה התורה אלא אף על הבזיון :

לבוש עטרת זהב הלכות בבור רבנותה קבו

מקום שיש חילול השם יתברך אין חולקין בכבוד לרב **יב** אפילו אם בני ביתו של התלמיד הוצרכו להוראה שאלו לו לא יורה להם במקום רבו :

יג ולא כל מי שמת רבו מותר לו לישב ולהורות אצל הגניע להוראה וכל תלמיד שלא הגניע להוראה ומורה הרי זה שוטה רשע וגם רוח ועליו נאמר דברים חללים הפילה פירש הפילה לשון נפל שלא מלאו ימיו כלומר תלמיד שלא מלאו ימיו רבים הם חללים בהוראותיו שלא כהלכה ואילו התלמיד הקטנים שלא שמש כל צרכם ולא הרבו תורה כראוי וקופצים להורות ולישב בדאש להתגדל בפני עמי הארץ הם המרכיבים את המחלוקת ומחריבי העולם ומכבי צרה של תורה ומחכלים כרם ה' צבאות ועליהם אמר שלמה עליו השלום טועלי קטנים מחבלים כרמים ויזהר כל אדם שלא יורה כשהוא שתוי מין או משאר דברים המשכרים אפי' בדבר פשוט אם לא שהוא דבר ברור בפוסקי' זיל קרי בי רב הוא ועל בלבוש ע' ש' ז' :

יד וכל חכם שהגניע להוראה ואינו מורה הרי זה מונע תורה ונותן מבשלות לפני רבי' ועליו נאמר סיפיה דקרא ועצומים כל הרוגיה פי' עצומי' הוא מלשון עוצם עיניו כלומר הסתעצמים ומחרישים ומתאפקים מלהורות הורגין את דורן כתב מורי מהרמ"י ז' ל' וז' ענין הסמיכות שנרגו בזמן הזה הוא כדי שידעו כל העם שהגניע להוראה ומה שמורה הוא מורה ברשות רבו הסומכו ולכן אם כבר מת רבו ולא סמכו אין צריך לסמיכות וכן בתלמיד חבר בדרך שנהבאר לעיל במקום שאין צריך רשות אין צריך לסמיכות ויא' דמי שאינו מוסמך למורי' ונותן גיטין וחליצות אין במעשיו כלום ויש לחוש לגיטין וחליצות שנתן אם לא שידעו לכל שמוסחה לדיבים הוא ולק שמצד ענוה ושפלות אינו מבקש גדולות ויש חולקין ומקילין ובמקום ענין יש להקל אם כבר נתן גיטין וחליצות אבל לא בדרך אחר כי מנהג של ישראל תורה היא כן נ' שגור כל שמותר לתת מורי' לאחד שיסדר גיטין ואע"פ שברין הסמיכה שבימים הראשונים לא הוי דינא הכי מכל מקום עכשיו אינו אלא נסילה רשות בעלמא ושרי עכ"ל :

טו אסור לתלמיד לקרות לרבו בשמו לא בח"י ולא כמותו וכל הקורא בשמו קראוהו חבמי אפיקורס שכן מצינו בגמ' שנענש על שקרא רבו בשמו סתם שנ' זאת האשה וזה בנה אשר החיה אלישע והוא שיהיה הסם פלאי שכל השומע יודע שזה הוא שם של רבו ואפילו לקרות לאוזניים ששם כשמו אסור אלא ישנה שם אם הוא פלאי שאין הכל רגילין לקרות בו אבל שם שרגילין בו כגון אברהם יצחק יעקב משה וכיוצא בהן מותר להזכיר שלא בפני רבו וכל זה דווקא בשמי' סזכיר רק שמו לבדו אבל מותר לומר מורי רבי פלוני ואכ"ו שהוא רבו אם הוא רבו מובהק קורא אותו כדברו סתם רבי אבל ברבו שאינו מובהק קורא אותו אבא :

יז ולא יתן שלום לרבו ולא יחזור לו שלום כדרך שאר העם שנתנים שלום זה לזה אלא שוחה לפניו ואומר לו ביראה ובכבוד שלום עליך מורי ורבי ויא' שאין לתלמיד לשאול בשלום רבו כלל מחמת רוב מורא ואסמכוה אקרא דאיוב ראוני נערי' ונחבאו ואנו נוהגין כסכרא ראשונה ולא יחלוץ הפילין לפני רבו כמו שכתבתי פעמא בלבוש ההכלת סימן ל' ח סעיף ט' ולא ישב לפניו אלא כיושב לפני המלך ואם יושב בסעודה שרבו שם עם אחרים נוטל רשות מרבו ואח"כ מאחרים ולא יתפלל לפניו ולא לאחוריו ולא בצדו לפני לא מפני שמחזיק אחוריו כנגד רבו והוא בזיוו לרבו ולאחריו בצדו סמוך לו נמי לא כי הו' דרך יוררה כאילו אין אימתו עליו אלא יצדד עצמו לצד אחר או ירחיק ממנו ד' אמות ואפי' לפני בהרחקת ד' אמות מותר דרשות אחר הוא וכן לא ילך בצדו סמוך לו אלא יתרחק לאחוריו רבו ולא יהא מכוין ממש כנגד

שלט פרסאות דהיינו י"ב מיל שכן היתה רוחב מחנה ישראל ונוכל מאן דבעי מילתא יצא אל משה רכתיב והיה כל מבקש ה' יצא ונ' אף על גב שהמחנה היתה ג' פרסאות ואם הוא רחוק מרבו ב' מיל ושאלו לו אדם דבר הלכה בדרך מקרה יכול להשיב אבל לקבוע עצמו להוראה לישב ולהורות אפי' הוא בסוף העולם אסור לו להורות עד שימות רבו או עד שיחזן ירשות וכתב ר' ג' פרסאות אפילו נשילת רשות לא מהני וכל זה ברבו מובהק אבל בתלמיד חבר אפילו תוך ג' פרסאות שרי ויש אומרי דמ' מ' לפני רבו ממש אסור וגם אפילו שלא בפניו ממש אם התחילו בכבוד הרב נלך ונטאל את הרב אין לו להורות בעירו וכן אם הרב מופלג בחכמה וזקנה אין לו להורות בעירו אפילו אינו בפניו אפילו התלמיד חבר לו . ויא' התלמיד גמור תוך י"ב מיל חייב מיתה אם הוא מורה אפילו במקרה וחזן ל"ב מיל פטור אבל אסור אפי' במקרה ועוד מחלקי' ואמרי' דדווקא אם הרב רגיל לבא לעירו של התלמיד לקצים קבועה כגון ליום השוק או בשני וחמשי אז אסור חוץ ל"ב מיל אפי' במקרה אבל אם אין הרב רגיל לבא שם רק דרך אקראי מותר להורות ג' במקרה אם הו' חוץ ל"ב מיל ותלמיד חבר תוך י"ב מיל פטור אבל אסור וחזן ל"ב מיל מותר כשנטל רשותו אע"פ שנטל רשו' מרב אחד לא סגי עד שיטול רשו' מכל רבותיו המובהקים ועיקר טעם כל החומרות הללו ה' כ"ד שלא יעמוד כל א' ויורה הוראו כפי רצונו שלא בחורה והפוג' חו' התורה לכמה תולות עד שלא תהיה חו' שום תורה אמת בישראל ע' התלמידים שאינם משתמשי' כל צרכם ופירש דהאי מובהקים אינו כשאר מובהק הנאמר במקום אחר דהיינו שרוב חכמתו מסגנו דמילתא דלא איפשר הוא שאי אפשר לו להיות הרכה רבו מובהקי' כאלה אלא ר' לתלמיד גמור לאפוקי תלמיד חבר ואיזה נקרא תלמיד חבר היינו שנתגדל בהורה עד שנעשה חבר לרבו כלומר שהוא קרוב להיות גדול ברבו ויא' כל שאין רוב חכמתו ממנו אע"פ שלא נתחכם להיות קרוב כמותו תלמיד חבר הוא ויש חולקין וכבירא להו דאי קבל רשות מרב אחד מהני ליה להורות חוץ לג' פרסאות אבל הו' ג' פרסאות לא מהני ליה רשות מרב אחד :

יח אין תלמיד נסמך יכול לסמוך אחרים במקום רבו :
יט אם לא קבל הנסמך הסמיכה מיד הרב הו' הסומך אלא ע' רבים אחרים והוא נעשה להם סניף אין לאותו הרב להשתרר עליו כלל אם אינו רבו אבל אם סמכו לבדו נהגו שהגיסמך כפוף קצת לסומכו וכן מי שלומד בישיבה זמן אחד נהגו לומר שהוא תלמידו של בעל הישיבה אע"פ שאיפשר שכעל הישיבה שמע חידושים ממנו יותר ממה שהוא שמע ממנו מיהו יש למנהגים אילו עיקר על מה שסמכו וראיות נכונות מהגמרא ומן הקדמונים שפסקו :

כ ולא מקרי הוראה אלא כשמורה על מעשה שבא לפניו אבל אם שאלו לתלמיד הלכה כדברי מי יכול לומר מה שברעתו כיון שאינו מורה על מעשה שבא לפניו :

כא וגם כמעשה שבא לפניו לא מקרי הוראה אלא בדבר שיש בו חידוש לשואל אבל בהורא' ידוע שהיא פשוטה לכל כגון נותן טעם לפנים או איסור שנתערב בהיתר שהוא בשל מששים וכיוצא באילו שכשמתירין לו אינו נרא' לו דבר חידוש שכבר שמע הוראה זו ופשוטה היא לכל שרי :

כב יש מי שכתב שכל הכתוב בספרים מפסקי הגאונים יכול להורות אותו פסק בימי רבו רק לא יורה דבר מלבו ולא יסמוך על רצותיו לדכות מילתא למילתא לעצמו :

כג ואסור לחכם להתיר דבר התמוה עד שנראה לרבים שהתיר את האיסור :

כד ולפרושי מאיסורא כגון שרואה אדם שעובר עברה מפני שאינו יודע שהוא אסור או מפני רשעו מותר להפרישו ולומר לו שהוא אסור אפילו בפני רבו שבכל

לבוש עטרת זהב

הלכות כבוד רבו ותח

עושה מעשה ויש לו להקשות עליו אם הוא איסור דאורייתא יקשה לו מיד קודם המעשה שמה יורה לו רבו ואם הוא איסור דרבנן ניתנו לו לעשותו ואחר כך יקשה לו והאיל ואינו יודע בודאי שעובר באיסור אלא שיש לו קושיא עליו שמא יתמצא יתמצא לו :

בג וכל זמן שמזכיר שמועה בפניו ששמעה ממנו יאמר לו כך לימדתנו רבינו :

כד ואם איסור דבר שמועה שלא שמע מרבו אלא מפני אחרים לא יאמר אותה עד שיזכיר שם אומרה שלא יחשבו הטומעים ששמע שמועה זו מפני רבו שכן הוא הדרך מה שיאמר אדם שמועה כחם מפני רבו שמעה לכן יזכיר שם אומרה שידעו מי אומרה :

כה כשימות רבו קורע עליו כל בגדיו עד שבגליה לבו ר"א שאינו קורע אלא טפח דכתיב נבי דור ויחוק דור בבגדיו ויקרעם וכן נבי אלישע ואין אחיה פחותה כשפ"א וכו' מאחה לעולם דכתיב נבי אלישע כשקרע על גביה אליה ויחוק בבגדיו ויקרעם לטנים ממסע שנאמר ויקרעם איני יודע שהם לטנים אלא מלמד שקורעים ועומדים לטנים לעולם ומתאבל עליו בחליצות המנעל וכל דינו אבילו מקצת יום המיתה או מקצת יום השמיעה :

כו וקורע על רבו אפילו בשמועה רחוקה כשם שקורע על אביו שזה הביא לחיי העולם הזה וזה מביא לחיי העולם הבא ועל ס' ש"ס ושע"ד :

כז מי שרבו מת ומוסל לפניו אינו אוכל בשר ואינו שותה יין כדון שמתו מוסל לפניו :

כח כשמזכיר רבו חוד"ב חרש צריך לומר הריני כפרה משכבו כמו באביו :

כט הרוקק בפני רבו הוא בכלל כל משנאי אהבו מת אל תקרי משנאי אלא משנאי שהוא משנאי את עצמו כן החכם ששונאו מפני זה שעושה דבר מאוס בגניו והוקיא כיתו שהוא דבר שיוצא מנפשו בכח והוא דבר מיוס מאד ואף על גב דאנוס היה לו להסתלק מן הצד אבל רוק בעליבא מורה :

ל ובכל אילו הדברים שאמרנו שצריך לכבד בהם את רבו לא אמרו אלא ברבו מוכחק דהיינו שלמד רוב הכמות ממנו אם מקרא מקרא אם משנה משנה אם תלמוד תלמוד פ"מקרא חורה נביאים כתובים משנה כמו שהן שנויות ואין טעמן מפורש בהן ותלמוד הוא סברת טעמי המשנה ופשטה שהעמידו הרב על הדרך האמת והיושר אליבא דהלכתא לאפקי רוב הלימוד שבזמן הזה שאין כונת הרב ללמד עם התלמיד האמתונם התלמידים הכהורים אינם מבקשי' לתלמוד לקבל האמת רק עיקר כונת' של הרב והתלמיד על הפילפול שקורין חילוקים אין זה דרב נקרא רבו ולא התלמיד נקרא תלמידו כי זה אינו מביא לחיי ע"ה ומי יתן שלא הרחיקו ממנו וכמו שכבר גליתו קלונ' בהקדמתו לספר זה תראנו משם ודי מזה ואם לא למד רוב חכמתו ממנו הרי זה בתלמוד חבר שכהבנו דינו לעיל סעיף ד' ואינו חייב לכבדו בכל אילו הדברים אבל מ"מ חייב קצת בכבודו והוא שיעמוד מלפניו כשיניע ל' אמוהו וקורע עליו כשם שקורע על כל המתים הקרובים לו שהוא צריך להתאבל עליהם ואפילו לא למד ממנו אלא דבר אחד בין קטן בין גדול עומד מלפניו וקורע עליו ועל ס' ש"ס סעיף ה' :

לא כל התלמיד חכם שדעוהו מכותות מן הדרך ארץ ומסעם המוסר שבו הוא אינו מדבר בפני מי שנדול ממנו בחכמה אף על פי שלא למד הימנו כלום ולענין הוראה לפחות עד מ' שנה לא יורה אם יש גדול ממנו בעיר אעפ"י שאינו רבו ולא למד ממנו כלום ויחכם שאסר אין חכיו רשאי להתיר משיקול דעתו שכיון שלא יוכל להתיר אלא

אחריו אלא יצדד עצמו לצד אחד בהליכה וחזן ל' אמות הכל מותר ולא יכנס עמו למרחץ א"כ הוא צריך לו ואם היה התלמיד כמרחץ קודם לרבו ובא רבו לשם אין צריך לצאת וכל זה לא מיידי אלא במקום שהולכין ערומי ערוה במרחץ אבל במקום שהולכין במכנסיים מותר וכן

המנהג פשוט ליכנס עם רבן ואביו וחמיו ובעל אמו ובעל אהותו למרחץ אע"פ שבגמרא אסרו כל אילו והכל ה' מטעם זה שעכשו הולכין הכל במכנסיים כן כתב מורי מהרמ"א ד"ל ולא יטב לפני רבו עד שיאמר לו שב ולא יעמוד עד שיאמר לו עמוד או עד שיסול רשות לעמוד ובשיפטר מלפניו לא יחזור לו אחריו אלא נרתע לאחריו ופניו כנגד פני רבו והנפטר מרבו ונוסל ממנו רשות ולן בעיר צריך לתזור ולישול ממנו רשות והוקא שלא אמר לו מתחלה שרוצה ללון בעיר אבל אם הגיד לו שרוצה ללון בעיר בשעה שנפל רשות אין צריך לחזור ולישול ממנו רשות ולא ישוב במקומו ולא יכריע דבריו בפניו ולא יסתור דבריו וחייב לעמוד מפניו משיראנו מרחוק מלא עינו עד שיתכסה ממנו שלא יראה קומתו ואחר כך ישוב ואפילו היה רכוב צריך לעמוד מפניו דרוכב כשהלך דמי י"א שאין התלמיד חייב לעמוד לפני רבו רק שחרית וערכית שלא יהא כבודו מרובה מכבוד המקום שאין מקבלין עול מלכותו ית' בק' שרק שחרית וערב' ודווקא בבית הרב אבל בפני אחר' או שבאופנים הרשות שאין יודעין שעמד לפניו היום חייב לעמוד כדי שלא יחשדוהו וי"א כיון שהושוה מוראו למורא שמים דכתיב אתה האלקים תירא לרבות ה"ח חייב לעמוד מפניו אפילו מאה פעמים ביום דאטו אם אדם רואה פני שכינה כמה פעמים ביום אינו חייב לעמוד ולהיות באימה ובמורא ה"ג הכא :

נ שלטה שהיו סהלין בדרך ילך הרב באמצע והגדול לימינו והקטן לשמאלו והא דאמרינן אין מכבדי' בדרכי' אלא בפתח הראוי למוזה היינו בשכל אחד הולך לרבו ואין בחבורה אחת אבל אם הם בחבורה אחת מכבדי' אפי' בדרכים ובמקום סכנה אין צריך לכבד כלל :

נד אם קרא לרבו לקרות בתורה בציבור אינו צריך לעמוד כל זמן שרבו עומד וכן כשהרב עומד למעלה בבית והתלמיד הוא למטה על הארץ אין צריך לעמוד לפניו וכן בס"ת אם היא על הכימה אין הציבור שבבית הכנסת צריבין לעמוד שהרי היא כרשות אחר :

נו כל המלאכות שהעבד עושה לרבו תלמיד עושה לרבו אם ה' במקו' שאין מבירין אותו ואין לו תפילין כראשו שיש לחוש שמה יאמרו עליו עבד כנעני ממש הוא אינו נועל לו מנעליו ולא חולצו שבוה יכירו שאינו עבד :

נב וכל המנוע תלמידו מלשמשו כונע ממנו חסד שנ' למס טרעהו חסד פירש הממס עצמו טרעהו ממים ממנו חסדים ואית דמפקי ליה מדכתיב לעיל מיניה ותושיה נדחה ממנו וסמך ליה למס טרעהו חסד וגם פורק ממנו וירא שמים דכתיב בסיפיה דקרא וירא שריו ועיוב וכל תלמיד שמולול בדבר מכל כבוד רבו נורם לשכינה שתסתלק מישראל מפני שהוא כשלול בכבוד המקום שהרי הוקשה מוראו למורא המקום :

נא אין חולקין בבדו לתלמיד בפני רבו מפני שהוא מיקל בזה בכבוד הרב שמשווהו לו ואם דרך הרב לחלוק לו גם כן כבוד לתלמיד זה יבולק אחרים ג"כ לחלוק לו כבוד ואפי' תלמידו של התלמיד או בנו של התלמיד לא יתלקו לו כבוד לעמוד מפני התלמיד בפני הרב א"כ יודעין שהרב חולק לו כבוד וחזק"א הרב הוא ג"כ רבו של זה התלמיד של תלמידו ; **נב** ראה רבו עובר על דבריו תורה אומר לו כך וכך לימדתנו רבינו בדרך שאילה ומתוך כך יזכיר ולא יעשה העבירה ואפילו אם רצה לעבור על איסור דרבנן יזכירו כך הוראה רבו

* לבוש עשרת זהב * חלבות כבוד רבוותא * קנז *

לו כיון שהוא גדול כמו הרב לפיכך דאב קודם אבל כפירוק משא ופירוק שבויים שיש בהם צערה דגופה לפיכך אם אין דאב תלמיד חכם הרב קודם וכבוד תורה עדיף אבל אם האם תלמיד חכם אף על פי שאינו שקול כמו הרב בכל מקום כיון שיש לבן נבי אב תרהי כיבוד אב וכבוד תורה אף על פי שאינו גדול כמו הרב אמרו שיקדים האב דכיון דאית ליה צערה דגופה ודאי אינו מוחל לבן כשכיל כבוד הרב אף על פי שהרב גדול ממנו נ"ל :

לח אבידת עצמו קודמת לשל אביו ולשל רבו דכתיב אפס כילא יהיה כן אכיון כלומר הזהר כך שלא תבא לידי עניו לפיכך שלך קודם לשל כל אדם :

לו האומר להבירו שמריב עמי איני מקבל מסך אפילו אם הייתה כמשה רבי' מלקין אותו משום בזיון תורה שקבלנו משה ע"ה והוא אומר דאפילו משה לא היה מקבל ה"ה שאמר דבר הלכה בדבר השיך לדריה אם אמרה קודם מעשה שומעין לו נס עכשיו בשעה מעשה שצריך הוא לו עכשיו ואם לאו אין שומעין לו שאינו נאמן על עצמו ודווקא בדבר שאמר כך קבלהו אבל אם אומר דבר מסברה דנפשיה ומראה פנים לדבריו והוא דבר נראה ונכון שומעין לו לנבי אחרים ואין שומעין לו לנבי דריה דחיישינן שמא כשעה אותנו ומרמה דברים שאינן דמיין להרדי ואין אדם יראה חובה לעצמו אכל אם הוא דבר פשוט ונכון לכל שומעין לו אפילו לנבי דריה :

רמז ת"ה פטור ממס ומכירת סחורתו בקדמתו ובג סעיפים :

א כבר אמרנו כמה צריכין לזהר בכבוד חכמים משום כבוד תורה משילא שמעין שכל דבר שהוא נגאי לת"ח אין מחייבין אותו לעשותו אפילו הוא צרכי רבים בגון חפירות ובארות של מ"ס שצריכין להן בני העיר ודרך להטיל על כל בני העיר לעשותן ככניין וחפירות הן אינו יוצא בעצמו עם שאר העם לעשות אותן הכניין והחפירה וכיוצא בהן כדי שלא יתבזו בפני עמי הארץ וכיון שהם עצמן פטורין נ"ס אחרים אינן צריכין להשכיר במקום :

ב בד"א בשכל אחר יוצא בעצמו שאז אין יוצאין כדי שלא יתבזו וכדאמרן אבל אם אין יוצאין בעצמן אלא הכל שוכרים אחרים במקומן או גובין כסות מכני העיר לפי הממון לעשותו כיון שהוא דבר שצריך לחיי האדם חייבין לתת חוקים ואפילו אם בהחלה לבו בעצמו ואחר כך נתגללו הדברים שגמלו לשכור אחרים נ"ס ת"ח חייבים לתת חלקם אבל דבר שהוא צריך לשמירת העיר כגון חובות העיר ומגדלותיה ושכר השיטרים אין חייבים לתת להם כלום סת"ה אינן צריכין שמירה שהורחגו ממסרתה ודבר זה יש לו עיקר מן התורה וכן הנכאים ופן הכהנים מן התורה דכתיב אף חובב עמים כל קדושי בידך ונומר פירש אמר משה לפני הק"ב רבונו של עולם אפילו בשעה שאתה מחבב עמים כל קדושו של ישראל יהיו בידך לשומר מן הנכאים דכתיב כדושע נ"ס כי יתנו בניו עתה אקבצם ויחלו מעט כמשה מלך ושרים ואמרו ל' פסוק זה בלשון ארמי נאמר פירש ומה שאמר כי יתנו בניו פירושו כי ישנו בניים מלשון ושננהם שהרגונו ותנינן והכי פירש איתנו כוליהו עתה אקבצם כלומר אם כולם וכן רוכים היו שונין ועוסקין בתורה כשילובין העמים עתה אקבצם כלומר בקרוב אקבצם ויחלו מעט פירש ואם מעט מהם יהיו שונין בתורה יחלו ממשא מלך ושרים כלומר יהיו בשל"ס מלשאה ממשא מלך לשרים ופי' מן המס שנותנין למלך ושרי

אלא סתוך שיקול דעתו למה יגע בכבודו של חברו דמנא ליה דטקול דעתו מכורת יותר משיקול דעת חברו דמנא שיקול דעת חברו יותר מכורת לעלמא א"כ יש לו קבלה ששעה או ששעה בדבר משנה אזיכיל להתיר מה ששאר חברו מ"ס אם אין לו אלא שיקול הדעת להתיר ויכול לישא וליתן עם חברו על הוראתו עד שיזהר בו ולפיכך אין איסור לשואל שישאל לשני אולי יתירה לו ובלבד שיודיע לשני שכבר הורה לו הראשון לאיסור ואפי' אם הורה הראשון וכבר חלה הוראתו אף על פי לפי שיקול דעתו של השני איסורי קעביד שהתיר את האסור אם אין לשני אלא שיקול הדעת אין לו לאסור אותו משיקול דעתו מן המעט שנתכנו דמנא ליה דשיקול דעתו מכורת יותר כו' וכל זה באותה הוראה עצמה שכבר הורה עליה חבירו אבל במעשה אחר פשיטא שיכול להורות מה שנראה ואינו צריך לחשוש לומר לומר שמא דעת חברו מכורת וצוללה לכל יותר משלו שההורה ורנינה מסורים לכל יודעיה :

לב הרב אפי' רב מובהק שסחל על כבודו בכל הדברים הללו או באחד מה' לכל תלמיד או לאחר מהם כבודו מחיל וכתוב כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהנה ונומר וריקנין קראה תורה ה' וקראה תורתו ומשמע דעל האיש הנזכר בחלת המוסר אשרי האיש קאי ומשנינן בתחלה הוא נקראת תורה ה' ומשלמה ונרסה היא נקראת תורה בל"ס כבוד התורה היא בידו לעשות כה מה שירצה בין שלא לסחל על כבודו בין לסחל עליו מיהו אף על פי שמחל מצוה על ההלמד להרדי דהיינו אם מחל הרב על הקימה לפניו מ"ס צריכין לנוע מעש כאילו רוצה לעמוד מפניו וכיוצא בזה וכל שכן שאסור לכוזהו :

לג ואמרו חז"ל כשם שהתלמידים חייבים בכבוד הרב כך הרב צריך לכבוד תלמידיו ולקרוב אליהם ואמרו יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשלך לפיכך יזהר אדם בתלמידיו לכבדן ולא להבזן שהם הבנים המהנים בעולם הזה ובעולם הבא שהם מוסיפין בחכמת הרב ומרחיבין את לבו אמרו חכמים הרבה למדתי מרבתי וחברי יותר מרבתי ומתלמידי יותר מכולם שבשם שעין קנז מרליק הגדול כך תלמיד השן מהדר את הרב בשאלתיו עד יוציא ממנו חכמ' מפוארה :

לד היו לפניו להשיב אברת אביו ואבידת רבו המובהק משיב אבידת רבו קודם לאברת אביו בד"א שאביו אינו חשוב ושיקול כבודו אף על פי שהוא ת"ח אבל אם היה אביו ת"ח ושיקול כבודו רבו אבידת אביו קודמת ואם היו אביו ורבנו שתיים משויו מצוה עליו לסייע כפירוקן כפרק ומניח משא של רבו ותחלה ואחר כך מניח של אביו וכבודו תורה עדיף מכבוד אב שהוא אביו חייבים ככבודו במה דברים אמורים שאין אביו ת"ח אבל אם אביו תלמיד חכם אף על פי שאינו שקול בחכמה כרבו מפרק של אביו ואחר כך מפרק של רבו וכן אם היו אביו ורבו שבויים בבית השבי ואין אביו ת"ח פודה את רבו ואחר כך פודה את אביו ואם היה אביו ת"ח אף על פי שאינו שקול כרבו פודה את אביו ואחר כך פודה את רבו והא דלגבי השבת אבידה רבו קודם לאביו אפילו אביו ת"ח אלא אם כן הוא שקול כרבו ונבי פירק משו ופירינו אם אביו ת"ח הוא קודם לרב אפילו אם אינו שקול כרבו טעמא דמלתא נ"ל דנבי השבת אבידה כיון שאינו אלא הפסד ממון ואינו עובר על דעת אביו אלא מעט לפיכך אף על פי שאביו ת"ח אם אינו שקול כרבו אמרו חז"ל שיקדים כבוד הרב שהוא כבוד תורה לכבוד האב שהרי מן הדיו נ"ס האב חייב לכבוד את הרב הזה שהוא גדול ממנו ואפשר לומר שנס האב מוחל לבנו כזה כיון שיועד שהרב גדול ממנו אבל אם הוא שקול כמותו שיש לבני האב הרחי כיבוד אב וכבוד תורה והאב אינו מוחל בזה לבנו דלמה שחזל

לבוש עטרת זהב

הלבנות כבודתה

מן הכתובים דכתיב מנדו בלוא והלך לא שליט למירמי עלייהו טצוה דריוש המלך את פחוה עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה שלא יתנו לכל זה ואזל מנדה זו מנת המלך פי' מגבת מסים שהם משילים חמיד על בני המדינה בלוא זו כסף גולגולות והלך זו ארגונא פירש עישורי תבוא' ובהמות מדי שנה בשנה שכל אילו אנונותה כדי שיטמרו אוהנו ונשב בכטח החתיהם שהת' פטורים מהן מפני שאינן צריכין סמירה שהתורה משמרתן ולפיכך פטורים הת' מכל מיני מסים הקצובים על כל בני העיר בין מס שהוא קצוב על כל איש לבדו בין הקבועים בין שאינן קבועים וחייבים בני העיר לפירוע כשכילין אפילו גולגולת הקצוב על כל איש ואיש ואפילו אם אמר המלך שת' עצמם יתנו אין זה דינא דמלכותא אלא גזילה דמלכותא שאין כח ביד המלכים כימינו לעכויר על כל זה וחייבים הציבור לתת בעדם לפי הסכום ואם החרימו הצבור על הת' לתת אין משמ כחרם שלהם דחרם הוא אורו ואורו בו שבועה ואין נשבעין לעבור על המצות והת' יכול להחרים ולשפת הציבור שיחגו דמיו בעדו ואין חילוק אם התלמיד חכם קשיר או עני שהרי אנשי כנסת הגדולה עשירים היו ואפילו הכי נפטרו מפני התורה שמשמרתן ודוקא תלמידי חכמים שתורתם אומנותם אבל אם אין תורתם אומנותם אלא מתעסקים במשא ומתן כדי להעשיר אין זה הלמיד חכם שפטור מן המסים שהוא משליך עול הורה ושמירתם לאהוריו וסופך על שסאו ומתנו לפיכך חייב לישא בעול עם השאר מיהו אם יש לו מעט אומנות או מעט משא ומתן להתפרנס בו כדי חייו ולא להעשיר

ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על דברי הורה ולומר הריר הרי זה נקר' תורתו אומנותו והנית בה יומם ויליה קרינן ביה ואין חילוק אם הוא הופש ושיבה אולא מכל מקום הורחה משמרתו ובלבד שיהא מוחזק בדורו להלמיד חכם שיועד לישא ולייתן ובפירושיו ובפסקי הגאונים ועם כריב מקומות התלמוד ובפירושיו ובפסקי הגאונים ועם זה תורתו אומנותו על הדרך שנתבאר ואף על גב דק'ל שאין עכשיו בדורינו תלמיד חכם לעניין שיהגו לו לישר' דדהבא אם מכייו היינו להוציא מזה המכייש שיאמר אינו ראוי לכך והמע' ודבר זה קשה להביא ראיה עליו אבל לעניין מס להוציא ממנו הכסף לומר שאינו תלמיד חכם כהנח אין מוציאין מסנו ובלבד שהוא מוחזק לת' חכמו שנתבאר מ' יש מקומו שנהגו לפטור אותן ממס' אבל הפעמים שכתבתי ויש מקומות שלא נהגו לפטור אותן ש' מדמין אותו ללישרא דדהבא דק'ל שאין בדורינו ופוק חוי מאי עמא דבר :

והת' המולול במצות ואין בו יראת שמים אף על פי שחוי מהמיד בתורה ותורתו אומנותו על הדרך שנתבאר' הרי הוא כקלים שבציבור שלא אמר הכתוב לפטור אירא כל קדושו שמקדשן שם שמים ואין פורענות באה לעולם כטבילים יצאו כאלו שמולדים שם שמים :

זו חז' שת' שיש לו סחורה למכור אין מניחין לשום אדם לפבור אוהה סחורה בשוק עד שימכור הוא החלה את שלוכדי שיובל ללכת מיד לביתו ולא יתעכב בשוק ויכשל אומנת חורתו ופי' זהו כבודו שלא יעמוד הרבה בשוק שהוא ננאי לו וה'ם דליכא גוים דמזבני אכלאי איכא גוים דמזבני לא דהא לית רווחא לצורכא מרבנן שהרי יכולין לקנות מן הגוים ואפסוד להנך ישראל ככדי לא מפסדינן :

ח תלמיד חכם שיש לו דין עם אחד ועומד לפני הדיין ויש שם בעלי דינין אחרים שקדמו לפניו תחלה מקדימין דינו של תלמיד חכם דכתיב ובני דוד כהנים היו מה בהן נוטל בראש אף תלמיד חכם נוטל בראש ולא עוד אלא

דשרי ליה לצורביא לרבנן למירא צורכא מרבנן אנא שרו לי הנראי ברישא ואע"ג דילפינן מקרא דכתיב נקטן כגדול תשמעון שצריך הדיין להקדים דין שבא לפניו תחלה כמו שיחכאר בע"ה בלבוש ע' שאינו קושיא דהאי עשה והאי עשה לכבד התורה עשה דכבוד תורה עדיף ומהאי ש' עמא ג' מושיבין את התלמיד חכם כשעה שדנין אותו אף על גב דשאר בני אדם צריכין לעמוד דכתיב ועמדו וגומר עשה דכבוד תורה עדיף :

ו עון גדול לבזות את החכמים או לשנאוהו שלא חרבה לירושלים עד שבוזו בה תלמידי חכמים שנאמר ויהיו מלעיבים מלאכי אלקים ובזוים דבריו כלומר בזוים לומדי דבריהם וכל המבזאת החכמים אין לו חלק לע"ה והוא בכלל כי דכר' כזה לפיכך אסור לשמש במי ששונה הלכות וכ' ש במי ששונה הלמוד שהוא הנמרא ואע"פ שערין אינו ת' ואם אי אפשר לו להיות זולתו יקדים לשמש במי ששונה הלכות קודם שישמש במי ששונה הלמוד והלמוד עדיף :

ז מי שכאו עליו עדים שכזה את הת' אפילו בדברים אפי' שלא בפניו כ' מניין אותו ואין מתירין לו עד שירצה את החכם שנידוהו כשכילו ואם ביה את החכם לאחר מיתו כ' מנין אותו ואין מתירין לו אחר שיחזור בהשוכה גלויה ובימי חכמי התלמוד ונס אתריבן סבין להם היו קניסין את הפסוקה' ל' ישראל דדהבא ונהגין אהורו לאותו ת' שנחבז' ועכשיו כ' בנינו זה אין דנין דין זה לת' שיתן לו המכייש לישר' דדהבא מפני שצריך שנ' לת' יהא נהג ככורה הולך כנחת עם הבריו' ומשא ומתנו כ' אמנו עמיהם אשר בעונותינו אין זה מצוי כינינו ומ' יקנסו הכ' את המכייש לפי המכייש והמתבייש ובלבד שלא התחיל החכם במריבת לבזות בני אדם שלא כדון ויגד' כזה שנס הם יבזוהו ויתרמו כנגדו וסבל מקום אף אם התחיל החכם קצת אין רשות לכל אדם להחניף נגדו לענות לו בעזות והבל לפי ראות הדיינים :

ח החכם עצמו כגרה לכבודו לעם הארץ שהקפיד כנגדו ואין צריך לא התראה ולא עדו' דהוקה על הת' שאינו עושה שלא כדון ואין מתולין לו עד שירצה החכם ואם מת החכם באים ג' ומחירים לו ואם רצה החכם למחול לו ושלא לנדתו הרשות בידו דהכס שמחל על כבודו כבודו מחול ויא' שכזמן הזה אין הת' יכול לנדתו כוס אדם לכבוד עצמו ולא לעשות דינא לנפשיה וע'ל סוף סימן שלר :

ט מיהו אפילו למ' שיש רשות לחכם לנדתו לכבודו אינו שבה לת' שניה'ו עצמו בדבר זה כדא' שחירפרה בסהר אבל אם הירפוהו כפרהס'א אסור לו למחול על כבודו שזוהו כזון התורה אלא נוקם ונושר הדבר כנחש עד שיבקש ממנו מחילה ויפלה לו :

דמד' דין קימה והידור בפני חכם אפי' אינו רבו וכניה סעיפים :

א כתיב מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ופי' שיבה איש מופלג בזקנה דהיינו בכמו בן שבעים שנה ופי' זקן אינו ר' לזקן כשנים דהא כבר כתיב שיבה אלא האי זקן פירוש זה שקנה חכמה אפילו הוא יניק והכים ואין לומר דניפא שיבה פי' מופלג בזקנה וזקן פי' צאינו מופלג בזקנה ולזה צריכין אפי' קימה ולזה אין צריך אלא הידור דא"כ תקום מפני שיבה והדרת פני זקן מבעי ליה ומרסמכינהו להדדי שמע מינה דתרוייהו אחרווייהו קאי וכאילו כתיב מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן וא"כ על כרחך האי זקן אפי' יניק וחכ' הוא ופירושו נוטריקון זה קנה חכמה לפיכך מצות עשה הוא על כל אדם שיקום מפני כל חכם אפי' אינו זקן כשנים אלא יניק וחכים ואפי' אינו רבוק שהוא גדול ממנו וראוי ללמוד ממנו וכ' מצוה לקום מפני כל שיבה שהוא בן שבעים שנה ואפי' הוא עם הארץ ובלבד שלא יהיה רשע ורשע לא תיזה התורה לרבינו דרשני קלון ירוסה

לבוש עטרת זהב הלכות פבור ת"ח

קב"ח

ב ומדכתב' רחמנא תקום והדרת גבי הדרי והקדימה קימה להידור ולא כתבה מפני שיבה חהדר ותקום מפני זקן נראה לי שפני ריוק זה אר"ל דמשמעותו גם כן הוא שאין מחייבין לעמוד מפניהם אלא בקימה שיש בה הידור כלומר תקום מפניו שיהא ניכר בה שחהדר אותו בפני אחרים ואיך צריך לעמוד מפניו כשהראהו ממקום רחוק שאין ניכר לכל שתעמיד מפניו ואיזה היא קימה שיש בה הדור היו אומר זה ד' אמות דאז מוכח מילתא שפניו הוא עומד וזהו לו הידור לפיכך אמרו מאימתי חייב לקום מפניהם משיגיע לתוך ארבע אמותיו ואינו יושב עד שיעברו סכנגד פניו ואין חילוק בין רוכב למהלך דק' לרוכב כמהלך דמי והזהירה התורה שאסור להעצים עיניו ממנו בעודנו רחוק ממנו כדי שלא יצטרך לקום מפניו כשיגיע להוך ד' אמותיו וכתוב והדרת פני זקן ויראח מאלקך כלומר תהדר פני זקן לקום מפניו ואם באולי תערים ערמה ותעצים עיניך כדי שלא העמוד מפניו כשיגיע זמן החיוב ושתוכל להטמט מפני הבריות שלא יחזיקוך כרשע ותאמר להם לא ראיתיו ודיניך לכף זכות שיאמרו אמת הוא שלא ראהו דאי בשכבר הגיע לד' אמותיו אטו ברשיעי עסיקין אלא בקודם שיגיע לד' אמותיו מיידועל זה אמר הכתוב ויראת מאלקך כלומר זהו דבר המסור לכו של אדם שאין הכל יודעין שלסתר ולבטל המצוה קמיכוין ודיניהו לכף זכות אבל קמי קודשא בריך הוא גלויה כל מחשבות ויודע כל הנסתר והוא ידע שלסתר ולבטל מצותו נתכוונת לפיכך ויראת מלפניו ולא תעשה כן :

ג וביון דקימה שיש בה הידור בעינין אין עומדין מפניהם לא בבית הכנסא ולא בבית המרחץ שבקימות אילו אין בהן הידור ודוקא במרחץ בבית הפנימי שבני אדם הולכין שם ערומי' ואין הידור בקימתם שם אבל בבית החיצון שלבושים שם ויש הידור בקימתן צריכין לעמוד :

ד לשון הידור אינו אלא לשון נשיאות פנים שישא פניו ויהדרנו או כממזן כרכתיב לא תהדר פני גדול ודל לא לא תהדר פני היינו במסמן או בכיבוד דברי' שהו' ג'כ נשיאות פנים אבל אין במשמעות הידור ענין ביטול מלאכה וכבר ידעתה דהקיטה התורה קימה והידור להדרי מדכתבם נבי הדיוצין היק' לחצאין דבכל מילי מקשינן לפיכך דרשינן ומקשינן קימה להידור ונאמר מה הידור אין בו ענין ביטול מלאכה אף קימה אינה מחוייבת אלא באופן שלא תהא בה ביטול מלאכה לבריות ולפיכך אמרו שאין בעלי אומניות חייבים לעמוד בפני תלמידי חכמים בשעה שיעסקין במלאכתן כדי שלא יתבטל ממלאכתן ואם הוא עוסק במלאכת אחרים ורוצה להחמיר על עצמו לעמוד מפניו אינו רשאי לבטל מלאכת אחרים אלא יחמיר בשל וכו' א"כ דלשון הידור גם כן במסמן משמע ניסא גם כן הידור דהכא הוא שיהדר את הזקן במסמן כבר ידעת דק' אין היקש לחצאין וכמו דמקשינן קימה להידור בעינין ביטול מלאכה ה"ל אקשינן הידור לקימה לענין מסמן ונאמר מה קימה שאין בה חסרון כים רביון שאין בעל אומניות צריכין לעמוד שוב אין שייך בקימה חסרון כים אף הידור אין צריך אלא בהידור שאין בו חסרון כים על כרחך לא נכתב והדרת אלא לרוש סמנו כל הני דאמרן כגון למעוטי עמידה מרחוק ולמעוטי כ"ה ובית המרחץ להעצים :

ה כשם שהזהירה התורה על העומדים שלא להערים עיניהם כו' כרכתיבנא לעיל סעיף ג' כן הזהירה על החכם גם כן שלא להערים להטריח הציבור שיעמדו מלפניו דכתבינן זקן ויראת כלומר נבי זקן יש גם כן דברים המפור ללכו לפיכך יירא מאלקיו ולא יעשה כן על כן אמרו שאין ראוי לתבם שיטריח על הציבור לכיון לעבור לפניהם כדי

שיעמדו מפניו אלא ילך כדרך קצרה כדי שלא ירבו לעמוד ואם יכול להקיף הדרך שלא יעבור לפניה' כלל זכות הוא לו :

ו לפני הזקן המופלג אף על פי שאינו חכם או לפני החכם שהוא יניק וחכים סתם בני אדם צריכין לעמוד לפניהם מלא קימתה אבל היניק וחכים לפני הזקן או הזקן לפני היניק וחכים אינו צריכים לעמוד זה מפני זה מלא קומתם כיון שכל אחד יש לו מעלה לבשגדו אין צריך להתבנות כל כך לפניו אלא יהדרותו זה לזה בקצת קימה של הידור ואח' זל אפי' זקן גוי נשוא פנים מהדרין אותו בדברים ונותנים לויד לסומכו :

ז וכן שני חכמים ושני זקנים אין אחד צריך לקום מפני חברו אלא יעשה לו הידור ואפי' דרב לתלמידיו יעשה לו קצת הידור :

ח הרואה חכם עובר מרחוק אינו עומד עד שיגיע לתוך ד' אמותיו וכיון שעבר מלפניו יושב מיד כרכתיבנא טעמא לעיל דקימא שיש בה הידור בענין בר'א כשאנו רבו או רבו שאינו מובהק אבל ברבו מובהק עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שיתכסה מעיניו או עד שישב כדאשבחן גבי משה דכתוב והכישו אחרי משה עד באו האהלה ועל סימן רמ"ב :

ט וחכם שהוא מופלג בחכמה אפילו אינו רבו דינו כרבו וכל שהוא גדול בדורו ומפורסם ככך נקרא מופלג בחכמ' כדאשבחן גבי עלי עס שמואל דכתוב וישתחו אה הפרי ויביאו את הגערי אל עלי שדרשו ז"ל בפרק אין עומדין שאל מורה הוראה בפני רבך את וחייב מיהה עד שהתפללה עליו חנה ע"ש ואף על גב שיעדין לא למד בפניו ולמה חייבו אלא משו' דעלי גדול בדורו ומפורסם היה בחכמה שמע טינה :

י אם זקן או חכם עובר מלפניו אפילו בשעה שהוא עוסק בתורה צריך לעמיד שאינו מבטל בזה תורה :

יא אף על גב דחכם שהוא מופלג בחכמה אינו רשאי לעמוד בפני מי שהוא קטן ממנו מפני שהוא סולול בכבודו ודומה להא דאמרן בעלפא חכם ואינו לפי כבודו שאינו חייב בהטבה לפני מי שהוא תסיד ובעל מעשים אף על פי שהוא קטן ממנו רשאי לעמוד שאין זה ולזול בכבודו דחסירות ומעשי' מעלה גדולה היא באדם שלא צוהה התורה לעמו' מפני החכם אלא שהחכמה מביאה לידי מעשים ומה שלא פרטה התורה במעשה כמו שפירש רש"י בחכמה לפי שאין הכשר המעשה גלוי כמו שיתרון הכשר החכמה נראה לבל :

יב חכמינו ז"ל תקנו ונתנו מדרגות מדרגות בעינין הקימת לפי מדרגות המעלות שנמצאו בין החכמים כיצד ראה אב בית דין עומד מלפניו פשיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיעבור מלפניו ד' אמות :

יג ראה את הנשיא עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיהכסה מעיניו כמו כשהיה נשיא וכולם שמחלו על כבודם כבודם טהל ואע"פ מצוה לכבודם ולקום מפניהם קצת :

יד וכשיושבין שורות בבית המדרש נוהגין בזה הסדר כשהנשיא נכנס לבית המדרש עומדים כל העם ואינם יושבין עד שיאמר להם שבו שהרי הוא נניד ומצוה עליהם וכשהאב בית דין נכנס עושין לו שורות עומדים מכאן ומכאן עד שישב במקומו ושאר העם יושבין במקומן ג' וכשהחכם נכנס כל מי שיגיע לו לד' אמותיו עומד מלפניו אחד עומד ואחד יושב עד שנכנס במקומו :

טו בני חכמים ותלמידי חכמים בזמן שכיב צריכין להם מפסיעים על ראשי העם ונכנסים למקומם ואין שבת לתלמידי חכם שיכנס באהרונה יצא לצרכיו נכנס והוצר למקומו

* לבוש עטרת זהב הלבנות תלמוד תורה *

למקומו ואפילו יצא לנדולים ולא אמרינן היה לו לבדוק עצמו תחלה וכיון שלא בדק לא ירבינן ליה רשות לחזור למקומו דפושע הוא כי ברורינו חלשא עלמא ובדיק לא מהני בנני חכמים שאבותיה למנוים פריסים על הציבור כומן שיש בהם דעת לשמוע כנגסים ויושבין לפני אביהם משום כבוד אביהם והופכין פניהם כנגד אביהם לשמוע מפייהם ואם אין בהם דעת לשמוע הופכי פניהם כלפי העם : ית היו ביחד חכם שמופלא בחכמה והוא בחור וזקן שמופלא בזקנה והוא חכם קצת אבל לא ככתור בישיב של דין או של תורה הולכים אחר החכמה להושיב החכם ובחור בראש ולדבר תהלה והלה ובמסיבה של משחה או של נישואין הולכין אחר הזקנה להושיבו בראש ואם החכם מופלא בחכמה והזקן אינו מופלא בזקנה בכל מקום הולכין אחר החכמה והוא חכם מופלא בכל מקום הולכין אחר הזקנה והוא שיהא הזקן חכם קצת אפילו אם הבחור חכם ממנו דבשביל חכמה מעט שיש בו יותר מן הזקן אין מביישינן את הזקן הואיל ונס הוא חכם קצת ואפילו אין שום אחד מהם מופלא לא זה בחכמה ולא זה בזקנה הזקן קודם בכל מקום שאף על פי שאין הזקן חכם כלל בשביל שהבחור חכם קצת יותר מן הזקן אין לנו לבייש את הזקן והחכם אינו בושר מאחר שזה זקן ממנו יודע הוא שבשביל זקנתו חולקין לו כבוד :

להקדים בנו לכן בנו וכן בנו לכן חבירו ו עוד כיון שפירשה התורה כמצות עשה בנו וכן בנו בפירוש אחזל דלכנו וכן בנו חייב להשכיר מלמד אבל לכן חבירו אינו חייב להשכיר ולכן כופין הבראת האב לשכור מלמד לבנו ואם אינו בעיר ויש לו נכסים אם אפשר להודיעו מודיעין לו שמשכירין עליו ואם לאו כד יודיע לנכסיו ושוכרין מלמד לבנו דלא גרע האי עשה של ולמדתם אוהם את בניכם משאר עשה כגון סוכה ולולב ונפילין עלייהו ועבדינן ליה כשאר ב"ח :

ומאימתי מהחיל ללמד לבנו כשהחיל לדבר מהחיל ללמדנו משה וגומר ופסוק ראשון מפרשת שמע ואח"כ מלמדנו מעט מעט עד שיהא כבן ששה או כבן שבעה ואז מוליכו אצל מלמד תינוקות שילמדו עמו : אע"ג שיעקר לימוד התורה חייב כל אדם ללמד עם אחרים כחנם כדילפינן פמשה מה אני בחנם אף אתם כחנם כאשר יתבאר לקמן סימן רס"ו סעיף ה"ט מותר המלמד הלומד עם הנערים לקחת שכר שימור הנערים או שכר בקלה ושכר פיסוק הטעמים כאשר יתבאר בעזרת השם לפיכך אם היה מנהג בעיר שלוקח המלמד תינוקות שכר חייב מאב להשכיר אותו המלמד לבנו בשכר עד שיקרא תורה שבכתב כולה ואינו חייב ללמדו בשכר משה ותלמוד שיעקר העשה הנאמר בתורה על האב ולמדתם אוהם את בניכם לא נאמר אלא על תורה שבכתב וה"ל דלא איפשר לאב לשכור עוד דנתיקא ליה שעתא אבל אם אפשר לו מצוה עליו לא למורה משנה ותלמוד הלכות ואגרות :

* הלבנות תלמוד תורה *

רמיה חייב כל אדם ללמד לבנו ולהעמיד תלמידים וכו' כג' סעיפים :

תקנו חכמינו תקנותם ו'ל שיהיו מושיבין מלמדי התינוקות וצ"ל עיר ובל עיר שאין בה מלמד תינוקות מחייבין אנשי העיר עד שיושיבו מלמד תינוקות ואם לא הושיבו מחייבין העיר שאין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן ועיין בלבוש ע"ש סימן קס"ג סעיף ג' :

א מצות עשה על כל אחד מישראל שילמד לבנו תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם וכל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מר-סיני שאמר והודעתם לבניך ולבני בניך ופס"ד ליהיום אשר עמדת לפני יי' אלהיך בתורב לא לשדו אביו חייב ללמד לעצמו דכתיב ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם ואינו חייב ללמד לבנו תורה דדרשינן לבעבס ולא לבנותיכם ואשה אינה חייב ללמד לבנה דכיון שהיא עצמה אינה חייבת ללמד אינה חייבת ללמד ודרשינן לה הכי כתיב ולימדתם אוהם את בניכ' וכתיב ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם ולמדתם דומיא דלימדתם כל שאחרים מצווין ללמדו מצוה ללמד לעצמו ואשה אין אחרים מצווין ללמדה דכתיב לבעבס ולא לבנותיכם אינה מצווה גם כן ללמד לעצמה וכיון שאינה מצווה ללמד לעצמה אינה מצווה ללמד לאחרים דדרשינן גם כן ולימדתם דומיא דלמדתם כל מי שמצווה ללמד לעצמו מצווה ללמד לאחרים ואשה אינה מצווה ללמד לעצמה אינה מצווה ללמד לאחרים ועל סימן רס"ו סעיף ו' :

ג גם תקנו שיהו מכניסין התינוקות להתלמד בן חמש שנים שלמות ובפחות מכאן אין מכניסין אותן שכן שיערו ז' שאין כח בתלמוד לסכל עול תורה בפחות מכאן וזה בכריא אבל בכחוש לא יכניסנו אותו עד שיהא בן שש שנים שלמות דבפחות מכאן עדיין חלוש הוא מכל מקום מיד שיהיה בן ג' שנים שלמות מלמדין אותו אותיות התורה כדי שירגיל עצמו לקרוא בתורה :

ב היה הוא צריך ללמוד ויש לו בן ללמוד ואין ידו מסוגלת להספיק לטניהם אם שניהם שוים הוא קודם לבנו דמצוה דגופיה עדיף ואם בנו נבון ומשביל מה שילמוד יותר ממנו יקדים בנו ללמוד והוא יפנה אחר שזונות וספיקנו ויהיה שכר גדול כאלו למד בעצמו על אדרי' שמח זבולן בצאתיך וגומר מיהו אף על פי שכנו קודם לא יבטל הוא מה שיוכל ללמוד ולקיים בעצמו גם כן ולמדתם אותם וגומר :

ד ואם יש תינוק שאינו מכין אף על פי שהוא בן שש או בן שבע לא יסלקוהו מטם אלא ישב עם אחרים אולי סיפוג לתה לב ויבין : והמלמד יבה את התינוקות להסיל עליהם אימה ויתנו לבם ויתר ולא יבה אותם מבת אביב מוסר אכזרי דכזה מסתת' שבלם ומכלבל דעתם לפיכך לא יבה אותם לא ג' שש' ולא כמקל אלא ברצועה קטנה :

ה כשם שמצוה ללמד את בנו כך מצוה ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך ולא לבן בנו בלבד אלא מצוה על כל חכם מישראל ללמד לתלמידים שנים הם נקראים בנים ומה שפירשה התורה בפירוש בנו וכן בנו ולא בתבה פתח ולמדתם עם כל בני אדם לומר שמצוה

ו ולא יבטלו התינוקות כלל חוץ מערב שבת וערב יום טוב וכיבסוף חיוס : ז אין מבטלין את התינוקות אפילו לבניין בית המקדש : ח אין קורין לתינוקות בשבת מתחלה מה שלא למדה כבר משום שורה שבת אבל מה שקראו פעם אחד שונים אותו להם בשבת :

ט בה תינוקות מספיק להם מלמד אחד היו יותר על כה ער מ' משיבין אחר עמו לסייעו בלימודם ואפי' שכרו הקהל מלמד סתם לכל התינוקות שכר עיר הוא מושיב אחד עמו לפייעו בערו והם יתנו לו שכרו דמסתמא דמלתא לאו

* לבוש עטרת זהב * הלכות תלמוד תורה * קבט

לדרוש ולנהוג שררה באתריה לחבריה מי שהוחזק לרב בעיר אפילו החזיק בעצמו כציוה שררה אין להוריו מגדולתו אף על פי שבא לפניו אחר גדול ממנו ואפילו בנו ובן בנו קוראים לאחריהם כדמיון שמשמלים פקום אבותיהם כיראח חסא והם חכמים קצת כדלפינן מקרא דכתיב והכהן השטיח סבניו תחתי שבנו קודם לכל אדם ובמקום שיש מנהג לקבל רב על זמן קצוב או שמנהג לבחור כמי שירצו ידשו בידם אבל כל שקבל הקהל עליהם וכל שכן אם עשו כרצון השרר אפי' נגדו כעולם להשתדל עליו ולהוריו ער כאלו מורי מהרם אי' זל וכל דבריו אילו הם דברים שיש להם על פה שיטמנו מקובצים מתשובות הרבה מהקרמונים האחרונים אשר יארך להביאם כל השעיפם והראיות על כן קצתני ולא הכאתים כי רתשובות פפורמטית ומודפסות ונמצאים ביד רוב בעלי התורה ועיין כל אחד בפסקו :

רמז שהחייב כל אחד בתלמוד תורה והאך לומדים בשבד ובנו כ'ו סעיפים :

א כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין זקן גדול אפילו עני המחזיר על הפתחים אפילו בעל אשה ומטופל בבנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה כיום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה ובשעת הדחק אפילו לא קרא רק קריאת שפע שחרית זעריבת לא יאמר מפיך קרינן ביה ומי שאי אפשר לו ללמוד מפני שאינו יודע כלל ללמוד או מפני הטרדות שיש לו ויפיק לאחרים הלומדים ותחשב לו כאילו למד בעצמו והא נבי הלומד בעצמו כתיב כי היא חידך וגומר וגבי המספיק לאחרים כתיב עץ חיים היא לחזיקים בה וכך הרבה פסוקי וכול אדם להתנות עם חבריו שהו יעסוק בתורה והו' ימציא לו פרנסה ויחליק עמו בשבד שכן עשה זבולין עם יששכר דכתי' שמח זבולין בצאתיך ויששכר באהליך אבל אם כבר עסק בתורה אינו יכול לפבור לו חלק בשביל ממון שהו' לו שעל זה נאמר אם יתן איש כל הון כיהו בוז יכזבו לו : ב לעולם ילמוד אדם תורה ואחר כך יאמר אשה שאם ישא אשה תחילה אי אפשר לו לעסוק בתורה מאחר שריתו' כצוארו ואם אי אפשר לו בלא אשה מפני שיערו מתגב' עליו ישא אשה תחלה ואח' ילמוד תורה בשורה :

ג עד אימת חייב ללמוד עדיוס מותו שנאמר ופז יסורו מלבבך כל ימי חידך וכל זמן שלא יעסוק בתורה הרי הוא שוכב :

ד אח'זל חייב אדם לשלש לימודו שליש במקרא שליש במשנה שליש בגמרא דכתיב ושנתם לכניך אל תיקרי ושנתם אלא ושלשתם ופירש רש"י מדלא כתיב ושנתם שישלישם עד כאן לשינו' ל' דהכא פירש דודאי אין כוונתם ז' לומר לשנות הפסוק לקרות בפקום ושנתם שלשתם חלילה דמניין להם לשנות הכתוב אלא הכי דיקוי בקרא דכתיב לעיל מינה והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך שפירושו הדברים אשר אנכי מצווך היום יהיו לך על לבבך כלומר שתלמוד אהם וישתדל עליהם כמאמרם בתוך לבבך ואם כן אמר ושנתם שהוא מלשון סניח ופירשו וכן תעשה עד פנים שנית שתלמוד הפיב עד שיהיו הדברים סמורים בתוך לבבך ודקדקו ז' שאם היה כתוב ושנתם בחד נון היה נס כן פירושו כן ולפה כפל הגון אלא הנון השנייה מורה כאילו כתוב שני פעמים ושנתם וכאלו אמר אחד שעשית כן פעם שנית תעשה כן עוד פעם שנית דהיינו פעם שלישית וזהו שאמר אל תקרי ושנתם כלומר פלה אחת והיה פירושו פנים

לאו אדעתא דיהא מקרי להו איהו כלהוד הוא דשכרהו דלא יספיק להם אלא על דעת דלוקמה בהרי' אחר שאינו גדול כמותו אלא שהוא נכ' ישמע ממנו וחוזר ומסייע לו ללמוד קצת נערים בכל יום היו ונתן מארבעים מעמידין שנים יא שאם אין בעיר כ'ה תינוקות אין בני העיר חייבים לשכור להם מלמד ו' דאפי' כפחות מזה חייבים וכן נוהגין : ז מוליכין הקטן מלמד למלמד אחר שהוא מהיר ממנו בין במקרא בין בתורה ואי' בני שכונתו יכולין למחות בניו לומר שהם אינו יכולין לשכור מלמד בלא הוא אם הוא לא יסיע עמהם שאם יסיע נערים גם כן לשם ללמוד ויליכס גם כן לשם למלמד המורה מזה כמה ד'א כשהיו שיה' בעיר אחת ואין נדר מפסקין ביניהם אבל מעיד לעיר אגבעיר אחת ומצד זה של הגדה לצד השני אין מוליכין אותם שם וזקוק התינוקות אלא אם כן היה נגמר בנינו בריא שינו' ראוי ללמוד מורה :

יז מלמד תינוקות שיהיה עניו וימא' שיעשה מלאכה אחרת עומדים בתלמודו הרי זה בכלל אורו עושה מלאכה אחרת ויבד' אין להור' מלמד אלא בעל יראה מהיר לק' ויבד' אין ללמד להיות ניעור בלילה יותר מדאי שלא יע' עני' ביום ללמוד ומת שינה וכן לא יתענה ולא יעא' כמאמרם שבת' יאבל ולא ישתדל יותר מדאי כי כל אילו דברי' נגד' מלא' ויכול ללמוד קצת עם הנערים וכל המסנה ידוע' ויזנו' וספלקין אותו ושאר דיני מלמד עיין בלבוש ע' ש' ד' וס' ה' :

יח אם יש כאן מלמד ששלמד לה' קנותו אחר טוב ממנו מסלקין את הראשון מלמד השני ולא חיישין שמה מתוך שזה יראה שדוחין הראשון מלפניו יהפאר בלבו לומר שאין כמותו ויתרשל בתינוקות שלא יירא שמה יסלקוהו דאורכה כ' ששיראה שחשכו' יתן לב להיות למד יפה שדואן מקנאת חבריו שסלקוהו וישתבוישנו בבני העיר יט אם יש כאן שני מלמדים ד' חידך קורא הרבה ואינו מרקק עמהם להבינם עליו' והאחר אינו קורא כל כך הרבה אלא שמרקק עמהם להבינם לוקחין אותו שמרקק יותר שלא ישחכשו התינוקות ושבשתה' כיון דעל על וקשה אח'כ למנוע מפי התינוקות :

יך מי שאין לו אשה לא ילמד תינוקות מפני שאמותיהם מכיאות בניהם לבית המדרש ויבא לידו המ' מיהו אם יש לו אשה אינה צריכה להיות שרונה עמו בבית המדרש לשומרו אלא אפי' היא בכיתה והוא מלמד במקומה' כן כאן חסד בא' ואשה לא תלמד תינוקות מפני אבותם שמביאין בניהם וחכא ליד חסד :

כב אחד מבני החצר או מבני המבוי שביקש ליעשות מלמד תינוקות אין שכיניו יכולין למחותו' וכן מלמד תינוקות שבא חבריו ופתח בית ללמד תינוקות בצירו כדי שיבאו לו תינוק' אחרים או אפילו כדי שיבואו הת' ונתן שאצל זה לזה אין יכולין למחות בידו שנאמר ה' חפץ ללמד צדקו ונגדיל תורה ויאריך :

כג לשון מורי מהרם אי' ז' רב הוישב בעיר ולומד לרבים יכול חכם אחר לבא וללמוד גם כן שם אפי' אם מקפח קצת פרנסת הראשון כגון שהקהל קבלו הראשון עליהם לרב ונטל פרס פהם על זה אפילו הכי יכול השני לבא לדור שם ולהחזיק רבנות ככל דבר כמו הראשון אם הוא גדול וראוי לכך משום ה' חפץ וגומר אבל אם בא חכם אכסנאי לעיר אין לו לקפח שכר הרב הדר' שם לעשות חופית וקירושין וליטול השכר הבא פהם הואיל וה' א פרס הרב הדר שם אבל מותר לו לעשות ולתת חשכר לרב הקבוע' וכן מותר לו לדון בין שני בעלי דינים שבבעיר הבאים לפניו לדון דיילמא הרב שבעיר אינו פסוע להם אבל אין לו להתרות איסור היתר או

פעם אחת שניה אלא תקרי אותו שני פעמים ושניהם ויהיה פירושו כמו ושלשום וזהו שפירש רש"י מדלא כתיב ושניהם שישליש כלומר ש"ס שישלישם וכדפירש רש"י גרא' לי פשט הנמרא ורש"י ואף על פי שבעיני הוא פשט הוצרכתי לכתובו מפני ששמעתי מהרבה לומדים שלא יפירוהו ועושיין בו פירושים וגמנוסין רחוקים ודימזה ועל ב"ב' ב"ב' התכלת סיפן כ' ופריך בגמרא מי ידע כמה היו ומשגל' לא צריכא לוימי פיר' ככל יום ויום ישלש לימודו ולימודו שלוש בתורה שבכתב דהיינו העשרים וארבע טהם תורה

כביאים וכתובים שלוש במשנת דהיינו תורה שבעל פה ופירוש תורה שבכתב בכלל זה שלוש בתלמוד דהיינו שבגו וישכיל אחרים דבר מראשיתו ויוציא דבר מתוך דבר וידמה דבר לדבר וירין במידות שהתורה נדרשת בהן עד שידע היאך עיקר המצות והיאך יוצא האסור והמותר וכיוצא בזה דברים שלמד מפי השמועה כיצד יהיה בעל אוטנות ודרבו לעסוק במלאכתו שלש שעות כיום ותשע בתורה קורא כג' מהם בתורה שבכתב ובשלש בתורה שבעל פה ובג' ידן כדבר מתוך דבר' במה דברים אמורים בתחלת לימודו של אדם אבל כשיגדיל בתורה ולא יהא צריך ללמוד תורה שבכתב ולא לעסוק חמדי בתורה שבעל פה יקרא בעתים מזוטנים תורה שבכתב וכדרי תורה שבעל פה כדי שלא ישכח דבר מדיני התורה ויפנה כל ימיו לתלמוד בלבד לפי דוחב לבו וישייב דעתו' ויש אמרים שבתלמוד בכלי שהוא בלול במקרא ובמשנה ובתלמוד אדם יוצא ידי חובתו בשביל הכל ואינן לאדם ללמוד כי אם מקרא ומשנה ותלמוד והם הנמרא והפוסקים הנמשכים אחריה ובגוה יקנה עולם הזה ועולם הבא אבל לא בלימוד שאר החכמות ומה שכתב ללמוד באקראי נג' בסאר חכמות ובלבד שלא יגדיל ספרי מינין וזהו הנקרא בין החכמים שהיו בגדודים ואין לאדם לשליל בפרדם רק לאחד שמתלא בהם כג' ויין והוא שידע יאמרו ויהיה ודינים המצות ?

ה כל מי שירוע ללמד תורה חייב ללמד עם אחרים כחנם בין תורה שבכתב בין תורה שבעל פה שבין למדו רז'ל מקראי דכתיב ואותי צוה ה' בעת ההיא לאמר' לכם ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים כאשר צונית וגומר מאי כאשר צונית ה' אלא כאשר לטדני כלום מה שהיא למדני כחנם אף אני חייב ללמד אהבם כחנם כל מה שלמדתי ממנו יתכר' והוא הדין מהיוס והלאה כל מי שילמד עם אחרים כמיני עמכם חייב ללמוד כחנם והיינו בין תורה שבכתב בין תורה שבעל פה אלא שכתורה שבכתב מציענו היתר ליקח ממנו שכר וסתם תורה שבכתב אין דרך ללמוד אלא עם נערים קטנים וסתם נערים קטנים צריכין שימוד שלא ילכו בדחובות ובשווקין ויזיקו לכך צריכין לתגמם שלא יבאו לידי דברים רעים ונושל המלמד שכר שימור צי נמיסורה שבכתב יש בה פיסוק מעמים פירש לנגן המקראות בהלכתן וקייסא לן שזה אינו דאורייתא לפיכך נושל המלמד שכר שילמדם פיסוק המעמים זה אפילו כגדול סתור אבל בתורה שבעל פה אין בה שום היתר ליקח המלמד שכר ממנה וסתם תורה שבעל פה היא לנדולים ולא צריך שכר שימור עם שכר בשלה כמו שיתבאר לפיכך אמר רש"י קטנים תורה שבכתב בשכר שנתן ללמד בשכר שאין המלמד נושל אלא שכר שימור או שכר פיסוק פעמים אבל תורה שבעל פה אסור ללמד בשכר ומה שנהגו האידינא ללמד הכל בשכר אם אין להם חכמה והתפרנס פשיטא דשרי דמהיעשה אם לא דזה לומר' שכל היה מצא פרנסתו במקום אחר ועכשיו מפסידה ואין לך שכר בשלה גדולה מה ואפילו אם יש לו במה להתפרנס אם הוא שכר בשלה דמוכח שמניח כל עסקיו ומשאו ומתנו שדי לפיכך מי שהוא מבקש ללמוד ולא

מצא מי שלמדנו כחנם ילמד בשכר' אף על פי שדוצרך ללמוד בשכר אם יבא לרד כד שיוכל גם הוא ללמד אחרים בלא טוס ביטול לא יאמר כשם שלמדתי בשכר כך אלמד בשכר אלא ילמד לאחרים כחנם וכל חידושי סופרים דהיינו מה שנתקן מדרבנן מותר לישול שכר ללמדו :

אשה שלמדה תורה אף על פי שאינה מצווה יש לה שכר אבל לא כשכר האישי שבעל המצוה על דבר וסקייסא דלא לו שכר ויתר מפי שאינו מצוה וסקייסא מפני שהמצוה דואג תמיד למשל יצדו ולקיים מצות כדוראו מה שאין צריך דבמי שאינה מצווה שאינו דואג אלא עושה אותה כדוראו מכל מקום שכר קצת יש לו מיהו אף על פי שיש לאדם חובת שכל כשולמדה תורה צוה חזק שלא ללמוד אדם את בת דתורה מפני שרוב הנשים אין דעתן לענות לתלמי' ומתבטאות דברי תורה ודברי הלכה' ללמוד דעתן אפילו חכמים כג' כל המלמד את בתו תורה כג' אפילו המלמד בפתח ודברים אמורים בערה שבעל פה שנתן ודברי תורה ודברי אמורים ואין דעתן מובלתו' אבל תורה שבכתב לא ילמוד אדם לתת לתלמי' פלסות ואינו כמלמדה תפלות ומכל מקו חייבת האשה ללמוד דינים השוכות' לה' ואשה אף על פי שאינה חייבת ללמוד את כל התורה חייבת למקום אם עושה כן כדוראו לבעלה שיע' בתורה חייבת שכר כדוראו כג' ודאי העוהר לחבי' לפיכך לעולם שבתה זמולון בצאתו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' :

אין מלמד את אשתו וכו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' או לתלמי' חייבת ללמוד את כל התורה חייבת למקום אם עושה כן כדוראו לבעלה שיע' בתורה חייבת שכר כדוראו כג' ודאי העוהר לחבי' לפיכך לעולם שבתה זמולון בצאתו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' :

אין מלמד את אשתו וכו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' או לתלמי' חייבת ללמוד את כל התורה חייבת למקום אם עושה כן כדוראו לבעלה שיע' בתורה חייבת שכר כדוראו כג' ודאי העוהר לחבי' לפיכך לעולם שבתה זמולון בצאתו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' :

אין מלמד את אשתו וכו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' או לתלמי' חייבת ללמוד את כל התורה חייבת למקום אם עושה כן כדוראו לבעלה שיע' בתורה חייבת שכר כדוראו כג' ודאי העוהר לחבי' לפיכך לעולם שבתה זמולון בצאתו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' :

ה ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' או לתלמי' חייבת ללמוד את כל התורה חייבת למקום אם עושה כן כדוראו לבעלה שיע' בתורה חייבת שכר כדוראו כג' ודאי העוהר לחבי' לפיכך לעולם שבתה זמולון בצאתו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' :

אין מלמד את אשתו וכו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' או לתלמי' חייבת ללמוד את כל התורה חייבת למקום אם עושה כן כדוראו לבעלה שיע' בתורה חייבת שכר כדוראו כג' ודאי העוהר לחבי' לפיכך לעולם שבתה זמולון בצאתו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' :

אין מלמד את אשתו וכו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' או לתלמי' חייבת ללמוד את כל התורה חייבת למקום אם עושה כן כדוראו לבעלה שיע' בתורה חייבת שכר כדוראו כג' ודאי העוהר לחבי' לפיכך לעולם שבתה זמולון בצאתו' ומה שכתב רש"י ב"ב' כ"ג' וכו' :

* * * **לבוש עטרת זהב הלכות צדקה** * * *

שכבי עד הבקר :

כד כל בית שאין דברי תורה נשמעין בו כלילה אש אוכלתו שנש' כל חשך סמוך לצפוניו תאכלהו אש לא נופח ידעו שריר באהלו פירוש כל לילה הנקראת חשך סצפון ונחבא ממצפוני התורה כלומר שאין דברי תורה נשמעין באותו בית תאכלהו אש לא נופח שהוא אש של נהיגים מפר' ואזיל טעמא ולמח' כי ידע שריר באהלו אין שריר אלא ת"ח שנאמר ובטרודים אשר ה' קורא כלומר כשרע ת"ח באחלו ואינו עוסק בתורה :

כז כל שאיפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק או שקרא ושנה ופירש להבלי' עולם והניח תלמודו ונחתו דריו זה בכלל כי דבר ה' בזה' ואסור לרבו כשיחת חולין ועיין בלבוש החור סימן ש' סעיף י' :

כו חל' כל המבטל את התורה מעושר סופו לבטלה מעוני וכל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר בניין זה מפורש בתורה הרי הוא אוקר תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך כסמחה ובשוכ לבב פרוך כל הריי במל מעושר את' ועבדת' את אויבך ונוטל הריי תבטל מעוני ואומר למען ענוהך לנפשות הרי קיום מעוני ואז ולהשיבך באחריתך הרי קיום מעושר' אסור לעסוק בדברי תורה במקומות המסונפים ולת' מרו שאסור לתלמיד חכם לעמוד במקומות המסונפים דתל' חכם או איפשר לו בלא היראה דברי תורה ויראה ג' קומות המסונפים ומכל מקום מותר ליכנס למרחץ אף כי הלכה שאינה פסוקה ולא הישיבין שפא יתרה במרחץ כמרחץ שומר עצמו מרחור תורה : מצוה לעשות סעודה למתו כשנפטי' מסכתא כי משמחין למת ולגמור :

* * * **הלכות צדקה** * * *

רמז גודל שכר צדקה ואם כופין עליה וכו' ד' סעיפים :

א מצוה עשה ב' צדקה כפי השנת ידוכמה פעמים נצטוינו ב' מצות עשה ועוד יש לא תעשה למעלים עינו מסנה שב' לא האמץ את לבבך ולא תקפחך ידך פאחיד האביון וכל המעלים עינו נקרא בליעל וכאילו עובר ע"ז דכתי' הבא השמל'ך מן היה' דבר עש לבבך בליעל וכתוב התם יצאו אנשי' בליעל מהלהל'ן דאף כאן ע"ז וכל הזהיר בה התורה יורה עליו כי הוא זרע ביד' ה' דכתי' למען אשר יצוה את' ואת ביתו אחרי' לעשו' צדקה ומשפט ואין כסא ישראל מתכונן ודת האמת עומדת אלא בצדקה דכתיב בצדקה תכוננו ישראל ננאל'ן אלא בצדקה שנאמר ציון במשפט חפרה שכיבה בצדקה ואמרו שמו משפט ועשו צדקה כי קרוב ישעתי לכא וצדקתי להגלות וגזילה מכל הקרבנות דכתיב עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מצות וכל העושה צדקה כאילו מלאו לכל העולם חסד שנ' אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה ארץ' ומאד מאד צד' האדם ליתר בה יותר מכל שאר מצות כי איפש' שיבא לידי שפיכו' דמים שימח העוני המבקש אם לא יתן לו מיד בעובדא דנחום איש גס זו :

ב לעולם אין אדם מעני סן הצדקה שיתן ולא דבר רע והוא חזק מתגולל על ידה שנ' וזהו מעשה הצדקה שלום : וכל המרחם על העניים הקב'ה מרחם עליו וכתיב ונתן לך רחמים ורחמים כלומר כשיחיו לך רחמים בלבך על אתרי' ורחמים הוא יתברך ויש לאדם ג' יתן אל לבו שהוא מבקש בכל שעה פרנסתו מהב'ה וכמו שהוא מבקש בכל שעה שהקב'ה ישמע שזענתו כך הוא ישמע שזענת עניים ואוג' הקב'ה ישמע שזענתו ואף גם זאת שהקדוש ברוך הוא קרוב לשמוע צעקת

אשריו ושוב לך אטריך בעולם הזה ושוב לך לעולם הבא שכולו שוב כל זה דעת הרמב"ם שהיא קורא חגר על ההספקות שנותנים לתלמידים ולרבנים כמו שהאריך גם כזה בפרק ד' ממסכת אבות אבל כל חכמי דורו וגם הבאים אחריהם השיגו עליו מאד ואמרו אם כדעתו כבר היתה התורה כשילה ת"ו שאין זו מרת כל אדם שאי אפשר לכל אדם לעסוק בתורה ולהחכים בה ולהתפרנס ממעשה ידיו ועל ידי ההספקות יכולין לעסוק בתורה ויגדיל תורה ויאדיר באשר עינינו רואות דודאי מי שאיפשר לו להתפרנס ממעשה ידיו ולעסוק בתורה מרת חסידות הוא ומתת אלקים אבל מי שאי אפשר לו מה יעשה טוב הוא שיספיקתו העם דרך כבוד ולא יבטל את התורה ולכן נוהגין בכל מקומות ישראל שהרב של עיר יש לו הכנסה וספק מאנשי העיר שיוכל לפרנס את עצמו וביתו ותלמידיו ושלא יצטרך לעסוק במלאכה בפני הבריות ותחבזה התורה בפני ההמון וידוע ומפרסם הוא שאם לא היו עושים כן כבר נשתכחה תורה מישראל ועי' ההספקות התחזק וידעה ויכולין לעסוק בתורה בריות ומכל מקום דווקא שנוטל פרס מן הציבור או הספקה קבועה אבל לא לקבל דורונות וליקח בזרוע לבוץ הבעלי בתים עד שיאמר רוצה אני שזהו וראי גזל גמור וה' האמרין כל המביא דורון לחכם כאילו מקריב ביכורים היינו שקביא איש בגדבת לבו דורון קסן שכך הוא דרך כבוד להביא דורון קסן לאדם חשוב אפי' הוא עם הארץ' ושרי לתלמיד חכם למטעם מידי מהוראתו כדי לברר הוראתו אבל ליקח דבר חשוב ממה שהתיר ודאי אסור ומביא עצמו לידי חשד ודאשחמש בתנא חלף' ומותר לצורב' מרבנן לאודועי נפשיה באתרא ולא ידעין ליה אם צריך הוא לכך דכתיב ועברך ורא אלקים מנעוריו' אין דברי תורה מתקיימין במי שמתרפה עצמו עליהם ולא באלו שלומדים בתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה אלא במי שמטעם עצמו עליה ומצער גופו המיד ולא יתן שניה לעינו ותבוסה לעפעפיו אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהל החכמה וכן אמר שלמה עליו השלום בחכמתו התרפיה' כיום צרה ונוסר ואמר עוד אף חכמי עמדת לי חכמתי שלכתי באף עקדה לי כלומר נתקיימה כי :

כב אמרו חכמים ז"ל ברית ביותה שכל היגע בתלמוד בבית הכנסת לא במהרה הוא משכחת וכל היגע בתלמוד בצנעה מחכים שנ' ואת צנועים חכמה וכל המסמיע קולו בשעת תלמודו מתקיים בירו שנאמר ערכה בכל שמורה אם ערכה היא בכל האברים כלומר שאינם עומדים איתה לתלמוד דהיינו שמשמיע קולו היא שמורה אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח :

כג אף על פי שפצוה ללמוד ביום וכלילה אין אדם לומר רוב חכמתו אלא כלילה לפיכך מי שרוצה לזכות בכרתה של תורה יותר מכל לילותיו ולא יאבד אפילו אחת מהן בשינה באבילה ושתייה ושיחה וכיוצא בהן אלא בדברי חכמה ותלמוד תורה אמרו חכמים אין רנה של תורה אלא כלילה שנא' קומי רני כלילה וכל העוסק בתורה כלילה חזק של חסד נמשך עליו ביום שנאמר יומם וצוה ה' חסדו וכלילה שרה עמי פירש כשכלילה שרה של תורה עמי ויבטל יצוה ה' חסרו ומי שאי אפשר לו ללמוד כלילות הקצרות במדינות אילו בומן תקופת תמוז יש לו להתחיל ללמוד כלילה משו' באב ונותנין סימן קומי רני כלילה כלומר לאחר אמרו אינה שכינה' וקומי רני כלילה יחזור ללמוד כלילה שאז מתחילות יצוה ה' חסדו לתקצת להתאריך ומכאן תאריך דלא מוסיף יסוף והפוסקים מלמד כלילות הקצרות אינם פוסקים עד אחר שבועות וסימן לדבר שכבי עד הבקר הנאמר ברות כלומר משם תאריך אחר שאמר רוח ביום שני דשבועות

ד נבאי צדקה לא יקבלו מהגנשים ומהעבדים ומהתינוקות אלא דבר מועט אבל לא דבר גדול שחזקתו גדול או גנוב משל אחרים דאם לא כן מאין להם זה וכמה הוא דבר מועט הכל לפי עושר הכללים וענינותו וה' בסהמא דאמר' סהמ' אין הבעל מקפיד על דבר מועט כזה אבל אם הבעל מוחה אפי' כל שהוא אסור לקבל מהם והמקבל מהם הרי זה גזל :

ה אם האשה השכירה מלמד לבנה אם ירע הבעל ושהק ודאי ניהא ליה במה שעשת אבל אם מיחה לאלתר אין במעשיה כלום ואפילו באשה הנשואת ונהנת תוך הבית יכול למחות דאף אם מיחה ליטא וליתן אינה אלא כמו צפטרופ ויכל לסלקה כל זמן שירצה :

ו בן שאכל אצל אביו ועבר האוכל אם רבו נוהג פרוסה לעני או לבנו של אורבו ואינו חושש משום גזל שכך נהגו בעלי בתים ואינם מקפידים :

ז אדם שזע שנוהג צדקה יחזר מהראוי לו או שמיצר לעצמו ונחז' לנבאי יותר מיכולתו כדי שלא יתבייש אסור לנבאי לתובעו לנבית ממנו הצדקה והנבאי שמכלימו ושואל ממנו עתיד הקב"ה ליפרע ממנו ועל זה נאמר ופקרתי על כל לחציו ואח"ל אילו נבאי צדקה :

ח הרוצה לזכות לעצמו יוכיף יצרו הרע וירחיבו ידו וכל דבר שהוא עושה לטעם ה' יהיה מהשוב והיפה שיש לו מאותו המין כדכתיב והכל הביא מבכורות צאנו ומחלביהן וישע ה' אל הכל ואל מנחתו וה' בכל דבר שהוא לטעם האל השוב שיהיה מן הנאה והשוב ואם בנה בית הפלח יהיה נאה מבי' ושיבתו האכיל רעב יאכילנו מן השוב והמתוק שבשלחנו כס' ערום יכסהו מן היפה שבכסותו הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לה' :

דמיט ב' חיי ליתן צדקו כיצד יתג' וכו' טו סעי'

א שיעור נתינתה אם ידו משגת יתן כפי צורך העניים שג' די מחסורו אשר יחסר לו ואם אין ידו משגת להת לכל צורך העניים אינו חייב להתת כל ממינו שלא צותה התורה שיעני את עצמו דכתיב אפס כי לא יהיה בך אביון אלא יתן כפי השגת ידו וכמה הוא השגת ידו אח"ל הנותן עד חומש נכסיו הרי זה מצוה מן המוכחר אחר מעשרה מדה בינונית פחות מכאן עין רעה ושיעור חומש נכסיו אכסביניהו אקרא דעשר אעשרנו לך תרין עישורי' היינו חומש דוודאי יעקב מצוה מן המוכחר נדר ומסברא אמרו רבינוני אחד מעשרה ופתות מכאן עין רעה ושיעור זה לאו בכל שנה קאמר דאם כן בחמשה שנים או בעשרה שנים יתן כל אשר לו אלא לא אמרו שיעור זה אלא בשנה קאמנו' שנושא אשה או שיבאו הנכנס' לידו יתן זה השיעור מהקרן מכאן ואילך יתן זה השיעור מן הרווח שהרויח בכל שנה וצו חכמים שאל יבזבו אדם יותר מחומש כדי שלא יצטרך לבריות והווקא כל ימי חייו אבל בשעת מותו יכול אדם ליתן צדקה כל מה שירצה ואין צריך לחוש ליורשין אין לאדם לעשות כמעשר שלו דבר מצוה כגון גלות לבית הכנסת וכה' שבוין שהפרישו טוב אינו שלו רק יתנונו לעניים :

ב לעולם אל ימנע אדם עצמו מלהת לפחות משלישית השקל לשנה שג' והעמרנו עלינו מצות להת שלישית השקל בשנה לעבודת בית אלקינו והיא שתות אוקיא של כסף ואם נתן פחות מזה לא קיים מצות צדקה כלל שזה הוא הפחות שבשיעורים :

ג וכאשר יתגנה יתן אותה בסכר פנים יפות בשמחה ובטוב לבב ומסתאונן עם העני ומדבר לו דברי תהומין שנאמר ותפק לרעב נפטך כלומר הפייסנו בדברים ונפש נענה השביע ואז ודחך בחושך אורך ונאמר ואם נתנה בפנים זעפות ורעות

צדקה עניים שנאמר שועת עניים אתה תשמע לפיכך יש לו ליהרג מזעקתם שזעקו עליו אם לא יתן להם וגם כי ברית כרותה להם על זה שנאמ' והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני גם יתן אל לבו כי הוא גלגל החוזר בעולם וסוף האדם לבא לידי מדה זו ואם לא יבא הוא יבא בנו או בן בנו שנאמ' כי בגלל הדבר הזה כגלגל הדבר הזה וגומ' ואל יעלה בלבו רעה לומר אין אחר סמנו לתנו לעניים כי יש לו לרעה שאין הסמון שלו אלא פקדון לעשות בו רצון המפקיד וזה רצונו שיחלקנו לעניים ממנו וזהו החלק השוב שיהיה לו ממנו כדכתיב והלך לפניך צדקך' ועוד כי הדבר בדוק ומנסה בך בשביל הצדקה שהוא נותן לא יחסר לו אלא אדרבה חוסף לו עושר וכבוד כדכתי' מהחל התרומה לבא לבית ה' אכול ושבוע והתר עד לרוב כי ה' ברך את עמו וכתיב הביאו את המעשר אל בית האוצר ויהי שרף כביתי וכחונני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם ארובות השמים והריקותי עליכם ברכה עד בלי קני אמרו חכמים בכל צבר אסור לנסות את ה' דווקא מרבר זה וכתוב וכחונני נא בזאת וגומר' השעם משום דבשאר נסיונות אפילו שינסה ולא יבא ויכול לבא לידי הרהור מתשבה רעה ומינות אבל בנסיון זה ודאי יבא ויתעשר דכתיב עשר העשר בשביל שתעשר :

ד הצדקה דוחה את הגזירות הקשות וברעב תציל ממות כמג שאירע לצרפית בשביל כד הקמח שנתנה לאליהו וסניעתה תדחיק הקרוכים לשיכניה ממנה ומן התורה כאשר אירע לעמין וסואב שהיו קרובים אלינו ונתרחקו על אשר לא קדמו איתנו בלחם ובמים ומקרכת הרחוקים לחסות תחת כנפי השכינה כאשר אירע ליתרו על אצרו קראו לו ויאכל לחם על כן צריך אדם ליהרג מאד מאד ליתן' כראוי והנה נכאר עניינה מי החייב וכמה חייב ליתן וכיצד יתן אותם וכמה ראוי ליתן לכל אחד ולמי יתן אותם וזויהו קודם ומי הראוי לקבלה וממי והוא נגבי' ומתחלק והנדרבותיהם ושינוייה קודם שתבא לידי גבאי ואחרי כן :

דמה מי חייב בה ומי ראוי לקבלו וכו' ה' סעי'

א כל אדם חייב ליתן צדקה לכל העשירי שבה סחמ' כתיבי וכל ישראל בכללן ואפילו עני המהפנס' הצדקה חייב ליתן ממה שיתנו לו וסי' שאינו רוצה ליתן או הנותן פחות משראו לו ליתן כ' כופין אותו עד שיתן מה שאמרוהו ליתן יורדין לנכסיו ולוקחין ממנו מה שראוי ליתן ואף ע' ג' צדקה היא מצוה עשה שמחן שברה כתובה בצדקה דכתיב למען יברכך ה' אלקיך וק'ל כל מצות עשה שמחן שברה בצדקה אין ב' ד של משה מזהרין עליהם כדכתיבנה לעיל בתלכות כבוד אב דק' שאני דאיכ' נמי תרי לאוי גבי לא תאמין ולא תקפון ומשם הלאוין כ' ד של משה נמי מזהרין עליה לכופו :

ב ומסתכנים על הצדקה אפילו בערבי שבתות אף על גב דשאר עסקי כפיות אין עושין בע'ט מפני שיש פתחון פה לבעל הבית משום שירדא רשבת צדקה שאני דעניים צריכין לה בשבת :

ג יתומים קטנים אין פוסקין עליהם צדקה אפילו לפדיון שביים אפילו יש להם ממון הרבה ואם פוסקין עליהם לכבודם כ' כי שיבא להם שם שפיר ודוקא צדקה שאין לה קצבה אין פוסקין או שיש לה קצב' על נכסי היתומים ויכולין להסתין עד שיגדלו כגון שיש להם שכל ואינו צריכין לאכול עכשין מעשרין ותורמין להם והוא הדיון בצדקה שיש לה קצבה כגון שהיו להם קרובים עניים והיו להם קצבה מאביהם כל שנה ושנה ואין להם לאכול רק זו אויתורו על הפתחים ויחיה גמאי ליתומים האפטרופוס שלהם נוחן מנכסיהם והקצבה לקרוביהם :

מפסיד זכותו ועבר על לא ירע לכבד בתהך לו :

ד שאל לו העני ואין לו מה יתן לו לא יגער בו ויגביה עליו קולו אלא יפייסנו בדברים ויראה לו לבו הטוב שרצונו ליתן לו אלא שאין ידו משנת זאם יש לו ליתן לו אפי' דבר מועט אסור להתזירו ריקם אפי' אין נתן לו אלא גרוגרות אחד שנאמר אל ישוב דך נכלם :

ה אם יכול לעשות שאחרי' יחננו טכרו גדול משכר הנותן שנ' והיה מעשה הצדקה שלום עושה הצדקה לא נאמר אלא מעשה זפירושו מעשה לשון מפעיל את אחרים :

ז ולא יתן הצדקה לעני כפרהסיא מפני שהעני מתבייש והנותנה כפרהס' לעני צנוע מושב לו שלא היה נותנה לו כיון שביישו ברכים עד דאזיל סומקא זאתי חיורא אלא יתננה לו בסתר בכל אופן שיוכל ושמ' מעלות יש בתינתה זו למעלה מזו הגדולה שאין למעלה ממנה זה הפחיתו כיד ישראל המך ונותן לו המהנה או הלואה או עושה שותפו עמו או מצי' לו מלאכ' כדי לחזק את ידו שלא יצטרך למריית ולא ישאל שככל אילו אין העני מתבייש לגמרי - מתנה שכן דרך האוהבים לתת מתנה זה לזה וכן מלוין זה לזה פעות והעושה עמו שותפות הוא יותר מכלום מפני שהנותן או המלוה לו בלא דיוח מ' הוא בוש שנהנה מחבירו בדבר שאין חבירו נהנה כלל אבל בעושה עמו שותפות למחצית שכר אינו בוש כלל מאחר ששניהם נהנין ועל זה נאמר והחזקת בו וגומר וחי עמך :

ח פחות מזה הנותן צדקת לעני ולא דע למיתן ולא ידע העני ממי מקבל שודאי זו היא מצוה לשמה והנותן לקופה של צדקה אף ע'פ' שהנבאי מרניש בתינתו מ' כיון שהעני אינו יודע ממי באה לו הוא קרוב למעלה זו ולא יתן אדם לקופה של צדקה אלא יודע שהמסונה עליה נאמן ויודע לנהוג בחלוקת כשורה :

ט פחות מזה שידע תנות למי נותן ה' ידע העני ממי לקח בגוף גדולי החכמ' שהיו הולכים בסתר ומשליכ' המעות בפתי העניים והיו מכוננין שלא יראנו העני וכזה ראו לעשות ובעלה טובה היא אם אין המסונים על הצדקה נהנין כשורה :

ס פחות מזה שידע העני ממי נוטל ולא ידע הנותן למי נותן כגון החכמים שהיו צוררין המעות הסדיניהם ומשליכים אותן לאתוניהם וכאים העניים ונוטלין כדי שלא יהיה להם בושה ומ' המדרגה הזו היא פחותה מן המדרגה שלפני זו שבמדרגה שלפני זו אף על פי שהעני יודע שהנותן יודע שנתנה לו מ' כיון שהוא אינו יודע מי הוא הנותן אינו בוש כל כך אבל כיון שהוא צריך להתיר הסדין ולישלו ממנו ומתירא שמא יראנו הנותן הוא בוש יותר :

י פחות מזה שיתן לעני בידו שהעני ימתבייש הרבה אלא שיתננו לו קודם שישאל :

יא פחות מזה שיתן לו כראוי אחר שישאל ממנו :

יב פחות מזה שיתן לו פוחת מראוי אבל יתננה לו בסתר פנים יפות :

יג פחות מזה שתן לו בעצב ועל כל פנים לא יתפאר האדם בצדקה שנותן ואם מתפאר לא דיין שאינו מקבל שכר אלא אפי' חטא הוא בידו ומענישין אותו שזה הוא מדה בנותנו צדקה באומות העולם ואמר עליהם הכתוב והסר לאומים חטאת פירוש החסד שהאומות עושין חטא הוא להם מפני שמתפאר בהו' מ' סי שמקדיש דבר לצדקה מותר לו שיכתוב שמו עליו שאין זה התפארות אלא זכרון בעלמא שיזכר הדבר מי הנותן וראוי לעשות כן :

יד טוב הוא ליתן פרושה לעני קודם כל תפילה שיתפלל שנאמר אני בצדק אחזה פנדך :

טו גבאי צדקה שיש בידם מעות של צדק' טוב הוא שמושיב

יחד' ביתה שישאו בהם בתולות עניות שאין לך צדקה גדול' מזו שהוא תיקון וישוב העולם ונעשה שותף להקב' כמעשה בראשית כי לא לתורו בראונו וגם מצילה מן הזמה :

טז יש מי שאומר שמצות בית הכנסת עריפה מצד צדקה ומצות צדקה לנערים ללמוד תורה או לחולים עניים עדיף מצות בית הכנסת ומה שנהנין לפסוק צדקה עכור מהם בשעת' הזכרת נשמות מנהג ותיקון הוא ומהני' לנשמותיהם ועל בלוש החזר סימן הרכב' :

ד כמה ראוי לתן לכל אחד ואחד וכו' סעי' :

א כמה נותנין לעני די מחסורו אשר יחסר לו כיצד אם הוא רעב יאכלהו ואם הוא ערום וצריך לכסות יכסוהו אין לו בלי בית קונה לו כלי בית ואפילו אם היה רדנו לרכוב על סוס ועבר לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונין לו סוס ועבר וכן לכל אחד ואחד לפי מה שצריך וכתוב די מחסורו ומדכתי אשר יחסר לו למדנו עוד לרבות הראויה לתת לו פת נותנין לו פת עיפה נותנין לו עיפה משה נותנין לו משה והראוי לתת לו פת חמה נותנין לו פת חמה צונן צונן להאכיל לתוך פיו מאכילין אין לו אשה וכל' לישא אשה משיאין לו ושוכרין לך בית ומציעין לו מטה וכלי תשמישו אחר כך משיאין לו אשה וכל זה דווקא בגמא הממונה על הצדקה שנתן מכיס של צדקה או כשהם רבים ביחד אבל יחיד אינו מחוייב ליתן לעני די מחסורו דאל' עני לעצמו אלא מודיע צערו לרבים ואם אין רבים אצלו יתן לו יחיד מה שידו מגעת וכמו שנתבאר עיל סימן רמ"ט :

ב אשה שבהא' לית' א יפתה לה מ' וזאפי' אם אין כל כך בכיס של צדקה מחייבין את הנכאס' ללחך ולתת לה ואם יש מעות בכיס נותנים לה לפי כבודה ועל פי רנ' : עני המחזר על הפתחים אין נותנים לו מהקופה מנהג מרובה אלא מהנה מועטה שאחרי שלמר לחזור על הפתחים דיו בכך ואין צריכין לפרנסו כרי סעודה :

ג עני העובר ממקום למקום אין פוחתין לו מכבר בפונדיון סד' שאין בסלע ואם לן נותנין לו מצע לישן עליו וכסת ליתן מראשותיו ושמן וקטנית ואם שבת נותנין לו מזון ג' סעודות ושמן וקטנית ודג וייק ואם מכירין אותו נותנין לו כפי כבודו :

ד עני העיר מרובים והעשירים אומרים יחזרו על הפתחי' וכל אחד יתן לפי נדבת לבו והבינוני אומרים שלא יחזרו על הפתחים אלא חתיה פרנסתן מוטלת על הציבור לפי הממון הדין עם הבינונים דודאי עיקר חובה צדקה דינא הוא לפי הממון לפי פסת ידו אשר ברכו ה' יש מקומות נהנין ליתן לפי הנדבה ויש לפי המס והתנות לפי ברכתו יתברך יותר פברכתו ואם יח' משנת ליתן לכל שואל אשר יד ואם לאו יקריב למי שראוי להקדים כאשר יתבאר לפנינו בע' :

למי נותנין הצדקה ואיזה קודם לחבית וכו' י"ד סעיפים :

א מי שהוא עבירין במזיד על אותה מכל מצות האמרים בתורה ולא עשה תשובה אין חייבין להחיותו ולא להלוותו דכתיב וחי אחיך עמך וכיון שעבר במזיד יצא מכלל האמתה עד שידעו שישוב בתשובה אבל מפרנסין עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום :

ב מי שהוא משומד להפעים אפי' למצוה אחת כגון שאוכל נכילה היכא דשכיח כשר כשר אסור לפדותו אם נשבת שהוא

שבושת' של אשה מרובה משל איש :

ט היו לפנינו עניים הרבה ואין כמים לפרנס או לכסות או לפדות את כולם מקדים הכהן ללוי והלוי לישראל ודישראל לחלל והחלל לשתוקי והשתוקי לאסופי והאסופי למסור והמסור לנתין והנתין לגר והגר לעבד משוחרר ברא בזמן שהם שנים בחכמה אבל אם היה מסור תלמיד חכם וכהן עם הארץ מסור לת' קודם ואפילו חכם לכסות וע' להחיות חכם קודם ואשת חבר כחבר ושעמא דמלתא כהן קודם ללוי שנאמר וכני עמרם אהרן ומטה ויבדל אהרן להקריב קדש קרשים לוי קודם לישראל שנאמר בעת ההיא הבריל ה' את שבט הלוי 'אתוך בני ישראל לישראל קודם לחלל שזה בא בהיתר וזה בא ע' עכיר' ותלל לשתוקי סמ' הכל יודעין אביו שכשר הוא ובשתוקי אין הכל יודעין מי הוא אביו ושתוקי לאסופי שזה יודעין ע' אמו שאביו ישראל וגם אמו מכירין שדא ישראלית ואסופי אין מכירין לא את אביו ולא את אמו שטא גוי הוא ויכול להיות אפילו שהוא מסור ואסופי קודם למסור שזה ספק מסור וזה דאי מסור ומסור לנתין שזה בא משפה כשר וזה בא משפה פסולה נתין קודם לגר זה גדל עמנו בקרובה וזה לא גדל עמנו בקרובה גר קודם לעבד מסיח' זה לא היה בכלל ארור וזה היה בכלל ארור ומסור תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ שנאמר יקרה היא מפנינים מכ' שנכנס לפני ולפנים וכל הקודם בחכמה קודם לחבירו ואם היה אחד מהם רבו או אביו אף על פי שיש שם גדול מהם בחכמה רבו או אביו שהוא תלמיד חכם קודם לזה אף על פי שהוא גדול מכנו :

פ פי שבא ואמר האכלוני אין בודקין אחריו אם הוא רמאי אלא מאכלין אותו מיד היה ערום ואמר כסוני בודקין אחריו אם הוא רמאי ואם מכירין אותו מכסין אותו מיד לפי כבודו והא דבהאכלוני אין בודקין ובכסוני בודקין איבעית אימא סברא אי בעית אימא קרא אי בעית אימא סברא הכא איכא קיום נשטה הכא לויא קיום נשטה אי בעית אימא קרא הכא כתיב הלא פרום לרעב לחשיך לאלתר מססע וההם כתיב כי תראה ערום וכסיתו כי יראה לך מססע כלו שתחקור אחריו אם הוא ראוי לכך :

צא הא דאמרין בגמרא שרבי היה מצטער על שנתה פרו לעם הארץ היינו משום דהוו שני בצורת ומה שהיה אוכל העם הארץ יחסר לה' וכו' אמרנו דת' ח קודם אבל בלאו הכי גם לעם הארץ חייבין להחיותו ואם בא לפנינו והוא מת ברעב אפילו עם הארץ חייבים להחיותו אף ע' פי שהוא ספק אם יחסר לתלמיד חכם אחר כך דאין ספק בוציא מדי ודאי :

יב שני עניים שחייבין צדקה שנדרו יכול כל אחד מהם לתת צדקה לשולחנכיו ונותן זה לזה ויוצא ידי נדרו ודוקא צדקה נמורה אבל צדקה הבאה מחמת קנס כגון קנסו' שעושין בני העיר על יושבי עירם ע' חקנותיהם ליתן כך לצדקה לא יתן כל אחד לחבירו אפילו הם עניים דאם לא כן מה תועיל התקנה כלם העניים יעברו על התקנה והנה זה לזה :

יג ציבור שצריכין לשכור רב ושליח ציבור ואין ספק בידם לשכור שניהם אם הוא רב מובהק ובקי בתורה כהוראות וכדינין תלמוד תורה קודם ואם לאו שליח ציבור עדיף להוציא הרבים ידי חובתן אבל אין לפרנס הרב שבעיר מכיס של צדקה דגנאי הוא לו וגם גנאי הוא לבני העיר שיפרנסתו את הרב מן הצדקה אלא יעשו לו ספוק ממקום אחר אבל כל יחיד יכול לשלוח להרב דורון מצדקה שלו שזהו דרך כבוד :

יד במקומות שצריכין לתת להגמון ולגלחים בכל שנה קצב' מכל בעל בית כדי שיהא להם שלום מהלמידה' וירולית

שהוא בכלל מורידין ואין מעלין אבל משומר לתיאבון בנות שאם אין לו היתר אוכל איסור מתיאבון אין איסור לפדותו אם רוצים אבל אינם מחוייבים בכך :

א אמרו חז' אין אדם חייב לזון בניו ובנותיו אלא עד שיהיו בני שש שנים ומשם ואילך אינו חייב לזונן ומ'ט אמר ה' ומפרנס אותם יותר משש עליו נאמר עושה צדקה בכל עת לפיכך אמרו הנותן לבניו ולבנותיו הגדולים שאינו חייב במזונותיהם כגון שהם בני שש ונותן להם כדי ללמד את הכני' תורה ולהנהיג את הבנות בדרך ישרה וכן הנותן מתנות לאביו והם צדיקין להם הרי זה בכלל צדקה יחשב ולא עוד אלא צריך להקדימם לאחרים ואפילו אינו בנו ולא אביו אלא קרובו צריך להקדימו לכל אדם ואחיו מאביו קודם לאחיו מאמו ועניי ביתו קודמין לעניי עירו ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת ואחיה הם עניי עירו דווקא הקבועים בעיר אבל הבאים לשם ממקומות אחרים אינם נקראים עניי עירו לפיכך עניי הקבועים בעיר הם קודמין לעניים הבאים לשם ממקומות אחרים שכן למדו רבותינו ז'ל מקרא דכתיב אם כסף תלוה את עמי את העני עמך מאי עמך את העני שעמך הוא קודם כלומר קרוב קרוב קודם ועוד דרשו כתיב לא תאמן את לבבך מאחך האביון אחיך זה אחיך מאבך מאחך מלמד שאחך מאבך קודם לאחך מאמך וכתיב ברישא דקרא באחר שעריך אנשי עירך קודם לאנשי עיר אחרת בארצך ויושבי א' קודמין ליושבי ח' ויושבי ח'ל מניין ח'ל אשר ה' אלהיך נותן לך ללבות כל מקום לפיכך אמרו ז'ל סדר בצדקה הכי היא פרנסת עצמו קודמת לכל אדם ואינו חייב לתת צדקה עד שיהיו לו פרנסתו וכתיב וחי אחיך עמך מאי עמך חייך קודמין לחיי אחיך אהה קודם לכל אדם ואחר כך יקדים פרנס אביו ואמו אם הם עניים והם קודמים לפרנסת בניו ואחר כך בניו והם קודמים לאחיו ואחיו מאביו קודמים לאחיו מאמו ואחיו מאמו קודמים לשאר קרובים והקרובים קודמים לשכניו ושכניו לאנשי עירו ואנשי עירו קודמין לאנשי עיר אחרת ואפילו הם שבוים וצריך ללצותם אלא ששבוים קודמים לעניים אחרים ויושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי חוצה לארץ :

ד כופין את האב לזון בנו עני ואפילו גדול כופין אותו יותר משאר עשירים שבעיר וכן בשאר קרובים וע'ל סיפן רנ' סעיף ח' :

ה מי שנדר צדקה ונתנה ליד הנכאים אין לו ולא לירשיו שום כח בהם לומר שיתנום לעניים קרוביהם אלא הנכאים והקהל יעשו בהם השוכ בעניי אלקים ואדם אבל קודם שבאה ליד נכאי אם נדר צדקה סתם ניתנין לקרוביו העניים דאומדן דעתן הוא דצדקתא דקרוביו נדר שכל הנדר על דעת תורה נדר והחורה אמרה עניין קודמין מידו דווקא שהיו אותן הקרובים עניים בטעה שנדר אבל אם היו עשירים פאותו פעם והעני אחר כך אין קודמים אותם לתת להם מצדקה זו קודם לשאר עניים דודאי לא היתה דעתו עליהם בטעה שנדר והם בה משאר עניים לפיראות הקהל וכל זה בפוסק צדקה לבדו מעצמו אבל אם פוסק צדקה עם בני העיר גם הוא על דעת בני העיר נדר והם יעשו בה את הטוב והישר בעיניהם :

ו מצות חכמ' הוא שיהיו בני ביתו של אדם עניים ויתומים ומוטב שיקח מהם להשתמש בהם מהרכות בעבדים ותיחשב לו לצדקה :

ז והייב אדם להקדים להאכיל הרעב מלכשות הערום שלא יסות הרעוב ברעב :

ח איש ואשה שבאו לשאול מזון מקדימין אשה לאיש וכן אם באו לשאול כפות האשה קודמת מפני שדרך האיש לתזור על הפתחים ואין דרכה של אשה לחזור וכן אם באו לינשא יתום ויתומה מקדימין היתומה להשא' מפני

ובולים לשנות אפילו מהלמוד תורה לאותה קצבה לפי שהוא הצלת נפשו שאם לא יתנו מן הקהל יש כמה עניים שאין להם ליתן ויכום ופיטיסום ערומים :

אל תפרוהו מנכסי אין שומעין לו דהא חייב בפרקנה :
יא מי שצטרכה ויש לו נכסיו ואינו רוצה לפדות עצמו פודין אותו בעל כרחו מנכסיו :

יב האב חייב לפדות את הבן אי אית ליה לאב ולית ליה לבן וכן כל קרוב קרוב קודם לפדות קרובו דלא כל הימנו שיעשירו עצמם וישילו קרוביהם על הציבור והפדוה חבירו מן השביה אפילו קרובאם יש לו אחר כך לשלם חייב לשלם ולא אמרינן בהצלת נפשו דמבריח ארי מנכסי חבירו הוא וצריך לשלם מיד שיט לו ולא יוכל למיטריש לי עליך דין ודברים מצד אחר אני אציית עמך דין אלא זה נשבע מיד כמה הוציא וזה חייב לשלם לו מיד ואם יש לו דין ודברים עמו מצד אחר והבענו לדין דאם לא כן אין אדם פודח חבירו לעולם :

רנב

דין פדיון שבויים וכיצד פודין אותן וכו' יב סעיפים :

א פדיון שבויים קודם לפרנסת צדיים ולכסותן ואין מצוה גדולה בכל הצדקות כפדיון שבויים מטום רשבי קשה סמות וחבר ורעב שבעוד שהוא ביד השבאי יש כידולעשות עמו איזה מאילו שירצה והפדוה פודתו מנולתו הולכך לכל דבר מצוה שגבי מעות בשבילו וכוליו לשנותם לפדיון שבויים ואפילו גבו אותם לצורך בניין בית הכנסת ואפילו אם קנו העצים והאבנים והקצום לצורך הבניין שאסור למוכרם בשביל מצוה אחרת מותר למפרס לצורך פדיון שבויים אבל אם בנוהו כבר לא ימכרו אותו לצורך הפדיון אלא יגבו לפדיון מן הציבור :

רנג מי הוא הראוי ליטול צדקה וכו' יב סעיפים :

א מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מהמחוי שהחמיו מהמחוי מהחלקת בכל יום לפיכך אם יש לו מזון שתי סעודות שהוא מזון יום אחד לא יטול ממנו ואם יש לו יד סעודות לא יטול מהקופה שהקופה מהחלקת מעט לעט לפיכך אם יש לו יד סעודות שהוא מזון שבועה אחת לא יטול ממנה והיכים המחוי וקופה יתבאר לקמן סימן רנ"ו בעה' יש לו מסאת' זוז אפילו אינו נושא ונותן בהם או שיט לונ' שנושא וניהן בהן לא יטול מהצדקה ואם נוטל הרי נוטל את העניים יש לו ר' זוז חסרי דינר ואינו נושא וניהן בהם אפילו נוהגים לו אלף זוז בבת אחת הרי זה יטול ושי שנוסע והולך מעיר לעיר לקבץ כל הדרך שזוהי בדעתו ללכת כשהלך מביתו כולו נקרא פעם אחת ואפילו נחטלו ר' זוז בעיר אחת יכול לקבל יותר עד שיבא לביתו ומשם ואילך אסור לקבל סגול את העניים שבעל הבית שנותן לו לא יתן לעניים אחרים ואם לא היה זה מקבל היה הבעל הבית נותן לעניים אחרים ואם יש לו הרכה והוא עליו בחוב שהיב לאחרים או שממושכן לכהובת אשתו הרי זה יטול ואם יש לו בית וכלי בית הרכה ואין לו ר' זוז מעות הרי זה יטול ואין צריך למכור כלי ביתו ואפי' הסגל כסף והרב כמה דברים אמורים בכלי אכילה ושתיה ומלבושי ומצעות וכיוצא בהן דכיון שהורגל בכל אילו אין פותחין אות' ממנו דפחותין לא מתקבלי עלויה ומאפיין לו והתורה אמר די מחסורו אבל אם יש לו מגררה שמתגררין בה בבית המרחץ או כלי שכותשין בהם הרפיות וכיוצא בהם שהם של כסף או זהב אף על פי שזה שייך לגופו וזה להיקון אכילתו סיכרם ולא יטול מהצדקה דבאילו לא שייך פחותין מאיסי עליו וכלי אכילה פירושו כגון קערות וכוסות וכיוצא בהן והוא דאין מחייבין אותו למכור כלי תשמישו של כסף וזהב דווקא כל זמן שאינו צריך ליטול מהקופה אלא נוטל בסתר מיהידים ומקרובין ורשאים הם ליתן לו כרי שלא ימכור כליו אף על פי שפחותין בשבילו לשאר עניים אבל אם כא ליטול מקופה של צדקה שכבר באה לידי גיבוי ובאה לידי גבאי צדקה לא ימעיט מחנות עניים ולא יתנו לו עד שימכור כליו וקונת פחותים מהם וכן הדין במקום דאיכא הקנה שלא ליתן צדקה למי שיש לו דבר קצוב אין חושבין לו בית דירה וכלי תשמישו כל מי שהוא עשיר אין ניתנין צדקה לבניו אף על פי שהם גדולים ועניים אם הם שמוכים על שולחן אביהם וכל זה שאמרנו דוקא דה צדקה אסור לקבל אבל דרך דורון וכבוד יוכל כל אדם ל... אפילו הוא עשיר גדול כדאמרין הרוצה ליהנות יהנה כאלישע :

ב הסעלים עניו מפדיון שבויים עובר על לא תאמץ את לבבך ועל לא תקפון את ירך ועל לא תחמוד על דם רעיד ועל לא יירדנו כפרך לעניך ובטל מצות פתוח פתחת את ירך ומצות ותי אחיד עמך ואהבת' לרעיד כמיך והכל לקוחים לאות והרכה דברים כאלו :
ג וכל רגע שמתאר לפדוה השבויים חיסא דאפש' להקדי' הרי כאלו שופך דמים :
ד אין פודין את השבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם שלא יהיו האויבים מוסרים עצמם עליהם לשבותם ואפילו אם הקרובים רוצים לפדותו יותר מכדי דמיו אין מניחין איתן אבל אדם יכול לפדות עצמו בכל מה שירצה וכן לת' או אפילו עדיין אינו ת' אלא שרויץ אותו מצליח בלימודו שתוא תלמיד חרף יאפשר שיהיה אדם גדול פודין אותו בדמים מרובים דעל אדם כזה לא תקנו שלא יפדו אותם יותר מכדי דמיהם / ואם אשתו כנופו או אחר לענין פדיון עיני כלבוש הבין וארגמן סימן ע"ח :
ה אין מכריחין את השבויים מפני תיקון העולם שלא יהיה האויבים ממכדין עולם על שאר שבויים כן שישנן עמו בין שעתידין לבא לתת אות' כחריצין ובשלטאן' להרבות בשמיהם :
ו מי שמכר עצמו לגוים או שיהיה מהם ושבו אותו בהלאותו פעם ראשונה וסנייה פודין אותו שלישיית אין פודין אבל פודין את הבנים לאחר מיתה אביהם כדי שלא ישמעו כין הגוים ואם בקשו להורגו פודין אותו מיד אפילו כמה פעמים פשוט לא תעבוד על דם רעיד ושבו שהמיר אפילו למצוה אחת כגון אוכל גבילות להכעס אסור לפדותו ועיין לעיל ריש סימן רנ"א :
ז עבד שנשכח החייל ושכל לשם עבדות וקבל עליו מצות פדיון אותו בישראל שנשכח :
ח פודין את האשה קודם האיש שכושת' מרוב' ואם רגילין השכאין כפושכב וכוז פודין האיש קודם מפני שהאשה דדת בבכך והאיש אין דרכו לכך וצערו מרובה לפיכך אם שניהם רוצים לשבוע בנהר כדי שלא יקלקלו עמהם הצלת האיש קודם שהוא עושה זה מהוך צער גדול יותר מן האשה וראוי להצילו יותר :
ט היו הוא ואביו ורבו כשבי הוא קודם לרבו ורבו קודם לאביו שזה הביאו לחיי העולם הזה וזה הביאו לחיי העולם הבא ואמו קודמת לכולם משום דאיה לה זילות' מפני ועל סימן רמ"ב סעיף ד' :
י אם איש ואשתו שבריים אשתו קודמת לו שבשבת' מריבה וכו' ויודין לנכסיו ופודין אותה מהם ואפילו עיבר ו...

ב יש אומרים שכל אילו השיעורים לא נאמרו אלא בימיהם שהיה להם קופה והמחוי מוכני' והיו מחלקין מעשר

בדרך הלאה פרנמו ודווקא יתום איתומה וכיוצא בהם
 דלסתמא כונתו לנפשות חסדים אבל לאו אפילו בפתם נכח
 אמרי' סדרך הלאה עשה מאחר שיש לו נכסים לטלם ועיין
 בע"ש סיפ' ר"ץ כ"ה :

עני שנכו ולהשלים לו די מחפורו והותיר על מה שצריך
 הסותר שלו ודא לא נתנהו אלא לו וצם נבו לעניים
 פתם והותירו סמה שצריך ישמרו לעניים אחרים וכן מותר
 שבני לאותו שבני ואם נבו לשבויים פתם והותירו ישמרו
 אותה לשבויים אחרים מותר המת לירשיו מותר מחים למחיס
 ואם ראו חפרנסים שיש צורך טעה ורצו לשנות הרשות
 ביום :

פעות שנבו לפדיון שבני ומת קודם שצדק' יש מי שאומר
 שהם של יורשיו ויש מי שאומר שלא זכו בהם יורשיו
 ולזה הדעת נוטה בזמן הזה סמתנבין פתם דאמינן
 דעתיהו שלא התנדבו על דעת כך והוא הדין לנפסע השבוי
 בין הגוים קודם שנפדה שלא זכו בהן יורשיו שלא התנדבו
 אלא לפדיון והרי זה נפסע והוא הדין אם נדר אחד פעות
 יתומה להשיאה ופתה דלא זכו בהם היורשים ומיהו כל זמן
 שהיא חיה הרי הם שלה וצריך לתת לה מיד דהא לשם נדרו
 ואין סמתנין עד נישואיה אם לא שפירשו ואם פתה המעות
 חותין ויש חולקין ועיין בע"ש סיפ' ר"ג סעיף י' וסוף
 סיפ' רס"ג :

עני שנתן פרושה לצדקה מקבלין ממנו שלא לביישו
 ואם לא נתן אין מחייבין אותו ליתן נתנו לו בגדים
 חדשים והחזיר הישנים מקבלין אותן ממנו ואם לא החזיר
 אין מחייבין אותו להחזיר :

עני שאינו רוצה ליקח צדקה יודע שצריך לה סערימין
 ונחנין לו לשם סתנה דרך כבוד כאילו אינו מן הצדקה
 ואם אינו רוצה נותנין לו לשם הלאה ואם אינו רוצה אומרים
 לו הבא משכנ כדי שלא יתבייש ואין נפרעין ממנו אחר כך :
 ועשיר שיש לו ועינו צרה לאכול משלו ומרעוב עצמו
 אין משגיחין עליו :

ת"ח חייבי לתת לו לפי כבודו ואם אגב רוצה לקבל
 מתעסקין לסחור לו סחורה שקונים לו סחורה בזול
 וקונים ממנו סחורתו ביוקר כדי שפרנס בכבוד ואם יודע
 להתעסק בפרקמטיא מלין לו מעות לסחורה בהם שכל
 המטיל מלאי לכיס של ת"ח זוכה ויושב כישיבה של מעלה
 שנ' בצל החכמה בצל הכסף :

מי שצריך לבריות ונתנו לו כתב קיבוץ לשום אחר
 פרנסתו ונתנו לו צדקה והביאה לביתו אין בעלי
 חובות יכולין ליפרע ממנו מה שנבה בצדקה שיכול לומר
 להם לא רחמו עלי בשביל לשלם ממנו נשיי אלא לפרנס בת
 בני ביתי ואפילו אם הוא רוצה ליתן לבעל חוב אשתו ובניו
 יכולי לעכב עליו דאנן סהדי שלא נתנו לו אלא אדעתא
 לפרנס בה אשתו ובניו אם לא סהיה כתוב בקיבוצו שהייב
 לאחרים שאז נתנו לו אדעתא דהכי שישלם קמו שהיה כתוב
 בקיבוצו :

דבר שלא לקבל צדקה מן הגוים וכו' כ"ס :

א אסור לישראל לקבל צדקה מן הגוים בפרהסיא משום
 שיש בה חילול השם שאמרים הגוים כזה מנגנת
 אומה זו שאין מפרנסין ענייהם והם דאיפשר ליה לאיתגוני
 בצניעה אבל אם אי אפשר לו לחיות בצדקה של ישראל ונת
 אינו יכול ליטלה בצניעה מן הגוים הרי זה מותר דאנן סהדי
 להחיות את עצמו :

ב מלך או שר נוי ששלח מעות לישראלים לצדקה
 אין מחזירין אותו משום שלום פיבוח אלא נשפין

מעשר עני בכל שנה והיו נוטלין לקט טכחה ופאה והיו
 החפמים בדורותיהם משערין שיכולין העניים לעמוד
 בשעורים הנזכרים אבל בזמן הזה שאין כל זה מצוי ואין
 העניים יכולין לעמוד בשעורים המעשים הללו יכול כל עני
 ליטול עד שיהיו לו קרן כדי שיתפרנס הוא וכני ביתו מהריות
 ודברים של טעם הם כי הכל לפי המקום והזמן :

ג מי שיש לו שדות וכרמים ובתים הרבה יותר מכדי
 דירתו נאילו דירתו כבר אמרנו שאין מחייבין אותו
 למכור ובא למכרם פחתם שצריך למעות ואנן רואין דשאר
 כני אדם מוכרין קרקעותיהם ביוקר והוא כיון שרואין אותו
 שרוד ודחוק למעות אינו מוצא מי טיקח ממנו אלא בזול ואף
 על פי שאם היה מוכרין באותו הזול עדיין היו שוין פאתים
 זו אפילו הכי אמרו חכמים ז"ל כיון שרוצין לדחוקו פחתם
 שרואין שצריך למעות ואילו היה מן הצדקה כל מה שצריך עד
 שידעו הכל שאינו דחוק למכור וימכרו אז קרקעותיו בשוה ולא
 ימכרם עכשיו בזול פחתם שהבריות דצין לדחוקו אבל אם כל
 הקרקעות החלו אף של אחרים אף על פי שנתנו יותר מהצד
 דמיהם והוא יכול למכור את שלו שנתנו לו בעדם פחתם זה
 אף לפי הזול צריך למכרם ולא יטול כלום מן הצדקה שהרי
 כל הקרקעות החלו גם כן והוא אינו צריך להחיל יותר משאר
 בני אדם פחתם דחוקו למעות והרי מ"ש יש לו ר"ז אין מאכילין
 אותו מן הצדקה ואם הוא צריך להחיל במכירתו לא פחתם
 שהחילו הקרקעות ולא פחתם שרואין אותו דחוק למעות אלא
 מפני שהוא רוצה למכרה אכשיו בימות הגשמים וסתם ל
 קרקעות אינה שוין בימות הגשמים כמו בימות החמה והכ"ע
 גם אם היו מוכרין את קרקעותיהם עכשיו היו צריכין למכור
 בזול אבל הם סמתנינים מלמכור קרקעותיהם עד ימות החמה
 והוא גם הוא אם היה מניחם עד ימות החמה היה גם כן
 יכול למכור בשוויין אלא שהוא צריך עכשיו למעות יש
 אומרים שעל זה גם כן אמרו חכמים שכיון שהוא דחוק
 למעות ומחמת דחוקו הוא צריך למכור עכשיו אין מחייבין
 אותו למכור בימות הגשמים אף על פי שה"ל נותנים לו כהן
 ר' זו אלא מאכילין אותו מן הצדקה פכל פקום כיון שאין
 חבריות דוחקין אותו מחמת שרואין אותו דחוק למעות שאינן
 נותנין לו פתח' בטביל זה אלא שאין עכשיו זמן קניית קרקעות
 אלא שהוא דחוק את עצמו למכור לפיכך אין מאכילין אותו
 מן הצדקה כל צרכו אלא עד חצי דמי הקרקעות ספני שער
 החצי דרך הקרקעות להחיל ולא יותר מסייעין לו שלא ידחוק
 עצמו למכור שלא בזמן המכירה ויש אומרים בימ' הגשמים
 כיון שאין חבריות דוחקין אותו אלא הוא דחוק עצמו אף על פי
 שצריך למכור פתוח משוין אפילו בחצי דמיהן ועדיין ישמרו
 לו ר' זו אין מאכילין אותו כלום מן הצדקה אלא אם כן החיל
 כל כך עד שלא יוכל למכור אפילו בחצי דמיהן שאז מאכילין
 אותו מן הצדקה משום שאין דרך הקרקעות להחיל פתוח
 הגשמים אלא עד החצי וחזינן שאילו החזירו יותר מחצי המ"ל
 תלינן לומר ודאי בשביל שרואין שהוא דחוק למעות אינו מוצא
 למכור לפיכך אמרו שמאכילין אותו עד שיוכל למכור בחצי
 דמיהן וכשיגיעו עד שיוכל למכור בחצי דמיהן שוב אין
 מאכילין אותו שדרך כן הוא להחיל עד החצי ואין חבריות
 דוחקין אותו וצריך למכור בעד חצי דמיהן ועדיין יהיו לו
 ר' זו :

ד בעל בית ההולך ממקום למקום וכלו מעותיו בדרך ואין
 לו מה יאכל יטול צדקה ובשחזור לכיוונו אינו חייב כלום
 דה"ל בעני והעשיר שאינו חייב לשלם כלום :

ה מי שפרנס יתום או יתומה בתוך ביתו והיה מבין למצוח
 ולגשילות חסדים אע"פ שיש לאותה יתום נכסים לשלם
 אם תבע ממנו לשלם כשהגדיל מה שפרנסו פטור דהא הוא
 לא בק אלא למצוח ולא לתשלומין מן היתום אם לא שפירט

* רבוש עטרת זהב * הלכות צדקה *

כשמלינין הצדקה הם מרצחים במה דברים אמורים שדך שלהם לחלוקת ואל חלקות או פירות שהם מיני סאבל שהיו יבלין לאוכל מיד והם לא נתנן להם והעניים גשענו עליהם ונמצאו נשאר דעכים אבל אם דרכן לחלוק מעות או חסין או כיוצא דבר שאינו מוכן לאכילה ולא חלק וודאי לא נשענו העניים על זה ואינן בשופכי דמים אם לא אטנו היום ויכולין לתת למחר :

ג הקופה אינה נבנית בפחות משנים שאין עושין שוקה על הציבור בפחות משנים מסוס כבוד הציבור אבל לאחר שנבנית אחד נאמן עליה להיות גובר ולא השריכן לה דולכך אפילו שני אחדים יכולים לנבונה ולהיות נזכרים דאי משום שררוחם האיכא תרי ואי משום נאמנות אף על גב דתרי אחים לנבי הימנותא כחד דמו הא אמרי לענין נשענות דגזב' כחד סני ואינה מתחלקת אלא בשלשה לפי שהיה כריני מסונות לעיין על כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו ואין לזכר מהאי טעמא נמי הוא נבנית בשלשה שיסומי וישילו על כל אחד כמה יתן דמה שהיו נותנין לקופת היה מנהגם לתת גב אחד סכום קצוב עליהם ששמוס כבר ולא היו הנבאים צריכין לעשות רק הנבאיה ואחר כך לחלקה לכל עני מה שצריך לו לפי בני ביתו ולפי כבודו לשכעת ימים אבל לתמחוי לא היה דבר קצוב על הכעלי כתי אלא לפי צורך השעה שהיו צריכין לעני עולם לפי מה שכאול לעיר פתאום והיו הנבאין צריכין לעיין על כל אדם ואדם כמה ראוי שתן ואחר כך היו צריכין לעיין נכעל כל עני ועני כמה ראוי ליתן לו לפיכך מתחלקת בשלשה נבנות בשלשה סתחולקה ותנבייה היא כריני סמונת :

ד תמחוי נבנית בכל יום וקופה מערב שבת לערב שבת תמחוי נבנית בכל יום וקופה לעני אוחה העיר בלבד והשאר בני העיר לעשות קופה תמחוי אם רבו עליהם עני עולם ואין מספיק להם התמחוי שנכו לצרכם וכן לשנות מהתמחוי לקופה אם יש הרבה עניים בעיר ואין מספיק להם הקופה שנכו בשלם ויכולין לשנותה לכל מה שירצו מצרכי ציבור אף על פי שלא התנו כן בשעת שנכו סתם לכ ביתה פתנה כן ואם היה במדינה חכם גדול שהכל נובים על דעתו הוא וחלוק לעניים כפי מה שיראה לו הדי זה יכול לשנות לכל מה שיראה לו מצרכי ציבור והוא הדין לנבאי המסנות מכני העיר שיכול לעשות הצדקה לפי ראות עיניו וכן יצא שהתנב צדקה ונתנה לנבאי העיר וודאי סילק עצמו מהתן המעות ונתן הבח ליד הנבאי לעשות בה כמו שעושין בצדקה בני העיר אבל אם היחיד מינה נבאי לעצמו אין בני העיר יכולין לשנותה ולא על דעת המתנדב וכן אם פירש הכותף ואפי שיחטו לעני העיר או לעניי פלוני אין לשנותה אפילו להלמוד תורה בני העיר שמיני נבאי ותפודה החבילה שידו אותו הקהל זה מזה ועדיין מעות הצדקה ביד נבאי אם היה רשות ביד הנבאי בתולה לעשות מה שירצה רק הצורך לימלך בראשי העיר גם עכשיו יעשה כן אם איפשר ואם אי אפשר לו לימלך או שאינן יכולין להשוות דעתן יעשה הנבאי מה שירצהו בלבד שיעשה בו דבר מצוה שאפשר למחר גם הם אם היו בקיבוץ הראשון היו מסכיפין על זה ועל סימן רנ"ט סעיף ב' :

ה מי שישב בעיר שלשים יום כופין אותו ליתן צדקה לקופה עם בני העיר ישב שם ג' חדשים כופין אותו ליתן צדקה לתמחוי ישב שם ששה חדשים כופין אותו ליתן צדקה בכמות שמכסין בה עניי העיר ישב שם ג' חדשים כופין אותו ליתן צדקה לקבורה שקיבין בה את העניי ויעשה להם כל צרכי קבורה כדא כבא לגור ואומר שאינו רוצה להשתקע אבל אם בא לעיר כדי להשתקע כופין אותו מיד וכן בני עיר חדשה שתיישבה כופין זה את זה מיד ויש אומרים שבוסן :

ו מי שישב בעיר שלשים יום כופין אותו ליתן צדקה לקופה עם בני העיר ישב שם ג' חדשים כופין אותו ליתן צדקה לתמחוי ישב שם ששה חדשים כופין אותו ליתן צדקה בכמות שמכסין בה עניי העיר ישב שם ג' חדשים כופין אותו ליתן צדקה לקבורה שקיבין בה את העניי ויעשה להם כל צרכי קבורה כדא כבא לגור ואומר שאינו רוצה להשתקע אבל אם בא לעיר כדי להשתקע כופין אותו מיד וכן בני עיר חדשה שתיישבה כופין זה את זה מיד ויש אומרים שבוסן :

מינו וינתן לעניי גוים בסתם כדי שלא ישמע המלך ויקפיד זאין זה נניכת רעת הגוי לפתם גוים יורעים דרך ישראל דנילין לפרנס עניי גוים עם עניי ישראל אבל לעניי ישראל לא יתנו מהם שלא להרבות בזכותו של הנותן שהרי יש לו זכות ממנה דכתיב כיבוש קצירה תישברנה בלומד כשיבלה זכות שביד אומות העולם וייבש לחלוות מעשה הצדקה שלהם אז יטברו ואם הוא שולח אותן ואומר בפירוש שיתנו אותה לעניי ישראל ולא לעניי גוים או משום שילום מלכות צריכין שיעשו בהן מה שיצוה המושל שאסור לנגוב דעת הבריות ואפירעתו של גוי וכל זה דווקא נשנותנין מעוה לצדקה אבל אם מגדבין דבר לבית הגנסת סקבלין מהם מיר שזוהו כמו קרבן דכתיב איש איש לרבות גוים שנודרין נדרים ונרות בישראל אבל מן המשומד אין מקבלין בלום ועיין לקמן סימן רנ"ט סעיף ד' :

דנה להרחיק מקבלתה זהב סעיפים :

א לעולם ירחיק אדם עצמו מהצדקה ויגלגל עצמו בצער שלא יצטרך לבריות וכן צו חכמים עשה שכתך חול ואל הצטרך לבריות ואפילו היה חכם מכובד והעני יעסוק באומנות ואפילו באומנות מנוולת ואל יצטרך לבריות וכן אמרו חז"ל מוטב לפשוט ערות נכלות בשוק ולא יאמר חכם אני אדם גדול אני :

ב העירוי ר"ל שהמה ראוי בנסיון חכמתם שכל מי שאינו צריך ליסול מהצדקה ומראה את העם ונוטל אינו מת ער שיצטרך לבריות ועוד אמרו כל מי שצריך ליסול ואינו יכול להחיותו אלא אם כן יסול כגון זקן או חולה או נעל יסורין או יש לו בנות רבות ואינו יכול להשיאן ח"ו אלא אם כן יסול ומנים דעתו ואינו נוטל הדי זה שצדק' שמתית עצמו ותמחוייב בנפשו ואין לו בצערו אלא עונות וחטאים וכל מי שיכול להחיות עצמו אלא שצריך סינף וצדק' גדול כבתיות ואם אינו עושה ידוע שצריך ליתן צדקה עצמו ורחוק את השעה ותחייב צער כדי שלא יסרוח על הציבור אינו מת ער שיפרנס אתים ועליו הכתוב אמר ברוך הגבר אשר ובטח בה ונומר :

דני קופה ותמחוי היאך נגבים ומתחלקים וכו' סעיפים :

א כל עיר שיש בה ישראל חייבים להעמיד להם נבאי צדקה אנשים ידועים ונאמנים שהיו מחזירי על העם לנבות מכל אחד מה שהיא ראוי ליתן ודבר הקצוב עליו והם מתחלקים המעות מערב שבת לערב שבת ונותנין לכל עני ועני מה שיספיק לו לשבע ימים וזו היא הנקראת קופה של צדקה לפיכך אמרו מי שיש לו מזון שבעה ימים לא יקח ממנה וכן מעמידים נבאים שלוקחין בכל יום ויום שכל הצד והצד פת ומיני מאכל או פירות או מעות פמי שמהנדב לפי שעה ופחלקין את הנבוי לערב בין העניים נותנין ממנו לכל עני המצטרך כמו שנתבאר לעיל סינף רנ"ג ובסמוך בסעיף ד' יתבאר למי מתחלקין הקופה ולמי מתחלקין התמחוי וצריכין הנבאים שהיו נאמנים חכמים ונכונים שידקדקו על כל עני ועני ליתן לו הצריך וידקדקו עליהם שלא יהיו רמאים חון ממי שמבקש שאבילוהו שאין מדקדקין אחריו כדפרישית לעיל ואם אין הנבאים חכמים וראויים לכך רוחץ אותם ולא יגבו כלל ואם אין יכולין לרשותן אכור לתת צדקה על ידם :

ב בהעניות מתחלקין מזונות לעניים וכל תענית שאכלו העם ולנו ולא חלקו מזונות או צדקה לעניים הרי זה כשופכי דמים שנאמר צדק ילין בה ועתה מרצחים בלומד

שבזמן הזה משערין לכל בשלשים יום מפני שהגירושין והגלות מצוין אם ישהה שלשים יום בעיר מסתמא להשתקע בא :

1 פי שהלך בסחורה ממקומה לעיר אחרת ושהה שם זמן מה ופסקו עליו אנשי העיר שהלך לשם צדקה הרי זה טתנה ליד הנבאי צדקה שבעיר לחלק אותה עם צדקות כ"ני אותה העיר לעניי אותה העיר ואם היו הסחורים רבים שהלכו שם ופסקו עליהם צדקה נותנין ג' ליד הנבאים באותה עיר כדי שלא יהשדום לפוסקים ואינם נותנין וכשרוצים להזור למקום הנבאים אותה סך הנבאי ומביאין אותה עמהן לעירם ומפריסין בה עניי עירם ואם יש באותו העיר שהלכו לשם חכר עיר כלו חכנם גדול כנותני' על רעתו והוא מחלקם ויתנה לחכר אותה העיר והוא מחלק כפי שיראה לו והוא דאמרינן דכני עיר זו שבאו לשם סוחרים ממקום אחר שפסקו צדקה על הסחורים וצריכים הסופרים לתתה ליד הנבאי או ליד חכר העיר משום חשד היינו דווקא שלא היו נותנין צדקה כזו אם גשארין בעירם כיצד כנון שנוזר כזו העיר תעניו מחמת בצורת או משלחת או שמד או איזה צרה שלא הבא וגזרו על כל בני העיריות דאתו לנבייהו ליתן צדקה עמה לבטל הנגור בתשובה וחפלה וצדקה אז צריכין ליתן ליד נבאי הצדק מפני חשד ולקחת עמהם כשילכו לביהם לפרנס בה עניי עירם או אם יש כאן חבר עיר יתנו ליד חבר העיר אבל צדקה שרגלין ליתן כל שעה שאף בעירם היו צריכין ליתן אין צריכין ליתן בלא באז דמה להן לבני עיר זו עליהם וודאי יתמם הם בעירם כל המוסל עליהם הילכך אותם בני הישובים שבאים לקהלה לר'ה וי"כ ומזכירין נשמות ונודרים צדק' הואיל וחקקונו הוא בכל מקום באותו זמן שצודרין צדקות אין צריכין בני הישובים לתת אותה הצדקה כאן שאין כאן חשד כלל כי וודאי יתנוהו ומוליכין הצדקה שלהם ליישוביהם ועושים בה כרצונם מי שיש לו מעות אחרים בידו למחצית שכר או בדרך אחר ונותנין מעשר מן הרווח צריך ליתן הרווח לבעלת דהא טוב תנאה שלו הוא והוא יתננה למי שירצה אם לא שיש חקנה בעיר ליתן מכל מה שטריוח אפילו עם מעות אחרים אז הוא צריך ליתן וודאי גם האחר על דעת זה נתן לו :

והוקה צריך ליתן חשבון וכן הדין בכל הממונים על הציבור וכשרוצים הציבור יכולין לסלק הנבאי ולפנות אחר וה'ה שאר ממונים ואין יכולין לומר מה עון מצאתם בנו אחם מביאין אורנו ליד חשד שכן הוא המנהג כל אחד מישראל רוצה לזכות לפקח בעסק ציבור באמונה ועכשו ממנין זה לזמן מונבל ואחר כך ממנין אחר לזכות את כולם :

2 הצדקה היא בכלל הנדרים לעניין כל תאחד דכתיב כי תידור נדר לה' אלקיך לא תאחר לשלמו ונזכר מוצא שפתיך השמור ונזכר אשר נרת בפיך וארזל בפיך זו צדקה דכתיב כי יצא מפי צדקה לפיכך האומר הרי עלי סלע לצדקה או סלע זו לצדקה חייב לתנו מיד ואם לא יתננו מיד הרי עובר ככל תאחר דאף על גב דלענין קרבנות הנאמרים ג' בהאי קרא אינו עובר בכל תאחר עד שיעברו שלש רגלים כדאיתא בגמרא כראש השנה פרק קמא וילפינן לה מקראי היינו דווקא קרבנות שאין עולין לירושלים להקריב קרבנות אלא כרגלים אבל צדקה זמנה בכל עה דהא ענינים מצויים בכל שעה ואם אין שם ענינים מפריש ומניח עד שימצא ענינים ודווקא במפריש צדקה סחם אבל כל אדם יכול להפריש מעות לצדקה ומחנה שהיו מונחים אצלו ליתנם מעט על יד כמו שיראה לו וכן אם החנה בשעה שנדר הצדקה או ההגרב שיהו הנבאים רשאים לשנות ולצורפה להחליפה בזהב כדי לשהות אצלה הרי אילו מותרים וגם במפריש סחם לא אמרן שיעובר אלא בצדקה שיש בידו לחלקה בעצמו אבל כשנודרין צדקה בבית הכנסת ליתנה ליד נבאי או שאר צדקה שיש לו ליתן ליד נבאי אינו עובר עליה אף על גב דענינים מצויים אלא אם כן תבעו הנבאי ואז כשהנבאי חובעו ואינו נוהן עובר עליו פיר' אי קיימו ענינים והנבאי היה מחלקת להם מיד שכל זמן שאין הנבאי תובעו הרי וודאי אין הנבאי צריך לה והרי לא קיימי ענינים והני מילי שיודע שיד' הנבאי שנד' אבל אם אין ידוע לנבאי שנדר צריך הוא שיודע לנבאי מה שנדר כדי שיוכל לתבעו כשיצטרך ולא מקרי ענינים מצויים אלא ענינים הצריכים לחלק להם אבל אם אין דרך לחלק להם מיד לא מקרי ענינים מצויים ואם אמר אתן סלע לצדקה ו לפלוגי אינו עובר עד שיבא אותו עני אף על גב דשאר ענינים מצויים אבל אם אמר סחם אתן לצדקה למי שארצה חייב ליתנה מיד ואם אינו נוהן עובר בכל תאחר דהא ענינים קיימי ויש בידו ליתן ולא יוכל לומר אינו רוצה לתת לאילו אלא לאחרים כשיבאו דאם כן כך יפטור עצמו לעולם ומתי יקיים נדרו :

ד כבר כתבנו בסו' ר'נ שצריך כל אדם להתרחק מן הנדרים לפיכך טוב שלא ידור אדם שום דבר כדי שלא יבא לידו כל תאחר אלא כשרוצה לעשות צדקה יתן מיד לצדקה מה שירצה בלא נדר ויש לזהר שאם פוסקין צדקה ברבים והוא צריך לפסוק עמהם יאמר בלא נדר :

ה כשהסר בכיס של צדק צריך הנבאי הלוות וכשימצא אחר כך בכיס נפרע ממנו ואין צריך ליטול רשות מהנותנים בכיס מי שהלוה לעני צדקה משלו על מנת לנכות אחר כך ממעשרותיו או מצדקותיו שיתן כשיגיע זמן הפרשת מעשרותיו או נתינת צדקותיו מחשב על זה שהלוה לעני ומעכב לעצמו כנגד ההלוואה משה שפירש עכשו במה דברים אמורים שהעני שהלוה לו עודנו חי ועודנו עני שאם היה רוצה עכשו לתת לו לצדקה היה הרשות בידו לתת לו אבל אם מת אותו העני או נתעשר אינו מעכב לעצמו כלום ממה שצריך ליתן עכשו בשביל מה שהלוה כבר לעני שהרי עכשו אינו יכול ליתן לו והעני אינו חייב לשלם שהרי עני היה כאותה שעה שהלוה לו וע'ט שלא להופיע ממנו הלוה לו וא"כ מאיזה טעם יעכב הוא ממה שהייב לתת עכשו הלוואתו כבר אבודה היא ואין מנכין על האבוד ודווקא בידוע שהוא

רצו סדר גביית הצדקה ושלא לאזרה וכו' יא סעיפים :

א נבאי צדקה אינם רשאים לפרוש זה מזה בשוק לנבות אלא כדי שיוכלו לראות זה את זה כדי שלא יאמרו זה הגובה יחידו דעתו לנגוב אלא זה פור' לשער וזה פורש לחנות ועבים ששם יכולין לראות זה את זה מצא הנבאי מעות בשוק וכן שהיה נוטה בחבירו מנה ופגעו בשוק ופרעו לא יתנם לתו' כיסו שלא יאמרו מעות של צדקה הוא נוגב אלא יתן לתוך ארנקי של צדקה וכשיבא לביתו יחזור ויטלם ולא ימנה מעות של צדקה שנים כדי שלא יאמרו שנים הוא משיל ואינו מונה אלא אחד לפיכך לא ימנה אלא א' א' להוציא עצמו מן החשד דכתיב והייתם נקיים מה' ומישראל :

ב ואם נבז מעות ולא היה להם ענינים לחלק וצריכין להחליף הפרושת או למוברן אין מוכרין ואין מחליפין לעצמן כדי שלא יאמרו עליהם שמוכרין או פורסין אותם בנזל לעצמם אלא יכרום ויחליפם לאחרים וכן אם צריכין לסבור מה שנבז מהחמתיו ימכרו לאחרים ולא לעצמן מפני החשד ואין מחשבין עם הנבאי צדקה בצדק ולא בהקדש עם הנזכרים שנאמר ולא יחשבות האגסים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלכה כי באמונה הם עושים ומ'מ כדי שיהיו נקיים מה' וישראל טוב להם ליתן השכא וכל זה נבנאים הכשרי אבל מי שאינו כשר או שנתמנה באלמות

לבוש עטרת זחב הלבנות צדקה

חי או בידוע שנהעשר אבל מסתמא אין חוששין שמא מת או שמא נהעשר :

ג הנבאי שאמר בעור שהוא נבאי כך וכך הלוינו לביס של צדקה נאמן בלא שכוועה שכן הוא דרך הנבאים שהם מלויים לתוך כיס של צדקה עד שיהא בכיס ואדעתא דהכי מוקמינן להו ומהמנינן להו אבל לאחר שסלקוהו ויצא הכיס מתחת ידו אינו נאמן עוד להוציא ולומר כך וכך נשארה חייבת לי :

ד נבאי צדקה לא יפגע עצמו מן הנבאות מחמת שהעניים יחרפוהו שאין לו לחוש בלל אם יחרפוהו כי יותר טוב לו ויותר זכותו גדול מכשמברכין אותו שסוכל חירופין ומפקח בצרכם רק שהוא יביוון מה שיעשה לשם שמים :

ה עני שיש לו קרובים עשירים שיכולין לפרנסו והיובים הם לפרנסו משום וחי אחיך עמך ואין הנבאים חייבים לפרנסו אע"ג שהקרובי' נ"כ נותנין לביס של צדק' עד שיעיינו עליהם הביט דין אם אין ספק בידם לתת כל מה שהם צריכי' או יתנו להם גם הנבאים :

ו בל הנותן צדקתו לעני הגון וראי זכותו מרוב' כשנתנו' לעני שאינו הגון לפיכך לא יתן אדם כל צדקתו לעני אחד בלבד דשמא האחר הגון יותר מזה ויהיה זכותו יותר עור שהוא מצער לשאר עניים כזה אם יתן לעולם לאחד :

ז המחלק צדקה צריך לזהר שלא ירבה לקרוביו ויה' משאר בני אדם שגזול בזה שאר עניים שהיו הנותנים לא נתנו אלא על דעת שיחלקו לכולם בשוה או לכל אחד לפי כבודו ולא לפי הקרובה שלו ודוקא נבאי צדקה אבל מי שחלק צדקה שלו או מעט שלו אדרב' קרוביו קודמין בסו' שנתבאר לעיל סימ' רנ"א :

ח המניה מענה להריוח לתת ומכנה את אשתו עליהם לתת הריוח לתת למי שזחפון אינה יכולה להפקיד' ביד אחר אפי' הוא כרבי חנינא בן תריון שאינו רצונו שיהא פקדונו אלא ביד אשתו והיא אינה רשאה לשנות מרע' משלח' שהוא בעלה ואם שינתה ומינה אחר במקומה אין ס' לוי שלה כלום אבל אם המנהגב מינה עליהם חבר עיר יכול חבר עיר להפקדם ביד מי שירצה דודאי על דעת כן מינה אותו המתנד' שיכנה הוא אחר ההגון במקומו כי ידע שהוא בעצמו לא יכול להשרית ככל דבר שהוא שרוד בהרבה עניינים :

כוונתו שלא כיון לעני אותה העיר לבד כגון במקומות שדרך עשירים ליתן לצדקה הרכה בטעת מיתתן ודרך לחלוק אותו הצדקות לכל העניים הולכין אחר זה ואפילו נדר סתם הולכים אחר המנהג ויחלקו ויורשהם הצדקה לכל עניים הטובים בעיניהם ואפי' אינם בעירם ואפילו היתה אות' הצדקה מונחת ומפקדת ביד אחר יתנו אותה ליורשים ויודיעם שכן נדר המחייב עצמו בקנס לצדקה ועבר צריך לחנו לעניים שבעיה ולא יוכל לזכר שיתנם לעניים אחרים ויוכל הנבאי לתבעו דמיקרי ממון שיש לו הובעין אצל הנבאים דודאי על דעת כן התחייב עצמו אבל מי שהקדיש ממון הרבה ומינה עליה יורשו לתלקם כפי הטוב בעיניהם אפילו לעני עיר אחרת מקרי ממון שאין לו חובעין ואין נבאי העי' יכולין לתובען **י** ולכופ' אוה' שיקימו צוואת המת ואף על גב' שעובדים תנולים את העניים מכל מקום הואיל ויכולין לחלק לכל מי שירצו מקרי ממון שאין לו חובעין / ואפילו היו האפשרופסי' שנים ומת אחד מהן אין הקהל יכולין למנות אחר שזה לא נתן אלא על דעת אילו השנים וכיון שמת אחד מהם יעשה הנשאר מה שירצה לפי מה שצוה הנותן ועיין בלבוש ע"ש סימ' ט"א ואפילו בצדקה של בני העיר אין אדם יכול לתבוע צדקה אלא אם כן יש לו הרשאה מן הנבאים או מסוכי העיר / המקדיש מנה לצדקה ואין לו שלשם מסדרת לו כמו לשאר בעל חוב :

יא אמירה אדם לזכות כמסירת להדיוט נדר הוא וצריך לקיימו לפיכך הגודר צדקה אינו יכול לחזור בו דדא דרשינן בפ' ד' צדקה כלומר מיד שהוציא כפיו מחוייב הוא ליתנו ואינו יכול לחזור בו והני מילי בלא שאלה אבל אם מתחר' ומציא פקח לנדרו נשאל להצ' ומתירו לו כשאר נדר במה דברים אמורים כל זמן שלא יצא מתחת ידו והיו כמ' הקדש בשעות דק' שאינו הקדש אבל אם הגיע ליד הנבאי שוב אינו יכול להטאל עליו :

יב לעולם יזהר אדם שלא יאמר סלע זה להקד' דסתם הקדש הוא הקדש לבנה הבית והקדש נכור הוא שחל ההקדש על הסלע ואסור ברנא' מיהו כזמן הזה שאין לנו הקדש לבדק הבית אפילו אמר להקדש פהם דעתו לצדקה וכוונתו לעניים מיהו אם אמר בפירוש שכוונתו להקדש ממש אין לו תקנה ליהנות ממנו אלא אם כן נשאל לחכם שמתירו לו כפתח והרשה ואז נעקר הנדר מעיקרו ואין טוב שום הקדש במעות ואין אדם יכול להקדיש דבר שאינו ברשותו דכתיב איש כי יקדיש ביתו קדש מה ביתו ברשותו אף כל ברשותו לפיכך אם היה לו פקדון ביד אחר והנפקד כפר בו אין הבעלים יכולין להקדישו שכיון שהנפקד כופר בו זה צריך לדון עכו' עליו להוציאו ממנו כדיוני' לא מקרי ברשותו אבל אם לא כפר בו יכול המפקד' להקדישו דפקדון בכל מקום שהוא הוא ברשותו במה דברים אמורים כמטלטלין אבל קרקע כגון שגזל אחר ממנו קרקעו ובפר' בה' אם יכול להוציאה ממנו כדיונים אף על פי שעדיין לא הוציאה יכול להקדישה דקרקע אינה נגזלת ובכל מקום שהיא ברשו' בעליה היא עומדת הגזול את חבירת ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינה שלו זה לפי שאינה ברשותו שעדיין צריך לרזן עליה וכן כל כיוצא בזה המקדיש חוב שיש לו עליו שטר חוב צריך כתיבה ומסירה להקדש כמו בהלוי' אם יש לו משכון ביד חבירו מה שהוא נגד הלוואתו אינו יכול להקדיש שהוא קנוי לחבירו בעד מעותיו דק' בעל חוב קונה משכון והמותר יכול להקדיש שהוא עדיין שלו בכל מקום שהוא ויש אומרים דאפי' המתר אינו יכול להקדיש דכולו הוא קנוי לחבירו בעד מעותיו עד שיפרנו :

יג אם יש לו חוב על אחד ואמר יהיה להקדש או לצדקה אינו כלום אף על פי שזה סודה ואינו דומה לפקדון דפקדון

רנה דין המתנים בצדקה ומי יג טעמים :

א המתנים בצדקה הרי זה כמתנים בנדר כיצד היה סלע של צדקה מינה לפניו ואמר על אחר הרי זה כזה הרי זה צדקה :

ב המפריש סלע ואמר הרי זה צדקה ואמר על אחר זה אף ע"פ שלא סיים דבריו לומר זה ג' צדק' גם השני צדקה שזה נקרא ידות צדקה ואמרינן וודאי היתה כוונתו לומר זה צדקה ואם היה רוצה לומר על סלע זה והוציא בפיו על סלע אחר הוי שעות ונרע מידות ואינו כלום :

ג הגודר צדקה ואינו יודע כמה נדר מרבה ליתן עד שיאמר בוודאי לא לכל כך נהכוונתי :

ד האומר תנו מאתים זו לצדקה או תנו ספר תורה לבית הכנסת והנו לבית הכנסת שהוא רגיל בה בעיר שהוא דר' שם ורואי לאורה נתכוין ואם רגיל בשתיים יהנו לשתיהם ויחלקו בניהם והאומר ליתן שמן לפאור יהנו לבית הכנסת ולא לבית המדרש הכלטון דבני אדם סתם מאור הוא לב' :

ה האומר תנו מאתים זו לעניים יהנו לעניי אותה העיר שהוא דר' בה' דסתם נותן לעניי עירו הוא נותן ועל סימ' רנ"א סעיף ה' וכל זה מן הסתם אבל במקום שיודעים

א האוסר סלע זו לצדקה או שאמר הרי עלי סלע לצדקה והפרישו עד שלא בא ליד הנבאי יכול ללוותו ולפורעו בין ללוותו לעצמו לצרכו בין ללוותו לחבירו ויפדע אחר חתתיו וכן אם הקדיש כלים כל זמן שלא בא ליד נבאי יכול למוכרן בפני שלשה בקיאים בשומן ונהגן דמיהם לצדקה משבא ליד נבאי אסור ללוותו בין לו בין לאחר בין הוא בין הנבאי מדכתיב בפ"ך זו צדקה שאסור לשנותו ואם היה הנאה לעניים בעיבוד המעות כד נבאי כדי לעשות להם לאחרים שיתנו הרי הנבאי מותר ללוותם ולישא וליתן עמהם ולפורעם שאין במעות של צדקה שום קדושה שיהו אסור בהנאה. מיהו בצדקה העומדת לחלק לעניים בכל יום לא ישא ויתן בהם כי אם כסף בכסף וכיוצא בזה דשמו יבאו עניים ולא יהיו לו מעות לחלק אבל צדקה שאינה עומדת לחלק רק הקרן יהא קיים ויאכלו הפירות שרי וכן נוהגין :

ב ודוקא לצרכו אין יכולין לשנותם דכתיב בפ"ך זו צדקה אבל אם נדר אותה למצוה זו מותר לשנותם למצוה אחרת אפילו לא יפרעו אחרת החתיה כיצד צדקות שההנבאי לצורך בית הכנסת או לצורך בית עולמין יכולין בני העיר לשנותם לצורך בית המדרש או תלמוד תורה ואפילו הבעלים אינה יכולין לעכב אבל מתלמוד תורה לבית הכנסת אסור לשנותם דגרול תלמוד תורה מיהו נש בזה לא אמרו שלא בדאיכא למיחש שלא יהיה להם ספוק לתלמוד תורה אבל במקום שבני העיר מספקים לתלמוד תורה ואם יוציאו אילו המעות לצורך בית הכנסת יתנו מעות אחרים לתלמוד תורה כשיצטרכו מותר ולא טי"ך ב"ז לומר מעלין בקודש ואין מורדין שאין במעות שום קדושה אלא תטטישו מצוה נינהו ואפילו אם הוא במקום שאסור לשנותו אם אין צריכין לדבר טנדר כגון שהקדיש קרקע לבנות עליה בית המדרש ואינן יכולין לבנות מיד אין המנדב יכול לחזור בו אלא ינחמה עומד כך עד שיבא זמן שיבנו עליה וכל זה במקום שאין מנהג ידוע בעיר אבל במקום שנוהגין שהנבאי או בני העיר משנים לכל מה שירצו או אפילו במקום שנוהגין כשארם משים איזה דבר בבית הכנסת כגון ספר תורה או כלי כסף וכדומה וכשיצאה הנהגה חוזר ולוקחו וניתנו לעיר אחרת או לבית הכנסת אחרת או כשירד מנכסיו סיכרו לאחרים הולכים אחר המנהג שכל המקדיש אדעתא דמנהג הוא מקדיש וכל בית דין מתנה על דבר כזה וכלבד שיהא מנהג קבוע ומכל מקום אם ההנהגה המקדיש בפירות שלא ישנו הקדשו ולא יהא להם כח כזה פשיטא שאסור לשנותו ועיין לעיל סימן רנ"ו סעיף ד' :

ג ישראל שהתנדב נראו מנורה לבית הכנסת אם נשתקע שם בעליה מעליה שאינה נקראת עוד על שמו יכולי הציבור לשנותה אפילו לדבר הרשות ואפי' אם מוהה המתנדב ודוקא הציבור כגון ז' טובי העיר ולא הנבאי דכל המקדיש על דעת הציבור הוא מקדיש ולא על דעת הנבאי מקדיש מיהו כל זמן שלא נשתקע שם בעליה מעלי אפי' ציבור אינם יכולין לשנות ואם שם הבעלים חקוק על הכלים שנתן כל זמן שהשם חקוק עליו ויכולין לקרותו חשוב לא נשתקע שם בעלי אסור לשנותו ודוקא לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יכולין לשנותו אפי' שלא מדעתו ואם היה המתנדב נוי אסור לשנותה אפי' לדבר מצוה כל זמן שלא נשתקע שם בעלים מעליה משום שמא יצעק הגוי ויאמר הקדשי דבר לבית הכנסת של יהודים ומכרהו ונטלו המעות לעצמן ויש בזה הלול השם אבל בישראל אף ע"פ שיצעק לא משנחנין ביה ולית ביה חילול השם כיון דמין הדין שינוה מיהו גם בישראל דוקא כשישגן נדוה ומנורה כדי הצורך בבית הכנסת אבל אם אין ספק מנורת ב"ה אין הצב"ן יכולין לשנות :

דפקדין לאו להוצאה ניהנה ובכל מקו' שהוא כרשו' בעליו הוא אבל חוב להוצאה ניתן ואין אותה המעות שהם ברשות ה"כ' ברשותו שהרי מחסור נובינא בין אין לו עליו שטר בין יש לו עליו שטר מיהו כשיש לו עליו שטר כבר כתבנו דבכתיבה ומסירה נקנה להקדש כמו להדיוט ואם אין לו עליו שטר נמי אם אמר בפני הבעל חוב ובפני הנבאי או בפני טובי העיר או אדם חשוב שבקעיר חוב זה לצדקה וזכו בו העניים מדון מעמד שלשתן דכל אילו יד עניים הם והרי הוא צדקה ואינו יכול לחזור בו ואסור לשנותו ואם אמר חוב שיש לי על פלוני כשיבא לידי אקדשנו או אתננו לצדקה אפילו לא אמרו בפני שום אדם חייב להשלי' דבריו להקדישו וליתנו לצדקה כשיבא לידו אף על פי שעכשיו עדיין אינו בידו חייב משום ככל היוצא מפיו יעטה :

ט המכה את חבירו או חרפו בעניין שחייב לפי תקנת העיר ה' זהיכים ואמר בפני הנבאי או בפני טובי העיר איני חפץ בקנס אלא יהיה לצדקה ואחר כך פייסו עד שמחל לו אין מחילתו כלום דאנן יד עניים אנן והרי כבר זכו בו העני' מיד בקנס זה ע"י מעמד שלשתן :

י כבר אמרנו דאמירה לנבואה כמסירה להדיוט לפיכך אסמכתא קניא כהדיוט ובצדקה כגון שאמר אם אעשה דבר פלוני אתן כך וכך לצדקה ועשאו חייב ליתן :

יא איש ואשה שקבלו עליהם חרם להתגרש והעמידו קנסות על ככה לצדקה ואחר כך נהפייסו שלא להתגרס י' אף על פי שקבלו קניין על זה פטורין מן הקנס כיון שהקניין בטל לענין גירושין אין הקניין מיעיל דלא הוי אלא קניין דברים בעלמא ואינו על דבר שיש בו ממש וכל קניין שאינו על דבר שיש בו ממש אינו כלום כמו שיתבאר בע"ה בלבוש עיר שושן סימן ר"ג וכיון דלענין גירושין אין בו ממש נש בעניין הקנס לצדקה אין בדברים אלו ממש ועוד אפילו שהיה כו' ממש לא נררו זה לצדקה א"כ יתבע אחר את חבירו כגון שאחד יחזור בו והשני לא יחזור בו אבל שניהם פתורים ואין אחד מהם תובע למת יתחייבו לא נדרו אלא להחזיק דבריהם אם אחד יחזור בו והשני לא יחזור בו שיוכל לכיף את חבירו וכן כל כיוצא בזה אם נתפייסו שניהם אין נדר הצדקה גם כן א"ל :

יב אמר ליתן לחבירו מתנה אם הוא עני הוי כגודר לצדקה וזכה זה בה ואסור לחזור בו :

יג האוסר חפץ פלוני אנו נתן לצדקה בכך וכך והוא שוה יותר אינו יכול לחזור בו דכל אמירה שיש בה רווחה לצדקה צמרינן בה אמירתו לנבואה כמסירתו להדיוט אבל אם לא היה שוה יותר באוהה שעה שנדר ואח"כ היקר יכול לחזור בו כיון שלא משך ולא נתן הכסף לא קנה הצדק והוא לא נדר אלא כפי שוויו של עכשיו :

יד כיון דצדקה כנדרים ונדרות דמיא הילכך אם נמר בלבו ליתן צדקה אף על פי שלא הוציאו כפיו חייב דנבי נדרים ונדרות כתיב כל נדיב לב עולות אפילו אין כאן אלא נדיב ולא הוציאו בפיו הרי זו עולה והוא הדין לשאר נדרות וכי תימא אם כן למנ"מ דאמרינן אמירה לנבואה כמסירה להדיוט הא אפילו על מחשבה חייבנ"מ דבאמירה כפינן ליה לקיים ובמחשבה חייב אבל לא שייך כפיה ויש אוסרים דאם לא הוציאו כפיו אינו כלום דלא ילפינן צדקה מקדשים משום דהוי ליה תרומה וקדשים שצי כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין ועיין בע"ש סימן ר"ב :

רנ"ט הנודר ואינו יודע מהנדר ודין אמירה לגבוהו ו' סעיפים :

* לבוש עזרת זהב * הלכות מילה

מכלל דקודם לכן לא היה תמים לפי שהיה בו מום הערלה וזכותה נכרת לו ברית על נתינת הארץ דכתיב ביום ההוא ברת יי את אברהם ברית לאמור לזרעך נתתי את הארץ וגומר והיא מצלת מדינה של גיהנם כמו שאמרו ז"ל שאברהם אבינו יושב בפיתחה של גיהנם ואינו מניח ליכנס לכל מי שאינו נימול ומאוסה היא הערלה שנחננו בה הגוים שנאמר כי כל הגוים ערילים וכל המיפר ברית של אברהם אבינו שאינו מל או שמושך ערלתו אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא וצא ולמד ממרעה שלא נתלה לו עליה אפילו שעה אחד שאיחר אותה אלא נענש מיד אע"פ שהיה בר' של מצוה ע"כ צריך לזהר בה מאד וגם כי היא אות ברית חתום בבשרינו ואינה פשאר כל המצות כמו התפילין והציצית שאינם קבועים בגוף וכאשר יסירם יסיר האות אבל המילה היא אות חתום בבשרינו ומעידה בנו שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיות אשר לחרו ודור אנחנו חייבים לעובדו ולספר התלתו :

רסא מי תוא החייב למול הבן וכו' סעיף א' :

א האב חייב למול את הבן ולא האשה את בנה דכתיב וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלקים אותו צוה ולא אורה ומהו אינו חייב כרת האב אם לא ימולנו אלא עובר על עשה לא מלו האב חייבין ב"ד לסולו דכתיב המול לכם כל זכר דמשמע שעם הב"ד דבר הכתוב לא מלוהו ב"ד חייב למול את עצמו לכשיגדל לא מל את עצמו לכשיגדל חיי' כרת דכתי' ועל זכר אשר לא ימול בשר ערלתו ונכרתה ובכל יום שמשחין אותו כל הנזכרים חייבים בעונשים הנזכרים דהיינו אב או הבית דין עוברים בעשה והבן לכשיגדל עובר בעונש כרת בכל יום שאף על פי שחייב עונש כרת אין כאן עד שיפוט דהא אין חייבי כריתות חייבין עד שיתרו בהן וכו' אין העדים יכולין להתרות בו דהו ליה התראת ספק שמה עדיין ימול את עצמו והתראת ספק לא שמה התראה מכל מקום עונש איסור כרת מן השמים יש עליו בכל יום כלומר דקאי בעונש למות בקיצור שנים או ימים דמשום שאין העדים יכולין להתרות בו אין פוטרין אותו מן השמים ואם האב משהה מלימול בנו אין ביה דין מצווין למו' אותו שלא מרעתו אלא אם כן רואין אותו מונע ופושט ועובר בסוד אז הבית דין מלין אותו בעל כרחו של אב האב שאינו יודע למול ויש כאן מוהל שאינו רוצה למול בחנם רק בכשר יש לבית דין לנער במוהל זה כי אין זה דרכן של זרע אברהם כי אדרבה מוהלין מהררי' ומבקשין שיתנו לה' למול ואם עומד בפרד ואין יד האיש משנה לתת לו שברו הוי כמי שאין לו אב שב"ד חייבין לסולו ולכן ב"ד כופין את זה המוהל מאחר שאין כאן אחר שיסול :

רסב זמן מילה לבריאת לחולה ולאנדרוגיטוס וכו' סעיפים :

א זמן מילה ביום שמנה ללידתו דכתיב ביום השמיני ימול וגו' מרכתיב ביום משמע ולא בלילה וסוהם יום הנאמר בתורה הוא משהנף החמה ומשם ואילך כל היום הוא זמנת אלא שזרידין פקדימין למצות ומלין בבקר כשהנף החמה אבל מעלות השחר קודם שחנף החמה לא ימול לתחילתה וכריעבד אם מל מטעלה עמוד השחר יצא שמצינו בקרא גם כן שהוא נקרא יום דכתיב בנחמיה ואנחנו עוש' כמלאכה פעולת השחר עד צאת הכוכבים וכתוב והוא לנו הלילה למשמר והיום למלאכה ששלע מינה דמעלות השחר עד צאת הכוכבים נכלל נ"כ בכלל יום לפיכך בדיעבד אם מל מטעלה עמוד

ג נוי שהתנרב נר או מנחה או דבר אחר לבית הכנסת מקבלים ממנו ולא עדיף מקרבן מרשינן איש איש לרבנות גוים שגודרין נדרים ונדבות בישראל ודווקא נוי אבל ישראל משומד נרוע הוא ואין מקבלין מסנו דכתיב כי יקריב מכם ולא כולכם להוציא את המשומד וגבוי נמי דמקבלין דוקא שיאמר לדעת ישראל הפרטתי אותה ואם לא אמר כן מצוין נביזה שמה יחשוב בלבו לעבורה וזה אבל אם יאמר בפיו שעל דעת ישראל הוא מפרטיו לא איכפת לן במה ששבמחשבתו דדיבור מבטל המחשבה נראה לי ועל סימן רנ"ז :

ק מי שיש בידו מעות והוא מסופק בהם אם הם של צדקה אם לא חייב ליתן אות' לצדקה דכתיב עני ורש הצדיקו יפירשו וזכרונם לברכה הצדיקהו במתנותיו כלומר שאם יש לך ספק אם יש לו מהנה אצלך דהיינו צדק' אם לא הצדיקהו כלום' צדקהו ותן לו אותו הספק ודוקא בכגון זה שאין למעות אילו שום חזקה של מיהם שאינו יודע מאין באולו אבל מי שמקדיש דבר ואנו מסופקין בלשונו אם הקדישו בכירור או לא ומת ולא נתברר לנו כוונתו אותו הדבר בחזקת חולין הוא והורשים הם מוחזקים וההקדש שבא להוציא מהם עליו הראייה ובל זמן שאינו מביא ראיה הנכסים בחזקת הורשים ועיין בע"ש סימן ר"ן :

פ מי שמצא כסם מלא מעות בתיבתו וכתוב עליו צדקה הרי הן צדקה דסמכינן אכתיבה וכן אם אמר אחר לבניו מעות אילו צדקה הן אם נראה להם שעוטה כמצוה וכמוסר דבריו דבריו קיימים ואם נראה להם כמערים שאומר כן כרי שלא יחזיקוהו בעשיר או כרי שלא יקחוהו בניו אין דבריו כלום מי שאמר לו בחלום אילו המעות שהסמין אביך של צדקה הם אינו כלום דרבריו חלומות אינם מעלין ואינן מורידין אבל אם אמר להם כן אחר מעות אילו שהגיה לך אביך של צדקה הם אם היו אילו המעות במקום שהיה צא יכול ליטלם וליחתם לצדקה כגון שאומר להם שהם חפורים בשדה ושל צדקה הם ומראה להם המקום יהם לא ידעו נאמן דמה לו לשקר אם היה רוצה היה נוטלן ונתנן לצדק' אבל אם לא היה יכול ליטלן כגון שאומר שהם חפורים בביתכם ושל צדקה הם אינו נאמן וכן הדין אם יאמר להם אחר מעות אילו שרתי לכם אביכם של פלוני הם המשתמש בתיבתו במעות הקדש וחולין זה אחר זה ומצא אחר כך מעות בתיבה אזלינן בתר בתרא ואם השתמש בבת אחת בשתייהן אזלינן בתר רובא ואם מצא בגומא דאיכא למימר שהיו מונחין שם זמן ארוך ולא ראם אפילו השתמש בזה אחר זה אזלינן בתר רובא דשטא זמן ארוך היה מונחין בכאן :

ז אין לקהל לתכוע מסים וארנונית ממעות של צדקה שנושאין ונותנין בהם לפנות הצדקה כי מעות של מצוה פטורים מן המס מפני שאינה צריכין שימור דשמורים ועומדים הם :

* הלכות מילה * רס

גודל מצות עשה דמילה וכו' סעיף אחד :

א מצות עשה על כל איש מישראל למול את בנו דכתיב וימל אברהם את יצחק בנו כאשר צוה אותו אלקים וכל הפרט' מיירי שכן היא מוטלת עליו ועל כל זרעו אחריו וגדולה היא משאר מצות עשה שיש בה צד כרת כמו שיתבאר בסימן שאחר זה וגם נכרתה עליה שלש עשרה בריתות כלומר ש"ג פעמים נזכר ברית בפרשת מילה ולא נקרא אברהם שולם עד שנימול דכתיב בתחילת הפרשה התהלך לפני והיה תמים

רסג ילד שהוא אדום או ירוק ומי שבניו מתים מחמת מילה ובוה'סעפים •

א קטין שהוא ירוק סימן הוא שלא נפל בו דמו אין מלין אותו עד שפול בו דמו ויחזיר מראהו כמראה שאר הקטנים וכן אם נמצא אדום סי' ה' שלא נבלע דמו באיבריו אלא בין עור לבשר ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו וצריך מאוד לזהר באילו הדברים שאין מלין ולד' שיש בו חשש חולי דסכנת נפשות דוחה הכל שאפשר לו למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אתה מישראל לעולם :

ב אשה שמהל בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה כחו ומלה גם השני ומת מחמת מילה הרי הוחזקה אשתו זו שבניה מתים מחמת מילה לא שנה היו מבעל אחד או משנים וכשנולד לה בן שלישי לא תמול אותו אלא חמתין למולו עד שיגדל ויתחזק כחו והוא דחשכין הכא בחרי זימנא הוי חזקה אע"ג בכשאר מילי לא אמרינן דהוה חזקה אלא בתלתא זימנא היינו משום דאיכא פלוגת' דתנאי אי תרי זימני הוי חזקה או תלתא זימני וכיון דפלוגתא דתנאי היא הכא דספק נפשות הוא אזלינן להקל . וכן הוא הדין אם איש אחד מל בנו ראשון ושני ומחו מחמת מילה לא ימול הנ' בין שהיו לו מאשה אחת בין משת' ויש חולקין כאיש מפני שאין טבע חולשת ובריאת הבנים תלויין באב אלא באם אבל כבר אמרנו דספק נפשות להקל :

ג ולא דווקא באשה אחת או באיש אחד אלא אפי' באחיות אמרינן הכי כיצד אשה אחת מלה בנה ומת מחמת מילה וגם אחותה מלה בנה ומת מחמת מילה שאר האחיות לא ימולו בניהם דטמא חולשת זו באה מטבע משפחת האחיות אלא ימתנו עד שיגדלו ויתחזקו כחם :

ד נולד כשהוא מהול אעפ"י שאין לו ערלה מ"ם חייבו חז"ל להסיף ממנו מעט דם להכניסו בכרית של אכרהם אבינו מיהו דבר זה צריך להיות בנחת וצריכה מילתה למכדקה יפה יפה בידים ובמראית עינים ולא כפרזלא דלא לעיין ליה ורואין ונזהרין היאך מלין אותו וממתינין לו הרבה ואין חוששין ליום שמיני שלא יביאורו לירי ככנה :

ה חינוק שמת קודם שיגיע להיו' בן ח' מלין אותו על כפרו בצור או בקנה ולא מפני שהוא חיבה אלא כדי להסיר חרפהו ממנו ולא יקבר בערלתו כי חרפה היא לו ואין מברכין על המילה אבל משימין לו שם לזכור שירחמנו מן השמים ויחיה בתחיית הפתים אבל אין עושין כן ב"ט ואפילו ביום שני של גליות שאסור לקבור הנפלים ב"ט שאין מצוה לקבורן ואפילו לשלשל אסור ואסור למול נוי שלא לשם גרות אפילו בחול כיון שאין כוונתו לגייר למה נסיר חרפתו ממנו ולהחתימו כחותם ברית קדש :

רסד מיראוי למול וכמה מלין וכיצד מלין ובו' סעי'

א הכל כשרים למול אפילו קטן ואפילו עבד אשה ועול ישראל שמתו אחיו מחמת מילה ואם יש ישראל גדול שיודע למול הוא קודם לכולה ואם אין גדול ימול אחד מאלו אבל נוי לא ימול כלל דכתיב המלימול שפירש ומשמעו מי שהוא מהול בעצמו הוא ימול אחרים לאפוקי נוי שאינו מהול ואפילו אם הוא מהול שלא לשם גרות כאילו לא מהול דמי שאין מילתו מילה כיון שלא לשם מצות מילה מל אבל הנך שאמרנו כולן כמהולין חשיבה אשה כשהולא דמי' דישראלית היא ולא גרעה משום דאין לה מילה . וערל ישראל שמתו אחיו מחמת מילה נמי כיון שהתורה פטרנו כמות לחשוב ועכ"פ הרי מהול הוא ממישראל הנימול הוא מצוה מן המוכרח ומשי

עמיד השחר יצא אבל אם עבר ומל כלילה לא יצא וצריך לחזור ולהסיף ממנו דם ברית ביום ואם מלו תוך ח' ביום אם צריך להסיף ממנו דם ברית ביום ח' על ס'רס"ד / ואפי' מילה שלא בזמנו כמו שיתבאר לפנינו בע"ה אין זמנה אלא ביום דרכתא התורה לכתוב וכיום השמיני ימול ונומר בו"ו יתרה לרבות ביום דוקא ולא כלילה אפילו שלא בזמנה :

ב חולה אין מלין אותו עד שיבריא דסכנתא היא לו וכתיב וחי בהם ולא שימות בהם ואפילו כשיתרפא אין מלין אותו מיד דסכנא הוא וסמתינין לו מעת שנתרפא מחוליו שבעה ימים מעת לעת ואז מלין אותו בד"א שחלצהו חמה וכיוצא בזה שהוא חולי שבכל הגוף והוא סכנה אבל חלה באחד מאיבריו אפילו שכאבו לו עיניו כאב מועט וכיוצא בזה אין ממהינין לו אלא עד שיבריא ולאחר שיבריא מלין אותו מיד אבל אם כאבו לו עיניו כאב גדול הוי כחולי שבכל הגוף וממתינין לו שבעה ימים משיבריא דשרייקי דעינא בליבא תלו וסכנה הוא :

ג אנדרונגים פ' שיש לו זכרות ונקבות ומי שיש לו שתי ערלות ויוצא דופן כל אילו אעפ"י שאין מלין אותם בשבת מילתן דוחה שבת כמו שיתבאר שעמו לקמן בס' רס"ו בע"ה מ"מ כחול אין מלין אותם אלא ביום ח' ולא אמרינן כיון שלא התירה התורה למולו אותם בשבת הרי אידחי לגביהו מילת יום שמיני ונימא הואיל ואידחי לגביהו פעם אחת יום שמיני כגון היכא דנולדו בשבת אידחי לגביהו לעולם יום שמיני ונמול אותם אימתי שנרצה כגון ביום א' או ש' וי' לא אמרינן הכי אלא היכי דגלי רחמנא גלי כגון נולדו בשבת אבל נולדו בחול לא אידחי להו יום ח' ואין מלין אותם אלא ביום ח' כמו באחר / ושיכשום שנקרע ונמצא זכר מלין אותו ביום ח' ללידתו ולא משעת קריעה דהא בלידה תלא רחמנא :

ד נולד בין השמשות שהוא ספק יום ספק לילה מנין לו ח' ימים מן הלילה ונמול ליום השעה שהוא ספק שמונה אבל לא קודם לכן דשמא לילה היה כשנולד והוה ליה יום שמיני ספק ז' מלידה ואין מצוה למול תוך ח' אלא לאחר ח' ואם הוציא ראשו חוץ לפרווה פבעוד יום או ששמעו אותו בוכה אפי' נולד אחר כמה ימים מנין לו ח' ימים מיום שיצא ראשו אז מיום ששמעו אותו בוכה שאז היה יום לידתו אלא שנשתרא שכוון ששמעו אותו בוכה על כרחך יצא לחוץ הואי דקל כל זמן שהוא במעי אמו פיו סתום וי"א דה"מ בסתם דרוב ולהות הכי הוא אבל אם אומרת שהתינוק היה מונח ככסנה כמו בשאר פעמי' ולא היה להחבלי לידה כלל אע"פ ששמעוהו בוכה מנין לו מיו' הלידה דאף על גב דלא שכיח שיבכה בלא הוצאת הראש חוץ לפרווה מ"ם האם נאמנת לומר שהיה מונח כמו בשאר פעמים ובכה במעיה :

ה אם נולד כשהיו נראים ברקיע הכוכבים קטנים מאוד יש לסמוך על הכוכבים לספק למולו לטחרת ואע"פ שהיה הרקיע מזהיר כעין אורה של יום וה"מ שאינו לא שבת ולא י"ט אבל אין סומכין על כוכבים קטנים לחושבם לילה ממש ולמולו בשבת וי"ט :

ו ואם נראים כוכבים בינונים מיד כשהוציא ראשו חוץ לפרווה יש לסמוך עליהם שהוא לילה אפילו לרחות שבת ויום טוב אבל שדו ראיית הכוכבים הבינוניים אם לפי השיהוי נראה להם שהיה יום עדיין בהוצאת הראש אין להם אלא מה שעניניהם רואות . נימול לשמנה אפילו יארע בשבת :

ז אין דברזה הלוי בתפילה כגון שכבר התפללו הקהל הפילה ערבית בעוד יום ועשאוהו לילה בתפלהם ונולד אחר כך ועדיין יום הוא התפילה אינה מעלה ואינה מורדת לא להקל ולא להחמיר רק ביציאת הכוכבים תלה רחמנא דביום כתיב :

1 קטן שנשורך ומדולדל או שחא בעל בשר היכה עד שנראה כאילו אינו מהול ואים אם נעה שנתקשה נראה מהול אין צריך לשול פעם שנית ומכל מקו' משו מראית העין צריך לתקן רבוי הבשר שמכאן ומכאן * ואם אינו נראה נימול בעת הקישוי צריך לחרוך כל הבשר המדולדל עד שיהא נראה נימול בשעת קישוי ואינו צריך שיהא נראה בעת קישוי רוב העשרה הואיל וידעינן שנימול פעם אחת כהונן שוב אפילו הזר כשר מחמת שהוא בעל בשר וכסה העשרה עד שאינו נראה רק מיעוש העשרה אין צריך לשול שנית שאין זה נקרא עולה ויהפיק ממילא מ'מ אס אפטר יתקן על ידי שימטון העור למשה וידחקנה לאחוריה ויקשרנו שם עד שתשאר שם יעשה :

רכה כדר ברכת המילה ודין מילה ביום התענית וכו' י'ג סעיפים :

א כבר ידעת שחייבו חז"ל לברך על כל המצות לתת לו חודה ושכח לשמו'ת' על שזכנו בה כ'ש שעל המילה מצוה גדולה והיא הפדלה אורס באות בריה קודש משאר האומות שחייבים לברך עליה לפיכך המל מברך כא"י אמ"ה אשר קב'ו על המילה ומברך בעל מפני שיכולה להיעשת ע'י אחרים כמו שכתבנו פעמים בלוש התכלת ואין מחלקין בין האב לאחר דאע"ג דעיקר המצוה מוטלה על האב והאב היה לו לברך לשול בלמד כיון דעליו דוקא מוטל שכן משמע לשון הלמד כמו שכתבאר בלוש התכלת מ'מ משום דרוב פעמים אין האב יכול לשול וצריך לשול אחר נהנו לברך הכל בעל משום לא פלוג ואחר שחידד הערלה בין מילה לפריעה מברך אבי הכן כא"י אמ"ה אקב'ו להכניסו בכריתו של אברה' ואע"פ דלהכניסו לעתיד משמע מ'מ כיון שעדיין לא פרע וק'ל מ'ל ולא פרע כאילו לא מ'ל הוי שפיר עובר לעשייתו וי'א כשהש' עצמו מ'ל אה בנו אינו מברך להכניסו שלא מצינו שתי ברכות על מצוה אחת ולא עוד אלא אפילו בשאחר מ'ל יש מתחייבין למה יברך האב שהרי מוהל הוא שיוחו ושלוחו של אדם כמיתו וכיון שהמוהל מברך על המילה מה צריך האב לברך להכניסו כו' שהרי המילה היא הברית של אברהם אבינו והרי מברך שתי פעמי' למה ואנו נוהגין לברך האב ברכת להכניסו בברית של אברהם אבינו אחר שברך על המילה בין אחר מוהל בין האב מוהל ושעמ'א דידן י'ס דברכ' להכניסו אינה על המילה של עכשיו כי הברכה הראשונה ע'י המילה היא על המילה של עכשיו וברכת להכניסו היא אינה על המילה של עכשיו אלא שהוא מודה ומשבח להקב"ה שצוה לעשות מצוה זו וכשחבא עד לירד יקיימנהו ותקנו לה מקום זה וכלשון זה גלותו להודיע שזאת המצוה היא נעשית לשם הקב"ה ולא לשם הר ג'רזים כמו שהיו קצת עע"ז עושין וי'ס הברכה דלהכניסו שאינ' כלל על המילה רק האב משבח ומברך לש' שמהיום והלאה מוטל עליו לעשו' בכך הזה עוד מצות אחרות הנדררות אחר המילה והם שפצווה לפדותו אם הוא נכרי ולמדו תורה ולהשיאו אשה ולכך אין חילוק בין אם אחר מוהל או הוא וזה ג'ל עיקר דלפי זה אתי שפיר שפי' מה שהקהל עושה אחר ברכה זו כשם שהכנסתו לבריה כן הכניסנו לתורה ולחופה ולמעשים טובים שזה נופל על הברכה הזאת לפי זה הפ' מפני שכל אילוח המצות המוטלות על האב לעשות לבנו וסדרים על זה הסדר משו' מ'רינו לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ ישא אשה והזכיר אח"כ מעשים טובים אף על גב שחייב במצות משהוא י'ג מ'מ אינו כן עונים בכ"ד של מעלה עד עשרים וכבר היה כן שמנה עשר לחופה ג'ל ואם אין אבי הבן אצל המילה יש מי שאומר שארם אחר מברך ברכה זו כיון שאפילו הבית דין מצווין לשול אינה תלויה דווקא

וקטן עדיף מעבר ואשה שהרי עתיד לבא לכלל מצות כולן י'א אשה לא תמול כלל כיון שאין לה מ'ל ונהגין להדרא אחר איש אבל מ'מ אס אין איש ואשה יכולה למהלא לא מתרת לשול ונוי שמל י'א מה שנעשה נעשה דהא נימול הוא ואין צריך לחזור ולהש' ממנו דס ברי' וי'א שצריך לחזור ולהש' ממנו דס בריה ע'י בן בריה וכן עיקר : משומד לכל התורה או אפילו אינו אלא משומד לערות דינו כגוי דהא אינו סאמין במצות מילה ואין זה נקרא המל ימול * הינוק שהוצרכו לשולו חוץ מ' מפני הסכנה אין חילוק מי שמל אותו בין נוי בין ישראל וכל תוך ח'צא מקרי מילה מיהו אם נשאר ציצין המעכבין את המילה או שמל ולא פרע יגומר ישראל המילה לח' או לכשיתרפא ויש לארס להרר ולחזור אחר מוהל ובעל ברי' היותר טוב וצדיק שיכנינו במילתו כוונה כובחרת ומעולה ויגרום שגם הולד יהיה כמוהם ואם נתן המוהל ובעל כרית לאחר אסור לחזור בו מיהו אם חזר בו הוי חזרה ואין מועיל בזה אפילו ק'ק שאינו אלא קניין דברים ודבר שאין בו ממש ואין קניין חל עליו סכל מקום החזר בו עובר משום שארית ישראל לא יעשה עולה ולא ידברו כזב וזה הוי דבר כזב ומהר לקרותו רשע אבל אם נשבע לו או נדר תקיעת כף כופין אותו שיקיים שכיעורו ותקיעת כף / נתן לשול לאחר ויצא המוהל חוץ לעיר והאב היה סבור שלא יבא קודם יום המילה ושלה אחר מוהל אחר ובהודך כך בא הראשון ימהלנו הראשון דהא לא חזר האב מן הראשון אלא שהיה סתירה שמא לא יבא י'א אשה אינה יכולה ליתן לאחר לשול כיון שאינה חייבת לשול אה בנה אלא האב כו' תלויא מלתא ואם נתנה היא לאחר יכול הוא ליתן לאחר :

ב בכל מלין אפילו כצור וכזכוכית ובכל דבר הכורת חוץ מקרומית של קנה לפי שקסמין נתון ממנו ויבא הולד לידיו כרות שפכה ומצוה מן המוכרח לשול ככרול שהיא הריף ביותר ואינו מכאיב כל כך בין ב'מין בין כמספרם ונהגו כל ישראל לשול בסכין :

ג כיצד מלין חותכין ערלה ראש הגיה דכתיב ועל זכר במקום שנעשה זכר שם הערלה ואותה צריך לשול וחותכין כל עור הערלה החופה את העטרה עד שנתגלה העטרה ואחר כך פורעין את הקרום רזך שלמד מ'תיו עור הערלה כצ'פירן ומחזיר לכאן ולכאן עד שיהגלה בשר החופה את ראש הגיד הוא הנקרא עטרה ואחר כך מוצצין את הדם מן המילה שאין הדם נתיק ממקום חיבורו אלא על ידי מציצה לכך מוצצין עד שיצא הדם מהמקומות הרחוקות כרי שלא יבא הולד לירי' סכנה וכל מוהל שאינו מוצץ מעכירין אותו שמסכן הולד ואחר שמצין נותן עליה אפלטני' או רשייה וכיוצא בו וברים שעוצרין הדם ומרפאין כגון אבק סמ' העוצר הדם וכשיעשה אפלטני' אס יש שפה לאספלטני' יהא נותר שיהפך השפה שלא לרפך בסכה ויבא לירי' סכנה :

ד מל ולא פרע כאילו לא מ'ל שגם אותו הקרום ככלל ערלה הוא ורבתה התורה כמה פעמים המול ימול לרכות אותה העור שהוא מעכבת במילה :

ה יש ציצין המעכבין את המילה ויש שאינן מעכבין אותו כיצד אם נשאר מהעור עור החופה את רוב בשר של העטרה בין שהוא חופה רוב הקיפה כגון חוש דק שמקיף למטה בעטרה רוב היקף העטרה אע"פ שאינו רוב ניכחה בין שהוא חופה רוב נובה אפילו אינו חופה רוב נובה אלא במקום אחר אע"פ שאינו רוב הקיפה זהו המעכב את המילה וכאילו לא נימול ואם לא נשאר ממנו אלא מעש שאינו חופה לא רוב נובה של עטרה ולא רוב הקיפה של עטרה אינו מעכב המילה מ'מ אס הוא כחול ישול כל הציצין הנדולים אף אותן שאינן מעכבים ואפ' אס פ'י יחזור עליהם לחיובם אפילו השאינן מעכבין המילה ויש חולקין ועל ס' רפ"ו :

את הילד הזה כן דמי יחזן שימות בו ביום ולא ירבה מצורים בעולם ומפרסמין בשעת מילתו שהוא ממזר כדי שהפרסם הברך וידעו הכל ליזחר מלהגשט לו :

ד אם אירע מילה כיום הכפורים ובר' צומות י'א שלא יברך על הכוס כיון שאין יכולין לשהות מסגו ונס לתינוקות לא יתן דילמא אתו למיסרך מיהו בג' צומות מהם שהולדות אינה מתענית יכול לברך על הכוס והמעוס ממנו היולדות אם היא שומעת הברכה ומתכוונת שלא להפסיק בדבריסמין שמיעת הברכה לשתית הכוס אבל ביו' הכפורים וט' באב שאין היולדות יכולה לשהות אין מברכין על הכוס ובמקום שנוהגין לברך על ההדס במילה בט' באב אין מברכין על ההדס מטעמא דאין מברכין על הבשמים במוצאי שבת שחל בו ט' באב כמו שכתבנו במקומו וי'א שמברכין על הכוס בכל התעניות ונותנין הברכה לשות' לתינוקות קטנים ו לא חיישינן דילמא אתו למיסרך כיון שאינו תדיר כמו שנתבאר בלבוש החזר סימן תרכ"א סעיף ג' וי'א דאף בלא תענית יוצאין כזה אבל אין נוהגין כן אלא הסגדיק שותה כשאינו יום הענית :

ה מי שיש לו שני תינוקות למול יברך ברכה אחת לטניהם ואפילו אם שנים מלין הראשון יברך על המילה ועולה גם לשני והשני יברך אשר קדש ידיר מכסן ועולה גם לראשון והוא הרין שאחד מברך שתי הברכות ויוצאין שניהם ואפילו אין הנער השני לפניו בשעת הברכה יוצא בברכה זו כיון שדעתו עליו בשעת הברכה רק שלא יסיה דעתו כנהיים אבל אם שח בנתיים או שלא היה דעתו על השני מתחלה צריך לברך אשר קדש ידיר על הראשון לנכור מצותו ולחזור ולברך על מילת השני אבל אשר קדש ידיר אין צריך לחזר' על השני כיון שהיה דעתו עליו בשמברך אשר קדש ידיר על הראשון והמלה וברכת של השני לא היו הפסק כיון שהוא צורך המילה וכל זה דווקא כששח בדברים שאינם צרכי המילה אבל אם שח בצרכי המילה לא היו הפסק ואין צריך לברך על המילה על השני ואפילו אם שכתובך אשר קדש ידיר לאחר הראשון אינו צריך לחזר' ולברך על המילה על השני דברכה לא היו הפסק כמו שנתבאר בסימן כ"ח לענין כיסוי הדם עיין שם ואם שני הילדים של אדם אחד האב אומר להכניסם בכריתו של אברהם אבינו בברכה אחת וכן המכרך על הכוס אומר קיים את הילדים כו' ויתקן כל צרכי המילה לכל אהר בפני עצמו כגון הנר שמרליקין יעשה לכל אחד נר בפני עצמו וכן השאר :

ז הגילה אינה צריכה עשרה בני אדם מכל מקום היכא דאפשר בעשר עבדין לה בעשרה לפרסם הבגר והיכא דלא אפשר עבדין כפחות מעשרה :

ח י'א שהאב מברך שהחינו על כל מילה ומילה טעושה דהוי לרידיה כמו דברים הבאים מזמן לזמן והוא דעת הרמב"ם ונוהגין כמותו בכל מלכות ארץ ישראל וסוריא וסביכותיה ופלכות מצרים וי'א כשהאב עצמו מוהל את בנו שמקיים הסצוה המוטלה עליו לבדו אז הוא מברך שהחינו ואם המוהל הוא אחר אין שם ברכת שהחינו כלל לא האב שאינו מקיים מצוה הפוטלת עליו וכל שכן המוהל דלנבי דידיה לא שייך לדמות לדבר הבא מזמן לזמן שהוא מל כל פעם שזומן לו אפילו מאה פעמים בשנה ובמדינות אילו אין נוהגין לברך שהחינו כלל למילה אפילו כשהאב כוהל עצמו בנו אם לא שמל בנו הבכור שחייב לפדותו ובלאו הכי יצטרך לברך שהחינו בעת הפדיון אז מברך בשעת המילה ואינו צריך לחזור ולברך בשעת הפדיון אבל כשהוא פטור מפדיון כגון שהוא כהן אולוי אינו מברך שהחינו גם בשעת המילה אפילו הוא עצמו המוהל' וטעמינו שמברכין שהחינו על פדיון הבן ואין מברכין על המילה'א משום שהיא שמה מעורבת

דווקא באב ונוהגין שהבעל ברית האוחז הילד בידו מברך ברכה זו אם אין ראב כאן או שאינו יודע לברך אותה ו כשמברכים האב והמוהל צריכין לעמוד דילפינן לכס לכס משמר אבל כשבעל ברית החופש את הנער מברך אינו צריך לעמוד אלא יושב עם הילד בחיקו ומברך שאינו יכול לעמוד כשעוסק המוהל עם הילד במילה וי'א שכל העם אצל המילה יעמדו שכל יעמוד העם בביתו וכן נוהגין מלבד התופש הנער שהוא יושב מן הטעם שכתבתיו ואחר המילה מברך אבי הבן או המוהל או אחד מן העם על הכוס בפהג שאין אומרים סירה אלא על היין שהוא משמח אלקים ואנשים ואומר באי' אמ'ה אשר קדש ידיר מבטן וחק בשארן שם וצאצאיו חתם באות ברית קדש על כן בשכר זאת אל חי חלקינו צורינו צוה להציל ידיו מארצנו משחת למען בריתו אשר שם בבשרינו באי' כורת הברית' וטעם ברכה זו מכואר ופי' אשר קדש ידיר מבטן זה יצחק על שם אשר אהכת מבטן דקודם שנולד נתקדש למצוה זו דכתיב אבל שרה אשתך ונ' והקמותי את בריתי אתו היינו מילה חק בשארן פי' בבשרו שם זה יעקב חק של מילה וצאצאיו אחריו אילו השבטים חתם באות זו של ברית קדש צוה להציל ידיו וירוח שארצנו משחת מניהנס דכתיב גם כדם בריחך שלחתי אסיריך מכו' אין מים כו' ומה שאין מזכירין אברהם בברכה זו כבר הזכירוהו בברכה בפני עצמו דהבנינו וכו' ע"כ' ונוהגין שכשמגיע לברמייד חיי נוהג המכרך שהיין באצבעו בפי התינוק והטעם משום דאמרינן במדרש במדבר סיני רבה שימו איש חרבו על ירכו משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה פי' לפי שכל אותם ארבעים שנה לא היו מולים במדבר מפני שזרח הדרך ומפני שלא נשבה רוח צפונות ועכשיו שהיו עומדים ליהרג לא רצו משה ואהרן שיהרגו בלא מילה ובלא קבלת מצו' ולכן היה משה מל ואהרן פורע ויהושע משקה אותם עפר העגל שעשו כמו שנ' ויקח את העגל אשר עשו ויטחן עד אשר דק ויזר על פני המי' וישק את בני ישראל וארז' מלמד שבדקן כסומזת ואתה השקאה היתה להם בשעת מילה ופריעה למות ולא לחיים לכך אנו אומרים השקאה זו של שעת מילה ופריעה זו תהיה לחיים ולא כאותם של יהושע וכפולין לומר ברמייד חיי לרמוז טעי' המילה יזכה לחיותם בעולם הזה ובעולם הבא' ונותנין לשותות לבעל ברית שלא ההא ברכה כפ'הג לבטלה דקיימא לן ברכת הנהגין' צריכין טעימא ובקשת הרחמי' שלקיים את הילד כו' אינה חטובה הפסק בין הברכה והשתיה שמבקשין רחמים על הילד ושייך לברכה' וכשהמוהל מברך אשר קדש ידיר כו' ישול חחלה וידו ופני מן הרס כדי שיברך בנקות יש מקומו שמברכין ברכת אשר קדש ידיר על ההדס וכל טעמא משום עילוף חתינוק או שאר שמתעלפין כשרואין דם :

ב אם אבי הבן הוא מוהל בעצמו כתוב הרמב"ם שמברך למול את הבן וכבר כתבתיו שאנו אין נוהגין כן מיהו אם ברך למול פשיטא שיצא שהרי היא עיקר ברכתו של ראב כרכתבינא :

ג גר שמל קודם שנחנייד ובה להחנייר שצריכין להשיף ממנו דם ברית וכן קטן שנולד מהול דק'ל גם כן שצריכין להשיף ממנו דם ברית אינם צויפינן ברכה כמו שיתבאר טעמא לקמן סימן רס"ח סעיף א' וכן אנדרונגינוס אין שפרכין לא על המילה ולא להכניפו ולא אשר קדש ידיר כו' דפסק זכר הוא ואין מברכין על הפסק וכשחוזרין על ציצין הסעכבים את המילה צריך לחזור ולברך כל הברכות דהא עד הנה לא נגמיה המילה כהלכתה ועכשיו הוא שנמרה עיקר המילה אבל קיים את הילד הזה כו' אין צריך לומר דכבר נקשו עליו רחמים כחחלה' ממזר אע"פ שהוא מטפח פטיה ס' מישראל הוא לכל דבריו ומברכין עליו ברכת הטיה עד כורת הברית אבל אין מבקשין עליו רחמים קיים

לבוש עטרת זהב חלבות מילה

נהגו לעשות סעודה ומשתה כליל שבת אחר שנוול הזכר
גבנסים אצל התינוק לשעום שם וקורק לאותה סעודה ישוע
הבן כל' משמחין שנושא הבן ונמלם ממעי אמו בשלום
והוא נכ' סעודת מצוה :

ג מילה שחלה ביום תענית ציבור הכתובים מתפללין
פליחות ואומרים ויודי כדרכה ואין אומרים והורחום
ואין נפלין על פניהם אבל אומרים אל ארך אפים שהוא
בקשה ולא תחנה וההפרש שבין בקשה לתחנה גל' שהוא זה
בתחנה ה' קיבל ומתאוונן על הצרות והפנעי' שפנעוהו ועל כן
מפיל החנה ומתחנן לפניו ית' ש'מלא משאלותיו וחסרונותיו
ממקום אחר אבל בקשה הוא שמבקש ממנו ית' שיסרוד
ויצילוהו ויתן לו מה שמבקש ממנו בלי שום קובלנות אנינות
דברים על מה שעברו עליו מהצרות אלא בעבר המבקש
מאורנו העשיר שיתן לו כיון שהיכלות בידו לפיכך מה שהוא
קובלנות ואנינות אין אומרים ביום שמה' אבל בקשות דרך
לבקש אפי' מתוך שמחה גל' נוהגין המוהלים להתפלל ביום
המילה שב' רוממות אל בגרונוס וחרב פפיות בידם :

רסו איזחמילה דוחה שבת ויום טוב וכו' וכו' יד' סעיפים

א מילה בין בוצעה בין שלא בזמנה דוחה צריעת שאם יש
בהרת בעור הערלה אעפי' שיש בקצי' הכהרת לא
חעשה דהשמר כנגע צרעת חותכה עם הערלה דעשה דמילה
דוחה לא חעשה דצרעת מקו' דשבת ומה שבת חמורה מילה
דוחה אותו כמו שיתבאר בסעיף הסמוך צרעת לא כל שכן ואף
על פי שיש לדקדק על זה הרכה כמו שמארך בשישה ז' כפר'
רבי אליעזר דמילה לא כתביה אלא כתיבתי אלא ש'מילה דלנות
לך חספא שיש לימוד בתורה שלומדים ממנו שמילה דוחה
צרעת ולא רציתי להאריך כי אין זה סכוונתינו ואעפ' שמילה
שלא בזמנה אינה דוחה שבת מכל מקום דוחה צרעת שיש
שם ריכוזי דקרא דכשר ערלתו ומה הצד ע"ס ואם לאתר
שניטול גדל בשר במילחו עד שאינו נראה מהול וצריך
לחכותו אם יש בהרת בצוהו בשר אסור לחותכו כיון שאינו
צריך לנלו' פעם שנית אלא מרובנן :

ב מילה דוחה י' ושבת דכתיב בפרשת הוריע וכחם הת'
יטול בשר ערלתו שהוא מיותר שם שכבר כתיב כל דיני
מילה בפרשתה וכו' לרבות ביום השמיני אפי' בשבת וי' ש'
ודווקא מילה בזמנה דוחה שבת וי' אבל שלא בזמנה כנון
שלא ניטול ביום השמיני מפני חולי התינוק או דא' שעכב
אין מלין אותו בשבת שאינה דוחה דביום השמיני טמיני ודאי
כשמע ולא שמיני ספק דהיינו שלא בזמנה ואפילו בזמנה
אינה דוחה אלא המילה עצמה וצרעה ומציצה שכולם מעיקר
המילה הם כמו שנתבאר לעיל ואפילו אם פי' חוזר על ציצת
המעכבין את המילה דהיינו אם נשאר מהעור עור החופה
רוכ גובהה של עשרה וכל שכן רוב הקיפה ועל שאינו מעכבין
אם לא פירש חוזר דעדין עוסק במלאכתו ה' וחדא מלאכה
יחשב ואם פירש אינו חוזר ונתון עליה אספליית ודווקא מצות
המילה עצמה דוחה שבת שכן כתיב וביום השמיני יטול אבל
שכשירה אינם דוחים שבת כיון שהיה איפשר לעשותה
מכועד יום לפיכך אין עושין סכין למול בו ואין מביאין אותו
ממקום למקום ואפילו להציאו מהבית ולהציאו דרך גנין
וחצרות ומבואות שלא עירבו אסור ותרחח המילה אעפ' שהם
דרבנן כיון שיש כאן עיקר דאורייתא עשו חז' חיווק לדבית'
כשל תורה בשבואל תעשה אבל אם טכת הסכין כנג' וחצר
מותר להביאו מזה דהוה כולוהו דרבנן ואין כאן עיקר דאורייתא
אפילו עירבו בחצירות עם הבתים ושכחו פנאי דבתי בתר'
לא גזרו ומותר לשלש האחמל אתר המילה להצניעו בצד
המעורב

מעורבת בצערה דינוקא אבל הוא דחוי שאין זה השעם נאמר
אלא על מה שאין מכריזין השמחה במעונו במילה אבל
על שהיינו אינו מספיק דטהיינו אינה תלויה בשמחה אלא
ברבר שמגיע לו בו חועלת אעפי' שמהערב עמו צער שהרי
סצינו במקום אחר שמכריזין שהיינו על שמחה אעפ' שהיא
מעורבת בצער כנון כששמע שמת אבי ונפלה לו ירושה
לא מסעם משום שעדיין לא יצא התינוק מתורת נפל עד ל'
י' והוא נכ' דחוי ואינו אמת דהא סמכינן ארובא ורובא בנים
קיים ניהו תדע דאם לא כן היאך מהלין בשבת שמשח חמורה
אלא סמכינן ארובא כשיש לו סימני בני קיום דהיינו שנגמרו
שעריו וצפיורניו כ' ש' שהיה לנו לסמוך על זה לענין ברכת
שהיינו אלא עיקר שעמא דמילה מצויים ושכיחא יותר
מדרבים המאים פזמן לזמן ופזיון הבן אינו מצוי שכיח כל כך
והוספה יותר לדבר הבא פזמן לזמן :

ח אין צריך לכסות ערות הקטן כשעת ברכה ששום לא
יראה כך ערות דבר רכין דלהקוני המילה קא אתי ונס
ערוה קטן אינו נקר' ערוה אין כאן ערות דבר אלא שפיר קרינן
ביה והיה מחניד קדש שאין קדושה בקדושת המילה המביאה
לידי גלוי שכינה סיהוי' לנקיט התינוק מצואוהו קודם
שיברך :

ט אבי' הבן יעמוד אצל המוהל בעת שימול להודיע לכל
שהוא שלוחו :

י נוהגין להת הערלה כחול ועפר לס' כחול דכתי' ושמתי
את זרעך כחול חיס ועפר דכתי' ושכתי את זרעך בעפר
הארץ ואני שמעתי שעם משום דכתיב אם רעב שונאין
האבילהו לחם וכתיב כנחש ונחש עפר להמו וחול גב עפר
הוא וכבר ידעה בסוד הקבלה שהערלה היא מכח הנחש לכך
מניחין אותם בעפר לתת לה לחמה ולפתום פיה מלקשרב עד
סוד העזאזל והבן * אם הוא שבת צריך שיהיו מוכנים
אבעוד יום דאל"כ הו' לתו מוקצה ואסור לפלסרם אפי' לצורך
מצוה כיון שאין המילה דתויה מפני זה :

יא נוהגין על פי המדרש לעשות כסא לאלהיו על שאמר
קנא קנאתי להכי עכזא את ברוחך בית ישראל א"ל
הקב"ה חייך שאין עושין ברוח מילה עד שהרא' בעיניך מכאן
התקינו חכמים לעשות כסא לאלהיו שהוא נקרא מלאך *
הברית ובשמניחו יאמר כפיו שהוא כסא אלהיו שבזה מצינו
שיבא ונוהגין להדר אחר מצוה זו להיות סנדק להפוש התינוק
בעת המילה ופה כח הסנדק מכח המיהל להקדימו לקרותו
לתורה דכל סנדק הוי כמקשר קשרית כלומר שמכניסו לפניו
להעלות לו ריה שוב ע' המילה ככהו המכניס הקטרת לפניו
ומעלה שם ריחו ולכן נוהגין שלא ליתן בילדים לסנדק אחד
כדאמרינן גכי קשורת חדשים לקשורת ואין לאשה להיות
סנדקית לתינוק לאוחזו למוהלו במקום שאיפשר לאיש משום
דהוי כפריצות ומכל מקום היא עוזרת לבעלה ומביאה התינוק
עד בית הכנסת ואז לוקחו האיש ממנה ונעשה סנדק לאוחזו
אבל אם ירצה האיש לעשו' הכל בלא אשה הרשות בידו :

יב נוהגין לעשות סעודה ביום המילה ואסמכה אקרא
דכתיב ויעש אביהם משחה גדול ביום הנמל אתי צחק
ביום הנמל כלומר שעשה משחה ביום הח' כשמל אתי צחק
וכתיב כורתו בריחי עלי זבח פי' כשכורתו' הברית שהיא
המילה עושים אוהו עליו וכחיס למשתה עוד אמרו כל מצוה
שקבלו עליהם בשמח' כנון מילה דכתי' שש אנכי על אמרתך
עדין עושין אותה בשמחה פי' שעושים משתה ונוהגין לקחת
בנין אנשים לסעודה מילה ומיקרי סעודת מצוה שמשמחין
כמצות הטי' וכל מי שאינו אוכל כסעודת מילה הוי כמנוה
לשמים ודווקא שנמצאו שם בני אדם מהוננים אבל נמצאו
עם בני אדם שאינה מהוננים אינו צריך לאכול שם עווד

המעורב אע"נ שאינו צריך לו עוד באותו שבת דהא לא הוקצה בין השמשות מאחר שהיה צריך לו באותו שבת :
 א. אין שוחקין פנים ולא מחמין לו המין ואין עושין אספולגות ולא טורפין לו יין ושמן שכל אלו הם מלאכות דאורייתא ומכשירין שהיו איפשר לעשותן מערב שבת אבל לעיסת כמון אינה דאורייתא. לפיכך לא שחק לה כמון בע"ש שחוק בשבת על ידי שינוי כמון ולעסו בשינוי לא טרף לה ייחוסמן מרף לה זה לעצמו וזה לעצמו ואין עושין לה חלוק דהיינו כים דחוק שעושין לה לבין ראש הגוי' עם דראש העשרה וקוטרין שם פדי שלא יחזור העור לכפות את הגיד אבל כורך עליה ספרטוש ואם לא. דחוקין לה מע"ש עושה ההוצאה ע"י שינוי דדינו שכורך על ידו דרך מלוש ומביא דרך מלוש אפילו מחצר אחרת שלא עירבה כיון שעושה ההוצאה ע"י שינוי מדרך ההוצאה שבחול דבדברים שהם מדבריהם צריכין אחר שנימול הקולן על ידי שינוי אפי' קודם שנימול מפני שזוהי בו סכנה אם נימול :

ד. מלו אח הקסין בשבת ואחר כך נחפורי הסמנין עושין לו בשבת טלפין שכבר נימול אם לא יעשו לו י"ט בו סכנה ומותר ואם נחפורי קודם המילה דוחה המילה עד למחר ולא יעשו הסמנין ודין החיצות דהיינו קודם מילה או לאחריה עיין בלבוש התור סי' שלא :

ה. טבחוהו הביאו הסמנין מערב שבת אומר לנו להביאנו בשבת ובלבד שלא יביא אותה דרך רשות הרבים כלל. וידיבר כל דבר שעשיתו בשבת אסורה עלינו מטום שכות התירו לנו לעשות ע"י גוי כדי לעשות המצוה בזמנה וכל דבר שעשיתו בשבת אסורה עלינו מדאורייתא אסור לנו לומר לנו לעשות בשבת שעשו חיזוק לדבריהם אפילו לבטל דברי תורה כשבואל תעשה :

ו. כל המכשירים שאין דוחין שבת גם יום טוב אין דוחין חרץ מה ששוחקין לה כמון ביום טוב בלא שינוי הואיל וראיים לקיריה וכן פורפין לה יין ושמן :

ז. אדם שלא פל מעולם לא ימול בשבת שמא יקלקל ונמצא מחיל שבת ואם כבר מל פעם אחת מותר ואין חילוק בין האב לאחר ולא חייטין מתוך שהוא כהול על בנו יותר שמא יקלקל שבין שכבר מל אפילו פעם אחת יש לכל אדם לב אמיץ ולא חייטין לעלוף כמו בשחיטה שצריך לשחוט'נ' פעמים דחוקה אין אדם שבגיס עצמו למול עד שיועד בעצמו שלא יתעלף אפילו בפעם ראשון מ"מ חיה ל"ל לתחמיר היבא שיש אחר :

ח. ספק אם הוא זמנה אם לא אינו דוחה שבת דביום הה' ימול וגו' שמיני דהא אפי' רחמנ' ולא שמיני ספק לפיכך מי שגולד בחול בין השמשות שחזר ספק יום ספק לילה מנין מן הלילה לחומרא ונימול בתשיעי שהוא ספק שמיני אבל אם נולד בע"ש בין השמשות אינה דוחה את השבת שאין דוחין את השבת מספק ומלין אותו ביום מחרתו שהוא ספק עשירי וכן אינה דוחה יום טוב מספק ואפילו יום טוב שני של גלויות ודדאיל וארתי ארתי ואפילו לא הוציא אלא ראשו בין השמשות אף על פי שיצא כולו בשבת או יום טוב אינו נימול בשבת יום טוב :

ט. בשיעור בין השמשות איפלגו הנאי ואמוראי בסוף פליק כמה מרליקין וכתב בעל העיפור מספקא לו הלכה כדברי מי הלכך או אחייליד ינוקא משתשקע החמה מספק הוא עד דשלים אין השמשות דר' יום דהיינו צאת הככבים שהוא דהא לילה ונימול לעשרה ואי אחייליד כמוצאי שבת ששחשקע החמה עברי לחומרא כדרכ' דהיינו אם נולד קודם צאת הככבים כדי שיעור מתלך ג' רביעית מיל שר' מתלך אף וילקאמה הוא יום ונימול בשבת ואם לאו ספק הוא ונימול בתשיעי שהוא ספק שמיני ועל סימ'רס ב' פליק ה' ו' :

א. לא התירה התורה כשבת אלא מילה דכתיב וכיום הה' ימול דהיינו מילה הפריעה פציצה אבל להטף דם ברית בלא מילה לא התירה לפיכך קשן טנולד כשהוא מגול ונולד בשבת אין משיפין ממנו דם ברית בשבת ועוד דהטפת דם ברית דרבנן ואינו דוחה שבת ולא התירה למול בשבת אלא מי שיש לו ערלה אחת דכתיב ימול בשר ערלתו ולא מי שיש לו ערלות פדוש בני עות' זה על זה א"נ שני גרין ולא התירה התורה למול בשבת אלא זכר ודאי דכתיב וילדה זכר וגומר ועליה קאי וביום השמיני ימול וגו' זכר ודאין ולא ספק לפיכך אנדרוניגוס אין מלין בשבת שהוא ספק זכר ולא התירה התורה למול בשבת אלא מי שאמו טמאה לידה דכתיב אשה חזרוע וילדה זכר וטמאה שבעת ימים ועליה קאי ובין השמיני ימול וגומר אבל מי שאין אמו טמאה לידה ממנו אין מלין אותו בשבת לפיכך יוצא רופן אין מלין אותו בשבת לידה ממנו דכתיב כתיב פסקום לידה ולא יוצא רופן וכן יליף ביה שלא טבלה אמו או נכרת טילה ואחר כך נתגיירה. שבוטחה אינם טמאות לידה דרשן כרס בה' לפיכך אף על פי שכל אילו נימולים בשמיני דכתיב לעיל סי' רס"ב פליק ג' אינם נימולי' בשבת שאין מילתן דוחה שבת טומטום שנקרע ונמצא זכר' א שמייל' אותו בשבת ויש אוסרין דכתיב כי חזרוע וילדה זכר וביום השמיני ימול אפי' בשבת היימ' שהא זכר ידוע בשעת לידה לאפיקי טמטום שלא נודע בשעת לידה שהוא זכר :

ב. מי שגולד בחדש השביעי לעיבורו מלין אותו בשבת דכן קיימא הוא אפילו לא נמרו שערו וצפרניו אבל מי שגולד בחדש השמיני אין מלין אותו בשבת דלאו בר קיימא הוא ואין מילתו מילה אלא אם כן נמרו שערו וצפרניו דכיון שגמרו שערו וצפרניו דהא נגמר לו' היה ונשתהא לצאת ואפי' נולד ודאי לשמנה כגון שפירש בעלה ממנה מיד אחר שבעל אפילו הכי מלין בשבת דחשיב בר קיימא כמעטא דנשתהא לצאת ונגמר לשבעה היה וכפק בן שבעה ספק בן שמנה אין מלין אותו בשבת דספק מילה אינה דוחה שבת אלא א' כנמרו שערו וצפרניו וי' א והואיל וכפק בן זה הוא ממה נפשך מהליגן ליה אפילו לא נמרו שערו וצפרניו שאם בן ז' הוא הרי הוא בר קיימא ואם בן שמנה הוא דרי הוא כמחמד בשר בעלמא וכי תימא אם בן בן שמנה דהא נמי נימול אותו אף על פי שאינו בן קיימא לא יהא אלא כמחמד בשר בעלמא לאדמי דכיון שחזא כמת הרי הוא כאבן ואסור לסלפלו ולמל' וחתכו בשר שלא לצורך מה שאין בן בספק שבעה דאיכא ספיקא ופיר קעמדין :

ג. ישראל שהמיר ונולד לו בן שישיראלי מלין אותו בשבת דאף על גב שהמיר ישראל הוא זמטל עליו לסולו ועכשיו שהוא פושע ואינו מזהילו ב'ר מצווין למגדליה ואין אנו מחזיקין אותו שיצא גם הוא לתרבות רע כיון שאמו המגדלתו היא ישראלית :

ד. וישראל שנשא גויה וילדה לו בן אינו נימול בשבת דולדה כמותו ומחוקינן ליה שיצא לתרבות רעה :

ה. כתב הר"י ליהרר שלא ימולו שני מהילים מילה אחת בשבת שזה ימול וזה יפרע אלא המל הוא עצמו יפרע וכתב מורי מהרמ"א ז"ל ולא מצאתי דאיהו לדבריו ואדרבה נראה לי דשרי דהא מילה דחיא שבת כמו עבודה במקדש שבמה כהנים היו עובדים ומחללים שבת דמאחר דשבת ניתן לרשות נבי מילה הרי הוא כחול לכל דבר וכן מצאתי כתוב בספר התרומה ישן כתוב בקלף שכתב בסוף הלכות שבת בהדיא דשרי אמנם מצאתי בקובץ שיש לאסור ועל כן טוב להחמיר לכתחלה אף על פי שמדינא ל"ל מה שכתבתי עד כאן לשונו הרי הסכים להתיר לכתחלה אלא שמך דבריו הן ששוב להחמיר ואני אומר כבוד מורי במקומו מונח אבל לא נראה :

בסוף שנימול לשמנה יוש שנימול ביום ששלקח אפילו לקחו ביו
שנולד נימול כיומו ואח"ל דמסתבר כל הימא ודכו לישראל
מעליא שנולד בביתו של ישראל משקנאו דומיא דלכס דכתי'
בההוא קרא זהו הנימול לשמנה וכל שאינו חוסה לישראל
מעליא זה הנימול ליום אחד אפילו ביום שנולד כיצד לקח
שפחה דיקניה ונהעברה אצלו או לקחה מעוברת היא ועוברת
עמה ולדה אצלו אע"פ שעדיין לא שכלה ואינה שמה לידה
מ"ט זהו יליד בית הדומה לישראל שנולד בביתו נימול לה'
ואע"פ שלקח העובר בפני עצמו והאם בפני עצמה דהשחא
דהוי העובר מקנת כסף בפני עצמו מ"ט כיון שלקח גם אמו
קודם שנולד ונולד ברשותו דומה לישראל ונימול לה' לקח
שפחה לעובריה שאין לו בנפח השפחה כל' רק בולדותיה או
שלקח שפחה שלא להשכילה לשם עבדות אע"פ שנהעברה
בביתו ונולד ברשותו נימול בינם שנולד שריו הנולד הזה
כאלו הוא מקנת כסף לבדו וכאלו היו קנהו שאין אמו ככלל
שפחות ישראל היא שיהיה הבן קרוי יליד ביתו ואם ל'
שכלה אמו אחר טילה דנעשית שפחה ישראל הרי זה דומה
ליליד בית ונימול לה' לקח אחר השפחה ואחר לקח העובר
אין כאן יליד בית אלא מקנת כסף ונימול לאחד ואין צ"ל קנהו
שפחה וולדה עמה שנימול לאחד :

כ כשם שמילת הבנים דוחה שבת כדולפינן מבי' השמיני
ימול כמו שנתבאר לעיל בהלכו מילה כך שילת העבדים
הניפולים לשמנה דוחה את השבת במה דברים אמורים
כששכלה האם לשם שפחה ישראל והרי היא שמה לידה
וכבר אמרנו בהלכות מילה שכל שאמו שמה לידה ילפינן
מקרא שהיא דוחה שבת אצל יליד בית ומקנ' כסף שלא שכלה
אמו עד שילדה וברי' ד' אצל שמה לידה שבעת הלילה
עדיין נחיה היתה דומה במה שאין מלין אמתו בשבת אף
על פי שהם ניפולים לשמנה חיינו לחומרא ששם דפליגי בה'
הנאי איכא למ"ד כיון שאין אמו שמה לידה אינו נימול לה'
ואל"מ שנימול לח' אזלינן לחומרא שאין מלין אותו קודם ח'
דדילמא מקמי הכי לא משי זמניה כמ"ד שנימול לה' לפיכך
לנבי חילל שבת אזלינן ג"כ לחומרא דדילמא מקמי הכי גוה
זמניה כמ"ד שאינו נימול לה' וה"ל מילה שלא בזמנה ואינה
דוחה שבת ונודחית המילה עד האחר השבת :

ג אע"פ שמצו למול את העבדים אין מלין אותן פעל כרחק
שאם נמול אותו בעל כרחו ודאי לא יקיים המצו המוטל
עליו ויבא להכשיר את רבו כאיסור' הית' וא"כ למה נפולו לפיכך
הלוקח עבד גדול מן הגוי יאמר לו רצונך שתכנס לכלל עבדי
ישראל ותהיה מן הכשרים או לא אם רצה אין משהין אותו
אלא מודיעין לו עיקרי הדת ומקצה מצות קלות וחמור ועונש
וטכרן כמו שמודיעין את הגר ומשבילין אותו כגר ומודיעין
אותו כשהוא במים שיטביל לשם עבדות ושיקיים כל המצות
שהאשה חייבת בהן דילפי' לה לה מאשה וכיון שהוא מעצמו
ומרצונו חייב לקבלן עליו גם הוא בעצמו יברך על השבילת
ולא האדון ושעמ' שמשבילין את העבד ואת הגר כשיבאו לקב'
עליהם עול המצות ולפינן מאבותינו שיצאו מצרים בימי
משה כשיצאו סכלל בני נח לקבל התורה ולקבל פני השכינה
שהאנשים היו מליים שביצאו מצרים ע"מ לקבל התורה
מל אותם משה כמצרים שנאמר וכל ערל לא יאכל בו ונאמר
שנצטוו לימול שהרי בעוד היותם במצרים לא מלו כידוע
מכמ"ם מדרשים שאין כאן מקומם ושכלו דכתיב ויקח פשה
את הדם ויזרוק על העם שפירט הזה עליה' ונמירי להו לח"ל
שאין הואה בלא טבילה ועוד נאמר בפירוש קודם מתן תורה
וקרשחם היום ומתן ובכסו שמלותם והיינו שיהיה טבילה
והנשי' מסתברא להו לחולל מסכרת' שגם הם שכלו דא"ל כשה
נכנסו תחת כנפי השכינה לפיכך עבד כשכא לקבל עול מצות
וכן הגר מלין ושוכלין והשפחה והניירה שובלין :

גראה אפילו להחמיר אין שייך כאן כי נראה לי ש
שהיסוד שבנה עליו הבי' יסודו אינו דומה לענין זה כלל
הריני מצינו לפניך ומס'ם תוכל להבין דבר עד סמוצא דבר
מ"ל הבית יוסף יש ליתר שלא ימולו שני אומנים מילה אחת
בשבת לכתחלה כגון שיתנו ביניהם שזה ימול וזה יפרע אלא
המ"ל ה' יפרע עד כאן לשונו וכן פסק בשולחן ערוך שלו לפסק
הלכה והבוא ראיה מגמרא דר' אליעזר דמילה מלשון רש"י
דמשמע שם מלשוננו מסה שפ' על רא דתנ"א שם שהלקטין
את המילה פ' כציצין המעכבין ואם לא הלקוש ענוש
דאומן ברת' ופשמע שם מלשון רש"י שהאומן שחתך
בשבת מקצת הערלה והשאיר ציצין המעכבין את המילה אף
על גב שאינו חייב ברת בשביל שעשה חבורה בשבת ולא'
גמר המצוה משום שכול לומר אלא עכדי פלגא דמצוה ואחם
לבו וסיימו המלאכה מ"מ איסור מיהא איכא ע"כ ומזה הביא
ראייה היכא שהאחד מל והאחד פורע דהראשון גם בן כיון
שאינו נוגר המצוה איסורא מיהא קעביד ויען כי לא
ראיתי גזהרין בזה כאילו המרינות עיינתי שם בקוצר דעתו
זנ"ל שאין משם ראיה כלל ודאי החם שהתחיל לחתוך והיה
לו לחתוך כל הערלה בבת אחת בלא השארת שום ציצין
המעכבין כי בן ורך כל האומנים לחותכה בבת אחת והוא
חתך מקצת הערלה והשאיר ציצין המעכבין ודאי איסורא
קעביד כשנג' שעשה חבורה בלא גמר מצוה במקום שהיה
יכול לעשות בתקינה בחתך אחד דאפו המהל שרוצ' לחתוך
הערלה מעט מעט חתיכה קטנה אחר חתיכה קטנה במקום
שהיה יכול לחותכ' בבת אחת לא יהא חייב על כל חבורה
וחבורה שעושה שלא לצורך פשיטא שחייב אבל גבי מילה
ופריעה שאי אפשר לשום אומן לעשות המילה והפריעה בבת
אחת שעל כרחו כתחלה יחתוך הערלה ואח"כ יפרע והרי זה
ב' תבורות והתורה דרעיתן וא"כ כי היכי שהאומן הראשון
יכול לעשות זה אחר זה אע"פ דשתי חבורות הן משום שהתורה
התירה לו ה"כ רש"אין שני אומנים לעשות זה אחר זה אפילו
לכתחלה דפריעה מעשה אחד הוא כן נ"ל להלכה למעשה
ולדעתו על זה סמכו קדמונינו המרינו שלא היו נזהרים
בזה שלא להתעסק שני מהלין בריצוק אחד בשבת האת"מ
והשני פרע על בן אף כי לא מלאני לבי לתהירה לכתחילה
לשואלים הואיל והורה זקן מהירוק ז'ל וגם מורי מרמ"ו ז'ל
ביים כמ"ד בריו שיש להתעסק מ"מ אין נ"ל לחמול ביד הנהוגין
היתר אפילו לכתחלה דמ"ש מזהל אחד משני מהלין גבי
מילה ופריעה כיון שעל כרחק ב' תבורות הן שאי אפשר
לעשות בבת א' מה שאין כן גבי מהלקטין הציצין דכתיבא
שהיה יכול לחותכן בחתך הראשון וק"ל נ"ל :

הלכות עבדים

רסו הלוקח עבד אסור לקיימו ערל ומבילתו
ברכה ומילתו וכל דיני עבד ושפחה ובו
פ"ה סעיפים

א מצות עשה על הבב למול את עבדיו שנ' המול ימול יליד
ביחך ומקנת בספך ונא' עבד הרב ולא מלו מצוה על הב' ד'
למולו שנ' המול ימול מ"מ אחד עבד שנולד בבית ישראל ואחד
שקנאו רבו מן הגוי חייב למולו שכן כתיב בפ' יליד ביתך
ומקנת כסף ואינם נימולו אלא ביום דכתיב כעצם היום הזה
נימול ונ' ליליד בית ומקנת כסף ונא' כתוב א' אומר וכן שמנת
ימים ימול לכם כל זכר לדורותיכם יליד בית ומקנת כסף ונא'
ש"מ דיליד בית ומקנת כסף ניפולים ג"כ לשמונה וכתוב אחד
אמר המול ימול יליד ביתך ומקנת כסף ולא כתיב ביה כן
ח' ימים משמ' שנימולים אפ"ל יום אחד הא כיצד אלא יש ילו
בית שנימול לשמנה ויש יליד בית שנימול לאחד ויש מקנת

לבוש עטרת זהב הלכות עבדים קלט

מסעי' ליה נפשיה נהגין ולברך למול בלמ' ד' וכמו שיבאר טעם זה גם כן בגרים בע"ה סימן ר"ח סעיף ה' ל' ובמקום ברכת להכניסו בביתו של אברהם אבינו ואמר אחר כך המכרך באי' אמ' האקבו' למול את העבדים ולהשיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה הוא חוקות שמים וארץ לא סמתי באי' כוחת הברית ומה שאמר למול בלמ' שהוא להבא משמע וכאן הא כבר נימול לאו קשיא היא דלאו למיטר דלמ' דווקא להבא משמע אלא דשפי' משמע להב' לשעבר והבא כיון ולאחר מילה הוא מברך ליכא למעות בו שהוא מברך להבא שהרי כבר ברכו לפני ברכה אחר' ומה שתקנו בו להשיף מהם דם ברית שיש מצוי הרבה כשנימולים לשם גירות כשהם גדולים שנמצאו מולין ששכר נימולו שלא לשם מצות מילה ועוקר מילהם עכשיו אינה אלא הטפת דם ברית לפיכך תקנו לכולם כן כיון לעבדים בין לגרים כגו' שיבאר בע"ה :

יג וצריך לכסות ערותו בשעת ברכה שכיון שהוא גדול יש כאן משום לא יהיה כך ערות דבר :

יד דין עבד עברי אינו נוהג אלא בזמן שהיובל נהג דכתיב עד שנת היובל יעבוד עמך הרי שתלה החזרה קצת דינו ביובל וכיון שעכשיו אין יכולים לקיים כל דיניו כולו אינו נוהג מיהו ה"ס למיקנייה גופי' לשאר דיני עבד עברי אבל היבא דקנייה שבאי' אחד למעשה ידיו כדניא דמלכותא כגון שנשגה במלחמה או שזכרוהו גובי' מס המיך הדר מצוי לזבונה לישראל למעשה ידיו אך מצוי האי' עבד למיבא אחר כך לרכויה ישראל דמי מקנתו או דמי שוויו וזפק ויר הארון על התחתונה ליקח הפזת שבהם אבל אם שבאי' השבאי' בשעת שלום דלא קני ליה שבאי' בדינא דמלכותא לא קני ליה רבייה מצוי כלל ודינא דה' דנפיק מיני' כלא דמים :

טז אף על גב דבני ישראל כתיב לא תרדה בו בפרך מכל מקום אנשים שאינם נוהגים עצמה כשורה מותר לרדוהם בחזקה ולהשתעבד בהם ולמדהו מקרא דסמוך מילת באחזכם למילת תעבדו דכתיב לעולם בהם תעבדו ובאחזכם וזה מרבה בשאינו נוהג כשורה יכול אפילו נוהג כשורה תל' ובאחזכם בני ישראל איש באחזו לא תרדה בו בפרך :

טז מלך שגזר שכל מי שלא יתן המס הקצוב עליו ל' ישתעבד ליה שנותן המס עליו זה מותר להשתמש בו יותר מדאי דינא דמלכותא הכי הוא ודינא דמלכותא דינא מיהו לא ישתמש בו בעבד ואם אינו נוהג כשורה מותר להשתמש בו בעבד :

יז דין עבד כנעני נוהג לעולם דסתמא כתיב בחזרה מהם תקנו וגומר ומהו עבד כנעני הלוקח אחד מכל האומות לא טנא לקחו מישראל או סנוי או שמכר עצמו לישראל או שמכר בניו ובנותיו הרי הוא כעבד כנעני דכתיב בהם תקנו משפחתם אשר עמכם אשר הולידו בארצכם וגומר ונקראו כולם על שם כנען משום דכתיב ביה עבד עבדים אלא שאותו שלוקח ס' הגוי שהוא אדוניו אין גופו קנוי אלא למעשה ידיו אלא אם כן קנאו בדינא דמלכותא וכדכתיבין לעיל ובכולם כל זמן שלא השביל לשם עברות דינו כגוי לכל דבר ולאחר שישבילנו לשם עבודתו הוא עבד וחייב במצות שהאשה חייבת בהן דילפינן לה להמצאה ובעבד זה מותר לעבוד בו בפרך מיהו אף על פי דינא הכי הוא מכל מקום מדת חסידות ודרכי החכמה שיא אדם רחמן ולא יכבד עולו על עבדו ולא יצר לו ויאביליה ויטקוהו מכל מאכל ומטקה וכן לא יבזהו ולא יבד ולא בדברים לעבודת מרסם הבטוב ולא לבשת ולא ירבה עליו צעקה וכעס אלא ידבר עמו בנחת וישמע טענותיו :

ד לקח עבד גדול מהנוי ולא רצה העבד למול מגלגל עמו כל שנים עשר חדש אולי יתפתה יתר על כן אסור לקיימו ערל אלא חזרו ומוסרו לגוים בד"א כשקנאו סתם כרי לגיורו לעבד אבל אם התנה בפ' שלא למולו וכן במדינות אילו סאסור לגיורו ולא שום גוי מאימת המלכות אפילו קנאו סתם הוי כאילו התנה עמו שלא למולו ומותר לקיימו ערל כל זמן שיצא הוכן המנהג פשוט :

ה אם מל את עבדו והשבילו בעל כרחו לשם עבדות לא עשה ולא כלום כיון שלא קבל עול מצות מרצונו ואם שבלו מרצונו לשם עבדות ונהג כמצו' של עבד יכול לשחררו אחר כך בעל כרחו דילפינן נש שחרר דעבד מנש ראשה וכמו שהאשה מתגרש' בעל כרחו כן העבד משתחרר בעל כרחו :
ו ובשישחרר העבד צריך לחזור ולשבול אחר כך בפני שלשה לשם חירות להתחייב כל המצות בישראל נמור ואין צריך לקבל עליו עול מצותו להודיעו עיקרי הדת כיון שכבר הודיעוהו כששבול לשם עבדות עבד :

ז קטן או שושה מטבילין אותו על דעת בית דין עבד ששלחו רבו וחזרו לגיורו ומכרו לגוי וחזרו ישראל וקנאו ממנו חזרו לעבודותו ואינו צריך שכליה שהרי כבר שבל בפעם ראשון אלא הרי הוא בישראל משומד שאינו צריך שכליה כשחזרו אלא מלכות ו' דמ' מ' חזרין ומטבילין אותו למעלה ושהרהר בעלמא :

ח אין גוף הגוי קנוי לאדונו גוי אלא נקנה לו למעשה ידיו דכתיב מהם תקנו אתם מהם ולא הם קונים זה מזה לפיכך הלוקח עבד מן הגוי אין הגוף קנוי לו שאין הארון הגוי המוכר יכול להקנות לו לישראל זה אלא זכות שיש לו בו דהיינו מעשה ידיו ולא גופו ואין הגוף נקנה לישראל עד שישבילנו לשם עבדות הילכך אם קדם העבד ושבול עצמו לשם כן חזרין הרי הוא כן חזרין וישראל נמור הוא ואינו עבד ואסור להשתמש בו כמו בישראל דכתיב ביה ובאחזכם בני ישראל איש באחזו לא תרדה בו בפרך לפיכך צריך להשביל עליו טוס עבודה בעודו במים שיהא נראה כעבד שלא יקדים ויאמר לשם כן חזרין אני טובל מיהו אם קדם ושבול לשם כן חזרין צריך לשלם לרבו דמיז שנתן בערו דהא הזיקו ואם שבלו כ' או אחרים לשם כן חזרין צריכין לשלם לו אם ידעו שהוא עבדו של ישראל דמזיקין אותו בידים הם וחייבים מדיני דגרמי אבל אם לא ידעו אנוסים פטורי' ואם לא שבלוהו הם אלא השיאו עצמה לעב' שישבול לשם כן חזרין פטורי' שאינו אלא גרמא כניזקין בד"א בקונס עבד מן הגוי אדונו שמוכרו לו אבל גוי שמכר את עצמו לישראל קנה גופו סיד דכתיב מהם תקנו אתם קונים מהם אפילו גופם ואינו יכול להקדים לטבול עצמו לשם כן חזרין :

י וכן הא דאמרינן בלוקח עבד מן הגוי שאין הגוף קנוי לו ה"ס כשאותו גוי קנה אותו עבד ע"י שנמכר לו הוא עצמו אבל אם קנאו בדינא דמלכותא דקני ליה גופי' ולקחו ממנה ישראל אם קדם ושבול לשם כן חזרין לא קנה עצמו כן חזרין דהא הגוי המוכר הקנה לכול זכות שהיה לו בו :

יא מי שיש לו שפחה ועדיין לא שכלה לשם עבדות אסור לאחור להשבילה בלא רשות אדון דחוב הוא לו שיקודם ששכלה זה יכול זה למכרה אפילו לגוי ועתה אינה ראויה לימכר אלא לישראל ונפחהו דמיה ועוד שיקודם ששכלה היתה יכולה לעשות צרכיו בשבת ועכשיו אינה יכולה לפיכך אם שכלה הרי היא שפחה ישראל בכל דיניה וצריך זה לשלם לו הפהת שהזיקו בידים :

יב המל את העבדים מברך באי' אמ' אקבו' למול את העבדים ומה שמכריכין בלמ' ולא בעל אע"פ שיכולה ליעשה ע"י שליח לל' לפי מה שכתבתי דק'ל שאין מלין אותו עכשיו בעל כרחו אלא מרצונו ולא סגי דלא איהו גופיה

יה מלך נוי טעשה מלחמה והביא שבויים הרי זה קנאם למעשה ידיהם שהרי בכה"ג קראתם התורה שבין דכתיב ושבית שביו כלומר הרי הוא שלו וכן אם הרשה לכל מי שירצה שילך ויגנוב מאומה זו שעושה עמו מלחמה יביאנו וימכור לעצמו וכן אם היו דיניו שכל מי שלא יתן המס ימכר או מי שעשה כך וכך או לא יעשה כך וכך ימכר הרי דינו דין ועבר הנלקח כדנינים אילו הרי הוא כעבר כנעני לכל דבר :

ע האשה קונה טפחה ושוכלה לשם טפחה בכל דיניה אבל לא תקנה עבדים שאמרו לה חז"ל מפני החשר ואפילו קטנים לא תקנה שמא תשהם אצלה אחר שיגדילו והבא לירי חשר :

ך יכול הרב לומר לעבדו עשה עמי ואיני זנך אלא ילך וישאל על הפתחים או יפרנס מן הצדקה כמה דברים אמורים כעבדו שאין ב"ד נוקקין לגדולים לשמור סמונן ואם לא יאכל לעבדיו כראוי וישקם כראוי יברחו הם או ימותו ומה לנו להזקק לו אבל עבדים שהכניסה לו אשה בנכסי מלוג חייב כמזונותיה שעל מנת בן הכניסת אותם ולא יוכל לומר עשו עמי ואיני זן אהכס שאם לא יזון אותם כראוי המה יברחו או ימותו וזיק לא שתו שהוא אינו חייב באחריות לה לפיכך כופין אוהו ב"ד שיוזן אותם ולא יזיק נכסי אשתו וי"א דא דיוכל לומר לעבדו עשה עמי ואיני זנך היינו כשהשנים בתקונן שימצא מרחמים שירחמו עליו אבל בשנת בצורת אין מרחמין עליו ולא התירו לו חכמים שיאמר לו עשה עמי ואיני זנך אבל יכול לומר לו צא מעשה יודך במזונותיך אף על פי שהיא שנת בצורת ושמא לא יספיקו מעשה ידיו למזונותיו לא רצו חכמים לכופו יותר דעבר כזה נהום כריסיה לא שויו : כ"א וכיון דעבד כנעני גופו קניו לרבו כמו שאמרנו הרי הוא של רבו באחז מבהמותיו וכל הנצא ממנו של רבו הוא לפיכך הקוטע יד עבד כנעני של חבירו נוהג כל החמטה דברים שהם נזק צער ורפיו ושבת וכבשת לארזן והעבד ניזון מהצדקה אף על פי שהארזן לוקח השבת שהרי יכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך והרפיו שנותנים לו נותן הארזן לרפאותו אלא שאם אמדוהו להתרפאות כה ימים ועשו לו סמים חזקים שמהיר לרפאותו בשלשה ימים לוקח הארזן הלהרזן אע"פ שהעבד נצטער יותר בסמים החזקים והחריפים שמהיר להתרפאות בהם כמו שלוקח הצער של עיקר המכה וכ"ש אם חבל בו הארזן עצמו שפטו' אלא שנותן לרפאותו אפי' בסמים חזקים :

כב ומן הטעם שגוף העבד קניו לרבו לפיכך אין קניין לעבד בלא רבו שידו כיד רבו בכל מקום שהוא וכל מה שקנה העבד קנה רבו בין שמצא מציאה או נתנו לו מתנה בין שנתנה לו הארזן או אחר לא זכה בה אלא הכל לארזן בין נזף בין פירות אפילו אמר לו הנותן אני נותן לך על מנת שאין לרכך רשות בה אינו כלום אלא אם כן יאמר לו אני נותן לך ע"פ שתצאי בו לחירות כלומר ע"פ שתפרדה עצמך בפעות אילו שהרי העבד היוצא בפדיון כסף כמו שיתבאר בע"ה לפיכך כשיאמר לו בן על מנת שתצא בו לחירות הרי לדרידה נופיה לא קא מקני ליה נזף המתנה אלא על מנת שיצא בו לחירות וכיון שהעבד לא קנה המתנה היאך יקנה רבו הכנסו לה רבו יוצא בה לחירות שהרי הנותן לו הקנה לו על הנאי זה :

כג עבד כנעני בין קנאו מנוי בין קנאו מישראל בין קנאו בעדו נוי בין קנאו אחר שהטבילו רבו ראשו לשם עבדות נקנה בכסף בטטר ובחזקה סגולן דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אותה הקיטן הכתוב לשרה אחוזה מה שרה אחוזה נקנה בכסף ובשטר ובחזקה כמו שיתבאר בע"ה בלבוש ע"פ אף עבד כנעני קנה בכסף וכי...

וכחזקה והחזקה היא שישהמש בו לגופו כגון שיתירו מנעלו או יגעילו או שילוך כליו לבית המרח או הלביתו או הפשיטו הרחיצו סנו גרדו שכל אילו שהם טימוס לגופו של הארזן היא מלאכת עבדות ונקרא חזקה שהחזיק בו לצרכו אבל אם עשה לו שאר מלאכות כגון שתפר לו בגדיו או בשל לו קדרה או אפה לו פה וכיוצא באילו אינם נקראו חזקת עבדות ולא קנאו בה :

כד הגביה העבד את הרב לצורך תשמישו הרי זו חזקת עבדות וקנאו אבל אם הגביה ררב את העבד לא קנאו . שאין זה חזקה וגם העבד אינו נקנה בהגבהה שאין דרכו בכך :

כה ונקנה בחליפין דלא נרע מטאר משלשין ונקנה במשיכה כיצד כגון שתקפו הארזן ומטנו אליו אבל אם קראו הארזן והוא בא אליו לא קנאו ואע"ג דנבי בהמה הגקנית במשיכ' קנאה בכה"ג שקראה ובאה אליו שאני בהמ' דארעתא דמרא אזלא אבל עבר ארעהא דנפשה אזיל שיש בו דעת לפיכך לא נקנה בקריאה ובה אליו ומטעם זה עבד קטון ג"כ נקנה בכה"ג שקראו ובה אליו דסתם קטן נמי אין בו דעת וארעהא דמרא אזיל :

כו העבד קונה עצמו בכסף ובראשי אברים ובשטר בכסף כיצד בין ע"י אחרים כגון שנתן אהר מעות לרבו ואמר לו ע"פ שיצא בהם עבדך לחירות כיון שקבל רב הכסף או השהו כסף יצא העבד לחירות ואין צריך דעת העבד ואפילו כוחה העבד לא משניתן ביה דכסם שקוהו בכסף בע"כ כן מקנהו בכסף בעל כרחו וה"ה אם נתן אהר מעות לעבד ואמר ע"פ שתצא בהם לחירות אם רצה הארזן לקבל המעות מיד העבד יצא העבד לחירו' ואם לא רצה לא קנה גם העבד את המעות דהא זה לא נתנם לו אלא ע"פ שיצ' בהם לחירות וכיון שאין הארזן רוצה המעות חוזרים וי"א שאף קונה עצמו בחליפין כגון שנתן לו אחד כלי ע"פ ליצאת בו לחירות ועשת באותו כלי חליפין לארזנו יצא לחירות :

כז וקונה עצמו בראשי אברים כיצד עבד סמלו שכל לשם עבדות וסימא אדונו עינו והפיל את שינו הרי זה יוצא לחירותו שכן כתיב בפירוש בספוק כי יכה איש את עינו עבדו או עין אמהו ושחת' לחפשי ישלחנו וכתיב ואם שן עבדו או שן אמתו יפיל לחפשי ישלחנו וגו' והכא כתיב ושחת' דהיינו סימא והכא כתיב יפיל דהיינו חסרו ודרשו רז"ל כי יכה איש עבדו כלל שן ועין פרט לחפשי ישלחנו חזרו וכלל הרי כל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש ראשי אברים שאינם חוזרים ומום שבגלוי אף כל ראשי אברים שאינם חוזרין ומוטין שבגלוי יוצא לחירות לפיכך אמרו אם חסרו אצבעות ידיו או רגליו או ראשי אזניו או ראש החוטם או ראש הגויה או ראש הדדי' שבאשה יוצא בהן לחירות אבל עדיין לא נעשו בן חזרין נסור להיות מותר בישראלית דאין לחפשי חירות ממש להיות בישראל אלא לסזן חפשי פעבד' ער שיתן לו רבונגט שיחרור דנט גומ' בו להתירו כמו באשה לפיכך כופין את רבו שיהן לו נגט שיחרור כיו שלא יכשלו בו להטיאו ישראלית כשיראו אותן שיצא לחפשי ואין להקשות כיון שסופינו לרבות כל ראשי אבר' שן ועין דכתב רחמנא חרוויחו לכה לוי לכתוב חד לפרט והשני נרבה ג"כ מכללא בתרא כמו כולם דלאו קושיא היא דצריכי חרווה דאי כתב רחמנא שן ה"א אפילו שן דחלף של עבד קטן שעתידה להחליפה כתב עין דחמה דעין שאינו חוזר ואי כתב עין ה"א לפי שנכרא עמי לאפוקי שן לפיכך צריך בפירוש שן ואין לומר דאצטרין חרווייהו חדא מטום ושחת' אע"ג שלא הפילו אלא ששתת' ממלאכת' וחדא מטו' יפול שחסרו אע"פ שלא שחתה ממלאכת

לאשה רחא עברו של איש הוא שחייב באחריותו לאשה ואם פחת פחת לו ואם הותר הותר לו אבל עבדו של נכסי סלוג אינו יוצא לא לאיש ולא לאשה דשל שניהם הוא לה הגוף ולו הפירות ואינו מיוחד לשום אחד מהם לכד :

לט הפיל שן עבדו ונתן לו גט שיחרור ואח"כ סימא עינו או עיפכא חייב לתת לו דמי עינו או שינו דהא כבר שיחררו אבל אם הפיל שינו ולא נתן לו גט שיחרור ואחר כך סימא עינו או עיפכא אינו צריך ליהן לו דמי האבר שחסר באחרונה ואם הפש העבד אין מוציאין מידו משו' רמספקא לן בגמרא עבד הזצא בראשי אברים ועדיין אין לו גט שיחרור אם יש לו קנס אם לאו לפיכך כל מי מהם שחפש אין מוציאין מידו המוציא מחבירו עליו הראיה :

מ יציאת העבד בראש איברים קנס הוא שקנסה התורה לארנו דהא אם הפיל שינו שאינו שוה אלא זוז עבד ששוה אפילו אלף זוז יוצא בו לחירות ודיני קנסות נוהגין בכל מקום ובכל זמן שיש מומחים אלא שכבר ידעתה שעכשיו שאין מומחים אין דיני קנסות לפיכך המפיל שן עבד אפילו בזמן הזה יש ערים כדבר אינו יכול להשתמש בו עוד שאף על פי שאין דיני קנסות הא ק"ל אי הפיש לא מפקינן מיניה והכא הא חפש והחזיק העבד בעצמו ויש מי שכותב שכופין האדון ומשמתין אותו עד שיכתוב לו גט שיחרור שלא להכשיל הכריות וכן הדין אם אין עדים בדבר אלא שהודא האדון מעצמו שאינו יכול להשתמש בו עוד אף על גב דקיימ' לן מודה בקנס פטור כבר ידעתה שצריכה להיות ההודאה בפני ב"ד מומחין ועכשיו אין מומחין והוה הודאתו אפילו בב"ד כמודה חוץ לב"ד לפיכך זכה העבד בעצמו ע"י הודאתו וכופין אותו לכתוב לו גט שיחרור :

מא וקונה עצמו בשטר דילפי' לה לה מאשה כיצד כוהב לו על הנזיר או על החרס הרי אמה בן חורין הרי אמה לעצמך או אין עסק בך כל אחת מן הלשונות הללו איזה מהם שירצה ומסרנו ליהו יוצא בו לחירות אף על גב דאין קניין לעבד בלא רבו קיימא לן דניטו וידו באין כאחד וכן אם מסרו לאחר שיזכה בו בשבילו אפילו בלא ידיעת העבד יצא ג"כ לחירות דמסתמא ניחא ליה לעבד שיצא לחירות מחמת יד רבו לזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו לפיכך אם מוחה העבד ביד חבירו מלקבלו לא יצא לחירו' דהא אנו רואין דלא ניחא ליה ואין חזין לו בעל כרחו ולא דמי לכסף דהתם הבעל נמשלו בעל כרחו ושחררו כמו שקוננו בעל כרחו והכא צריך העבד לזכות בשטר כמו באשה ולפיכך בשמסירה בעל ליהו של העבד משתחרר בעל כרחו כמו באשה :

מב והווקא כשכותב לו הלשונות הללו בשטר ומזכהו לו משתחרר כמו באשה דכתוב ביה וכתב לה ונתן ונזמר אבל אם אמר לו אחת מן הלשונות הללו בעל פה אינו כלום : **מג** והכותב לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם אינה יוצאה לחירות שאין זה לשון שיחרור דאדרב' עכשיו אם רוצה לשחרר' בשטר זה הוא אוסרה על העבדים שהיתה מותרת להם כבר ואין זה לגבי יודיה מותרת לכל אדם שהיתה כבר אסורה להם מחמתו כמו באשה :

מד מסר לו השטר בפני עדים אפילו אין עדים חתומים בו או שהיו עדים חתומים ומסרו לו בינו לבין עצמו יצא בו לחירות ויש אומרים דק"ל הווקא עירי מסירה כרתו לפיכך לעולם אינו יוצא לחירות אפילו עדים חתומים בו עד שימסרנו לו בפני עדים מיהו אין זה אלא מרובגן דמן התורה עירי חתימה כרתו לפיכך אם אנו רואין גט חתום בעדים ביד העבד הרי הוא בן חורין ואין צריך שיבואו לפנינו עירי מסירת שאנו תולין שברין נזמר ועל' כלבוש הכוין וארנמן סימן קל"ג :

שמלאכתו דאם כן תרומתו נבי עין הוה ליה למיכתבניהו ושחת' או יפילנו מעבי ליה דהוה פירושו ושחת' סממא אע"ג שלא הפילו או יפילנו שהיה' כבר סמיה וחששה דהיינו הפילו שן עבדו לפה לי אלא לומר שהיא דומיא דעין לאפוקי שן דחלף והווקא כאילו ראשי אברים שזכרנו יוצא לחירות שהם בגלוי דומיא דשן ועין אבל אם חתך ראש לשונו אינו יוצא לחירות שאינו בגלוי :

כח סרסו בכיצים ונחקן מהביס לגמרי יוצא לחירות דהוי טום שבגלוי והא חסרו אבל אם כרת; ועדיין תלויין בכיס אינו יוצא לחירו' דאף על פי כן שנכרתו אין סופו ליבוש וליפול פן הכיס :

כט היה לו אצבע יתירה ותחכה לו אם עומדת בסדר האצבעות יוצא לחירות דניכר וגלוי לכל הוא ואם לאו אינו יוצא לחירות :

ל תלש בזקנו ודלדל בו עצם מהלחי אף על גב שלא בסלו ממלאכתו דהא עצם הזקן לאו מידו הוי עבד מ"מ כיון דטום שבגלוי הוא ואינו חוזר שהרי הוא סופו לייבש וליפול מריבין ליה מדכתוב ב' פעמים לחפשי ישלחנו חדד לכללא בתרא וחד לריבוי ובא לריכות דלדל בו עצם זקנו תיוצא בו שהוא בגלוי וסופו ליב' וליפול דהוי כמו שא"כ ר' ראשי אברים יוצא בו לחירות כמו בכ"ד ראשי אברים :

לא הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור לתשמישה אינו יוצא לחירות שלא שחתה דומיא דעין בעינן שחת שאין סופו לחזור להיות רואה :

לב הפיל שינו של עבד קטן שעתידי להחליפה אינו יוצא לחירות כראמרינן לעיל :

לג היחה עינו כהייה קצת והכהו בו וסמרה אם מתחילה היה יכול להשתמש בו קצת יוצא בו לחירות דהא מ"מ שחתה לגמרי שאינו חוזר לראי' וכ"ש אם חטט עינו שהוציאה להין אפילו לא היה יכול להשתמש בו כלל שהיתה סמיה לגמרי כבר שיצא בו לחירות דהא חסרו אבר מכל וכל ומטו ניכר לכל שחורו נראה לכל חשושה ואין שם עין וה' באחד מטאר ראשי אברים שהיה בסל ממלאכתו וחכתו לו שיוצא בו לחירות שהרי חסרו אבר וכתבי' פיל :

לד הכהו על עינו וחסר מאורו על שינו ונרדה אם עדיין יכול להשתמש בו אינו נקרא שחת' ואינו יוצא לחירו' :

לה הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשה כבר ידעתה שיוצא לחירות דהא שחתה כידים אבל אם הכה בכותל כנגד עינו ונבעת ונסמא או כנגד אזנו ונבעת ונהחרש אינו יוצא לחירות שזה לא האדון עשאו לו אלא אירו דאבעית אנפשיה :

לו מדכתוב ושחתה כמפיק ה"א אמרו חכמים זכרונם לברכה אינו חייב עד שיכין לה לעין משמע אף על פי שלא כיון לשחתה לפיכך אמרו שבכל אילו אינו יוצא לחירות עד שיעשה האדון דבר שיכין לעין או לאותו אבר לאפוקי אם כיון לזרוק אבן לכהמה ונפלה בעבד וחכתה אצבעו או הפיל שינו אינו יוצ' לחירו' דהא לא כיון לגוף העבד כלל ולא עוד אלא אפי' כיון לגופו ולא כיון לעין כגון שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עין עובר שבמיעיה אינו יוצא לחירות אף על פי שכיון לגופו אל זה העובר הא לא כיון לעין אף ע"פ שכיון לשוכתו של עבד כגון אם לא ידע דבר שנתכוין לו אבל אם היה רבו רופא ואסרה ליה כחול עיני וסמאה יוצא לחירות דהא מכל מקום כיון לאבר אף על פי שלא כיון לשחת' אלא לשובת' :

לז מי שחציו עבד וחציו בן חורין או עבד של שני שוחפיין אין יוצאין בראשי אברים משום דאמר קרא עבדי המיוחד לולכד משמע :

לח עבדי צאן ברזל יוצאין בראשי אברים לאיש אבל לא

לבוש עטרת זהב הלכות עבדים

נ המסור נש שחוזר ע"מ שיסתחר כשיגיע לבית דין שאמרנו סעיף ג' שצריך לומר בפני נכבד ובפני נחמס כשיגיע לבית דין ל"ש אם כתוב בו עצמן ובפני קמים לך לא שנה אם כתוב בו כל נכס קניין לך עצמו קנה על פירימתו שיאמר בפני נכתב ובפני נחמס שגלו זה האמינות הנכס משעש שנתבאר כנש אשה כמקומו אבל הנכס לא קנה על פי עצמו עד שיהקים בחומוז שלא האמינות נכד להצייא נכסי רבו :

נז הנותק כל נכסי לעבדו יצא לחירות שרדי הוא בכלל הנכסים וכל שאר הנכסים קנה וקנה עצמו בכלל כל הנכסים אבל אם שיר מקנה נכסים בין קרקע בין משלשין בין פירוש הסוד בין לא פירשו בין היו לו נכסים אחרים הן מאלו ששיר בין לא היו לנכסים אחרים ואפי' סב לו עצמן וכל נכסי קנינים לך חוץ מברד פלוני לא יצא לחירות וגם לא קנה הנכסים ושלם משהם גרם סחורו צריך שהיה ענינו דבר הכורה בינו לבין ארוננו ולא יאמר לאדון בו זכות כמו כנש אשה דספר כריתיה קרייה החמטא לפי' המשייר לעצמו אפילו כתב עצמן וכל נכסי קניין לך חוץ ממקום פלוני לא חוץ ממלית פלוני אין זה כוח מכל וכל הנש בטל וסחו שצינו נש אין חשב משותף וכיון שאינו משותף גם סן הנכסים לא קנה כלום וכן כל כיוצא בזה :

נח הכתוב שטר ארוסין לשפחה אע"פ שאמר לה צאי במ לחירות וה אקדשי לי בו אין זה לשון שחרור ואינה לה מקודשת ולא משותפת דבין שאינה משותפת אינה מקודשת אבל אם אמר לה התקדשי לי גרוד אמרין דאי שחררה קודם לבן ועכ"פ זולין הקדושים :

נח המסור שני עבדים כנש אלא קנו עצמם כדורשין גבי אשה לזה הלא לה חופשה לה שפן קלי נשים מתגרשות כנש אחר הכי נש ירשין גבי לה החופשה לא ניתן לה שאין שתי שפחה או שני עבדים משתחררין כנש אחד לפי' הכותב כל נכסו לטני עבדו בכשר אחד אינו כלום ואף עצמן לא קנואם נכב כן כשני שפחות קנו הכל ביחד את עצמן בכלל הנכסים והנכסים גם כן והוא שנתן שני השטרות ככתב אמת לאדם אחד שיזכה בסבילם דהשתא נפקי כוליהו נכסי מיד הרב כנש אחת ונקנו לה עבדים ככתב אמת ואף על גב דנמצא שכל ארז קנה חצי הנכסים והם בכלל הנכסים ונמצא שכל אחד קנה חציו חציו חבירו ולא יצא לחירות אלא חציו וחציו השני הוא של חבירו חוזרין ושחוזרין זה את זה וחולקין הנכסים אבל אם לא מסר שני השטרות ביחד לאדם אחד הראשון קנה כלום חס העבד השני עמהם והשני לא קנה כלום שכבר נתנה לראשון עמו כ"א ככתב בכל שטר משניהם כל נכסי נתונים לפלו' עבדו ולא שיר לעצמו כלום אבל אם כתב חצי נכסי לפלוני עבדו וחצי נכסי לפלגתי עבדו אפילו כשני שטרות ומסרם בכת אמת לאדם אחד לא מכינא אם כתב חצי לזה וחצי לזה דהשתא איכא למישרי דפולא חדא יהיב לחרויותו והשאר שיר לעצמו דלא קנו דלא דהנש כורת כלל אלא אפילו כתב חצי נכסי לזה וחצי האחר לזה דהשתא ודאי כוליהו נכסים יהיב לזה לא קנו כלום דהא מ"ס בכל שטר כפני עצמו איכא שיר ואין זה נש כורת וכ"ש אם כתב כן בשטר אחד דלא קנו כלום דהיה ליה מסחר שני עבדים כנש אחד שאינו נש ככתבנו :

ס המסור חצי עבדו בכשר לא קנה העבד את חציו שא"ל זה נש פירות דבעינן שיהא כולו כרות ממנו כמו באשה שאינו מתגרשת לחציה ונשאר העבד כמו שהיה אבל אם שחרר חציו ע"י כסף שנתן לו העבד או אה כשכילו דמי חציו כדי להסתחרר קנה חציו והוא חצי עבד וחציו בן חורין במה דברים אמורים בששחר' חציו בכשר ונשאר לו בו חצי האהרד לארון אבל אם מכר ארנתן חציו השני לאתר בין שהיה שחרר

כה וכיון דילפינן נש שחוזר מנש האשה לפיכך אמר כששה דברים שוקן שחוזר עבדים לנימי נכסם וכשאר הדברים הרי הם כשאר כל השטרות האלו הן השטה פסולים : פסולים בערסאות של נשים וכשרים בעד כותי וצריכין כתיבה לשם המסור עצמו ואין נכתבין כמחזר ואין התמקן עדיהם אלא הפני זה ושוקן סמליך וכו' כמו שיבאר מעמא דמלוהו לפנינו כע"ה :

כו בערסאות של נשים ביצד כל השטרות העולים בערסאות של נשים כשרים כתנאי' שנתמאח בעיר שוטק בה לבו' הלוואה הוקן מנימי נשים ושיחזרו עבדים שפסולין מן החורה דהואיל ולא בני נישין וקיותין ניהו לא בני בתובה החזימה לסכה מינה ואפילו נמסח בעדי ספיה ישראל הלמד ערי במסיה כרתו פסולין מורכבן האיל ואוויף מחמו סנהתם כעירי פסולים דחייסין דלמא אתי למפסק עלייהו בלא ערי מסירה :

כז כל שטר שיש עליו אפילו שוחד כותי פסול כמו שכתבנו מעמא בעיר ששן חתן מנימי נש' ושחזרו עבדים שהם כשרים בעד אחר כותי ועד אחר ישראל דכיון דכותי בר נישין וקידושין הוא דהא גר' הם בשר' הם לנישין והוא שיהיה כותי חסר זה היה בימי הנבי החלמוד שהיו מתחזקן בעניהם לכשרים ונשאר אורייתא אבל בזמן הזה כבר נאח עליהם ועשאום נגים נמורים לכל דבריהם מ"ס אגו לומדים מהם לנדוקים וקראים טומן הזה שרם לנו כמו שהיו המורים קודם שנתן עליהם שיהיו נגים :

כח וצריך כתיבה לשם המסור והמסחר דכנש אשה כתיב וכתב לה ופירושא לשמה וזאת הדין לשמו ורבי גמי נבי נש שחחר כתיב או חופשה לא ניתן לה לסכה והוא הדין לשם המסחר בלומר כיון שהחופש' שהוא הנש שחחרר לא נכתב לשמה אז בקות תהיה חופש' מ"ס שצריך כתיבה לשמה :

כט וכשם שכנש אשה כתיב וכתב נתן מי שאינו מחוסר אחר הכתיבה אלא דתנינה יצא הכתוב על דבר ג' המחובר דהיה ליה מחוסר קציעה ונתנינה אחר הכתיבה שפס' הכי נמי גבי נש שחחר הרי הוא אום נתן' לה שלא יהא מחוסר אלא כתיבה :

צ אחד נמי נשים ואחר שחזרו עבדים אינם חותמין אלא זה בפני זה כמו שיתבאר מעמא בבין וארנמן נבי נישין נשים :

צא וסוקן במלויך ומכיא כיצד המכיא נש שחחר בארץ ישראל אינו צריך לומר בפני נכתב וכפני נהמס צ' בהונתה לארון אם אין עדים מצויין לקיימו ואפי' השל' בפני נכתב ובפני נהמס זהו קיימו ואם בא הארון וערער אחר כך אין פסול חוץ בו :

צב וכשם שהאשה מכיאה נישא כעצמה האינה צריכה לקיימו הואיל והנש יצא מתחת ידה אמרין ודאי כדני בא לידה כך העבד שסמר שחחר יצא מתחת ידו אינו צריך לקיימו :

צג וכשם שהאשה אומרות בפני נכתב ובפני נחמס אם החנה עליה כן שלא חתנ' עד שכתב לפני בית דין פלוני כן הדין בעבד כנש שיחחר' ועל בלבוש בן סימן קמ"ב :

נד וכל הכשר להביא נש אשה כשר להביא נש העבד :
נה והעבד אע"פ שפסול להביא נש אשה כיון דלא שיר בגיפין וקידושין אבל נש שחור סיכ' וסקבלו לחבירו סוד רבו של חבירו שזוכה הוא כנש לצורך חבירו וחבירו שסתחרר נקבלתו כנעשה שלוחו אבל לא מיד רבו של עצמו דהא ידו כיד רבו ולא יצא הנש מתחת רשורבו והאיך יסתחרר בו חבית שהוא גם כן עבד של רבו במת אבה בו :

השחרו והמכירה או הנתינה כאחד - כגון שהוא כותב בשטר שיחרור עצמו שהוא נתון חציו האח' לאותו אחר ומזכה השטר לאחר בשביל שניהם דליכא שורא לרבו בשטר שיחרור זה בין שקדם המכירה או הנתינה לשחרו' קנה העבד את חציו וחלוקה או המקבל חצי האחר שהרי בעת שמסר לו השטר יצא כולו מתחת ידו של רבו זה וכן עבד של כ' שותפין ששחרר אחד מהם את חלקו אפילו בשטר קנה דזה הו' נש' כורת שכל מה שהיה לו בו כורת ממנו והרי הוא חצי בן חורין ונשאר חציו עבד לשני :

סא הכותב לשפחתו מעוברת הרי את בת חורין וולדך עבד דבריו קיימין שאין זה משחרר לחצאין דהא מכל מקום תרי גופו נינהו אבל אם אמר את שפחה וולדך בן חורין לא אמר ולא כלום שהיא אינה יכולה לזכות לעובר' שאינו בעולם :

סב מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו יג'ול ליטא לא שפחה ולא בת חורין דצד עבדות אס' להשהמ' בכת חורין וצד חירות אסור. להשתמש בשפחה לפיכך כופין את רבו לשחררו כדי שישא בת חורין ולא יתבטל מפריה ורביה דלא לתורה בראה וכוהב לו העבד ששאר חוב על חצי דמיו ובעוד שלא כתב לו ששחרר מעשה דיו לעצמו דכיון דמרינא חייב לשחררו מיד אלא שמעכבו אסרו לו להשתמש בו ואם המית אותו שור אינו משלם לא קנס ולא כופר קנס לא ישלם ביון שחייב לשחררו ועכבו קנסו לאדון שלא ישלם לו קנס וכופ' אינו משלם דלמי יתנו דהא אין לו יורטין בד'א בעבד שהוא מצווה על פריה ורביה אבל שפחה אין כופין את רבה לשחררה שאינה מצווה על פריה ורביה ותישאר כמו שהיתה ועוברת את עצמה יום אחד ואת רבה יום אחד ואם הכה אדם על ידה וצמתה וסופה להזור אם הכה ביום שעוברת את רבה הנזק לרבה כיון שנעשה הנזק ביומו ואוהו היום כל גופה קנוי לו לפיכך כל הנזק שלו ואם הכה ביומה הנזק לעצמה אבל אם נקטע' ידה וכן כל דבר שאין סופו לחזור חולקין הנזק היא וראיון רהנף של שניהם הוא ואם חשיתה שור נתון חצי הקנס לאדון ופסור מהצי הכופר דהא אין לה יורשים :

סג עבד של שני שותפים ששחרר אחד מהם חלקו כופין את השני שישחרר' גם הוא את חלקו מן המע' שנכתבאר כסעיף הסמוך ואם ידע זה מקודם שחבירו רוצה לשחרר חלקו וקדם הוא והקנה חלקו לבנו הקטן ואחר כך שחרר חבירו חלקו אין ב'ד יכולין לכופ' את הקטן שישחרר אבל מעמידין לו אפטרופ' ושמן את העבד בדמ' וכוחב לו שטר לקטן עליו ונתון קצת מהרמים לקטן כדי שיתרצ' בשחררו ולא יצווה שישחררנו האפטרופוס בדמים שקבל הקטן ויכתוב לו האפטרופוס שטר שיחרור על שמו ודווקא ככה'ג התירו לאפטרופוס למכור העבד ולשחררו בשמו מסוס שזה עשה שלא כהוגן שביון להפקיע תקנה חכמים לפיכך כאשר עשה ב'ד יעשה לו והפקידוהו להיותו ברשות האפטרופא לשחררו על שמו אבל אם מת והניח בן קטן ואחר כך שיחרר השותף חלקו אין מעמידין אפטרופא לקטן לשחררו אלא עובד את עצמו יום אחד ואת הקטן יום אחד עד שיגדיל וכשיגדיל כופין אותו לשחררו :

סד המפקיד עבדו וזכה בעצמו לזכות חירות אבל צריך נש שחרו' להתירו בכת ישראל ואם מת קוד' ששחררו כותב לו הירש נש שחרור :

סה גר שמת ואין לו יורטין רק'ל כל הקודם כנכסיו זכה בהן והיו בהן עבדים גדולים הם זכו בעצמן והרי הם בני חורין גמורים ומותרים בישראליות ואף על גב שאין כאן מ' שיתן להם נש שיחרור ואע'ג דגבי המפקיד עבדו אמרינן שאין נש שיחרור עבד של ישראל שאני שהרי יש לו יורשים

ואף על גב שהפקידו פש לו איסורא גביה ואותו האיסור הוא פוריש לבניו לפיכך צריך נש שחרור מן היורשים אבל גר שאין לו יורטין אין מי שירש האיסור אלא הוא עצמו וזכה גם באיסור ויוצא כמיתת הגר לחירות גמור אפי' בלא נש שחרור ואם הניח עבדים קטנים אין להם יד לזכו' בעצמם וכל הקודם בהם זכה כמו בשאר נכסיו ואם לא זכה בהם שום אדם עד שיגדלו יש אומרים שאין להם תקנה בכת חורין מפני שבשעת מיתת הגר לא פקע איסורא מינייהו שהרי כל הקודם זכה בהן וכיון דמיתת הגר לא פקע איסורא מנייהו כי גדלו נמי כהר הכי א'עג דממונא פקע מינייהו שהם זוכין בעצמן כשיגדלו איסורא לא פקע מינייהו דבמאי פקע הכתא הא ליכא מיתת האדון דליפק' איסורייהו מינייהו יש חולקין ואומרים כיון שבשעה שגדלו יש לו יד לזכות בעצמו בממונא וזכה בעצמו גם באיסורו ומותר בכת חורין :

סו עבד שנשבעה וברח מביט האסורין אחר שנתייאש רפו ממנו אינו יכול עוד להשתעבד בו דיאוש הוי כהפקר וכופין אותו לכחוב לו נש שיחרור להתירו בכת ישראל :

סז ודווקא בעבד שנשבעה וברח שנפ'י ד השבאי ג' נסתלק ממנו אמרינן כיון שנתייאש הרב ממנו נעשה כהפקר וזכה העבד בעצמו שלא להשתעבד בו עוד אבל עבד שנשבעה ועדיין הוא תחת יד השבאי שאז אף אם נתייאש רבו ממנו אינו הפקר לפיכך הפודה אותו מיד השבאי אחר ג' שנתייאש רבו ממנו אם פודה אותו לשם עבד יכול הפודה להשתעבד בו והרי הוא שלו שהרי רבו ראשון כבר נתייאש ממנו ואם פדהו לשם בן חורין יצא העבד לחירות ע' הכסף שנתן בערו לשבאי והרי הוא בן חורין ואם פודה אותו קודם שנתייאש רבו ראשון ממנו בין שפדהו לשם עבד בין שפדהו לשם בן חורין לעולם צריך להתירו לרבו ראשון ומשהעבד בו בתחלה. שהרי הוא שלו דאף על גב דשבאי גוי קונ' לעבד למעשה דיוו כדאמרינן לעיל סעיף י'ח ה'ם היכא דאין ישראל יכול להציל דככה'ג קרינן כיה שבאי וכיון דלפני יאוש הוא אלמאי יכול ישראל להציל ושבאי לא קני ליה אלא שאם פדהו לשם עבד צריך רבו ראשון להחזיר לו מעותיו לזה שפדהו ואם פדה אותו לשם בן חורין אין צריך להחזיר לו מעותיו שהרי זה לא נתן מעותיו על דעת שיחזירם לו אף ישתעבד בו בעבורם :

סח עבד שעשאו רבו אפותקי לבעל חובו ואח'כ שחררו הרי הפקיעו מידו שיעבדו והוא בן חורין וצריך הרב לשלם לבעל חובו דקל המזיק שיעבדו של חבירו חייב אם לא נשאר לו מקום אחר לנכות ממנו ס'ם אף על פי שאין לבעל חוב על העבד כלום אחז'ל כופין אותו שיתכתוב לו שטר שיחרור משום תקנת העבד שלא יוציא עליו לעז לומר שהוא עדיין עבדו שיט לו שיעבדו עליו :

סט ישראל שבא על שפחה אפילו היא שפחתו הולד עבד הולד שפחה כמות דכהניב האשה וילדיה תהיה לארונה פי' עבדים כמות וכשפחה כנענית קמיידי ויש אומרי' שאם בא על שפחתו או קדשה הולד בן חורין לכל הדברים דלא מחזיקינן ליה שעב' על לאו דלא יהיה קדש גומ' ואמרינן ודאי שחררה מקודם לכן ויש מי שאומר דאע'ג דלשאר דברים מקילינן לומר בן שדינו כבן חורין מ'מ מחמירינן שלא להתירו בכת חורין עד שיקבל נש שחרור דמשום אומדן דעתן לא טרינן איסורא :

ע עבד שהשיאו רבו בכת חורין ואין צריך לומר אם הרב עצמו נושא שפחתו שיצא לחירות שאנו אומרים אם לא ששחררה לא היה עושה איסורא לא היה מניח שיעשה איסור על ידו וכופין את רבו לכחוב לו נש שיחרור וכן הדין בעבד שהניח לרבו תפילין כראשו או שאמר לרבו לקרות ב'ד ג' ג' 24 ג' פסוקים

לבוש עטרת זהב

הלבוש עבדים

אומר לא נהגו לי הרי הודאת העבד שעדיין עבד הוא הודאה בעל דין היא וכמאה עדים דמי ואם הרב חזר מדבריו הרי הוא עבד ולא יוכל העבד שוב לחזור בו ולומר קבלתיו ואם הרב עומד בדבריו וגם העבד חוזר כופין אותו לכתוב לו גט שחרור אחר ונותנו לו :

עו האימר לאחר זכה בגט שחרור זה לעבדו יצא לחירות מיד שזכה בו השליח אף על פי שלא הגיע הגט ליד העבד הגט שחרור זכות הוא לעבד שמתירובכת חזרין זוכין לאדם שלא בפניו אבל אם אמר תן גט זה לעבדו אינו כזכה ולא יצא לחירות עד שיגיע הגט לידו ומ' אפילו קודם שהגיע ליד העבד מיד שיצא הגט מתחת רשות הרב זכה העבד בעצמו ואינו יכול לחזור בו לפיכך באומר תן גט זה לעבדו לא יתן לאחר מיתה הרב שאין גט לאחר מיתה שכבר זכו בו הורשים ויש יורשים דתן הוי כמו זכה והוי גט מיד אפילו לא הגיע ליד השליח :

עז מי שצוה בשעה מיתהו פלוני שפחתי אל וישתעבדו כה יורשים אין זה לשון שחרור אלא כונתו שלא ישרהוה במלאכת כבוד אבל עדיין היא שפחה כמו שהיה ומעשה ידיו לא פקיע בהכי מ' הורשים אסורים להשתעבד כה משום מצוה לקיים דברי המת ואם אמר עשול לה קורת רוח נס זה אינו לשון שחרור אלא לשון שיניחום לעשות כפי רצונה לפיכך כופין את הורשין שאין משתעבדין בה כלל אלא יניחיה לעשות איהו מלאכה שהיא רוצה בה וכיון שאמ' אל וישתעבדו כה יורשים כיון שאמר עשול קורת רוח אין הורשים יכולין למכרה לאחר דמכירת' לשם שיעבדו שיעבדה רבה היא וכ' שאין לה קורת רוח במכירה ושיעבדו ואם צווה ואמר שחררה צריכין לקיים דבריו וכופין את הורשין שישתדלו אותה :

עח שכיב מרע שכתב כל נכסיו לעבדו ועמד מחלו אף על פי דקיימא לן דש' מ' שיכול לחזור כמיהנתו כמל שיתבאר בלבוש עיר שישן בעזרת השם הכא חוזר בנכסים ואינו יכול לחזור בעבד בפני שכבר יצא עליו שם כן חורין .

עט אסור לאדם שיסחרר את עבדו והמסחררו עובר בעשה דלעולם בהם תעבודו מיהו אם צריך לו לעבד לדבר מצוה אפילו מצוה שהיא רבנן כגון שלא היו עשרה בכית הכנסת מותר לשחרר את העבד כדי להשלי' עמו פניין עשרה וכן כל כיוצא בזה שלא אסרה הורה לשחררו אלא בשנתן לו מהנה הנס כגון שרוצה לשחררו משום הנאת וטבות העבד דומיא שאמר נבי גוים לא תתנם אבל כשמסחררו לצורך מצוה לאו משום חנינה דידה קעביר אלא לצורך עצמו והוי ל' הכנותן דמי עצמו וכן שפחה שנהנין בה העם מנהג הפקר דעבדו איסורא כופין את רבה ומסחרר' כדי שתנשא לבעל שיסמך' ויסור המכשול אף על פי שהיה יכול לייחזה לעבד אינה שומרה כל כך :

פ המוכר עבד לגוי או לגר חושב הרי זה מפקיעו מן המצות שחייבו בו שלא יוכל לקיימם אצל הגוי שלא יניחנו לקיימם לפיכך קנסוהו חכמים שיצא העבד לחירות שאם ברח מן הגוי אין רבויכול להשתעבד בו עוד ואם לא ברח קונסין את רבו לפדותו אפילו עד כדי עשרה כדמיו ולכתוב לו גט שחרור להתיח בבת חורין וקנס זה אמר חז"ל שאין גוכין אותו ואין דנין אותו אלא בכ' בומחין ואם בת המוכר אין קונסין הירוש' שיכתוב לו גט שחרור רהא הוא לא עבד איסורא ואם לא מכרו אלא לזה עלונו מעות מן הגוי לזמן שאם לא יפרענו לאותו זמן שיהיה העבד הלוי לו אם מסרו לו מיד אף על פי שיכול לפדותו עד הזמן יצא לחירות שכיון שזולל בהקנת חכמים ומסרו מיד לגוי וגם קבע לו זמן

ג' פסוקי' בספר תורה בפני הצבור כגון שקראו לעלות לחורה וכן כל כיוצא כאלו הרבוי' שאין עבד חייב בהן אלא מי שהוא בן חורין והבדילו רבו לעשותו יצא לחירות וכופין את רבו לכתוב לו גט שחרור מן הטעם שכתבתי למעלה כעין ס'ח שלא יוציא עליו לעז הלכך נבי נישא שפחה דליכא למיחש ללעז אפילו גט שחרור אינה צריכה אבל אם לזה מעבדו או שעושהו אפטרפס על נכסיו או שהניח העבד תפילין בפני רבו או שקרא ג' פסוקים בצביר בפני רבו או שנישא בת חורין לפניו ולא מיחה בו בכל אילו לא יצא לחירות שאין שתוקת הרב סימן ששחררו אלא דלא רק על מעשיו של עבד :

עא אסור למה את עבדו תורה דהוה כאלו מלמדו תפלות כמו נבי אשה לפיכך אם למדו לא יצא לחירות שלא למדו אלא תפלות :

עב עבד שנדר נדר שיש בו עינו נפש או כישול מלאכה אין נדרו חל כלל דמכח' חיליה ומחבטל כמלאכתו שהוא דבר שהוא של רבו שהרי גופו קניו לו והוי נדרו להרע לאחרים דהיינו לרבו ואין אדם יכול להרע לאחרים כדילפינן מקרא דלהרע או להיטיב מה השבחה רשות אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים כדאיתא לעיל סיפן ר' לו סעיף ב' ויכול הרב לכופ' אותו שיעבור עליהם ואין צריך להפיר לו לפיכך יש מי שאומר שאם נדר נדר כאלו כגון שנדר שלא לאכול בשר וכיוצא בו ולא כפאו הרב לעבור עליו אלא אמר מופר לך יצא לחירות שכיון שלא כפאו במקום שהיה יכול לכפותו הרי גילה דעתו שהפקיע שיעבדו :

עג וכיון דאפי' גילו דעת מהני בשחרורי כ' המסחרר עבדו בפני באחד מן הלשונות דמשמעו לשון שחרור שהוא משחרר שלא נשאר לו עליו שום שיעבוד וגמר בלבו לדבר זה אינו יכול לחזור בו וכופין אותו לכת' לו בשר שחרור כדי שלא יוכל להוציא עליו לעז :

עד כתב בשטר אעשה פלוני עבדו בן חורין אף על פי שיבטיחני שעשעני בן חורין להב' ועדיין לא עשאו ואם אמר עשיתי פלוני עבדו בן חורין או עשוי הוא בן חורין או הרי הוא בן חורין אם אמר לשונות הללו בלשון הודאה יצא לחירו' דהודאה כ' כמאה עדים דמי וכודאי כבר שחררו ואם בא עכשיו לשחררו אילו הלשונות לאו ליטנא מעליא דשיחרור נינהו ולא מהני על פה להיותו משחרר בהן אלא אם כן כתבן לו בכתב וכן אם אמר יהא פלוני עבדו משחרר וכתב לו כן בשטר הרי זה קונה שיחררו עכשיו ומשחרר הוא ההא משחרר ליטנא דשיחרור הוא מיהו דווקא כשטר אבל אם אמר לו כן על פה לאו ליטנא מעליא נינהו ואינם כולם ויכול לחזור בו והם כבריא אבל שכיב מרע שאמר אחר מן הלשונות הללו יצא לחירות דכרי' ש' ככתובין וכמסורין דמי וכיון שס' שמועתן לשון שחרור זכה העבד מיד בגופו ואינו יכול לשעבד בו עוד וצריך גט שחרור להתייר בכת חורין וכופין אותו לכתוב לו גט שחרור כשעמד דאף על גב דק' ש' ש' עומד חוזר במתנתו במחילו השיעבוד אינו יכול לחזור שכבר זכה בו העבד וכן ככריא שאמר בדרך הודאה דאמרינן שיצא לחירות צריך גט שחרור וכופין את רבו לכתוב לו :

עה האומר עשיתי פלוני עבדו בן חורין והעבד אומר לא עשאתי חושטין שמה זיכה לו על ידי אחר י' אסור בשפחה ואינו יכול לשעבד בו עוד וחייב כמצו' מספק אבל צריך עדיין גט שחרור לחירות בכת חורין וכופין את רבו לכתוב לו ה' שמוה אפי' בכת חורין ואין צריך גט שחרור דהא טענת העבד טענת ספק הוא דש' זיכה לו על ידי אחר והוא לא ידע וטענת הרב ודאי שהיא יודע שזכה לו וסומכין עליו אבל אם אמר הרב בכתב גט שחרור ונתתיו לו והעבד

שיעבודו פעליו ויולך לו שאין לו עליו עוד שום עבדות
דמשמעות לא תסגיר לא תחזירנו לעבדו משמע

נטח נש שחרור עיין ברכינו ירוחם נתיב כ'ג' ח"ד

ונוסח לשון המכירה ג'כ שם בנתיב זה צריך לכותבו כאן :

חלבות עבדים

רסח כיצד מגיירין הנר והגוירות ודיני קידושי
הגרובו יג סעיפים :

א הגר הבא להתגייר וליוכנס לקהל ישראל אינו נר עד
שימול וישבול מילה כתובה בו בפירוש דכתיב וכי יגור
אתך גרוגומר המול לו כל זכר וגומר ושבילה כבר כתבתי
סעמא למעלה סימן רס"ז סעיף ג' ומכתיב המול לו וגומר
יא דמשמעו שצריך שימול עכשיו לשם גירות אבל אם
נימול כבר בעודני גוי שלא לשם גירות או שגולד מהול יא
שאותה המילה אינה כלום וצריך עכשיו לחזור להשיף ממנו
דס ברית ויא שאינו צריך שבוין שאין לו עולה אינו צריך
יותר אלא מלבין אותו לשם גירות כאשר ודיו וכיון ג
דמספקא לן אם צריך השפה משיפין ממנו דס ברית ואין
מברכין עליו ועיין לעיל סימן רס"ה סעיף ג' ואם נכרת לו
הגיר שאי אפשר לקיים אפי' הטפת דס ברית אין מילתו
מעכבת מלהתגייר לכ' עוסני ליה בסבילה שהרי הוא ממש
כאשה בזה ושבילה כיון שאינה מפורשת בנר בפירוש בתורת
יא שמועלה ברועד אפי' שבל קודם שמל ויא שאינה
פועלת וצריך לחזור ולשבול אחר שמל שכן היה העניין
באבותינו שיצאו ממצרים שהיו מולים ואחר כך שבולו כבו
שנתבאר לעיל סימן רס"ז סעיף ג' :

ב וכשבא להתגייר לא יקבלוהו פתאום ומיד כרי שלא
יאמר לאחר מכאן אילו הייתי יודע צרות ישראל בנלות'
לא הייתי מתגייר אלא ואמרו לו תחילה מה ראית שכתבת
להתגייר אי אחת יודע שישראל בזמן הזה דחופים וסחופים
ומסורפים ויסורים באים עליהם אם אמר יודע אני ואיני כדאי
להתחבר עמהם מקבלים אוהו מיד אבל מ'מ עדיין אין
מגיירין אותו אלא מודיעין אותו תחלה עיקרי הדת שהוא
ייתוד השם יתברך ואיסור ע'ז ומארכוס עמו בדבר זה כרי
שירע העניין עיקר מה שהוא בא לקבל עליו אחר כך מודיעין
אותו גם כן קצת מצות קלות וחמורות ומודיעין אותו קצת
עונשן של מצות שאומרין לו קודם שבאתה למדה זו אכלת
חלב אי אתה עונש כרת חללת שבת אי אתה חייב סקילה
ועכשיו אכלת חלב אתה עונש כרת חללת שבת אתה חייב
סקילה וכה'ג קצת חומרות וכל זה כרי שלא יאמר לאחר מכאן
אילו הייתי יודע כל החסרות הללו לא הייתי מתגייר וגם
למדהוה מפסוק דנעמי ורות שאמרה באשר תלכי אלך וגומר
כמשפירש רש"י שם וס'מ אין מדקדקין ואין מביזין עליו וכן
כתיב שם פרות ותראה כי מהאמצת היא וגומר ותחדל לדבר
עליה כו' וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין
אותו שכן של מצות כרי לחבכס עליו וקיימם ומודיעין אותו
שבעשיית המצות יזכה לחיי עולם הבא ושאיין צריך גמור
אלא בעל חכמה שעושה מצות אילו ויודעים ואומרים לו הוי
יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים והם ישראל ומת
שתראה ישראל בצער בעולם הזה טובה היא צפונה להם
שאינם יכולים לקבל רוב טובה בעולם הזה כאומות שמא
ירוס לבם ויסעו ויפסדו שבר העולם הבא ואין ה'ה מכיא
עליהם רוב פורענות כרי שלא יאבדו אלא כל האומות
כלין והם עומדים ומארכוסין לו בדרכים אילו כדי להכנס
עליו אפ' קבל מלין אותו מיד דשהויי מצות לא משהיגן
ואחר

זמן להחליטו לכך קנסוהו שיצא לחירות ואם לא מסרו ליד
הגוי מיד כשיגיע הזמן ולא פרע לו יצא לחירות אף על גב
שהגוי עדיין לא משכנו בו והוא עדיין ברשותו כיון שבדיו
למשכנו שעשה ההלוואה עליו קנסוהו ויצא לחירות ואם
לא לוח עליו אלא חייב לגוי וזכא הגוי ונכאו בחובו או שקם
עליו אנס ופרה עצמו בו לא יצא לחירות דאונס הוא ולא
קנסוהו מוכרו לעבדי המלך הממונים ליקח עבדים
וכהמות מאשר ימצאון ונתנו דמיהם לבעלים קנסוהו גם
כן יוצא לחירות שכיון שאינו לוקחו אלא ברפוי מצויה הוא
להתפייס בכל שהוא וליקחלו ממקום אחר והיה לו לרב
לפייס ולא פייס לפיכך קנסוהו שאין זה אונס מכרו לגוי על
חנאי כגון שהחנה על מנת שיחזירוהו לו לאחר שלשים יום
או חוץ ממלאכתו שיטאר לו מלאכתו או חוץ מהמצוא חוץ
מסכתות וי'ט כלומר שהחנה עם הגוי הלוקח שלא יבשלנו
מעשות שום מצוה או שלא ישמש בו בשבת וי'ט או שמכרו
לצדוקי או לישראל משימד בכוחו מבעיא בנמרא אם יצא
לחירות אם לא ולא אפשר וי'ט לוקולא דספיקא איסורא
דרבנן הוא וספיקא דרבנן לקולא ולא יצא לחירות ויא' כיון
דספק הוא אם הפש העבד משל רבו כרי דמיו יא יכול לפדות
עצמו בו אין מוציאין אותו מידו אלא פודה עצמו מיד הגוי
ויוצא לחירות :

פא עבד שמל ושבול לשם עבדות והפיל עצמו ליד גוי ואין
רבו יכול להוציאו ממנו לא דיני ישראל ולא דיני גוים
או שנשבה ואין רוצין ליהנו לפדותה מותר ליקח מהן דמיו
ואין בזה משום פוכר עבד לגוי ויכול ליתן לו אפילו שטר
כבירה עליו מפני שהוא כמציל מידם :

פב המוכר עבדו להוציא לארץ או לסוריא או לעכו שהם
גם כן אינם א'י ממש כיון שמוציאו רבו מקדושת א'י
ומצות השייכים בה תקנו לעבד שיצאו לחירות וקונסים את
רבו השני שקנאו שיכתוב לו נש שחרור ויפסיד את דמיו
מיד שקנאו סתם ואם יאמר איני רוצה להוציא להל' רק
אשת עבד בו בארץ ישראל אין שומעין דחיישינן פן ישדלנו
בדברים לילך אחריו והא דקנסין הלוקח להפסיד חמעות
ולא המוכר שהרי גם הוא עבד איסורא היינו משום דהעבד
ביד הלוקח הוא והיכא דאיכא איסורא החם קנסין ודין זה
נהג אפילו בזמן הזה דא' עג דבעונותינו הארץ חרב ושמים
וכשלו כמה מצות ההללויות בה מ'מ בקדושתה קיים ומצוה
לדור בתוכה ולא להוציא סמנה שום אדם :

פג עבד שיצא אחר רבו לסוריא ומכרו שם איבד את זבתו
כיון שיצא לדעת בד'א כשיצא רבו ע'ט שלא לחזור
לא'י והלך העבד עמו מדעתו אבל אם היה דעת רבו לחזור
ויצא אחריו ומכרו שם יצא לחירות וכפון את הלוקח לשחררו
דאיסורא גביה איכא :

פד עבד שאמר לעלות לארץ ישראל כופין את רבו לעלות
עמו או ימכור אוהו ל'י שיעלהו שם ואם לא ימצא
לכתוב שטר על דמיו וינתנו לילך וכל שכן אדון הדור בא'י
ודעה לצאת להל' שאינו יכול לכופ העבד שיצא עמו עד
שיתרצה מדעתו או ימכרו שם וכל דינים אילוני גוים אפילו
בזמן הזה שהארץ ביד גוים :

פה עבד שברח מחוצה לארץ לארץ אין מחזירין אותו
לעבדות ועליו נאמר לא תסגיר עבד אל ארוננו ואפילו
אם יאמר אשה עבד בו סמה או אמכרנו סמה אין שומעין לו
דלא תסגיר לא תחזירנו לשום עבדות משמע ואומרים לרבו
שיכתוב לו נש שחרור והעבד יכתוב לו שטר חוב בדמיו עד
שתשיג ידו ויהי לו ואם לא רצה האדון לשחררו להתייר בכת
אורזין אין בית דין יכולין לכופו שלא אמרה התורה אלא שלא
לחשירו אל אדוניו כלומר שלא לחזירו לעבדות אבל לא
אמרה שישרנו אדוניו ומכל מקום בית דין' ספקן ממנו

לבוש עטרת זהב הלכות גרים

דניחא ליה כמאי דעביד ליה אבוה ואם אין לו אב וכפ
להתנייר או אמו מביאיו להתנייר בית דין מניירין אותו ואף
על גב דרעת קטן אינו כלום הגירות זכות הוא לו וזכין לאדם
שלא בפניו מיהו בין שניירוהו אביו בין שניירוהו בית דין יכול
למחות משגדיל וכשהוא מוחה כשגדיל הרי הוא כאלו לא
נתייר מעולם דהא חזינן למפרע ולא היה נוחא ליה כמאי
דעביד אבוה ולא במעסה בית דין ואין דינו כישראל משומר
אלא כגוי גמור ואם קידש אשה לאחר שמיחה אין ממשות
בקדושו :

ח כמה דא' בשלא נהג סנהג יהדות משהנדיל אבל נהג
סנהג יהדות משהנדיל שוב אינו יכול למחות דהא גלה
דעתו דניחא ליה בגירוז ואם שוב הוזהר לסורו הרי הוא
כישראל משומר דאע"פ שחשא ישראל הוא וקידושו קידושין
לו בה כיון שאינו מכויז לשם מצות מילה אלא לרפואה
אסור לישראל לחתכה שאסרו חכמים לרפואתם כדאמרינן
לע"י סיפן קנ"ח ואם נתכוון הגוי למצות מילה אף על פי שיש
לו בה מכה או שחין מצוה לישראל למול אותו ובמקל' שמוגר
לרפאות הגוים מתיר ככל ענין ועל סיפן קנ"ח :

י איש או אשח שהם מוחזקים לנו ואנו מכירים אותם שהיו
גוים וכאלו לפנינו ואמרו נתיירונו בכית דינו של פלוני
כראוי אינם נאמנים לבא בקהל עד שיביאו עדים שנתניירו
ואם ראינו נוהגין כדברי ישראל ועושין כל המצות הרי אלו
בחזקת גירי צדק ואף על פי שאין שם עדים שמעידין בפני
מי נקניירו ומצדפין אותה לכל דבר שבקדושה וסוחזקין להו
לגירי צדק ואע"פ כן אם בא להתערב בישראל לישא
ישראלית אין משיאין אותם עד שיבאו עדים או עד שיסבלו
בפנינו דמעלה עשו ביוחסין הואיל והחזקו גוים אבל מי
שבא ואין אנו סבורין אותו אם הוא גוי או ישראל ואמר הוא
גוי הייתי ונתניירתי בכית דין נאמן שהפה שאסור הוא הפה
שהתיר ויש שכתבנו כמה דברים אמורים בארץ ישראל
ובזמניהם שהיו הכל שם בחזקת ישראל ויש כאן חובא וחזקה
ופה שאסור אבל בחוצה לארץ שאין כאן לא רובא ולא חזקה
צריך להביא ראיה שנתנייר כיון כאמר שהוא גוי אף על פי
שיש כאן הפה שאסור הוא הפה שהתיר מעלה עשו ביוחסין
אבל פהם איש שבא ואמר ישראל אני הלא מעשי בכל יום
שאר היום באים ואין אנו בודקין אחריה ושוחזין אנו עמהם
יין ואוכלין משחישתן :

יא מי שהיה מוחזק לישראל או לגר גמור ובא ואמר
נתניירתי ביני לבין עצמי בלא שום ב"ד ויש לו כניס
נאמן על עצמו לשווי נפשיה חתיכה דאסור' וליאסר בכת
ישראל עד שיסבל בפני ב"ד אבל אינו נאמן על הכני' לאסור
אוחס בננות ישראל ואין להסמה היאך אפשר דמשיגין ליה
לגוי וכאלו לא נתנייר מעולם ובניו יהיו ישראלים כשיים דהא
אסרינן ליה בכת ישראל לא משום דמהימניו ליה שלא
נתניירו כדנינו אלא משום דמפרטינן לדבריו שמעיד על עצמו
שקבל עליו שיאסר בכת ישראל עד שיסבל שנית בפניו
לשם גירוהו דרבי ממילא שווייה נפשיה חתיכה דאסורא אלא
בניו וכל זה מירי' בנר שנתניייה אשתו עמו והוליד ממנו בנים
אבל גר שנשא בת ישראל או גירת שנתנייר' כראוי והוליד
ממנה בנים שהיו לה ולוידהן בקדושה האם אפ"ש עדים שנתניי'
אביהם בינו לבין עצמו הרי הבנים כסרים דלא יהא אלא גוי
הא קיימא לן גויועבד הבא על בת ישראל הולד כשר :
יב כשיבא הגר להתנייר בודקין אחריו שמא בגלל ספון
ששול או בסביל שררה שזכה לה או מפני הפחד בא
ליכנס לרת ישראל ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו
נתן באשה יהודית ואם אשה היא בודקין אחריה שמא עיניה
נתנה בבחור ישראל ואם לא נמצאת להן עילה מודיעין
אותן

ואחר כך מסינינן לו עד שיהרפא רפוא' שלימה ואז מסבילין
אותו סבילה הונגת בכל דיניה ובלא חציצה ואין מסבילין
אותו קודם שחתרפא המכה שהמים מכאיכים במכה ויא'
שיגלה שערותיו ויטול ציפורני ידיו ורגליו קודם סבילה שכן
פצינו כשהרת הלויים כשהוברלו והחלפו חחת הכבורות
שעבדו ע"ז וכמו שפירש"י שם וכשעולה סן הסבילת מברך
בא' אמה אקבו על הסבילה אע"ג דשאר ברכות של מצות
מכריזין עובר לעשייתן שאני ברכה דסבילה גר שקודם מצות
הסבילה לא יוכל לומר וצונו דעריין אינו מצווה הוא ש
סעדיין גוי הוא דמל ולא טבל כאילו לא מל ובסע' הסבילה
עומדים עליו שלשה תלמידי חכמים ומודיעין אותו קצת
מצוה קלות וקצת מצות חסיד תפעם שנייה בעודו במים כדי
לזרוז בשעת מעשה ואם היה אשה מתניירת מושיבות אות'
נשים כמים עד צוארה והדיינים מבחוץ ומודיעין אותה מקצת
מצות קלות וחמורות והיא יושבת במים ואחר כך טובלת
בפניהם והם מחזירים פניהם ויוציאים כדי שלא יראו אותה
ערומה כשהעלה מן המים וחברך על הסבילה גם כן אחר
שתעלה מן המים וכיון שטבל הרי הוא כישראל גמר טאם
חזר לסורו דינו בישראל משומר טאם קידש קידושין קידושין
כדאמרינן אע"פ שחשא ישראל הוא :

ג כל עניני הגר בין להודיעו הסצו' בין המילה בין הסבילה
צריכים שיהיו בשלשה הכשרים לרזן וכיום ומשפט
בתיב גכיה משפט אחר יהיה לכס ולגר מה משפט צריך ג'
וביום אף עניני הגר צריכין ג'ובים מיהו עיקר לשון המשפט
משמע שלא נאמר אלא לענין גוף הגירות דהיינו לקבלת
עליו המצות אבל טאר העניינים שצריכין שלשה אינם
דרבנן לפיכך לא אמרו שצריכין שלשה למילה ולסבילה אלא
אלא לכתחילה אבל בדיעבד אפ"י לא מל או לא טבל אלא
בפני שנים או קרובים ובלילה היו גר ואפילו לא טבל לשם
גירות אלא איש שטבל לקרויו ואשה שטבלה לגדתה היו גר
ומותר בישראל דהא טבל מקום היתה הסבילה לשם קיום
דת הודיענו חזן מקבלת המצות שמעבכת אם אינה ביום
ובשלישה ולהירף והרם' בס אפילו בדיעבד שטבל או מל
בפני שנים או בלילה מעבכ ואסור בישראלית דמשפט כתיב
ביה וסביר' ליה דקאי על הכל על קבלת מצוה ומילה וסבילה
ולפיכך כל לגבי ידיה היו לכתחילה טאף על פי שמל וטבל
בפני שנים הרי יכול לחזור ולעשות השפח' דם כרות וסבילה
אחרת בפני ג' לפיכך אין משיאין לו ישראלית עד שיחזור
ועשה בפני שלשה הגבי ידיה היו כתחלת דין שאינו אלא
בפני שלשה וכיום אבל אם קביל עליה בפני שלשה למול
ולטבול והודיעהו מקצת מצות כרינן והלך ומל וטבל בלילה
או שלא בפני שלשה ונשא אשה ישראלית והוליד ממנה בן
לא פסלינן ליה גבי הבן הוי סבילה והסבילה כגמר דין
דמכשירינן בדיעבד שלא בכ"ד ובלילה :

ד והואיל ועניני הגר צריכין ג' משום דכתיב ביה משפט
לפיכך אין מסבילין אותו לא בשבת ולא ביום טוב שאין
דנין לכתחילה לא בשבת ולא ביום טוב ובדיעבד אם טבל
היי זה גר כמו בדן בדיעבד בשבת וביום טוב דהוי הדן :

ה המל את הגרים מברך בא' אמה אקבו למול את הגרים
ואח"כ מברך בא' אמה אקבו למול את הגרים ולהשיף
פהם דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמי' וארץ שנ'
אם לא בריתו יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמהו
בא' כרת הברית ושעם השתי ברכו' וכלמ"ד ולא בעל כתבתי
לפעלה סי' רפ"ז סעיף י' גבי עבדים וכל' גרים :

ו גברית שנתניייה והיא מעוברת כנה אין צריך סבילה
דסבילת אמו עולה לו דעובר ירך אמו הוא :

ז גוי קטן אם יש לו אבי יכול לגייר אותו ואוקמינן אחזקה

דנתחנדה הלכה דבקרובו' האם מסתבר יותר לגזור בקרובות האב מבקרובות האם יש עוד טעם אחר למיגזור דהיינו משום דיש לחוש בהו דילמא איתו לאיתלופי למישרי ערוה לישראל כלומר כשיתירו לגרים הקרובות יבאו לפעות ויתירו נס כן לישראלים נמורים אבל בקרובות האב ליכא למיתק להכי שהכל יודעין שאין אבות לגוי דרמננה אפקריה לזרעיה דגוי בכמה מקומות ומש' סיתירו קרובות האב לגר לא יבאו מתוך כך להתיר קרובות מצד האב לישראל ואל תתמה לומר השת' דאחיה להכי א"כ נימא דכולא טעמא דגזירה זו באי' קרובות מצד האם לגר הוא מטעם זה משום דלא ליתו לאיתלופי כו' דהכי מוכח בגמ' דאי לאו טעמא דשמא יאמרו באנו מקדושה חמורה כולה לא היו נהרין כלל משום טעמא דלא ליתו לאיתלופי נמצא שעיקר הגזירה היא משום שמא יאמרו כולה ואנב גזרו על השאר אפי' היכא דליכא טעמא דשמא יאמרו כולה אלא דלא ליתו לאיתלופי לברו ומ' יש חילוקי דינים ביניהם כמו שיתבאר לפנינו בע"ה לכך הוצרכתי להאריך ודי כזה :

ב לפי מה שכתבנו דינא דגרים בעריות של שאר בשר כך הוא דינו אם עבר על דהו בעוד שהוא גוי ונטא אמו או אחותו מאמו ונתניירו מפרישין אותם שאם לא ינחה בידו אע"פ שהוא עבר בגיותו על דת' ס' מ' יש כאן חילול הויתו שישאמר באותו מקדושה חמורה כולה שבכר עשייה באיסור ועכשיו הותרה לו ואם היה נשוי לשאר עריות בגיותו אפילו מצד האם ונתנייר הוא ואשתו עמו כיון שאין האיסור אלא משום גזירה ד' ישראל דלא ליתו לאיתלופי כו' הואיל וכבר נשוי הוא אין מפרישין אותם :

ג דאם לא היה נשוי כבר בשאר האם ונתנייר שאסור ליטא אותה מן הטעם שנתבאר כו' נ"ל שאפילו אם נשא יוציא כיון שנשא באיסור דיהרות חמיר טפי נ"ל וכן משמע ממה שכתוב בסעיף הא' של שאר האב מותר לכתחלה אף על פי שיועד בוראי שזה שארו מאביו כגון תאמים שהדבר ברור הוא שאביו של זה הוא אביו של זה אע"פ לא גזרו על שאר מאביו דפרכתנו טעמא לפיכך נושא הגר אשת אחיו מאביו ואשת אחי אביו ואשת אביו ואשה בנו אף ע"פ שהיתה נשאר לאחיו או לאהי אביו או לבנו אחר שנתניירו וכן אחות אמו מאכיה ואחותו מאביו ובתו שנתניירו מותרות לו ויש אוסרין באשת אביו משום טפוסקין כמ"ד על כן ועזוב איש את אביו ונוסר פירושו אשת אביו והרי יש כאן טעמא שלא יאמרו כולה ובשאר קרובות מצד האב מידו דלא גזרו בהו משעמא דאפקריה רחמנא לזרעיה דגוי לפיכך מותר בכל השאר אבל אינו נושא לא אחותו פאמנו ולא אחות אמו מאמה ולא אשת אחיו מאמו שנשאה אחיו מאמו אחר שנתנייר' שיש לו בה קידושין ואסורה מדרבנן משום אשת אח מן האם אבל אם נשאה אחיו בעוד שהוא גוי הרי זו מותרת שאינן אשת אחיו שלא היו לו קידושין בה ולא נקראה אשת אחיו :

ד שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה חייבין לשו' אשת אח מאם אבל לא חולצין ולא סיבמין שמן התורה אינם אחי' אלא מן האם ולא מן האב אע"פ שהם תאומי' הנזרעו שלא בקדושה ואין כאן אגות :

ה הנושא גזירת וכתה שנתניירו עמה או שתי אחיות מן האם שנתניירו בין ישראל בין גוי יושב עם אהת שהן והשנייה צריכ' נש' דהא קידושין תפסולו בה שאינן קרובות דכל אחת כקטנה שנולדה רמיא :

ו נשא גזירת ומתה מותר ליטא אמה או בתה שלא גזרו אלא בבתייהן דליכא למיחש כל כך דליתו למיטעי' כיון שאין נשואין יחד בעין :

ז ובשתי אחיות מן האב שנתניירו מותר ליטא אותם יחד שלא גזרו בשאר האב כדכתבין טעמא לעיל סעיף א' :

אותן כוכר עול התור' והפסיד' שיש בעשיית' על עמי הארצות כדי שיפירושו כדכתבין טעמא לעיל סעיף ב' ואם קבלו ולא פירשו והוא אותם שחזרו מאהבה מקבלין אותם מיהו אם לא ברקו אחריו או לא הודיעוהו שמר מצות ועונשין ומל ושביל בפני שלשה הדייטות הרי זה גר אפילו נודע שבשכיל דבר הוא מתנייר והואיל ומל ושביל לגרית יצא מכלל הגויים וחוששין לו עד שנתבאר צדקתו ואפילו חזר ועבד ע"ז הרי הוא כישראל משום דלכל דמתו שקדושו קידושן דמאחר ששביל לשם גירות נעשה בישראל וישראל משום שרוצה לחזור בו ועושה תשובה וראי' מן התורה בחרשה ובתוכחה גבונה סגי אבל לפיכך הוצרכוהו לשכול כגר ולקבל עליו עול המצות ודברי חכמים פני שלשה כגר :

הט' איסור עריות בגרים ודינם לענין ענות וחליצה וכו' סעיפים :

א אמרו חז"ל הדעת נותן וכו' שגם המתנייר ומקבל עליו עול התורה והמצוות ועול מלכות שמיס' וראי' נערה עליו רוח מסתים דות חדשות קדישא נסתת חדת' ונעשה איש אחר ובאג' נוצר ונולד בו כיום דמי וכל ימי' הראשונים הם כלא היו דאיש אחר היא וכל קרוביו שהיו לו בגיותו אינם עוד קרוביו וכנכריים יחשבו לו לפיכך כל העריות שאסרה לנו התורה משום שאר בשר אינם אסורים עליו שאין לו טעם קרובים ושאר בשר בעולם שהוא נוצר לבו כאדם הראשון ואפי' אמו אינה אמו ואחותו אינה אחותו ואם בא עליהן והם עורין בגיותן הרי זה כאלו בא על נכרית דעלמא ואם נס הן נתניירו כ' ש' שהם מותרת מן התורה אפילו להנשא לו שהרי גם הן בקנינות שנולדות מן ואינן עוד שאר בשר עמו ככל כל זה הוא מדין תורה אבל חכמים אסרו עליו כל קרובי' שהם לו מצד האם אחר שנתניירו וטעמא כדי שלא יאמרו הגרים באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה שהרי בגיותנו היתה אמו או אחותנו מן האם אסור' עלינו דק"ל שבני נח מותרין על קצת עריות דשאר בשר מן האם כדלפינן פקרא דעל כן יעזוב איש את אביו ואת אמו שנ' לאדם הראשון דאיכא למ' ד אביו פירושו אחות אביו וכ' ש' אחותו ואיכא למ' ד אשת אביו ואיכא למ' ד פירושו אחות אמו וכ' ש' אחותו מאביו ואיכא למ' ד אמו ממשהו הרי ל' כ' שיש עריות טא- בשר מצד האם שאסור' לבני נח והיה זה להם קדושה חמורה ועכשיו הותרו להם והיה זה חילול הויתו הקדושה בעיניהם לפיכך גזרו על כל העריות שמן האם אפילו אותן שהיו מותרות להם בגיותן אבל בקרובות הכאה מצד האב לא גזרו אע"פ שיש נ"כ קצת קרובות דשאר בשר מצד האב בכני נח שאסורות כגון אחות אביו למ' ד ושייך ביה נמי למיסר שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה אע"פ לא גזרו על טעם קרובות הכאה מצד האב אפי' באותן דשייך לומר באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה וטעמא משום דכיון שכבר גזרו בקרובות מצד האם על כל הקרובות אפילו על אותן דלא שייך בהו למיסר באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה כגון אחות אמו ואשת אחיו מאמו שהן מותרות לבני נח ולא שייך בהו למיסר באנו מקדושה חמורה כו' והן רואין שאפ"ה גזרו בהו שיהו נאסרות עליהם כשנתניירו ויאמרו הגרים מ' ש' כאסרו לנו אלו אלא וראי' טעם דבקבלתינו עלינו עול התורה נתחדשה הלכה לפיכך כשנתיר להם אשת אביו או אחות אביו אע"פ שלא יאמרו מותרות להן בגיותן באנו מקדושה חמורה כו' אלא יאמרו נתחדשה הלכה ואין להקשות א"כ מ' ש' דגזרו טפי בקרובות האם מקרובות האב ולמה לא עכרי' איפכא יאסרו כל קרובי האב משום אותם דשייך לומר בהן שמא יאמרו באנו מקדושה חמורה כולה ויתירו כל קרובות האם מטעם

ה כל השניות לא נזרו עליהן כגרים לפיכך מותר הנר
לישא אם אמו ונישא אדם גירות ואם אמה או בת בתה
וכן בשאר השניות :

ז גר שנתגיר הוא ואשתו עמו צריכין לפרוש זה מזה ג'
חדשים להבחין בין זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע
שלא בקדושה ואם אינו רוצה לקיימה אינה צריכה נט' והא
קידושי רגו' אינן קידושין ועוד הוא כל אחר כקסון שגולד
דמי והיא אינה אשתו והוא אינה אישה דאחר הוא ויוצאה
ממנו כלא נט' :

ח ולענין עדות אפילו אחים מן האם מעידים זה לזה דג'
שנתגיר כקסון שגולד דמי והכא ליכא למיחש דאתו
לאיחלופי בישראל טהרי אין מקבלין עדות אלא בכ"ד וסחם
כ"ד בקיאות בדבר זה :

ט ולענין דין גר פסול לדון את ישראל דכתיב שום תשים
עליך מלך מקרב אחיך מקרב אחיך ולא מן הגר ומלך
היינו דין ודווקא ע"כ פיייה לכוף את הישראל הוא
דפסול רשום תשים ע"י כפייה פשמע כלומר במילי דשררה
זכפייה למנות אותו דין יהיה דווקא מקרב אחיך ולא הגר
אבל אם קבלוהו עליהם הכעלי דינים מעצמם יכול לדון ואם
היתה אמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ויכול לדון את
הישראל בדיני ממונות אפילו ע"כ פיייה ולהברור גר יכול לדון
אפילו אין אמו מישראל רשום תשים עליך כתיב כלומר עליך
צריך להיות מקרב אחיך אבל גר דן את חבריו ולהליצה פסול
אפילו אמו מישראל ואפ"ל להליצת גרים דכתיב ויקרא שמו
בישראל חלוק הגעל ובישראל אביו ואמו מישראל שמשע :

זה כך אם היה כוציא טעיות רבות היה מתקן אותם :
ב ועיקר טעם מצות עשה זו דכתיבת ספר תורה אינה אלא
כדי ללמוד בה כמו שסיים בפסוק זה ואמר ולמדה את
בני ישראל שימה בפהם לפיכך ברורות הראשונ' שלא היה
עיקר לימודם ועיונם אלא מתוך הספר תורה והשאר היו
מעיינים ולומדים בעל פה ודברים שעל פה לא היו רשאים
לכתוב כדלפינן מקרא דעל פי הרברים האלה וגו' לפיכך לא
אסרו קדמונינו במצות עשה זו אלא מצות עשה לכתוב ספר
תורה אבל בזמנינו זה שנתחדשה הלכה משום עת לעשות
לה' שרשאים לכתוב כל החורה שבעל פה דהיינו משנבך
וגמרא נתלמד ואין כותבין ספר תורה אלא לקרות בה ברכים
ומניחים אותה בבית הבנסת ושאר עיקר לימודינו ועיונינו הו'
בחומשים ובמשנה ובגמרא ופירושיהם כי בלהם אי אפשר
להבין ולעמוד על דברי תורתנו ועומקה לפיכך אע"ג דודאי
כתיבת ספר תורה היא המצוה הפפורשת בחורה בפירוש
וחייבים לכותבה לקרות בה ברכים אבל אין אדם יוצא יד
חובתו בכתיבת ספר תורה לברה אלא כל איש אשר ידו משנת
לכתוב חומשי תורה והמשנה והגמרא ופירושיהן או לקנות
אותם הרי זה חובה ומושל עליו בכלל מצות עשה זו ודבר
מכתיבת התורה ובלהם לא קיי' המצוה כתיקונה עד שיכתוב
או יקנה אותם וגם לא יסכרם אם לא ללמוד תורה ולישא
אשה :

דעא דין העור שנכתבת עליו ושרטוטה ודין
הדין ובן וסעיפים

א הלכה למשה מסיני הוא שאין כותבין ספר תורה אלא
על העור כמו שיכתבאר בסעיף ג' וילפינן מקרא שאין
כותבין אותה אלא על עור בהמה נחיה ועוף השמימיים דכתיב
למען תהיה תורת ה' כפיך פי' מן המותר כפיך ואפ"ל על עור
נבילות ושריפות שלהם דמ' מין המותר כפיך הוא לאפוקי
על עור בהמה וחיה שמהם שכל המין אינו מותר כפיך ואין
כותבין עליה ואין כותבין אותה על עור של דג אפילו על עור
של דג טהור משום דנפיש זוהמיה וצריך שיהיו העורות
מעובדים לשם ספר תורה שכל דבר של קדושה צריך לעשותו
לשמה כדאיתא לעיל בלבוש התכלת סימן ל"ב סעיף י"ט
והיינו שיאמר בתחילת העיבוד כשמשים אותם לתוך הסייד
עורות אלו אני מעבד לשם קדושת ס' וכוון שצריך עיבוד
לשמה לפיכך צריך שיעבדן ישראל ולא נוי שהנוי אינו יכול
לעבד לשמה ואפילו יאמר לו הישראל עבד עורות לשם ספר
תורה אינו מועיל דסוף סוף נוי אדעתא דנפשיה קעביד ואם
צריך לעבדן ע"י נוי וסייע הישראל מעט מתגלה כשיכתב
לתוך סיד ויאמר שהוא עושה זה לשם קדושת ס' ויסמן
אותן העורות שלא יוכל הנוי להחליפן וכשימצא אחר כך
סימניו לא חיישינן שמה החליפן הנוי חייף סימניו אחריו וע"ל
בלבוש התכלת פי' ל"ב סעיף י' ואחר שהיה העיבוד לשמה
אין צריך שהאיתקון הקלף ושרטושו לשמה ואם לא היה
העיבוד לשמה אפ"ל עשה תיקון הקלף ושרטושו לשמה אינה
מועיל שאינו אלא הזמנה בעלמא לכתובה ולא תיקון חשוב
ואינו מכשירו בזה לס' :

ב וצריך שיהיו מעובדים בעצמים או בסיד וכווצא כ'
מדברי שסכווצין העור ומחזיקין אותו ואם אינו מעובד
כך אינו נקרא קלף פסול :

ג הלכה למשה מסיני שאין כותבין ספר תורה אלא על
הגויל או על הקלף פירוש איזה נקרא גויל עור
שנגרר ונתקן במקום השער ובמקו' הבשר לא נתקן וכותבין
במקום השער ואיזה נקרא קלף דרך העבדנים האומנים
שחולקין את העור כשעת העיבוד לשנים כאלו היה כפולה
והחלק החיצון שהוא לצד השער נקרא קלף והפנימי הדבק
לכשר

הלכות ספר תורה

ער שבר מצות כתיבת ספר תורה וכו' ב' סעי'

א כתיב ועתה כתבו לכם את השירה ונוס' ודרקדקו ח' זל בית
דקיים לן שאין כותבין את התורה פרשות פרשין דתורה
חתימה נתנה על כרחך מה שצוה מרעה שיכתבו את השירה
לא קאמר שירת האזינו לכדה אלא היינו לומר שיכתבו כל
התורה עד שירת האזינו שהיא נמר כל התורה ושירת האזינו
עד סופה בכלל לפיכך אחזל מצות עשה על כל איש מישראל
שיכתוב לו ס' ואפילו הניחולו אבהיו ס' מצוה לכתוב
משלו וכ"ש שאינו רשאים למכור ס' אפ"ל יש לו הרבה ספרי
תורות ואפילו אין לו מה יאכל אלא ע"י הרחק לא ימכרנה
ואפילו למכור ישן כדי לקנות חרט אסור דחיישינן לפשיעות'
טמא לא יקנה הלכך אם היה החדש כתוב והוא בבית הסופר
ואינו חסר אלא נתינת דמים פוכר הישן לקנות החדש משום
זה אליו אנהו וגו' מיהו אם צריך למכרה כדי ללמוד תורה
או ליקח אשה ואין לו דבר אחר למכור יכול למכרה דשתי
מצוות אילו מצוות גדולות הם שקו' העולם תלוי בהם לימוד
תורה דבתי' אם לא בריתי יוסם ולילה וגו' וליקח אשה דכתיב
לא תהוה כראה לשבת יצרה . וכן לפירוש שבויים מותר
למכרה דמצוה רבה היא ועיין בלבוש התכלת סי' קנ"ג .

הליקוח ס' מן השוק ואינו פגיה בה דבר הוי כחושף מצוה מן
השוק כלומר ואינו יוצא בזה מצות עשה זו ואין לו שבר גדול
כל כך כמי שטרך ככתיבתו שיש למדת הדין לחלוק ולומר
אלמלא שבאה עליו בלא שורה לא היה עושה אותה אבל אם
הוא בעצמו כותבו או שבר סופר לכותבו ושרח בתיקון הקלף'
ולסכול עול הסופר עד שנכתב הרי זה כאילו קבלה מסיני
שיש למדת רחמים פתחון פה לומר כמו שטרך שורה זה כן
היה שורה ללכת במדבר כדי לקבל תורה מר' סיני וכן הקונה
ס' תודא היתה מטעם ההנהגה אפילו אותה הרי הוא
ג"כ כאילו קבלה מסיני שיש למדת רחמים לומר כמי שתיקן

לבוש עטרת זהב הלכות סת דמר

וצריכה עובי ששה בלא הוא :

ב לאורך כל ששה וששה נהנו שיעור כרי שיוכל לכתוב באותו הכת' שכותב לפי מה שהוא ג' פעמי' משפחותיב' דהיינו שלשים אותיות ולא הוא קצרה מזה שלא יהא הדף נראה כאגר' ולא ארוכה יותר מזה שלא יהא עיניו משאטטות בכתב שעיני הקורא משוטטות כשהשטות ארוכות ושועה כראשי השיטות :

ג שיעור היריעה כרי שתכיל מאלו הדפי' שלשה אור' או ה' או ו' או ז' או ח' אבל לא יעשה של שני דפי' ולא תשעה דפי' אבל עיקר הנוי שיהא משל ארבע או חמשה דפי' לפיכך אם נזדמנה ליריעה בת השעה דפי' והוא צריך לחלק אותה לא יחלקנה בעניין שיהא שלשה דפי' באחת וששה בשנייה אלא שיהא ארבע באחת וחמשה בשנייה כמה דברים אמורים בכל היריעות שבספר חוץ מבאחרונה אבל באחרונה שבסוף הספר אפילו פסוק אחד בדף א' עושי' אותו דף לבדו והופרין אותו עם שער היריעות שאין כאן גירעון בזה בגויה כמו באמצע הספר :

ד וכשיגמור הספר צריך לסיים באמצע השישה שבסוף הדף לפיכך אפי' אם לא נשאר לו אלא פסוק אחד בשניע ליריעה אחרונה צריך שיעשה ממנו דף שלם כדי שיקיים בסופו אף על פי שאין בפסוק האחרון תיבות כמנין השיטות שבשאר הדפי' יעשה האותיות ארוכות במטה למעלה כדי שתחזי' תיבה א' ד' או ה' שיטי' כדו שיטי' בסוף הדף ומתחיל מתחלת השיטה שבסוף הדף ולא יגמור אותה ומתכוין עד שיהיה לעיני כל ישראל באמצע שיטה שבסוף הדף :

רעג שיעור הגיליון ורוחב בין שיטה לשיטה ובין דף לרף וכו' סעיפים :

א שיעור הגיליון למטה לא יהא פחות מד' אצבעות בגודל ולמעלה לא יהא פחות מנ' ובין כל דף ודף שנים לפיכך צריך שיהא כתלת כל יריעה וסופה כרוחב אצבע גודל וכדי הפירה ונמצא כשתופר היריעות יחד יהיה בין כל דף ודף בכל הספר רוחב שתי אצבעות ובין כל שיטה ושיטה צריך רוחב כמלא רוחב שיטה ז' בין כל חומש וחומש ד' שיטי' פנייה ברא כתב ויהתיל החומש מתחלה ששה חמישית ויניח בהחילתו וכסופו כדי לגלגל על העמוד ועוד שתי אצבעות שיטתו בין העמוד והדף :

ב לא ימעט הכתב מפני ריוח שלמשה ולבעלה פי' שלא יעשה אותיות קטנות בשיטה עליונה ותחתונה כרי שיטתו שיעור גיליון ולא מפני ריוח שכן פרישה לפרשה כגון פרשה סתומה שצריכה להיות פתוחה כאמצע וכתובה מב' צדדין לא ימעט הכתב כדי להתחיל בסוף או כגון ששיטתו באמצע הדף שני שיטי' ריוח כדי שיעור ג' יגמורם לא ימעט הכתב מלפי אותו ריוח :

ג נזדמנה לו תיבה בת ה' אותיות לא יכתוב שתיים בהיך הדף ונ' חוץ לרף שאין ניכר לכל שיהיה ג' גידדין אחר שתיים להיותם נחשכים תיבה אחת אבל יוכל לבנין שלש בתוך הדף ושתיים חוץ לרף ואם אין מקום לכתוב ג' בתוך הדף יניח המקום חלק ולא ימשיך האותיות לעשותן גדולות מחבירתן כדי למלאות עד סוף הדף שלא ישנה צורה האותיות מחבירתן ותיבה בת ג' אותיות יכול לכתוב שתיים ממנה חוץ לרף אף על פי שמיעו' בפנים שכי' שאין בתוך הדף אלא אות אחת ניכר לכל שאילו השתיים שבחוץ גורדי' אחריו לעשותו תיבה שאות אחת אינה תיבה אבל תיבה שאין בה אלא שתי אותיות לא יכתובה כלל חוץ לרף אפילו אות אחת בפנים ואחת בחוץ ואפילו אם השתי אותיות הם מתיבה גדולה אלא שהם נראה כמו תיבה בפני עצמה לא יכתבו על הגיליון :

לבשר נקרא דוכסוסוסום ובהא ההלכה שלא יכתבו ס'ת אלא על הקלף ולא על דוכסוסוסוסום וגם בקלף לא יכתבו אלא לצד הבשר דהיינו במקום שהוא מחובר לדוכסוסוסום וקלפים שלנו שאין האומני' חולקין אותן יש להם דין קלף וכותבין עליהם לצד הבשר מפני שדרך האומנים לגרר העור מבפנים עד שגורדין וכלין כל הדוכסוסוסום ולא נשאר אלא הקלף לברו ואף על פי שגורדין גם כן קליפתו העליונה של צד השער אין גורדין שם אלא מעט כדי שיעור מה שהיו צריכין לתקנו ולהחליף ואפי' אם היו חולקין את העור לשנים היו ג' כ צריכין לגרר ממנו כך ואם כן לא נשאר רק הקלף ויש לו דין קלף לכתוב לצד הבשר והם מוכתרים לכתוב עליו יותר מן הגויל מפני שהם מעובדי' יותר ולפיכך נוהגין עכשיו לכתוב על הקלפים ולא על הגויל וכבר כתבתי שבגויל כותבין במקום שער ובקלף במקום כשר כן היא ההלכה ואם שינה פסול ויש מכשרינן בדיעבד :

ד כתב מקצתו על הגויל ומקצתו על הקלף פסול דזה אלי ואנורו כתיב ואין זה נוי לס'ת אבל אם עשה חציו גויל וחציו צבאים אפי' שאינה מצוה מן המוכחר שקצת יש היכר שאינה כתובה על עורת שוין ואינו נוי כ'כ מ'מ כשרה היא בדיעבד מפני שאינו ניכר לכל שאינו שוין דכמעט שוין הן ועל סימן רץ :

ה ס'ת צריכה שירטוט משום שהוא נוי שמישר הכתב עי' ואם כתבו בלא שרטוט פסול דילפינן כתיבה כתיבה ממוזהא ובמזוזה כ'ע מודה שצריכה שרטוט ואם לא שרטוט פסולה כמו שיתבאר ב'ע' בסימן רפ"ה ולא ירטוט בעופרת וכיוצא בו ברבר שהוא צובע שאינו נוי לכתוב ועוד דלשון שירטוט טבא בהלכה נוטא וחידוש משמע ולא צבע :

ו הלכה למטה סניני שאין כותבין ס'ת אלא בצבע הנקרא דיו בלשון הקודש ופירשו שהוא צבע שחורה עשוי' מעשן השמנים ושרוי' במי עפצים והעיקר מדברים הבאים מן העץ ואם כתבו במי עפצים וקנקנתום כשר ובלבד שיהיה שחור ולא משאר מיני' אצבעונים כגון האדום והירוק וכיוצא בהם ואם כתב אפילו אות אחת בשאר מיני צבעוני' או בזהב פסול ויא' דה' אסור לכתוב שום סם מספר עשרים וארבע ספרים שלא בריו ויש מבשרי' :

ז וצריך לכתבו בימין ראססכות אקרא דכתיב סימינו אש דת' למו י'א שיש לכתוב בקולמוס של קנה ולא בנוצה שאינה כותבת אלא חריצות וחוקקת ואנן כתיבה בעיני' ואין נוהגין כן :

רעב דין רוחב הדפי' וכו' סעיפים :

א אחז' שאין עושי' ס'ת לא ארוכות' על הקיפו ולא הקיפו יתר על ארכו פי' כיצד שיהא חוש המקיף יריעו' כל הספר לאח' שיחרר ויתגלל יהא אורך כשיעור אורך היריעה ממטה למעלה שזהו נוי לס'ת וכן היו הלוחות אורכן ורוחבן ועוכי'ן יחד שיין וכמה הוא ארכו ששה ספחים שהם כ'ד אצבעות ברוחב אנדלל של יד שכן היו שיעור הלוחות ארכן ורוחבן ועוכי'ן ששה ספחים ונתנו שיעור זה בגויל שהוא עב עוכי' בגינו' ובימיהם היו כותבין רוב ספריו תורות שלהם על גויל ושיעורו שכתב' בינונית נאה ומושר תזדמן ארכה והקיפה לשיעור זה לפיכך בקיף שהוא לפעמי' דק ולפעמי' עב שיעורן לפעמים פחות ולפעמים יותר ובלבד שיהא ארכו כהקיפו שהוא נוי לו ועיקר דינים הללו סמוכים על זה אלי ואנורו דהנאה לפניו במצות וכן אם עשה בגויל אורך ששה ספחים ומיעט בכת' או יותר על ששה והרחיב בכת' עד שיהא ארכו כהקיפו הרי זה כמצוה והעמוד שכתוך הספר י'א שהוא מצטרף לשיעור עוכי' ההיקף לששה וי'א שאינו מצטרף

ז ספר תורה המנוקד פסול מפני שיש אם למקרא ואם למסרות ואם מנקדו אין כאן מסורת לפיכך אפילו אם הסיר סמנו הניקוד פסול שכבר נכתבה לשם הניקוד ולא לשם המסורת וכן ספר תורה שיש בו פיסוק פסוקים פסול שאין לנו אלא כנתינתו מסיני ונראה לי שגם ככאן יש בו פסול משום שאין כאן אם למסורת שלפעמים על פי המסורת צריכין לחבר שני פסוקים יהי כאלו הם פסוק אחד ודווקא שעשה הפיסוק בדיו אבל אם הניח אויר בין הפסוקים כל שאין בו שיעור פיסוק פרשה כשרה וס' שערכבו האותיות כמו בנפש מעורה אף על פי שלכתחילה אין צריך לעשוהה כן אינה פסולה בכך :

ד ואם נזדמנה לו תיבה בה עשר אותיות או פחות או יותר ולא נשאר מהשיטה לכתוב את כולה בתוך הדף אם יכול לכתב הציה בתוך הדף וחציה חוץ לדף כותב שכיון שכל כך הרבה אותיות מזאת התיבה הם בתוך הדף נודר' אילו אחריהם אע"פ שאינם הרוב מן התיבה ואם אינו יכול לכתוב אפי' הציו בתוך הדף מניח המקום פניו וחלק ומתחיל מתחילת השיטה שאחריה ולא ימשיך האותיות בו כדלעיל :

ה כל אילו הדברים אינם אלא למצוה מן המוכרח ומשום הירור הס' אבל אם שינה כשר :

ו שכח לכתוב את השם כולו תולה אותה בין השיש' אבל מקצת השם כשיש' ומקצתו תלוי פסול מפני סוד הקבלה שבו שהוא במקצץ כנשיעות כידוע ליוצרים חן ובטאר תיבות אם שכחתיבה מקצת התיבה כשרה ומקצתו תלוי למעלה בין השיטות יש סופרי' שמדקדקי' לכתוב אותיות ביה שמו' כראש העמוד' וכן יש קצת מדקדקים לכתוב ראש כל עמוד' וקורין אותו ווי העמודים ואין לדקדק בכל זה ואדרבה יש שנחבו שיש אסור בדרב מפני שיעושים קצת עטורים רחבים וקצת קצרים וכן עושים לפעמים אותיות אשר לא בדת להתחיל העמוד שאחריו בלי ויש בזה נעו' לספר תורה לפיכ' המדקדק זהר שלא ימעש או ירחי' הכתב לפעמים משום זה שזדמן הו' בראש העמוד כי כל דברים אילו אין להם סמך ורמזיה מנמרא ואין להם שורש על מה שיסמכו :

רעה צורת פרשיו' פתוחה או סתומה וצור' השירה ובו ה'סעיפים :

א פרשה פתוחה לא יעשנה סתומה וסתומה לא יעשנה פתוחה ואם שינה כצוה משניהם פסולה ואם אפשר לתקנו באופן שלא יפגע בשם למקור'א' שמתיר לתקנו וכן נהגו אבל לא יתהוך שום שם שלא יעשה נקבים כיריעה שאין זה הירור :

ב בצוחת פרשיות פתוחות או סתומות יש מחלוקת בין הפוסקים ורבו בהן הדעות וירא שמים יצא את כולם

וככה יעשה בתחילת כתיבתן יעין וישער בערך נסות או דקות הכתב שהוא כותב ויראה היאך יודמנו לו הפרשיות הפתוחות והסתומות ויעשה בענין שפירשה פתוחה יסיים פרשה שלפניה באמצע שיטה וישחית בסופה חלק כדי ש' אותיות ויתחיל לכתו' כראש שיטה שלחתיבה ופירשה סתומה תמיד יסיים פרשה שלפניה באמצע שיטה ויניח חלק כדי ש' אותיות ויתחיל לכתוב בסוף אות' שיטה עצמה ולא ישנה לעשות צורה אחרת לא לפתוחה ולא לסתומה דבהני הוי כשר לכלוי עלמא ואם לא יוכל לכיון לא יסור מדברי הרמב"ם בזה כי עליו סמכו האחרונים וכתבו שרבוין הם עיקר והא' לך לשון הרמב"ם פרשה פתוחה יש לה כ' צורות אם נמר באמצע השיטה מניח שאר השיש' פניו ומתחיל הפרשה שהיא פתוחה מתחילת השיטה השנייה במה דברים אמורים שנשארו מן השיטה ריוח כשיעור ש' אותיות אבל אם לא נשאר אלא מעט או אם נמר בסוף השיטה מניח שיטה שנייה בלא כתב ומתחיל הפרשה הפתוחה מתחלת שיטה השלישי' ונמצא פניו ביניהם שיטה' פרשה סתומה יש לה ג' צורות אם נמר באמצע השיטה מניח ריוח כשיעור ומתחיל לכתוב בסוף השיש' עצמה תיבה א' מתחלת הפרשה שהיא סתומה עד שימצא הריח באמצע ואם לא נשאר מן השיטה כדי להניח הריח כשיעור ולכתוב בסוף השיטה תיבה אחת יניח הכל פניו ויניח מעט ריוח מראש שיטה שנייה ויתחיל לכתו' הפרש' סתומה מאמצע שיטה השנייה : ואם נמר בסוף השיטה מניח מתחילת השיטה השנייה כשיעור הריח ומתחיל לכתוב הסתומה מאמצע השיטה נמצאת אומר שפרשה פתוחה תחלת' בתחלת השיטה לעולם ופרשה סתומה תחלתה מאמצע השיש' לעולם עבל' ובצורה השנייה שכתב בסתומה ואם לא נשארו מן השיטה כדי להניח הריח כשיעור בו' יש ככללה גם כן צורה שקורין לה הסופרים פרשה סדורה והוא שנומר פרשה באמצע השיטה בחצייה או בשלישיתה ומתחיל בשיטה שתחתיה כנגד הנחת חלק העליונה והיא ככלל הסתומה הנזכרת בנמרא שסובר ז' לכל שמניח חלק בסוף שיטה ובתחילת שיטה שתחת' ל'ש' אם מתחיל לכתוב כנגד הנחתה שלמעלה ל'ש' אם מתחיל קודם או אחר ככל נוגני מקרא סתומה או סדורה' ובצורה השנייה שכתב הרב ז' בפרהיח

רעד שצריך לכתוב אותו לשמו ודין תיקון האותיות וזיווג ובו ז' סעיפים :

א כשיתחיל לכתוב הס' צריך הסופר שיאמר בפיו ספר זה אני כותב לשם קדושת ספר תורה משה ואמירה זו מספקת לכל הספר חוץ מן האזכרות כמו שיחבאר בס' מן רעו' בעה' ואם לא אמר כן בהתחלת הכתיבה יש אומרים שהוא פסול :

ב וצריך שיהא לפניו ספר אחר שיעתיק ממנו שאסור לכתוב אפילו אית אחת שלא מן הכתב וצריך שיקרא כל תיבה ופיו קודם שיכתבו וככלן הוי שעמם כדי לסדרו בפיו השיב ולא יטעה בכתיבה שכן אמרו חז"ל שחליל נתנת' כך היתה למרעה שהקב"ה אמר לו למשה כל תיבה והיכה ומשה אומר וכותב ולמדוהו מדכתיב בתורה ויכת משה וזימר והקטנו איפשר משה מת וכוחב וימת משה ותירצו אלא עד כהן הקב"ה אומר ומשה אומר וכתב כמאן ואילך הקב"ה אומר ומשה כותב כדמע :

ג וכתוב כתיבה נאה ומישרת משום זה אלו ואנהו ויכתוב כתיב' המה דילפינן ס' טובהבתם דכתיב גבי הפילין שיהיו כתיבה המה ושחשא מוקפת גויל שלא תרכב אות לחברתה אלא יהא ביניהן לפחות כהוש השערה ואם כתב אורך למ' בידר כזה אינו כשר שאין לך דיבוק גדול מזה :

ד וצריך ג'כ' שלא יהיו האותיות מופרדות הרבה זו מזו כדי שלא תהא תיבה אחת נראית כשתיים ויהיה בין תיבה לתיבה לפחות כמלא אות קטנה ולא יקרבם ביותר שלא יהו שתי תיבות נראות כאחת ואם שינה שהרחיק בין האותיות עד שהתיבה נראית כשתיים או שקירב שתי תיבות עד שנראות כאחת פסול :

ה וצריך שלא הפסול שום אות עד שאינה נקראת או דומה לאות אחרת כיון בעיקר הכתיבה בין בקר' בין בנקב' שניקב בה בין בשטוש :

ו צריך ליזהר כתיקון האותיות ובזיווג כמו שנבאר באורך בלבוש תתכלת סימן ל'ב' ושעיף ל'ב' :

לבוש עטרת זהב הלכות ספר תורה קמה

ואפילו העברת קולמוס עליהם לשם קדושה אינו סעיל להם ונסארו בפסולתה זכך אם היה לו לכתוב שם אלקים אחרים ואמר עליו גם כן שכותבו לשם קדושה אינו פסול בכך והיו כמקריש בעלי מומין לנבי מוכח שאינן קדושים שאין הקדושה חלה עליהם הכי נמי הכא אין הקדושה חלה ; וכשכתב השם אפילו מלך ישאל שואל בשלומו לא ישיבנו כרי שיכוון ליהודו ולא יפסוק ככוונתו והל כמקצן כנטיעות מכל מקום אם מלך נוי שואל בשלומו יכול להשיב מפני הסכנה ואין דבר עומד בפני פיקוח נפש דוחי בהם כתיב אבל שלא במקום סכנה לא יפסיק כלל כדכתבו טעמא ואם יש לו לכתוב שני שמות אחר זה מותר להפסיק ביניהם שכל אחד יש לו כוונה בפני עצמו . ובלבד כשיחזור לכתוב שם השני צריך לחזור לקדשו ולומר שהוא ככתבו לשם קדושת השם :

ד כשנזכר הקולמוס לטוב השם לא יתחיל מיד כסם לכתוב דשמא תהיה עליו רבוי דיו ולא יצא הכתב מיושר רבא למחוק שם אלא יכוין קידם שישיבול שיניח אות אחת מלכתוב לפני השם וכאותו האות יתחיל לכתוב ואם שכח ולא עשה כן יחפש אחר אות שצריכה דיו וימלאנה ואחר כך יכתוב אות השם כמלא קולמוס אחת . ולא ישובול באמצע השם ואם יצטרך לדיו יקח מאותיות שלכניו כרי ליתדם יחוד נטור והבן :

ה כבר כתבנו בסימן רע"א שאין כותבין ס"ת כילה אלא בדיו שחור ולא בטום דבר אחר אבל אם כתב בדיו זרק עליו זהב כשר כמה דברים אמורים יאיר כל הספר תורה אבל בשם אפילו כתבו בדיו זרק עליו זהב פסול וגם עשה כן ועבר ונדרו וחזר וכתבו בדיו אף על גב דלא שפיר קעביד שמחק שם כשר אבל אם עשה כן בהרבה שכות ועבר ונדרן וחזר וכתבן בדיו פסול דהוי כמנטר ואין זה הדוד :

ו מעה ושכח לכתוב אח השם כולו הולח אותו בין השישית אבל מקצת השם כשיטה וסקצה תלוי פסול כדכתבין טעמא לעיל סימן רע"ג ס"ו :

ז מותר לכתוב את השם על מקום המחק ועל מקום הנדר פי' מחק שמחק בעוד הכתב לח ונשארו הרוטם יוהר ונדר ואין חילוק בזה בין ס"ת לשאר ספרים . אלא נדר לא אחר שנהייב הכתב :

ח וצריך שיהיו כל האותיות השם כתוב דף ולא יצא מהם כלל חוץ לדף כדו שהיו פיתורים בפנים יחוד נטור ולא יצאו חוץ למחיצתן לתת ח' לכתב לחיצוניות מה שאין כן כשהולין אותו בין השישית שכולו בפנים והבן :

ט כתיב ופסולי אלקים הנדעו ויבדחם את שמם מן המקום הרוצ לא תעשין כולה' אלקים מכאן אמרו חז"ל שהמחק אפילו אוח אחת מן השם עובר בלאו כלומר לה' אלו אלקים לא תעשין כן לאבד אותה חוץ מן המקום אשר הוא כתוב שם דהיינו שלא למחוק כלל וכל השמות שאינם נמחקים הן שמותיו של הק"ב ונכלל בזה שאסור למחוק מהם אפילו אות אחת והם שבעה שמות ואילו הם השבעה שמות שם ההייה' ושם הארנות' אל אלו אלקים שדי צבאות' ויש נורסין ג"כ אהיה אשר אהיה' מכל אלו אסור למחוק אות וכל האותיות הנשפלים עמו מאחריו כגון ד' של אלו אלקים וכן כאלוקים וכיוצא בזה נדר מאחריו ואסור למחוק כמותו דומיא דאיבוד ע"ז שמצויים לאבד כל הנשפל אחריו כמו שכתוב בפרש בפסוק שלפני זה כן אישור האיבוד בשם ית' כולל כל הנשפל אחריו מן השמות הללו אבל הגדול הנבדד והנורא האדיר החזק האמין חנון ורחום אך אפי' ורב חסד נמחקין שאין אילו שמותיו אלא פעולותיו :

בפתיחה ברא' שנשארו מן השיטה ריוח כו' כל דה"ה אם גורמן ל כן בשיטה התחנה שבושף הרף שלא נשא אלא מעט או שנמר בסוף השיטה מניח שיטה העליונה של ראש הרף שאחריו חלק ויהחיל לכתוב בשיטה שנמצא פניו ביניהם שיטה כל ולטון בשיעור שאמר הרב בכל מקום ר' ל מ' וזויות זהו דעת הרמבם וספכו עליו האחרונים ומ"מ אם נאמא ס"ת שאינה נכתבת כדבריו אין לפסולה כי כמנה גדלי הפוסקים שיש להם דעת אחרת בפ' פרשיות שהומות אנהוחות ומחויקין לאותו הפור שכתבה על פי אחד מהות הפוסקים ולא שינה במזיד לכתוב פתוחות סתומות אסתומות פתוחות כפי רצונו שלא כדעת שום אחד מן הפוסקים דהל ספר תורה פסולה לכ"ע זה לא חיישין ; צריך ליהרר כשירות שלא לעשותם כשאר הכתב אלא יעטנה בארע על גבי לכינה אבל אם כתבם כשאר כתבאו שכתב שאר הכתב כשרה פסולה מיהו דווקא מכתב השירה כשאר הכתב בלא פזור אבל אם פזר אלא ישינה בפזור ממה שנהנו לא פסל ובלבד שיהא אריה על גבי לכינה :

שירת הים כותבין אותה בסלסים שישה ראשונ' כדרכה ושאר השישיות אחת מניחין באמצע ריוח דה ואחה מניחין הריוח בשני מקומות באמצע עד שהמצא שיטה חלוקה לשלש ונמצא ריוח כנגד הכתב וכחב כנגד הריוח :

י צורת שירת האזינו כל שיטה יש באמצע ריוח אחד ונמצאת כל שיטה חלוקה לשתיים וכותבים אותה בע' שישיות ובכל השישיות יהיו הרוחין כשיעור ריוח שבין פרשה לפרשה דהיינו מ' אותיות וכשירת הים טעושין שני רוחין בשטה אחת מניחין הריוח כשיעור מ' אותיות בין שניהם וכבר אילו אם שינה לא פסל שאינם מזכרים בתלמוד ; כתב המלא חסר או החסר מלא או שכתב מלה שהיא קרי וכתבי בקריאתה כגון וישכבנה במקום ישגלנה או וכשחזרים במקום ובפוליס וכיוצא בהן פסול שדברים אילו מזכרים בתלמוד והם קלוי שיפסל בכך . ויש עוד דברים שנהנו בהן הסופרים ואינם מזכרים בתלמוד אלא שהעתיקו איש מפי איש כמו באותיות גדולות והקטנות והנקודות והמשונות כגון פפין הלפופין ואתיות העקכות וההפכות כגון טון הפוכה דחין שכתב רש"י בחומש ועוד נהנו בסניין השישין לעשותן לא פחות מ' חו"ש אומרים מ"כ ולא יותר פס' ועוד נהנו בראש השישין למעלה משיר' הים כאותו עמוד ה' שישיין וזה התחלתן הבאים . גיבשה . ה' . מת ימצים . וכן למטה מהשירה ה' שישיין והתחלתן . ותקח פוג' . ויצאו . ויבאו . ויהיו' ולמעלה משירת האזינו ששה שישיין והתחלתן ואעירה' אחר' הדרך באחיות' להבעים' קהל' ולמטה ה' שישיין והתחלתן ויבא . וירג' דגוי' אשר' הזאת' וכל אילו הרברים למטה הם ואם שינה לא פסל :

דע דין תלית הדילוג ודין השועה בכתובת שם ובוג' סעיפים :

א שעה ודילוג רבב או יותר יכול לתלות בין השישין אבל לא בריוח שכיך דף לרף ;

ב כבר כתבנו בסימן רע"ב בסעיף א' שבשמתחיל לכתוב הספר תורה יאמר בפ' שכותב ספר זה לשם קדושת ספר תורה משה אותה האצירה מועלת לכל הספר חוץ מן האכיות אבל בכל פעם שיגיע לכתוב שם מן השמות שאינם במחקים צריך לקדשם בפני עצמם שיאמר בפיו בכל פעם שם זה אני כותב לשם קדושת השם ואם לא עשה כן פסול

רעז שלא להפוך הישיבה על פניה וכו' סעיף אחד :

א כהב היריעה וזבא לתלויה כדו שחתוכים לא יתפוך הכתב למטה אע"פ סמכויו כדו שלא יעלה אנה על גבי הכתב מ"ס דרך כיוון הוא אלא יהיה פני הכתב לפעלה ויפרוש עליו בגד כדו שלא יעלה עליו האבק :

רעח דין תפירות סת וכו' סעיפים :

א הלכה למשה מסיני הוא שאין תופרין סת אלא בודין ושטום צצריכוין מן הסותר כפיך אל יהיו הנדידן אלא מברמה או זדה המהורים. ולא יתפור כל היריעה כראשה לסופה משום דנחה ליקרע אלא יניח בראשה מעט וכספה מעט שלא יהא הפוך וכל השאר יהא תפור מראש ועד סוף ויתפור מכתן משום שיהיה נאה הוא כשתופרין מכתן שאין ההושין נראין בפנים :

ב וישים שני עמודים בס"ת לגללה בהם אחד בראשו ואחד בסופו וכה ששייר גליון בראש וסוף יכרך על העמודים ויתפרנו בגדין ויתאר בין העמוד לסוף שתי אצבעות וכשיעז הדחק שאי אפשר לתפור העמודים בגדין אם נתפרה במשי סביב העמודים קורין בה מיהו אם איפשר להקנה בגדין אף על פי שכבר נתפרה במשי אין קורין בה עד שיתקנה :

ג כבר אמרנו צצריכות היריעות להיות תפורות בגדין מראש ועד סוף חוץ מסיור מקום מעט למעלה ולמטה ואם לא עשה כן פסול עד שיתקן מיהו אם נקרע רוב תפירה שבג"ד יריעה ליריעה ועדיין הן מתוכרות בחמש או שש תפירות. של קיימת כבוד דכיון שכבר היו מחוברין כהלכתן ונס עכשיו עדיין תפירות של קיימה הן סני בכך דחשיב תפירה לכל דבר :

ד אם יריעה אחת אינה תפורה עכו אע"פ שהיא מונחת עמו בגלילה אין קורין בה עד שיהיו כל יריעותיו מחוברין יחד כי תורת ה' תמימה כתיב ומתומה וכדובקה נהנה ואינה כשירה אלא כך :

רעט דיני הגהת ספר תורה ושלא ישהנו מוטעה וכו' סעיפים :

א אסור לאדם לשהות ס"ת שאינה מונה יותר משלשים יום משום שנאמר אל תשכון באהליך עולה אלא יתקננו או יגוננו וה' לשער ספרים שאסור לשהותם כביתו בלתי מוגהים משום אל תשכון ואין להגיה שום ספר על פי הסנה כי אם בראייה ברודה שיש בו טעות :

ב כבר ידעת פעמים שס"ת שהספר בה אפי' אות אחת או יחיד בה אפילו אות אחת שהיא פסולה דתוה ה' תמימ' כגון בלא שום מום וכל אחד מאילו לס"ת מום הוא וכל שכן שאר מומין ולענין מה שהיא פסולה נחלקו בה הפוסקים ו'א שהיא פסולה לכל אפילו לקרות בה בציבור ס"ל שהיא פסולה אף על פי שהקריאה בציבור אינה אלא דרכן פסולה שלא לצאת בה ידי חובתן ואפילו קראו בה בציבור זממצאת אחר כך שהיא פסולה לא יצאו והכריכה שברכו עליה אינה ברכה וצריכים להוציא ספר תורה אחרת ולהזדרז ולקרות בה מראש הסדר ולברך עליה והקריאה והברכות של הראשונים לאו כלום הוא ויש אומרים דפסול הנאמר בה לא נאמר אלא לענין קיום המצות עשה שכתבנו בסימן ע"ז שחייב כל אדם לכתוב לו ס"ת כולה על זה אמרו שאם נמצא בה טעות שהיא פסולה ואין יוצאין בה ידי חבתה הבעות עשה שנצטוינו עליה לכתוב' ללמוד בה וכבר דעתא שקוצותיה

• כתבאל מאלוקים שהיתה כונתו לכתוב אלוקים ולא כתב אלא אל וכן י"ה מהשם של ד' וכ"ש שכתב שם י"ה לבדו אינן נמחקין שאילו הם שמות בפני עצמן אף על פי שהיה דעתו לכתוב כולו אבל אם כתב שד משדיוצב מצבאו נמחקין שאין אילו שמות לבדו ובן אד מאדני או א"ה מאד' ויש מחמירין כזה וכל שהדין עפרם דא"ה דאי שם משפוחיו הוא כמו י"ה בסוד הקבלה והשם שכותבין בסידורים כ' יודין ואחת על גביהן מותר למחוק שאינו סם אלא לסימן בעלמא כותבין כך שנרע שנקרא כאן השם כ"מ לא ימחקנו אם לא לצורך כיון דמ"ס סימן הוא לקדושה מותר ליפול דין מן אות הכתוב כשצריך לדיו לכתוב או כשצריצה לגלול הספר ורוצה שהתייבש התיבה שהגיה מהרה ולא תמחוק ולא דמי למדליק נר חול מנר מצוה שאסור משום אכחוש דהתם הגר השני שואב מן הראשון ומכחיש אותו אבל הכא כיון שנכתבה התיבה אינה נכחשת כנשילח מקצת הדיו ממנו אלא שסממה להתייבש ושתרותו נשארה בו :

יא נכרך אות להכרת' באותיות השם יסלו לגורו ואין כאן משום מוחק דאדרכה השם פסול הוא והוא שתקנו מ"ס אין צריך אחר כך להעביר עליו קולמוס לקדשו כי כבר נכתב כהלכתו בקדושת השם אלא שהאותיות לא היו כהלכתן וכשהתקן האותיות הרי הוא כהלכתו וכן דיו שנשפכה על השם מותר למחוקו כדו להקנו שאין זה דרך מחיקה רק דרך תיקון ה' של סם שכרעה נוגע בגנה אם נוגע ממש עד שנראית כח' ודאי שמתר למחוק או לגרוד כל הרגל ולחקנה הכל רואין שאין זה שם כיון שנראית כח' ואין זה משום מוחק השם אבל אם אינה נוגעת רק מעט יש להסתפק בדבר אם הוא מותר להקנו או אם נפסלנו למלך היריעה וכיון שאינו דבוק רק מעט ועדיין הו' ניכר ששם הו' היאך נעשה להקנו אם נגרד כל הרגל ונחזו' ונכתבנו כתיקונו שמא כיון שעדיין ניכר ששם הוא ה' מוחק את השם בגרירת כל הרגל שעשה מה' דלית ומאי ג"ס בסת שמתקנו אחר כך ולא דמי לשיפת דיו שנשפכה עליו שמתר למחוקו כדו להקנו דהתם בשלה צורת האות ועל כן יכול לגררה אבל הכא כל העולם קורין אותו ה' אלא שנפסלה כנניעתה מעט לגנה וכשהו' מוחק דרגל הוא מוחק את השם לויכא למימר שכל מחיקה שהיא לתיקון שריא שהרי הנותן אכן מן המוכח לא מחייב אלא דרך השחתה אבל אם נפסלה שצריך לחקן אחרת במקומה שרי שכן מצינו בני חשמונאי שנתנו אחרת שכנה עזרא מפני שטמאוהו יונים כדאירא ביזמא דהתם שאני שאי אפשר לנו בלא מזבח וגם אי אפשר לנו לבנות מזבח במקום אחר במקדש שמקום המזבח הוא מכוון ביותר כדאירא ביזמא אבל הכא איפשר לנו היריעה לפיכך אסור לגרוד כל הרגל דה'ל כמותק כל האות כיון שמשנה צורתו מה'א לדלית וצו לא יגרוד רק ההוא דבק ה'ל חק תיבות ואי מנח ליה הכי דא בעינן כרעיה דה'א תליא ואם ניגע פסול כדאירא בגמרה לפיכך יגנוז אותה היריעה דמוטב הוא שיגנוז' ויכתוב אחר' במקומה משיקדוד את השם מן היריעה ויכתוב שם אחר במקומו :

יב הכותב יהודה ולא נתן בו דלית' יתלה הדלית למעלה שרדי לא היתה כונתו לכתוב השם היה לו לכתוב השם וקדשו וכתב יהודה עשה מהר'ה' ומוחק ה' אחרונה שרדי לא קדש אותה ה' אלא הד' אותיות הראשונות :

יג כלי שהיה כותב עליו שם קוצץ מקום השם וגונזו שאין כל הכלי קדוש שאין זה מקומו של שם ואסור לכתוב לכתחלה שם שלא בספר שיוכל לבא לידי כיוון ולכן נזהרים שלא לכתוב שם באגרת מפני שמשליכין אותו וזורקין אותו לחוץ ויש נזהרין אפילו במלת שלום שלא לנמור כתיבא דשלום נמי שם הוא דנתיב ויקרא לו ה' שלום :

שקוצותיה תלתלים כלומר יכולין לדרוש בה על כל קץ וקץ חלי תלים של הלבנות לכך ידי ללמוד בה לא יצאו אבל לקרות בה בציבור שאינו אלא דרבנן מותר לקרות בה ולברך עלי' אע"פ שנמצאו בה טעויות הרבה אילו הם סבר הקדמונים ואנו אין מנהיגו לא כדברי זה ולא בדברי זה אלא סבירא לז' כיון דקריאה בציבור אינה אלא מדרבנן עושין כמו פשרה בין שתי הדיעות שכשנמצא טעות בס' שקרא בה בציבור מוציאין ספר תורה אחרת ומתחילין ממקום שנמצא הטעות ומסלימין לשבעה על אותם שקראו במטעה סגסג הראשונה שקראו במטעה עולין לנו למניין השבעה כיון שאין הקריאה אלא דרבנן והם כבר קראו ברעבד וצאו ידי קריאה וידי ברכ' כדעת הסברת האחרונים ועל האחרונים שהוא כמו לכתחילה מוציאין אחרת כשהו ומברכין עליה כדעת הסברה הראשונה ואפילו בתד' גברא שנמצא טעות באמצע בפרטתו פוסקין בזו ומוציאין אחרת וקוראין בה ממקום שנמצא הטעות וגומר קריאתו בספר הבש' ומברך לאחריה ואינו מברך לפניו כי ברכה שבידך לפניו בספר תורה הפסול כבר עליה לו ברעבד וכבר כתבתי בלבוש החבלת סימן קמ"ו סעיף ד' טעם נכון למנהג זה ע"ש ואין חילוק בזה בין שנמצא הטעות בס' ראשונה בין שנמצא בשנייה שקורין בה בספטייר לחובת היום :

ג ס' שנמצא בנ' טעויות אסור לקרות בו עוד אף על פי שהגיה אילו הג' טעויות עד שיגהנו כולו כיון שהוא מוחזק בתלת זימני שהוא מוטעה :

ד וספר תורה שיש בה טעויות הרבה עד שקשה הוא להגיה אותה עוד מחמת רוב טעויות יגנו' ואם אין פה כל כך טעויות יחקן ושיערו חז"ל שספר תורה שיש בה אפילו שלשה טעויות בכל דף ודף עדיין יכולין לחקנו אבל אם יש ד' בכל דף ודף כיון שמוטעה היא כל כך כמעט שאי אפשר לחקנו ויגנו' ואם היה רוב הספר מוגה והשאר יש בו ד' טעויות בכל דף ונסאר אפילו דף אחד מאותו השאר המשובש שאין בו אלא ג' טעויות הרי זה יחקן כמה דברים אמורים שכתב המלא חסר שצריך לתלות הטעות ביני שישי ותלויות כל ביני שישי נגאי הוא לספר ואינו הירוד אבל אם כתב החסר שלא אפילו יש בכל דף ודף כמה טעויות יחקן לפי שאין הגריה נגאי כמו התלייה מכל מקום כשנודר ירחיב זיארך האות שלפניו של אחריו קצת כדי שלא יהא מקום הגדר הפסק כתיבה ויהא נראה בשתי תיבות וכבר אמרנו שאם הפסיק באמצע התיבה במלא אות קטנה שהוא שיעור שבין תיבה לתיבה לא יקרא בו :

ה אם דילג שנים או ג' שישי' לא שלא ימחוק שלשה שישי' מן הכתובים לכתוב במקומן ד' או ה' שישי' כדי להכניס בהן מה שדילג מפני שמעש הכתב ומיחזי כמנומר ושוב לסלק היריעה אבל הסופרים נהגו לחקן וליופות הכתב וע' לריש סימן ע"ה :

דף דין נקרעה היריעה לאחד תפירתה וכו' ב' סעיפים :

א ספר תורה שנקרעה כו יריעה כנליון למעלה או למטה ונכנס הקרע בין האותיות בתוך הכתב עד ב' שישי' יתפור עד ג' שישי' לא יתפור כמה דברים אמורים בישי' שאין עיפוצו ניכר והתפירה אינו נאה שכוללת הרבה אבל כל זמן שעיפוצו ניכר תופר אפי' קרע הבא בתוך ג' שהתפירה אינה ניכרת כל כך כיון שהוא מעופץ מידו אפילו במעופץ לא יתפור רק קרע הבא עד ג' שישי' ולא יתפור שכיון שצריכה

להיות התפירה גדולה מתנכה בה הספר וכן הדין אם נקרע בין דף לרף בין גיבה לתיבה ויהפיר וכל הקרעים אין תופרת אותם אלא בנידין שתופרין בהן היריעות זו לזו ויא' אע"פ דה' למ שאין תופרין אלא בנידין הם בתפירת היריעות זו לזו אבל יריעה שנקרע' יכולין לתפור במשי או בחוטי' וכשעת הדחק סומכין עליה אבל אם איפשר בנידין שוב יותר ויא' בכל מקום שמתיר לתופרה אם נקרע מותר גם כן לשלות ולדבק עליו קלף מכתוב ולדבק הקריעה על ידי כך וכן אם נחסר דבר כגון אות שלם או תיבה שלימה כותבין אותו על אותו הקלף וכן נהגו ועל סימן ר"ן אך בכל הקרעים יזהר שלא תחסר אות אחת או השתנה מצורת' או שתיחלק האות ואם נחלק שום אות ע' הקריעה ונשתנה צורתו בעודו חלוק פסולה ולא מהני מה שמדבקו מאחוריו אף על פי ששפתי הקריע' חוזרין ונתענין זו בזו על ידי הרבק וחומר האות לצורתו ולא נחסר הקלף כלל אלא שנקרע ונסדק מכל מקום בעיני' שיהא האות מוקף גיול אפי' היבא שהאות שלם ולא נסדק כלל אלא שנחסר הקלף שבתוך החלל פסליגן ליה כל שבז' היבא שגוף האות נחלק לשנים ונשתנה צורתו וע' הדבק הוא חסר לצורתו זה אינו נקרא מוקף גיול מכל צד ולא דמי לנפסק אחר מן האותיות הפשוטות שכתבתי בלבוש ההכלת סימן ל"ב סעיף ט' שהיא כשרהתם מיירי שלא נשהנה צורת האות אף על פי שחלוק ולא נדבק ע' שוכשיתפיר יזהר שלא יתחב המהש תוך הכתב שהרי המחש יקרע ויתחלק האות אלא יתחוב חוץ לכתב :

ב ספר תורה שכלו סמנה יריעות וביא להחליפ' אפילו לא בלה סמנו אלא אחת או שתיים צריך להחליף שליש לפי שאי אפשר שיהיו אותה שמחליף דומות לממרי לאחרות ואם לא יחליף אלא אחת או שתיים נגאי היא לס' שיש בה שינוי ביריעת' אבל כשמחליף ג' אין כל כך נגאי כיון שישי' שהם דומות זו לזו :

דפא מי כשר לכתבת ס'ת ואם אמר הסיפר לא כתבתי האוכרו לשמו וכו' ה' טעל

א ספר תורה שכתבו אפיקורוס ישרף דמחשכרו ארוק בעבודה זרה וכדוראי לשם ע'ז כתבו כחבו נוי יגנו שאינו ארוק כל כך בע'ז ואינו דואי אם כתבו לשם ע'ז אינו צריך אלא נגיהו נמצא ביד אפיקורוס ואינו יודע כי כתבו ויש בו ספק אם כתבו היא ארסמא מצאו וישראל כתבו לכך לא ישרפנו אלא יגנונו' נמצא ביד נוי ואינו יודע מי כתבו ויש מי שמכשירו אפילו לקרות בו משום דשכיח שפי' שישראל כתבו לפי שאין דרך נוי לכתוב אבל אפיקורוס מתוך שהוא ארוק הרבה בע'ז דרכו לכתוב ספר תורה לשם ע'ז ויש אמרים אפילו נמצא ביד נוי יגנו' ולא יקראו בו מחשי' טמא כהבו מכל מקום כיון דשכיח שפי' שישראל כתבו חייבין הציבור לקנותו ממנו בכדי דמז' או יותר מעט ולגנונו כדי שלא יזלזל בהואם רוצה להעלות ברמיו יותר מבידימיו הרבה מניחין אותו בידו משום תיקון העולם שלא יתנו לבן וישרתו לשלול ספרים כדי לחזור למוכרין לישראל כיוקר ואם הוחזק כאותו זמן או כאותה מדינה שבו נרס ספרי ישראל תלוין שאותו ספרים שלהם היו וקורין בהם :

ב גר שחזר לסורו מחמת יראה כשר לכתוב ס'ת כיון שלא חזר אלא מחמת יראה מחשבתו לשמים :

ג ס'ת שכתבו איש מרי שהו' מסור או עבד אשה וקטן כותי ישראל משומד פסולה דילפינן לה מק' ונתפילין ונכי תפילין כתיב

כתיב וקשרתם וכתבתם ודרשין מדהוקשו קשירה וכתובה
כל מי שיטנו בקשירה ישנו בכתיב וכל הני דהיינו עכר
אשה וקמן וכתיב הואיל וליתנהו בקשירה מדאורייתא
ליתנהו בכתיבה וספור וישראל משמד אע"ג דמאורייתא
חייבין בקשירה מ"מ כיון שפיקו מעליה עול תורה עשאוהו
כאלו אינה בקשירה הכי ילפינן מק"ל גבי חפילין וס"מ דכ"ש
בס"ת שפוסלין דס"ת קדוש שפי מתפילין :

ד ס"ת שכתבו סמור יש פוסלין אותה ושעמא אף על גב
דישראל נמור הוא וחייב בכל המצות כישראל מ"מ
אמרינן ודאי כשהגיע לפסוק לא יבא ממזר בקהל י"י נחפו
ונבהל ולא כתב האזכרה לטמה ואפילו אמר נהכוונתי אינו
נאמן דאנן סרדי שלא נהכוון :

ה ס"ת שאמר הסופר לאחר שיצא מידו לא כתבתי
האזכרות לשמן אינו נאמן לפוסלו אבל נאמן להפסיד
כל שכרו ומ"מ אינו נאמן לפוסלו משום החזקה פועל עושה
כהונן מה שכירו לעשות ומה שאומר עכשו כן אמרינן אין
כוונתו אלא להפסיד ולהקניט את הלוקח או אותו ששכרו
לכותבו ואין לומר כיון שהוא מפסיד גם את שכרו ודאי
קושטא קאמר דאין מכרא לו' שיפסיד שכרו משום להפחיתו
ולהקניטו דאמרינן שעה זה בדין שאמ"כ כיון שאינו אומר אלא
שלא כתבתי האזכרת לשמן אינו מפסיד אלא שכר האזכרות
והוא דבר כועש ודרך בני אדם כן הוא סמתיאיש להפסיד
דבר כועש כדי להפסיד על חבירו ולהקניטו אכל אנו אומרים
לו טע"י בדין שבין שאתה מורה שלא כתבת האזכרות לשמן
הרי הס"ת כולה פסולה ולפי דבריך הפסדת כל שכרה דשוב
היה לזה שלא כתבת לו ואנו מאמינין לדבריך על עצמך
דהוראת בעל דין כמאה עדים דמי ומפסד' שכרה ועל הס"ת
אין אנו מאמ' לך כיון שאינו בירך ודאי להקניטו נהכוונת
ואפילו אם יאמר ידעתי ולא תעיתי אין מאמינין לו לפיכך אם
אמר ס"ת זו עורות שלה לא עברתים לשמן אף על פי שאין
הס"ת בידו סתוד שנאמן להפסיד שכרו נאמן לפוסלו הודאי
לא להקניטו קמינין שהכל יודעים שאם לא עבר העורות
לשמן אין לו שכר כלל וגם הוא ידע זה ואינו יאמר דקושטא
קאמר לא היה מאכד את שכרו כדי להקניטו לזה מיהו ס"ת
זו לא נרע לבעליה מחוסר דעילא ועל כל פנים חייב לשלם
בשכר כתיבת חומש בעלמא :

דפ"ב לנהוג כבוד בספ' תורה ודין תשמישיה ובנו' סעיפים :

א כבר ידעת כמה הוזהרתם החכמים
לומרי התורה ואם על לומריה כך על אחת כמה וכמה
שהוזהרנו על התורה עצמה וכמה שאמרו חז"ל מפני לומדיה
עומדין מפניה לא כל שכן לפיכך חייב כל אדם לנהוג כבוד
גדול בספר תורה ומצוה ליחד לו מקום ולכבד המקום ההוא
ולהדרו ביותר ולא ירוק כנגדו ספר תורה ולא יגלה ערותו
כנגדו ולא יפשוט רגלו כנגדו ולא יניחנו על ראשו כמשוי' הוא
יחזור לו אחריו אלא אם כן נבזה ממנו עטרה ספחים אלא
ישב לפניו בכבוד ראש וביראה ופחד שהוא העד הנאמן על
כל באי עולם שנאמר והיה בך לעד ויכבדנו כפי כחו :

ב היראה ספר תורה כשהוא מהלך חייב לעמוד לפניו
ויהיה הכל עומדים עד שיעמוד זה סמולכו ש
ויגיעו למקומו או עד שיחכמה מעיניהם אבל בפני תומסים
שלנו אין צריכין לעמוד שאין בהן קדושת ס"ת שאינן
כתבים כתיבתן יש מחמירין ואמרים אפילו השומע קול
אנושא הס"ת לא קול הפעמונים שבס"ת אף על פי שאינו רואה
אותה חייב לעמוד :

ג היה הולך ממקום למקום וס"ת עמו לא יניחנו בשק
ויניחנו על גבי חמור וירכב עליו אלא פניחו בחיקו כנגד
לבו והוא רוכב על החמור ואם היה מפתח מפני הנגבים
מוחר אפי' לרכוב עליו דמוטב שתהכזה עכשו לפי שעה ולא
תפול ליד הנגבים שיבוזהו יגהנו בה קלות ראש זמן ארוך .

ד אמרו חכמים ז"ל לכל המכבד את התורה נופו מכובר על
הבריות וכל המהלל את התורה נופו מחולל על הבריות
ולא יאחזו אדם ס"ת ויבנים בו לבית הבסא או לבית המרחץ
או לבית הקברות אף על פי שכרוך במספחת' ונחון בתיק
שלו בית הבסא וכות המרחץ הוי שעמא משום כזיון הספר
תורה ובית הקברות הוי שעמא משום לועג לרש שאף על פי
שהיה בתיק ואינו קורא בה כיון דאחזתה מצוה היא יש בה
משום לועג לרש ואפילו כשיחזור ויילך מהם לא יוציא סן
התיק וכ"ש שלא יקרא בו עד שדחיקד' אמות מהמת או
מבית הקברות או מבית הבסא ולא יאחז ס"ת בלא מספחתה
מפני שנוהג בה קלות ראש כזה :

ה אין מוריקין כתבי הקודש ואפילו הלכות ואגרו' שהיא
נגאי להן ונרא' שגוהג בהן קלות ראש ואסמ' להפוך אותן
על פניהם ואם פצאן כך צריך להפכן :

ו והקמיעון אע"פ שיש בהן כתבי קודש ושמו' אם הוי מכוסין
עור מותר ליכנס בהן לבית הבסא רעדף זה מכוסיו
מתיק כיון שהו תפור בתוכו ואם לאו אכור :

ז אסור לישב על המטה שספר תורה עליה וכ"ש שאסור
להניח על גבי קרקע ואפילו על המדרגות שעושינ'
לפני ארון הקודש אסור להניח ספרים שרירים קרקע
לכהנים שעומדים שם בעת הרוכן גם למצויאי ומכניסי
הספר תורה סן דאנן ושאר תשמישין שעושינ' סם השמישים
ולא יניח אדם קבר מנה על ברבוי מצילי דיו עליו וה"ה
לשאר ספרים :

ח בית שישבו ספר תורה לא ישלמש בו מטתו עד
שיציאנו ואם אין לו מקום להוציא יעשה לפניו מחיצת
נבזה עטרה ספחים אבל ע"י הנחת כלי בתוך כלי שאינו
מיוחד לו אינו מותר אלא בחפילין ושאר כתבי הקודש וחומשי'
אבל לא בס"ת והרמ"בם מחיר אף בס"ת ואם פירוש שליתו על
הארגז שמונח בו חשוב ככלי בתוך כלי :

ט דברי תורה אינם מקבלים שופאה כיהם קדושים
ושטהרים ופבריוחים כל שומאה לפיכך כל השמאים
אפילו גרות מותר' לאחז בס"ת ולקרוא בו ובלבד ושלא יהיו
ידיהם משונפות או מלוכלכות :

י ספר תורה שבלה או נפסל נוחנין אותו בכלי חרש
וקוברין אותו אצל ה"ח וזו היא גניזהו ומה שהצריכו
לתת או בכלי חרס הוא כדי שלא ירקב כל כך כפזרה אף על
גב הודאי סיף סוף ירקב בקרקע שיניחנהו סם מ"מ כדי שלא
ירקב מהרה והוי כאילו מחקנו אותו כידים כל מה דאיפשר
לתקוני שיעמוד ימים רבים מתקנינן :

יא כל חשמיטי הספ' שיש בו קדושה אסור לנהוג בו
כזיון לפיכך מספחת ספרים שבלו עושינ' אותם
תכריכים למת מצוה וזו היא גניזתן :

יב תיק שהוכן לספר תורה והונח בו וכן המספחות ספר
והארזן והמגדול שסניחין בו הספר תורה אף על פי
שאין מניחין בו הספר תורה לברו אלא כשהו בתיק וכן
הבסא שהוכן להניח עליו ספר תורה והונח עליו כלים
חשמישי קדושה הם ואפורות ולאחר שיטברו או יבלו נגזיזים
והוקא שהוכנו והונח עליהם אבל הונח עליהם בסקרה ולא
הוכנו לזה או הוכנו ולא הונח עליהם לאו כלום ועדיין לא
נחשבו חשמישי קדושה :

יג תיבה שנשברה מותר לעשות ממנו תיבה אחרת
קטנה

מרחקים זה מזה שכיון שיש בה שינוי אינה דומה לבגילת מספר תורה ומותרת :

ד אסור לרקס פסוקים לפלית מפני שהוא מביא פסוקי התורה לידו ולזולו כי הציצית שבטלית אינה אלא תשמישי מצוה ולא תשמישי קדושה ומותר לבא בטלית מצויצית לבית הכסא ולבית הטבילה ולהשתמש בו ולכסות בו את הערות ואיך יביא פסוקי התורה במקום הטינופת ומזלול מטעם זה התיירו לבתו פסוקים על המצות של ס' שהם תשמישי קדושה ואסור לנהוג בהם קלות :

ה סדרן של נביאים יושע שופטים שמואל מלכים ירמיה יחזקאל ישעיה תרי עשר . וסדר כתובים חת החלילים איוב משלי קהלת שיר השירים קינה דניאל מגלת אסתר עזרא דברי ימים ושעמא דמילתא נביאים ראשונים כן היו זה אחר זה יושע היה בראשונה ואחר כך השופטים ובסוף השופטים היה שמואל שופט והוא משח שאול למלך על ישראל ואחר כך מסח דוד, ומשם ואילך נמשכו כל המלכים עד נביאים האחרונים ובנביאים האחרונים אף ע' שלא היו מציאותה כן שהרי ישעיה היה קודם ירמיה ויחזקאל והישע שבראש תרי עשר היה קודם ישעיה מכל מקום סדרום כן משום דמלכים שבו סיים נביאים ראשונים סיפיה מרבר בחורבן ירושלים וירמיה נוליה חורבן ויחזקאל רישיה חורבן וסיפיה נהמה וישעיה נוליה נחמתא סמכין חורבנא לחורבן ונחמתא לנחמתא והישע לא רצו לעשות ממנו נביא בפני עצמו משום שלא ניבא הרכה ואיירי דזוטר מרבם וחבריהו באחרונה עם הנביאים האחרונים שהם חגי זכריה מלאכי שהיו סופרי' של נביאים שהיו בתחילת בית שני בשבת שהים לדריוש האחרון . וסדר כתובים סדרום על זה הסדר שכן היה מציאותם וות בתחילה ואחר כך החלילים שאמרו דוד שיצא ממנה ואיוב איבא למאן דאמר שהיה באותו הזמן ואחר כך שלטה ספרי שלמה שנים של חכמה משלי וקהלת אמרם בבחרותו ושיר השירים בזקנתו וקינות ירמיה אחריו ודניאל היה אחריו בגולה ואסתר אחריו בימי אחשורוש ועזרא אחריו בימי דריוש כנה ואפילו למאן דאמר איוב בימי משה היה לא רצו לאקדמי לאיוב משום דאיוב פורענית הוא ואתחולי בפורעניות לא מתחילין וכי תיבא אס' כן למה התחילו ברות דהא גם כן פורענות הוא דעב גלות ומיהת אלימלך וכנו שאני רות דפורענות ראת ליה אחריה טוב הוא שיצא משם דוד ולכך קראו הספר על סם רות דדייקינן בשמה ואמרו ז"ל למה נקרא שמה רות שיצא ממנה דוד שריוהו להקדוש ב"ה בשירות ותושבחות :

דפ"ד שלא לכתוב בלא שירטוט וכו' סעי' :

א כל כתבי קדש אין כותבין בלא שירטוט אפילו כתובים על הנייר שכן הוא הלכה :

ב א' או ב' תיבות מפסוק בכתב אשורי או בכתב אחר אפי' הרכה פסוקים מתורין לכתוב בלא שירטוט אבל שלשה תיבות מפסוק ובכתב אשורי אסור לכתוב בלא שירטוט מפני שהוא הכתב שיקבלנו לכתוב כוות התורה ואין חילוק בין כתיבה לחקיקה בעצם או בזהב וזמיהו הני מילי כשכתובים פסוק לשם לימוד או דרשה אבל באגרת שלומי מותר לכתוב לדבר צחות אפילו כמה תיבות מהפסוק בלא שירטוט וגם במקום שצריך שירטוט אם שרטט שיטה עליונה טוב לא צריך י' שאין לכתוב דברים של חול בכתב אשורית שכיון שכותב' בו תורה לא ינהגו בו חול ולכך כיררנו בכל המדינות כתבים אחרים לכתוב הכל בלא שירטוט גם לכתוב כו כל דברים של חול ואגרת של שלומים :

קטנה דבקדושה שניהם שוים אבל אסור לעשות ממנה כסא לס' דקדושת כסא אינה בקדושת תיבה וה' מוריד בקדוש ודין הוא מעלין בקדוש ואין מורידין וכן כסא שנשכר מות לעשות ממנו כסא קטן דקדושתן שוין אבל אסור לעשות ממנו שרפרף דה' מוריד בקדוש :

יד והכימות שעומד עליה האוחז הפפר אין בה קדושת ס' אבל יש בהם משום קדושת בית הכנסת :

טו כל מה שעושה לס' את עשאו על הנאי להשתמש בו שאר תשמיש אם ירצה מעיל בו התנאי :

טז תפוח כסף וזהב שעושה לס' לנו תשמיש קדוש הם ואסור למכרם להוציאם לחולין אם לא לקנות בהם ס' או חומס :

יז כל מה שאסור לשנותו לקדושה קלה אם מכרהו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר מותר לעשות בהם מה שרצו :

יח יחיד שמוכר ספר תורה שלו ותשמישו יש מי שמתיר להשתמש ברמיו דיחיד בשלו הוא כמו שבעה טובי העיר בשל ציבור ויש מי שאוסר שאין כח היחיד להפקיע הקדושה כמו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר ואם היו בה פעיות לכ' עשר וע' לבכוש התכלת סימן קנ"ג סעיף ג' :

יט מותר לחניח ספר תורה על ס' דקדושתן שוה ואין קפידא ומניחין חומשים על גבי נביאים וכתובים דקדושת נביאים וכתובים קלה לנבה חומשים לפיכך אין מניחין נביאים וכתובים על גבי חומשים ולא חומשים על גבי ספר תורה אבל כתובים על גבי נביאים מניחין דקדושתן שוה וע' ל סימן רמ" מה שאמרו שאסור להרהר בדברי תורה במקומות המטונפות והוא גם כן שעמא משום כבוד תורה המוזכר בסימן זה :

דפ"ה שיכול לרדק תורה נביאי וכתובים יחד וכו' ה' סעיפים :

א מותר לרדק תורה נביאים וכתובים בכרך אחר אף על פי שאי אפשר שלא יהן לפעמים נביאים וכתובים על גבי תורה וכבר אמרנו שאסור הני מילי בשני כרכים אבל כשהם מדובקים יחד אינו ננאי ושי' ומניח בין כל חומס וחומס ד' שיטין וכן כל נביא ונביא ג' שיטין וכן בין כל נביא ונביא של תרי עשר וכיון שהכל מדובק יחד אין קדושתן אפילו קדושת התורה שבהם בקדושת ספר תורה אלא בחומס בעלמא דכל יתור כנטול רמי כלומר כאילו נטול היתר ואחר עמו דמי וה' כמו ס' שחסר ופסול וכן מותר לכתוב כל התורה חומס חומס בפני עצמו ואין בהם קדושה ספר חודת השלם ויש מי שאמר שהם כס' לכל דבריהם אלא שאין קורין בהם כציבור מפני כבוד הציבור וכל זה מירי בחומשים העשויין בגליון כס' אבל בשלנו שהם כרכים אין חילוק בין חומס לנביא :

ב לא יכתוב אדם מגילה בפני עצמ' שהיה בה פרשיות דק' לתורה התומה ניתנה כדלפינן מדכתוב לקוח את ספר תורה הזה וגומ' אפילו למ' מגילה ניתנה הא לסוף ארביק וכיון דאדבק ארביק לא יכתוב אדם מגילה לתניק להתלמד בה ואם רעתו להשליכה לחומס מותר דאף על גב דתורה חתומה נתנה או מגילה מגילה ולבסוף אדבק מכל מקום כל חומס הואיל ומילתא באפי נפשיה הוא התיירו אף על גב שאינו כל התורה שלימה משום עת לעשות וגומר ולא יאפשר לכל עני שכישראל לכתוב ספר תורה שלימה לבנו :

ג ומותר לכתוב מגילה אחת ג' תיבות בשפה אחת

שבר מצות מוזהו וכו' כ' סעיפים :

א מצות עשה לכתוב פרשת שמע ופרשת יהיה אם שמע ולקובען על מזוזות הפתח רבשני הפרשיו הללו כתיב הצווי וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך וצריך לזהר בה מאד כמו שאמרו חכמים כל מי שישי לו הפילין נראשו ז ובזרועו וציצית בבגדו ומזוזה בפרהו מוחזק הוא שלא יהטא מפני שיש במזוזה יחודו של הקדוש ב' והחמיר בביאו ובצארו חכור יחודו של הק' בהיותן יראתו על פניו לכלור יחטא וכל הזהיר בה יאריכו ימיו וימי בניו דכתיב למען רבו ימיכם וימי בניכם ואם אינו זהיר בה יתקצרו דמכלל הן אהה שמע לאו וכן דרשו חז"ל בעין מזוזה בניו ובנותיו מהים קטנים דכתיב דם נפשות אבינוי נקיים דהיינו קטנים שהם נקיים מהטא וסמך ליה לא במחחרת מצאהיה פירוש כמחחרת שאין לה פצימין וה' קרא לא במחחרת פצימיהו מצאהיה שלימים כמצותי כי על כל אלה הבית' דהאי קרא בתר לשוא הביתי את בניכם כתיב וגדולה מצותה שהבית נשמר על ידה כמו שדרשו בפסוק ה' שומריך וגומר מלך כשרודם הוא מכפנים ועבריו שומרים אותו מבחוזין ואת' יטנים על מטתכם וה' בה שומר אתכם מכתחין :

ב ועל כן נחניהה כטפח החיצון שיהא כל הבית לפני הסיפה וכשמירתה לכן י' כסאדם יוצא מן הבית או נכנס לתוכו יניח ידו על המזוזה ויאמר ה' ישמר צאתי ובואי וגומ' מ' אם אין ידו משנת לקנות תפילין ומזוזה יקנה תפילין ולא מזוזה דמצוה שהיא חובת הגוף עדיפא :

רפ"ג מקומות החייבים במזוזה וכו' כ"ג סעיפים

א אילו המקומות שחייבים במזוזה אחד שערי בתים ושערי הצירות מדינות ועירות רפת בקר ולולין ואוצרות יין ושמן ובית האשה ובית השותפין כולם חייבים כולם בכלל ביתך ובשעריך הן ובית השותפין דחייב דווקא כשהשותפין הם ישראלים דקאי וביתך על כל אהה טהם שכל אחד חייב דהא כתיב בתורה למען ירבו ימיכם וימי בניכם כל החפץ בחיים חייב כלומר כל מי שיקיים התורה והמצוה אבל בית של סוחרים ישראל וגר נטור במזוזה דגוי אינו חפץ בחיים שהרי אינו פקיד התורה שהיא החיים וכיון דחלקו של גוי פטור גם הישראל פטור דשמא כל המזוזה היא חלקו של גוי וכן שערי הצרות או עירות שמקצת גוים דרים שם פטורים ממזוזה דגוים אינם הפצים בחיים :

ב בית החתן בית העצים ובית הבקר סתמו חייבים ואם הנשים רוחצות בהם פטורים דכיון שעובדת שם ערומות אין כבוד שמים להיות שם מזוזה דווקא אילו אבל חדר שמש אפי' מקום שאיש ואשה ישנים ומשמים שם חייב כמז' שאע"פ שמשמים אין עומדי ערומים מקליון ואומרי' דבכ"ט שנים שוכבות פטור ממזוזה וכתב מורי מהרמ"א ז"ל שבמקום שהדלת מכפנים וכששוכבים שם סוגרים הדלת ונמצא המזוזה מבחוץ חייב לכלויל עלמא :

ג בית הכנסת פטור ממזוזה שאינה עשויה לרירה וסתם ביתך בית דירה משמע או בית שמשחששים בו כדבר צריך לו כמו כל אילו הנזכרים למעלה אבל ב' אינה עשויה אלא להתפלל בה ואם יש בה בית דירה לטום אדם חייב במזוזה ואם הבית דירה בעזרה שלפני הב' העזרה חייבת ובית הכנסת פטורה :

ד בית הכסא ובית המרחץ ובית הבורסקי ובית השכלח פטורים לפי שאינם עשויים לרירת כבוד :

ה במקום שיש טינוף כגון שתינוקות מצויים שם טוב לכסוה המזוזה ובמקום שהרה טוב להיות נראית :
ו אכסדרה והוא המקום שיש לו נ' כהלים סתמו והקרה אף על פי שיש לה שני פצימין ברה רביעיה פטורה מפני שהפצימין להעמיד ההקרה הם עשויים ולא משום מזוזות אבל אם יש לה נחוצה גם כרוח הרביעיה אף על פי שהיא נטובה או שעשויה חלונה חייבת דכית דירה מקרי :
ז מרפסת שהיא דרך לעשות בה לעליו' ובית שער והנינה פטורים שאינם מיוחדים לדירה ואם בית פתוח לא כאלו חייבים וי' שיהי שער חייב מדרבנן אפילו אין בית פתוח לו שהוא דומה לבית דירה :

ח בית שער שפתוח לבית והצד חייב כשהי מזוזות אחת במקום שפתוח לבית ואהה במקום שפתוח להצר :

ט בית שער העובד בין שגנה לבית חייב כשהי מזוזות אחת במקום שפתוח לבית ואחת במקום שפתוח לגינה :

י בית המדרש אינו בית דירה ופטור מן המזוזה ואם יש בו פתח שהנול לצאת בו לביתו חייב במזוזה באוהה פתח ויש אומרים שכל המדרש חייב במזוזה כיון שההלמידים יושבים בו מן הבקר עד הערב דומה לדירה ויהי סבי' הכנסת הראוי לחוש דרכיהם להחמיר לעשות לו מזוזה אבל לא יכרך עליה כקביעות דשמא מן התורה פטור הוא כסכרא ראשונה והוי ליה הברכה לבטלה לפיכך יקבעה בלא ברכה :

יא סוכת החג כגון והבית שבספינה וההניח שבסיוקים פטורים דרסמנא אברה כיהן וכתם ביתך דירת קבע משמע לאפקוי כל אילו שהם דירת ארעי שגם הסוכה כגון דירת ארעי מקרי במבואר בהלכותיו :

יב שהי סוכות של יוצרים זו לפניו מזה הפנימית חייבת והחיצונה פטורה פירש כך היה דרך יוצרי כלי היס בימיהם עושים להם שתי סוכות זו לפניו מזה הפנימית הוא דרובצניע קריותיו וכחיצונה הוא עושה כלאבדו וכתיב קדרונוי למכור פנים ה חייבת במזוזה משום דכל דירתו בה והחיצונה פטורה דלאו דירה הוא שאינה עשויים אלא לצאת ולבא דרך שם ולהכניס שם הגרים ולא דמי לבית שער דאמינון דהייב דהתם קביע השמשותיה והכא לא קביע :

יג בית שאין בה ד' אמות פטור דלא מקרי בית שאינו ראוי לדירה ואם יש בו ברו' לרבע ד' אמות על ד' אמות כשה אע"פ שארנו יתר על רהכו או שהוא עגול או כעל ה' זווית כל שיט בקו מהקיפו כחללו לרבע ד' אמות על ד' אמות רצוי לדירה הוא וחייב :

יד בית שאין לו התקרה אינו ראוי לרור כהוכו ופטור אע"ג דשערי הצרות חייבים וכתם הצירות אינם מקורין שאני חצר שבהם מקורין פתוחים להוכו ומשחששין שגם לבתים ומבתי' להוכו לפיכך הייבליה שאין כן כאן שאין משחששים כן כהוכו לפיכך פטור ואם היה מקצתו מקורה ומקצתו אינו מקורה אם היה הקרוי כנגד הפתח חייב במזוזה שאינו לרור פיר במקום ביאתו לשם והשאר נחשב לחצר והוא שדהת במקורה ד' אמות על ד' אמות :

טו הבית אע"פ שאין לו דלתות חייב במזוזה ויש מי שפסק ונל' שמהלוקתם כזה המהייב לעשות מזוזה בפתח הבית אע"פ שאין לו דלתות מפרש הוא על מזוזות ביהיך ועל מזוזות שעריך ותרווייהו פירושם פתח בלא דלתוה כלל פתח הבית שיש לו פצימין ופתח שערי החצירות והמדינת כו' והפטור הוא מפרש שער לשון דלתו' וה' קרא על מזוזות ביתך ועל מזוזות הבית כשיש שם שעריך דהיינו דלתות לפיכך כל זמן שאין בה דלתות אינה חייב במזוזה ואם קבע פרשת מזוזה על המזוזה קודם הלית דהית לא יצא ידי

מפניו כמו שהבאר בע"ה הילכך בקושי יצא ממנו מפני טורח
מזוזה אחרת ואפילו יוצא ממנו ושכרנה אחר מדר' בשימצאנה
מזומונה בסו זה ונמצאת א"י מיושבת וכן הדין בשואל בית
כשיכר את הבית :

כג השיכר בית מן הגוי לאחר שלשים יום חייב במזוזה
דביהיך סיקרי דשכירוה ממכר הוא :

רפז איזה פתח חייב במזוזה ובו ב' סעיפים :

א אין הפתח חייב במזוזה אפילו הוא עומד במקום החייב
אלא אם כן יש לו שתי מזוזות ומשקוף מדכתיב מזוזות
מלא בשני ווי'ן משמע רבים שתי מזוזות ומדכתיב נכי נחית
הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ש"מ דככל ס' וס שנאמר
מזוזות שאני' בלא המשקוף עליהם ואם אין המשקוף שהדלת
שוקף עליו למעלה ישראל אבן נכנס ואבן יוצא או שאין
המזוזה ישרה אלא אבן נכנס ואבן יוצא פשור שאין זה נקרא
משקוף ואין זו נקראת מזוזה שלכך נקרא המשקוף משקוף
משום שהדלת שיקף עליו וכל זמן שאין כולן שוין וישרים אין
הדלת יכולה לשקוף על המשקוף ביותר :

ב בית שיש לו מזוז' סכאן ומכאן וכיפה כמין קסת על ב'
המזוזות במקום המשקוף אם יש כנובה קודם שמתחיל
הכיפה להתקצר פחות מד' טפחים שהוא שיעור גובה הפתח
או יותר חייב דחשיב' כיפה משקוף דהא אפי' החשב כל העגול
סתום היו נשאר שם שיעור פתח ואם אין ב' טפחים קודם
שמתחיל הכיפה להתקצר פחות מד' אף ע"ג שכנוכה הכיפה יש
בו עשרה מן הקרקע פשור מפני שלמעלה בעיגול כשהוא יוצר
ואינו רחב ד' אין כאן משקוף דסתם משקוף למעלה מפתח
הוא ואין פתח פחות מ' רוחב שאינו ראוי לכניסה ויציאה וב' ש'
פתח שאין לו גובה עשרה טפחים שפשור ממזוזה לכן כל ד' ר'
טמים יזהר לעשו' הפתח בכל הלכותיו בגובה וברוחב ובשתי
מזוזות ומשקוף עליהם קודם שיקבע בה פרשיות השייכים
למזוזה :

רפח במה נכתבים והיאך נכתבת ובו ט' סעיפים :

א כיצד מצוה ה"ל"מ שיקח עור וכיון שצריך עור צריכה
להיות מן המוח' בפיך כמו ס' ותפילין וקח עור אחד
שיש בו לכתוב פרשה שמע ופ' והיה אם שמעו וכתבתם ועושה
לה ריוח מלימטת וריוח מלימעלה כמו חצי ציפורין וכתחילה
ישיר כרו לגול אותה אחר שתוכיך ובסופה אין צריך להניח
כלל :

ב ולכתחילה למצוה צריך לכתובה כדף אחד ואם כתבה
בשנים או בג' ופי' כשירה :

ג כתבה שלא על הסדר אפי' כתבה מלכתוב אות א' פסולה
ואין לה תקנה שאם ינהיגה היו שלא על הסדר ואין צ' ל'
אם הקדים לכתוב פרשה והיה אם שמעו לפרשת שמע :

ד כתבה בשני עורות אף על פי שחפר' יחד פסולה :

ה אף על גב דספר תורה ותפילין צריכין עיבוד לשמן מזוזה
אינה צריכה עיבוד לשמה לא מן התורה ולא מן ההלכה
למשה מסיני שלא קבלו בהלכה למשה מסיני עיבוד לשמה
במזוזה וחכמינו האחרונים נתנו טעם לדבר דיש חילוק בין
ספר תורה ותפילין למזוזה דספר תורה ותפילין שעצמן הן
מצוה שהם חובת הגוף ותפילין לפיכך הוצרכו לעשות להם
חשיבה יתירה והוצרכו לעבדן לשמה לפי שזוהר בעיבודן
לכען יעמדו ימים רבים אבל עצמה של המזוזה אינה מצוה
ולא תיחשב מצוה אלא מפני הכות' ואם אין בית אין מזוזה
לפיכך אינה חשוב ככ' ולא באה ההלכה בה לעבדה לשמה

ירי חובתו אף על פי שתולה הדלת אחר כך דהוי תעשה ולא
מן העשוי בפסול :

טו הרבה דירות זה לפניו מזוזה כולם חייבים במזוז' דכולם
פתחי ביהיך מקרו :

יז ואם יש בבית הרבה פתחים פתוחים להצר או לרשות
הרכים ונעשו כולם לכניסה ויציאה כני הבית כולם
חייבים אפי' נתמעשו הדירות שאין גרלין עהה לצאת ולבא
אלא כאחד מהם :

יח ואפי' לא היו מתחלה הרבה דירות אלא שדר בו לבדו
ועשה פתחים הרבה לכניסה ויציאה וצע"פ שאינו רגיל
לצאת ולבא אלא כאחת מהן חייב לעשות מזוזה בכל פתח
ופתח הואיל ומתחילה נעשו לכניסה ויציאה ומרהף שיט לו
פתח מן הרחוב שמכניסין בו יין בחביות גדולות ויש לו פתח
קטן מן הבית שנכנס' ויוצאים בו תמיד אם פתח הקטן ראוי
למזוז' שיש בו גובה עשרה ורוחב ארבע חייבת כיון שנכנסין
ויוצאין תמיד דרך אותו הפתח הקטן ושם הוא עיקר השמיטה
לפיכך חייבת במזוזה וחגדולה פשוטה מפני שאין השמיטה
שם בכניסה ויציאה אלא לפעמים כשצריך להכניס בו היין
בחביות ואין זה השמיטה אלא במקרה ואינה נקר' פתח ובטלה
היא לגבי פתח קטן שנכנסין ויוצאים בה הדיר מיהו אם אין
בקטן שיעור פתח הראוי למזוזה עושין בגדולה אף על פי
שמשמשין בקטן בטלה דעתו שאינו אלא מעשה ח'ור
בעלמא וזו היא עיקר הפתח .

יט ארובה שבין בית לעלייה ועולים לה בסולם ועושים
סביב הסולם היקף מחיצות פעמים למטה ברנלי
הסולם ופעמי' למעלה בראשו ויש בו צור' פתח במקו' שעושין
אותו חייב ואם עשו למעלה וגם למטה חייב בשתיים :

כ פתח שאחורי הדלת אם יש לו פצים טפה חייב במזוזה
פירט כנון שהפצים קבועים במקצוע הכות' וב' פתחים
מחותכים אחד לדרום ואחד למערב וקבע מזוזה בחלל כות'
הדרומי וכשהדלת סתום הוי פתוח למערב אחורי הדלת אם
יש בעובי פצים המכריל טפה בין פתח לפת' צריך מזוז' אחרת
לפתח מערבי הואיל ואין המזוז' כחללו ואם לאו אין צרי' מזוז'
אחרת שהרי הוא כמנחת המזוזה כאוהו פתח עצמו :

כא לפיכך פתח אחד שחלקיה כעמוד בתים כל שיש
היכר ציר בזה וכזה לצד העמוד הרי הם ככ' פתחים

וצריך מזוזה לכל פתח אבל כל שאין צירים לצד העמוד אין
העמוד מחלקו לשנים אפילו אם יש בעובי העמוד טפה ואינו
חייב בשתי מזוזות דלא מחוייב בשתיים כשיש בעובי העמוד
טפה אלא כשאתר בררום ואחד במערב אבל כששני הפתחים
ברוח אחת אפי' יש בעובי הפצים טפה חשוב הכל כפתח אחד
ואין הפצים עשוי אלא לנו בערמא כעין החלונות שהולקין
בעמוד דחלון אחד מקרו ואין העמוד אלא לנו הכי נמי הכא
ואף ע"ג דגבי שער גדול שדרך לעשות פתח קטן אצל השער
הגדול שאין פתחין תמיד השער הגדול ופותחים הקטן אם
יש פצים רוחב טפה ביניהם צריך מזוזה אחרת אף ע"ג שהם
ברוח אחת שאני התם שהפתח הקטן נכדל מן השער הגדול
לגמרי שהרי נפתח ונסגר כל א' בלא חבירו אבל הכא שאינן
נכדלין זה מזה דכזוה נפתח גם זה נפתח וכן נסגרים כיחד
ואין העמוד נעשה אלא לנו ודאי כהר חשיבי ואין צריך אלא
מזוזה אחת :

כב השוכר בית בחצי הארץ והדר כפונדק בארץ ישראל
פשור ממזוזה שלשים יום שאינו נקרא לו עדיין דירה
ואינו חשוב כיחיד תוך שלש' יום כמו שיבאר בע"ה המזוזה
חובת הדר הוא ופתח משלשים יום אינו אלא דירת ארעי כיון
שאינו שלו אלא מושכר הוא בדרו מ"ס בא"י אמרו חז"ל השוכר
בית בארץ ישראל חייב במזוזה מיר משום ישוב ארץ ישראל
מידש כיון דלאחר שקבלה טוב אינו נוטלה משם אפילו יוצא

דבר כרי שלא התפתח נלילה והתקלקל מתוך ויקבענה במקומה ויכרך ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קרשנו כפצותיו לקבוע מזוזה ולא יכרך בשעה כתיבה דקביעה היא הכצוה ולא הכתיבה ואע"ג דאי אפשר קביעה בלא כתיבה מ"מ הקביעה היא נמר המצוה ואין מכריזין אלא בשעת גמר מצוה שהיא עיקר ומי שיש לו טנים או שלטה פתחים הראויים למזוזה אם בא לקבוע כולם ביחד אין צריך לברך אלא ברכה אחת על כולם :

ב איזה מקום קביעותה בתוך חלל הפתח דכתיב בשעריך והיינו במקו' פנירת השער ואם היה עובי החלל ארבע או חמשה טפחים פנון חומת אבנים יניחנו בחלל בטפח הסמוך לרשות הרבים מאי טעמא כרי שיצנע במזוזה מיד ועור כי היכי דתיטריה לכל הבית שמכפנים מן המזיקין ואם שיגה אינו מעכב ובלבד שיניחנה במזוזה עצמה ויניחנה בגובה השער דהיינו שליש בהתחלת העליון שיכוד מלמט למעלה שני שליש הפתח וכשיכנס לתחת שליש העליון יתן שם המזוזה ואם קבעה למעלה מזה כשרה דילפינן מקרא שצריך שיניחנה בגובה השער דכתיב וקשרתם לאות על ידיו וגו' וכתבתם על מזוזות וגומר הקיש כתיבת מזוזה לקשרת הפילין מה קשרה בגובה הזרוע כמו שנתבאר במקומו בעזרת השם אף כתיבת מזוזה יקבענה בגובה השער והוא שירחקנה מהמשקף טפח ושעמיה דילפינן נמי מהקשרה דזרוע דהוי בגובה הזרוע ואינה בסוף גובהו אלא מרוחק מסופו קצת הכא נמי כתיבה דילפינן מינה דהויא בגובה אינה בסוף הגובה אלא מרוחקת ממנו מעט דהיינו טפח ואם הפתח הוא גבוה הרבה יניחנה כנגד כהפיו אע"ג שאינה בגובה המזוזה כיון דטעמ' נמי הוא כרי שיצנע במצוה מיד ואם יניחנה בגובה יותר הרבה מכנגד כהפיו יוצא ונכנס ואינה רואה אותה ואינו פוגע בה אע"ג דכתיב מזוזות ל' רבים אין צריך לקבוע מזוזה בכל המזוזות אחת ביטין אחת בשמאל אלא במזוזה אחת דמדכתיב ולקחו מן הרם וניחנו על שתי המזוזות זה בנה אב דכל מקום שני מזוזות אין שתיים בכלל עד שיפירוש לך הכתיב שתיים וצריך לקובעה על ימין הנכנס דררטינג ביהודי דרך ביאתו דהיינו ימין לכיאה כשנכנס לבית דכי עקר אינט כרעיה ימיניה עקר ברישא ואם קבעה משמאל או אחורי הדלת חוץ למזוזה השער פסולה דדרך ביאהך בעינן ואפ"אם הוא אחר ברנליו ורגלא דשפאלא הוא עוקר ברישא לא אכריזין

יניחנה בשמאל דדרך ביאתו הוא לנבי דידיה מידי דהוי אחפילין דשאני מזוזה דהוי לשימור כל בני הבית מה שאין בן בחפילין דהויין ליה לחודיה :
 פעמי נתיס ולחד שערי חנוכה כו' כדכתיבנא לעיל דיש ס' רפ"ג ומדכתיב למען ירכו ימכם וגו' מרכיבין כל החפץ בחיים והיינו כל אשר נכנס ישראל יכונה כולם חפצים נתיס התורה כראיתא ג"כ לעיל דיש סימן רפ"ג ח"כ ביתך למה לי ולי למעטו כל מה שאינו נקרא בית אלא והיינו כל אותה שכתבנו לעיל סימן רפ"ג שהם פעורים ממזוזה מחמת שאינם נקראים בית ע"כ על מזוזות הבית מצדו ליה ח"א ביתך ולי למעטו בית האשה או בית של שותפין אלא כלומר ביתך ולא בית אשתך או ביתך של יחיד ולא בית של רבים דהיינו שותפים הא כבר נתרבו כולם מלמען ירכו ימכם וגו' כל מי שחפץ בחיים של תורה אלא על כרחך ל"ג דרך ביתך כלומר בדרך אסתה רגיל ליכנס לבית דהיינו מימין הכיאה דכ עקר אינט כדלעיל כו' ולא מימין הכיאה ואין להקשות א"כ דלמט כוניה להכי הוא דאתא כל הכך שאינה נקרא בית מנא לן למטענו דא"כ ביתך הוה ליה למימר מאי ביתך אלא ש"מ חרתי ל"ג ;
 ומה

מ"מ אח"ל דלכתחילה למצוה צריכה עיבוד לשמה אבל בשעת הדחק כגון במקום שאם ימתין לעור מעובר לשמה יהבטל מהמצוה יכתבנה על העור שאינו מעובר לשמה הנמצ' ויקיים המצוה מיד עד שיבקש וימצא עור מעובר לשמה :

ג עוד יש חילוק בין ס' ת הפילין לשונו דמזוזה ה"מ דעיקר מצותה לכהוב אדוכסוסטוס ולעיל פס' רע"א סעיף ג' בתבתי איזה נקרא דוכסוסטוס וכשכתובין על דוכסוסטוס מכתובין במקו' שיער ואם כתבה על הקף או על הגויל בשרה מה שאין כן בס' ת וחפילין דאין דוכסוסטוס כשרה להן ולקלפי' שלנו הם טובים וכשרים לכל :

ד כל דיניה בענין הכתיבה והדין והתנין של טעמנו ג"ן הם כמו בס' ת :

ה והל"מ לכו' נבי מזוזה דצריכה שירשוש ואם כתבה בלא שירשוש פסולה :

ו וכתוב כל שיטותי' טוות שלא תהא אחר ארוכ' מחברתה ואם דאריך בשליטה אחת יותר מכאותה שלפני' ובאותה שתחתיה קצר יותר מכאותה שלפניה ולפני פניה כגון שכתב באחת שתי חיבות ובשנייה שלש חיבות ובשלישית חיבה אחת הרי זו כשרה שזהו גוי שזה דומה לכתוב שירה דאז יטיר פשה דשיטה אחת ארוכה ושיטה ארת קצרה ואין ממלא כל השיטה ובלבד שלא יעטנה בקובה או כונג או כעיגול פ' בקובה כאהל רחב מלמטה וקצר מלמעלה דהיינו אחת שתיים שלש כזה זנב שלש שתיים ואחד כזה כעיגול כמשמעו שכל זה אינו נבי כתיבה :

ז על הארץ יכתוב כראש שיטה אחרונה ולא יכתוב בה יותר והטעם שזכה יהיה כימי השמים בסוף השיטה שלפניה ועל הארץ כתלת שיטה זו והיה שכי' ארץ מרוחקים זה מזה לסי' שארבו ימינו כי היכי דמרחקי שמים מארץ :

ח ונהנו לעשות כ"ב סיטין וזה התחלתן שמע' ה' הרורים לבניך ובשכבך בין וזה מצוה בכל יורה עשב פן והשתחיתם השמי' ואברתם ושמרתם אותם בדרך ובשעריך אשר על הארץ ;
יב חסרות ויתירות כמו בתפילין וצריך לכוונה בימין כמו בתפילין :

יג ריוח שבין פרשת שמע לפרשת והיה אם טמוע מצוה לעשותה פרשה סרוסה ואם עשאה פתוחה כשרה לפי שאינה סמוכה לה בתורה :

יד וכורכה מסופה לראשה מאחד כלפי שמע :

טו אסור להוסיף בה מאוהב מכפנים לא חוהמת ולא שמות שנרא' כאילו מכין לעשות לו קביע לשמירה ואין זה עיקר כוונת המצוה אלא הקב"ה נתנה לנו שנוצר ליחד שמו הגדול ולא הוב אותו ולעובדו ית מאהבה לפיכך יעשה המצוה כתיקונה לקיים מאטר הכורא והברך והשמירה מעצמה תבא כי הוא שומרינו והוא יצילנו על יד ימינו סכל מקום נהנו הסופרים על פי קבלתם לכתוב סכרין שדי כנגד חיבתה והיה שמכפנים וסימן לדבר והיה שדי בצריך אל הקרי בצריך אלא בצריך כלומר במזוזה שיש בה ציר יהיה שדי כנגד והיה י"א נגד הריוח שבין הפרשות וכן נהגין ומניחין נקב בקנה נגד שם שדי כרי שיהא נראה מכחין עוד נוהגין לכהוב מבחין שם כוון במוכסו כוון נגד שמות ה' אלקינו ה' שהם באלפא ביתא אהיות שניות של אילו השמות ויהפוך אלה האותיות מכתבת המזוזה כדי שגיע כל אות נגד האות שמחלף בו באלפא בית אבל כפנים אין להוסיף שום דבר כלל על השתי פרשיות :

דבט מקום קביעות וכיצד נקבעה וברכתה וכו' ו' סעיפים :

א כשכא לקובעה ותנגה בשטפרות של קנה או של כל

מותר לתקן הספר תורה עצמה עם גליונותיה ושעמא שאין בזה לא מעלה ולא מוריד מהו דוקא בשא"א לתקנה בעניין אחר והיה צריך לגנוזה אם לא היה מתקנה אבל אם איפשר לתקנה בעניין אחר לא יתקנה בגליונותיה דמכל מקום קצת הוא מיקל ומזלזל בה כמה שחוזק מסנה ומתקנה בו אלא יתקנה בעניין אחר אפילו אינו מינה כגון שהספר הורה מגולין וצריך לתקנה בקלפים לא יתהוה גליונותיה ויתקנה בקלפים עד כאן :

ומה שדרשו בתיך דרך ביאתיך ולא כפשוטו נראה לי מטום דקשיא להו ז"ל כיון דסופינו לרבות מבשעריך כל השערים אחר שערי בתים ואחד שערי חצרות כו' כדכתיבנא לעיל ריש ס' רפ"ו אם כן בתיך למה לי על מזוזות שעריך הוה ליה למכתב ודיו ואי משום בית דירה קאתי לאשמיעינן על מזוזות שערי דירתך היה לו לומר כיון שעיקר בית משום דירה כתבו לכך דרשוהו ג"כ ביאתיך ואין להקשות אם כן דלמא כוליה להבי הוא דאתא ובית דירה מכלל דא"כ ביאתיך הוה ליה לומר מאי בתיך אלא ש"מ תרתי נ"ל :

רצא מזוזה מתי נבדק ומי חייב בה ובג' סעיפים :

א ואם אינו ניכר איזה ימין לכיאה או ליציאה כיצד כגון מי שחולק ביתו לשנים ובכל חלק יש פתח פתוח לרשות דרכי' ובמחיצה החולקת יש פתח פתוח מזה לזה וערה באותו פתח אין ידוע איזה חשוב כיאה או יציאה מזה לזה או מהלזה לזה או אנו הולכין אחר היבר ציר פירש במקום שעושה החור שבקף שציר הדלת סובב בו ומעמיד שם הדלתות הוא הבית וברך שנכנסים לו קובע אותם ולא דרך ימין כשיוצאין ממנו ופתח שנכנסין בו מן הבי' לבית החורף שלנו נראה לי שעושיין המזוזה כימין הכניסה שנבנסין מן הבית לבית החורף שעיקר השמיש שלנו הוא בבתי החורף שלנו ולא משגיחין בהן כהי"כ ציר כלל רבין הציר הוא מבחוץ בין היא מבפני עושיין המזוזה כימין הכניסה נראה לי :

א חייב אדם לפעמים לבדוק מזוזות לראות אם נפסל בה דבר שניקב או נשטש ונתנו חכמים ז"ל זמן לבדיקתה ואמרו מזוזות יחידה נכרקה פעמים בשבע שנים ושל רבים לא רצו להשריח הרבים כל כך ונתנו להם זמן לבדוק פעמים ביכל מפני שכל דבר שהוא של רבים אין להשריח עליו הרבה שאם חטריח יתא כל אחד ואמר יעשו הבריו :

ב כיצד קובעה יסמך אותה במסמרים במזוזות הפתח או יחפור ק"ה חפירה ויקבענה בה שכל זה הוא נקרא על מזוזות וגומר ובלבד שלא יעמיק לחפור שפח בעומק המזוזה ואם העמיד לה שפח פסולה שאין זה על המזוזה אלא תוך המזוזה :

ב מזוזה חובת הרר הוא דכתיב בתיך דרך ביאתך דהיינו מי שנכנס יוצא בה וזה הדר בה לפיכך השוכר בית מחכירו השוכר חייב לקבוע בה פוזוזה ולהקן במזוזות הבית מקום שיוכל לקובעה שם כגון נקב או סרק שיניחה שם ואפ"י שבר הבית בחוקת שיש לו מזוזה ונמצא שאין מזוזה שם לא היה מקח טעות דק"ל נוחא ליה לאניש למיעבר מצוה בין בגופיה בין במסגריה' וכשיצא ממנו לא יטילנו בידו אף על גב דגבי יציאת קיימא לן מטילין מבנד לבנד גבי מזוזה אסור לפי שהמזיקין באין בבית שאין בו מזוזה ויביא לירי סכנה אותם שידורו שם קודם שיהיה להם מזוזה אחרת ואם מקפיד על מעותיו שהוציא יסלמהו וואם שבר הבית מגוי או ששבר לגוי נוסלה ויוצא דמה לו ולסכנה הגוי וגוי שבקש מישראל שיהיה לו מזוזה שיוצא לקובעה בפחהו אסור ליהנה לו שמוללה בכך הגוי וינהג בה מנהג בזיון וכתב מורי מהרמ"א ז"ל דנ"ל דמכל מקום במקום דאיכא למיחש משום איבה או שירע הגוי בשכיל זה לישראל צרי ליהגם לו עב"ל :

ה קבעה במזוזות הפתח בעודה תלושה ואחר כך חברה לפתח פסולה משום תעשה ולא מן העשוי בפסול כלום' שזה דומה להעשה ולא מן העשוי הנאמר גבי סוכה דהכא נמי כתיב וכתבתם על מזוזות בתיך דמשמע שתקבעם על המזוזה כשהיא שקוע כגניין של בתיך ולא שתקבעם במזוזה ואחר כך תשקע המזוזה לבניין בתיך שאין זה במשמעו של וכתבתם על מזוזות בתיך :

ג הכל חייבין במזוזה דסתמא נאמרה לכל ישראל וכתבתם וגו' ואפ"י נשים ועבדים חייבין בה דהא היא מצות עשה שאין הוזהר גרמה ומחנבין את הקטני' לעשות מזוזה לפתחיהם חייבים בה כדמרבין מלמך ירבו וימיכס וגומר כל מי חספן חסוים כל תורה ועבדים ג"כ חייבים בכל המנות שהכניס חייבות ועוד דכא הוה ליה מנות טעם שאין הזמן גרמא ומחנבין גם את הקטנים למנות מזוזה לפתחיהם למען ירבו וימיכס וגו' :

ו כבר אמרנו שצריכה להיות על המזוזה ולא תוך המזוזה לפיכך אם עשאה כמיין נגר דהיינו שתחבה בתוך עומק המזוזה ככרית שנכנס בתוך פסולה שזה נקרא גם כן תוך המזוזה ולא על המזוזה אלא צריך שיניחנה על המזוזה וכדכתיבנא סעיף ד' והנחה זו יס' ואמרים שצריכה להיות ארכה לאורך מזוזת הפתח שיהא קבועה שם בעמידה ויש אמרים אדרכה שהיא גנאי לה להעמידה כך דגבי מת אמרינן דקבורה בזו נקרא קבורת חמור ולפיכך אמרי' שצריכה שתהא שכיכה ארכה לרוחב מזוזות הפתח כמו שהיו הס"ת ובלוחות שבארון שכובות כארון ולא עומדין ואנו נוהגין להניח אות' לא שוכב ולא זקוף אלא כשיפוע באלכסון כדי לצאת ידי שניהם ויכוין שיהא ראש המזוזה דהיינו שיטה ראשונה שכתוב בה שמע לצד פנים ושיטה אחרונה לצד חוץ דכזה נמי הוי קבועה דרך ביאתיך לבית ויכוין שיהא שמע דהיינו סוף גלילתה לצד חוץ דהיינו לצד אויר הפתח וכן נוהגין שקובעין אותה באופן שיוצאין טרי מבחוץ שהוא פתוח כראש השיטה נגד והיה אונגד אוריר לפי מנהג קצת וכמילא איזדמן כך שסוף גלילתה מבחוץ :

הלכות שילוח הקן

רצב כמה דינים משילוח הקן ובו ג' סעיפים :

רצ שלא לכתוב אותה על גליון ספר תורה ובו סעיף אחר :

א כתיב כי יקרא קן צפור לפניך בדרך ככל עין או על הארץ אפרוחים או בצים והאם רובצת על האפרוחים או על הצים לא תקח לך האם על הבנים שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען יישכ לך והארכת ימים הרי מצות עשה שכל מי שימצא קן מעוף שהור ישלח את האם ואת הבנים יקח לו והווקא עוף שהור מכתוב צפור וכל מקום שג' צפור עוף שהור במשמע ולא עוף טמא כדכתיב כל צפור שהור תאכלו

א ספר תורה או הפלין שכלו אין עושיין מהם מזוזה ואין כותבין אותה על גליונים ספר תורה לפי שאין מורדין בקדושה חמדה לקדושה קלה כתב מורי מהרמ"א ז"ל אבל

דאכלו ובעוף שהור אפילו אם האם טריפה חייב כשילוח
 דמכל מקום ציפור מיקריא ואפילו אין שם אלא אפרוח אחד
 או ביצה אחת חייב לשלח האם אף על גב דכתיב אפרוחים או
 בצים ריבהה דחמנא שאמרה קן לומר קן מכל מקום כמו
 שהמצאנו אפילו אפרוח אחד או ביצה אחת ומה שכתב
 אפרוחים או בצים לשון רבים אורחא דקרא הוא למנקט רבים
 ור"ל בהרבה קנים :

ב מכתוב כי יקרא משמע פרט לסוּמֵן לפיכך אמרו קן
 המזומן אצלו בגון יונים שורכין לגדל עם בני אדם
 בבתים ואווזים והרנגולים שקנו בכית פטור משילוח האם
 אבל יוני שובך ועלייה וצפרים שלא היו שלו מעולם אלא
 שקנו בטפוחים ובבורות ואווזים והרנגולים שקנו בפרדס
 ולא היו שלו אלא של הפקר ומצאן חייב שאין אילו במזומן
 וכלל כי יקרא הם זהו שלא הונכה האם מעל הבצים כלל
 מעת שהטילים עד עכשיו דקיימא לן שאסור לזכות בבצים או
 באפרוחים בעוד שהאם רובצת עליהם דכתיב שלח חסלה
 את האם והדר הבנים חקת לך לפיכך הכא אפילו השוכך
 והעלייה המטפוחים והפרדס הם שלו לא אמרינן כיון שהם
 שלו קניא ליה חצירו והוה בכלל מזומן הא קיימא לן חצירו
 של אדם קונה לו ואפי' שלא מדעתו דכיון דקיימא לן שאסור
 לזכות בבצי' או באפרוחים כל זמן שהאם רובצת עליהם ואם
 כן אפילו איהו בעצמו לא מצי זכי בהו בידים כיון שהאם עדיין
 רובצת עליהם וכיון דאיהו לא מצי זכי בהו חצירו נמי לא
 קניא ליה ולא חשיבי מזומן אפילו המקומות הם שלו אבל אם
 הונגתה האם מעליהם משהשילן בגון שטרף את הקן עד
 שהונגתה האם אם מקומות הללו הם שלו פטור משלוח הקן
 דכנתה ליה חצירו והוה ליה מזומן :

ג ככל מקום שימצאנו בין באילן בין בארץ או בבורות
 שיחון וסערות או בים או בראשו של אדם או בראש
 שאר בעלי חיים בין ברשות הרבים בין ברשות היחיד חייב
 לשלח שנאמר כי יקרא קן ציפור לפניך בדרך בכל עץ או על
 הארץ אפרוחים או בצים וגומר ומקשינן משמעות הפסוק
 שתייבש בשילוח ככל מקום ואם כן לפניך בדרך למה לי
 ומתצינן מדכתיב בכל עץ הרי כל האילנות כמשמע ומרכתי'
 או על הארץ הרי כל הארץ בין ברשות הרבים ובין ברשות
 היחיד ובורות שיחון ומערות כמשמע לפניך לאתויי שהיו
 לפניך ומדוכך כגון יוני שוכך יוני עלייה שהיו שלך ומרדו
 וקננו כשפוחים והם חורים שנוחנים בהם קרות קשנות
 בחומה ובבורות הם מגדלו' וברניות שכעיר ואווז והרנגולי'
 שמרדו וקננו בפרדס בדרך רבו מצא קן בים שחייב בשילוח
 פירט בגון שטרף הים את האילן והוה קן בראשו ומצאו חייב
 לשלח דים נמי איקרי דרך דבהיב בה אמר ה' נתן בים דרך
 או בראשו של אדם או בראש שאר בעלי חיים ילפינן מדכתיב
 גבי אדם המבשר שהרג את שוול ואדמה על ראשו וגו' כמע
 כינה שנקראת העפר אדמה אפילו כשהיא בראשו של אדם
 ומילא אבדה את שמה לקרותה עפר על ראשו על כרחך
 טעמיה הואיל והאדם נפיה אדמה הוא גם העפר שעל
 ראשו עדיין אדמה נקראת שבע מינה שכל מה שנמצא על
 ראשו של אדם על הארץ קרינא ביה והוא הדין לשאר בעלי
 חיים שכולן מעפר נבראו :

ד מכתוב שלח חסלה את האם משמע שצריך לעשות
 שילוחן נמורין לפיכך צריך לשלח את האם עד שתצא
 מתחת ידו ואחר כך יקח את הבנים ואם רוצה לחתוך כנפיה
 קודם שישלחנה כדי שלא תוכל לפרוח ויחזור אחר כך ויקחנה
 אינו רשאי שאין זה שילוח כלל ולא קיים המצוה כלל אלא
 שצריך שישלחנה מיד עם כנפיה כדי שתוכל לפרוח לכל מקום
 שתרצה ולא אחר שיצאה מידו בכנפיה או אם ירצה ויכול יקחנה

ואם נתן הכנפים קודם שישלחנה הרי כיון שכאת המצוה
 לידו מחייב לקיימה ועכשיו אינו יכול כיון שחתך הכנפי' כיצד
 יעשה ויחנה רובצת על הבנים וישהנה ער שגדלו כנפיה
 וישלחנה כדי לקיים המצוה ואחר כך יקח הבני' דקודם שגדלו
 כנפיה אסור ליקח הבנים שעדיין לא יצאה האם מתחת ידו
 כיון שלא תוכל לפרוח :

ה אם רוצה ליקח האם ולשלח את הבנים לומר והרי כזה
 אינו עובר על לא תקח האם על הבנים אינו רשאי דשלח
 את האם כתיב שלחה וחזרה שלחה וחזרה אפילו כמה פעמים
 חייב לחזור לשלח דשלח מקור הוא כמו יצא יצא הענק
 הענק השב תשיב וכיוצא בהן ומשמע אפילו מאה פעמים
 שכן דרך המקור נופל על מעש ועל הרבה אבל אם שלחה
 ונטל הבנים והחזיר לקן וחזרה האם עליהם פטור שהבנים
 כבר חשיבי מזומן אצלו :

ו אם נטל האם על הבנים ולא שלחה וישלחנה עדיין ופטור
 ממלקות שכן הדין בכל מצות לא תעשה שעבר עליו ויש
 בו קום עשה כי הכא שעבר על לא תקח האם על הבנים ויש
 בו עדיין קום עשה ושלח האם אין לוקין עליו :

ז היו הבצים מזוהות או האפרוחים מפריחים או שהם
 טריפה או שזכר הבין על הקן או טעוף שטא רובץ
 על ביצי עוף שהור או עוף שהור רובץ על ביצי עוף שטא פטור
 משלח וכולהו ילפינן מקראי אם הבצים מזוהות או האפרוחים
 מפריחים פירש שהם גדולים ואינו צריכין עוד לאמן שפטור
 משלח ילפינן מדכתיב ואם רובצת על האפרוחים או על
 הביצים דקשיא לן לכתוב והאם רובצת עליהם על האפרוחים'
 או על הביצים למה לי אלא לאקשיננה ולומר מה אפרוחים
 בני קיימא אף בבצים בני קיימא יצאו מזוהות שאין אפרוח כא
 מהו ומה הביצים צריכין לאמן אף האפרוחים צריכין לאמן
 יצאו מפריחים שהם גדולים ואינו צריכין לאמן ואם האפרוחים
 טריפה וכן עוף שהור שרובץ על ביצי עוף שטא שפטור
 משלח ילפינן מדכתיב הקח לך לך ולא לכלביד כלומר
 כשיאזין לך לאוכלים ולא כשהצטרך להשליכם לכלביד :
 ושזכר רובץ על הקן שפטור דהאם רובצת כתיב ולא האב
 שרובץ ועוף שטא שרובץ על ביצי עוף שהור שפטור משלוח
 משים דכתיב כי יקרא קן צפור ולא אסכחן שטא דאיקרי ציפור
 ואף על גב דהבנים צפורים הם ובני שילוח הם מכל מקום קן
 צפור בעינן שההא האם שהיא מקנה צפור שהורה :

ח עוף שהור נקבה שרובצת על בצים של מין אחר והם
 גם כן שהורים ספוקי מספקא לן בגמרא כיון דרובצת
 עליהם אם על הבנים מיקריא וחייב בשלוח או דילמא
 כיון שאינה מינה של הבנים היצ לא מקרי אם רובצת ופטורה
 משלוח ולכן לעניין שילוח אזלינן לחומרא דספק דאורייתא
 להחמיר ומחייבין ליה לשלח ולעניין אם לא שלח אינו לוקה
 דספק נפשות להקל ומלקות ספק נפשות הוא :

ט עוד מספקא לן בפסוק והאם רובצת על הביצים
 וגומר אי בעינן רובצת על הביצים כמש כלי טרף
 הפסק וחציצה או דילמא חציצה קשנה לא הוי הפסק כיצד
 כגון דיתה מסליו או כנפי נוצה מעוף אחד או ביצי מזוהות
 שפטורין משלוח כפסקין ביצה לקן ואהל' ביצי מזוהות
 חוצצין אבתו מספקא לן אם בצים בני קיימא חוצצין וכגון
 שני סורי בצים זה על זה ורכנפים של האם נוגע בסדור
 העליון והוא מתכוין לישול ההרהרונים או שהיה הזכר על
 הקן והאם על הזכר או שהיו אס על גבי אס ככולהו מספקין
 אי הוה חציצה אי לא לפיכך משלח דספק דאורייתא להחמיר
 ואם לא שלח אינו לוקה ולא מלקין אספק דספק נפשות
 להקל :

שהתורה כבר להדיוט על ידי העומר דכתיב וכיום הביכורים
בהקריבכם כנחה חרשה לה כלומר שהשתי היתם יהיו
ראשונים למנחת חשין הבאה מן החרש כי קודם הקרבת
ביכורים שתי הלחם בהג השבועות לא היו רשאין להקריב
שום קנחה מן התבואה החדשה שכל מה דשרי עובר להדיוט
שרו שתי הלחם למקרב ואם כן שמע מינה דאשר הזרע דקרה
גבי חג הקציר אזרעה דקוד העומר קאי וכתיב גטרה דכשמע
מיד שהתא נלקט ונשרש בשדה אז הותרה עד ידי העמר
ומילא שמעינן שכל תבואה שלא הוטרשה קודם ליש עטר
בניסן אסורה עד שיבא עומר הבא ומה שאנו קנינ עכשו
שכר מן הגנים אחר הקציר קודם עובר הבא ואין אנו חוששין
לחדש שמא השעורים לא השרישו קודם לעובר משום שהוא
ספק ספיקא ספק משעורים כל שנה שעברה או משנה זו ואם
הימצי לומר משנה זו דילמא גזרע ונשרש קודם העומר מכל
מקום במיני תבואה שזרעו ודאי לאחר הפסח כגון במקצת
מדינות שזרעין שעורין ושיבולת שועל לאחר הפסח יש
להחמיר אחר הקציר אם לא שאין דלתות המדינה נעולות
וכאה רוב תבואה אחר שזרעין קודם הפסח שאז
סומכין על אותה התבואה וחולין השכר באוהה התבואה
וכן הרן אפילו באילו המדינות שברוב השנים זרעין קודם
הפסח אם לפעמים נמשכין ימי החורף עד לאחר הפסח עד
שנודע בבירור שכל הגליל זרעו אחר הפסח יש להחמיר
זלחוש מן הסתם אבל אין להזרות ולמהות. לאהרם במקום
שרוב שתייתן ואכלהן ממינים אילו כי מושב שהיו שונגין
ואליהו מירין :

ד תבואה שנזרעה אחר העומר וקצרה וחזר זרע קודם
העומר השני ובשעת העומר השני היתה תחת הקרקע
ולא ההחילה עדיין לשרש מספקין כיון שעדיין לא נשרשה
אם נאמר אף על פי שהיא מנחת בקרקע כאילו היתה מונחת
ככלי דמיא והעומר מתורה אם רוצה לחזור ללוקטה כך כמו
שהיא והא דאמרין לעיל כל שלא השרישה אסורה עד
העומר הבא היינו בגידולין או דילמא נימא כיון שזרעה
בקרקע הרי בשלה אנב קרקע וכי חזר ולקיש לה חגיגה
כגידולין ואסור ונשארה בתיקו ואוליגן לחומרא שהיא ספיקא
דאורייתא :

ה עוד מספקא לן בשיבולת שועל שהביאה שלישי קודם
העומר ועקרה אחר העומר וחזר ושתלה והוסיפה אם
התוספו אוסר העיקר שהותר או לא ולא איפשטיה ולהומרא :

הלכות ערלה

דציף דיני ערלה באיזה מקום נוהג ובשל מי
ובו כ"ה סעיפים :

א כתיב כי תבואו אל הארץ ונטעת' כל עץ מאכל וערלתם
ערלתו את פרוי שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל
לפיכך כל הנוטע עץ מאכל מונה לו שלש שנים מעת נטיעתו
וכל הפירות שיהיו בו בתוך השלש שני' אסורין בדגאה לעולם
ואינן ניהרין אפילו על ידי פדיון דכתיב וערלתם ערלתו והאי
ערלתו מיותר הוא דהוה ליה לפכתב וערלתם את פרוי ערלתו
למה לי אלא לרבות שהיא ערל ואסום איסור הנאה לעולם
ומדכתיב את פרוי דרשינן את השפל לפרוי כלומר שהיא ערלת
נוהג בין בעיקר הפרי בין בנרעין בין בקליפה כגון קליפי
אגוזים ורימונים והנץ שלרם והזנין והגרעין של ענבים
וההכר העשוי מהם והפנין והתמרים שאינם כהבשולין
והענבים שלקו ואינן נגמרים בבישולם כולם חייבים בערלה
דכולם שפל לפרוי הם אבל פשורים הם מרבעי דנבו רבעי
כתיב כל פרוי קדש היולדים ולא כתיב את ודרשינן פרוי ארץ

עוד מספקא לן אם הושיט ידו לקח וסחט מיעוש סימנים
של האפרוחים בקן תחת האם אם חייב לשלוח האם או
לא מי אמרינן כיון שבידו לגמור השחישה תקח לך קרינן ביה
וחייב לשלח או דילמא השתא מיהת כל זמן שלא נמר בהם
שחיטת סימנים אי הוה שביק להו כן הוי שריפה והוי כאן לך
ולא לכליבך ופסור מלשלוח ונוטל את האם בהיתר ואחר כך
נומר השחישה לפיכך הכא נמי הוי דינא משלח ואם לא שילח
אינו לוקה :

יא מדכתיב רובצת ולא כתיב יושבת דקרקו חכמים ז"ל
שאניה צריכה להיות יושבת על האפרוחים או על
הבצים בכל נופה אלא אפילו היתה מעופפת על הקן אם
כנפיה נועזת בגן זהו גם כן בכלל רובצת וחייב בשילוח
לאפוקי מעופפת ואינה נועעת שפטור משילוח דאם לא כן
מעופפת מכעי ליה ואפילו נועת מן הצד פסור שאין זה נקרא
רובצת אלא מעופפת :

יב היתה יושבת בין הבצים או בין האפרוחים אפי' נועת
בצדו פסור דעל הבצים או על האפרוחים כתיב ואין
זה על :

יג היתה יושבת על שני ענפי אילן והקן תחתיה אלא
שאניה נועת בו אין זה כמו מעופפת כיון שהיא
יושבת על הענפים והענפים מעכבין אותה שלא הובל ליגע
בבצים לפיכך רואין כל שאילו תישמש מבין הענפים נופלת
עליהם חייב שזה הוי על ואם לאו פסור :

הלכות חרש

דיני חרש ומתי נוהג ובו ה' סעיפים

א אסור לאכול תבואה חדשה עד שיקרב העומר שהוא
ביום ששה עטר בניסן שנאמר ולחם וקלי וכרמל לא
תאכלו עד עצם היום הזה עד הכיבאם את קרבן אלקיכם
זיקת עולם לדורותיכם בכל משכבותיכם ונתנה התורה שני
זמנים להיתר אכילתו אחד בהקרבת הקרבן דהיינו העומר
ואחד בעצם היום הזה סתם בעיצומו של יום ופירשו חכמים
ז"ל אחר בזמן שבית המקדש קיים והשני בזמן שאין בית
המקדש קיים פירש בזמן שבית המקדש קיים כשהיו יודעין
שנקרב העומר מיד היו מותרין באכילת חרש בזמן שאין בית
המקדש קיים זמן התירו הוא בעיצומו של יום אך בפ"י עיצומו
שליש נחלק בו יש מפרשין אותו עד שאיך המזרח של יום
יו סוד מותר מפני שמפרשי' עד עצם ונומר ולא עד בכלל
יש מפרשין עד עצם היום ונומר ועד בכלל דהיינו כל יום יו
עד הערב אסור ואוליגן להומרא ובחוצה לארץ שעושין שני
ימים אפי' כל יום יו שהיא ספק יום יואין אוכלין עד תחילת
ליל י' חואיטור חדש נוהג בכל חמשת המינין הכשרין למצה
דילפינן לחם מצצה ובמצה כבר מביאר במקומו בלבוש
התכלת שהיא מחמשת מינין :

ב ואיסור החרש אף על פי שהוא הוכח קרקע נוהג בין
בארץ בין בחוצה לארץ דכתיב בכל מוסכותיכם בכל
מקום שאתם יושבים משמע בין בארץ בין בח"ל בין בשל
ישראל בין בשל נרי :

ג תבואה שנזרעה ונשרשה קודם ליו' בניסן העומר מתירה
דכתיב גבי חג השבועות וחג הקציר בכורי מעשיך אשר
תזרע בשדה דקא אלעול מיניה שלש רגלים תחונ לי בשנה
שמפרש ואמר האחר הוא חג הפסח והשני הוא חג הקציר
ונומר דהיינו חג השעועות והכי פירושו דקרא והשני הוא חג
אשר הקצור בו הביכורים והם שתי הלחם תקצרו ממעשיך
אשר זרעת בשדה והוהו כבר לאכול על ידי הקרבת העומר
דשתי הלחם לא שרו לוכיא למקדש אלא מתבואה חדשה

הוא דכתיב תקעו בחדש שופר בכנס ליום תגינו כי חק לישראל הוא ומשפט לאלקי יעקב שם שיום המשפט והדין לאלקי יעקב הוא ביום חגג שהחדש מהנחה בו ואיזה חג שהחדש מהנחה בו הוא אומר זה ראש השנה ואם נתעברה הסנה נהעברה לערלה ולרביעי ופעמי' טאינו אלא שני שנים ומ' יום ופעם' שם יתירום על שלש שנים כיצד נטע מקודם ששה עשר באב שנשאר עדיין מ' יום עד ראש חודש תשרי כיון שהגיע ראש חודש תשרי עלה לה שנה פירוש מטום דילפינן סקראי דקבלה דשלשים יום בשנה חשוכין שנה לנטיעה ומפני האריכות לא אאריך בהם שאין בה צורך כל כך דשעמי דמסתבר נ"כ הוא מהו אחול אין השלשים יום חשוכין שנה אלא אם קלטה הגטיעה בקרקע קודם השלשים יום וקיס להו לחול שאין נטיעה קולטה בקרקע פתוח משהו שנתות שהם י' יום והיינו מ' יום שאם נטע מ' יום קודם ר"ח תשרי עלה לו שנה ומנה עוד ב' שנים ואם נטע ביתם י' שאין כאן מ' יום שלימים וכ' שנים י' ואילך אין אילן חשוכין לכלום שהרי צריך למנותם מהשרי ומנה מ' ח תשרי הבאנ' שנים שלימים ולא עוד אלא גם לאחר ר"ח תשרי של שנה רביעית כל הפירות שיחנפו בו קודם מ' בשבט יש להם גם כן דין ערלה אע"פ שנמרים אח"כ וטעמא מטום דק"ל דאילן גדל על רובמים של שנה שעברה וכל שהוא חונש בין השרי למ' בשבט דהיינו מחמת ניקת מ' שלפני ראש השנה ומאותה ניקה חנפו פירות הללו ולפיכך הריהו כאלו חנפו קודם תשרי ודנטה זו שטרף שלפני תשרי הוא והדין עדיין הוא ערלה אף על פי שנמרים אחר כך והחנפים בו מ' בשבט של שנה רביעית עד מ' בשבט של שנה חמישית נקראים רבעי ולא מ' בשבט של שנה חמישית הם חולין נמורין :

ד י"א הא דאמרין ט"א אחר תשרי של שנה רביעית כל הפירות שחנפו קודם מ' בשבט יש להם גם כן דין ערלה אף על פי שנמרים אח"כ היינו דווקא בנטיעה שחלקינן עליה בתחלה כגון שנטע קודם י' באב והשבנו לה הם היום לשנה שלימה שזה קולא הוא לנבי יודה לפיכך מטום קולא שהקרנו עליה בתחלה החמיר עליה בסופה שלא תהיה שנת' עד חמשה עשר בשבט אבל בנטיעה ט"א הקלנן מהחילתה כגון שנטיעה מ' בשבט ואילך ולא התחלנו למנוח שלש שנים עד ר"ח תשרי כגון נטענו גם כן ב"ח תשרי ולא נחמיר עליה כחנטה מ' ח תשרי ואילך עד מ' בשבט ו"א ולא טעא והכי מסתברא לפי הטעם שכתבנו בסעיף הקודם שאין חילוק ביניהם :

פודה ואי אתה פודה לא בסור ולא פנוי וכל שבן קליפיו וש מי שאסר המרים שאינם כהשולין אף ברבעי דס"ל שהם גם כן בכלל פרי הן :

ב אכל העלים והלולבים ומי נפנים והיינו כשחורבין הגפן נוטף ממנו כמו מים מתרים מטום ערלה לכל שבן מטום רבעי דמותרין שאין אילו נקראין לא פרו ולא טפל לפרי דטפלין לאילן עצמו :

ג ערלה אינו נוהג מן ההורה אלא בארץ ישראל וכחוצה לארץ נוהג בקבלת הלכה לטעה מסיני שכל מה שהוא חובת קרקע כלומר שמוטלת על הקרקע או גידולו כגון תרומות וטעירות חלה לקט שכחה ופעה טביעת חרש ערלה כלאים מן ההורה אינו נוהג אלא בארץ שבן דרשו רז"ל על פסוק אלה החקים והמשפטים אשר תשמרו לעשות בארץ וגו' כל הימים אשר אהם חיים על האדמה ואמרו החקים אלו המדרשות והמשפטים אלו הדינים אשר תשמרון זו משנה לעשותו זו מעשה כלומר המשנה מביאה לידי מעשה בארץ שזמננו יכול כל המצו' כולן לא יהו נוהגים אלא בארץ תלמוד לומר כל הימים אשר אהם חיים על האדמה מטעם בין בארץ בין בחוצה לארץ אי כל הימים יכול יהו כולם נוהגים בין בארץ בין בחוצה לארץ תלמוד לומר בארץ אחר שריבה הכתוב טעם ועתה צ"ל ולבר כמה שאמר בעניין על איזה מהם אפשר תורה בארץ ולא בחוצה לארץ ועל איזה מהם אמרה כל הימים אשר אהם חיים על האדמה בין בארץ בין בח"ל שכבר ידעת שאחת משלש עשרה מידות שכתורה היא דבר הלמד מענינו ומה אמר בעניין ע"ז שנאמר מיד אחר אשר אהם חיים על האדמה אבד האכדון את כל המקומות אשר עברו שם הנוים ונזכר והרי זה בניין אב מה ע"ז מהדרת שהיא חובת הגוף ונוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ רעלה קאי כל הימים אשר אהם חיים על האדמה אף כל שהוא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל ומינה שמעינן שכל שהוא חובת הקרק' אינה נוהגת אלא בארץ חוץ מחדש שבב"ב דבריה דתורה בכל מי שבחיתכם בכל מקום שאתם יושבים וא"כ ערלה שהיא חובת קרקע אינה נוהגת מן ההורה אלא בא"י לפיכך אילן של צ"ף שיש בו ג' מינים הראוין לאכילה המר' ואכילתו נקפריסין ועיקר הפירות האכילתו והמרות הם גם כן מין פרוי וקפריסין הם קליפות שומרי דשומר הפרי הילכך בצ"ף של ערלה בא"י האכילתו הם חייבים בערלה מן התורה שהם עיקר הפרי והתמיות חייבים בא"י מדברי סופרים והקפריסין מותרין באכילה ואף על גב דאמרין לעיל בשאר הפירות דגם הקליפות חייבים בערלה מאת הטפל לפרי איפ"ל לוי' דקפריסין נרועי' הם משאר קליפי הפרי מפני שהם קליפות על הקליפה ההחנה כמו באנונים ולא מרבו מאת הטפל לפריו כמה דברים אמורים בארץ ישראל שעיקר ערלה דאורייתא וקל מקראי דספיקא דאורייתא לחימרא כמו שנתבאר לעיל לפיכך החמירו בה רבנן גם כן בקצה דברים כגון הא כחמרות שאסרו מדבריהם אבל בערלת חוצה לארץ שהיא אינו אלא מהל' מונס ההלכה הקלה בספיקא שכן באה ההלכה מסיני דודא אסורה וספיקא מותרת כמו שיכתבאר לקמן סעיף ט' לפיכך לא החמירו בה רבנן גם כן כל כך ולא נזרו על החמרות בחוצה לארץ ואמרו בח"ל האכילתו חייבים וחמרות שאפילו בא"י אינו אלא דרבנן בח"ל מותרין וכ"כ הקפריסין :

ד שלש שנים הללו אינם נמנים מיום אלא הולכים בהם אחר שנת עולם שהוא מהחיל מתשרי וילפינן לה מקרא דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים וכשנ הרביעי' נוסר וילוף שנה שנה מהם דכתיב טראשית השנה ועד אחרית השנה שפירש טראשית השנה נידון מה יהא בסופה מההתם תשרי אף הבא תשרי וכל התם גופיה מלך דתשרי

א אותם ביד אלא אם ילקוט אותם ישראל אחר שלא בפניו או גוי אפי' בפניו מותר לו לקהם ממנו נ' ;
ב חבית של יין המסוגל בכרם של ערלה אם אין בו חשש סתם יין של גוים מותר לשתותו ואם יש בו חשש סתם יינם מותר בהנאה שאין הנכב נוגע יין מכרם זה וטומן בחוכו אבל ענבים שנמצאו טכונים באסורים שקרוב הדבר שנגבם ממנו ושמנס בתוכו :

ג אסור ליטע פרי של ערלה שהרי הוא אסור בהנאה ואם נטעו הפירות שיוצאין ממנו מותרים דק"ל זה וזה גורם כי הכא דפרי דאיסורא וקרקע דהחירה גרמו לאילן שיבא מותר ומותר ליטע יתור של ערלה פ' ענף מאילן של ערלה מותר לנטוע שיגדל להיות אילן שאין אסור ערלה אלא בפרי ולא בעץ :

ד ישראל וגוי שקבלו בארץ כשרה אח' לנטוע יתור אם התנו בהחילת השחפות שיבא הגוי אוכל שני ערלה וישראל אוכל ג' שנים משני היתר כנגד שני ערלה הרי זה מותר דכיון שהתנו כן מתחלה לא זכה הישראל עדיין בחלקו בשחפות אלא הגוי לכהר וזהו כלות ימי הערלה וזכה 4 הישראל גם כן כנגד ג' שנים אחרות לברו ואין כאן חילופי ערלה ובלבד שלא יבאו לחשבון כיצד כגון שיחשוב כמה פירות אכל הגוי בשני ערלה עד שיאכל הישראל גם כן כל כך פירות כנגד אותן הפירות שאכל הגוי אפילו אם התנו מתחלה בזה אסור דבזה מוכח מילה דלא משו' זכותו לברו אבל הגוי כל הפירות שאכל אלא מתחילה היתה דעתו שיזכו מיד שניהם בפירות זה חציין וזה חציין וכשיאמר הישראל לגוי אוכל ל אתה חלקך בשני ערלה ואני אשול חלקי בשני היתר נמצא שנוטל חילופי ערלה וזה אסור דהא מהני מפרי ערלה ואם לא התנו מתחלה אפילו לא באו לחשבון אסור דמסתמא זכר מתחלה שניהם יחד וחילופי ערלה הוא נוטל ויש מתירין אפי' לא התנו מתחלה אלא שהישראל אומר לגוי אחר שקבלו השחפות שול אתה שני הערלה ואני אשול שני היתר כנגדן דאף על גב דקבלו השחפות יחד לכתחילה מכל מקום כיון שאמר ליה הישראל לגוי היה אתה עובד בשלשה שנים הללו ושול הפירות ואני אעבוד שלשה שנים אחרים ואשול הפירות אין כאן איסור שליחות דהא ישראל גבי שרי לעובדה ואי כשרם אכילה שישראל אוכל כנגדן ונמצא שנהנה מפירות ערלה שמכרין אין זה נהנה שכן המטפטט שנה שזה עובד הוא אוכל :

ה מותר לומר לגוי בשנת הערלה עבד כרמייתא שול פירותיה ואין לי כרםך שעבד עליה שני ערלה ואעבדנה ואשול פירותיה כי העובד דינו שיטול הפירות ונ"ל דהך דינא הוא אפילו לפי הסברא דראשונה דסעיף הסמיך דלית ליה לעיל הך סברא הני מילי בכרם שקבלו בשחפות וזכה הישראל בחלקו ואחר כך אומר כן לגוי ואף על גב שהגוי עובד הכרם בשני ערלה דרך השותף לטרוח עבד שותף חבירו וזכה הישראל גם בפירות בשני הערלה וגם הגוי וזכה במה שהישראל עובד אחר כך שאין הגוי שותפו מזכה לו ומה שנוטל הישראל חילופי הערלה הוא נוטל אבל הכא כל אחד מקנה כרמול חבירו וכל אחד בעבודה שלו הוא זוכה שהכרם קנוי לו שאינו אלא כאילו החליפו בכרמים לזמן וכל א' עובד בשלו נ"ל :

ו מותר למכור לגוי פירות שני ערלה שיגדלו בג' שנים קודם שגדלו שעדיין לא באו לעולם ואין זה נקרא נהנה מפירות ערלה :

ז אחר הנטע גרעין או יתור או שעקר כל האילן ונטעו במקום אחר ואחד המרכיב יתור כאילן אחר וא' המרכיב דחינו שעושה נומא אצל האילן ומשפיל אחד מענפי האילן ומספיין אמציעותו כנומא וראשו

שחיקה שלא ימצאנה אחר ונקמה וזהו המצוי בתוספתא בא"א א"ה אקבו על פרוין רבעי חזקתו וזהו המצוי בשחפות שיטעו שזה פרום ופרוש' היא א' מלבב במטעם ששוקל ש' גרעני שעורה ומשבע הרגילה במרינות אילו שקורין חציר ויז'ר הוא יותר משהו פרושה ופודין עליו הרבה פירות רבעי פירו' רבעי פטורין מלקט שכחה ופאה פרש ועוללות כדאמרין לעיל דגרמינן קדש קדש ממעט' שני ובמעט' שני ק'ל רממן גבוה הוא ולא ממון הרויט דכתיב קדש לה וכל שהוא ממון גבוה אינו חייב בכל אילו דלא חייב התורה בכל אילו אלא ממון הרויט ופירות רבעי נמי ממון גבוה הוא :

ח דין רבעי נהוג אף בחוצ' לארץ דכיון דערלה נהוג מה' למ' כמו שכתבנו בסעיף הסמיך גם רבעי נהוג דהא כהא תליא בכל מקום שערלה נהוג גם רבעי נהוג ויש מי שאומר אף ע"פ שערלה נהוג בחוץ לארץ מהלכה רבעי אינו נהוג דהא גרמינן רבעי קדש קדש מעט' שני וכיון דמעט' שני אינו נהוג בחוצה לארץ דהא חובת הקרק' הוא גם רבעי אינו נהוג בחוצ' לארץ אע"פ דערלה נהוג וכל פירות הכא' משעברו שני ערלה מותרין בלא פרוין ויש אומרים שאין רבעי נהוג בחוצה לארץ אלא בכרם ולא בשאר אילנות ושעמא משום דאיכא פלוגתא בנמצא ברין רבעי אפילו בארץ ישראל איכא לס' דרבעי נהוג בכל הנטיעות כמשמעות פשטיה דקרא דכתיב ונטעתם כל עץ מאכל וגו' ועליה קאי וכשנה הרביעית יהיה כל פרי קודש הילולים לה' וגומר שפ' אחליה והדר אכליה וברכתבינא לעיל ואיכא למצא דאמר שאפילו בא"י אין דין רבעי נהוג אלא בכרם ולא בשאר נטיעות משום שהוא דורש הילולים לשון רבים שתי פירותם לשון הילול כמשמעותו וישן חילולו שפירש אחליה והדר אכליה ומפרש אין חילול אלא במקום הילול כלומר אין פודין ומחללין אלא דבר שמהללין ואומרים עליו שרה והוא היין שלא היו הלויים אומרים שירה במקדש אלא על היין כשנמסכן נסכי מזבח כדילפינן מקרא דיין משחח אלוקים ואנשים ובמאי משחח אלוקים אלא בזה שאומרים עליו שירה וס' ל"ה שבא ללמדך החובד דהילולים שאין תורת רבעי נהוג אפילו בא"י אלא בכרם כלומר אין חילול אלא במקום הילול וקיימא לן כל המיקל בארץ ישראל הלכה כמותו בחוץ לארץ לפיכך בחוץ לארץ ק"ל אין דין רבעי נהוג אלא בכרם :

ט ערלה אף על פי דחובה הקרקע היא נהנת בכל מק' ובכל זמן בין בשל ישראל בין בשל גוי אלא שכאריך ישראל נהנת מן החורה וכתל מהלכה למשה מסיני ואסור לישראל ללקוט פירות מאילן שהוא ערלה אפילו לגוי ואפילו האילן גם כן של גוי משו' שנהגה הישראל כמה שהגוי מחזיק לו שובה על זה ובכר אמרנו דערלה אסורה בהנאה על סעיף כ"ו :

י ספק ערלה בא"י אסור דספיקא דאוריית' לחומרא וכתל' מותר אע"פ דק"ל בכל מקום חומר ה"לם כחומר של תורה ולאסור ספיקו כמו בשל תורה הכא כך קבלנו מסיני דודא דהא אסורה וספיקא תהא מותרת כיצד כרם שיש בו נטיעה של ערלה ושאר נטיעות המתרות וענבים נמכרים חוצה לו אלא שאינו יודע בוודאי אם הם מכרם זה או מכרם אח' כארץ ישראל אסור ליקח מהם ובסוריא מותר ליקח מהם ובה' לאפי' יודע שהובאו מאותו חכרם מותרין ויוכל לתלותם שנבצרו מן הנטיעה המתרות אשר שם ובלבד שלא יראו שנבצרו מנטיע' ש' ערלה דה"ל וודאי ערלה שאסורה גם כח' מהלכה למשה מסיני :

יא וגרם שהוא כולו ספק ערלה רהיניו שספק בכלו אם עברו עליו ג' שנים או לא אף ע"פ שאין שם שום וודאי מותרת דטלס קיימי בספק ערלה בא"י פשיטא דאסור' אפ"ה בסוריא מתרות ואצ"ל בח' דמתחת ונ"ל וכלבד שלא ילקוט

דבוע עטרת זהב חלבות ערלה

ראשו יוצא מצד האחד תעשה אילן כולן הייבין בערלה והוא שחזכו מצד זה מעיקר האילן דנעשה זה אילן בפני עצמו או טאינו יונק ממנו אבל כל זמן שהוא מחובר וינק ממנו חשיב כגחד מעצמו ופשוט ואם לאחר שגדל הענף שהכריך הברוך מסנו עוד ענף אחד בארץ ועשה בן כמה פעמים זה אחר זה כל זמן שהראשון מחובר לעיקר האילן כולם פטורין הפסיק הראשון מעיקר האילן חייבין ומתחילין לכנות להן השלטה שנים משעה שהפסיקה והעיקר פטור ואם נעקר העיקר מחקרקע חוזר להיות שפל לענף שהכריך ומונים פון לעיקר בין לענף משעה שנעקר :

יז אף ע"פ שמנהג עובדי ארמה להכריך נפנים בכל שנה ושנה מתור לטחות יין סגפנים הגוים מסום דפ"ע ערלה מתרחקת ולא אפילו בכרמים שישראל עובדים אותם ומברכין אותם ככל שנה ומסתמא שהם מכירים הערלות והוול להו ודאי ערלה כח'ל אפ"ה מותרין מסום דאיכא למ"ד דסכריך ומרכיב אינו חייב בערלה אפילו בא"י דרדרי ונטעתם כל עץ מטמע דווקא נושע ולא מברך ומרכיב ואע"נ דלא ק"ל באותו מ"ד בא"י דאנן ק"ל סכריך ומרכיב בכלל נושע הם וחיי בערלה בא"י מ"מ כיון דערלה כח'ל קולא היא כדבחיבנא פעמי לפיכך ק"ל כל המיקל בארץ ישראל הלכה כמותו בחוצה לארץ מיהו יש למצא גם כן החיר לבגני א"י כיון של כרמי הגוים מסום דרובה דר' גפנים לאו ערלה נינהו ואפילו בכרמים טרודע ודאי שיש בהם ערלה יש להתיר מסום דקודם שיעברו עליהם שני ערלה אינם עושים פירות ואם עושים הם דקים וקלושי ואינם ראיין לעשות מהם יין :

יח אילן שנקצץ וחזר ונדל מהשורש אינו חייב אלא אם כן נקצץ מעם הארץ ומונין לו משעת קציצה דהה"ש עשא ה"ל כשעת נטיעתו ואם נשאר ממנו כל שהוא פטור דיעודנו אילן מקרי והרי נטוע מזמן ארוך :

יט אילן שעקרו רוח או ששפו נהר וחוליקו למקום אחר ומהעפר שסביב לשישיו הליך עמו והוכיף עליו שם עפ"י נשאר שם בארץ אומדין אותו אם היה יכול להיות כעפר הא' שבא עמו כלא תיספת עפר אותו ה"ז כנטוע במקומו ופטור מהערלה ואם לאו חייב :

כ אילן שנקטע ונשאר שישריו מחובר אפילו כעוכי המחס שמוחזין בו הכלד לאחר ארינה בידוע שיכול לחי' בלא תוספות עפר ופטור אפ"ה הוסיף עליו עפר הרבה :

כא ילדה שאינו נכוח טפח חייבת בערלה לעולם אפילו יוחר מטלשה שנים עד שהגדל טפח משום טראית העין שנראה לכל באילו היא בת שנתה כמה דברים אמורים כנטיעה אחת או אפילו שתי' כנגד שהים ואחת יוצא זנב שכך ריך לנטוע בפני עצמן בכרם שהוא כבר סלא נטיעות אבל אם כל הכרם כך שרי דאית ליה קלא שבכרם זה נטיעות קטנות יש חזקנות הן :

כב בריכה שנכפקה והיא מלאה פירות פי' ענף אחד מלא פירות' שנפסק מאילן זקן וכן אילן זקן וכו' פיר' שנעקר ממקומו עם הפירות ושחל' במקום אחר או שהרכיב הענף עם הפירות בילדה אלו הפירות אם תלסן מיד ודאי פטורין שגדלו במקום פטור אבל אם הציחם שם במקום ששתלן או הרכיבן וניהוספו הפירות שם עד שאין בפרי הראשון שהוא היתר' על התוספות הרי התוספות אופר כל הפרי דערלה אינה עולה אלא בר' כשו שהבאר ואם לא ניתוספו כ"כ מותר שנחבטל התוספות כר'אכל אם הרכיב ענף מלא פירות של ערלה בתוך אילן זקן שעברו עליו שני ערלה אע"נ ק"ל המרכיב ילדה בלא פירות באילן זקן אינו חייב בערלה שגדלו כולן בהיה' מיניקת האילן זקן הוא הפיר' באילן' שבענף אסורין לעולם אפ"י גדלו הריבה יותר ממאיתם על מה שהיו בתחילה' וכו' מאיסורא קא רבי ולא שייך בו כישול דקמא קמא גדל באיסור ונעשה

חתובה דאיסורא ושוב לא ניהר אע"נ ונבו איפור שפול לחותר לא אמרי' קמא בשל היינו מסום דק"ל כסנתוסף האיסור חזר וניעור מה דלא שייך הבא בהיהר שנאמר והיאך יחזור ויותר וכו' א"כ דמרכיב ילדה בלא פירות באילן זקן אינו חיי' בערלה ובילדה בילדה נמי ק"ל לבי מונה ג' לילדה ראשון' שנייה נמי שריא והמרכיב ילדה עם פירות בתוך אילן זקן אסור לעולם פשו' עצמו הא דאמרי' לעיל מעיף יז דמרכיב' בכלל נושע וחיי' בערלה בא"י היכי משכחת לה משכחת לה בשנטיע ענף ריקן לסיני ולקנותו שהם אין בהם מסום ערלה כלל ומשום הכי אין ענף זה כשיל לנבייתו וחייב בערלה ומשכחת לה נמי כשהרכיב אילן מאכל בה' אילן סרק אע"פ שאינו רשאי לעשו' כן מסום כלאים מ"ס אי עבד יד בו כשום ערלה ומנוץ לת מסעת הרכבתו אבל המרכיב אילן מאכל בתוך אילן זקן של מאכל בשל הוא לנבא ואין בו מסום ערלה :

כג הנושע אילן מאכל ואין דעתו לצור אכילה אלא להיותו נדר לסדה או כשביל העצים לשדוף או לבניין פטור דונטעתם עץ מאכל אמ' רחמנא את שהוא למאכל חיי' לסיני ולקורות פטור והוא שיהא ניכר שאינו לצורך אכילה כנוז אס נטעו לסירפ' והיו נטועין רצופין שאינו מרחיק בין אילן לאילן נראוי ואם הוא לבניין שטמה הענפים כדי שיתעבו ואם לנדר שהוא במקום שצריך לנדר ואפילו אם צדו האחד בין פנימי בין חיצון בין תחתון בין עליון לצורך אחד מצילוי וזהו השני לאכול את של צורך אכילה חייב והשאר פטור ואם חשב אחר' עליו לאכילה בשנה ראשונה או בשניה מחשבתו הוציא מדי כל אילו כיון שעיקרו סתם לאכילה עומר וחיי' בערלה וברבעי ופונין לו משעת נטיעה אבל אם לא חישב עליו לאכילה עד סוף שנה שלישי' אין בו דין רבעי שאין דין רבעי בלא ערלה ואם נטעו למאכל ואמר כך חישב עליו לאחד מצילוי לאו כל כמיניה להוציא במחשבתו מתורת מאכל שעיקרו להבי קמי' חייב בערלה וברבעי :

כד הנושע לצורך מצוה פגון לצורך לולב או אתרוג חייב שאין עשה ולאו דערלה נידחין ספני שאר עשיות :

כה והנושע כתוך שלו לצורך רבים איכא למאן דאמר שהוא פטור מסום דדריש רבוי אחר רפוי והכי דריש בתיב ונטעתם משמע בין ליחיד בין לרבים ואילו נאמר ונטעתם כל עץ מאכל יהיו ערלים היינו אומרים כי הנושע לרבים חייב אבל כשחזר ואמר יהיו לכם ערלים משמע נמי בין יחיד בין רבים הוי רבי אחר רבוי ואין רבוי אחר רבוי אלא למעט ומיעט הנושע בתוך שלו לצורך רבים שפטור ואנן לא ק"ל כהאי פירושא אלא ונטעתם ליווד משמע שאין דרך רבי' לנטוע ולכל חד חזר קאמר ונטעתם וכחבר רחמנא לכם לרבות הנושע לרבים פירט לרבי' יחיד הנושע בתוך שלו לצורך רבים שיחא חייב בערלה :

כו הנושע ברשות הרבים בין לעצמו בין לרבים נ"כ חייב בערלה דכבולל לכם וככלל ונטעתם הוא ומ"ש בה"י ומ"ש בה"י והגזלן שנטיע חייב דכבולל ונטעתם הו"ל שנטיע' שלו או אינה שלו והנכרי שנטיע בין לעצמו בין לישראל חייב דמדיע' ארמנא הנטיעות שנטיעו גוים עד שלא באו לארץ דכתיב כי תבאו ונטעתם פרט לשנטיעו גו' עד שלא באו לארץ ש"ס הא מה שנטיעו גו' משבאו לארץ חייב בערלה והנושע בבית ועל גג שמלאו עפר ונטע בו והנושע כספני' או בעציץ אע"פ שאינו נקוב בכל אלו הנטיעה נקרא נטיעה כמו נושע בנז או כסדה וחייב' בערלה :

כז מרכיב ונטעתם כשמע דווקא ע"י נטועה חייב ולא העולה מצלוי מיהו אחז' לה"מ כמקום שרשים וכמדבר אבל בישוב אפילו עולה מצלוי חייב' ל'ל' שעתא דבייטא אפילו עולה מצלוי אמרינן ע"י עבדה הארמיה שעברו בה עליה וה"ל בכלל ונטעתם והנושע כמקום שאינו ישוב גם כן פטור דבי תבאו

* לבוש עטרת זהב הלכות בלאי האילן * קנב

סילון של חרס והם מפסיקין אסור לזרוע עליה ירק אא"כ יש עליה נ' טפחים עפר ספני שנשרש בה והל מרכיב ירק באילן ואם היה על גבה פחות משלשה טפחים אסור לזרוע על גבה ומוהר לזרוע בצדה שאין סידך הרכבה אלא בזרוע על הגפן משש בוזן שאין שם עפר נ' טפח' לפי ששרשי הזרע' יורדים כנגדו ונכנסין בחוד הגפן אבל בצדדים הזורעים לאו לצדדים משתרשי וכל נהר דשרשי הירק לא משתרשי לצדדין נחוש לשרשי הגפן דמשתרשי לצדדין ובאין שרשי הירק ונכנסין בהם אין זה קושי דשרשי הגפן גם כן אין מחפשין לצדדין עד שהן יורדין כנגדן נ' טפח' ואח"כ מהפטיין ושוב אין שרשי הזרעים יכולין ליכנס בהן שהם עמוקים מהם שלשה טפחים ושרשי זרע' אינן יורדין נ' טפחים לא בעומק ולא ברוחב אבל אם הברכה בסלק קשה אפילו אין עליה עפר אלא ג' אצבעות מותר להביא זרע עליה שאין שרשי זרע' יכולין ליכנס בסלק קשה כדא' כשאין עיקר הגפן נראה אבל אם נראה שניבר הכלאים צריך להרחיק ממנה וטפחים לכל רוח ואחר כך יזרע כמו שמרחיק מכל גפן יחידית שלא הוכרחה כרי עבודתה ושהוא טשה טפחים :

ד דוקא כי האי גונא שנקרא עליו שם אילן קוד' שהברכה והוא מרכיב הזרע' הוד האילן לפיכך צריך כל ההרחקות שאמרנו שזהו עיק' איסור לאו הרכבת אילן אבל מותר לזרוע זרע' אצל האילן אע"פ ששרשי הירק נכנסין בתו' שרשי האילן כיון שאין על שרשי האילן שם אילן ובמכריך נמי לא אמרן שאסור אלא דוקא בזמיר' הגפן מפני שהוא רכה ושרשי הזרעים נכנסין בה אבל המכריך ענף מאילן אחר מותר לזרוע על גביו אפילו אין עליו נ' אצבעות עפר מפני שהם קשין ואין שרשי הזרעים יכולין ליכנס להוכי :

ז יש באילנות שדומין זה לזה בעליו או בפירות ואף על פי כן הואיל והם שני מינים דרי אילן כלאים זה בזה כ צד התפוח עם החורדי והוא תפוח יער הפרסקים עם השקדים / המרכיב וית על ריסין ויצאין מהם שופים - והשופים עם הרימונים אע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה אבל האנסים עם הקריסטולין פירש והם אנשים קטנים והפרישין עם העורדין אינם כלאים זה בזה ואפי' שני פירות טא' מהם שחור וא' מהם לבן או בטבעו לגדל דק והשני נס והם ידועין למין א' בשם א' כנגד כלשוניו קרשין או הבירין ופלוסין' שיש מהם גדולי' יש מהם מינים קטנים וכה ג' וכן ענבים לבנו' ושחרות כולם הם מין א' ומוהר להרכיבן זה בזה אע"פ שיש לא' מהם שם לוי' וכן אילן סרק ע"ג סרק מותר להרכיב' דכיון דאילני סרק הם כחד מין חשיבי' ומ"ם הואיל ואין רוב המין עולם מכריז רוב חשיבי' טוב לגדל כולם שלא להרכיבן :

ח אסור מן התורה לקיי' אילן המורכב כלאים וילפינן לה מדמתיב בהמתך לא תרכיב כלאי' שרדך לא תזרע כלאים וכיון שלא כתבה התורה בהמתך כלאים לא תרכיב וסמכה כלאים לשרדך ש"ם כדילדרוש כלאי' שרדך לא כלום לא תקיי' כלאים אבל אינו לוקה עליו כיון שאין הלאו מפורש כמו שאר לאוין אבל הפרי היוצא ממנו אינו אסור אפי' כאכילה ומוותר לאכול אפי' לזה שעבר וזרעו והרכיבו שלא אסר התורה אלא הזרע' ונס מותר ליקח ענף מהמורכב ולנושעו במקום אחר כיון שהאיסור אינו ניכר בו :

* הלכות בלאי הכרם *

רצו יני כלאי הכרם וכלאי זרעים וכו' ס"ט סעי' :

א כתיב לא תזרע כרמך כלאים פן תקדש המלאה הירע אשר תזרע והכואת הכר' ודרשו ז"ל פן תקדש חוקך אש כו' ב' ב' 26 ע'

תבאו אל הארץ ונסעתם במקום ישוב מטמע ולא במקום שאינו ישוב במה דברים אמורים שאינו עושה ספילה כלומר בשאינו מטפל עמהם להביאם לישוב אבל אם היה עושה כרי טפל חייב !

כח נוי שהיה מוכר פירות ואומר טל ערלה הן או טל נסע רבעי הן אינו נאמן ואפילו אמר מאיש פלוני לקחתים אינו נאמן דלחשיבה מקחו הוא אומר כן הא דאמרין דערלה אינו עולה אלא במאתים מדרבנן הוא ואסמכה אקרא' והכי אסמכה בתרומה אשכחן דעולה במאה דכתיבתרומה מעשר פן המעשר שהוא אחד ממאה את מקדשו ממנו שפירושו דבר שאתה מרים ממנו מקדשו אם נפל בתוכו לפיכך כשנפל חלק אחד כתסעי' ותסע תלקים יהיה הכל מרומע מפילא שמעינן שאם נפל במאה יעלה וכן הדין בכל מה שנקרא תרומה כגון חלה וכו' שנקראו נ' תרומה כחלה כתי' ראשית עריסותי' חלה תריוס וכו' וכיוצא כתיב ותרומת ידך ואח"כ נמרינן מלאה מלאה מוכריוס כתיב מלאהך ונמעתך ונומר בכלאי הכרם כתיב פן תקדש המלאה ונמרינן גזירה טוח מלאה מלאה מוכריוס מה להלן עולה אף כאן עולה אי טע' להלן במאה אף כאן במאה אסרת לא דכאן בפל' הכתוב איסורו ש"מ כהנאה וכיון שכלל איסורו כפלו גם כן בהעלותו דהיינו שלא יעלה אלא במאה הרי כל כלאי הכר' עולה במאתים ערלה כניין אסרת כלאי הכרם אסור כהנאה וערלה אסור כהנאה מה כלאי הכרם עולה באחריותאם אף ערלה עולה באחד ומאתים :

* הלכות בלאי האילן *

רצה דיני הרכבת האילן וכו' סעיפים :

א כתיב את חוקתי תשמרו בהמתך לא תרכיב כלאי' שרדך לא תזרע כלאי' ודרשו חז"ל דהאי שרדך לא תזרע כלאים לאו ככלאי זרע' לבדו קמיייר כיון דהוקש להמתך לא תרכיב כלאים וילפי' מה בהמתך לא תרכיב כלאים הוא דבר המסוים כלומר שהרכבה הכלאים רבהמה ניכר לכל שטרביע מין על שאינו מינו אף שרדך לא תזרע כלאים מיירי בדבר המסוים דהיינו הרכבת אילן שטרביע מין כשאינו מינו שהוא ניכר לכל מה שאין כן בזרעית כלאי' זרעים וכיון דהוקש לבהמה שקשינן לגמרי לבהמה דאין היקש להצאין ואמרין נמי שרדך כלאי' כהמה אפילו בחוץ לארץ דהא חובת הגוף היא אף שרדך לא תזרע שהוא הרכבת אילן אפילו בחוץ לארץ אסורה מן התורה לפיכך המרכיב אילן באילן כגון שהרכיב יחוד של תפוח במתרוג או מתרוג בתפוח הרי זה לוקה מן התורה בכל מקום בין לארץ בין בחוצה לארץ וכן המרכיב ירק באילן או אילן בירק לוקה בכל מקום :

ב ואסור מ"ם לישאל להניח לגוי שירכיב לו אילוני כלאים :

ג לא אסרה התורה אלא הרכבת אילן אבל מותר לערב זרעוני אילנות עם זרעוני השדה ולזרוען כאחד וכן מותר לערב זרעוני שני מיני אילנות יחד ולזרועם כאחד שאין לך כלאי' באילנות אלא הרכבה בלבד דומיא דהרכבת כהמה כן אילן בירק בין ירק באילן בין ירק בירק שאינו מינו ואפילו עין סרק על עץ מאכל או עין מאכל על עין סרק הוי הרכבה דככולהו ניכר הרכבת מין בשאינו מינו אבל אילן סרק באילן ק' כיון שאין א' מהם עושה פרי כמין א' חשובין ושרי יש איסור הרכבת אפילו תחת הקרקע כגון זמורת הגפן שהברכה תחת הקרקע אף על פי שעוברת ההברכה ששה טפחים מהשמים אסור לזרוע עליה ירק אא"כ יש על גבת עפר נ' טפחים ואפי' הברכה בחוד דלעת שיבשה או כהו' :

לבוש עטרת זהב הלכות בלאי הפרס

חכיו על תבואת חכיו לא קדש שום אחר מהם ופני זה הזרע כינו בלאים בשביעיה לא קדש דשביעיה הכל הפקר הוא ואינו טלו :

ההוא בלאים ככרם תבירו וקיימן הרי הרואה אסור בהנאתו אף ע"פ שאינו טלו קנסוהו שהיה לו לעוקר אבל מותרין הם לשאר כל הארס הרואה אינו יכול לאסור דבר שאינו טלו וכוון שאין הבעל הכרם יודע בכלאי כרמו לא נאסרו דמי מקדשן דאשר הזרע בעינן מדעתו לפיכך אם בעל הכרם יודע ומניחן הרי זה מקדש אותם על כל ארס דכרמך ישאנן :

האנס שזרע בלאים ככר חכיו אם נשתקעו סם הבעל' מסנו אע"פ טלא נתיאסו הרי זה קדש סן התורה דכין שנשתקעו סם הבעלים ונקר' על סם האנס כרסך קרינן כיה שרבל חושבין שהו' טלו ואם לא נשתקעו סם הבעלים אע"פ שנתיאסו לא מקרי כרסך טל האנס אלא טל הבעלים ואינו מקדש אלא מדברי סופרים :

היו שעררה פארות הנפן ושלחה אותם על התבואה יחתו אות' סיד שלא יקדשו אות' ואם ארעו אונס ולא סילקן הרי אילו מותרין ולא נתקדשו שאין מקדיש אלא יוצאנו :

אנס שזרע את הכרם יוצא ממנו הניחו לבעלים יקצור הזרע מיד אפי' בתול ש"מ אע"פ שאינו דבר האבד שאין ארס אוסר' דבר שאינו טלו מ"ס מפני מראית העין והסוד' לנ לקצרה טלא והא' נכמקיים בלאים ואם לא מצא פועלי יוסרף להם עב' שלישי כשכבן פקשו ממנו יותר או טלא מצא פועלי' כלל הרי זה פקח בנתן וקמו' כדי שיהיה דעתו דלא ניהא ליה בקיימו מ"ס א"ס נשתקעו הזרע פד' שיע' לעונת שיקדש דהוא יתקדש ויפסדו שניהם :

הוא שנתקדש משורישו וענכיו שנתקדש הרי זה קדש המלאה הזרע אשר הזרע ותבואת חכר' הזרע דהיינו דהתבואה או הירק עד שזרע דהיינו עד שישרש והכר' עד שיהיה תבואה שהוא כפול הלבן אבל התבואה שיכשה כל צרכה וענכיו שביטלו כל צרכן אע"פ מתקדשות :

כרם שלא הניעו ענביו להיות כפול הלבן אלא עדיין הם בוסר ואינו תבואה זרע בתוכו ירק או תבואה והשרישו הרי זה לא קדש דתבואת הכרם עדיין אין כאן ואף על פי כן קונסידאורו ואוסרין הזרע אבל הכוסר מותר ואם עקר הזרע הובס שיעשו הענכים כפול הלבן הרי זה מותר בהנא' מקצתן נעשו כפול הלבן ומקצתן לא נעשו את שנעשו נתקדשו האת' שלא נעשו מותרין :

ענכים שנעשו כפול הלבן זרע בצדן תבואה או פני ירקות ולקט הזרע קודם שישריש הרי זה מותר בהנא' ואם השריש אסור :

נפן שיבשו עלין טלה תפלו בדרך שתובש בימי הקור אף על פי כן אסור לזרע בצדה ירק או תבואה ואם זרע לא קדש כיון שסופו ליבשו כן הזרע בעצין שאינו נקוב הכונה בכרם לא קדש אבל שכין אותו מנת סרדות פורבנן אבל בעצין נקוב הרי הוא כזרע בארץ ולוקה סן התורה :

היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים או שיצאו עש הזבלים שהולך לכרם או עם המים שהשקה את הכרם או שהיה זרע או זורה בשדה לכן וסיערתו רצוח לאחוריו ונפלו הזרעים בכרם וצמחו הרי זה לא נתקדש שנאמר אשר הזרע דרך זריעה תה' לא זרע וחייב לעקור כשיראה ואם קיימן הרי זה מותר מדעתו הוא ואסור תזרע קרינן כיה ואם סיערתו סן לפניו וראה הזרעים שנפלו לכרם הרי זה כזרע וכיצד יראה אם צמחו העשבים והפגם במחירשה ודיו ואם מצאן שנעשו אביב ינפן אהר' אביב

פ"ל הזרע כרמך כלאים ואם הזרע הוקד' אש בזרע ובתבואת הכרם כלומר השרפנו כי יאסר בהנאה וכבר יודעת כל שהוא חובת הקרק' אינו נוהג אלא בארץ ישראל לפיכך הזרע כמיני תבואה או שני מיני ירקות עם זרע הכרם הרי זה לוקה שמים אהת משום שדך לא הזרע בלאים ואהת משא' לא הזרע כרמך בלאים ואע"פ שדך לא הזרע בלאים כבר אפקיניה להרכבת אילן היינו משום הדוקש לבדמה בדכתיבנא לעיל אבל כ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דסתמיה פשוטו בזריעת זרעים נמי מיירי ואינו לוקה משום לא הזרע כרמ' בלאים עד שזרע בא"י דהא תובח קרק' היא וזרוע חטה וסעור' וחרצן במפולת יד דמכתיב לא הזרע כרמך בלאים משמע שיש כאן מין כרם והוא זרוע עמו עוד בלאים אחר דהיינו שני מיני זרעים חרץ פמין הברם ולא דמי לשדך לא הזרע בלאים דלא אמרינן כ' מיניו כהדי שדך ויהיה דלא אונס כן בג' מיניו דהתם קרקע בלא זרעים נקרא שרה אבל בלא נפנים לא מקרי כרם והה' אם חפה אהרם שלשחם יחד בעפר' שלוקה וכן אם זרע שני מיני ירק וחרצן או זרוע אחר ירק וזרע אחר מין תבואה וחרצן כ במפולת יד שילוקה דמלהוהו בלאים בלא מין הכרם ואסור מדבריהם לזרוע בלאי הכרם כח' אף על גב דכלאי זרעים לא אסרו בתרין לארץ אפי' מדבריהם בלאי הכרם חמירי שהם בא"י אסורין בהנאה לפיכך נזרע עליהם אף כח' ואין עוורין עם הגוי בכלאים ספני שמייע' בקיימו אבל עוקרין עמו כדי למעט התפלה :

אין אסור מן התורה משו' בלאי הכרם אלא מיני תבואה וירקות וקטנית שהם מאכל ארס הויא דכרמך שהוא מאכל ארס אבל שאר זרעים שאינם מאכל ארס אלא מאכל בהמה אינם אסורים בכרם מן התורה אלא מדברי סופרים ונ"ל דדייקין זה מדכתיב לא תזרע כרמך בלאים ולא תזרע בלאים כרמך לא תזרע גבי שדה שדך לא תזרע בלאים אלא סמך בלאים לכרסך לומר לך שיהיה בלאי' דומיא דכרם כלומר מאכל ארס כמיהו וה' נכמקיים בלאים מאכל ארס אלא שה' דומין לכרם בעניין אחר כיון קרינן ליה גם כן אסורים מן התורה בכלאי הכרם וזרעים נפנים הריב' וזרעים דומין ועושיין אשכלות כנפנים ואיב' ערובות שהם גם כן דומין כזה לכרמך והונו בלאים בכרם מן התורה אבל שאר מיני זרעים שאינם נאכלין כלל אפי' להמה סוד' לכתחלה לזרוע בכרם ואין צריך לומר שאר מיני אילנות שמתירים לנושעם לכתחילה בכרם מפני שאינם בכליל לא תזרע שאינם נקראי' זריעה אלא נשיעה :

אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הנפני' או ליטע נפנים בצד הירק או התבואה שלא יקוזה מזה ואם עשה כן אף ע"פ שאינו לוקה כיון שלא זרקן יחד במפולת יד ולא עבר על לא תזרע כ"מ הרי זה קדש ונאסרו שניהם בהנאה הירק או התבואה והנפנים שקבלו טעם זה מזה ושרפין את שניהם שנפן תקדש המלאה הזרע וגו' אפי' הקטש של תבואה ותעצים של נפני' האלו אסורין בהנא' ושרפין אות' דמלהו גדלו באיסור' ולא יסיק בהם תנור וכיריים ולא יבשל בהם כעת שריפתם דה"ל כהנה מאיסורי הנאה :

אחד הזרע ואחד המקיים כיון שראה בלאים צומחין בכרמו והצחן ולא עקרו הרי זה קדש דכחה התורה יתירה בסוף שכתבה ותבואת הכרם ולא הל' למכתב אלא ותבואתו כרם למ"ל אלא לזכות כרם בלא זריעת בלאים דהיינו המקיים בלאים יקדש ג' כוונתו אדם אוסר כרם שאינו טלו אף על גב דבקבלת טעמא טלה נקטמא ובשאר איסורים האוסרים כתיבת טעם אין חילוק בין טלו לטל חכיו שאני אכא דמיעפה רחמנא כרמך לפיכך המסבך נפנו על תבואתו של חכיו נפנו קידש והתבואה לא נתקדשה סיבך נפן חכיו על תבואתו תבואתו קדש ונפן חכיו לא קדש סיבך נפן

זחשיבי בכרם לפיכך הזרע ירק או תבואה בכרם שהוא מלא
נפנים סביבם או המקימן ושדו עד שהוסיף אח' מסאתם
הרי זה מקדש מן הנפנים שסביבותיו ט' אמה לכל רוח 4
ענולות בעינול סביב הזרע ולא סרובע ורואין כל העינול
שרחבה ל"ב אמה כאילו הוא כולו מלא ירק וכל נפן שתהיה
בתוך עינול זה נתקדשה עם הירק אדהתבואה וכל שחון
לעינול אינה מתקדש :

כ כד'א כשהיה בין שפתי העינול הזה זבין שורת הנפנים
שחוצה לו יותר מארבע אמות שרע עכורת אותן הנפנים
שחוצה לו אבל אם היה בנייהם פחותה מ' אמות או אפילו ד'
אמות מצומצמות שהן צריכין לאותן השורות שחוצה לו
לעבורתן ובטלים הם לגבי כרם זכר אמרנו שרואין כל
העינול כאילו הוא כולו מלא ירק והוא כאילו זרע בבאן סמוך
לנפנים ד' אמות לפיכך רואין את העינול כאילו הניע לשורה
הספוכה לו ובאילו היה רחב העינול מ' אמה וכל נפן שתפול
בתוך עינול זה של מ' אמה הרי היא מתקדשת :

כא כד'א בזרע או מקיים חוץ הכרם אבל בזרע חוץ לכר'
דספד' לו הזרעה חוץ ד' אמות הרי זה מקדש ב' שורות
של נפנים השפוכין לזרע באורך כל הזרע ויהר' ד' אמות חוץ
לזרע ומתקדש מן הזרע יתקב ארבע אמות באורך כל השורה
של כרם ב' שורות של נפנים מפני שהתורה אמרה ותבואת
הכר' וקבלו חוץ שאין נקרא כרם פחות מ' שורות של נפנים
וזל התרחקות שאמרנו שצריכין להיות ד' אמות היינו דווקא
בכרם אבל אם זרע בצד נפן יחידית אינו מקדש מן הזרע אלא
ו' שפחים לכל רוח :

כב ילדה פחת מטפה אינה מתקדשת את הזרעים בד' א'
בשתיים כנגד שתיים ואחת יוצא זכר ובגדולים כה' ג'
חשיכי כרם ובילדות לא חשיכי כרם אבל אם הכר' גדול וכולו
הוא כן הרי זה מקדש ודבר זה הל'ט :

כג שתי ננות זו על גב זו התחננה עשייה כרם זרע את
העליונה עד שגמיע לאויר עשרה שפחים קרוב לכרם
שאזר עשרה שפחים סמוך לכרם או אפילו לנפן יחידית אסור
לזרע בו זרעו ואם הייתה העליונה עשייה כרם הרי זה
זרע את התחננה עד שהוא מגיע למשה כשלשה שפחים
מעיקר הנפנים :

כד מי שהיתה שדה זרע ירק או תבואה ונמלך לישע ב' ז'
נפנים הזפך את הזרעים במהרישה ואחר כך נוטע ולא ישע
ואחר כך יהפוך :

כה היחה נטוע נפנים ונמלך לזרע בה זרעים משרש את
הנפנים ואחר כך זרע את הזרעים ואם רצה לקוח את
הנפנים עד שלא ישאר פהם אלא פחות מטפה סמוך לארץ
הז' סוף לזרע ואח' יחזו' ישרם את הגשאר בערץ מהנפני'
כז' המברין ג' נפנים ועיקריהם נראין אם יש בנייהם מ'
אמות עד ד' הרי אילו מצטרפין לשאר נפנים העומדת
סביבותיהם להיות נחשבין כרם להרחיק ד' אמות מהם כאלו
לא הבריכין אבל סנים אינם מצטרפים אלא מרחיק מהם ו'
שפחים לכל רוח וזרע והשעם לפי שהוא מקפיד על ג' לצרפן
לכרם ועל סנים אינו מקפיד וי' שאם הכריך ג' נפני' מצטרפין
הם להיות כרם בפני עצמו אפי' אין שם נפני' יותר הן מצטרפין
להיות כרם בשש נפנים שהעיקר נפן אחת וראש הכריכה
היוצא ממנה היא נפן אחר' והל' ב' שורות של ג' נפני' הכל
טורה שהוא נקרא כרם כמו שיתכאר בע'ה :

כז כל הארע תחת השרינים והעלים היוצאים מן הנפן
הרי זה קדיש אף על פי שהזרע הוא רחוק מעיקר הנפן
כמה אמות שכל זה מכלל כר' הוא הדלה את הנפן על מקצת
אפיפירות פי' אפיפירות הוא ארונת טעושיץ סקנים ועצים כמנ
פכך והדלה את הנפן על מקצת לא זרע זרעים אפילו תחת
מותר האפיפירות ואע"פ שאין עליה לא עלק ולא שרינן מפני

כז ג' ז' ט' שחם

אביב כדי להשחיתו שהכלאסור בהנאה ואם מצאה שנעשו
דגן דרי זה תשרף ואם ראה אותן וקיימן הרי אילו ישרפו עם
הנפנים הסמוכות להן :

כח הרואה בכרם עשב שאין דרך בני אדם לזרעם אף על פי
שהוא רצה בקיומו לבהמה או לרפואה הרי זה לא
קדיש עד שיקיים דבר שכמותו מקיימים רוב העם
באותו המקום וכתוב אשר תזרע מה שנתנו בני אדם לזרוע
ורוצין בקיומן כיצד המקיים קוצים בכרם בארץ ערב שרוצים
בקוצים לגמליהם הרי זה קירש האירוס והקיסוס ושושנת
המלך ושאר מיני זרעים אינם כלאים בכרם מן התור' הקנבוס
זצמר נפן אף על פי שאינם נאכלין הרי הם כשאר מיני
ירקות ומקדשות בכרם כמו שנתבאר טעמא לעיל סעיף ב'
וכל מיני דשאים הנאכלין שעולין מאליהן בשדה הרי הם
מקדשין בכרם אם זרען שם ופול המצרי מין זרעים הוא ואינו
מקדש :

כט הקנים והחודד ואשדוץ מיני אילן הם זאינו כלאים בכר'
דתורע כתיב זה הכלל כל המצוי עלין מעקריו הרי זה
ירק וכל שאינו מצוי עלין מעקריו הרי זה אילן והצלוף אילן
הוא לכל דבר :

ל הרואה ירק בכרם ואם כשאגיע לו אלקשנו מותר שכיון
שעוקב בצורך הכלם עד שתיגע לו אין זה בכלל מקיים
שדרי דעתו לעוקדו כשיגיע לו וכל זמן שלא יגיע לו אונס
הוא אבל אם הניע לו ועבר מעליו ואמר כשאחזור לו אלקשנו
הרי זה פושע ומייאש בקיומו עד שיחזור לפיכך אם טרף עד
שהוסיף אחד מ' הרי זה קירש :

מ אסור לכתחילה לעבור בעצין שזרע בו ירק בתוך הכרם
שהירקות יונקות דרך הנקיבה מן הכרם מכל מקום כל
זמן שלא הניחה על גבי קרקע לא קירש אבל אם הניחה
תחת הגפן ונשתאה שם בארץ כדי להוסיף אחד מסאתים
הרי זה קירש וכיצד משערין שיעור זה רואין אם נחתך ירק
זה או מין הכבואה זה מן הארץ ככמה זמן ייבש הנע כעצמך
שיבש עד שלא תשאר לו לחה כמאה שעה אם נשתאה בארץ
משהגיע לו חצי שעה הרי הוסיף במאתים לאסור ואם שר'
פחות פחצי שעה מותר ושעם מאתיים כתבתי כבר בסוף
הלכות ערלה :

נ בצל שנשעו בכרם ואחר כך נעקר הכרם ואחר כך
צמחו הבצלים כהיתר מן העיקר הנוטע אף על פי
שרבו הגידולים על עיקר מאתיים ויותר הרי אותו העיקר
באיסורו שאין גדולי היתר מעלין את העיקר האסור ויש
אוסרין כולו מסיים דכל קמא קמא שנדל מעט נאסר ואף ע"פ
שאחר כך נתרבה אינו חוזר וניעור להתיר על' הלכות ערלה
סעיף כ"ב :

ס הרוצה לזרוע ירק או הכבואה בתוך הכרם צריך שיהא
קרח בכרם סביב אותו הזרע שלא יהא שום נפן
נטוע סביבו מכל רוח עד שש עשרה אמה ואז אם יש שם
שש עשרה אמה מניח כדי עכורת הכרם והם ארבע אמות
הלק סביב סמוך לנפנים מכל צד וזרע את המותר שהוא ה'
אמות לכל מאוחן ד' אמות שבשני הצדדים הסמוכות לכרם
דאף כי שרית מאילו הח' אמות פלגא להכא ופלג' להכא איכא
ד' אמות שהו' מקום חשוב וחשיב שדה בפני עצמו ולא כשלי
לגבי כרם ומותר לזרוע זרעים בפני עצמן אבל אם יש שם
קרח פחות מ' אמה לא יזרע שם מפני טח' אמות הסמוכים
לנפנים משני הצדדים דהיינו ארבע אמות מצד זה הוד' אמות
מצד זה שהם בדי עכורת הכרם הרי הם בכרם והמותר
שהוא פחות מ' אמות כי שרית פלגא להכא ופלגא להכא
ליכא בשום חד מנהון ארבע אמות ואינו מקום חשוב וכשלי
לגבי כרם שבין דרך העולם כשאין להם מקום רחב ארבע
אמות לא חשיבי לשרה בפני עצמן וכשלי ליה לגבי כרם

סטה או סכך והדלה עליהן את נוף הנפן הז' נקראין אפיפיר' וזינים אחרים יש כערים מבאפיפירות :

נז המטע סורה אחד של ה'נפנים או יותר וערסן ע"ג כותל גבוה' או שנשטען בצד חרין עמוק' והחב'ד' הרי זה ערים וצריך להרחיק ממנו ד' אמות כדרך שמרחיק מן הכרם אע"ג דק"ל שורה אחד אפילו ק' נפנים אינו כרם וא"צ להרחיק אלא ו' טפחים הכא כיון טעשה לו ערים החשיכו ונעשה כרם וזו דווקא כשישגן ה' נפנים שהוא שיעור כרם כב' כנגד בוא' יוצא וזב ומהיכן מודדין מעיקר הגדר שערסן עליו טגס הוא קרוי כרם שכשלו אצל הנפנים שערסן עליו :

נח כצד הרחיק את השורה של נפנים מן הכותל אמה ונמצא הערים מן הנפני' וכותל מודד מן הכותל ד' אמה' וזורע ונמצא בין הזרע ובין עיקרי הנפנים ה' אמות ואם בא לזרוע מצד הנפנים מרחיק מעיקרי הנפנים ד' אמות שנמצא רחוק מן הכותל האמות ועל דרך זה דנין ככל ערים :
נט אחד הכונה את הגדר ואחר כך נשע או שנשטע ואחר כך עשה את הגדר הואיל וערסן הרי זה ערים נהרס הגדר או נסתם החרין א"ל כאן ערים אלא הרי כל השורה כנפנים יחידים והדחתקו ו' טפחים :

ס ערים שחרב אמצעו ונשתתרו בו ה' נפנים בצד הגדר מכאן וה' נפנים בצד הגדר האחר מכנגדו והו הנקרא פסקר ערים אם יש ביניהם ה' אמות ומשהו דהיינו אחד מס' באמה אע"ג שערוין יש ה'נפנים יהי' בצד הגדר' כיון שמתחלה לא עשה הערים כשכיל אילו ה' נפנים לבדן אלא בשכיל כולן בשל רין ערים ואינו צריך להרחיק מכל שורה אלא ששה טפחים וזרע כמו כגון יחיד והוא שלא יזרע החת האפיפיר' היה ביניהם ה' אמות כצמצום עדיין שם כרם עליו ולא יזרע לסם פחות מד' אמות ואם זרע הואיל והרחיק מכל שורה ו' טפחים הרי זה לא קדש ואם אין שם גדר אף על פי שכבר היה ערים אינו מרחיק מכל שורה אלא ו' טפחים וזרע שאין כאן לא ערים ולא פסקי ערים חזר וכנה הגדר תור הערים למקובו ותזרו פסקי העיר' למקובן :

סא גינה קשנה שהיא מקפת גדר וערס את הנפני' סביב לה סכחין על כתליה אם יש בה מלא כוצר וסלו מכאן ומלא כוצר ופלו מכאן הואיל והיא מקפת גדר וזרעים בתוכה ידקות ואינו צריך להרחיק מן הגדר כנפנים ד' אמות אע"ג שיחד את הגדר להיות ערים כיון שלא עשה הגדר הזה מתחלה לשם ערים אלא להקיף הגינה לא בשלן לנבי'נפנים ואם אין בה כשיעור מלא כוצר וסלו אין זורעין בתוכה מפני שגזרה הכל כעלים אחת וירק ב' יזכו :

סב נפנים שה' וזרעים כבודנה נכונה והעיר' שלהן יוצא ומסכך על השדה אם עומד בארץ וכוצר את כולו רואין כל המקום שתחת הערים כאלוהוא מקום עיקרי הנפנים ואסור ד' כשדה לכל רוח משפת מערים ואם אינו יכול לבצו כולו עד שיעלה במדרג' או בטולם אין אסור לזרוע אלא תחת הערים כלבד :

סג שני בתלים הסמוכין זה לזה והנפנים נשועים בזויות ביניהם והערים יוצא עם הכתלים מתוך הקרן וכלת מרת' מעיקרי הנפנים כשיעור זרוע כמקום הבלה שאין עליו ערים ואף על פי שהזרע סמוכין בין שני הכתלים שביניהם הערים הואיל והרחיק כשיעור הרי זה זרוע בין הכתלים :

סד נפן שעלה העין שלה מן הארץ מעט ואחר כך נעקס ונמשך על הארץ ותזר ועלה כמו ארכובה כשמודדין בין הזרע ובין הנפן ששה טפחים או ארבע אמות מצד הארכובה אין מודדין אלא מסוף הארכובה לא מעיקר הנפן הראשון :

רבנה אם היה העומד כפרוץ ה'ז מותר כאילו אין שם פרצת היה פרץ מרובה על העומד לא יזרע כנגד כל המקומות הפרוצים עד שירחיק כשיעור :

מז סחיצת הכרם שנפרצה אסור' לו גזר נפרצה אומרים לו גזר נתייאש ממנה ולא גדרה הרי זה קדש והל' מקיים מדעתה :

מח בית שחציו מקורה וחציו אינו מקורה ונפני' נמועי' כצד זה אפילו תחת החצר מותר לזרוע ירקות בצד האחד אפי' אינו רחוק ארבע אמות סהדי פי תקרה כאלו יזר וסוהם ונעשה ג' ערים במתנה ואם השווה את קירות פירש שקורה כל הבית שעבטו נסתלק מכאן פי תקרה ואסור :

מט הצד קשנה שנפרצה במלואה לגדולה והיו נפנים בגדולה אסור לזרוע בקשנה ואפילו מרחיק ד' אמות מן הנפנים טוה אפילו בגדולה עצמה מותר להרחיק ולזרוע הבא אסור משום שהקשנה היא פתחה של הגדולה ובטלה לגבה וסם הגדולה עליה ואפילו אין סם ג' נפנים נקראת כרם כמו הגדולה והחם על סם כרם קפ"ד דחייב לא זרוע כרסך וגו' ואם זרע הערים אסורין ונפני' מותרין היו הנפני' בקשנה קותר לזרוע בגדולה הואיל ויש בגדולה פסין מכאן ומכאן הרי כסובולת מן הקשנה שבקשנה לא יוכל לאסור' מה שבתוכ' והוא הקשנה מיבדלת מן הגדולה :

נ חרין שיש עקר כפרס עמוק' טפחים ורחב ד' טפחים אם היה מפולש מראש הכרם ועד סופו ה'ז נראה כבין שני הכרמים ומותר לזרוע בתוכו ובלבד שלא יהיו הנפנים מסככין עליו כמו שביארנו ואם לא היה מפולש הרי הוא כנת שבאמצע הכרם שאף על פי שהוא עמוקה ורחבה ד' או יותר אסור לו לזרוע בתוכו אלא אם כן היה בקרבת ש' אמה :

נא שכול שבין שני הכרמי' הרי הוא ככרם שחרב מאמצעו אם יש ביניהם ט' אמה מרחיק כזה ד' אמות וסוה ד' אמות וזרע את המותר ואם פחות מכאן לא יבא זרע לשם :

נב שוטה שנקברם והוא מקום גבוה שעומד שם הצופה לשמור הכרם אם הוא גבוה י' ורחבה ד' מותר לזרוע בראשה ורק ובלבד שלא יהיו השורנים נזעים בה כדי שלא ירא' ורק בתוך הפרס מלמעלה בפה דברים אסורים במרובע' אבל אם היה השוטה עטלה צריכה שיהיה בתוכ' חלל' ד' טפחים כדי שתרמא מפולגת מן הארץ וצריכה עפר מלמעלה על ראשה שלשה טפחים שתרמא נראה כרשות בפני עצמה :

נג הבית שבכרם אם היה יותר מנ' טפחים על ג' טפחים וזרעין בתוכו ירק וילפינן ליה מקרא דכתיב ובתרי' בלמים החכאון בית שמהביאין בו את הכלאים ואם היה פתח' מנ' על ג' הרי הוא כסתום ואין זרעים בתוכו שאינו רשות בפני עצמו :

נד נפן יחידית שהיה נשטעה בתוך הבקעה או בתוך החרין מרחיק ממנה ו' טפחים לכל רוח זרוע את כל החרין שצד שזרע עושה כמישר ואם היה עמוק טפחים והיה שפת החרין רחב למעלה ד' הוא השות בפני עצמו ואסור לזרוע צמחונאף על פי שתרתי' ו' טפחים מפני שכשלו כלול להיות מיוחד לנפן זה לעבודתו :

נה וכן נפן יחידית שהיתה מקפ' גדר גבוה' ורחב ד' לא יזרע ככל המחיצה אף ע"פ שהיה ספני שיתזו כולו לעבודתו ואם רחוקה ר' זרע לא קידשוכמה ירחיק לכתחלה זרוע ד' אמות לכל רוח ואחר כך יזרע שאר החרי' או שאר המקום המוקף גדר :

נו הנפנים שגדלו כבדיות והרי השורני' והאשכולות שלהם משולכים הם נקראים כרם אבל העשה כמו מטה או צמ' אבמה נזולה מעל הצרף כרי' שיהיו האשכולות והשורנים נמשכים עליה והנביה נוף הנפנים מעל הארץ על אותה אבמה ותזלה אות' ה'ז נקרא ערים ואחת הקנים שעשה שהם

כלאי זרעים רבאי מותר אפילו באכילה ונס רבנן לא נזר עליו בחל נהניגין כיה ג' ללקוח לענין אמירה לנו ג' ועל ס' רס' סעף ד' ואסור מן התורה לקיים בלאים בשדה אלא עוקר אבל אם קיים אפי' ע' מעשה כגון שהשקה אותם שני לוקה כמו שכתבנו שעמ' לעיל גבי הרכבת אילן סי' רצ"ה סעף ז' והוא חד קרא הוא ומותר לישראל לזרוע כלאי זרעים בידוכח' לאפי' לערב הזרעים לכתחילה לזרועם בחל פתח שכין שאפילו באי' איתן אפורין בהנאה לא נזר בהו רבנן בחל כלל !

ג' אין אסור משום כלאי זרעי' אלא הזרעים הראוי' למאכל בין לבהמה בין לאדם אבל עשבים המרים וכיוצא בהם מן העיקרים שאיתן ראויין למאכל כלל אלא לרפואה וכיוצא בהם אין בהם סכסום כלאי זרעים דסתם שוך לזרעים הראויה לאכילה עומר / והזרעונים מתחלקין לנ' חלקים הא' לקרא תבואה והם ה' מיני דגן / והשניות נקרא קשנית כגון הפול והאפונים והעדש' והאורז והרוחן והשסמטין והפרנין והספיר וכיוצא בהן / והנ' נקרא זרעוני גינה והם שאר זרעים שאינם ראויין למאכל אלא הפרי של אותו הזרע הוא מאכל אדם כגון זרע הכצלים והשומן וזרע החציר וזרע לפת וכיוצא בהן וזרע הפשתן הוא בכלל זרעוני הגינה :

ד' כשזרעו כל מיני זרעונים אילו ויצמחו נקרא הצמח כולו כל זמן שלא ניכר הזרע דשא ונקרא נס' כן ירק ויש מורעני גינה זרעים שריבן לזרוע מהם שרות כגון הפשתים והחרדל ואלו נקראים מיני זרעים ויש מורעוני גינה זרעים שאין דרך בני אדם לזרוע מהם אלא עקרונות ערונות קטנות כגון הלפת והצנון והתוריום והכצלים והכסבר והכרפס והסרסור וכיוצא בהם ואלו נקראים מיני זרקות :

ה' זרעים שנתערבו זרע אחד עם אחר או היה א' מכד כגון סאת של חטים שנתערבה בכ"ג סאת של שעורים הרי זה אסור לזרוע את המערוב עד שימעט את החטים או יוסף על השעורים ואם זרע לוקה וכל שהוא בלאים עם הזרע מצטרף לאחד מכד כיצד כבר ידעתה סמאה הוא' קבין ואם יש כאן כ"ג סאה של חטין ונתערב בה' קבין שעורים וב' קבין עדשים וב' קבין פולין שהם בין הכל סאה דרי זה לא יזרע הכל עד שימעט הסאה של תערובתה ויכור מקצתן או יוסף על החטים שהשעורים והעדשים והפול כולם בלאי' עם החטים ושיעור אחד מכד הוא הלכה משה מספני :

ו' בד"א כשנתערבו מיני תבואה זה כזה או מיני קשנית זה כזה או שנתערב התבואה בקשנית או קשני' בתבואה שכולם שיעור במתן ושיעור זרועתן בשטח בית סאה קרקע שוה אבל זרעוני גינה שנתערב אחד מהם בתבואה או בקשני' אין שיעור א' מכד בהן כבספיהן ספני שאין שיעור זרועתן בשטח בית סאה קרקע שוה אלא ששערין א' מכד סמט שזרעין בשטח בית סאה קרקע מאותו הסין והדעת נוהג כן שארי אין אסור בלאים אלא משום יניקתן בקרקע זה מזה לפיכך משערין נס' כן כפי יניקתן ולא כפי כמותן ש הילכך אם נתערב כ"כ בסאה של תבואה או קשנית לא יזרע עד שימעט הזרעונים או יוסף על התבואה כיצד תרגילי שנתערב בתבואה והרי תרדל זרעי' מסנוק ככל שטח בית סאה קרקע אם נתערב מסנא' מכד' מן הקב בסאה של תבואה או של קשנית חייב למעט וכן אם הית מין זה מורעוני גינה זרע מסנו סאתי' ככל שטח בית סאה קרקע אם נתערב מסנו חצי קב בסאה של תבואה או של קשנית ימעט לפיכך תבואה שנתערב בה זרע פשתן אם היה ג' זרעיות בכל סאת הרי זה ימעט ואם לאו אינו צריך למעט לפי שבשטח בית סאה קרקע זרעיו כו' ג' סאין זרע פשתן ועל דרך זה משערין בכל הזרעים האזורים :

ס"ה כבר נתבאר שאף על פי שמרחיק בין הזרע ובין הנפץ כשיעור צריך להזהר שלא הסכך הנפץ על הירק או הירק על הנפץ :

ס"ו זרע ירק או תבואה וצמחה ואח"כ סיכך עליה עת הנפץ הקשין מותרין והדגן ידלק מע"ג דאכרינן לעיל סעף ג' שאף הקשין אסורין התם כשזרע הזרעים התת הנפץ או מצלו אבל הכא שזרע כבר צמח קודם שסיכך עליה הנפץ לא נאסר הקש :

ס"ז היו שרשי הנפץ יוצאין לתוך הד' אמות שכין הכרם והתבואה יעקד שכולו בכלל כרם היו שרשי התבואה יוצאין לתוך ד' אמות מותר שאין השרשים בכלל זרע והתורה לא תזרע אסרה :

ס"ח כל הרהקות והשיעורים האסורים בכלאים מודרין באמה בתו' שפאים שוחקות ולא יצמצם כמדות הכלאים החל מיקל בכלאים ואין מצמצמין אלא להחמיר :

ס"ט כל השיעור' האילו סמרחיקין בין הנפץ והתבואה או הירק אינ' אלא באי' דהא חובת הפרקע היא וסוריא נטי פאי' הוא לחוסר ספני שהוא ספק אי' אבל בחל מותר לזרוע אפי' בצד הנפנים ובהך הכרם לכתחלה שלא אסרו בחל אפי' בלאי הכרם אלא לזרוע ב' מיני ירק או שני מיני תבואה עם החרצון במפולת יד שהוא עיקר הלאו דלא תזרע כרמך כלאים וכיון רבאי' אסור כרגאה ונס לוקה עליו נזרו עליו נס בחל' שלא לזרוע ב' מינים עם החרצון במפולת יד וכ' ש' טאסו' באכילה אבל לזרוע ב' מינים בצד הנפנים דבאי' אינו לוקה לא נזרו עליו בחל' אבל לאוכלו כיון רבאי' אסור בהנאה נזרו עליו בחל' נס לאכילה לפיכך אע"פ שמתיר לזרוע ירקות או תבואה כצד הכרם בחל' הרי אותו הירק הזרוע שם אסור באכילה אפי' בחל' והוא שיראה הגוי לוקט ומכר אבל ספקו מותר ויא' הואיל ומותר לזרוע ירקות או תבואה בצד הנפנים בחל' מותר נס לאכול אותו הירק ואין לחוש לספיקה אלא במקום דאיכא למיחש שזרעו ב' מיני ירק או ב' מיני תבואה עם החרצון במפולת יד וע' כ' נהגלה קל במרינות אלו בירקות דבמצאים זרועות ככרמים כ' לא שכתב' שזרעו אותם יחד במפולת יד / מותר לומר להינות גוי בחל' שזרע לו כלאים בכרם שמש במפולת יד אבל לא יאקר לנו גדול שלא יתחלף בישראל לומר לו שזרע לו :

הלכות בלאי זרעים ובוט' סעי'

א' הזרע ב' מיני זרעים כאחד באי' לוקה שנאמר שוך לא זרע כלאים אבל בחל' אינו אסור דהא חובת קרקע היא וכבר כתבנו מקראי דחובת קרקע אינו נוהג בחל' ואחד הזרע או המנכס או המטפה כגון שהיתה חטה א' ושעורה א' או פול א' ועדשה אחת מונחין על הארץ וחופה אותן כעפר בין בידו בין ברגלו בין בכלי לוקה ואחד הזרע בארץ או בעצין נקוב לוקה אבל הזרע בלאי' כעצין שאינו נקוב אינו חייב מן התורה אלא מדברי סופרים ומכין אותו מבת מרדות :

ב' אסור לזרוע בלאים לגוי זרועה אסרה תורה בין שלו בין של גוי וסותר לומר לגוי לזרוע לו בלאי זרעים ואע"ג דגבי בלאי הכרם והרכבת אילן אסרינן שאסור להניח לגוי לעשותן לישראל ג'ל דהיינו שעמא דכיון דאמיר' לגוי פמת שישראל אסור לעשותו הוא שבות מדרבנן ומבעיא לן בגמ' אם באיסור לאו נמי אסרינן אמירה לגוי או שסא לא אסרו אמירה לגוי אלא באיסור סקילה כמו בשבת ולא אפשטיא לן לפיכך בלאיין התפורין שאסורים בהנאה כגון כלאי הכרם נזרו בו חכמים אפי' בחל' ובשאר לאויין הנוהגין בין בשרץ בין בחל' כגון הרכבת אילן וסידום ולאו לחשימה והכלאי בתמה נתיגינן בהן ג'ל לחוסר אענין אמירה לגוי אבל

הרי זה מותר לזרוע טעם מין אחר :

יש מצעים בזרעים שיהיה המין האחר נפרד לצורת
הצורה... ועפ"י שאין רומין זה לזה הואיל זהו
מין אחד אינן כלל... אחרת שניהם קרובה להיות צורה אחת ואע"כ
הואיל והן שני מיני הרי אילו אסורין זה עם זה כיצד החזרת
עם חזרת גליל והעלשין עם עולשי שדה והברישי עם כרשי
שדה והכסבר עם כסבר חרי והחרדל עם חרדל מצרי ודלעת
מצרית עם דלעת הרמוצה אינם כלאים זה בזה וכן החטים
עם הוויני והשעורים עם שכולת שועל והבוסמין עם השיפון
והפול עם הספיר והפרקוד עם השופח ופול הלבן עם השעועי
והקישות עם המלפפן והרבוך עם התרבודור והתרדים עם
עם הלעינים אינם כלאים זה בזה אבל הצנן עם הנפטיס
והחרדל עם הלפסן ודלעת יונים עם דלעת מצרית או עם
דלעת הרמוצה אע"פ שדומין זה לזה הרי אילו כלאים זה בזה
וכן באיל טיש ב' מיני שדומין זה לזה בעלין או בפירות הואיל
והם שני מיני הרי אילו כלאים זה בזה כמו שנתבאר בסעיף
רצ"ה סעיף :

יש זרעים ואילנות אחרים אף על פי שהם שני מינים
בשבעם הואיל ועלין של זה דומין לעלין של זה או פרי
של זה דומה לפרי של זה דומין גדול עד שראו בשני גוונים
סמין אחד לא חשטו להם לכלאים זה עם זה שאין הולכין
בכלאים אלא אחר מראית העין כיצד הלפת עם צנן אינן
כלאים זה בזה מפני שפריהן שווין ודומין דמיון גדול והעלין
השעם אינם תקוקים זה מזה והלפת עם הנפטיס אינם כלאים
זה בזה מפני שעליים שווים ודומין דמיון גדול והפרי והשעם
אינם תקוקים זה מזה אבל צנן עם הנפטיס אע"פ שהעליים
דומין זה מזה והפרי דומה לפרי הרי דמיון גדול הרי אילו
כלאים הואיל וטעם פרי זה רחוק מטעם זה ביותר וכן כל
כיוצא באילו :

כמה מרחיקין בין שני מיני זרעים שהם כלאים זה בזה
כדי שיהיו נראין מובדלין זה מזה אבל אם נראין
סגורין בעלכוביא הרי זה אסור ושעורים רבים יש בהרחקה
הזאת הכל לפי גדול השדה הנזרעת ולפי רוב העלין ושלות
היונקות כיצד שדרו שהיתה זרועה מין תבואה ובקש לזרוע
בצדה מין תבואה אחרת בשדה אחר מרחיק ביניהן בית רובע
והוא כעשר אמות וחומש אמה מרובע בין מן האמצע בין מן
הצר ואם לא היה ביניהן כשיעור הזה אסור מדרבנן ואינו
לוקה עד שיהיו קרובים בתוך ששה טפחים שאין שרשי
תבואה יונקות יותר משלשה טפחים :

היתה שדרו זרועת ירק ובקש לזרוע בצדה שדה ירק
אחר אפי' דלעת חשיב כירק ומרחיק בין ב' השדות ו'
טפחים על ו' טפחים מרובע בין מן הצד בין מן האמצע
ופתחת כשיעור זה אסור מדרבנן ואינו לוקה עד שיהיו קרובים
בתוך טפה שאינן יונקות יותר :

היתה אחת מב' שדות זרועה תבואה והשנית שכצרת
ירק או דלעת מרחיק ביניהם בית רובע :
כדי שצריך להרחיקה כשיעורים האילו בין ב' שדות
אבל אם היתה שדרו זרועה ירק ורצה לזרוע בצדה
שורה של ירק ממין אחר דיו לעשות בין השדה ובין השורה
תלם אחר ארכה ששה טפחים כלבד ורוחבו כעמקו :

היתה שדרו זרועה תבואה ורוצה לזרוע בתוכו שורה של
ירק אפילו שורה של דילועין שהעלין שלהם ארוכים
ומסתככין אינו מרחיק ביניהם אלא ששה טפח' ואם נמשכו
העלין של דלעת ונכנסו לתבואה ונסתככו בה יעקור מן
התבואה שלפני הדלעת עד שלא יתערבו העלין ואין צריך
לומר שאם זרע שורה ממין זה ושורה ממין אחר שדין לחיות
ביניהם תלם אחר : הרחיק

כדי שכלא נתמזין מהחלה לערב ב' המינים יחד ונס
כשעת זריעה לא נתכוין לזרוע ב' המינים או אפילו
שנתכוין לערב אלא שבשעת זריעה לא נתכוין לזרוע ב'
המינים שנתערבו אלא היתה כונתם בזריעה שלא יגדל אלא
המין המרובה מהם והיה תפץ שהמין הב' לא יראה ולא ימצא
ולא יעלה ולא יצמח על הארץ אבל אם נתכוין לזרוע ב'
המינים אע"פ שמתחילה לא היתה כונתו לערכם אלא נפלו
בתוכו ונתערבו בלא ידיעתו או בלא כוונה אלא שעכשיו
בזריעה תישב עליהם יחד וכונתו שיגדלו שניהם ויהנה מהם
אפילו לא חתמה אלא חתמה בתוך צדי של שעורים אסור
לזרועתו כל כיוצא בזה :

הזרוע מין מן המינים ולא ידע ולא ראה שהיתה בו מין
אחר מעורב בו וכשצמח ראה בו כלאים אם היה המין
האחר אחד סב' כשדה אע"פ שמותר בכילה אפילו אם
ניחטו ערשי גדל כולו אפי' ילקוט אותו מיד עד שימטענו
מפץ מראית העין שמה יאמרו כלאים זרע בכוונה בין שהיה
המין האחד שצמח התבואה וקמץ בתבואה או ש
זרעוני גילה בתבואה וקמץ וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
קארזל בש' ערש' מן הרמב"ם וחס"ל רמ"מ הא אלו
מפני מראית העין היה מותר לקיימו והוא אמרונן לעיל סעיף
ב' דאסור לקיימ' התורה ואפשר לי לומר ה' היכא שגילה
דעתו הניחא ליה בקצמו אבל הכא הא לא גילה דעתו בניתא
ליה וכן משמע בסעיף הסמוך בסופו ג' ואם היה הצומח
פחות מכן אינו צריך לפעומו :

כדי א' כוונת שיש מקולחשר אבל בזמן שהבריים מראים
שאין זה מרעתו של בעל הב' אלא מאליהם עלו אין
מחייבין אותו למעט כיצד כגון תבואה שעלו בה ספתי
איסטים והלתן סזרעם לפאכל אדם שעלו בה מיני גשבים
שכודאי ב' הלא זרען כן שזה מפיסד הוא וכן כל כיוצא בזה
ובמה יזרוע שתלתן זרוע לפאכל אדם כשהיתה זרועה עירוני
ערונוה ולהנכול סביב וכן מקום הגרנות שעלו בה מינים
הרכה אין מחייבין אותו לעקור שהרי הדבר יודע שאינו רוצה
שיצמח צמח במקום הגרנו' ואם הסיר מקצתן אומרי' לו עקור
הכל חוץ ממין א' שהרי גילה דעתו שרוצה בקיום השאר :
אין נושעין ירקות בתוך סדן של שקפה וכיוצא בה ג' לא
שזה האיסור הוא משום הרכבת אילן באינו מינו ולא
ידעתי למה כתובה כאן בהלכות בלאי זרעים :

השומן אגודות לפת וצנן וכיוצא בה תחת האילן אפי'
תחת הגפן שהוא רך ונוחין להשריש בו אם היו מקצת
העלין מגולין אינו חושש משום בלאים שכיון שהם אגודה
ונם העלין מגולין ודאי אינו רוצה בהשרשתן שאם היה דעתו
שישרשו לא היו עבד תרתי גילוי האגודה דהרזויהו מעכבין
להשריש ואם אינם אגודה אע"פ שהם מגולין או שלא היו
מגולין אע"פ שהם אגודה חושש משום כלאים :

שדה שהיתה זרועה וקצר הזרע ונטארין העקרין בארץ
אע"פ שאין מוציאין צמח אלא אחר כמה שנים לא יהיה
זרע בארצו שדה מין אחר עד שיעקור העקרין :

היתה שדרו זרועה חטים ונמלך לזרעה שעורים קודם
שיצמחו החטים ימתין לה עד שיפסדו החטים ויהלועו
בארץ כמו ג' ימים אם אותה שדרו וזה ואחר כך יהפכה
במחירשה וזרע מין האחר שאם יהפכה קודם שיתליע לא
עשה כלום יצמח במק' שנפל טעם בהפ"כ וכן אם התלועו לא
אפי' הרי סופו לצמח והוי בלאים אבל אם יתלועו ואח"כ יהפך
יתלש כחיו' ההפ"כה ולא יצמח עוד רק ירקב במקומו פירו
אינו צריך להפך את כולו עד שלא תשאר חטה שלא תיקפך
אלא חורש השדה כדרך שחורשין אותו קודם המטר כדי
שזרעה צמחו החטים ואח"כ נמלך לזרעה שעורים יהפוך
אחר כך זרעם ואם הוריר כרסתו לתוכו וקמסה את הצמח

* רבוש עטרת זהב * הלכות בלאי זרעים *

כס וכל דבר שהיה בחוך בית רובע שמרחיקו בין ב' המינין
עלה מן המדה כגון קבר וסלע וכיוצא בהן :
ל החלם או אמת המי' שהם עמוקים טפח זרעים לתוכו
ג' מיני זרעים אחד על טפח החלם מכאן וא' מכאן וא' כאמצע
לא "יותר לנשוע שני מיני בחוך גומא אחת ואפילו קישות
ודלעת והו' שהיה מין זה נוסה מעל טפח הגומ' לכאן
והמין הא' נוסה לצד השני שראו נברלין זה מזה וכן אם נשוע
ד' מינין בחוך הגומא והפכו לר' רוחותיהו זה מותר :

לב הרוצה לזרוע שדרה משר משר פ' ערוגה ערוגה סכל
מין ומין מרחיק בין כל משר ומשר באיסור על ב' אמר'
דהיינו ו' טפחים לצד זה וששה טפחים לצד זה וסצר הולך
עד שלא יסאר ביניהן כסוף המשר אלא כל שהוא שהרי הן
נראין שלא נזרעו בערבוביא :

לג הרוצה לעשות שדרה קרחת קרחת פ' מקומות ושסחי'
רחבי שזרע עם נקראו קרחת לא יעשה בחוך כל בית
סאה יותר על השע קרחת כל קרחת מהם בית רובע ונמצא
רחוק בין כל קרחת וקרחת קרוב לעשר אמות פחות רביע סכל
בית סאה נ' על נ' נמצא סכל בית רובע ו' אמות וחומש על ו'
אמות וחומש בקרוב ומה בין המשר לקרחת המשר הוא אורך
והקרחת מרובעת וכיון שטפחו מרובע נראין הזרעין הרבה
לפיכך צריך להניח בלא זרע בין כל קרחת וקרחת קרוב
לשיעור קרחת שלא יהא נראין בערבוביא :

לד מיני ירקות שאין דרך בני אדם לזרוע מהם אלא מעט
מותר לזרוע מהם אפילו ה' מינים בחוך ערוגה אחת
שהיא ו' טפחים על ו' טפחים שבין דרך לעשות כגון ערוגות
קטנות לירקות כאלה שאין רגילין לזרוע מהם הרבה והוא
שזרע ד' מינים על ד' רוחות הערוגה ואחת באמצע וירחק
בין מ' ומין כמו טפח ומחצת כלי' שלא ינקו זה מזה ונמצא
ערוגה זו שיכלין לזרוע י' טפחים כיצד זרוע לרוח מזרחית ג'
טפחים אורך כרוחב טפח כזה

כא הרחיק בין ב' המינין הרחקה הראויה להם והיה מין זה
נוסח על גבי מין זה בין שנשתה סתויה על תבואה או
ירק על גבי ירק או ירק על התבואה אלא על הירק הכל
מותר שהרי הרחיק כשיעור חוץ מלוע' שהיא נמשכת
הרבה לפיכך אם נשתה יעקור מלפנים עד שלא יתערבו :
כב היה בין ב' המינים כור או ניר או גפה או דרך או נדר
שהיא גבוהה ו' טפחים או חרין שהוא עמוק ו' טפחים
נרחב ד' או אילן שהוא מיםך על הארץ או סלע שחיא גבוהה ו'
טפחים ורחב ד' הרי זה מותר לסמוך מין אחד לצד אחד מאילו
והמין האחר לצד השני הואיל ואחד מכל אילו מכדיל ביניהם
הרי הם נראין מוכרלין זה מזה כר' טעריך הרחקה או דבר
המכדיל כשזרע בחוך שדרה אבל אם היתה שדרה זרועה
חמין מותר לחבירו לזרוע בצדה שעורים שנ' שוך לא תזרע
כלאים ולא נא' הארץ לא תזרע כלאים אלא לומר שאין האסור
אלא כשיזרע שדרה כלאים ולא עוד אלא אפ' זרע בחוך שדרה
שעורים סמוך לחטים ומשך זרע שעורים עד לסמכו לשדרה
חבירו שהיא זרועה שעורים הרי זה מותר מפני שנראו ה'
השעור' שבחוך שדרה שהם סוף שדרה חבירו וכב' אמרנו שאין
הולכין בכלאים אלא אחר מראית העין :

כג היתה שדרה זרועה חמין ושדרה חבירו בצדו נ' זרועה
חמין מותר לו לזרוע חלם אחד של פשתן בצד חמין
שלו סמוך לשדרה חבירו שהרוא' יזרע שאין הדרך העם לזרוע
חלם אחד של פשתן ולא נהכין זה אלא לכרוק שדרה אם היא
ראויה לזרוע פשתן אם לא ונמצא כזרע להשתתה אבל מין
אחר אסור לזרוע בין שתי שורות אילו טהן ממין אחד עד
שירחק בחוך שלו דמין אחד דרך לזרוע אפ' חלם אחר ואינו
נראה כזרע להשתתה ונראה שהוא כלאים :

כד היתה שדרה ושדרה חבירו שבצדו זרועים ב' מיני תבואה
לא יזרע ביניהם אפ' חרדל או חרע אפילו חלם אחד
פפני שהעם זרועים מאילו חלם אחר ונס אינם מפסידים את
התבואה ונראה כלאים אבל עם היו שתי השדות זרועים שני
מיני ירקות מותר לזרוע ביניהם חרדל או חרע שמותר
להקף חרדל או חרע לכל מין שמפסידין אותו נמצא זרוע
להשתתה :

כה היתה זרוע של זרע ננועת בצלע של זרע האחר
בחוך שדרה הרי זה מותר מפני שהם נראין מוכרלין זה
מזה ואין צריך לומר אם זרוע זה ננועת בזרע של זרע
האחר מפני שהם נראה כסוף שדרה שהוא מותר בלא הרחקה
ובלא הברלה כמו שנתבאר :

כו מותר לזרוע ב' שורות של קישואין זו בצד זו וב' שורות
בעירין של דילועין וב' שורות של פול המצרי ותלם בין
כל מין ומין אבל לא יזרע שורה אחת של קישואין ושורה אח'
של דילועין ושורה א' של פול המצרי אע"פ שהתלם מכדיל בין
כל מין ומין מפני שמינין אילו עלים שלהם ארוכין ונמשכין
ומסתככין ו' ואם זרוען שורה בצד שורה אע"פ שתלם מפסיק
והערב הכל ונראו כנזרעין בערבוביא מה שאין כן כשהן שתי
שורות זו אצל זו שכל אחת ניכר במקומה :

כז היתה שדרה זרועה מין סמיני ירק וביקש לזרוע בתוכה
שורות שורות של דילועים עוקר מהירק מקום שזרוע
בו שורה שורה של דילועין ומכדיל בינה ובין הירק בתלם
ומניה מן הירק רוחב י'ב אמות ועושה שור' שנייה של דילועין
ומכדיל בינה ובין הירק בתלם וכן עד מקו' שירצה שנמצא בין
כל שתי שורות של דילועים י'ב אמה אבל פחות מכאן אסור
פפני העלין שמסתכבין מכאן ומכאן בירק שבניהם ונראה
הכל כאלו נזרעו בערבוביא :

כח היתה שדרה של דלעת זרועה אפילו דלעת יחידית וכא
לזרוע בצדה תבואה מרחיק בית הרב שהרי נמשכו
עליה והחזיקו מקום גדול :

שפח ומחצה קרן	ג' טפחים זרוע	שפח ומחצה קרן
זרוע טפחים	שפח ומחצה שפח ער שפ' זרוע	זרוע טפחים
טפחים זרוע	טפחים ומחצה טפחים ומחצה	טפחים זרוע
טפחים זרוע	טפחים ומחצה טפחים ומחצה	טפחים זרוע

רוח וטפח על
טפח כאמצע הרי יש כאן י' טפחים זרוע בערוגה זו ויש טפח
ומחצה מכדיל בין כל זרע חרע ואף על פי שכל זרע מהפסיד
יניקת טפח ומחצה וא"כ היה ראוי להרחיק בין זרע לזרע ג'
טפחים הבא גבי אילו הירקות שאין דרך לזרוע מהם אלא מעט
לא חששו אלא שלא ינק מין זה מהמין האחר עצמו אבל
לעירוב יניקות השרשים זה מזה לא חששו וכיון שהרדק
הזרעים עצמן טפח ומחצה זה מזה אע"פ שהשרש' שהערבין
ויונקין זה מזה סני ורדשו זה מקרא דבהיב כי כארץ תוציא
צמחה וכנגה זרועיה תצמיח זרעה לא נאמר אלא זרועיה הרי
יש כאן ה' מינים ותוציא חד צמחה חד הרי הרי זרועיה תצמי
הא ד' תצמיח חד הא ה' ה' ה' להו רבנן דסתם ערוג' שבג' שורות
כך הוא מדתו שפח' שלו טפחים נחשיב בקרצה זרועיה
בערוגה שבג' שורות זרועים בשש טפחים לא ינקו
ושפתם זרע שזרועין מסייעים שביקקות חם לפחות אורך שפח
על רחב טפח :

לבוש עטרת זהב הלכות פלאי זרעים קנו

ב מכל אלו הדברים נהבאר לך שבזמן שיש בך שני המיני' הרחקה הראויה להם שנזכרו למעלה כדי שלא יינקו זה מזה אין חוששין למראית העין שנראו כמעורבין שאף על פי שנראין מעורבין הואיל ונעשית ההרחקה ראויה לית לן בה וכן אם יראו מובדלים זה מזה אין חוששין ליניקתן אפילו הם זה בצד זה ואין ביניהם הגבל אלא משהו וכת' מניין להם לחז' להקל בדבר איסור בזה שהוא איסור תורה יל' דקים לתו לחז' דעיקר פי' סודך לא תזרע כלאים לא נאמר אלא כשזרע שני מינים במפולת יד הדכי הוא משמעות לא תזרע וכדאמרינן נבי פלאי הברס אלא שהם החמירו בזרעות הסמוכים זו לזו והם לא רצו להחמיר אלא באחד מן הדרכים הנעפרים והקילו כדרכים שנתבאר להקל :

הלכות פלאי בהמה

רצו דיני הרבעת והנהגת פלאי בהמה וכו' מ"ו סעיפים :

א כתיב בהמתך לא תרביע כלאים וילפינן ג"ס בהמתך בהמתך משבת דלאו דחוקא בהמתך אלא ה"ה היה ועוף נמי דמה שכת בהמה וחיה ועוף הכל בכלל שבתיה כדמפורש במקומו אף כגון כולן אמרוין בהרבעה הילכך המרביע זכר על נקבה טיף עס שאינו מינו בין בהמה עם בהמה וחיה עם חיה בין בהמה עם חיה בין חיה עם בהמה וכן עם עוף בין טמאים עם טמאים בין טמאים עם טהורים אפילו כמיני חיה שכים היו זה לוקה בין בארץ בין חוצה לארץ דהא חובת הגוף הוא וכבר ידעת דחובת הגוף נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ :

ב ואינו לוקה עד שיכניס כשכחיל בשפופרת שזהו פירושו של הרביע אבל איסורא מדרבנן איכא אפי' אם העלים זה על זה בלבד או שעוררם בקול כדי להרביע ומכין או יזי סבת מרדת אם עבר :

ג ומותר להכניס שני מינים לדיר אחד ואפי' אם ראה אותה רוכעים זה את זה אינו זקוק להפרישם מיהו במקום דאיכא לשיחש לפריצות דעכבי איסורא אסור אפילו להכניסם לדיר :

ד ואסור לישראל ליתן בהמתו לגוי להרביעה כלאים וכן ככל אפירה לגוי בדבר שאסור לישראל לעשותו אפילו באיסור לא נזח בה רבנן עם לא שהגוי עושה להנאת עצמו אין צריך לפחות בידו ועל כהלכות פלאי זרעים סעיף ב' :

ה ואם עבר והרכיב בהמתו כלאים היו הגולד מהם מותר בהנאה ואם היו טיף טהור עם טהורה הרי זה מותר כאכילה וכל שכן שפותר לקיימו שלא אסרה ותורה אלא הרבעה א' :

ו כל שני מינים בהמה או חיה אפילו הם דומין זה לזה ונדלים זה עם זה ומתעכרים זה עם זה הואיל והם שני מינים אמורים משום כלאים כיצד הואב עם הכלב וכלב כופרי עם השועל העוים עם הצבאים היעלים עם הרחלים הסוס עם הפרד הפרד עם החמור החמור עם הערוד כל אלו אע"פ שהם דומין זה לזה הם כלאים זה עם זה :

ז מין שיש בו מדברי וישובי מ"מ מין אחד הוא ומותרין את עם זה כיצד שור הבר עם שור והדמך עם הסוס ומותרין זה עם זה אבל האווז עם אווז הבר הם כלאים זה בזה שהרי אנו רואין דשני מינים הם שראונו בציו סכנים ואווז הבר ביציו מכוון הרי בריאה אחרת היא ושני מינים הן :

ח דבוי שפק בהמה ספק חיה לפיכך אסור להרביעו עם החיה דשמא בהמה הוא ועם הבהמה דשמא חיה הוא ואין לוקין עליו כיון שהוא ספק :

י ברא כערונה שהיא בחורבה כל' שאין שם שום זרע חוצה לה אבל ערונה בין ערונות אסור לזרע בה ול' זנים שאם יזרע בכל רוח מערונה זו וככל רוח מערונות מסביבותיה יראה הכל כמעורב ואם השה עליך שבערונה זו 'כאן ועלין שבערונה שבצדה מכאן עד שיראו מובדלין כגון שהשה עלין שבערונה זו לקרן מזרחית צפוני' שלה ושבבערונה שאצלה ומזרחה לקרן מערבית דרומית שלה מותר וכן אם עשה תלם בין כל ערונה וערונה מותר :

יא אבל כלא תלם ובלא נטייה אסור לזרוע בערונה שאצלה ואפילו כנגד הקרנות של ערונה זו שאין בהם זרע גזירה שמת יורע ד' המינים בד' זוויות הערונה ויזרע מינים זאחרים חוצה לת כנגד הזוויות כי כן גרילין העולם כשזורעין הערונה כלא כלאים לזרוע יותר בזוויות מלזרוע באמצע ומתוך הרגילם לא ישימו ללכם ערכוב כ' הערונות וכת' א"כ ובי נטייה נמי אמאי לא חוששין שמא לא ישה העלין זה ז' כאן זה לכאן דהתם ליכא למיחוש דכיון שהרגל העס לזרוע וזוויות והוא עכשין צריך לתת אל לבו שלא יזרע בזוויות אלא ז' אמצע הערונה משום כלאים מתוך שנותן לבו לזה הוא נותן לכונס לנטייה שלא יערכב הזרעים נ"ל :

יב היתה ערונה ו' שפחים על ו' שפח' והיה לה גבול סביבה גבוה שפח ורחב שפח שכן דרך הגבול להיות רחב שפח וילפינן לה מקרא דכתיב והשקות' כרגלך כגן הירק דהאי ו' רגלך מותר הוא דה"ל למכתב והשקות' כגן כרגלך למה לי ו' גלא ליתך לך דמקו' סהלכו להשקו' הוא כשיעור רגל מה רגל ו' שפח אף גבול נמי שפח וכיון שגובה ג' כשפח הוי חסיב רש' ו' בפני עצמו ומובדל מזה שבתוך הערונה וכות' לזרוע בערונה ו' או אפי' י' מינים נ' על כל גבול וגבול ויסה באמצע וירחיק ו' בין כל מין ומין שפח ומחצה זה צריך פי' ארוך ולא רצוהי ו' והאריך עיין פ' דכלאים כפ' המשנה ולא יזרע ראש הלפת ו' מתוך הגבול שמא ימלאהו ויהיה ערכוב ולא יזרע יותר על ו' הדגמאה ערכוביא ודוקא ירקות התינו הואיל ואין דרך בני ז' זרע לזרוע מהם אלא מעט מעט כמו שנתבאר אבל אסור ו' גזרע מיני זרעים בערונה כענין זה מפני שהם נראין כלאים שדורך לזרוע הרבה ביחד :

יג גבול שהיה גבוה שפח וזרעו בו מינים הרבה כמו שנתבאר ונתמעט הגבול משפח לאחר שנזרע בו כשר ו' זין שהיה כשר מתחלתו דזרעת כלאים אסרה רחמנא והרי נזרע בהיתר :

יד הרחצה למלאכה כל גינתו ירקות רבים ולא ירחיק בעיהם עושה כל הגינה ערונות תרובעת אפי' ששה ק' ל' ששה ועושה בכל ערונה חמשה עיגולין ד' בארבע רוחות' ה אחת באמצע וזרוע בכל עיגול מין אחד הרי ה' מינים וזרוע ג' ארבע קרנות ג' בכל קרן מין אחד ונמצאו ט' מינים נזרעים ג' כל ערונה שהיא ששה על ששה ואף על פי דבוריעה כזו לא יז' זה הגבל בין מין ומין שבענולה ושבקרנות אלא משרו ג' ע' ע' שהם זרעים מעיגול הם נרא' מובדלין זה מזה וכל זריעה ש' צדאית מובדלת אף על נב' שיונקים הירקות זה מזה לית לן ב' דכל שלא נראה ערכוביא בזרעים לא הקפידה התורה וכת' א"כ ש' שממנו חמשה עיגולין אפי' אם יעשה עיגולים ק' זנים הרבה לשתדוד דהא אמרת ע' עיגול נראין מובדלין דז' זרעו חז' דפחות מהמשה נראה ערכוביא בזרעים אפילו כ' עיגולים אבל בחמשה אין נראה ערכוביא ואינו מפסיד אלא מה שבין העיגולים בלבד שהוא מניחו חרב כדי שיראו העיגולים מובדלים מן הקרנות ומובדלין זה מזה ואם רוצה שלא יפסיד כלום אם היו העיגולים וזרעים שתי זרוע סת' אביניהם ערב ואם היו זרעים ערב וזרע מה שביניהם שתי כדי שיראו מובדלים :

בו מותר שכן משמע לא החרוש כשור וחמור יחדיו אבל אהה חורש יחדיו עם השור או החמור :

הלכות בלאי בגדים

רצח זכרים האמורים משום בלאי בגדים וכו' ב' סעיפים

א כתיב ובגד בלאים שעשנו לא יעלה עליך ואין נקרא בגד בלאים אלא הצמר ופשתים רכתיב לא הלבש שעשנו צמר ופשתים יחדיו ואין נקרא בלשון הקודש צמר בתם אלא צמר רחילים ואילים דכתיב ומישע מלך מואב יהיה נוקד זהשיב למלך ישראל מאה אלף פרים ומאה אלף אילים צמר ש"ס דצמר אילים נקרא צמר סתם אבל צמר נמלים וארובים ונוצה של עזים וכיוצא בזה כגון קנבוס וצמר נפן לא ועוד אמרו רבננו ז"ל מדהוקט פשתים לצמר אמרינן נסי שאין הייבין משום בלאים אלא כמה שנקרא סתם פשתים עם מה שנקרא סתם צמר דמה צמר שאין טעם לווי אף פשתים שאין לו טעם לווי לפיכך ארז"ל שאין הפשתים הנאמר הכא גבי שעשנו אלא סת' פשתן שאין לו טעם כנוי אבל אם יש לו כנוי אחד כגון פשת' שלום או קנבוס לא ואם כן מן התורה אין בגד שעשנו אסור אלא בלאים של צמר רחילים ואילים סתם עם פשתים מ"ס חכמי אסרו גם משי עם צמר לפי שדומה לפשתים וכן אסרו כלך עם פשתים והוא מין צמר שגדל בכרמי היס על האבנים שבים ודומה לצמר ואסרום משום מראית העין שלא יאמרו על הלובשן שהוא לבוש בלאים וכן יט אסרו עוד משום מראית העין קנבוס עם בגד צמר במקום בלאי שכתב קנבוס ויהיו סבויז שהאז בגד פשתן אבל האירינא משי מצוי בינינו והכל סבירין בו וכן קנבוס גם כן האז סבויז בינינו לפיכך עושין משי וקנבוס עם בגדי צמר ובגדי פשתן שהכל סבירין בהם ויודעין שאינם ממין צמר ולא ממין פשתן ולא אחי לאחלופי :

ב צמר רחל אפי' היא אינה רחל גמורה כגון רחל בת עז צמרה אסור עם פשתן מפני מראית העין :

רצח באיזה מינים נוהג בלאים וכו' ב' סעיפים

א צמר רחלים וצמר גמלים וכיוצא בו שעירבן זה עם זה ושואם יהא אם היה הרוב מהרחילים או אפילו מחצה על מחצה חשוב ככולו רחלים ואסור עם פשתן ואם היה הרוב מהגמלים הרי צמר רחילים בשל לנבא ומותר עם הפשתים מפני שצורת הכל צורת צמר גמלים ואין כאן משום מראית העין ואי משום דהא מכל מקום יש כאן גימין של צמר המעורבין בהם כיון שאינם חושי צמר לא גזרו בו שאין אסור מן התורה אלא שעשנו שפי' שוע שזוי ונזו כסו שיתבאר בע"ה לפיכך עורות הכבשים שעושים הם מלבושים מותר לתפרן בחושי פשתן ואין חרשין לגימין של צמר שבתן אע"פ שכללין בכלל החושי פשתן שתופרו בו שהרי בשלך במיעושו וכן הדין בפשתים וקנבוס שערבן ביחד אם התב קנבוס מותר עם הצמר ואם הרוב פשתן או אפילו מחצה על מחצה אסור עם צמר הלכך מי שנתערב לו צמר עם פשתים אסור לשותו כיצד יעשה מביא מין אחר ומערבו עמה ומבשל אחד מהם ואין כאן משום אין מבטלין איסור לכתחילה שעדיין אינן איסור כל זמן שלא נעשה החושין או בגד כמר שיתבאר לפיכך לא סייך בהו כישול אלא קודם שנעשו בגד או חושים אבל לאחר שנעשו בגד או חושין נאסרו ונעשה כולו נוף אחד של איסור ולא סייך בהו ביטול שאין שיעור לבלאים

ט הנולדים מן הבלאים אם היו אמותיהם מין אחד הרי מין אחד הם וסותר להרכיבן זה על זה ואם היו אמותיה' שני מינים חיישינן לזרע האם לכ"ע ואסור להרכיבם זה על זה אף על פי שאבותיהם מין אחד מכל מקום זה הנולד אסור להרכיב אפילו על מין אמו ואין לוקין עליו דמספקא לן אם חוששין גם לזרע האב כיצד פרד שאמו חמור מותר להרכיבו על פרדה שאמה חמור ואסור להרכיבו אפילו על החמור אבל פרד שאמו מוס אף ע"פ שאביו חמור אסור להרכיבו על פרדה שאמה חמור ואביה סוס וכן כל כיוצא בזה לפיכך הוציא להרכיב פרד על פרדה או למשוך בשתי פרדות בודק בטימני אזניה ונכ' וקול אם הם דומין זה לזה בידוע שאמין ממין אחד ומזהרין :

י כתיב לא החרוש בשור וחמור יחדיו וילפינן ג"ש שור שור משבת מה שבת לאו דווקא שור אלא הוא הרין כל פניו בהמה והיה ועוף חייבין בשביתה אף חורש אסור בכל חורש גם כן לאו דווקא אלא הוא הרין כל מיני מלאכה והנהגה אסור אלא שדבר הכתוב בהווה כמו שיתבאר לפיכך אסור לעשות בלאבה בשני מינים כגון להרוש ולמשוך בקרון וכיוצא בזה בין שאחד טמא והאחר טהור בין ששניהם טמאים בין ששניהם שחורים בין בהמה עם הפיל או חיה עם הכבש או חיה עם חיה כחמור עם הפיל או חיה עם בהמה כחזיר עם הכבש עם הזאב או צבי עם החזיר וכיוצא בהן אסורין וכגון עוף עם עוף או בהמה וחיה עם עוף ועוף עם שניהם ואפילו במין של ים עם מין שליביטה אסורין :

יא ומדכתיב יחדיו דרשינן בכל מקום שהן יחדיו אסורין אחר החרוש או הוורע או המושך בהם עגלה או אבן כאחד או הנהיגם כאחד ואפי' בקול לוקה דעקמת פיהו מ' מעשה אבל המזונג פסור עד שימשוך או עד שיהיה אף על פי שאינן קשורין זה עם זה וי"א שאין אסור להנהיגן או להמשיכן רק כשהן קשורין יחד שהוה משמעות יחדיו ולכן מותר לרוכב על הסוס שימשוך כלב כחבל אצל הסוס ויש חולקין גוי המנהיג כבלאים מותר לישראל לפרסם בשלומם או להרבי עמו בקול רם ולא חיישינן שמא ילכו הבהמות מחמת קולו דאף אם ילכו מחמת קולו ה"ל דבר שאין מתכוון וק"ל בכל האיסורין שבתורה דבר שאין מתכוון מותר בדבר שאינו פסיק רישא אבל אם ישראל הולך עם הגוי כדרך ומשוו בעגלה אף על פי שהעגלה של גוי ומנהיגות עם בלאים לא ילך הישראל סמוך לעגלה ולפעמים העגלה נכבשת והוא יצחק על הבהמות שילכו במהרה או ימשכו בנה וזה אסור משום מנהיג כבלאים אף על פי שהבהמות וגם העגלה והסחורה שבו היא של גוי ואינה שלו :

יב עגלה שהיו מושכין אותו בשני מינים הקשורים בה אסור ליטב בה אף על פי שלא הנהיג מפני ששיבתו גורמת להם שימשכו את העגלה והווי ליה כמנהיגה בקול דלוקה :

יג וכן אסור להיות אחר יושב בעגלה ואחד מנהיג ואפילו מאה שהנהיגו כאחד לוקין שהרי כל אחד עובר בפני עצמו על הלאו :

יד קשר שני סוסים בקרון אחד אסור לקשור עמהם חמור אף על פי ששני הסוסים יכולין למושכו בלא החמור מכל מקום החמור משייע הוא שהוא פיקל עליהם הפיטא והווי מושך ואסור :

טו וכן עגלה המושכת בקרון לא יקשור בו מין אחר כחבל לא בצדי הקרון ולא אחר הקרון אף על פי שאינו דרך משיכה מפני שזוהה את הקין בהליכתה :

טז לא אסרה התורה אלא שני מיני ב"ח זה עם זה אבל מותר לעשות מלאכה כאדם ובהמה או בחיה כאחד כגון אדם שחורש עם שור או מושך עגלה עם חמור וכיוצא

* לבוש עטרת זהב הלכות בלאי בגדים * קנז

ב בחושי פשתן או גדלן יהוה הרי זה חיבור והוא כלאים מן התורה :

ב בנד צמר שחברו עם כנף פשתן כחכיפה אחת אינו חיבור ואין זה כלאים שאין זה יחדיו שרדי אינו יכול להתקיים יחדיו אבל שתי הכיפות הרי זה בלאים טיש לו קיום יחדיו וכיצד הם שתי הכיפות כגון שמעביר המח' פעם אחת ואינו מעביר כל החוט ואח"כ מעביר המחט פעם שנית ונמצאו שני ראשי החוטין ביחד וקושר שני ראשי החוטין דבענין אחר אינן מהקיימין אבל אם אינו קושר שני ראשי החוטין או שאינו מעביר המחט אלא פעם אחת אף על פי שקושר שני ראשי החוטין על שפת הכנף אינו חיבור :

ג בנד צמר שנפרס מותר לפרוף אותו בחושי פשתן פירוש שמחבר שני ראשי הקרעים וכורך חוט של פשתים סביבם וקושרן יחד שאין הבנד והחוטין קרויין חיבור יחד כיון שיכול להוציא שני ראשי הקרעים בלא התרת הקטר אבל לא יקטור ראשי הקרעים עצמם עם החוטין וכן מותר לתת צמר בכר או בכסת של פשתן ותופר כל סביביו שהרי אין הצמר והכר מתחברין ע"י התפירה והיה יכול להוציא כל הצמר בלא התרת התפירה אם היה שם נקב אחד אע"פ דמ"ס עכשו אינו יכול להוציא שהרי חפר כל סביביו מ"מ הוי כשק של פשתן שממלאו צמר וחפר פ"ו שאין בו משום כלאים ואפילו החב התפירה תוך הצמר עצמו מותר שהרי יכול ליקח הצמר משם בלא התרת התפירה אבל בכלאי כנדים של צמר שנתן לשם אסור לחובב התפירה בהם שהרי אי אפשר ליקח משם הכנדים בלא התרת התפירה וכן בתי זרועות של צמר טיש בהם קשרים או קרסים שקרוין קנעפליך מותר לחבר אותם בכתי נפש שקרוין זופ"אן של פשתן ויש בו נקבים ומכניס הקשרים או הקרסים תוך הנקבים הואיל והם רפויים ויכול להוציא משם באצבעו ואינו צריך לקרוע הנקבים אף על פי שמניחין כך מחובר בהם המיד ואין פורקין מסנה לא בלבישת ולא בשפשומו אבל אם הם אדוקי' כל כך עד שאי אפשר להוציאן משם בלתי קריעת הנקבים הרי זה חיבור דהוי כהפור' ואסור . בנד צמר שרוקם עליו הנובס או הגרדי בפשתן אסור משום כלאים אף ע"פ שאינו מכוין אלא לעשותו לסימן ואסור לעשות לבנד צמר טפה מפשתים או אפכא אע"פ שאינו ארגו עמו אלא תחבו לתוך האריגה והוא שתוכפו בטתי הכיפות :

ד מותר ללבוש חלק של צמר על גבי חלק של פשתן ולחגור עליהם יחד ולקושרן ואף ע"פ שאינו יכול לפושטן בלא התרת הקטר ואפילו הוא קטר של קיימא דהא מ"מ האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי ובמה שדחוקין זה על גבי זה אין זה נקרא עירוב רכלאים ובלבד שלא יחברם זה לזה במשיחה בטחי הכיפות ויש אסורין בקטר של קיימא וגוה"נ להקל . כתב מורי מהרמ"א ז"ל וז"ל דאיתן בתי שוקיים שעושין במדינות אילו וקרוין אותן פירשוקי שעושין אותן של צמר ועושין בהן משיח' של פשתן או איפ"כ ואוהן משיח' עוברת בהן הנה והנה כמו רצועה של תפילין במעברתה וקושרין בה הבתי שוקיים שלא יפלו דמותר לכ"ע דמאחר שאיפשר להוציא משם המשיח' בלא התרת התפירה אינו אלא כחונר במשיחה של פשתן על גבי חלוק של צמר ואע"פ שקישר המשיח' בשלובשן לא מקרי קטר של קיימ' אבל אם עושה קשרי' בשני ראשי המשיח' שלא ישמש המשיחה מתוך הבתי שוקיים נראה דאסור כיון שלא יוכל להוציא משם עד שיתיר הקשרים י"א שאסור ללבוש שתי בתי שוקיי' אחד של פשתן ואחד של צמר זה על גבי זה דמאחר שאי אפשר לפשט התחוננה בלא העליונה הוי כחיבור ולא דמי לשתי חלוקין זה על זה דמותר דההם אפשר לפשוט התחונ' בלא העליונ' ונכון לזוהר עכ"ל ואינו יוד' למה כתב ונכון לזוהר דנ"ל היתר נמור לכ"ע כיון שיכול לפשוט העליון בלא

לכלאים שאפי' חוש כל שהוא של צמר בכנף גדול של פשתן או של פשתן בצמר אסור ואפילו נאכד החוט האחד שאין אנו מכירין אותו ולא ידענו מקומו אסור ולא שייך ביה ביטול כרוב דלא שייך ביטול כרוב אלא איסור שנתערב בהיתר אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י הערובת זה נאסר ר"א שייך ביה ביטול שאין באין אלא חתיכה אחד של איסור ולא רמי לבשר בחלב דק"ל שיתבטל דהתם טעם החלב או הבשר מתפשט ונתערב בכלו ואין באין מקום מיוחד לאיסור והוי כאילו נאכד פן העולם אבל הבא שהאיפול'ש לו מציאות במקומו ולא נחפשוט אלא שאין אנו מכירין אותו לא שייך ביה ביטול ל"ל לפיכך בנד שהשתי של משי והערב של פשתן אסור לחופרו עם הצמר אע"פ שרובן של משי וכן אסור לעשות סליתות מבנד שקרוין ברב"ש כי הערב הוא של פשתן והוי כלאים עם הציצית אף על פי שהוא רב מועט .

ב ואפילו העושה בנד שכולו צמר נמלים או ארנבים או קנבוס וארג בו חוט של צמר מצד זה וארג כנגס כן פשתים אפילו מצד האחר הרי זה אסור משום כלאים ויש אומרים דש"י בכה"נ אלא אם כן ארג החוט של צמר אצל החוט של פשתים אבל אם אינם נוגעין יחד שרי וכן נוהגין וע"ל סימן ש' :

* איזה כלאים דאורייתא ואיזה דרבנן וכו' * סעיפים :

א אין בנד כלאים אסור מן התורה אלא שיהא שוע טווי ונזו דכתיב שעטנז והסכימו כל המפרשים ויודעים בלשון הקדש שהיא מלה סורכת כנוטריקון מן תיבות שהם שוע טווי ונזו ובפירוש תיבה נזו נחלקו בו המפרשים יש שפירשוהו אריגה ויש שפירשוהו מל' שזירה ומדאפקינהו רחמנא בחד לישנא שמעינן דלאו או אוקאזר או טוע או טווי או נזו אלא עד שיהיו כולם יחד לפיכך פירשו קצת ואמרו שאין אסור משום כלאים אלא א"כ עירב הצמר והפשתן יחד וסרקם יחד במסרק שזה נקרא טוע ואזר כך טוואם וארגם בחד שפירשו תיבת נזו מלשון אריגה אע"פ שאינו שזור . ויש שפירשו נזו מלשון שזירה נאמרו אפי' סרק כל אחד ואחד לבדו וטוואו לבדו ושזרו לבדו ואת"כ חברם יחד ע"י אריגה או קשרם וחפר' יחד בטתי הכיפות הרי זה מן התורה כלאים של שוע טווי ונזו וכתיב יחדיו והרי נתחבר מכולן ויש שאמרו מדכתיב יחדיו ש"מ כיון שנתחבר הצמר עם הפשתן שז"צ צד חיבור בעולם אסור משום כלאים דיחדיו מ"מ משמע ולפיכך פירשו דאע"ג דאפקינהו התורה בחד לישנא אין צריך שיהו כל שלשתן יחד ואמרו כיון שרתחילה התורה בתיבת שוע בהדיא בתחלת מילת שעטנז ש"מ דעל שוע לבדו חייב משום כלאים אבל על השווי והגזו כיון שלא השלימה התורה מלת טווי אלא דמ' לבד' חברה עם תיבת נזו בסוף התיבה אף על פי שתיבת נזו כתוב כולו כיון שחברתה התורה ונס כתבו בסוף אינו חייב אלא עד שיהיו שניהם יחד טווי ונזו ופירשו נזו לטון אריגה כיצד צמר ופשתים שטרפן זה עם זה ושע אותם הרי זה שיע' שנתערב ואם עשה מהם לבדים הרי זה נקרא בנד כלאים משוע אע"פ שלא נפזה ולא נארג ואם טרפן אף על פי שלא שע אותן אלא טויה אותן כאחד וארג בנד משווי זה הרי זה כלאים משווי ונזו והכי ק"ל כהאי פירושא וכן אם חפר בנד צמר בשל פשתן אפי' חפרן בחושי משי וקנבו' או שתפר בנד צמר בחוט פשתן או בנד פשתן בחושי צמר הרי זה כלאים וילפינן זה מדאצטרך הכתוב להיתר כלאים בציצית והציצית אינן אלא חוטין קשורין בבנד כלבד סבלל שחיבור כזה שלא במקום מצוה אסור מן התורה שאינו ממעט בתורה דבר שהוא אסור מדברי סופרים וה"ה אם קטר חושי צמר

לבוש עטרת זהב

הלכות בלאי בגדים

התחנותה ומה שחילק בין שני חלוקין לשני בתי שוקיים קשה להבין דהא ודאי מיירי כשיש להם בתי זרועות והיאך איפשר לפשוט ההתונה בלא העליונה מבתי הזרועות אלא ודאי מה שנתפשט ההיתר בשתי חלוקים זו על גב זו היינו משום שיוכל לפשוט העליונה בלא התחנותה דאפילו למאן דמחמיר ואסור בירושלמי בשני אנפליאות זו על גב זו אחד של צמר ואחד של פשתן היינו דרוקא כשהם צרים ודחוקים כ"כ שאי אפשר לחלוץ העליונים אלא אם כן יתלצו התחנותי עמה דאז חשובים כחכופים זה לזה ב' תכיפות אבל אם אינם צרים כל כך מודה דמותר ואם כן למה נאסר בכתי שוקיים ועיד אפילו בצרים ודחוקים פליג רבי יוסי ומתיר ומעמ' משום דמכל מקום האי להודיה קאי והאי לחודיה קאי כל זמן שאינן מחוברין בשתי תכיפות והתם הא ודאי אי אפשר לפשוט התחנותים בלא העליונים ואנן קיימא לן הלכה כרבי יוסי דנימוק עמונ'ל :

ה יש מקומות שרגילין לחבר הרצועה שחונרין בה עם החלוק ובאותן המקומות אסור לחגור ברצועה של פשתן על חלוק של צמר או איפכא רצועה שראשה אחד של צמר והשני של פשתן אסור לחגור בה אף על פי שרצועה של עור באמצע מפני שקושר שני ראשה ביהד כשחוגר בה אבל אם שני ראשה הם מין אחד ויש באמצעותה צמר כמקום אחד ופשתן במקום אחר ואינה זה אצל זה מותר ולפי זה מותר לחבר עורות התפורת בפשתן חתת בגדי צמר ואע"פ שאיפשר שיכניס חוט הקנכוס שתופר בה ומחבר העור עם הבגד בחיך חוט של תפירה עור שהוא פשתן והרי הוא מחבר החוט של פשתן לבגד של צמר כות' ואף על פי שיש שם ריבוי תפירות בעורות ואי אפשר דלא מתרמי שלא יהתכרו חוסי הפשתן עצמן של תפירות העורות אל הבגד מ"מ כיון שאין זה האיסור דאורייתא אלא דרבנן נהנו להקל מטעם שהחוטים של תפירות העורות לא חשיבי ובטלים לגבי העו' הואיל ואינן באין רק לחבר העורות ולרמ' בס' כל זה כלאים דאוריית' ואפי' נתן צמר ופשתים בשק או קופה וברכ' סביר ליה שהוא בלאי דאוריית' ואנן ק'ל כסברא ראשונה :

ז המנהיג בהמות ומכניס חבלים לחוד ידו ומהם של פשתים ומהם של צמר הרי זה מותר ואע"פ שכורכך על ידו כיון שהחבלים אינן קשרין זה לזה אבל אם קשרם כולם נעשו כלאים ואסורו לכורכם על ידו דהוי דומיא דלבישה שדיו מהחממים מהם ויש מתירין משו' דהוי דבר שאין מחבין ואינו פסיק רישיה שמתיר וע"ל סי' ס"א סעיף ו' :

ז השק והקופה מצטרפין לבלאי כיצד חתיכה בגד פשתים מחוברת לשק וחתיכת בגד צמר מחוברין לקופה וחברן יחד בשתי תפירות מצטרפי אף על פי שמתוכרין בטני כלים ואסור להתנסות בשק או בקופה ולא אמרין האי לחודיה קאי והאי לחודיה קאי כיון שהם תפורין בשתי תכיפות ובן שני בני אדם מצטרפין לבלאים כיצד כגון אב הנושא את בנו והיה הוא לבוש צמר ובנו פשתים והפרץ ביהד הרי זה בלאים ואסור :

טא אם מותר להציע בלאים תחתיו ודין מרדעת ותכריכין ובן טו' סעיפים :

א מרכתיב בגד כלאים לא יעלה עליך וכתוב לא תלבש שעששו ונמר דרשו חז"ל אם לא נאמר אלא לא תלבש שעששו הייתי אומר אינו אסור אלא ללבוש ת' לא יעלה עליך ואם לא נאמר אלא לא יעלה עליך הייתי אומר לא יפסיל קופה עם כלאים לאחוריו ת' לא תלבש מה מלבוש מיוחד דבר שהוא מהנה הגוף ומחממו בלבישה אף כ"ר שהוא מעלה עליו באופן שהוא מהנה הגוף לפיכך אמרו ז"ל דבר

חורה אין איסור כלאים אלא דרך לבישה או שיעלהו עליו דרך חיסום שמחם בואת גופו אבל אם מעלהו עליו שלא בדרך חיסום הגוף מותר כיצד כגון אהל של כלאים שמעלהו עליו או ששפשיל קופה עם כלאים מאחוריו וכן לפרוס בגד בלאים על הגיגיה שרוחץ בה כדי להעביר החום מותר שאף על פי שעל ידי כן מחממם גופו אינו מחממם דרך לבישה וכן מותר מן התורה לישב על מצעות של כלאים מרכתיב לא יעלה עליך משמע אבל אחה מציעו התהיך אבל מדברי סופרים אפי' עשר מצעות זו על גב זו והתחנותה טבהם בלאי אסור לישב אפילו על העליונה שבהם שמא תכרך נימא על בשרו כד' ברכין שדרכן לכרוך נימא על הכשר כגון יריעות וטמלות אבל בריס וכסתות שהם קשים וליבא למיחש כל כך שמא תכרוך נימא עליו מותר ליישב עליהן ובלבד שלא יהא בשרו נוגע בהן דאף ע"ג דקשים הם כשכשרו נוגע בהם יש לחוש שמא על ידי נגיעתו תכרך עליו נימא כד' כשהם דיקנים ונחונים על גבי אצטבא של עץ או של אבן אבל אם הם מלאים או אפילו ריקנים אם הם נחונים על גבי משה או על גבי הבן אסור לפי שנכסף החתיו ונכרך על בשרו והוי העלאה וי"א רכל זה מיירי בכלאים דאורייתא כלומר שהם עשויין שוע סווי ונוו אבל בכלאים דרבנן כגון שאינן עשויין אלא משוע אם הם קשים מותר לישב עליהן בכל ענין משום דהוי נזירה רחוקה דהא אפילו ברכים אינן אסורין אלא דרבנן לפיכך בקשים לא נזרו מ' לכהחילה לא יעשה של כלאים אפילו בקשים :

ב ולא תימא דרוקא מצעות וכרס וכסתות שאינן עשויין להעלאה אלא להציע תחתיו משום הכי התירו להציע תחתיו בקשים ולא נזרו בהם משום שמא יעלם עליו כשאין בשרו נוגע בהם כיון שאין דרכן בהעלאה אלא אפי' כל מיני בגדים הקשים אע"פ שעשויין מכלאים דאורייתא משוע סווי ונוו ודרך להעלותם עליו ואסורין ללבוש מן התורה אפי' מותרין להציע תחתיו אם אין בשרו נוגע בהן כיון דאפי' נוגע בהן אינו אסור מן התורה דלא יעלה כתיב אלא מרכבן כסור' שמא יכרוך נימא על בשרו בקשין ואין גופו נוגע לא נזרו אבל הלבדין הקשין שאינן עשויין אלא משוע מותרין אפי' בלביש' הואיל ואפי' רבים אינן אסורין בלבישה מן התורה אלא מדרבנן בקשים לא נזרו כלל ויש כהמירין בלבישה גם בלבדין קשים הילכך הני קעפינא קיטי העשויין מלכדים אם הם תפורין בפשתן יש ליתור מלהעלותן עליו ואפילו מלהציע תחתיו עד שתפרם במשי או בקנכוס :

ג בגד גדול וכלאים מצד אחד אסור ללבושן אפילו מצד השני אף ע"פ שהצד שבו הכלאים נגור ע"ג קרקע דהבי הוא משמעות דלא יעלה עליך :

ד אסור ללבוש כלאים אפי' דרך עראי כגון סליית של קטן אף ע"פ שאין הגדול יוצא בה ארעי לטוק דהא סתם לא תלבש כתיב לבישה כל דהו משמע :

ה לא ילבש אדם כלאים ארעי אפי' על גבי כנדים שאינן מהנהו כלום ואפי' לננוב ע"י כן המכס כגון שדרך שאין נוהנין מכס מבגדים שאדם לבוש בהן לא יכריח המכס ע"י לבישה הכלאים שיצא שכרו בהפסדו שהרי מ"מ עובר על לאו דלא תלבש שעששו ואף ע"ג שאינו מכין ללבישה רק להעביר הסמס וק"ל בכל האסורין דבר שאין מחבין מותר שאני הכא שהכל רואין בעיניהם שהוא עובר על פשוטו של הלאו דלא תלבש לפיכך חייב אפילו בלא מחבין ועוד לא תלבש לבישה כל דהו משמע :

ו אבל הופרי כסות של כלאים תפורין כדרך שמניחין הכלאים על הכרעים ועל השוקיים כשהופרין ובלבד שלא יתנונו בחמה מפני החמה ובנשמים מפני הנשמים וכך מוכרי כסות שמעלין עליהם בגדי כלאים כשמוליכין אותן לפיכך :

לביש עטרת זהב

הדבית בלאי בגדים

קנח

פוכרי כמות שמעלין עליהם בגדי לואים כסמוליקין אותן לסיכרן מוכיין כדרכן ובלבד שלא יתבוננו בחמה מפני החמה ובנשים מפני הנשים שזהו דבר שאין מתכוון וגם אינו עובר על הלאו בהיא שהיא אינו לובשו דרך מלבוש לפיכך התירו אבל ללבוש אותם המוכרים דרך מלבוש כרי להראות מרה אסור אף על גב שאינו מתכוין מכל מקום הא עובר על הלשון בררא מה שאין כן בהעלאת על ידי הפירה או למוכרו מכל מקום תופרין הצנועין תופרין על הארץ שיהא הכסות טונח על הארץ ולא יעלהו עליו וכן המוכרים הצנועין מפשילין אותן לאחוריהם במקל שלא יעלהו על גופו כלל כיצד נותנין המקל על כהפיהן ומניחים הכלאין בקצהו ואין כהפיהן נוגעין בכלאים ויש פתחין הכל אפילו ללבוש בלאים כל שאינו מכוין להנאת גופו כגון שלובשו להעביר בו המכס או שלובשו כדי להראות מרחן כשרוצה לפוכרן וכיצא כזה מתירין הכל משום דס' דרבר שאין מתכוון אחר בכל עניין ולהעביר המכס שאמרו אפי' המוכס הוא ישראל אלא שעומק מצילתו בלא רשות המלך או שיש שאין לו קצבה שסתם מוכסנים כאלו הם גולנים והמעביר מהם הוא כמציל מידם אבל בסת' מכס מן המלך אם ישראל הביאו ממנו אפילו בלא כלאים אסור לנגוב את המכס מן הישראל החוכר דינא דמלכותא דינא :

הביצה שלא לכותה בו השיכה הנאה מלכת כמניעת הקור ; יג ערודלירין אף בהם משום כלאים פי' ים שהוא כמעל של כלאים ואין לו עקב מותר ללבושו שעור הרגל קשה ואינו נהנה כשאר עור הגוף ומ' כשיש לו עקב אסור שאף על גב שאין הגוף נהנה ממנו מ' מחזי כמלבוש ואסור מסו' מראית העין ויש מפרסין שהם כמו שקורין בלא' וזין שדרך ללבושן תוך המגעלים החת עקבן ושולין עליהן עור היישים מעובר תחת קרקעודהן וכנגד העקב של רגל ויש שעושין אותן של צמ' ואין בו משום כלאים מפני שהעקב קשה ואינו מתחמם :

יד אין אסור משום כלאים אלא בגדים שהם דרך חימום כדלפינן מקראי לעיל סעיף א' כגון הכתינה והמצנפת והמכנסים והאבנט והשמלה ובגדי' שמחפין בהן השוקיים ואת הידים וכיוצא בהם אבל צלצלים קטנים שעושין העם בבית יד שלהם לצדור בהם מעות או תבלין או סמרטוטים שמניחים על הרשייה או פלונס' או אספלינית וכיוצא בהן הרי אלו מותרים אע"פ שבשרו נוגע בהם מפני שאין דרך חמום בכך וכך ציקן של עור או משי וכיוצא בהם שחלה בה חושי צמק וחושי פשתן מדולדלים על פני האדם כדי להפריח הזכובים אין בו משום כלאים שאין דרך חימום בכך :

טו איתות שעושין הכוכסים והגרדים כבגדים כרי שהיא מכיר כל אחד את שלו אם הרה אות של צמר בפשהן או פשהן בצמר הרי זה אסור אע"פ שאינו חשוב אצלו לא שיד כיה לו' דבטל הוא שהרי על ידו נעשה נוף האיסור והאיסור ניכר במקומו כמו שכתבנו לעיל סי' רצ"ט סעיף א' :

ש"ב

דין בגד שאכד בו כלאים וכו' ב' סעיפים :

א כנד צמר שאכד בו חוש של פשתן או כנד פשתן שאב' בו חוש של צמר ואינו יודע מקומו שאינו ניכר יצבענו שאין הצמר ופשתן עולין בצבע אחד ומיד הוא ניכר ע"י הצביעה וכשניכרו לו שומשו מסנוואס לא ניכר לו תולין להקל לומר ניהק ממנו והלך לו שהרי בדק ולא מצאה יומתר כד' בכלאים דרבנן אבל כלאים דאורייתא אין הולכין להקל כספיקו' וכן אם בדיעבד ניהק חוש אחו או נדחך החיכה אחת מן הכנע ואינו יודע אם הכלאים נחתך או ניהק בבלאי' דרבנן כדיעבד תלינן להקל וכדאוריית' להחמיר :

ב כל המקומות שהפשתן מצוי בהן הלוקח שם כנדי צמר מן הגוי לא ילביש עד שיבדקם יפה יפה אם הם הפורין בפשתן אם לא לפיכך כל הקונה בגדים מן הגוים יתיר הפירחם ויתפרם בקנבוס דקשין הן לבדוקן בכל הפירות ואפ"ל אם הגוי מסיח לפי תומו שחפרין בקנבו או אומ' על חושין שבידי שהוא קנבוס אינו נאמן מפני דחוקה הוא שכל הגוים יודעין שידודים תופרין בקנבוס ואפי' בני הכפרי' מפני שדרך חיישי ישראל לחזור על הכפרים לקנות משווח של קנבוס לתפור בו כי אינו מצוי כמו הפשהן הילכך אפי' אם הגוי מסיח לפי תומו חיישינן שכל להשביח מקחו אומר כן ובמקומות שהפשהן ביוקר מן הקנבוס יש לסמוך ולהתיר במס' ח' לפי תומו אבל אסור לומר לגוי לתפור לו בגדים כחוש קנבוס ולסמוך עליו אע"פ שהפשתן יותר ביוקר מן הקנבוס כשי' דנקל לתפור בפשהן יותר מכקנבו' וקונה פשתן כדי להקל מלאכתו אבל אם הישראל נותן לו חושי קנבוס לתפור בו מזה דלא חלוף לא היישי' דהגוי מרתת שיש לעמוד על הדבר שחוש' פשהן כשידליקו ככה מהר ושל קנבוס הולך ושוף' וחושש הגוי שמה הישראל יכרידנו ויאבד אמונתו שלא יהנו לו עוד לתפור בגדים אע"פ כשי' שחמירין וישראל השוד לתפור בכלאים דינו כגוי יש מחמירין שלא לתפור בגד צמ' בקנבוס לבן שלא יחשדהו שהוא פשתן ולכן ניהנין לציבע תקנבוס שהור' :

ז תכריכה הפת סתור לעשותן סבלאים ואפילו לקוברו בהן מותר' שהסתים פפורין מן המצות דחייב כמתים חפשי הפשי מן המצות וכו' דליהסר משום לועג לרש כדאמרינן גבי ציצית שאני מצות ציצית שהיא שקולה כנגד כל המצות א"כ שאני כלאים דאפילו פחי דומיא דמת נמי שריא דהא המת ודאי גופי אינו מתהנ' ממנו והחי נמי אם לובש כלאים באופן שאינו מתהנ' ממנו אינו עובר בהעלאת דושיא דלבישה בעינן דאית נמי בה הגאה והוי הך לבישה לגבי מת כמי פריסת אהל דגבי חי דשמי כדאיתא לעיל סעיף א' :

ח מרדעת של חמור הם קשים מאוד לפיכך מותר לעשותם מכלאים ויושב עליה והוא שלא יהיה בשרו נוגע בהם דחיישינן שמא יתחמם בו או תכרך ניסא על בשרו והוי העלאתו כ"ש שלא יגיה מרדעתו על כתיפו אפילו להציא את הזבל דאינו מתכוין אלא שלא ילכך בזבל א' ח' אסור והא הוי העלאתו ממסודוקא שהכלאים ניכר בו א' מותר לעשות מכלאי' דליכא למיחש שמא יקח ממנה סלאי לתופרו על בגדו שהרי רואה שהוא כלאים אבל כנד שאכד בו כלאים אסור לעשות ממנו מרדעת לחמור שכיון שאין מקומו ניכר חיישינן שמא ישכח ויקח ממנו סלאי לתופרו על גבי בגדו וגם לא ימכרנו לגוי שמה יחזור הגוי וימכרנו לישראל :

ט מפורסין על השולחן לקנח בהם הידים כשאוכלין וכ"ש מטפחת שמקנחים בהם הידים ומטפחת א' שמשפחים בהם הכלים והקרקעות ושמשפחים בהם אחר הרדצה ומטפחות ספרים שנותנים על הספר או שפורסין על השולחן בבית הכנסת כשקורין בס' כל אילו אסורין משום כלאים שהרי הידים נוגעות בהם והם נכרכין על היד חמיד ומתחממים :

י ומטפחות שמשפחים בהם אין דרך כלכך למשמש בהן בידיים לפיכך אם יש להם בית ראש שלובשין אותן דרך לבישה אסורין משום כלאים ואם לאו מותרין :

יא דלוח אם הוא רך אסור לעשותו מכלאי' מפני שהשמש מתחמם בו לפעמים ואם הוא קשה מותר וכן פרוכת שלפני ארון הקודש או המפות שפורסין בארון או סביב הדורה מותרין להיות מכלאים שאין דרך שום אדם להחמם בהם :

יב לא יקח אדם ביצה חמה לכנע כלאים בידו כרי שלא יבונה כביצה שכיון שהוא ניצול ע"י הכלאים מחום

שמותר לפשוט כלאים מחבירו אפילו בשוק ובוב' סעיפים :

א המוציא כלאים בכגונו אם הוא כלאים דאורייתא פושטו אפילו בשוק ואפי' אחד הרואה את חבירו שהוא לבוש כלאים והוא אינו יודע ומהלך בשוק קיפין לו כיד וקורעו מעליו ואפילו היה רכוב מוכה' שג' אין חכמה ואין עיזה ואין הבונה נגד ה'כל מקו' שיש חילול השם אין חולקין בכבוד לרב כד'א בכלאים דאורייתא אבל אם היה דרבנן והוא בשוק אינו צריך לפושטו וכן אינו קורעו לו בשוק משום כבודו עד שמיניע לביתו דגדול כבוד הבריות שדוחה לא העשה של דבריהם וכן אם הוא בבית המדרש אינו צריך למרר לצאת בשבילו אם הוא כלאים דרבנן ואם הוא של תורה פושטו סיד'ו'א שאם היה הלוש שונג' והו' עצמו מצאו אפי' בשוק צריך לפושטו דמכאן יואילך כויד הוא אכל הרואה חבירו לבוש אפילו הוא כלאים דאורייתא אינו צריך לומר לו בשוק עד שיניע לביתו משום כבודו דגדול כבוד הבריות שדחה את המצוה בשונג' אפילו בלא תעשה של תורה שעה א' ואינו צריך למרר להפרישו משונג' :

ב אסור להלביש את חבירו בלאים משום לפני עור לא תהן מכשול ;

ג א' כלאי בגדים מותר לעשותן ולקיימן שרתורה לא אסרה אלא העלאה ולבישה :

הלכות פדיון כבוד

שח מי חייב בפרדון ומתי ראוי לפרדון וכל דיניו ובול'א סעיפים :

א כתיב קדש לי כל כבוד בכני ישראל וכתיב כל פטר רחם לכל בשר ונוסר כאדם ובבהמה יהיה לך אך פרט חפרה את כבוד האדם ונוסר ופרדון מכן חדש חפרה בערבך כסף חמשת שקלים בשקל הקודש ונוסר רדי מצנת עשה על כל איש שישראל לפרדון את בנו שהוא כבוד לאמו אפילו אינו כבוד לאביו דבפטר רחם תלה רחמנא והפרדון הוא כעד חמשת שקלים ושערת חכמים שהם ק"כ מעים והם שלשים דרהמים כסף מוקק ולעיל כסיוס רצ'ו'ס ע"ף נחבאר כמה הא מעה ובמשבע שלנו כאילו הארצות הם בערך שנים זהובים פולניס ונתנין אותה לכהן ולא לכתיב דכתיב ויהן משה את כסף העודפים לאהרן ולבניו וכל היכא דכתיב אהרן ובניו אמרינן כניו ולא כנותיו :

ב אשה אינה חייבה לפדות את בנה אף על פי שהיה מצות עשה שלא הזמן נרמא דכיון שהיא אינה מצווה לפדות עצמה כשהגדול אינה מצוה גם כן לפדות את בנה והכי דרשינן לה כתיב כמה פעמים חפרה ואמרינן הו' איצטרך לגופיה ואויך דרשינו כתיב חפרה וקרי תיפרה לאקוסינתה תיפרה דומיא דחפרה כל שאחרים מצוין לפדותו כגון האב את הבן שזוהו פי' של חפרה הוא מצווה לפדות עת עצמו שזוהו פי' של תיפרה כלומר כשלא פדאו האב והגדיל מחייב לפדות את עצמו כדמרבין ליה מרכתיב פרה חפרה לרבנן שחייב לפדות את עצמו אכל האשה אין האב מחייב לפדותה דכתיב כל בכור בניך חפרה בניך ולא כנותיך אינה מצוה גם כן לפדות עצמה כשתגדל מכת ריבוי דפרה חפרה גכיון שאינה מצוה לפדות את עצמה כשתגדל אינה מצוה גם כן לפדות את בנה דהכי דרשינן גכ תיפרה חפרה כל שחייב לפדות את עצמו כשתגדל והיינו האיש וזהו תיפרה מחייב גם כן לפדות את בנו וזהו חפר דאכל האשה שאינה כתיפרה כל' שאינה מצווה לפדות את עצמה אינו גכ בחפרה את אחרים כלומר

אינה מפיכת לפדות בנה :

ג ואילו חמשה שקלים נותנין לכהן דבין כמות כהונה כתיב ונותנין לו בין בכסף בין בשוה כסף מכל דבר שירצה חוץ מקרקעות ועבדים ושטרות דלפינן לה מקרא הב' כתיב ופרדיו מכן חדש כלל בערבך כסף חמשת שקלים פרט חפרה חזר וכלל ואף על גב דכתיב קודם הפרט אפילו הכי דייגינן ליה לכלל ופרט וכלל דמדה הוא כתיבה כל מקום שאתה מוצא שתי כללות הסמכים זה לזה כגון הכא דכתיב ופרדיו מכן חדש וחפרה זה אחר זה הטיל הפרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל ואי אתה דן אלא כעין הפרט מח הפרט מפורש דב' המטלטל וגופו ממנו אף כל דבר המטלטל וגופו ממנו יצאו קרקע' שאין מטלטלין יצאו עבדים שחוקקו לקרקעות דכתיב והתקחלתם אותם ונוסר יצאו שטרות ששרי חובו שיש לו על אחרים ונתן לכהן אותו שטר חוב על החמשת שקלים דא' עפ' שמטלטלין אין גופו ממנו ואם פדהו באחד מכל אלו אינו פדוי :

ד ואם כתב לכהן שטר חוב על עצמו שהוא חייב לו ה' סלעים בשביל פדיון בנו חייב' התנם לו שזכה ה' בהם בתורת מתנת כהונה של פדיון הכן שזכתה לו תורה ומן החורה בנו פדוי לכשתין אבל אמרו חכמים שלא יהא בנו פדוי אפילו לכשתין כדי שלא יבאו לום פדיון בשטרות וצריך לפדותו שנית האומר לכהן שיהן לו לפדות את בנו אסור לחזור בו דהו' כמו אמירה לנכוח מדרבנן מיהו אף חזר הוי חזרה ועל ס' רס"ה :

ה נתן לו כלי שאינו שוה בשוק חמשת סלעים וקבלו הכהן בחמשת סלעים הרי כנו פדוי והוא שיהא סוה ה' סלעים לשם ארס שישלח לו שיאמר לכהן לדידי שוה לי ג' ו ואם נתן לו כלי חמשת פדיון כנו אם הוא שוה חמשת סלעים ועל שלא שמו אותו כמתלה לידעום הוא שוה לכל בני פדוי ואם אינו שוה ה' סלעים אין בנו פדוי ואם ה' נתן רוצה להחזיק בכלי הרשות בידו שכבר קנהו והו' ישלם לו המותר עד ה' סלעים :

ו נתן החמשה סלעים אפילו לעשרה כהנים בין בבת אחת שהניחם לפניהם כולם בבת אחת והלך לו בנה בזה אחר זה יצא יד' מתנות כהונה וכנו פדוי ;

ז וצריך שתנם לו ויחשיב כלבו שנותנים לו במתנה נמורה ואם ירצה הכהן אה' להחזירו הפרדיון רשאי אבל לא יתנם לו ויחשוב כדעתו ע'ם שיתוים לו ואם עשה כן שנהנה לו ויחשב בדעתו ע'ם להחזיר אף על פי שרעה הכהן לא היה מתחלה לקבל ע'ם להחזיר שהרי לא גילה דעתו לו שנותן ע'סן וגם לא החזירה לו אין כנו פדוי דהא ברעתו לא נתן לכהן כלום לפיכך צריך שינמור בלבב ליתן לו מתנה נמורה ואם רצה הכהן אה' להחזיר לויכול לקבלו דמתנה הוא שנותן לו פירו לא יהא הכהן רגיל להחזיר לכל שלא להפסיד לשאר כהנים שמתוך כך לא יתנו הכל פדיונו ככוריהם אלא לו אבל לעניים רשאי להחזיר בכל פעם וכ' ששמו הטעם אע"פ שהנותן מלה לו שנותנים לו על מנת להחזיר לא יקבלם על מנת זה שמפני שאם כהנים ומשחת ברית הלוי ומכל מקום אם עבר וקבלם ופרט שנותן לו ע'ם להחזיר הבן פדוי דקל מהנה ע'ם להחזיר שמה מתנה ודוקא שאמר לו כן בפירוש בזה הלשון ע'ם להחזיר שזה הוא מתנה כתנאי וכשכקיים הגאי ומחזיר נקנית לו המתנה לפירע והרי הבן פדוי אבל אם אמר הא לך ה' סלעים והחזירם לו ולא אמר ע'ם הרי זה כאלו לא נתן לו פלוס שאין זה מתנה ואין הבן פדוי :

ח הפריש ה' סלעים לפרדון בנו ונאכדו חייב באחריותו שנ' יהיה לך ופרה הפרה כלומר כשהיה לך הפדיון א' והא פדוי והאי קרא לאהרן נאמר לפיכך עדיין לא יצא עד שיבאו ליד כהן ;

בריעבר אין בנו פדיו וצריך לחזור ולפרותו :

יד מי שהוא בספק אם חייב בפדיון אם לא פטור שהכהן
היו לגבי מעות אילו מוציא וק"ל המ"ע מ"מ אם סת
האב בתוך שלשים יו' אוקמינן ליה אחזקתיה והרי הכן כחוק'
שלא נפרה עד שיבא ראייה שפדאו אביו ואם כת האב לאחר
שלשים יום דריבן כחזקת שנפרה דסתמא אוקמינן לאב
אחזקתיה שלא החמיץ הסצוה עד שיועד סצוה האב בשעת
סיהה ואמר שלא פדאהו :

טז מי שלא פדאו אביו חייב לפדות עצמו כשיגדל
כדמרכינן ספרה תפדה ויש מי שכתב שכוחבין לו
לו על שם של כסף שאינו נפרה ותולין לו בצווארו כדי שידע
שיפדה את עצמו לכשיגדל היה הוא לפדות ויש לוכן לפדות
יפדה עצמו תחילה ואחר כך יפדה את בנו ואם אין לו אלא
ח' סלע' יפדה אה עצמו בהן דמצוה דגופיה עריפה :

טז אם אין לו נכסים בני חורין כדי פדיון כגון ששעבר
כל נכסיו עד שלא נשאר לו ה' סלעים בני חורין אין
הכהן גובה סך המשעברים אף על פי שקדם חוב הפדיון
לחוב הבעל חוב רקל מלוה הבהובה בתורה לאו כבהובה
בשטר דמיא :

יז פדיון הבכור בפטר רחם הלה רחמנא לפיכך אם
הוא בכור לאב ולא לאם אינו חייב בפדיון ואם יש
לו כמה נשים ויש לו בכור מכל אחת ואחת חייב לפדות
אה כולם :

יח כהנים ולויים פטורים מפדיון בכוריהם דגמרינן להו
מק' שאם הפקיע קדושה פשוטי הלויים את קדושת
בכורי ישראל במדבר קל וחומר שתפקע קדושתן את קדושת
בכורת עצמן שבהן וכן היה במדבר שבכורי הלויים הפקיעו
את עצמן ולא הוצרכו בן לוי אחר לפדותו לפיכך עכשו
נמי פטורין מן החמש סלעים של פדיון כניהם וכניהם ככלל
בני לוי הם שהיו במניינם עמהם ואפילו כהנת ולוייה נשואה
לישראל אין הבן חייב בפדיון שאין הדבר תלוי באב אלא
באם שנאמר פטר רחם בישראל וכיון דלענין פדיון בתר
אמו שדינן ליה דרי הוא לזה כבן לוי ואפילו הלוייה
שנתעברה מגוי פטור הבן מפדיון כשיגדל דהא שדינן
ליה בתר אמה והיא לא נתחללה מכלל על ידי ביאת
הגוי וכנה לענין פדיון כבן לוי יחשב והיא בלאו הכי ודאי
פטורה דאשה פטורה כדכתיבנא לעיל סעיף ב' אבל כהנת
שנתעברה מגוי חייב הבן בפדיון לכשיגדל שהרי אמו
נתחללה מן הבהינה בבעילה הגוי וגרועה היא מלוייה
וכנה בישראל יחשב וכבן בת ישראל שנתעברה מגוי כנה
בישראל יחשב וחייב לפדות עצמו כשיגדל וככהנת אם
היא אומרת שמישראל נתעברה והישראל מכחישה ואומר
שמגוי נתעברה הבן פטור מן הפדיון אף כשיגדל דשכא
היא מכזבת והישראל אומר אמת והל' חכהן מוציא מחיבת
ועליה הראייה :

יט בהן שנולד לו בן חלל הרי הבן הוא בישראל וחייב
האב להפריש הפדיון לקיים מצוה פדויה ושקול ליה
לנפשיה ואם מת האב בתוך שלשים יום שעדיין לא נתחייב
בפדיון חייב הבן לפדות עצמו לכשיגדל שלא זכה האב בפדיונו
בפדיונו ואם מת האב לאחר ל' יום כבר זכה האב בפדיונו
ויורשו בנו זה ממנו הילכך כשיגדל הבן הזה יפרי' הפדיון
ועכבנו לעצמו ואינו צריך לתנו לכהן :

ך שפחה או נכרית שילדו בניו ואחר כך נשתחררו או
נתגירו והאם עם הבן פטור הבן מפדיון שלא זה פטר
רחם בישראל אבל אם נשתחררו או נתגירו בעודן
מעוברות וילדו בניו אף על פי שהורחה היתה שלא
בקדושה הואיל ונולד בקדושה חייב בפדיון שנאמר פטר
רחם בישראל והרי אילו פטרו רחם בישראל ואם אין ידוע

בשעה שנחנן הפדיון לכהן מברך באי' אמ' אק' כו על
פדיון הבן ושהחיינו ואח"כ נוחן הפדיון לכהן טבל
הכרכות הם עובר לעשייתן ואם לא פדאו האב ופודה את
עצמו אומר על פדיון הבכור ושהחיינו ומה שמברכין בעל ולא
בלמד משום שאין המצוה כידו לכדו לעשות שהרי נעשית
בסיוע הכהן שמקבל הפדיון ועל ס' רסה' יש אומרים
דמייטי ליה לבכור קמיה כהן ומודיע לו שהוא בכור פטר רחם
והכהן שואל אותו במאי בעית טפי בכנך בכורך או חמש
סלעים דמחייבת לפדותו בהן והאב אומר בבני בכורי בעינא
והילך ה' סלעים בפדיונו ובהרי שנחנן לו המעו' מברך ברכות
הנוכרות שהיו הברכות עובר לעשייתן וכן נהגין במדינות
אלו אם האב אצל הבן אבל אם אינו אצלו פודה במקום
שהוא ואמר לכהן שישלו בן בכור לפדות והוא אומר לו
במאי בעית טפי כ' סיהו שאלת חנם היא זו שאף אם היה
האב רוצה להניחו לכהן לא היה רשאי שהרי מצוה לפדותו
ועל כל פנים צריך לפדותו יש שכתבו שנהנו לעשות סעודה
בשעת הפדיון ואם יש יין בעיר מברך הכהן על כוס יין מיד
אחר הפדיון וכן נהגין במדינות אילו כדי לפרסמו מילתא
שקיים המצוה ואין נהגין לברך שהשטחה כמעוט משום
דרוב פעמים איכא צערא ליגוקא שעדיין לא חור כל כך
לבריאותו סן המילה ואל' דמרכינן שהחיינו משום צערה
פורת' אין מונעין מלברך שהחיינו מה שאין כן בהשטחה
במעונו האב עצמו צריך לפדות שהרי הוא מצוה דמיא
רחמנא עליה כמו תפילין וציצית שצריך לעשות בגופו ולא
על ידו של יוח אפי' כד אין יכולין לפדותו בלא האב אלא אם
לא פדאו האב צריך הוא בעצמו לפדות את עצמו כדילפינן
מפדה תפדה :

יא אין הבכור ראוי לפדיון עד שיעברו עליו שלשים יום
דכתיב ופדיו מכן חודש וגומר ונמרינן הרש ממדבר
דכתיב מכן חודש ומעלה ה' מכן חדש ומעלה יפדנו לאחר
שלשים יום יפדנו מיד שלא ישהה המצוה דילפינן מקרא
שלא לשהות המצוה דכתיב ושמתה את המצות קרי ביה
המצוות אם באה מצוה לידך אל תחמיצנה ואם חל יום לא
בשבת אין פדיון אותו בטבת משום אין קונין בשבת קניין
אלא ימתין עד יום א' ויא' שאין לעשות פדיון הכן כה"ת
פטוב עירוב שמחת פדיון בשמח' הרגל וק' לדאין מערבין
שמחה בשמחה ואין נהגין כן דהא אין מברכין שהשטחה
במעונו כדכתיבנא לעיל :

יב אם נקשה הבן שריפה קורס שעברו עליו ל' יום אינו
חייב לפדותו אפי' נשאר חי זמן ארוך לאחר ל' שכן
דרשו מקרא פדה תפדה יכול אפילו נשאר חוד' ל' יום ת"ל אך
חלק לפיכך אפילו אם הקדים ונתן לכהן הפדיון יחזרונו שלא
נתן לו אלא בתורת פדיון והרי לא נתחייב בו ואין צריך לומר
אם סח בתוך שלשים ואפילו ביום שלשים שאין צריך פדיון
דבן חדש ומעלה בעינן כדילפינן ממדבר ואם נתן המעות
צריך הבהן להחזיר ואם מת לאחר שלשים יום כבר נתחייב
בפדיונו וצריך ליתן לכהן המעות לפדותו ולברך על הפדיון
אבל לא יברך שהחיינו שאין מברכין על שחיה לזמן
שמהעצכו בו :

יג נתן המעות לכהן בתוך ל' יום אם אמר ליה שיחול
הפדיון מעכשו אין בנו פדיו דהא אין הפדיון חל חוד' ל'
יום והמעות כמתנה נתן לו ואם אמר לאחר ל' יום יחול
הפדיון בנו הפדיון ואל' שאין המעות קיימי' לאחר ל' יום כן
הוא הנוסח בשור וכתב עליו ה"ב' משום דהלכה כשמואל
דאמר הכי וכן כתב ג' כ בשלחן ערוך ותימא דהא בהריא איתא
בגמרא משמיה דשמואל איפכא שאינו פדיו וכן מוכח כל
הסוגיא שם לפיכך יש אומרים כרא' שאם המעות קיימי' בנו
פדיו ואם אינו קיימי' או שרחזין לאב הן שלשים אפילו

אם קודם שנתגיירו ונשתחררו ילדו או אחר שנתגיירו ונשתחררו ילדו היה הכהן המוציא פתכירו עליו הראייה :
בא ושפתה ונכרית שילדו ואחר כך נתיירו ונשתחררו ותורו וילדו ביהרותן פטור שאין זה פטור רחם :

בב ולד של קיימא הבא אחר נפל שיצא ראשו חי כיצר כנגן אשה שמשעברת תאומים אחד הוא נפל בן שמונה והוציא ראשו חי והתזירו ואחר כך יוצא אחיו השני והוא בן קיימא אינו בכור לפדיון שהרי נפל שהוציא ראשו חי תחילה כילוד הוא והוא פטור את הרחם * וכן כן השע שיצא ראשו מת והוחזר ואחר כך יצא אחיו של קיימא אינו בכור לפדיון שהרי נפטר רחמה בראשו של ראשון ומיד שהצא פדחתו הרי הוא כילוד ופושט הבא אחריו וכן המפלת כמין בהמה ותיב ועוף שחצי פריצו פניהם דומה לצורת אדם או סנדל או שליא או שפיר מרוקס או שיצא הוולד מחותך איברים איברים הנוולד אחר כל אחד מאילו אינו פטור רחם שהם פטורו :

בג אבל בן שמונה שהוציא ראשו מת והמפלת שפיר מלא דם או מלא מים או מלא נוונים והמפלת כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים או זמפלה כיום ארבעים וכל שכן קודם לו שעדיין לא נגמר יצירתו הנוולד אחר כל אילו הוא בכור לפדיון וכל זמן שאין איברו מרוקמין אין פושט הבא אחריו ואפילו האידנא בזמן הזה סומכין על זה דודאי אינו ולד :

כד אשה שילדה שני בנים זה אחר זה הראשון יצא דופן והשני נולד כדרכו שניהן פטורין הראשון מפני שלא יצא דרך הרחם והשני אף על פי שפטר הרחם אינו נקרא בכור שהרי קדמו אחר והתורה בכור הארס אמרה :

כה מי שלא בכרה אשתו וילדה זכר ונקבה ואין ידוע איזה מהם יצא הראשון אין כאן לכהן כלום דהא ספק בכור הוא והמ'עה ילדה שני זכרים אע"פ שאין ידוע איזהו מהם הככור ניתן לכהן ה' סלעים דהא מ"מ אח מהם בכור פטור רחם הוא מת אחד מהם בתוך ל' יום פטור מלפרות השני דשמא הבכור מת והמ'עה :

כו מת האב קודם שפדאן בין מת תוך ל' יום בין מת לאחר ל' יום והבנים קיימים כשיגדלו נוהגין בין שניהם ה' סלעים מן הנכסים אפילו חלקו בכר הנכסים דאע"ג דמת האב תוך ל' ובעולם לא נתייב האב ה' סלעים הללו מ"מ האויל ונפלו הנכסים קמי הבנים כשיגיע יום ל' אע"ג שאין חל החיוב אלא על אחד מהם שהוא בכור ואי היה הכהן חבט כל אחד בפני עצמו כל אחד יכול לדחותו אין אני הככור רק אחי מכל מקום אמרינן דחל החיוב על הנכסים ביום שלשים ואף על פי שחלקו אח"כ הם משלמין בין שניה' מן הנכסים כשיגדלו :

כז שתי נשיו שלא בכרו וילדו שני זכרים נוהגין סלעים לכהן' כער כל א' ואם מת אחד מהם בתוך ל' יום והוא בכר נתן פדיונו לכהן אם לכהן אחר נתן יתזור לו הכהן ה' סלעים ואם לשני כהנים נתן אין שום אחד מתזיר לו שהרי לא דקדק לומר לזה אני נוהג על בן זה ולזה על בן זה וכל אחד יכול לומר לו אני תופש בשביל החי ואם ילדו אחד זכר ואחד נקבה ונתערבו שלא נודע איזה ילדה זכר ואיזו נקבה הרי מ"מ חייבה סלעים לכהן דהא תרנייהו לירה ראשונה הוא להן ואפילו ילדו זכר ונקבה אחת ונתערבו אינו חייב אלא ה' סלעים דהא נוכל לומר זו ילדה ב' זכרים וזו ילדה נקבה ואין כאן אלא בכור א' אע"ג דיכול להיות נ"כ זו ילדה זכר וזו ילדה נ"כ זכר תחילה ואח"כ נקבה והרי כאן ב' בכורים מספקא אין מוציאין דהמ'עה לפיכך אם מת אחד מן הזכרים תוך ל' יום אינו נוהג לכהן כלום שיוכל לומר האב הבכור מת ואם ילדו ב' נקבות זכר א' או ב' נקבות וכו' :

זכרים אין לכהן כלום דבשתי נקבות חכר א' מספקא לן אם זו ילדה בכור זכר וזו ב' נקבות וחייב ה' סלעים או שמא זו ילדה נקבה וזו ילדה נקבה תחלה ואחר כך זכר ואין כאן בכור ואינו חייב כלום והמ'עה וכן כילוד ב' נקבות וב' זכרים אף על גב דיכול להיות ששהיה ילדו כל אחת בן זכר תחלה ואח"כ כל א' נקבה והיה האב חייב סלעים א"ג שמא א' ילדה ב' זכרים ואחת שתי נקבות ויש כאן בכור א' וחייב ה' סלעים הא נוכל נ"כ לפפק ולומר שמא כל אחת ילדה נקבה תחלה ואח"כ זכר ואין כאן שום בכור והרי הכהן המ'עה ופטור האב מכלום וכל זה כיווני שאינן התערבות מיד בתחלת לידתן ולא הוכרנו הולדות מעולם כגון שילדו במחבוא אכל אם מתחלת לידתן הוכרו ואח"כ נתערבו לא נפקא לן מירי בההוא תערובת שכיון שהוכרו תחלה כבר ידענו אם פטור האב או אם חייב סלעים או ה' סלעים וכי נתערבו בחר הכי מאי הו' לא נפטור האב בכך שהרי כבר ידענו שחייב :

כח שתי נשיו אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ב' זכרים ונתערבו נוהגין סלעים לכהן דהא דדאי יש כאן בכור ואם מת אחד מהם תוך ל' יום אין כאן לכהן כלום דשמא הבכור מת והמ'עה ואם כה האב אפי' תוך ל' כשיגיע יום ל' חל החיוב על הנכסים ונותנין בין שניהם ה' סלעים כדלעיל סעי' כ"ו ואם ילדו זכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה וכו' שתי נקבות עם זכר א' או שני זכרים אין כאן לכהן כלום :
כט שתי נשים של שני אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים ונתערבו הרי שניהם ודאי בכורים אלא שאין ידוע איזה בנו של זה ואיזה בנו של זה לפיכך כל אחד מן האבות חייב ליתן ה' סלעים בעד בנו נוהגין לכהן ל' ואח"כ מת אחד מן הבנים תוך ל' יום אם לשני כהנים נתנו אינה יכולין להוציא מהם שכל אחד יאסר שלי עדיין חי ואם לכהן אחר נתנו כל אחד בפני עצמו לא יוכל לומר לכהן החזיר לי חמס סלעים כי בני מת שהכהן יכול לדחותו ולומר לו בנג החי והמ'עה אבל הם בין שניהם א' פהם כוהב הרשאה לחבירו וילד זה בהרשאה זו ויוציא מהכהן ה' סלעים ואם ילדו זכר ונקבה ואין ידוע איזה ילדה זכר ואיזה ילדה נקבה או שילדה שני זכרים ונתערבו ומת אחד מהם תוך שלשים דרי אבות שניהם פטורים שכל אחד יכול לומר הנקבה שלי או בני המת אבל הכן חייב לפדות עצמו כשיגדל דהא מ"מ ודאי בכור הוא אבל אם מת אחר ל' כבר נתייבו האבות ושניהם חייבין ונותנין כל אחד ה' סלעים לכהן :

ל וכן מככרת שלא שהת' אחר כעלה ג' חדשים ונשאת וילד' זכר ספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון האבות פטורים שכל אחד יאסר אינו בני אלא של שני והכן חייב לפדות את עצמו כשיגדל שהוא בכור ונבי ב' נשים אם ילדו שתי נקבות וזכר כל אחד יכול לו' אחת מן הנקבות שלי ונולדה ראשונה וכן אם ילדו ב' זכרים ב' נקבות כל אחד יכול לומר נקבה אחת שלי ואח"כ גם זכר אחד הוא שלי הנקבה נולדה ראשונה ואין כאן לכהן כלום :

לא שתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ב' זכרים ונתערבו זה שלא בכרה אשתו נוהגין סלעים לכהן ואם ילדו זכר ונקבה או ב' זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום שאוהה שלא בכרה יכול לו' הנקבה שלי ונולד ראשונה :

הלכות בכור בהמה טהורה

שו דין בכור בהמה טהורה באיזה זמן ובאיזה מקום נוהג וכו' י"ב סעיפים :

א בכור בהמה טהורה נוהג בזכרים ולא בנקבות דכתיב כל פטור רחם הזכרים ונוהג בין בזכר הבית בין בזכר שלא

פומץ סבוליו ובסל ממלאכתו של אותו אבר כגון פסח במל מהליכה ועוד בסל מראייה אף כל שבטל ממלאכתו לאפוקי צרימת עין וחוסס ושפתו דלא ומשנינן כל מוס רע ריבייא הוא ומקשינן אי ריבוי נרבי אפילו מומין שבסתר ומתריצין מוס רע בעינן ולא נקרא רע אלא בגלוי שמונולו ומקשינן אט כן אפילו למוס עובר נמי דהא מנוולו שהרי אין יכולין להקריבו כל זמן שהמוס בו אפילו הוא מוס עובר ומתריצין אט כן פסח ועוד למח לי אלא למעוטי מוס עובר אפילו הוא בגלוי שאינו נשחט עליו ולא נאכל עליו במדינה לפיכך בכור בזמן הזה ישנהו עד שיפול בו מוס שבגלוי ואינו עובר ושחטו על פי מסיחה ואוכלו ומאכילנו למי שירצה ואפי' לנים ואפילו לכלבים שאין בו קדושה אחר שהוא מוס ונשחט דכתיב נבי פסולי המוקדשין כצבי וכאיל תאכלנו מה צבי ואיל מותרין לגוי אף פסולי המוקדשין מותרים לגוי :

ואחר שניתן הכבור לכהן הרי הוא כממונו לעשות בו פה שירצה ויכול למכור אותו בין אם חי בין בעל מוס בין חי בין שחוט ומקדש בו את האשה כשאר ממונו ובלבד שלא ימכרוהו במקולין ולא ישקלנו בליטרא דכולי האי לא מזלזלינן ברו בקדשים לנהוג בהם דרך חולין נמורין אלא ימכרוהו כביהו ומ'מ מוח' לשקול בו מנה כנגד מנה כגון שיש לו חתיכה כשה חולין שנשקלה בליטרא יכול לשקול כנגדה בשר בכור א'פ כשהכהנים חולקין אותו נותנין חלק בכף מאזניים זה חלק בכף מאזניים שבכנור כדי לחלוק בשוה חלק בחלק וכן יכול לשקולו כנגד כלי וקופין ז'מ בשרו אבל חלבו ודמו וגידיו וקרניו נמכרין במקולין ונשקלין בליטרא שלא עשו חז'ל כל כך מעלה אלא בבשר ושמו של גיד הואיל והוא מותר מן התורה דינו ככשרו :

חם בזמן הבית היה מצוה להקריבו חוד שנתו דכתיב לפני ה' אלקיך תאכלנו שנה בשנה לפיכך אחז'ל גם בעל מוס מצוה לאוכלו חוד שנתו ומאימתי מונה לו שנה אם נולד בעל מוס מונה לו מיום שנולד והוא שידוע שכלו לו חדשיו שאז הוא ראוי לאכילה מיד ביום לידתו אבל אם לא ידע בוודאי שכלו חדשיו אינו מונה לו שנתו אלא מיום שראוי לאכילה דהיינו מיום שמיני והלאה :

ח נולד לו חם ונפל בו מוס חוד שנתו ראשי לקימו עף מלאת לו שנה ללידתו אם כלו לו חדשיו או עד כלו לו שנה מיום השמיני אם לא כלו לו חדשיו ואם נולד לו מוס כסוף שנתו התירו לו לקימו ל' יום מיום שנפל בו המו' ואע'פ שהוצאתה אחר לאהר שנתו כיצד כגון שנפל בו מוס ש' יום לפני נטר שנתו כשלימין לו ש' יום אחר שנתו ואם נולד בו מוס אחר שנתו החירו לו גם כן לקיים עד ל' יום ולא יוחר ואחר כך יאכלנו :

ט הכבור בזמן הזה עד שלא נראה להראותו לחכם פ' שלא נדמן לו חכם במקומו אחר שנפל בו מוס מקיימו שתיים ושלוש שנים ואינו צריך להוליכו למקו' שיש שם חכם ומשנרא' להראותו לחכם אם נולד בו מוס בהוד שנתו ראשי לקימו כל י'ב חדש ואם נולד בו מוס לאחר שנתו מקיימו ל' יום מיום שנראה להראותו לחכם :

י שנה של בכור הוא שנת לבנה המימה שהוא י'ב חדש מיום ליום דילפינן שנה דכבור משנה דכתיב ערי חומה קדינו הכי כדאימא פ'ק דר'ה ובערכין פ'ד המוכר שרהו ואם השנה מעוברת נתעברה לו ומינה לו י'ג חדשים :

יא נולדו לו שני שלאים אחד ב'טו' של ארר הראשון ואחד בר'ח ארר השני כיון שהגיע יום ראשון באדר לשנה הבאה עלהה לו שנה לזה שנולד באחרונה וזה שנולד בהצי אדר הראשון לא עלתה לו שנה עד הצי אדר של שנה הבאה והואיל ונולד בחדש העיבור מונין אותו לו :

יב אע'פ' דילפינן מקרא שצריך לאוכלו או להקריבו חוד שנתו

שלא הכית אף על גב שעיקר מצותו הוא להקריבו קרבן מ'ס איהקש בכור למעשר דגן דכתיב ואכלת לפני ה' אלקיך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובקורות בקרך וצאנך וגומר בה מעשר דגנך נוהג בין בזמן הבית בין שלא בזמן הבית בדמפרש במקומו אף בכור בהמה שהורה נוהג בין בזמן הבית בין שלא בזמן הבית ונוהג בין בארץ בין בחוץ לארץ דהא לא חובה הקרקע הוא דבפ' רחם תלי רחמנא וחומת הגוף הוא וזמנתה כהונה הגוהנת בכל מקום הוא כמו פדיון הבן ופשוט חמור ימצוה להקדישו שיאמר עליו הרי זה קודש שנא' הקד' לה' אלהיך ואם לא הקדישו אע'פ' מקודש מאיליו מן הרחם ונותנין אותו לכהן ולא לכהנת דאיחקש לבכור אדם דכתיב קדש לי כל בכור פטר רחם כישראל באדם ובבהמה וגו' וכתיב כל פטר רחם לכל בשר אשר יקריבו לה' באדם ובבהמה יהיה לך וגומר ובכבור אדם למדנו מקרא דניתן פדיונו לכהן ולא לכהנת כדכתבנו לעיל סיפן ט'ה סעיף א' אף בכור בהמת לכהן ולא לכהנת ונותנין אותו לו בין אם הוא חם או בעל מוס בין שנולד בממו או שנולד בו מוס אחר שנולד דהא סהם כל בכור כתיב :

ב ולא יתנו לו מיד כשיולד שאין זה גדולה לכהן ומתנות כהונה למשחה כתיב בהו דרך גדולה אלא יטפל בו בעליו עד שיגדל מעט ואח'כ יתנו לו ועד כמה ישראל חייב לטפל בו בבהמה דקה ל' יום ובנסה ל' יום וילפינן לה מקרא דכתיב מלאך ודמעך לא תאחר בכור בניך תח' לי כן העשה לשורך לצאנך וגו' וקאי פסוק השני דכן העשה וגו' על הפסוק הראשון דמלאך ודמעך וגו' קמא לקמא וכתרא לכתרא והכי דרשינן ליה מלאך ודמעך שהוא הראשון שבפסוק הראשון לא תאחר כן העשה לשורך שהוא הראשון שבפסוק שני ומלאך ודמעך הם כיבודים מה כיבודים אתה מאחר המשים יום שהרי התבואה מהבשלת בפסח ואין אתה מביא כיבודים עד שיביאו שתי הלחם בעצרת דהיינו המשים יום כן העשה לשורך כלומר אף בכור שורך אתה מאחר ג' יום והרד דרשינן בכור בניך תח' לי כן העשה לצאנך מה בכור בניך לשלשים יום דכתיב ופדיוו מבן חדש וגו' אף בכור צאנך לשלשים יום הגנו לכהן ואם אין לו כהן מצוי חייב הכעל להיטפל בו עד שיזדמן לו כהן לקיים מצות כהונה כד'א בהם בזמן הזה שיש בו שורח לגדלו שאסור לאכלו וגם אין יכולין להקריבו אבל בעל מוס שרצה הכהן ליקחנו ולאוכלו מיד או הם בזמן הבית שרצה לקבלו ולהקריבו ראשי :

ג ואם אמר לו כהן תנהו לי חוד' זמן זה ואני אטפל בו לעצמי אינו ראשי ליתנו לו שזה הוא כמו מסי' למהנותיו שאין נוהגין לו שאינו דרך גדולה אא'כ יאמר אוכלנו מיד :

ד ואם הכהן מסרב מלקבלו מפני שיש בו שורח גדול בזמן הזה להטפל בו עד שיפול בו מוס אינו ראשי מפני שנרא' במכה מהנות כהונה ואפי' ספק בכור צריך הכהן לקבלו מיד הישראל הנותנו לו והוקא בספק הבא מעצמו אבל במקום שפושע הישראל כגון שקנה פרה חולבת מן הגוי או שהיה יכול למכור הבכור לגוי קודם שנולד ולא מכרו אין צריך הכהן לקבלו ואפי' במקום שצריך לקבלו אסור ליתנו לו להקניטו או לנקוט ממנו שאין זה דרך גדולה וכבוד :

ה בכור בזמן הזה שאין יכולין להקריבו על גבי המזבח אין לו היהר ער שיפול בו מוס וכשנפל בו מוס מותר לאוכלו אפילו בח'ל וכן בזמן הבית כשהיה בו מוס היו יכולין לשיחטו בכל מקום ולאוכלו בלא שום הקרבה דכתיב וכי יהיה בו מוס פסח או עור וגו' וסמך ליה בשעריך תאכלנו ופרכינן בגמרא ואימא פסח ועור אין מומין אחרני לא ומשנינן פו יהיה בו מוס ר'ה פסח או עור פרט כל מוס רע חזר וכלל כלל ופרט ונב'ל כו' מה הפרט מפור' מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין ופרכינן אימא מה הפרט מפורש

לבוש עטרת זהב

הלכות בכור

שנתו מרכיב שנה בשנה ה' למצוה אבל אם עבר ושהה אותו לאחר זמנו אינו נפסל בכך וילפינן לה מדהוקש בכור בהמה למעשר רגז מה מעשר רגז אינו נפסל משנה לחברתה אף בכור בהמה אינו נפסל משנה לחברתה :

שז שאין היתר הנאה בבכור אלא באכילה וכו' ג' סעיפים :

אין מרגילין בבכור אפילו בעל מוס דהיינו להפשיט עורו שלם דרך מרגלותיו שכן דרך כשרוצין לעשות מפוחמן העור מפשיטין העיר שלם לעשות המפוח ואם היו עושין כן בעור הכבוד היה בזיון גדול לקדשים מפני שרובן למבור העור לצורך מפה בעור שהיא עדיין עליו כרי שידע שיפשיטנה שלימה ונראה כעובר עבודה בקדשים א' גזירה שמה יגדל עדרים פירש אי שרית ליה אתי לשהויי מלפוטש עד שימצא בני אדם המבקשים עורות שלימים וכן כך יגדל עדרים מפסולי הבוקדשים ואתו כהו לריו תקלה לגיזה ולעבודה :

ב שחטנו ונמצאו שריפה עורו עם בשרו אסור בהנאה וטעון קבורה שלא התירו הכתוב אלא באכילה דכתיב בשערין תאכלנו וכשהוא נשחט ונעשה ראוי לאכילה שלא עטרף נעשה ממנו של בהן ומותר להאכילו אפילו לגוים ולכלבים אבל אם מת או נטרף לא התירו התורה ואסור ליהנות ממנו ואפילו לכלבים אסור להאכילו וטעון קבורה ולא שריפה שאין שריפה בקדשים אלא כשהובאו לעזרה ונפסלו לאחר שחיטה לפיכך טוב למוכרו לגוים מחיים ולא ישחטנו שמה ויטרף בכריקה :

ג וצריך הכהן לשהותו ולגדלו לעולם עד שיפול בו מוס וכזמן שבות המקדש קיים שהיה עומד להקרב לא היה ראוי למכור כל זמן שהוא חם שלא היה שלו וכזמן הזה שאינו עומד להקרב בין הם בין בעל מוס יכול הכהן למכור בין לכהן בין לישראל והלוקח ינהג בו קדושת כבוד ברא' שהלוקח קינה אותו לצורכו אבל אסור לעשות בו סחורה דהיינו לקנותו כדי להרויח בו מפני שהוא בזיון קדשים ואם קנאו לצרכו כגון למשחה כגונו לרגל ולא נצרך לו יכול לחזור ולמכרו :

שח איסור עבודת הבכור ואיסור גזיתו וכו' ה' סעיפים :

א כתיב לא תעבוד בכביר שורך ולא תגזו בכור צאנך אין לי אלא בכור בעבודה וצאן בגיזה מניין ליהן האמור בזה לזה והאמור בזה לזה תל ולא תגזו בו' מוסף על ענין ראשון וילמדו שניהם זה מזה לפיכך בכור בין של שור בין של צאן אסור בגיזה ועבוד ואם עבר ונגזו אסור בהנאה דלא התירו התורה אלא אנב שחיטה שראוי לאכילה ואם הליו בידו או אפי' נשר הצמר מעצמו אסור בהנאה מדרבנן לעולם ל"ש מה מעצמו ל"ש שחטו אחר כך אפילו עלידי מוכהה אין הטהיטה מתרת הצמר שנתלש מחיים דגזרו בו חכמים אי שרית צמר הנושר מחיים אתי לשהויי לבכור כדי שתסיר צמר כל סעה ואתי לריו תקלה אבל צמר המחובר השחיטה כתיבתו כבשרו :

ב ואם נתלש מחיים ועודנו מסוכך כשאר הצמר את שנראה כשיגזזנו לאחר השחיטה כשאר צמר ניהר כשחיטה ואת שאינו נראה כשאר הצמר והוא שעיקרו הפוך כלפי ראשו הרי הוא כגולש לנמרי ואין השחיטה סתירתו :

ג וכשבא לשחטו או לראות מומו מותר לתלוש הצמר של מקום השחיטה כדי לעשות מקום לשחיטה או לראות

המוס ובלבד שלא יזינו פמקומו אלא יניחו מסוכך ודוקא להלוש התירו אבל הצמר אסורה בהנאה כמו בגזו ודוקא ביד התירו אבל לא בכלי כרי שלא יהא נראה כגזו :

ד גיזה בכור אפילו גיזה בעל כוס שנתערב בגזיו חולין אפילו אחת ככמה אפלים כולן אסורות שהרי דבר חסוב הוא ומקדש בכל שהוא :

ה האורג מלא הסיס מצמר בכור כגדל ידלק הבגד או יקבר וי' דדוקא שארג ממנו דבר חסוב כגון שנעשה מזה הצמר ציור כגדל אבל אם עשה דבר שאינו חסוב כשל כרוב :

א בכור בזמן הזה אין לו היתר אלא ע"י מוס ואפי' אם ירצו הבעלים או הכהן להכניסו לכיפה עד שימות מעצמו אינן ראין שזהו בזיון גדול לקדשים אלא צריך הכהן לגדלו עד שיפול בו מוס :

ב ואפילו כשיפול בו מוס כגלוי וניכר לכל כגון שנקטעה ידו או רגלו וכיוצא בו אינו ראוי לשהותו אלא על פני מומחה שורה לו שהוא מוס הראוי להשחט עליו כדי שלא יבוא להקל במוסין וצ"ע אין חכם מומחה כאן ניהר על פי ג' בני הכנסת דהיינו חכמים קצה ואינם בקיאים כל כך והאידך דליכא מומחין אינו נשחט על פי ג' בני הכנסת אלא במספר מובהקין כגון נסמית עינו ונקטע' ידו וכיוצא בהן כמספר מפורסמין וצ"ע האוחז הוא מוס מובהק ה' היבא דמינכר שפיר ונראה לעינים שהוא יותר מחנידת הצפורן וכיצד הוא צרימת האוזן שהוא מוס שנפגמה בחסרון כן התנדך ולא העור שבשפת האוזן בין שנפגמה בימי אדם בין שנפגמה בידו שמים היו מוס אילו המ' מין השמיש בשלחן ערוך והבינו מונ' אהם בשור יורה דעה וכת' מורי כהרמ"ז ל שיט' לסוכך עליהן על כן אעתיקם לך אותם שהם מייבקים שאין הפוסקי' מחולקין בהן שהם מייסין מושכ עינו עניול כשל אדם היו מוס שדרך הכהמה להיות מסוך והני מילי בשחור אבל בלבן אורחיה להיות עניול כשל אדם עינו אחת גדולה כשל עגל וא' קטנה כשל אונן היו מוס אבל אם שתייהן גדולו או שתייהן קטנות אינו מוס חיס שהיו לו קרנים ונחכיעם הבשר שבהם אם נעקרו בכח עד שישאר במקומו כעין גומא היו מוס נחכיה בשוה ולא נשאר במקומו גומא אינו מוס פ"י דומה ללל חזיר ששפתו העליונה עורפת על ההתחונה או שהתחונה עורפת על העליונה היו מוס ואפילו אם אינו חד כשל חזיר היו מוס ודוקא שיש באותו עורף עצם אבל אם אינו אלא כשר נוסף אינו מוס ניטל רוב לשונו היו מוס אפילו לא ניטל הרוב של כל הלשון אלא רוב שבאדם נקרא מדבר דהיינו מהמקום שאינו דבוק למלקחיים יש לו שלשה ידים או שאין לו אלא אחד הרי זה מוס דאי כרגלים שריפת גמי היא אחת מפרסות ידיו או רגליו עולות כשל חכור אפי' הן סדוקות שאינו דומה ממש לחמור דחכור אינו סדוק אף שנשכס הידך ממקום חיבורו ולא מעכל ניביה דאי איעכול ניביה שריפה גמי היא או שאחר מידכותיו קבוע במקום הכסף כדרכו והשני למעלה כמנו על גב האליה או שירך אחד גדול מחבירו או ששגבר עצם היר או הרגל אפילו אינו חסר כלום ואפילו השבר הוא קטן שאינו ניכר כו' ששגבר אלא כשהוא מהלך או שנפגם עצם ידו או רגלו וניכר בו מכהן בכל אחד מאיורו מוס ניטלו השלפים עם הבשר שבהם הרי מוס אין לו בצים כלל או שאין לו אלא אחת היו מוס אפי' יש לו שני כיסים שהכים הליק באמצעיהו וניכר מכהן ששכאמצע הוא משקע וניראית בו טורה העמקה וכן אם אין לו אלא כים אחד הרי מוס אף על פי שיש לו שני בצים ואם יש לו שני

לבוש עטרת זהב

בכור ויאמר של צבי הוא ואע"ל לוקחין ממנו עורות שאינם עבדים אפילו של נקבה שמע יתחזק זכרותו ויאמר של נקבה הוא ואין לוקחין ממנו צמר אפילו מלובן שאין צריך טרחה מרובה ללבנו ואינו מקפיד מלהפסיד טרחה אבל לוקחין ממנו צמר טוהר ולבדים ועורות עבדים כפני שאינו עושה מלאכות אלו בשל בכור לפי שהוא מפתח לטהרה אצלו שמא ישמעו הדיינים ויקנסוהו כפי רשעו והוא מקפיד מלהפסיד טרחו :

ט"ב דין הנוטל שכר לראות בכור וכו' סעי'

א הנוטל שכר להיות רואה בכורות אין שוחטין על פניו דילמא משום אנריה קא שרי ליה ואם הוא כוסתה גדול וידעו בו חכמי שאין כמותו פסקו לו שכר על הראיה והביקור מותר ובלב' שיתנו לו שכרו בין יהיה המום קבוע ויהירנו בין אם לא יהיה קבועה ולא יתירו ולא יתנו לו שכר על הבהמה אלא פעם אח' ורואה אותה לעולם כל זמן שכביאין אותה לו וכל זה כדי שלא יבואו לידי חשד שכיון שידעוהו חכמי זמניהו ודאי יודעין בני שהוא מוסתה וחסיד ומה שפסקו לו שכר קצוב הוא כדי שלא יאמרו כל המרבה ליהן לו הוא מתירו לו ואם לא יתנו לו שכרו י' מתירו בין אינו מתירו אלא כשמתירו דווקא בודאי יאמרו בשכיל שכרו מתירו ואם היו נותנין לו שכרו בכל פעם שרואהו כשלא היה מתירוהו אומרים הרי זה מום קבועה ומה שלא התירו הוא כדי שיבאו לו עוד פעם אחרת ויטלם לו שכרו שנית :

ב אין התכם רואה בכור לעצמו אפילו הוא חכם ומוסתה כדי שלא יחטוהו שרתירו שלא ברין :

ג אינרואין מוסין ב"ט דהוה ליה מתקן ב"ט אבל אק' ראוהו מערב י"ט יכול לחקור עליו ב"ט היאך נפל בו המום ועל בהלכות י"ט סימן תצ"ח •

ט"ג שלא להטיל מום בבכור וכו' סעיפים •

א אסור להטיל מום בבכור דכתיב כל מום לא יהיה בומה לטון צווי שייך לומר כאן לא יהיה בו אים יהיה בו מעצמן והיה ואם לא יהיה לא יהיה אל' קרי ביה לא יהיה בפתח החת הה"א בלומר לא יעשה שיהיה בו מום ואפילו לגרום לו מום ע"י אחר אסור דרבתה התורה כל מום לא יהיה אפי' גרמא כיצד כנגד ליתן דבילה על גבי אוננו כדי שישל' הכלב משם ויקטע אע"פ עמה וכיוצא בה או שאומר לנו להטיל בו מום ואם עבר זעשה בו מום בידים או בגרמא אף על גב דמן התורה מום הוא מ"ס קנסהו שאין שוחטין אותו על ידו עד שיפול בו מום אחר מעצמו ואם מה אין קנסין בנו אחריו אלא שוחטין אותו על ידו :

ב אם ניו או חינוק משיל בו מום מעצמו אם לא כיון להתירו מותר שאם כיון הגוי להתירו גזרו בו משים דידה אבל אם לא כיון להתירנו לא גזרו בו ואפילו אם שואל למה אין שוחטין אותו וחשיבו לו לפיהו מום שאסור לנו לשחוט עד שיפול בו מום לא גזרו בו דהא לא אמרו לוי ש' טל בו מום אלא לפי תומם הגידו לו העניין והוא מעצמו עשה ויכול להיות כדי לנכות עשה כי דא האמין ולא שהיתה כוונתו שיתירוהו אבל אם כיון להתירו כנגד לאהר צדואה שהתירוהו עכשיו על ידו עושה כן גם לאחרים כדי שיתירוהו אסור ואם ספק אם כיון להתירו אולא אזלינן לקולא דספיקא דרבנן היא ואם הגוי מסיח לפי תומו שהישראל צוה מהמנינן ליה להתמיר ואין מתירין אותו :

ג אם אמרו לגויה המשרתת בבית יהודי על הבכור שאסור לנו לאוכלו בלא מום והלכה מום והלכה וחטכה אנו חשוב לדעת ואין שוחטין אותו עליו מפני שגויה זו כוונה להתיר ונס' האומרים

לו שני כוסים ואין לו אלא ביצה אחת שוחטו מיד כחזקת שיש לו ביצה אחת שהרי אין אנו רואין אלא אחת ואין צריך למשמש בו לראות אם יש לו עוד אחר דרובן אם יש להם שני ביצים ניכרים מבחוץ ואפילו אם לאחר שחיתה נמצאת לו דבוקה בכסלים הוי מום כיון שהוא רבוק בכסלים ואינו ניכר במקומו ויש אומרים שצריך למשמש בו קודם שחיתה אם יש שם ביצה שאם יש לו שם ביצה סופה לצאת ויהא ניכר מבחוץ ואפילו אם לא יצא ולאחר שחיתה נמצאת לו דבוקה בכסלים אינו מום וצריך לקבוע כיון שנשחט ואין בו מום ביצה אחת גדולה מחברתה אינו מום נחלק הונכ לשנים עד העצם הוי מום וכן נחתך הזנב למעלה סן החוליא הוי מום זנב הגדי אם הוא קצר ואין לו אלא חוליא אחת הוי מום יש לו שתיים אינו מום ובטלה יש לו שתיים הוי מום שלש אינו מום יבלת שיש בה עצם בכל מקום שהיה בין בעין בין בכל מקום הוי מום ושצין בה עצם בכל הגוף אינו מום ואפילו יש בה שער עד כאן העתקתי המומין מן הטור וקצת מהם השמטתי מפני שאינם מובהקין כל כך שיש לגמנם בהם כמו שהראה בפנים בב"י וסיים שם הטור ואמר וזה לשוננו כל אילו המומין מובהקין הן להתיר על ידן אפילו בזמן הזה עד כאן והסכים על דיו מורי מהרמ"א ז"ל על כן כתבתי גם אנכי :

ט"ד בכור שנשחט שלא על פי חכם וכו' סעי'

א השוחט את הבכור שלא על פי חכם ואפילו מראהו אחר כך לחכם ומוצא בו מום אפילו מום מובהק אסור מפני שיש מומין שמתהנין לאחר שחיתה שנראין כמומין מובהקין ואם היו רואין אותן קודם שחיתה לא היו נראין למום מובהק לפיכך גזרו בכל המומין משום מומין המשתנין והוא הרין בזמן הזה אף על פי שאין חכם אם לא הראהו לג' בני הכנסת קנסוהו :

ב השוחט הבכור שלא ע"פ מוסתה ומכרו קנסוהו שיחזיר להם הדמים בין אכלוהו בין לא אכלוהו ומה שלא נאכל ממנו יקבר :

ג מי שאינו מוסתה ורואה את הבכור ונשחט על פניו יקבר ויטלם התכם מכירתו לכהן וכמה יטלם אם הוא בארץ ישראל מטלם בגסה חצי דמיו וכרקה רביע דמיו והשעם לפי שהחכם המתיר לשחוט את הבכור הרי הוא מציל את הכהן משורח הגידול ומהוצאת המזונות וכבר ידעת שאסרו חכמים לגדל בהמה דקה בארץ ישראל משום שרועים בשדות חכיריהם ונחלים אלא מי שהיה רוצה לגדל בהמה דקה בארץ ישראל היה לו שורת גדול להוליכו לחורשין ומקום מרביות שלא היו שם שדות לפיכך התכם שאינו מוסתה והת' הבכור אם בהמה גסה ונתיר לא הציל את הכהן אלא משורח מעצם והוצאת המזונות לפיכך צריך להתזיר לו מחצה דמיו ואם בהמה דקה התיר הרי הציל את הכהן משורח גדול והוצאת מרובה שהיה צריך להוליכו לחורשין ולמדבריות עד שזומם לפיכך דיו לכהן שיטול רביע דמים מהחכם ולפי שעם זה בחוצה לארץ שאין איסור לגדל בהמה דקה כפו בגסה גם התשלומין של החכם לכהן שוה ובין בגסה בין בוקה צריך לטלם מחצה וכן בזמן הזה שאף בארץ ישראל אין רוב שדות של ישראל ומותר לגדל בהמה דקה אפילו בארץ ישראל גם התשלומין לכהן הוא שוה דהיינו בין בוקה בין בגסה מטלם חצי דמיה :

ט"ה דין החשוד למכור הבכור וכו' סעיף אה'

א החשוד למכור בכור לשם חולין אין קנינן ממנו בש"י צבאים מפני שהמה לבשר עגלים ואחיא למכור עגל

האומרים לה שאינו נאכל בלא מים וראי כותנו לכך שתמל
בו מים דאל"כ למאי אטרו לה ומותר ליתן בסוד לגוי כדי לגדלו
ואם השיל השומר בו מים מותר ולא אמר' שכיון להתירו ואף
ע"פ שיוזע שניהר בסומו מפני שהוא כבוד מותר דהא ודאי לא
כיון להתירו דאדרכ' הא היה רוצה שלא ישחטוהו דהא לגדלו
נתגודו לו והוא היה מקבל שכר אם יגדלו יותר :

ד. היה הבכור דורך אחר הכהן וכל שכן אחר אדם אחר
וכעס בו וע"כ עשה בו מים מותר לשוחטו עליו ואפילו
בעט בו לאחר שניצל ממנו לא אמרינן כדי להטיל בו מים
להתירו נתכווין אלא צעריה הוא דקמבר :

ה. דבר תורה בכור שנפל בו מים עובר מת' להטיל בו מים
קבוע וכתוב חמים יהיה לרצון כל מים לא יהיה בו
ודרשנן ליה הכי כשהוא חמים להקריבו על גבי מזבח לרצון
דהיינו שאין בו מים וחסרון כלל אפי' מים עובר אז אתה מצו'
עליו משום כל מים לא יהיה בו שפי' לא יהיה בו אבל אם אינו
חמים לרצות על גבי מזבח דהיינו כשיש בו אפילו מים עובר
שאו אינו עולה לרצון דכגונה הוא למעלה אי אתה מצווה
משום כל מים לא יהיה בו מכל מקום חכמים אסרוהו ואם
עבר קנסוהו שלא ליטחש עליו :

ו. וכבוד שאחזו דם ויש לו רפואה על ידי הקזה אלא שהיא
סמך למקום שיכול לבא לידי עשיית מים כגון שהיא
סמוך לראש אוזנו או לחוט' או לניב שפתיו שאין עתי'
להתרפאות בו רכא רכוס' ליהא אפי' אבי יכול להקזו לו ובלבד
שלא יתכווין לעשות בו מים דק' דבר שאין מתכוין מותר
ואם נעשה בו מים ע"י הקזה לא קנסוהו רבנן ונשחט עליו
כיון דבהיתר הקזו לו הרם :

ז. אף על גב שאסרה התורה להטיל בו מים בכבוד ה"ס
כשיצא לאויר העולם והוקדש על ידי פטר רחם אכל
קודם שיצא לאויר העולם שעדיין לא הוקדש מותר להטיל בו
מים כגון גדי שאזניו ארוכות ונראין בחוץ קודם שיצא כל
ראשו שעדיין אינו כילוד יכול לצרום אזנו קודם שיצא רוב
ראשו וכל כיוצא בזה :

שיד' מי נאמן על הטלת מים בכבוד וכו' א
סעיפים .

א. הברגים חסודים להטיל בו מים בכבוד מפני שיש לו
מורה גדול לשפל בו עד שיסוח ואפי' אם הוא חכם ויושב
ביטיבה אם עשה דבר שנראה כמערים כגון שנתן לבשר
שעורים כסל כעניין שכשיבא לאוכלם נפגם שפתו או כיוצא
בזה אין לשיחטו על אותו מים והה"ל כוס שאיפשר לבא
בידי אדם אין שוחטין אותו עליו עד שיעירו עליו עדים
שמעצמו נפל בו דחיישינן שמא הברגים נרמו לו :

ב. מיהו כיון שאין צריכין עדים אלא מחשש' ורבנן הקילו
בעדותו כיצד כל המסין הראיין לבא בידי אדם נאמן
אפילו הרועה עליהם לומר מאליהם נפלו ולא נעשו בכונה
וישחט עליהם כר"א כשהיה הרועה ישראל והבכור כיד כהן
דלמא ישקר אבל אם היה הרועה כהן והבכור עדיין כיד בעליו
הישראל והרועה רועהו אינו נאמן שחושדין אותו שמא הוא
הטילו בו כדי שיתנגנו לו דמימר אמר כיון דקא טרחנא ביה לא
שכח לרידי ויהיב לאחר' וי' ידועת כהן נאמן על בכור של
ישראל ואין חושדין אותו שמא הטילו בו כדי שיתנגנו לו דמימר'
אמר כו' דאורבא מיטר אמר לא שכליך כהנא שהוא צורבא
דרכנן ויהיב ליויש להקל כיון שהוא דרכנן :

ג. וכנה ימל להעיד לחבירו על בכור שלו ולא חיישינן
לגוספלין דהיינו שמא מעיד לו שקר כדי שיעידנו גם כן
בפעם אחרת דכולי האי לא חשדי' :

ד. ואפילו בגיובני כיוצא של כהן מעידין לו על הבכור אבל

אשתו לא מפני שהיא כנפיו :
ה. ואפילו עד אחד ואפילו עד כפי עד שהעיד שמוס זה נפל
שלא לדעת נאמן ואפילו אשה נאכנת לומר בפני נפל
מוס זה מאילו ויטחטש עליו :

ו. לא היו מיוחזקין בו שהוא בכור ואמר הכהן בכור הוא ומוס
זה נפל בו מעצמו דרי זה נאמן שהפה שאסור הוא הפה
שהתיר :

ז. בכור שהיה ביד כהן ונפל בו מים והעיד עליו עד אחר
שזה המוס מאילו נפל ואין אנו יודעין אם מוס זה מוס
קבוע הוא ששוחטין עליו את הבכור אם לא ובא הכהן שהוא
בידו ואמר הראיתי מוס זה לחכם והתירו לטחש' דרי זה נאמן
ואין חושטין שמא לא הראהו דלמא דעביד לגלוי הוא וכיון
דעביד לגלוי מי התירו לא משקר ואע"ג שלא אמר הראיתי
לפלוני חכם אלא שהם לחכם ויובל להשפט ולומר לחכם אחר'
הראיתי מ'ס כיון דעביד לגלוי כל ההוא והוא דרבנן הקילו
בו והאמינוהו :

ח. וכן נאמן הכהן לומר על בכור בעל מוס שבידו בכור זה
נחנו ליישראל כמנו ואין חושטין שמא הוא השילו בו
דמילה דעביד לגלוי לא משקר בה אינטי' :

ט. ישראל נאמן לומר בכור זה נתתי לכהן כמוט אפילו
היה שלה והנריל לא חיישונן שמא עכשו אינו סביר
ואחר הוא .

י. ישראל לא נחשדו על חבברות אפילו על שלהן לפיכך
ישראל טיש לו ספק בכור שנאכל בסומו לבעלים ואינו
צריך ליתנו לכהן מים דהמוציא מחבירו עליו הראייה
אפ"ה נאמן הישראל לומר שהמוס נפל בו מעצמו וישחט על
פיו ויאכלנו :

יא. בכור דהיי שרביא ישראל בפנינו לראות מומו אין תצת
אותו לו עד שיהיה כהן עמו דסמא יאמר לו ההכס מוס
הוא ומותר ליטחטש עליו וילך וישחטנו לעצמו ולא יהננו לכהן
שאף על פי שאינו חשוד לאכול קדשים בחוץ ולא יאכלנו
בלא ראייה חכם חסוד הוא לגזל מתנות כהונה לפיכך אם
היה חכם וירוע וכוהןק שהוא מדקק במעשיו דאין לו כלל
כהן עמו שאין זה חסוד לגזול מתנות כהונה כיון שמדקק
במעשיו וכן אם היה המגם מוכהן וגלוי לכל שהוא מוס כהן
שנקטעה ידו או רגלו רואין אותו לונס כן לבדו בלא סת' עכו
דהואיל והמוס מוס מאכהן וגלוי הוא וסוף כהן אין מביאין
לחכם אלא מים כבודו של חכם ודאי מדקק במעשיו דהא
שהתיר אפי' על בכורו של חכם מדקק ולא עבר ק' שלא יעשה
איסורא רבה לגזול מתנות כהונה .

עטוד
דין ספק בכור ויוצא חופן וטומטום
ואנדרונג'ינוס וכו' ז' סעיפים :

א. ספק בכור אף על פי שהוא ספק אסור בניה ועכוות
דקדושה הבאה מאליה היא ואיסור דאוריית' להותר
אבל אין צריך ליתנו לכהן דה"ל הכהן מוציא ממנו וקיימא לך
המע"ה אלא יכול הישראל לישחטו אצלו עד שיפול בו מים
ויאכלו ואם תקפו הכהן יש אומרים שאין מוציאין אותו מיד
דהשתא הוה הישראל מוציא הכהן ועליו הראייה ויש אומרים
שמוציאין אותו מיד כהן שכיון שהישראל על כל פנים יש לו
בו חזקה דשוכח הכהן ליתנו למי שירצה בכל מקום שהוא
הוא בחזקתו והכהן לעולם מוציא לפיכך אם תקפו מוציאין
אותו סכנו וכך הולכתא ואפילו אם נתנולו הישראל כמעט
שחיה סבור שצריך ליתנו לו ואחר כך גודע לו אין חזקת הכהן
בלום וצריך להחזירו לו :

ב יוצא דופן ושנוי אחריו שניהם אינה בכורים זה מפני שלא קדוש כרחם וזה אינו בכור לכל בניה ואפי' ילדה נקבה תחילה דרך דופן וזכר אחריה דרך רחם אינו בכור כיון שקדמו אחר בכור שהו' שמשום הרי זה ספק בכור שהרי הוא ספק זכר ספק נקבה ויאכל כמומו לבעליו ואין זה מום מה שהוא שומשום דהא דרכו לקרוע והל' מום עובר וספק הוא שמה יקרע וימצא נקבה ודוקא במשיל מים במקום נקבות שיש לספק שמה נהפך זכרותו לנקבותו או שמה נקבה היא אבל משיל מים במקום זכרותו ודאי בכור הוא וצריך להנו לכהן :

ג ואנדרוניוס אע"ג דבעלמא ק"ל דברים בפני עצמו הוא ואינו לא בכלל זכר ולא בכלל נקבה ולפי זה לא היה בכור כלל מ"מ כיון דפליגי בדרבוותא וקצת ס"ל שהוא בכלל זכר וקצת ס"ל שהוא בכלל נקבה הכא גבי בכור אזלינן לחומרה ואמרינן שהוא בספק בכור ואינו נגזו ונעבד ואינו נאכל אלא בשולד בו מום אחר שהוא קבוע ולא חשבינן ליה אנדרוניוסותו למום דהא ל"ד בריה בפני עצמה הוא אין זה מום אלא ברייתו כך הוא נאמר שמה גם ל"ד שכלל זכר הוא דרך ברייתו כך ולא יחשב מום :

ד מכברת שיצאה מלאה וחזרה ריקנה הכא אחריו כספק בכור שמה הפיל הדבר שאינו פושט מהבכור :

ה רחל שילדה במין עז או עז שילדה כמין רחל פטור מהבכורה שנאמר אך בכור שור עז שיהיה הוא שור ובכור שור כלומר דומה לאמו ואם היה בו מקצת סימני אמו הרי זה בכור דה"ל דומה לאמו אלא שזה הוא בעל מום קבוע שאין לך מום גדול משנוי ברייתו :

ו וכסם ובכהמה שהור' צריך להיות הולד מין אמו כן בכור בהמה שמאה דהיינו בפטר חמור צריך ג"כ להיות הולד מין אמו רמזי פעמים כתיב בתורה פטר חמור אחד בפ' קדש ואחד בפ' ראה לומר לך שיהא הולדת חמור והנולד חמור כיצד פרה שילדה מין חמור וחמורה שילדה מין פרה או סוס אינו קדוש לא בקדושת בהמה שהורה ולא בקדושת בהמה שמאה דהיינו לפדותו ואם הוא דומה לאמו במקצת סימנים הרי זה ספק אי בתר איטיה שדינן לה אי לא לפיכך אם הוא פרה שילדה כמין חמור ממה נפשך של כהן הוא דהא פטר חמור נמי לכהן הוא לפיכך ינחן לכהן והכהן אוכלו דהא בעל מום הוא אבל אם ילדה מין סוס או גמל הרי זה ספק בכור שיש בו מום קבוע ויאכל לבעליו ואינו נגזו ונעבד ואם תפסו כהן מין מוציאין מידו וה' לחמור שילדה כמין סוס או גמל ויש בו מקצת סימני חמור הרי זה ספק פטר חמור ויפריש עליו שלה לצאת ידי פרייה אבל הוא שלו דהכהן הוא ה"ס וע"ה ואם תפסו כהן מין מוציאין מידו לפי דעת ה"א שכתבנו לעיל ואנחנו כבר כתבנו סעיף א' דאפילו תקפו כהן מוציאין אותו מידו :

ז בהמה דקה ששנפה פ' שנימוח העובר ויצא המיחוי פטורה אחר' מן הבכורה דהולד שהיה במיחוי זה פושט אבל צריך להראותו לרועה חכם שיראה אם הוא מיחוי ולד ובהמה נסה שהפילה שליא פטורה אחר כך מן הבכורה שאין שליא בלא ולד מ"מ השליא עצמה אין בה קדושה ומותר להאכילה לכלבים שאין זה נקרא בכור : שפעה חרדת דם פטורה ג"כ אחר' מן הבכורה דחרדת דם ג"כ ודאי ולד יש בו מ"מ חרדה אע"פ שאין בה קדושה תקבר כדי לפרסם שזה פושטה אחר כך מן הבכורה וכשיליא אין צריך לזה שהכל יודעין שאין שליא בלא ולד :

א הלוקח בהמה מן הגוי ואין ידוע אם בכרה כבר אם לא וילדה הרי זה ספק בכור ויאכל כמומו לבעלים ואינו לכהן שהמ"ה ואפי' אם לקחה תוך שנתה דעדין ילדה היא וקרוב לודאי הוא שלא בכרה כבר אפ"ה אין הנולד ודאי בכור דאי בהמה דקה שמה שנתה כלומר שמה בכריצא ממנו עובר מחוי ובהמה נסה שמה הפילה כבר שליא ונפטרה מן הבכורה ואפילו אם הגוי מסיח לפי תומו שכבר בכרה אינו נאמן דלהשכיח מקוה אומר כן דבהמה שכברה קנינן אותה ביוקר מפני שחלבה היא טובה יותר ממכרת ועוד שיודעין בה שלא תסתכן כלידה וסימנין דחדקי קרינים וכיוצא אין סומכין עליה כלל שאין כהן משש :

ב לקח בהמה מניקה מגוי בחזקה שזה הולד שהיא מניקה אותו הוא שלה סומך עליו ואינו חושש שמה בנה של אחרת היא מניק' אלא הרי זו בחזקה שילדה זה הולד שמניקה אותו ואפי' היה זה שמניקה כמין אחר ואפילו כמין חזיר אמרי' חזקה בנה הוא ופטורה מן הבכורה :

ג וכן בהמה שהיא חולבת אע"פ שאין ולד עמה פטורה מהבכורה שרוב הבהמות אינם חולבות אלא אם כן ילדו וי"א שאין סומכין על מה שהיא חולבת וכן פסקו האחרונים וכן נוהגין בסדינות אילו מפני שחקרו ומצאו לפעמים חולבות אף על פי שלא ילדו מהו אם יש עוד צד אחר של היתר עם חולבות אף על פי שגם אותה הצד אינו אליבא דהלכתא לסמוך עליו כגון שהגוי מסיח לפי תומו שילדה ודבריו נראין שאינו מכיון להשכיח מקוה כגון שקונין ממנו פרה חולבות והיא מעוברת כ'א נ' חדשי' והוא אומ' הלא חראו שהיא מעוברת ואני מזהיר אתכם שסמוך ללידתה אל הקרבו אליה כי דרכה לבעוט ברגליה מאוד באותו זמן כי כן עשתה כבר כשילדה ברשותי אף על פי שגם בזה יכול להיות שדרך ערמה אומר כן ולהשכיח מקוה מכיון ועליו לבדו אין סומכין מכל מקום כיון דחששא רחוקה היא זו מצרפי'ן אילו ב' השעמי' להתירה ודוקא בפרות וסתם מקומות שלא נשמע שחולבות בלא וולד אבל במקומות שנשמע דגם פרות חולבות בלא לידה או כסתם מקומות ובעזים לא שכינן על כך מפני שדרך עזים להיות חולבות בלא וולד ואפילו במקום דאיכא ס"ס אין סומכין על כך כגון שילדה שנים ואין ידוע איזה נולד ראשון דהשאה בכל אחד איכא ס"ס כיון שהיחה חולבות כבר ספק ילדה ספק לא ילדה ואת"ל לא ילדה על כל אחד יכול לומר עליו אין זה הראשון אפ"ה אסור כן כתב מורי מרמא' ז"ל וסיים בדבריו ואמר ונ"ל דבמקום דאין דרך סתם עזים בכך שלא נשמע שם אין לחלק בין עזים לפירות ומתירין בצרוף שני צידי היתר או בספק ספקא :

ד בהמה שראינה חולבות וידענו שלא ילדה אם אחר כך ראינה מניקה ולד ולא ידענו אם ילדה אותו אם לא הרי זו בחזקת שילדתו דחזקה הוא שלא היה מרחמת עליו להניקו אם לא ילדה אותו ואפילו הוא מין אחר כדלעיל סעיף ב' :

ה מי שיש לו בעדרו מכבירות ושאינן מכבירות וילדה ולא היה שם אדם ומוציא מכבירות מניקת נקבות ושאינן מכבירות מניקות זכרים אינו חושש שמה בנה של זו באלו אצל זו ושל זו אצל זו אלא הדבר בחזקתו שכל אחת מניקה את בנה :

ו הלוקח בהמה מחבירו ולא הודיעו המוכר אם בכורת אם לא הרי זו בחזקת שבכורה דאי לא בכורה הא אוקמינן כל ישראל אחזקה שמהיר את חבירו שלא יבא לידי משול על ידו ועבר אלפני עורונו ה"נ אי לא בכורה היה לסוכר להזהירו שלא יכשל באיסור בכורה ומדלא הזהירו אמרי' ודאי בכורה וי"א שהו' ספק בכור דשמה שכתב מלהזהיר ללאו אדעתיה א"ג שמה סבר דלשחיטה קבעי לה :

שין

דין הלוקח בהמה מן הגוי ואינו יודע אם בכרה וכו' סעיפים

שיד דין בכור שנתיערב וכת אחד מהבהמות ובו ג' סעיפים :

א שנים שהפקדו אצל אחד שני זכרים אחד בכור ואחד פשוט ומת אחד מהם ואינו יודע איזה מניח הנשאר ביניהם והוא בין שניהם ודינו בספק בכור :

ב ואחד שהפקיד בכור אצל חבירו ולחבירו יש כבר פשוט ומת אחד מהם ואין יודע איזה מת המוצי' מחבירו עליו הראי' וכיון שהנפקד מוחזק יחזיקנו ויאכלנו במומו :

ג רועה כהן שנתן כהמות בחצר כ"ה יולדה אחת מהן בכור ונתערב עם בהמותיו של בעל הבית ומת אחד מהם לא אמרינן כיון שהוא רועה שלו וראי הקנה לו חצירו כדי שיקנה הכהן את הבכור מיד כשילד דניחא ליה למעביד מצוה זו גם בכמונו שיגדלו בכורותיו של כהן בחצירו והיה ליה בשנים שהפקירו אצל אחד דהא האי חצר עבשיו של שניהם היא וכאלו שניהם הפקירו אצלו והוי דניחא כדון שכתבנו בסעיף א' שהוא של שניהם אלא כיון שאם הקנה לו חצירו הוה ליה פסידא מזה וכמקום פסיר' לא אמרי' דניחא לאיניש למעביד מצות כמכונה לפיכך אמרינן לא הקנהו לו לכהן והכהן לא זכה בו בכבור אלא הבעל הבית עדיין מוחזק בו ויאכלנו במומו כדון אחד שהפקיד בכור אצל חבירו כו' דסעיף ב' :

שיח כמה ספקות בדיני בכור בהמה ובו ו סעיפים :

א רחל שלא בכרה וילדה שני זכרים אפילו יצאו שני ראשיהם כאחד או אפשר שלא קרם אחד מהם והוא הבכור אלא שאין אנו מכירין איזה יצא ראשון לפיכך הכהן ידו על התהנונה ונטול הכחוש שבהם שאם ירצה השמץ עליו להביא ראיה והוא ספק בכור אצל הכהן שלא להקריבו אלא לאוכלו במומו והשני גם הוא ספק בכור אצל הפעל הבית ואוכלו במומו ושניהן לא נזוזין ולא נעבדות / מת אחד מהם קודם נתינתו אל הכהן אין לכהן כלום שזה החי ספק הוא והוי הכהן המ'עה / וכן אם ילדה זכר ונקבה הרי הדבר ספק דשמא הנקבה יצאה תחילה לפיכך אין לכהן כלום שהמצי' מחבירו עליו הראיה :

ב שתי רחילות שלא בכרו וילדו שני זכרים שניהם לכהן זכר ונקבה הזכר לכהן / שני זכרים ונקב' אין לכהן אלא אחד דאחר כמה נפשו בכור הוא ואינו נטול אלא הכחוש שבהם רעל השמן ה' המ'עה מ'מ גם השמן ספק בכור הוא אצל בעל הבית ואסור בגיזה ובעבודה ואינו נאכל אלא במומו / ואם מת אחד מהם אין לכהן כלום שזה החי ספק בכור הוא והמוציא מחבירו עליו הראיה :

ג ילדו שתי נקבות חכר' או שני זכרים ושתי נקבות יכול להיות ששתי הנקבות נולדו ראשונה כל אחת אחת אם כן הזכרים הם ספקות בכורים ואין נאכלין אלא במומן ואין כאן לכהן כלום שהמ'עה :

ד אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים אהרלו ואחד לכהן ממ'ג אבל כל אחד עומד בספק בכור ואינו נעבל אלא במומו והכהן נטול הכחוש מת אחד מהם יכול לומר הבכור מה ואין כאן לכהן כלום שזה החי ספק והמ'עה וכן אם ילדו זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום שזה הזכר ספק בכור הוא :

ה נר שנתגייר וילדה בהמתו וזכרה ספק בכרה קודם שנתגייר ספק אחר כך הוי ספק בכור ויאכל במומו / לבעלים :

ו כללא כל שהוא ספק בכור ירעה עד שיפיל בו מים ויאכל

לבעליו במומו ואם תפסו הכהן יט' אמרי' שאין מוציאין אותו מירדואוכל אותו במומו וכבר כתבנו ד"א רמוציאין אותו מיד הכהן והכי הולכתא :

שיח דין חתוק אבר הבכור ויתר דיני בכור ובו ד' סעיפים :

א מבכרת המקשה לילד יכול לחתוק אהו אבר אבר ולהשליכו לכלבים שעדיין לא הוקרש ברחם כל זמן שלא יצא רובו ומרובו ואילך נתקדש וצריך קבורה וס'מ כיון שיצא כחיתוך אבר אבר ולא יצא כולו אורובו בחתך אחד לא חשיב כפוסד רחם והבא אחריו הוא בכור ויש חולקין ואומרים שזה חשיב פסד רחם והבא אחריו אינו בכור ואם יצא רובו בבית אחת וקבר ונפטרה מן הבכור לכולי עלמא כד"א כשהתך אבר אבר והשליכו אבל אם חתך אבר והניחו לפניו עד שהשלים רובו כיון שעדיין כולם יחד נתקדשו כולם למפרע וצריכים כולם קבורה ונפטרה לכו' מן הבכרה כמה שבא אחריו שכיון שיצא רובו בין שלם בין מחוהך והם יחד במקום אחד נתקדשו למפרע ויש חולקין ואומרים שאינו קדוש למפרע :

ב יצא שלישי ומכרו לנוי וחזר ויצא שלישי שני'א הואיל ויצא רובו נתקדש למפרע גם השלישי הראשון שמכר לנוי וצריך קבורה ויש אומרים שאינו קדוש למפרע וכיון שמכרו לנוי הפקיע ממנו קדושת בכורה ושוב אינו מתקדש :

ג יצא שלישי דרך דופן ושני שלישי דרך רחם למ'ד נתקדש למפרע ומצרפין האחרון עם הראשון הכא אינו קדוש דהא שלישי קמא דרך דופן יצא ואם נצרף שלישי שני' הראשון נמצא רובא קמא ליתא ברחם לפיכך לא נתקדש כלום ולמ'ד אינו קדוש למפרע אלא מה שיצא מכאן ול'הבא יתקדש בפני עצמו הפא קדוש דנצרף שני שלישים האחרונים ויהיה רובו יוצא ברחם ונתקדש :

ד יצא רוב העובר ע'י מיעוט אחד מן האברים שמשלימו לרוב חשוב כילוד שאע"פ שרוב של זה האבר עדיין מכפנים לא שדינן האי מיעוטא בתרי' דלהוי ליה כאילו לא יצא דהא אנו רואין שיצא ומשלי' הרוב לפיכך אסור לסוכרד לגוים ולהשליכו לכלבים ויש חולקין קבורה ופוסד הכא אחריו מן הבכור ואם יצא חציו של עובר ע'י רוב אחד מהאברים שעל ידו נשלם וציאת חצי העובר מספקינן בגמרא הואיל והאי מיעוטא בתר' עומד לצאת נשדינן ליה לצרפו לרובו שיצא וה' לביצא פולו אבר ומשלים לרוב או ניסא כיון דמכל מקום שעדיין לא יצא הרי לא יצא הרוב והל' ספק ואוליכין לחומרא דחיינו שאסור למכרו לנוי ולהשליכו לכלבים והבא אחריו ספק בכור הוא :

שך מי הם החייבים בבכור בהמה טהורה ודיני שותפות הגוי ובו ז' סעיפים :

א אף על פי שהבכור ניהו לכהן אף על פי כן כהנים ולויים חייבים בכבוד בהמה טהורה בתם חייב להקריבו כדון בכור ובעל מום ופירשנו הכהן לשם בכור ויעכבנו לעצמו והלוי נותנו לכהן כמו הישראל שהרי לא מצינו שפטרתי' התורה מכבוד בהמה טהורה כמו שמצינו שפטרתי' מפדיון הבן כמו שנחבאר למעלה סי' ט"ה סעי' יח ע"ש ואין להקשות נילוף מההא ק'ו גפא שיפשו מכוורי בהמה טהורה כמו שהם פטורין מפדיון הבן ונאמר דהא גם בהמת הלוי' הפקיעו קדושת בכורי בהמה טהורה של ישראל במדבר ק'ו שכתבתי' עצמן חפקע מרם קדושת הבכור שבהם והרי היו פטורים מכבורים בהמת טהורות שהיו להם במדבר דהא הדין

חדר בכיתו והגוי יעלה ויפתח דהכי קני ליה הגוי החדר ואחר כך ימשוך הגוי הבהמה לאותו חדר :

ז המקבל צאן ברזל מן הגוי פ' ששם לו הנר בהמתיו בדמים קצובים ופסק עמו שיתן לו אותן דמים ער' שנים בעד אילו הבהמות על אחריות הישראל בין יפסו או יזילו או יוקרו והשכר בוולדות יודה ביניהם אף על פי שברשות ישראל ובאחריותו הסוהרי הם נקניינו מכל הוואיל ואם לא ימצא הגוי אצלו כספון לנכות ממנו היה גיבט מאילו הבהמות ומולדותיהם הרי זה כמי שיש לו אחריות עליהם ועל ולדותיהם ודרייר הגוי באמצע ופטורים מהכבול הם וולדותיהם אבל ולדי ולדות חייבים שהרי של ישראל הם ואין לגוי רשות עליהם ואם העמיד ולדות תחת אמותיהם שאמר לגוי לדות לו כח בולדות שאם ימותו אלו הבהמות ישול הוללות הסגעים לחלקו תחתיה באותן דמים עד אותו זמן עצמו דהשתא אלימא דגוי ושייכא בהן שפי הילכך ולדות של אותו ולדות שהולדו ולדות לצאן ברזל הראשונות גם הם פטורים דשייכים כהוד גוי וכשהיה להם בכור לא ינתן לכהן ולדי ולדות חייבים וגוי בעל חוב שחייב לישראל וכל בהמה מישראל לגדלה והיה חפץ חלק בולדות והישראל אמ' ליתן לו דמים ולפי שהיתה הדין תקיפה על בעל חובו כשחשע' של גוי וכרח' ליטול מעות אפ' פטורים מהכבירה הוואיל והגוי לא רצה להיטפל בהם רק ליטול חלק פולדות ואף על פי שלכסוף יסלקו בעל כרחו ברטי הא אמרינן לעיל סעיף ה' אפילו יכול לסלקו כדמים כרצונו חשיבי' דגוי באמצע כ'ש הכא דבעל כרחו וגוי המקבל בהמת ישראל להיטפל בה ואין לו חלק בה רק קבל עליו אחריות שלה חייבת בכבוד :

ז"א הדין גם עכשו יהיו בהמתיהם פטורים מן הכבירה ולא דמי דהם הלויים הוקדשו מטם והלאה קדושת הנוף והאה קדושת הרויות ופקעה קדושת הכבירה מישראל ומכבודיהם עצמם וקדושתם שנשארה עליהם ועל זרעם מאותו הפעם עדיין היא פוקעת קדושות הכבירה מבניהם הגולדים להם אבל הבהמות שלהם שהפקיע קדושת כבדו ישראל לא מטום שהיה שום קדושה בהמת הלויים יותר מבהמות ישראל אלא שלקחם הש' לפדיון החם בכוריהם ישראל ונס תחת בכורי בהמות הלויים עצמן כלומר אמר השם יתברך שהלה קדושות כל הכבורים שהיו בעולם באותו זמן על הבהמת הלויים שהיו שם אבל כל בכורי בהמה שהורה שנולדו מטם ואילך אמר הש' שהיו קדוש קדושת הנוף ע' הפטר רחם ולא יפדו דכתיב אך בכור שור וגומר לא תפדה בין נולדו מבהמת ישראל בין נולדו מבהמות כהנים ולויים וא' כ' מי יפקיע קדושתן מהם קדושת הלוי לא הפקיע קדושת בהמתו לפיכך הבהן צריך לקיים מצות הפרשה ויעכבנו לעצמו והלוי לא ערף בזה מישראל וצריך להנו לכהן כל :

ב מהמות השותפין חייבת בכבירה דכתיב בכורות בקרבם וצאנכם דהיינו של רכים :

ג אמל שהנפוח הגוי פוסר דכתיב כל פטר רחם בישראל בישראל ולא בגוים כלומר שיהיה הכל מישראל שאם היה הנוף שהנפוח בפרה או בעובר אפילו לא הנה לו בו אלא אחד מאילך באם או בולד הרי זה פטור מהכבירה לפיכך המקבל בהמה מן הגוי להחם מיטפל בה והולדות יהלקו ביניהם או שנכרי קבל מישראל כזה הרי אילו פטורים מהכבירה .

הלכות פטר חמור

שנא בכור בהמה טמאה במה ובמי ובאיזה מקום נוהג ודין פדיונו ועריפתו וכו' כ'ג סעיפים :

א בכור בהמה טמאה נוהג בכל מקום ובכל זמן דהא לאו חובת קרקע הוא ואינו נוהג אלא בחמורים דכתיב פטר חמור ולא פטרי שאר בהמות טמאות וזה מצותו שכל אדם מישראל שיש לו חמורה שבכרה פדוהו בשהמז הככשים או מן העיזים בין זכר בין נקבה בין הם בין בעל מום בין גדול בין קטן שכן כתיב וכל פטר חמור הפרה בשה ואם לא הפרה וערפתו וגומר ויתנו לכהן ולא לכהנת שכן כתיב בפירוש בין מתנות כהונה ומאימתי חייב כפרי' משולד עד שימות הוא זמנו אלא שמצוה לפדותו מיד שלא להחמיץ את המצוה שבאה לירו דכתיב ושמתם את המצות ולאחר שיפרנו הוא הולין נטורין ומותר כנינה ועבודה כשאר חולין והכהן יעשה ג' כ' בשה כמו בשער חולין :

ב וכשיש לו שה אין פדיון לו בעלל ולא בחיה דשה כתיב ולא בשה שחוש ולא כשריפה דשה היה משמע ולא בכלאים ולא בכור דשה אמר רחמנא שה ודאי משמע :

ג ואין פדיון בשה הדומה למין אחר ואם פדה פדיו דשה הוא ויט' מספקין בו אם הוא פדיו אולא :

ד פדיון בכך פקועה דשה הוא וי' שאין פדיון בכך פקועה שאין נקרא שה עד שיוולד ובענין דכתיב שור או בשב או עז כי יולד וה' ה' שה :

ה אחז' מה שאמרה תורה הפרה בשה לא דוקא הוא דאי דוקא הוא ה' פדיון פטר חמור חמור מפדיון הקדש שהוא בכל דבר וזה אין סבירא לומר כן לפיכך אמרו מה שאמרה תורה שיפדנו בשה לא אמרה אלא להקל עלינו

ד כ'א שפטור אפי' אין לגוי אלא אחד מהאלף ה' ששיש לגוי בה שותפות מהם בכל הבהמה שיכול להיות שחלקו הוא הלב או המוח מקום שכל חיות הבהמה תלויה בו אבל אם אין לגוי שותפות בה אלא באבר סיוח כגון שישלו באחד משניה' אבר אחד כגון יד או רגל רואין כל שאלו יתחד חלקו של גוי והיה בעל מום הרי זה פטור ואם אפשר שיחחד חלקו של גוי ולא יפסל חייב בכבירה דסלק חלקו של גוי כמי שאינו והיה המותר בהמה שלימה ליחנה לכהן :

ה עור שהפלק נטל ממנה מעטר כיון ששישורו של מלק על כל הבהמות חשיבי' דגוי באמצע ופטור מן הכבירה ואע"פ שיכולין לסלקו כמעו' חשיבי' דגוי באמצע מאחה שיעקר שיעבדו על הברמית אבל בכבדו שקבל בהמית מישראל לחלוק בולדות אם התנה עמו כן מתחילה שיתן לו דמים בעד חלקו בולדות חייב בכבירה :

ו בזמן הזה מצוה לטהר עם הגוי בבהמה מעוברת מבכרת קודם שיצא לאויר העולם כדי לפושדה מהכבירה אע"פ שהפקיעו מקדושתו הכי ערף שפי כ'י שלא יבא לידי מכשול ליהנות ממנו כנינה ועבירה ואם יקנה לגוי חלק בעובר אין הקניין חל לפי שהוא דבר שלא בא לעולם לפך יקנה לו חלק באם עצמה שיובל להקנות לו שהיא בעולם או יקנה לו האם כדי להקנות לו חלק בעובר וכיצד יקנה לו יקבל פרושה מהגוי ולפי דאיכא למ' שהגוי אינה קונה בהמה בכסף אלא במשיכה יקנה לגוי בעד הפרושה במקום שהבהמה עומדת שם שהקרקע נקנית בכסף והמקום יקנה לגוי האם או חלק בה א' יקבל פרושה מן הגוי וגם ימשוך הגוי הבהמה לרשותו או לשימשה דאז מסיכה קונה לו עם המעות והשתא יצא ידי כל חרעות דאיכא למ' הגוי קונה בכסף ולא במשיכ' דאיכא למאן דאמר שאין קונה אלא במשיכה לפיכך יעשה שניהם ואע"פ שמקנה לו הבהמה כולה בעד פרושה אחד והיא שוה הדבה יותר כמה כפלים אין חוששין בזה משום ביטול מקח דאנן סהדי שישאל נמר ומקני ליה לגוי כדי להפטר מן הכבירה ואם אין לו רשות לגוי מקנה לו הישראל

* לביש עטרת זהב הלכות פטר חמור *

יכרנו שהוא אסור בהנאה ולא אמרינן עריפה במקום פדיות עוכרת דגמרינן עריפה מענלה ערופה מה ענלה ערופה אסור בהנאה אחר עריפה אף פטר חמור כן ואין כמיתין אותו לא כמקל ולא כקנה ולא כמגל ולא כמנירה ולא בקודם אלא בקופיין שכן הוא דרך עריפה ולא יכניסנו בחדר וינעול בפניו עד שימות דוקא וערפתו כתיב :

יב פצות פרייה קודמת לעריפה שכן כתיב זאם לא חפדה וערפתו :

יג חמורה שלא בכרה וילדה שני זכרים ואינו מכיר הכבוד נוחן שלה אחד לכהן ושניהם אסורים בהנאה עד שיפדה ילדה וזכר ונקבה הרי זה ספק ומפריש שלה אחד צדי להפקיע הקדושה מטנו עד שיהיה מזהר בהנאה דשכח הזכר גולד תחילה וטלה זה שהפריש מעכבין לה הבעלים לעצמן ואין נוחנין לכהן שהמעה :

יד שתי חמורות שלא בכרו וילדו שני זכרים נוחן שני פלאים לכהן זכר ונקבה נוחן שלה אחד לכהן בשביל הזכר שני זכרים ונקבה דהרא ילדה זכר או שני זכרים ודא ילדה נקבה או זכר ונקבה נוחן שלה אחד לכהן דהא איכא הר זכר ודאי בכור ואירך הוי ספק שמא יצתה הנקבה ראשונה ומפריש שלה והוא לעצמו שני זכרים ושתי נקבות או שתי נקבות וזכר אחד שיש כאן ספק שמא כל אחת ילדה נקבה החלה וצין כאן לכהן כלום איכא מנתנית דבר לכהן ודאי מפריש דהמעה ועל ההפריש לאפקועי מאיסורא נחלקו בו הפוסקים לא כספקות הראשונות הואיל ועל כל פנים צריך לעשות כעשה לתת דבר לכהן השילו עליו נכ לעשת הפריש לאפקועי גם הספקמן האיפור אבל באלו האחרונות שאין צריך לתת לכהן כלום הקילו עליו נכ שריבוי הספקות יפטר והוא גם מה הפרישה לאפקועי איסורא ויש חולקין ואומרים שעל כל פנים צריך הפרישה לאפקועי איסורא וכן זכרים ושתי נקבות מפריש שני פלאים והם לעצמן וזכר ושתי נקבות מפריש שלה אחד והוא לעצמו :

טו אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו שני זכרים נוחן שלה אחד לכהן דאחר ודאי בכור הוא זכר ונקבה דהיי כאן ספק בכור ומפריש שלה והוא לעצמו :

טז הלוקח חמורה מהגוי ואין ידוע אם בכרה וילדה זכר פודה אותו כשה הוא שילו רכה המעה :

יז ישראל שירש ודאי פטר חמור מאבי אמו כהן ואותו הכהן ירשו מאבי אמו ישראל הרי זה מפריש שלה עליו והוא שילו והשעם שזה הישראל הירש את הכהן אינו צריך לעשות יותר ממה שהיה צריך לעשות הכהן המוריש והכהן המוריש לא היה צריך לעשות אלא להפריש עליו שה להפקיע קדושה שחלה עליו בבית ישראל הראשון המוריש והיה נוטל השה לעצמו רכה הוא הנ עשה זה הישראל הירש דהוי כמו שהורישו לכהן השה :

יח גר שבכרה המורה ספק קודם שנהניר ספק אחר שנתניר מפריש עלה שלה והוא שילו ואינו צריך ליתנו לכהן דהמעה :

יט כהנים ולויים פטורים מפטר חמור כמו שהם פטורים מפדיון הבן הדוקש להדי בכל הפרסיות שהחכת בהורה :

כ שהנחות הגוי פוטר בו כמו כהמה שהורה דבישראל כתיב עד שהא כולו של ישראל וכל דיני שותפות הגוי כשהרה כן דינו בטמאה אלא דהכא כהמה שמאה אסור להשתתף עמו כדי להפקיע קדושתו בין שאיפשר בפדיוה או בעריפה :

כא וכן ה' שותפות כהן או לוי פוטר בו כמו שותפות הגוי דכמו דרשין נבינו עד שהא כולו של ישראל חתיב

שאם יש לו שה אפילו אינו שוה אלא דינר פודה עליו אפילו פטר חמור ששוה עשרה סלעים אבל אם אין לו שה פודה ככל דבר אלא שצריך לפדותו בשיווי ונס קבלו חזל כרא שפודהו ככל דבר וכשוני ה' כשהפטר חמור שוה מנ' זוזין וימעה אבל אם היה רמי הפטר חמור פחות מנ' זוזין אין פודין אותו אלא בשה או כנ' זוזין והוה באד כינוני אבל עין יפ' ויסיף עליו זה ויתן ד' זוזין לכהן כדי שיהן לו מתנות בעין יפה ועין רעה חצי סלע שהוא כ' זוזין ופודין בשה אחד כמה פטרי חמורים כגון אם פדה בו והור וקנאו סך הכהן או במקו' שיש לו ספק פטר חמור שדינו שמפריש עליו טלה והוא שלו ואח"כ חוזר ופודה עליו ודאי פטר חמור :

כ מיד כשהפריש הטה החת פטר חמור הנה פדוי וחזר הפטר חמור להיות חולין אפילו קודם שנהניו לכהן דתפדה כתיב בפדיוה הלה רחמנא אפי' קודם שנתנו לכהן ומותר ליהנות בו ואם מת אין צריך קבורה והכהן זכה בשה עיר והוא באחריותו בכל מקום שהוא שאם מת ביד הבעלים קודם שנתנוהו לכהן פטורים שהם אינם חייבים באחריות לפיכך מיד כשמפרישו מברך באי' אמה אקבו על פדיון פטר חמור ואין להמתין עד שיהן הפדיון ליה דהא פדוי הוא מעכשיו ומה שמברך בעל השעם כמו שנתבאר לעיל ס' ט"ה עיף' בברכת פדיון הבן :

כז אע"ג דכבוד אדם אין יכול לפדותו אלא האב עצמו או הבן עצמו לכשיגדיל כמו שנתבאר במקומו בבכור חמור יכול אפי' אחר לפדותו דשאני פדיון הבן דכתיב וכל בכור אדם ככניך חפדה בכניך דווקא ולא בן של אחר אבל הכא כתיב וכל פטר חמור חפדה ולא כתיב חמור לפיכך ישראל הפודה פטר חמור של חבירו הוא פדוי אבל הפטר חמור עצמו אחר שנפדה הוא לבעליו :

כח וכל זמן שלא נפדה כממנהק קדש הוא כיון שיש להקדש שיעבוד עליו לפחות עד כדי פדיון של שה כל שהו ואסור בהנאה אלא שאמרה התורה שיוכל לפדותו בשה אפי' השה אינו שוה אלא דינר והחמור שוה אפי' עשרה שקלים לפיכך יכול הבעל למכור קודם שיפדנו ובלב' שיויע ללוקח שהוא פטר חמור והוא יפדנו אפי' שהלוקח לא יפדנו אלא בשה כל שהו זה מוכרו בשווי בדמים מרובים חוץ מכרו דמי השה של כל שהו שצריך לפדותו בו אפה כל מה ששוה יותר על שה כל שהו מותר בהנאה אבל אם מכרו בשווי ולא הודיע ללוקח שהיא פטר חמור הרי הלוקח לא יפדנו והדמים אסורים בהנאה ואם מת קודם פדיון או שערפו יקבר בפני שהוא אסור בהנאה אף לאחר עריפה הואיל ולא נפדה ואם לא פדהו ונתן פטר חמור בעצמו לכהן לא יצא בכך ודי פדיוה שהתורה לא זכת' לכהן אלא השה של פדיון ולא הפטר חמור עצמו לפיכך אם נתנו לכהן קודם פדיוה גם הכהן אסור להשתמש בו עד שיפריש עליו שה ויפדה בו ויקח השה לעצמו או יערפנו לחמור ויקב' והכהנים חסודים על דבר זה שלא יעשהו מפני שאומרי' מה אני צריך להפרי' עליו טלה כיון שה' לעצמו לפיכך אסור לישראל לתת לכהן פטר חמור אלא פדה הכהן חמור בפניו או יערפנו בפניו :

כט פטר חמור קודם שיפדה כיון שהוא אסור בהנאה אסור לעבוד בו ולגוזו כדי ליהנות כשערו אבל אם היה שערו מסובך או שיש לו מכה במקום השער מותר לגוזו להנאותו שלא יצטער באותן הצער אבל אינו עובר עליו ששם לאו דלא הנה כיון דלית ליה כיה אלא קדושת דמים והשער אסור בהנאה ויקבר :

ל ישראל שיש לו ספק פטר חמור יפריש עליו טלה להפקיע איסורו ומעכב השלה לעצמו שהכהן המעה :

לא לא רצ' לפדותו ולא להננו לכהן סכחו בקופין כערפנו עד שימות שכן כתיב ואם לא חפדה וערפתו ואחר כך

חייבו הנזמרים נבי הכהנים ולויים עד שיהא כולו של ישראל החייב בו ;
 כב נוי שהפריש פטר חמור וקדשו משום שהוא פטר חמור מודיעין אותו שאינו חייב בכרי שלא יאמר הנוי ישראל מזלזלין בקדשים כי אין הקדישו זה הקדש והרי הוא מותר בגיזה ובעבודה ;
 כג פיה שילדה כמין חמורה וחמורה שילדה כמין פרה כבר נתבאר לעיל סימן שס"ו ;

הלכות חלה

שבב הפרש חלה שישבין חלות א' לחלות הל' וכו' ה' סעיפים :

א מצות עשה להפריש תרומה מן העיסה וליחנה לכהן דכתיב ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה ונומר וראשית זה אין לו שיעור דמן התורה אפילו הפריש כשעורה פטר את העיסה דראשית אפילו כל שהוא משמע וה' הרבה ממנו ג' בכלל ראשית הוא רק שלא יעשה כל העיסה חלה שאין זה נקרא ראשית שאין ראשית אלא ששיריה ניכרים וכשפריש כו' נקרא עריסותיכם תרימו אלא ושייר ממנו מע' מה שהפריש טס חל' עליו ואם הפרישו כולו לטס חל' לא עשה כלום ואינו חלה וחכמים נתנו שיעור ואמר' שיפריש אחר מכר' מן העיסה שחייבים לתת ממנו חלה כמו שיחבאר בע"ה והנחהו העושה למכור בשוק הקילו עליו כדי שלא יפסיד במכרו ואין צריך ליתן אלא אחד ממ' שבעיסה ואם נטמאת העיסה באונס או בשונא אף בעל הבית אינו צריך להפריש אלא אחד ממ' ;

ב ואין חייבין בחלה מן התורה אלא בארץ ישראל כלבד שנאמר והיה באכלכם מלחם הארץ וכזמן שכל ישראל הריזן שם שנאמר ככאכם כביאת כולכם ולא ביאת מקצתכם לפיכך חלה בזמן הזה בא"י ואפילו כימי עזרא אינה אלא מרכיחה שהרי לא עלו כל ישראל עמו וי' דבא"י היא דאוריית' אפ' בזמן הזה דס' דבימי עזר' נתחייבו כדאוריית' דחשיב ביאתם כביאת כולם וכיון דבימי עזרא נתחייבו מן התורה נס עכשו חייבים דק' לקדושה שנייה לא כקלה ;
 ג ובחל' מפרישין ג' חלה מדרבנן כדי שלא תשכח חורת חלה ;

ד עיקר דין החלה שהיא מן התורה צריכין להפרישה בא' כשהרהר וליחנה לכהן והכהן אוכלה בטהר' תרומה דתרומה קרייה רחמנא וחלא טמאה צריכא שריפה כתרומה טמאה ואסור לאוכלה ומפני שאין יכולין ליהרר בכל עת ובכל מקום מן הטמאה לפיכך אסרו חז"ל של ארצות לחלה כלומר שדיני חלה חלוקין בשלשה ארצות זו מזו ואלו הן כל הארצות שהחזיקו בה עולי בבל עד כזיב שהוא א' גסור ונוהגין עצמן כשהרהר מפרישין בה חלה אחת כשיעור המבואר למעלה והיא נאכלת לכהנים המחזיקין עצמם כשהרהר ושאר ארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים ולא עולי בבל שהוא מכזיב ועד אמנה והוא קרוב לארץ העמים ואין יכולין לשמור עצמם ופירותיהם כשהרהר וחלותיהן טמאות ושעויות שייפה כתרומה טמאה צריכין להפריש שתי חלות אחת שהיא מן התורה שהרי הוא א' מפרישין אותה כשיעור חכמ' ל' דהיינו אח' ממ' ומפני שהיא טמא' נשרפת והשנייה הקנו שם מדרבנן כדי שלא תשהכח חורת חלה ונוהגין אותם לכהן ואוכלה והואיל ואינו אלא כדי שלא תשתכח לא נתנו בה שיעור אלא אפ' בכל שהוא סגי כמו בחלה דאורייתא שהוא בכל שהוא וכל הארץ מאמנה ולחזין בין כפרייה בין בשאר ארצות שאינו א' אלא ששם פמוכים לא יאויין שם אפילו חלה אחת מן התורה גזרו בהם משום

א' וחקנו גם כן להפריש שתי חלות אחת לאור ואחת לכהן ואוכלה אותה שנשרפת באור לא נתנו בה שיעור והואיל ואינה מן התורה עשו חילוק בינה וכן חלות האור שבא"י ואותה הנאכלת לכהן נתנו בה שיעור א' ממ' כמו שנתנו בחלה של תורה להחזיק דכריה' בשל תורה כדי שלא תשהכח בכל מקום והואיל וכבר נתנו א' לאור הקיל בזו והתירוה אפילו לטמאים ואע"פ טמואה יוצא מנופן ודוקא טמאה קלה כגון כעל קרי ששכל ולא העריב שמשו אבל לא טמאה חמורה כגון זבים וזבות ובזמן הזה שאין שום עיסה שהורה אפ' בארץ ישראל שהרי אין לנו חי חטאת להזות ולטהר מטמואת מת אע"פ כן לא הניחו המנהגות הראשונים בהפריש החלה דהיינו ככל ארץ ישראל מפרישין אחת ממ' ושורפין אותה מפני שהיא טמאה ומכזיב עד אמנה מפרישין שני' ונותנה לכהן לאוכלה ואין לה שיעור כמו שהיה הרב מקודם ה' וכתוין לארץ שהוא רחוקה מארץ ישראל ואע"פ נזר משום גזירה דארץ ישראל ונראה כגזרה רחוקה לפיכך אין מפרישין שם אלא אחת ואע"פ שהיא טמאה אין שורפין אותה ואינה אסורה באכילה אלא על כהן שטמאה יוצאת עליו מנופו והם בעלי קריים שלא שכלו זבים וזבות ונדות ויולדות אבל שאר הטמאים כגמע הטמאות אפ' טמאי מת מותרים לאוכלו לפיכך בין כפרייה בין בחוץ לארץ אם רצה להפריש חלה אחת מפריש אחד ס' ח' ונאכלת לכהן קמץ שעירין לא ראה קרי או לקטנה שלא ראתה נרה ואינו צריך להפריש שנייה וכן אם היה שם כהן גדול ששכל' משכבת זרעו או מזובתו אע"פ שלא העריב שמשו הרי זה מותר לאכול חלה ואינו צריך להפריש שנייה ויש אומרים שצרי' העריב שמש' ואם אין שם כהן קמץ או כהן גדול ששכל לקרוי מפריש שתים אחת לאור ואין לה שיעור ואחת לכהן ויש לה שיעור ממ' והקילו בה סאור שמתירה אפילו לזבין מן זבות ונדות ויולדת ואינה אסורה אלא לזרים ויש אומרים דכיון דבזמן הזה אין חלה נאכלת בארץ ישראל גם בשאר מקומות אין צריכין להפריש רק חלה אחת ולשורפה וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו שנוהגין שלא להפריש אלא חלה אחת ולשורפה ומפרישין אותה בלא שיעור כמו שהיו עושין במקום שמפרישין ב' חלות שחלת האור לא היה לה שיעור ומכל מקום נוהגין שלא לפחות מכזיב וכהן האוכל חלה אפ' בחוץ לארץ מברך תחילה ככוס שמברכין על אותה הסימן שרוצה לאכול ואח"כ מברך בא"י אפ' אשר קדשנו בקדושתו של אהרן וצונו לאכול תרומה ;

יש אומרים כששורפין החלה עושין לה היסק בפני עצמו דישראל אסור ליהנות ממנו ונוהגין להשליכם להנוד קיום שאופין הפת ;

שבב חלה דרבנן היאך ניתנת ונאפת וכו' סעיף אחד :

א חלת חוץ לארץ שיעיקה אינה אלא מדרבנן במקום שהיא מותרת לכהן שהור מקרי רשאי לאוכלה עם זר על שולחן אחד לפי שאינה מדמעת ואפילו נתערבה שוה בשוה ויש חולקין וסבירא להו דאוסרת הערובקה עד מאה ואחד אם הוא במינה ושלא במינה עד ששים ואם נתערבה בעיסה ואין מאה ואחד לבטלה אם לא אכל העיסה ישאל להכס עליה ויתירו לו כנדר ולא עדיף ה' הפרשתו שאמר זו תהא חלה מנדר דקיימא לן דנשאלין על דהקדשות ואחר ההרואה יחזור העיסה הראשונה לחיות

לבוש עטרת זהב הלכות חלה

אין כל העיסודומות זו לזו ואין מצטרפין לכשיעור להתחייב כחלה אלא כזה הסדר / החטין אין מצרפין אלא עם הכוסמין והכוסמין מצטרפין עם כל א' והטעמים מצטרפין עם הכל חוץ מעם החטים שיפין מצטרפין עם שעורים וכוסמין ולא עם שבלת שועל וחטין שבלת שועל מצטרפים עם שעורים וכוסמין ולא עם חטין ושיפין שבסדר הזה נראית העיסודומות זו לזו כאילו הם כמין אחד וחייבים כחלה (להרמב"ם בוסמין ושיבולת ושיפין מצטרפין לחיוב ואם לשל מין ומין לברויט בו כשיעור ויוצה. להפריש ממין זה על מין זה אין מין פוסק את שאינו מינו אפי' מדבק' יחד ודאין פירושן מזה על זה אלא מינו הילפינן נבי תרומה מקרא שאין תורמין ממין על שאינו מינו מדכתיב כל חלב יצרה וקבל תיפושן חלב מיצהר בפני עצמו ותיורוצ בפני עצמו וחלה נמי תרומה מקרי ביצר אין מפרישין חטין על שום אחד מהם ולא משום אחד מהם עליהם דחטין מין בפני עצמן הם / ובוסמין ושיפין מפרישין מזה על זה וכן שיבולת שועל ושעורין מפרישין מזה על זה דמין אחד הם ואף על גב דכטאין כחד מהם כשיעור ומדבקן יחד אמרינן מינים הרבה ויהר מצטרפין כגון חטין עם כוסמין ובוסמין עם כולם וכן השאר והנא אמרינן דחטין עם כוסמין ולא כוסמין עם שבלת שועל ולא עם שעורין ובגשעורים ושב לה שועל עם שיפין נמילא נל דהיינו טעמא דרענין הצטרף להתחייב כחלה כיון דעיסה הרה התמא דכתיב עריסותיכם לפיכך כטאין בכל אחד כשיעור אמרינן כל היכא דהעיקר דומה בצטרפין וחייב כחלה עם קאנינן מין אחד אבל לענין לפטור מן ההלה דהיינו כשיש בכל אחד שיעור חיוב חלה ויוצה לפטור זה ולהפריש עליו ממין אחד אמרינן דין התרומה קריית רחמנא הויה דומיא לתרומה שאין מפרישין ממין על שאינו מינו אע"פ דהעיסות דומות נראה לי / וכיון דלענין בצטרפות להתחייב כחלה בעיסה חלה רחמנא אפ"ל עיסה מקבא אחד ואחד כך לש עור עיסה מקב ממין אחד שאינו דומה לו ואינו מצטרף עמו ועינין יתר דהשתא אע"פ דבשניה יחד איכא שיעור חלה אין מצטרפין להתחייב ופטורין מחלה כיון שנעשו עיסה קודם שעירבן ואם היה לש עור רובע מכל מין מהם וצירפן עמהם עדיין כפטוריהו קיימו כיון שעדיין מהוכרין הם ואף על גב דלשהא יש בכל אחד בפני עצמו שיעור חלה פטורין מן החלה ואם לא הוסיף עליהם עד שחלקן ואחר כך הוסיף על כל אחד רובע הקב ממנו הוי כאילו לא נהערבו וחייבים אבל אם עירב קב קמח עם קב קמח ממין אחד על דעת לחלקן והוסיף על כל אחד רובע הקב ממנו כיון חלקו כיון לא חלקו פטור אע"פ ששבר היה בו שיעור חלה נפטר מטעם שהיה דעתו לחלקו כמו שיתבאר לקמן סימן שכ"ו סעיף ד' שוב לא יצטרף עיסה זה להבטחייב :

2. חמשת מינים הללו אם לסן בלא דקדה עם פוכין ומורסין מצטרפין הכל להטלים השיעור וגם השאר מצטרפין להטלים השעור אבל אם ריקד הקמח והפיר' מורסין וסוכנן מתוקן וחזר וערבן עמו אינו מצטרף לשיעור חלה דעיסותיהם אמרה התמנא ואין זה דרך עריסה לערב כג מורסין וסוכין לאחר שהפרישם מן הקמח :

3. קב חישין מצד זה וקב שעורים מצד זה וקב כוסמין באמצע מחברן והרי אלו מצטרפין לשיעור להתחייב קולם כחלה כאילו היה בכל אחד שיעור חלה דאף על גב דחטין ושעורין אין מצטרפין הכוסמין שבאמצע מצרף עם שניהם בדכתיבנא לעיל סעיף ב' ואם כן החטים חייב בלא השעורים והשעורים חייבים בלא החטים ותורם מכל אחד ואחד בפני עצמן שהרי אין תורמין מין על שאינו מינו וגם מן הבוסמין תורם בפני עצמו והרי מפריש

להיות שכל נאילו לא הפריש חלה ממנה מעולם ויהזור וישול חרה אחרת ויותר הנה לבטלה כרוב ואוכלה בימי שים אהו ויכולין ליתנה לכהן עם הארץ ואין בה משום כהן המסייע במאנתיו שהוא אסור ואם רצה הישראל בעל העיסה לאכול החלה ואח"כ להפריש החלה מותר כחיון לארץ שאין עיקרה אלא מדכריהם וכשיאכל החלה צריך לשייר מעט יותר משיעור החלה שרוצה להפריש דבעינן ראשית שהיא כה שיריים בשעה שמפרישו ודוקא העיסה שנתחייב כחלה עם חלה זו יכול לפטור שלא מן המוקף אבל עיסה שנילושה בפני עצמה אין מפרישין חלה עליו מן עיסה אחרת שלא מן המוקף וחלת ארץ ישראל אפילו בזמן הזה שהיא דרבנן כיון שעיקרה דאורייתא שובלת ואסור לאכול מן העיסה ער שיפריש ממנו חלה ואינה נישלת אלא מן המוקף כתרומה ואינה נישלת מן הפטור על השמא לכהחיל' וכן שכתרימה לא יהירוב ואם הירם אינה תרומה כך הוא בחלה וכל שכתרימה לא יהירוב מזה על זה כך בחלה וכל שאינו אוכל בתרומה אינו אוכל חלה וכל האוכל תרומה אוכל חלה :

שבד שיעור חיוב חלה ומינים המצטרפין פת פטור שחתיב בחיובו כו' סעיפים :

א. אין חיוב כחלה אלא חמשת מיני תבואה שהם חטין ושעורין וכוסמין ושבולת שועל ושיפין וגמרינן גזירה שוה לחם לחם מצד כתיב הכא והיה באכלך פיהם הארץ וכתוב גבי מצות לחם עוני וגומר מה החס' מיני חמשת לירי חמין אף הכא חמשה מינים חייבים כחלה וגם בארץ החמשה מינים אינו חיוב אלא יש בעיסה חמשה רבע קמח שהם שלשה וארבעים ביצים וחומש ביצה וכתיב ראשית עריסותיהם חלה הרימן משמע ראשית של העיסה שחמשת עישים כאן במרכז חלה תרומה וגומר ושיעור העיסה שלהם במדבר היה עשירית האפה וכתיב והעומר עשירית האפה הוא ועשירית האפה כן הוא שיעור מן ביצים וחומש ביצה לפיכך מדה שבחוקת מן ביצים וחומש ביצה כשלאי אוהה קמח ואותו קמח הוא שיעור חלה וכשממלאים אותה המדה הויה מחוקה ולא נבדלה והיא יטערו לפתת אם הוא מחוקת כך מן ביצים וחומש כבר נתבאר בלבוש החורסימן הנהי וכתב הכית יוסף בשם הרמ"ן בישקל חמשת רבעים קמח הוא חלק דהרם מקמח חטים שבמצרים ונראה לי שאין זה שיעור מכוון לשע' במשקל קמה שפעמים הקמח לח ומשקלו כבד ופעמים יבש ושיעור המדה ומצאו שהכלי המחוקק עשר אצבעות על עשר אצבעות כרום שלש אצבעות והשיעור אצבע בקירוב הוא שיעור החלה וכן קרה שיש בה ז' אצבעות פתיה שני חשיטת אצבע על ז' אצבעות פחות שני חשיטת אצבע כרום ז' אצבעות פחות שני חשיטת אצבע ויא האומר וכל האצבעות האילו הם חוקב גורל של יד ע"כ אבל עדיין צ"ע כאילו המידות אפ"ל מרובעת או מעגולית דודאי הברל יש ביניהם דבשהוא עגול הוא מתוק יותר מבשהוא מרובע וצריך עיון כמדיה לכן טוב הוא לשיעור המדה כאשר נתבאר בלבוש החורסימן הנהי :

ב. כל המטה מינים אילו כיון דשם חיוב חלה על כולן שוה הרי אלו מצטרפין שאם אין בעיסה אלא חמשת רבעים שחמשתן מצטרפין להיות חיוב כחלה כמה דברים אמורים כשעירבן קמח ולש אותן יחד דכיון דלש אותם יחד כל העיסה נראה שוה כאילו הוא כולו ממין אחד וחייב כחלה אבל אם לש כל אחד לברויט ואין בו כשיעור ומדבקו לפיין אחד

לבוש עטרת זהב הלכות חלה

שפירש שלט חלות אבל אינו תורם מן הכוסמין על שלשתם דאף על פי שהכוסמין מתייבש את החמין ואת השעורים אין תורמין מן הכוסמין עליהם לפי ששם הכוסמין מתחייב בזה שנושכים בחטים ובשעורים והיה די לו בצירוף אחד מהם לפיכך אם היה תורם מן הכוסמין על השעורים היו כתורם מן החמין על השעורים דכיון דצירוף החמין מתייבש הכוסמין נגרוין הכוסמין אחר החמין ונקראים על שםם וכן נמי אם היה תורם מן הכוסמין על החמין היו כתורם מן השעורים על החמין מהאי פלגא דכוסמין נמי מהאי פלגא דחמין אם היה תורם מן החמין על הכוסמין או מן השעורים על הכוסמין הי כתורם מן החמין על השעורים או מן השעורים על החטים לפיכך צריך להפריש מכל מין ומין בפני עצמו :

ה ואם היה חצי קב חמין מצד זה וחצי קב שעורים מצד זה וחצי קב כוסמין באמצע מצטרפין כולם ותורם מהכוסמין לברן דכיון דליכא בכל אחד אלא חצי קב הרי אין כאן שיעור חלה על צירפון שלשתן נמצא רכוסמין שנצטבה מצטרפין עמה ומשולמין אותה לכשיעור וחייבים וחמין ושעורין שאין מצטרפין זה עם זה פטורין :

ו קב חמין מצד זה וקב חמין מצד זה וקב אורז באמצע או קב של גזי באמצע או קב של חלה באמצע אינם מצטרפין ביניהם והאמצע אינו בדין חלה אינו מצטרפן גם כן אבל אם היה ביניהם עיסה שכבר תרמה חלה אף על פי שעבשו היא פטורה כיון שהיתה בדין חלה מצרפן :

ז וכן אם היה ביניהם קב של מין אחד מחמשת המינין או קב משל אשה אחר כיון שאילו הם בדין חלה מצרפין :

ח גבי תרומה יליף מקראי שאין תורמין מן החדש על הישן או להפך וכן הדין בחלה שנקראת תרומה שאין מפרישין מחבואה חדשה על הישנה או איכא ואמרו חז"ל דהוא הדין שאין מצטרפין לשיעור כגון קב של חבואה חדשה וקב של ישנה אין מצטרפין גזירה שמה יפריש מן החדש על הישן אפילו בלא צירוף ואין לתמוה ולומר דהא גבי כוסמין עם חמין או עם שעורין דאף על גב דשני מינין הן הואיל והן דומין זה לזה אמרינן דמצטרפין ולא גזרו ביה רבנן כ"ש בחדש וישן דחד מין ניהו וגם דומין דנימא דמצטרפין ולא גזרו בהו דלא קשיא דהתם הכל יודעין ששני מינים הם ואין בני אדם שועים לומר שתורמין מזה על זה לפיכך לא שייך למיגזר בהו אכל יושן וחדש מין אחד הוא ואם אחת אומר מצטרפין סבור לומר שהורמין מזה על זה לפיכך אמרו שאין מצטרפין כן כתב בסור יורה דעה וכשילחן ערוך ולא כתבו יותר והטעם שכתבתי הוא מן היר"ו אבל הוא חסרה מאד בעיני טעם זה ורקשה לי עליו דהא משמע דמן התורה מצטרפין ואם כן חייב בחלה מן התורה והיאך יוכלו רבנן לפטור משום גזירה והרי יאכל שכל וכו' משום גזירותם התירו שכל לכך נראה לי דטפיר קא סמיים בה הרמב"ם ז"ל חז"ל אלא יביא עיסה אחרת חדש או ישן ויצרפו להם להשליש השעורין גם כן ז"ל כתב בפירוש ז"ל וצריך להפריש על כל אחד ואחד מעיסה אחרת שלא תרומה חלה מחדש על החדש ומישן על הישן עכ"ל ותמיהני למה לא סיים בה כן גם כן בסור ובשולחן ערוך דוראי הדין כן הוא שצריך להפריש מעיסה אחרת מחדש על חדש ומישן על ישן כמו שכתב הכית יוסף ונראה לי שבין הוא הדעת הרמב"ם ז"ל כ"ל ואם היה קב של ישן מצד זה וקב ישן מצד זה וחדש באמצע איכא חדש :

ט הגדדין ישן באמצע הרי אילו מצטרפין להתחייב בחלה :

י העושה עיסה מחמין ומאורז אם יש בה טעם דגן חייב בחלה אף על פי שהיה אורז דאורז גריר אחרי החמין ואם לאו שאין בה טעם דגן פטורה דאורז פטור דלא תהי' חמין הוא :

א נתן שאור מעיסת חמין לתוך עיסת אורז אם יש בה טעם דגן חייב בחלה ואם לאו פטורה :

ב נתן שאור מעיסה שלא תרומה חלה לתוך עיסה שהורמה חלה והכל ממין אחד שאי אפשר לעמוד על טעמו והרי זה גהחייב בחלה מחמת השאור ואם יקח ממנו חלה אחד ממ"ח בשאור מעיסה זה כמות שהוא שמא יקח הכל מן הפטור על החיוב וישאר בשבול שאין תורמין מן הפטור על החיוב וכיצד יעשה אם יש לו קמח או עיסה שלא נישל ממנה חלה מפריש ממנו על זה השאור לפי חשבון דהיינו בזמן הזה שהעיסות קטנות אחד ממ"ח בשאור ואפי' אין בזה העיסה שלא תרומה שיעור חלה יניחנו אצל העיסה הגדולה והוא יצרפנו עם השאור שבו להשלים השיעור אף על גב דכבר תורם מן העיסה הגדולה חלתו מכל מקום מצרף כדכתבנא לעיל סעיף ו' ואם אין לו קמח או עיסה שלא תרומה חלתו מפריש א' ממ"ח בכל העיסה לפי שנעשה כולה כולה כמינו אוסר כל שהוא וכן הדין אם השאור של פטור והעיסה של חיוב ומכל מקום לכתחילה לא יסמוך על זה ולא יתן השאור של פטור בעיסה של חיוב או איכא ואם עבר ועשה כן מותר לכתחילה ליקח מאותה עיסה ודין בעיסה אחרת כדי שיהיה כולו שאור האופה פשוט שיש בה בשר מעיסה שלא תרומה חלת' והרי נכנס טעם הטבל שבעיסה תוך הכשר מותר להפריש עליו חלה מעיסה אחרת שיצרפה לו החיובת בחלה ונפטר גם כן טעם העיסה שנכנס בכשר :

ג מי שנחל רבולות שהפריש ממנו חלה עם פת שלא הופרש ממנה חלה אם יש לו עוד קמח יעשה יעשה מחמשת רבעים ויצרפנו עם הככרות בכלי יפריש ממנה חלת על יתם נכרות שנתערבו ואם רוצה להפריש מיניה וביה צריך להפריש טעם מכל ככר וככר או יצרפם כולם בכלי אחד ויפריש מכל אחד על כולן עד שיפריש מכדי חשבון הככרות שהופרש מהן ומאחד יותר כגון אם חמשה שהופרש מהם נתערבו בתוך עשר שלא הופרש מרם יפריש משהו שאז ודאי הפריש לפחות מאחד שלא הופרש עליו :

ד עיסה שאין בה כשיעור כקמח ובעת אפייה תפחה וגדלה עד שרואה שיש בה כשיעור פטורה והיא הדין אם חפחה קודם אפייה דכיון שלא היה בה שיעור כשעת חיובא דהיינו משתטיל מים כקמח שהוא דתחלת עריסה אף על פי שתפחה אה"כ כבר מעיקרא אזלינן :

ה אסור לעשות עיסתו פחות מכשיעור כדי להפקיע ממנו חיוב חלה ראם כן היבטלות חלה שלעולם יעשו כן ותסבב תורת חלה מישראל :

שבה דין בעיסת שאין בהן כשיעור וכו' ב' סעיפים

א שתי עיסות שין בשופם אחת בשיעור אם נוגעת זו בזו עד שנרבקות מעט מוזי בוז מצטרפין אם הם ממין הראוי להצטרף כפי מה שנכתבאר בסיון ש"ד * אם אינה נרבקין הם בסל אחד הסל מצרפן אפילו אחר שאנפה ונעשה פת שני בצירוף פל ואם נתנם על טבלא שאין לה לכבוז אינם מצטרפין כיון שאין בית קיבול למכלא לכן במצטרפין בכלי יורה שלא יצא שום דבר למעלה מדופני הכלי דהיינו שיהא כל ככר אחד או עיסה אחת למעלה מדופני הכלי אבל אם נתנו קצתו תוך הכלי אע"פ שמקצתו למעלה מדופני הכלי מצטרף ואם מכסה הפת במפה יא' דחשב ככר כליו ומצרפן :

ב ואם יש בכל עיסה כשיעור ורוצה להפריש מזה עד ז' אין צריך לא צירוף כליו ורא' נעשה אדא כיון שיהיה לפניו כפרישין מוזי על ז' :

אחד שלש ב'עיסות ואין בשום א' מהם כשיעור ונתערבו ובוה סעיפים •

החלוקה לפשוטו שהרי כבר נתחייב : המפריש חלה מעיסה שאין בה שיעור חלה לא עשה כלום ואין שם חלה עליה בלל לפיכך שתי עיסות שאין בשום אחת מהן כשיעור והפריש חלה מכל אחת מהן ואח"כ עירוב העיסות ועשאן עיסה אח' מצטרפין וצריך לחזור להפריש מהן חלה :

שבו מתי חל על העיסה חיוב חלה ובוה סעי' :

א אין חיוב חלה חל להתחייב עליה האוכל בלא חלה ער שתרבך העיסה ונתעשה נוף אחד דכתיב ראשית עיסותיכם שפירוש עיסותיכם זרע הקרא עיסה לפיכך המפריש חלה קמח או כותש או זבלותיו ביד כהן וחייב להחזירה אם טעו וכתבו לה' זרע וזבלותיו ומותר הקמח חייב בחלה וגם אותו הקמח שהפריש לשם חלה אם יש בו עומר ועשרו עיסה הרי זה מפריש ממנו חלה • במה דברים אמורים כאומר שיחול עליה שם חלה בעורו קמח אבל אם מפריש קמח ואומר לכשתעשה עיסה יחול עליה שם חלה דבריו קיימין :

ב ומאיתי מפרישין חלה כשתן המים ויערב הקמח במים וידבק לזיוט נוף אחד והוא שיהא באותו הדבק שיעור חלה ושלש שארן בעריבה קמח שלא נמערב במים שיעור עומר ואין אמר הרי זה ירא חלה על העיסה ועל השאר ועל הקמח שנשתייר ולכשתעשה כולה עיכה אותה תקרא זו שבידי להיות שם חלה על הכל הרי זה מותר וכן אם מלתה שחול חלהו אף על הקמח שיתערב אחד כך בשעת עריבת דרי זה מותר וכן בשעת עריבת דרי זה מותר להוסיף קמח בשעת עריבת המים וכן שם יתערבו אחד כך שיעור חלה וצריך לומר שלא ישרוף החלה עד אחר כל העריבה שאם ישרוף אותם קודם העריבה כמה יפטר מה שיוסף ויערב בשעת עריבה שהרי אין החלה בעולם שיפשוט אותו התוספות :

ג בזמן שהיו עושין עיסתן בשהרה תקנו להם חל' לנשים שיפרישו חלה בשהרה מיד שירבך הקמח מעט מעט כי חששו שמא חמסא העיסה ויצטרכו להפריש חלה שמאה ולא היה ראוייה לכהן אבל האידינא שכל העיסו שמאות טוב להסתין מלהפריש חלה עד אחר גמר לישא שהעיסה כל העיסה נוף א' ופרישה החלה על כולו יחד :

ד אוכלי עראי מן העיסה של חטים עד שמתגלגל ויהעריב הקמח במים ולא יותר ובשל שעורו עד שחמסמט ותיעש כל העיסה נוף אחד דחמין דרכו ללוש יפה מיד שיתלחח אבל דרך השעורים להתפרד עד שילוש יפה ותיעשה כל העיסה נוף אחד :

ה אם לא הפריש חלה בצק אלא אפה הכל הריקה מפריש מן הפת שנאמר והיא באכלכם מלחם החרין תרימו תרומה לה' משמע אפילו אחר שנעשה לחם צריך להפריש תרומה והיא החלה :

שבה דין ברכת החלה ומי ראוי להפריש ובוה סעי' :

א בשעה שמפריש החלה יכרך בא' אמה אקבו להפריש חלה או להפריש תרומה ואין חילוק לפיכך אסור לאיש להפריש חלה ערום מפני שאי אפשר לו לכרך כשהוא ערום מפני שערוחו בולש אלא האש מותרת והוא שיהיו פניה של מטה שוחות בקרקע לפי שערות' מתכסין ובמקום שמפרישין שתי הלוח יכרך על הראשונה :

ב אף על גב דגבי תרומה קל הסומא והשכור לא יתרומו דחוששין שמא יתרומו מן הרע על חיפה נבי חלה מפרישין לבתחילה

א עיסת שותפין חייבת בחלה דנמרינן נזרה שוה ראשית ראשית מתרומה מה תרומה שותפין חייבים דכתיב תרומותיכם לשון רבים אף חלה שותפין חייבים וכל גילוף מגופיה דה' כתיב ערסותיכם לשון רבים האי איצטריכא ליה לשיעור חלה דהיינו כדי ערסות מדבר ששם ניתנה להם תורה שזהו ערסותיכם של עכשיו ודוקא שותפין שעשו עיסה בשותפות דמסתמא דעתן הוא ע' לאפותו בשותפות אם יש בכל העיסה שיעור חלה אפילו הם שותפין הרבה עד שלא הגיע לכל אחד ואחד אלא כזית חייבים מפני שדרך הוא שכל אחד אוכל ממנו מה שירצה ואינם מקפידין זה על זה ואינן חולקין הפת וכל שכן בצק לחלקים וכשל איש אחד דמי אבל שנים שלשו כל אחד ואחד עיסה שאין בו שיעור חלה ויש בשניהם יחד שיעור חלה ונגעו זו בזו ונסכו זו את זו אפילו הם ממין אחד פשוטים מן החלה שהרי אין מגיע על כל אחד שיעור חלה וחלה אמרה רחמנא ולא חצי חלה דסתם שנים דרכן להקפיד על עיסתן שלא יתערבו ואם נתערבו חורין וחולקין אותה כעודה בצק ואין שום אחד נתייב בחלה שהרי אין בה שיעור אבל אם ירוע שאינם מקפידין על עירוב העיסות ואין חולקין עד אחר האפייה הרי אילו מצטרפות לחיוב חלה שהיא כעודה בצק כמו שיתבאר בסמ"ח הסמך בע"ה ותלמידים חלומים לפני רב אחד סתמן א' גם מקפידין וחייבים ואם היו שתי העיסות של איש אחד אם הם ממין אחד כפי מה שנתבאר בסמ"ח שכך ונגעו זה בזה ונסכו זה בזה מצטרפין וחייבים בחלה שסתם אדם אחד אינו מקפיד שיתערבו עיסותיו כשהם ממין אחד כמו שנתבאר אבל אם הם משני מינים אפי' אדם אחד מקפיד שלא יתערבו ואינן מצטרפין ואפילו אדם אחד וממין אחד אם ירוע • שם מקפיד שלא תגיע עיסה זו בזו ולא יתערבו אין מצטרפין ואם האחת פת קיבור והאחת פת נאה אפילו זה של אדם אחד מסתמא מקפיד ואינו מצטרף וכן שתי עיסות שיש באחד כרכום ובשני אין בו סתמא מקפיד ואינו מצטרף במה דברים אמורים שצריך נגיעה ונשיכה כשאין בכל אחד שיעור חלה ורוצה לצרפם אבל יש בכל אחד שיעור חלה אף ששאר פת קיבור והשני פת נאה או שיש בא' כרכום ובשני אין בו מפריש מא' על הכירו אם הם של אדם אחד אפי' בלא נגיעה ונשיכה אלא שהם לפניו דהא ממין אחד הם •

ב נהגום שעשה עיסה והיה דעהו להלקה לחלקי קטנים שלא יהיה בהם שיעור חלה למכרה לאחרים בעודה בצק אפי' הכי חייבה שהרי גם דעהו אם ימצא קונ' שיקנה כל העיסה ימכרה לו הכל ויאפנה לו הכל ויהחייב בחלה אי נמי אם לא הסכו בצק שיעטנה פת אבל שאר אדם העושה עיסה ע"מ להלקה לאחרים בעודה בצק פטורה :

ג שנים שנתנו קמח לנחתום לעשות להם פת אם אין בכל אחת מהן כשיעור אף ע"פ שיש בכללן כשיעור והנחתום עירבן ועטה מהם עיסה האחת שיש בו כשיעור אפה פשוט שהרי ודאי מקפידין ודוקא שיערבן שלא מדעהן אבל מדעתן חייב שהרי אינן מקפידין :

ד אינם טעשו עיסה יחד כשיעור וחלקוה בעודה בצק ואח"כ הופיף כל א' על חלקו עד שהשלימו לכשיעור הרי זו פטורה כיון שכבר היתה להם שעת תוכה בעוד שהיה העיסה יחד והיה בו שיעור חלה אלא שאז היו פשוטים משום שהיה דעתם לחלקו והואיל ונפשו זה העיסה בעוד היה בו שיעור הרי כאלו הופרס ממנו חלה ושכב לא יחזור להתחייב וכן הדין באדם א' שעשה עיסה שיש בו שיעור ודעתו לחלקו וחלקה אבל אם לא עשאו על מנת לחלק וחלקו לא מהני ביה

לכתחילה לפי שאין בעיסה דעה ויפה דניהוש שמא יפרישו מן הרעה על דעת

אין אדם תורם דבר שאינו עובד עבודת בעל הבית
דהייך תחול קדושת התורה על אותו התורם בלא
ידעת בעל הבית לפיכך אם מפרש את המורה בלא רשות
בעל העיסה מיהו אם נתן רשות לבעל העיסה מפרשו שכן
דרשין בתרומה אחת נסתתם ליה שיש להם זאפילו נתן
רשות בעודו קמח טעיל אף על גב דהייב בעירו
קמח מכל מקום הואיל דהוה דבר להפיק עיסה מגולגלת
ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח זה לכאורה גילוש יכול
נמי לעשות שליית והאורה נסתתם ליה להפריש לו
חלה מכל עיסות שתעשה בידו וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
הצורך ליטול רשות בכל עיסה ומה שדענו דזכות הוא
לבעל העיסה כגון שהיה העיסה מתקבלת אם לא היה
מפריש ואופה מיד מותר לומר דהוה כלא רשות שזה ודאי
שלוחו מקרי דנחא ליה וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
שכנית יכולה ליטול חלה מן העיסה בלא רשות הוא
לפעמים שכעל הבית לומר דהוה כלא רשות שזה
אין צריך ליטול רשות וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
בשותפות ומסתתם ליה שיש להם זאפילו נתן
מעיסה של שותף צריך שיתן רשות מן שאין אחד
יכול לעשות שלש שכניות וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'
המכשיר המשתלש טעמו וכו' וכו' וכו' וכו' וכו' וכו'

שבת פת חייב בחלה וכו' סעי'

אין חיוב חלה אלא בעיסה שראוי לבא לידי לחם דבתי
ראשית עריסותיכם ונומר וכתוב והיה באכלכם מלחם
הארץ ונומר וסתם לחם האמור בכל מקום אינו אלא העשוי
מקמח ומים שכן דרך כל העולם לעשות לחם ונלוש כמו
פירות נמי לחם מקרי כמו שכתבנו במעוף ט' אבל הסופגין
דהיינו רכים העשויים כספוג ודוכשנין והאיסקטרושין
הם מטינגין בדקש פשוטים מן החלה :

ב וסתם לחם שעשוי מן מקמח ומים דרך לעשותו בליהן
עבה ומגולגלין אותו ואפ"ן אותו בתנור לפיכך עיסה
שבלילה רכה ובשלה במיאו נטתה כסמן פטורה מן החלה
אבל אם אפאה בתנור או כמחבת כן שהרתית ואחר כך
הרכיק בין שהרכיק ואחר כך הרתית חייבת בחלה ובלבד
שאפאה בתנור או כמחבת שלא על ידי משקה דהוה כמו
אפייה בתנור :

ג ועיסה שבלילתה עברו גלגלה על דעת לבשלה או
לשגנה או לעשותה סופגין או ליבשה בחמה ועשה כן
פטורה דאף על גב טעמה כלי ליה עבה אין עיקר חיובה אלא
משעת גלגול ואילך דהיינו שדבק אותה הישב ועושה
אותו גוף אחד לפיכך הואיל ובשעת גלגול היתה מחבתו
לבשלה או לשגנה לא חל עליו עליו חוב חלה אכל אם גלגלה
לעשות מסנה לחם ואחר כך נמלך לבשלה או לשגנה או
לעשות סופגין או ליבשה בחמה חייבת שכבר נתחייבה
משעת גלגול וכן אם גלגלה על דעת לעשותה סופגין או
לבשלה כו' ואחר כך נמלך לעשותה לחם דחייב כיון שהיתה
תחילת מחבתו וסוף מעשיו לחם אין מחשבה האמצעית
מכשלתו :

ד ואפי' כשעושה אותה על דעת לבשלה וכיוצא בה אם היה
דעתו לאפות ממנו אפי' מעט ואפה אותו מעט אפי' אין
בו שיעור חלה כל העיסה מתחייבת על ידו מדרכנו שגזרו בו
שמה יס'ך ויבא לאפות ממנו שיעור חלה :

ה שרית והוא עיסה שבלילה רכה ושופכין אותה על
הבירה וסתפס עליה ונאפה פטורה מן החלה אבל

אם יש בכירה גומא ושופכין אותה להוכה השיב לחם וחייב
ובצק שאפ"ן אותו כשפוד ומושכין אותו כבצים או כשמן
או כמי פירוה פטור :

ו העושה עיסה ליבשה בחמה פטורה שאין זה דרך
אפייה להם וכן קלי שלשין אותו במיאו ברבש ואוביין
אותו בלא אפייה פטור אבל קלי שלשין אותו במי כדרי דאפוחו
חייב שכבר נתחייבה משעת גלגול :

ז לחם העשוי לכוהן דהיינו שמיבשין אותו בחמה פטורה
במה דברים אמורים כשלא ערכו ועשאו בצורה לחם אבל
כעבין פי' שערכו ועשאו בצורת לחם חייב :

ח עיסה שנילגשה כמי' רותחין בין שנתן הרתחין על נבי
הקמח בין שנתן הקמח ברותחין חייבת בין שנאפה
בתנור או באי' פ' כלא משקין לחם קרינן ביה כיון שנאפה :

ט ועיסה שנילושה כמי פירות אפי' בלא טעם מי חייבת
בזלה דבוליהו מיקרי לחם כפי הכריות :

י יש לחזור מלוש במי פירות שאינם משבעה משקים
אלא אם כן יערב עבהם אחת משבעה משקים ואלו הם
המשקים יין דבש טמן חלב טל דם מים וסימנס יד שחמ
ד' ט' ועמא שאינם דילפינן מקראי דז' משקין אילו מכשירין
לקבל טומאה כמו מים לפיכך אם יש בעיסת אחר מאלו
ז' משקין הוכשר לקבל טומאה מן התורה ועשוי שאנו כולנו
טמאים מהם ונטמאה העיסה מן הורה והוא החלה
שמפרישין ממנה חלה טמאה דאורייתא ומותר לשרפה
וגם מצוה התרומה טמאה מצוה לשרפה אכל שאר מיני
מי פירות אינם מכשירין לקבל טומאה ולא נטמא העיקר
מן התורה אף על פי שאנו טמאים ואם כן מה נעשה בחמה
לאוכלה אסורה לנו שאנו טמאים והיא שהורה לשרפה
נמי אסורה שאסור לשרוף תרומה שהורה כדילפינן מקראי
לפיכך לא ילוש בשאר מי פירות ואם עבר ולש בהן ירא
עירב עמהן מן משקין לא יסורף החלה אלא יתן אורה לכהן
קטן כמו שנתבאר לעיל סי' שכ"ב ומי כז' ס' ככלל שאר מיני
פירות הם שאינם מכשירין :

של דין עיסת נכרי ושותפין ובלבית וכו' ט' סעי'

א עיסת נכרי פטורה דבני ישראל כתיב וצפי' אם לשה
לו ישראל אין צריך להפריש ממנה חלה דאין גלגול
ישראל מחייבתה ושל ישראל חייבת אפילו לשה גוי שאין
גלגול הגוי פוטרחה נתנה הגוי לישראל כמתנה אם עד
שלא גלגלה נתנה לו חייבת שבא החיוב ביד ישראל ואם
לאחל שגלגלה נתנה לו פטורה שכבר נפטרה בגלגול שהיה
ביד הגוי ונכרי שהפריש חרה אינה בלום ומותרת לזרים :

ב כבר נתבאר בסמ"ט שכו' סעיף א' דעיסה השותפין
חייבת בחלה :

ג וישראל שהוא שותף עם הנכרי אם אין בחלק הישראל
לכד שיעור חלה אף על גב שיש בכל העיסה כשיעור
פטורה ואם יש בחלק הישראל לכדו כשיעור חייבת ויכול
להפריש מינה וביה ואף על גב שא"א שלא יהא בחוף החלה
קצת מחלקו של גוי לא אמרינן שמפריש מן הפטור על החיוב
דכיון שאי אפשר נס כן שלא יהא בתוך החלות קצת מחלקו
של ישראל דיט בילה בוכר לת וחלה אין לה שיעור מן התורה
ויצא הישראל ידי חלה באותו משהו שבה :

ד נכרי שהיתה לו עיסה ונתתיר גלגלה קודם שנתנייה
פטור שכבר נפטרה העיסה בשעת הגלגול דעודנו
גוי היה גלגלה אחר שנתנייה חייב ואם ספק חייב דספק
איסור דאורייתא לחיבא :

ה שני גוים שעשו עיסה כשיעור והלקוה יאח"כ נתנייהו
ואחר שנתנייהו הוסיף כל אחד על חלקו עד שהשלימו

לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות

ומעשרות נוהגה כהן כלל :

ב בד"א בזמן שהיו כל ישראל יושבים על אדמתם כגון מיהושע ואילך אע"פ שלא היה הכית בנוי אבל בזמן הזה אפי' בא"י ואפילו במקום שהחזיקו בו עלו בכל ואפי' למ"ר קדושה שנייה שקדשו בימי עזרא לא במלה וקדשה לעתיד לבא אין חיוב תרומות ומעשרות מן ההורה אלא מדבריהם שאפילו בימי עזרא והיה הכית שני בנוי לא היו חייבים מן התורה אלא מדבריהם משום דכתיב ובימי עזרא הא לא עלו כולם וילפינן תרומה מחלה דהכל הרוסה ודרשנן מיני בכיאת כולכם ולא בכיאת מקצהכם ובימי עזרא הא לא עלו כולם וילפינן תרומה מחלה דהכל הרוסה מקרי דחלה נמי תרומה היא ואחר כך מקשינן מעשרות לתרומה דבכל התורה כדאמרינן שישנה וכל היבא דמפטר מתרומה מפטר מעשרות ונמי נמנינן שנתחייבו בה ומעשרות מק' מחלה דכתיב ללפינן מקרא שנתחייבו בה כ' שכבשוו' שחלק ובמעשר לא נתחייב באותן שנים והשת' ק' ווסה בזמן שנתחייבו בחלה לא נתחייבו במעשר בזמן שלא נתחייבו בחלה אינדין שלא יתחייבו במעשר וכן נוהגין אף על גב שיש חולקין :

ג נוי שקנה קרקע בא"י לא הפקיעה מפני כך מן המצות שאין קניין לגוי בא"י להפקיע מיד מעט ואם חזר ישראל ולקחה ממנה מפריש תרומה ומעשרו כאילו לא נמכרה מעולם מה שאין כן בסוריא ואילו וכיבוש יהוד' הוא ואינה א"י אלא מדבריהם כקל היא מופקעת מקדושתה :

ד וכיון דאין קניין הגוי בקרקע בא"י מפקיע מן המצות לפי' פירו' הגוי שנדלו בקרקע שקנה בא"י אם נגמרו מלאכתו ביד הגוי ומרחן ביד הגוי פטורים מכל המהנות דתרומה ומעשרות דכיון שנעשה המיורח ומדגן קר הגוי שהוא הזמן שהיה עליו חייבת נפטרו שנתחייב דלג' ולא דיגון גוי אבל אם לקח ישראל אחר שלתלו קודם שתגמ' מלאכתו ונמרחן הישראל דמדגן ביד ישראל חייבים ומפריש תרומה ומעשר ראשון (ותרומה מעשר וכשירד לעצמו מעשר ראשון והוא שלג כיון שאין בו קדושה והוא כסון דדיוט ואינו צריך ליהנו ללוי מפני שהוא אוכר לו אני באתי מכח איש שאין אהה' וכל ליטול ממנו ותרומה נוהגה לכהן ותרומות מעשר כיון שיש בה קדושה ועסורה לזרים מוכרה לכהן אבל אינו צריך ליהנה לו דכתיב בהרומה מעשר כי תקחו מאה בני ישראל את המעשר ונוכר שכל שאתה לוקח מישראל אהה' מפריש ממנו תרומת מעשר ונוהגה לכהן אבל שכל שאתה לוקח מן הגוי אין אתה נוהג לכהן תרומת מעשר שאהה' מפריש ממנו אלא מוכרה לכהן ולוקח רשיה :

ה מכר הגוי הפירות שלו לישראל כשהן מחוברין לקרקע אם עד שלא באו לעונת המעשרות מכרן ונגמרו ביד ישראל חייב בכל כדינו והיינו שנוהג תרומה לכהן וכל מעש' ראשון ללוי והלוי מפריש תרומת מעשר ונתנו לכהן ואם אחר שבאו לעונת המעשרות מכרן מפריש תרומת מעשר ומעשרות כרינם ונותן ללוי כפי חשבון כיצד לקח חבואה זרועה בהגוי אחר שהביאה שלישי ונגמרה ביד ישראל מפריש תרומות ומעשרות כרינם ונותן ללוי שני שלישי המעשר ראשון ושני שלישי מתרומות המעשר נותן לכהן ומותר השלישי של המצטרף ראשון הוא שלו ותרומות המעשר כאותו השלישי מוכר לכהן כמו שנהבאר טעמא בסעיף הסכיד וזמן ענינת המעשרות יחבאר לפנינו בע"ה בסעיף ע"ט ובסעיף פ' :

ו ישראל שמכר פירותיו לגוי קודם שיבאו לעונת המעשרות ונמרחן הגוי ומרחן פטורין מן התרומה ומן המעשרות ואפילו מדרכנן אינו חייב ואע"ג דקל' אין קניין לגוי להפקיע מיד מעשרו ה"מ כשהוזר ולקחה מישראל כמו שהבא' בסעיף נ' אבל כל זמן שהם ביד גוי כשעת מיורח וקנאם קודם הגיעה לעונת מעשרות פטורים לגמרי ואם אחר שבאו לעונת מעשרות

כל אחד לכשיעור חייבים אף על גב דשני ישראל שעשו שני קבים יחד וחלקוה ואחר כך הוסיפו כל אחד על שלו והשלימו לכשיעור אמרין לעיל ס' שכו' סעיף ד' דפטורים סאני התם שכבר היה דעיסה זו שעת חובה קודם חלוקה אלא שהיתה פטורה משום שהיתה דעתם לחלק והיו דעיסה כאילו הורת' ממנה חלה ושוכ לא יחזור לחיובו כדכתיבנה לעיל אבל הכא לא היה לזה העיסה שעת חובה מעולם בין קודם חלוקה בין אחר חלוקה ולא שייך למימר דהוי העיסה כאילו הורכב מחלה שמעילים לא באת לדי חוב הרמה לפי' עכשו בשיושלם שיעורו חל עליו חיוב הרמת חלה וחייב להפריש ;

ז היתה העיסה בשותפות בין גוי וישראל וחלקו ואחר כך נתניד הגוי והוסיף כל אחד על שלו עד שהשלים כל אחד לכשיעור של ישראל חייבה ושל גוי פטורה וטעמא דטל' וישראל חייבת משום שכיון שחלקו היה מחובר עם של גוי וגוי לאו כר חיובא הוא נמצא שלא בא עדיין עסתו של ישראל לירי חיוב חלה מעולם והוי חלקו של ישראל כאילו נילוש לבדו ולא היה בו שיעור וכשיוסיף עליו וישלימו לכשיעור פשיטא דחייב הכי נמי לא טעא וכיון שכן ממילא שמעינן דטל' גוי פטורה דכיון דחלק הגוי מחובר לחלק הישראל דבר חיובא הוא אם כן הוי כאילו לש הגוי שיעור חלה וכבר היה לה שעת חובה אלא שנפטרה מפני שהיה גוי באותה שעה והוי כאילו תרומה חלה באותו פעם ושוכ אינה חוזרת להתחייב ודוקא כשעשו העיסה מתחילה על מנת שלא לחלק ונמלכו אחר כך וחלקוה אבל אם מתחילה עסאה על מנת לחלק לא היה לה שעת חובה מעולם ואם חלקוה אחר כך אף של גוי חייבת :

ח הפקיר עיסתו קודם שנתגלגלה וחרה חכה בה הוא בעצמו ואחר כך נגלגלה או הפקירה אחר שנתגלגלה וחזר וזכה בה חייבת דכשעת הגלגול חל עליה חובת חלה לפיכך הפקירה ונתגלגלה בעודה הפקיר ואחר כך חזר וזכה בה פטור כיון דנעשה הגלגול בעת ההפקיר והפקיר פטור מחלה דתוכת דבעל היא :

ט העושה עיסה לבהמה ולחיה פטור דעיסותיכם כתיב עריסה העשויה לכם לאכילה מסמע שכן כתיב והיה באכילתם וגו' לאפוקי עשו לבהמה ולחיה ולא לכם פטור :

י עיסת הכלבים בזמן שהרועים אוכלים ממנה בכלל עריסותיכם העשו לכם היא וחייבת ואם לאו פטורה ודוקא שניכר בה שהוא עשויה לכלבים כגון שאינה ערוכה ועשויה כצורת לחם אבל בלאו הכי חייבת :

הלכות תרומות ומעשרות ומתנות עניים וראשית הגז

שלא דין נתינתה באיזה מקום וכיצד הכהן מקבלם ואם הם דאורייתא או דרבנן ובוקמ' סעיפים :

א התרומות והמעשרות אינם נוהגין מן ההורה אלא בא"י כמו שכבר כתבנו בס' שכל שהוא חובת קרקע אינה נוהגת אלא בא"י ובא"י נוהגין בין בפני הבית בין שלא בפני הבית והא' סתם בא"י חלה רחמנא ונביאים התקינו שיהו נוהגת אפי' בארץ שנער נזירה משום א"י מפני שהיא סמוכה לא"י ודוב ישראל הולכים ושבבים שם ותכמים הראשונים הוסיפו והתקינו שיהו נוהגת אף בארץ מצרים ובארץ עמון (ומאכ מפני שהם סביבות לא"י ונזרו בהן) משום א"י וסוריא שהוא כיבוש יחיד דדוד ככשיה הקינה בה שרה חייב כתרומות ומעשרות מדברי סופרים ושאר כל הארצות אין תרומות

* לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות * קסז

דהיינו סמכויות להפריש ממנו ראשית לכהן שנאמר ראשית דגנך תירושך ויצהריך נתן לו והרי בנין אב מה דגן תירוש ויצהר מאכל כני אדם ונדוליו מן הארץ ויש לו בעלים שנאמר דגנך תירושך וגו' אף כל כיוצא בהן הדיינו שהוא מאכל אדם ונדוליו מן הארץ ויש לו בעלים חייב בתרומה וכן במעשרות דשונין ניהו :

קד ירקות אע"פ שהן מאכל אדם אינן חייבים במעשרות אפי' באי אלא מדבריהם לפי שנאמר במעשר הבואת זרעך תבואה וכיוצא בה אבל ירקות אינן בכלל הבואה והה שאין חייבים בתרומה שהרי נאמר בה דגנך תירושך ויצהריך וכל הדימה לאילו אבל תרומת הירק מדבריהם במעשר לפיכך אפי' במקומות שאמכנו שחייבום חכמים בתרומה ומעשרות מן ההבואות אינם חייבים להפריש מן הירק. וכן ירק הבא מהוצה לארץ אף על פי שיש עפר בעיקריהו הרי זה פטור דלא גזרו כולי האי ותבואה וקטנית שזרען לירק בטלה דערט אצל כל אדם ואירק שלהן פטור והזרע חייב בתרומות ומעשרות :

קט התבואה והחטים שלא הביאו שליש פטורין מתרומה ומעשרות שעדיין אינן נקראו תבואה ומניין יודע שהביאו שליש כל שזרעה ומצמחה כידוע שהביאה שליש :

קס כבד אמרנו שאין חייב בתרומת ומעשרות אלא בדבר שיש לו בעלים שנ' דגנך וגו' וההפקר פטור אבל הזרע שדה של הפקר חייב בתרומה ומעשר דאע"פ שהשדה הפקר הדגן אינו הפקר דהא יש לו בעלים :

קכ דברים שאין דרך רוב בני אדם לזדעם בגנות וכשרות אלא חוקתן מן ההפקר פטורין מתרומות ומעשרות :

קכ פירות החייבים בתרומה ומעשר שנהערכו בפירות הפטורים אם יש לו פירות אחרים החייבים מפריש מהם על אילו לפי חשבון פירות החייבים שבתערובת דהא יפריש מן העירוב מינה וביה שפא יפריש מן הפטור על ההיוב ואם אין לו פירות אחרים אלא אילו כפריש מהם תרומה והתרומה מעשר כנגד הכל כאילו כולן חייבין ומעשר ראשון ושני או מעשר עני מפריש לפי חשבון פירות החייבין שבהערובת ופי' דפי חשבון לא שפריש אלא לפי חשבון דהא אי אפשר להפריש תרומה מעשר על הכל עד שפריש החילה מעשר ראשון על הכל ועוד דכל מעשרותיו שכלים ואם לא היה מעשרן על הכל אם כן אין פירותיו מתקנן שכל מה שבעשר יש בהן חולין לפי חשבון ונמצא מפריש מן הפטור על ההיוב אלא מפריש החירה כל המעשרות על הכל כאלו כולן חייבין ומה שאמרנו לפי חשבון הינו שאין צורך ליתן ללוי ולעני אלא לפי חשבון נהשאר חזר ומערכ עם פירותיו אבל תרומה ותרומה מעשר כסמפריש על הכל נמצאו שם חולין שדומעין דאמורין ונתן הכל לכהן או מוכר לו היתר לפי חשבון :

קכ אחת תרומה שחורה ואחת תרומה שפאה נוהגת לכהן שנאמר ואני נהתי לך משפח' הרובתי בשמי תרומות הבחוב מדבר אחת שויה וזאת שפאה ויפילו נשמה הדגן או התירוש קודם שפריש הרי זה חייב להפריש כמות התרומה ונתנה לכהן השהורה נאכלת לכהנים והשפאה והני נשמה אם היה שמון מליקוואם היה דגן וכיוצא בו מסוקן את התניר וכן תרומת מעשר אם נשפאה התבואה או נשפאה המעשר מפרישין אותו כשפאה וניתן לכהן ליהנות בשפאתו והתרומה שחורה לא דהו ניתנין אלא לכהן חבר ומזכס בין גדול בין קטן משום דכתיב להת מנת לכהן ולויים למען יחזקו כבודת הכלומר למען שובלו ללמד ולהחזיק בתורת הוהייש חברים ולא עמי הארץ וכתיב אלה בקטו כהנים השתחחסים ולא נמצאו וינאלו מן הכהונה ותרומה גדולה מן התורה אין לה שיעור דראשית כתיב אפילו חטה אחת פישרת את הכיב משמע וחכמים נתנו בה שיעור עין יפה אחד מארבעים ועין רעה

מעשרות מכרם אע"פ שנסמן הגוי ומרחן דמן התירה פטור משום דגנך ולא דיגון גוי חייב בכל מדברי סופרים דכיון שהגיעו ביד ישראל לעונת המעשר ונתחייב מדבריהם אין חורזין ופטורין :

קכ מכר גוי לישראל פירות מתוכרים אחר שכאו לעונות המעשרות ומרחן הגוי ברשות ישראל אינם חייבים בתרומות ומעשרות דהואיל שפאו לעונות המעשרות בעד הוי ברשות הגוי נס מרחן הגוי דמדגן ביד גוי והל' דיגון גוי לא גזרו ביה רבנן דהווקא באי' אצל כסוריא כיון דאפי' הקינה שדה שם אינו חייב בתרומה ומעשרות אלא מדבריהם כמו שנתבאר בסעף א' הקינה פירות מהגוי כסוריא בין חלושים בין מתוכרים אפילו קודם שבאו לעונת מעשרות אע"פ שמתרחן ישראל פטורים ואם קנו קרקע מן הגוי כסוריא ופירו' מחוברין כהאם הגיעו לעונת מעשרות כיד הגוי פטורין ואם עדיין לא הגיעו לעונת מעשרות הואיל וקנה אותה עם הקרקע חייב לעשר מדברי סופרים :

קכ ישראל שהיה ארים לגוי כסוריא פירותיו פטורים מן המעשרות לפי שאין לו בגוף הקרקע כלום זכר אמרנו שיש קניין לגוי כסוריא להפקיע מיד מעשרות וכן החוכר והמקבל והשוכר שדה מן הגוי כסוריא פטור מן התרומות ומן המעשרות :

קכ ישראל שנתקן שדה זרעה מן הגוי כסוריא עד שלא הביאה שליש וחזרו ומצלה לגוי אחר שהביאה שליש אם חור ישראל ולקחה פעם שנייה מן הגוי חייב שהרי נתחייב ביד ישראל :

קכ ישראל שדה לו קרקע כסוריא וחורז לה ארים ושלה לו הארים פירות הרי אילו פטורין שאני אומר מהשו' לקחן והוא שהיה אותו המין מצוי בשוק :

קכ תבואה של שותפין ישראל חייבת בתרומה ומעשרות דכתיב תרומותיכם לישן רבים כלומר אפילו של שנים לפיכך שותפות הגוי נס כן חייבת ואף על נכ דעידנו ביד גוי ובעודה ביד גוי אמרין דיש קניין לגוי באי' להפקיע מיד מעשרות וכתוב דגנך ולא דגן גוי והה' דגנך המיוחד ולא שיש לגוי שותפות כולא פטורין משו' זה של שותפות דנימא דככל קלח וקלח יש לו חל' לגוי בו ויפטר הדגן כמאן הפליגי רמי שהרי חולקין אותה כסדה וקרינן ביה דגנך בחלקו של ישראל אלא משי' דק' דכשל תורה אזלינן לחומרא ולא אמרין בריר' ואפילו חלקו לא אמרין הוכרר הדבר שהו' חלקו של גוי והו' חלקו של ישראל לפיכך ישראל וגוי שלקחו שדה בשותפות אפילו חלקו השדה בקמת' ואין צורך לומר אם חלקן קדיש שכבר נידלו כולו בשותפות וכיון שאין ברירה הריטכל וחולין מעורבין בכל קלח וקלח בחלקו של גוי אף ע"פ שמה' הגוי וחייבם מדבריהם ברא' באי' שהמעשרות של הורה וכשל תורה אין ברירה אבל אם לקחו שדה כסוריא הואיל והמעשרו' עם מדבריהם אפילו חלקו הגויש של גוי פטור מכלום וכתב מהרי' קאר' ז"ל וז"ל (נראה לי דהאידנא שאין חיוב תרומת ומעשרות בארץ ישראל אלא מדבריהם נס באי' חלקן של גוי פטור מכלום :

קכ פירות שצאו להל' פטורין מן החלה ומן התרומות ומן המעשרות שנאמר אשר אני שביא אהם שמה שמה אתם חייבים כהל' פטורין אפילו מפירות של א' דאי בפירות של חל' פשיטא חובת קרקע היא ואם יצאו לסוריא חייבים מדבריהם וכן פירות חל' שנכנסו לאי' חייבים בחלה שנאמר שמה מ' שמה אהם חייבים בין בפירות הארץ בין בפירות אלו ואם נקבעו למעשה' כיד ישראל אחר שנכנסו לארץ חייבין במעשר מן התורה ואם נקבעו קודם שנכנסו לארץ חייבים מדבריהם :

קכ כל אכל אדם הנשט' שנידוליו מן הארץ חייב בתרומה

* לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות ומעשרות *

מקום היה תרומה לא אמר כלום שלא פי' הראשית ואם אמר בצפוננו או ברומנו הרי קרא לה שם והיב להפריש תרומתו שם :

כג אמר תרומת הכרי הזה בזה המקום כגון בצפוננו או ברומנו ואחר כך אמר על כריו' אחרים הרי זה כזה וזה כזה במק' שסיים שם תרומתו של ראשון בן מסוים מקום תרומה של אחרים :

כד אין מפרישין תרומת מעשר כאומד אלא כדקרק בשיעורו ואפילו בזמן הזה שרדי שיעורה מפורש בחורה דבר שדרכו למדוד מודד ודבר הנשקל שוקל ודבר שאיפשר למנותה מנה הרי איפשר למנותו ולשוקלו ולמדודו המנה משוכח והמודד משוכח ממנו והשוקל משוכח משניה' מפני שהוא מכיון ביהוד וכיון שמפרישין תרומת מעשר במדה ניטלה שלא מן המוקף שאמר מדה זו תהא מעשר על כ' כך וכך מרות תבואה טיט לי בכל מקום שהן שנאמר מכל מעשרהיכם חרומה אפילו מעשר אחר במדינה זו ומעשר אחד במדינה אחרת מפריש תרומה מאחד על הכל מכל מקום תלמידי חכמים אין חורמין אלא מן המוקף שהוא מצוה מן המובחר :

כה אבל תרומה גדולה כיון שלא נתנה התורה בה שיעור אין מפרישין אותה במדה אלא כאומד לבין השיעור שנחנו בה חכמים ואין יכולין לאמרו אלא כמוקף יחד לפיכך אין חורמין לכתחילה אלא מן המוקף כיצד היולו חמשים סאה בבית זה וחמשים סאה בבית אחר לא יפריש שני כאים מאחד מהם על שניהם ואם הפריש שלא מן המוקף תרומתו תרומה דהא מן התורה אפילו בחטה אחת סני והוא טיהיה המפורש שפור שלא יתא במקום שפסד שיוכל לקיים מצות מתנה אבל אם היה מעון כדיון או שמן וראה שמשתרבין ואמר הרי הם תרומה על פירות שבביתו לא אמר כלום שהרי אינו יכול לקיים מצותו כהונה וכתב רבינו יוסף קארו בש"ע ז"ל וכל דבזמן הזה דכולה לא יכיד אלא מפני השומא תרומתן תרומה ע"כ :

כו פירות המפורזין בתוך הכית או שתי מגורות שבבית אחד חשוב כמוקף ותורם מאחד על הכל וכן חביות שלא סתם את פיהם חשיבו כמוקפין ותורם מאחד על הכל ואם סתם את פיהם אינן כמוקפין אפילו הם בבית אחד ותורם מכל אחת ואחת :

כז כשמפרישין תרומות ומעשרות מפרישין על המדר כיצד מפריש ביכורים תחילה לכל ואחר כך תרומה גדולה שקראה התורה ראשית ואחר כך מעשר ראשון שיש בו תרומת מעשר וסתם תרומה נקראת ראשית בפסוק ואחר כך מעשר שני או מעשר עני ואם הקדי' אחד לחביו הרי זה עובר בלא תעשה ולא האחר שפי' לא תאח' ממלאכתך ודמעתך מה שראוי להקדימו ומ"מ כח טעשה עשר :

כח הרוצה להפריש תרומה גדולה ותורמת מעשר באחד מפריש אחד ממאה ומעשר יותר שהאחד ממאה הוא מעשר מן המעשר והמעשר יותר הוא כנגד התרומה גדולה ששיעורה בזמן הזה בכל שהוא כמו שנתבאר ואומר אחד ממאה שיש באן הרי הוא בצד זה שהפרישתי והרי הוא עכשיו חולין עד שפירש תרומה והנשאר מזה שהפרישתי שהוא המעשר היתר על אחד ממאה הוא תרומה על הכל והמעשר שראוי להיות למאה חולין אילו הרי היא בכרי הגדול בצד זה שהפרישתי וזה הנשאר יתר על התרומה ממה שהפרישתי הרי היא תרומת מעשר על הכל :

כט עושה אדם שליח להפריש תרומת ומעשרות שניא כן תרומו נס אתם לרבות שלוחכם :

ל חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומת חרש והשושה והקטן והתורם את שאינו שלו שלא כרשות הכעלים

רעה אחר שששים ובינינית אחד מחמשים ודוקא בתרומה שהורה שהיה נאכל' לכהנים אבל בתרומה שמאה אוקמה אדאורייתא לפיכך תרומה גדולה בזמן הזה שהיא שמאה ואינה עומת אלא לטרפה שיעורה בכל שהוא וניתנה לכל כהן שיערה בין חבר בין עם הארץ ואפילו אינה ספחם רק שמוזקק בכהן והוא שורפה ויכול להסתוות ולהניחה לטרפ' אימתי שירצה ולא חיישין שיבא לירי משול בה שהכהנים נזהרין בזה כיון שידוע לכל שאין עכשיו סום תרומה נאכלית ויכולה כהן ליהנות ממנה בשעת שרפה אבל זר אסור ליהנות ממנה בשעת שרפה אם לא שנס הכהן נהנה עמו אבל שאר הנאות שאינה מכלין אותה כותרת אפילו לזרים וכהן שאוכל אצל ישראל נותן שמן של תרומה כגר שנהנה הוא עם הכהן ואף על פי שאחר כך עומד הכהן והולך לו אין צריך לכבותו עד שיכבה מעצמו הואיל ובהיתחלותו וכל זה מירוי בתרומ' שהוכשרה לקבל שומאה שבאו עליה מים שאז היא עכשיו ודאי שמאה ומותר לטרפה אבל אם לא הוכשרה אינה מקבלת שומאה ושהורה היא ואסור לטרפה לפיכך טוב להכשיר אותה קודם מירוח כדי שתקבל שומאה ויהא מותר לטרפה כשפריש' אבל לאחר מירוח שכבר נתחייב בתרומה אסור להכשיר' לקבל שומאה שאסור לגרום שומאה להרוכה שהורה ואחר שהפריש תרומה גדולה יפריש מן השאר אחד מעשרה והוא נקרא מעשר ראשון ונתנו ללוי כמו שנאמר ולכני לוי הנה נתתיו את כל המעשר בישראל וגו' ויש אומרים שבזמן הזה ניתין אף לכהן שקנסו הלויים בימי עזרא על שלא קלו ואחר כך מפריש מהשאר אחד מעשרה והוא נקרא מעשר שני והוא לבעליו כמו שיתבאר עוד משפטי' בסיון זה בע"ה ועליו נאמר עשר תעשר ונומר על הסדר הזה מפרישין בטנה ראשונה מהשמיטה וכן בשנייה וכן ברביעית וכן בחמישית אבל בשלישית ובשישית מהשמיטה אחר שהפריש מעשר ראשון מפריש מהשאר מעשר אחד ונתנו לעניים והוא הנקרא מעשר עני ואין בטה שנים אילו מעשר שני אלא מעשר עני ועליו נאמר מקצה שלש שנים תוציא את כל מעשר הבואתך ונוטר ובה הלוי ונוטר ויטול מעשר ראשון ואחר כך והגר והיתום והאלמנה דסחמן עניים וישלו את המעשר שני של שנה זו שהוא לעניים ולא תאכלנו אוהה בירושלים כדרך שנוקקת לאכול מעשר שני בשתי הסגים אלא הם יאכלו ושבוע ושנה השביעית שהוא שנת השמיטה הוא כולו הפקר ואין בה לא תרומה ולא מעשרות כלל ובח"ל שאין בה שמיטת קרקע חורש וזרע בה בטנה השמיטה בארץ מצרים ובמזמן ומזמן שהם ססובין לא' מפרישין מעשר ראשון ובמקום מעשר שני תקנו חכמים שיהנו מעשר עני כדי שיבאו שם עניי' א' שסמובין להם ויתפרנסו ממנו ובארץ שנער שהיא רחוקה מארץ ישראל ואין עניי' א' יכולין לבא עם מפרישין מעשר שני כמו ברוב השנים ושנה השמיטה האמיתית היתה שנת ה' אלפים טמ"ח ליצירה לא שאם הגוי מוכר פירות כשביעית לישראל בא' וגמר ישראל מלאכה למעשר חייב בתרומה ובמעשר ראשון ומפריש מעשר עני כדון עמון ומואב :

ד מיצד ראשון שלוקח הלוי מפריש ממנו אחד מעשרה ונתנו לכהן והוא נקרא תרומת מעשר ועליו נאמר ואל הלויים תרבר וגו' והרמיהם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר ודון תרומה מעשר כדון תרומה גדולה תרומת ה' קרייה רחמנ' אבל צריך ליתנו כשיעור אפי' בזמן הזה :

כא המרכה בתרומה היאיל ושייר מקצת חולין הרי זה תרומה דראשית הוא אבל אם אמר כל הפירות האילו תרומה ולא שייר כלום לא אמר כלום שאין נקרא ראשית אלא כשיטלו שיריים :

כב האופר תרומה הבוי הזה קתוכו אם לא פירש באיזה

לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות * קטח

הבעלים והנכסי שתרם את של ישראל אפילו ברשותו ולפיכך כל זה מבניין אב הרומה והראשית הזה קראו הכתוב הרומה דכתיב הנה נתת לך משמרת תרומתי וקראו הכתיב הדבר הלוקח מישראל למשכן הרומה דכתיב ויקחו לי תרומה וכמו שאורה החרומה לא היו מביאין אותה א' מפאילו בן תרומת הנזן אין ראוי שיביאו אות' אחד מחמשה אילו והתם נזפה מנלן אמר הכתוב דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה וטמר בני ישראל פרט לגוי מאה כלי איש פרט לקטן אשר ידבנו לבו פרט לחרש שומה לפי שאין להם שכל להתנדב בשום דבר אשר תקחו מאתם פרט להורם מה שאינו שלו ולפי שלא נלמד מזה הפסוק נבי גוי שלא יביא תרומה אלא משלו אבל בשעשאו הישראל שליח לתרום מהבצורה אימא דהוי תרומה כתב' התורה גם אתם לרבות שלוחכם והקשה שלוחכם לאתם מה אתם בני כרית אף שלוחכם בני כרית וישראל התורם משלו על של חבירו הרי זה תרומה דכיון שנותן משלו לפצוין מן התורה אנו סהרי דודאי נחא ליה ולא גרע ששלחו ופירות חבירו מתקנים אבל טובת הנאה היא שלו שנתנה לכל כהן שירצה :

לא ההורם של חבירו שלא ברשות או סירד לתוך שדה חבירו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם לרותרם אם בא בעל הכרית ואמר ליה כלך אצל יפית אם היו שם פית פמה שהרם חרומה תרומה רכיון שיש שם פיות מ' ס והוא אימר לוכך אצל יפית משמעות לשונו הוא גילוי דעו דכיה' ליה כמה שזה עושה ואינו מקפיד אדרכה אפילו היה לוקח או תורם מן היתר יפית שיש שם היה נחא ליה ולא היה מקפיד והרי זה כשלוהו אבל אם אין שם יפית מהם הוא אימר לוכך אצל יפית משמעות לשינו הוא לשון הקפדה כאילו מוחה בו ואומר לומה אחה עושה למה אחת לוקח מן היפית שבפירות והרי גלה דעתו דלא נחא ליה ואין זה שלוחו ואם ליקט בעל הכרית והוסיף גלה דעתו בזה דנחא ליה במעטה זה לפיכך ביזיש לו יפית מהם בין אין לו תרומתו הרומה :

שליחת חבירו עושה בשותפות ואם תרם אחד סחם ולא ידע חבירו וכא חבירו ותרם תרומה שנייה מפני שלא ידע שהבירו תרם אם ידוע בעניינם שזוכן לסמוך זה על זה ואחר מהותי כה שהבירו עושה ואם ידע זה שהבירו תרם לא היה הורם והיה סומך על חבירו אפילו היה יודע שהבירו לא תרם כשיעור עין שלו או רעה או יפה או כינוי' לא היה משנהו אין תרומת השני תרומת שהרי חבירו שזוכן לסמוך עליו תרם והוי בשלוהו מ' ואפי' לא תרם הראשון אותו השיעור שהיה הוא תורם כגון שהרם הראשון כשיעור עין רעה והוא עין יפה אפילו הכי תרומה הראשון תרומה והרומה השני אינה תרומה ואם לאו שאין ידוע אם דרכן לסמוך זה על זה אם לא אלא הם שוהפין סכתא אף על גב דאמרינן שוהפין סרמא אינס צריכין ליטול רשות זה מהוכל התורם מהם תרומתו הרומה ה' כשאין השני מגלה דעתו אם הוא עין רעה או יפה או כינוי' אז אמרינן שגלה עצמו בדעת חבירו והרומה הראשון תרומה אבל הכא שזה תורם הרומה שנייה וגילה דעתו מה היא אם רעה אם יפה אם כינוי' אז אמרינן אם תרם הראשון כשיעור שתרם חבירו אין תרומה השני תרומה שהרי דראשון עשה שליחותו כיצן דעתו אבל אם לא תרם הראשון כשיעור שהרם חבירו אלא פחות ממנו הא חזינון שלא היה שזוכו של שני שהרי לא כיון דעתו והרומה שניהם תרומה כל אחד בעד חלקו כן נראה לי לפרש דעת הרמב"ם כפ' דתירומה לפי מה שהביא שם הכל רבינו יוסף קארו ז"ל ככסף משנה שלו ומעתה תמיהנו על רבינו יוסף ז"ל שסיים דבריו כאן בשולחן ערוך ז"ל ונראה לי שכונן הזה ה' במעשר אבר תרומה כיון שאין לתרומה שיעור בין כך וכיון כך אין תרומה השני תרומה עכ"ל דבשלמא בתרומה שהורה איכא רמ כר עין רעה ועין יפה ושידך לומ' אם תרם הראשון כשיעור שהרם חבירו כו' אבל במעשר מאי כשיעור שהרם חבירו איכא דלא לעולם צריך להפריש המעשר במה שלא ידע ולא יזכף מדינו לכך נראה לי דכונן הזה בין במעשר בין בתרומה תרומת השני אינה תרומה במעשר כיון שדפריש הראשון מעשר בראוי הרי הפירות מתקנים ואין בתרומה השני כיון ובתרומת נמי בזמן הזה כיון דשעריה בכר' שה' מה כחפריש הראשון הרי הפירות מתקנים ואין בתרומת השני כיון נראה לי :

לב אילו לא יתרמו ואם תרמו תרומתן תרומה חרש המדבר ואינו שימע לא יתרם לבתחילה מפני שאינו שימע דברכה שצריכין לברך כמו שהבאר פסעף ע"ח והאלם שזומע ואינו מרבה מפני שאינו יכול לברך וכן הערום מפני שאינו יכול לברך והש בור והסומא מפני שאין יכולין לכוין ולהפריש את היפה ובזמן הזה דלשירפה א"ל אז כפני הטומאה שיבור וסימא תורמין אפילו לבתחילה ודוקא תרומה שאינה צריכה שיעור אבל מעשר לוי שצריכין שיעור ומדידה לא יתרמו שאינם יכולין לכוין קפדה :

לז קצת שהגיע לעינת נדרים אף על פי שלא הביא שתי שערות ולא נעשה נדול אלא שהוא ספילא סמוך לאיש אם תרם תרומתו תרומה ואפילו בתרומה של תורה הואיל צנדיהן והקדשן קיימין מן התורה כמו שנתבאר בהלכות נדרים סימן רל"ג :

לד האומ' לשלוחו * ותרום לו והלך לתרום ואינו יודע אם תרם וכא ומצא כרי תרום אין תזקתו תרום דחושבין שסא אחר תרם שלא ברשות ויש אומרים דככה"ל שמצא חבירו תרום חזקתו תרום דאמרינן חזקה שליח עושה שליחתו אפילו באיסור דאורייתא אבל אם אינו יודע אם כרי זה תרום או אינו תרום אסור לאכול ממנה דבזה אין אומרים חזקה שליח עושה שליחתו שיאמר השליח וראי לא יאכל הבעל ממנו עד שי ידע בודאי שהוא תרום :

לה פירות השתתפין הייכים כתרומה ובמעשיות הנבי תרומה כתיב תרומתיכם ונבי מעשר כתיב מעשיותיכם לשה רבים של שנים משמע ואינם צריכים לישל רשות זה וזה אלא כל ההורם מהם תרומתו תרומה דמסומא כל אחר

לו האומר לאהרן להרום והלך להרום וכיטול המשלח שליחתו קורם שפרם וזה לא ידע והרם אם לא שניה השליח שליחתו תרומתו תרומה שכיון שבתחלה פדעת המשלח הלך להרום והכרי עומד ליתרם אין דיבור בעלמא של כיטול המשלח כבשל דיבור המשלח דרך להקיד אם זה תרום או זה יתרום ומדעתו תרום קרינא ביה אבל אם נסר שליח שניה שליחתו כגון שאמר לו תרום מן הצפון ותרום מן הדרום או אפכא מצרפין דיבורי הכיטול עם השניו כר השליח כשליחתו ואין תרומתו מרמה אבל בשניו השליח שליחתו בזה לבדוגם כן לא נחבשל השליח ורוח תרומתו תרומה מפני ששניו כל שהוא כזה אין דרך העולם להקפיד אבל שניהם יחד דיבור וכיטול ושניו כל שהו מצרפין דלא להוי תרומה ויש חורקין וסבירא ליה שכל שבשל המשלח השליחות אפי' לא שניה השליח לא הוי תרומתו תרומה :

לט הנגב והנזיל והאנס תרומתן תרומה שקנאו בלאוש והגו הם הבעלים כד' שאין הבעלים רודפים אחריהם

לז ארס לכהתילה לא יתרם ואם עבר והרם ונא בעל הכרית ועיכב אם עד שלא הרם עיכב אין תרומתו תרומה ואם משהרם עיכב תרומתו תרומה דתמיהה שליח שוויה :

* לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות * * לבוש עטרת זהב הלכות תרומות ומעשרות *

א על הרע ואם תרם אין תרומתו תרומה וכל שאינו כלאים כחבירו תרם מן הצפה על הצפה אבל לא מן הרע על היפה ואם תרם תרומתו תרומה חוץ מן הזונין על החטים מפני שאינם אוכל אדם *

ב אין תורמין בדבר שנמטר מלאכתו על דבר שלא נמטרה מלאכתו ולא מדבר שלא נמטרה מלאכתו על דבר שנמטרה מלאכתו שנאמר כדנן מן הגרן וכסלאה מן היקב מן הגמור על הגמור מיהו דבר זה מורכבן היא מפני שהוא דומה למין על שא נמי וקרא אסמכתא בעילמא הוא ועיקרו למין על שאינו מינו דוא דאת' לפיכך הכא אם תרם תרומתו תרומה :

ג אין תורמין מן המחובר על החלוש ולא מן החלוש על המחובר דקל וחומר הוא מפי' על שאינו מינו שזה זה חייב בהקומה ואפ"ה אין תורמין ק' לזה שאינו חייב בתרומה עדיין לפיכך אם תרם אין תרומתו תרומה אבל אם אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו לכשתילשו ונתירשו הואיל וכידו לתלוש אינו מחוסר מעשר ולכשתירשו דבריו קיימין והוא שהביאו שניהם שליש בעת שאמר :

ד אין תורמין מן פירי הלח על פירי היבש ולא מן היבש על הלח משום דדומה לשני מינים משום הכי גזרו בה לפיכך כיון שאינו אלא גזירה אם תרם תרומתו תרומה *

ה אין תורמין מפירות שנה זו על פירות שנה שבערה ולא מפירות שנה שבערה על פירות שנה זו שנאמר עשר תעשר ונתיר הוציא השנה שנה שנה בכל שנה ושנה הפרש מעשר מפירות של אותה השנה על הפירות של אותה השנה ולא תפריש מפירות של שנה זו על פירות שנה זו ואם תרם אין תרומתו תרומה לפיכך אם ליקט ירק ערב ר"ה עד שלא בא השמש וחזר וליקט אחר שבא השמש אין תורמין מזה על זה שזה חרש וזה יבש וכן אם ליקט אתרוג כערב ס' בשבט עד שלא בא השמש וחזר וליקט אחר שבא השמש אין תורמין מזה על זה מפני שאחד בהשירי הוא ר"ה לפעשרות הבואה וקטניות יורקות ומ' בשבט הוא ר"ה למעשרות האילן :

ו אין תורמין מפירות הארץ על פירות ח"ל ולא מפירות ח"ל על פירות הארץ דכתיב וכל מעשר הארץ מזרע הארץ כלומר מעשר הארץ יהיה מזרע הארץ ולא מזרע חוצה לארץ לפיכך אם תרם אין תרומתו תרומה וכחכא שמעינן נמי שאין תורמין מפירות הפטורים על החייבים ולא מן החייבים על הפטורים דמ' ואם תרמו אין תרומתן תרומה :

ז אין תורמין סמאי על דמאי דשניהם ספק ושמא אהד הוא תרם והשני אינו תרם וה"ל מן החיוב על הפטור או מפטור על החיוב וכל שכן שאין תורמין מן הדמאי על דוראי ואם תרם תרומתו תרומה מספק וחזר ויתרם מכל אחד בפני עצמו :

ח וכן אין תורמין מן הדמאי על המאי דה"ל מן דוראי החיוב על ספק פטור ואם תרם תרומתו תרומה מספק ולא האכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות דשמא הדמאי כבר נתרם וה"ל תרומתו זו עדיין סבל :

ט וכן אין תורמין מן הלכות על מה שנגד בתוך שדרה ולא מלקוח מנו' על הלכות מישראל או בחפץ מפני שתלקוח אפילו מישראל אינו חייב מן התורה אלא מורכבן והנגד בתוך שדרה חייב מן התורה שנאמר הכואה ורעך ולא הלכות והוי ליה כמו כפסור על החיוב או איפכא וכן הלכות מן הגוי אין חיובו כמו בלקוח מישראל *

י אין תורמין סבלי' על החטים וחטים על השמן וענבים על דצין גזרה שמא יטריח הכהן לדרוך ולכתוש החמיר

א אמרין ודאי קא מייאשי אבל אם הבעלים יודעים אחריהם הא קחזינן דלא מייאשי ואין תרומתן תרומה :

ב הבן והשכיר והעבד והאשה תורמין על מה שהם אוכלי' שהרי אוכלין ברשות בעל הבית אבל לא יתחמו על השאר שאין אדם תרם דבר שאינו שלו :

ג הבן כשאוכל עם אביו והאשה בעיסרה תורמין מפני שהם ברשות :

ד הפועלים אין להם רשות לתרום שלא מדעת בעל הבית :

ה פועל שאמר לו בעל הבית כנוס לי גרני והרום ותרום ואחר כך כנס תרומתו תרומה ואין זה שינוי שליחות דכנוס ותרום שאמר בעל הבית על כרחך לאו דוקא שיכנוס ואחר כך יהרום קאמר שהרי אין דרך להכניס אלא אם כן נתרם :

ו הנכרי שהפריש תרומה משלו אף על גב שזמן התורה אינה תרומה גזרו חכמי' שתהיה תרומתו תרומה משום כעלי כיסין שיתלו סמונס בנוי כרי לפוטרו וכדוקין את הגוי שהפריש התרומה אם אמר כדעת ישראל הפרשתיה הנתן לכהן ואם לאו טעונה גזירה שמא בלבו לשמים כד' כא"י אבל בח"ל לא גזרו עליהן ומודיעין אותו שאינו צריך לתרום ואינה תרומה כלל :

ז המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר מעשר ואמר תרומה לא אמר כלום עד שיהיו פיו ולבו שוים שהרי מקדיש הוא כמו נדר וכתיב מיצא שפתיך תשמור וכת' לכשא שפתיים וכתיב כל נדיב לב שיהא נומר בלבו מה שהוא מבטא בשפתיו :

ח ודוקא שהיה מכוי' לומר תרומה ואמר מעשר שבטל כדבור פיו מה שהיה במחשבתו אבל אם הפריש תרומה במחשבתו ולא הוציא בשפתיו כלום הרי זו תרומה שנאמר ונתחב לבס תרומתכם בתרומת הגרן במחשבה כלבד היתה תרומה :

ט הפפריש תרומה על הנאי אם נתקיים התנאי הרי זו תרומה ואם לאו אינה תרומה :

י הפפריש תרומה ומעשרות וניחם עליהם הרי זה נשאל לתכם ומתירין לו על ידי פתח ותרשה כדרך שמתירין שאר נדרים והחזור חולין כמו שהיתה והפירות שבלים עד שיפריש פעם שנייה אולם שהפריש תחלה או יפריש פירות אחרות :

יא האומר של מעלה תרומה ושל פטה חולין או בהפך דבריו קיימין שהדבר הלוי בדעת התורם :

יב התורם את הגזר צריך שיכין את לבו שתהיה תרומה על הכרי ועל מה שבקושעין ועל מה שבצדדין ועל מה שבתוך התבן והתורם את היקב צריך שיכין לבו לתרום על שכתרצנים ועל מה שבזני' והתורם את הכור של שמן צריך שיכין את לבו על מה שבנפ' ואם לא נחכוין אלא תרם סתם נפטר הכל שתנאי כ"ד הוא שתהא תרומה על הכל :

יג התורם כלכלה של חאנים ינמצאו חאנים בצד הכלכלה הרי אילו פטורים מפני שבלבו לתרום על הכל :

יד אין תורמין אלא מן היפה שנ' בהרימכם את חלבו ממנו כד"א כשהורה שניהנה לכהן אבל השתא דלאיבוד אלא מפני השומאה אין צריך להקפיד ככך מיהו במעשר היתהן ללוי ולעני יש להקפיד ככך :

טו אין תורמין מפי' על שאינו מינו שנאמר כדנן מן הגרן וכסלאה מן היקב ואם תרם אין תרומתו תרומה הקישות המ' לפי' מין אחד הם כל מין חטים מין אחד הם כל מין חאנים וגיורא רבילה מין אחד הם ותורם מזה על זה וכל שהוא כלאים בתכירו לא יתרם מזה על זה אפילו מן היפה

אף על פני שהם חייבין מיתה כיון שמים צינ משלסין המתנות לבעליהם שנא' אשר ירמו לה' אין לך בהם כלום עד שירמו אותם ובה' לומר לאדם להיות אוכל והולך ואחר כך מעריש תרומה ומעשרות :

עא מעשרין ממקום זה על מקום אחר ואינו צריך לעשר מן המקום כדכתיבנא טעמא לעיל סעיף כ"ד אכל אין מעשרין מצינן על שאינו מינו ולא מן החיוב על הפסוד ולא מן הפסוד על החיוב ואם עישר אינו מעשר טבל הפסוק דילפינן מיניה דרבי אלו בתרומה ובמעש' כתיבי וכך אמרנו ומעשרו ותרומה כדדרי נינהו :

עב לפיכך כל שאמרנו בתרומה אין תורמין מזה על זה כך במעשר אין מעשרין מזה על זה וכל שאמרנו בתרומה אם תרם תרומתו תרומה כך במעשר אם הפריש מעשרותיו מעשרות וכל שהוא פסד מן התרומה קמור מן המעשר וכל התרם מעשר :

עג כל שאמרנו בהם לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומתן כך אם עשרו מעשרותיהם מעשרות וכל שאין תרומתן תרומה כך אין מעשרותיהם מעשרות :

עד השקדים המרים בין בגדלם בין בקמנן פטורי' ממעשר לפי שאינם אוכל :

עז אין מעשרין אלא מן המוכר שנאמר בתרימבם את חלבו ממנו ונחשב לכם כחבואה גורן ותחבואת יקב כשם שמעשר שמפרישין הלויים מן החלב שבו כך מעשר שמפרישין ישראל מן הגורן וכן היקב יהא מן החלב שבו :

עח אין מעשרין באוקר אלא במדה או במשקל או במניין כל מין לפי מה שרגילין בו כד' או משק' או מניין שאם ירבה במעש' הרי מעשרותיו טבלים ופרותיו מתקנין ואם ימעט גם פירותיו טבלים לפיכך כל המוקרק כשיעור הרי זה משובח :

עט הפריש מקצה מעשרותיו אינו מעשר אלא כמי שהלק את הערימה ולקח ממנו מקצת' צריך שיוצאי' מזה החלק מעשר שלו כיצד היה לוק' פאה והפריש מהם ה' סאה לטם מעשר כיון שלא הפריש מזה הכרי כל המעשר המגיע עליו דהיינו' סאין לא חל שם מעשר כלל על ה' סאין שהיה הוא מעשר על ג' סאין שכבר אלא הכל עודנו כטבלו כיון שלא הוציא ממנו כל מעשרותיו וצריך להפרי' מאלו ה' סאין חצי סאה למעש' שלהן וזו החצי סאה צריך להפריש מאלו ה' סאין עצמן שביזן שכבר קראן כולן מעש' לא יפריש מטבל שיש לו במקום אחר עליהן מפני שנרא' כמפריש מטבל על הרומה :

פ הפרי' תרומה גדולה מן תרומה מעשר מברך קוד' שיפרי' כמו שמברכין על כל המצו' עובר לעשייתו ואשר בלא' אמ' אקב'ו להפריש תרומה וכן הספריש מעש' ראשון מברך קודם להפריש מעשר וכן מברך על מעש' שני ואם הפרי' הכל זה אחר זה סיד' ולא שח' בניהם כוללן בולן בכרבה א' ומברך להפריש תרומה ומעשרות ומת' סאין מברכין בעל על' הפרשת תרומה שהרי אפשר להפריש על ידי טלוח היינו מטום דלא סני בלא רשותו הוי כאי אפטר על ידי אחרים נל' :

פא עט' כל פרי שאינו ראוי לאכילה בקטנותו אינו חיי במעש' עד שיגיעו לעונת המעשרות דהיינו שיגדלו ויעשו אוכל שכל מוצע הארץ מפרי העץ עד שהיה פרי וכן התבואה והקטניות שנאמ' את כל תבואת זרעך עד שתעשה תבואה וזו היא עונת המעשרות וקודם שתגיע התבואה ואפי' לעונת זו מותר לאכול מהן כל מה שירצה ובכל דרך שירצה וכל פרי שראוי לאכילו מקטנותו ואינו מניח אותו אלא כדי שיוסיף בנפו חייב הו' במעשר מיד שמיד נקרא פרי כיון שראוי לאכילה :

פב ומרכתיב זרעך ורשו דמשמע טנם הזרע בעודו זרו בקרקע נקרא פרי או תבואה ואימתי כשהגיע להזר' ולצמוח זהו עונת מעשר שלו כל פרי לפי מה שדוע' כנ' שנתבאר' במשניות ואין צורך להאריך :

מיד בנייה זו ואמרו שאפילו אם תרם אינה תרומה אבל מין שמעל הזתים הנכבשין ויין על הענבים לעשותן זקוקים זה דומה לתרם משני מינין שאינם בלאים זה זה מן היפה על הרע דשפיר קעביד :

ג כן וצרימין מויתי שפן על ידתי כבש אבל לא מויתי כבש על ידתי שפן ומיין שאינו מבוטל על המבוטל אבל לא מן המבוטל על שאינו מבוטל מן הצלול על שאינו צלול וכל לא משאינו צלול על הצלול מתאנים על נרורת במנין ונרורת על האנים כמדה אבל לא תאנים על נרורת' במדה ולא נרורת על התאנים במניין כרי שיהרוב לעולם בעיפה ותורמין חטין על הפת אבל לא מן הפת על חטין לפי חלקו ובכל אילו אם תרם תרומתו תרומה והאירנא דתרומה ללכוד אולא אין להקפיד בכך וכן כשאר דברים וכיוצא בהן אל במעשר הניתן ללוי ולעני שלעולם צריכין לתת במדה יש להקפיד בכך גם האירנא :

גד אין תורמין חומץ על היין דהל' מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו הרומה אבל תורמין יין על חומץ שהיין והחומץ מין אחד הם והרי זה מן היפה על הרעה :

גה ואם היה בלבו לתרום חבית של יין על יין ונמצא בידו חומץ ה'ל תרומה זו בטעות ונס הרי מן הרע על היפה הרי תרתי לריעותא ואינה תרומה אבל אם היה בלבו לתרום חומץ על חומץ ונמצא מה שתרם הוא יין אף ע'נ דתרומה זו בטעות הוא כיון דהטעות לעילויא הוא שעלה בידו מן היפה על הרע תרומתו תרומה וכן התרם חבית של יין על יין ונמצא חומץ אם ידוע שהי' של חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה דהל' תרתי לריעותא ואם אחר שתרמה החמיצה הרי זה תרומה ואם ספק הרי זו ספק תרומה שאסור לזרים ויחודי לתרום על מה שתרם וכן הדין בתרום כשות ונמצא מרה ואבטיח ונמצא סרוח :

גו אחר שמפרישין תרומה גדולה מפריש אחד מעשרה מהנשאר והוא הנקרא מעשר ראשון וכו' נאמר כיאת מעשר בני ישראל אשר ירמו ליהו' והמעשר הזה הוא ללויים זכרים ונקבות שנאמר ולבני לוי הגה נתתי את כל מעשר בני ישראל לנחלה :

גז מעשר ראשון אחר שהוציא ממנו תרומת מעשר חולין הוא ומותר באכילה לישראל ומותר לאוכלו אפילו נשומא שאין בו טום קדושה כלל וכל מקום שנא' כמעשרות קדש או פדיוה אינו אלא מעשר שני ומניין שמעשר ראשון חולין הוא שנאמר ונחשב לכם תרומתכם כדגן מן הגורן ומלאה מן היקב מה גורן ויקב חולין לכל דבר אף מעשר האון שנישלה תרומתו חולין לכל דבר לפיכך בת לוי אפילו בעלה בעלה זנות נותנין לה מעשר ואוכלת אבל אשה לוי' שסע' שמת בעלה או העיד לה עד אחר שמת ונשאת על פי אחר כך בא בעלה קנפו אותה חכמים שהריח אסורה במעשר :

גח לויים וכהנים מפרישין מעשר ראשון מהבואה שלת כדי להפריש ממנו תרומות מעשר שהוא מובל את התבואה והלוי נותן התרומת מעשר לכהן והכהנים מפרישין כל תרומת ומעשרותיהם לעצמם אלא שספרישין אותם כדי שלא אכלם כשכלם שכן למדו ז'ל מקרא דכתיב כן מרים. אם אדם ואמר ז'ל יוכל ואכלו פירותיה כשכלן תלמוד ז'למך גם אחז ולמדו מפי השמעה אתם אילו הלויים גם אתם לרבות את הכהנים :

גט אין מוציאין המעשר מיד הכהנים שנ' בלויים וכי תקחו מאת בני ישראל וכן כל מתנות כהונה אע"פ שצריכין להפרישן אין מוציאין אותן מכהן לכהן :

כל פירותיו טבלים וכן כן לוי שאכל המעשר נשבלו :

שהכניסה לבית ופסוד לעולם מן התרומה ומן המעשרות
 שהרי אינו מהחיל כדי לנמו' הכל :

פה הגומ' פירותיו של חבירו שלא מדעתו וכן קובע פירותיו
 של חבירו באחד מן הששה דברים שקובע מעט' שלא
 מדעתו הרי אלו שכלו למעטר :

פו איזה נמר מלאכתו של פירו' היום משיניחנו בזכות ויש
 לה הזניח והחרצנין מעל פי החבי' אבל כשהו' סוד' הבו'
 וכשיבנהו להעמידו בהכיות הוא שוטה עראי וקולטין הנת
 העליונה ומן הצ' נור ומכל מקום ושוטה :

פז יביצו היא אכילת עראי כגון שהיה סקלף שעור' צובל
 סקלף אחת אח' ואם קלף וכנס לתוך ידו חייב לעט' וכן
 נוטל מן היין ונותן לקע' לתוך הבשיל צונן ואוכל אכלא
 לתוך הקדירה אע"פ שהוא צוננת מפני שהיא כבוד קשן כן
 פוחט ויתס' על בשרו אבל לא לתוך ידו וכן כל כיוצא בזה
 פח כלשם שמתר' לאכול עראי מפ' שלא נסמ' מלאכתו מ'
 מתר' להאכיל מהם לחיה ולבהמה ולעופות עראי אפ'
 דרכה פעמים כל מה שירצה ומפקיר מהם כל מה שירצ' קודם
 שיעטר ואם נסרו אע"פ שלא נקבעו למעט' לא יפקיר להפקיע
 מה' תרומ' ומעשרות שגזול השבט ולא יאכיל לבהמה להחז'
 ולעופו' אכילת קבע עד שיעטר אלא סאכילין אכילת עראי מן
 השכל ואפילו בהוך הבית ומאכילין פקיעו עמיר עד שיעט'
 חבילות :

פח חמנה העומדת בחצר אוכל ממנה עראי אחת אחת
 ופסוד ואם צרף הרי קבע וחייב כמעט כד' כשהיה
 עוסד בקרקע אבל אם עלה לראש התאנה ממלא חיקו ואוכל
 שם שאין אור חצר קובע למעטר :

צ' גינה אינה קובעת כלל צובל שם אפי' אכילת קבע כלש'
 הרומה למעטר ואם דעה התאנה עומדת בחצר ונוטה
 לגינה הרי זה אוכל ממנה בנינתו כדרכו כאילו היתה נטועה
 בגינה' היתה נטועה בגינה ונוטה לחצר הרי זו כנטועה בחצר
 שאינו אוכל שם אלא אחת אחת :

צ"א גפן נטועה בחצר לא יטול את כל האשכול באחת
 ויאכל שזה חשיב אכילת קבע אלא מנרג' אחר
 ואח' ואוכל וכן כרימון לא יטול את כל הרימון אלא פרט א'
 הרימון באילן ואוכל הפרט מיס' וכן באבטיח סופרתו בקרי
 ואוכלו שם :

צב היה אוכל באשכול בנינה ונכנס מן הגינה לחצ'
 והאשכול בירו' לא יאכל בחצר מן האשכול ע'
 שיעטר ואפי' חזר ויצא מן החצר לא ינסור עד שיעטר שבט'
 חוקבע בחצר :

צג כפסד הזרוע בחצר מכרסם עלה עליה ואוכלו ויש
 צירף חייב לעטר וכן כל כיוצא בזה :

צר אין דייבין לעטר מן התורה אלא הגומר פייתו
 לאוכלן לעצמו אבל הגומ' למיכור פסו' מן התורה
 שנצטר' עשרת עשר הבאות זרע ונוטר' ואכלת ונוטר' וכן
 חייב אלא הגומר לאוכלן ולא הגומר למיכור אבל חייב
 מדברי סופרים וכן הלוקח פסוד מן התורה שנאמר הבנות
 זרעך וחייב מדבריהם במה דברים אמורים כשילחן אחר
 שנמנו מלאכתו ביד מוכר אבל אם נמנו ביד וקח דייב'
 לעטר מן התורה וכבר ידעתה שאול' שהמקח קבע כדרכו
 שנמנו מלאכתו לפיכך הלוקח פירוה' תלושים לאוכלן צ'
 ונמנה מלאכתו ביד מוכר נקבעו למעטר מדברי סופרים
 שיה' ומאימתי יקבע משהו' ומי' אע"פ שלא כשן שהיה דייב'
 קונים מן התורה :

צד הרי שלא נתן דמים והיה כבוד ומצא כבוד ומני' אפי'
 כל היום כולו ואף ע"פ שנמנו כלו לקח לא נדיב'
 כמעט ואם היה ירא שמים מעטר מיד שנמנו כלו וקדושה
 לאחוריו למכר ויזילנו אחר שיעטר :
 צ' הרוק

באן שאינו מצוין כולם כינינו לפיכך לא אביא רק המצויים
 בהכואה אמרו ששיעור עונת מעטר שלה משחביא שלישי
 ובאשכול אמרו כל שהגיע בו אפילו נרגר יחידי כולו חיבור
 למעשרות וכאילו הגיע כולו ולא אותו אשכול כלכר אלא כל
 הרוח שיש בה אותו הנפץ שיש בה אותו האשכול והן רימון
 שהגיע בה אפי' פרידה אחת בו חיבורו למעשרות :

פא שמרי יין שנתן עליהן מים ומננן אס נתן ג' ומצא ר'
 מוציא מעטר על זה היתר ממק' אחר ולא מיניה וביה
 שמה יפרי' מים ולא יין אבל חרומה אין צריך להפרי' שהמורס
 כהחלה מן היין שהיו בו אילו השברים היה דעתו על הכל
 ואם מצא פחות מד' אף ע"פ שמצא יתר על מדה' ואע"פ שיש
 בהם טעם יין פסוד רבטל הוא במים :

פב פירו' שהגיע לעונה המעשרות ונתלשו עדיין לא נמנו
 מלאכתו כגון תבואה שקצרה ורטה ועדיין לא זרה אותה
 ולא מרהמה מות' לאכול מהן אכילה עראי עד שהיננו מלאכתו
 ושחנמנו מלאכתו אסוד לאכול מהם אפי' עראי עד שיתרוס
 ויעשה כד' אכילתו פירותיו למיכור בשוק אבל אם היה כוונתו
 להוליכן לבי' הרי זה מותר לאכול מה' עראי אפי' אחר שנמנה
 ע' למעט' בכניסתו לבית כמו שיחבאר
 בסמוך ומה בין המוכר בשוק לסו' לבי' בשהוא מוליד
 ולית' בידו ודבר תלוי וכשהוא מוליד לשוק כדע' הלקוחות
 הרב' תלוי שמה' ימצא לקוחות ונטבלו מיד שהרי המקח קובע
 כמו שיחבאר בסמוך :

פג אחר מ' דברים קובע הפירות למעשרות החצר והמקח
 והאש והמלה והתרומה והשבת בית וחצר מן התורה
 פדו שיחבאר והשאר מדברי סופרים וכולם אין קובעין אלא
 בדבר שנמנה מלאכתו כמו שיחבאר בסעיף הסמוך כיצר
 פירות שדעתו להוליכן לבית אף ע"פ שנמנה מלאכתו אוכל
 מהן אכילת עראי עד שיכניסו לבית שלו נכנסו לבית שלו
 נקבעו למעשרות ואסוד לאכול מהם אפילו עראי עד שיעטר
 ומניין שהבית קובע סכ' בערתי הקדש מן הבית וכו' שהביעור
 צריך להיות מן הבית ממילא שמעי' שאינו נקבע עד שיכניסוה
 לבית וכשם שהבית קובע למעטר כך החצר קובע למעטר שנ'
 ואכלו בשערך ושבעו לפי' אם נכנסו הפירו' לחצר דרך השער
 נקבעו אף על פי שלא נכנסו לתוך הבית וכו' אם כן בית למה
 לי דכ' הוא פבעי ליה ל' חצר דמיא דבית מה בית משתמר
 אף חצר המשתמרת וכן אם מכרן או בשלן כאור או ככשן
 במל' או הפריש מהם תרומה או נכנסה שבת עליהם לא יאכל
 מהם עד שיעטר אע"פ שלא הניח לבית' הכניסין לבית קודם
 שהנמור מלאכתו הרי זה אוכל מהם ארעו' התחיל לנמור
 מלאכתו מאחר שנכנסו לבית חייב לעטר מיד שמתחיל לנמו'
 הכל' כיצד הכניס קישואין ודילועין קוד' טישפשטף משתחיל
 לשפשטף אחר מהן נקבעו הכל למעטר וכן כל כיוצא בזה
 וכן התורה פירו' שלא נמנה מלאכתו מות' לאכול מהן ארעו' :
 חוץ מכלכלת האנשים שאם תרסה קודם שתנמ' מלאכתו נקבע'
 למעטר ואסוד לאכול מהן אפי' עראי :

פד אין הבית קובע מן התורה אלא משנמנה בכרי' אבל
 לפני מירוח אין ראיית הבית קובעת דגמי תרומה
 ומעטר כתיב דגן ראשי' דגנך והוא המירוח לפיכך כשמכניסה
 לבית קודם מירוח לא הוקבעה למעט' מן התורה זרבנן הוא
 דאסרו אכילת קבע בדבר שלא נמנו מלאכתו אבל אכילת
 עראי לא אסרו מ' אסור לאדם להערים להכניס תבואתו
 לבי' בעורה כפי' קודם פירוח כדי שאכל ממנה עראי הרבה
 פעמים מעט מעט כדי שתיפטר תבואה זו לעולם מן התרומה
 ומן המעשרות ודוקא לאכילת ארס ארעו' אסור אבל להאכיל
 לבהמה עראי אפילו כמה פעמים לא נזרו לפיכך אמרו מותר
 להערי' על החבואה להכניסה לבית בעודה כפי' כדי שיהיה
 פרמיה וכלה עראי ופסוד מן המעטר וזהו מעט מעט אחר

לבוש עטרת זהב הלכות

א הלוקח כמחובר לקרקע או שלקח תלוש על גנת שלא להחזיקו לעצמו אלא לשולחו לחבירו לא נקבעו יכול לאכול ממנו עראי שאין המקח קובע אלא כשלוקח דבר שנמסרה מלאכתו לאוכלו בעצמו דושיא דהגוסר פ"ל שררו דכל מאי דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון :

ב האומר לחבירו הא לך איסור זה ותן לי כו' תאנים הרי זה אוכל אחת אחת ופסוק ואם צירוף חייב לעשר הא לך איסור זה בעשרים תאנים שאבור לי בורר אחת אחת ואוכל באשכול שאבור לי מנגרר ממנו באילן ואוכל בריסון שאבור לי פורטו באילן ואוכל באבטיח שאבור לי סופת כ בקרקע ואוכל ואם קצץ את התאנים וצרפם או שקצץ את האשכול או האבטיח חייב לעשר שהרי לא קנה אלא הנתלש אבל אם אמר לו הא לך איסור בעשרים תאנים אילו בשני אשכולות אילו בשיני רימונים אילו בשיני אבטיחים אילו קוצץ כדרכו ואוכל עראי ופסוק שלא נקבעו במקח זה שהרי לקמן במחובר ואין המקח קובע אלא בתלושן שנמסרו ביד מוכר כמו שאמרנו בסעיף צ"ד :

ג המחליף עם חבירו זה לאכול זה לאכול שניהם נקבעו למעשרות שהרי לקחו בתלוש זה לקצות זה לקצות פירוש ששניהם אינם מחליפין לאכול אלא לעשות מהם קציעות שניהם לא נקבעו שאין המכר קובע דבר שלא נמסרה מלאכתו כמו שאמרנו בסעיף צ"ד : לקח הא' פירות שהחליף לאכילה והאחר לקח חליפיהן להקצות זה טלקח לאכילה חייב לעשר זה טלקח להקצות לא נקבע למעשר :

ד עם הארץ שהיה עובר בשוק ואמר טלו לכם תאנים אוכלים ופטורים מן המעשר ולא היישוין שמה העם הארץ כבר הכניסם לביתו ונתחייבו לידו שכיון שנמצאים בשוק מחוקין להו' שלא ראו פני הבית מעולם ואינה מ מתחייבים כמה שנותן להם שאין המתנה קובעת כמכר :

ה השוכר את הפועלים לעשות עמו בפירות בין בתלושין בין במחוברין הואיל ויש להם לאכול מן התורה מה שהן עושין הרי הן אוכלין ופטורין מן המעשר שהתורה מה זכתה להם ולא דמי למקח ואם התנה עמהם שיאכלה מה שלא זכתה להם התורה כגון שהתנה הפועל שיאכלו בניו עמו או שיאכל בנו בשכרו או שיאכל אחר גמר מלאכתו בתלוש הרי זה אסור לאכול עד שיעשר דהואיל ואוכל מפני התנאי הרי זה בלוקח :

ו המוציא פועלים לשרה לעשות לו מלאכה בשדה בזמן שאין להם עליו מזונות כגון שאינו שוכרין ללקט תאנים אלא לחרישה וכיוצא בה אוכלים מפירות שבשדה ופטורים מן המעשר שכיון שעבשו אין להם מזונות והוא נותן להם אף על פי שלא פסק עמהם ועדיין לא נגמרו מלאכתן לא היו פורע חובו משבל והוא שלא נגמרה מלאכתן דאי נגמרה מלאכתן ביד בעל הבית וסתמא לא נמרן למוכרן אלא לאוכלן והרי כבר נטבלו ואסורים לפועלים אבל אם פסק להם עליו מזונות לא יאכלו אף ע"פ שלא נגמרו מלאכתן שאין פורעין חוב מן המשבל אבל אוכלים אח' אח' מהתאנה אבל לא מן הסל ולא מן הקופה ולא מן המוקצה :

ז אחד המשבל וא' השולק ואחד הכובש קובע למעשר אבל המעשן את הפירות עד שהכשירן הרי זה ספק דמספקין בגמרא אי הוי בכלל משבל שאמרו הכמים שקובע למעשר :

ח אכל השומן פירות בארמה או בזבל או בהכין עד שהכשירן לאכילה פשיטא לן שאינן בכלל משבל ולא נקבעו למעשר :

ט הגוזל יין להבשיל חם או שנתן שמן לקרירה או

י במלפס כשהן מרותחין נקבעו למעשר :

יא מונג' יין במים חמים נקבע ואין צריך לומר אם בדי היין ואפי' בנת אסור לשהח ממנו עד שיעשר :

יב הסגהש אשכול לחוד הכוס נקבע למעשר שכן רר קביעות שתייתו אבל לחוד התמחוי אינו נקבע :

יג המולח פירות בשדה נקבעו למעשר אבל הזוחים אחת אחת כמלח ואכל פסור :

יד הפוצע זתים כדי שיצא מהם השרף פטור ממעשר :

יז הנוטל זתים מהמעשן טובל אחת אחת במלח ואכל ואם מלח ותן לפניו חייב וכן כל כיוצא בזה :

יח התורם פירותיו תרומת סצריך לתרום אחריה שניה ביון שהתחיל לתרום נקבע למעשר ולא יאכל מהם עראי עד שיוציא התרומה השנייה ויעשר :

יט פירות שנמסרה מלאכתן וחשכה עליהם לילוי שבת נקבעו שכיון שנעשו ראיון לאכילה בשבת ואם היה אוכל מהם בשבת הל' קבע משום דכתיב וקראת לשבת עונג לפיכך אסור לאכול מהם אפי' אחר השבת עד שיעשר שכיון שנקבעו בשבת נקבעו ולא פקע :

כ הינוקות ששטמו תאנים לטבת ושכחו מלעשרן לא יאכלם למצאי שבת עד שיעשרו שהרי יתרום לטבת תאינה שהיתה מיוחדת לן לאכול פירותיה בשב' ולוקח ממנה כלכלה לא יאכל מהם אפילו קודם השבת עד שיעשר דהואיל ואילו הפירות מיוחדים לשבת ושבת קובעת נקבעו מיד משעת לקיחתן :

כא היה אוכל באשכול וחשכה עליו לילוי שבת לא יגמור אכילתו בשב' עד שיעשר ואם הניחן לאחר הטבת הרי זה גמור באכילה עראי ואינו מעשר שכיון שהניחו מידו ופסק מן האכילה כדי שלא לאוכלו בשבת היאך יקבעו שבת שהרי נלה דעתו שלא לאכול ממנו בשבת :

כב כל שאסור לזרים לאוכלו בתרומה כגון הנרעין וכיוצא בהן כך אסור לאוכלו מהשבל המעשר שלא ניטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפרד וכל שמותר לזרים לאוכלו בתרומה מרבבים אלו כך מותר בשבל ובמעשר שלא ניטלה תרומתו מעשר שני והקדש שלא נפרד :

כג אין מדליקין בשבל שמא וכל שכן בשמור וחול ואין צריך לומר בשבת שנאמר משמרת תרומתי בשמרת שהי תרומת הכתוב מדבר בין בשמורה בין בשמא' מה תרומה שהורה אין לך בה אלא משעת הרמתה אף תרומה שמא' אין לך ליהנות בה אלא משעת הרמתה ואילך ואין מתפין בשבל ואין זורעין את המשבל ואפי' פירותו שלא נגמרו מלאכתן למעשר אסור לזרע מהם לחפקיע את המעשר אלא צריך לעשר תחלה כמה דברים אמורים בתבואה שכבר נתלשה מן הקרקע וכן בקטניות אבל העוקר שתלים שיש בהן פירות ממקום למקום כחוד שדהו הרי זה מותר ואינו כזרע שכל שהרי לא אסף הפירות וכן העוקר לפת וצנונות ושתלם במקום אחר אם נתבוי' להוסיף בגופן מותר שהרי יעשר מהם לכשיגדלו אבל אם שתלם כדי שיקשו ויקח הזרע שלהם אסור שהרי מפקיעים מידו מעשר מכל וכל והוא ליה בזרע חטים או שעורים של שבל :

כד אין מוכרין שבל שמא יבא הלוקח לירי משכול שלא ידע שמשבל הוא ואם צריך למוכרו לא ימכרו אלא לחבר שידע שהוא נזהר בו ואסור לשלוח שבל ואפי' חבר לחבר שמא ימכמו זה על זה ויאכל שבל :

כה המוכר פירות לחבירו מוכר אומר על גנת שהם שבל מכרתיו ולוקח אומר לא לקחתני מסך אלא מעושרים כופין את המוכר לתקן וישלים ללוקח החולין למדרו דקנס הוא שקנסוהו מפני שמכר שבל :

כו אין פורעין מהשבל מפני שהוא מכומר :

כט ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד יט

הלכות תרומות ומעשרות

קב הריקה טבל משיני מקומות מעשר מזה על זה והוא שירע בנדאי שטניהם לא עשרו שהם הודיעוהו : המוכר ערה מהנכרי מעש' ונותן לו פירות שחוכר הקרקע מן הנכרי לזרעה ולהת לו כך וכך סאה בין העשה הרב בין העשה מעש לאיתן לנכרי קצבתו עד שיעשר הכל ואחר כך יהן לו מה שקצב עמו : כהן או לוי שלקחו פירות מישראל אחר שננטרה מלאכתן מוציאין התרומה והמעשרות מידיהם . נותנים אותם לכהנים וללויים אהרים דקנס הוא להם שקנסו אותם כדי שלא יקפצו לנתות ולגרות ויקנו שבילים כדי להפקיע מתנות אחיהם הכהנים ודוקא כשקנו אחר שננטרה מלאכתם שחל עליהם חיוב הפרשה ביד ישראל אבל אם קנו אותם קודם שתנטר מלאכתן אין מוציאין מידם : **קכג** כהן או לוי שמכרו פירות תלושין לישראל קודם שתנטר מלאכתן ואין צריך לומר אם מכרו במחובר הרי התרומה והמעשר שלהם ולא אמרינן שמכרו זכותם לישראל שיהיה לו ג' ו' סמכו קודם נטר מלאכתן עדיין לא היה להם זכות בתרומה ובמעשרות שבהן שימכרוהו לישראל אבל אם מכרו לאחר נטר מלאכתן כבר היה להן בהן זכות שהיו יכולין להפרישן ולעבדן לעצמן אמרי' כל זכות שיש לו באותה תבואה מכר לישראל והישראל נוהגין לכל כהן שירצה וכאן לא שייך קנס :

קכד הנותן שדהו זרעה לגוי בקבלה טקבל עליו הגוי לעבדו ולהת לישראל שנתנו לו מן התבואה כמה שחשקה הן רב או מעט חציו או שלישיהו או מה שיהנו ביניהם וכן אם נתנו לישראל שאינו נאמן על המעשרות על דעת בן אע"פ שלא באו לעונת המעשרות צריך לעשר על ידם דהא הם ידאי לא עשרו אבל אם נתנה לסתם ישראל אפי' הוא עם הארץ עד שלא באו לעונת המעשרות אינו צריך לעשר על ידו שבין שלא הניע לעונת המעשרות בידו סמך על רוב עמי הארץ מעשרין הן ומשב' לעונת המעשרות בידו אינו סומך עליו וצריך לעשר על ידו ביצה הוא עושה עומר על הגורן ונוטל ואינו חושש למה שאכלו שאין אנו אחראין להם . **קכה** באחר בהשיר הוא ר"ה למעשר תבואות וקטניות וירקות ובכל מקום שנאמר ראש השנה הוא אחד כתשרי שזהו סתם שנה הנאמרים בתורה כדכתיבנא טעמא לעיל בהלכות ערלה סעיף ד' ובט' בשבט הוא ראש השנה למעשר אילנות כיצר תבואה וקטניות שהניעו לעונת המעשרות לפני ראש השנה של שלישיה אף על פי שננטרו ונאספו בשלישיה מפרישין מהן מעשר שני האם לא באו לעונת מעשרות אלא לאחר ראש השנה של שלישיה מפרישין מהו מעשר עני וכן פירות האילן שבאו לעונת המעשרות קודם חמשה עשר בשבט של שלישיה אף על גב שננטרו ונאספו אחרי כן כסוף שנה שלישיה מתעשרין לשעבר וס' ומפרישין מהן מעשר שני וכן אם באו לעונת המעשרות קודם חמשה עשר בשבט של רביעית אף על פי שננטרו ונאספו ברביעית מפרישין מהן מעשר עני ואם באו לעונת המעשרות אחר מ' בשבט מתעשרין להבא :

קכו הריק כשעת לקיחתו עישורו מפני שהוא גדל על כל מים ויונקת ליחות בכל עת עד שלוקצין אותו לפיכך אם נלקט כיום ראש השנה של שלישיה אף על פי שכא לעונת המעשרות ונטר בשנייה מפרישין ממנו מעשר עני ואם נלקט ברביעית מפרישין ממנו מעשר שני וכן באחרונ בלבד שאר פירות האילן הרי הוא כירק שהרי הוא דר באילן משנה לשנה ויונק בכל עת לפיכך הולכין אחר לקיחתו למעשר כיצד אם נלקט בשלישיה אחר חמשה עשר בשבט מפרישין ממנו מעשר עני אף על גב שננטרה בשנייה וכן אם נלקט ברביעית קודם חמשה עשר בשבט מפרישין ממנו

מעשר עני נלקט ברביעית אחר חמשה עשר בשבט מפרישין ממנו מעשר שני ואף על פי שהולכין אחר לקיחתו אחרונ בת שניה שנכנסה לשביעית אפילו היתה בשלישיה כזית ונעשית בשביעית ככר חיובה במעשרות דלענין שביעית כתר חגיגה אזלינן כמו שהוא הדין בשאר כל אילנות וזה כיון דלא נחשב של שביעית שהרי נחנט בשלישיה השנייה ליה כולה של שישיה :

קכז האכילנות של צלף בקצת עניינם שכנס דומה לירקות ובקצת לאילן לפיכך נוהגין עליהן חוכרי האילן וחומרי זרע' שאם היו משנה שנייה שנכנסה לשלישיה ונלקטו קודם חמשה עשר בשבט מפרישין מעשר ראשון ואחר כך מפרי' מעשר אחר ופדוהו ואחר שפרה נוהגין לעניינים ואוכל פרונו בתורת מעשר שני ונמצא כמי שהפריש מעשר שני ומעשר עני :

קכח פירות שנה שנייה שנחטבו בפירות שלישיה או של שלישיה ברביעית הולכין אחר הרוב מחצה על מחצה מפריש מעשר שני מן הכל אבל לא מעשר עני שמעשר שני המור שהרי הוא קדש ומעשר עני חול וכן פיר' שהן ספק אם פירות שנייה הם אם פירות שלישיה מפריש מהן מעשר שני :

קכט כל הפטור ממעשר ראשון פטור מן השני ומן העני וכל שחייב בראשון חייב בסניהם וכל התורם מוציא מעשר וכל שאינו תורם אינו מוציא מעשר וכל מי חרס הרומתו תרומה כך אם עיטר הרי הוא מעטר וכל מי שאין תרומתו תרומה כך אם הוציא מעשר אינו מעטר דבכל ענין הוקשו להדדי .

קל פירות שהוציא מהם מעשר ראשון קודם שנקבעו למעשר הרי זה אוכל מהן עראי קודם שיוציא מעש' שני שאין הראשון קובע לשני אבל מטקבעו למעשר אע"פ שהוציא את הראשון אסור לאכול מהן עראי עד שיוציא את השני א"א מעשר עני :

קלא מעשר שני הואיל וטעון הבאת מקום אין מביאין אותו מחוצק לארץ שהרי אינו נוהג בחוצה לארץ ואינו קדוש אם הפרישו לפיכך לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריא :

קלב מעשר שני שהר נאכל לכעליו לפניו מחמת ירושלים שנאמר ואכלת לפני יו' אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו טם ונזכר בין בפני הבית ושלא בפני הבית דעשר העשר וגומר לעולם שמע אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית שנאמר מעשר דגןך והירושף ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך הקיש מעשר בכורות מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הבית :

קלג בזמן הכית היו פודין מעשר שני כשנז' אבל בזמן הזה הואיל ולא יבדו אילו אם רצה לפרות שוה מנה בפרוטה אפילו לכתחילה פודה אותו בפרוטה שלא יהא זה חמור מהקדש שפודין בפרוטה אפילו שוה מנה מדין תורה והוא אסור בהנאה דחל עליו קדושת המעשר שני לפיכך מטליך הפרוטה לים הגדול אבל לשאר נהרות צריך לשוחקת תחילה שסא ימצאוהו ישראל ויהנה ממנה ויבא ליד מעילה וכן אם חילל מעשר שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות הרי זה מחולל ושורף את הפירות שחילל עליה כדי שלא יהיו תקלה לאחרים :

קלד ושיעור פרוטה כחצי שיעור כסף מוקק שהוא חלק מ'ב כמעט כסף שהוא אשפירי עישמאני שמשקלו רביע דרהם נמצא שהפרוטה חלק מ'ח בקטעה ויותר מעט וצריך לרקק שהפירו' שחילל עליהם מעשר שני שישו כן לפחות וע"ל סימ' רצ"ד :

מטבע אלא בכסף פותח שיש עליו צורה או כתב דכתב וצרת הכסף דבר שיש בו צורה ואם פדה בלשון של כסף וכיוצא בו הוא הנקרא אסימון לא עשה ולא כלום ואין פודין בפחות מפרוט' מפני שהוא כפודה באסימון שהרי אין מטבע של צורה בעולם שהיא פחות מפרוט' ואין פודין בכסף שאני יוצא באותו זמן וכאשר מקום שנאמר ונתת הכסף גבל אשר תאורה נפשך שיהיה ראוי להוצאה ואינו פוד' במעות שאינם ברשותו שנאמר וצרת הכסף בידך ואפשר לומר שאין העברים האילו נאמרים אלא בזמן שביח המקדש קיים אבל עכשיו שאין מעשר שני נאכל אין להקפיד בכך ומכל מקום יש לחוש בדבר. ואף בזמן הזה לא יפרה מעשר שני אלא על כסף שיש בו מטבע היוצא והוא ברשותו או יחלל על פירות אחרים :

קמט הפודה מעשר שני קודם שיפרישנו כגון שאמ' מעשר שני של פירות אילו פדיו במעות אילו לא אמר בלום ולא קבע מעשר אבל אם קבע מקום שאמר מעשר שני שהם בצפון בו בדרום מחולל על המעוה אלו הרי זה פדיו : **קס** מצות עשה להתוודות לפני ה' אחר שמוציאן כל המתנות שכורע הארץ וזהו הנקרא וידוי מעשר ואין מתוודין וידוי זה אלא אחר וזשנה בספרישין בה מעשר עני שנאמר כי תכלה לעשר וגומר ואמרת לפני ה' אלקיך ביערתי הקדש מן ידיו :

קמא אישתי מתוודין במנתה כיום טוב האחרון של פסח של רביעית ושביעית שנאמר כי תכלה לעשר ברנל שכל המעשרות כלין בו שזוהו פסח של שנה רביעית ושביעית דבסוכות עדיין רבה פירות של שלישית מחוברים ולא הגיעו למעשרות עד הפסח :

קמב אין מתוודין אלא כיום דכתיב ואמרת לפני ה' אלקיך בערתי הקדש מן הבית וסמך לו היום הזה האלקיך מצוה וגו' וכל היום כשר לידוי המעשר ובין כפני הבית ובין שלא כפני הבית לבער ולהתוודות :

קמג וידוי זה נאמר בכל לשון שנאמר ואמרת לפני ה' אלקיך בכל לשון שאחיה אומר ומצוה מן המבוכה שכל אהרן ואחר אומרו בפני עצמו ואם רצו רבים להתוודות כאחד מתוודין :

קמד אינו מתוודה עד שלא ישאר אצלו אחת מהמתנות שכן הוא אומר בוידוי בערתי הקדש מן הבית וערב יום טוב האחרון של פסח היה הביעור וכי תימא למה לא היו מבערין בערב יום טוב הראשון של פסח קודם הכנסת החג שכל המעשרות כלין בו כרי שהיו לומה לאכול ככל הרגל שהיה אוכל מן המעשר שני שהביא לשם לכך לא היו מבערין עד קרב לבלות הרגל דהיינו בע"ש האחרון ולמחר מתוודין במנחה ופירות שלא הגיעו לעונת המעשרות בשעת הביעור אין מעכבין אותן מלהתוודות ואינו חייב לבערם כיון שלא הגיעו זמנם :

קמה מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו והגיע יום הביעור הרי זה קורא שם למתנות ומזכה להן לבעליהן על נבי הקרקע או למי שזוכה בהן לבעליהן ומתוודה למחר ל שנתנית המטלטלין על נבי קרקע אינו אלא מהנה שיש בת חיזוק אבל אם לא יקנה להם המתנות בחליפין מפני שנראה כמכירה והרומח ומעשרות ושאר מתנות נאמר בהן נתינת לא מכירה :

קמו אם הפריש המתנות שלא על הפרדאו אם נטרף שכלו או אם הפריש מעשר בשופאה אינו מתודה מפני שכפרט' הוידוי כתיבי כל המתנות כסדרן שמתוודה לפניו ית' שקיים כולם כמו שכתובים בפרישה והיינו כסדרן כמו שדרסו הקדש זה מעשר שני מן הבית זו חלה בו ע"ש ברמב"ם

קלה מעטר שני מהור בארץ ישראל היו צריכין להכניא לירושלים ולאכול שם כמו שכתבנו לעיל כסעף ק"ב ואחר שהובא לשם ונכנס לתומה היו צריכין לאכול תוך החומה ושלא להוציאו תוך לתומה ירושלים שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך וגומר ואכלת לפני ה' אלקיך וגומר כיון שנכנס לפקום אכילתו לא תוכל להוציאו לאכול חוצה לו ואם אכלו בחוץ לוקה אלא אם לא היה רוצה להכניאו שם היה יכול לפדותו ולהביא הכסף לירושלים שנאמר ונתת בכסף מהור ויצא המעשר שני לתולין ואוכלו בביתו אבל אחר שהביאו לירושלים והכניסו לתומה היו צריכין לאכול שם דעוקא וטלא לפדותו שנאמר כי ירחיק ממך המקום וגומר ונתת הכסף וגומר כרחוק מקום הוא נפרה ואינו נפרה כ בקירוב מקום וכל זה כמעשר שני שהור אבל מעש' שני טמא אסור לאכול דכתיב לא בערתי ממנו כטמא ופירש בין שהור היה טמא ואני שהור או אני טמא והוא שהור והיו סוהרין על שניהם שומאת הגוף דכתיב נפש אשר תגע בו ושטא עד הערב ולא יאכל מן וגומר. ומעשר שני קדש מקרי ושומאת עצמו ג' דכתיב נבי ככור בעל מוס שנפרה בשעריך האצלתו הטמא והטהור כלומר אפי' טמא וטהור אוכלין ממנו מקערת אחת ואין חוששין והבא כמעשר שני כתיב לא תוכל לאכול בשעריך ורש"י דהכי קאמר דהמא הוא דשראי לך ג' ככור בעל מוס דכתיב בית בשעריך. ושראי לך לאוכלו במתומה בין בשומאת עצמו בין בשומאת הגוף והטהור אוכל עמו היינו שומאת הגוף אוכלו ומשטא אותו והטהור אוכל עמו היינו שומאת עצמו וכל זה לא תוכל לאכול בשעריך ג' מעשר הרי ש מעשר שני טמא אינו נאכל אבל מותר לפדותו אפילו בירושלים דכתיב כי לא תוכל שאתו ואמרו חז"ל אין שאת אלא אכילה שנאמר וישא משאת מאת פניו והכי קאמר קרא כי ירחיק ממך שיהא מעשר שהור חוץ לירושלים או אפי' הוא בירושלים אלא שאי אתה יכול לאכול שנטמא ונתת הכסף וגומר כן היה דינו באי' אבל בזמן הזה כשם שאין אוכלין אותו שהור בירושלים כמו שכתבנו בסעף ק"ב כך אין פודין אותו שהור בירושלים דאע"פ נפרה בקירוב מקום כיון שהוא שהור אף על פי שאין אוכלין אותו ואין מחליין אותו ואין מוכרין אותו ואם נכנס בירושלים אף בזמן הזה אין מוציאין אותו משם אלא מניחין אותו שם עד שירקב לפיכך אין מ פרישין מעשר שני בירושל' בזמן הזה אלא מוציאין הפירות בשכלן חוץ אפי' ומפריש' אותו שם ופדהו שם ואם הפרישין בעיר בזמן הזה ירקב בר' כמעשר שני שלא נטמא אבל אם נטמא פודין אותו בירושלים ויכול להכשירו לקבל שומא כרי שיטמא מיר שיגע בו דהא אנחנו שמאים והא לו היה כפדין שם בירושלים :

קלו הפודה מעשר שני אומר הפירות האילו מחוללות על מעות אילו או הרי המעות אילו חתת הפירות האילו ואם לא פירש אלא הפרישה מעות בלבד כנגד הפירות דיו ואינו צריך לפרש דהא אנו רואין שעוסק בפדיונן ויצאו הפירות לחולין וכזמן הכית מעלין המעות לירושלים ומוציאין אותה שם שנאמר וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו וגומר :

קלז הפודה מעשר שני מברך באי' אמ' ה אקבו על פדיון מעשר שני שתי יכולין אחרים לפדותו אפילו בלא רשותו לכך מברכין בעל ואם חיללן על הפירות אחרות מברך על חילול מעשר שני והפודה או פתלל מעשר שני של רמאי אינו מברך דה"ל ספק כרכה לבטלה שמא מעושר היא ואינו צריך לעשר :

קלח אין פודין מעשר שני אלא בכסף דכתיב ונתת בכסף וכן אם פודה מעשר שני שלו שהוא מסיף חומש לא יא' החומש אלא בכסף כקדן ואינו פודה בכסף שאינו

לבוש עטרת זהב

קעב * * *
 הסיפור המפורסם על היסוד דרוקא נבי הרומה שיש בה
 מסוים קדושה שייך לומר שאין כחות הקדושות מצטרפין אבל
 הבא דאליבישחכההסכנה קפיד רחמנא למה לא יצטרפו וכמו
 שפירשתי לע' סעיף ו' נבי המפריש כל ניוותיו כל ומטעם זה
 גם כן אם הו' לו שני מיני ניוה א' רעוא טוב לא יתן מן הרע
 על השטוב כמו בתרומה דכיון דאליבישחכה הכהן קפיד רחמנא
 יתן לו כל אחד לפי שיעורו ואם יתן לו מן השטוב על הרע תבא
 תבא עליו ברכה :

יג סי' שח' לו ניוות רבות של ראשית הנו ורוצה לחלק
 לכהנים לא יתן לכל אחד פחות ממשקל חמש סלעים
 מלבד שהוא שיעור כרי לעשות ממנו כג' קסן לא שילבינו
 ואחד יתן לו אלא יתן לו מצמר הגיזה כשהיא צואי כרי
 ואהיה בו אחר הליבות חמש סלעים או יותר שנאמר חתן לו
 שיהיה לו כרי מתנה המועלת סכל מקום מכל מה שיש לו
 בכת אחת אצלו יתן רק חמש סלעים סהכל ומדברי
 קופרים דהא מן התורה בכל דהו סג' :
יד ראשית הנו חולין לכל דבר לפיכך נותנין אותם אפילו
 לכתנת ואפילו תיא נטואה לישראל :

* * * הלכות צידוי וחרם * * *

שלד היאך נותנין עם המנודה או המותרם
 ועל מה מצדדין ודין התרתו וכו' כ"ח סעי'

א מדברי קבלתיש בת כיד ב"ד לנדות כל מי שעובר
 על הדת כמו שיתבאר בע"ה אלא כשמנדין אותו על דבר
 ממנו אין מנדין אותו עד שיתרו בו ג' פעמים דהיינו בה"ב מן
 הב"ד כמו שיתבאר בלבוש עיר שושן סימן י"א אבל כשמנדין
 אותו על דבר שיש מנדין אותו לאלתר ומגלן שיש בה ביד
 בית דין לנדות ולהחרים שכן מציינו בכרך שקמת והחרים
 אתל כדורו שהיה נקרא מרז"א שהוא שם כוכב שנדה על
 שלא בא לעזרת ישראל כמו שכאו שאר הכוכבים דכתיב מן
 השמים נחמו הכוכבים וי' א' שהיה שם אדם גדול שהיה כדורו
 ושמתורו והחרימו על אשר בא לעזרתו לפלח' עם סיסר'
 דכתיב אנו מרזו זהו שמתא וכתיב אורו אחר זהו חרם דארור
 הוא חרם בו כמו שיתבאר בע"ה ואפילו דאכיל וסתי ברדיה
 ויתב בארבע אמותיו דכתיב וישפיה ואסרו חז"ל בארבע מאה
 שפרי שפתיה ברק למרוז וקיס' להו לחז"ל שאין נידוי פחות
 משלשים יום ואם אינו חוץ-פני-סענין לנדוהו לאחר שלשים
 יום ואם אינו חוץ-פני-סענין לנדוהו אפילו ח' ימים ומחרימין אותו
 ואפילו פגע בהרגל בתוך שלשים יום אינו מבטל אותו ברא'
 דנבני שלש יום כנידוי וירדו אפילו נידוי דין כנופה דידו
 שהיא ז' ימים ואעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר
 ואביה ירק ירק כפניה חלא הכלפ שבעת ימים ונופה דידן
 אינה אלא חד יומה ומנדין למי שחייב נידוי אפילו יש לחוש
 שעל ידי כן יצא לתרכוח רעה אין לחוש לכך דמה לנו בכך
 הלעישהו לרשע זנומר :

ב ומדכתיב וישביה נבי מרזאמא ז' זה דין המנודה אין
 יושבין בו' אמתיו חוץ שאשתו וכנו שמתרין וי' א' דה'
 כל כני ביתו מתרין ויש לחלק דודאי על דרך כן לא נידוהו
 למנוע ממנו הטמיש בני ביתו שהוא הכרה לו ולא יכול להיות
 זולתו וגם הם צריכין לו ואין אובלין ושותין עמו ואין מוסנין
 עליו ואין כוללין אותו לכל דבר שצריך עשר ואסור בתכבוסת
 ובתספורת וכנעילת הסנדל כאבל ומהר בדברי תורה שונה
 ושונין לו נשכר ונשכרין לו כלו' פושאין ונוהנין עמו ברא'
 שפירשו שהוא מנודה אבל אם לו נדוהו בפ' אע"ג שהוא
 עברין או שעבר על נזירת ציבור מצדדין אותו למניין עשרה
 להתפלל עמו ואפילו מטרה ממשי שאין מצדדין אותו למניין

אפי' בראשית של כל יהוא דסרה ראשית כל דהו מסמע כמו
 שאמרו ז'ל בתרומה אפי' חטה אחת פושית כל הכרי ג'ל :
ג הלוקח נז צאנו של נכרי אפי' בעודו במחוכר ויהנהג לו
 הגוי אחר שנזון פטור בראשית הנו שאין זה נז צאנך
 אלא צאנו של גוי אבל אם לקח הצאן מן הגוי לניחוח חייב
 אע"פ שנרלה הנזיה ברשות הניחוח שחוזרין הצאן לגוי
 אחר הנזיה כיון שכמעט הנזיה-שלו הם לניחוח נז צאנך
 קרינן ביה חזיב :

ד הלוקח נז צאנו של הכירו בעיניו כמחוכר אם שיר
 המחוכר מעט מצאנו להנזוח חייב להפריש מן המסור
 על הכל אע"פ שלא התחיל המחוכר להנזוח חזקה אין אדם מוכר
 מתנות כהונה וסמנה דכהן נבי מוכר היא ואם לא שיהיה כלום
 הלוקח חייב להפריש שאומר לו המחוכר מתנה דכהן לא
 מכרתיו לך ומה שלקחת ממך המעות לא לקחת אלא בעד
 צפרי חוץ מחלקו של כהן ואם היו שני מינים כגון נזיה לכנה
 ונזיה סחום ומכר מין זה לזה חזקה אחר נזיהו לעצמו על
 מה שלקח הנוח לעצמו מן המסור וכן הדין אם קנה
 נז צאנו של הכירו אחר שנתן חזקה שם שיר המסור
 נזיה לעצמו חייב דחזקה י' לא שיר מהם בלתי הלוקח
 חייב שאמר לו המחוכר מתנה דכהן לא מכרתיו לך חנה ומה
 טלו לפיכך אם פירש לו המחוכר לך הכל אם אמר נזיה
 מכרה הסיכר חייב דהוא משהיה חל עליו לתן אלה
 מכרה והלוקח פטור דלא מצאנך הוא ואם בעודה מחוכר
 מכרה לו ופי' לו הכל אני עושה לך טניהם פטורים המחוכר
 פטור דבעודה במחוכר לא עליו חזקה המסור והוכסעת
 נזיה לא נז צאנך הוא דהנחה אינה שלו וכן הלוקח פטור נ"כ
 מסוס דלא נז צאנך הוא דהא הצאן אינו שלו ומ' לכתחילה
 פטור לעשות כן למכור הצמר במחוכר ולהפקיע ממנו סד
 מצוה :

ט כמה צאן יהיו לו ויהיו חייבות בראשית הנו אין חייב
 פחות מחמש דכתיב חמש צאן עשיות ודרשו בו מאר
 עשיות טפעט את בעליהן ואמרו לו קום עשה מצוה
 כלומר כסחן חמש מעשות את בעליהן שיעשה מצוה דרשה
 שלא היחה מוטלת עליו בעד שלא יתחייב והיינו על דעת
 ראשית הנו דכתיב כחצאן סחם דמשמע מוכר דאי מתנות
 או ככורה אפי' מחד חייב והוא שלא יהיה בנזיה-שלה פתח
 ממשקל שלשים סלעים דקיס' להו לחפמים שכן צדק שלמות
 משקל צמר של חמש צאן ומתלה דהנזיה במניין תקש צאן
 ולא כמסקל הצמר ש' מ' כול' הו' מחוסטוה דהיינו שלא יצא
 משקל של כל אחת פחות מ' סלעי' ואם היחה מסקל נזיות
 אחת סהן פחות מ' סלעים אע"פ שהמשתן גזוזתו שלשים
 סלעים או יותר פטור :

י השותפין חייבין בראשית הנו והוא שיהיה להם עשרה
 צאן בטוחפ' שיניע לכל אחד כשיעור דנבי כל חד
 קרינן צאנך אבל אם לא יגיע שיעור לכל אחד דליכא צאנך
 נבי חד פטורין :

יא ראשית הנו מצותה מיד בתחלת הנזיה ואם הפריש בין
 באמצע בין כסוף יצא :

יב היו לו חמש צאן ונזו אחד מהן בלכר ומכר נזיות
 ואחר כך נזו שנייה ומכר נזיהה ואחר כך נזו שלישיה
 וכ' נזיהה ויה' אם מכר קצת מן הצאן אחר שהתחיל להנזוח
 דהאיל וכשעז התחלה הנזיה הו' לו חמש צאן חל עליו חובת
 נזיהה ראשית הנו ואפי' אם השלים הנזיה לחמש צאן אחר
 כמה שנים מצטרפות עם אילו ומפריש מזה על זה אפילו
 מחדש על היסוד שהרי נזוה אצלו בשנה זו ואלו בשנה אחרת
 ואפי' מצטרפין ואף על גב דנבי תחמה אין מפרישין מחדש
 על היסוד בשנה בשנה כתיב ואיכא למ' דילפינן נהי'
 נזיהה ראשית הנו מתרומה כל אפילו למאן דיליף נ"ש מתה

שנידוהו לכבודם כיון שאינו מנודה לכל אינו אסור ככל דין המנודה אלא שכני אדם מחזיקין אותו כדי לביישו אבל אין אכילות הל עליו שציון אכילות להצאין :

ג זכין שהרשות ביד ב"ד להוסיף על ימי הנידוי או למעט כפי רצונם מה והוא דאמרינן אין נידוי פחות מל' יום היינו לענין כשמתנין אותו אומרים מיד פלוני הוא בנידוי ל' יום וס"ט אם חזר בו אם היה הנידוי בשביל ממון או אפקירוסא ופייס לבעל דינו מתנין אותו לאלתר ואפי' אם לא חזר בו י"א שמתירין לו לאחר שלשים מיד שכבר קבל דינו והוא שיבא לבית דין ויבקש שיתירו לו אבל אם מזלזל בנידוי ואינו מבק' שיתירו לו מניחין אותו בנידוי עד שימות וכשימות סולקין את ארזו כמו שכתבתי סעיף נ' ויש חולק בזה ואומר שאם לא חזר בו אין מתירין לו אף לאחר שלשים יום עד שיחזור בו ; יד נזיפה הוא שאדם גדול נוער בולסור כמה פלוני זה חצוף וכמצא בזה וזה משפטו שיהא מתבא ויושב בביתו ויהא נכלם ולא יראה לפי שהכלימו ויסעש בשחוק וכדבור בעסקיו ויצער עצמו לעיני רואיו אבל אין צריך להתרחק מבני אדם לא באכילה ולא בשתייה ולא בשאלת שלום ואין צריך לנהוג באחד מכל דיני האבל ואין צריך לפייס לפי שהחציף כנגדו ואין צרי' שיתירו לו אלא כיון שנהג בחציף זמן גזיפה מותר ממילא ואפילו לא אמר לו הגדול כלום אלא שידע בעצמו שהאדם גדול נקט כלבו עליו צריך לנהוג נזיפה בעצמו :

טו מנודה לרב מנודה לתלמיד אבל אינו מנודה לשאר החכמים מנודה לתלמיד ידוהו לכבודו אינו מנודה לרב אבל מנודה לו לשא העם שאינן חכמי' אבל לא לחכמי' אפי' קטני' ממנו ודוקא במנודה ולא בפני הרב אבל בפני רב אפקירוסא וכו' ענין נזיפה פלוני ליה רביה יקרא שפיר דמי רב שנהג בזה וידי' כלימ' וכו' ואין תלמידיו יכולין ללמדה בנדרותי' אין צריכין לקיימן :

טז תלמוד שנהג לכבוד רבו שבזוהו והרפיהו בפניו שלא בפני הרב נידוי ודינו כדון מנודה לתלמיד שאינו מנודה לרב וכן הדין בתלמיד שבזו אביו בפניו שיכול לנדות המכה ודינו כדון תלמיד המנודה לכבודו טוה' ג' כבודו כשמתקבצין רבו ואביו :

יז כר'א דמנודה לתלמיד אינו מנוד לרב כמי שנידוהו מפני אפקירות' שביהו תלמיד חכם אבל מי שנידוהו על שאר דברים איסורי' שעשה שחייב עליהם נדוהו אפילו נדרו קטן שבישראל חייב אפילו הנשיא וכל ישראל לנהוג בו נידוי עד שיחזור בתשובה מדבר שנידוהו בשבילו ויתירו לו ; יח רב מצד המלכו' ואינו רב בתורה אינו יכול לנדו לכבודו וכ'ש אחר שנהג טרדה או רבנות מצד מסוגו או יחוסו שאינו יכול לנדות לכבודו דווקא לנדות יכולין לכבוד הרב אבל להתרים אין יכולין לכבוד הרב אם לא מי שמחזיק במחלוקת יותר מדי' והוא דאמרינן הרב סגנה לכבודו הני מנודה לתלמידיו היינו אם לא חזר בו המנודה קורס שנידוהו אותו הרב ואפילו הכשיח המנודה שירצה לפייס את הרב אחר שיתירו לו נידויו לא מהני ואין מתירין לו עד שיעשה הפייס אבל אם קדם שנידוהו הרב אמר זה שיפייסנו ולא הסניח עלינו הרב ונידוהו אינו מנודה בל' אפי' לתלמידיו כי מיד שאמר שיתקן את אשר עושה כפי שישימו עליו חכמים אין נידוי הל עליו קהל שתקנו שאין שום רב יכול לנדות לכבודו אין בתקנתו כלום דלא כל כמינייהו ואם עמד רב אחד ונידת לכבודו נידויו נידוי :

יט אף על גב שאמרנו שמנדין לכבוד החכם היינו דווקא לכבודו אבל חכם שנהג לצורך עצמו אפילו כהלכה אינו נידוי פי' שלא נתכזין לכבוד תורה רק להרויח כמון על דיו שנהג כגון שידע שיתגלו לו ממון להתיר הנידוי וכו' ג' אינו

ע"ס מותר להחפיל בעודו בבית הבנס' כשיש שם עשרה זולתו ומה שנהגו לגורשו מבית הכנסת הוא כדי שלא ירחק יחידים שצריכים להתרחק מ' אמותיו ' חרם קשה מגידוי ' שנידויו פירושו לשון הרחה בעלמא כלומר שהרחיקוהו והבדילוהו מקהל הגולה ' אבל יחסי' יש בקוללה שהרחיקוהו וגם קללה ושמתא פירושו הוא נוטריקון שסמה ומיתה היא בזה ' י"א שה'אמצעי בין נידוי וחרם קשה מגידוי וקל מחרם וי"א שאין אמצעי בין נידוי וחרם וכמה הוא כחד מינייהו ואין הכרח לפיכך אמרו המנודה לא טונה ולא שונין לו לא נשכר ולא נשברין לו ' זכין אסור להרגותו יותר מכדי חייו אבל טונה הוא לעצמו שלא ישכח תלמודו ' ועושה לו חנות קשנה כדי פרנסתו ומותר לדבר עם המנודה ועם המותרים אלא אם כן החמירו עליו בית דין בפירושו ס"ט לא ידכה א עמו ברברים ולא ידבר עמו אלא לצורך כמי שמדבר עם האבל במקום שאמרנו שאסור לישב בר' אמותיו אם אדם יושב תהלה ובא המנודה לשם תוך ד' אמותיו אין צריך להתרחק משם הלאו כל כמיניה לאסור לו מקומו ואין חילוק בין עומד ליושב ' אסור ליכנס לבית המנודה כשהוא שם בביתו וכל הבית הי' כארבע אמותיו :

ג מנודה שמת ב'ד שולחין וסולקין את ארזו לא שיעשו עליו כגלו של עכן אלא ב'ד שולחין ומניחין אבן על ארזו ללמדך שכל המת בנידויו חייב מקילה ואין קורעין עליו ולא חולצין ולא מספדין עליו שכל אילו הם משום כבודו ואין עושין לו כבוד והמ' לאפקירו' ועובר על דברי חכמים אבל לממונא כיון שמת הרי אין לו ממון ופסו' מנודת' ואין סולקין ארזו ומספדין אותו כראוי :

ד אפי' נידוהו משום שעבר על דברי חכמים אם חזר בו מע"פ שלא התירו נידויו מתעסקין עמו לכל דבר :

ה מע"פ שאסור לאכול ולשתות עם המנודה או המנודה מ' המאכל ושותה עמו אין לו דין מנודה עד שיתירו ב'ד בפני עצמו אם ירצו דתביב אורי אגרוהו וכו' ומהוסיף הרשות ביד הכ'ד למעט הנידוי משלש' יום או להוסיף עליהם כפי רצונם וכפי ראות עיניהם וכן ישרשת בידם להחמיר עליו שלא ימלו את בניו שלא יקברוהו אם ימות ולגרש בניו מבית הספר ואשתו מבית הכנסת עד שיקבלו עליו את הדין ואין בזה משום נשבע לבטל את המצוה דלמנוד מילתא חלה על דבר מצוה כמו על דבר הרשות לקיים את דת תורתנו :

ז וכשיגיע הזמן שקצבו אם ירצו מתירין לו אף אם לא בקש להתירו ואף אם לא יחזור בו ומ"ס טוב הוא שלא יתירו לו אם לא יחזור בו כדי שלא תחממש יראתם :

ח ואם ירצו הכ'ד להחמיר עליו עוד מחמת שלא חזר בו הדשות בידם :

ט אם דאו הכ'ד קושי האיסור שעשה והעבירה שעבר מרחימין גם האוכל והשותה עמו והיושב בר' אמותיו ; אם ראו ב'ד לנדות שלא יזמן ב'ולא יתפלל בעשרה ולא יקברו לו מת וכה'ג' רשאים :

יא אם נתנה לעבירה אינו מצטרף לעשרה אפי' בלא שעם שנחנדה או החרם אלא מחמת שנעשה עכריין בעביר' חמור' טוהורם או שנחנדה עליה אינו ראוי עוד לחבור' אבל להתפלל בעורו בכ"ה בלא צירופו לעשרה כבר כתבתי סעיף ב' שמתיר דמה לנו למנוע הפילתינו מחמת שהוא ככה :

יב הא דאמרינן במנודה שחם שהוא אסור בכל דיני המנודה שאמרנו דווקא שהוא מנודה לב'ד שה' מנודה לכל אדם כין דלא אתי לב'ד או דלא ציית דינא או לאפקירוסא או לרבר עביר' בין שנידוהו כ'ד מחמת דכרי' היללו בין שנידוהו כל אדם דינו טוה בין לעירו בין לעיר אחרת אבל מנודה להצאין כגון תלמיד שנידוהו לכבודו וכן מנודה לעיר אחרת

לבוש עטרת זהב הלכות נידוי וחרם קצו

אינו נידוי ויחייב ויחייב שנה משום שנה כנון שהרכה אנשי' בלשון הדיבור אחר שהם חייבים עליו נידוי והחכם לא נדה ביום אלא אחר' מהם שזה ודאי לא עשה אלא משום שנה שיטתו עליו בלבו ומה ירי מכון להשכר מסון בהתרתו ומה ליאם כן לנקום מכנו להכניע טונאו זהו שכרו שמשכר לעשו' נחיה דזה ליצרו לפיכך אין נידוי נידוי כי ודאי לא נמסר הנידוי ליד נדויה הרור מרברי הקבלה שאמרנו רק כשנדה לשם שמים לעשות נדר לחורה ולכבוד לומדיה ולא יכיון כלל להנאת עצמו והועלתו :

ד מנודה לעיון מנודה לעיר אחרת אפילו העיר האחרת גדולה ממנה בחכמה ובסניין שכל אחר כפוף לבית דין שבעירו וכל מה שיעשו עמו בדין חייבין כל ישראל להחזיקו מנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו אבל מנודה הוא לשאר עיירות כיוצא בעיר שנידויה שם כד'א ומנודה לעיר אחרת אינו מנודה לעירו שנידויה העיר האחרת על מדי דאפקירות' סעשה באותו העיר אבל אם נידוהו במידי דשמיא אפי' מנודה לעיר אחרת מנודה לכל ישראל בני העיר שעשו חרם על כל מי שיבא לדור בעירם אין אותו החרם חל על אותו שבא לדור שם אפי' כי שלו רב בעיר שאז צריך לקיים נדוי רבו אבל הם יכולין להקן ביניהם ולגאור על עצמן שלא ישאו ויתנו עמו וכל מי מהם שישא ויתן עמו יהא מוחרם ומנודה :

כא מנודה לנשיא מנודה לכל ישראל מנודה לכל ישראל אינו מנודה לנשיא :

כב נהנו בכ"ל המקומות מי שעובר על גזירת הקהל אע"פ שעשו בחרם וכנידוי אין נוהגין בו נדוי עד שיכריזו עליו מי שעבר על גזירת הקנה רבינו גרשם מה' אם עבר בשגגה אין צריך התרה ואם התרו בו ועבר במזיד כל כי עשרה שלוחי ר"ג הם להתיר לו כשהחזר מדעתו דאמרינן שכך היה דעת רבינו גרשון ז"ל מתחלה לנהוג גזיפה ונידוי על העובר כל אחד לפי חכמי דורו ועירו עד שיתירו לו אפילו כי עשרה חזן מדבר שגזר בפ"י שיהא כנידוי לעולם מי שעובר אז ודאי הוא לעולם כנידויו מי שעובר במזיד :

כג כיצד התרת הנידוי אומרו' לו שריו לך מחול לך ואם הוא שלא בפניו אומרים שריו לו מחול לו :

כד נידוי הוא כמו נדר לפיכך מתירין הנידוי בנ' הדישות או ביחוד דמומתה ותלמיד מתיר חרם ונידוי אפילו במקום הרב אע"פ שבגדרים אינו מתיר בחרמת הקילו משום שפעמים שלא יהיה הרב מזומן ואין לרחות ולשהות היתר השלמה הנבי נדר אין חשש כל כך אם ידחה וישהה היתרו עד שיהיה הר' מזומן אבל שמתא אין להשהות על האדם וכל חרם ונידוי שלא הותר אפילו היה זמן רב כנידויו וחזר בו אפי' אינו פוטר עד שיתירו לו כפירוש כמו בנדר :

כה שלשה נידוי והלכו להם וחזר בו זה מהדבר שנידוהו בגללו מתירין לו שלשה אחרים ויש מי שאומר שצריך שיהיו גדולים כמותם בשנים ובחכמה וכיראה וגדולה :

כו נידוהו נ'אין הטנים יכולין להתירו אפי' יתן להם הנ' רשות אבל שלשתן מתירין אפי' זה שלא בפני זה אע"פ שיהיו ביחד בשעת הנידוי * ואם היו רבים בשעה שנידוהו צריך שיתירו כולם וכל אותם שנמלכו בהם בשעת הנידוי חשכים מהמגדים וצריך שיחירוהו גם הם :

כז אף על נכ דקל סתם נידוי שלשים יום ולדין שבעה ימים פ'י' שמתירין אותו לסוף שלשים או ז' אבל אם נידוהו סתם ועברו עליו שלשים ולא התירו לסוף שלשים או ז' עומד לעולם כנידויו עד שיהירוהו לו :

כח אם דלול כנידויו וחרמו ולא נהג בעצמו דין נידוי ומיחרם אין מתירין לו עד שיהנוג אסור כימים טנהג היתר כנידויו :

כט נידוהו בפניו אין מתירין לו אלא בפניו תעמא אם

יתירו לו שלא בפניו שמאלא ידע שהתירו לו וגם אחרים שואלים לו אם התירו לו והוא אומר לא ובשיראו שמקרבין אותו יבאו לזלול בנידוי ולא יחזרו עוד על נידוי חכמים ולכן צריך להתירו בפניו שידע וגם יגיד לאחרים וי'א שאם התירו לו שלא בפניו הוי היחר בדיעבד דכולי האי לא גזרו ואם נידוהו שלא בפניו מתירין לו אפילו לכתחילה שלא בפניו דליכא למיהש לשמא יבאו לזלול בנידוי שבשיראו שמקרבין אותו יאמרו כמו שנידוהו שלא בפניו כך התירוהו שלא בפניו : ל נידוהו על הנאי חל הנידוי וצריך דהרה אע"פ שמקיים התנאי ואפי' אם נידה עצמו על תנאי שכן מציונו ביהודה שנידה עצמו על תנאי וקיימו ואע"פ חיו עצמותיו מגולגלין בארון עד שהתפלל עליו משה ודווקא שהמנודה מסופ' בשעת תנאי אם יהיה יכול לקיימו אם לאו כמו ביהודה שלא היה ברור בידו שיעמיד בנימין לפני אביו בחזר' אבל אם ברור לו שיוכל לקיימן אין צריך התרה :

לא יכולין להתיר נידוי מיד אפי' אם קבע זמן שאמר יהא בנידוי אם לא אעשה דבר פלוני לזמן פלוני יכולין להתירו לו מיד אע"פ שלא הגיע הזמן ואע"פ דבני נד' אין יכול להתירו עד שיחול נכיו נידוי שהוא מדבריו קבלה הקילו :

לב המנדה עצמו בעולם תזהובעולם הבא ו'א שאין לו חתר שכיון שנדה עצמו בעה"ב הכניס עצמו בנידוי של מעלה ומי יתירנו לו לכן שאמר נפשו ירחק ממנו על סי' רכ"ח סעיף ס'ו :

לג ח"ח שנידה לעצמו סתיר לעצמו אע"פ דנדר אינו מתיר לעצמו כנידוי דדבריו קבלה הקילו אפילו נדה על דעת פלוני ואפילו על דבר שחייב עליו נידויו יש מי שאומר שאם נדה עצמו על דבר שהיה חייב נידוי אינו יכול להתיר לעצמו ויש אומרים שאם היה דרך שבועה אפי' ת"ח אינו יכול להתיר לעצמו אפי' כרבר שאינו חייב עליו נידוי דבשבועה כתיב ולא יחל דברו הוא עצמו אינו מתחל אלא אחרים מתחלין :

לד מי שאינו ח"ח שנידה לעצמו יש מי שאומר שצריך עשרה שיתירו לו :

לה נידוהו כחלום הוי נידוי וצריך התרה ואפי' חזרו והתירו לו כחלום אינו כלום דביון דקל כשם שאי אפשר לבר

בלא תבן כך אי אפשר לחלום בלא דברים בשלמים חיישינן שמא הנידוי אמחו והתרה היא דברים בשלמים וצריך עשרה להתירו ופעם שצריך עשרה משום דיש לחוש שבא בשליחו המקום נחנדה ועל כל כי עשרה שריא שכינת' והל' הותר באותו כ"ד טנהגדה בו ולפיכך אפילו יודע מי הוא שנהג אותו בחלום אין אותו הסנהגה יכול להתירו וצריך כי עשרה אחרים דאמרינן לשפתיה שוויה שליח למסרי לא עשרה אחרים העשרה צריכין להיות בני אדם ששונין הלכול'א מצא שורה אחריהם עד פרסה לא מצא מתירין לו אפי' עשרה ששונים משנה לא מצא מתירין לו אפי' שיודעין לקרות בהורה לא מצא מתירין לו אפילו עשרה שאינם יודעים לקרות לא מצא עשרה מתירין לו אפי' שלשה וי'א שאין לו התרה רק על ידי עשרה ששנו הלכות או משניות שראויין לשרות עליהם שכינ' ומיהו אם יתירו לו בזה אחר זה סני וכשמתירין למי שנדוהו בחלום י'א שיאמרו מחמת דאישתמית פלוני כחלמיה מותר יהא ליה לא יסורין ולא קללה יבאו עליה ויאמרו יחי ראובן ואליםות וגומר תודיעני אודה חיים וגו' שמעתי שמעך וגומר ויאמר ג'פ יעבור וגו' :

לו י'א מי שנידוהו בחלום ושלה שליח להתירו לו שלא בפניו אם מצא השליח כי עשרה מכונסין כיון שהם מכונסין כך במקרה שריא שכינה בנייהו ושתירין לו ואי לא לא :

לז עון גדול הוא הנושא שם שמים לבטלה כמו שדרשו מדכתיב לא הטע את שם אלהיך לשוא וגו' לפיכך

לבוש עטרת זהב הלכות גירוי וחרם ❁

אבן השומע הזכרת השם מפי חבריו לשוא או שנשבע בפניו לשאר או שבוך כרכה שאינה צריכה חייב לנדונו מפני שהוא עובר מטום נושא השם לשוא ואם לא נידוהו ה' עצמו חייב נידוי על שלא שם יראת אלקים לנגד עיניו להקפיד על זה וכתוב את שם האלקים הירא וככלל יראתו הוא שלא יזכירו שם שמים לבטלה לפיכך לא לכד שבועת שא אסורה אלא אפילו לחזיר שם פן השמות המיוחדים לבטלה אסור אע"פ שלא נשבע שהרי הכתוב מצוה ואומר ליראת את השם הנכבד והנודא ואם נידוהו צריך להתירו כיד כד שלא יכשלו אחרים בנידויו :

לח כד"א כשהיה הנשבע הוה או המכרך לבטל' מיד אבל אם היה שונג ולא ידע שזה אסור אסור' לנדונו שלא ענש הכתוב שונג אלא מזהירו ומתרה כו שלא לשנות בכך : לש המנדה את חבריו שלא כדון ואמר ליה הלה אדרבה נידויו של שני נידוי והם שני השני הוא נכרא רבא אף על פי שלא נסמך או שאין ידוע מי הוא דחיישנין שמא הוא יזהר גדול מהמנדה אבל אם המנדה שלא כדון הו"ל' ת' והוא איתו ת"ח וה' הלמיר נגד רבו לא יוכל לומר אדרבה אלא אם כן נשל רשות מכית דין . מי שאמר לחבירו אל תעשה דבר זה בנידוי זה אומר לו אדרבה אף על פי שזה החליל לו מר כן עשה שלא כדון מ"מ נידוי השני ג"כ אע"פ כלום הואיל ולא נידוהו סתם רק שאמר לו שלא יעשה הדבר הזה בנידוי א"ן זה אלא מוד :

ט הלמיד חכם שבזהו רשע ער שנדרוהו ואמר ליה הרשע אדרבה יכירו על הרשע שהוא מנודה ויעמוד בנידויו ל' יום ואח"כ יבקש מחילה ברבים מן הת"ח :

כא אה גדול בשנים שכחה לאחיו הקטן בשנים והוא ת"ח ונדוהו הקטן בשנים את הגדול בשנים נידויו נידוי דאף על נב דרשו ואת לרכות את אחיך הגדול יפת עשה הקטן שנדרוהו שכיון שאינו נושא פנים לתורה אינו עושה מעשה עמך ומן הדון אינו חייב לכבדו :

כב חכם וקן כחכמה או אב כ"ד שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא ליעולם אפי' חזר וסרח כמה פעמים אא"כ עשה כירבעם בן נכט וחביריו אבל כשחטא שאר חטאות סליקו אותו בצנעה שכו' וכושל גם נביא עמך לילה אף על פי שכושל כמה כלילה ואומרים הכבד ושב כביתך וכן כל ת"ח שנתחייב נידוי אסור לב"ד לקפוץ לנדונו במרה' אלא בורהין מדבר זה ונמשין מכנו וחסידי החכמים היו משתכחים שלא במנו מעולם לנדונו ת' חואע"פ שנכנין להלקוהו אם נתחייב מלקות או מכת מרדות אם נתחייב מכת מרדות מדרכא' שבת' לא נמנו דחברא שמהא ממלקות ואי שני שומעניה כנן שמהעסק בספרי אפיקורוס ושורה במינו זמר או שהכירין בושיין שחמת שמועתו ושם שמי' מתחלל על ידו עד שאומרים עליו שרא ליה מריא ליה לפלוני שסתנין ליה :

כג על עשרים וארבע דברים מנדין את האדם ואלו הם . א המבזה את החכם ואפי' אחרי כחו . ב המבזה שליח ב"ד שעושה זילותא בזה לב"ד . ג הקורא לחבירו עבר ך המזולזל בדבר אחד מדברי סופרים ואין צריך לומר מדברי חורה . ד מי ששלחו לו ב"ד וקבעו לו זמן ולא בא . ה מי שלא קבל עליו את הדיו מנדין אותו עד שיתן . ו מי שיש ברשותו דבר המזיק מנדין אותו עד שייסרונו מפני שהוא צורך על לא השיש דמים בביתך שגורם היוזן לכריות . ז המזכיר קרקע שלא לגוי והיא סמוכה לקרקע של ישראל חבירו מנדין אותו עד שיקבל עליו כל אתם שיבא מן הגוי לישראל חבירו בעל המצר . ח המעיד על ישראל בערכאות של גוים והוציא ממנו סמך בעדותו שלא כדון מנדין אותו עד שישלם . ט שכח סהן שאינו ספדיט המתנות ונתנת לכהן אחר מנדין אותו עד שיתן . יא הסתחל יום ט"ו

שני של גליה אע"פ שאינו אלא מנהג . יב העושה מלאכה בערב פסח אחר חצות . יג המזכיר שם שמים לבטלה או לשכועה בדברי הבאי . יד המביא את הרבי' ליריא אכילה קדשים כחון כגון אדם גדול שאוכל דבר הדומה לקדשים ויסבר העולם שהוא קדשים ויבאו הם ע"ה לאכול קדשים ממש כחון כי יאמרו מותר הוא שהרי אדם גדול זה אוכל כמו שסצינו בחורוס איש רומי שהנהיג לאכול בני דוח גדיים מקולפי' כלילי פסחים ושלחו לו חז"ל אלמלא תדוס אתה היינו מנדין אותך שאתה מאכיל ישראל קדשים כהון שהרואה סובר שהקדישו לשם פסח . טו המביא את הדברים לירי חילול השם . טז המחשב שנים וקובע חרשים כח"ל ואסמכוה אקרא דכתוב כי מציון תצא תורה . יז

המכשיל את העיר כגון המכה כנו הגדול מכ"ב או כ"ד שנים זאליך שמכשילו שמא יבעטו ויניחנו ועובר האב משו' לפני עור לא תתן מכשול וכל כח"ל . יח המעכב את הרבי' מלעשו' מצוה . יט שכח שיצת' מרפה מתחתיו . ך שכח שלא הראה נדיקת סכינו לחכם וכבר נתבאר לעיל סיכין יח שדון זה אינו נוהג עכשיו . כא המקשה עצמו לועת . כב מי שנירש את אשתו ועשו בינו ובינה שותפות או משא ומתן ומביאן להזקק זה לזה בשבאו שניהם לב"ד מנדין אותן שלא יבאו לידי הדגל עבירה . כג חכם ששמועתו רעה . כד המנדה למי שאינו חייב נידוי וכא לב"ד להרעם עליו שנדרה שלא כדון ב"ד מנדין את זה . ואין צריכין לעניין נידוי עדות וראייה ברורה אלא אומר הדעת באסמות הדברים שהתובע טוען כרי אז אפי' אשה אפילו קטן נאמן אם הדעת נהוה שאמת הדבר שדברים כאילו מסורין לריין שבקל יוכל לשקול דברים אילו בשכלו אם הם אמתיים או לא :

כד חכם שהורה להתיר כפי' שאין להם סוף חייב נידוי וכן מי שעובר על נדונו כל בית דין שנוקק לו לשאלה בר שמתא הוא וכן העושים מלאכה כעוד שיש מת בעיר ועדין לא נקבר חייבי נידוי כדי שלא יתעצלו בקבורהו לפיכך אם יש חבורה בעיר שעוסקין עם המתים שרי וכן מי שעושה קלים וחמורים או ג' ש' לעקור דבר מן התוויה או שואל בבית המדרש או לב"ד דבר שאי אפשר שאין זה אלא כמלעיג על התורה . וכן מי שישלו עירעור על חבירו בדבר א' ומסר אותו דב' למלך או לשופט לאו כל כמיניה שיאמר שלי מסרתי אלא משמתינן ליה עד דמייתי ליה יקיימיה בפני ב"ד וכן ת"ח המחזיק במחלוקת כנגד הרבים שלא ירכו מחלוקת בישראל וכן המורה הוראה במקום רבו :

כה צורבא מרבנן עבד דינא לנפשיה ויכול לנדונו למי שהפקיר כנגדו ואם דינו פסוק כגון שקראו עבר הוא מנודה לכל ישראל דכיון שהוא דבר פשוט הוי כאלו נדהו ב"ד ואם אין דינו פסוק אינו מנודה אלא לקטנים ממנו ואפילו לא ביזוה בפירושו רק שכיון לבוזהו לפי אומדנא המוכחת יכול לנדונו :

כו ראובן שחייב לשמעון ממך ומסרב מלפנע אם נדה שמעון לראובן שיפרענו אפי' אינו ת"ח נידויו נידוי דהא כדון נידויו אדלא עכיר איניש דינא לנפשיה' לנדונו חבירו על דבר ממון וכן עיקר כל שכנן אס חבירו אומר שירצה להיות ציית דין אלא שמעכב מעט :

כז המטה את החכם אפי' כרבים ואפילו לאחר מיתה אם יש קדים בדבר ב"ד מנדין אותו כרבים והם מתירין לו עד כשיחזור בזשוכה אבל אם החכם חי אין מתירין לו עד שירצה ויניים את החכם שנידוהו בשבילו מיהו אם לפי ראות הב"ד עשה זה מה שמושל עליו ואין החכם רוצה למחול מתידיו לונידויו וכן החכם בעצמו מנדה לכבודו למי שהוא קטן ממנו שהפקיר כנגדו ואין צריך לא עדים ולא התראה ואין מתירין לו עד שירצה ויפייס את החכם ואם מת החכם כאין

* לביש עטרת זהב חלבות ביקור חולים * * * * *

ד אין מבקרים החולה בשלש שעות ראשונות של יום
שכל חולה מקל עליו חולה בבקר ולא יחוש לבקש עי
רחים וכן אין מבקרים בשלש שעות אחרונות של יום
עליו חוליו ויהיה לבקש עליו רחמים ועיקר הביקור הח
שירע חליו ויבקש עליו רחמים לפיכך מי שבקר את החולה
ולא בקש עליו רחמים לא קיים המצוה :

ה וכשמבקש עליו רחמים אם מבקש לפניו יכול לבקש בכל
לשון שירצה ואם יבקש שלא בפניו לא יבקש אלא כל
הקדש ושעמא דמילתא כשמבקש בפני החולה הוי מבקש
כביכול בפני השכינה עצמה שהרי השכינה היא מראשית
של חולה ואין צריך שיזדקק לו מלאכי שרת להוליך חלתו
לפני ה' לפיכך יכול לבקש בכל לשון כי הוא ית' שישע
חפלה כל בשר אבל כשמבקש שלא בפני החולה אין הסכיני
עמו וצריך שיזדקק לו מלאכי שרת ואין מלאכי
אלא ללשון הקודש כמו שנתבאר לעיל בלבוש המבלם סימן

ו סעיף א' :

ז וכשמבקש עליו וכלול אותו עם שאר חולי ישראל שאמרי
המקום ירחם עליך כחך חולי ישראל שמתוך שכלל
עם האחרים חפלתו נשמעת יותר בזכותן של רבים ובשבת
שאין מלאכונים בו אומרים שצריך להציל מלועזות ורשאות קצתה
לבא ורחשו מרובך שפנו בשלום :

ח ומפירין אותו שיתן דעתו על ענינת האומרי
הלוח' אלה לאחרים או הלוח' בני אדם ואלו המצוות שיש
דבר אצל בני אדם או הפקידו אצל אפי' ואל הפחד שיש
יותר מן המוות כי לא דברים פחיים ולא דברים מפתים :

ט אין מבקרים לא לחולי מעיים ולא לחולי העין ולא לחולי
הראש חולי מעיים לא משום כיסופא חולי העין ודראש
משום שהדיבור קשה להם וה' לכל חולי יתקין ליה
וקשה ליה דיבורא אין מבקרים לפניו אלא כנכנסין בבי' הירושלמי
ושואלין ודורשין בו אם צריכין לכבד ולרפץ לפניו וכיוצא
ושומעין צערו וכבדקשין עליו רחמים :

י מבקרים חולי גוים מפני דרכי שלום :

יא בחולי המעים אין האיש משמש את האשה דחיישי
שהיא חולה והוא כריא שמא יבא עליה בעל כו' :

יב האשה משמשת את האיש בחולי מעים כיון שהאיש
ליכא למיחש שיבא על אשה בריאה בעל כרחו שכיון ש
בריאה והוא חולה יכולה היא שהנצל מידו דין ראובן שאין
הנאתו על שמעון אם יכול ליבנס לו לבקר על סי' רבא :

יג שאומר מי שיש לו חולה בתוך ביתו יד אצל חכם שבע
שיבקש עליו רחמים וכן נהגו לבקר את החולה בבית הכנסת
לבקש עליו רחמים ומשנין את שמו לקרוא לו שם חכם
דשנינו השם קדע' זור דינו של מקום רבאיש אחר הוא
זו הנזירה נגזרת עליו נוחם אכלים קודם ביקור חולים
הוא נמלות חסד שם החיים ועם המתים וזה אינו נמלות
חסד אלא עם החיים :

של דני הרופא וכו' ג' סעיפים

א כתיב רופא ירפא ודרסו חזל פכאן שנתנה רשות
לרפאות שלא יאמר הרופא מה לי לצע' הוה שמ
אטעה ונכצאתי הודג נפשות בטונג לכך אמר הכ
ירפא שירפאנו על פי חכמת רפאותו ולא יחוש שאפי
לא יחשב לו רק מצוה והו' שיוהר מאד מאד כמו שיאמי
בדיני נפשות א' נ שלא יאמר הכ' מוחן ואפי' איכא עז
דרכן של בני אדם ברפאות אלא שנהגו בעניין שנא
בעליו לא דרש את ה' כי אם כרופאים על כן
שנתנה לו רשות לרפאות ומצוה היא וכו' :

ב צאין ומתירין לו : זעיר לעיל סימן רמ' ג' אם דנין כומן
הזרזת ת' והקרא לחבירו מלשין או מסור
אין לך כיוור גדול מזה ומנדין על זה אף על פי שיש רסולחכם
לגדה לכבודו מתירלו למחול על כבודו שאינו שבת לת'ח
שינהיג עצמו בדבר זה אלא יעלים עינו מדברי עם הארץ
ולא ישית לבו להם וכן היה דרך החכמים הראשונים שומעין
הרפתח ואין משיבין ולא עוד אלא שמוחלין למחרף וסולחין
וחכמים היו משבחין עצמם במעשרים הנאי ואומרים ה
שמעולם לא נידודאם ולא לכבודם כמה דברים אמורים
כשנודחו והרפורו כסתר אבל ת'ח שבחיהו או חרפיהו
ברפואתא מסור לו למחול על כבודו ואם מחל נענש מפני
שות בידו והתורה אלא נוקם ונוטר הרבר כנחש עד שיבקש
מחילה ויסלח לו :

ג ידוע לאדם אחד על שעבר עבירה ונזר השר עונש
מי שיחזיק הנידוי חייבין ליבנס בספק עונש כרי
דנין דתינו מפני קדושת השם ויתברך אבל אם נידוח על
דברים שבינו לחבירו כגון שהוליכו לערבאות אין אנו חייבין
ליבנס בסכנת העונש ואע"פ שחייב אדם למחות ז'יד צ'ת
עבירה ובל' מי שיש בידו למצות ואינו מוחה הוא נתפס כאותו
עון אבל מקום אין אדם חייב להוציא ממתו על זה ולכן נהגו
להקל מלמחות כעובדי עבירה שיש לחוש שיעמדו על נפש
ומאורנו על ס' רבה סעיף מ' וסימן רל"ב סעיף י"ב :

הלכות ביקור חולים ורפואה

ונטתה למוות וגוסס

שלה מתי מבקרים החולה ואיזה חולי מבקרים
וכיצד מתפללין עליו וכו' סעיפים :

א לעולם יבקש אדם רחמי' שלא יחלה שאם חלה אומרים
לו הכא נזות והפצר ואם חלה האדם מצוה על כל אדם
לבקריו שכן מצונו כתיב כה שמבקר חולי כמו שדרשו בפסוק
ירא אליו ה' כאלונו מסרא שלמד אליו לבקר את החולה
ואזכרה לדורות וסמכוה אקרא ודודעת' להם את הדרך אשר
ילכו בה ועוד דרשו מאי דכתיב אחרי ה' אלקיכם תלכו ונומר
הדף אחר מדותיו ודרכיו שלהק' בה מה הוא מבקר חולים כו'
אף אדם בקר חולים והיכן מצונו שהוא מבקר חולים דכתיב
ודא אליו ה' כאלונו מסרא וגו' כדלעיל לפיכך מצוה גדולה
היא לבקר שמתוך כך יבקש עליו רחמים ונסמא כאילו מחיה
אותו ונס מתוך שזאתו ומעין בעניינו אם יצטרך לשוח דבר
שסתכל בו להצציאלו • ועושה שיכבדו וירבצו לפניו
והקדוים נכנסין מיד לבקרו ורחוקים אהל' שלשה ימים
והחברים הם בקרובים מפני שכל מי שהוא רגיל וניח' לחולה
או שהוא תבוישו לו כוננת רוח לחולה וקל עליו חליו
לפיכך אם קפץ עליו החולי אילו ואילו נכנסין מיד :

ב ואפילו הגדול ידך לבקר את הקטן ואפילו כמה פעמים
ביום ואפילו כן נילו שטטל אחד מששים מחליו ובל'
המטיף הרי זה משוכח ובלבד שלא ישריח לו יא שטונא יכול
לדך לבקר את החולה ולא נהרא למורי מהרשא' ז'ל אלא
השאלא לא יבקר החולה וגם לא ינחם אבל שהוא שונאו שלא
יחסדו ששמח באדו ואינו נוח לו לחולה ולאכל אלא לצער
המיקר את החולה לא ישב על גבי מטה ולא על גבי
כסא ולא על גבי שפסל אלא מתעטף ויושב לפניו
באשה מפני ששכינה למעלה מראשיתו של חולה דכתיב ה'
יסערו על ערס דיו דוד' כשהחולה שוכב על גבי קרק' שנמצ'
המקום יושב נכוח מסקי' השכינה אבל כשהחולה שוכב על
המטה מהר ליטב על גבי' כסא וספסל וכן נוהגין :

לבוש עטרת זהב הלכות ביקור חולים

אמנם אנכי חטאתי וכזאת וכזאת עשיתו וכו' ומניין שכיפי לו וידוי שנאמר ויאמר יהושע למה עכרתנו ועכרך ה' היום הזה היום הזה אהה עכור ואי אתה עכור לעולם הבא לפיכך אם יכול להרהורו כפיו יתודה ואם לאו יתודה בלבו אחר המתודה בפיו או בלבו ובלבד שיהא דעתו מיושבת עליו ואם אינו יודע להתודות אומרים לו אמור תהא מירתתי כפרה על כל עונותי וכל אילו הדברים אין אומרים לו בפני עם הארץ ואלא בפני נשים ולא בפני קטנים שמא יבכו וישברולבו :

ב סדר ודווי שכיב מרע זה נוסחו מידה אני לפניך אלקי ואלקי אבותינו שרפואתי בידך ומיתה בידך יהי רצון מלפניך שתרפאני רפואה שלימה ואם אמרת ההא מיתתי כפרה על כל חטאים ועונות ופטעי' שחטאתי ובעונותי ופשעתי לפניך ותן חלקי בנג' ערן וזכני לעולם לצדיקים ואם ירצה להאריך בוידוי אפ"ל הכפרים הרשות בידו :

שלט

דיני הנוסח ומה הם הסימנים והדין וכו' ה' סעיפים

א הנוסח הרי הוא כחי לכל דבר ואסור לעשות לו דבר המקרב את מיתתו וכל המקרב את מיתתו הרי זה שופך דמי' לפיכך אין קורעין לחייו ואין סכין אוחו ואין מרחיץ אוחו ואין פוקקין את נקביו ואין שוטמין את הכר מתחתיו ואין נוהגין אוחו לא על גבי חל' ולא על גבי חרס' ולא על גבי אדמה ואין נוהגין על קריסו לא קערה ולא מנרפה ולא צלוחת של מים ולא גרניר של מלח ולא משמיעין עליו עיירות ואין שוכרין חלילין ומקוננות ואין מעסיצין את עיניו עד שחצא נפש המעמץ עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים ואין קורעין ואין חולצין ואין מספידין עליו ולא מכניסין עמו ארוך לבית עד שימות ויש אומרים שנים אין חוצבין לו קבר אף על פי שאינו עמו בבית עד אחר שימות וכן אסור לחצוב שום קבר להיות פתוח עד לבחר שלא יקברו בו המת באותו היום שכן קבלה מפני דבינו יהודה החסיד שאם יסאר פתוח עד למחר לא יעברו ימים טעמים שימות אחד הוד' י' ימים בללו של דבר כל שהוא משום עסקי מיתה אין עושין לו עד שתצא נפשו רסיסין רע הוא לו משום אל יפתח אדם פיו לשטן ואין פותחין עליו בצידוק הדין עד שחצא נפשו וכתב סו"ר מהרמ"א ז"ל חל' ואסור לנרס למת סיבות מהרה כגון שהוא נוסס זמן ערוך ולא יוכל להפריד ורוצים להשמש דבר מתחתיו מחבת שאומרים שיש בו נוצה מקצת עופו טגורמים זה שלא יפרד הרי זה אסור וכן לא יזיזנו במקום זה למקום אחר אולי יפרד שם וכן אסור לשום מפתחות של בית הבכסה הזה ראשו מפני שאופרים טיט להם סגולה זו שיפרד מהיה אבל אם יש שם דבר שגורם עיכוב יציאת הנפש כגון מים סמוך לאותו בית קול דופק כגון חוצב עצים או שיש מלח על לשונו וכל כיוצא באילו שמעכבין יציאת הנפש הרי זה מותר להסירו משם שאין זה מקרב מיתתו אלא טמסיר המונע עד כאן לשונו והמיהני למה אסר להשמיט דבר מתחתיו משום הנוצות דהרם נמי אינו עושה כלום אלא טמסיר המונע וצ"ע ואיפשר שהוא מפרש שסילוק ויצאות מקרבין המיתה כלומר שידוע שנים אם לא היו אותם הנוצות היתיו היה מאריך בנסיה אלא סגולה הנוצות כך הוא שאם יזדכך שהם בכר שהחולה שוכב עליו ומלקין אותה מתהתיו בעת שדו' נוסס מיתתו מתקרבה ודוחק לל' :

ב ודוקא בעוד שהוא נוסס לפני חשיב כחי אבל מי שאמר לו ראינו קרובך נוסס חיים שלשה ימים צריך להתאבל

ששוכח והמונע עצמו הרי זה שופך דמים וירפאנו שלא מן הכל אדם זוכה לההרפאות עסק ברפואה אא"כ יהא בקי ויודע בחכמה וזלא יהא שם גדול ממנו שאם אינו בקי בחכמה ויסק בה וכן אם יש בה גדול ממנו לא יתעסק בה יודה בספק נפשות במקום שיש גדול ממנו שהרי זה ל בשאר דינים אסור ובאיהו מרס שעובר ועוסק בה הרי ה' שופך דמים ואם ריפא שלא ברשות כד' וטעה והויק חייב בתשלומים אפ"ל אם הוא בקי ואם ריפא ברשות כד' וטעה והויק פסוק מדיני אדם והויב כריני טמים ואם המיה ונודע לו ששגג בולה על ידו ומ' מ' אמרה הורה שאין צריך להסנע מפני חשש טעות דמצוה הוא כדפרי' :

ב הרופא אסור ליטול שכר החכמה והלימוד דאכידה גופו זהו והחמנה אמרה והטבותו לו לרבות אכרה גופו ואמריו בענין עשיית המצוה מה אני כחנם אף אתה כחנם הלכך שכר החכמה וחלימוד אסור אבל שכר הטורח והבטלה מותר :

ג שיש להסמיך ויחזיקו חולה וצריך להם אסור להעלות אהבה ויחזיקו קצ' הראוי ולא עוד אלא אפ"ל פסקו לו חלקו וירבה לפני צורך הטענה שלא מצאו סממן אלא בידו אין לו אלא המים אבל בשכר הרופא אם התנה הרבה חייב לתת לו כל מה שהתנה שחכמתו מכר לו ואין לה דמים כי הרי שם שם שם על פי שמצוה עליו לרפאותו משום הדין והמנהג ופשוט עשיית המצוה היא כחנם כדלעיל השכר המורה ואינה נוספת לשאר השכר אכרה רשאר השבת אכרה חלק מן המצוה לבדו והכא מצוה השבת זו מוטלת על הרופא כל פי שהוא יודע רפואות וכל מצוה עשה דרמיה על עולם אם נזדמנה לאחר ולא רצה לקיימה אלא בממון צדיק ממון מצדו ולא ספקיעין מידו חייב שלה ואין זה דין ודאף על פי שגמלו יוצא כרוינים דשאני ההם אפרוץ אחיד עמך אהדר ליה כי היכי דלחיה ישאמר הגאון על שמעון וחלה שמעון וצריך פאה מראובן עיין לעיל סימן רפ"א :

זנה שמת לו מת וכו' סעיף אחד

לו מת אין מוריעין אוחו שמא חטרף ו אין קורעין חלוקו ואין בוכין ואין נפניו שלא ישבר את לבו ומשתיקין את הכנתמן מפניו :

ידו החולה וכיצד אומרים לו וכו' ב' סעיפים

ה' ונסה למות אומרים לו התודה שכן כל ס מתודים שכן דרשו רבותינו ז"ל מדכתיב ויהי והתודה זה בנה אב לכל המתים שיטענו אדם ויוצא בשוק והא דומה לו כמי שנמסר אשניהא דומה לו כמי שנהנה בקולר למשכב יהא דומה לו כמי שנתנהו לגרום ולגרדם לידון אם יש לו פרקליטין גדולי' ניצול ואילו פרקליטין של אדם תשוב' ומעשים טובים :

ו' אומרים לו הרבה החודו ולא מתו תו והרבה שהולכין בשוק ומתורין יו"ת אהה תי וכל המתודה יסרו בעצן שאמר לו יהושע בני טים ה' ויען עכ' אתי יהושע לויאמר

קריעה אבל אם קרע כבר על פת אחד וכו' להוסיף קריעה על פת אחר אם הוא אחר ל קריעה ראשונה היה רוצה היה שולח סני בהשפעת כל שרש ה ראשונה שעודנה קרועה עולה גם לפת זה ואם הוא צר' פתח שאין הראשון' עולה לו ועל אביו ואמו שה' יותר שאינו שולל עד לאחר שלשים כמו שיתבאר אפי' קרוע עד שימלה לבו כמו שיתבאר :

ד כשם שקרוע על קרובו שמתאכל עליו כך קרוע ע שמת לקרובו לכבודו של קרובו ולהודיעו שכבר צר לפיכך דוקא בפניו ושלא בפניו אינו צריך כיוצא בן בנו או אחי בנו או אם בנו חייב לקרוע בפניו בניו על אסו וחפסותו בפני אשתו והאשה קרועת על חפסותו בפניו אלא שעבשו אין נוהגין כן כמו שיתבאר ש'עד לענין אבלות :

ה כל העומד בשעת יציאת נשמה של כל אדם מן הארץ איש הן אישה חייב לקרוע על שראוה נרא אלקים ש בעולם וכבה שהנשמה קרויה נר דכתיב נרא אלקים אדם ונקראת נר אלקים כשפקימת מצותיו והרי אשה בכלל מקימי מצותיו ולומדת מצות הצריכות לה היא ואף זה המת לפעמים עשה עבירה לחיאבון או שהניח לפעמי מלעשות מצוה בשביל שורה כיון שאינו עושה משום כפר או להכעיס עדיין נרא אלקים מקר שעוסק בשאר מצות' הגיל לעשות עבירות אין מתאבלין עליו כלל וכל שכן פומר ויש אומרים שפומר סגהר' כידוי גוים מתאבלין דחזקה שהרהר בתשובה וכן פומר קטן שהמיר עס אביו או אמו מתאבלין עליו דהוי כאנני ויש אומרים שאין כחן עליהם וכן עיקר והפורשים מן הצבור אף ע'פ שאין מתא עליהם שהם נקראים רגילי כעבירות מתאבלין על פ ועל סימן שניה :

ו ואם אינו עומר בשעת יציאת נשמה אינו חייב ל אלא אם כן הוא אדם כשר ואיזה נקרא אדם שאינו חסוד על שום עבירה ולא על שום ביטול מצוי פניו שומנעניה אף על פי שאינו גדול בחורה הייב ל אפילו אינו עומר בשעת יציאת נשמה והוא שעומד מ מיתה לקבורה דהיינו בפניו אבל אם לא עמד שם בין מיתה לקבורה אף על פי שידע אינו חייב לקרוע מכל כשנודע לו בין מיתה לקבורה חייב לבכות ולהתאבל והלמיד חכם אינו צריך לקרוע על מי שהוא קטן ממנו הוא אדם כשר :

ז ועל חכם ותלמיד חכם ששואלין אותו דבר הלמן פקום ואומרה קרועין עליו אפילו לאחר קבותן שמועה אם הוא תוך שלשים יום ואם לא קרע כשעת פ יקרע בשעת הספרו ואם לא קרע ביום שמועה וגם בן שוב אינו קרוע שאין עוד חימוס וקרועין עליו עד ל את לבו וכבר נהגו לת' ככל מקום לקרוע זה על זה על פי שהם שרים ואין אחד מהם לומר עם חבירו וישן שאין קרועין על חכם אלא אם הוא רבו או שירועין כש' שחרס דהיינו רבו שכן קרע אלישע על אליהו שה' דכתיב ויחוק בכגדיו ויקרעם לשנים וכן נהגו להקל' בני אילו ואע' נדאליהו חיה הוא עורנו כיון דכתיב ולא דא' לנבי דיריה כמת דמי :

ח על רבו שרוב הבמהו ממנו אם מקרא מק מסנה משנה אם תלמוד הלמוד קרוע כל בן שמגלה לבו ויש אומרים שאינו קרוע עליו אלא ס' מאחה לעולם מדכתיב נבי אלישע ויקרענו לשנים ממסמע שנאמר ויקרעם אינו יודע של שנים א' שקרועים ועומדים לשנים לעולם וקרוע עליו ב חוקה אחר שלשים ואפילו לציים כשישיע ואז' ל א א 30

אכל עליו ומתה' קרוע' שכן דרוב נוססין למחיה : אומרים צידוק הדין עם יציאת נשמה וכשמגיע לדין אמת קרוע האבל :

ד כיון שנשמה אדם למות אין רשאיין ליפרד ממנו כדי שלא הצי' נפשו והוא יחידי וימות בעגמת נפש מפני שהנפש ששחומסת בשעה שהיא יוצאה מן הגוף ומצוה לעמוד על האדם בשעת יציאת נפש ש' יחי' עוד לנצח לא יראה שחת כי יראה חכמים ימותו והלוי' מ' :

ה מנהג לטפוך כל הפים השאובים שבשכונת המת והשעם לפי שמלאך המות ספיל שם סמוך לשכונת המת שפת דם המת : אמרו חכמים זל מת סתוך השחוק סימן יפה לו מתוך הכבי סימן רעלו ואי כבי אתורה ואמצוה שירא שמא לא קיימם כהוגן ספיר דמי פניו כלפי העם סימן יפה הוא לו כלפי הכותל סימן רע לו פניו למעלה סימן יפה לו למטה סימן רע לו פניו צהובין סימן יפה לו וירוקין סימן רע לו עצובים סימן רע לו מת כערכ שבת סימן יפה לו שיכנס : פיד לבנותה כמוצאי שבת סימן רע לו שירדנו אותו כלימי השבוע כמוצאי יום הכפורים סימן יפה לו שכבר נמחלו לו עינוהו ויבא לקבר בלא עין כערכ יום הכפורים סימן רע לו שאין יום הכפורים מכפר אלא על החיים כיום זה בחולי פ'עים סימן יפה לו שרובן של צדיקים מתים בחולי מעים מת פתאים זו מיתה חסופת כמה דברים אומרים שלא הגיע לנבירות אבל הגיע לנבירות זו היא מיתת נשיקה חלה יום אחר זו היא מיתה החופה ויש אומרים מיתה מגפה ב' ימים זו מיתה רחיה שלשה ימים זו מיתה נערה ואם הוא איש זקן ומת בשלשה ימים יש אומרים שעבר עבירה בזנותו שחייב עליה כית והרי זה כרת דיתמי ארבע ימים זו מיתה נזופת חמשה ימים זו מיתה זו מיתה או ארבע או חמשה ימים זו מיתה החופה ימים זו מיתה האמורה בתורה ז' ימים זו מיתה של חיבה יותר מכאן יסורין מת בן נ' שנה זו מיתה כרת בן נ'ב שנים זו מיתה שמואל הרמתי בן ס' שנים זו מיתה כל אדם ע' שנים שיבה פ' שנים נכורו שנ' ימי שנותינו בהם שבעים שנה ונומר :

הלכות קריעה

שם ענין הקריעה שיעורה ומקומה ועל מי קורעין ובאיזה זמן קורעין ובו ל' סעיפים

א מי שמת לו כח שהוא קרובו והוא שהמתים שראוי להאכל עליהם כמו שיתבאר בס' שע'ד בע'ה חייב לקרוע מדרבנן ועונשו מיתה בידו שמים אם אינו קרוע ואסמכה אקרא דכתיב נבי בני אהרן ראשיכם אל תפרעו ובגדיכם לא תפרומו ולא מותו ודרשין אתם לא מותו הא אחר שלא פרע ושלא פרס חייב מיתה ומיתה זו גם בן מדרב' כמו שאמרנו במקום אחר בל העובר על דברי חכמים חייב מית' שנאמר פרץ גרדי ויכנו נחש וצריך שיקרע מעומד שנאמר ויקס דוד וקרע את בגדיו לפיכ' אם קרע שיושב לא יצא וצריך לחזור לקרוע ולכתחילה צריך לקרוע קודם שיפחוס פני המת בעוד חיטום צערו גדול :

ב מקום הקריעה אמרו בכל מקום שנראה דהיינו בית וצואר לפניו אבל אם קרע לאחוריו או בשולי הבגד או הצדדין לא יצא ויא' סיניא אם קרוע בשולי הבגד וכן נהגו לקרע קרוע בשולי הבגד כשקרועין על שאר מתיס שאינן מתאבלין עליהם אבל על המתים שמתאבלין עליהם אינו יצא הקריעה זו וצריך לקרוע כחית הצואר וכן נוהגין : ושיעור קריעה שפת דכתיב ויחוק דוד בכגדיו ויקרעם י' ימים פתוח משפח כמה דברים אומרים בתחילת

אינו קורע עליו אלא כרין שאר מתים שהוא
אפילו לא למר ממנו אלא דבר אחר בין קטן
ליו ויש אומרים דקרע שעל רבו אפילו שאינו
מתאחה ושני תלמידיו חכמי' שיושבים ביחד
ן זה לזה ולומדין ביחד ו'א שדינן זה עם זה
הק שכוין שמקטין ומפרקין זה לזה כל אחר
לפעמים זה מזה ולפעמים זה מזה וי'א שדינם
הק וי'א שאין צריכים לקרוע אלא על רבו שלמרו
ובל חבירים הלומדים זה עם זה או שהאיר עיניו
אינו אלא חומרא בעלמא והיכא דנהוג נהוג
נהוג לא נהוג ואין מורין להן כן ולכן נהגו להקל
במדינות אילו :

המתים קרע עליו טפח בכגד העליון וריו ועל
ואמו שבטלה ממנו מצות כיבוד הוא חמור יותר
ע כל בגדיו אפילו הוא לבוש עשרה עד שגילה
לבו ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר קרעו לכבסם
ואל בגדיכם ש"ס שיש קריעה בכגדים עד כנגד הלב ואם לא
קרע כל בגדיו לא יצא ונוער' בו כמי שעובר על מצות עשה
מדברי חכמים וכל זמן שאותו בנד עליו אומרים לו קרע אפילו
לאחר ל' יום :

אפרקיסותו אינו צריך לקרוע יש מפרשים שהוא בנד
הזיעה הדבק לבשרו ויש מפרשים דהיינו כנד העליון
שקורין קאפא ופישט המנהג שלא לקרוע הקאפא על שום
מת אפילו על אביו ועל אמו והחלוק שקורין קאמיזא נוהגין
לקרוע על אביו ועל אמו כן כתב רבינו יוסף קארו ז"ל
בשולחן ערוך וכתוב טורי מהרר משה איסרליס ז"ל
ובמדינות אילו אין נוהגין כן אלא אין קרועין החלוק של
פשהן שהיה בנד הזיעה ולא הסירבל העליון אבל שאר
בגדין קרוע באביו ואמו ובשאר מתי' אינו קרוע אלא המלבוש
העליון שתחת הסרבל :

אחר האיס ואחד האשה שאין לעניין קריעה דהא
אסמכוה אקרא אלא שבקריעה של אב ואם שצריכין
לקרוע כל הבגדים האשה קורעת התחתון החלה ומחזירתו
לאחוריה וחזרתו וקורעת העליון כדי שלא תגלה את לבה ויבאו
האנשים העומדים שם לירי הרהור עכירה :

על כל המתים רצה מניח טפח הכגד שלימה וקורע
מהטפה ולמטה ועל אביו ואמו צריך לקרוע כל הטפה
יש אומרים אף על שאר מתים צריך לקרוע הטפה לשנים
דכתיב ויחזק בכגדיו ויקרעם לשנים קרעים ממשמע שנאמר
קרעם אינו יודע שהן לשנים אלא שנראים קרועים כשנים
דהיינו שקורע הטפה וכן נוהגין :

על כל המתים יכול לקרוע כפנים בחרד שלא כפני העם
לפיכך גם כשקורע בחוץ יכול להכניס ידו תחת חלוקו
ע בצניעה אבל על אביו ואמו אינו קורע אלא מבחוץ
ובפני כל אדם :

על כל המתים רצה קורע ביד רצה קורע בכלי על אביו
ואמו דווקא ביד שיש בו ענמת נפש יותר על כל המתים
להחליף בגדיו תוך שבעה מחליף ואינו קורע אותן
ל מחליף ועל אביו ואמו אם מחליף בגדיו תוך
זה קורע כל הבגדים שהוא מחליף ואינו מאחה לעולם
כפעם הראשון שיתבאר טעמא בסעיף בסמוך .
המתים מחזיר קרעו לאחוריו תוך שבעה ועל אביו
ל אינו מחזירו לאחוריו תוך שבעה אלא קרעו לפניו כל
שבעה :

על כל המתים שולל לאחר שבעה ומאחה לאחר
שלושים דהוקט פרימה לפריעה מהקריעה שלשים
פניו שיתבאר לקמן סימן שעה אף פרימה שלשים כלומר
שעתי' מתאחה פחות משלשים ואפילו פגע בו הרגל תוך
שלושים יום לא יאחה עד אחר שלשים שאין הרגל מ

קריעה אף על גב דמבטל דין אכילות כמו שיהבא
דאכילות לחוד וקריעה לחוד ועל אביו ואמו שול
שלשים יום ואינו מאחה לעולם שכן כתוב נבי אלישע
שקרא אליהו אבי אבירכב ישראל ונזכר הרי דמהו לאביו
שמע מינה דינו כאביו וכתוב ויקרעם לשנים קרעים שהיו
קרעים לעולם כדלעיל סעיף ה' והאשה שוללהו לאלתר
ספני כבודו וכל זמן שאסור לשלול כתב טורי מהרר משה
איסרליס ז"ל אפילו לחבר ראש הקריעה על ידי מחש אסור
ויש מקומות שנהגו להחמיר שלא לשלול תוך שלשים אפילו
על שאר מתים ושם גם כן אפילו ראש הקריעה אסור לחבר
ע"פ מחש ע"כ :

על כל המתים אם רצה חולץ כהף עד שנמצא זרעו עם
כתיפו סגולין ואם רצה אינו חולץ ועל אביו ואמו חייב
לחלוץ כהף והולך כך לפני המטה חלוצין כהף עד שיקבר ואם
הבן אדם גדול ואין כבודו שילך חלוצין כהף אין צריך לחלוץ
ובמדינות אילו אין נוהגין כלל בחליצת כהף ואפשר כישום
השתי' לן זילות רבה ואפי' לשפל ועני שבישראל והל' כמו
אין כבודו שזכיהם ג"ל .

נשיא דומה לאב לחליצת כהף ולקרוע מבחוץ
ולאחיו שכן כתיב נבי רוד ויחזק בכגדיו ויקרעם
ונזכר על שאול ועל יונתן ועל עס ה' על שאולה נשיא
ועל יונתן זה אב"ד וכולו כל הקרועים על חכם שמת כיון
שהחזירו פניהם מאחורי המטה שוללין ומאחין לבחר
וחכם שבאה שמועתו שולל בו ביום ומאחה לבחר ועל
נשיא ועל רבו מוכהק שולל לבחר ואינו מאחה לעולם על
חכם חלוצין סימין על אב כות דין משמאל ועל נשיא מכאן
ומכאן ועל אביו ואמו ועל רבו שבהק רצה מכאן רצה מכאן
ואם רצה חלוצין שתיהן וכבר כתבתי שעכשיו אין נוהגין כלל
בחליצת כהף .

על כל המתים אם לא שמע שמועהו תוך שלשים
יום שוב אינו קורע שאין אז חימום כל כך ומי שאין
לו חלוק ונזדמן לו חלוק תוך שבעה קורע לאחר שבעה
אינו קורע ועל אביו ואמו קורע והולך לעולם כל בגדיו
דהא אפילו קרע על אביו אינו מאחה לעולם כשם שאם לא
קרע עליו שצריך לקרוע כל אימת ששומעו דודאי לעולם עת
חימום הוא לו :

קרע שקרע על אביו ואמו כשם שאסור לאחיהו כך
אסור להפוך צד עליון של כנד למטה ולאחורו
ואפילו חלוקה אותו אסור לאחורו לפיכך אם בא למכור
צריך להודיעו ואם מכרו לו סתם ולא הודיעו אסור לאחורו
עד שידע שאינו מהקרעים שאינם מתאחים ואין להקשות
כיון שאמרו שהמכור צריך להודיעו למה אסרו לחלוקה
לאחורו עד שידע שאינו מן הקרעים שאינם מתאחים
והלא בידוע שמן המתאחים הוא זה כיון שמכרו לו סתם ולא
הודיעו כדאמרין לעיל לגבי אותו ואת בנו בפוכר בהמת
לחבירו בארבע פרקים בשנה . * דשאני הכא ספני
שירגלים לדבר שזה מן הקרעים שאינם מתאחין שאילו
היה מותר לאחורו לא היה מוכרו כשהוא מקודע שהרי
קרע פוחת ברמים לפיכך אסרו על חלוקה לאחורו ולא
סמכו על השתיקה של מוכר וא"ת אם כן שאסור לאחורו
מן הסתם למה הצריכו להודיעו יש לומר שסוס שמא יטעה
לוקה בשעת המקת ויהיה בו אונאה ואסור למכרו לנוי טודאי
ויאחזו :

הקורע מתוך המלל ומתוך השלל ומתוך הלקוח
ומתוך הסולמות לא יצא אבל מתוך איוויו *
אלכסנדרני דהיינו חפירה שזאי טוה למעלה וכולשת
מלמטה ויצא .

כאן קרע

קריעת ים סוף
מת אחר חוץ שבעה מרחיק שלשה מצבעות וקריעת
קריעת אחר ספח ואם ירצה יוכל לקרוע באותו קריעת
עצמו ולהוסיף עוד ספח לאחר שבעה מוסיף על הקריעת
הראשון כל שהוא מת לו מת שלישית אחר שבעה של שני
מוסיף עליו כל שהו וכן מוסיף והולך עד שבוורו הגיע לשכור
מרחיק שלשה מצבעות וקריעת נתמלא מלפניו מחזירו לאחוריו
נתמלא מלמעלה הופכו למטה ועשה בית צואר אחר וקריעתו
נתמלא מכאן ומכאן אע"פ שיש לו חלוקי הרבה נעשו זה כמי
שאין לו חלוק שאינו קריעת ואין צריך לחלוקי זה החלוק
בחלוק אחר שלם לקרוע בו דאדרכה אין לך אכילת גדול מזה
שהולך בזה החלק הקרוע סכל צדדיו ואף על פי שעל מת זה
לא קריעת :

כב אמרו לו מת אביו או אמו וקריעת ואחר כך מת בנו או
אחיו אם הוא תוך שבעה מרחיק שלשה מצבעות
וקריעת אבל בתוך הקריעת הראשון אינו מוסיף אפילו ירצה
להוסיף ספח שכיון שקריעת תחלה זה הקריעת על אביו או
עבדיו ומוסיף אף על פי שמוסיף ספח לא יהיה קריעת של בנו
או אחיו ניכר כי יאמרו שהוא כמתחכם קריעת והולך על אביו
שילפעמים אדם קריעת והולך על אביו יותר מעד לבו ואם הוא
לאחר שבעה יוכל להוסיף על בנו ואחיו בקריעת של אביו ספח
דחיים האב כבר הדין לו והתחתון מתאחה והעליון אינו
מתאחה אמרו לו מת בנו או אחיו וקריעת ואחר כך מת אביו או
אמו בין תוך שבעה בין לאחר שבעה אינו מוסיף על הקריעת
הראשונה אלא מרחיק שלשה מצבעות וקריעת קריעת אחרת
שאינו נכון לעשות עיקר הקריעת על אחרים ושל אביו ואמו
שפלה להם :

כג כלל הדברים מי שמתו לו שני מתים משאר קרובות
באחד או שבאחד לו שמועה משנים כאחד קריעת
קריעת אחת על שניהם דהא שניהם חיים אחר הקריעת
ואחר כך מת לו מת אחר אם הוא תוך שבעה הראשון קריעת
קריעת בפני עצמו כן באיתו קריעת עצמו מוסיף בו וקריעת עוד
ספח או מרחיק שלשה מצבעות וקריעת שם ספח ואם הוא
לאחר שבעה מוסיף על קריעת הראשון כל שהוא מת אביו או
אמו ואחד משאר קרוביו כיוון קריעת תחלה על אביו או על
אמו עד לבו ומרחיק שלשה מצבעות וקריעת ספח על מת האחר
שאם יקריעת על שניהם קריעת אחד אפילו יקריעת יותר מעד לבו
עד שבוורו לא יהיה ניכר שקריעת קריעת על האחד משאר
קרוביו שיאמרו שהתוך רוב חיים על אביו או על אמו קריעת
הכל על אביו או על אמו מת אביו וקריעת ואחר כך מת אחד
משאר קרובות אם הוא תוך שבעה מרחיק שלשה מצבעות
וקריעת כמו שכתבנו טעם לעיל בסעיף הסמוך ואם הוא
לאחר שבעה מוסיף על הקריעת הראשון והתחתון מתאחה
והעליון אינו מתאחה מת אחד מהקרובים וקריעת ואחר כך מת
אביו או אמו בין בתוך שבעה בין לאחר שבעה מרחיק שלשה
מצבעות וקריעת עד שמועל לבו מתו אביו ואמו כאחד קריעת
קריעת אחד על שניהם דחיים שניהם שיה :

כד וצריך לבין דעתו בשעת קריעת לשם איזה מת הוא
קריעת דכתיב נבי קריעת דוד כשקריעת על שאלו ובניו
על שאלו ועל בנו כלומר שהיה מכיון בקריעת אחת לשם
אביו ובקריעת שניה לשם בנו לפיכך אם אמרו לו מת אביו
ע ואחר כך נמצא שהוא בנו לא יצא ידי קריעת כמה
אם אמרום שלא נודע לו שהוא בנו ודוד כדו דיבור
אם נודע לו תוך כדי דיבור היו כאילו קריעת לשמו ויצא
וקריעתו כדו דיבור הוא אביו או מת בנו אבל אם אמרו
לו שמת מת לך מת והוא סבר שהוא אביו וקריעת ואחר כך
נמצא שהוא בנו צא דהא סתמא קאמרו ליה והוא קריעת על
אחיה אמירה ודאי דהדעתו בקריעת לשם המת כי שיהיה

כא ואחר כך חזרו ואמרו לו לא מת
הראשונים יצא ידי קריעת שהיו בדין קריעת בשעת חיים אבל
אם אמרו לו שמת וקריעת ולא מת כי עידי שקרי היו ואחר כך
מת אף על פי שלא נודע לו בנתיים שלא מת לא יצא ידי
קריעת דהא בשעת קריעתו עדיין היה חי ולא היה חל עליו
חובת קריעת כלל :

כו קטן שמת לו מת מקריעת לו מפני ענבת נפש האבילות
כלומר כדי להרבות בהספר :

כז הקריעת על מהו בשבת אף על פי שחלל שבת יד
קריעת יצא ואין להקשות מה שאמר מסוד
נזולה דאמרין בלבוש החור סימן תנ"ד סעיף ר' שאין יוצא
בה ידי חובת מצה משום דהוי מצוה הכאה בעבירה הכי נכ
הא הויא הקריעת בשבת מצוה הכאה בעבירה דלא דמי
דהתם גוף המצוה שהיא אכילת המצה היא עבירה שאובי
מצה שהיא נזולה ואינה שלו אבל הכא גוף החלוק אינו עבירה
כלומר מעשה הקריעת בעלמא לברא אינו המצוה אלא המצוה
שיקריעת חלוקי שהוא לבוש בו והחלוק אינו נזול ואף על ג
שהמעשה שהוא עושה בה הוא עבירה לא מיקרי מצוה הכא
בעבירה כי היכי דמוציא מצה מרשות היחיד לרשות הרבים
אף על פי שעבר עבירה יוצא בה ידי חובתו כפסח לפי
שהיא עצמה אינו עבירה אלא נעשה בה מעשה עבירה הכא
כמי לא שנה :

כח וממה שאמרנו בקריעת בשבת שיצא שמועין סכיל
שהקריעת בחלוק הנזול לא יצא ידי קריעת דלא
בקריעת חליא מילתא אלא בחלק :

ל קטן דקים לן כנויה שכיון חדשיו כנון שפעל ופיך
אפילו מה בתוך שלשים יום קריעת ומהאבל גל
דבר קיימא הוא אבל היבא דלא קים לן כנויה שכלו לו חדשי
דחיי ספק נפל ומת בתוך שלשים יום או אפילו ביום שלש
אין קריעת עליו דקריעת דרכנו וקרא אסכתא בעלג
וספיקא דרבנן לקולא :

לא אין קריעת ביום טוב אפילו ביום טוב שני של גלי
אפילו קרובים של מת דלענין קריעת לא שיהיה
טוב כחול לגבי מת אבל כחול המועד קריעת על כל א
כפי מה שהוא אם עומד כשעת יציאת נשמה או אם הוא א
כשר או חכם על כל אחד כדינו כמו שנתבאר ויש מפרש
שנהנין שאין לקרוע כמועד רק על אביו ואמו
שאר מתים קורעים לאחר המועד ובמקום שאין מנהג
לקרוע על כולם :

לב השומע שמועה קרובה ברגל כחול המועד קריעת
שמועה יום חיים הוא כיום הקבורה לפיכך אפילו
תהיה רחוקה אחר הרגל ולא יצטרך ליטב עליה ש
ושלש אחר הרגל קריעת עליה ברגל ביום שמועה דיום חי
הוא והרי היא ראוי לשבעה ושלישים אלא שהרגל הפסיק
האכילות ואינו מפסיק הקריעת :

לג ההולך כנגד קריעת לפני המת שמראה עצמו ש
ולא קריעת הרי זה נזול את החיים ואת המתים שם
את הכל :

לד חאומר לחבירו השאילני חלוקך שאבקר את
שהוא תולה ומצאו שהוא מת קורעו ומאחורו
לו חלוקו ומטיח לו דמי קריעתו שכיון שגלה לו שילך
את אביו ודאי זה אדעתא זה השאילו לן שאם ימצאנו מת
ל ב ב 3 ל

גדושת שהוא חייב להתאבל עליה לא תהא
 פניו יקלות ראש כדי שלא יאמרו על המט ארס קל
 וזהו ללכת אין זה שרוד בקבורה ואינו חושש במיתתו והל
 פנאי גדול למת ובכלל לועג לרש הוא שאין לך לועג לרש
 גדול מזה אלא יתראה לכל שהו' נמרד ונכהל על מיתתו וגם
 שרוא שרוד ומהעסק בקבורתו לפיכך אמרו קודם קבורה לא
 יאכל בבית שהמת בו משום לועג לרש אלא אוכל בבית אחר
 אין לו בית אחר אוכל בבית חבירו אין בית לחבירו עושה לו
 מחיצה ואוכל דהוה כבית אחר מיהו מחיצה כל רהו סני כנון
 מחיצה של סרין וסיס' לרבר והבדילה לכם הפרוכת ובלבד
 שתהא בעניין שלא יהא ניסל ברוח מצויה כנון שתוקע שולי
 הסרין בארץ בעניין שאינו ניסל ברוח אין לו דבר לעשות
 מחיצה מחזיר פניו ואוכל ובין כך ובין כך ואפילו הוא בעיר
 אחרת שאינו מתעסק בקבורתו אינו טיטב ואוכל דרך קביעות
 אלא כדרך המורדים שאין לבס פניו ומחשבים על עסקיהם
 כך הוא מראה שאין לבו פניו ומחשב על צרכיו משום כבודו
 ואינו אוכל בשר ולא שותה יין ואינו מברך המוציא ולא ברכת
 המזון כיון ששרוד במחשבת צרכי קבורה דהו' ליה מצוה
 העוסק במצוה פטור מן המצוה ואפילו אחרים אין מברכין
 עליו ולא מזמנין עליו ואפילו אם אוכל עם אחרים שמברכין
 לא יענה אחריהם אמרן ופצור מכל מצות האמורות בתורה
 ואפילו אם הוא אינו צריך לעסוק בצרכי המת כנון שישלו
 אחרים שעוסקין בשבילו ליוהר בכל זה שאין הכל יודעין
 שיש לו עסקין אחרים ויודעים שזה קרובו ויהיה נגאי למת
 אם יראו שלא יהא נזהר ויאמרו אינו חושש במיתתו שאדם
 קל היה שאפילו אם ירצה להחמיר על עצמו לברך או לענות
 אמן אחר המברכים אינו רשאי ועל כלבוש התכלת ס' ע"א
 סעיף א' ובשבת ובי"ט שהכל יודעים שאינו שרוד בקבורתו
 סהרי אין קוברין אותו בו ביום אם ירצה אוכל בשר ושוחה יין
 ומברך וחייב בכל המצות חוץ מבת שמיש המטה שאסור גם
 באכל כמו שיכתבאר ומותר לילך לבית הכנסת בשבת שאף
 כהאל אין בו איסור רק משום שאסור להתפלל כהול נהגו שלא
 ללכת ג' לבית הכנסת שמה יעשה שם אבל בשבת שמוהר
 להתפלל ילך לבית הכנסת ואם צריך להחשיך על ההחוס
 כדי לעסוק בצרכי המת חל עליו אנינות ליאסר ככולן משעה
 שמתחיל ללכת כדי להחשיך על התחוס ואם רוצה לקובר
 ביום טוב ראשון על ידי עממין אסור ככולן שאף על פי כ
 שעממין יקברוהו מכל מקום כיון שרוא צריך להמציא לו
 צרכין כנון ארון והכריבין ה' כשאר אונן שאסור ככולן וכ"ט
 ביום טוב שני שהוא כעצמו יכול לקוברו שחלו עליו כל דיני
 אנינות יש אמורים דלמיר על רבו מוכה חייב להתעסק
 בכל צרכיו ואסור לאכול בשר ולשתות יין כל זמן שמושל
 לפניו

ב מי שמת לו מת בשבת יאכל במוציא טבת בלא הבדלת
 ולא יתפלל לא ערבית וגם בכרך לא יתפלל שחרית
 קודם קבורה ולאחר קבורה יתפלל תפלת שחרית אם לא
 עבר זמנה אבל אין צריך להתפלל שתיים אחד בעד השלומין
 של ערבית דאחמול שכבר עבר זמנה ולא דמי לטבת ולא
 דתפלל ערבית שמתפלל שחרית שתיים כיון שבליילה לא היה
 חייב להתפלל אינו צריך להשלים ולעניין הבדלה ובידיל
 אחר שיקבר המת דלא דמי לתפלה שאין זמנה אלא בערב
 ומה שאמרו שאם טבת ולא התפלל ערבית שיתפלל שחרית
 שתיים אינו אלא כתורת השלומין החוב שהיה חייב בלילה
 אבל חיוב התפלה כב' עבר לפיכך אם לא היה חייב בלילה
 אינו צריך לשלם למחר אבל ההבדלה לא משום תשלומין
 נגעו בה אלא החוב הראשון של ההבדלה מהקדושה מטעם
 אחר הטבת כל שלשה ימים דבחר שבת מקרו כמו שכתבנו
 בלבוש החור ס' רצ"ט סעיף ה' לפיכך כלשלא הבדיל במ"ט
 חייב

ע"ש

קו"ק עין עד שמעו רעות כנון שנקבצו רוב הציבור
 למלחמה ושמעו שנגפו לפני איביהם שכן כתיב
 ויחזק דוד כנגדו ויקרעם על שאול וגומר ועל עם ה' כי נפלו
 בחרב ואפילו לא נהרגו אלא המיעוט מהם והיה אם הלכו
 בשבט רשבי קשה מחרב:

לו השומע ברכת השם חייב לקרוע דכתיב ויבא אליקים
 בין חלקיה ושכנא הסופר ויואחזן אסף המזכיר אל
 חזק' וקרועים כגדים על דברירב שקה פירש על נידופין
 ק' שמעו מפירב שקה ברכתיב אשר שלחו מלך אשור לחרף
 אלקים חי לפיכך אפילו שמע ברכת הכינוי חייב לקרוע
 ואם אמרו בלשו' לעז הוי כנינוי וחייב לקרוע והוא ששמעו
 מפי ישראל דרב שקה ישראל משומד הוה אבל השומע
 מפי הגוי אינו חייב לקרוע שאם אתה אומר כן נחמלא
 כל הבגד כולו קרעים שהרי הם מחרפין ומגדפין בכל יום
 והשומע מפי המשומד יש אמרים דבזמן הזה אינו חייב
 לקרוע אף על גב דרב שקה ישראל משומד הוה בזמנא לא
 הוה שכיח משומדים אבל בזמן הזה נפיש משומדים
 ופקרי טפי ואם אתה מחייב לקרוע נחמלא כל הבגד כולו
 קרעים כמו בגדים ויותר והשומע מהעדים היאך כירך
 פלוגי חייב גם כן לקרוע והעדים אינם צריכים לקרוע פעם
 אחת אף על פי שעכשיו גם הם שומעים מפי עצמם
 ברכת השם פטורים מלקרוע שבכר קרעו בפעם הראשון
 שכן כתיב ויח' כשמוע המלך חזקיה ויקרע את בגדיו פירש
 כששמע מפייהם שהגידו לו דברי רב שקה שחרף ונדף קרע
 הוא את בגדיו והם לא קרעו הרואה ספר תורה שנשרף או
 תפילין או אפילו מגילה אחת מהנביאים או מהכתובים קרע'
 שתי קרעות אחד על הגויל ואחד על הכתב דשניהם נתקדשו
 בשם דכתיב בירמיה ויהי בקרא יהודי שלש דלתות וארבע
 פירש ג' אוד' פסוקים ויקרעם כתער הסופר וישליכה על האש
 וגומר וכתיב ולא פחדו וק' קרעו בגדיהם מכלל דהוה להו
 לקרוע על שטרפם יהויקם וכתיב אחריו שרף המלך את
 המגילה ואת הדברים המגילה זה הגויל והדברים זה הכתב
 ודוקא שטרפן אות בזרוע שאינו יכול להציל וכמעשה שהיה
 ביהויקם שטרף קינת איכה שכתב ירמיה בזרוע שהיה מלך:
 לח הרואה ערי יהודה כחורבנן או ירושלים או בית
 המקדש חייב לקרוע וכבר כתבתי דיני' בלבוש החור
 סימן תקצ"א:

לש כל אילו הקרעים שאין מתאבלין עמה לא שבעה ולא
 שלשים ולא י"ב כנון שפועו רעות ושריפה ס' הוכיזא
 כהן רטאין למוללן לשוללן ללוקטן לעשותן כמין סולמות
 למחרתו של קריעתן ופי' למוללן שאוחז שני ראשי הקרע בין
 האצבעות וכורכין יחד ותוחב שנים או שלשה תפירות לשוללן
 תפירה רחבה שהפר הרבה כמשוחה אחת ללקטן פי' שאורג
 כל הקרע ראשו על סופו ותוחב כמחשב' או ג' פעמים כמין
 סולמת פי' כמעלות הסולם שתופר ב' תפירות ומפסיק וחוזר
 למטה ומניח בין תפירה לתפירה הפסק אבל אין
 מתאחזין לעולם:

חלכות אונן והספד

שמה מי שמתו מוטל לפניו בשבת או בי"ט
 ג' יני האונן וכו' סעיפים:

לבוש עטרת זהב הלכות אופן והוא

ד"ר הבריל ככל השלש'מים שאח' השבח כל אימתי שיכול נראה לי :

א מקום שנהגין שכתפי מיוחדים להוציא הפת ולאחר שהתעסקו הקרובים בצרכי הקבורה מוסרם אותו לכתפי' והם יקברו משמסרוהו להם מותר' הקרובים בבשר יזין אפי' קודם שהוציאוהו מן הבית ששוב אינו מושל עליה' :

ד מי טמת בתפיסה ולא נתנו המושל לקבור לא קרינן ביה מי שמתו מושל לפניו ולא חל על הקרובים דין אנינות שהרי אינם מירדים בצרכי קבורה מ' כל זמן שלא נתיימשו מלקברו אלא משתדלין ומצפילי' לישועת השם שיערה ממום רוח המושל לתרו לקבורו בדמים מועטים דאילו בדמים מרובי' אסור לפדותו משום תיקון העולם וגם אבילות לא חל עליהם כיון שלא נתיימשו מלקבורו וכן אם קרובי המת בתפיסה אין אנינות חל עליהם מטעם זה וכן מי שנהרג בדרך או נגרתו חיה או טפסו נהר ולא נתיימשו מלקבורו אין על הקרובים לא דין אנינות ולא דין אבילות ומופס' לו שבעה ושלשים מיום שנתיימשו מלקבורו :

ה אע"פ דמדינא היה מסתבר לומר שכל מה שאסור באבל היה לו לאסור באונן מקו' דאבילות בשר ושתייתוין שמותר באבל ואסור באונן מ' כל מה שהיה מביא עיכוב בעסקי צרכי הקבורה לא אסרו באונן אף על פי שהוא אסור בעבל לפיכך אמרו כל זמן שלא נקבר המת אינו חולץ המנעל ולא הסגל ואינו חייב בעשיפת הראש ואינו אסור לצאת חוץ מפתח ביתו שדברים אלו מעכבי' בהמציא עסקי המת אבל כל שאר דברים האסורים באבל כ'ש שאסורין באונן שאינבולו נדול מאד יותר מלאחר הקבורה ואחר שמסרו לכתפי' אף על פי שעדיין לא הוציאוהו מן הבית הרי הוא ממש באבל שמותר בבשר ויזין ואסור בכל שאר הדברים שאבל אסור בהן :

ו המשמר את המת אפילו שאינו מתו פטור מק' שומכל מצות האמורית בתורה דעוסק במצוה הוא נפטור משאר המצות ואם היו שנים זה משמר וזה קורא :

שמי

מי שהכין צרכי חופתו ומת לו מת שחייב עליו אבילות ובו סעיף אחד

א לקמן בסיומן שצ"ח יתבאר בע"ה אבילות אי דאורייתא או דרבנן אבל אסור חז"ל בין למד' דרבנן בין למד' דאורייתא מי שהכין כל צרכי חופתו שאפה פתו ושכח שכחו ומגז' ינינו ומת אכיו של חתן והוא במקום שאינו מצוי לימכר מה שהכין ואם הדחה החופה יפסיד מה שהכין או שמחה אמה של הכלה והכינה המרקי נשים וקישושים שאינם סתקימי' ואם הרח' החופה יפסידו אילנותמרקין והקישושים ביצר יעשו יכניסו את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה ויעשו את הסעודה כמנהגם כדי שלא יפסד מה שהכינו ובעל בעילת מצוה ופורש ואחר כך קורבין את המת ונהג' דיני אבילות כמו שיתבאר שאם יקברו את המת קודם יחול האבילות על האבל כשהימת הגולל ושוב לא יוכל לנכנס עד שיעבור האבל ויפסד כל מה שהכינו ואף על גב' דהשתא הוא אונן וכבר אמרנו דאונן אסור בכל מה שהאבל אסור בו כיון שמכניסין את המת לחדר ואין מתעסקין בצרכי קבורתו גם אנינות אינו חל עד שיכנס ויבעל בעילת מצוה ואז יתעסקו בצרכי קבורתו ויחול אנינות ואבילות כדנים מיהו גם אחר שיקברוהו הואיל וכבר הכניס לחופה חלה עליו דיני חופה דהוי לדידיה כרגל והל' לדידיה כמו שפנע בו אבילות בתוך ימי הרגל שיתבאר לפנינו בע"ה לפיכך נהג' שבעת ימי המשתה ואפילו למד' אבילות יום ראשון דאורייתא טעמא דנהוג' ימי משתה ברישא הוי משום

רכ"ד מתני' לעקור דבר מן התורה זה אינו ראוי להתעסק בדברים כל' שמת' כ"ב אהו' אלא שאינו חייב לעשות מעשה אבילות והיו שב ואל תעש' ביום ראשון אבל אחר כך מותר בכל דבר חוץ מהשמיש ואחו כלות' ז' ימי המשתה נהוג' ז' ימי אבילות וכל' ז' ימי המשתה אינו נהג' בהן אבילות כלל אלא דברים שכצנעה אסור בחשמיש המטה כמו ברגל הלכך כל' ז' ימי דבשחתו' ז' מי האכל אין מניחין אותו להתייחד שמא יתקן יעניו יצרו ויבא עליה באיסור אף על גב' דשאר אבל כוהר להתייחד עם אש' ולא חיישינן שאני רבא שאשה חדשה היא לו ולא ב' על' אלא פעם אחד חיישינן שמא תקיף עליה יצריה לפיכך צו' בין שימור' ז' כל ימי המשתה וז' ימי האבל ומת הוא השימור' ויש בין האנשים והיא ישנה בין הנשים וי"א שגם ביו"א אסורה להתייחד עמו כמו כלילה אלא שמקילין ואומרים שכן ביום בין כלילה אינן צריכין שתי שמירות הוא היא אלא כחא מהז סני או הוא בין האנשים או היא בין הנשים ואם אינן ישנים בחדר אהר אינם צריכין שימור כלל וי"א דכלילה צריכין שתי שמירות וביום מותר להתייחד עמה בלא שמירה כלל והמנהג ליקח כלילה קטן אצל החתן וקטנה אצל הכלה וביום אין מיוחדין בלא קטן או קטנה ולענין שלשים אינן מונה אלא מז' ימי אבילות ואילך ואינו דומה לקובר' אלא ברגל שהרגל עולה לפנין שלשים אע"פ שאינו מונה ז' אלא לאחר הרגל דהתם נהג' מצות שלשים כרגל כגון ניהוין ותספורת אבל הנא כל שבעת ימי החופה מותרין כניהוין ותספורת משום דחתן דומה למלך וכתיב מלך יבי'ו חתני' ענין הלכך לא סלקי' כלל' וכל זה דוקא במת אכיו של חתן או אמה של כלה שדרך אב של חתן לשרוח בצרכי החתן ואם הכלה דרכה לשרוח בצרכי הכלה וגם דוקא במקום שאין מצוי לימכר מה שהכינו ויבא לדידי הפסד לכך התירו כל זה כמו שאמרנו אבל אם אין לו פסידה כגון שהוא צמח' שמצוי למכור מה שהכינו או אפי' במקום שאינו מצוי למכור שיש לחוש לפסידה ופתה אמושל חתן או אביה של כלה או אחד משאר קרובים שנשאר מי שיכין להם פעם אחת לא התירו לרהות את האבילות אלא קובר' אות' מיד ונהג' ז' ימי אבילות בכל דיניהם ואחר כך מכניסין את החתן ואת הכלה לחופה מיד אפילו תוך שלשים ונהג' שבעת ימי המשתה ככל דיניהם ואין צריך לרצועה משום דבר מחמת השלשים דהואיל וכבר התחילו להכין הכל לא הטירוהו יותר אפילו כמתים אחרים :

שמי

מצות הלוית המת וכו' ב' סעיפים :

א מת בעיר אסרו חז"ל מלאכה על כל בני העיר כדי שרוב יעסקו ויסייעו בצרכי קבורתו וכל הרואה מת וא' מלווהו עד שיהא לו כל צרכו בר נדיר הו"אם יש חברותו כג' שנהגות שכל אחת מתעסק' במתים ביומה כל אחת מהו ביום שאינו יומה' בד"א שלא בשעת הוצאתו אבל כג' הוצאתו הכל בשליון כמו שיתבאר לקמן :

ב אין שואלין שלו' זה לזה כשהמת בעיר שאינו עת' כד' א בכפר קטן שהכל צריכין להתעסק עמו אבל גדולה שואלין שאין הקל משגיחין על המת מ' בביתו לא ישאלו בשלום זה לזה כשיש שם מת וכשאין שם שואלין כרתוק ד' אמות מן הקברים :

שמי

חיוב ההספד וגודל שכרו מספידין ועל מי מספידין וכו'

א מצוה גדולה להספיד על המת כד' דמעות על אדם כשר הקב' סוג' וכו'

רח אהה שימה דמעתי וגו' וכל המתעצ' בהספרו
 ור אינו מאריך ימים מיהכנגד כדה וראוי לקוברו
 קברו אותו בנכול נחלתו בהמנה טרה אשר כהר
 וז להר נעש מלמד שנעש עליהם ההר לקוברו
 יים קיול שבז כתוב האנק דום וארז'ל מכאן שהוא
 על המתים כלומר יומר עליו דברים המשכרים
 י י גרבות בכבייה ולהזכיר שבחו ואסור להפליג
 י גר' לפני שהוא לו למזכיה עין למת שיאמר
 עזה לא היה בו אלא אפילו עין כך וכך עשה ומתוך
 פר בגנוח להזכיר חטאיו אלא מזכרים מרות
 כו באמת ומוסיפין בהן קצת רק שלא יפליג ואם
 יות טובות כלל לא יזכיר עליו כלום וחכם וחסיד
 ס חכמים וחסידים וכל המזכיר על מי שלא
 או שמוסף להפליג יותר מדאי על מה שהיה בו
 נצמי ולמת שיהיה מרת הרין מתוך כנגד שניהם
 כי דובר שקרים לא יכון :

שמספידין על האנשים כך מספידין על הנשים
 להן ומספידין אפילו ביו האנשים והחכמים :
 שרנלין להשכיר מקוננות להספיד חייב להשכיר
 ז להספיד על אשתו ואם לא רצה הבעל
 אביה או קרובה ומשכירין ומוציאים מסני בעל
 כרחו :

ין כמה שנים יהיה שמספידין עליו עשירים בני
 טאז הם חכמים על אבותיהם ויש להם עגמת
 ס ועניים בני חמסה ספני שהעני מצטער על
 העשיר שאין לו שמחה אחרת ובני זקנים ובני
 הכנים חביבין על הזקנים אפילו הם עשירים
 זוכרים עליו כשהיה בן יב חדש שמוציאין אותו
 במשה כדלקמן ס' טנ' סעיף ה' :

זרים ובני חכמי' מוסיפין קצת על שבח מעשיהם
 בכוד אבותם :
 יודע לישא וליתן מספידין אותו במעשה עצמו
 לו מעשים מספידין אהו במעשה אבותיו ואם
 מעשים מספידין אותו במעשה קרוביו :
 ספידין אותם בין במעשה אביה בין במעשה
 עולה עמו ואינה יורדת :

מחוחך מן הכטז והמסורס והנפלים כן ח' היובן
 הניום והעבדים אין מחעסקין עמהם להספר
 ובל צריכ' כשהוקברה מתעסקין עמהם :

ז שאינם רוצים לפרוע שבר הספר מורישם
 ים מהם בעל כרחם והספר יקרא דשכנא הוא
 ז כח כיד היורשים למנוע כבודו :

ז והספר יקרא דשכנא הוא כי שמציה שלא
 זימעין לו שהוא יכול למחול על כבודו אבל אם
 ג עליו נזיח טבעה ושלשים אין שומעין לו
 נן הם ולא כל כמיניה לבלתם מקרובי' דלאו
 בריריה תליא מיתא :

ישת שער על מהאו שריפת נתבאר לעיל
 פ ע"ש :

וסקין בהספר כל זמן שהמת מוטל לפניהם
 אחד אחד וקורין את שמע ומתפללין אין המת
 וק' יושבים וקורין זהאונן יושב ודומם הן עימדין
 ומתפללין והוא מצדיק עליו את הרין ואומר יהי רצון מלפניך
 זלקי שתנודר פרצותינו ופרצות עמך בית ישראל
 ברחמים :

ודוקא בהספר שקודם הקבורה אמרו שנסמין אחד
 אחר וקורין מתפללין ואין פספסין והפסס אבל לארר
 וזנה מפספסין והספר בין לקים בין לתפלה לקרות

ולהתפלל יחד ועיין לעיל בלבוש התכרת סימן ע ב :
 יד אין עושין שני הספרין בעיר אחת אלא אם כן יש שם
 רוב עם שיהלוק לשנים ויהיה בכל הספר עם כרי
 צרכו :

טו אין עושין כ' הספרין בעיר אחת אלא כ' יש שם כרי לספר
 שבחיו של זה ושבחיו של זה :

טז סותר לדבר בפני המת בניני צרכי קבורתו והספרו ;
 והיאך צריכין להתעסק עמו וכל שאר דברי חורה
 אסור לדבר בפניו משום לועג לרש חרף עושהו בלומר שזולזל
 וכיוצא לו בזה שאנו עונסקין בחורה והוא אינו יכול אבל
 במילי דעלמא לית לן בה דלית בהו משום לועג לרש :

יז ופסוקים ודרשות שאומרים לכבוד המת מותר לומר
 אפילו מתוך ארבע אמות של מה ואפילו בבית הקברות
 שאין זה לועג לרש לכל המתים כיון שעושין לכבוד זה המת
 ניחא רבולהו :

יח מדרגות מדרגות עשו חכמים זל בעניין ההספרות כרי
 שיספרו לכל אחד לפי כבודו ומדרגתו לפיכך אמרו

חכמי' חכ' שמ' בית מדרשו בשל שלא יתעצלו בהספרו וסופדין
 אהו כל ז' אבל שאר מדרשות עוסקין בחורה אפילו בשעת
 ההספר של בית מדרשו של חכם ואחר ההספר אין הלימדין
 מהקצין בבית מדרשו אלא מהחכמים שנים שנים ולומדים
 בבהיהם לומר שאין להם רב שילמדו ממנו ויהיה להם עגמת
 נפש דההאבל עליו אב בית דין שמה כל מדרשות שבעיר
 בשרין ומכשלין תלמוד תורה כל ז' כרי שיהיו כולן פנויין
 ומחעסקין בהספרו והרגילים להתפלל בבית הכנסת משנים
 את מקומותיהם בקר וערכ' נשכנסין שם להתפלל . נשיא
 שמה כל בתי מדרשות שבכל מקום כשלין כרי שיהא להם
 פנאי להספידו ומספידין אצלו בכל מקום כל שבעה ואת
 ההספר אין נכנסים לבית המדרש אלא מתחברים שנים שנים
 ולומדין בבתיהם . וכל בני העיר מתפללין בבית האבל בין
 בחל-בין בשבת חוץ מקריאת התורה בטבת וכשני וכחמישי
 שקורין בכה ולא יתפלו בשוק אלא יושבי' משפחות משפחות
 ודוים כל היום :

יט מספידין תלמידי חכמים ונסותיהם כב'ה וכית המדרש
 אבל לא שאר העם :

ך חכם ואלוף ונאון מכניסין אותו לכ'ה ומניחין המטה
 במקום שהיה דורש וסופדים אותו שם ובשמוציאין
 דמשה סופדין אהו עד ביה הקברות וביום הז' עולין לבית
 הקברות ומבקדין אותו וכן ביום ל' ובסוף יב חדש מקדיקין
 אותו ומשכיבין אותו :

שמה

דין המאכד עצמו לדעת ומנוד' והרונג'
 בית דין והפורשין מן הציבור וכו' הפע'

א המאכד עצמו לדעת עכירה גדולה היא ועונשו גדול
 מצד כדכתיב ואת דמכם לנפשותיכם אדרשו ונומ' והיא
 הוא חטא כנפשו לפיכך אזל לבל המאכד עצמו לדעת אין
 מחעסקין עמו לכל דבר ואין מתאבלו עליו ואין מספידין אותו
 ולא קורעין ולא חולצין שכל אילו הם לכבודו ולכבודו אין
 עושין כלום שהוצרשע אבל עומדין עליו כשורה ואומרים
 עליו ברכת אכלים שדברים אילו עושין משם כבוד החיים ובל
 דבר שהוא מצד כבוד החיים עושין !

ב איזה מאכד עצמו לדעת לא שעלה באילן ונפל ומת
 דאיכא למישר שמה נאנס ונפל אלא שאומר רצו שאני
 עולה באילן או לנג' וראחתי שעלה מד' דרך כעס או שהיה
 מיצר ונפל ומת הרי זה בחזקה שאיבוד עצמו לדעת עביון
 שאמר הזקה עשה לדעת אבל אם ראוה תנוק ותלוי באילן
 ומשיך על גבו סיפי אין זה בפלל מאכד עצמו לדעת שמה
 אנוס

* לבוש עטרת זהב הלכות קבורה * * לבוש עטרת זהב * * לבוש עטרת זהב * * לבוש עטרת זהב *

ב ונהנו עכשיו לקבור כולם בכנדי פשתן לבנים :
ג האיש כבוד ומקשר את האיש והאשה את האשה ואיש לא יכרוך ויקשור את האשה משום הרהור אכל אשה יכולה לברך ולקשור את האיש שאין בה הרהור לכ' :
ד נהגו להעצים עיניו של מת ואם נפתח פיו קושטין לחיו ופוקקין נקביו אה' שמדחין אותו במיני בשמים ונחזין שערו וציפרניו ומדחין אותו היטב בכל מקום שהוא נקי מכל ליכלוך ושוממה ופחין ראשו בכנ' פשתן בקליפתו לומר שגלגל הוא שחזור בעולם :

שנה האיד מוציא מת גדול וקטן ובאיזה מטה ובו סעיפים :

א בראשונה היו מנלים פני עשירים ומכסים פני עניים מפני שמשחירין בשני בצורת והיו עניים מתביישין היתקנו שיהו מכסים פני הכל וכן כל כיוצא בזה אין משגיח בין עניים לעשירים :

ב אין מניחין ס"ה על כספו של חכם שאין כבודו בכך שזולזלו בכבוד ס"ח ענווה ודי לו במה שאמרו לעשות לו כמו שנתבאר לעיל סימן ספ"ד סעיף י"ח וב' :

ג כבודו של חכם הוא להוציאו דרך הפתח ולא לשלטו דרך נגיה וכמטה ראשונה ולא לשנותו ממטה למטה :

ד תינוק בן שלשים יום מוציאין אותו בחיק לביח הקברות ולא בארון ונקבר באשה אחת ובסני אנשים אבל לא כאיש אחד ושתי נשים משום יחוד ואין צריכין לעמוד עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אכלים והנחומי אכלים ואפי' אי קיס לן בנייה שכלו לו חדשיו :

ה משלשים יום ואילך יוצא בדלוקמ' הנציילת כאנפיים פי' בנסר רחב שאינו ניטל אלא על הכתפים ואינו צריך מטה גדולה ועומדין עליו בשורה ואומרים עליו ברכת והנחומי אכלים בן י"ב חדש יוצא במטה וכל כיוצא במטה רבים מצהיבים עליו ושיאטי יוצא במטה אין רבים מצהיבים עליו וכל הניכר לרבים רבים מהעסקים בו וכל שאינו ניכר לרבים אין רבים חייבים להתעסק בו :

ו תינוק שמה קודם הניטל שיהלוק אותו על הקב' בלא ברכה שהרי אין מצויין לפהלו אלא כך נהגו שמהלוק אותו וקורין לו שם ושעם המנהג הוא כדי שכשיחמו מן השמים להיות חתייה המסתים ויהיה כל אחד סביר אביו ואמנו ומשפחתו יהא גם חתינה הזה ניכר בשמו לאביו ולאמו :

ז אין מוציאין המת בדרך הרוצאות הנאמרות אלא אם כן היה ראשו וחובו קיים :

שנה עיר שיש בה שני מתים איזה קודם ובו סעיף אחד :

א עיר שיש בה שני מתים מוציאין אותו שמת ראשון ראשונה ואחר כך מוציאין את השני ואם רצו להדיק הראשון מוציאין את השני חכם ותלמיד חכם מוציאין החכם ת"ח ועם הארץ מוציאין ת"ח איש ואשה מוציאין האשה מפני שקרובה להתנוול הוציאו הראשון וקברוהו אין עומדין עליו בשורה ואין אומרים עליו ברכת אכלים ולא הנחומי אכלים כדי שלא להשהות ולעכב קבורת השני אלא מוציאין את השני ואחר שהוציאו השני וקברוהו כאין ועומדין בשורה ומנחמין ופושטין את הרבים אבל אין מנחמין את השני האכלים כאשר אם אין כבודם וקילוסם שיה' אלא מנחמין את זה ויחזירין ומנחמין את חבריו אנהליקיס לשתי כתות כת אחת מנחמת את זה ואחת את זה ואם כבודם וקילוסם שות מנחמין שניהם יחד :

וי אביואמי מזרקין עליו כלום מצוה לאחרים לר' ישיבו מסום הטבה אכידה דודאי יתחדשו וכל זמן שלא נגעו במטה הנקברת עמו כל' אותה בה לקבורה אבל אם נגעו בה אסורים שגזרו בהן משום דמיחילו בחכרינו המת ואהו ריבי המת מותרים ואם הצילם אה' חייב כשמיתן ל' לאכל' מלאמי בעוד שמת מוטל לפניהם וחזרו ודרו חייב המחזיר לשלם דכיון דהלה עליו שמיתן שבע בחזרתן להם שידע בודאי שיחזרו ויזרקו וה' ל' מקום גדודי חיות וליסטיג' והא' דנאפוין הכלים שנגעו דוקא כשזרקים מתוך מרירות הלב על מנת מנוגעו במטה הנקברת אבל המצע שמניחין על כר אובסת שנוהגין החת מראשותיו או סדין או ירש' על הארון או על המטה שמוליכין בה הכת ענואסר וכן הרף ששהו עליו וכן כל הכלים עליהם המת לקבורו לא נאסרו שהרי לא נתנם ע"מ מ' ואם הפלים שזרקו עליו אינם שלהם אף על פי אינם נאסרים אפי' זרקם ליקבר עמו שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו /

ה' מ' בל' על חמה הרי זה עובר משו' בל תשחית

דברים העושים למת ואין בו משום דרכי האמורי ובו סעיף אחד :

ים שעושים למת משום עגמת נפש מותר לעשות בהם משום דרכי האמורי לפיכך אמרו אם רצו וערות לבלות ומנלין פניהם של החתנים ונותנין דיו בצדו טזה עגמת נפש וכן הולין מפתחו ופנקסו משום עגמת נפש ועושין חופות לחתנים ובלות מ' דברי' שלא הכיאו אוכל נפש אבל דברי' שהביאו אסור מפני שהם נאסרים כהנאה והיה כרו משום בל השחית לאפור אוכל נפש שלא לצורך /

דין כלאים מוציאת למת ובו ב' סעיפים

וכי המת מותר לעשותן מכלאים שאין המתים יים במצות דכתיב כמתים חפשי ועוד דוסי' דחיים' אם אם אינו מתחמם בהם מותרת ה' בכת שאינו מהחמם מהם וע' סימן שא' /

ניין השלית ציצית בכנדי מתים איכא פלוגתא ויהי' א' להטיל בהם ציצית משום לועג לרש ו' שאין להטיל שהרי פטורי' ממצות וי' כשנוסאי' מ' משלוק בהן ציצית כדי שלא יהו נושאי' המטה ציצית' והוא בלא ציצית יה' לועג לרש וכשקוברין יין אותן מסנוואנו נוהגין לקבורו עם הציצית זלזלן הציצית כשמניחין אותו עמו בקבר או כורכין אחד מן הבגפות /

באיזה כנדים קוברין ואין האי' מלביש האשה וכוד' סעיפים :

קוברין את המת בתכריכי' יקרים ואפילו לנשיא טראל' משום תיקון שאם יקברו העשירים או בתכריכים יקרים היו האחרים מתביישים לקבור ריבי' יים פתוחים והיה יציאת המת לפעמים קשה ל' כ' שניחורו וילכלהם שכן היה מעשה ועוד י' יים יקרים אפילו לנשיא שבישראל הוא י' זה ומעשה נים לפיכך תקנו שיקברוהו כל י' אחד בתכריכים שאינם יקרים :

ובו סעיף א

אין מניח משה של אחר וכו' מפני הכבוד שהצט
קדוה לינוול לא שנא וילדת לא שנא שאר אשה :

גבול צורך המת והותירו ובו סעיף אחר

מת שלא היו לו צורכי קבורה וגבו לצרכו מעות או שאר
דברים והותירו אם כשנבו גבו סתם ולא ייחדו דוקא לזה
המת ועשה מהם צרכי שאר מתים ואם ייחדו לצרכו זה המת
יתנו לירשיו לא שנא מעות או שאר דבריו לא משו דקני להו
זה המת כנבייה בעלם' דהא ק'ל הזמנה לאו מילתא היא אלא
משום דזילוחא הוה ליה למת זה בנוה דמלת' דנבייה זילוחא
דזא ליה וקני להו בדמיו ר'ל דמי הבשת ואחולו אחיל זילוחא
לירשיו לפיכך קנו להו יורשיו :

שיבד איסור הלנת המת ופתי פותרי להלני ובו ג' סעיפים

א איסור להלין המת וילפוח מקרא דלא תלין נכלתו וגומר
כי קבור תקברנו לרבות שאר מתים לכל תלין ואם
מלינו לכבוד להביא לו ארון ותכריכין או מקוננת או כרי
שיבאו קרוביו לקבורתו או להשמיע עיירות הסמוכין מותר
שלא רבתה התורה שאר מתים שיהיו בכל תלין אלא דומיא
דתלוי דקאי עליה פסוק דלא תלין מה תלוי בכזיון אף שאר
מתים דאית ביה כזיון אכל לכבודו מותר :

ב על כל המתים הממהר להוציא משתו הרי זה משובח
לפי שאין דרך להספיד ולהתאבל עליהם הרבה לפיכך
וחרי כבוד הוא להם כשנקברים במהרה משיעמדו הרבה ולא
יספידם אבל על אינו ואמו שחייב להספידם ולקונן עליהם
הרבה הממהר להוציאם הרי זה מנונה אלא אם כן היה ע"ש
או ע"ש או שהיה נשמים מזלפין על מסתן ואין לו מקום
מסוכך להעמיד החתיו שאז נ' כהוא משובח שימהר להוציאם
לפי שאינו עושה אלא לכבודם :

שגנה נושאי המטה פטורים מק'ש ומתפלה ובו ג' סעיפים

א נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן בין אהם
שהם לפני המטה בין אותם שלאחריה את של מטה
צורך בה' פטורין מק'ש שעוסקין במצוה פטורין מן המצוה
ושאר המלווין את המת שאין למטה צורך בהם חייבים ועיין
בלבוש התכלת סימן ע"ב :

ב וכיון שנושאי המטה פטורים מק'ש אין מוציאין את
המת סמוך לק'ש אם אין שהות להוציאו ולקבורו קודם
שיגיע זמן ק'ש נדי שלא להפקיע חובת ק'ש ויש להסתין
לקבורו עד שוכלו לשער שכבר התפללו רוב הקהל ואין
דילוק כזה בין ק'ש של שחרית לק'ש של ערבית ויש מקילין
של ערבית האיל והמנהג הלילה ואם החחילו להוציאו
סמוך לק'ש אין מפסיקין כדי לקרות :

ג במקום שיש כתפים מיוחדים לשאת את המטה אמורים
בנעילת השנרל שמא יפסיק שנרלו של אחד מהם ונסצא
מעכב את המצוה של קבורה יש מקומות שנוהגים שהאבלים
יוצאין ראשון מן הבית והקרובי הממנה אחריהם והרחוקים
נתינין המת על המטה וכאם האבלים הקרובים ונוטלין
המטה על כתפיהם ואחר כך מסייעין עמהם שאר העם יש
אומרים כשנעשים עם המת לקברות מעטדין המטה ככל

שעמלם קח

שמעתי בר

שלא להכניס עמו ו...
וכימים שאין בהן צירוף תריין אין צר
יאמרו שביום כזה אין כל כך רוחו
בך שמעתי ושמעתי :

שנבט

מקום יציאות המת והאבילים וכו'

א מקום שנהגו לצאת נשים לפני המטה יוצאת
ומקום שנהגו לצאת אחר המטה יוצאת וכל אחר
יש טעם למנהגו דמ'ד הנשים יוצאות תחילה לפני המטה
מפני שהן נרמו מיתה לעולם תחילה ומ'ד שהנשים מהלכין
תחילה והנשים אחריהם הוא מפני כבודן של בנות ישי
שלא יבישו בהן הנשים ועכשיו נהגו שאין יוצאות א'
לאחר המטה ואין לשנות :

ב ואמרו בזוהר על פי קבלתו שיש למנוע לנשים שר
יצאו בבית הקברות אחר המטה ואם יוצאות גורמי
דעה לעולם לפיכך ראוי למנועם :

שס

מת ובלה מת ומילה איזה קודם וכו'
סעיף אחר

א אם פגעו פה ובלה זה כזה בדרך מעבירי פת
מלפני הכלה וכן אם אין בעיר כדי לזה וכו'
מקדימין ומכניסין הכלה לחופה ואחר כך קוברים המת וכן
מת ומילה המילה קודמת ואחר כך קוברים המת ג' לעולם
מצות החיים קודמת למצות המתים והא דמקדימין הכלה
היינו להכניסה לחופה שזה עיקר מצות משום לא תהי' בראת
וגו' אבל לאחר שנכנסה לחופה יש לפנינו לנחם אבל ולשמוח
חהן הנחומי האבל קודם וכן הוא אומר לב חכמים כבית
דאבל וגומר וכן הבראת האבל קודם למשתה של חהן מפני
שהחהן אוכל משלו ומאביל את האחרים והאבל אינו אוכל
עד שיאבילוהו אחרים וכיון שהוא תלוי ברעת אחרי' קדימיהו
כד'א שיש בידו ספק כרי שניהם אבל אין בידו כדי שניהם
משתה החתן קודם שכבוד החיים קודם וכן חתן ואכל בבית
יוצא החתן עם שושביניו תחלה ואחר כך האבל ומנחמו וכן
הקרובים שלהם אם הם קרובין של שניהם אם רוצים אוכלים
עם החתן ולא אם האכל וכל זה במת שיש לו קוברים
קודם מת מצוה אבל אם הוא מת מצוה מת מצוה קודם
שהרי הוא דוחה ת'ת ומקרא מגילה ושומאת כהן וכו'ר
ופסח ומילה ואין לך דבר שקודם למת מצוה ככל החוקה
כמו שנתבאר לקמן סימן שע'ר סעיף א' :

שסא

הלויח המת וכישול תלמוד תורה להרו
וכו' ה' סעיפים

א מבטלין ת'ת להוצאת המת למאן דמהני לאחרים
לו שיעור אפילו יש עמו כמה אלפים כולם מתבטלין
בשבילו ולמאן דקרי ותני פי שקר ושנ' עדיין לא טב' לתלמי
אם יש ס' רבוא בעיר בלא הוא אין צריך להתכסל ואם אין
שם ס' רבוא יתכסל דס' רבוא צריך שיהא נטילה כנתינתה
ולמאן דלא קרי ותני כיון שיש לו מי שיחזק עמו או
להתכסל בשבילו והוא שיש עמו עשרה בני ס' עשרה
וכרכת אבלים בעשרה וי'א דעכשיו מן הכ
לך אחר מישראל בזמן הזה שאינו

יצי שמן וסלסול לומר כל אה ריני
 זה שמושל עליה אע"פ שאינה לומר
 והירו' בלימוד בניה ובעלה לפיכך דינה
 שחולקין וכן נוהגין לקולא באשה והינוק
 מי שיחעסק עמו אין צריך לכטל תלמוד תורה
 הוצאה לראות אם יש עמו כל צרכו אם לא
 אם מי שיעשה מעשה תלמוד תורה שלו קודם
 על בית רבן אין מבטלין כלל שהרי הם אינם
 מתעסקין עמו :

שכבטלין תלמוד תורה ללוותו היינו דוקא בשעת
 חלו אבל כל זמן שמושל לקוברו אין מבטלין
 מוד תורה אלא איש חבורה בעיר שכל אחת
 ומה אותה שאינה יומה מותרת בין בהלמוד בין
 בנות ובשעת הוצאה מבטלין כל שאר מלאכות
 אפי' אי לא קרו ותני דלא מפליגין בין קרו והני
 לא אלא בכישול תלמוד תורה אבל בשאר מלאכות
 דיומני הכל כסלים ובאים ללוותו ואם אין חבור'
 סק עם המת כל אחת יומה כל בעלי מלאכה שבעי'
 משלילתה תעסק בו עד שיקבר אבל מתלמוד תורה
 אין להחבטל אלא בשעת הוצאתו כראמין :

זה את המת אפילו שלא בשעת הוצאתו לקבורה
 בו מלוותו עובר משום לועג לרש ובר נרוי הו' לפחות
 ילוונד' אמות :

במקו' שאינו צריך ללות המת צריך לעמוד בפניו
 לכבודו :

העובר ממקום למקום אם שלרו קיימת צריכין
 תו כמו בשעת הוצאת הפת :

לקבור כקרקע ואם קוברין שנים מתים יחד
 ובו' סעיפים

אין התורה לקבור את המת בקרקע שנ' קבור
 לו רכבות כל המתים לקבורה לפיכך הנוחן מתו
 ברו בקרקע הרי זה עובר משום כל תלין דהא לא
 בו בארון וקברו בקרקע אינו עובר עליו ומ' יפה
 ע ממש אפי' בח' דסתם קבור בארץ ממש משמע
 למת יותר לטכב על העפר ממש שנאמר כי עפר
 זר תשוב ומפאן תמיה נדולה בעיני מה קאנג'
 לפיכך ארונות שלים' דהיינו שעושים מלמטה
 הדף ואומרים טעם משום חשיבו דכהונה הוא
 לו לטכב על העפר וכי מטום חשיבתו עושין
 ו נחת רוח בקברו ועוד הרי רבינו הקדוש נשיא
 זההא ארונו נקובה מלמטה שפירשו שישלו דף
 ון סן הארון וישכיבוהו על העפר וצ' ע :

ניסין המת לקבר נתנין אותו על גביו ופניו
 ה' בארם שהוא יסן וכל האך שישכיבו אותו
 מעומד או יושב הוי לו דרך ננאי לפיכך לא
 לבסות הארון ברף ושלא להטיל שום עפר
 לגופו מפני שהוא בזיון לו :

ב' מתים זה בצד זה אא"כ היה דופן הקבר
 נהם שנמצא כל אחד ואחד בתוך קבר לעצמו
 וכן קוברין המת בצד עצמות ולא עצמות בצד
 האיש עם בתו הקטנה וכן האשה עם בנה
 נה קטן זה הכלל כל שיישע עמו בחייו נקבר
 עמו כמותו שאין זה ננאי לו :

ארונות זה על גב זה ואם נרין כופין העליון
 אם יש ביניהם עפר ו' ספחים מותר :

אצלו דכתיב וישליכו את האיש בקבר אלישע ויגע האיש
 בעצמות אלישע ויחי ויקם על גרליו וארז'ל שזה שהשליכו
 לקבר אלישע היה נביא שקר לפני זכותו של אלישע שלא
 דהא הרישע נקבר אצלו עשה הקב"ה נס והתהווה לו ולפיכך
 אפי' רשע חמור אצל רשע קל אין קוברין וכן אין קוברין צדיק
 וכשר בינוני אצל חסיד כופל'ג אבל קוברין בעל הטובה אפי'
 אצל צדיק נמור דשוין הו' :

שנים שהיו שונאים זה לזה אין לקיברם יחד וכשם שלא
 נוח דעתם זה מזה בחייהם כן הוא כמותם ואין להם
 כנוחה בקבריהם :

שסג

איסור פנוי המת והעצמות מסקימן בו' סעי'

א אין מפנין לא את המת ולא את העצמות לא מקבר
 מכובד לקבר מכובד ולא מקבר כזוי לקבר בזו' ולא מכזוי
 למכובד ואין צריך לומר ממכובד לבזוי והטעם לפי שהכילבול
 קשה למתים מפני שמתייראין מיום הדין וזכר לדבר ישנתי אז
 ינוח ליו בשמואל הוא אוסר למה הרגתני לעיות ובתוך שלן
 אע"י ממכובד לבזוי מותר שיערב לאדם שירא נוח אצל אבותיו
 וזהו כבודו וכן בדי לקברו בא' מותר דנה לו לקבר בא' שו'
 כפרתו כי הקבור בא' עוונותיו נמחלין ויש נוהגין ללהת מעפר
 א' בקבר וסמכוהו אקרא דכתי' ואת עפרה יחוננו ואם מהחלה
 נתנוהו שם ע"מ לפנותו מיתר בכל ענין ואם אינו משתמר
 בזה הקבר שיש לחוש שמא יוציאיהו ניים או שינניסו מים
 לקבר מצוה לפנותו מפני צער ובזיון המתים וקבר הנמצא נ'כ
 מצוה לפנותו כמו שיחבאר בסימן הסמוך סעיף ב' :

ב אין מוליכין מת מעיר שיש בה קברות לעיר אחרת משו'
 כבוד דמתים הקבורים באותה העיר שמבזה אותה שלא
 לנתן אצילם את זה אא"כ הוא סח'ל לארץ או שמוליכין אותו
 למקום קברי אבותיו שזה אין בו משום בזיון המתים הקבורים
 פה דנה לו לאדם לקבור אצל אבותיו ואם צוה להוליכו ממקו'
 למקום או שצוה לקברו בכיהו ולא בכית הקברות שומעין לו
 ומותר ליתן סיד עליו כדי לעכל הכשר מהר ולהוליכו למקום
 אשר צוה :

ג זמן השעם שאמרנו שאין מפנין מקבר לקבר משום
 שמתייראין מיה' כו' ה' נמי שמשעם זה אין מלקטין
 עצמות לא מתוך הארון ולא מתוך הקבר מצד זה לצד זה אפי'
 כדי לקבור שם מת אחר או לצורך המקום :

ד מקום שנוהגין לקבור במהמורות כלא ארון עד שיתעכל
 הכשר ואח"כ מלקטין העצמות וקוברין אותן בארץ
 שעושים כן משום שכשהעכל הכשר סיסן יפה לו שימותו
 עצמותיו מן הדין מותר :

ה ארון שפיגרו אסור בהנאה כמו שנתבאר לעיל שכל מה
 שיצתו למת ליקבר עמו נאסר בהנאה לפיכך אם הוא
 של אבן ושל חרש יסבר ושל עץ ישרף :

ו המוצא נסרים בכית הקברות לא יזיזם ממקו' שיש לחוש
 שמא מארון שפיגרוהו הם :

ז אסור לפתוח הקבר אחר שנסתם הגולל אפי' אם עוררים
 הזרש' לפותחו כדי לבדוק אם הכיאי שהי שער' אם לא
 וכל זה משום טעמא שבהבנו סעיף א' ו' שמתייראין מיום
 הדין כו' :

שסד

איסור הנאה של קבר והאבן והבניין בו' סעי'

א כבר כתבנו שכל מה שנתייחד לקבורת המת ליקבר עמו
 נאסר בהנא' לפיכך קבר של בניין כל הבנין אסור בהנא' שנתחת'
 לקברו מת זה ונקבר שם אבל קרקע עולם של הכר אינו
 נאסר וילפינן לה מקרא דכתיב וישלך עפרה אל קב' בני העם
 מקישי קב' בני העם לע' ז מה ע' לא מהסר במהוב' היינו קרקע
 עולם

- 1 קבר שפנהו אפילו במקום צמור
בית החבון ולא בית העצים ולא
דגנאי הוא למת שיפנהו משימו
- 2 החוצב קבר לאביו וקברו במקום אחר
עולמית משום כיבוד אביו אבל אחר מותר :

שטה

החופר קבר פטור מק' שוכפ' פתחין הקבר
מהעיר וכו' ב' סעיפים :

- א החופר כוד למת פטור מק' ומן התפילה ומן התפילה
ומכל מצות האמורות בתורה ועומק מצוה הוא משום
משאר מצות ואם הם שנים והגיע זמן ק' שא' עולה וי
ק' ש' ומחלל וחוזר זה וחופר ועולה חבירו וקורא ק' ש' ומחלל
ודווק' כוד שאין דרך לחופרו אלא אלפי' כך זה חופר וזה קור
אבל אם היה מקום ששנים יכולין להתעסק כאחד פטורין
ב תקנו חכמים שירתיקו את הקברות מן העיר המישו
אמה שלא יפגעו בו תמיד ויתעצבו :

שסו

דין המוכר קבר ואשה שירשה קבר ממשפחה
ובו ד' סעיפים :

- א המוכר קברו ודרך קברו מקום פעמיו ומקום הספי
אין המקה מקח וכאין בני משפחתו וקוברין אותו בני
כרחו של לוקח ומחזירין לו דמיו שאין כח בידו זה למכ
המקומות משום פנם משפח' פי' שאם יאכו אחריו ויספ
קרוביה' במקום הספרו של זה איכא פנם משפח' ש' ויש
א' שרריו זה המקום לא היה שלו לבדו להספידו טע' ש'
יורשיו וכל בני משפחתו היו נכפדי' טם ואיכא פנם שלהנ'
ב אשה שירשה מקום בית הקברות ממשפחתה נקבו
היא כתוב' אבל לא יוצאי חלציה מפני שבניה מתייתו
על שם משפחת אביהם ואזיהיה נגאי לבני משפח
ליקבר אצלה :

- ג אביה אומר תקבר אצלי ובעלה אומר תיקבר אצלי הו
אצל בעלה ואם יש לה בנים והיא אומר קברוני אצנ
קוברים אותה אצל בניה :
- ד אביה אומר לא תיקבר אצלה ובעלה אומ' לא תיקו
אצלי קוברים אותה אצל בעלה שהוא חייב בקבורתה

שסז

קוברים מתינוים ושלא יהלך בבית הקברו
בהפליק וציצית וכו' סעיפים :

- א משתדלין בקבור' מתינוים כפון שמשתדלין בקבור' מו
ישראל מפני דרכי שלום וכן פנחמין אביליה' מפני דרכי שו
ב לא יהלך אדם בבית הקברות או בתוך ד' אמות של כ'
והפילין בראשו משום לועג לרש ואם הם פכוס' סותר'
ג ולא יהלך בבית הקברות או בתוך ד' אמו' של מת או ש'
קבר וספר תורה בזרועו ויקרא או יתפלל וה' על פה אסו
לקרות א' אכ' לכבוד המת כמו שנתבאר ועל ס' שמד' סעי'
ד מותר ליכנס לבית הקברות או לתוך ד' אמות של מת
של קבר והוא לבוש ציצית והוא שלא יהא נגרר ע'
הקבר אבל אם נגרר אסור שיש בו משום לועג לרש בר'
כיסיה' שהיו משיליו ציצית במלבוש שלובשים לצורך עצמו
דהיינו בכל בנדיהם שא' לפשוט כל בנדיהם אבל האידט
שאין אנו לובשין אותו אלא לשם מצוה אסו אפי' אינם נגררי'
וה' מכשהציצית מגולין אבל אם הם בכוסים מותר
ה יש נוהגין לקטור שני ציציות שבשני כנפים זה עם זו
כשנכנסו לבית הקברות ולא הועילו כלום בהקנה כ'
שנתבאר בלגש התכלת ס' כ' נ' סעיף ד' ועי' ב' בה שכתבת
שם שזה צע' :

עולם דכאיב אלקיהם על ההרים ולא ההרים אלקים אף קבר
נמי לא מספר במחבר דהיינו קרקע עולם אבל הבניין
שבנאותו לו למעלה מן הקרקע וחברתו לסם מיתס' דכות'
דע' דבית שבנאו מחילה לע' אסור דחלוש ולבסוף חברו
הוי חלוש לעניין ע' וקבר נמי איחקש לע' ודוקא בניין
שלקחו אבנים ועפ' ממקום אחר ובנאות לכאן אבל העפר
שלקחמו מן הקבר וחזרו ונתנוה עליו היא נקראת כבאן קרקע
עולם ואינה נאסרת אע"פ שנחלטה ממקומה בעת החפידה
כיון שהחזירה למקומה קרקע עולם נקראת ולא נאסרת
אבל י' א' שהעפ' שלקחו מן הקבר וחזרו נתנוה עליו הוי נמי
כמו חלוש ולבסוף חברו ואסורה בהנאה ויש אוסרין עוד
לישב על האבן שנתחנן על הקבר למצבה ויש מתירין דס' ל'
דלא דמי אפי' לבנין שעל הקבר מפני שאינו נחש' כלל מן
הקבר אלא ציון שנוהגין עליו אה"כ הוא והא דקב' של בניין
אסור לעולם דוקא שבנאו לשם מת ונתנו בו אפי' על דעת
לפנותו ואפי' לא נתן בו אלא נפל אבל אם בנאו לשמו ולא
נתנו בו מותר וכן אם נתנו בו אדעת' לפנותו ולא הזמינו
מחילה מותר לאחר שפינהו אבל אם נתנו בו על דעת להיו'
בו עולמית אסור אפי' לאחר שפינהו אפי' לא בנאו לשמו ואם
לא בנאו לשמו ונתנוהו בחוכו והוסי' בו דימוס לשמו אסור
אפי' לאחר שפינהו ואפי' שנתנו לשם על דעת לפנותו ואם
מכיר הדימוס שהוסיף לשמו מסירו והוא לבדו אסור ושאר
הקבר מותר :

- ב המוצא קבר בתוך שדהו ויודע שלא נקבר שם מרעת
בעל השד' מותר לפנותו ואחר שפינהו מקומו שיהור
ומותר בהנאה שאין אדם אומר דבר שאינו שלו ואין חוששין
שמה מת מצוה הוא שקונה מקומו כמו שיחבאר דמת מצוה
קלא אית לי' ואם אינו יודע שלא נקבר שם מדעת בעל
השדה אסור לפנותו ואם פנהו מקומו טמא דגזירת רב' היא
שגזרו סומא' עולמית על הקבר כדי שלא יפנותו ואסור בהנא'
ג ומת מצוה שמצאו אדם בשדה וקברו שם אפילו שלא
מדעת בעל השדה אסור לפנותו שזה א' מ' תנאי
שהתנ' יוסיע עם ישראל שמת מצו' קונה מקומו וכל המוצאו
צריך לקוברו במקום שמצאו ולא יזיזו ממקומו ואם מצאו
על המיצר שרכים עוברים שם וצריך לפנותו משם כדי שלא
יאחילו עליו הרבים העוסקים בשחרות וישמאו אם מצאו בין
שדה כור לשדה ניר מפניהו לשדה כור בין שדה ניר לשדה
זרע מפניהו לשדה ניר בין שדה זרע לסד' אילן מפניהו לשדה
זרע בין שדה אילן לשדה כרם מפניהו לשדה אילן דלעולם
מפניהו למקום שאין היוק הקבר גדול כ' ואם שתיהן שוות
בערבן מפניהו לקרובה שכהן ואם שתיהן שוות בקריוב
מפניהו לאיזה מקום שירצה בד' א' במוצאו חוץ לתהום אבל
אם מצאו בתוך התחום מביא לבית הקברות ואינה נקראת מת
מצוה א' אכ' מצא ראשו ורובו דכתיב כי קבור הקברנו כו'
מטמע ראשו ורובו :

ד אם מצאו ישראל הרי קבלו קדמונינו שיקברוהו כן כמו
שמצאנו בלא הכריכים ולא יחלצו בו אפילו מנעליו וכן
עושין ליולדת שמתה או למי שנפל ומת י' ש' מלכישין אות'
תכריכין למעלה מבנדיהם ואנו נוהגין שלא לעשות להם
תכריכין כשאר מת' רק קוברין אותה בבנדיהם וסדין לפעלה
מהם כשאר מתים :

ה קבר המזיק את הרבים כגון שהוא סמוך לדרך אפילו
נקבר שם מדעת בעל השדה מותר לפנותו ומקומו
שהור דלא נזור עליה סימאה מפני הנזק אבל מ' קבר של
גניין אסור בהנאה דאיסור דאורייתא הוא ולא פקעה בד' א'
שהקבה קדם לדרך דמהללה הל' איסור בהנאה ולא פקעה
אבל אם הדרך קדם נם מקומו מותר בהנאה שהרי אין אדם
אסור דבר שאינו שלו ולא כל כמיניה לאסור של רבים :

החוק ד' אמות קורא ומתפלל ואפי' רואה חקבר או
 המית הקברות אפי' שם מחיצה מותר לקרו' מיד אח'
 המחיצה נסמך לה אפי' הוא סוף ד' אמו' לקב' דבכי אחר דמי

שסח

שלא לנהוג קלות ראש בבה' וכו' סעיפים :

א כתי הקברות אין נזהגין בהן קלות ראש מפני כבודן של
 מתים לפיכך אין אוכלין ושותין שם ואין מפנין שם
 ואין מרע' בהן בהמות ואין סוליכין בו אפי' המי ואין מחשבין
 שם סבוננו ולא ישייל בהן לקפנדריא ולא ילקט מהם עשבו'
 ואפי' ליק שאו שצריך ללקטן לצורך בית הקברות שורפן
 מקומן כדי שלא יחטוהו שסוליכין לבהמתו וכן אין לוקח
 אפילו מקרקע עולם אשר שם אע"פ שמתו בהגאה משום
 קלות ראש וזילול כבו' המתים איב' אכל אם צריך לה לרפוא'
 כגון לאיסחה צמית' שרי אין זה קלו' ראש וכן מותר ליהנות
 מהעשבים שעל הקברו' או מפירות אילנות שעליהם לצורך
 הקברות כגון שהמושל גוי פרעה שם בהמותיו על הקברים
 וא"א לפחות בידו כי אם בהוצא' כרובה ואין יד הקהל מסנת
 סוכרו' דברים אלו כדי להציל הקברות מיד גוי שזהו כבוד
 המתים ואם אין דבריו אלו על הקברים לכבוד לצורך ההוצא'
 אם יד הקהל משנת ויש בידם לפחות בהוצאה מועטת צריכין
 למחות אם אין חשש בדבר שהמושל יהנהג בהם ע"ז זה
 אבל בלאו הכי אין צריכין למחות :

ב אילנות שנוטעין בבית הקברות ואינם על הקברי' עצמן
 מותר ללקט פירותיהן :

ג יד חדש נמכר ונמכר ונחלק והישן אינו נפטר ולא נסדר
 ולא נחלק פירש אין מודדין אותו כמ' מתים נקברים
 במקצתו שיחנו אותה מדה למתים אחרים כנגדו ולא נפטר
 משום פגם משפחה ולא נתקב בין הירש' אלא כולם נקברים
 אחרות טורח לעצמן והכל משום כבודם של מתים :

הלכות טומאת בתן

שסט על איזה טומאה כהן מזהר וכו' סעיף א'

א הכהן מזהר שלא ליטא כמת שנא' לנפש לא יטא
 בעמיו ולא למת שלם בלב' מזהר א"א ה"ה לכל טומא' המצ'
 במת כגון הפרשו מן המת או הגולל או הדופק או לאבר מן
 החי שיש עליו בש' כ"כ שאם היה מחובר היה ראוי לעלות
 ארוכה שכל אלו הם שמיא' כמו המת כמו שמבאר ברמי
 טומא' מתוקף כולן מזהר הכהן בכלל לנפ' לא יטא בעמיו
 יב' טומאה מת הוא בין בנגיע' בין ע' אהל כמו שיבאר
 סמוך בכימן ש"א ומזהר אפי' על ספק טומאה דספק
 ריחא לחומר כגון אילן הכיסך על הארץ וענפיו מובדלין
 מזה וטומאה תחת א' מהם ואין ידוע תחת איזה או אבנים
 צאין מן הגדר וטומאה תחת אחד מהם צאין ידוע תחת איזה
 שרה שנחרש בו קבר ואין ידוע מקומו וכל ארץ העמים
 זרו עליו טומאה ואסור לכהן להשטאות בהן יא' דכהנים
 פחדרין לשטאות לחרב שנשטא במת משום דאמרינן לענין
 טומא' המת חרב הרי הוא כחלל דכתי' בחלל חרב ויש מקילין
 דאף ע"ג דחומ' כטומאת מת להיות אבי אבות הטומאות
 מ"ס אינו בכלל לנפש לא יטא הנאמר בכהנים וכן נהגו
 להקל ואין נזהרין בו :

שע מי החשוב כמת אע"פ שעודנו חי וכו' א'

א מי שצברה מפרקותו רוב בשר עשהו כמי שנקרע
 מבני' אפי' עדיין הוא חי חשוב כמת נסור ומשטא

אבו נמוט ושי ששטו וכו' אינו משמאין עד שתצא נפשם דכתי' במתם עד שימותו מ"ס
 בהן אסור ליכנס לבית שיש בו גוסס משום דכתי' להחלו ופי'
 עד טעה שיחלה וימות בה דהיינו גוסס ויש מתירין גוסס
 דלא משמע להו להחלו לרבות גוסס ויש להחמיר :

שעא

דין אהל האיד מביא השופאה וכו' סעיפים :

א כשם שהכהן אסור ליגע במת כך אסור ליכנס החת
 אהל טרמא תחתיו דהא לענין חומרות טומאות המת
 אהל המת והנוגע בו שוין הן כמו שכתוב בהרי"א בפסוק
 בפר חקת ה' לענין טומאה שהכהנים מזהרין עליה בפסוק
 לנפש לא יטא כעמיו נגיעה ואהל שישם ופי' האהל הוא
 גדול הרכה ואפי' לבית אחד או עליה אחרת הפתוחים לאוהו
 בית בנק' שיש בו טפח על טפח וכן בית או עליה הפתוח
 לאותו בית או לעליה עד עולם מביאין הטומאה לשם כמו
 שהוא פבאר ברמי טומאה ואין כאן סקומו ושיעור טפח
 הלכה למשה מסיני ואם סתם הנקב מותר לו ליכנס לבית
 האחר שהסתימה חוצצת שם אפי' לא בשלו להיות שם
 עולמית בר"א שפוחם אפי' לא בשלו כשסתם כל הנקב אבל
 אם לא סתם כל הנק' אלא מיעשו משפח אם נחנו שם ולהו'
 שם עולמית ממעט וחוצץ בפני הטומאה שלא תעבור ואם
 לא אינו ממעט ולא מיקרי סתימה כחלון אלא אם כן יכול
 לעמוד שם בלא סמיכה ואם אינו יכול לעמוד שם אינו חוצץ
 וכל דבר המקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה דהאיד
 יחוצץ והוא עצמו טמא :

ב פעמים שיש מת בבית ומותר לכהן לבא לחוך הבית
 שהמ' בהוכו ואסור לו לבא לעליה שעל הבית שאין
 המת בתוכו כיצד ארוכה שבין בית לעליה ואין בה פותח
 טפח וכיפת מהמת לפטה בבית כנגד הארוכה הבית של פטה
 שהור כיון שהבית מונח תחת הארוכה ואין דבר סאהול עליו
 לפטה הטומאה בוקעת ועולה ונכנסת לעליה דרך הארוכה
 שעליו אע"פ שאין בה פותח טפח כיון שהטומאה תחתיו
 שמש אבל אין השיטאה חוזרת ויורדת לפטה מן העליה
 לבית כיון שאין בארוכה פותח טפח :

ג וכן לפעמים כב' בתים זה לפני זה וטומאה בפנימי
 ואין טומאה בחיצונו ומותר לכהן לעמו בפנימי אצל
 הטומאה ואסור ליכנס לחיצונו כיצד שני חדרים הפנימי'
 פתוחים לבית ובכל אחד מהם חצי זית מן המא' ודלהותיהן
 נעולות עד שאין הטומא' נכנס' מזו לזו וכהן בא' מהם מזהר
 כיון שאין בו אלא חצי זית אבל לבית אסור לכהן ליכנס שם
 דאע"פ שדלתותיהן נעולין כיון דסוף הטומאה לצאת רואה
 אני כאלו' התצאים ותי' מנחם בבית ואין הטומא' נכנס'
 לחדרו' כיון שדלתותיהם נעולות וכשנפתחו גם הם שמיא'ם
 שהטומא' חוזרת ונכנס' מן הבית לשם ומן השעם שאמרינן
 אע"פ שהדלתות נעולות אפי' הבית טמא כיון שסוף השימא'
 לצאת לשם והוא הל"מ יש מחמירין ואומרים שאסורי' הכהני'
 ללכת דרך שערי העיר ופתחים שסוף המת לצאת משם ויש
 מתירין שאמרינן כיון שדין זה שהפתח שסוף הטומאה לצאת
 טמא אינה אלא הל"מ ואין שעם בדבר נוכח לו' כיון דמילהא
 בלא שעמא הוא שדרי עדיין אין הטומאה ככאן הכו' דלא
 לוסף ונימא דכך היא הלכה דוקא באותה פתח שמציאיס
 אותו תחלה מתוך האהל אל הוד האויר הואיל וכאזנה
 יציאה נשהר האהל יאמר הלכה שאולתו פתח יטא ולא סכאן
 ואילך לפיכך המיקל לא הפסיד במקום שלא נהג להחמיר :
 ד חצר הפוקפת זיזין ואכסדרא וטומא' בא' מהבתי' אם
 כל פתחי הבתים והחלונ' נעולו' הטומא' יוצאת לחת הזיזין
 והאכסדראות

לביש עטרת זהב הלכות טובא אשת

זהו לא ידע ושונג הוא שרי בדא כשהוא באוהל חמט שחמט
שומאה דאורייתא אבל אם הוא בבית הפרס או ארץ העמים
שהוא שומאה דרבנן ולא ידע והגידו לו פחאום והוא עוונתו
ערום ילביש עצמו החילה גדול כבוד הכריות שחמט דוחה
חעשה של דבריהם בלאו זה דלא תסור וגו' וכמו שכתבנו
לעיל לענין בלאים סימן ט"ז סעיף א' :

ב קברי נשים יא' שמן התורה אין מטמאין דכתיב
ימות וגו' ודרשו אהם קריוים אדם ואין אמות
קריוין אדם דכתיב צאן מקיעתי אד' אתם ויש חולקין לפ'
לכהן ליוהר מלילך עליהם אבל קברי של מומרים מטמאין
ממט כשל ישראל דאע"פ שחמט ישראל הוא :

שעב

איזה כהן מזהר על השומאה ולאיהו מתיס
מטמא ועד מתי מטמא וכו' סעיפים :

א כשם שהכהן מזהר שלא לשמאות עצמו כך הוא מזהר
להזהיר הקטני מלשמאות דכתיב אמרו ואמרת להזהיר
גדולים על הקטנים מיהו הגדולים אינם מזהרין אלא שלא
לשמא הקטני בידים אבל אם הקטנים מטמאין מעצמן עיין
לעיל בלבוש החור סימן ט"ז א' צריך להפרישו :

ב ודוקא כהן כשר מזהר ואפי' הוא בעל מום נ"כ מזהר
דכתיב בני אהרן ובעלי מומוי גם הם בכלל בני אהרן
הם אבל חלל אינו מזהר דכתיב הבהנים למעושי חלל
שאינם מכהנים שהרי פסול לעבודה אע"פ דבעל מום נמי
אינו עוב' מ"מ חולק הוא במהנות כהונה ובכלל כהונה היא
מ"כ בחלל לפיכך חלל מותר לשמאות וכן כהנה נמי מותר
לשמא דכתיב בני אהרן ולא בנות אהרן סרלא כתיב זרע
אהרן :

ג כל הסתים האמורים בפרש' שכהן מטמא להם צותה
הוא שיטמא להם דאייתר רחמנא לה יטמא לומר שהיה
מצוה ואם לא רצה מטמאין אותו בעל כרחו אחר האיש ואחר
האשה מצוים לשמאות לקרובים דכי כתיב בני אהרן וזכר
בנות אהרן בלא יטמא אבל בלה יטמא לא כתיב טיעוש :

ד ואלו הם קרובים שמיטמא להם אשתו נשואה שהיא
כשירה לו אבל פסולה אינו לא אונן בשבילה ולא מטמא
לה בדכתיב כי אם לשארו הקרוב אליו וא"ל אין שארו אלא
אשתו וכתיב לא יטמא בעל בעמו הא כיצד אלא יש בעל
שמיטמא ויש בעל שאינו מטמא לאשתו כשירה מטמא אשתו
פסולה אינו מטמא וכן הדין בארוס או גרוש' שיגרסה שאינה
אונן בשבילה ולא מטמא לה מדכתיב שארו הקרוב אליו
דהיינו נשואה שיש לה עמן קרבת בשר ולא הארוס אליו ולא
הגרובה שעבשו אינה שלו וכיון שהו' אינו מטמא להדין
היא בין הפסולה או הארוסה או הגרושה לא אוננת לו ולא
מיטמא לו ומיטמא לאביו ולאמו דכתיב בדיא ואפי' נתחללה
דמ"מ אמו היא וכן מטעם לכנו ולכתו אפי' הם פסולי דמ"מ
בנו ובתו הם והוא סיהיו בני קיימ' דהוקשו בנו ובתו לאביו
מה אביו ואמו בני קיימ' אף בנו ובתו של קיימ' כנון דקילית
שכלו ל' חושי או שהו' מל' יום ואילך טיעא מכלל נפלות דא'
לאו הכי ספק נפלה הו' ואין מיטמא לו דספ' דאורייתא לחוסר כ'
בנו ובתו שיש לו משפח' או נכרי' אינו מטמא להן אפי' הם י'
קיימ' דבנה ובתה מיקרו ולא כנו ובתו שאין להם יחוס אורי'
כמו שנהבא' כלבוש הכוץ וארנמן ומיטמא לאחיו ולא
מאביו ואפי' הם פסולים אחיו ואחותו הם א"כ הם בני י'
ונכרי' דלאו אמותו ואחיו הם שאין להם יחס אח' אביו וכ'
מטמא נ"כ לאחיו ולאחותו מטמא דהוקס' אחיו ואחותו
ולבתו מה בנו צותיהו' יורשין אף אחיו ואחותו שר'
יצאו אחיו ואחותו מאמו שאינו יורשין וכן אינו מטמא

והאכסדראות מטעמא דאמרן לעיל הואיל וסלקה שומאה
לצאת דרך שם רואין כאילו יצא ואם נפתח הלון או פתח מצד
הא' שיש בה ד' על ד' ואות' של צד החצר כולם נעולי אין
השומאה יוצאה לתחת הזיוין כי יוצא' שם ואם נפתח ג' כ' א'
מצד הזיוין או האכסדראות השומאה יוצאה מהבית לתחת
הזיוין וכן אם יש שומא תחת הזיוין נכנסה מתחתיהן לבית
וכן נגין הכולמין למעלה לחוץ על פתחי הכתים ושומאה בא'
מהבית כל הכתים שפתחיהם פתוחים טמאים כי השומאה
מחפשטת תחת בלישת כל הכתים ונכנסת לבתים דרך
פתחיהן בנגין שאינו נוגעין זה בזה אע"פ שאין ביניהם רק
פחות מנ' שפתים לא היו חיבור לשומאה לכוון להחמיר לא
אמרינן ואם היו זה למעלה מזה אע"פ שאינם נוגעים אמרינן
חבוס דמי וכאלו נוגעים דמי :

ה אסור לכהן לקרב תוך ד' אמות של מת או לתוך ד' אמו'
של קבר שהמת והקבר תופסי' ד' אמו' שסביב בותיהם בד' א'
שאר הקבר מסוי' במחיצות נבחות ו' שפתו' או בחרוץ עמוקי'
שפתים אבל אם הוא מסויים במחיצות נבחות ו' שפתים או
בחרוץ עמוקי' שפתו' אין צריך להרחיק מסנו אלא ד' שפתים
בד' א' שצריך להרחיק מסנו ד' שפתים אע"פ שיש מחיצות ה"מ
בקבר אבל בית שמת מונח שם מותר לכהן לעמוד אצל הבית
ומותר אפי' ליגע בכותלו שאין הכתלים טמאים אלא האויר
שכתוכן ובלבד שלא יהא שום דבר מאהיל עליו אין הכהנים
יכולין לכופ לקרובי המת שיוציאו המת ממקומו כדי שיהיו
הם רשאים ליכנס לביהם אם לא במקום שדרך להוציא כל
המתים לבית מיוחד להם שיונחן שם עד שיקברו :

ו מת המונח בספינה אם הוא קטנה שמתנדנת כשדורכין
בה אפילו לכהן ליכנס בה אע"פ שאינו מקרב לתוך ד'
אמותיו של מת כיון שא"א שלא ישיש השומאה היו כנוגע
בהיטם אבל כשפינה גדולה שאינה רועדת כשדורכין בה
מותר ליכנס בה ובלבד שלא יתקרב אצל המת תוך ד' אמותיו

שעב

היתר שומאה במקום מצוה ודין קברי
גוים וכו' סעיפים :

א אע"פ שהכהן אסור ליכנס לבית הפרס דהיינו לשרה
שנחרש בו קבר או לארץ העמים הואיל ואלו אינה
מטמאין מן התורה אלא נזירה דרבנן שהקילו בהן ולא נזרו
אלא לדבר הרשות אבל אם צריך לילך שם לדבר מצוה כנון
לישא אשה או ללמוד תורה ואין לו דרך אחרת יכול לעבור
דרך שם אפי' אם מוצא' ללמוד במקום אחר דלא מכל אדם
אדם זוכה ללמוד וכן אשה לא בכל מקום מוצא' ההוגנת לו
וכן אבל ישראל העובד דרך שם יכול הכהן ללות אחריו לנהמו
וכן ההולך לרון עם הגוים לערער עמהם יכול לשמאות
בשימאה של דבריהם מפני שהוא כמציל מידם וכן כל כיוצא
בזה כהן שהו' יסן ומת עמו מת באחל צריכין להקיצו ולהגיד
לו כדי טיעא ולא יעבור אסור דאורייתא אפילו בלא וייעה
שבית דין מצוין להזהירו ואם הוא שוכב על משתו ופושט
בגדיו כדרך העולם לא יקיצוהו פתאום ויגיד לו בעודו ערום
שהוא אהל המת שאם יגידו לו פתאום בעודו ערום שהוא
באהל המת צריך הוא לקפוץ ערום ממש ולרוץ חוץ לאהל
כדי שלא ישהה בשומאה ולא נתיר לו לשהו' שם עד שילבש
בגדיו מטעם כבוד הכריות שאין כבוד הכריות

דוחה לא תעשה של תורה ושהו' בשומאה אהל המת
לכהן אימור לא חעשה דאורייתא הוא אע"פ שאינו לוקה
שהרי אינו עושה מעשה אסור דאורייתא מיהו איכא לפיכך
לא יקיצוהו תירו לו חפץ בעדו ערום אלא יקרא לו בסתם
שיקו' ויבא אליהם וכשילבש יגידו לו בדרך זה שרי משום
כבוד הכריות ואע"פ שכניתי' אותו שורה בשומאה הואיל

ועדת זהב הלוות טומאת בת

אפי' היא אגסיה לכהן דמתיב ולאחותו הבתולה
 אליו אט לא היתה לאיש ופירוש היתה לשון היתה
 ואמר התורה לאחותו אשר לא היתה כלומר כל זמן
 נקדשה יטמא לה פרש לארוסה שתיתה כלומר
 זמן וכן אינו משמש לאחותו אט או מפום דכתיב
 זולה פר' לאנוסה ומפחה שאינו בתולת ומדכתיב הקרוב
 דרשו שבא לרבות אחותו שהיתה ארוס ונתגרת איתתאמרל'
 ות בוגרת ומכת עץ שמשמא להן שאינם בכלל
 צרכי ריבויא ומשמא לשומר יבם פי שומר יבם
 שמתה יבמה הכהן שמשא לה ולא משום שהיא
 מן התורה אלא משום שאמרו שהיא יורש כל כתובה
 קים הנכנסים ויוצאין עם כל שנפלו לה כחיי בעל
 וזו אותה לגמרי כבעל לירושת' ועתה מי מקרובה
 יעמה בקטרתה שיאמרן מי שירשה הוא יקבר'
 עשאוהוה' כמת מצוה דאי קרו ולא עמליה הוא וכסי'
 יתבאר שהכהן שמשא למת מצוה ואפי' אי כתב
 לת' אי מתח בלא בנ' תהיה כתומת' לבי נפשא ס'ם
 או היורש' ששאר יבמים ישראלים הייבם בקבורת
 והם יסתלקו הם מפנה ולא יקברו אע"פ שירשע אות'
 וזו דמי אצוהוים שאר וכמו ישראלים הייבום לקבורה
 והרי היא נשואה כמת מצוה דקרו לא ענו ליה':

וכל אלו שמשמא להם שמשא להם בין לצורך כס'
 שלא לצורך כמו שירשה הכהן והתורה טומאה זולגניה
 הרי הוא למת זה כישראל ויא' חוקא לצורך קבורה הוא
 אלו ארון ותכריבין הותרה לו ולא לדבר אה' ולפי הסבר'
 שונה כהן שמת לו מת בשבת שריליה לשהות עם המת
 לו דא' ענד' רשב' הוא וא' לקוברו היום פ' צריך הוא
 זא' לו לשמרו שלא יהא מוטלו כבזיון ולפי סברה
 זונה אסור לשמאות לו בשבת כיון שאינו צורך קבורה
 ונכון להחמיר כסברה האחרונה:

ואינו שמשא לה אלא עד שיסתום הגולל ואסור עתה
 לפגותו מותר למסאלו לצורך עד שיסתום גולל השני:
 אסור לכהן להתמשא למת שאינו קרובו אפילו בעת
 שמשמא לקרבו דהא מ'ם מסיף טומאה הוא לפיכך
 ושמ' לו מת יזהר שיקברו בסוף בית הקברות כדי שלא
 יס' לבית הקברות ויתמשא בקברים אחרים כשיקבור מתו
 ודוקא לאחר שפירש ממתו אסור לשמאות למת אחר אף
 פי שהוא שמשא טומאת מת מכל מקום מסיף טומאה הוא
 כי ז' שהוא עוסק במתו מותר לשמאות אף לאחרים מפני
 בזה תוספות טומאה סוד' כשהוא תפוש במת ונגע
 אחר הנוגע בו הוי פגוע כמת עצמו ונעשה אב הטומאה
 יד' מן המת הוא עצמו אב הטומאה והנוגע בו ראשון
 אה וא' כ' כשנוגע במת אחר בעד שהוא תפוש בקרבו
 ספות טומאה יס' באן אין לך טומא' חמורה מנו וילפינן
 קרא דכתיב להחלו מי שאינו מחולל ככר אלא עכשו
 תחלל יצא זה שהוא מחולל ועומר ונכון להחמיר
 אראטונה ולהחלו לנוסס הוא דא' כדכתיבנא לעיל
 כהן שפירש אבותיו מרכיבי הצבור כגון הספורים
 הרוני כ' והמאבר עצמו לרעת אינו מיטמא להם
 בעמ' בעושי מעשה עמי ואינו משמא לספק כגון
 ב' ולבה כולד חברתא או ספק בין תשעה לראשון או
 ה' לאחרון או כגון אשתו שגירשה בספק גירושין וכל
 זה שהוא ספק אינו שמשא לו דמתיב להיטמא לו דאי
 בנו או אחיו או אחותו ולא לספק:

הכהן שמשא לקרובים אלא א' ידא המת שלם
 א' אם יחסר לימנו כל שהוא אפי' הוא מנה אצלו
 אלו דמתיב להיטמא ושמשא כילה' לא חסרה וכן
 י' זו ג' ונו' כולם שלימים שמשא ולא חסרים

לפיכך אקראין הכהן מיטמא לאבר מן החי מאביו ולא לעצ'
 מעצמות אביו וכן המלקט עצמות קרוביו אינו שמשא להם
 אע"פ שהם שפיר קיימת חסר ממנו כל שהוא אפילו הוא מנה
 אצלו שאינו שמשא אלא לטלם יש מי שאופר ה' כשתפסד
 לאחד מתבואו שחסר בעצ' מיחה כגון שחבטו ראשו שאינו
 עכשוו כפי שהיה כתי' ולא קרינא ביה לאביו וגו' אבל אם
 נתחבטתה' רגלו בתיים ולאחר זמן מת כיון שהוא לאחיה
 מיחה בשלימות כמו שהיה מתיים אסור קרינא ביה וסיימם
 לו יא' שאין כהן שמשא להרות דחסר הוא איש חולקין נתכון
 להחמיר:

טומאת בת למת מצוה לנשוא ולרבו ועל איזה מת ממאכלי וכו' לא סעיפי מ:

א' ששם שמשמא לקרובי כהן שמשא למת מצוה ואפילו
 אצלו כהן כהן ולומר אפי' תולד לטחוס את פסחו ולמול
 אית' מנ' ויצא מת מצוה חרי זה שמשא לו וילפינן ליה
 מקרא דכתיב בני נזיר כל מי החזיר לה' על נפש ס' לא
 קראתה' כתייה לאביו ולאמו לאחיו ולאחותו לא יטמא וכלה' ה'
 נלמד' נזירו דמכל נפש מת לא יטמא נפקא רכולהו בכלל
 ודכתיבן לאביו מתה' לו דלנפיה לא איצטרך קרא דבכל נפש
 מת היא אלא בא' להוציא מת מצוה שמתה' ליטמא בו ולאמו
 מה' ת' לנפיה לא איצטרך ולהתיר מת מצוה נמילא איצטרך
 המלאביו נפקא אלא להכי שאם היה נזיר וכהן שיש עליו שתי
 קנישויות אין חכמו מזהירו מלשמא אלא לאמו אבל שמשא
 הוא למת מצוה לאחיו מה' ת' שאם היה כהן ונזיר דקרושתו
 חסרה דגם בלא נזירת אסור ליטמא לקרובים אע"פ כלאחיו
 האדאינו שמשא אבל מס' הוא למת מצוה ואם אינו
 עניין לנזיר נרדא ולא לכהן הדין דנזיר מלאביו ולאמו
 ספק תצטוו עינין לכהן גדול נזיר ולאחותו מה' ת' דרי שדיה
 פ' צוטיב והלך לטחוס פסחו ולמול בנו דאיכא סעות טובא
 שיבאו לירי דחיה' אם יטמא אפילו הכי לאחותו הוא דאינו
 שמשא אבל שמשא הוא לפת מצוה:

ב' ולכתחלה אינו נקרא מת מצוה לענין זה שיטמא לו
 הכהן א' כ' מצא ראשו ורובו דכתיב קבור חקברנו כולו
 ואע"פ דלעיל סימן שס' ב' אפיקניה לרבות שאר מתיים לקבורה
 מ'ם אי ראהי לחור אתה ה' למכת' קבור חקברנו מאי חקברנו
 אלא לאשמועינן דכולו בעינן דחקברנו כל נפיו משמע אלא
 דק' ל בכל מקום דרובו ככולו וכוה' חמור מת מצוה מהקרובים
 דהם אביו ואמו וגו' כתיב וכולם שמשעוהם אביו כמו שהיה
 אביו וכן בנו וגו' בלו' ואפי' לא חסר ממנו אלא כל שהוא אין
 זה אביו או בנו אבל חקברנו לא קאי אלא על הגוף הדיין
 שהמא כו' זאנו ק' ל בכל מקום רובו ככולו ודוקא לכתחלה לא
 יטמא אלא על ראשו ורובו אבל אם מצא ראשו ורובו וקברו
 ואח"כ מצא עוד אברים ממנו ואפי' אבר אחד חזר ליטמאות
 בשביל אהו אבר וקברו עמו:

ג' איזה מת מצוה כל שפצאו בדרך או בעיר של גוים ואין
 לו קיברים ישראלים וממקום שפצאו אינו יכול לקרות
 ישראל שיעלוהו ויבא ליפול בו ולקבורו בו אסור לו לזוז
 משם ולהניח את המת אפי' לילך לעיר להביא קיבהם אלא
 יטמא בעצמו ויקברנו אבל אם היו ישראל קרובים למקו המת
 שהמצי' את המת קורא אות' והם עוני' לו ובא' לקבורו אין זה
 פת מצוה שרוחה את הכהונה שיטמא לו כהן אלא קורא אות'
 והם קוברו ולכשיבאו בני העיר לקבורו אם יש לו כל צרכו
 מושך את ידו ודיני צרכי המת על' ס' ש' יא' אם אין תכהן
 מוצ' שיקברו רק בשכראינו חייב לשכור משלו אלא אפי' יצ'
 שמשא הוא בעצמו ואינו שוכר בת הנמצא ולא ירעי' אם גוי אם
 ישראל הוא אזלי' בתר רובא העובר' ושבי' טס' אם לא שנוכל
 לו' קבוע וכל קבוע במחצ' על מחצ' ולחומר ואין הכהן מיטמא

לבוש עטרת זהב הגזות אבילות

והרי זו קבורה קצת ומתחילין אבילות מיד ואם פניוהו תוך ז' חזורים ומונין משיקבר שניה ואם לא פניוהו עד לאחר שבעה כבר עבר אבילות ואין מתאבלין עליו פלס אחרת ואם מתחלה היה דעתם לפנותו משם חוד ז' אין זו נקרא קבורה כלל ואין מתחילין לסנות אבילות עד שיקבר בקבר השני שהוא עיקר קבורתו :

ד פעם אחת היתה העיר במצור ופת אחד וספיהו כצרון ונהנהו בבית אחד להיותו שם עד אחר המצור שיקברוהו בבית הקברות שחזן לעיר ואמרו חזן שסחיסת הארון הויקבורה ותל עליהם אבילות מיד אע"פ שהיה דעתם לפנותו משם אחר המצור לבית הקברות :

ה הרוני פלכות שאין מניחין אותם להקבר מאימתי מתחילין להתאבל עליהם ולפנות שבעה ושלישים משתייאושו לטאול למלך לקוברו אף על פי שלא נתייאושו מלגנוב אותם לא אמרינן בשביל זה שהם עדיין אוננים סמתעסקין בצרכי קבורתו דאף על נב שעדיין מתעסקין ומתחבין לגונבו ולקוברו מילהא דלא שכיחא היא שיוכלו לגונבו והייאוש משתייאושו לטאול אותו הוי כחזורים מן הקבורה ומתחיל האבילות :

ו מי שהודיעוהו שצלבו גוים קרובו בעיר אחרת ונרג אבילות מיד שחשב שנקבר נכ ואח"כ נודע לו שעדיין עומד בצליבה אותו אבילות לא עולה לו וחזור ומונה משיקבר או משתייאושו פלקוברו :

ז מי שצבע במים שיט להם סוף או שיצא קול שהתנהו לסטי' או שנדרתו היה מאמתי מוני' משתייאושו מלבקש מצאוהו אברים אברים ומכריזין אותו בסימני נופו אין מונין לו עד שימצאו ראשו ורובו או יתייאושו מלבקש ואם נמצא אחר שנתייאושו ממנו והתאבלו אין הקרובים צריכין לחזור להתאבל אלא הבנים אם הם שם בשעה שנמצא מתאבלים אותו היום ואין צריכין לחזור ולקרוע שהרי כבר קרעו מיד כששמעו אלא מתאבלין כדרך המלקש עצמות אביו אבל אם אינם שם ושמעו אחר שעבר היום שם מצאוהו וקברוהו אין צריכין לחזור ולהתאבל שהרי כבר התאבלו אם שלחו מתיהם לעיר אחרת כתבנו כבר שדינים להתחיל אבילות משיחורו פניהם והתחילו למנו' האבילות ואח"כ נתפש המת בדרך ולא ניהן לקבורה זמן ארוך אין צריכין להפסיק אבילות ונס אחר שיקבר אינן צריכין לחזור ולהתאבל כיון שבכבר התחילו כדון ולא היו צריכין להפסיק :

ח מי שמת לו קרוב ולא ידע עד שבא למקום שמת שם המת או לפקום קבורתו שנקבר שם אם היה במקום קרוב כגון מהלך ר' פרסאות שהוא מהלך ארס בינוני שאפשר היה שיבא לשם כיום אם אפי' לא בא עד יום ה' אם מצא מנחמים אצל גדול הבית אפי' שנערו לעמוד אלא שנהגין עדיין קצת אבילות כגון שמצאן עדיין בחליצת סנדלות ועשיפה הראש הואיל ומצאן עם גדול הבית קודם שנמנר כל האבילות והתאבל עמהם אותו המעט עולה לו לשבעה ומונה עמהם חשולם ל' יום ואם לא מצא מנחמי' כשבא מונה לעצמו ושלשי' וכן אם היה במקום רחוק אצלו בא כיום שני מונה לעצמו שבעה ושלשים מיום שבא ויא' שאפי' אם בא אחד מהאבלים ואין הגדול בבית רק שרולך לצורך המת כגון לעשות לו מצבה ובניין לקבר אם הורחוק ג' ימים הוי כאילו היה בבית כשבא והבא חוד אוחס ג' ימים מינה עמהם ויש להק' כשכחוהו וכל שדינו למנות עמהם אפי' אם חזר אח"כ למנו' מונה עמהם :

ט הריבא סאמרו מונה עמהם בד' בשלש ג' שבת עד שבא אליה אבל אם נודע לו שמת קודם שבא אליהם אפי' אם נודע לו כיום השני והתחיל להתאבל וכא אליהם תוך לא יקבר אבילותו בשביל שבא אליהם וכל הדין דאמרי

פרו חכמה ניהו דיני אבילות שאינו אוכל בשר ויין אלא שמבדק ומזמן ומתאבל עליו בחליצת גדל וכל דיני אבילות יום אחר :

אף על פי שהכל מטמאין לו זהו משום אבל אין מתאבלין עליו יש אמרים דאין הראשון או בן הבכור שמת לאדם ובכבוד שהוא קדוש לה' אין ראוי להתאבל עליו מנהג שטות ושעויה הוא אלא חייב להתאבל מן שתרבב המנהג שאין אבואם הולכין ז הקברות כשמת בנייהם הראשון יש יכר אין מתאבלין משום ביעותתא והרמיון שעת הסכנה לפיכך בעי צילות' :

לבות אבילות

אתי מתחיל אבילות ולמי שמפנין קבר לקבר וכו' יא סעיפים :

ז מיהו אבילות שבעה סמכו אקרא דכתיב ל לאכל מה חג שבעה אף אבילות שבעה חג שאינו אלא יום אחד כגון עצרת סמכו שמועה רחוקה יום אחד וכן הספורת וניהוין קראי הספורת מראמרה רחמנא לבני אהרן ו סכלל דכולי עלמא חייב בפרע ופרע הוא גאסור ל' יום ולפינן פרע סנויר כתיב זפרעו וכח'התם גדול פרע שער ראשו מה אף כאן שלשים יום וזר נופיה מנלן חז' דחסם נזירות שלשים יום קיב קדוש יהיה יהיה בנ'ימטריא שלשים יא דיואב דכתיב ויטלח יואב הקועה ויקח ויאמר אליה המתאכלי נא ולבשי נא כנדי זן והיית כאשה זה יס' רבוס מתאבלת על די אבל יותר מיום אחד ומסילא שמעינן זעור דהקישו לפרע דכתיב ראשיכם אל תפיומו מה פרע שלשים אף כנדי אבל זן הרי שאין כנדי אבל של מת פחות מ' ל זה אינו אלא אסמכתא שאין אבילות ים ראשון ולגאונ' יום ראשון דאורייתא נאר בע'ה ומאימתי חל האבילות משנקבר ר בער מיד מתחיל האבילות ומעשף ראשו נליו עד שגיע לביתו ועכשו' נוהגין לחלוץ קא בס' שעו' ועל ס' ספ"כ ואם היה סבור חיל להתאבל ואח"כ נודע לו שעדיין לא חזר ומתחיל האבילות מעת שצפתם :

יא אמורים באותם שהולכים עם המת לבית כל אוחס שדרכן לשלוח המת למקום אחר ז ואינו יודעים סתי יקבור מעת שיחזרו ע מתחילין למנות שבעה ושלשי' ומתחילין ע עמו אינם מוניים עד שיקבר ואם גדול עמו אף אילו שכבאן אינם מוניים אלא על גדול וגדול המשפחה היינו דכית' ספיד צבתריה לא שנא אחר לא שנא כן ויש מי שאומר והוא טיהא כן י' :

זפניס המת מקבר לקבר אם קבורה בקבר זל דעת להיות קבור שם עולמית אלא שאחר משה' ז סוג' לו אר' מ' יקבר בקבר צבורת' הכלל אם מתה קבורה על וכשידען שסמע אצילו לאחז זמן רב

לבוש עטרת זהב הלכות אבילות

א יש אומרים בכרכת הוי"מון נכרך מנחם אכלים שאכלנו משלו וכו' **ב** כשכת שכתך השבעה ימים אם אבל מברך ביהוד או כב' אכלים שאוכלים ביהוד מברכין ומזכירין כל מעין המאדע של אבילות שאמרנו כדרך שמברכין בחול רבוחיד ונ' הוי צניע ואם אכלו עוד אחרים עמו ומברכין ו אין מזכירין מעין המאדע בשבת וזכרון דאיכא אחרים לצניע צניעה הוא אלא פרהסיא ולקמן יתבאר בע"ה שאין אבילות פרהסיא נהוג בשבת **ה** אבל מצטיף לתפלה לזימק בין לג' בין לעשרה דהא הוא חייב בכל כמו הם

ש"ב דברים שאבל אסור בהם וכו' כ"ה סעיף

א אילו דברים שאבל אסור בהם במלאכה ברחיצה וסיכה ונעילת סנדל וחשימש המט' ואסור לקרות בתורה ואסור בשאילת של' וככביסה וחייב בעשיית הראש וככפית המטה כל שבעה ואסור להניח תפילין ביום הראשון ואסור בנהיגה ותפורת ושמחה ואמאי הקרע כל שלשים יום וכל דברי אבילות נהגין בין באם בין בלילה וכולם אינם אלא מרבנן ואספכות אקראי אביאם בפנינו בע"ה אחד לאחד במקומה

ב מלאכה מנולן דקתיב והפכתה הניכס לאבל הרי היקיש אבל לחג מה חג אסור בעשיית מלאכה אף אבל אסור במלאכה אבל עיקר שעס דאסור מלאכה הוא כרי שלא יסוח דעהו מן האבלות לפיכך אמרו כל ג' ימים הראשונים שצערו גדול ואבלו רב וזול שלשה לבכי אסור במלאכה אפי' עני המתפרנס מן הצדקה כדי שלא יתעצל בכביה מכאן ואילך שנתקד מעט אמרו אם היא עני ואין לו מה יאכל עושה בצנעא בתוך ביתה ואושה טוה כפלך בתוך ביתה אבל אמרו חלמים תבא מארה לסיכינו שהצדיקותו לכך ורין מלאכת הכתיבה כל מה שמותר לכתוב כח' מותר לכתוב בימי אבלו וכל מה שאסור בה' אסור לכתוב בימי אבלו **ג** וכשם שהוא אסור בעשיית מלאכה כך הוא אסור ליטא וליתן בסחורה ולילך ממדינה למדינה כסחורה שכל זה בכלל מלאכה יחשב דחד שעמא שויבא בהו **ד** ואפילו דבר המותר כח' כגון דברה האבד אסרו לאבל לעשותו בין הוא בין עבדיו ונפחותיו ככיו ובנותיו אפי' אם גדולים אם הם סמוכים על שלהנו ומעשיה ידיהם שלו אסורים לעשות לו מלאכה

ה וכשם שהוא אסור במלאכה כך אסור לעשות מלאכתו ע"י אחרים ואפילו ע"י גוים מיהו דבר האבד התירו לו לעשות ע"י אחרים ואפילו דבר שהוא אסור לעשות במועד כגון דבר שיש בו טירחא רבה או שהוא מעשה אומן מותר באבל דהתם יש בו משום סכיתה וכבוד המועד מה שאין שייך כאן ואם אין לו אחרים שיעשו לו והוא דבר האבד לא שמתיר לעשותו בעצמו אם הוא לאחר ג' ימים הראשונים ואם יש בו הפסד מרוב מותר לעשותו בצניעה אפי' תוך ג' ימים **ו** פרקטסיא שלו אם הוא ברבר האבד כגון אם לא ימכור יפסיד מהקרן נמכרת ע"י אחרים אבל אם לא יפסיד מהקרן אלא שאם ימכרנה עכשיו ירויח בה יותר משה' ימכר' טח כאסור ומ"מ אם שירות או ספינות באו או שהם מבקשים לעצת ומוכרים בזול או לוקחים ביוקר והוי הפסד מרובה אם לא יטא ריחן עמהם התירו לו למכור ולקנות ע"י אחרים אפילו למכור למכור המפסיד אלא למשת' החורה להאבד אפילו

אחרים כביתו משום דבר האבד שאם לא ילוח להם עבדו ילכו לאחרים והאחרים ירגילו אותם אצלם ולא יבאו לו עוד **ה** אי מסיק וזו באינשי והאידינא משכח להו ובתר כבו' משכח להו שרי לשרורי עליהו דהוה דבר האבד **ט** ואם יש לו דין עם בני אדם הררים עמו בעיר אינו חול' אותם בל' ואם הוא דבר האבד כגון שביקש לילך למדינ' חס' אן שעידיו חולים עושה מרטה ודן עמהם **י** וכל הדברים שלא התירו במועד אלא לצורך הפועל משום כבוד המועד באבל נשארו אסורים אפילו ע"י אחרים

יא אבל שדרתו כיד אחרים בארסותאו בחכיות בקכלנות הרי אילו עוברין כדרך כימי אבלו של בע' השדה שכיון שיש לארים חלק כפירות לשלוש ולרביע והחומר נותן דבר קצוב אפילו יעבוד בשביל שה' אבל הם אינם צריכין למנוע מעבודתם ואפילו שלמו ימי הכיבוד קודם האבלות ונשארו הם בשדה כמו שהיו מותרין ועממו יחבאר בסעיף י"ד

יב ואם האבל הוא אריס או חכר בשדה של אחרים לא יעבוד הוא בעצמו אבל ע"י אחרים מותר שאין זה נקב' מלאכת האבל אלא מלאכת בעל השדה **יג** כד' בארים שיש לו חלק כפירות לשלוש או לרביע וכן בחוכר אין זה נקרא מלאכת האבל אבל שכיר לום שעובד שדה האבל אפילו בעיר אחרת לא יעשה שחריהה הוא מלאכת האבל

יד ואם יש לאבל חמור או ספינה מוחבר או מושכר **ט** אחר אם ערין לא כלה הזמן והוא שחרם ק' שהתחיל האבלות מותר לשוכר לעשות בהן מלאכתו דש קניה וחשובים כשלו ולא של אבל אם כלה הזמן ק' שהתחיל האבילות אע"פ שעתה להחזיקה עוד בשכיר שריה לו מקודם להדשו או לשכוע כפי הרגילות לשכור זה לא יעשה בו מלאכה כיון שלא שכרו בפירוש ק' שהתחיל האבילות ואע"פ דלעיל סעיף י"א נבי שדה אבד אפילו שלמימי חכירת' קודם האבילות מותר לא דמיד ארעא לאריסות קיימא ומנהג האריסות ידוע הוא **ו** זכין שזה היה אריס מקודם לכן מסתמא לא מסלקי' כמד מוכרת אצלו מעיקרא מה שאין כן בחמור **ז** שדרך בני אדם להחליפו מזה לזה וכל המרכה קודם והזמנים כמו כן מתחלפים עליהם פעמים בזול ולפעמים ביוקר ומשום הני אסור

ח ואם היו החמור או הספינה כיד אחרים למחצה ולרביעי' דמותר כמו בשדה באריסות **ט** בסעיף י"א ויש אוסרין שלא התירו אריסות **י** דלאריסות קיימא אבל בליום ובהמה לא **יא** דלעון נקראין על שם הבעלים והוי דינא בהו באריסות כמו בחכירות או שכירות דסעיף י"ד

יב ואם האבל בעצמו הוא מוכר או מושכר אצ' לא יעשה מלאכה בימי אבלו שהרי אמרו המתפרנס מן הצדקה לא יעשה אפי' בצנעה בר ימים הראשונים מ' הכא מותר לעשות מלאכה שיעשה בשבילו והוא יקח שכרו מן הבעל **יג** עיקר המלאכה שול' **יד** היחה מלאכת אחרים בימי אבדו דבר שאינו יכול לעשות אלא בפניו **טו** אלא אפילו הוא דבר חלוט ויכול בצניעה לקח' או להפראו

* לבוש עטרת זהב הלכות אבילות * * * *

כה על כל השמים אסור עד ל' יום ללכת כסחורה למרחוק משום דאיכא פריסוס גדול ודרכה לשמהה כשהלך בטיירא גדולה שסכמים הרכה כדרך ובאביו ואמו אסור עד שיגער בו חביו ויאמר לו לך עמנו וטאר כל משא ומתן מותר לאחר ז' ימים

שנא איסור רחיצה וסיכה לאבל וכו' סעיפים :

א רחיצה מגלגל דכתיב וישלח יואב הקועה ויקח משש אשה חכמה ויאשר אילות התאכלי נא וגו' ואל תסוכי שמך והיית' כאשה זה ימים רבים מאבלת וגופר דרי סיכה בפ' אסור ואח"ל דרחיצה בכלל סיכה דכתיב ותבא כמים בקרכו ובשמן בעצמותיו לפיכך בכל מקום שסיכה אסורה גם רחיצה אסורה מפני שאין סיכה בלא רחיצה לתכלית הרחיצה היתה ביטורם כדי לסוך אח"כ בשמן טוב דכתיב ורחצת וסכת וגו' לפיכך אסור גם רחיצה כאכל ולפי שהרחיצה כדי לסוך אח"כ היתה רחיצת כל הגוף לפיכך לא אסור באבל אלא לרחוץ כל גופו מיהו כל גופו אסור כי בחמין כין בצונן ופניו ידיו ורגליו אסורו ג' בחמין אבל בצונן מותר ולא אסור אלא רחיצת העונג אבל אם היה מלוכלך בשיש רוחץ כדרכו ואינו חושש ומדינא לא אסור אלא כל שבעה ואחר כך מותר לרחוץ כמו מלאכה וסחורה אלא שנהגו ה' האידנא לאסור רחיצה כל שלשים יום ואפילו לחוף הראש נהגו לאסור וכהב מורי מהרמ"א ז"ל ואין לשנות המנהג כי מנהג קודם הוא ונתייחד על פי ותיקן

ב סיכה כיון שהוא העונג גדול ועוד שנאמר בפירוש בפסוק אסרו אפילו בכל שהוא אם מכויץ להעניא אבל אם הוא להעביר הזוהמא מותר וא"ל אם הוא משום רפואה כגון שיש לו חטטין כראשו סתור *

ג יולדת רחיצה רפואה לה לפיכך יולדת אבילה מותרת לרחוץ וכן מאן דאית ליה ערבוביא כרישיה מותר לחוף ראשו בחמין דלא גרע מאיסטנים שמתירין לו לרחוץ כל גופו ולא כל מי שיאמר איסטנים אני מתירין לו אלא דאקא שהוא ידוע שהוא איסטנים ומתנהג בנקיות ואם לא ירחוץ יצטער הרכה ויבא לידי מיהוס *

ד מי שהתכווה אבילו שאירעו שני אבילות זה אחר זה מותר לו לרחוץ כל גופו בצונן *

ה נדה שנודמנה זמן סבילה בימי אבלה אינה טובלת דהא אפי' תשכול אסורה לבעלה ועוד הסבילה בזמן הזה לנשותינו לעולם אינה בזונה שהרי סופרים ז' נקיים מספק שהן זכות וא"כ אפי' למאן דאמ' סבילה בזונה סעודה בזמן הזה אינה טובלת בימי אבלה שאינה בזונה וכל שכן שאינה רוחצת ללבנים אבל מיד אחר ז' אע"פ שנהגו איסור ברחיצה כל שלשים מ"מ מותרת לרחוץ רק שהשנה רחיצת קצת וחלוק לבן הלבוש וסודין לבן חציע שלא קבא לידי ספק *

ו אשה לא תכחול ולא תפרנס בימי אבלה שכל אילן אסורים ברחיצה ואסח איש אינה אסורה אלא תוך ז' ימי אבל אחר ז' מותרת בכל כרי שלא יתנהג על כעלת כלת שאירעה אבל תוך שלשים יום לחופתה מותרת להתקטט אפי' תוך ז' בנרת שאירעה אבל י"ז שעימדת לינש' מותרת בכחול ופירוקם שצריכה להתייבא אבל אסורה ברחיצה חמין כל גופה ונערה אבילה אסורה ככל אפי' בכחול ופירוק שאינה צריכה להתייפות כיון שסתמא אין זרקה להינשא בעודה נערה *

שנא איסור נעילת סנדל לאבל וכו' ה' סעיפים :

בסעיף י' גבי הוא עצמו מושכרנו ל' ומותר לאבל ולאכה בימי אבלו לעשות אחר כך דהוי דבר האבד ול' מסנו לאחרים ובלבד שלא ישקול ולא יעשה בדרך שהוא עושה בשאר פעמים *

מת מלאכתו ביד אחרים אם קבלנות והוא כדברי ז"ל יעשה בבית אחרים ולא בבית האבל וכן אם פיר או מלמד לא יעשו מלאכתו בכחו אלא בבית ובלבד שקבלו מסנו המלאכה קודם שנעש' אבל ימי האבילות אסורי' לעשות לו אפי' בבית אחרים ול' לאבל בנין בית ביד אחרים אפילו בקבלנות או לכל אדם בחול המועד לא יעשו אפילו הוא העיר ואפילו מסרה להם קודם האבל או קודם סוף מפני מראית העין שכיון שיוכלו בני אדם או המלאכת ויאמרו ראו זה סמסר מלאכתו האכל או בחול המועד ולא ידעו דקיבולת היא לכן ואם אילו הקבלנים גוים מותרים לבנותו לחלו בימי האבל אם הוא חוץ לתחום העיר משום חשד שאין בני העיר מצויין שם שיבינו או של ישראל היא והוא שאין עיר אחרת שבה אותו התחום שכונתן פה שאם יש שם עיר ש חשד שישראל סבתוך אותו התחום *

ריס לחרוש ולזרוע שדהו של אבל י"א כיון כלנית דיו רינו כמו באריסות דסעיף י"א דאף לה מלאכה לבעל השרה ואין הקבלן נוטל וס' רק נוטל שכרו והולך לו ונשאר כל השרה ו' שבשעת המלאכה אין רואין מי אעובר ולא זה הקבלן לבדו כמו הארים אין כאן ועין דכיון דסמם שרות לאריסות קייסיה גם זה ארים הוא ויש לו חלק כפירות ומותר קתדי יוצא ממנה זה והבעל ואכל כל הפיר' זה הפעם ואמרו למפרע אנו רואין שזה עשה זעת אכילתו דלחשד למפרע לא חיישינן ז' מכל עסקיהן לומר פלוני זה חרש ככאן ז' ארים ועבשו בעלים אובליז כל הפירות ז' באבילותו למפרע כולי דאי לא חיישינן ד' מותר ויש אומרינן *

שני שהתפין חנוני' שאירע אבל לאחר זנותם שלא יעשה השותף בפרהסיא יעה כהוך ביתו אפילו בעסק השותפות זה השותפות נקרא על שמו שאפילו אם צתירועו שיטל לאבל זה חלק בו אסור ז'ת אפילו בחוך ביתו *

דחת הבוסות והצעות המשותף אין אכה הנאסרת לאבל והיה לאפות נאסרו על האכל דלאו כ'ע עשיריש ז' שיעשו להם מלאכות אילו בימי ואין רוב הציבור יכולין לעמוד בה חירו לעשות מהם כל הצריך לו ולא בבית בעל הבית א' ואירעה אבל עשות שאר צרכי הבית בין שהיא ז' בחנם בין בשכר *

קום לסחורה ושמע שמוע' קרובה י' יעשה שם עסק בצותה העיר ז' נהגו שותה העיר לא ימצא לקנות דברים שיש בהם ז' נפש' ז' רצה לעשה' נלמס סחורה ז' האבר ימסמ' רצה שלא יעשה ז' וצ' אומ' אומ' *

לבוש עטרת זהב הלכות אבילות

קפ"א

א לעיל סנדל מנלן דאסור ליה קב"ה ליחזקאל ונעלך תשים כרגליך מכלל רכ"ע אסור ודוקא בשל עור אסור אכל באנפליא שלב"א או של גמי או של טער או של עין מותר שאין מנעל אלא של עור דכתוב ונעלך תחש ואם הוא של עץ ומחופה עור אסור :

ב חיה מותרת לנעול כל שלשים מפני שהצמק קשה לה ;
ג וכל אדם מותר לנעול במקום שיש סכנת עקרב ;
ד אבל ומנודה שהיו מהלכין בדרך מותרין בנעילת הסנדל ובשינועו לעיר חולצין וישמי שאומר שאם הוא עיר שרבה גוים אין חולצין עד שיכנס לרחוב היהודים ;
ה אם צריך לחלוץ מנעל כבית הקברות אחר שנקבר המת נתכאר כשיש"ע סעיף א"א שצריך לילך יחוף מביית הקברות לכיתו אם מת אביו או אמו ואין נוהגין כן ;

שפ"ג

א איסור תשמיש המטה לאבל וכו' כ' סעיפים :

א תשמיש המטה מנלן דאסור דכתוב וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה אחר שנחמה מכלל דמעיקרא אסור ודוק תשמיש אסור ומעשה באחר ששמש מטהו כימי אבילו ושמשו חזירי את נזויותיו אבל בשאר דבר קורבה מותר אפילו במינות הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו והגליו בין באבילות דידה בין באבילות דידה ואף ע"ג דרבנים אילו מביאים ליד הרגל כל שעמא דלא נזרו באבל האילו ;
ב ברכתובנא טעמא לעיל סימן ש"פ סעיף כ"ב נבי כיבוד הבית שאין הבל היו יכולין לעמוד בו שאין להם מי שיטמשנו ;
ג הכא וכן מטעם זה נ"ל שמתר' לאכול עסה בקעה ומותרת לישן עמו במטה מפני שאין הבל יש לו שני כלים או כ' מפות זכלבד שהוא יישן בכנפו והיא בכנפה וכ' דתיובקונישוק אסור ואפילו בחד מטה יש להמחמיר אם איפשר לו שלא יישן במטה עסה כלא משום לך דך אמרין נזיר כ' ;

שפ"ד

ב כד"א בשאר אבילות אבל אם מת אביו של חתן או אמה של בלה דהוי דינא שמכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחיפה וכו' בעילת מצוה ופורש ונהגין ימי המטה ואחר כך שבעה ימי אבילות כמו שנתבאר לעיל סימן ש"כ ב' באותו אבילות אסור להתיחד עמה כל י"ד יום אלא הוא יושן בין האנשים והיא ישינה בין הנשים דהתם כיון שהקילו ביה דכגן והתירו לו לנהוג שבעת ימי המטה תחלה חיישינן דילמא אתו לזלוולי ביה אבל אם כבר נכנס לחופה והתחילו ימי המטה שלו ואח"כ מת לו מת אף ע"ג שמסלים נ"כ ימי המטה תחלה ואחר כך נוהג אבילות מותר להתייחד עמה כמו בשאר אבילות דלית הכא משום קולא דנימא אתי לזלוול דכתיב עושה כן שהרי הן קרמו לפיכך מותר להתייחד עמה והוא שבעל שכיון שהכניסה ובעל לא חיישינן לתקוף יצירה אבל אם עראו אבל בעוד שלא בעל אף על גב שהכניס חיישינן שמא תקוף יצירה ואסור להתייחד עמה כל ימי האבל בין בחול בין בשבת ;

שפ"ה

א האבל אסור בתלמוד תורה וכו' ה' סעיפים ;
א אבל כל שבעה ימים אסור לקרות בתורה גבי אבותיו וכתובים משנה תלמוד הלכות אגדות משום דכתיב פקודי ה' וישרי משפחתי לב ואבל אסור בשמחה כל ז' ואם רבים צריכין לו להתלמד מותר וכלבד שלא יעמוד תורגמן או ידרוש בעצמו בדרך יעושה כשאינו אבל אלא ישנה ויאמר לאחר והאחר לתורגמן והתורגמן ישמיעו לרבים ויכול לפסוק איסור ליחד השאל אהו אם אין שם אחר אלא ה' י"ב ל' אסור לומר הלכה לתלמידיו וכן נוהגין אע"פ ;

ב אם האבל כהן אע"פ שאין נבית הכנסת כהן ;
ג לו לקרות ולעלות בתורה ;
ד אם אין שם מי שמחפץ להוציא את הרבים ידי חובתו יכול להאבל להתפלל להוציאן יהוא מצטרף למכיר שהרי גם הוא חייב בתפלה ומצוה להתפלל שחרית וטרייתו במקום שמת שם אחר אפילו אין כאן אבל כיוש ב"ה נהג רוח לנשמה שכן נודע ע"י מעשה שהיה כמו שכתבנו לעיל סימן ש"ע סעיף ג' ;

ד אבל מותר לקרות באיוב ובקינן ובדברים דעוים סבורים שרבים אילו אינן משמחים אלא משברים את לבבלוש החור סימן תקנ"ד סעיף ב' וכן מותר לשנותו אבל והני מילי בינו לבין עצמו אבל אינו לומר עם שזה יש בו שמחה אלא הם יושבים ונושאין ונותנין אבלו ואם שומע ששומע משיבין בפפה רפה והוא אי וה"ם כשאין רבים צריכין לו אבל אם רבים צריכין בהלכות אחרת מותר כדאמרן ;
ה אבל שיש לו כנים קמנים אין לו מלכסלם אף על גב שיש לו בו שמחה בשכילו לאונ מתלמוד תורה ;

שפ"ו

דין שאלת שלום באבל וכו' ג' סעיפים ;
א אבל אסור בטאילת שלום שאכילו זה צוה הק"י שיעשו שאמר לו האנק דום ספירושו שידום שלום לבריות אע"ג דשאר דברי אבילות התירו לו זר לקיימו וכן שלא לעסוק בדברי תורה דדום כולל שם מדברי תורה ומלשאל שלום לבריות וכיצד הוא אין ג' ימים הראשונים אינו שואל בשלום כל אדם ו לא ידעו שהוא אבל ושאלו בשלום לא ישיבם ס יודיעם שהוא אבל משלשה ועד שבעה אינו שואל ;
ב לא ידעו שהוא אבל ושאלו בשלום משיב להם כ שלשים הוא שואל בשלום אחרים שהרי התירו בשלום ואין אחרים שואלי' בשלום שהוא אינו ש וכל שכן שאם אחרים שאלו לו בשלום שהוא לאחר שלשים יום ודי הוא כשאר כל אדם כמה ד בשאר קרוביו אבל על אביו ועל אמו הוא שואל ג אחרים לאחר שבעה ואין אחרים שואלים בשלום חדרש ובהך שבעה שאמרנו שאסור בשאלת של שאסור להרכות בדברים עם הבריות ואם עושה כגון שרבים באים לנחמו מותר לומר להם ל שלום ולכבוד רבים שריוס מקילין האידנא בו לאבל על אביו ואמו לאחר שלשים ואין טעם נ שאמרו שאלת שלום סלנו אינו כמו טאילת של ו אינו נכון ;

ב המוציא את חבירו אבל תוך ל' יום מדבר ואינו שואל בשלום לאחר שלשים יום ואינו מדבר עמו כדרכן אלא מן הצד שאינו מזכ שלא לעורר אבילותו אלא אומר לו התנחם מה אחרת אינו נכנס לבייתו לדבר עמו תנחומין שי בינו בין אשתו ש שהראה שאכר את הראשון אם מצאו בשוק אמר לו התנחם בשפה רפה אבל אם לא נשא אחרת מדבר עמו התחומין בשוק עד שיעברו ג' רגלים כיון שכל כך פתו נושא אחרת ועל אביו ואמו מדבר עמו תנחו לאתר י"ב חרש מדבר עמי תנחומין ;
ג מקום שנהגו להיות שואלים בעל אבילות שואלים וכתב הרמב"ם שהאבל נוח בשבת שאם לא היו ליה גוהג אבל ;

דבש עשית זהב

הלכות אבילות

שבת

אכל אסור ככפית כסותו ודין ערוץ
ובו ח' סעיפים :

ועתה סתם הוא כתב מורי מהרמ"א ז"ל
אכל על אביו ואמו כל יב חדש דהוי
אפילו כשבת במקום שנהגו שלא
אכל במקום שנהגים לשאול בשבת
זה שרי עכ"ל :

שבת

עטיפת הראש באבל ובוסעף אחד :

אכל חייב כעטיפת הראש מרא"ל רחמנא ליחזקאל לא
העשה על שפם מכלל רכ"ע מחייבו ומדכתיב הכא לא
העשה על שפם וההם כתיב אבל וחפוי ראש ש"מ שהעש"פ
צנאנה שהיה על השפם ועל הראש לפיכך אמרו ז"ל איזה
הוא עטיפה שחייב בו האבל היינו שיכסה ראשו בשלית או
בסודר וחזור קצהו על פיו ועל ראש החושם וה"מ שצדיק
עטיפה בכל היום אבל כשמנחמין באין אצלו כגלה ראשו
לכפורם וכמדינות אלו אין נוהגין כעטיפה זו מפני שמכילידי
חוק גדול מן הגוים ועבדים ושפחות שכינינו ואין להחמיר
ולשנות במה שלא נהגו אבותינו :

זבן

דין כפית המטה ובו ב' סעיפים :

אבל חייב ככפית המטה שכן אמרו חז"ל אמר הקב"ה
דמות ריוקני נתתי בהם שנאמר בצלם אלקים עשה
את האדם ובעונותיהם הפכתי לפיכך יכפו מסותיהם עליה
פירוש משית עץ הסרונה כחבלים יהפוך ראשו למטה ורגליו
למעלה ודווקא בשעת שינה ואבילה יושב על משה כפוייה
משעם דמות ריוקני כו' אבל כל היום אינו יושב אפי' על משה
כפוייה שאין די לאבילו אלא יושב על גבי קרקע וכן המנחמים
אינם רשאים לישב אלא על גבי קרקע להראות צער א
ואכילות עם האבל שכן מצינו נבי איוב ורועיו שיסבו על גבי
קרקע דכתיב וישבו אותו לארץ והתם נמי משום אבילות
עשו :

ב

עכשיו לא נהגו ככפית המטה מפני שאנו דרין בין
הגוים שלא יאמרו שהוא מכשפו ועוד שאין מסות
שלנו עשויות כמסות שלהן ואין הכפיייה ניכר כמסות שלנו
כמו בשלהן כמסות שלהן לא היו ראשיהן כולשין כעין שלנו
ולדיה ניכר בהן הכפיייה שרגליהם למעלה אבל מסות שלנו
ראשיהם כולשין ואין הכפיייה ניכר בהן לפיכך לא שייך בהן
כפיייה יחי' שאין כפיייה נוהג בינינו לא הארכתו בדינו :

ה

א"טור הנחת חפילין לאבל ביום ראשון
ובו ב' סעיפים :

אסור להניח חפילין מרא"ל רחמנא ליחזקאל
פארך חכוס עליך ואין פאר חבוט אלא חפילין מכלל
סוד ודווקא ביום ראשון שאין עיקר מרירותיה דאבל
תרכה אלא יום א' דכתיב ואחריתה כיו' מריום אחד
אבל ביום ב' מותר ואין להקשות מ"ש חפילין שאינו
אלא יום א' ות"ת מכמל כל ז' וכי חמור חפילין מה"ת
קיישא דת"י שבה משום שמחה דכתיב פקודי יי'
סמחי לב ושמחה אסורה כל ז' אבל בהפילין אין
שום פאר וסני שלא יתפאר יום ראשון ואחר כך
דריי אבל חייב בק"ש וק"ל דק"ש שחרית וערבית
ת"ת דהרי אינו מכשל מה"ת כלל כל ז' אבל חפילין אע"פ
ז' סמח' סני שיכש' מוס' ייס' א' מיהו ג' ביום ב' לא יניחום
אלא אחר הדין הקמ' :

שז

דיני גילוח ומריקה באבל וכו' סעיפים :

אבל אסור לגלח שערו מדאפר רחמנא לבני אהרן
ראשיכם אל הפרעו מכלל רכ"ע מחייב כשער ואחר
שער ראשו א' שער וקני ואכל ש' שבו ואפי' של רית המהרי"ר

ב קטנים שמת להם אביהם מותר לכבס להם בגדיהם
ג אסור ללבוש תוך ז' כלים חדש' צבועים ויטנים היוצאים
מהחת יד המכבס א' שאסור ללבוש בגדי טבת תוך ד'
שבועות הראשונים ואח"כ מותר אפילו על אביו ועל אמו וכן
לעשות בגדים חדש' מותר אבל נהגו אסור על אביו ועל אמו
כל יב' חדש ואין לשנות :

ד כבר אמרנו שאכל אסור כמלאכה לפיכך אסור גם כן
לאכל לכבס תוך שבועה ולהניח בין ע"י עצמו בין ע"י
אחרים ואם היתה כסותו בקיבולת ביד אחרים מכבסין אותו
כדרכו כמו שאר מלאכותיו שבתלוש שכיר אחרים בקיבולת
שמותרים :

ה כל שלשים יום אסור לו ללבוש או להציע תחניו בנו
מנוהין והוא סיהיה לבן וחדש ואפילו הוא של פשתן
דמתקלקל מהרה אפילו הכי אסור ועל אביו ואמו אסור עד
שיגיע דגל אחר שלשים ויעירו בו חביריו לומר לו ללבוש כלים
מנוהצים לכבוד הרגל :

ו גיהוץ יש אמרו' שהוא עק"ל בלשון ערבו' א' שהוא כיכוס
במים ואפר או כחור ובודית :

ז אחר שכע' מותר לנהיך בין לו בין לאחר' שאין כמלאכת
הגיהוץ שמחה ותענוג ולא אמרו שלש' יום לגיהוץ אלא
ללבוש ואע"ג דבשבוע סחל ט' באב להיות כתובה אסרן לנהיך
התם חמיר טפי דאבילות דרכים היא :

ח יש מי שאומר דהאידנא ליבא איסור' גיהוץ שהרי אמרו
גיהוץ שלנו ככיוס שלהם ולכך לא הארצתי בנינו
גיהוץ הואיל ואינה נוהגת בינינו :

הרי זה משלים ראשו משום כבוד המתגלה דננאי הוא למתגלה שולך כפי רגש נלוח ונדה לכבוד הבריות כל והיה למתניין למגלה משהגידו לו שמת אביו שיעשה פלאכה משום כבוד המתגלה היינו בלילגט שפי' אחר במתא אבל אם יג' ספר אחר פמתא אסור לזה לגלות אלא ישלימו אחר :

ג כל אותם שאמרו מתה לגלה בחול המועד והם אוחס' שבתותי לעיל סיפ' שפי' סעיף א' גבי כיכוס אם אירעו לו אחד מהם קודם האבילות תכנס מיד תוך האבל אסור לגלה דאף על נב דרתם התירו לו היינו משום כבוד המועד אבל דכא לא דמתא אבל אם אירעו לו אחר מאילו והכפוהו מיד טני אבילות זה אחר זה מגלה כדרכו בין בהער בין במספרים ואפי' תוך שבעה ואדם אחר שתכפוהו אבילות זה אחר זה פיקל טערו בהער אבל לא במספרים מפני שיש יפו יותר במספרים פכתער לפיכך לא יעשה אלא כתער שאינו כל כך יפיו ועוד שעקר גילוח של בריות הוא במספרים לפיכך אבל יעשה על ידיו שני ותער היו שני לפיכך התירו לו כתער פתרו גם זה לא יעשה אלא בשכור :

ד על כל המתים מגלה לאחר שלשים יום :

ה על אביו ואמו לא יגלה עד שיגירו בו חביריו ואפילו פגע בו רגל לאחר שלשים ולא גערו בו לא יגלה עד שיגירו בו ועיין לעיל בלבוש החור סיפ' הקס' סעיף ו' וכהב מורי פורטא' ז' ושיעור גערה יש בו פלוגתא ונוהגין בשלשה חרשים ובמקומות אילו נוהגין שאין מסתפרים על אב ואם כל יב' חדש אם לא לצורך כגון שהכביד עליו שער או שהלך בין הגוי ומתנוול ביניהם כשערותיו אם לא יגלה אז מתירין לו לספר עכ"ל :

ו לסאיך ראשו במסרק מותר אפילו תוך שבעה ואף על גב דנזיר אסור התם משום נזירות שאסרה לו התורה גילוח וסריקה בכלל אבל הכא ליה כה משום יפיו ומותר יש מתירין להוף ראשו בצונן אפי' תוך שבעה ואין נוהגין כן :

ז בשם שאסור לגלה כל שלשים יום כך אסור ליטול ציפורנים בכלי בין בשל דיים בין של רגלים כלל שכן דרך ליטול בכלי ויש בו משום יפוי אבל על יד שני כגון בדיו או בשניה פותר אפי' תוך שבעה שאין כאן לא תענוג ולא שמחה ואשה שאירע סבילה אחר שבעה תוך שלשים אם תטול ציפורניה כידיה או בשניה אינן ניטלות יפה אלא תאמר לגויה שפתחה או לישראלית ליטולם לה בהער או במספרים :

טז אבל אסור בכל מיני שמחה וכו' ג' סעי'

דבר פשוט הוא כיון שנקרא אבל אסור כששמחה כל שלשים דהא שמחה היא הפך האבל והל' שני הפכים בטשא אוד ואם היה עושה דבר של שחוק היה לו ננאי שהיא צריך להתגבל והרי שחוק לפיכך אמרו ז"ל לא יקח האבל חינוק כתיקו שממתוך כך יבא לידו שחוק מכל מקום לא אמרו זה שלא יקח חינוק אלא תוך שבעה דה' ל' ננאי גדול אם ישחוק ונס' הוא בכלל האנק דום אבל אחר ז' לא אמרו :

ב על כל המתים נכנס לבית המטתה לאחר שלשים יום ועל אביו ואמו לאחר יב' חדש ואפילו אם השנה מעוברת מותר לאחד שנים עשר חדש שאפי' רסע נסור אינו נידון יותר מ"ב חדש וכס' שאסור לוכנס לבית המטתה כך אסור לילך בדרך בשירא גולה לאביו ואמו כל יב' חדש ולשאר קרוביו שלשים יום שהוא כמו שמחה ששפחו הרבה בדרך כמו שכתבו לעיל סי' ש' פולסמחת מרעיות פירוש שעושים רעים זה עם זה שאוכלי' ושותי' עם זה חיים וחזרין ואוכלין עם זה למחר הרי זה מותר לעס' אחר שבעה שאע"פ שיתין אוכלין אפי' אין בו שמחה אלא כל אחר שרע חובו לחבירו כד' א

הפירעון בימי אבלו אבל להתחיל אג' עכ"ל אבל לפודעה מיד אסור לעשות עד אחר שלשים ימים אבל על אביר ואמו אע"פ שכבר אכל הדיב' לפחה לעשות עד לאחר שסעשער חדש ולחבור מצוה כגון יתום ויתומה לשי' יואם לא יאכל עם התא' והפסל' מותר לאחר שלשים אפילו של אביו זשל אמו אבל תח אסור לכל סעודת מצוה שבעולם שהיא של שמו סעודת מצוה דלית שמתה כגון סעודת פסח הבן אה כריח מילה שאין בה שפחה מסום דהיא בה' צערא מותר לאכול עם אפילו תוך שבעה ובלבד שלא יג' כיתו ויש אוסרין בסעודת כריח מילה דאיקרי ששן שש אנכי על אמרתוך והסתנה הוא שלא לאכול בשום בעולם כל יב' חדש אם היא חוץ לביתו ובתוך הבה שאוכל בבית אפילו בסעודת ברית מילה וכל שכ' סעודת שאין בהן שמתה אבל בסעודות נישואין יש נ כן נראה למורי מהרמ"ז ז"ל אבל שהוא בעל ברית א מותר לו ללבוש בגדי שבת עד לאחר המילה ומותר לסעודות הבית מילה ולאכול עם אמו הוא לאחר ל' א שאין המילה בכיהו :

ג לוכנס לחופה שלא בשעת אכילה לשמוע והברכות יש מצדקן ויש אוסרין אלא עומד חו לשמוע הדרשה והברכות וכהב מורי מהרמ"ז ז"ל וד לבית כלל בשע' שעומדין עם בזמנא דהתן ובלה וכו' באסכנו ובסדינות אילו וכל זה בכית שעושין עם ואוכלין ושוחין ושמים עם אבל בחופה שעושין בכיו שמכרכין עם ברבת אירוסין ונישואין ואין עם שמ' מותר מיד אחר שבעה ויש אוסרין עד שלשים ומכל מקום נראה שיכול האבל לברך ברכת אירוסין ונישואין התחת החופה שבתית הכנסה וכן יוכל להכניס החתן החתה החופה ארצינו ששני אנשים מכניסי' החתן החתה החופה ויכול להכניס בגדי שבת בשעת סמכנים ובלבד שהיא אחר שלשים כן נוהגין יש מתירין לאכול בסעודות נישואין או ברית מילה עם המשמשין ובלבד שלא יהא כסוף' שמתה כגון כבת אחר ויש אוסרין וכן נוהגין רק שהאבל ממש עם אס' ויש ואוכל בביתו ממה שטולחים לזמן הסעודה יש מתירין לא לאכול באותה סעודה שעושין לאחר הנישואין כי מאחר ש כרכו שהשמחה במעונו ועכשיו פסקו לומר שהשמחה כס' אית ליה הכירה שאין שמחה באותה סעודה ושרי עכ"ל עוד יש אומרים שאסור לאכול בסעודה בלילה שבתם המחרת מת אביו או אמו עכ"ל ולא רציתי נוהגין כן :

ו לסאיך ראשו במסרק מותר אפילו תוך שבעה ואף על גב דנזיר אסור התם משום נזירות שאסרה לו התורה גילוח וסריקה בכלל אבל הכא ליה כה משום יפיו ומותר יש מתירין להוף ראשו בצונן אפי' תוך שבעה ואין נוהגין כן :

ז בשם שאסור לגלה כל שלשים יום כך אסור ליטול ציפורנים בכלי בין בשל דיים בין של רגלים כלל שכן דרך ליטול בכלי ויש בו משום יפוי אבל על יד שני כגון בדיו או בשניה פותר אפי' תוך שבעה שאין כאן לא תענוג ולא שמחה ואשה שאירע סבילה אחר שבעה תוך שלשים אם תטול ציפורניה כידיה או בשניה אינן ניטלות יפה אלא תאמר לגויה שפתחה או לישראלית ליטולם לה בהער או במספרים :

טז אבל אסור לישא אשת כל מיני ימים וכו' ג' סעיפים :

אין ציון שאסור בשמחה אסור לישא אשה כל שלשים יום ואפילו בלא סעודה איכא שמחה ואסורה ולאחר שלש פותר לישא ולעשות סעודה ואפילו הוא אבל על אביו ויש ומותר לקדש אשה אפילו כיום מיתתו ולאביו ואמו של יקדמו אחר ברחמים והוא שלא יעשה סעודה אלא אכ"ע שלשים ויש אומרים דנס לקדש אסור כל שלשים ואפילו סעודת אירוסין וכן נוהגין אף על גב דבהשעה באבק מותר לארס משעמא דשמא יקדמו כו' שאני דהס ראבילות ישנה היא ומקילין ביה והא דאמרינן לי שפי' סעיף ז' נכי גיהון דתשעה באב המיר כיון דרבים הוא יש לומר דוקא לעניין גיהו כתיבתו היה ההיתר לרבים ככת' וחי אחת דהכל היו פגהצין לפיכך

לבוש עטרת זהב הלכות אבילות

ישו מנחמין ומתנחמין כמו בימיהם ואם כן מה יעשה בכית הקברות :

ב אבל כל שבוע הראשון אינו יוצא מפתח ביתו ולא יפקח אבולו ואפילו לטמוע ברכת חופה או מילה אינו יוצא אף על גב דאכל חייב בכל המצות היינו בצצות עשה שכגופן כגון ציצית ותפילין או למול את בנו אבל לילך לחופה ולמילה לטמוע הכרכה כשכיל נמילות חסדים אין לו לצאת מפתח ביתו מיהו מפני הצורך המיקל לצאת בלילה לא הפסיד והוא דאסור לצאת חוץ לביתו היינו דווקא לשייל או למשא ולכתן וכרומה אבל אם שלח אחריו כוסל או שצריך לילך לדרך או לשאר דברים הצריכים לו הרבה כגון דבר האבוד מותר לצאת וכן נוהגין ודין נעילה סגולו כשיצא עיין לעיל סימן שפ"ט שבווע שניה יוצא ואינו יושב במקומו ואינו מדבר ושלשית יושב במקומו ואינו מדבר ואם רצה לישב במקומו וגם לדבר בשבוע השלישי הרשות בידו רביעית הרי הוא כשאר כל אדם אפילו לא טלמו שלשה שבועות כגון שמת באמצע שבוע מיד כשבלה אותה שבועה ושנים שאחרים חשיב הכא שבת רביעית ועכשיו נוהגין שאין יושבים במקומם כל שלשים ועל אביו ואמו כל שנים עשר חדש ואף על פי שאין להם על מה שיסמוכו במנהג זה אין לשנותו כיון שנהגו כן כל מקום לפי מנהגו :

ג מנהגינו שהאבל אינו יוצא בחול לבית הכנסת אבל כשבת יוצא וכן לבית המדרש כחכ מורי מדר' משה איסרליס ז"ל ואם האבל הוא מוהל או בעל ברית אם הוא חוץ שלשה ימים הראשונים לא יצא אלא אם כן אין מוהל אחר בעיר ואם הוא לאחר שלשה ימים מתפלל בביתו ובסמיכאין התינוק לבית הכנסת למול לך האבל לבית הכנסת וימול אפילו יש מוהל אחר בעיר ויש מקילין אפילו הודך שלשה ימים ואם צריך לתקן צפוניו לחתכם לצורך המילה אם יש מוהל אחר בעיר אסור לו לחתכן ואם אין מוהל אחר בעיר מותר לו להקני' ולחתכם כדי שלא חרזה המילה וכן כל דבר של מצוה שאי אפשר לעשות בלא האבל מותר לו לצאת ולקיים הצוה ע"כ כגון לשוננו :

ד יש נוהגים כשרם אבליים אין משנים מקומם לבית הכנסת בשנת משום דסבירא ליה דהוי ליה מילתא דפרהסיא שאין נוהג כשבת ויש אומרים שנים בשבת יכול לשנות מקומו וכן אנו נוהגים משום דס"ל שאין זה דבר של פרהסיא שאין אבילות ניכר בזה כל כך שררבה פעמים אדם מחליף מקומו אפילו אינו אבל לפיכך אין לשנות המנהג :

שיעור שלא להתקשות על המת יותר מדאי וכו' סעיפים :

א אין מתקשין על המת יותר מדאי שנאמר אל תכבד למת ואל תגודלו ודקדקו חכמים ז"ל וכו' איפשר לומר כן אלא אל תכבד למת יותר מדאי ואל תגודלו יותר מכשיעור הא כיצד שלשה ימים לבכי ושבועה להספד ושלשים לניהוץ ולהספורת מכאן ואילך אמ' הקדוש ברוך הוא אי אחס רשאים לרחם עליו יותר ממני ואמרו חכמים זכרונם לברכה כל המתקשה על המת יותר מדאי על המת אחר הוא בוכה כגון ראו הרבה מעשים :

ב כמה דברים אמורים כשאר העם אבל הלימד חכם הכל לפי חכמתו מכל מקום אין בוכין עליו יותר משלשים יום דלאו עדיפא ממהו ובינו עליו השלום דכתב בית ויבכו את משה שלשים יום ואין מספידין עליהם יותר משנים עשר חדש וחכם שלא שמעו בו שמת עד אחר שנים עשר חדש אין מספידין אותו כלל :

ג יוצאין לבית הקברות ופוקדין על המתים שלשה ימים ואין

אלות רבים לא בתוך דבר שיבאו רבים להקל בו בכת אחת כמעט האבילות בשלאכל הכא היתר ריחוד הוא וליחוד יך ליה אבילות חדשה מאבילות ישנה נראה לי :
שה שמת בעלה אינה צריכה לנהוג אבילות רק שלש' יום כשאר קרובה אלא דמשום הבחנה צריכה להתמין ג' ימים שלשה חדשים וכן האיש שמתה אשתו לענין אבול' שים וליכנס לבית המשתה אחר שלשים שוה לשאר ימים מכל מקום ליטא אחרת לא התיך לו עד שיעברו עליו שלש ימים וראש השנה ויום הכיפורים אינם השוכים יגלים לענין זה דהא דהצריכוהו להתמין שלש ימים לאו גום תוספת אבילות אלא שתשכח והשקע הראשונה מדעתו כמעט שהיא עם השנייה בדרשינו ולא תחזור אחרי לבכבם כגון אמרו חכמים ז"ל לא ישרה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר ואמרו עלה לא נצרכה אלא לשתי כסו הילכך צריך הרחקת זמן וראש השנה ויום הכיפורים אינם כרגלים לדבר זה אינה מרחקים בזמן אלא קבעו הדבר והזמן כרגלים מרחקים אף ע"ג שאין הרחקת הזמן שוה בהם שהרי אם מתה אשתו חג דאחר מן הרגלים צריך להתמין שנה המיטה ואם זכה קודם ג' א' סמוך לו כגון קודם עצה צריך להתמין יותר משאם מתה קודם סוכות ופתה קודם סוכות ממתין יותר ששנתה קודם פסח מכל מקום שמתה הרגלי' מסייעת לטכחה פדעתו ואם לא קיים מצות פריה ורביה או שיש לו בנים קטני' שצריגין אומן או שאין לו מי שישימשנו ונושא כרי שתשמשנו התיירו לו לקדש מיד ולכנס אחר שבועה ולא יבא עליה עד לאחר שלשים יום אלא אם כן לא קיים מצוות פרייה ורבייה שאז מותר לבא עליה אחר שבועה לקיים מצות פרייה ורבייה והוא ההג' יוצא אבילות אפילו באבילות דאביו ואמו מותר בא עליה אחר שבועה אם לא קיים פרייה ורבייה כ"כ דאין לו מי שישימשנו אפילו אם הוא עשיר ידו לשכור לו משרהים ומשרתות מכל מקום אם אין לו עמו בכיתו שהוא כולל לשמשו בחפפת הראש או שאר יחבויש מאחרים מקויו אין לו מי שישימשנו וכל זולכן נתפשט המנהג שרבות מקילין בענין זה שים חוץ שלש ימים ובעל נפש יחוש לעצמו מי שר ואינו רוצה להיחיו מתפישתו עד שיטא אותה ורוצה לתת לו והיא עדיין חוץ שלש ימים אחר ויש סתירין ונוהגים טעם לדבריהם שאם מפני התיירו לו כל שכן מפני היי שאפשר שימות כצער דלא גרע צער התפיסה ממי שאין לו מי שישימשנו וכן נראה למורי מהרמ"א ז"ל :

קיים מצות פריה ורביה ושרך לו אשה ואחר יכני חופה מת אחי המשורכ' זה היה מעשה ונסה ולא לבא עליה אחר שבועה כיון שהיה לו שכל אם לא יכנס והוא ראיאם תרווייהו הפסד ולא יצא אחר מהם אין מהירין וכן אם יצא אחר מהם יצא אשתו לישאנה וכו' מפני שהיא מרחמת על בני אחות' יותר מאחרת ולאחר שבועה יבא עליה :

האבל יכול לצאת מביתו וכו' ד' סעי'

עם הראשונים אינו יוצא לבית אבול אחר זכרות אם מת מת לאחרים מכאן ואילך אם שכנתו יוצא אחר המשה לבית הקברות ומנחמים אלא במקום המתנחמים ואם קובריה יוצא אפילו כיום ראשון ואפילו והגין כן כי אינו יוצא כלל ונוהג ואפשר משנים באין

כבוד שבת וזמני הליכות

ביום השני בא לעירו ונהג אכילת מים הראשון:

א מי שהיה קצן בשעה שמת אביו או אמו ואחר כך אפילו הגדיל תוך שבועה כיון שלא חלה על בתחלתו בשעת קבורה שוב אינו חל ובטל ממנו כל ואינו חייב בו:

שצד

דיני עדות לנהוג אבלות על פ וכו' ב' סעיפים:

א מתאבלין על פי עד אחד ועד מפי עד תו מסיו תומד דחברדי' מת אשר ועוד דכל מילתא דע לנלווי לא משקר:

ב שנים אומרים מת ושנים אומרים לא מת הרי כנגד שנים ואין שום עדות מהם עדות ואינו מת

שצח

אם אבלות דיום אחד דאורייתא סעיף אחד:

א יש אומרים דאבילות דיום ראשון אם הוא יום וקבורה היא דאורייתא מדכתיב הן היום ה וגומר ודרשינן היום אסור והלילה מותר ופירי בא והוא הדין לאבילות ועוד כתיב ואחריתו כיום פר ופי איום ראשון דמיתה וקבורה ולעיל בלבוש החור סימן ר כתבתי עוד פסוק דלה ישמא שיש מפרשים דלה ישמא והוא הדין לאבילות כיום שישמא לה דהיינו יום קבורה הלין פירשו קצת גאונים דיום ראשון אם הוא יום קבורה דאורייתא ושאר הימים מדרבנן כמה דברים אמורים בו מתים המפורשים בהורה שהכהן מטמא להם שהם אבן בנו וכתו אחיו ואחותו בתולה וישתו נשוא אבל אותם שרוסיפו עליהם לאבילות שהם אחיו מאמו ואחותו ונשואה וארוסה מאב או מאם ואחותו אנוסה או מפתו ביום ראשון אבלחן מדרבנן ויש אומרים שכל אבי המתים אפי' הטבעה מתים ויום ראשון דמיתה וקבו אלא דרבנן והפסוק אסמכתם בעלמא נינהו דלא מי באנינות ומומאה ולא באבילות:

שצט

דיני אבלות ברנל בראש השנה ויום גלויות וכו' ד סעיפים:

א אפילו למאן דאמר אבלות דאורייתא ואפי' ז' לב דתגלחת וניהוין דאורייתא כל שלשים ימין דפרע כדכתיבנא לעיאם בא הרנל תוך ימי אבלות א לו אבלות ברנל הרנל מפסיק האבילות דכתי' ושמה או אבלות דמעיקרא אחי עשה דרבים ודחי עשה אבלות דהשתא לא אתי עשה דחיד ודחי עשה דרנ למאן דאמר דכל אבלות דרבנן לפיכך אמרו הקיבנ הרנל בעניין שחל עליו אבלותו נהג בו אפי' שעה א הרנל הרנל מפסיק האבילות ומבטל פסגו נזירת ש דרגל עולין לו למניין שלשים הרי שבועה לפני ה הרנל ומשלים עליהם עד שלש ידווקא שנהג אבילו שעה שקורם הרנל אפילו לא נהג אלא דכרי' שבצי ששמע שמועה קרובה בשבת שחל להיות בערב דר שאינו נהג אלא דברים שבצינעא הרנל מפסיק אכ אזיזר ולא נהג אבלות או שהיה קרוב לחשכה יכול לנהוג אבילו אין הרנל מבטל האבילות יוכל שנ ידע במיתה המת קודם הרנל שאין הרנל מבטל אלא ברנל דברים שבצינעא ומונה שבועה אחר הרנל

ביום השני בא לעירו ונהג אכילת מים הראשון: והוליד חמשה בניו ואח כמת:

אמרו חכמים זכרונם לברכה אחר מבני המשפחה שמת ודאנוכל המשפחה משל למה הרבר דומה לבנה של אבנים כיון שנודעו אחר מהם נודעו כולם כלומר שמת אדם מתוחה כנגדם עד שיחרפה מעט מעט כי כל שבועה החרב שלופתו שלשים היא רופפת ואין הנזרת להערה עד אחר שנים עשר חודש לפיכך שלשה ימים הראשונים יראה האכל באילו חרב מונחת לו בין כתיפו משלשה ועד שבועה כאלו זקף כנגדו בקין זווית משבועה ועד שלשים כאילו עוברת לפניו בשוק ואחר כך כל אותה השנה עדיין מתות כנגד אותה משפחה ואם נולד בן זכר באותה משפחה נתרפאה כל המשפחה:

וכן אחר מהשכורה שמת מרת הדין מתוח כנגד כל החבורה ודאנו כולם:

כל מי שאינו מהאבל כמו שצו חכמים הרי זה אכור אלא יפחד ויראן ויפושטו כמעשו ויחזור בתשובה אולי ינצל מתרכו של מלאך המות:

שצה

מקצת יום השבועה ושלשים ככולו ובג' סעיפים:

ביום השביעי כיון שעמדו המנחמים מאצל האבל מותר בכל הדברים שהיה אסור בהם תוך שבועה דקולא הוא דקלו חכמים ואמרו מקצת היום ככולה לא שנא מקצת יום ציעי לא שנא מקצת יום שלשים רבוי שלשים שאין מנחמין יד כשהנחן החמה ביום שלשים כטלו ממנו נזירות שלשים יב סודי מהרמאי ז' וכסדינות אלו שאין המנחמין נגילין א ביום שביעי צריך להפתין עד שעה שרגילין המנחמין א כשאר הימים דהיינו לאחר יציאה מבית הכנסת שרגילין א מנחמים ולא כאילו שרגילין להמתין שעה על היום שאין הרבר תלוי אלא במנחמין:

ודווקא מילתא דתליא ביומי כגון שבועה ושלשים לא חשבנין הלילה שלפניו לכולו עד שיאיר היום והנץ זמה אבל מילתא דתליא בשעות שלקא אפי' בלילה לפיכך אם מע שמועה דחוקה בלילה כיון דמני בשעה אחת שלקא אפילו בלילה:

ודבר שהלוי בחרשים לא אמרינן מקצת היום ככולו וכל שכן מקצת החורש ככולו כיצד מי שמת אביו או א בראש חרש ניסן לא אמרינן ככ' באדר שצארו מקצת ום פללו אלא צריך לנהוג דברים האסורים בי' חודש שיכנס ראש חדש ניסן ועכשיו נהגו להוסיף עוד נס אותו וס שמת בו האב או האם לנהוג בו דין י' חר' כן כתב מורי דסא ז' ולוילי במקומו היו נוהגין כן כי ברוב המקומות לא ראתו נוהגין:

שצו

דין אבל שלא נהג אבלותו כל שבועה יבנו' סעיפים:

א אבלות תוך שבועה בין בשונג בין במזיד כל שלשים חוץ מהקריעה שאם לא קרע קורע אלא תוך שבועה שעדיין זמן חיכוש כל שבועה חוץ מעל אביו ואמו שחיטמו ית וקורע אפי' לאחר שבועה: הן אבלות כלל תוך שבועה אבל אם זלזל ו' לא נהג בהם אבלות כגון מי שאמר לו אשתו היתה בעיר אחרת ולא נהג בו אכלו

הא דרגל מבטל גזירת הנולדת דשלשים בשאר מתים
אכל באבד ואסור שאסור לספר עד שינערו בו חכירי
אפילו פגע בו הרגל לאחר שלשים יום אינו מבטל ועל סימן
ש' סעיף ד' •

הא דרגל מבטל גזירת הנולדת דשלשים בשאר מתים
אכל באבד ואסור שאסור לספר עד שינערו בו חכירי
אפילו פגע בו הרגל לאחר שלשים יום אינו מבטל ועל סימן
ש' סעיף ד' •

הא דרגל מבטל גזירת הנולדת דשלשים בשאר מתים
אכל באבד ואסור שאסור לספר עד שינערו בו חכירי
אפילו פגע בו הרגל לאחר שלשים יום אינו מבטל ועל סימן
ש' סעיף ד' •

בכבוש החור סימן ח' לא סעיף ז'

הא דרגל מבטל גזירת הנולדת דשלשים בשאר מתים
אכל באבד ואסור שאסור לספר עד שינערו בו חכירי
אפילו פגע בו הרגל לאחר שלשים יום אינו מבטל ועל סימן
ש' סעיף ד' •

הא דרגל מבטל גזירת הנולדת דשלשים בשאר מתים
אכל באבד ואסור שאסור לספר עד שינערו בו חכירי
אפילו פגע בו הרגל לאחר שלשים יום אינו מבטל ועל סימן
ש' סעיף ד' •

הא דרגל מבטל גזירת הנולדת דשלשים בשאר מתים
אכל באבד ואסור שאסור לספר עד שינערו בו חכירי
אפילו פגע בו הרגל לאחר שלשים יום אינו מבטל ועל סימן
ש' סעיף ד' •

הקולות מן השמים ואת דברי ה' אתה שיש והה' יתברך
 חשונות כ"ד ומ"ב אחר הרגל יש לו דין שבועה ג' לענאן
 שישב במקומו ואינו מדבר אפי' ברה ועצרת שאינו אלא יום
 אחד הא חשיב היט' לטבעה "

ולבוש בגדי שבת בערב
 אלא מנהג בעלמא כמנ שנתבאר
 כתב טורי שהיה

תא דברים הנוהגין ב

א אסור להרגיל הספיד כחול המועד כפי
 מניחין את המטה בהרוב בחול המועד שלא
 ההספד לבריות וכן לא יוליכו את המת לקברת
 עד שיהיה כל הקבר מתוקן ומזומן בדי שלא
 ככה וירגילו את ההספד אצל הח' מניחין את המטה
 ומוליכין אותו לבית הקברות לכבודו כדי שירגילו
 והספד אפילו במועד

ב אין קורעין בחול המועד אלא מי שהנא חי לקרע
 קרובה או כחמת חמטו של מת או שהוא אדם נ
 רבוא עומד עליו בשעת יציאת נשמה כדאייתא בסו' י
 אבל מי שאינו חייב לקרוע ורוצה לקרוע מחמת חיבוד
ג שמע בחול המועד שמועה קרובה חי לקרוע י
ד אין חולצין כהן במועד ואין מברין בו אלא קרובין
 מת אבל הקרובים מברין והוא הדין להנכה ו
 וראש חדש וכשם מברין אין מברין אלא על סמות וקופות
 חלמיר חנם הכל מברין לתוך הרחבה כדרך שמברין
 הקרובים שחנם הכל בקרוביו אבל ביט אפילו ביט שני
 קורעין ולא חולצין ולא מברין

ה נשים בחול המועד מענות דהיינו שכולן עונות כאו
 אבל לא משפחה פירש להכות כף אל כף ובר' חנוכ
 ופורים מענות ומשפחות כדי לעשות היכר בין רא חדש חנוס
 ופורים לחול המועד להראות דה' עדיף אבל לא מקוננת אפי'
 בראש חדש חנוכה ופורים דהיינו שאחה מדברת וכולן עונות
 אחריה נקבר המת לא מענות ולא משפחות ולא מקוננות והנא
 מילי לאינש דעלמא אבל להלמד חכם בין בחול המועד בין
 בראש חודש חנוכה ופורים מענות ומקוננות כדרכן בחול
 והגו מילי בפניו אבל שלא בפניו לא יום השמועה אפי' רחוקה
 כפנפני דמי

ו אומרים צדוק הדין על המת וקריש כדרכן בחול המועד
 וכן ביט שני אבל ביט ראשון כיון שאין קטעסקין
 במת אין אומרים אותו ויש חולקין ואומרים שלא לומר צדוק
 הדין במועד מפני שראו כבוד החנה וכן הסנהג פשוט במדינתו
 אילו שלא לומר צדוק הדין בכל הימים שאין אומרים בהן
 תחנון ולכן אין אומרים נ' צדוק הדין בשקובין ר' יעקב
 שבת אחר הצות מפני שהוא סמך לשבת וכמו שאין אונ' ת
 תחנון כמנהג מפני שהוא סמך לשבת אע"פ שבער ראש ו
 וחנכה אומרים אפילו אחר הצות לא עדיפי כערכ שבת יש
 אומרים שאם קורבים המת כלולה שאין אומרים צדוק הדין
 ונראה לו דשפיר עכדי שיש בו סוד שלא להגביר דינה והכן
 וכיון שאין אומרים צ' הגם קריש אין אומרים שאין הקרי' אלא
 בשביל פסוקי צ' ה' נל

ז מת לולת קידם פורים ופנע בו פורים אינו מפסיק
 האבילות ומכל מקום אין אכולות נוהג בו לא ביט
 ולא בט' אלא דברים שבצינעא נוהג וחייב לשלוח מנות
 ואף על פי שאינו מתאכל בהם עולין לו ממנין השבעה
 כמו שכתב וטעמא למולו עין לעיל בלבוש החו'
 סימן תרצו

כאילו הארצות סעוטיין שני יט' מי שמת לו מת ביום
 טיב שני שהוא יום טוב האחרון של פסח או של חג או
 ביט שני של עצרת וקברו בו ביום יש אופרים אף על פי שאין
 קורעין בו בכל מקום נוהג בו אכילו דהואיל ויט' שגוי אינו אלא
 מדבריהם ואבילות דיום ראשון שהוא יום מיתה וקבורה הוא
 של תורה וירחה עשה של דליותם מפני עשה של תורה
 וקריעה שאני שהוא מלאכה אבל אם מת ביט שני של רה
 וקבר בו ביום אינו נוהג בו אכילו' ששני הימים של רה ביום
 ארוך הם מכל מקום אף על פי שהם ביום אחד לחומר בדיניו
 המבוערים במקומו אבל עולה לו למניין שבועה ברא בשבע'
 מתוך המפורשים בתורה שכהן משמא להם אבל אותם מ
 שהוסיפו עליהם כדאייתא סי' שע' ד אין אבילות אלא מדרבנן
 לפיכך אינו נוהג עליהם אבילות כשום יום טוב ואפי' באותם
 שאמרו שנוהג בהם אכילו' ביום טוב שני אינו קורא והעולם
 הצדיק נהגו שלא להתאבל ביום טוב שני של גלויות על שום
 כת אפילו הוא יום מיתה וקבורה שסוברין כדעת האומרים
 עין כום אבילות דאורייתא וכן הסנהג פשוט ואין לשנותו
 יד מת לו מת בערב יום טוב ונתיירא שמא לא יספיק
 לקברו מבעוד יום ומסרו לגוים שיוליכוהו לקברו
 כיון שהוציאוהו מהעיר ונתכסה מעיני הקרובים חלה עליו
 אבילות ואם הוא שעה אחת קודם הרגל ונהגו בו אכילו' בטלו
 לה נזירת שבועה אע"פ שנקבר ביט "

ת דיני אבילות בשבת ובו כ' סעיפים :

א שבת אינו מפסיק האבילות כמו הרגל שהרי אי אפשר
 שבועה ימים בלא שבת ואם היה כפסיק לא יהיו
 לעולם שבועה ימים וכבר אסמכינו אקרא דימי אבילות הם
 שבעה לפיכך עולה וקצת דיני אבילות נוהגין בו דהיינו דברים
 שבצינעא שהם איסור השמיש המטה ורחיצה וסיכה אבל
 דברים שבפני' דהיינו עטיפתו אינו נוהג אלא יסיר עטיפתו
 ודוקא עטיפת כמקום שנוהגין כעטיפת ישמעאל שנהבאר
 לעיל סימן טפ' אבל קצת עטיפה שנוהגין בקצת מקומות
 כל שלשים אין צריך להם' בשבת וילבש מנעלו וזקף המטה
 מכפייתה ולא לבוש בגד הקרועה אלא מחליפו אם יש לו
 להחליף ואם אין לו להחליפו מחזיר קראו לאחריו שכל אילו
 אם נהג בהם היו ליה דברים של ירהסיא ות' הוי דבר
 שבצינעא שף לא ילמוד אינו ניכר ומשום אבילות אינו
 לומר לפיכך אזור בת' שהוא משחתו אבל לחזור הפרשה
 כיון שחייב אדכ להשלים פ' ליתונו עם הציבור הוי כקרא
 אח טעם ושאר זיבת היום מותר ואם קראו האכל לעלות
 להורה צריך לעית' שאם היה נמנע היום דבר של פרהסיא
 ויבינו הם היו קוין אותו בכל פעם לשלישי וארע בו אבילות
 ולא קראו תחנון ועלה הוא מעצמו ואמר כיון שהרגל לעלות
 לשלישי בכל שבת הרואה היום שאינו עולה אומר בשביל
 אבילות הוא נמנע הוי דבר של פרהסיא וכן כהן שהוא אבל
 ואין כהן אחר בבית הכנסת בשבת מותר לקרותו אבל עניין
 אחר אסור

ב נדרתו חיה אורגנה ולסטים ובשבת נתייאש מלבקש
 כיון דנוהג דברי' שבצינעא באותה שבת עולה לו ליום
 אחד לדין דנהיגין איסור רחיצה ותכבוסת כל שלשים אם
 פנע יום שלשים של אבילות בשבת מותר לו לרחוץ בערב
 שבת כיון שאינו אלא מנהג וחוכמה בעלמא מקילין בו לכבוד
 שבת וכן כל היוצא כזה כגון לחזור על מקומו בליל שבת

תב דין שמועה קרובה ורחוקה וכו' סעיפים

לכ ב

עשרת זהב רלכות אבילות

בא הג שאינו אלא יום
 זנהג אבילות יום אחד
 ועה קרובה ואבילות
 לומר ששמע שמת לו
 שלשים יום ושמועה
 הר מימים רחוקים
 כיצד מי שבאה לו
 דיין בחוד שלשים יום
 בטהנתה לו השמועה ואפילו הוא יום שלשים
 דרי זו שמועת קרובה וחייב לנהוג שבעה ימי אבילות
 והגיע לו השמועה וקורע מיד ששמע ומונה שלשים
 יום השמועה לנהוג בהן דין תספורת ושאר דברים של
 אבות שלשים כללו של דבר יום שמועתו הקרובה כיום
 הקרובה ואם שמע שמת לו קרוב אחד אחריו
 שלשים ואילך אין צריך לנהוג שום אבילות אלא שעה
 אחת דאף על גב שאמרנו שמועה רחוקה דינה יום
 אחד וכן אמרנו גם כן דלענין אבילות קיימא לן מקצת
 יום ככולו לפיכך שני בשעה אחת ולא טנא שמע כיום לא
 טנא שמע כלילה כדכתבנו טעמא לעיל סימן ט"ז סעיף
 ב לפיכך אם שמע שמועה רחוקה כלילה ונהג מקצת אבילות
 כלילה אפילו שעה אחת עולה לו ואפילו שמע על אביו ואמו
 והגו מילי לענין נזירת שבעה אבל לענין נזירת שלשים
 נהג על אביו בתספורת ובניהוץ עד שיגיע הרגל ויגערו בו
 חביריו וכן בשאלת שלום וליכנס לבית המשתה דינו כשאר
 אבל על אביו ואמו שנים עשר חדש וי"ב חודש מונה מיום
 המיתה ולא מיום שמועה לפיכך אם באת לו שמועה על אביו
 ואמו לאחר י"ב חודש אינו נהג אלא יום א' אף בנזירת שלשים
 דאבילות י"ב אינו אלא משום צער דינו טורחן אותו ואין הדין
 תלוי בטמועתו אלא מיום מיתתו :

ב השומע שמועה רחוקה אינו צריך לנהוג כל דין אבילות
 אלא דיו בחליצת מנעל ואין צריך לא עשיפה ולא
 כפיית הססה ומותר במלאכה רחיצה וסיכת ותשמיש
 הפסח ובתלמוד תורה ואם אין לו מנעלים כרגליו
 בשעה שבאה לו השמועה רחוקה צריך שיכסה משרו או
 יעשוף ראשו שיעשה מעשה שיהא ניכר בו שעושה משום
 אבילות ואם היה עוסק בתורה או במלאכה בשעה ששמע
 השמועה רחוקה או שהיה רוחץ וסך ובאת לו שמועה רחוקה
 מפסיק שעה אחת משום אבילות וחוזר למה שבידו ומכל מקום
 אינו יוצא ידי אבילות בהפסק זה אלא צריך שיעשה מעשה
 שיהא טעושה משום אבילות כגון חליצת מנעל או כפיית
 המצנפת הרא' וטירו בחדא מיניהו סגי ואם היה לבוש
 ר' יין בשעה ששמע שמועה רחוקה אינו צריך לחלצן
 דלאו חמיר שעת שמיעה רחוקה מיום שני דאבילות •

ג אין מברין על שמועה רחוקה דלשני השעמים שכתבתי
 לעיל בטעם הבראה לא שייכי הכא "

ד ואין קורעין על שמועה רחוקה חוץ מעל אביו ואמו דעל
 אביו ועל אמו קורע לעולם אפילו שמע לאחר י"ב חודש
 וכמקום שאין חייב לקרוע אסור להחמיר ולקרוע משום
 בל תסחית "

ה השומע שמועה בשבת או כרגל והוא יום שלמים וי
 ולמוצאי שבת ורגל נעשית רחוקה הוי כאילו שמעה
 במוצאי שבת ורגל הוה שמועה רחוקה ואינו נהג אלא יום
 אחד מכל מקום בשבת או כרגל אסור בדברים של צניעה
 כדלפנינו יום השמועה ואין לתמוה כיון שבשבת זו שהוא
 יום

שמועה בחול ביום שרשי דחשיב שמועה
 גשלים ועל כרחק היינו טעמא משום
 חל עליו אבילות דנזירת שבעה נמשכין
 האבילות של שבעה ושלשים שנמשך ו שלשים טעם
 המיתה הכי נמי נימא כיון שבעת השמיעה מיד חלה עליו
 אבילות שבעה בדברים שבצינעה ומשך שוב אחריו כל נזירות
 דשבעה ושלשים דאין זה כל כך מן החימה אלא דברים של
 טעם הם דכיון שאין נהג בשבת זו אלא דברים שבצינעה אין
 סברא לומר שיגרום יום זה שימשוך עמו כל אבילות דשבעה
 ושלשים כמו שמועה קרובה כחול שאם כן היה מה
 טראו גורם חמור מהו עצמו שהרי בו עצמו אין כל אבילות
 נהג בו ומסתמו יהא כל דין אבילות נהג אין זה כוין שיהא
 חמור מה שיבאו בנרמחו יותר ממנו אבל כשמוע שמועה
 קרובה בחוד שלשים יום כשכתב אמרינן כיון שנהגו בדברים
 שבצינעה עולה למנין שבעה אבל הוא אינו גורם משך
 האבילות עמו אלא אמרי' כאילו שמעה במוצאי שבת שעדנו
 קרובה וחייב ככולן והג נאמר הווי כאלו שמעה במוצאי שבת
 ורגל והרי היא רחוקה :

ז השומע שמועה רחוקה בשבת או כרגל אינו נהג
 אפילו דברים שבצינעה ולמוצאי שבת ורגל נהג
 שעה אחת ודיו "

ז השומע שמועה קרובה בשבת ה' נהג דברים שבצינעה
 ולפיכך זה השבת עולה לו ליום אחד ולמחר קורע והל'
 יום ששי שביעי לאבילתו "

ח שמע עשרה ימים אחר הסוכות שמת לו מת קרוב ובערב
 החג אף ע"פ שאם נמנה שעה אחת לפני החג לשבעה
 ושבועימי החג הרי ארבעה עשר ושמיני עצרת ל' חיי ב"א
 ועוד עשרה ימי שאחר החג הרי ל' אין לזה דין שמועה רחוקה
 שאין הרגל עולה למי שלא נהג אבילות קודם לו כלל וכ"ס
 למי שלא היה יודע שמת לו מת "

ט שמע שהי שמועות רחוקות ביום א' אינו נהג על שתייהן
 אלא יום אחד הוי שתייהן קרובות או שמתו לו שני מתים
 באחד מונה לשניהם באחד שבעה ושלשים שמע לזה היום
 ולזה למחר בזנה לשני מיום שמועה שבעה ושלשים :

י שמע שמועה קרובה בשבת והוא ערב הרגל כיון שנהג
 דברים שבצינעה ואם לא היה ערב הרגל לזה עולה
 לו למנין שבעה כדכתובנא בסעיף ז' הכי נמי שבת זה עולה
 לשבעה ימים כמו בחול שעה אחת לפני הרגל ולא אמרינן
 כיון שאין כל נזירת שבעה נהג בו לא יעלה לשבעה אלא
 ליום אחד דכיון שמקיים מקצת נזירת שבעה כמו טעון חז"ל
 עולה גם כן לז' "

יא מי שהתפלל כבר ערכית ועדיין הוא יום ושמע שמועה
 קרובה מונה מיום סחר ואותו יום אינו עולה לו שאם
 נאמר שיעלה לו הל' תרי קולי דמתרן אהררי בדבתיבנא לעיל
 סימן ט"ה "

יב מי שמת לו מת ולא נדע לו אין חובה שיאמר לו
 ואפילו כאביו ואמו ומי שינד לו עליה נאמר
 מוציא דבה הוא כסיל ומותר להזמין לסעודת אירוסין
 ונישואין ולכל שמחה כיון שאינו יודע מהו אם שואל עליו
 אם הוא חי או מת אין צריך לשקר לומר א' הוא שנאמר
 אם הוא חי או מת אין צריך לשקר לומר א' הוא שנאמר
 סדר שקר תרחק ומכל מקום לבנים זכרים נהגו להודיע
 להם כיו שיאמרו קדיש אבל לבנות אין מנהג כלל להודיעו
 נהגין להתענות יום סבת בו אבא אם וטעמא שמעתי
 שיעשה השובה מפני הסכנה דרוע' מזליה ביום זה שסבת בו
 אביו או אמו ולפי הטעם נראה לי דמתענין יום הציחה
 ולא יום הקבורה כיון שהיה אצל המיתה כיון שלא היה אצל
 יום

כבוש עיר והם ילכות אבה

זה הם שאין אמרים כו פתחון אין מתענין כלל • זאם מזה
 כ'א בשנת פקטש ונתעברה הטנה באחריו חקיקר להתענות
 ג' הראשון שכא כטפוסק אבלתו שהרי בהריסר ירחי
 א' מלתה דלפי פ'שעי ישראל אינם נידונים יות' מתדוסו
 ירחי ואור' ראשון שכא הוא תיש שנים עשר לפיכך יתענה
 כ' ג' כ'א על פי שאם מת חרש אחר בשנה שקודם העיבור
 אינו מלעג אלא באותו חרש כגון שמתו בחרש ניסן או אחר
 כ'א ואו בסיון כ' בשנה שקודם העיבור אינו מתענה בשנה
 הבא אלא באותו חרש והיו שלשה עשר חדשים פיוס המיתה
 ער יום התענית היינו משום דהפסכה היא דווקא באותו חדש
 שהיה היה מתוך כנגד אביו או אמו דשם גרום הפתחון פה
 למקטת שיקטרנ עליו אבל שני אדרים חד' שמה הוא לפיכך
 שוב הוא שיתענ' כראשון בסוף י'ב' חדש וכיון שהתחיל
 להתענות באדר הראשון מתענה כל ימיו באדר ראשון וכ'ט
 אם מת בשנה מעוברת באדר ראשון שיתענה לעולם כראשון
 רק אם מת בשנה מעוברת באדר שני מתענה גם כן כעבור
 שאחריו באדר השני ועיין לעיל בלבוש החור פ'תקס"ח סעי' ז'
 וביום שמתענה כו יאמר ג' ל' קדיש לכבוד המס וכל דיני קדיש
 דסגנוני כתבתי כבר בלבוש התכלת סימן קל"ג • ואם חל
 תענית זה בערב שבת דינו כשאר תענית לענין השלמה ועל
 ב'בוש החור סימן רמ"ט פירו' אם בפעם הראשון השלים הוי
 כמו נדר וינהוג כך כל ימיו או ישאל עליו נר' לי אם יש לאכול
 בסעודה בליל יום שמת בו אביו ואמו כתבתי לעיל סי' שצ"א
 היאך נוהגין ולפי הטעם שכבתי ששמעתי בתענית זה היה
 כל ג' ש' יכול לאכול בסעודה דהא אינו משום אכילות אלא
 משום סכנה וחשבה ולמה לא יאכל בלילה בסעודה כל :

הג

דיני המלקט עצמות וכו' סעיפים •

א המלקט עצמות אביו או עצמות של שאר קרובי שצריך
 להתאבל עליהם מסהמא שעל ידי הליקוט לבו מהחמס
 בקרבו ומעודר לו אבילותו מחדש לפיכך אמרו ז'ל שחמלקט
 מתאבל עליהם כל אותו היום כולו כאילו מת ונקבר בו ביום
 דהיינו שיתאבל בכל הרברים הגוהגים באכל בכפיית המסת
 ועשיית הראש ונעילת הסנדל ותשמיש המטה ורחיצה וסיכה
 ולערב אין מתאבל עליהם אפ"הם עודם צוררים לו בסדינו •
 היה עופר ומלקט וחשכה לו מותר בכל ביום של אחריו לפיכך
 אין מלקטין אותם סמוך לחשכה כדי שלא יהא נמצא שלא
 התאבל על ליקוט עצמות אביו או קרוביו • ובליקוט עצמות
 אין שייך לומר דין אנינות שנאמ' כל זמן שלא חזר וקבר אילו
 העצמות במקום שיוחד להן יהיו לו דין אונן ליאפר כשתיית
 יין ואכילת בשר אלא מיד חל עליו האבילות אפילו קודם
 שקברם •

ב כל שקורע עליו בשעת מיתתו קורע עליו בשעת ליקוט
 עצמותיו וכל קרע שאינו מתאחה כשעת מיתתו אינו
 מתאחה בשעת ליקוט עצמותיו :

ג עצמות אין עומרין עליהם בשורה אבל אומרים עליהן
 הנחמין בביתם ואין מברין עליהן בחבר העיר אבל
 מברין עליהם בביתו ואין אומרים עליהן קיטה ונהי אבל אומר'
 עליהם קילוסין דהיינו שבתו של מת ונס משבחין להב' ה'
 שמסית ומחיה :

ד אין מלקטין עצמו אביו במעד כדי שלא לעורר עליו את
 האבל במעד ואצל עצמות שאר קרובים שאינו מלקטן
 במעד ומכל פקום התעוררות אבילות אינא •

ה שמע שלקטו עצמות אביו או א' מקרוביו טוהא מתאבל
 עליה' אם שמע בו ביום שלקטום וקברום מתאבל עליה'
 ואם שמע ביום שלאחריו שנלקטו אתמול אין מתאבל עליהם ;
 ו אין מפרקין את העצמות ואין מפסקין את הנידון דנגמי

מסנאן

זוא לו רמז

אין מלקטין אהיה

שלא כלה הכשר הצורה • ו' כיכרת וננא זבוי
 למת שהוא זבוי או בעני העלוקה עמו ואם בלחהב
 אין הצורה נידת לפיכך יכול ללקט או אפי' בידו עצמות
 ואפו זאף ע"פ כן נכון הדבר שלא ילקטם הוא כעצמו
 דר' אליעזר בר צדוק בסעף הסמך :

ח מלקט אדם עצמות שני מתים כאחד ויניחם אילו כ'
 אפרסקל שבאן זאילו בראש אפרסקל שבאן ס'ג'
 יתעדבו דבריו י'והנן בן נזיר ר' ע' אומר סוף אפרסקל להענ
 וסוף עצמות להתעכל ונמצאו עצמות שני מתים מתערכים
 אלא מלקטין ונוחנין כל אח' כפני עצמו בארון של ארום רבי
 אליעזר בר צדוק אומר כד אמר לי אבא בשעת מיתתו בתחלת
 קברונו בבקעה ולבסוף לקוט עצמותיהם בארום ואל
 חלקטם אתה בידך שלא יהו בזווית עליו ל' י'והיה זה לך עון
 שיהיו עצמות אפי' בזווית עליו כ' קטם אתה בעצמך
 אלא הניח ללקטם ע' אחרים ומסייג ש' שאמר רבי ז'
 וכן עשיתי לו נכנס יוחנן וליקט ופירש עליהם את האפרסק
 ואח' נכנסתי אני וקרעתי עליהם ופירשתי עליהם את הסרן
 וכשם שעשה אבא לאביו כך עשיתי לו :

ט חכלקט עצמו וקטמ עצמות והמליך עצמות ממקו
 למקו היא זה עוסק במצוה ופטור מקריא שמע ומרתפלה
 ומתתפליז ומכל המצות האמורו' בין כחול בין בשב' שהעוסק
 במצוה פטור מן המצוה לא שנא עצמות קרובים ל' עצמות
 רחוקים בין אם הוא בספינה או בדרך ואפי' המלקט' הם רבים
 כולם פטורים ואפילו אם רוצה להחמיר על עצמו לא יחמיר
 מפני כבוד העצמות :

י המוליך עצמות ממקום למקום הרי זה לא יחנ' בשקאן
 בדסקיא ויניחם על החמור וירכב עליהם מפני שנהו

כהם מנה' כזיון אבל אם מפטילו לאחריו על החמור ספיר
 דמי • ואם היה סתירה מפני גנבים ולסטים מותר אפילו לרכוב
 עליהם • תניא היה רבי סאיר אומר שוב ללכת אל בית האכל
 מלכת אל בת המשתה כאשר הוא י'ף כל אדם והחיותן
 אל לבו מהיתן אל לבו דברים של פת דיספור יספורניה
 רקבר וקברניה רישעון ישעוניה דדלאו דלוגיה פירש רש' •
 דיספור יתן אל לבו שאף הוא יספורוהו ואל ידע לו אם נהג כן •
 דידל הרים קולו בכבי וכמספר להספיד לאחר' אף רג' דלוהו
 ע"ב : היה רבי מאיר אומר גדול השל' שלא כרא הקדוש ב'ת
 פרה יפה מן השלום שנתגה ל' צדיקים שבשעה שנפטר
 האדם מן העולם שלשה כתות מלאכי השרת •

מקדימין אותו בשלום הראשונה אומרת

יבא בשלום והשנייה : מרת ינוחו

על משכבות • והשלישית אומר'

הולך נכוחו ולא ייין לצדיקי'

שמיתתן בידי הכבוד

שנאמר וכבוד ה'

ואספך אלא

שמקלסין

לפניו

יבא שלום יבא שלום • וכלע המת לנצח ומחחי' ד'טעם מעל
 כל פנים וחרפת עמי יסירונו :

תם ונשלם שבת לאל בורא עולם

עם אלהי אברהם נתן לנו ה' צדקה / הן הכה צור מכשול ואבן נגף הכילות
 על הפוסקים הראשונים / וחובו מימי חיים אשר לא יכזבו חקיו פסקיו דינים
 והוא לעקר ישמענו ברחמינו גם כן חיבורו על שני חלקי השור האחרונים / אשר
 הראה בקיאותו וחריפתו לעקר הדינים הרבים וזה בזה לטובתנו / ואם אומרה לכא
 ספורות כללי מעללי מהללי מפעלי הרב המחבר וספרו מסתפינא בהרוא דקאים קמיה
 נבא עלי דידו יהררו / על כן אכתרה דברי בכריח ודלתים / על דל שפתים / סג
 גם הסדכר / אמנם נפלאותיו ועלילותיו אשר פעל ועטח בקרב ישראל כנוכר המה
 עידון גידון ההלות תפארתו אפס קצרו / ויותר מהמה לרבנן רבי רב אשר
 שמו מצו יינו עם חלבו האוכלים על שלחן נבזה מעל נבזה זה השלחן
 אשר לפני ה' והוא ברחמינו יבנה ביתו ונלותינו ישלח מתוך לאומים
 ויעמוד הכהן לאורים ולתומים / ואז יבין כחסד
 כסא תורהנו ותשוב עטרה ליושנה :
 נב
 ופדויי ה' ישוכן ובאו
 לציון ברינה :

וחשלים מלאכת הדפסת זה החלק השלישי מהלבושים הנקרא
 לבוש עטרת זרב גדולה / שמחה וצהלה / שבת ומהילה / לאל
 נורא עלילה / יום ד' יב למנחם / בשנת מרדכי יפ'ה לפ'ק
 והוא חכמתו ותורתו ינ עליט ועל זרעינו אחרינו לנצח אמן :

י' משה בן מחרר' בצלאל ב'ץ זצל מחזקק

אחר אשר יעיין בספר נכבד הזה :

זהו לך סימני לבוש השלישי וחואהנקרא לבוש עטרת זהב והוא הכולל בטור יורה דעה וטעמיהם :

הלבנות

מי הם הכשרים לשחט
 דין אם שחיטה נכרי זמם
 אם שחיטה צריכה כוונה
 השוחט לשם עבודה זרה
 דין השוחט לשם קרשים
 דין כמה שוחטין
 דין הקובע סכין בנלול
 דין שיעור שכין של שחי
 השוחט כסכין מלובן
 דיני סכין
 באיזה זמן שוחטין ודין
 שלא ישחוט לתוך נומא
 דין בעלי חיים שאין צריך
 דין עובר במעי בהמה
 שלא לשחוט בהמה עדי
 דין אוחו ואח בנו
 דין השוחט את המסוכנו
 דין בדיקת הסכין ופגמיו
 דין ברכת השחיטה
 מקום השחיטה כצואר
 שיעור השחיטה בבהמה
 באיזה מין צריך לשחוט
 דיני שחיטה בשהייה
 דיני דרסה חלדה הגרמ
 שצריך לברוק הסימני
 דין נקב בחיטש או בבני
 אם מותר לחתוך אבר
 דיני כיוסי הרס

הלבנות נ

שמונה מיני טריפות
 דין מכה בעצם הגולג
 דיני נקיבת המוח וקבנו
 דין מכה בחוט השדר
 דין אם נישל הלחי ומב
 דין מכת הגררת
 דין טריפות הריאה אח
 כמה מיני טריפות כריא
 דיני אבעבעו וסרכו
 דיני מראות הריאה
 דיני בדיקת הריאה
 דיני טריפות הלב
 דין טריפות הכבד
 דיני טריפות היסוד

דין ב
 דין יא
 דין לד
 דין לח
 דין מד
 דין מז
 דין נ
 דין נח
 דין נש
 דין סז
 דין פ
 דין פא
 דין שס
 דין פכ
 דין שס
 דין פג
 דין צה
 דין צש
 דין קד
 דין קכב
 דין קכד
 דין קכו
 דין קכז
 דין קלא
 דין קלו
 דין קלט
 דין קמא
 דין קמר
 דין קמח
 דין קמט
 דין קז
 דין קנב
 דין קנה
 דין קנו
 דין קנז
 דין קנש
 דין קס
 דין קסג
 דין קסד
 דין קסז
 דין קעב
 דין קעד
 דין קעה
 דין קעז
 דין קעה
 דין קפא
 דין קהז

הלכות שחיטה
 הלכות טריפות
 הלכות בשר וחלב
 הלכות הערוכות איפור
 הלכות פת וסלקות וחלב מצבלי עבוס
 הלכות הכשר פלים הנקנים מן העבוס
 הלכות יין נסך
 הלכות כלי היין
 הלכות עבודה עבוס
 הלכות ריקת
 הלכות מלבושי עבוס
 הלכות כישוף עונן וסנחש
 הלכות כתובת קעקוע וקריחה על מת
 הלכות גלות הפאות
 הלכות לא ילבש גבר שמלת אשה
 הלכות נדה
 הלכות שביחה
 הלכות מקואות
 הלכות נדרים
 הלכות שכועות
 הלכות כבוד אב ואם
 הלכות כבוד רבו ות"ח והלכות מלמים
 הלכות תלמוד תורה
 הלכות צדקה
 הלכות מילה
 הלכות עבדים
 הלכות גרים
 הלכות ספר תורה
 הלכות מזוזה
 הלכות שלוח הקן
 הלכות הרש והלכות ערלה
 הלכות כלאי אילן והלכות כלאי הכרם
 הלכות כלאי זרעים
 הלכות כלאי בהמה
 הלכות כלאי בגדים
 הלכות פרוץ כבוד אדם
 הלכות כבוד בהמה שהורה
 הלכות פטר חמור
 הלכות חלה
 הלכות תרומות ומעשר וזמנו עניים וראשית הגז
 הלכות נדוי וחרם
 הלכות בקור חולים ורפואה ונושה למות וגוסס
 הלכות קריעה
 הלכות אנינות ואכלות ושומעת כהן
 הלכות קבורה
 הלכות שומעו וזמנו
 הלכות אבילות

צו : דין מאכל חריף שנחתך במבין של בשר
צז : שלא ללוש עיסה בחלב

הלכות הערובות

צח : דין איסור שנתערב בהיתר ואופן ביטולו
צט : דין העצמות אם מצטרפין לאיסור או להיתר
ק : בריה אפילו באלף לא במיל
קא : דין חתיכה הראויה להתכבד
קב : דין דבר שיש לו מתירין
קג : דין נותן טעם לפנם
קד : דין עכבר שנמצא ביון או בשכר
קה : דין איסור שנפל לחוד היתר
קו : דין היאך שבטליון בששים
קז : דין המכיל כל ציץ ודבר מיאוס הנמצא בתבשול
קח : שלא לאפות היתר ואיסור בתנור אחד
קט : דין יבש ביבש שנתערב
קי : דין ספק טרפות שארע בכשר
קיא : דין כלים טרפות שנתערבו בכשרים

הלכות פת ושלקות וחלב

וגבינה של גזים עובדי עז

קיב : דיני פת של גזים עובדי עבודה זרה
קיג : דיני ביטול גזים עובדי עבודה זרה
קיד : דיני שכר ושאר משקין של גזים
קטז : דין חלב שחלבו גזי ואין ישראל ראוה ונביג וחמאה
קטז : דברים האסורים משום סכנות נפשות
קז : שלא לעשות פתורה בדבר איסור
קח : דין חתיכה בשר או דבר מאכל הנשלח ע"י נכרי
קט : דין חסוד וכו' סעיפים
קכ : דין טבילת הכלים
קכא : דין הכשר הכלים הנקנין מן הגזים
קכב : דין נותן טעם לפנם בכלים

הלכות יין נסך

קכג : כמה דינים מיינ נסך
קכד : מי הוא העושה יין נסך ודיני נגיעת הגוי בחבית
קכה : דין יין הכא מכח גוי וכח כחו
קכו : דין יין שנתערב ביון נסך ודין אם נצוק חיבור
קכז : אם נאמן האדם לאסור יינו של חברו
קכח : דין מקום שיש בו יין ונהייתר שמה גוי
קכט : דין המניח יין ביד גוי וישראל יוצא ונכנס
קל : דיני חתימת היין
קלא : דין יין כשר שנעשה ברשות הנכרי
קלב : שלא ליהנות מיון נסך
קלג : שלא להשתכר ביון נסך ולא לעשות ממנו סחורה
קלד : דין יין שנתנסך ונתערב

הלכות בלי יין

קלה : באיזו כלים יש לחוש משום יין נסך
קלו : השולח כלי יין ביד גוי אריך לחתמו
קלז : דין יין כשר שהושם לחוד כלי שלא נבשר
קלח : דין הכשר כלי היין בנת
קלט : הלכות ע"ז והקרוכות ומשמשה וביטולן
קס : דין הקרובת עבודה זרה שנתערב
קסא : דין הצלמים והצורות

השליש
נבני מעיים
מצאו בני מעיים וחיורים
בקיטת כרס
בקרקרק
סונקבים
או קין שנמצא בבהמה
כפל לאור ושינוי מראה באברים
או מכה בבהמה או בעוף
פיות הצלעות

דיני ייצו ית ברנל ובפרקיו
דיני טרפות צומות הנדין
דין טרמה דלה מחיה הזרסת
דין טרמה נפולה
דין בהמה שנפשטה בחיית
דין בהמה מאכלה פס המות
דין מתנת זרוע ולחיים
דיני אבר מן החי
דין בשר הנמצא ולא נודע מרו
איזה מלכים הם המתירים והאסורים לאכילה
דיני חושן האסורין משום רס או חלב וגיד הנשה
וכל סדק הנקור בקיצור
דברים האסורים משום רס
כמה דברים האסורים משום רס
דיני מלינת הראש ועופות
דיני מליחה והדחה
דין מליחת הגבה בשר ביחד
דין מליחת הראש והמלפים והמת
מליחת הלב והריאה
גליית הכבד
השסול
גליחת המעים
השר לצלו
עופות שמלאו בכשר שלא נמלח
בצק שנרבק בבשר שלא נמלח
גוי בהמה וחיה שהורה
חיה שהורה
הברי' הוציא מן הטמא ודברים הוציא מן החי
גוי עוף שהור
זימני דגים מלוחים
רציון

חלב

נה : כשר וגבינה על שלהן אחד
נבינה אחד בשר

שנתערבו
יורה של בשר
כה בשר אם יבטלו בה חלב
כת בקירור של בשר
היה של בשר אם מתר

רעד : שצריך לכתוב אותו לשמו דין תיקון
 רעה : צורת פרסיות פתוחה או נפתחה וצו
 רעו : דין תלויות הדילוג ודין השועה נמסרת
 רעז : שלא להפוך היריעה על פניה
 רעה : דין תפירות ס"ה
 רעט : דיני הגהת ספר תורה ושלא ישהנו מושעת
 רעפ : דין נקרעה היריעה לאחר תפירתה
 רעא : מי בשך לכתוב ס"ת ואם אמר הסופר לא נ
 האזכרת לשמן
 רפכ : לנהוג כבוד כל"ת ודין תשמישיה
 רפג : שיכול לרדק תורה נביאים וכתובים יחד
 רפר : שלא לכתוב בלא שירושט

הלכות מזוזה

רפה : שבר מצות מזוזה
 רפו : מקומות החייבים במזוזה
 רפז : איזה פתח חייב במזוזה
 רפח : כמה נכתבים והואך נכתבת
 רפט : מקום קביעות וכיצד נקבעה וברכתה
 רפן : שלא לכתוב אותה על גליון ספר תורה
 רפא : מזוזה כתיב נבדקת ומי חייב בה

הלכות שלוח הקן

רצב : כמה דינים משלוח הקן

הלכות חדש

רצג : דיני חדש ומתי נוהג

הלכות ערלה

רצד : דיני ערלה בליזה מקום נוהג ובכל ס

הלכות בלאי האילן

רצה : דיני הרכבת האילן

הלכות בלאי הכרב

רצו : דיני בלאי הכרם וכלאי זרעים

בלאי בהמה

רצז : דיני הרכבת והנהגת בלאי בהמה

הלכות בלאי בגד

רצח : דברים האסורים משום בלאי בגדים
 רצט : באיזה מינים נוהג בלאים
 ש : איזה בלאים דאורייתא ואיזה דרבנן
 שא : אם מותר להציע בלאים החתוני ודי
 וחכריכים
 שב : דין כנד שאבד בו בלאים
 שג : שמותר לפטום בלאים מחבורו אפי

הלכות פריזון נ

יחא : מי חייב בפריזון נמתי ראוי לפריזון

ת ביטוי וסמועת שוא
 יך ליטבע בשם או בכינוי
 אוכל סתם או אם פירש
 ין בו מששא או לבטל המצוה

כות בוד אב ואם

הכלבוד ואיזה מורה ודיניהם

עני מכה ומקלל אביו ואמו

כות בכור רבו וזתה

לא להורות בפני הרב ודין רב שמתל על בכורו
 ח פטור ממס ומכירת סהורחו מקרסת
 ען קיסו עהיזור בפני חכם אפילו אינו רבו

לכות תלמוד תורה

זיב כל אדם ללמוד בנו ולהעמיד תלמידים
 עתיב כל אדם בתלמוד והואך לומדים בשכר

הלכות צדקה

רל : שכל שצדקה ואם כופין עליה
 רלז : חייב בה ומי ראוי לקבל
 רמ : מה חייב ליתן צדקה וכיצד יתננה
 רמז : זה ראוי ליתן לכל אהר ואחר
 רמח : י נוהגין הצדקה ואיזה קודם לחבירו
 רמט : פדיון שבויים וכיצד פדיון אותן
 רפ : והוא הראוי ליטול צדקה
 רפז : לא לקבל צדקה מן הגוים
 רפח : הרחיק מקבלתה
 רפט : ענה ותחזיר והואך ננב' ומחלקים
 רפן : דר נביית הצדקה ושלא לאחרת
 רפא : ין המהפס בצדקה
 רפב : נדר ואינו יודע מה נדר ודין אמירה לגבוה

הלכות מילה

רל : כל מצות עשה רמילה
 רלז : הוא החייב למול הבן
 רמ : ין מילה לבריא ולחולה ולא נדרונגוס
 רמז : ר שמו ארום או ירוק ומי שכניו מהים מחמת מילה
 רמח : ראוי למול ובמה מלין וכיצד מלין
 רמט : דר בקבת רמילה ודין מילה ביום התענית
 רפ : יזה מילה דוחה שבת ויום ט"ב

הלכות עבדים

רל : לוקח עבד אסור לקיימו עד ושבולתו ברכ' ומילתו
 רלז : כל דיני עבד ושפחה

